BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 ianuarie 1987 Nr. 1—2/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Mesajul de Anul Nou al Preşedintelui NICOLAE CEAUŞESCU

1987 — Sub semnul deplinei unităţi a întregului nostru popor

Ca de obicei, la fiecare început de an, preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu este prezent la momentul de bucurie al întregului popor, bucurie prilejuită de intrarea într-o nouă etapă de viaţă, într-un nou an calendaristic, într-o nouă perioadă de muncă pentru realizări ce se întemeiază şi confirmă totodată, o întreagă epocă de împliniri de pînă acum, epocă marcată de prezenţa, gîndirea, activitatea şi personalitatea celui mai iubit fiu al poporului nostru.

La îngemănarea anului 1986 cu noul an 1987, preşedintele ţării, a adresat întregului popor un vibrant şi călduros mesaj în care Domnia Sa face şi un bilanţ al realizărilor de prestigiu înfăptuite prin munca şi dăruirea, prin conştiinciozitatea şi responsabilitatea tuturor oamenilor muncii. Prin tot ceea ce a înfăptuit pînă acum „poporul nostru, constructor conştient al socialismului şi-a demonstrat încă o dată, prin fapte, voinţa şi capacitatea sa de a învinge orice greutăţi şi de a asigura mersul neabătut înainte al societăţii noastre pe calea dezvoltării sale materiale şi spirituale, a civilizaţiei noastre" a spus Domnia Sa.

De asemenea, în mesaj se face şi o prezentare generală a planurilor ce ne stau înainte şi care trebuiesc abordate în vederea împlinirii cu aceeaşi străduinţă şi spirit de răspundere. Şi se precizează: „Dispunem de tot ce este necesar pentru înfăptuirea în bune condiţii a tuturor obiectivelor şi prevederilor înscrise în planul de dezvoltare economică şi socială a ţării pe 1987. Să luăm toate măsurile pentru a asigura, chiar din primele zile, îndeplinirea exemplară a tuturor acestor prevederi!

Să ne angajăm în modul cel mai hotărît în lupta pentru ridicarea la nivel superior de calitate şi eficienţă a întregii activităţi din industrie, agricultură, din întreaga noastră economie"!

Domnul preşedinte Nicolae Ceauşescu şi-a manifestat şi cu această ocazie îngrijorarea pentru tensiunea existentă în relaţiile dintre state şi mai ales faţă de problema cursei înarmărilor, exprimînd din nou convingerile şi hotărîrea poporului nostru de a milita neabătut pentru a contribui la normalizarea situaţiilor conflictuale din lume, pentru dezarmare în general şi pentru dezarmarea nucleară în special.

Mesajul se încheie cu urările făcute de preşedintele ţării către întregul nostru popor: „Cu prilejul Anului Nou vă urez din toată inima, dragi compatrioţi, succese şi realizări tot mai bogate pe calea progresului şi a înfloririi patriei noastre socialiste, libere, independente şi suverane! Vă urez, tuturor, satisfacţii depline în muncă şi viaţă, multă sănătate şi fericire!"

Redacţia

Pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox

Este cunoscut faptul că, de mai mulţi ani, se lucrează intens la pregătirea unui Sfînt şi Mare Sinod Ortodox, cerut de necesitatea de a situa Ortodoxia în societatea modernă, în cultura şi civilizaţia vremii noastre şi de asemenea, de a face să participe mai intens la viaţa actuală asumîndu-şi responsabilităţi pe măsura trebuinţelor actuale, dar păstrîndu-şi intactă învăţătura şi tradiţiile ei. Toate Bisericile ortodoxe din lume au fost de acord cu această iniţiativă care, la origine, încă din deceniul al doilea al secolului nostru, a pornit din partea Bisericii Ortodoxe Române, prin primul ei patriarh Miron Cristea, un adevărat vizionar în această privinţă.

Între 28 octombrie şi 6 noiembrie 1986 a avut loc la Geneva cea de-a III-a Conferinţă Preconciliară Panortodoxă. Ea a fost prezidată de delegatul Patriarhiei Ecumenice (Constantinopol), Mitropolitul Hrisostom de Mira. Au fost reprezentate toate cele 15 Biserici ortodoxe din lume, prin delegaţi şi consilieri.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de autorul acestor rînduri, Dr. Antonie Plămădeală, avînd în compoziţia ei pe I. P. S. Mitropolit al Banatului Nicolae Corneanu, P. S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul şi Prof. I. Bria. În calitate de consilieri au fost prof. Dumitru Popescu şi prof. Ştefan Alexe.

Au fost dezbătute următoarele patru teme:

I. Adaptarea postului la condiţiile de viaţă modernă; II. Legăturile Bisericii Ortodoxe cu celelalte Biserici creştine din lume; III. Legăturile Bisericii Ortodoxe cu Mişcarea Ecumenică şi IV. Problema păcii şi a discriminărilor rasiale.

Înainte de a se intra în ordinea de zi, s-a dat cuvîntul conducătorilor fiecărei delegaţii, spre a aduce salutul Bisericii lor.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală, a spus:

Eminenţele Voastre,
Iubiţi fraţi,

„Precum ştiţi, Biserica Ortodoxă Română a pierdut în vara aceasta pe prea-sfinţitul ei Patriarh Dr. Iustin Moisescu, după nouă ani de patriarhat şi mai mult de douăzeci de ani de arhipăstorire ca mitropolit al Moldovei şi Sucevei. El a fost alături de mulţi dintre Dumneavoastră şi alături de alţii trecuţi la Domnul, dintre care unii ce au susţinut mişcarea pentru organizarea unui Sfînt şi Mare Sinod al Ortodoxiei. La Rodos şi apoi aici la Chambesy, fostul Patriarh Iustin a fost o prezenţă permanentă, activă, de multe ori conciliatoare, creatoare, imaginativă.

După rînduielile Bisericii Ortodoxe Române, la moartea Patriarhului, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei devine automat *Locum Tenens*, de aceea I. P. S. Sa Mitropolitul Teoctist, în prezent *Locum Tenens* al Patriarhului Bisericii noastre, mi-a dat mie conducerea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la această a III-a Conferinţă Preconciliară, conducere care pînă acum a avut-o I. P. S. Sa. Treburile Patriarhiei şi organizarea alegerilor de Patriarh, care vor avea loc la 9 noiembrie 1986, l-au obligat să rămînă acasă. În calitate de *Locum Tenens* m-a însărcinat să transmit urările I. P. S. Sale cele mai bune pentru succesul celei de-a III-a Conferinţe Preconciliare, şi dorinţa Sa de a se ajunge la un acord complet şi folositor.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române are mandatul să contribuie la reuşita Conferinţei, pentru ca Ortodoxia să fie o prezenţă vie şi utilă în lumea de azi, atît pentru lucrarea mîntuirii sufletelor credincioşilor, pentru păstrarea dreptei credinţe, cît şi pentru a da o mărturie credibilă lumii de azi, lucrînd pentru unitatea tuturor şi pentru apărarea Creaţiei lui Dumnezeu, pentru pace. Uneltele de distrugere n-au fost făcute de Dumnezeu, ci de oameni, şi sînt opera păcatului. Ei trebuie să renunţe la ele că nu este prea tîrziu.

Biserica Ortodoxă Română salută Conferinţa şi-şi exprimă încrederea că cele patru teme de pe agendă, importante pentru lumea de azi, vor fi definitivate şi aprobate spre a fi prezentate Sfîntului şi Marelui Sinod.

Am fost de curînd la un Consiliu al Păcii în Republica Federală a Germaniei, unde s-a spus că pentru a se putea elabora o *teologie a Păcii*, trebuie să ajungem mai întîi la o *pace a teologiei*. Fără aceasta, adică fără unitatea Bisericilor nu vom ajunge la o reală *teologie a păcii*, care să aibă un impact practic şi eficient asupra celor de care depind marile decizii cu privire la viitorul omenirii şi al planetei.

Să lucrăm pentru *comunicare* — nu pentru — *excomunicare*.

Salutul Bisericii Ortodoxe Române şi urările ei sînt ca pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod şi Sinodul însuşi să fie un stimulent pentru unitate şi pace, în Biserici, între creştini şi în lume.

Desigur, vom ajunge la hotărîri obligatorii pentru toate Bisericile numai prin Sinod. Atunci se vor lua deciziile finale. Dar Biserica noastră crede că unele propuneri ale Conferinţei noastre, trebuiesc *recomandate Bisericilor de pe acum*, cum ar fi recomandările de angajare a creştinilor în lupta pentru pace — ca nu cumva să ajungem în situaţia de a fi prea tîrziu, şi a nu mai apuca timpul de pace, ca să ne putem ţine Sinodul.

Avem în faţă, de data aceasta, documente de lucru bine întocmite, ale unei Comisii pregătitoare care a lucrat în Februarie 1986, şi care ne vor ajuta foarte mult să fim mai expeditivi decît în trecut. Se cuvin, pentru aceasta, mulţumiri Secretariatului, în persoana I. P. S. Mitropolit Damaskinos al Elveţiei (Patriarhia Ecumenică).

Înainte de a-mi încheia cuvîntul, aş vrea să ne readucem aminte că foarte mulţi creştini se întreabă din ce în ce mai mult: Se va ţine vreodată acest sinod în pregătire? Se lucrează — zic unii — prea încet, şi încep să-şi piardă încrederea. Trebuie să creem convingerea că Sinodul se va ţine, şi că întîrzierea înseamnă doar grijă pentru buna lui pregătire. Şi nu putem crea această convingere altfel decît lucrînd ca documentele să aibă conţinut precis, pozitiv, folositor, în aşa fel, încît Biserica noastră ortodoxă să se simtă întărită, reînnoită, reînviorată prin Sinod, iar celelalte Biserici creştine să simtă chemarea noastră către unitate, ca pe o chemare la împlinirea unei datorii profetice: *Ca toţi să fie din nou una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică*, cum a voit-o Mîntuitorul, şi cum a fost în primul mileniu. Avem datoria de a orienta pe credincioşii noştri în *lumea de azi*, de aceea grija noastră trebuie să fie de două ori mai mare. Nu facem doar teologie de principiu, ci încercăm şi anumite

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Aurel Vlaicu exponent al aspiraţiilor naţionale româneşti

În această toamnă s-au împlinit 125 de ani de la fondarea Asociaţiunii Transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român (4 noiembrie 1986) şi 75 de ani de la zborul lui Aurel Vlaicu la Sibiu (24 septembrie a. c.).

După satisfacerea stagiului militar la Pola (ceruse să facă armata la marină pentru a studia motoarele cu explozie), inginerul Aurel Vlaicu s-a angajat la uzinele de automobile Opel din Rüsselsheim (Germania). La acea dată pe tînărul inginer îl pasionau două domenii tehnice aflate la începuturi: aeronautica şi automobilismul.

Cum aeronautica îl fascina încă din adolescenţă, Aurel Vlaicu îi propune patronului construirea unui avion după planurile sale. În principiu fabricantul ar fi fost de acord, însă cu condiţia ca aeroplanul să rămînă în proprietatea uzinei, fapt ce nemulţumea pe tînărul inventator care animat de simţăminte patriotice ar fi dorit să se răsfrîngă invenţia asupra naţiunii româneşti, aşa după cum reiese dintr-o scrisoare expediată unui prieten: „Acum vreau să mă apuc de maşina de zburat. Fabricantul ... mi-ar da parale să fac maşina, dar eu mai bucuros aş da invenţia Ţării Româneşti. Vezi de îmi recomandă pe cineva cu parale, ori fă-mi o legătură bună. Astfel, pun nemţii mîna pe invenţie şi tu ştii că o invenţie mai ideală şi mai folositoare ca maşina de zburat nu este ... Opel m-ar ajuta, dar ... nu vrea să-mi dea nimica pentru invenţie, fără numai spesele pentru făcut şi dacă e bună să fie a lui ... Dacă mergi la Paris, caută pe Vuia şi spune-i de mine."

Probabil că din cauza acestui refuz s-a ajuns la o situaţie încordată între Opel şi tînărul inginer, care s-a repercutat negativ, un timp, asupra profesiunii sale.

Cu ocazia unui concurs de maşini firma Opel a participat cu cinci echipaje şi cu toate că au fost pregătite cu multă minuţiozitate, numai una s-a clasat pe locul I la toate probele (regularitate, coastă şi viteză), spre dezamăgirea specialiştilor uzinei.

Ţinem să subliniem că atunci cînd s-au verificat maşinile, A. Vlaicu a fost exclus din corpul tehnicienilor sub pretextul tinereţii şi al nepriceperii. Studiindu-se maşina victorioasă s-a aflat de la un maistru că fără ştirea conducerii s-a montat un carburator conceput de Vlaicu, dezlegîndu-se astfel misterul succesului. Surprins de ingeniozitatea tînărului inginer, Opel revine la sentimente mai bune şi-i propune un contract foarte avantajos. Deşi i se deschidea o carieră strălucită Vlaicu renunţă la avantajele materiale, reîntorcîndu-se spre sfîrşitul anului 1908 acasă, la Binţinţi, în vederea realizării idealului suprem: construirea aeroplanului.

În vara anului 1909 efectuează primul zbor cu planorul tras de cai şi execută mai multe zboruri demonstrative cu un micromodel. Printr-o întîmplare fericită află şi Octavian Goga, secretarul literar al Astrei, de experimentările lui Vlaicu, îl vizitează pe fostul prieten de liceu, iar după demonstraţie plin de entuziasm îi promite tot sprijinul.

După adunarea generală a Astrei ce s-a desfăşurat la Sibiu între 12—13 octombrie 1909, care a coincis şi cu aniversarea a 100 de ani de la naşterea mitropolitului Andrei Şaguna, primul preşedinte al Asociaţiei transilvane, O. Goga şi A. Vlaicu trec Carpaţii la fraţii de dincolo.

O. Goga care se bucura de mult prestigiu şi în România izbuti la

(Continuare în pag. a 2-a)

Mihai Sofronie

Răsai asupra mea...

Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc d-odinioară;
O, maică sfîntă, pururea fecioară,
În noaptea gîndurilor mele vină.

Speranţa mea tu n-o lăsa să moară
Din inima-mi — adînc noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.

Străin de toţi, pierdut în suferinţa
Adîncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic şi n-am tărie.

Dă-mi tinereţea mea, redă-mi credinţa
Şi reapari din ceriul tău de stele:
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

M. Eminescu

Acasă

Acasă-nseamnă lîngă maica vatră
Acolo unde Patria ţi-e scut.
Unde-s ai tăi de sprijin şi iubire
Şi sînt aceia care te-au născut.

Acasă-nseamnă că eşti între-ai tăi,
Ai demnitate, poţi avea temei.
Poţi deveni şi om înalt, de seamă
Dar şi statuie-n vreme dacă vrei.

Aci îţi este frate orice codru
Şi Dunărea şi cîmpul plin de grîu
Poţi sta s-asculţi şi-n linişte izvorul
Şi ce vorbeşte fiecare rîu!

Un pai te-ajută să poţi trece marea
Şi ai şi tu ca fiecare-o stea.
E plînea dulce şi chiar de-ar fi
E mult mai albă ca un fulg de nea.

Acasă-nseamnă Neamul şi Pămîntul,
Lumini şi datini, crez şi obicei
Şi limba-n care poţi vorbi în tihnă
Cu toată ţara şi iubirea ei.

Virgil Carianopol

Gînduri creştine la trecerea într-un an nou

„Fie numele Domnului binecuvîntat de acum şi pînă-n veac", iată ce credem că ar fi potrivit să spună sufletul nostru în aceste clipe, primele în care ne aflăm după ce am păşit pragul unui an nou. Să binecuvîntăm dar pe Domnul pentru tot ce a fost bun în anul care a trecut şi făcînd bilanţ asupra a tot ce am avut de gînd să împlinim, să ne străduim să facem noi şi hotărîţi paşi, în viitor pe calea progresului moral şi material, singura lege în faţa căreia nu se cade să rămînem nepăsători. A trecut încă un an din viaţă şi iată Dumnezeu ne-a lăsat o nouă şansă de a împlini ceea ce n-am putut împlini pînă acum. Iată de ce se cade să mulţumim Domnului şi să-L binecuvîntăm.

Biserica creştină a rînduit să cinstim în prima zi a anului punerea numelui lui Iisus, pentru că, după cum spune Sf. Scriptură, Lui i-a dat Tatăl „un nume mai frumos decît orice nume, pentru ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesupt" (Fil. 2, 9—10). Acest nume, în tîlcuire românească, înseamnă „mîntuire" aşa că iată pentru ce socotim noi creştinii, că nu poate exista un alt nume cu un înţeles mai profund decît acest nume.

Dar, trebuie să băgăm de seamă că tot Sf. Scriptură ne spune prin Apostolul citit în ziua de anul nou (Col. 2, 11—12) că aşa cum am cîntat deunăzi prin colinde despre Naşterea lui Hristos prin împreunarea lui Dumnezeu cu omul, în Hristos „locuieşte trupeşte toată plinătatea dumnezeirii", iar de aici urmează şi despre noi creştinii o învăţătură tainică şi mîntuitoare, anume că „în Hristos am fost tăiaţi împrejur cu tăiere împrejur nefăcută de mînă, îngropaţi fiind împreună cu El prin Botez". Cu alte cuvinte, aşa a fost bunăvoinţa lui Dumnezeu ca prin întruparea Fiului Său să ne altoiască şi pe noi întru El — acesta-i sensul Botezului şi al celorlalte Taine; să ne dea şi nouă înfierea şi să nu uităm că după numele lui Hristos ne numim şi noi „creştini" („hristiani", copii ai lui Hristos, desigur fii ai Lui după duh, după har). La acest lucru s-a gîndit Apostolul cînd a zis că „din neamul lui Dumnezeu sîntem".

Toţi creştinii mai prăznuim azi şi pomenirea Sfîntului Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii Capadociei. Numele „Vasile" e grecesc şi înseamnă „cel din neam împărătesc". Ori el ne-a arătat atît prin Liturghia şi învăţătura lui, cît şi prin faptele vieţii sale minunate ce taină mare a săvîrşit Dumnezeu cu fiinţa omenească atunci cînd a trimis pe Fiul Său în lume să se facă frate cu noi, căpetenie a Bisericii Sale, ca pe toţi să ne mîntuiască. Vasile se trăgea dintr-o familie de mari vrednici creştine, din care s-au ridicat 5 sfinţi, care au ajutat în veacul IV la creştinarea şi progresul moral al celor din vremea lor. Erau 10 copii la părinţi. După ce a trecut prin şcolile cele mai înalte ale vremii, Vasile a fost convins de sora sa, Macrina cea tînără, că pentru darurile de mare învăţătură pe care i le-a dat Dumnezeu omul nu se cade să se mîndrească, ci să le închine tot lui Dumnezeu şi ajutorării celor mulţi. Şi Sf. Vasile aşa a făcut. După ce i-au murit părinţii şi şi-a aşezat rudele înzestrînd şi eliberînd pe toţi foştii lor sclavi, Sf. Vasile a pus în lucrare toţi banii de pe averile sale clădind primul mare spital de bolnavi, între alţii şi de leproşi şi unde mergea el însuşi şi le spăla rănile îmbrăţişîndu-i ca pe adevăraţi fraţi şi fii ai lui Dumnezeu. În anul 368, într-o vreme de secetă urmată de foamete, cînd mulţi ţărani de pe podişurile Anatoliei erau atît de disperaţi încît stăteau să-şi vîndă copiii pentru că nu-i mai puteau hrăni, Sf. Vasile a organizat o cam-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. dr. *T. Bodogae*

47679

TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, Calendar ortodox 1987, Bucureşti 1987

Iată un lucru necesar, practic şi bun pentru credincioşi, un calendar portativ, avînd doar dimensiunile 9×14.

În loc de Cuvînt înainte Editura a pus impresionantul salut adresat credincioşilor şi înaintestătătorilor acestora, cu prilejul intronizării Prea Fericirii Sale Teoctist.

„Îmi deschid braţele părinteşti şi îmbrăţişez cu întreaga căldură pe toţi credincioşii sfintei noastre Biserici, atît pe cei de aproape, care îşi împlinesc rosturile vieţii lor pe străvechea glie străbună, cît şi pe ierarhii, slujitorii şi credincioşii parohiilor ortodoxe de peste hotare, care păstrează aprinsă cu rîvna lor românească, candela credinţei dreptmăritoare şi chipul ţării strămoşeşti, încredinţîndu-i pe toţi de dragostea şi preţuirea mea."

Urmează: Rugăciunile începătoare, Rugăciuni de dimineaţă, Rugăciuni de seară. Despre dragoste, Despre unitatea credinţei, Despre pace, Din opera sfinţilor Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nissa şi Marcu Ascetul.

Capitolul următor îl constituie, partea calendaristică de la Ianuarie—Decembrie, urmează apoi Îndrumări bisericeşti, privind zilele de post, indicarea timpului în care nu se fac nunţi, Moaşte de Sfinţi la noi în ţară, precum ale Sfintei Cuvioase Paraschiva, aflătoare în catedrala mitropolitană din Iaşi, ale Sfîntului Dimitrie cel Nou din Basarabi aflătoare în Catedrala sfintei Patriarhii din Bucureşti, ale Sfîntului Grigorie Decapolitul care se găsesc la mănăstirea Bistriţa-Vîlcea, ale Sfintei mucenişe Filofteia din paraclisul Mănăstirii Curtea de Argeş, ale Cuviosului Nicodim de la Tismana, din moaştele căruia se află numai degetul cel mare de la mîna dreaptă la Mănăstirea Tismana, ale Sfinţilor martiri Zotic, Atal, Kamasie şi Filip care se află la Mănăstirea Cocoş din judeţul Tulcea.

Capitolul: Biserica Ortodoxă Română, aduce date istorice de la începuturile creştinismului la români pînă la 9 noiembrie 1986 ziua alegerii Prea Fericitului Teoctist în demnitatea de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Ultimul capitol îl constituie organizarea Bisericii Ortodoxe Române pe mitropolii cu indicarea titularilor, mitropoliţi, episcopi şi vicari episcopi.

Capitolul ia în schemă şi pe românii ortodocşi de peste hotare, pe cei din S. U. A. cu sediul la Detroit-Michigan şi pe cei din Europa Centrală şi Occidentală, cu sediul la Paris.

Ultimele 6 pagini sînt lăsate libere pentru însemnări.

Pe cît de redus ca extensiune pe atît de îmbelşugate pot fi roadele pe care le aduce credincioşilor noştri Calendarul portativ ortodox pe 1987.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Prezenţa istorică a Transilvaniei

Cartea recentă *Istoria Transilvaniei în istoria şi conştiinţa românilor*, sub redacţia şi coordonarea prof. C. Gh. Marinescu (Iaşi), conţine o serie bogată de noi cercetări istorice menite să elucideze unele detalii ale trecutului acestei provincii, adevărată „cetate daco-romană, leagănul românismului", cum scria Eminescu acum mai bine de un secol. Aspectele dinamice ale prezenţei Ardealului în evoluţia istorică a poporului nostru şi cadrul general istoric şi geografic sînt conturate în sintezele semnate de Gh. Platon („Transilvania în istoria poporului român; repere geografice şi social-politice"), de V. Cristian („Îndemnurile trecutului naţional în lupta pentru unitate statală"). În legătură cu premisele Marii Uniri, Nichita Adăniloaie scrie despre „rolul reformelor lui Cuza", Ion Agrigoroaiei despre „apelul la Unirea din 1859 — argument în realizarea Marii Uniri", autor şi al studiului despre „Transilvania în cadrul României întregite". Rolul unor personalităţi de seamă în lupta pentru Unire este analizat în studiile semnate de C. Gh. Marinescu (despre V. A. Urechia), Gh. Buzatu (N. Titulescu), Gh. I. Florescu (Nicolae Filipescu), Mihai Vatavu (Barbu Delavrancea), Ioan Pogana (Vasile Goldiş), D. Şandru şi I. Saizu (Traian Vuia), Ian Humă (Vasile Pârvan), Mioara Topoliceanu (Lucian Blaga); studiul despre „ideea unităţii naţionale a poporului român la Grigore Ureche" de Crina Bratiloveanu şi Carmen Dinescu trebuia pus însă la începutul seriei de mari personalităţi angajate în procesul Unirii. Perspectiva asupra trecutului ne dezvăluie şi alte aspecte ale solidarităţii naţionale, alte momente şi factori de coeziune etnică; studiile semnate de Mihai Iacobescu, Ian

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. *Gh. Bulgăr*

Aurel Vlaicu . . .

(Continuare din pag. 1)

Bucureşti să-l pună pe Vlaicu în legătură cu personalităţi culturale şi politice în frunte cu Spiru Haret, D. D. Pătrăşcanu şi alţii. Cu primul avion lucrat la Arsenalul Armatei a zburat prima dată la 16 iunie 1910, aeroplan inventat, construit şi pilotat de un român, întrînd în felul acesta şi România în rîndul ţărilor pentru cucerirea aerului. Fraţii Wright zburaseră pentru prima dată în S.U.A. în decembrie 1903.

Cu al doilea aparat, Vlaicu II, s-a înălţat pentru prima oară, în aprilie 1911, în faţa prietenilor O. Goga, Şt. O. Iosif şi Ilarie Chendi, fiind construit la Şcoala superioară de arte şi meserii. Cu acest avion a făcut o demonstraţie de virtuozitate, zburînd pînă la înălţimea de 800 metri, cu prilejul adunării generale a Astrei la Blaj, unde s-au sărbătorit 50 de ani de la fondarea celei mai importante societăţi culturale de dincoace de Carpaţi.

Zborul lui Vlaicu, la Blaj, în faţa a peste 30.000 de români a însemnat apogeul serbărilor, prin executarea primei demonstraţii aviatice în Transilvania. Aşa după cum consemna O. C. Tăslăuanu, secretar al Astrei, „în Blaj ... înălţat în văzduh primul aeroplan românesc, dovedind tuturora triumful geniului naţional". Pe chipurile celor de faţă se citea o satisfacţie fără margini, căci înălţarea lui Vlaicu, fiu al meleagurilor ardelene, simboliza încă un triumf românesc în lupta pentru dreptate socială şi naţională. Marele dramaturg I. L. Caragiale, care venise tocmai de la Berlin să asiste la serbările Astrei i-a spus emoţionat, cu lacrimi în ochi: „Eşti cel mai mare geniu al poporului nostru, băiete. Să trăieşti! Avem şi noi cu cine să ne mîndrim."

La invitaţia lui O. Goga, secretarul literar şi A. Bârseanu, preşedintele Astrei, A. Vlaicu soseşte la Sibiu pentru o altă demonstraţie, eveniment consemnat în presa română şi germană. În „Telegraful Român" din 25 august/7 septembrie 1911 apărea următorul Apel al Asociaţiunii semnat de A. Bârseanu: „... Nu împlinim o plăcută datorie, cînd luăm sub ocrotirea aşezămîntului nostru cultural această izbîndă a ştiinţei, care face cinste neamului românesc."

Din cauza timpului nefavorabil n-a putut zbura în ziua de 17 septembrie spre întristarea inventatorului, întrucît se adunaseră peste 20.000 de români şi saşi, venind foarte mulţi din împrejurimi, între care sălăştenii cu un tren special. Abia duminica următoare la 24 septembrie reuşeşte să zboare, pe un vînt puternic, pe cîmpul exerciţiilor militare (cartier Hipodrom III), aterizînd în apropiere de Şelimbăr. Tot pe vînt a zburat duminica următoare la Braşov, dînd dovadă de mult curaj, dar şi de măiestrie în pilotarea aparatului.

După reîntoarcerea la Bucureşti îi apare cartea *Aeroplanul Vlaicu (1911)*. La insistenţa prietenului său O. Goga se înscrie la marele concurs de la Aspern — iunie 1912 — la care au participat 43 de concurenţi din 8 ţări, cîştigînd mai multe premii II şi unul I. Ziarul „Românul" din Arad consemna următoarele la 30 iunie: „Aurel Vlaicu depăşind adversari redutabili a ieşit biruitor în unul din primele concursuri de aviaţie. Epopeea neamului românesc în care ne-am impus străinătăţii este consemnată prin trei localităţi: Plevna, Montpellier şi Aspern."

După succesul de la Aspern, A. Vlaicu îşi începe un turneu demonstrativ în mai multe localităţi: Arad, Lugoj, Haţeg, Orăştie, Virşeţ, Alba Iulia, Sălişte, Tg. Mureş, Dumbrăveni. Tot acum „Românul" iniţiase o colectă pentru construirea avionului Vlaicu III.

Odată cu perfecţionarea aeroplanelor sale şi îmbunătăţirea tehnicii pilotajului, pe A. Vlaicu îl frămînta tot mai mult trecerea Carpaţilor, aceasta avînd pentru români şi o semnificaţie politică, zborul simbolizînd înlăturarea graniţei nedrepte. Cum la 1913 existau numeroase avioane în dotarea armatei române, Vlaicu se temea să nu i-o ia altcineva înainte. La 14 septembrie 1913 urma să aibă loc la Orăştie adunarea generală a Astrei, unde fusese invitat. Deşi cu cîteva zile înainte renunţase la acest gînd, totuşi în ultimul moment se răzgîndeşte, iar la 13 septembrie, într-o zi nefastă, încercă imposibilul: trecerea Carpaţilor. În apropiere de Cîmpina avionul se prăbuşeşte în mod „misterios", dispărînd la numai 31 de ani unul dintre cele mai mari genii tehnice ale naţiunii. Adunarea generală a Astrei de la Orăştie se transformă dintr-o adunare de sărbătoare în una îndoliată.

Presa a consemnat această dramă, apărînd sute de articole, iar din noianul lor ne-am oprit asupra unui fragment redactat cu sensibilitate şi dramatism de neîntrecutul gazetar O. Goga, prietenul cel mai apropiat al lui Vlaicu. „Acum Vlaicu nu mai este. L-a fulgerat visul nostru al tuturora în care s-au muiat şi aripile lui: să treacă munţii, să dărîme în conştiinţa milioanelor stavila care ne desparte. ... Vlaicu e primul soi al unui vis milenar, întîiul soldat căzut pe-un cîmp de bătaie, cel dintîi sînge vărsat pentru trecerea Carpaţilor."

Profetice cuvinte. Aurel Vlaicu a fost prima jertfă din cele 800.000 care au stat la baza desăvîrşirii unităţii statale, act pecetluit la 1 Decembrie 1918 de Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia.

Pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox

(Continuare din pag. 1)

reorientări în funcţie de cerinţele lumii de azi.

Mileniul al doilea a fost al despărţirilor. Al treilea ar fi bine să ne găsească din nou uniţi. O mie de ani de despărţiri pot fi de ajuns! Sînt 1000 de ani de păcate împotriva lui Dumnezeu, şi trebuie să ne reîmpăcăm cu Dumnezeu.

Vrem pace, dar Dumnezeu vrea un preţ pentru ea, aşa cum a cerut întotdeauna, precum ne arată Scriptura, şi anume: întoarcerea spre El, *întoarcerea* la Bine, Adevăr, Egalitate, Libertate, Dreptate.

Biserica Ortodoxă Română salută pe toţi delegaţii sfintelor Biserici surori şi se uneşte în rugăciune, împreună cu toţi, pentru succesul celei de-a III-a Conferinţe panortodoxe preconciliare".

În continuare secretarul Conferinţei Preconciliare, Mitropolitul Damaskinos, a prezentat cele patru rapoarte pregătitoare ale celei de-a treia Conferinţe Preconciliare. În legătură cu fiecare, conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române a luat cuvîntul, făcînd observaţii din care rezumăm următoarele:

1. În legătură cu *readaptarea postului*, ne-am declarat împotriva titlului acestei teme, întrucît el ar putea scandaliza pe credincioşii noştri, crezîndu-se că vrem să schimbăm regulile canonice cu privire la post. Am propus schimbarea titlului printr-unul mai scurt şi mai neutru, cum ar fi de pildă *Importanţa postului şi practicarea lui în zilele noastre.*

În fapt, referatul pregătitor vorbeşte de o readaptare, dar noi nu trebuie s-o considerăm ca atare, ci doar ca o folosire cu discernămînt a regulii, poate mai mult decît a fost folosită în trecut, aceasta mai ales în ceea ce priveşte pe cei care trăiesc în cazărmi, în internate şcolare, pe şantiere de muncă etc. E greu pentru aceştia să respecte regulile canonice, dar pentru aceasta nu trebuie schimbate regulile, ci trebuiesc date îngăduinţe, potrivit iconomiei care în documentul nostru trebuie accentuată ceva mai mult. În sensul acesta am propus să se extindă acea parte a documentului care vorbeşte despre modul cum trebuie aplicată *iconomia*, şi anume, să se spună că ea rămîne în competenţa episcopilor şi a duhovnicilor. Nu e vorba deci de nici o *readaptare*, ci e vorba de o *aplicare cu mai multă înţelepciune a vechilor rînduieli, la situaţia lumii de astăzi.*

2. În legătură cu tema: *Dialogurile cu celelalte Biserici*, am apreciat că textul propus e bun, echilibrat şi, aşa cum a spus secretarul Conferinţei Pregătitoare, precis şi prudent. Totuşi, am apreciat că el *e mai puţin precis decît prudent*, sau, în unele locuri, e prea prudent, ceea ce denotă un fel de teamă a Ortodoxiei de aceste dialoguri. Este adevărat că Ortodoxia trăieşte o nouă experienţă, şi această experienţă pune în joc conştiinţa Bisericii, dar lumea de astăzi aşteaptă de la Biserici o mişcare spre o unitate. Documentul face afirmaţii importante cu privire la faptul că numai Biserica Ortodoxă poate fi numită Biserică. Poate că ar trebui să evităm afirmaţii prea radicale, ca să nu-i scandalizăm de la început pe cei cu care dialogăm.

Documentul vorbeşte destul de mult despre o anumită neliniste printre Biserici, cu privire la unele dialoguri. Am dori ca aceste neliniştI să fie mai explicite pentru ca cei ce vor citi documentul nostru să ştie exact despre ce este vorba.

În continuare am exprimat aprecierea faţă de recomandarea documentului ca toţi ortodocşii să se prezinte la diferitele dialoguri cu puncte de vedere comune, ca să nu ne dăm în spectacol în faţa celorlalte confesiuni, scoţînd în evidenţă unele disensiuni dintre noi. Pentru aceasta, la nevoie, se pot convoca *conferinţe pregătitoare panortodoxe.*

3. În legătură cu *implicarea ortodoxă în mişcarea ecumenică*, în numele Bisericii Ortodoxe Române ne-am declarat de acord cu documentul, arătînd totuşi că ar trebui să se insiste mai mult pe lîngă Consiliul Ecumenic, ca să dea mai multă atenţie *Declaraţiei de la Sofia*, în care ortodocşii şi-au exprimat dezideratele lor. Ştim că noul Secretar General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Emilio Castro afirmă mereu că e gata să dea ortodocşilor mai multe locuri în conducerea Consiliului şi în Comisiile de lucru; trebuie să facem totul ca aceste promisiuni să devină fapte.

Am arătat apoi că rămîne în continuare o problemă nerezolvată, procedura de adoptare a hotărîrilor în Consiliul Ecumenic , deoarece majoritatea e protestantă şi maşina de vot ne poate oricînd pune în minoritate, sau chiar ne poate elimina reprezentanţii, dacă unii nu le-ar plăcea. Trebuie făcut ceva ca această metodologie să fie schimbată.

În legătură cu toate dialogurile angajate de ortodocşi, conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române a propus să reiasă cu claritate din toate documentele Conferinţei Preconciliare că dialogurile iniţiate la nivel panortodox, nu pot fi întrerupte decît tot printr-o hotărîre panortodoxă. Dacă vreo Biserică are probleme bilaterale cu o altă Biserică cu care sîntem în dialog, fie că rezolvă această problemă bilaterală, fie că o aduce la cunoştinţa tuturor Bisericilor ortodoxe spre a se lua o hotărîre comună, dacă dialogul cu Biserica respectivă va continua, sau se va întrerupe pînă la rezolvarea diferendelor. Nici o Biserică nu are singură dreptul de veto în legătură cu vreun dialog. E liberă să nu participe, dacă nu vrea, dar nu poate obliga celelalte Biserici să nu participe. Cel mai bun lucru e consultarea panortodoxă prealabilă.

4. În legătură cu punctul al patrulea de pe ordinea de zi şi, anume *Problema păcii şi a luptei împotriva discriminărilor*, în numele Bisericii Ortodoxe Române s-au făcut următoarele observaţii:

„Mă scuz pentru unii termeni din intervenţia mea, care vor putea apărea unora dintre D-stră cam duri. Ei vor fi însă expresia sincerităţii şi a unei opinii personale care se bazează pe realităţile vieţii, realităţi care mi se par absente din document. Chiar dacă nu voi fi foarte sistematic, voi încerca să fiu foarte clar. Deocamdată, ţin să apreciez utilitatea documentului şi faptul că el va figura pe agenda Sfîntului şi Marelui Sinod. Am crezut însă că va fi un document al vremii noastre şi nu un text pios, o predică bună pentru secolul al cincilea, al cincisprezecelea, şi pentru orice vreme, dar nu pentru situaţiile grele cu care este confruntată lumea şi Biserica astăzi. Aş vrea să fiu bine înţeles. Teologic vorbind, textul e bun. Toţi putem accepta teologia păcii aşa cum e exprimată ea pe temeiuri biblice şi patristice. Atît numai că, accentul cade pe mărturia de principiu pe care o dă Biserica, şi nu pe îndatoririle ei practice. E ceea ce, spunem noi, constituie un bun text pe verticală. Îi lipseşte însă totalmente latura orizontală, legătura cu viaţa concretă, metodele pe care le recomandă Biserica pentru instaurarea unei păci durabile în lume. Documentul vorbeşte despre rugăciune, dar nu vorbeşte deloc de faptul că oamenii pot face şi altceva pentru pace, şi că ei poartă răspunderea faţă de ceea ce se întîmplă în lume. Se lasă impresia că ceea ce se petrece e inevitabil.

Documentul nu arată deloc că nu poate exista pace fără dreptate socială, deşi această idee se află din belşug atît în Sf. Scriptură, cît şi în toată literatura patristică. Ba chiar, la un moment dat, documentul se întoarce la soluţia milosteniei ca soluţionare a dreptăţii sociale, ceea ce este cu totul anacronic în vremea noastră. Noi ştim toţi că pace fără dreptate socială nu se poate, iar dreptate socială fără o nouă ordine economică internaţională, de asemenea nu se poate. Toţi ştim că toate tensiunile din lume, toate diferendele ideologice vin din motive economice, aşa că documentul trebuie neapărat să facă mentiune despre aceasta şi să fixeze poziţia Bisericii Ortodoxe în legătură cu aceasta.

Documentul nu spune nimic despre ceea ce unele Biserici au şi întreprins în această privinţă, de pildă despre faptul că în România toate cultele au organizat deja trei întîlniri religioase în apărarea păcii şi pentru dezarmare. Documentul nu conţine deloc recomandări practice. Iată, de curînd, România prin Preşedintele Nicolae Ceauşescu a propus reducerea cheltuielilor militare şi a armamentelor cu 5%, la nevoie chiar unilateral, spre a da un exemplu de acţiune practică în favoarea păcii. Biserica noastră şi Cultele din România au aderat cu entuziasm la această iniţiativă. Oare Bisericile Ortodoxe, în general, nu au nimic de spus despre astfel de iniţiative practice? Oare nu avem nimic de zis cu privire la ameninţarea care ne paşte pe toţi şi anume ameninţarea cu războiul atomic şi continuarea cursei înarmărilor? Oare avem dreptul să ignorăm toate acestea, şi să prezentăm un document pur teologic, lipsit de orice contact cu viaţa şi cu realitatea ei? Părerea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române este că documentul trebuie să fie un pod între principiile noastre, şi nevoile lumii de azi, şi un act care să se adreseze lumii şi conducătorilor popoarelor, pentru a-i angaja pe drumul dezarmării şi al păcii. Altfel rămînem într-un ghetou al bunelor intenţii, fără nici o urmare practică.

În afară de acestea, documentul prezentat nu afirmă necesitatea colaborării Bisericii Ortodoxe cu celelalte confesiuni creştine şi cu celelalte religii, în vederea apărării păcii şi luptei pentru dezarmare.

Unii au zis aici că trebuie să ne ferim să ne amestecăm în politică. Sînt de acord dar, a apăra pacea nu înseamnă politică. Nu ne amestecăm în conflictul dintre ideologii, dar avem datoria să proclamăm calea dialogului ca singura cale de rezolvare a tuturor conflictelor şi a diferendelor ideologice. În scurt: avem nevoie de un document actual, ancorat în istorie, nu abstract, un text care să fie nu numai plin de bune principii ci şi de atitudini practice."

Această intervenţie a dus apoi la modificarea substanţială a documentului, în care a fost introdusă cea mai mare parte din ideile expuse de delegatul Bisericii Ortodoxe Române.

Trecîndu-se la analiza amănunţită a documentelor, s-au alcătuit patru Comisii de lucru potrivit celor patru teme de pe ordinea de zi. Cele patru Comisii, pe baza discuţiilor din plenară, au modificat documentele, dîndu-le forma finală.

Conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, a fost ales preşedinte al Comisiei a II-a, care s-a ocupat cu alcătuirea documentului final, privitor la Dialogul Ortodoxiei cu celelalte Biserici şi confesiuni creştine. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae Corneanu a fost repartizat în comisia care s-a ocupat de Documentul *Ortodoxia şi Pacea în lume.* Prea Sfinţitul Episcop Nifon Mihăiţă a fost repartizat în Comisia care s-a ocupat de *Importanţa postului şi practicarea lui în zilele noastre.* Profesorul Ioan Bria a fost repartizat în Comisia care s-a ocupat de *Raportul dintre Biserica Ortodoxă şi Mişcarea ecumenică.* În Comisia care a studiat dialogurile dintre Biserica Ortodoxă şi celelalte Biserici creştine a fost repartizat, în calitate de consilier, profesorul Dumitru Popescu; Profesorul Ştefan Alexe a fost ales în Comisia de trei, care a pregătit propuneri cu privire la viitoarele teme ale următoarei Conferinţe Preconciliare.

Cînd documentele, după discuţii ample, şi-au căpătat forma finală, au fost aduse din nou în plenară, au fost rediscutate şi unde a fost nevoie au fost reamendate, după care au fost aprobate în unanimitate.

Această a treia Conferinţă Preconciliară s-a încheiat cu un succes desăvîrşit şi s-a exprimat speranţa că, dacă se va lucra în acelaşi ritm şi în aceeaşi bună cooperare, se va putea spera că Sfîntul şi Marele Sinod se va ţine încă în vremea noastră, speranţă care se cam pierduse după cea de-a doua Conferinţă Preconciliară, cînd delegaţii se despărţiseră fără a fi reuşit să alcătuiască documente finale, unanim acceptate.

Comisia celor trei însărcinaţi cu propunerea temelor viitoarei Conferinţe Preconciliare a propus ca aceste teme să fie următoarele:

1. Autocefalia şi modul ei de proclamare
2. Autonomia şi modul ei de proclamare
3. Dipticele, adică ordinea canonică a Bisericilor
4. Diaspora Ortodoxă şi modul ei de administrare.

De îndată ce Bisericile însărcinate cu elaborarea unor propuneri în legătură cu aceste teme, îşi vor trimite propunerile la Secretariatul viitorului Sinod, respectiv Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Damaschinos al Elveţiei, acesta va proceda la convocarea uneia sau mai multor consultaţii pregătitoare, care să alcătuiască documentele care se vor prezenta ca propuneri la cea de-a patra Conferinţă Preconciliară. Aceste pregătiri ar urma să se desfăşoare cît mai repede posibil, respectiv în maximum trei ani, sau dacă se va putea şi mai repede. Propunerile au fost acceptate.

Cea de-a treia Conferinţă Preconciliară şi-a încheiat lucrările cu succes şi dă speranţe pentru o evoluţie pozitivă a lucrurilor în vederea organizării cît mai curînd a Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox.

Gînduri creştine . . .

(Continuare din pag. 1)

panie de într-ajutorare atît de eficace prin predicile sale încît a salvat ţinuturi întregi de la mizerie. Atît de mult l-au iubit şi l-au respectat contemporanii încît chiar şi evreii şi păginii au plîns la moartea lui. Iată de ce a rînduit Biserica pilda vieţii lui drept model de urmat la începutul unui an nou. Şi chiar dacă nu vom putea face ca el, să nu uităm ce spunea marele Pasteur, descoperitorul leacului contra turbării şi pentru care şi-a riscat de mii de ori viaţa pînă a aflat acest leac: „să facem fiecare măcar atîta bine cît ne stă în putere şi atunci raiul tot nu-i pierdut de tot." Iată, dar, ce proiecte înălţătoare ne-am putea alege pentru anul în curs, acum cînd pornim într-un an nou. În orice caz să ştim că viaţa are preţ numai în măsura în care putem fi de folos celor din jurul nostru.

În al treilea rînd, toţi serbăm un an nou, atît ca persoane singuratice cît şi ca organisme sociale, în care fiecare am avut diferite planuri şi am încheiat diferite bilanţuri. În munca noastră sîntem toţi încadraţi în strădanii de continuu progres şi de bunăstare. Şi în aceste privinţe de bună seamă că trebuie să ne gîndim la viitor, la realizările care ne aşteaptă. Poporul nostru s-a angajat în acest an cu toată hotărîrea în acţiuni menite să ducă la salvgardarea păcii, la instaurarea unui climat de bunăînţelegere şi cooperare între oameni şi popoare. Acest fapt este de o deosebită importanţă. El grăieşte despre vocaţia de pace a românilor, despre dorinţa lor de a trăi în libertate şi prietenie cu toţi oamenii. În calitate de slujitori ai Domnului păcii, noi trebuie să fim părtaşi ai idealurilor şi năzuinţelor poporului nostru, să facem totul pentru continuarea existenţei noastre pe aceste meleaguri, pentru continuarea şi prosperitatea vieţii umane pe întreaga planetă.

Aşadar, ca să grăim în limbaj bisericesc, atît ca creştini, care purtăm numele lui Hristos, cît şi ca ucenici ai sfinţilor de genul Sf. Vasile care ne-a lăsat în Sf. Liturghie modelul comuniunii de rugăciune, atît pentru cei în viaţă, cît şi pentru cei ce nu mai sînt trupeşte printre noi, să păşim acum la început de an nou cu credinţa şi cu entuziasmul de a ne strădui mereu spre mai bine şi spre un viitor tot mai înălţător. Abia în chipul acesta vom putea înţelege cu adevărat cuvîntul proorocului (Ioil 2, 73): „Oricine va chema numele Domnului se va mîntui."

ana Botezului Domnului

Strîns legată de sărbătorile Crăciunului, Boboteaza, Botezul sau Epifania, ne introduce mărețiul eveniment al zenței ființiale a lui Hristos, noi. Întreaga umanitate și creația însăși participă la Botezul Domnului. În acest sens „Botezul lui Hristos este Cincizecimea Sa, coborîrea Sfîntului Duh și arătarea Treimii".

Icoana Botezului Domnului dezvăluie pe cît se poate mai bine acestei prezențe.

În profunzimile Iordanului este reprezentat Iisus înveșmîntat, unde se observă cîteva elemente cosmice și mai jos două personificări sub chipul unui bărbat ce vărsă din ulcior și o femeie așezată pe un monstru marin. Valurile înconjoară cu bolta cerului de unde, ca o scară, coboară Sfîntul Duh în chip de porumbel, împărtășind în raze de lumină. De-o parte și alta a Iordanului se ridică munți încoși și ei suport al unor stînci. De-a dreapta, Sf. Ioan Botezătorul, în ținuta-i ascetică, cu mîna pe creștetul lui Iisus. Ceva mai jos, simbolul pomului neroditor, cu securea la rădăcină. Din apele Iordanului se formează o cristelniță în care stă Maica Domnului în chip de Biserică vie, care apare la fel și în Ei. Peste creasta muntelui, îngerii se întîlnesc cu Profetul Ioan din pustiu. De cealaltă parte, cete de îngeri pregătesc veșmîntul luminos pentru Botezul Stăpînului.

Prin însăși compoziția ei, icoana ne introduce în atmosfera prezenței lui Hristos în lume spre mîntuirea sa. Dar dincolo de această coloare și subtilitatea artistică de redare a evenimentului, în icoană se ascunde o întreagă teologie, care în sine însăși a Bisericii dreptmăritoare predată credincioșilor spre învățătură de ea lor.

Mai întîi icoana dezvăluie misterul prezenței Sfintei Treimi — Tatăl: „Și iată glas din ceruri zicînd: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care bine am voit (Mt. III, 17), Fiul coborînd în apa Iordanului și Duhul Sfînt „în chip de porumbel", care împlinește voința Tatălui așa cum a făcut-o la crearea lumii purtîndu-se pe deasupra apelor. Tot așa la Iordan, stînd deasupra apelor, invită creația toată la recreare prin Botez.

Sfînta Treime luminează întreaga creație încît ne aflăm în fața unei sărbători cosmice, cum de altfel icoana demonstrează și slujbele mărturisesc: „Astăzi toată făptura se luminează de sus ca o făclie ... Astăzi cele de sus cu cele de jos împreună prăznuiesc și cele de jos cu cele de sus împreună vorbesc" (Rugăciunea de sfințire a apei).

Iordanul, în care coboară Domnul pentru Botez, este lumea ce-și trage obîrșia din apele primordiale. El este populat cu pești, semn liturgic timpuriu al Botezului și Euharistiei. Toate apele se sfințesc de la Iordan, așa și glăsuiește rugăciunea: „Astăzi firea apelor se sfințește" și cu ele creația. Așa de neașteptat este evenimentul încît la intrarea lui Hristos în apă Iordanul se întoarce înapoi, amintind momentele vechitestamentare, prin care poporul evreu a trecut de la robie la libertate, de la pribegie la biruință în patria Canaanului, simbol al intrării creștinilor prin curățirea baptismală în „Patria Cerească". Iordanul este prefigurat prin citirea la vecernia Bobotezei a 13 paremii (lecturi din Vechiul Testament) începînd cu „Facerea lumii" (I 1—13) și continuînd cu „Trecerea prin Marea Roșie" (Ieșire XIV, 15—18; 11—23; 27—29), minunea din pustiu Șur (Ieșire XV, 22—XVI, 1), trecerea poporului dincolo de Iordan (Iosua III, 7—8; 15—17), Ilie și Elisei la Iordan (IV Regi II, 6—14), Neeman la apele Iordanului (IV Regi V, 9—14), (Isaia I, 16—20), Iacob în fața taberei lui Dumnezeu (Fac. XXXII, 1—11), fiica lui Faraon și Moise la Nil (Ieșire II, 5—10), Ghedeon la riu (Jud. VI, 36—40), Ilie jertfind în fața Domnului (III Regi XVIII, 30—39), Elisei îndulcind apele cu sare (IV Regi II, 19—22), (Isaia XLIX, 8—15).

Coborîrea Domnului în Iordan este prefigurarea coborîrii la iad. Acolo îl așteaptă Adam și Eva, aici două personificări a Iordanului și a Mării, imagine simbolică care indică supunerea naturii cosmice, revirimentul ei ontologic. „Astăzi, pămîntul și marea și-au împărțit bucuria lumii și lumea s-a umplut de veselie." „Astăzi toată făptura se adapă cu curgeri tainice" (Din rugăciunea de la sfințirea apei). Hristos coboară în Iordan lumină celor din întuneric, cum de mai multe ori se repetă troparul glas 5, în cadrul vecerniei „ca să luminezi pe cei ce ședeau întru întuneric".

În mijlocul Iordanului Iisus intră ca într-un mormînt lichid. De aceea în apele Botezului ne scufundăm de 3 ori închipuind coborîrea Domnului la iad și ridicarea la viață prin Înviere (Sf. Ioan Gură de Aur). Iisus este înfățișat gol, ca și primul Adam, așteptînd momentul învăluirii Sale, ca „Soare al dreptății", cu veșmîntul de lumină purtat simbolic pe brațe de îngerii cei ce-L însoțesc în partea stîngă a scenei. Așa procedăm și la Botezul creștin cînd după scufundarea în cristelniță și îmbrăcarea pruncului cîntăm: „Dă-mi mie haină luminoasă Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină mult milostive Hristoase ...."

De-a dreapta, Ioan Botezătorul înspăimîntat de prezența Stăpînului pe care el, robul, trebuie să-L boteze, acceptă numai după ce înțelege că a sosit ceasul ca să se împlinească toată dreptatea ca el să-și încheie misiunea profetică și să lase deschisă perspectiva Împărăției lui Dumnezeu, inaugurată de Hristos însuși. Ceva mai în spate Hristos discută cu Ioan tocmai despre momentul amintit.

Scena este completată de prezența Maicii Domnului ca Biserică vie la apa Iordanului în care are să se transpună tot misterul Iordanului, ca sursă vie, izvor pururea curgător al celor ce se mîntuiesc. „Astăzi apele Iordanului se prefac în vindecări", adică în Biserică. Într-o omilie, Didim Orbul ilustrează sensul adînc al acestei prezențe: „Dumnezeu mi-a dat ca Mamă cristelnița baptismală (Biserica), ca Tată pe Cel Preaînalt, ca frate pe Domnul botezat pentru noi."

Privind icoana Botezului să vedem dincolo de ea misterul coborîrii Domnului în inima creației și-a noastră, spre a ne recrea, spre a transfigura lumea într-o grădină a armoniei și-a păcii totale, așa cum imaginea de față ne sugerează.

Protos. *Casian Crăciun*

Părintele Prof. Dr. Grigorie Marcu la a 75-a aniversare

La 7 decembrie 1986, Părintele Prof. Dr. Grigorie Marcu, distins dascăl și teolog neotestamentar, a împlinit frumoasa vîrstă de 75 de ani.

Această aniversare ne oferă un prilej fericit de a rememora cîteva din împlinirile unei vieți de excepție, dăruită integral slujirii Bisericii strămoșești, teologiei ortodoxe și poporului nostru.

Celor ce sînt la curent cît de puțin cu viața noastră bisericească din ultima jumătate de veac, nici nu mai este necesar ca Prea Cucernicia Sa să le fie prezentat. Mai ales, nu mai trebuie prezentat cititorilor „Telegrafului Român", care au putut urmări prestigioasa și consecventa sa colaborare în paginile acestei publicații pe parcursul a mai bine de 50 de ani. Astfel încît, omagiind după cuviință personalitatea multilaterală și activitatea exemplară a Părintelui Prof. Dr. Grigorie Marcu, am conștiința că pot săvîrși acest lucru nu numai pentru, ci și în numele cititorilor „Telegrafului Român" și că această omagiere va întîlni în sufletele celor mai mulți dintre ei ecoul unor alese sentimente de prețuire și dragoste.

Părintele Grigorie Marcu s-a născut într-o familie preoțească, în Broșteni, județul Sibiu. Surprinde plăcut alăturarea numelor celor doi părinți: Ioachim și Ana. Copilul și tînărul Grigorie a fost mîndria acestor părinți, cum va fi mîndria școlilor prin care a trecut și a instituției căreia i-a dedicat slujirea de o viață.

După școala primară în satul natal, a urmat liceul (la Blaj și Sibiu, 1925—1929) și apoi teologia (la facultățile din București și Cernăuți, 1929—1933). Elevul și studentul eminent anunța elocvent pe marele cărturar de mai tîrziu. Un singur exemplu este grăitor: ca student, numai în „Telegraful Român" a publicat 41 de articole, fără a mai socoti pe cele risipite prin multe alte publicații. Printr-o astfel de activitate, s-a făcut remarcat de Mitropolitul de atunci al Ardealului, Dr. Nicolae Bălan, care, îndată după terminarea facultății, l-a trimis la specializare în străinătate — la Atena (1933—1934) și Breslau (1934—1936) — unde, cu hărnicie de albină, și-a agonisit o temeinică pregătire teologică. În această perioadă a continuat să publice studii și articole, semnătura sa împunîndu-se încă de pe atunci ca un autentic certificat de calitate. Rodul stăruitoarei munci de cercetare din acești ani se va concretiza nu numai într-o eminentă teză de doctorat, ci și într-o serie întreagă de însemnate lucrări din domeniul studiului Noului Testament.

În 1936, tînărul și deosebit de sîrguinciosul ostenitor în ale teologiei s-a întors la Sibiu, unde îl aștepta catedra rămasă vacantă prin alegerea ilustrului ei titular, profesorul Nicolae Colan, viitor academician, în scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului și Clujului. De acum înainte, vreme de 46 de ani (1936—1982), prestigioasa personalitate a Părintelui Prof. Dr. Grigorie Marcu va cinsti catedra de Studiul Noului Testament de la venerabila instituție teologică sibiană.

Ca profesor suplinitor (1936—1942), apoi titular definitiv (1942—1944), iar după ridicarea Academiei Teologice „Andreiane" la rang universitar, profesor agregat (1944—1946) și apoi profesor universitar titular (1946—1982) și o vreme rector al Institutului Teologic Universitar (1976—1979), Prea Cucernicia Sa a fost mereu dascălul neîntrecut, care a luminat tainele Scripturilor Sfinte, sălășluindu-le în mințile și inimile a mii și mii de viitori slujitori ai altarelor străbune. Cu o competență deosebită, cu o rară prestanță academică și cu exprimarea plină de farmec a unui veritabil talent literar, Părintele Profesor Grigorie Marcu își cucerea auditoriul, astfel încît esențialul prelegerilor sale se imprima adînc în mințile ucenicilor chiar din momentul predării.

În persoana Prea Cucerniciei Sale, studenții teologi au văzut întotdeauna chipul profesorului model, identificat deplin cu idealurile instituției pe care a slujit-o. Atît pentru studenți, cît și pentru preoții noștri, pentru credincioșii care l-au cunoscut la altar și la amvon, Părintele Profesor Grigorie Marcu a fost însă și model de slujitor bisericesc, aureolat de lumina credinței și a învățăturii și pătruns de imensa responsabilitate a misiunii preoțești.

Mereu prezent nu numai în viața Institutului, ci și în alte laturi ale vieții bisericești și culturale, Prea Cucernicia Sa a risipit cu generozitate din puterile cu care l-a dăruit Bunul Dumnezeu, semănînd peste tot bogate rodiri ale minții sale larg cuprinzătoare. Poate că nimeni nu va putea evalua vreodată la măsură corespunzătoare cantitatea și calitatea eforturilor pline de zel prin care o viață întreagă, ca „o jertfă vie, sfîntă, bine plăcută lui Dumnezeu", s-a oferit Bisericii și neamului.

Dacă chipul dascălului și al păstorului luminat e păstrat cu iubire și recunoștință în inimi, despre prețuirea și rîvna teologului și publicistului mărturisesc și vor mărturisi peste vremi nenumăratele și temeinicele contribuții de specialitate, cărți și studii, precum și sutele de articole prin care Părintele Profesor Grigorie Marcu și-a spus cuvîntul în probleme de larg interes pentru viața noastră bisericească și națională.

Amintim, dintre cărțile sale: *Rătăciți neștiind Scripturile* (1938); *Saul din Tars* (1939); *Studii biblice* (1940); *Antropologia paulină*, eminentă teză de doctorat în teologie (1941); *Mythos* (1942); *Procesul Mîntuitorului. Studiu juridic și teologic*, în colaborare cu Dr. Ioan Fruma (1945); *O știință nouă: istoria vremurilor neotestamentare* (1946); *Epistola Sfîntului Apostol Pavel către Tit. Introducere, text și comentar* (1947). Prea Cucernicia Sa este și coautor al manualului de *Studiul Noului Testament* pentru Institutele teologice, ajuns la a treia ediție. La acestea se adaugă alte cărți precum și un mare număr de studii, în care sînt abordate cele mai variate aspecte și probleme de specialitate. Toate aceste lucrări au intrat definitiv în rîndul celor mai strălucite producții ale studiului neotestamentar, constituind un aport hotărîtor la dezvoltarea teologiei biblice românești și impunîndu-l pe autorul lor ca pe unul dintre marii teologi ai vremii noastre.

Am amintit și despre o altă latură a activității Părintelui Profesor Grigorie Marcu, aceea de publicist. Prea Cucernicia Sa a condus, pe rînd, în calitate de redactor responsabil, „Revista Teologică" (1936—1947), „Foaia Bunului creștin" (1953—1955) și „Mitropolia Ardealului" (1956—1976). A fost, de asemenea, colaborator deosebit de apreciat al multor altor reviste teologice și culturale. Pentru a oferi o imagine asupra volumului imens al acestor contribuții, menționăm că într-o teză de licență în teologie dedicată vieții și operei Părintelui Profesor Dr. Grigorie Marcu (autor: Gheorghe Longodor, Sibiu, 1983), fără pretenția de a fi completă (cum ne previne însuși subtitlul ei: *Selecții* bio-bibliografice), simpla înșirare a titlurilor acestora ocupă mai mult de 140 de pagini mari. Ce evantai bogat de raze tîșnite din lumina unei minți, din focul unei inimi!

Omagiind acum deopotrivă pe preot, pe dascăl, pe teolog, pe publicist, pe omul de mare cultură și talent, pe patriotul luminat, cu sentimente alese de dragoste și recunoștință, exprimăm Părintelui Profesor Dr. Grigorie Marcu urarea de viață îndelungată și rodnică dincolo de pragul celor 75 de ani.

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Prezența istorică . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

Căpreanu, Mari Moise Ignat, Gh. Cordoș, I. Guși M. Ignat, de I. Gh. Ioniță sînt constructive pentru o cuprindere mai încă a unei mișcări patriotice de mare forță mobilizatoare pentru ideea conștiință românească. Ideea Unirii tuturor românilor a fost aspirație și a dinamizat toate eforturile solidarității etnice în acel moment major al istoriei naționale. Mai mult: chiar pe plan european, cum arată cu detalii grăitoare, capul II al cărții, această năzuință a românilor a găsit ecouri și sprijin public, mai cu seamă în țările neolatine printre care Franța care a fost odată și un sprijin deosebit de eficace și de constant, cu vorba și cu fapta, cum am avut ocazia să arăt și cartea mea *Românii toți s-adună* (77), folosind mărturii inedite ale pribegilor la momentul Marii Uniri și texte uitate din presa franceză cu mesajul frățesc al Universității Sorbona către Universitățile noastre din București și Iași, imediat după memorabila „pace" de la Buftea (mai mult; a fost un moment dramatic al acelui an care s-a sfîrșit apoi în apoteoza lui 1 decembrie la Alba Iulia consfințind voința unanimă a românilor de a fi uniți în statul lor național, de a fi liberi și de a păși pe nouă cale a progresului și a civilizației.

Din partea doua a acestui volum reținem cele opt studii ale coordonatorului volumului, C. Gh. Marinescu, despre solidaritatea opiniei publice internaționale și în mod aparte a celei franceze cu lupta noastră pentru Unirea cea mare, cît și studiul semnat de Carmen Dinescu despre personalități franceze solidare cu acest act istoric. În partea finală a cărții citim „evocările" despre activitatea și lupta politică a lui Onisifor Ghibu, aparținînd lui V. Curticăpeanu, Fr. Păcurariu și Vasile Ciobanu. O contribuție inedită, revelatoare, conține articolul lui Gabriel Tepelea care, prezentînd „inaugurarea monumentului lui G. Coșbuc, cu trei zile înainte de 23 August 1944, arată cu detalii inedite, că momentul respectiv a fost în realitate „o mare adunare populară în care se cerea ieșirea României din Axă și eliberarea Transilvaniei de Nord". Volumul prezentat se încheie cu o bibliografie istorică de certă utilitate pentru mai buna cunoaștere a celui mai important curent de idei politice și de luptă consecventă pentru Marea Unire de la 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia..

Sf. Ioan Gură de Aur — model de predicator

A vorbi despre Sf. Ioan Gură de Aur, dar mai ales a încerca să-i cuprinzi în cuvinte întreaga lui personalitate, este ceva care depășește puterile obișnuite. S-a scris mult despre el, i s-au tradus și în limba română cîteva din operele sale, însă puțini sînt aceia din toate Bisericile creștine care să fi reușit a prinde într-o lucrare anume, uriașa figură a neîntrecutului și neegalatului Ioan Hrisostom.

Nu greșesc, cred, dacă afirm că nu a fost întrecut în arta cuvîntului de nici un alt scriitor sau ierarh creștin, pînă astăzi. Amvonul nu a avut pînă acum pe un altul cu care am putea să-l comparăm. Secretul elocvenței sale, al talentului său, al întregei sale vieți rezidă în marea dragoste față de Dumnezeu și de oameni. Fraza lui este clară, totul pleacă de la inimă și se adresează inimii. După afirmația fostului meu profesor de la Facultatea de Teologie din București, Preot Petre Vintilescu, geniul sfîntului Ioan Gură de Aur se datorează Ierusalimului și Atenei (proorocului Isaia și lui Demostene) cu acesta din urmă și cu Cicero asemănîndu-se în elocvență și cu Bossuet în măiestrie.

În predicile sale, Hrisostom are accente de o incomparabilă frumusețe. N-a scris, sau mai bine zis, nu s-a gîndit să scrie ceva pentru posteritate deși predicile sale, cele mai multe, sînt și astăzi de actualitate, atît de adînc cunoscător al sufletului omenesc s-a dovedit a fi acest mare părinte bisericesc. De multe ori își alege subiecte de predică din diferite împrejurări la care a fost martor sau le-a trăit. S-a identificat cu Sfîntul apostol Pavel, pentru care, am putea spune, avea un cult deosebit, fapt ce a făcut să scrie comentarii la unele epistole pauline. Cînd pronunța numele sfîntului apostol Pavel, simțea o puternică zguduire.

Nu este atras de speculații dogmatice, cît mai ales de misterul religios. Este un exeget superior și un moralist inegalabil. Avea un spirit pozitiv și practic, se revolta contra relelor din jurul său și era foarte popular cu toată lumea. Cunoștea bine Sfînta Scriptură și știa să aleagă textele potrivite spre a întări unele din afirmațiile sale. Caracter combativ, om de acțiune chiar pe amvon. Adversarul său era păcatul sub toate formele lui, în rare cazuri păcătosul, căruia îi arăta toate căile de revenire. Entuziasmul său, pasiunea ce punea în predicile sale, depășeau uneori darurile sale oratorice. Participa și vibra cu întreaga ființă cînd vorbea credincioșilor săi. În anumite perioade din an veneau din părți mai îndepărtate și nu se mai puteau sătura de frumusețea cuvintelor ce ieșeau din gura păstorului lor din capitala întinsului imperiu roman. Torente de poezie teologico-morală, filosofico-psihologică curgeau din gura lui de aur. Avea harul unei credințe aprinse, care mută și munții din loc. Imnul serafimilor nu are accente mai frumoase decît unele părți ale omiliilor sale, spunea părintele profesor Petre Vintilescu. Cuvîntul său cade ca o ploaie de foc asupra auditorilor săi înmărmuriți. Predica în fiecare săptămînă, cel puțin Duminica. În anumite perioade din an predica mai des, ca de pildă în postul mare, cînd își alegea anumite subiecte, iar dacă un subiect nu putea fi epuizat într-o singură predică, era continuat în următoarea cuvîntare sau chiar următoarele.

S-a dăruit cu totul cuvîntărilor sale, ceea ce îl făcea iubit, ascultat, înțeles și urmat în tot ce spunea. Combătea bogăția nedreaptă, camăta, dobînda, lăcomia, zgîrcenia, spectacolul desmățat, viața de familie dezordonată. Are predici despre milostenie, sclavie, sărăcie, feciorie, căsătorie, monahism, etc. Adversar al luxului, al abuzului. A proclamat eminenta demnitate a săracilor. „Puneți pe Dumnezeu în același rang cu sclavii voștri" afirma el într-o predică a sa.

Minca singur, pentru care fapt i se spunea că duce viață de ciclop iar în palatul patriarhal, camera lui de dormit era aidoma unei chilii de mănăstire.

Combate pe preotii văduvi care țineau fecioare în casele lor, ca să-i îngrijească.

În viața lui s-au petrecut două mari fapte, socotite crize la Constantinopol și care au avut efecte serioase asupra vieții Sfîntului Ioan Gură de Aur. 1. Căderea lui Eutropius și 2. Cearta cu împărăteasa Eudoxia.

În legătură cu căderea lui Eutropius a ținut două omilii, prima cea mai celebră din cîte a rostit, cu tema: „Deșertăciunea deșertăciunilor". Pe Eudoxia o compară cu Izabela și Irodiada, spunînd la adresa Eudoxiei: „iarăși se mînie Irodiada, iarăși cere pe tipsie capul lui Ioan".

Pr. *Ilie I. Țintă*

Sesiunea de comunicări dedicată împlinirii a 200 de ani de învăţământ teologic la Sibiu

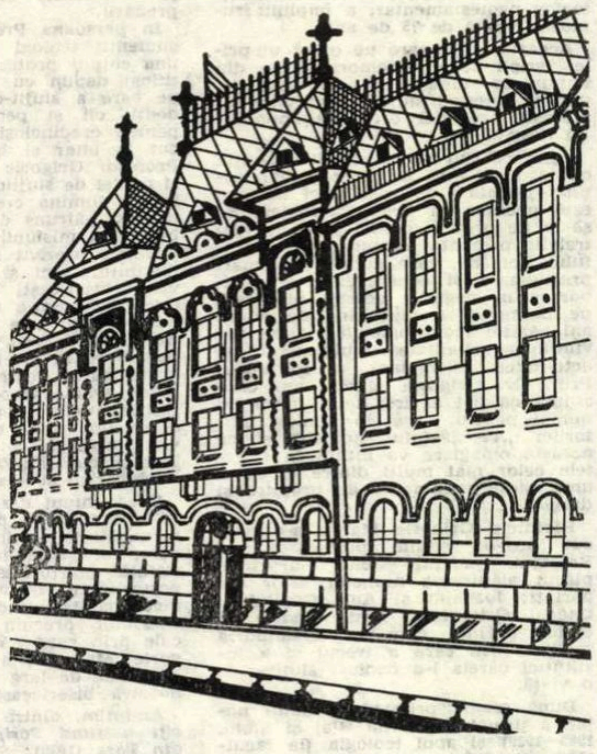

Joi, 4 decembrie 1986 a avut loc, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, o sesiune de comunicări dedicată împlinirii a 200 de ani de învăţământ teologic la Sibiu.

Au luat parte ierarhii titulari din cadrul mitropoliilor Ardealului şi Banatului, conducători ai unor culte, episcopii şi arhiereii-vicari ai Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanţi ai instituţiilor de învăţământ teologic universitar şi seminarial din ţara noastră, profesori onorari şi pensionaţi, doctoranzi în Teologie, studenţi şi alţi invitaţi.

Rectorul Institutului, arhid. prof. dr. Constantin Voicu a rostit un cuvînt aniversar, prezentînd principalele etape ale organizării învăţământului teologic la Sibiu, şi anume:

1. Perioada de început (1786—1811) dominată de personalitatea marelui cărturar al vremii, Dimitrie Eustatievici care a organizat un curs de instruire a învăţătorilor şi preoţilor.

2. Cursurile clericale între anii 1811—1845, cînd se remarcă deschizătorul de drumuri noi în cultura românească — „dascălul de dăscălie" — Gheorghe Lazăr.

3. Institutul teologic pedagogic (1846—1873). Este perioada marelui Şaguna, care s-a implicat direct în viaţa şi destinul învăţământului teologic de la Sibiu.

4. Învăţământul teologic între anii 1874—1821. Este epoca urmaşilor lui Şaguna, pînă la mitropolitul Nicolae Bălan.

5. Academia teologică (între anii 1921—1948). În urma stăruinţelor mitropolitului Nicolae Bălan, cursurile institutului se ridică de la 3 ani, cum era de pe vremea lui Şaguna, la 4 ani (în anul 1921) şi se transformă în „Academia teologică" (1924).

6. Institutul Teologic de grad universitar (cursuri de licenţă — 1948 — 1984). Este epoca înnoirilor sub toate aspectele, a învăţământului teologic din ţara noastră şi implicit a celui de la Sibiu.

7. Institutul Teologic Universitar (1984—azi) — cursuri de licenţă şi doctorat. Anul 1984 marchează începutul cursurilor de doctorat la Sibiu, fapte ce rezumă în sine tot drumul străbătut de Institutul nostru şi se instituie ca un preludiu al realizărilor viitoare.

În încheierea cuvîntului său, rectorul arhid. prof. C. Voicu a arătat: „Scrutînd năzuinţele şi izbînzile din cei 200 de ani ai Institutului, desprindem cu uşurinţă tenacitatea cu care acesta a păstrat neclintită credinţa strămoşească, năzuinţă izvorîtă de altfel din sufletul de geniu al poporului nostru. Pe lîngă menţinerea vie a credinţei în Dumnezeu, Institutul nostru a fost neîncetat însufleţit de credinţa în viitorul luminos al poporului nostru, contribuind astfel la făurirea desăvîrşită a unităţii religioase şi naţionale a tuturor românilor."

În continuare, P. S. Episcop vicar-patriarhal dr. Vasile Costin — a prezentat Mesajul adresat de Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

„Inspirîndu-se din faptele mari ale înaintaşilor — se arată în mesaj — Institutul teologic din Sibiu, alături de cel din Bucureşti, sub directa oblăduire a Bisericii si larga înţelegere din partea Conducerii Statului nostru, continuă şi azi bunele tradiţii de muncă, rugăciune şi slujire a Patriei noastre iubite, a Bisericii strămoşeşti, de sprijinire a năzuinţelor ecumenice actuale şi a nobilelor idealuri de pace, libertate şi cooperare ale lumii contemporane.

Cunoscînd toate acestea — arată apoi Prea Fericirea Sa — şi bucurîndu-ne sincer de împlinirile sub toate aspectele, care s-au înregistrat în viaţa Institutului Teologic Universitar din Sibiu, aducem cuvînt de aleasă cinstire şi preţuire tuturor dascălilor şi ucenicilor care au trecut prin această şcoală în cursul celor două veacuri de existenţă neîntreruptă şi rugăm pe Părintele luminilor să-şi reverse darurile Sale cele bogate asupra tuturor ostenitorilor de azi — profesori şi studenţi — dăruindu-le pace, sănătate şi alese bucurii duhovniceşti."

Reprezentanţii celorlalte instituţii de învăţămînt teologic din ţara noastră au adus cuvîntul lor de salut la acest moment aniversar.

P. S. Episcop-vicar şi rector dr. Vasile Tîrgovişteanul — a vorbit în numele Institutului Teologic Universitar din Bucureşti.

P. C. rector Hajdu Iuliu a adus cuvîntul de salut din partea Institutului Teologic Universitar romano-catolic din Alba-Iulia şi a ramurei Iaşi.

D-l rector dr. Péntek Árpád a transmis salutul Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar din Cluj-Napoca.

D-l prorector dr. Hermann Pitters a vorbit în numele profesorilor şi studenţilor ramurei evanghelice de la Sibiu, cu limba de predare germană, al Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar din Cluj-Napoca.

P. C. director Constantin Bradea a transmis cuvînt de felicitare din partea Seminarului Teologic din Cluj-Napoca.

P. C. director Trăilă Gherga a vorbit în numele Seminarului Teologic din Caransebeş.

În pauză, care a avut loc după transmiterea mesajelor, s-a vizitat expoziţia organizată cu concursul pr. prof. Mircea Păcurariu şi care va avea caracter permanent. Participanţii au semnat în cartea de aur a Institutului şi au adresat cuvinte de apreciere asupra valorii documentare a acestei expoziţii.

Între orele 11—13 au fost prezentate următoarele comunicări:

—Teologia biblică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu de către pr. prof. dr. Dumitru Abrudan (pentrul Vechiul Testament) şi pr. prof. dr. Vasile Mihoc (pentru Noul Testament).

— Teologia istorică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, de către pr. prof. dr. Mircea Păcurariu (pentru Istoria Bisericii Române) şi diac. prof. dr. Aurel Jivi (pentru Istoria Bisericească Universală şi Patrologie).

La orele 14, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit dr. Antonie Plămădeală a oferit, în sala de recepţie a reşedinţei mitropolitane, o masă în cinstea participanţilor la festivitatea de aniversare a Institutului.

La reluarea lucrărilor, la orele 16, au fost prezentate în continuare comunicările:

— Teologia sistematică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu — de către pr. prof. dr. Ioan Ică (pentru Teologia Dogmatică şi îndrumări Misionare) şi pr. prof. dr. Ilie Moldovan (pentru Teologia Morală).

— Teologia practică la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, de către: arhid. prof. dr. Ioan Floca (pentru Dreptul Bisericesc); pr. prof. dr. Sebastian Şebu (pentru Omiletică, Catehetică şi Pedagogică); pr. asist. dr. Liviu Streza (pentru Liturgică şi Pastorală) şi arhid. lector Ioan Popescu (pentru Muzica bisericească).

— Relaţiile ecumenice ale Institutului Teologic Universitar din Sibiu, de către pr. lector Ioan Glăjar.

— Educaţia duhovnicească şi patriotic-cetăţenească, de către ierom. dr. Casian Crăciun, duhovnic la Institutul Teologic Universitar Sibiu.

— Biblioteca si activitatea culturală, de către pr. Victor Bunea — bibliotecar.

În partea finală au luat cuvîntul:

P. S. Vasile Coman, episcopul Oradiei, care a omagiat personalitatea dascălilor de ieri şi de azi ai Institutului.

P. S. Pimen Suceveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor a adus un cuvînt de salut de pe plaiuri moldovene.

P. S. Iustinian Chira Maramureşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului a vorbit în calitate de absolvent al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

P. S. Emilian Birdaş a exprimat aprecierea străduinţilor ce se depun azi pentru formarea unor vrednici slujitori ai altarelor şi devotaţi cetăţeni ai patriei.

I. P. S. Arhiepiscop Teofil a dedicat cuvîntul său unor înaintaşi pe care i-a avut în slujirea arhierească la Roman şi Cluj şi care s-au format în şcoala sibiană — respectiv episcopului Lucian Triteanu, de la Roman, episcopului Nicolae Ivan de la Cluj şi episcopului, iar mai tîrziu mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului.

Eminenţa Sa Episcop Albert Klein al Episcopiei Evanghelice C. A. Sibiu a omagiat personalitatea unora dintre profesorii Institutului pe care i-a avut ca dascăli, însăşi Eminenţa Sa.

I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu al Banatului a vorbit în calitate de fost profesor si actualmente de îndrumător, împreună cu ceilalti ierarhi din Ardeal şi Banat, al destinelor Intitutului Teologic din Sibiu.

Corul studenţilor, dirijat de arhid. lector Ioan Popescu, a prezentat, în continuare, un bogat concert, cuprinzînd piese religioase, patriotice şi colinzi.

În final a luat cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, sub îndrumarea directă a căruia se află Institutul nostru teologic. I. P. S. Sa a felicitat corpul didactic al Institutului si a prezentat multumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist si Sf. Sinod pentru grija manifestată faţă de întregul învăţămînt teologic al Bisericii noastre.

I. P. S. Sa a rugat să se transmită mulţumiri conducerii de Stat pentru largul spriiin si înţelegerea arătată în toate problemele care privesc instituţiile de învăţămînt teologic din ţara noastră.

A mulţumit, de asemenea, tuturor vorbitorilor, înaltilor ierarhi si oaspeţilor prezenti la acest moment solemn din viaţa Institutului.

I. P. S. Sa a dat asigurarea continuării traditiei de totdeauna a Institutului nostru teologic de a forma slujitori vrednici ai Bisericii noastre străbune şi cetăţeni loiali ai patriei.

Pr. prof. dr. *D. Abrudan*

Semnalăm . . .

● *După douăzeci de a[ni] de „Confruntării literare[...] risipită în diferite publicaţ[ii] alcătuieşti un portret din [...] sufleteşti şi intelectuale, [...] fără de care cultura româ[nă] lumul ne descoperă un Geo[rge] literar excelent în sinteze [de] cultural. Dezvăluirile sale [...] nu zic profesionale, deşi ele [...] vor fi esenţiale pentru biogr[afia] chipului unei epoci în imag[ine] carte e închinată relaţiilor [...] cu un George Ivaşcu îmblînzi[t] ei!*

Şi-apoi omul de atitudine! [...] părerile de la alţii. A avut [...] sale, ceea ce a presupus nu nu[mai] ţă şi stăpînire a ideilor, o vas[tă] întîia care-l delimitează preci[s] vitejilor de după război. Că ac[est] descurajat nedreptatea, cînd i [s-a] aruncat din nou în linia întîia. [...] cat, cartea dezvăluie reconsider[ări] nevoie de un cuvînt autorizat [...] focuri la lumina cărora să înd[rep]te cîmpul literaturii cu ceva mai [...] această în toate domeniile. El s[-a] (un ciclu întreg), Caragiale, Maio[rescu], tion, E. Lovinescu, Rebreanu, Ar[ghezi] pezire a publicisticii din timpul şi[...] mondial şi o evaluare a curentel[elor]. A deschis atunci multe uşi care [...] fără de care nu se putea fecunda [...] cistică vrednice de acest nume.

Pe toate acestea le poate sesiza [...] şi poate proceda la evaluări retro[spective] al lui George Ivaşcu.

Un singur lucru ne strecoară o u[şoară] Addenda, deşi ea vine tocmai să ex[plice] ştie să citească, tocmai înţelesese. [...] testament literar şi de sinteză pe care [...] finalul cărţii. Dar desigur George I[vaşcu] bilanţuri. Ar fi prematur. Îngrijor[area] falsă!

● În colecţia „Testimonia" a apărut [...] risipite prin ziare de la G. G. Costa [...] Florea Nedelca şi Florian Tănăsescu [...] dem că în articolul „Liga drepturilor [...] vărul" din 22 sept. 1923), introdus în ca[rte] ori e menţionat Nicolae Stroescu, e vo[ba] Vasile Stroescu, chiar dacă G. G. Costa-F[oişor]. memorie, îi va fi schimbat numele, şi a[ici] ca atare, restituirea adevăratului său n[ume] acum cînd opera sa devine din ce în c[e] noscută.

● O convorbire cu acad. Ştefan Pascu [...] nole (în Viaţa militară, 10, 1986, p. 17) [...] cnejilor Transilvăneni despre care unii [...] topit cu nobilimea maghiară, pierzîndu-şi [...] dinţa ortodoxă. Acad Ştefan Pascu arată [...] păstrat şi neamul şi credinţa. În Hunedoa[ra], Arad, Bihor, Maramureş, ei construiau biserici ortodoxe [...] drept ctitori, asemenea domnilor din Mu[ntenia] oştile acestora poartă costume populare şi [...] departe se dau numeroase exemple, care p[ot fi] pe baza cărora Ştefan Pascu, autorul cărţ[ii] vozii şi cnejii români nu şi-au pierdut credin[ţa], patronajul patriarhiei de Constantinopol", [...] celor două Biserici, în secolul al XIV-lea, a[u] deauna, în primul mileniu şi în al doilea.

Am notat acestea, spre ştiinţa unora care [...] obedienţă catolică în primul mileniu şi în a[ltele]! Hîrtia primeşte şi aberaţiile!

● Doamne, cîte mai sînt încă de descoperit [în] cîmp de lucru mai au cercetătorii! Iată N. A. Ursu a descoper[it] o traducere necunoscută a lui Nicolae Milescu (vezi rev. „Cro[nica]" nr. 44, 31 octombrie 1986, p. 5). Despre ce este vorba? Despr[e] stabilirea că Nicolae Milescu, de la a cărui naştere se împlinesc [în] anul acesta 350 de ani, este traducătorul în româneşte a cun[oscutei] cărţi „Mîntuirea păcătoşilor", de Agapie Landos Criteanu[l], tradusă în prima jumătate a secolului al XVII-lea, respectiv prin anii 1655—[1]656. N. A. Ursu crede că Milescu a făcut traducerea înainte de a[ceea] aduce Vechiul Testament. Se ştie că această traducere ni s-a [păs]trat în ms. 45, revizuită de un anonim, ms. aflat în Biblioteca Fi[lialei] Cluj-Napoca a Academiei R. S. R.

N. A. Ursu stabileşte autorul traducerii pe baz[a] unei minuţioase analize lingvistice comparative. Mîntuirea păcăt[oşilor] conţine informaţii chiar mai precise asupra limbii Spătarului [...] oarece acesta n-a trecut prin mîna nici unui revizuitor, cum [a] trecut Vechiul Testament, prin mîinile unui muntean. Ba chiar [...] mult, Mîntuirea păcătoşilor ajută la depistarea stratului m[ol]dovean al traducerii Vechiului Testament. N. A. Ursu bazat pe [...]nba lui Milescu din Mîntuirea păcătoşilor se îndoieşte că te[xtul] din ms. 45 al Vechiului Testament ar putea fi socotit text de r[e]ferinţă pentru identificarea contribuţiei lui Milescu la traducerea [Bi]bliei de la Bucureşti, din 1688.

Despre toate acestea se poate reciti: „Biblia de la [Bu]cureşti"... „Cine a făcut traducerea?" în vol. Antonie Plămădea[la]. Dascăli de cuget şi simţire românească, Bucureşti, 1981, p. 231 urm. Teza noastră e foarte aproape de cea a prof. N. A. Ursu.

● A apărut o monografie interesantă, bine documentată şi necesară semnată de prof. Mircea Păcurariu: Istoria mănăstirii Prislop, *Arad, 1986, 190 p., executată de tipografia [Ar]hiepiscopiei noastre din Sibiu. O mică eroare la p. 57, rîndul [...] în loc de* Londra, *se va citi* Oxford.

ANTONIE P.

STIRI ECUMENICE

Revista *„Informationen aus der Orthodoxen Kirche"* care apare la Hannover în R. F. G. publică un necrolog al fostului Patriarh Iustin Moisescu (p. 4) şi un foarte interesant glosar de termeni liturgici ortodocşi precum: anamneză, antidoron, diakonikon, ecfonis, epicleză, epitaf, isihasm, iconostas, canon, catismă, condac, litie, prochimen, proscomidie, sinaxă, polieleu, tropar, trisaghion, tipic ş. a. alcătuit de Institutul ecumenic de la Bossey — Elveţia, probabil sub îndrumarea prof. român Dan Ilie Ciobotea (p. 8—15).

E un foarte util instrument de lucru pentru eterodocşii care studiază cultul ortodox.

Biserica Norvegiei, în Sinodul general din 6 nov. 1986 a aprobat un document asupra păcii şi dezarmării, de 10 pagini.

*

Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor a vizitat între 14—18 nov. 1986 Bisericile lutherane din R. D. G.

*

Consiliul latino-american (CLAI) şi Conferinţa Bisericilor din zona Caraibelor, împreună cu Conferinţa episcopilor catolici din Ecuador s-au întrunit într-o conferinţă între 5—10 nov. 1986, în Ecuador, pentru a discuta „pericolul crescînd al dezvoltării sectelor" (EPS, 34, 1986).

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — ctorul export-import presă P. O. Box 12-2, telex 10376 presfir Bucuresti, Calea Grivei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 15 ianuarie 1987 Nr. 3—4/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Înaltă cinstire conducătorului încercat al Patriei noastre socialiste

Ziua de 26 ianuarie a intrat în tradiția manifestărilor festive românești ca o dată calendaristică de o deosebită însemnătate, care oferă întregului nostru popor ocazia de a omagia personalitatea distinsă a ctitorului României moderne, Domnul președinte Nicolae Ceaușescu, bărbat dăruit din fragedă vîrstă luptei pentru eliberarea socială și națională, slujirii cu abnegație a măreților idealuri de independență și progres, triumfului cauzei păcii și colaborării internaționale.

Sub conducerea înțeleaptă a Domniei Sale, România a parcurs, mai ales în ultimii douăzeci de ani, perioadă înscrisă definitiv în istorie ca „Epoca Nicolae Ceaușescu", un însemnat drum de înfăptuiri și victorii fără egal.

În acești ani, forțele de producție, industria, agricultura și celelalte ramuri ale economiei s-au dezvoltat într-un ritm înalt, creșterile cantitative fiind însoțite de salturi calitative, de sporirea în tot mai mare măsură a aportului științei și tehnicii avansate la dezvoltarea generală a patriei.

Față de anul 1965 industria românească este în prezent de aproape 6 ori mai puternică, producția agricolă a crescut de peste două ori, venitul național de aproximativ 5 ori, ceea ce a permis o majorare de 2,8 ori a veniturilor reale totale ale populației și sporirea fondului locativ cu peste 3.000.000 de noi locuințe.

Extinderea de amploare deosebită a fondului locativ a asigurat satisfacerea tot mai bună a cerințelor populației în acest domeniu, astfel încît, în perioada 1965—1986, peste 10.000.000 de cetățeni s-au mutat în locuințe noi. În prezent, peste 80% din populația țării trăiește în locuințe noi.

Concomitent, s-a îmbunătățit structura locuințelor, prin majorarea apartamentelor cu mai multe camere. De la aproape 26% în 1965, locuințele noi cu 3 camere și peste, au ajuns azi la o pondere de aproape 47% din totalul numărului locuințelor date în folosință.

În Epoca Ceaușescu, în țara noastră au apărut noi orașe și cartiere, centre civice moderne, ceea ce a făcut ca jumătate din populația țării să locuiască la ora actuală în municipii și orașe.

Din ansamblul măreților înfăptuiri ale acestei epoci, de numele președintelui țării se leagă ctitorii care vor dăinui peste secole, cum sînt: Canalul Dunăre—Marea Neagră, hidrocentralele de pe Dunăre și de pe principalele rîuri interioare, marile și modernele complexe industriale, puternicele cetăți ale științei, Metroul bucureștean, Transfăgărășanul.

O atenție deosebită se acordă în prezent dezvoltării edilitare a Capitalei, unde se realizează mari lucrări de sistematizare și organizare a arterelor de comunicații. Se conturează pe zi ce trece noul centru politico-administrativ, noi ansambluri de locuințe cu arhitectură monumentală.

Sub raport spiritual, o mare dezvoltare și continuă modernizare a cunoscut în Epoca Ceaușescu învățămîntul de toate gradele. Sînt definitorii în această privință o serie de măsuri și înfăptuiri care s-au realizat în acest domeniu precum: generalizarea, începînd cu anul școlar 1974—1975, a primei trepte a învățămîntului liceal, astfel încît s-a trecut la obligativitatea învățămîntului de 10 ani; gratuitatea învățămîntului de toate gradele; punerea, în mod gratuit, la dispoziția elevilor din învățămîntul primar, gimnazial și mediu a manualelor școlare; integrarea organică a învățămîntului cu producția și cercetarea.

Tineretului din toate categoriile populației, fără deosebire de naționalitate i se asigură dreptul la instrucție și educație. Este sugestiv faptul că un sfert din populație este cuprinsă într-o formă de învățămînt, iar peste 50% din tineretul țării urmează cursurile învățămîntului liceal. Din cele peste 29.000 de unități de învățămînt (grădinițe, școli generale, licee, școli profesionale și altele) existente, 10,7% reprezintă unități cu predare în limbile naționalităților conlocuitoare.

În scopul satisfacerii tot mai depline a nevoilor spirituale ale oamenilor, în țara noastră s-a dezvoltat o largă rețea de unități necesare desfășurării activităților cultural-artistice, astfel încît, în prezent funcționează la noi: 677 de teatre, case de cultură, cluburi și instituții muzicale, 7925 cămine culturale, 20.573 de biblioteci, 5641 cinematografe, 423 muzee.

De numele președintelui Republicii se leagă, pe linia cultural-artistică, instituirea Festivalului național al muncii și creației „Cîntarea României" — amplă manifestare educativă de creație științifică, tehnică, culturală și de interpretare artistică.

Un obiectiv major urmărit de conducerea statului, personal de Domnul președinte Nicolae Ceaușescu, îl constituie ocrotirea sănătății. S-au construit, în ultimele două decenii, numeroase obiective sanitare moderne, s-a asigurat o dotare tot mai bună a unităților cu mijloace de diagnosticare și tratament. Toate acestea au făcut posibilă accesibilitatea gratuită a populației de la orașe și sate la serviciile de ocrotire a sănătății.

Din gîndirea cutezătoare și clarvăzătoare a președintelui țării s-a născut conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, care se înfăptuiește acum cu succes în patria noastră și care are drept obiectiv major în perspectiva sfîrșitului acestui cincinal, trecerea României la stadiul de țară mediu dezvoltată, iar în perspectiva anului 2000, la stadiul de țară dezvoltată.

Sub conducerea înțeleaptă a Domnului președinte Nicolae Ceaușescu, țara noastră a cunoscut nu numai o dezvoltare fără precedent, în toate domeniile vieții economico-sociale, dar ea a ocupat și un loc demn în rîndul națiunilor lumii.

Redacția

(Continuare în pag. a 3-a)

128 de ani de la unirea Principatelor Române

„Cît de bine este și cît e de frumos să locuiască frații în unire."

„În actul de adeziune la UNIRE al ținutului Neamț din 1859 se spunea: „... Unirea dorințelor și a năzuințelor aduce între oameni apropiere și iubire, unirea brațelor mărește averile popoarelor și asigură apărarea lor ..., cît de firească și măreață este dar Unirea între frații de același sînge și nume, de obiceiuri și limbă, de același trecut și viitor, precum sînt Românii din Moldova și Românii din Valahia." Apropiere, iubire și unire, Românii din totdeauna s-au iubit, s-au apropiat, s-au simpatizat, s-au căutat, s-au dorit și s-au unit în cele din urmă „legal", pentru că ființial erau uniți dintru început, în cuget și-n simțiri, trăgîndu-se, cum zice cronicarul „cu toții de la Râm". Privind acum, în urmă cu 128 de ani, ne dăm ușor seama, că a trece hotar prin mijlocul acelorași frați era o crimă, un păcat pentru care generațiile viitoare nu ne-ar fi iertat. Însăși configurația geografică a pămîntului românesc impunea aceasta, pentru că pămîntul în care noi ne-am născut, am crescut și ne-am dezvoltat, nu cu puține jertfe și sacrificii și nu din prisosul pungii, ci cu lipsuri și jertfe, ținînd într-o mînă unealta de lucru, iar în cealaltă unealta de război, deși diferit ca relief, în complexitatea sa, este deplin unitar. Podișul Transilvaniei, înconjurat de arcul carpatic, este leagănul în care, a fost zămislit poporul Român. Carpații — coloana vertebrală — a românilor, n-au despărțit niciodată pe frații de același sînge, ci i-au apropiat totdeauna. Chiar dacă există particularități dialectice, românii indiferent unde trăiesc și ce dialect vorbesc, se înțeleg ușor între ei, fără translator și fără dicționar. Și așa a fost dintotdeauna, ceea ce duce la concluzia fermă că chiar dacă geografic, trecea granița prin inima țării, ei se simțeau strîns uniți prin graiul lor, prin obiceiuri, prin port, prin religie, prin trăire și simțire. Legenda, doina, basmul, poezia populară, hora, balada sînt creații care au unit dintotdeauna pe români și oriunde i-au dus vitregiile vremii, aceste creații i-au făcut să se simtă la ei acasă, nedespărțiți și neîmpărțiți. Astfel, în tot decursul istoriei, între cele trei provincii românești au existat legături economice, culturale, politice, religioase. Descălecătorii și făuritorii de neam și țară, au plecat cu ai lor, tot la ai lor. Mircea cel Bătrîn stăpînea Amlașul și Făgărașul, regiuni în care locuiau români. Ștefan cel Mare și urmașii lui aveau cetăți și posesiuni în Transilvania. Ei erau acasă pretutindeni, acolo unde se înțelegeau fără translator. Mitropolitul Maxim al Ungrovlahiei, îndemna pe domnul Munteniei — Radu cel Mare și pe Bogdan al III-lea al Moldovei, la pace și înțelegere, deoarece, zicea înaltul ierarh „sînteți frați de un sînge". Cartea românească oriunde a apărut ea, n-a cunoscut niciodată granițe, ci a circulat cu mare ușurință atît în Moldova, cît și în Transilvania ori Țara Românească, vestind pretutindeni, întreita noastră unitate: de credință, de grai și de simțire românească. Ideea unirii a străbătut veacuri de-a rîndul întreaga suflare românească, mocnind, precum jarul sub cenușă, pînă la începutul veacului nostru, cînd spuza dispare, iar focul iese la iveală, realizîndu-se acest ideal sfînt pentru totdeauna. Și acest deziderat sfînt, nu s-a născut în timp, ci rădăcinile lui trebuiesc căutate în însuși procesul de formare al acestui popor, fiind de o vîrstă cu însăși nașterea lui. Românii s-au născut, au crescut și s-au dezvoltat pe acest spațiu carpato-danubiano-pontic, mulțumindu-se oricînd cu puținul sau multul ce l-au avut, nerîvnind la pîinea și la bunul altora. Nouă ne-a fost drag pămîntul și libertatea, moștenite din moși strămoși și pe care le-am apărat, atunci cînd împrejurările vitrege ne-au cerut-o. Popoarele migratoare, care ne-au răscolit pînă și cenușa din vatră și care n-au plecat cu mîna goală, n-au făcut altceva decît să mărească rezistența autohtonilor, care n-au venit de nicăieri pe aceste meleaguri, căci noi:

„Aici am fost și-aici am stat,
Și-aici ființa ne-am format.
Și-aici ne știm, și-aici am fost,
Și-aici ne-avem întregul rost."

De aceea, cei în trecere pe la noi, s-au dus așa cum au venit, fără a influența prea mult cultura, obiceiurile, graiul sau portul băștinașilor. Proverbul spune că „apa trece, pietrele rămîn". Peste români au trecut, nu numai ape, ci puhoaie și bolovani grei, dar noi am rămas,

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. *Ștefan Gușă*

REVOLUȚIA EUROPEANĂ DE LA 1848 REFLECTATĂ ÎN PRESA ARĂDEANĂ. Volum realizat și introducere de prof. Iulian Negrilă. Cuvînt înainte de prof. dr. Elena Bărbulescu, București, 1985, 245 p.

După anul revoluționar 1821, anul 1848 a constituit un nou moment de seamă în istoria României moderne, punctul de plecare pentru o serie de evenimente majore prin care românii își vor afirma dorința de libertate, suveranitate și unitate națională.

Profesorul Iulian Negrilă din Arad a avut fericita inspirație de a strînge în volum o serie de mărturii locale privind anul revoluționar 1848, care întregesc cunoștințele noastre despre evenimentele petrecute cu aproape 140 de ani în urmă. În felul acesta, se completează șirul cărturarilor arădeni care au consacrat pagini de seamă faptelor petrecute atunci.

În Introducere (p. 11—30) autorul face o prezentare generală a revoluției în țările europene, stăruind, după cum era și firesc, asupra celei din țările române; un spațiu larg este consacrat evenimentelor revoluționare care au avut loc în județul Arad.

Trebuie reținute adunările românești care au avut loc în Arad în cursul lunii aprilie 1848, una din ele fiind prezidată de episcopul Gherasim Rat, în care s-a pus problema separării Bisericii noastre de ierarhia sîrbească. Numeroși țărani români din satele arădene au luat parte direct la luptele purtate împotriva armatei lui Kossuth în cîteva localități din județ.

În prima parte a lucrării (p. 31—63) sînt redate mai multe extrase dintr-o serie de cuvîntări ale Președintelui țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, privitoare la revoluția burghezo-democratică din 1848 din țările române, în care se evidențiază mai ales faptul că ea a zguduit din temelii vechea orînduire feudală, marcînd începutul unei epoci noi în dezvoltarea națională, socială și economică a țării noastre.

Se știe că presa progresistă a vremii de la noi a consemnat aproape toate evenimentele petrecute în anii 1848—1849, informînd astfel opinia publică și ridicîndu-se în apărarea drepturilor naționale-sociale ale românilor din cele trei țări. În anii revoluției nu exista un cotidian românesc la Arad. Dar după o jumătate de secol, apărea acolo ziarul *Tribuna poporului* (1896—1912, din 1904: *Tribuna*), organ de luptă națională românească în părțile de vest ale țării. În partea a doua a lucrării (p. 64—243), în primul capitol, sînt prezentate cronologic evenimentele din 1848, așa cum sînt consemnate în ziarul *Tribuna poporului*, în anii 1898—1899, deci după o jumătate de veac de la revoluție; în orice caz, cititorul de atunci putea să aibă o imagine limpede a evenimentelor petrecute nu numai în Transilvania și Banat, ci și dincolo de Carpați, și chiar în unele țări europene. Un al doilea capitol surprinde „momente semnificative din revoluția din 1848. Sînt reproduse aici și cîteva articole semnate în 1898 de Nicolae Cristea, cunoscutul memorandist și redactor al foii Telegraful Român, privind luptele de la Ocna Sibiului din ianuarie 1849, altele de Ion Russu Șirianu, cunoscutul ziarist arădean, un ordin al episcopului Gherasim Rat al Aradului ș. a. Ultimul capitol din partea a doua cuprinde articole și consemnări locale înregistrate de-a lungul vremii în presa arădeană privind aniversările succesive ale revoluției din 1848, cu reproduceri din *Tribuna poporului* (1898), *Patriotul* (1948), și *Flacăra Roșie* (1958, 1968, 1973, 1978 și 1983).

Sînt reproduse mai ales articole din presa de dincolo de Carpați din anul 1898, cîteva articole semnate de preotul Vasile Lucaciu etc.

Antologia profesorului Iulian Negrilă se înscrie astfel ca o contribuție de seamă la cunoașterea anului revoluționar 1848 la români.

Pr. *M. Păcurariu*

Dumnezeiasca Liturghie

Ca stejarul din ghindă, așa a odrăslit Dumnezeiasca Liturghie din Cina cea de Taină.

„Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea" (Luca XXII, 19), a zis Mîntuitorul ucenicilor Săi, iar preoții rostesc pînă în ziua de astăzi aceste cuvinte, însemnînd cu cópia, cruciș, de trei ori deasupra peceții de pe prescură, împlinind această poruncă.

Viața pămîntească a Mîntuitorului a început în peștera din Betleem, iar pomenirea vieții Domnului Iisus începe în peștera Proscomidiarului. Și în aceasta este o iesle (Discul), este și steaua magilor (Steluța), dar este și sulița (Cópia).

Preotul adună mai întîi pe sfîntul Disc toată Biserica văzută și nevăzută: Mielul divin în centru, Născătoarea de Dumnezeu de-a dreapta, cele nouă cete de sfinți de-a stînga, apoi dedesupt Arhiereii, Conducătorii, ctitorii, precum și părticelele viilor și ale morților. Iar pentru toată această lume văzută și nevăzută „se junghie Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii, pentru viața și pentru mîntuirea lumii".

După ce, prin rugăciunea „Împărate ceresc" se invocă de trei ori Duhul Sfînt, ușile împărătești se deschid ca semn că jertfa Domnului Iisus a lăsat liberă intrarea oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu. Dar prima grijă și prima condiție este pacea cu care începe rugăciunea liturgică, căci fără pacea indivizibilă, fără pacea dintre popoare și fără pacea din sufletele noastre nu e cu putință nici să ne mîntuim, nici să trăim și nici să ne rugăm.

La intrarea mică, preotul se roagă în taină: „Fă ca împreună cu intrarea noastră să fie și intrarea sfinților îngeri, care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta." De aceea Sfîntul Simeon Tesaloniceanul așează în prima din cele nouă cete pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil împreună cu Sfinții Îngeri.

Ieșind la intrarea mică cu Evanghelia în mîinile sale, preotul preînchipuie pe însuși Hristos, care vine să ne aducă vestea cea bună a redobîndirii raiului pierdut.

Pînă la Liturghia credincioșilor, chematii, catehumenii, nebotezații pot să asiste, dar cînd începe Liturghia credincioșilor, gîndurile și poftele noastre nebotezate și păcătoase, oamenii vechi din sufletele noastre, plini de patimi sînt invitați să iasă din templul inimilor noastre: „Cîți sînteți chemați, ieșiți; ca nimeni din cei chemați să nu rămînă", deoarece „puțin aluat dospește toată frămîntătura" (I Cor. V, 6).

Intrarea cea mare, cu Sfintele Daruri, preînchipuie intrarea Mîntuitorului în Ierusalim, iar oprirea preotului cu Sfintele Daruri în mijlocul bisericii simbolizează pe Domnul Iisus răstignit pe Cruce. Și precum tîlharul cel bun se ruga: „Pomenește-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăția Ta" (Luca XXIII, 42), tot astfel preotul se roagă Domnului Hristos ca să-i pomenească pe Conducătorii Bisericii, pe Conducătorii Țării, pe ctitori, pe binefăcători și pe toți cei vii și morți. Iar intrarea în Sfîntul Altar și așezarea Darurilor pe Sfînta Masă preînchipuie coborîrea de pe Cruce și punerea în mormînt.

Apropiindu-se momentul cel mai cutremurător, preotul din nou atrage atenția credincioșilor: „Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte!" Adică să luăm aminte nu numai la ușile materiale, ca să nu intre vreun nebotezat, ci și la ușile invizibile — să le închidem bine ca să nu intre prin urechi sau prin ochi cuvinte sau imagini nebotezate de Duhul Sfînt.

În sfîrșit, preotul se adresează credincioșilor ca să stea plini de atenție, nemișcați, pătrunși de teama sfîntă: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfînta Jertfă cu pace a o aduce!" Apoi preotul binecuvîntîndu-i pe credincioși, invocă asupra lor Harul Domnului Iisus, dragostea Tatălui și împărtășirea Sfîntului Duh, îndemnîndu-i să-și înalțe inimile spre cele cerești, și mai ales, să mulțumim Domnului pentru zguduitoarea și negrăita Jertfă.

După ce rostește sacrele cuvinte: „Luați mîncați ...Beți dintru acesta toți ...", preotul, pătruns pînă în măduva oaselor de măreția Tainei, ridică mîinile spre cer, își înalță și inima spre împărăția lui Dumnezeu, invocînd pogorîrea Sfîntului Duh peste pîinea și vinul de pe Sfînta Masă, pentru a le preface în adevăratul Trup și Sînge al Domnului Iisus. Sfîntul Ioan Gură de Aur ne învață că acest foc al Duhului Sfînt este mai mare și mai puternic decît focul pe care, în Vechiul Testament, sfîntul prooroc Ilie l-a coborît din cer peste jertfa de animale. Căci de data aceasta preotul nu mai aduce spre sfințire și spre jertfire un miel obișnuit, ci pe însuși Mielul și Fiul lui Dumnezeu, pe Mîntuitorul Iisus Hristos, zicînd: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate." Fiindcă, de bună seamă, oricît de curat și nevinovat ar fi un miel obișnuit, el totuși nu are „de toate" bunătățile „pentru toate" păcatele oamenilor care nu se pot spăla decît cu sîngele Fiului lui Dumnezeu.

După ce, prin puterea Sfîntului Duh, pîinea și vinul s-au prefăcut în Trupul și Sîngele Domnului, diaconul zice: „Sfărîmă părinte, Sfîntul Trup", iar preotul, sfărîmînd Agnețul în patru părți cu luare aminte și cu evlavie zice: „Se sfărîmă și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se sfărîmă și nu se desparte, Cel ce se mănîncă pururea și niciodată nu se sfîrșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește." Îndată după aceasta, preotul introduce în Sfîntul Sînge din Potir părticica „Iisus", preînchipuind prin această unire Învierea Domnului. Și apoi, în numele tuturor credincioșilor, care — potrivit cu tîlcuirea Sfîntului Ioan Gură de Aur — s-au adunat ca „vulturii" (Luca XVII, 37), în jurul Sfîntului Trup, preotul se roagă în taină: „Ție, Stăpîne, Iubitorule de oameni, îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta: Învrednicește-ne să ne împărtășim, cu cuget curat, cu cerești și înfricoșătoarele Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Sfîntul Duh, spre moștenirea Împărăției Cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osîndă." După ce se împărtășește preotul și după ce se împărtășesc credincioșii, slujitorul altarului îi face părtași la Trupul și Sîngele Domnului și pe cei vii și pe cei morți, ce s-au pomenit, scufundînd părticele și miridele în Sfîntul Potir și zicînd: „Spală, Doamne, păcatele tuturor celor ce s-au pomenit aici."

Hrănindu-se, întărindu-se și sfințindu-se cu „Pîinea cea vie care s-a pogorît din cer" (Ioan VII, 51), creștinii-vulturi aud din gura preotului cuvintele: „ totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor." În acest moment preotul duce Sfîntul Potir la Proscomidiar, simbolizînd înălțarea Domnului la cer, iar credincioșii, urmărind cu ochii sufletului această Înălțare, rămîn totuși încredințați că Domnul Iisus este cu noi „totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!"

Arhim. *Paulin Lecca*

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

ISAIA POPA

Unul dintre militanții de seamă pentru înfăptuirea idealului național, căruia i-a dedicat întreaga sa activitate, și pentru care a suferit represiunile guvernanților maghiari, a fost preotul Isaia Popa din Ocna Sibiului.

Luptătorul pentru cauza națională a văzut lumina zilei în 1860, în Ocna Sibiului, într-o familie modestă de țărani. După terminarea studiilor liceale, urmează Facultatea de teologie în Sibiu, fiind hirotonit preot în 1887, în parohia de la băi din localitatea natală. În acel an, se căsătorește cu Ana Roman, nepoata mitropolitului Miron Romanul, și sora soției avocatului Partenie Cosma din Sibiu, directorul Băncii „Albina" și conducător de prestigiu în mișcarea națională a românilor ardeleni.

Trăind într-un asemenea mediu, Isaia Popa a intrat de timpuriu în rîndurile luptătorilor pentru drepturi și libertăți sociale și naționale.

Devenit membru al „Astrei", participă la acțiunea de răspîndire a literaturii și culturii în rîndurile românilor din Ocna Sibiului; ia parte la mișcarea memorandistă, cerînd drepturi și libertăți pentru românii ardeleni, protestează împotriva măsurilor represive luate de autoritățile maghiare față de semnatarii acestui document; este prezent în acțiunea românilor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea în legătură cu ridicarea unei statui ecvestre lui Avram Iancu, eroul național, și pentru apărarea memoriei acestuia, blamată de către autoritățile maghiare.

În 1906, el însoțește la București, corul din Ocna Sibiului, dirijat de Miron Bibu, directorul școlii românești confesionale din localitate. Programul prezentat de acest ansamblu coral fiind bine apreciat de către forurile de stat românești, preotul Isaia Popa a fost distins cu ordinul „Steaua României" în grad de cavaler. Înalta distincție și brevetul i-au fost trimise cu poșta, pe cale oficială, prin prefectura județului Sibiu, piese care se păstrează și astăzi în arhiva bisericii din Ocna.

Pe lîngă activitatea sa închinată luptei naționale, în 1915, fratele său, pe nume Octavian Popa, învățător la școala confesională din Ocna Sibiului, cînd primește ordin de chemare în armata austro-ungară, trece Munții Carpați, refugiindu-se în țara liberă. Ajuns acolo, el intră voluntar în armata română, urmează cursurile școlii militare de ofițeri de infanterie din București, fiind avansat la gradul de sublocotenent. Acesta ia parte la războiul declarat de România împotriva Austro-Ungariei și, în vara anului 1917, în luptele de la Mărășești, este rănit de schije la picioare.

Toate acestea au nemulțumit autoritățile maghiare, care l-au pus sub urmărire pe Isaia Popa, și la 12 august 1916, îl arestează, sub acuzația de agitație împotriva statului. Ridicat de jandarmi în miez de noapte, el este deținut trei zile în localul școlii maghiare din Ocna Sibiului, după care a fost dus la Cluj și închis în penitenciarul din strada Porumbelului. Odată cu dînsul, autoritățile au mai ridicat de la casele lor și cîtiva țărani din Ocna, dintre care unul pe nume Toma Tudor, a decedat în timpul detenției în lagărul din Zombor.

Peste trei zile, în 15 august, pe la miezul nopții, jandarmii unguri pătrund din nou în locuința preotului Isaia Popa, ridicîndu-i familia alcătuită din: soție — Ana Popa, și copiii: Eugen, de 11 ani, Partenie — 8 ani și Steluța — 3 ani. Îmbrăcați sumar și desculți, fără a li se da voie să ia alte haine sau alimente, membrii familiei sale au urmat calea parcursă de soț. După două zile de detenție în localul școlii ungurești din Ocna, în noaptea de 17 august, aceștia au fost duși la gară. Dimineața, îmbarcați într-un tren militar încărcat cu arme, au apucat și ei pe drumul spre Cluj. De la gara clujeană au fost transportați la Tribunalul militar. Acolo, întrebînd de soțul ei, unul dintre judecători i-a spus Anei Popa că acesta fusese spînzurat. Dar pe cînd era dusă cu copiii pentru a fi întemnițați în penitenciarul din Cluj a reușit să afle că soțul ei trăiește. Ajunsă acolo, familia s-a întîlnit cu Isaia Popa și au fost închiși cu toții în aceeași celulă. Vreme de șase luni au stat întemnițați în Cluj, asigurîndu-li-se o singură masă pe zi, la prînz. Vorbind despre suferințele îndurate în acele luni — Partenie, copilul mijlociu al familiei Popa — relatează că „acolo erau închiși mulți învățători, preoți și țărani români din toată Transilvania. În închisoare l-am cunoscut pe unul dintre deținuți, țăran, pe nume Ioan Dragoman, din comuna Țichindeal".

În timpul acesta s-a judecat procesul și Isaia Popa este condamnat. În luna ianuarie 1917, el și familia, precum și mulți alți români, au fost transportați în lagărul din Zombor. Acolo se aflau și prizonieri de război. Din cauza frigului și a subnutriției, soția și copiii s-au îmbolnăvit de vărsat negru, iar tatăl de pneumonie.

Medicul lagărului, dr. Donoslovici, cu ocazia unei vizite a celulelor, văzîndu-i în ce mizerie fizică și materială trăiesc, a dispus să li se dea o hrană mai consistentă, și la copii — lapte. „Măsura ne-a salvat de la moarte" — își amintește Partenie Popa.

În sprijinul lor au intervenit avocatul Partenie Cosma, după cum și preotul reformat Incze și avocatul Török, amîndoi din Ocna Sibiului. Acestia, în februarie 1917, au plecat la Budapesta, reușind să fie primiți în audiență de către Tisza István, premierul Ungariei. Cei doi i-au explicat primului ministru că prin arestarea și condamnarea preotului Isaia Popa s-a făcut un act de nedreptate. La intervenția lor, premierul Tisza le-a spus că nu poate da imediat dispoziții pentru eliberarea lui, dar mai tîrziu se va găsi o soluție.

Așa se face că peste două luni, în mai 1917, conducerea lagărului din Zombor a primit ordin telegrafic pentru eliberarea lui Isaia Popa și a familiei sale. Cînd au aflat vestea, s-au pregătit la repezeală și cu primul tren, au plecat spre casă.

Reîntors în Ocna Sibiului, preotul Isaia Popa a luat legătură cu rudele și cunoscuții săi, continuînd activitatea în cadrul mișcării naționale, cu toate restricțiile impuse de autorități.

La sfîrșitul lunii octombrie 1918, cînd s-a declanșat revoluția în Imperiul austro-ungar, împreună cu ceilalți doi preoți români din Ocna — Alexandru Vidrighinescu și Eugen Pantea — și cu soldații reîntorși de pe front cu arme și muniție, au înlăturat vechile autorități, constituind, la 7 noiembrie, consiliul național, al cărui președinte a fost ales și garda națională română, pusă sub comanda lui Alexandru Vidrighinescu.

Prin contribuția și eforturile sale, pe la mijlocul lunii noiembrie a luat naștere consiliul național al plasei Ocna Sibiului, precum și garda națională cercuală, la conducerea căreia a fost desemnat căpitanul de rezervă dr. Ioan Dordea.

În ultima decadă a lunii noiembrie s-a îngrijit de organizarea adunării generale a românilor din Ocna Sibiului, unde cu toții au subscris actul privind dorința lor de unire a Transilvaniei cu România. Tot atunci a fost aleasă o delegație care să-i reprezinte pe românii din Ocna la Adunarea Națională de la Alba Iulia.

Peste cîteva zile au avut loc alegeri în cercul electoral Ocna, pentru desemnarea delegaților care să participe la forul național ce urma să se întrunească în străvechiul Apulum. Printre cei cinci delegați a fost și Isaia Popa, alături de preoții Alexandru Vidrighinescu și Eugen Pantea și avocații dr. Ioan Dordea și dr. Nicolae Cristea.

La 30 noiembrie, Isaia Popa, împreună cu ceilalți delegați oficiali și neoficiali din Ocna Sibiului, a plecat cu trenul la Alba Iulia. A doua zi, 1 decembrie 1918, a luat parte la lucrările Adunării Naționale și alături de aleșii tuturor localităților ardelene, a votat, cu bucurie și entuziasm, unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă. „Cînd s-a reîntors acasă de la Alba Iulia — notează fiul său Partenie — tata ne-a îmbrățișat pe toți, spunîndu-ne: eu mi-am îndeplinit idealul de viață, de-acum toți frații sîntem în aceeași frumoasă și bogată țară. Ziua de 1 decembrie este cea mai frumoasă din viața mea."

Anii de presiuni continue asupra sa din partea autorităților maghiare, lunile de detenție și regimul la care a fost supus în închisoare și lagăr i-au zdruncinat sănătatea. Drept urmare, în 1937, pe cînd împlinea vîrsta de 77 de ani, Isaia Popa s-a stins din viață, fiind înmormîntat în localitatea natală.

Prof. *Petru I. Dan*

„Să cheme preoții Bisericii" ...

„După predania veche a Bisericii, pentru slujba Sfîntului Maslu trebuiesc șapte preoți, închipuind cele șapte daruri ale Duhului numărate de proorocul Isaia (XI, 2—3)." (Învățătura de credință creștină ortodoxă, București, 1952, p. 306).

„La nevoie, pot sluji însă maslul și mai puțini preoți: trei (pentru numărul Treimii), sau cel puțin doi. În tot cazul, *numai un singur preot nu poate săvîrși maslul*, căci Sf. Apostol ne spune să chemăm pe „preoții Bisericii ..." (Iacov V, 14), iar nu pe un preot" (idem, ibidem).

Totuși, *Catehismul creștin ortodox*, ediția III, Arad, 1957, p. 71, admite și un singur preot, în caz de necesitate. Citez textual: „(în cazuri de lipsă se poate face de cinci, de trei, de doi *sau chiar și numai de unul*)". Admiterea ca slujba Sfîntului Maslu să fie săvîrșită și de un singur preot n-are nici un temei și nici o justificare, căci cazurile de necesitate s-au menționat: cinci, trei sau cel puțin doi preoți.

Motivul adus de către unii preoți că dacă Sfînta Liturghie care este cea mai mare dintre Tainele Bisericii se săvîrșește de către un singur preot, de ce Sfîntul Maslu să nu se săvîrșească de către un singur preot, nu este întemeiat pentru că Sfînta Liturghie nu este condiționată de numărul preoților ca Sfîntul Maslu. Sfînta Liturghie poate fi săvîrșită de un singur preot și este valabilă, pe cînd Sfîntul Maslu săvîrșit de un singur preot nu este valabil. Sf. Iacob spune să chemăm preoții Bisericii și nu preotul Bisericii.

Este adevărat că tot Catehismul de Arad zice la p. 143: „Unul nu se cuvine a-l sluji, căci apostolul spune să chemăm „preoții Bisericii (Iacob 3, 14), nu preotul", dar această precizare nu anulează afirmația de la p. 71 și dă posibilitatea ca Sf. Maslu să fie slujit și de un singur preot.

Admiterile de către Catehismul de Arad ca în caz de necesitate Sf. Maslu să fie slujit și de un singur preot afectează *unitatea cultului ortodox*, ceea ce nu poate fi îngăduit.

Ține de demnitatea noastră, totodată să respectăm rînduielile canonice și de doctrină ale Bisericii.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Galaction și Tonitza „Omul unei lumi noi"

Între manifestările personalității, complexe și „paradoxale", ale Părintelui Gala Galaction, a fost și interesul său constant pentru pictură și pictori. A privit cu admirație mărturisită pe făuritorii de frumuseți plastice și arta lor. A destăinuit, după ce a urmărit pe un pictor cum plăsmuiește: „îl invidiam pe pictor. Aș fi schimbat cu el, măcar vremelnic. Aș fi dat bucuros călămările mele, ca să am în schimb, unealta lui de lucru". A explicat pentru ce: „Cuvîntul e atît de vinovat și spune și ce ai vrea și ce n-ai vrea! Și o icoană scumpă pe care, în scris, ai trebui s-o risipești în trei sute de pagini delatoare, în pictură o exprimi, întreg și trainic, într-o singură pagină!"

A întreținut relații de prietenie aleasă cu numeroși pictori și a scris, deosebit de perspicace, intuitiv și judicios, despre ei — precum, despre Octav Băncilă, Iosif Iser, Ștefan Luchian, Nicolae Vermont, Ipolit Strîmbu, Alexandru Moscu, Zamfiropol-Dall, Ruvien Rubin („Adam pictor"), Dumitru Berea, A. Dragoș ș. a. La rîndul lor, pictorii, și mai numeroși (aproape cincizeci și dintre cei mai de seamă!) i-au adus omagiul simpatiei, prețuirii și artei lor, făcîndu-i portrete, pentru calitățile sufletești, literare și figura deosebit de artistică și de personală.

Relații strînse și fructuoase a întreținut Gala Galaction cu N. N. Tonitza. În 1919 cînd „pictorul copiilor" s-a stabilit în București, s-a nimerit să locuiască pe aceeași stradă cu Gala Galaction (pe strada Mihail Cornea, astăzi Gala Galaction).

Scriitorul întrezărise „lumea nouă — viitoarea societate socialistă, care se ridică din profunzimile sociale și înaintează spre noi biruitoare și împlacabilă ca răsăritul soarelui", cum a scris în „Socialismul" — organul Partidului Socialist și al Sindicatelor Unite din România.

Într-un articol, Gala Galaction a chemat pe scriitori și artiști ca să se alăture luptei revoluționare a muncitorilor, că biruința și dreptatea sînt de partea lor și avîntul lor soră cu stelele nemuritoare, cum argumenta, încrezător și profetic.

N. N. Tonitza, cu dispoziții sufletești și ideologice și temperament de militant social, democrat și revoluționar, a aderat, entuziast și devotat, la această luptă. Gala Galaction i-a înlesnit colaborarea la publicatiile la care scrie — „Socialismul", „Chemarea", „Avîntul", „Izbînda", „Cuvîntul liber", „Adevărul literar și artistic", „Hiena" ș. a., afirmîndu-se și dovedindu-se, prin articole și desene ce le publica, critice și satirice, corosive și demascatoare, antiburgheze și anticapitaliste, unul din cei mai îndrăzneți și mai activi luptători revoluționari, „cel mai viu, mai combativ și mai creator", cum este apreciat (P. Comarnescu).

Mai aveau un punct comun scriitorul și pictorul: simțirea religioasă (se cunoaște că N. N. Tonitza a pictat cîteva biserici — din Poeni (Vaslui), Scurteni (Bacău), Schitul Durău, catedrala din Constanța ș. a. — și a publicat studiul *Despre arta bisericească la români*). Pentru desenele „Din lumea celor umili", i s-a spus „preot al sentimentelor umanitare".

În 1920, N. N. Tonitza a pictat un portret excepțional lui Gala Galaction, cu titlul semnificativ „Omul unei lumi noi" (scriitorul tipărise, în 1919, cîteva articole din „Socialismul" și alte ziare, sub titlul *O lume nouă*, coperta și ilustrații de N. N. Tonitza). În portret (bust, ulei, mărime 0,796×0,690), l-a prezentat pe Gala Galaction într-un chip cu totul original: cu figură cadaverică, slab și tuns, ca ieșit din pușcărie ori spital după o boală de tifos, cu barba neîngrijită și prematur albită, cu ochii închiși, parcă sătul de lumea din jur, nemaivrînd s-o vadă!

Portretul era, totuși, total realist. Scriitorul „lumii noi" se găsea într-o situație, sufletească, socială și materială, dramatică. Pentru că a rămas (adevărul e că i s-a impus să rămînă), în 1916—1918, sub ocupația inamică germană — în realitate, pentru vehementele articole antiburgheze și anticapitaliste — oficialitatea politică și cea guvernamentală l-a privit și l-a tratat ca trădător de țară și neam, îndezirabil, cu toate urmările! ... A fost dat afară din slujba ce-l hrănea, pe el și familia (soție și patru fete) și lăsat la voia întîmplării, șomer intelectual, în stare disperată de sărăcie (vezi, *Jurnal*, vol. II, p 3—49). A scris, la Iași, lui G. Ibrăileanu: „Eu mă port azi ca un lucrător mecanic: pălăria spartă, ghete rupte și bluză de atelier." Astfel l-a înfățișat și pictorul: într-un fel de salopetă de muncitor, cu fular roșu la gît și încadrat, de o parte și de alta de furnale și clădiri de fabrici, pe un fundal de albastru intens, de mare efect coloristic, în contrast cu silueta cenușie și „halucinantă", cum s-a spus. S-a observat că portretul a constituit o vădită poziție politică-ideologică. Prin el N. N. Tonitza și-a atestat posibilitățile artistice de mare talent plastic; a fost o culme a artei sale. Portretul se reproduce în toate cărțile și albumele pictorului. Se află, astăzi, în Colecția K. H. Zambaccian din Muzeul Colecțiilor de Artă — București.

În timpul cînd i-a pozat pentru portret, Gala Galaction a scris și a publicat, sub titlul *În atelierul lui Tonitza*, o convorbire cu pictorul. Se apelează unul pe altul cu „tovarășe Galaction", „frate", „prietene". A constatat scriitorul că pictorul era trist și abătut; la întrebarea de ce este astfel, pictorul i-a răspuns, cum poate să fie altfel, într-o lume ca aceasta? ... A mai văzut scriitorul că în atelierul pictorului era frig. — Am înghețat. Nu faci focul în atelierul tău? — Ba da, cînd am lemne, i-a răspuns pictorul. Au discutat despre menirea artei și situația artiștilor ... Într-un articol, din acest timp, pictorul s-a referit nominal la starea precară, de năpăstuit ,ca și Eminescu, a lui Gala Galaction.

Prietenia dintre ei a continuat salutară. Galaction i-a încredințat uceniciei artistice a pictorului pe una din fiicele sale — pictorița Luchi Galaction (Zamra-Passarelli).

În 1930, N. N. Tonitza a ilustrat nuvela lui Gala Galaction *Cumpăna Părintelui Teodosit*. Au colaborat împreună la cotidianul „Curentul".

Galaction, în peregrinările sale prin suburbiile Capitalei, cînd găsea vreo casă de felul celor preferate de pictor, „Din lumea celor umili, i-o semnala.

Într-o scrisoare, către prietenul comun, N. D. Cocea, N. N. Tonitza, i-a vorbit de „o vizită la prietenul vechi și mai bătrîn — Galaction" (drept că scriitorul era ceva mai bătrîn, născut în 1879, iar pictorul în 1886), iar într-un articol i-a spus „fratele Galaction".

Gala Galaction a stat, cîteva veri, cu copiii, la Mangalia, a cunoscut locurile și pe oameni, și a scris mai multe articole (o carte întreagă — *Mangalia*) și a atras atenția pictorilor asupra privelиștilor pitorești dobrogene. N. N. Tonitza s-a dus și el și a făcut mai multe uleiuri cu figuri și peisaje dobrogene.

N. N. Tonitza s-a stins, prematur, la începutul anului 1940. Fiind o zi cu ger de Faur, la pogribania pictorului a participat puțină lume. N-a fost nici „tovarășul" și „fratele" Galaction, aflîndu-se departe, la datoriile de profesor universitar de teologie.

A rămas, mărturie a prieteniei prodigioase dintre ei, portretul excepțional *Omul unei lumi noi* — o capodoperă a plasticii românești.

Pr. *Gh. Cunescu*

În atenția cititorilor „Telegrafului Român"

Stimații noștri abonați care, pentru anul 1987, au trimis suma de 100 lei, sînt rugați să trimită cu posibilă grabă diferența de 50 lei, specificînd pe mandatul poștal ce reprezintă suma ca și adresa completă și citeț scrisă.

Înaltă cinstire conducătorului încercat al Patriei noastre socialiste

(Continuare din pag. 1)

Politica externă românească al cărui promotor este președintele țării, este cunoscută și apreciată ca o politică de pace, bunăînțelegere și colaborare între oameni și popoare. Linia urmărită constant în această direcție este promovarea intereselor și năzuințelor pașnice ale poporului român, grija pentru afirmarea suverană, independentă a națiunii noastre între națiunile lumii și preocuparea constantă pentru destinul și pacea lumii.

Rolul cu totul pilduitor al Domnului președinte Nicolae Ceaușescu în lansarea unei politici externe constructive este recunoscut și apreciat ca atare în toată lumea. Sînt sugestive în această privință cuvintele fostului secretar general al Națiunilor Unite, Kurt Waldheim, care a spus: „Rolul și participarea României în problemele internaționale sînt în mod eminent ilustrate de activitatea dinamică a prestigiosului său conducător, președintele Nicolae Ceaușescu. Întreaga lume este conștientă de contribuția sa unică la normalizarea relațiilor dintre state, la reglementarea conflictelor și disputelor internaționale prin negocieri între părțile implicate și instaurarea unui nou tip de relații între state".

Președintele țării noastre militează neabătut pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice mondiale, pentru crearea și garantarea unui climat de pace și securitate, în care toate popoarele să se poată dezvolta în mod liber și independent.

În concepția Domnului președinte Nicolae Ceaușescu problema fundamentală a epocii contemporane este oprirea cursei înarmărilor și în primul rînd a celor nucleare, trecerea la dezarmare și asigurarea unei păci trainice în lume.

Dînd glas voinței unanime de pace a poporului nostru, nu odată conducătorul nostru înțelept a arătat răspicat că țara noastră se angajează cu toată hotărîrea în marele front al luptei pentru pace, convinsă fiind că „împlinirea cu succes a planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială a patriei noastre este posibilă numai în condiții de pace și securitate internațională, de colaborare cu toate statele lumii".

Punînd pe primul plan dezvoltarea economico-socială, edificarea orînduirii socialiste, statul nostru, sub conducerea președintelui țării, desfășoară totodată o politică externă activă de apărare a păcii, independenței și libertății popoarelor.

Sînt binecunoscute și pe drept apreciate nenumăratele acțiuni și apeluri lansate de către România, personal de către Domnul Nicolae Ceaușescu în vederea salvgardării cauzei păcii.

De un larg răsunet s-a bucurat măsura practică adoptată prin votul unanim al întregului popor, în cadrul referendumului din 23 noiembrie 1986, de reducere cu 5% a cheltuielilor, armamentelor și efectivelor militare. Poporul nostru a dat astfel un exemplu de constantă dăruire pentru cauza păcii, exemplu, care dacă ar fi urmat și de către alte țări și popoare s-ar face un hotărîtor pas înainte către garantarea securității și înlăturarea pericolului de război.

Întregul popor român întîmpină ziua aniversară a conducătorului său cu sentimente de recunoștință, respect și admirație pentru activitatea neobosită în slujba patriei, a vieții, păcii și fericirii pe planeta noastră.

Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii noastre aduc, în acest context sărbătoresc, același respectuos omagiu, ca semn de recunoștință pentru condițiile de deplină libertate în care se pot manifesta, în acord deplin cu credința și tradițiile lor religioase specifice.

128 de ani de la unirea Principatelor Române

(Continuare din pag. 1)

pentru că am fost nu pietre, ci perle rupte din ființa neamului, care este una-omogenă, la Dunăre și Prut, pe Tisa și pe Someș, la nord, sud, vest sau est de Carpați. În tot decursul istoriei, între cele trei provincii românești au existat strînse legături economice, culturale, politice și religioase. Amintirea lui Mihai Viteazul de la 1600, care a unit pentru puțină vreme pe români, n-a putut fi uitată. S-a demonstrat atunci, că acest ideal poate deveni realitate. Și privind cu luare aminte la trecutul nostru îndepărtat sau apropiat, constatăm că aproape nu există zi, care să nu fi avut o anumită însemnătate, mai mare sau mai diminuată, în lupta pentru unitate și independență. Chiar și lupta pentru actul istoric realizat la 24 ianuarie, acum 128 de ani, s-a desfășurat de-a lungul mai multor ani de eforturi susținute din moși strămoși. Românii, de oriunde s-au găsit, acasă sau departe de pămîntul natal, au militat pentru această înfăptuire. Judecînd azi retrospectiv, ni se pare demnă de ironie, gîndirea marilor puteri de atunci, care credeau că pot decide de la distanță, destinul unui popor viteaz și drept. Ai noștri însă, au dat dovadă și acum, ca de atîtea ori pînă atunci și de atunci încoace, de o admirabilă diplomație. Puterile Europei, garante ale unei uniri numai pe jumătate, fiecare provincie cu domnul și aparatura ei de stat, după 24 ianuarie, 1859, puse în fața unui act, deja împlinit, n-au avut de ales, ci doar au luat act, consfințind cum voința tuturor românilor de pretutindeni și din toate veacurile. Astfel, această „unire mică" sau „cheie de boltă", cum o numea M. Kogălniceanu, a fost un fel de „înger vestitor", pentru „unirea cea mare" de la 1918. Românii transilvăneni, după ce Cuza fusese ales domn în ambele „Principate", erau mereu cu ochii ațintiți spre frații lor de aici, așteptînd semnalul pentru a veni și ei în brațele aceleiași mame „România".

De aceea, acum cînd comemorăm 128 de ani de cînd Muntenia și-a dat mîna cu Moldova pentru totdeauna, este de datoria noastră să reamintim faptul că în tot acest timp un rol deosebit l-a avut și Biserica, care prin ierarhii și clericii ei, a stat întotdeauna alături de voievozi, alături de popor și de năzuințele lui, mărturisind același crez, avînd același ideal, materializînd prin gînd și faptă, lent dar sigur, visul de veacuri al unității noastre. Actualizînd acum în conștiința noastră Unirea Principatelor Române, slujitorii altarelor străbune și noi toți care trăim și simțim deplin românește, de la vlădică pînă la opincă, de la dascălii de școli și pînă la preoții satelor celor mai îndepărtate, aducem un respectuos omagiu, însoțit de alese simțăminte de recunoștință, fiilor acestui popor care cu duh patriotic și cu îndrăzneală, au făurit acest act de mare însemnătate națională. Aceste figuri apar în fața ochilor **așa cum apar** icoanele sfinților în frescele Voronețului sau în casele credincioșilor. Există momente în istorie, cînd însul simte că nu e singur, că el nu este doar el, ci că în el poartă pe toți cei dinaintea lui, care au sperat, au așteptat, au răbdat, au plîns, au luptat și au murit înainte de a-și vedea visul împlinit. Împlinindu-se atunci, în ianuarie —24, s-a împlinit pentru toți. Prin noi, cei prezenți astăzi, martori ai acestei uniri, sînt prezenți și ei, toți acei care s-au luptat și au așteptat acest ideal sfînt. Și cel mai pios omagiu pe care îl putem aduce astăzi acestor ctitori ai României „dătători de legi și păstrători de datini", este pomenirea lor în rugăciunile pe care le înălțăm Celui Atotputernic, hotărîrea noastră fermă de a păstra și desăvîrși, în unire, moștenirea scumpă ce ne-a fost lăsată, cu prețul a multe vieți omenești și în același timp prinosul inimilor noastre de aleasă cinstire, ca și adeziunea noastră totală și neclintită, la strădaniile ce necontenit se depun pentru slava Patriei noastre dragi — Republica Socialistă România.

O cuvîntare despre Unirea Principatelor, descoperită în Sfîntul Munte Athos

Cu ocazia unei călătorii de studii la Sfîntul Munte Athos (Grecia), pentru cercetarea unor manuscrise românești din bibliotecile athonite, am descoperit și o interesantă cuvîntare inedită, referitoare la un moment festiv, organizat în urma alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca singur domnitor al Principatelor Unite (1859).

Astfel, într-un manuscris miscelaneu din anul 1880 (Cota 71), care cuprinde mai multe cuvîntări bisericești și patriotice, se găsește și un *Cuvîntu la alegerea primului domnitor al Principatelor Unite Române Alex(andru) Ion I-iu, la 1859 februarie*. Originea și scopul „Cuvîntului" sînt menționate de autorul miscelaneului, retras la sfîntul Munte Athos în anul 1866. Iată ce notează el pe f. 6: „Acestu cuvîntu e compus de Dl. Gh. Rozali, profesorul Școalei primare clasei a IV-a din Focșani, și datu mie să-l rostecu la 1859. Fiind elevu în acea clasă în etate de 11 ani, cu numele de Anghelachi Nicolau, acum Antonie Shimonahul, a rămas însă nerostitu de mine atunci, din causa timpului rău, a trecut cu grabă Vodă Cuza prin Focșani, neabătîndu-se la școal, unde îl aștep-tam. A(ntonie) Sh(imonahul) Foc(șăneanu)."

Ca o mărturie profund grăitoare despre sentimentele de bucurie și entuziasm nelimitat, ce stăpîneau atunci inimile întregului popor, reproducem acest cuvînt:

„Prea Înălțate Doamne!

Frageta-mi vîrstă, slaba-mi esperiență și cunoștință nu cearcă prin aceasta a admira sau a descrie bucuria, mulțumirea, speranța și palpitul ce de o lună au cuprins inimile românilor. Căci atunci ar trebui să posedezu virtutea elocvenției. Și ce talentu ar putea avea espresii așa de vii ca să poată descrie real tabloul încîntătorului spectacol, a simțului unei nații transportată în regiunile cerești, în momentul cînd ea era aproape a recădea în genunea suferințeloru și a umilinței? Suntu sentimente care n-au espresii și fapte ce nu se pot scrie. Cum dară voi îndrăsni eu, un prunc, un sufletu neesperimentatu, a linguși, sau a lăuda, cînd stau în fața unui adevăru atît de sublim?

Nu, Prea Înălțate Doamne, nu! Nevinovata-mi inimă e departe a ști ce-i lingușirea, ea nu cunoaște insinuarea. Sufletu-mi simte numai ce-i amorul firescu și religiosu. Cu aceste sentimente privindu-vă între noi, vă gratulăm ca Părintele nostru, ca pe Domnul inimelor românismului. În sfîrșitu, ca pe voința divină care, după două secole, privindu cu îndurare peste pămîntul României, vă alease pre voi, a-i forma fericirea, și binecuvîntîndu Principatele Unite, făcu de a înceta ca să mai fie două voinți în același suflet, în același inimă de români. Așa, Prea Înălțate Doamne! ce se petrecură între români, la 5 și 24 ianuarie 1859, nu este o faptă a întîmplărei, a intrigei, a arbitrarului, nu! E voința divină rostită prin votul poporului. Și de aceia, românul tare în credință, devotatu către Patrie, serbează și simte cu toată satisfacerea fermecul acestor zile naționale, ce Dumnezeu ni le dăruiară.

Acest Dumnezeu atotputernicu, dară, să vă binecuvinteze, să vă dăruiască zile îndelungate, să vă îmbrace cu haina virtuții. Și întărindu-vă în credință și dragoste către patrie, să facă ca părinții noștri, noi, fiii noștri, posteritatea, în sfîrșit, Națiа, din secoli în secoli, cu mîndrie să rostească numele de „Alexandru Ion I Domnul Principatelor Unite!" Precum Istoria Română, de atâtea secole, glorifică numele lui Alexandru cel Bun, a lui Ștefan cel Mare, a lui Vasile Lupu, a lui Mircea, a lui Mihai Viteazul și a tuturor bărbaților, cari au fost laurele nației române!

Primiți Prea Înălțate Doamne! bucuria, gratularea și devotamentul ca o prosforă a simțului național, carele în ruga de seara, în zorile zilei, în veselia săptămînei, cu naivitate strigă, rugîndu-se: „Să trăiască Domnul nostru Alexandru Ion I-iu, alesul românismului unitu și unsul lui Dumnezeu!"

Acest *Cuvînt* trebuia să fie rostit la 5 februarie 1859, cînd domnitorul Alexandru Ioan Cuza a trecut prin orașul Focșani, fiind întîmpinat de mulțimea entuziasmată în actuala Piață a Unirii. Din cauza timpului nefavorabil, noul ales al poporului n-a reușit să viziteze și școala, iar tînărul Anghelachi, viitorul schimonah, nu și-a putut îndeplini misiunea. Totuși, *Cuvîntul* n-a fost neglijat, ci dus cu sine în sfîntul Munte și păstrat ca o comoară aleasă, care îi amintea mereu despre marele eveniment al unirii Munteniei și Moldovei într-o singură țară românească.

Arhim. *Veniamin Micle*

Aflarea Rohiei

Cînd am venit întîia oară la Rohia, în 1973 locul, de îndată, mi s-a părut de basm și de vis. Era, către sfîrșitul toamnei, o zi de ceață ușoară și de belșug de frunze ofilite. Poteca strîmtă — singurul drum din sat pînă sus la mănăstire — fusese îndeajuns de abruptă spre a mă obosi, aerul se vădea rece, mă tulburau întrebări; brusc mi s-a arătat o bisericuță scundă, înconjurată de brazi, alături o troiță, un clopot mare abia înălțat deasupra solului, apoi, niței mai încolo, o căsuță modestă; distingeam și cîteva oarecum rușinate acareturi; atîta tot.

Ca prin farmec ușoara-mi osteneală a pierit. Melancolia se dădea la o parte, cu dubiile ei. Mă copleșeau liniștea, smerenia, misterul, iar minții mele livrești nu i-a trebuit multă vreme spre a-și aminti de titlul unui volum al lui François René de Chateaubriant: *Răspunsul Domnului*.

Acesta era locul pe care îl căutam! Constantin Noica avusese dreptate îndreptîndu-mă aici, el care, nu mai puțin decît părinții și ursitoarele, mi-a sorocit viața. Vorbise atît de cald, îl încîntase dragostea pentru carte a starețului Justinian Chira (pînă să pornesc eu la drum trecuse arhiereu la Cluj), mă încredințase că a găsit ceea ce de cîțiva ani întreprinsesem să aflu. Mie acum îmi plăcea mai ales bisericuța scundă dintre brazi, înfățișarea de schit, de sihăstrie, aura de basm a bine îngrădițului loc parcă ascuns, parcă statornicit sub ocrotirea unor zîne sfioase, parcă proiectat în realitate de-a dreptul din povestirile fraților Grimm, din basmele și legendele lui Ispirescu, dintr-un text de Novalis. Atunci cînd vin pe acest pămînt oare Sfînta Vineri și Sfînta Duminică nu trag aici, în perimetrul acesta discret care nu se străduia să mă îmbie dar se cunoștea că e gata să ureze bun venit cui sosește cu gînduri curate și prietenești? Cu intenții cinstite veneam și eu, dar și din curiozitate, cu duh de iscodire și, vezi, cu un atît de puțin satisfăcător bilanț de fapte și vorbe, cu un atît de pestrit și contradictoriu noian de neînfrînate cugetări.

A fost nevoie de curaj din parte-mi și de statornicie în cutezanță ca să nu fac neîntîrziat cale întoarsă, învins de o neprihănie ce parcă mă îndepărta ori parcă mă sfătuia, nu fără bunăvoire, să nu zăbovesc pe un tărîm prea diferit de morocănoasele nuanțe ale întunecimii din lăuntrul meu. M-am opus însă acestui atac dibaci al unor puteri vrăjmașe care prin umilință și pudoare încercau să mă alunge. Am bătut la ușa căsuței — stăreție — arhondaric: mi s-a deschis și cu o vorbă bună și un zîmbet blînd am fost poftit să intru. Și am știut din clipa aceea chiar, că am biruit captat fiind.

S-au împlinit în 1986, în ziua Adormirii Maicii Domnului, șaizeci de ani de cînd următor visului — vedenie al unui preot de țară și prin truda numai a sătenilor săi a fost durată pe un petic de sol aspru și greu accesibil, mănăstirea Rohia. Și au trecut mai bine de treisprezece ani de cînd m-am învrednicit a sări peste cercul și de cretă și de foc al unor meleaguri ce s-ar fi zis că-mi vor fi mereu oprite. Locul s-a schimbat mult, ascultînd de legea prefacerii continue a tot ce ființează: clopotul a devenit clopotniță cu trei bătăi pe un dîmb la oarecare distanță de sfîntul lăcaș, brazi numeroși au fost tăiați, troița e mutată, s-a ridicat de cealaltă parte a fișiei de teren din fața bisericii o clădire etajată, falnică, impunătoare, cu trepte multe și monumentale, aducînd aminte de piețe și biserici italiene, în paraclisul clădirii străjuiește o catapeteasmă sculptată care fără îndoială poate fi denumită operă de artă, a fost construit — din lemn, în stilul propriu țării maramureșene — un prea frumos altar de vară, a mai apărut zvelta și eleganta „Casă a Poetului" din balconul căreia vederea confirmă porecla imobilului, potecii suitoare i s-a alăturat un drum carosabil, comod și lin, au ieșit la iveală mulțime de zidiri anexe, s-a introdus apă curgătoare, telefon, sumedenie de mărturii ale unei activități neslăbite și unui simț gospodăresc aprig. Contemplația, și aici, s-a împăcat cu trebăluirea. Într-un morman de cărți care zăceau în deplină și jalnică neorînduială s-a ivit o destul de vastă bibliotecă pe cale de a fi clasificată și așezată potrivit exigențelor de sistematizare proprii unor astfel de ființe egal alcătuite din hîrtie, plumb și duh ahtiat de cunoaștere și frumos. Numărul vizitatorilor a crescut uimitor, ne paște primejdia intrării în circuitul turistic.

Dar vechiul farmec, socotesc, nu a dispărut. Există un spirit oblăduitor al pustniciilor, care nu pleacă din preajma lor cînd ele cresc, se supun imperativelor vieții mereu în desfășurare, se dau pe măsura celor de neînlăturat și ascultă de legea generală a trecerii de la mai simplu la mai complex. Basmele sînt menite a trăi în adîncul făpturii celor ce le iubesc. (Doar să fie memoria viguroasă și simțirea fierbinte.) Și dovadă că credința la Rohia e la fel de vie și intensă ca acum șaizeci ori aproape patruzprezece ani e că surprind adesea la cei care ne fac cinstea să ne cerceteze exclamații foarte asemănătoare acelora pe care le formulam eu în gînd în ziua aceea de inițiere aparținînd unei toamne trecute.

Nu mai sînt nici eu acel de atunci. Am îmbrăcat haina monahală, m-am integrat meleagurilor. Nu mă înșelasem: Domnul mi-a răspuns.

S-au scris despre Rohia: broșuri, istorice, pliante, studii, teze teologice. Ioan Alexandru i-a consacrat versuri, și nu numai el; numele Rohiei s-a răspîndit pe tot întinsul țării. Eu unul, lipsit de minunatul dar al facerii de poezii și riscînd a repeta numai lucruri, date și informații ce au fost expuse pe larg, ce puteam face mai cinstit, mai nefățarnic — acum că Rohia a împlinit șaizeci de ani de existență — decît a-mi aduce aminte cum mi s-a dezvăluit dintîi și a rechema acea imagine parcă imobilizată — biserica micuță, stîlpii de susținere ai tindei vopsiți în albastru, frontonul atît de firav pictat, semicercul brazilor — în zona cea mai tăinuită, mai sensibilă a sinei? Imagine, totuși, care-i și idee — forță, metaforă întrupată, simbol însuflețit.

Din nou mi se adevărește că Spațiul și Timpul, subiectul și obiectul, însul și nousul converg întru consubstanțialitate și scot din mrejele discontinuității și chingile împrăștierii sărmana conștiință omenească din totdeauna dornică de scară spre cer.

Monahul *Nicolae*
(Mănăstirea Rohia)

425 ani — Tetraevangheliarul de la Brașov

Mediul cultural al Brașovului, cu adînci semnificații în istoria de veacuri a poporului nostru, a determinat pe numeroși cărturari ai țării să se stabilească în acest oraș, ce oferea condiții prielnice pentru desfășurarea activității lor.

Impulsionat de aceste tradiții culturale, de existența unei fabrici de hîrtie și de un oraș cu o putere economică deosebită va fi și Coresi în 1556, tipograful tîrgoviștean, care va veni la Brașov și va tipări aici primele cărți în limba română, cărți care vor pune bazele limbii literare românești.

Ceea ce însă va avea un rol fundamental în desfășurarea activității lui Coresi, va fi existența la biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului a unui grup de preoți cu preocupări cărturărești și posesori a numeroase manuscrise, pe care ei înșiși le multiplicau și care i-au servit lui Coresi în tipărirea cărților sale: „împreună cu preoții de la besearecа Șcheailor, de lîngă Cetatea Brașovului."

Coresi va fi în primul rînd un tipograf care pune în circulație vechile manuscrise românești, cărora le face anumite modificări dînd limbii prospețimea epocii sale. Cărțile erau tipărite din comanda domnitorului Țării Românești sau Moldovei, pe care apărea înscrisă stema celui care plătea. Se lucra pentru toată creștinătatea românească dar și pentru toți ortodocșii de pretutindeni, dovadă că tipăriturile coresiene se găsesc astăzi prin toate bibliotecile și mănăstirile țărilor de rit ortodox din Balcani.

Opera lui Coresi se încadrează în lupta poporului român de a se rosti prin scris în limba sa pentru ca și cei mulți, fără știință de carte să înțeleagă cuvîntul propovăduit de Biserică: „acolo se scrie cuvîntul lui Dumnezeu — Sfînta Evanghelie în limba pre care grăiesc oamenii, să putem înțelegea noi mișelimea. Ce folos e lor dacă popa grăiește în limbă străină românilor."

Una din cărțile tipărite de Coresi, considerată de o valoare deosebită este Tetraevangheliarul de la Brașov, de la a cărui tipărire am sărbătorit de curînd 425 de ani. Acest Tetraevangheliar a fost socotit, datorită conținutului său, cartea fundamentală a Bisericii ortodoxe în perioada respectivă, care, prin răspîndirea ei, s-a impus din punct de vedere al limbii, cît și prin proporțiile sale — cuprinde 249 de pagini. Apariția Tetraevangheliarului a fost unul din factorii cei mai importanți care au contribuit la stabilirea limbii literare. La tipărirea acestei cărți Coresi a fost ajutat de Tudor diacul și preoții Toma și Dobre de la biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului.

Tetraevangheliarul lui Coresi a avut o influență considerabilă asupra textelor de mai tîrziu, el servind ca punct de plecare pentru lucrări similare posterioare. Traducerile de mai tîrziu, integrale sau parțiale, ale Bibliei, au ținut seama, într-o bună măsură de această primă tipăritură. Prin acest text, care a contribuit la modelarea limbii multor scrieri românești posterioare, s-au impus o serie întreagă de construcții și sensuri ale cuvintelor, neexistente pînă atunci.

Prilejuit de împlinirea a 425 de ani de la tipărirea Tetraevangheliarulu de la Brașov, la muzeul bisericii Sf. Nicolae din Șchei s-au organizat diferite manifestări culturale.

Diacon *Faust Remus*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Începînd cu 1 decembrie 1985 şi pînă în momentul de faţă, în Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii P. C. preoţi: *Oprea Arghir*, parohia Mateiaş, prot. Rupea; *Oltean Ioan*, parohia Mohu, prot. Sibiu; *Untilă Grigorie*, parohia Feldioara, prot. Făgăraş; *Popescu Ilie*, parohia Alţîna, prot. Agnita; *Girlonţa Victor*, parohia Axente Sever, prot. Mediaş; *Stroie Petru*, parohia Cristian, protopopiatul Braşov; *Dimboiu Victor*, parohia Rîuşor, prot. Făgăraş; *Malanca Ioan*, parohia Oltet, prot. Făgăraş; *Băldşcuţă Dumitru*, parohia Mărcuş, prot. Sf. Gheorghe; *Rusu Boris*, parohia Rod, prot. Sibiu; *Scurtu Ioan*, parohia Rişnov, prot. Braşov, şi diacon *Popovici Mircea*, parohia Sibiu-Iosefin.

Toţi aceşti P. C. preoţi au desfăşurat o activitate pastorală meritorie, unii chiar excepţională, remarcîndu-se totodată şi pe tărîm gospodăresc-edilitar şi administrativ.

Centrul arhiepiscopesc Sibiu le mulţumeşte călduros pentru toată această muncă şi roagă pe bunul nostru Părinte ceresc să le rînduiască şi de acum înainte zile bune, cu sănătate, cu cît mai multe şi înălţătoare bucurii.

■ În nr. 11 din luna noiembrie 1986 al revistei „Magazin istoric", Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului publică un articol intitulat: *„La Orlat, românii cer libertate, egalitate, frăţietate"*, articol care dă la iveală unul dintre documentele încă necunoscute legate de frămîntările anului revoluţionar 1848.

■ Joi, 18 decembrie 1986, venind de la Bucureşti unde a participat la lucrările Sf. Sinod şi la alte îndatoriri, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut un scurt popas la Episcopia Buzăului, unde a luat parte la inaugurarea oficială a palatului brîncovenesc de la acest Centru eparhial, descoperit şi refăcut în parte pe Î. P. S. Sa şi terminat de P. S. Episcop Epifanie al Buzăului.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a avut o întîlnire şi cu elevii seminarişti de la Seminarul teologic din Buzău, cărora le-a vorbit despre Naşterea Domnului şi chemarea preoţească.

■ Vineri, 19 decembrie 1986, în cadrul Vecerniei de la catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc concertul de colinde, susţinut de corul studenţilor teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, dirijat de P. C. prof. I. Popescu.

La sfîrşitul concertului, Î. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, despre liniştea şi pacea pe care ne-o aduc colindele, adresîndu-li-se totodată în chip special studenţilor teologi, cărora le-a vorbit despre chemarea pe care o au şi despre felul cum trebuie să-şi petreacă vacanţa de Crăciun.

■ În cadrul vecerniei de Duminică, 21 decembrie 1986, corul catedralei mitropolitane din Sibiu, condus de P. C. prof. I. Popescu, a susţinut şi el tradiţionalul său concert de colinde. În cadrul lor a predicat P. C. prof. onor. T. Bodogae.

La sfîrşitul concertului, despre mesajul colindelor, care potolesc şi ele setea după absolut a sufletului omenesc, a vorbit Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

■ Joi, 25 decembrie 1986, de Naşterea Domnului, Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu a fost săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

La momentele cuvenite, au fost hirotoniţi: tînărul licenţiat în Teologie, Adrian Cocîrţă, întru diacon şi C. diacon Liviu Moisiu întru preot onorific pe seama catedralei mitropolitane din Sibiu.

La priceasnă, Î. P. S. Mitropolit a prezentat Pastorala trimisă cu prilejul Naşterii Domnului preoţilor şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului.

După Sf. Liturghie la reşedinţa mitropolitană a avut loc o scurtă recepţie.

CLUJ

■ *Duminică, 14 septembrie 1986*, de praznicul Înălţării Sf. Cruci, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Filea de Jos, prot. Turda, jud. Cluj, păstorită cu vrednicie de tînărul preot paroh Ioan Avram.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 26 septembrie 1986*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din filia Blidari, parohia Firiza, prot. Baia Mare, jud. Maramureş, care în ultimii ani a fost reparată capital în interior şi exterior şi împodobită cu o frumoasă pictură executată de pictorul Valentin Muste din Baia Mare, prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Teodor Podină.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

■ *Marţi, 14 octombrie 1986*, de sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Cuvioasa Paraschiva" din parohia Feleacu, prot. Cluj, ctitorie a marelui voievod moldovean Ştefan cel Mare, fostă catedrală a episcopiei de Feleac, păstorită în prezent cu multă vrednicie de harnicul preot Vasile Luţai. Tot cu acest prilej s-a săvîrşit şi binecuvîntarea casei parohiale, care a fost reparată capital în interior şi exterior prin contribuţia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ În zilele de 4 şi 5 octombrie 1986, a fost hirotonit întru diacon şi preot tînărul absolvent de seminar, Timiş Gheorghe, pe seama credincioşilor parohiei Brăişoru, prot. Huedin, jud. Cluj.

■ În zilele de 11 şi 12 octombrie 1986, a fost hirotonit întru diacon şi preot tînărul licenţiat în teologie Vulpe Vasile, pe seama credincioşilor parohiei Bocicoel, prot. Sighetu Marmaţiei, jud. Maramureş.

ALBA IULIA

■ Luni, 1 decembrie. Aniversarea Marii Uniri înfăptuită la Alba Iulia în 1918, a fost marcată la Centrul eparhial prin oficierea în Catedrala episcopală a îndătinatului Te-Deum, la care a participat P. S. Episcop Emilian şi toţi salariaţii Centrului eparhial. P. C. insp. ep. Pr. Alexandru Coman a ţinut un cuvînt adecvat momentului sărbătoresc. Erau de faţă: un grup de colindători din parohia Pietriş, prot. Reghin, alţi colindători din diferite părţi ale Eparhiei şi vizitatori din Tg. Mureş, pentru a aduce P. S. Sale mesajul frumoaselor noastre colinde tradiţionale.

■ Joi, 18 decembrie, a uvut loc la Centrul eparhial o şedinţă de lucru cu P. C. Protopopi în cadrul căreia s-a analizat activitatea desfăşurată în anul 1986 şi s-au tras concluziile ce se impun pentru o şi mai rodnică activitate în anul 1987.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a primit grupul de colindători alcătuit din studenţi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, fii duhovniceşti ai Eparhiei, care după susţinerea unui frumos concert de colinde au primit ajutoare din partea Centrului eparhial.

■ Vineri, 19 decembrie, P. S. Episcop Emilian a primit în cadrul Vecerniei un grup de colindători din parohia Oarda de Jos, prot. Alba Iulia însoţiţi de C. Pr. Teodor Albu.

■ Duminică, 21 decembrie P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în Catedrala episcopală. Au fost prezenţi, în costume tradiţionale, grupurile de colindători din parohiile Sighişoara III şi Răstolita, prot. Reghin însoţite de C. Pr. Ovidiu Dan şi C. Pr. Ioan Moldovan-Lircă, care au interpretat un frumos buchet de colinde.

În aceeaşi zi, în cadrul Vecerniei, alte două grupuri din parohiile Bucerdea Vinoasă, prot. Alba Iulia şi Saeş, prot. Sighişoara însoţite de C. Pr. Nicolae Bolea şi C. Pr. Dănilă Opriş, au adus mesajul Naşterii Domnului prin colindul străbun.

■ Marţi, 23 decembrie P. S. Episcop Emilian a primit grupurile de colindători din parohiile Chirileu, prot. Tg. Mureş şi Căptălan, prot. Aiud însoţite de C. Pr. Aurel Erincu şi C. Pr. Arghir Tătar.

■ Miercuri, 24 decembrie, urmînd frumoasele tradiţii ale poporului nostru dreptcredincios legate de Ajunul Naşterii Domnului, la Centrul Eparhial s-au perindat grupurile de colindători din parohiile: Centru, Lipoveni, Maieri I, Maieri II şi Bărbăbanţ, aparţinînd Mun. Alba Iulia şi din parohia Iernuţeni, prot. Reghin însoţit de C. Pr. Vasile Chiorean.

În seara aceleiaşi zile, în cadrul Vecerniei, ca în fiecare an, şi-au dat întîlnire în Catedrala episcopală, coralele parohiilor din Alba Iulia şi corala Catedralei interpretînd pe rînd frumoase colinzi.

Tuturor acestor colindători, ca şi celor din zilele precedente, P. S. Episcop Emilian le-a mulţumit şi i-a îndemnat părinteşte la statornicie în dreapta credinţă, la valorificarea minunatului tezaur al trecutului nostru românesc şi creştinesc, urîndu-le sărbători fericite şi un an nou bogat în împliniri.

■ Joi, 25 decembrie, de Praznicul Naşterii Domnului P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală, înconjurat de un sobor de preoţi şi a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Nicolae Blaga.

La Vecernie, Corala Catedralei a dat un concert de colinzi.

■ Vineri, 26 decembrie, continuînd tradiţia unui deceniu de slujire la cîrma reînfiinţatei Episcopii a Alba Iuliei, P. S. Episcop Emilian, a oficiat şi în acest an, a doua zi de Crăciun, Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Blaj, cu participarea preoţilor din localitate şi a unui mare număr de credincioşi, într-o atmosferă sărbătorească. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. Diac. Nicolae Blaga, pe seama parohiei Lodroman, prot. Aiud. În cuvîntul de învăţătură, rostit cu acest prilej, P. S. Sa a subliniat rolul Maicii Domnului în iconomia mîntuirii şi a îndemnat pe credincioşii prezenţi la păstrarea dreptei credinţe şi la împlinirea îndatoririlor sociale ce revin fiecăruia.

■ Sîmbătă, 27 decembrie, P. S. Episcop Emilian a primit un grup de colindători din parohia Alba Iulia-Lumea Nouă însoţit de P. C. Pr. Dumitru Ionescu.

În aceiaşi zi, ca o expresie a ecumenismului practic şi a raporturilor de bună înţelegere şi dragoste frăţească în Mîntuitorul Hristos, P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită frăţească Excelenţei Sale Jakab Antal, Episcopul Eparhiei Romano-Catolice de Alba Iulia, cei doi ierarhi întreţinîndu-se într-o atmosferă caldă, de bună înţelegere.

■ Duminică, 28 decembrie, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Tg. Mureş, înconjurat de un ales sobor de preoţi şi în prezenţa unui mare număr de credincioşi. La încheierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de Marele Praznic al creştinătăţii pe care l-am sărbătorit şi de mereu actuala problemă a păcii în lume.

ORADEA

■ Duminică, 7 decembrie 1986, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din filia *Peştera* (parohia Aştileu), prot. Oradea, în urma însemnatelor lucrări de renovare, din ultimii ani, în special prin frumoasa pictură în frescă şi prin noul iconostas, în interior, precum şi prin cele cinci icoane în mozaic ce împodobesc, în exterior, frontispiciul bisericii. În amplul cuvînt de învăţătură, arhipăstorul a exprimat calde felicitări bunilor credincioşi pentru jertfelnicie. Membrilor Consiliului parohial, pentru sprijinul acordat la executarea lucrărilor, le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere. Preotului-paroh Dumitru Popovici, pentru bogata şi rodnica activitate duhovnicească, ca şi pentru cea gospodărească, atît aici în filie, cît şi în matră, i s-a acordat rangul de *iconom*. Pentru frumoasa cîntare în comun şi a multelor colinde cîntate la Sf. Liturghie, ierarhul i-a felicitat călduros pe toţi credincioşii şi pe păstorul lor sufletesc, care i-a instruit.

■ Ca în toţi anii, în legătură cu praznicul Naşterii Domnului, şi în acest an, au avut loc mai multe concerte de colinde, împreunate cu alte datini de Crăciun, în oraşul de reşedinţă, ca şi în alte centre urbane şi în multe parohii de ţară. Astfel, în după-amiaza Duminicii de 21 decembrie 1986, corul catedralei episcopale a prezentat, cu succes, întîiul său concert de colinde, alcătuit dintr-un program foarte variat, în Catedrala episcopală (Biserica cu Lună), îndată după slujba vecerniei. Al doilea concert oferit de acelaşi cor a avut loc în seara de Ajunul Praznicului, în minunatul Paraclis de la reşedinţa episcopală, iar al treilea concert a fost ascultat de credincioşi în după-amiaza primei zile de Crăciun în biserica „Sf. Nicolae" din Oradea. La aceste concerte şi-a dat concursul şi corul bisericii „Sf. Nicolae". La cel de al treilea concert, a contribuit şi corul mixt al parohiei Oradea-Velenţa. O formaţie de colindători a Bisericii cu Lună a prezentat cu mult succes, la primul şi la al treilea concert, datina de Crăciun „Viflaimul". Această datină a fost prezentată după Sf. Liturghie din catedrala episcopală, în prima zi de Crăciun, şi de o formaţie de colindători din parohia Băiţa, prot. Beiuş. Despre frumuseţea şi însemnătatea religioasă, culturală şi naţională a colindelor şi a datinilor de Crăciun a vorbit, cu multă căldură şi simţire, la fiecare din cele trei concerte, P. S. Episcop Vasile, credincioşii plecînd la casele lor cu inimile înălţate şi încălzite de frumuseţea colindelor strămoşeşti. În acelaşi sens, au mai vorbit, în cadrul primelor două concerte, păr. vicar eparhial Augustin Lucian, la Biserica cu Lună şi păr. prot. Nicolae Blaga la biserica „Sf. Nicolae". După tradiţie, celor mici li s-au împărţit daruri.

■ Potrivit tradiţiei întemeiate din primul an de arhipăstorire (1971) al P. S. Episcop Vasile, de fiecare Crăciun, a doua zi, ierarhul poposeşte în mijlocul bunilor credincioşi din municipiul *Satu-Mare*, săvîrşind alternativ Sf. Liturghie şi vecernia, împreunate cu concerte de colinde, la una din frumoasele biserici din acest oraş. În acest an, Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrşită în biserica cea nouă, unde corul parohial a oferit un reuşit concert de colinde. După masă, s-a săvîrşit slujba vecerniei în biserica „Sf. Arh. Mihail şi Gavril", în continuarea căreia corul mixt al acestei biserici a prezentat un frumos program de colinde.

A treia zi de Crăciun, ierarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială din *Piscolt*, prot. Carei, unde după încheierea Sf. Liturghii a fost prezentat, cu deosebit succes, un foarte bogat şi variat program de colinde, de datini şi obiceiuri de Crăciun, intitulate „Lumea" sau „Pomul vieţii" şi „Viflaimul".

■ Duminică, 28 decembrie 1986, chiriarhul a oficiat slujba vecerniei în frumoasa biserică din parohia *Oradea-Vii* (cartierul C. F. R.), unde de asemenea, s-a desfăşurat un amplu şi reuşit program de colinde, poezii religioase, de datini şi obiceiuri strămoşeşti legate de Crăciun. De un mare succes s-a bucurat datina „Viflaimul". Şi în cuvîntările de la cele patru slujbe din zilele de 26, 27 şi 28 dec., ierarhul a scos în relief rolul religios, cultural şi naţional al colindelor şi datinilor de Crăciun în viaţa poporului român, de-a lungul istoriei sale.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Un număr întreg închinat dacilor şi romanilor, împăcînd pe extremişti şi întîlnindu-i în sinteza clasică daco-romană în procesul etnogenezei poporuluhi român, publică „Revista de istorie", nr. 9, 1986 sub semnături prestigioase ca Alexandru Vulpe, Gheorghe Bichir, Alexandru Madgearu, Ştefan Olteanu, Zamfira Mihail, Constantin C. Petolescu şi mulţi alţii.*

● *La Paris a apărut nr. 3 al Almanahului VESTITORUL (255 p.) editat de Î. P. S. Adrian Hriţcu avînd un conţinut bogat teologic, istoric, folcloric, literar, răspunzînd cu succes genului şi dînd posibilitatea celor ce vor să aibă o vedere de ansamblu asupra ortodoxiei româneşti din ţară şi din Europa, s-o aibă dintr-o sursă de autoritate şi pricepere.*

● *Eugeniu I. Iordăchescu, doctor inginer, publică în editura tehnică o carte interesantă în care îşi expune metoda proprie de „Translaţie a Construcţiilor" (Buc. 1986, 138 p.) metodă de care a făcut să beneficieze şi multe biserici din Bucureşti cu prilejul modernizării contemporane a oraşului. Cartea redă de altfel, cu multe imagini fotografiate în timpul lucrărilor, translarea bisericii* Schitul Maicilor, *la o distanţă de 145 de metri, translarea* bisericii Olari, *translarea* Palatului sinodal de la Mănăstirea Antim, *a* bisericii Sf. Ilie — Rahova, *a unei biserici din oraşul* Reşiţa, *a* bisericii Mihai-Vodă *din Bucureşti, a* bisericii Capra, *ca şi a multor edificii civile. Fără îndoială, ing. Iordăchescu va rămîne în istoria arhitecturii româneşti şi în istoria monumentelor istorice româneşti, ca un pionier despre care se va vorbi nu numai cu respect, ci şi cu recunoştinţă. Cartea prezintă metodele sale de mutare a edificiilor, păstrîndu-le intacte şi garantîndu-le prin fundaţii de mare rezistenţă, o durabilitate care o depăşeşte cu mult pe cea iniţială.*

● *Preotul Vasile Trif din Bozînta Mare, jud. Maramureş a expus la Casa sindicatelor din Baia Mare un număr mare de lucrări de pictură şi sculptură, însoţind vernisajul şi cu recitarea unor poezii proprii de mare vibraţie sufletească, în ziua de 30 octombrie 1986. Este un artist amator preţuit pe meleagurile Maramureşului, deţinător al mai multor premii, un adevărat exemplu de împletire a vocaţiei preoţeşti cu vocaţia artistică.*

Un bun exemplu de înmulţire a talanţilor!

● *Alex. Spînu semnează sub genericul* „Români în cultura universală" *un frumos medalion Dinu Lipatti (Albina nr. 10/1986, p. 11). Un ziar suedez, notează Alexandru Spînu, scria despre el: „Un singur lucru i se poate reproşa — Dinu Lipatti este incapabil să facă cea mai mică greşeală".*

A făcut totuşi una singură care ne-a lipsit pe noi şi lumea de un mare virtuoz: a murit la 33 ani!

● *În editura „Beauchesne" din Paris a apărut volumul* „Le siècle des Lumières et la Bible", *sub direcţia d. Yvon Belaval şi Dominique Bourel. Capitolul 12, intitulat* „La Bible chez les Roumains" *(Biblia la Români) e semnat de d. Mircea Popa din Cluj-Napoca. Dsa înscrie traducerea* Bibliei de la Blaj, *1795, în fenomenul iluminist originar în Occident, fără să treacă sub tăcere traducerile mai vechi, de la* Palia *de la Orăştie (1582), pînă la* Biblia de la Bucureşti *(1688). În ciuda spaţiului restrîns (p. 201—208), studiul e bogat documentat şi insistă pe sincronizarea iluministă din secolul al XVIII-lea — Occident-Biblia de la Blaj — ceea ce poate fi susţinut în parte, dacă avem în vedere încercarea de îmbogăţire a limbii, dar cu corectivul că nu iluminismul a provocat apariţia* Bibliei *în româneşte, ci că aceasta există la noi mai dinainte şi încă temeinic, aproape cu autoritate de versiune autorizată, cum citează însuşi autorul o afirmaţie mai veche a noastră din „Dascăli de cuget şi simţire românească" (Bucureşti, 1981, p. 97, cf. Mircea Popa, p. 202).*

● *Părintele Ioan Bunea din Cluj-Napoca ne-a dat o nouă carte de predici:* „Cuvînt de învăţătură la Botez, Cununie şi Înmormîntare" *(Cluj-Napoca, 1986, 352 p.). Un nou şi important instrument de misiune, în primul rînd pentru preoţi, dar şi pentru toţi cei care vor să întîrzie asupra meditaţiei religioase şi să pătrundă sensul celor trei mari evenimente din viaţa omului: sosirea în lume, viaţa şi scopul ei prin mijlocirea familiei, şi ieşirea din lume la sorocul sfîrşitului.*

O recomandăm cu căldură.

● *Mult suflet, mult talent şi o minte în permanentă căutare de sensuri şi de expresiile lor lirice, pune în cartea sa de versuri, atît de fericit şi cu rezonanţe biblice existenţiale intitulată: STRIG CĂTRE TINE, Victoria Ana Tăuşan (Cartea Românească, 1985, 112 p.).*

● *Cai înaripaţi trag un car de foc, după care Ileana Mălăncioiu cîntă în versuri de melod bizantin un prohod de adîncă şi sublimă meditaţie, un dialog cu cea purtată ca o mireasă pe norii reîntoarcerii, şi pe care autoarea o numeşte* SORA MEA DE DINCOLO, *(Ed. Cartea Românească, 1980, 102 p.). Cartea nu se poate citi: e o lungă tînguire la un zid mut al plîngerii fără lacrimă şi fără cuvînt.*

● *Mitropolitul Dr. Nestor Vornicescu publică în revista „Mitropolia Olteniei" (XXXVII, 1985, nr. 11—12) şi în extras, un important studiu despre un încă necunoscut la noi:* „Un filozof străromân de la Histria dobrogeană: AETHICUS HISTRICUS", *autorul unei cosmografii şi al unui alfabet (sec. IV—V). Aşadar încă o piesă de valoare la descifrarea şi fixarea începuturilor culturii noastre care, fără îndoială va interesa nu numai pe specialişti, ci pe toţi cei care se apleacă cu interes şi cu dragoste spre trecut, în căutare de lumini într-un mileniu socotit adesea întunecat.*

● *Cel mai mare teolog al lumii ortodoxe din vremea noastră, pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae ne-a mai făcut acum, la ora sintezelor, încă un dar de mare valoare, după cele trei volume de* Dogmatică *şi după cursul de spiritualitate. De data aceasta abordează spiritualitatea din perspectiva Sfintei Liturghii:* „Spiritualitate şi comuniune în liturghia ortodoxă" *(Craiova, 1986, 440 p.). Mai mult decît o obişnuită carte de teologie teoretică — deşi nu poate să nu fie şi aşa ceva — ea este rodul unei experienţe personale de înalt nivel şi de subtilă pătrundere în sensurile tainice ale cultului ortodox (dovadă puţinătatea aparatului critic). Este în acelaşi timp şi un îndreptar pastoral şi o revalorificare a* Liturghiei, *într-un moment în care aceasta e ameninţată pe ici, pe colo, de rutină şi ritualism, atît din motive locale cît şi, mai ales, din cauza situaţiilor similare din Bisericile apusene, cu care ecumenismul ne-a pus în contact, şi nu în toate cazurile cu folos. Cartea e o restaurare necesară şi sperăm să reînvioreze o tradiţie care ar fi fost păcat să se piardă, sau să se falsifice.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 februarie 1987 Nr. 5—6 și 7—8/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

RESPECTUOS ȘI FIERBINTE OMAGIU PREȘEDINTELUI ȚĂRII

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

Cu prilejul aniversării zilei Dumneavoastră de naștere și a peste cinci decenii de eroică activitate patriotică — sărbătoare scumpă întregului nostru popor — membrii Sfîntului Sinod și noi personal, împreună cu clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române își exprimă sentimentele de nețărmurită dragoste, stimă și adîncă recunoștință față de Domnia Voastră, mult stimate Domnule Președinte, pentru rodnica și neobosita activitate pe care o desfășurați în fruntea statului. consacrată înfloririi neîntrerupte a patriei, creșterii prestigiului ei în lume, nobilelor idealuri ale păcii, prieteniei și colaborării între toate popoarele.

Prin gîndirea și clarviziunea cu care acționați permanent în toate domeniile de activitate și prin munca de zi cu zi consacrată fără preget intereselor superioare ale țării, ați dat strălucire geniului creator al poporului român, înscriind cu litere de aur în cartea neamului, o nouă epocă de măreție înfăptuiri, intrată definitiv în conștiința națiunii noastre, ca „Epoca Nicolae Ceaușescu".

Inițiativele și demersurile Dumneavoastră, îndreptate spre oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare, și trecerea la dezarmare, soluționarea pe cale pașnică a conflictelor dintre state, eliminarea definitivă a forței și amenințării cu forța în viața internațională, promovarea destinderii, înțelegerii și colaborării, se bucură de un larg răsunet și de un puternic sprijin în rîndul popoarelor de pretutindeni.

Adînc recunoscători pentru strădaniile pe care le depuneți pentru viața fericită a poporului nostru și pentru pacea întregii lumi, vă aducem cele mai vii mulțumiri pentru larga înțelegere pe care o arătați Bisericii noastre, celorlalte Culte din țară, asigurînd tuturor credincioșilor deplina libertate pentru practicarea rînduielilor lor de credință. Vă încredințăm, mult stimate Domnule Președinte, că întreaga Biserică Ortodoxă Română sprijină, fără încetare și cu rîvnă sporită, strădaniile pe care poporul român, sub înțeleapta cîrmuire a Domniei Voastre, le depune pentru zidirea vieții celei noi în scumpa noastră patrie și pentru apărarea păcii în lume.

Animați de asemenea gînduri și cu inimile pline de bucurie, la acest popas sărbătoresc din viața Domniei Voastre, Vă rugăm să ne permiteți, mult stimate Domnule Președinte, să Vă aducem un respectuos și fierbinte omagiu și să vă adresăm cele mai calde urări de ani mulți și fericiți, în deplină sănătate, de viață îndelungată și nesecate puteri de muncă, în fruntea statului nostru, împreună cu mult stimata Doamnă Academician Elena Ceaușescu, pentru binele și fericirea poporului român, pentru înflorirea patriei noastre dragi, Republica Socialistă România.

În aceste simțăminte Vă adresăm strămoșescul „La mulți și fericiți ani!"

TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Preocupări și priorități actuale pe agenda Consiliului Mondial al Bisericilor

În partea a doua a lunii ianuarie 1987 a avut loc la Geneva (Elveția) Sesiunea anuală a Comitetului Executiv și a Comitetului Central ale Consiliului Mondial al Bisericilor, adunînd reprezentanții a peste 300 de Biserici, observatori, consilieri, ziariști de pe toate continentele și din toate confesiunile. Precum se știe, Consiliul care a luat ființă în 1948 printr-o Adunare Generală la Amsterdam, și-a propus ca principal țel să caute și să găsească mijloacele cele mai potrivite pentru reunificarea Bisericilor creștine, astăzi împărțite într-o mulțime de confesiuni, în ciuda poruncii Întemeietorului: *„Ca toți să fie una."* Ajunși în vremea noastră la o sensibilitate nouă față de această chemare, creștinii s-au angajat cu îndrăzneală pe drumul ecumenismului și nu s-ar putea spune că nu au obținut anumite rezultate notabile în cei patruzeci de ani de la întemeiere. În primul rînd au reușit să stringă laolaltă un mare număr de Biserici care, pînă de curînd, se ignorau reciproc, pretinzînd, fiecare din ele, că deține „calea și adevărul" care duce la mîntuire, monopolizînd pe Hristos pentru confesiunea lor și destinînd-i pe toți ceilalți pieirii veșnice. Trebuia să vină o zi în care să li se deschidă mințile tuturor, și să înțeleagă adevărul elementar că nu pot avea toți dreptate și că dezbinările nu pot fi pe placul lui Dumnezeu. Din această convingere s-a născut Consiliul Mondial al Bisericilor. El a fost în primul rînd un act de smerenie, înlocuind orgoliul de pînă atunci, al exclusivismului și al situării fiecăruia deasupra tuturor celorlalți. În al doilea rînd a fost un act de deschidere către ceilalți creștini. În al treilea rînd a fost o afirmare a dorinței de a căuta în comun calea cea adevărată.

S-au realizat aceste idealuri pe care și le-a propus Consiliul Ecumenic? După secole în care fiecare a căutat să se diferențieze de ceilalți și să le găsească celorlalți numai greșeli, e greu să se restaureze unitatea dintr-odată. În fapt, cele trei deziderate enunțate mai sus, *smerenia, deschiderea* și *căutarea împreună*, sînt din ce în ce mai recunoscute și practicate, ceea ce e un pas înainte. Dar acestea nu sînt încă *unitatea căutată*. Pînă acolo mai sînt încă mulți pași de făcut. Se lucrează sistematic, se caută acordul în cele ușoare și cît de cît comune, se practică rugăciunea în comun pentru unitate, se tratează și se decid unitar atitudini și măsuri în legătură cu problemele lumii de azi, se caută cooperarea și unitatea de vederi în ceea ce privește salvarea vieții și a păcii și, încet și cu precauție, se încep și dialoguri privitoare la adevărurile de credință, urmărindu-se întoarcerea la tradițiile și învățăturile dintru început, de dinainte de despărțire, sau acomodarea cu tradițiile noi, acumulate de fiecare confesiune, dar care nu afectează fondul credinței.

E de la sine înțeles că cei mai favorizați în abordarea acestor aspecte sîntem noi ortodocșii, care am păstrat învățătura Mîntuitorului transmisă prin apostoli și prin ierarhia de misiune apostolică și, mai cu deosebire, am păstrat tradiția interpretării și fixării învățăturii creștine prin acele foruri extraordinare, universale, care au fost cele șapte Sinoade ecumenice și care au ales grîul de neghină în toiul luptelor cu ereziile și ereziarhii primului mileniu. Apelul la hotărîrile Sinoadelor ecumenice, la tradiția patristică, la spiritualitatea definită și trăită încă din primele veacuri în obștile creștine și în mănăstiri deci din timpurile apropiate de veacul apostolic primar, este privilegiul ortodox prin excelență și măsura pe care noi o indicăm întotdeauna ca *normă de credință și viață*, și care nu poate fi contestată de nimeni. Ea are garanția primului mileniu de experiență creștină cînd toți erau una și al celui de al doilea în care noi am rămas credincioși celor hotărîte atunci în comun și conforme cu învățătura Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții. Din Trupul Ortodoxiei s-a rupt în secolul XI (1054) romano-catolicismul, iar din romano-catolicism s-au rupt în secolul al XVI-lea protestanții care, sub pretextul întoarcerii la învățătura primară, în fapt s-au îndepărtat și mai mult de ea, dînd naștere unei puzderii de denominațiuni și secte, fiecare pretinzînd că deține monopolul mîntuirii. Din păcate, unele din acestea au rămas agresive și prozelitiste chiar și în acest veac al ecumenismului, lucrînd în continuare pentru dezbinare, în loc să lucreze în vederea unității.

Consiliul Ecumenic al Bisericilor caută pe toate căile să promoveze tot ceea ce poate ajuta ideea de unitate și reorientarea către aceasta. Mijloacele care îi stau la îndemînă sînt în primul rînd oamenii, creștinii care reprezintă diferitele Biserici membre, adică acelea care au aderat la ideea și idealul unității. Aceștia învață să se cunoască mai bine și să se iubească mai mult. Învață să prețuiască tot ceea ce au bun alții și să-și declare acordul cu ei.

În al doilea rînd, Consiliul promovează *studii teologice* menite să exprime credința dreaptă și comună tuturor, și să-i aducă pe toți să mărturisească *„Un Domn, o credință, un Botez"*.

În al treilea rînd, promovează *acțiuni comune*, în care se pot exprima toți creștinii, într-o singură voce, spre exemplu în lupta oamenilor pentru o societate mai dreaptă, pentru accesul tuturor la fericire în mod egal, pentru o mai dreaptă împărțire a resurselor materiale și a bunurilor pămîntești, pentru dreptul egal al tuturor la viață, la pace, la învățătură, la un cămin, la o țară, la libertate și la independență.

E ușor de înțeles că pe acest din urmă teren, Bisericile au ajuns și ajung ușor la puncte de vedere și acțiuni comune, acestea făcînd parte din drepturile elementare ale oamenilor, pe care Sfînta Scriptură le învață și care sînt recunoscute de toți. Numai unele secte dominate de

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Militanți pentru cucerirea independenței și înfăptuirea unității naționale.

Partenie Cosma

(1837—1923)

La 12 februarie 1987 se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui Partenie Cosma, jurist și bărbat politic de seamă, cărturar și publicist, care a militat cu dăruire și abnegație pentru cucerirea independenței de stat a României în 1877/1878 și înfăptuirea unității naționale a poporului român în decembrie 1918.

Luptătorul pentru cauza națională s-a născut la 12 februarie 1837, în Beiuș, în familia unui meșter blănar, cu dragoste de carte, iubitor de dreptate și cinste. El a urmat cursurile elementare și secundare la școala primară și liceul românesc din orașul natal. În 1855, la terminarea studiilor liceale, se înscrie la Institutul teologic din Arad, unde, printre alții, l-a avut profesor pe Miron Romanul. După doi ani, în 1857 părăsește studiile teologice, înscriindu-se la facultatea de drept din Budapesta. Pentru a se putea întreține la studii, tînărul Cosma s-a angajat funcționar și practicant la biroul avocatului Gojdu din capitala Ungariei.

În anii studenției debutează ca ziarist și publicist. El vizitează parlamentul cu regularitate și colaborează la mai multe organe de presă, printre care la Gazeta de Transilvania și Telegraful Român. Fire energică și dinamică, inițiază înființarea Societății literare studențești „Petru Maior" din Budapesta, fiind ales președinte, unde desfășoară o intensă și ardentă activitate literară. Împreună cu alți colegi de studii, realizează o foaie umoristică, scrisă de mînă, în cîteva exemplare, cu circuit restrîns între studenți, în care erau cuprinse pamflete și epigrame ale sale și ale altor tineri studioși, adresate potentaților vremii.

La încheierea studiilor de drept și obținerea diplomei, în 1862 revine la Beiuș, unde deschide un birou avocațial. Aici, pe lîngă munca profesională, desfășoară și o bogată activitate politică. În 1872 candidează pentru locul de deputat parlamentar în cercul electoral al Beiușului, la care nu renunță cu toate presiunile și promisiunile bănești făcute de contele Tisza Koloman. Ales deputat, el participă la viața politică a țării, apără cu vehemență interesele românilor în parlamentul de la Budapesta.

La 4 iunie 1874 se căsătorește cu Maria Roman, din comuna Mizieș, nepoata lui Miron Romanul. Cum, la scurt timp, acesta din urmă a fost ales mitropolit al Ardealului, în 1876 și familia Cosma se mută la Sibiu.

În orașul de pe Cibin, Partenie Cosma desfășoară o activitate bogată și intensă. Aici avea un birou avocațial, era avocatul Băncii „Albina", deputat dietal și sinodal, membru al Comitetului Central al Astrei, după cum și în alte multe organisme. Casa-i ospitalieră, situată pe Schweisgasse, în apropriere de aceea a lui Ilie Măcelariu — un alt militant de prestigiu pentru cauza națională — va deveni locul de întîlnire a intelectualilor, oamenilor de

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Eminescu

(fragment)

Cuprins de-o necuprinsă-nfiorare,
de-o sete de viață fără hotare,
aș vrea, ca-n basme, să-ți aprind,
peste ziua de azi,
cu milioane de vinjoase și cucernice
mîini,
lumînări ca niște brazi,
precum ca, pe vecie
să se știe
pe unde cresc, în zbateri și trudă,
și luptă și-asudă . . .
români,
să se știe anume de-acu:
cine-ai fost tu,
năprasnic bard
în care toate clocotele neamului ard.
meșter feeric,
faur
de poduri de aur
peste furtuni, peste-ntuneric . . .
. . . . . .
peste-a cuvintelor traco-romanică,
noptatică gloată,
peste visteria ei, în mii și mii de
locuri, îngropată,
— crai,
peste un împărătesc și furtunatic
grai, —
tăcerilor noastre de veacuri, ca
nimeni niciodată,
glas ai venit să le dai . . .
. . . . . .
Ș-azi cîntecul tău: steag în al
timpului vînt
filfiie larg, neînfrînt,
înalt cît o mie de albi Negoi,
peste prăpăstiile, peste furturile
din noi . . .
. . . . . .
cu pană vie de vultur
ori c-un vîrf de suliță
aș vrea să-ți scriu, cu flăcări,
numele-n azur,
pe orice șold de stîncă și pe
orice uliță . . .
. . . . . .
Crai — Duh,
aripă vie
peste glie,
peste cîntec și văzduh —,
căpetenie să ne fii de-acum înainte,
cu pasul tot mai aspru și
mai fierbinte,
în crîncena noastră năvală-nainte! . . .

de Aron Cotruș

Schitul Pocrov

Mănăstirea Neamț vestită vatră de cultură și oază a spiritualității românești, numită și „Ierusalim al neamului nostru" are pînă astăzi sub îndrumare și oblăduire, din multele pe care le-a avut altădată, trei schituri: Pocrov, Icoana și Vovidenia. Dintre acestea, Pocrovul, a avut, cum arăta și marele Iorga „zile de intensă activitate și reputație". Începuturile Pocrovului sînt strîns legate de viața și activitatea episcopului de Roman *Pahomie* (1707—1714). Pahomie, cu numele de Petru, se naște în anul 1674 în ținutul Bistriței Năsăud. Vine de mic copil la Mănăstirea Neamț, unde se călugărește în 1697, cu numele de Pahomie. În 1702 ajunge stareț al acestei lavre. Călătorește în 1704 la Kiev unde cunoaște personal pe Sf. Dimitrie al Rostovului și în lavra Pecerska sărută rămășițele pămîntești ale lui Grigore Țamblac. Revine în 1706 la Mănăstirea Neamț și dornic de liniște, se retrage cu binecuvîntarea starețului Macarie, sub muntele Chiriac, unde își face o colibă. Găsit aici cu ocazia unei vînători, de niște boieri și intrînd în discuție cu ei, aceștia rămîn impresionați de cultura sihastrului și întorcîndu-se la treburile de obște îl recomandă pentru episcop de Roman. Hirotonia va avea loc în ianuarie 1707. În 1714, demisionează și revine în poiana Pocrovului, unde împreună cu ucenicii săi apropiați Sofronie, Mardarie, Lazăr, Dosoftei și Ioanichie, ridică pe temelie de piatră, biserica de lemn, de plan treflat, cu trei turnuri, așa cum se vede pînă astăzi. Biserica are împărțirea obișnuită, cu un pridvor închis, iar trecerea din pronaos în naos se face printr-un sistem de colonade din lemn cu arcade. Catapeteasma frumos ornamentată, este pictată în stil bizantin cu influențe kievene, de zugravii „Ierei Ursu și David". Hramul bisericii este „Acoperămîntul Maicii Domnului" — 1 oct., de unde și numele de Pocrov, care în slavonă înseamnă văl, giulgiu, înveliș, acoperămînt. Sfințită la 15 aug. 1714, biserica a fost înzestrată de Pahomie cu cărți, vase de cult și toate cele necesare: vii, mori, prisăci, terenuri etc. Statornicește o viață austeră chiar dintru început, aruncînd blesteme asupra celor ce ar îndrăzni să schimbe ceva sau să înstrăineze cele dăruite schitului. Obține în acest scop, chiar și o „carte patriarhală". în 1715 de la patriarhul Samuil al Alexandriei, care vizitează Moldova, reînnoită de mitrop. Gheorghe al Moldovei, în 1726 și de episcopul Ioanichie al Romanului în 1755. Obține de asemenea multe scutiri de dări și înlesniri de la domnitorii Constan-

(Continuare în pag. a 2-a)

Protos. *Ștefan Gușă*

Preocupări şi priorităţi actuale ...

(Continuare din pag. 1-a)

interese străine de dreptate şi adevăr, alcătuite din inşi fără cultură şi fără aderenţă la logică şi la bunul simţ, mai propagă idei străine lipsite de coherenţă, dar acestea sînt pe cît de puţine, pe atît şi de respinse de lumea creştină.

Pe terenul teologiei în vederea unităţii Consiliul Ecumenic are în prezent pe agendă, printre priorităţi, o seamă de studii dintre care le vom aminti pe cele mai importante:

1. *Spre o expresie comună a credinţei apostolice astăzi*, în care urmează să se facă din *Simbolul Credinţei*, o mărturisire a tuturor Bisericilor. Putem nota cu bucurie că *Simbolul* acesta, alcătuit la Sinoadele ecumenice din Niceea (325) şi Constantinopol (381), e şi intrat practic în slujbele ecumenice, rostit împreună de ortodocşi, catolici, şi de către toate denominaţiunile protestante. Studiul care se pregăteşte şi care va fi prezentat spre aprobare Bisericilor, va constitui oficial o practică deja intrată în uz.

2. Documentul: *Botez, Euharistie, Preoţie*, alcătuit la Lima în 1982, a fost trimis spre analiză tuturor Bisericilor membre. O sută cincizeci dintre ele şi-au trimis comentariile. Nu este încă un *Document* care să fi obţinut acordul tuturor confesiunilor la aceste trei din cele şapte Taine, dar este un început bun, care dă speranţe că în urma discuţiilor, se va putea în timp ajunge la un consens sau, cum se zice în mediile ecumenice, la un text de convergenţă.

3. *Unitatea pe care o urmărim* este un alt studiu la care se lucrează acum spre a se defini limpede ce fel de unitate se urmăreşte prin Consiliul Ecumenic: unitate dogmatică, unitate în cult, unitate în tradiţii şi obiceiuri, unitate în acţiuni; care din acestea trebuie schimbate în primul rînd, şi care pot fi lăsate să supravieţuiască ici şi colo cu tradiţii locale, fără să afecteze unitatea de credinţă. Studiul poate fi de importanţă capitală şi el ar putea să constituie o normă de orientare în ecumenism care să-i deschidă noi perspective şi mai ales, noi speranţe.

4. În 1989 se va organiza o Conferinţă mondială care va încerca să mobilizeze gîndirea creştină în jurul temei *„Fie voia Ta"*, deci a uneia din cererile din rugăciunea *Tatăl nostru*, în care confesiunile membre ale Consiliului Ecumenic vor arăta împreună cum înţeleg această cerere şi ce efect ar putea ea avea asupra unităţii creştinilor în activitatea lor misionară, de împlinire a Voii dumnezeieşti pe pămînt.

5. Una din *Sub-unităţile* Consiliului, numită „Biserica şi Societatea", a primit sarcina de la Comitetul Central C. E. B. (Consiliul Ecumenic al Bisericilor) din sesiunea ianuarie 1987 să reia într-o Conferinţă mondială dezbaterea *Despre energia nucleară*, spre a protesta împotriva folosirii ei în scopuri de distrugere şi a o converti numai spre scopuri paşnice, în slujba şi nu împotriva oamenilor.

6. Sub-unitatea asupra *Dialogului cu oamenii de alte credinţe* a primit sarcina de a elabora un studiu intitulat: *„Credinţa aproapelui şi credinţa mea"*, în care să se caute elementele comune ale credinţelor diferitelor religii, în vederea angajării lor în acţiuni comune.

Toate acestea se vor realiza în cadrul Unităţii I-a „Credinţă şi Mărturie", din cadrul C. E. B., unitate al cărei preşedinte este autorul rîndurilor de faţă, reprezentînd în Comitetul Central al C. E. B., Biserica Ortodoxă Română. Importanţa tuturor acestor studii constă, înainte de orice, în aceea că ele sînt menite să exprime acordul tuturor Bisericilor membre ale C. E. B., deci să fie *Documente de unitate*, în vederea pregătirii începutul cu începutul a marii unităţi ce se doreşte şi pentru care se lucrează.

7. O altă mare acţiune în pregătire, aflată de asemenea pe ordinea priorităţilor absolute ale C. E. B., este o Conferinţă mondială ce se va organiza în anul 1989 cu tema: *„Dreptate, Pace şi Integritatea credinţei"*, subiect de mare actualitate, care va aduna pe toţi creştinii în jurul ideii de apărare a păcii prin dreptate socială, printr-o nouă ordine economică internaţională, prin instalarea în lume a unei noi ordini morale în care războiul să fie pus în afara Legii şi prin trecerea faptică la dezarmare şi în primul rînd la dezarmarea nucleară, în vederea apărării vieţii şi a integrităţii creaţiei lui Dumnezeu care doreşte ca tot ce a creat El să se păstreze, să se înfrumuseţeze, să se bucure oamenii şi să le facă viaţa fericită pe pămînt.

8. A cincea Adunare Generală a C. E. B. (Vancouver, Canada, 1983) a dat mandat Comitetului Central să se străduiască în următorii ani să promoveze o *„Teologie vitală şi coherentă"* în cadrul Consiliului Ecumenic şi mai ales în documentele elaborate de conducerea Consiliului. Ideea în sine nu e rea, dar ortodocşii aşteaptă să vadă ce s-ar putea înţelege printr-o asemenea teologie, atîta vreme cît Consiliul nu are o teologie a sa, el nefiind nici Biserică, nici Supra-Biserică. Teologii au doar Bisericile care îl compun. *Declaraţia de la Toronto* specifică în mod expres că fiecare Biserică îşi păstrează în cadrul Consiliului propria sa identitate şi teologie, şi nu i se poate impune nici o hotărîre, dacă n-o acceptă. O teologie va putea avea doar Biserica „Una", sfîntă, sobornicească şi apostolică" atunci cînd în ea vor intra toţi. Pînă atunci, a declarat în plenara C. C. al C. E. B. autorul acestor rînduri, „nu există decît o singură teologie vitală şi coherentă: cea ortodoxă"! Străduaniile de pînă acum de a defini o astfel de Teologie în C. E. B. s-au dovedit fără rezultat. Cercetările continuă.

9. Printre problemele asupra cărora C. C. al C. E. B. a fost invitat să se pronunţe în sesiunea din ianuarie 1987, a fost şi aceea *Asupra dezarmării nucleare*. Delegatul Bisericii Ortodoxe în C. C. al C. E. B. a propus ca Declaraţia să se lărgească: *Asupra dezarmării şi în primul rînd a dezarmării nucleare*. Dezarmarea trebuie să cuprindă şi armele convenţionale am arătat, întrucît sînt tot atît de ucigătoare. Astăzi există în lume cca 80 de conflicte armate, toate cu arme convenţionale. Un comerţ larg cu arme, se face tot cu cele convenţionale. Nu toate statele au arme atomice, dar toate trebuie să se implice în dezarmare. Altfel s-ar minimaliza eforturile pe care le fac statele mici în lupta lor pentru dezarmare. România a trecut unilateral la reducerea cheltuielilor şi a efectivelor militare între 5—10% prin Referendum naţional (23 noiembrie 1986). A făcut acest lucru pentru a da un exemplu practic, faptic, că dezarmarea nu trebuie să rămînă un deziderat mereu teoretic, în timp ce practic fabricile de armamente sînt angajate într-o cursă de producere a lor, fără precedent.

Ideea a fost acceptată şi Declaraţia s-a redactat cerînd „dezarmare şi în primul rînd dezarmare nucleară".

10. Comitetul Central al C. E. B. şi-a manifestat îngrijorarea faţă de toate focarele de neînţelegere şi conflict din lumea de azi, cerînd tuturor Bisericilor şi statelor în cauză să facă totul pentru a le rezolva paşnic, prin dialog şi tratative. O *Declaraţie specială* a fost redactată şi aprobată în unanimitate în legătură cu situaţia intolerabilă din Africa de Sud, unde guvernul Botha continuă să ducă o politică de apartheid, de discriminare rasială, de intervenţie brutală în treburile interne ale statelor vecine Namibia, Mozambic şi Angola, întreţinînd o atmosferă de tensiune, de teroare şi agresiune, de înfometare şi negare a drepturilor elementare ale negrilor la viaţă, la educaţie, la tot ceea ce presupune condiţia normală de om al veacului nostru, contemporan cu o cultură şi o civilizaţie de înalt nivel. Situaţia din Africa de Sud este anacronică. S-a cerut Bisericilor şi statelor să boicoteze economic Africa de Sud, retrăgîndu-şi investiţiile din acea ţară şi încetînd orice tranzacţii bancare cu ea. S-a exprimat solidaritatea cu Bisericile din acea ţară, care luptă pentru libertate şi pentru demnitate umană.

*

Acestea sînt numai cîteva din preocupările şi priorităţile de pe agenda actuală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, în drumul lui spre unitatea creştină pe care, deocamdată, îl realizează pe de o parte prin proiecte teologice de mare însemnătate şi de mare viitor, iar pe de altă parte, prin acţiuni practice comune, privitoare la situaţiile din lumea de azi, de mare actualitate şi de mare trebuinţă.

Partenie Cosma

(Continuare din pag. 1-a)

cultură şi litere, a oamenilor politici, a militanţilor pentru independenţa şi unitatea naţională a poporului român, din toate provinciile.

În timpul războiului pentru independenţă din 1877/1878, Partenie Cosma şi soţia au luat parte la acţiunea de solidaritate a românilor ardeleni cu fraţii lor de dincolo de Carpaţi. Aceasta s-a materializat în sprijin moral şi politic şi colectarea de ajutoare băneşti şi ofrande pe seama ostaşilor români răniţi şi a familiilor acestora. Împreună cu celelalte femei şi bărbaţi sibieni, familia Cosma şi-a adus contribuţia la colectarea sumei de 10.013,31 lei aur, de la 1952 persoane din 145 localităţi; precum şi ofrande materiale donate de 947 femei din peste 100 de aşezări rurale şi urbane, care au fost expediate, în mai multe rînduri, pe adresa Societăţii de Cruce Roşie din Bucureşti.

După cucerirea independenţei de stat a României, activitatea lui Partenie Cosma, pe plan economic, social, cultural şi politic, a devenit şi mai intensă. De la 1 ianuarie 1886, el a devenit directorul-executiv al Băncii „Albina", funcţie pe care a deţinut-o pînă la 1 ianuarie 1916. În această calitate, s-a preocupat de asigurarea creditelor necesare întreprinzătorilor români în scopul emancipării lor pe multiple planuri, dar, totodată, s-a îngrijit de acordarea de burse şi ajutoare pentru scopuri culturale şi de binefacere, în valoare de peste 684.000 coroane în perioada 1872—1918. Din această sumă, Astra a primit, sub formă de donaţii, peste 148.000 coroane; au fost finanţate ziare şi reviste în limba română, înfiinţate biblioteci şcolare şi comunale şi înzestrate cu cărţi; s-au acordat ajutoare pentru construirea Şcolii civile de fete cu internat din Sibiu, întreţinerea şcolii româneşti de fete din Oradea, a şcolilor româneşti de băieţi din Cluj, Abrud, Sibiu, Tîrgu Lăpuş, Beiuş, Blaj, Miercurea Sibiului, Lugoj; s-au dat ajutoare pentru elevii săraci sau bolnavi, pe seama cărora au fost cumpărate haine şi medicamente; iar de la 14 septembrie 1895, la propunerea lui Partenie Cosma, Banca „Albina" acordă ..un prinz gratuit la 50 de elevi de la şcolile medii din Sibiu", care erau lipsiţi de posibilităţi şi aveau rezultate bune la studii. În afară de hrană, aici, prin grija juristului Cosma s-a organizat o bibliotecă cu cărţi de împrumut şi funcţiona o şcoală de dans pentru tineretul studios. Timp de 21 de ani (1895—1917), cît a funcţionat „masa studenţilor", aici au servit prînzul 1.030 tineri, pentru care Banca „Albina" a cheltuit 134.750 coroane. Printre aceştia s-au numărat Octavian Goga, Ioan Lupaş, Andrei Oţetea, D. D. Roşca — militanţi de seamă pentru desăvîrşirea unităţii naţionale.

Spre sîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, casa lui Partenie Cosma a fost locul de întîlnire a numeroşi bărbaţi politici, oameni de cultură, litere şi artă, militanţi pentru idealul naţional. Între aceştia îi menţionăm pe Ilie Măcelariu, Gheorghe Barifiu, Vasile Moldovan, Ioan Raţiu, Alexandru Mocioni, Diamandi I. Manole, iar de dincolo de Carpaţi pe generalul dr. Carol Davila şi fiul său Alexandru, Ioan Brătianu, Nicolae Iorga, Barbu Delavrancea, Ion Luca Caragiale, Vasile Stroescu. Pe Iorga, de pildă, îl interesau antichităţile şi arhivele oraşului Sibiu; pe Vasile Stroescu — dorinţa fierbinte de a veni în sprijinul românilor ardeleni, în scopul emancipării lor culturale, donînd pe seama lor o sumă imensă, care depăşea 692.000 coroane.

Din iniţiativa lui Partenie Cosma, în 1882 s-a organizat prima expoziţie etnografică românească în grădina mitropoliei din Sibiu. În acest scop, el a construit un pavilion de lemn, care să adăpostească şi să pună mai bine în valoare comorile de artă populară adunate în oraşul de pe Cibin.

El a sprijinit-o intens pe soţia sa la înfiinţarea Reuniunii femeilor române din Sibiu şi cu întemeierea Şcolii civile de fete cu internat a Asociaţiunii, pe seama căreia a donat însemnate fonduri băneşti, precum şi la crearea şcolii de industrie casnică şi şcolii de menaj, ultimele două fiind conduse direct de Maria Cosma.

La declanşarea primului război mondial, în 1914, din cauza represiunii guvernului maghiar, fiica lui Partenie Cosma, Hortensia, şi soţul ei, poetul Octavian Goga, au trecut dincolo de Carpaţi. Tot atunci a plecat în ţara liberă Remus Cosma, fiul său, care a intrat voluntar în armata română, cu gradul de locotenent, şi a căzut eroic în luptele din vara anului 1917. Urmărit şi persecutat de autorităţi, Partenie Cosma, soţia şi fiica sa Lucia au fost nevoiţi să treacă Carpaţii, la 1 octombrie 1916. După o scurtă şedere la Bucureşti, apoi la Iaşi, la indicaţia guvernului român, Partenie Cosma şi familia au plecat la 4/17 februarie 1917, cu trenul „parlamentarilor", în străinătate, cu gîndul de a se stabili în Italia. Pentru a ajunge la Milano, familiei Cosma i-au trebuit cinci luni. Ea a trecut prin Odesa, Petrograd, prin Finlanda, Suedia, Norvegia, Anglia şi Franţa.

În anii războiului, în timp ce ginerele său, Octavian Goga activa în România şi apoi în străinătate, în interesul cauzei naţionale, fiica sa Hortensia era înfiermieră la un spital francez din Iaşi, iar Lucia la un spital din Italia.

După înfrîngerea de la Caporetto, la 30 iunie 1918, familia Cosma este nevoită să se mute la Genova. Stabilită în noua localitate, cei din familia Cosma au continuat să activeze pentru înfăptuirea idealului naţional. Juristul Partenie Cosma, deşi împlinise 81 de ani, a fost ales membru în Consiliul Naţional pentru Unitatea Românilor cu sediul la Paris, alcătuit din 29 persoane, sub preşedinţia lui Take Ionescu; soţia şi fiica sa Lucia au activat pentru alcătuirea legiunilor române din Italia; iar soţia sa a organizat şi o expoziţie de industrie casnică românească, alcătuită din unele obiecte luate cu ei la plecarea din ţară.

La 10 octombrie 1919, după 3 ani de pribegie, Partenie Cosma a revenit în ţară, cu sufletul plin de bucurie pentru înfăptuirea actului unităţii naţionale, operă la care şi el şi ai săi şi-au adus contribuţia lor plenară.

Cînd s-a stins din viaţă, la 20 septembrie 1923, venerabilul militant pentru cauza poporului nostru, pe ultimu-i drum a fost condus de mulţimea acelora care l-au cunoscut şi care s-au bucurat, la timpul cuvenit, de generoasa-i căldură şi sprijinul său dezinteresat.

Prin întreaga-i activitate pusă în slujba intereselor majore ale naţiunii noastre, patriotul Partenie Cosma şi-a înscris numele la loc de frunte în cartea de aur şi în conştiinţa neamului românesc.

Schitul Pocrov

(Continuare din pag. a 2-a)

tin Nicolae Voievod — 1733; Grigore Ghica — 1741; Constantin Mihail Racoviţă — 1751; Scarlat Ghica — 1757; Grigore Alex. Ghica — 1765.

Pentru a ajunge la Pocrov, pleci de la Mănăstirea Neamţ, laşi în urmă casa memorială Mihail Sadoveanu, Schitul Vovidenia şi Izvorul Maicii Domnului cu apă rece şi limpede cum e cristalul şi cufundat în desimea codrilor, cale de 4—5 km de mers cu piciorul, ţi se deschide o poiană însorită, numită de Sadoveanu „Poiana Raiului". În jurul bisericuţei ridicată de Pahomie şi ucenicii săi, se mai află o casă mare egumenească, ce se termină la un capăt cu un paraclis, o fîntînă cu roată şi alte acareturi gospodăreşti, precum şi clopotniţa.

În afara celor 52 de (titluri) cărţi amintite de ctitor într-o listă din an. 1714, ulterior adăugîndu-se alte 42, între care multe manuscrise, schitul Pocrov deţine obiecte de patrimoniu, între care icoane, cruci, potire şi alte vase liturgice, o icoană mare cu Acoperămîntul Maicii Domnului pictată de C. Lifticar în 1856; un tablou frumos după Titian „Coborîrea de pe Cruce" pictat de un iscusit artist italian şi donat Pocrovului de familia fostului consul român în Italia — Vasile Ionescu. În pridvorul bisericii se află o machetă a bisericii Curtea de Argeş, lucrată în traforaj, cu o rară dibăcie şi talent, de V. Tofan în an. 1945 şi donată schitului de monahul Dosoftei din Litenii Sucevei.

Faptul că biblioteca Mănăstirii Neamţ, precum şi Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România deţin multe manuscrise de la Pocrov, numai la Academie fiind 11 bucăţi, dovedeşte că trăirea ascetică s-a împletit armonios aici cu dragostea de carte, acestea fiind de fapt şi cele două direcţii imprimate de ctitor. Între copiştii de la Pocrov, identificăm azi pe Pahomie, Dionisie — 1745, Grigore — 1757, Isaia — 1763, Iosaf — 1788, Ilarion — 1787, Sava — 1791, Daniil an. 1819, Visarion — 1817, Gherontie etc.

Starefii Pocrovului:

— Pahomie ctitorul şi iniţiatorul vieţii ascetice şi culturale, an. 1714.

— Mardarie (Macarie) ucenic ardelean sub care obştea număra 30 monahi.

— Sofronie, ucenic ardelean şi care părăsind stăreţia, fuge în desimea codrului.

— Lazăr Ursu, mare iubitor de cărţi, care a lăsat multe însemnări, este cel ce învaţă carte pe fratele Ioan Strămăturâ — viitorul mitropolit Iacov Stamate. E numit şi „stareţ al mitropolitului". Între 1743—44 şi 1749 îl întîlnim egumen al Mănăstirii Neamţ.

— Damaschin, 1750.

— Grigore Digna, de la Blebea. Bărbat cu „alese merite". Ajunge egumenul M. Neamţ la an. 1758.

— Teodosie, Spiridon, Natanail.

— Neculai Şeptelici (Natanail) an. 1775, cumpără o moară pe Topoliţa, la an. 1754.

— Nifon Zugravul, în perioada lui Paisie Velicicovschi, cu care intră în conflict, deoarece acesta nu ţine cont de rînduielile de neatîrnare a schitului şi-l supune forţat Mănăstirii Neamţ.
Îl întîlnim în două însemnări de cărţi la anii 1778 şi 1783.

— Gherasim, 1785. Trimite o plîngere mitrop. Gavriil Calimahi, cerînd dezlegare la ouă şi lactate, întrucît Pahomie legase să nu se mănînce decît vegetariene. Acesta primeşte 12 Minee tipărite la Rîmnic, în dar de la monah. Teodosie de la Schit. Fătăciuni.

— Inochentie, *an. 1800*. Fiind prădat schitul ajungînd în lipsă şi ruină, obţine de la mitropolitul Iacov Stamate, fost şi el vieţuitor în Pocrov, 1200 lei şi două prisăci pentru schit.

— Neofit Eliade, an. 1859.

— Vasian Panait, 52 ani de stăreţie. Moare în 1903 la adînci bătrîneţe.

— Alexa, David, Glicherie, Ioachim Spătaru, Doroftei, Teodosie, Ifrim, Policarp, Vichentie Nuţu, Gordian Teodor, Vasile Vasilache (1949—59) sub care schitul cunoaşte o frumoasă înviorare spirituală şi gospodărească; Neonil, aproape 20 de ani şi actualul egumen Protos. Ghervasie Gheorghe, care de asemeni a adus multe îmbunătăţiri îmbrăcînd în haină nouă şi împodobind cu toate cele necesare atît bisericuţa, chiliile, cît şi gospodăria anexă.

Alte schituri dependente de Pocrov:

Viaţa duhovnicească a Pocrovului a avut răsunet şi trecere, nu numai la domnitorii şi vlădicii Moldovei, ci a depăşit hotarele atrăgîndu-şi simpatia şi primind donaţii de la Dositei al Ungrovlahiei — 1797 sau Iosif al Argeşului — 1811.

Tot datorită acestei situaţii, sihaştrii de la Pocrov întemeiază şi alte biserici şi schituri, cum ar fi: Biserica din Timişeşti (lîngă Tg. Neamţ), sfinţită în 1712, fapt consemnat într-un Triod şi pe un Octoih.

— Dosoftei, nepot al episcopului Pahomie ridică biserica la Siliştea Bălăşti, numită şi Schitul de la Codrii Sîrghilor, an. 1711.

— Lazăr Ursu împreună cu viitorul mitropolit Iacov Stamate ridică schiturile de la Ioneasa şi Brăteşti, la care se lucra în 1734.

— Ioasaf, tot de la Pocrov ridică Schitul Hlăpeşti, pe care în 1754 îl închină Mănăstirii Neamţ. Ioanichie de la schitul Fătăciuni era tot din Pocrov şi are strînse legături cu metania.

Legături cu Transilvania:

Pahomie fiind ardelean cu largi orizonturi şi multă dragoste faţă de cei ce doreau să îmbrăţişeze viaţa monahală, adună în jurul său ucenici din toate ţinuturile româneşti, dar mai ales ardeleni. Întrucît primii trei stareţi, precum şi viitorul mitropolit Iacob Stamate erau ardeleni, se poate spune că Pocrovul a luat fiinţă şi a fost pus pe picioare de monahi ardeleni, cu rosturi însemnate în viaţa sa culturală şi spirituală. Sub influenţa Pocrovului şi a lui Pahomie, în an. 1734 popa Constantin din Sînziorzul Năsăudului, ridică pe valea Porcoaia o mănăstire cu hramul Acoperămîntului Maicii Domnului sau Pocrovul, călugărindu-se cu numele de Clement, fiindu-i şi primul stareţ ce avea legături strînse cu Pocrovul din Moldova. Însemnarea aparţine lui Gavril Grigore Maior, stareţ al Sfintei Troiţe de la Blaj, pe o carte din an. 1760. În timpul stăreţiei ieroschim. Damaschin, vine la Pocrov ca frate tînărul Dionisie, ardelean din Feldru, pe cînd avea doar 11 ani, însoţit de diacul Ilie. În 1747 se călugăreşte cu numele de Daniil şi este hirotonit ierom. de Nichifor al Iaşilor. Sătenii veneau mereu la Pocrov şi-l chemau să conducă schitul făcut la Feldru, în satul natal, de Misail de Rădăuţi (1729—35), tot ardelean şi acesta. După ce trece pe la Mănăstirea Putna unde se retrăsese Misail şi se sfătuieşte cu el, vine în Ardeal şi face misiune ortodoxă în părţile natale, fapt pentru care este judecat şi închis, pentru mai mulţi ani. Fuge din închisoare, dar este prins şi judecat la Bistriţa şi forţat să accepte uniaţia. Cei care l-au chemat pe Daniil de la Pocrov au fost arestaţi şi ei. Dimpreună cu acesta la Bistriţa, au mai fost anchetaţi şi Grigore al Popii Vasile a Cute, Mihăilă a Maftei (din Zagra), călugărul Vasile, fiul popii Roşu, Ion a Bărdanului, Vasile şi Iacob, toţi din Feldru. Anul 1837 aminteşte la Pocrov trei mari duhovnici ardeleni. Oricum, Pocrovul pentru Transilvania sec. al XVIII-lea a însemnat o punte de legătură, uşurînd şi influenţînd viaţa culturală şi spirituală din cele două provincii româneşti.

Între multe personalităţi care vizitează şi rămîn încîntate de frumuseţea Pocrovului, amintim pe Creangă, Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Gala Galaction, Mihail Codreanu, George Lesnea, Prof. Virgil Cîndea, Alex, Duţu, Ioan Coman, I. Savin, Toma Bulat, Toma Chiricuţă, C. Tomescu, Orest Bucevschi etc., ducînd şi purtînd cu ele imaginea şi frumuseţea locului şi a trăirii duhovniceşti de care s-a bucurat tot timpul această vatră de spiritualitate ortodoxă românească. Pocrovul, prin cele două direcţii, date de Pahomie, trăirea ascetică cu o pronunţată nuanţă isihastă şi dragostea de carte, a constituit totdeauna o rezervă duhovnicească pentru stăreţia de la Neamţ, dînd Bisericii oameni luminaţi şi îmbunătăţiţi duhovniceşte. Timp de aproape două secole, trăirea în duhul filocalic şi preţuirea cărţii au fost izvoare dătătoare de viaţă şi speranţă, nu numai pentru monahii din Moldova, ci cum am văzut, acestea au depăşit hotarele vremelnice ale timpului. Astăzi, cei cîţiva monahi, sub îndrumarea părintelui Ghervasie şi oblăduirea soborului de la Mănăstirea Neamţ, trăiesc şi muncesc, după îndemnul Sf. Ap. Pavel „umblînd cu vrednicie înaintea Domnului, plăcuţi Lui întru toate, aducînd roadă întru tot lucrul bun şi sporind în cunoaşterea lui Dumnezeu" (Col. 1, 10).

A 5-a aniversare a instalării Înalt Prea Sfințitului

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,

ca Mitropolit al Ardealului

Pentru Institutul Teologic Universitar din Sibiu care a aniversat de curînd 200 de ani de existență, împlinirea a cinci ani de arhipăstorire a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală este un prilej deosebit de a cinsti pe unul din ctitorii săi. Legînd aceste două evenimente nu facem altceva decît să arătăm, cu recunoștință și cu dreptate, care sînt într-un răstimp destul de scurt — aproape cinci ani — roadele unei activități stăruitoare și ce înseamnă, pe tărîm teologic, realizările cugetului entuziast al Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit în ordinea marilor împliniri pe care le-a inaugurat, la Sibiu.

Avînd în vedere sensul autentic al termenului de ctitor, deși acest cuvînt este folosit în genere la figurat, ne referim la el pentru a afirma cu tărie că în persoana chiriarhului ce se află în fruntea Mitropoliei Transilvaniei, așezămîntul nostru de cultură teologică de la Sibiu, nu are numai un călăuzitor înzestrat cu clarviziune, un conducător care îmbină îndrăzneala cu priceperea, ci pe unul dintre constructorii edificiului său academic și spiritual, zidindu-și o parte din suflet în el, pentru a-așeza noi pietre de temelie.

Cu prilejul festivităților comemorative de la Institutul Teologic Universitar Sibiu, au fost puse în evidență etapele pe care le-a străbătut vreme de 200 de ani, instituția sărbătorită, operă a unor timpuri de luptă și de biruință, de muncă intensă la catedră și de rugăciune la altar. Ultima etapă la care s-au făcut substanțiale referiri constă în deschiderea cursurilor de doctorat în învățămîntul teologic sibian, aceste cursuri reprezentînd deplina și ultima formă de învățămînt teologic. Instituirea acestei ultime forme de instruire academică constituie, începînd din toamna anului 1984, fără îndoială, o adevărată ctitorie. Institutul nostru intrînd astfel sub zările unei epoci noi. Dacă la răscrucea fiecărei etape parcurse de această școală, determinîndu-i cursul ascendent în străbaterea celor două veacuri de existență, se află personalitatea unui ierarh, cum a fost mai ales aceea a mitropolitului Andrei Șaguna, sau a mitropolitului Nicolae Bălan, în pragul etapei culminante se află ctitorul ei de acum, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, căruia îi datorăm înființarea cursurilor de doctorat în teologie la Sibiu. Rațiunea suverană și spiritul entuziast, care împreună pătrund în adîncuri, dar în același timp expun clar și luminos, limpede și convingător marile adevăruri ale credinței și ale legii strămoșești precum și marile principii ale vieții, de larg ecou în lumea creștină contemporană, deschizînd noi orizonturi teologiei și descifrînd semnele vremii, nu sînt numai două din trăsăturile de seamă ce caracterizează cugetul edificator al Înalt Prea Sfinției Sale, ci substanța însăși a liniilor directoare pe care a știut să le imprime învățămîntului teologic din Sibiu, într-o nouă fază de dezvoltare. Într-adevăr, promovînd tradiția acestei școli, pe care o privește în perspectiva Ortodoxiei de veacuri a poporului român, precum și în aceea a lumii noi în care trăim, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, transpunîndu-și ideile îndelung cugetate în acțiuni imediate, ne călăuzește pașii spre împlinirea celor mai de preț năzuințe ale credincioșilor din Biserica noastră, în ritm cu acelea ale lumii contemporane.

Așezat în scaunul mitropolitan de la Sibiu și integrat deplin în duhul și mostenirea nemuritorului Andrei Șaguna, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie și-a inițiat metodic preocuparea pentru înfăptuirea programului de înviorare și sporire, de dezvoltare și propășire a așezămîntului de cultură teologică superioară de la Sibiu. La temelia lui e concepută ideea larg cuprinzătoare și de mare actualitate a „Bisericii slujitoare". Buna îndrumare a vieții credincioșilor noștri către tărîmurile fericirii veșnice, prin ancorarea lor în realitățile lumii prezente, pretinde un cler luminat și devotat vocației sale sfinte.

În cuvîntarea de la deschiderea festivă a cursurilor anului universitar 1982/83, formulînd limpede și fixînd țelurile învățămîntului teologic, în conformitate cu nevoile vremii, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, a exprimat, cu vers înaripat și temeinic, chintesența însăși a mărețului program la care ne referim. Cu această ocazie a ținut să afirme: „Am de gînd ca împreună cu corpul profesoral și cu permanența Consiliului Eparhial, să dau învățămîntului teologic de la noi un nou impuls spre calitate. Ei bine, aș vrea să fixăm astăzi jaloanele acestui drum spre calitate, să vedem împreună încotro se vor îndrepta exigențele noastre." Referirea la jaloane impresionează prin puterea de cuprindere, prin profunzimea înțelegerii fiecăruia în parte, prin expunerea novatoare, dar, în același timp, și critică. În conținut și formă, Înalt Prea Sfinția Sa cere extrem de mult de la școala noastră, într-un cuvînt, totul. Ea nu va putea da roade decît dacă la pregătirea teologică vor concura toți factorii pe care ea îi implică: vocația și cultura, munca și disciplina, educația și rugăciunea. Mai presus de orice, preoția este un dar de sus, este vocație și misiune. „Preotul e interpret edificat, e tălmăcitor acreditat, e mijlocitor, e trimis, e un „altfel", e un „altcineva", decît ceilalți creștini, cineva cu rost între Dumnezeu și oameni." Numai o preoțime pregătită la nivelul unei astfel de chemări, îndrumată și instruită la o autentică lucrare misionară, este în stare să izvodească adîncurile vieții spirituale, să descopere izvoarele trecutului nostru cultural și național, din care să adape și să învioreze, să ajute și să întărească sufletul poporului nostru

dreptmăritor. Cuvîntul de ordine al învățămîntului teologic e preluat de exigență. El privește deopotrivă pe profesori și educatori, pe doctoranzi și studenți. Pregătirea clerului reclamă, pe lîngă o instituție bisericească temeinic rînduită, exigențele unui imperativ propriu zilelor noastre. Încă în ziua instalării ca Mitropolit al Transilvaniei, la 7 februarie 1982, Înalt Prea Sfința Sa a afirmat următoarele: „Să facem la Institutul nostru studii serioase, adînci, să publicăm lucrări de înaltă ținută teologică, să creștem studenți eminenți și cuminți, să dăm Bisericii preoți buni, cu zel misionar și nu funcționari ai altarului"! Maxima exigență este cerută mai ales pentru formarea noilor doctori în teologie, exigență subliniată la unul dintre consiliile profesorale conduse de către Înalt Prea Sfința Sa.

Programul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie privind îndrumarea învățămîntului teologic nu este cuprins numai într-o anume expunere sau lucrare, ci presărat în mai toate cuvîntările adresate studenților cu ocazii festive și întîlniri cu ei, precum și cu prilejul organizării speciale a numeroaselor comunicări și conferințe, cu invitați din afară. Subliniindu-se ideea că preoția nu este o carieră, ci o misiune, mai presus de orice se impune valoarea vocației. În mod semnificativ Înalt Prea Sfința Sa își intitulează cartea pentru îndrumarea clerului, apărută la Sibiu, în 1984, „Vocație și misiune creștină în vremea noastră". Vocația, însă, se cuvine să fie umplută cu un conținut sigur. Tot adresîndu-se studenților noștri, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie afirmă: „Vocația goală, singură, nu poate fi multă vreme eficientă. Vocația trebuie umplută și în cazul Dumneavoastră, în primul rînd, trebuie umplută cu lecturi multe și variate. Dați atenția cuvenită lecțiilor teologice, manualelor teologice, prelegerilor profesorilor, bineînțeles". E vorba, așadar, de cultură, Institutul Teologic fiind, în primul rînd, un așezămînt de cultură teologică. „Orizontul preoților trebuie să fie astăzi mult mai larg. Nu se face reducere nici la cultură, nici la viața morală. Sub directa călăuzire a Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit, corpul profesoral al Institutului sibian își împlinește cu competență și entuziasm îndatoririle didactice la catedră, preocupat intens de aprofundarea continuă a problemelor ce le ridică cultura teologică, precum și de o lărgime a orizonturilor ei. În acest sens, profesorii lucrează, desigur, din îndemnul propriei lor conștiințe, dar și din obligația de a urma exemplului pe care îl oferă munca Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie, autentic devotat al studiului teologic de pe mai multe tărîmuri; apariția celor patru lucrări masive de teologie și cultură românească, numai într-un singur an, vorbește de la sine. Cărțile de căpătîi, precum sînt „Dascăli de cuget și simțire românească", „Vocație și misiune creștină în vremea noastră", „Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă", „Miron Romanul", deschid capitole noi de studiu în diferite discipline, predate la catedră, spre exemplu în Istoria Bisericii Române, Teologia Dogmatică, Teologia Morală, Teologia Fundamentală, Misiune și Ecumenism, Îndrumări misionare și altele. Dar scrisul Înalt Prea Sfinției Sale nu vine numai să îmbogățească armătura teologică și să sporească tensiunea misionară a prelegerilor predate de către profesori, ci și să ajute formării teologice a studenților. În acest sens ne referim în special la nenumăratele articole publicate în „Telegraful Român", cele mai multe fiind profunde studii teologice, la care se adaugă sărbătoreștile scrisori pastorale, roade și ele ale unei preocupări teologice de largă rezonanță. De asemenea, predica entuziastă, așteptată și ascultată cu adevărată sete și evlavioasă luare aminte, rostită în catedrală, e un izvor de cunoștințe teologice, nu numai pentru credincioși, ci și pentru profesori și studenți.

Postulatul călăuzitor al tradiției academice inaugurate de Șaguna, care se află la temelia învățămîntului nostru teologic, nu este privit de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, numai în latura lui culturală, ci și în cea educativă. „Preotul trebuie să se situeze cel puțin la același nivel (cultural) cu cei pe care trebuie să-i păstorească, iar în ordinea vieții morale, trebuie să fie la nivelul moralității desăvîrșite ... El trebuie să se situeze aparte, prin evlavie, fără să cadă în bigotism, prin credință, prin onestitatea comunicării firești dintre ceea ce spune și ceea ce face."

Pe această linie, exigențele din așezămîntul nostru de cultură și educație preoțească sporesc. Preocupările duhovnicești, din sălile de curs și de la capelă, din perioada de școlarizare și din vacanțe, sînt potențate la maximum. Sfintele slujbe și disciplina din internat devin cele două coordonate ale spiritualității studenților în învățămîntul teologic sibian. Idealul școlii preotești șaguniene era să crească devotați slujitori ai poporului, „preoți deșteptării noastre, semnelor vremii profeți". Vremurile lui Șaguna au trecut, dar idealul a rămas. „A fi în spiritul timpului" cum pretindea Șaguna, înseamnă, după cum explică Înalt Prea Sfințitul Antonie, „a fi în spiritul istoriei", al realităților cu care se confruntă istoria prezentului, a fi în *istorie*, ceea ce cu un alt termen, echivalent cu acesta, înseamnă a fi *în lume*, a trata, a considera, a ține seama de problemele lumii. În consecință, scopul educativ al învățămîntului nostru de astăzi se identifică cu acela pe care îl formula Șaguna, spunînd că tinerii trebuie să învețe în școli, „a fi buni creștini, credincioși și buni cetățeni". Educația cetățenească la care se referă în mod substanțial Înalt Prea Sfințitul în toate îndrumările date, precizîndu-i cu limpezime contururile, face parte integrantă din preocuparea școlii noastre de formare patriotică și duhovnicească a studenților, în același timp.

Spiritul realist cu care Înalt Prea Sfința Sa îndrumă cursul ascendent al învățămîntului teologic sibian, indicîndu-i direcția și fixîndu-i scopurile, privește și grija pe care o arată față de latura materială vizibilă, vizînd înzestrarea Instituttului cu cele necesare desfășurării procesului de învățămînt în condiții optime.

Spre încheiere, urăm Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit, la împlinirea a șase decenii de viață și a 5 ani de activitate la Sibiu, mulți și fericiți ani în mijlocul nostru, în deplină sănătate și vigoare, pentru a putea călăuzi cu puterea înțelepciunii și cu căldura inimii pătrunsă de duhul credinței strămoșești nava instituției noastre spre limanurile fericirii vremelnice și veșnice ca suprem conducător spiritual al nostru.

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Rectorul
Institutului Teologic Universitar
Sibiu

Pe firul amintirilor

Ziua de 17 ianuarie cînd este pomenit Sf. Antonie cel Mare este și ziua onomastică a Înalt Prea Sfințitului nostru Arhiepiscop și Mitropolit Antonie Plămădeală, după numele primit în monahism. Este prilej potrivit pentru a ne aminti de legăturile Î. P. S. Sale cu pămîntul Transilvaniei, din anii tinereții sale, în aceste zile în care se împlinesc cinci ani de la alegerea și înscăunarea Î. P. S. Sale în istoricul scaun al Mitropoliei transilvănene.

L-am cunoscut pe monahul Antonie cu mulți ani în urmă, pe vremea cînd își desăvîrșea studiile teologice la fosta Facultate de teologie a universității din București. Împreună cu alți tineri monahi, reprezenta elita studențimii teologice ducînd o viață sobră, închinată studiului și meditației. „Provenind din mijlocul poporului nostru, ca fiu de slujitor al stranei bisericești, este îndrumat de tînăr pe calea studiilor teologice și a vieții monahale." După absolvirea Seminarului „Nifon Mitropolitul" din București, urmînd — credem — unui îndemn tainic al inimii, și-a continuat studiile la Institutul teologic universitar din Cluj. Acest Institut, cu profesorii săi îndrăgiți de dînsul, a reprezentat primul contact al actualului nostru Mitropolit cu pămîntul și oamenii din Transilvania. Al doilea contact cu acest pămînt avea să-l facă atunci cînd, în istorica mănăstire Prislop, a îmbrățișat viața monahală primind numele Sfîntului Antonie cel Mare. Această mănăstire, întemeiată de Sfîntul Nicodim de la Tismana și rectitorită de Domnița Zamfira, fiica voievodului muntean Moise Vodă, ca și alte mănăstiri și Biserici ctitorite de voievozii de peste munți, era și este un simbol al unității spirituale a românilor de pe cele două versante ale Carpaților. Pierdută pentru Biserica noastră în anii de frămîntări religioase din secolul al XVIII-lea, ea a revenit la sînul Ortodoxiei românești în anul 1948, odată cu reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania. Monahul Antonie, împreună cu alți tineri monahi, s-a așezat în această mănăstire în dorința de a-i da o nouă viață și o nouă strălucire. Era pe atunci, în viața Bisericii noastre, un curent puternic pentru întemeierea unei mănăstiri de călugări intelectuali în scopul unei impulsionări a vieții religioase-morale în rîndurile credincioșilor, mai ales după realizarea actului istoric de la 21 octombrie 1948. Mănăstirea era într-o stare de ruină, amintind prea bine de tînguirea autorului „Plîngerii ..." din secolul al XVIII-lea. O arondare nouă în Patriarhia română, după reforma administrativă, a adus județul Hunedoara și, odată cu el, și mănăstirea Prislop, sub jurisdicția Episcopiei Aradului în fruntea căreia se afla pe atunci vrednicul de pomenire episcop Andrei Magieru. Acesta era un suflet distins, cu o puternică viață lăuntrică, dornic de a-și vedea eparhia prosperînd în domeniul vieții religioase-morale. O mănăstire de călugări intelectuali i se părea mijlocul cel mai potrivit pentru acest ideal. Ne amintim cu emoție de ziua de praznic. Schimbarea la Față a Domnului, din anul 1949, la mănăstirea Hodoș-Bodrog și din capela reședinței, cînd doi monahi de la Prislop, au primit darul hirotoniei din mîinile episcopului Andrei, monahul Antonie întru ierodiacon și monahul Dometie întru ieromonah. Bodrogul, străveche așezare mănăstirească, în care au fost tunși în monahism, mulți ierarhi ai Bisericii noastre, împreună cu Episcopia Aradului și bunul ei arhipăstor, a reprezentat cel de-al treilea contact spiritual al I. P. S. Sale cu Transilvania și părțile de vest ale țării. Nu demult am avut prilejul să aud chiar pe Î. P. S. Sa depănîndu-și amintirile în legătură cu acest momont însemnat din viața Sa, ca o dovadă de cît de mult i s-a întipărit în minte și în suflet acest moment.

Au trecut ani mulți de atunci. Vlădica Andrei odihnește întru Domnul în cripta de sub altarul paraclisului mănăstirii Hodoș-Bodrog. Sufletul lui însă credem că a tresărit de bucurie atunci cînd, în fruntea Mitropoliei Ardealului, a fost înscăunat acela peste care-și pusese mîinile și pentru care atunci a rostit cuvinte profetice spunînd: „tînărul acesta este chemat să împlinească un rol însemnat în viața Bisericii noastre ...". I-a primit pe ambii monahi, proaspăt hirotoniți la masa sa, după obiceiu, și i-a tratat cu deosebită atenție și dragoste părintească.

Cînd ne depănăm și noi aceste amintiri, cu prilejul zilei onomastice și a împlinirii a cinci ani de arhipăstorie în scaunul lui Șaguna, ne dăm seama cît de mult s-a integrat Î. P. S. Sa în viața românilor ortodocși de aici. Ni se pare că Pronia divină a rînduit astfel lucrurile ca în persoana Î. P. S. Sale, Moldova să restituie Transilvaniei pe cei ce, alungați din rosturile lor de vitregia vremii, în secolul al XVIII-lea și cele următoare, au populat mănăstirile moldovene și muntene, întărînd și prin aceasta străvechile legături dintre românii de pretutindeni și sfințind cu nevoințele lor duhovnicești vechile vetre de viață monahală.

În „Cuvîntul înainte" la cea mai recentă culegere de predici apărută cu binecuvîntarea Î. P. S. Sale, *Lumină din lumină*, subliniind faptul că din celebra *Carte românească de învățătură* a mitropolitului Varlaam al Moldovei s-au găsit mai multe exemplare în Transilvania decît în alte părți, I. P. S. Sa notează: „de aici se poate trage concluzia că Transilvania a fost mai avidă după predică, după Cuvînt, decît alte părți. Se pare că tot așa se întîmplă și azi ...", și mai departe „Transilvănenii pun accent pe predică, acesta fiind semnul bunei pregătiri a preotului". Sînt cuvinte care arată cît de mult s-a integrat I. P. S. Sa în realitățile transilvănene și cît de bine își cunoaște clerul și credincioșii.

E ziua de 17 ianuarie, onomastică Î. P. S. Sale, cînd se împlinesc cinci ani de rodnică și frumoasă lucrare arhipăstorească în slujba neamului, a Bisericii și credincioșilor săi din Mitropolia Transilvaniei. Nu demult, acest cler și credincioșii săi, au sărbătorit cea de a șaizecea aniversare a vieții Î. P. S. Sale. Rîndurile acestea, desigur modeste, am dori să fie un omagiu binemeritat pe care-l însoțim cu urarea pornită din toată inima, ca Bunul Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfîntului Antonie cel Mare, patronul său duhovnicesc, „să-l dăruiască sfintei Biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățînd cuvîntul adevărului". Întru mulți și fericiți ani!

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

„Luați aminte de voi"*)

(F. Ap. 20, 28)

Întîlnirea Sf. Apostol Pavel din portul Milet — foarte probabil în primăvara anului 59 d. Hr., cînd se întorcea din a treia sa călătorie misionară — cu clerul din părțile Efesului este, credem, una dintre cele mai grăitoare fapte din viața și uriașa lucrare a acestui inegalabil om, întîlnire de altfel extrem de semnificativă și pentru primele zile ale Bisericii. Amintirile legate de propovăduirea Evangheliei în părțile de vest ale Asiei Mici, evocate cu acest prilej, sfaturile și îndemnurile pe care le-a împărtășit episcopilor, preoților și diaconilor pe care îi avea în preajmă sînt nu numai bogate în idei, dar și de o mare încărcătură emoțională, asemănătoare testamentului său din Epistola II către Timotei.

Asemenea epistolelor sale și, într-un anumit fel, chiar mai mult, acest fragment din F. Ap. 20, 18—35 ne descoperă nu numai sufletul mare în care nimeni nu era strîmtorat, cum atît de potrivit mărturisea cu un alt prilej, nu numai inima arzătoare, nu numai văpaia dragostei lui Pavel-Apostolul pentru Iisus-Domnul nostru și Evanghelia Sa, pentru obștea cea mare pe care o dorea întoarsă de la rău spre bine, de la închinarea la idoli la cunoașterea adevăratului Dumnezeu, ci el cuprinde și cîteva principii misionare de o permanentă și vie actualitate, din care pricină, noi, slujitorii bisericești, se cuvine să-l avem mereu înaintea ochilor sufletești. Dintre aceste principii încrestăm îndemnul fierbinte adresat urmașilor săi direcți, poate mulți hirotoniți chiar de el, cărora le spune între altele: *„Luați aminte de voi înșivă"* (F. Ap. 20, 28).

Așa cum mamele noastre, cum vrednicii noștri părinți care, atunci cînd plecam de acasă spre a ne rostui în lume, nu uitau să ne îndemne mereu: Ia seama la tine, aveți grijă de voi, în înțelesul de: purtați-vă cu demnitate între oameni, cu frică de Dumnezeu, cu respect și bună cuviință, la fel cum noi ne atenționăm mereu copiii să fie cu grijă la felul cum se comportă în lume, cum vorbesc, cum salută, cum se îmbracă, cum muncesc, cum își fac datoria față de cei din jur, tot așa și Sf. Apostol Pavel îndemna stăruitor pe slujitorii bisericești din părțile Efesului de acum 19 secole și ceva și pe toți cei ce sîntem investiți cu harul preoției dintotdeauna să luăm aminte la noi, la viața noastră de fiecare zi, de fiecare clipă, oriunde ne-am afla, să luăm seama la credința noastră, mereu dreaptă, vie și lucrătoare, la dragostea noastră de Dumnezeu și de oameni, la evlavia noastră curată și nefățarnică, la munca noastră cu implicații atît de profunde aici și în veșnicie, la solicitudinea noastră față de obștea încredințată nouă spre duhovnicească păstorire, la vorba noastră, la mersul nostru, la conduita noastră sub toate aspectele.

Cuvintele: „Luați aminte la voi înșivă" au deci în vedere cu deosebire îndatorirea majoră, de fiecare zi și de fiecare ceas, a tuturor fiilor Bisericii, dar mai ales, și în primul rînd și în special, a noastră, a slujitorilor bisericești, de a ne „îmbogăți în Dumnezeu" (Luca 12, 21), de a dăltui în noi făptura cea nouă, renăs-

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. *Gh. Papuc*

* În întîmpinarea Conferinței preoțești din luna martie 1987.

Dreptul Simeon și Proorocița Ana

Biserica creștină își aduce aminte, cu multă evlavie, de toți sfinții care împodobesc calendarul său. Printre acești sfinți, găsim amintiți, pe dreptul Simeon și proorocița Ana. În calendarul nostru ortodox, ei sînt prăznuiți în ziua de 3 februarie. Am putea spune că dintre miile de sfinți ai Bisericii creștine, bătrînii Simeon și Ana se bucură de o aureolă deosebită, deoarece sînt menționați chiar de Evanghelia Mîntuitorului Hristos. Din Sfîntul Luca 2, 21—38 aflăm că atunci cînd Iosif și Sf. Fecioară Maria au adus la templu pe pruncul Iisus, ca să împlinească cele cerute în Legea lui Moise (Levitic 12, 2—8 și Exod 13, 2), printre cei de față se găseau bătrînul Simeon și proorocița Ana. Pentru viața lor plăcută lui Dumnezeu, ei s-au învrednicit să vadă pe Mesia cel așteptat, ba chiar să-l atingă cu mîinile lor de lut.

În sinaxarul sărbătorii de la 3 februarie (sinaxarul este o scurtă istorisire a vieții sfinților din fiecare zi), ni se amintește că Simeon și Ana viețuiau la biserică (adică la templul din cetatea sfîntă). Pe vremea nașterii Domnului Iisus, locul de închinare al iudeilor era templul cel mare din Ierusalim. După Legea mozaică, orice iudeu trebuia să vină la templu cel puțin de trei ori pe an și anume: la sărbătoarea Paștilor (primăvara), la sărbătoarea Cincize-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *Atanase Negoiță*

Părintească

A înflorit un fir de păpădie
În colțul casei ce-a rămas pustie
Și-nfioram cu-a mea singurătate
Căsuța ce mi-a fost cîndva cetate

Cînd oare mai privi-voi depărtarea
Ce îmi strălumina-n copilării cărarea?
Găsească-și locul vecii în cuvinte
Cîndva aici adusu-mi-am aminte.

Pr. *Th. Damian*

„Luaţi aminte de voi"

(Continuare din pag a 3-a)

cută în Iisus Hristos-Domnul, de a şlefui mereu chipul nostru lăuntric, de a ne spiritualiza fiinţa, de a avea mereu „simţirea lui Hristos", cum atît de potrivit tot Sf. Ap. Pavel ne spune.

Astfel de îndatoriri ale noastre, ale clerului, se cuprind şi în ceea ce teologii de astăzi spun tot mai des în formula: „Liturghie după Liturghie". Cu alte cuvinte, chiar dacă a terminat Sf. Liturghie în biserică, slujitorul bisericesc, prin comportamentul său, prin ţinuta sa, prin gîndurile sale, trebuie să fie ca într-o continuare a Liturghiei de la sf. altar, ca într-o permanentă liturghisire. Acest lucru este şi firesc de altfel, căci trăirea, experienţa pe care o face la altar, stările de elevaţie sufletească pe care le avem atunci cînd toată fiinţa noastră este concentrată la ceea ce facem, conştiinţa prezenţei reale a lui Dumnezeu în lucrarea noastră etc. nu ne permit să ne dedublăm, cînd ieşim pe uşa bisericii, într-o altă ipostază, opusă focului sacru pe care l-am simţit în timpul oficierii Sf. Liturghii. Este firesc apoi să ne menţinem într-o stare de continuă liturghisire gîndindu-ne nu numai la atîtea texte din Sf. Scriptură şi Sf. Părinţi, pe care le cunoaştem si care ne vorbesc de trezvia slujitorilor bisericeşti, ci doar la cîteva rugăciuni pe care le rostim la fiecare utrenie şi Sf. Liturghie. „Sfinţeşte sufletele şi trupurile noastre şi ne dă nouă să slujim Ţie cu cuviosie în *toate zilele vieţii noastre*" (din rugăciunea cîntării celei întreit sfinte de la Sf. Liturghie), aşadar nu numai Duminica şi în sărbători, nu numai în sf. biserică, ci în „toate zilele vieţii noastre" şi, desigur, oriunde ne-am afla.

Rugăciunea a patra de la utrenie ne aminteşte şi ne îndatorează să fim mereu „fii ai luminii si ai zilei", deci nu ai nopţii, nu ai întunericului, cînd mai ales se întîmplă sfaturile şi faptele rele, sau cum se spune în rugăciunea a 9-a tot de la utrenie: „Vieţuire duhovnicească să petrecem, cugetînd şi făcînd *toate* cele ce sînt spre bună plăcerea Ta", desigur în fiecare zi şi în fiecare clipă.

Aşadar, „Doamne, la legea Ta cuget ziua şi noaptea", ar trebui să spunem cu Psalmistul, fiecare dintre noi, adevăr pe care să-l trăim cît mai deplin posibil.

De altfel, credincioşii noştri aşa ne şi vor — şi astăzi se pare mai mult ca oricînd. Mai mult ca oricînd, mulţi credincioşi de-ai noştri rămîn în rînduielile noastre străbune sau se îndepărtează de la ele, alunecînd spre alte părţi, în funcţie de focul lăuntric sau de nefocul slujitorului bisericesc, în funcţie de ceea ce păstorul lor sufletesc reprezintă sau nu în viaţa parohiei. Cînd păstorii sufleteşti stau cu cinste în fruntea turmei, obştea îi urmează cu încredere, iar dragostea ei se revarsă fără zgîrcenie spre aceştia.

Adresîndu-se unui teolog, marele gînditor C. Noica îl atenţiona şi cu aceste cuvinte: „Vedeţi (voi teologii, voi preoţii), aveţi aur în mîini" (G. Liiceanu: Jurnalul de la Păltiniş, Bucureşti, 1983, p. 131), aur spiritual desigur, cu care nu se poate umbla oricum. Dacă aurul material are un regim atît de sever, cu atît mai mult aurul spiritual, ceea ce ne duce cu gîndul şi la un grăitor text din V. Testament, unde citim: „Fiule! cînd vrei să te apropii şi să sluieşti Domnului Dumnezeu găteşte-ţi sufletul tău spre ispită. Încordează inima ta şi fii tare şi să nu te tulburi în timpul încercării. Lipeşte-te de Domnul şi nu te depărta, ca să fii înălţat la sfîrşitul vieţii ...; îndreptează căile tale şi nădăjduieşte în El" (Înţ. lui Is. Sirah II, 1—6). Ori, cum spune şi polivalentul savant Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel: „Este absurd să spui o rugăciune dimineaţa, iar în cursul zilei să te porţi ca un sălbatic."

Precum, deci, ne îndemnăm credincioşii, „iară şi iară", la rugăciune, la fel şi noi, cei ce am primit darul sfînt al hirotoniei, iară şi iară să ne reamintim de uriaşa responsabilitate pe care o avem înaintea oamenilor şi a lui Dumnezeu, aducîndu-ne în fiecare dimineaţă înaintea ochilor noştri sufleteşti nu numai gînduri şi fapte ca cele de mai sus — ci şi declaraţia— jurămînt pe care am făcut-o înaintea lui Dumnezeu, a ierarhului hirotonisitor şi a credincioşilor că „nu voi uita niciodată în viaţa mea cuvintele Sf. Apostol Pavel, care cer ca preotul să fie fără prihană, bărbat al unei singure femei, treaz, întreg la minte, cuviincios . . ., îndemnatec a învăţa pe alţii, nebeţiv, nedeprins să bată, ci blînd, nesfadnic, neiubitor de argint" ş. a. m. d.

Decalogul Noului Testament

Doctrina şi morala Vechiului Testament se concentrează în decalog sau în cele zece porunci. Concentrarea doctrinară şi morală urmăreşte cristalizarea succintă a esenţialului, necesar şi memorabil. Învăţătura, propovăduirea sau kerigma se revarsă în Sfînta Scriptură, sub asistenţa Duhului Sfînt, în cuvinte şi în fapte din care trebuie scos miezul mîntuitor. Aşa a făcut în Vechiul Testament Moise, cînd a săpat poruncile lui Dumnezeu pe tablele legii. La adăpostul lor ocrotitor şi îndrumător, s-au individualizat în istorie un popor ales şi o civilizaţie monoteistă specifică.

Revelaţia divină ajunge la apogeu în Testamentul Nou, cînd însuşi Fiul lui Dumnezeu se întrupează şi-şi descoperă învăţătura Sa. Avînd aceleaşi caracteristici umane de predare şi de receptare, învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos se cristalizează şi ea în porunci. Aceste porunci n-au fost scrise pe piatră, ci în inimile ascultătorilor. Învăţînd, Mîntuitorul a cuprins întreaga sferă de activitate materială şi spirituală. Cu atenţie, se pot identifica şi în învăţătura Domnului zece porunci mai de seamă care se referă la viaţa credincioşilor, alcătuind un decalog al Noului Testament.

Începîndu-şi propovăduirea, Domnul nostru Iisus Hristos pronunţă aceleaşi cuvinte ca Sf. Ioan Botezătorul: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor!" (Matei III, 2; IV, 17). Acest preambul, păstrat de Domnul Iisus, atesta acţiunea prodromică a Sf. Ioan Botezătorul, ultimul şi cel mai mare prooroc al Vechiului Testament. Pe temelia lui, va urma desfăşurarea amplă kerigmatică a Noului Testament.

Primele două porunci sînt indicate chiar de Domnul Iisus Hristos: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este întîia şi cea mai mare poruncă" (Matei XXII, 37).

„Iar a doua, asemenea acesteia: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci se cuprind toată legea şi proorocii" (Matei XXII, 38—39).

Decalajul între legea şi proorocii Vechiului Testament şi legea Noului Testament este deosebit de important, fiindcă deosebeşte desăvîrşirea de nedesăvîrşit. În acest sens, Domnul Iisus a precizat, spre a nu fi discuţie contradictorie: „Să nu socotiţi că am venit să stric legea sau proorocii. Nu am venit să stric, ci să împlinesc" (Matei V, 17). Împlinirea doctrinară şi morală cuprindeau mai întîi iubirea lui Dumnezeu şi credinţa în El, fără de care nu poate exista religia, apoi, într-al doilea rînd, iubirea aproapelui, fără de care nu pot exista faptele bune, deci mîntuirea. Credinţa şi faptele bune valorifică religia şi sînt condiţiile subiective ale mîntuirii. De aceea s-a referit Domnul Iisus mai întîi la Dumnezeu, deci la dragostea şi credinţa în El, apoi la aproapele, la dragostea faţă de acesta, la faptele bune, strîns legate de el, fiindcă dacă n-ar exista aproapele nu am putea face fapte bune, deci nu ne-am putea valorifica existenţa, nici nu ne-am putea mîntui.

Celelalte porunci ale Legii Noi sînt în strînsă legătură cu cele dintîi, în special cu a doua, altfel n-ar putea fi înşirată după ele. Numerotarea nu este importantă, toate fiind egale între ele, după celelalte. Mai important ar fi ca să nu rămînă vreo poruncă pe dinafară, dar noi precizăm: Şi în Vechiul Testament existau multe porunci secundare, pe lîngă cele zece principale, tot aşa şi în Noul Testament există multe porunci secundare pe lîngă cele două, evidenţiate de Mîntuitorul în mod special, deci şi cele opt care urmează, înşirate tot de El. De fapt, împlinirea unora condiţionează şi împlinirea celorlalte, trăirea religioasă fiind monolitică, nu fragmentară sau ad libitum.

Deci urmează celelalte opt porunci şi însuşi Domnul nostru Iisus Hristos ne ajută, la înţelegerea lor desăvîrşind poruncile din Vechiul Testament: „Auzit-aţi că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi, că cine ucide, vinovat va fi judecăţii, iar eu zic vouă: Că oricine se mînie asupra fratelui său în deşert, vinovat va fi judecăţii. Şi cine va zice fratelui său: netrebnicule, vinovat va fi sinedriului, iar cine va zice: nebunule, vinovat va fi de gheena focului" (Matei V, 21—22). Aceasta este porunca a treia şi se referă la opusul dragostei faţă de aproapele, la răul cel mai mare care i se poate face: uciderea, luarea vieţii fizice sau a celei spirituale (făcîndu-l netrebnic şi nebun), deci împiedicarea semenului de a se realiza în istorie, de a se mîntui în cadrele religiei. Odată cu condamnarea uciderii, sînt condamnate toate mijloacele de ucidere, deci în prima linie războaiele de orice fel, cele antice de pe vremea Mîntuitorului, ca şi cele moderne (ABC = atomice, bacteriologice şi chimice).

Porunca a patra: „Auzit-aţi că s-a zis celor de demult: Să nu desfrînezi. Iar eu zic vouă: că oricine caută la femeie spre a o pofti, a şi desfrînat cu ea în inima sa" (Matei V, 27—28). Domnul nostru Iisus Hristos merge pînă la originile păcatului, pînă la dorinţă, la intenţie, la desfrîul interior. Îmbunătăţirea credincioşilor nu este redusă la opreliştea mecanică de a face ceva, ci la îndreptarea lăuntrică, la puritatea sufletească, la altă stare existenţială.

Porunca a cincea: „Iarăşi aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strîmb, ci să ţii înaintea Domnului jurămintele tale. Iar eu zic vouă: Să nu te juri nicidecum, nici pe cer . . ., nici pe pămînt . . ., nici pe capul tău . . ., ci să fie cuvîntul vostru: Da, da, nu, nu!" (Matei V, 33—37). Domnul Iisus dă preţul cuvenit comportării noastre, punînd hotare dezmăţului logoreic şi exagerărilor de tot felul. Graiul este ferit de pervertirea şi auto-desfiinţarea sa prin excesele legate mai ales de cuvintele degradate de la misiunea lor.

Porunca a şasea: „Auzit-aţi că s-a zis: Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Iar eu zic vouă: Să nu staţi împotriva celui rău, ci de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt" (Matei V, 38—39). În lumea antică (şi nu numai în ea) domnea legea talionului, răzbunarea, vendeta, revanşa etc. Sîngele vărsat cerea, după mentalitatea aceasta, sînge şi uciderile se continuau generaţii de-a rîndul. Domnul nostru Iisus Hristos a propovăduit non-violenţa, organic legată de dragostea faţă de aproapele. Dezarmarea răului, anihilarea lui se poate face nu prin rău, ci prin bine, prin înţelegere, prin atitudine raţională, nu prin ceartă, mînie şi vărsare de sînge. Nu numai Domnul nostru Iisus Hristos, ci şi Mahatma Gandhi, care aparţinea religiei budiste, s-a opus colonialismului, învăţînd non-violenţa activă.

Porunca a şaptea: „Auzit-aţi că s-a zis: Să iubeşti aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău, iar eu vă zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc" (Matei V, 43—44). Ca emanaţie a dragostei faţă de aproapele, atitudinea faţă de vrăjmaşi este o consecinţă logică şi universală. Anihilarea urii între indivizi şi popoare, desfiinţarea tensiunilor, transformarea tuturor armelor în pluguri se pot înfăptui prin înţelegere, prin cercetarea conţinutului unor noţiuni şi limpezirea lor prin apropiere şi discuţii, nu prin violenţă. Violenţa cere violenţă, duşmănia naşte duşmănie, înarmarea proliferează înarmare şi noi mijloace de distrugere.

Porunca a opta: „Nu vă adunaţi comori pe pămînt . . . Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mînca şi ce veţi bea . . ., ci căutaţi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi acestea toate se vor adăuga vouă" (Matei VI, 19, 25, 33). Strîns legată de porunca a doua este şi „opreliştea de a aduna comori pe pămînt", adică goana după averi, care implică asuprirea aproapelui, nedreptăţirea lui; — surse de nedreptate socială. Dreptatea propovăduită de Mîntuitorul este egală pentru fiecare. Fiecare trebuie să-şi cîştige mijloacele de trai prin propria sa muncă, fără a nedreptăţi pe altul sau a duce o existenţă parazitară.

Porunca a noua: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi, căci cu ce judecată veţi judeca veţi fi judecaţi şi cu ce măsuri veţi măsura vi se va măsura" (Matei VII, 1—2). Antichitatea filozofică spunea că „omul este măsura tuturor lucrurilor". Ca să devii măsură, trebuie să ai o amplitutine universal-umană, ceea ce este foarte greu. Subiectivismul şi juridismul erau izvoare de discriminare în antichitate, atît în familie, cît şi în societate. Chiar şi în religie, fariseii şi saducheii se considerau superiori semenilor lor.

Porunca a zecea: „Aşadar, toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii faceţi şi voi lor asemenea, că aceasta este legea şi proorocii" (Matei VII, 12). Măsura pentru alţii trebuie să fie măsura pe care o dorim pentru noi, nu altă măsură. Ceea ce ne dorim nouă, să le dorim şi altora; ceea ce ne place să ni se facă nouă, să le facem şi noi celorlalţi. În felul acesta, n-ar fi nemulţumire, ci împăcare. Vrajba şi duşmănia, în asemenea condiţii, dispar şi domneşte pacea. Noua învăţătură a Domnului nostru Iisus Hristos este, prin structura intimă a poruncilor sale, o învăţătură a dragostei şi a păcii. Testamentul Nou este deci un Testament al împlinirii Revelaţiei divine, o desăvîrşire a poruncilor Vechiului Testament o culminaţie doctrinară şi morală.

Pr. prof. Dr. *Petru Rezuş*

Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic pe 1987, editat de Mitropolia Banatului (130 p.)

După cum atît de judicios subliniază I. P. S. Mitropolit Nicolae, acest al optulea „Îndrumător bisericesc" vrea să întărească pe fiecare credincios al Arhiepiscopiei „în mărturisirea Crezului primit de la înaintaşi, în ataşamentul faţă de ţara şi poporul cărora aparţinem, dar nu mai puţin contribuind la deschiderea noastră spre lumea în care trăim, spre celelalte neamuri şi seminţii, care se închină şi slujesc aceluiaşi unic Dumnezeu, doar că în graiuri şi feluri diferite". „De aceea, continuă I. P. S. Sa, pe lîngă rubricile obişnuite, de astădată se cuprind şi materiale referitoare la marile religii existente azi în lume şi la felul cum se cuvine să le privim noi", desigur obligîndu-ne „mai presus de orice să rămînem tari în credinţa ortodoxă, aducîndu-ne şi noi de pe poziţiile proprii, contribuţia la progresul şi pacea lumii întregi".

Iată, într-adevăr, o variaţie de gîndire şi de simţire, pe care creştinul zilelor noastre se cade să le cunoască şi să le aprecieze mai temeinic. Nu e locul să insistăm aici asupra tuturor articolelor la „marile religii". Amintim totuşi cîteva din ele.

La început pr. N. Sebeşan prezintă pe scurt cîteva date privind, configuraţia actuală a marilor religii ale lumii: 1 miliard 139 milioane creştini (din care ortodocşi 250 milioane), musulmani 1 miliard, hinduşi 450 milioane, budişti 397 milioane, confucieni şi taoişti 330 milioane, animişti 130 milioane, şintoişti 50 milioane, mozaici 15 milioane. Concluzia: „Creştinii trebuie să privească cu bunăvoinţă spre religia celorlalţi".

Despre credinţele amintite (care predică totuşi o „armonie fiinţială la nivel natural, uman şi spiritual") scrie conf. Remus Rus.

Dintre toate religiile necreştine „iudaismul este cea mai apropiată de creştinism" constată păr prof. D. Abrudan.

Păr. prof. V. Mihoc semnează cîteva pagini despre „Creştinism", care e „religia desăvîrşită, singura care îşi merită pe deplin numele".

Despre „dumnezeirea Crestinismului scrie păr. prof. P. Rezuş, iar despre „frumuseţea Ortodoxiei" prof. Dan I. Ciobotea.

Din filele de „Cronică românească" remarcăm rîndurile despre „spiritualitatea geto-dacilor" semnate de păr. prof. M. Bănescu, apoi cele despre „urmele islamismului în Banat" scris de păr. arhid. S. Anuichi şi, firească, articolul despre „Republica la 40 de ani" semnat de L. Jebeleanu.

Capitolul „Varia" prezintă realităţi importante din actualitate. Astfel „Chipul înfloritor al satului bănăţean", „apicultura", „folosul creşterii viermilor de mătase etc.".

În spiritul vechilor calendare, „Îndrumătorul" e presărat cu multe si variate extrase privind credintele si religiile lumii, apoi cu poezii şi ilustraţii diferite, care toate au darul de a face cartea cît mai plăcută şi mai interesantă.

T. B.

DESPRE ORIGINEA ROMÂNEASCĂ A CĂRTURARULUI GHERASIM GHEORGHEVIC (1779—1839)

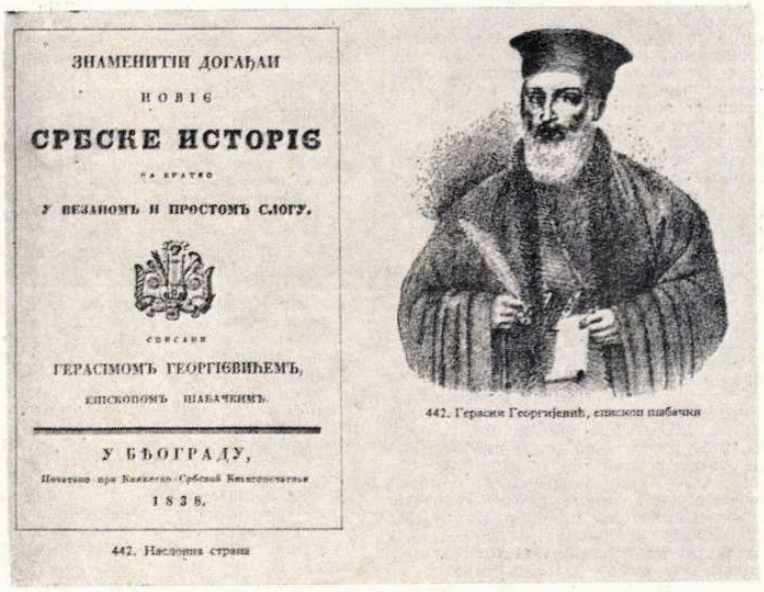
ЗНАМЕНИТИЙ ДОГАЂАЈИ
НОВІЄ
СРБСКЕ ИСТОРІЄ
ПА КРАТКО
У ВЕЗАНОМЪ И ПРОСТОМЪ СЛОГУ.
СОЧИНИО
ГЕРАСИМОМЪ ГЕОРГІЄВИЋЕМЪ,
ЕПИСКОПОМЪ ШАБАЧКИМЪ.
У БЂОГРАДУ,
1838.

442. Насловна страна

442. Герасим Георгијевић, епископ шабачки

Dreptul Simeon şi Proorociţa Ana

(Continuare din pag a 3-a)

cimi (vara) şi la sărbătoarea Corturilor (toamna). Cînd se năştea un prunc, el trebuia prezentat la templu, după treizeci şi trei de zile dacă era băiat şi, după şaizeci şi şase de zile dacă era fată. Din cuvintele sfintei Evanghelii, ca şi din cele ale sinaxarului, am fi înclinaţi să considerăm că bătrînii Simeon şi Ana intrau în biserică, deci în templu, cum facem noi creştinii de astăzi, cînd străbatem corpul bisericii, ca să ducem prescurile la altar . . . Dar la iudei, lucrul acesta nu era îngăduit. Pătrunderea în templu era interzisă laicilor sau mirenilor. Se ştie că pe timpul evreilor şi deci şi în timpul Mîntuitorului Hristos, templul consta din două părţi principale. Partea întîia se numea *Sfînta Sfintelor*. În Sfînta, zilnic, intrau numai preoţii şi tămîiau după orînduiala mozaică, iar în Sfînta Sfintelor nu intra decît marele preot (arhiereul) o singură dată pe an şi anume la sărbătoarea Împăcării sau Ispăşirii păcatelor (pe evreeşte *iom kipur*). Aşadar, în templu, n-aveau acces decît clericii. Dreptul Simeon n-a fost preot şi cu atît mai mult n-a fost preot bătrîna Ana, deoarece femeilor le era exclusă ajungerea la treapta preoţiei.

Atunci, ce trebuie să înţelegem prin cuvintele sinaxarului din care rezultă că cei doi bătrîni vieţuiau la biserică, adică la templu? Iată cum stau lucrurile: Templul din Ierusalim se afla într-o curte de cîteva hectare, curte împrejmuită cu ziduri groase din piatră. Pe toată întinderea zidurilor, în interiorul curţii, se aflau mici clădiri, mai bine zis nişte chilii, aşa cum vedem pe la mănăstirile noastre de astăzi. Aici se aflau locuinţele preoţilor, cu toate cele necesare cultului, cum şi unele încăperi (chilii), în care vieţuiau cei care se retraseseră din lumea mirenească sau laică şi se stabiliseră acolo pentru un anumit timp sau chiar pentru tot restul vieţii, ca să poată sta lîngă casa lui Dumnezeu.

Într-una din aceste chilii, sub îngrijirea unei bătrîne ca şi sfînta Ana proorociţa, va fi locuit Sfînta Fecioară Maria. După cum ne spun cărţile vechi, părinţii săi, Sfinţii Ioachim şi Ana, amărîţi din pricina nenaşterii de prunci, au făgăduit Tatălui ceresc că, pe copilul pe care li-l va da Dumnezeu, ei îl vor preda templului, pînă la majorat (la fete începea de la doisprezece ani).

În faţa chiliilor, amintite mai sus, se afla şi o sinagogă, unde intra şi se ruga poporul, care nu avea acces la templu. În ea se slujea zilnic, se citeau cărţile sfinte şi se explicau de către dascălii rînduiţi, iar rugăciunile durau de dimineaţa pînă seara. Într-o astfel de atmosferă şi-a trăit copilăria Sfînta Fecioară Maria. Aşa ne explicăm sfinţenia la care a ajuns ea, prin aceasta învrednicindu-se să nască pe Mesia, Mîntuitorul lumii.

În sinagoga din curtea templului, de multe ori a intrat şi a cuvîntat Domnul Hristos, în cei peste trei ani ai activităţii Sale.

După o viaţă plină de evlavie şi curăţie sufletească, ca cea de lîngă templu, s-au învrednicit şi Sfinţii Simeon şi Ana, să se atingă de Mîntuitorul Hristos, Izbăvitorul cel atotputernic, care dă har, milă, şi ocrotire tuturor celor care intră cu smerenie şi se înduhovnicesc în sfintele sale locaşuri, care sînt bisericile noastre creştine.

Aflîndu-mă, în septembrie 1985 la Belgrad, ca oaspete al Academiei de Ştiinţe sîrbe, la biblioteca prestigioasei instituţii, am dat de o carte rară, o istorie în versuri şi proză a Serbiei moderne, tipărită la 1838. Titlul exact al cărţii este: „Znamenitij dogageai novje Srbske istorje" (Evenimentele importante ale istoriei moderne a Serbiei), formatul cărţii 8, însumează 124 pagini şi a fost tipărită la Belgrad în tipografia prinţului din acel timp, Miloş Obrenovie.

Autorul acestei istorii, este cunoscutul om de cultură Gherasim Gheorghevič (1779—1839), egumen al mănăstirii Studenica, apoi episcop de Sabac, unul din apropiaţii lui Miloş Obrenovič, care alături de fraţii prinţului şi mitropolitul Serbiei, a jucat şi un rol politic în viaţa statului în deceniul patru al secolului XIX (M. Miličevic, Pomenik znamenitih ljudi u srpsom naroda, Beograd, 1888, p. 153—156).

Lucrarea apărută în 1838, cuprinde 3 părţi, scrise eşalonat în anii 1813, 1829 şi 1838. Este descrisă lupta sîrbilor şi a celorlalţi balcanici (greci, bulgari, vlahi), în vederea scuturării jugului otoman. Ultima parte, are referiri la o serie de cărturari sîrbi şi date din viaţa proprie. Aflăm că s-a născut la Vidin, unde a învăţat carte pînă la 12 ani, apoi apropiaţii săi fiind omoriţi de bandele lui Pazvatoglu, s-a refugiat în Serbia, găsind azil la mănăstirea Studenica. Datorită meritelor şi inteligenţei, devine egumen, iar din 1814 este remarcat de Miloş Obrenovič, cînd prin versurile sale a proslăvit insurecţia sîrbă declanşată în 1804. În continuare să-i dăm cuvîntul autorului: „Sînt născut la Vidin. Bunicul meu şi rudele mamei mele, erau din pămîntul Valahiei, de neam şi de limbă curat valahă. Tatăl meu, Gheorghe, din Vidin, era tot român, iar bunicul meu după tată, s-a născut la Ciuperceni" (p. 94). Pe baza hărţii din 1835, găsim un Ciuperceni în Gorj şi două în judeţul Mehedinţi. Mehedinţiul de atuncea se întindea mult spre est, incluzînd Calafatul, Maglavitul, Galicea şi înainte aproape de Craiova. Revenind la datele biografice, autorul continuă: „Mama mea, care m-a născut şi care m-a purtat la sîn, era tot valahă şi se chema *Anuţa* (sublinierea lui Gherasim), şi nu ştia altă limbă, decît a ei, adică vorbirea valahă" (p. 94).

Citind cu atenţie cartea, scrisă în sîrbeşte şi în alfabet chirilic, la paginile 57—59, la subsolul respectiv găsim un text şi în română. Partea respectivă este redactată la 22 ianuarie 1828 şi o dăm integral, datorită

(Continuare în pag. a 5-a)

Nicolae Ciachir

Taina mîntuirii în Hristos

Lumea care va să vină — Împărăţia lui Dumnezeu

„Şi am văzut un cer nou şi un pămînt nou, căci cerul dintîi şi pămîntul dintîi au dispărut; iar marea nu mai este.

Am văzut cetatea Sfîntă, noul Ierusalim, pogorîndu-se din cer, de la Dumnezeu gătită ca o mireasă care se împodobeşte pentru mirele ei.

Am auzit o voce puternică, venind dinspre tron, care zicea: Iată, cortul lui Dumnezeu cu oamenii. El va sălăşlui cu ei; ei vor fi popoarele Lui şi El va fi Dumnezeu care este cu ei.

El va şterge orice lacrimă din ochii lor şi moartea nu va mai fi. Nu vor mai fi nici plîngere, nici vaiet, nici suferinţă, căci lumea cea dintîi a trecut.

Atunci, Cel ce şedea pe tron a zis: Priveşte, Eu fac toate lucrurile noi" (Apoc. 21, 1—5).

Folosind parabola „cerului nou şi pămîntului nou", Apostolul Ioan descrie aici Împărăţia lui Dumnezeu, comparată cu cetatea Sfîntă, „noul Ierusalim", care se pogoară de la Dumnezeu, plină de lumina slavei Sale, templul care o iradiază fiind Mielul lui Dumnezeu însuşi (cf. Apoc. 21, 10, 22—23). Cu ajutorul ei, autorul ne prezintă chipul lumii care va să vină, pe care Dumnezeu o pregăteşte încă de acum. Parabola aceasta ne ajută să dezmintim o anumită interpretare nebiblică a *Apocalipsei*, interpretare potrivit căreia lumea creată se termină şi se pierde într-un cataclism *apocaliptic* la un anumit termen ce ar putea fi calculat. Or, vorbind de „cer nou şi pămînt nou", Apocalipsa nu face nici o aluzie la destinul *apocaliptic* al creaţiei şi nici la data venirii Fiului (cf. Matei cap. 24); dimpotrivă, ne descoperă o nouă realitate, o lume transfigurată prin întrarea totală şi definitivă a Creatorului în ea. „Cetatea sfinţilor" este umanitatea înnoită care va înlocui lumea „veche" cu limitele şi suferinţele ei. Ea este prezentată ca o mireasă ce iese în întîmpinarea mirelui. Iar cel care creează acest *cer nou* şi *pămînt nou* este Dumnezeu însuşi, nu în viitor, la capătul cronologic al lumii prezente, care nu poate fi determinat (cf. Marcu 13, 4—37) ci chiar acum: „Priveşte, Eu fac toate lucrurile noi" (Apoc. 21, 5). Împărăţia lui Dumnezeu e totdeauna aproape, la întrare (Marcu 13, 29), deoarece Fiul este cu noi în toate zilele (Matei 28, 20).

De fapt, autorul reia în *Apocalipsă* (= Revelaţie) vocabularul folosit deja la descrierea creaţiei, dar mai ales a întrupării Cuvîntului lui Dumnezeu (cf. Ioan 1, 14), cu înţelegerea că venirea Împărăţiei lui Dumnezeu, care coincide cu manifestarea totală a domniei lui Iisus Hristos, nu este altceva decît împlinirea definitivă a ceea ce a fost inaugurat cînd „Cuvîntul trup s-a făcut". *Emanuel* — care se traduce Dumnezeu este cu noi — îşi întinde cortul printre oameni la Betleem fiind întîmpinat de îngeri. Acelaşi Emanuel (Apoc. 21, 3) se revelează acum în toată strălucirea dumnezeirii Sale, fiind întîmpinat de întreaga comunitate umană cu care intră într-o rudenie organică veşnică. Dar care este ritmul creaţiei şi umanităţii în drumul lor spre Împărăţia lui Dumnezeu?

În întruparea Cuvîntului lui Dumnezeu, prin asumarea umanului în persoana Sa însăşi, nu mai există lume sau realităţi separate, o lume a lui Dumnezeu, abstractă, imaterială a ideilor şi o lume a oamenilor, văzută, a materiei. O creaţie nedependentă de Creator nu există. Din momentul naşterii după trup în Betleem a lui Iisus, totul, umanitatea, creaţia, istoria sînt recapitulate în Dumnezeu, formînd de acum o singură realitate. Totul caută de acum întoarcerea la Dumnezeu, la izvorul vieţii. Întruparea lui Iisus Hristos ne ajută deci să vedem istoria creaţiei nu ca simplă succesiune de evenimente arbitrare, disparate, ci ca o mişcare a creaţiei spre profunzimea existenţei sale şi spre finalitatea ei.

„Cer nou şi pămînt nou" este în acelaşi timp o parabolă a aşteptării şi a speranţei. În viziunea sa, Ioan afirmă că Dumnezeu Creatorul pregăteşte un viitor, o faţă nouă a creaţiei Sale. Istoria prezentă este denumită în exegeza patristică „pregătire" plină de nădejde: „Luaţi aminte, privegheaţi şi vă rugaţi, că nu ştiţi cînd va fi aceea vreme" (Marcu 13, 33). Aşa cum sîmbăta (Simbolul odihnei) este precedată de vineri (Paraschevi = pregătire), tot aşa Împărăţia lui Dumnezeu este precedată de o pregătire pe care o asumă tot Fiul. Căci deşi Fiul se întrupează, îşi întinde „cortul" — trupul Său locuind printre oameni, El se „întoarce" la Tatăl de unde venise. Iisus compară plecarea lui din lume şi a doua Sa venire cu „ceasul femeii": „femeia, cînd e să nască, se întristează fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-şi mai aduce aminte de durere, de bucurie că s-a născut om în lume. Deci şi voi acum sînteţi trişti, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi" (Ioan 16, 19—22). „Ceasul femeii" este o parabolă a situaţiei actuale a Bisericii, a ucenicilor lui Iisus, o situaţie de despărţire, de suferinţă, de aşteptare, de speranţă. Căci aşa cum copilul nu este complet absent înaintea naşterii, ci prezent fără să fie văzut, tot aşa trebuie să înţelegem absenţa de acum a lui Hristos, ca o prezenţă nevăzută, dar reală. Iisus se întoarce la Tatăl pentru ca să vină iarăşi plin de slavă. Copilul care era în sînul mamei, ascuns ochilor, ajunge să fie văzut, alături de mama sa. Bucuria e atunci dublă, aceea a venirii pe lume a unei noi fiinţe omeneşti, aceea a descoperirii acestei fiinţe pînă atunci necunoscută. „Ceasul femeii" ne arată că este cu putinţă să desluşim în istoria prezentă o nădejde, un proces care ne antrenează spre altă realitate al lui Dumnezeu.

„Iarăşi va să vină să judece vii şi morţii, a cărui împărăţie nu va avea sfîrşit." Judecata lui Hristos ca Împărat ţine de misiunea Sa mesianică, pe care a împlinit-o în timpul vieţii Sale printre oameni. Căci aşa cum anunţaseră profeţii poporului Israel, în Vechiul Testament, slujirea lui Mesia-Hristos era aceea de a trage vălul de pe această lume idolatră şi ipocrită, de a identifica adevărata ei faţă, de a crea între oameni o comunitate de iubire, de dreptate şi de pace. Nu trebuie să uităm de felul în care Irod, simbolul puterii şi tiraniei, l-a primit pe Iisus din Nazaret, într-un climat de ură fără cruţare. Iisus nu poate să tacă sau să treacă cu vederea ceea ce se întîmplă în popor, în gîndul săracilor, al celor oprimaţi, trişti, bolnavi, al celor handicapaţi şi îndureraţi. Confruntarea dintre puterea lui Dumnezeu şi puterea răului a început încă de aici. Cînd a văzut ceea ce puterile răului pot să facă din om, Iisus n-a putut să rămînă indiferent (cazul celui posedat de duh rău — Luca 8 26—39). El nu acceptă ca omul să fie manevrat ca o maşină de diavol. Misiunea Lui îl face să intre în conflict cu orice formă de tiranie, de presiune satanică. Slujirea lui este aceea de a vindeca, de a reface sănătatea celui bolnav, de a restabili dreptatea celui exploatat, căci El n-a venit să judece, ci să mîntuiască nu pe cei drepţi ci pe cei păcătoşi (Matei 9, 13). Iisus n-a răbdat, din cauza milei Sale, să vadă omul manevrat de diavol. Populaţia din acel timp n-a înţeles totdeauna semnul acestei confruntări care culminează cu suferinţa pe cruce. Într-adevăr, cînd a văzut că rezistenţa poporului în faţa celor nedrepţi este inexistentă, cînd a văzut că situaţia lumii nu poate fi schimbată nici repede, nici radical, atunci a primit de bunăvoie să-şi întindă mîinile pe cruce ca să înfrunte răstignit pentru totdeauna păcatul şi moartea. Iar aceasta o face ca om, după trup în numele tuturor şi pentru toţi. Judecata ultimă, cînd fiecare va da seama de lucrul ce i-a fost atribuit (cf. Marcu 3, 34), este un act de dreptate pentru care s-a luptat, după întoarcerea lui Hristos la Tatăl, ca voia lui Dumnezeu să se facă pe pămînt precum în cer, ducînd mai departe ceea ce El începuse, imitîndu-L pe El. „Fiindcă Hristos a pătimit cu trupul" (I Petru 4, 1), de aceea El a fost rînduit judecătorul celor vii şi al celor morţi (F. Ap. 10, 42; Rom. 14, 9; I Petru 4, 1—6).

Imitarea lui Hristos prin viaţa şi faptele noastre, acesta este criteriul suprem la judecata ultimă. În Evanghelia despre ziua judecăţii ultime (Matei 25, 31—46) care se comemorează în Duminica lăsatului sec de carne, a opta Duminică înainte de Paşti), Iisus vorbeşte de El însuşi, amintind că va veni cu autoritatea Sa de împărat, luînd loc pe scaunul de slavă, să judece pe toţi, fără distincţie, înconjurat de îngerii Săi separînd pe cei *aleşi*, care au făcut fapte bune şi pe cei *respinşi*. O explicaţie este subliniată: „În măsura în care aţi făcut unuia dintre cei mai mici fraţi ai mei, Mie Mi-aţi făcut" (Matei 25, 40). Pe de o parte Hristos intră în scenă nu numai ca judecător, ci şi ca Cel căruia i s-a refuzat dragostea. Ceea ce creştinul trebuie să facă pentru alţii porneşte nu numai din simplul altruism, din compasiune naturală, ci din faptul că iubeşte pe Dumnezeu în aproapele său. Mîntuirea veşnică a fiecăruia depinde de ceea ce am făcut celor mai mici dintre noi, cu care se identifică Hristos. Pe de altă parte, la judecata ultimă, starea fiecăruia are un caracter proporţional, potrivit cu, după *măsura* în care s-a deschis faţă de alţii: „În măsura în care aţi făcut . . . în măsura în care nu aţi făcut". Este vorba de proporţia iniţiativei, a libertăţii, a răspunderii personale fără de care nici harul lui Dumnezeu nu lucrează.

Ce reţinem din viziunea Apostolului Ioan? Dumnezeu pregăteşte pentru toţi un „cer nou şi un pămînt nou", de aceea timpul istoric nu este un timp *apocaliptic*, destinat nefiinţei, destinat veacului eshatologic, împărăţiei veşnice. Distrugerea pămîntului de către îngerul abisului, războiul împotriva naturii sînt momente de eliberare a creaţiei şi umanităţii, ca să primească „Cetatea Sfîntă". Noul Ierusalim care se coboară din cer.

Spiritualitatea *Apocalipsei* nu este o spiritualitate *apocaliptică*, a resemnării, a disperării, a depresiunii, ci a bucuriei, a vieţii şi speranţei. Creştinii aşteaptă cu serenitate („cu mintea întreagă" — I Petru 4, 7), cu încredere şi grăbesc venirea zilei Domnului. „Noi aşteptăm, potrivit făgăduinţelor Lui, ceruri noi şi pămînt nou, în care locuieşte dreptatea" (II Petru 3, 13). Este deci o spiritualitate a făgăduinţelor, a lumii care va să vină, eshatologică.

Viaţa fiecăruia are o valoare simbolică. Fiecare are obligaţii să se întrebe în ce măsură se simte responsabil de starea altora, în ce măsură situaţia celorlalţi este determinată de propria sa conduită. A renunţa la voinţa de dominare, de posesiune care frustează pe alţii, pe cei săraci, aceasta înseamnă a iubi pe Dumnezeu şi pe aproapele. Cînd ne rugăm „Să vină Împărăţia Ta", ne rugăm ca tot ce este deformat să fie îndreptat, tot ce este mascat de minciună să fie dezvăluit, cu tot ce stă în întuneric şi nelegiuire să fie scos la lumină şi dreptate.

„Şi moartea nu va mai fi" (Apoc. 21, 4). Şi totuşi, fiecare va muri. Moartea fizică nu poate să fie deghizată sau eliminată. Dar pentru creştin moartea fizică are un sens, de aceea apropierea sfîrşitului, conştiinţa morţii nu trebuie să fie separată de conştiinţa învierii, a împărăţiei veşnice a lui Dumnezeu, care nu este un Dumnezeu al celor morţi, ci al celor vii (Matei 22, 32). În Taina Botezului creştinii au murit împreună cu Cel ce intrînd în apele Iordanului a zdrobit puterile demonice care se încuibaseră acolo şi astfel ei vor trăi împreună cu El (cf. II Tim. 2, 11). Astfel trupul acesta muritor se va îmbrăca în nemurire prin întrarea în El a vieţii lui Hristos însuşi (II Cor. 15, 53; 4, 11).

„Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire." Cu acest imn al îngerilor de la naşterea lui Iisus începe Liturghia ortodoxă, pentru a ne arăta că ceea ce se realizează aici este această venire a Cerului pe pămînt şi urcarea pămîntului la cer, această împlinire anticipată a voinţei lui Dumnezeu pe pămînt precum în cer pînă ce „lumea cea dintîi" va fi transfigurată într-un cer nou şi un pămînt nou".

Pr. prof. *Ion Bria*

Sf. Apostol Pavel, promotor al unei Pastorale umaniste

Preocupat în întreaga sa activitate misionară de a-l face cunoscut tuturor pe Iisus din Nazaret, Domn şi Mîntuitor, Sf. Pavel a devenit protagonistul unei pastorale variate şi originale. Urmare a experienţei sale religioase şi a ideilor sale teologice profunde, Sf. Pavel a ştiut, ca nimeni altul în epoca apostolică, să dezvolte cu realism şi tact dinamic metode noi de acţiune pastorală, fără a diminua prin aceasta sensul autentic al Evangheliei lui Hristos. Sf. Pavel prezintă „omul" în adevărata sa măreţie, pe care Creatorul i-a dăruit-o: „noi sîntem creatia lui Dumnezeu, El ne-a zidit în Hristos Iisus pentru fapte bune" (Efes. 2, 10). În viziunea pastorală a Sf. Pavel omul nu este o realitate anonimă, o existenţă ruptă de colectivitate, adică de grupul social ori etnic de care aparţine. Dimpotrivă, omul îşi află realizarea sa deplină numai în Iisus Hristos, în calitatea sa de „creatură nouă" (II Cor. 5, 17; Gal. 6, 15), în conformitate cu răspunsul personal dat la chemarea lui Dumnezeu prin har şi în colectivitate. Ca nimeni altul, Sf. Pavel a înţeles că misiunea lui Iisus din Nazaret, exclusiv religioasă, a avut drept scop să imprime acţiunii umane un sens profund printr-un spirit nou de responsabilitate personală, întemeiată pe o pastorală spontană şi vie, ce nu putea să nu ţină cont şi de anumite valori cu caracter umanist. Astfel se explică faptul pentru care Sf. Pavel abordează în scrisorile sale tematici dintre cele mai diverse cum ar fi: munca, legislaţia civilă, respectul datorat autorităţilor, respectul pentru om şi drepturile sale, respectul pentru conştiinţa omului, respectul pentru valorile umane etc.

a) *Atitudinea dreaptă a lui Paul*

„N-am nedreptăţit pe nimeni,
n-am păgubit pe nimeni,
n-am înşelat pe nimeni."

(II Cor. 7, 2)

Noblеţea caracterului şi realismul pastoral al Sf. Pavel îşi găsesc confirmarea în atitudinea sa plină de umanism faţă de semenii săi şi faţă de drepturile lor. Sf. Pavel nu împărtăşeşte în viaţa sa apostolică o atitudine abstractă, dimpotrivă el este realist, căci imaginea pe care el o are despre om, destinatarul „adevărului Evangheliei" (Gal. 2, 5. 14), include atît cîmpul său de acţiune, cît şi relaţiile interpersonale. Sf. Pavel insistă în mod sistematic în scrisorile sale raportînd îndemnurile sale pastorale la un concept de tip nou, care să anim eze viaţa religioasă din comunităţile fondate de el, este vorba de conceptul *bine:* „urmaţi întotdeauna *binele*, atît între voi, cît şi faţă de toţi ceilalţi" (I Tes. 5, 15). Însuşi comportamentul Sf. Pavel se vrea a fi un model de acţiune pastorală cu implicaţii semnificative: „noi avem în vedere *binele* nu numai în faţa Domnului, ci şi înaintea oamenilor" (II Cor. 8, 21). Astfel în viziunea pastorală a Sf. Pavel noţiunea de *bine* devine un mijloc de stimulare a activităţii şi a raporturilor umane îndreptate spre un ţel precis şi motivat în perspectiva credinţei creştine.

b) *Pacea, un imperativ existenţial*

„Să urmărim ceea ce conduce la pace." (Rom. 14, 19).

Viaţa celui ce crede în Hristos, după părerea Apostolului Pavel, nu angajează numai propria-i persoană, ci întreaga comunitate creştină. Aceasta înseamnă că între cele două realităţi — persoană-comunitate — trebuie să existe premizele necesare care să favorizeze pacea ca o condiţie existenţială. Se poate vorbi la Sf. Pavel de o autentică „teologie a păcii" fundamentată pe cuvîntul inspirat al Evangheliei. Sf. Pavel se defineşte pe sine ca fiind predicator al „Evangheliei păcii" (Efes. 6, 15), în centrul căreia se află persoana lui Hristos ca operator al păcii: „El a venit să vestească pacea, pace pentru voi, care eraţi departe, şi pace pentru cei ce erau aproape" (Efes. 2, 17).

În citatul de mai sus Sf. Pavel nu se referă numai la predica lui Iisus, ci şi la predica apostolică succesivă. Unul din ţelurile acesteia a fost acela de a conştientiza pe creştin asupra necesităţii existentiale a păcii, în primul rînd la nivelul relaţiilor interpersonale: „trăiţi în pace cu toti oamenii, în măsura în care depinde de voi" (Rom. 12, 18). Astfel în perspectiva pastorală a Sf. Pavel, pacea devine temelia pe care el construieşte, pacea fiind *ultima ratio*, adică Hristos însuşi: „căci El este pacea noastră" (Efes. 2, 14).

c) *Ce gîndeşte Sf. Pavel despre muncă?*

„Am auzit că sînt printre voi unii care duc o viaţă fără rînduială . . . Pe aceştia noi îi invităm şi-i rugăm în Domnul Iisus Hristos să muncească în linişte şi să mănînce pîinea pe care ei înşişi o vor cîştiga." (II Tes. 3, 11—12)

În citatul menţionat Sf. Pavel nu se referă direct la problematica muncii, el face acest lucru însă în versetul imediat anterior, verset considerat ca fiind regula de aur a muncii creştine: „dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănînce" (II Tes. 3, 10). În citatul ce face obiect de analiză, Sf. Pavel se referă mai degrabă la atitudinea creştină faţă de munca de fiecare zi. Forţa argumentativă a lui Pavel se concentrează în jurul paralelismului dintre următoarele două expresii: a duce o viaţă dezordonată — a munci în linişte. Creştinul prin însăşi natura vocaţiei sale, va opta pentru fraza a doua care este motivată de Sf. Pavel printr-o referinţă directă „la Domnul Iisus Hristos". Munca cinstită este singura sursă de existenţă; Sf. Pavel rămîne ferm pe această poziţie, ea constituind o componentă importantă a pastoralei sale, căci a fi creştin înseamnă în primul rînd a duce o viaţă nouă sub înrîurirea Duhului. Acest lucru este cu atît mai semnificativ, dacă se ţine cont de faptul că în mentalitatea păginâ munca era considerată ca fiind un apanaj exclusiv al sclavilor. Creştinii însă sînt chemati să vadă în muncă o datorie nobilă, un ideal ce trebuie împlinit aici pe pămînt conform voinţei divine.

d) *Forţa motrică a conştiinţei umane*

„. . . fiecare să se ţină după propria judecată." (Rom. 14, 5)

În structura de valori „omul" care acţionează prin intermediul „judecăţii" şi a „conştiinţei" sale, constituie obiectivul principal al tuturor iniţiativelor pastorale din partea Sf. Pavel. Idealul creştin, la care fiecare este chemat, este exprimat de Sf. Pavel prin termenul *anakainôsis*, adică „continua reînnoire a judecăţii sale" (vezi Rom. 12, 2). Reala *anakainôsis* angajează atît judecata, cît şi conştiinţa umană, lucru care confirmă implicit apartenenţa creştinilor la Noul Ev instaurat de Hristos. În

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. Dr. *Vladimir Peterca*

Despre originea românească ...

(Continuare din pag. a 4-a)

frumusetii limbii: „Fost-am pe drum la marginea satului Vlaşki Dol, aci am întîlnit pe doi oameni cu carul, unul cu capul gol şi se vedea cu faţa bătrînă. Eu am zis sîrbeşte: „Dobra kobastrice", el tăcînd vor să mă treacă, eu deodată am zis românește: „bună cale neaică"; lui păru bine şi răspunse românește: mulţumesc Dumitale părinte; Eu l-am întrebat pe el, cine-t este în car. Eară lui părură, au stătut citva, din ochi lui pica lacrimi şi răspunse: mi fiul meu, este părinte şi acum la Pojarevac, la bătaie s-a împuşcat şi l-am loat cu caru, să-l aduc acasă, şi pe cale se despărţi cu sufletul; pe el unu l-am avut, rămăsei şi fără de el, vai de mine păcătosul. Lacrimile lui pică şi cu mine vorbea, eu vorbind cu el, oţîră să-l veselesc am zis lui.

Nu aşa neaică, să nu-ţi pară rău, atîta că el n-au perit la hoţie, nici la haducie, numai au fost cu vitejii, şi la vitejie au pierit şi au vărsat sîngele lui pentru dreptate şi pentru neamul lui, şi pentru viaţa noastră creştinească; neamul lui rămîne numele slăvit, şi sufletu lui, la lumea aceea în ceriu cu îngeri se va veseli. Aşa e frate şi creştine.

El răspunsă mie şi zisă: „Dumnezeu să-ţi dea părinte, mulţumim de cuvîntul şi de vorbele voastre; eu zise-i lui, cu noroc calea să vă fie neaică. Mai pe urmă el răspunse şi Domniei tale bună cale să dea Dumnezeu părinte."

Cu ani în urmă, la aceeaşi Academie de Ştiinţe din Belgrad, la secţia manuscrise (dos. nr. 4886), am depistat o scrisoare a cunoscutului istoric în domeniul balcanologiei, *Constantin Jireček (1854—1918)*, redactată în sîrbă, dar cu pasagii întregi în latină. Cunoscutul autor al lui „Geschichte der Bulgaren" (1876), „Geschichte der Serben" (1911), cel care a organizat întregul învăţămînt al Bulgariei, după eliberarea de sub otomani (ocupînd funcţia de ministru al Învăţămîntului, Culturii şi Artelor, în perioada 1881—1884), profesor la Universitatea din Praga (1884—1893), apoi la cea de la Viena (din 1893), şi care este considerat ceh de origine, de către toţi specialiştii (Der Grosse Brockhaus, vol. IX, Leipzig, 1931, p. 365; Bolşaia Sovetskaia Entiklopedia, tom. XVIII, ed. III, Moscova, 1953, p. 191; Vaclav Husa, Ceskoslovenské dejiny, Praha, 1963, p. 184), afirmă că se trage dintr-o familie de vlahi de pe coasta Dalmaţiei (Nicolae Ciachir, Războiul pentru independenţa României în contextul european, Bucureşti, 1977, p. 25). Aşa se explică şi interesul deosebit al lui Jireček faţă de vlahii din Dalmaţia şi publicarea cunoscutului studiu: „Die Rumänen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters" (3 volume, 1901—1904). Cu această ocazie vreau să relev faptul că istoriografia noastră n-a fructificat în suficientă măsură izvoarele iugoslave privind vlahii balcanici. *Mă refer la „Letopis Popa Dukljanina", izvor din secolul al XII-lea*, la „cei 170 de vlahi din judeţia lui Radul", document dat de *marele jupan Stevan Nemsnja din anul 1198, la codicele de legi al regelui Stevan Duşan (1349—1354* — anii se referă la anii elaborării Codicelui (Zakonikului) — N. N.), unde articolele *32, 77, 82 se referă la vlahi), la legea vlahică, compusă din 23 articole dată de banul croat Hanž Frankopan, la 18 martie 1436*, la dania mănăstirii Dobrinje din 1321 „zemlje ke se zovu vlaske" (pămînturile care se numesc vlahe), la *actul din 1419 cu referiri la „vlahul Stanciul", şi multe altele*, care întregesc rolul important pe care l-a jucat romanitatea orientală în evul mediu şi epoca modernă.

Ce concluzii tragem? Căutînd cu migală manuscrise, cărţi vechi etc., aflăm că spiritualitatea românească a lăsat amprente adînci si în afara hotarelor ţării, dar mai ales în spaţiul sud-est european.

Preot Profesor Dr. ION BRIA

Dicţionar de Teologie Ortodoxă

O teologie care se impune din ce în mai mult în lumea ecumenică trebuie să aibă propriile ei surse de confirmare. Ea nu se defineşte numai prin creaţiile şi interpretările şcolii ce o caracterizează ci mai ales, pentru cei în faţa cărora se afirmă, prin structurile de bază, simple şi permanente, care-i conferă obiectivitate şi autoritate.

O sumă a acestor elemente de bază ale teologiei româneşti, încadrată în Ortodoxia ecumenică, ne-o oferă lucrarea de pionierat a P. C. Pr. prof. Dr. Ion Bria, Director al Comisiei „Misiune şi Evanghelizare" în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, reprezentant de frunte al Ortodoxiei româneşti în lumea ecumenică contemporană, teolog de o indiscutabilă valoare, de autoritate şi prestigiu, autor de articole substanţiale, publicate în numeroase reviste din ţară şi din străinătate în mai multe limbi de circulaţie, lucrare apărută sub titlul „Dicţionar de Teologie Ortodoxă", în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, la Bucureşti în 1981 şi reeditată recent în 1986, în Olanda.

Dicţionarul a fost tipărit cu binecuvîntarea P. F. Părinte Patriarh Justin şi prefaţat de Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, părintele teologiei româneşti contemporane, care apreciază că această lucrare este „un fel de compendium al Dogmaticii creştine ortodoxe organizat alfabetic, un catehism alfabetic al credinţei noastre" (Prefaţă p. 5).

Dicţionarul are într-adevăr un caracter de catehism deoarece fiecare termen prezentat şi explicat este confirmat prin interpretarea patristică şi prin importante indicaţii bibliografice. Ca în orice lucrare ştiinţifică, autorul a întocmit la început un tabel cu traducerile folosite şi titlurile abreviate după care face o listă, cu un indice, bine venit în utilizarea practică, al tuturor termenilor incluşi în dicţionar, completat de alt indice, al termenilor teologici folosiţi ca termeni tehnici în cuprinsul explicaţiilor date la cuvintele din lucrare.

Acestea, prin explicaţiile, interpretarea şi argumentarea lor dovedesc echilibrul gîndirii ortodoxe, fidelitatea faţă de valorile tradiţiei, cumînţenia traducerii în viaţă a învăţăturilor de credinţă, frumuseţea interioară a practicilor liturgice, precum şi alte aspecte ale bogatului tezaur al spiritualităţii ortodoxe.

Tălmăcitor în limbaj ecumenic al valorilor Ortodoxiei printr-o serie întreagă de termeni intraţi deja în limbajul ecumenic pe care îi propune cititorului, autorul nu renunţă la rigoarea expresiei, la fidelitatea faţă de interpretarea patristică, nu face concesii, deşi cu rîvnă şi minuţiozitate caută şi găseşte cuvîntul potrivit. În acestea constă şi particularitatea discursului teologic al autorului, discurs ce se vede dincolo de aspectul fragmentar al lucrării.

Pentru valoarea sistematică, instrumentală, practică, documentară a „Dicţionarului", se impune o traducere a sa cel puţin într-o limbă de circulaţie.

Pr. *Teodor Damian*

Diaconul Coresi

— ctitorul limbii române literare —

Sub acest text, în faţa bisericii voievodale din Şcheii Braşovului şi a complexului muzeal, străluceşte de cîteva săptămîni, monumentala statuie a Diaconului Coresi. Pentru prima dată i se restituie acest drept de a purta înfăţişare tridimensională ctitorului limbii române literare, celui care, prin fapta sa editorială, slujind în egală măsură Biserica şi poporul, a realizat, prin operă, începuturile şi biruinţa scrisului în limba română, dăruind poporului posibilitatea de a se ruga, uşurinţa de a gîndi şi înmlădierea de a se exprima în limba constituită la vatră prin veacuri de existenţă. Venită să distrugă barierele unui slavonism cultural, care, vreme de mai bine de cinci veacuri încorsetase puterea de manifestare creatoare prin „întunericul de cuvinte", opera coresiană, după ce în prealabil şi-a alimentat izvorul vorbirii în gîndul şi vorba din „casa cea mare a ţării", vine să polarizeze unitatea de gîndire şi simţire a unui neam ortodox, nevoit să trăiască după voinţă străină de cugetul său, împărţit în trei spaţii mioritice, de fapt unul şi acelaşi.

Răspîndită cu forţa voită a simţămîntului de necesitate, folosită cu dăruirea conştientă a indentităţii de credinţă ortodoxă şi înzestrată cu florilegiul metaforic al unei limbi cu vechime milenară, cartea coresiană a adunat sufleteşte, prin limbă, gîndire şi simţire pe toţi românii laolaltă, dînd formă gîndului şi simţirii îndulcind zilele de suferinţă ale unui popor purtat pe furtună în corabia bătută de valuri, nevoit să se strecoare după exemplul firului de apă printre crestele abrupte ale unei istorii.

Mobilizat de valoarea acestui cărturar, sculptor de frumos renume, Ioan Meiu, începînd din anul 1967, a încercat mai multe prototipuri (parte din ele în stil bizantin) pentru a imortaliza tridimensional chipul marelui cărturar, definitivînd acum prin a realiza, cu concursul sculptorului Wagner (ucenicul sculptorului Ioan Jalea) imaginea monumentală, încadrată în maniera de creaţie a renaşterii, epocă în care a trăit de altfel Coresi.

Expresia aproape voievodală a trofeului vine să dea parcă expresie cuvintelor din cartea coresiană: „Şi dac-am cetit, bine am ispitit şi socotit şi am aflat că toate tălcuiesc, adeverează şi întăresc, cu scriptura sfîntă şi mie tare plăcută şi am scris cu tiparul voao fraţilor, românilor să fie pre învăţătură şi vă rog ca fraţii miei să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea voi înşivă cum că e mărgăritariu şi comoară ascunsă într-însele" (Coresi — „Cartea cu învăţătură", 1567).

Sînt cuvinte semnificative nu numai pentru a dovedi posibilitatea de exprimare într-o limbă atît de românească şi literară, dar şi pentru a dovedi importanţa acestui cărturar, care, din proprie iniţiativă, purtat de trăiri proprii, răspunde necesităţii de grăire a unui popor, creind pentru aceasta, monumentala sa operă.

Statuia lui Coresi completează azi fericit tematica din sala coresiană a muzeului, oferind vizitatorului o posibilitate în plus de a înţelege o epocă şi o personalitate istorică.

Prof. *Vasile Oltean*

Arhimandritul Eufrosin Poteca

S-au împlinit 200 de ani de la naşterea celui ce avea să devină, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, filozoful, pedagogul, profesorul, predicatorul şi poligl otul Arhimandrit Eufrosin Poteca. El însuşi mărturisea spre bătrîneţe, în nişte însemnări autobiografice, că: „M-am trudit mai mult decît toţi, de am învăţat mai bine şi carte românească şi grecească şi elinească cu gramatica ei, şi latinească şi italienească şi franţuzească cu gramatica lor, şi din ştiinţe: geografia, istoria, logica, morala, filozofia, fizica cu toate ramurile ei; ştiinţa legilor cu dreptul roman civil, dreptul firesc şi dreptul politic şi, peste toate, teologia, şi mai fusesem şi profesor atîţia ani, tălmăcisem şi tipărisem cărţi foarte folositoare".

Născut într-o familie de ţărani din localitatea Nucşoara (Prahova), la vîrsta de şapte ani începe să înveţe carte. Inteligent şi vioi la minte, deprinde în scurtă vreme toate cunoştinţele dascălului. Tatăl său voia să-l înscrie la şcoala grecească din Bucureşti, dar taxele de întreţinere îl împiedică. Din această cauză, tînărul Radu Poteca devine ucenic de prăvălie la un negustor grec, care, încîntat de el, îl trimite, împreună cu fiii săi, la şcoala grecească.

La îndemnul unui călugăr, fost profesor la Academia grecească, Radu intră novice în Mănăstirea Căldăruşani. De aici, pleacă la Mănăstirea Neamţ, atras de atmosfera duhovnicească monahală creată de marele stareţ Paisie Velicicovschi, unde se şi călugăreşte, primind numele de Eufrosin.

De la Mănăstirea Neamţ, se reîntoarce la Bucureşti pentru a-şi continua studiile, absolvind Academia grecească în anul 1816. Proaspăt absolvent, este numit profesor la această renumită şcoală, unde predă teologia timp de doi ani (1816—1818).

În anul 1818, cînd marele dascăl Gheorghe Lazăr, arhidiaconul de la Sibiu organizează în Bucureşti prima şcoală românească, ridicînd-o la rang de „învăţămînt superior", monahul Eufrosin Poteca se înscrie la această şcoală, conştient fiind de marele rol ce-l va îndeplini acest „izvor de idei înălţătoare şi de o puternică îmboldire către o viaţă românească".

Remarcat, pentru calităţile sale deosebite, Eufrosin Poteca este numit profesor de religie şi geografie la Şcoala lui Gheorghe Lazăr, devenind un înflăcărat colaborator al său.

În 1820, beneficiază de prima bursă de stat acordată unui grup de patru tineri studioşi pentru a urma cursurile universitare în străinătate. Astfel, timp de trei ani, aprofundează teologia, filozofia, dreptul, geografia, fizica şi astronomia la Universitatea din Pisa (Italia). Apoi, urmează alţi doi ani la Sorbona (Paris), rîştigîndu-şi un nume de prestigiu între contemporanii săi. Datorită culturii sale, i se oferă posturi de profesor în cele mai vestite centre de cultură ale vremii: Paris, Londra, Roma şi Petersburg. Însă, dragostea de ţară şi setea de a sluji poporul din sînul căruia se ridicase, îl îndeamnă să refuze această cinste, şi revine la Bucureşti. Aici, în atmosfera de renaştere a culturii româneşti, va depune întreaga sa cultură, teologică şi laică, în slujba ridicării spirituale şi materiale a poporului, folosind pentru realizarea acestui scop trei arme puternice: condeiul, catedra şi amvonul.

Îndată după reîntoarcerea sa în ţară (1825), ieromonahul Eufrosin Poteca este numit profesor de filozofie „în limba noastră" la Colegiul Sfîntul Sava. A rămas celebră prelegerea rostită cu ocazia inaugurării cursurilor de filozofie în limba românească, în care a subliniat „mîndria originii române şi mai ales reacţia contra străinismului şi îndeosebi împotriva grecilor", fiind ascultată de tineretul şcolar, de „prelaţi, eforii şcoalelor şi demnitari", în frunte cu mitropolitul Grigorie al Ţării Româneşti.

Arhimandritul Eufrosin Poteca desfăşoară o activitate vastă. Pe lîngă cursurile de la Colegiu, începe bogata sa activitate publicistică. În anul 1826, tipăreşte primul volum de predici originale în limba română, intitulat *Cuvinte panigherice şi moralnice*, şi rosteşte cuvîntările festive la cele mai importante momente festive din viaţa bisericească, socială şi şcolară.

În toamna anului 1828 pleacă la Buda, unde tipăreşte *Filosofia cuvintului*, traducere personală a lucrării lui Johann Gotlie Heineccius (1681—1741). La întoarcerea în ţară, este ridicat la rangul de „Arhimandrit" (1829), şi mai funcţionează un an ca profesor la Sfîntul Sava (1831—1832).

Critic necruţător al nedreptăţilor sociale, al potentaţilor vremii, şi apărător înflăcărat al celor nedreptăţiţi şi oropsiţi, Arhimandritul Eufrosin Poteca atrage asupra sa ura celor puternici care suspendă de la catedră pe acest „filozof îndrăzneţ care cere mereu eliberarea robilor, dreptate peste tot şi impozit progresiv pe venit".

Numit stareţ la Mănăstirea Gura Motrului (Mehedinţi), este, de fapt, înlăturat cît mai departe de centrul vieţii politice şi culturale. Evident nedreptăţit, vajnicul călugăr nu se descurajează, ci desfăşoară o activitate remarcabilă pentru restaurarea sfîntului locaş, grav avariat de cutremurul din 1830, pentru organizarea obştei monahale, găsită într-o situaţie tristă; continuă seria publicaţiilor, şi rosteşte numeroase cuvîntări funebre, la înmormîntarea unor înalţi demnitari, şi cuvîntări festive în faţa domnitorilor şi a ierarhilor.

Astfel în 1832 publică *Enhirid, adică Minelnic al pravoslavnicului hristian* şi compune *Catehismul mititel, cuprinzînd dogmele şi tainele Bisericii răsăritului, pentru învăţătura pruncilor*, apărut în anul 1833. La 15 august 1836, episcopul Chesarie al Buzăului îl deleagă să deschidă cursurile Seminarului din oraşul său de reşedinţă, unde rosteşte o cuvîntare memorabilă. Tot în acest an, tipăreşte *Sfinta Scriptură pe scurt*.

În 1839 publică *Slujba Sfîntului Alexandru*, şi rosteşte o serie de cuvîntări. Dintre ele cunoaştem: *Cuvînt zis în sfînta Mitropolie din Bucureşti cu prilejul sărbătoririi Sfîntului Alexandru şi a zilei prea înălţatului nostru domn Dimitrie Ghica* (30 august); *Cuvînt pentru ziua înălţării pre scaunul domnesc a M. S. Prinţului Alexandru Dimitrie Ghica. Asupra datoriilor sale* (14 octombrie); *Cuvînt la îngroparea Prea Sfinţitului Arhiereu Ioanichie Stratonichia* (30 octombrie); *Cuvînt la îngroparea răposatului doctor Constantin Estiotul* (27 ianuarie 1840). În 1842, rosteşte *Cuvînt epitafiu la îngroparea dumneaei răposata cocoană Catinca Băneasa Filipeasca* şi tipăreşte preţioasa lucrare *Istoria monastirilor Valahiei sau faptele prinţilor domnitori Ţării Româneşti*, din care se constată înaltele sale calităţi de istoric şi cercetător, în prefaţa căreia pune problema secularizării averilor mănăstirilor închinate diferitelor instituţii eclesiastice străine.

La 1 ianuarie 1844 îl găsim invitot la Mitropolia din Bucureşti, pentru a rosti un *Cuvînt la Anul Nou*.

În anii următori, desfăşoară o susţinută activitate predicatorială. Traduce şi tipăreşte *Cuvintele înţeleptului Massillon sau Petit Carême* (1846) şi rosteşte mai multe cuvîntări, dintre care se păstrează: *Vorbirea sfinţiei sale Părintelui Eufrosin Arhimandritul către înălţimea sa domnul stăpînitoriu Ţării Româneşti Grigorie Dimitrie Barbu, în Mănăstirea Motrului*, 25 septembrie 1846; *Cuvînt rostit către domnitorul Gheorghe Bibescu cu prilejul vizitării judeţului Dolj* (1847); *Cuvîntare rostită în ziua Sfîntului Nicolae cu prilejul onomasticei împăratului Nicolae al Rusiei* (6 decembrie 1848); *Cuvîntarea către domnul Ţării Barbu Stirbei, rostită în 1849 cu ocazia vizitei făcute de domnitor la Mănăstirea Motru*. Ultima cuvîntare păstrată este un *Cuvînt pentru întîmpinarea episcopului Calinic al Rîmnicului, cu prilejul vizitării Mănăstirii Gura Motrului* (25 iunie 1858).

Viaţa Arhimandritului Eufrosin Poteca, petrecută la Mănăstirea Gura Motrului, a fost exemplară, închinată rugăciunii şi muncii, cugetării filozofice şi meditaţiei religioase. În această atmosferă, s-a stins din viaţă la 10 decembrie 1858. Mormîntul, sub streaşina sudică a bisericii, este acoperit cu lespede de marmură roşie. Pe ea, pelerinul citeşte cu emoţie epitaful compus de ucenicul şi admiratorul său, Ion Eliade Rădulescu:

„Aici, cu trupul zace Eufrosin Cuviosul / Cu sufletul e-n ceruri, cu mintea-n cele scrise / Cu numele în şcoale, în inima junimei / Te bucură, Eufrosin; potecile virtuţii / Înguste şi spinoase ştiuşi a le străbate / Ai onorat viaţa de preot, de profesor / D-apostol al lui Hristu".

•

Activitatea acestei ilustre personalităţi a monahismului românesc a fost analizată în studii competente, publicate în tratate, reviste, istorii şi dicţionare enciclopedice subliniind aportul incontestabil adus promovării culturii teologice, filozofice, pedagogice, predicatoriale şi sociale. Pentru a ilustra gîndirea sa, vom prezenta numai cîteva idei, expuse mai ales în cuvîntări şi prefeţele cărţilor tipărite.

Aplicat predilect spre filozofie, Arhimandritul Eufrosin Poteca a devenit un gînditor de frunte al epocii sale. El dezvoltă, în special, „filozofia moralnică", despre care zicea, că „scopul filozofiei mele priveşte spre a da înţelegere deplină ascultătorilor mei, că fără dreptate şi iconomie, societatea politicească nu poate sta . . ., că cine contribuie mai mult, acela e cel mai nobil şi mai cinstit; că a mai ţine robi este împotriva firii, împotriva politicii sănătoase şi împotriva sfintei noastre credinţe".

Din filozofie, Arhimandritul Eufrosin Poteca a făcut un mijloc de aprofundare a teologiei, discipline care sînt strîns unite şi în slujba omului. El afirmă cu un adevărat credincios trebuie „să crează şi să cunoască pe Dumnezeu Tatăl a toată natura, să crează nemurirea sufletului şi învierea morţilor". Într-una din cuvîntările sale, zice: „Toţi oamenii sîntem, pentru că este Dumnezeu. Toţi avem acelaşi început şi acelaşi sfîrşit". Convins de egalitatea tuturor oamenilor, cerea drepturi egale pentru toţi. „Oricine poate să înţeleagă — afirma el — nobilitatea de obşte a omenirii nu mai poate suferi nici a fi rob el însuşi, nici a tine pe alţii în robie".

Pătruns de înalta concepţie creştină despre valoarea omului, Eufrosin Poteca a depus eforturi deosebite pentru luminarea lui prin învăţămîntul predat în limba română, arătînd că „aspiraţia cea mai mare a românilor trebuie să fie o educaţie inteligentă, ca să scape odată de ocara neştiinţei". Pentru realizarea acestui scop, elaborează metode noi, devenind astfel un excelent pedagog. Despre una dintre aceste metode spune că „trebuie să îndeplinească două condiţii: să înlesnească elaborarea treptată a ideilor în mintea şcolarilor şi să uşureze însăşi munca învăţătorilor".

Promotor al celor mai avansate idei ale timpului, ctitor de filozofie şi învăţămînt românesc, orator şi gospodar, publicist şi luptător pentru dreptate socială, Arhimandritul Eufrosin Poteca rămîne în istoria ţării noastre o ilustră personalitate şi pildă de sacrificiu, pentru slujirea Patriei şi Bisericii străbune.

Arhim. *Veniamin Micle*

Prot. Dr. Simion Radu — octogenar

Părintele prof. Dr. S. Radu s-a născut la 18 noiembrie 1906, în Mohu (lîngă Sibiu), dintr-o familie de ţărani. Terminînd cinci clase primare în sat, la 1 sept. 1919, părinţii îl înscriu la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, pe care o termină în 1926. După un an în care funcţionează ca învăţător la Codlea, se înscrie la „Academia teologică „Andreiană" din Sibiu, în 1927 şi o termină în 1931. Acum trece şi examenul de bacalaureat la liceul „Gh. Lazăr" din Sibiu. În 1932, la recomandarea rectorului Nicolae Colan, se înscrie la Facultatea de Teologie din Cernăuţi unde obţine licenţa în 1935, tratînd subiectul „Sfînta Taină a Pocăinţei". Prof. Dr. Vasile Loichiţă, îl cheamă la doctorat, dar tînărul preot amînă, fiind angajat la ridicarea bisericii din Cristuru Secuiesc (Harghita). Urmează şi seminarul pedagogic universitar din Cluj, cu scopul să devină profesor de religie, pe care-l absolvă în 1935. În 1937 se înscrie la examenul de capacitate pentru profesorii secundari de la Iaşi, examen pe care îl promovează.

În anii 1942—1944, urmează cursurile Facultăţii de Litere şi Filozofie la Universitatea din Cluj-Sibiu şi este licenţiat în filozofie, filozofia culturii şi sociologie, cu calificativul „Magna cum laude", tratînd subiectul „Filozofia creştină, sinteză a gîndirii filozofice".

În ian. 1948, se înscrie pentru doctorat la Facultatea de Teologie din Bucureşti şi este promovat doctor în 1949, tratînd subiectul: „*Iubirea creştină şi realitatea socială*", studiu critic de sinteză etico-socială, în 420 p.

În decursul vieţii, Păr. S. Radu a ocupat postul de învăţător în Codlea (1926—1927). După absolvirea Teologiei din Sibiu, în 1931, este numit profesor de religie la gimnaziul comercial din Haţeg, 1931—1932, apoi, 1932—1938, este numit profesor la şcoala normală din Cristurul Secuiesc. Aici a fost ales şi preot paroh în 1933 şi a dezvoltat o importantă şi intensă activitate pastorală, ridicînd o biserică în centrul oraşului.

În anii 1938—1940, Păr. S. Radu a funcţionat ca profesor de religie ,titular la liceele de băieţi şi fete din Sighişoara.

La 1 sept. 1940, P. C. Sa se transferă la liceul „Gh. Lazăr", din Sibiu, cu titlul de profesor titular definitiv şi funcţionează pînă la 1 oct. 1948.

La liceul „Gh. Lazăr", Păr. S. Radu a funcţionat şi ca profesor la Seminarul Pedagogic Universitar, în anii 1941—1945, chemat aici de către Prof. Univ. Onisifor Ghibu, director.

În anii 1944—1947, Păr. S. Radu a fost secretar al Despărţămîntului „Astra" Sibiu, ales cu actul nr. 634/1944, care l-a declarat *membru fondator pe viaţă*. A funcţionat şi ca profesor de matematică şi fizică la ciclul II în Sibiu, 1948—1950. La 1 aprilie 1951, este numit asistent la Institutul Teologic Universitar Sibiu şi i se încredinţează seminariile de Teologie sistematică şi Testamentul Vechi, Liturgică, Pastorală, Omiletică şi Catehetică. A funcţionat în acest post doar un an, ocupînd în continuare funcţii administrative mai modeste. În 1958 este numit duhovnic II la Institutul Teologic Sibiu, post în care a lucrat 11 ani, pînă la pensionare, la 1 octombrie 1969, în vîrstă de 62/63 ani.

Idealul de care s-a călăuzit Păr. S. Radu în toată activitatea sa, a fost să dea Bisericii strămoşeşti preoţi cu vocaţie, înduhovniciţi, care să trăiască idealurile Evangheliei şi să fie pildă de rugăciune şi muncă, de slujire şi jertfă în mijlocul poporului.

Părintele S. Radu s-a remarcat şi printr-o meritoasă activitate pe terenul scrisului teologic. Lista sa bibliografică cuprinde peste 100 de titluri.

Dar Păr. Prof. S. Radu are, apoi, o bogată activitate literară-teologică în presa bisericească din cuprinsul Patriarhiei Ortodoxe Române. Astfel în anii 1942—1946, a publicat 3 lucrări şi 40 (patruzeci) de studii cu profil teologic-sistematic, filozofic, sociologic. Are, în manuscris, 22 (douăzeci şi două) de lucrări în extensiune de peste 4000 (patru mii p.). Între acestea semnalăm: două teze de licenţă şi două lucrări de doctorat în Teologie şi Filozofie la Bucureşti şi Cluj.

La împlinirea acestei frumoase vîrste de 80 de ani îi dorim deplină sănătate şi însemnate realizări în activitatea Prea Cucerniciei Sale, în continuare.

Pr. prof. *Constantin Bradea*

Sf. Apostol Pavel

(Continuare din pag. a 5-a)

felul acesta Sf. Pavel exprimă în termeni evident elenistici o gîndire nouă încadrată de motivaţii pastorale creştine. „A se ţine după propria judecată" — apostolul pare că vrea să spună că fiecare are dreptul să acţioneze în conformitate cu propria-i conştiinţă. Se poate deci afirma că Sf. Pavel prin citatul din scrisoarea către Romani, pune bazele unei noi culturi pastorale la care se face referinţă deseori în scrisorile sale (Rom. 2, 15; 9, 1; I Cor. 1, 10; II Cor. 1, 12; II Tes. 2, 2). Cu alte cuvinte, în soluţiile pastorale propuse de Sf. Pavel, nici un efort nu este cruţat pentru a conduce cu respect şi-n deplină libertate conştiinţele acelor care aderă la Hristos. Însuşi Sf. Pavel, prin viaţa sa, se prezintă ca o pildă în acest sens: „conştiinţa mea, ce-i drept, nu-mi reproşează nimic" (I Cor. 4, 4). Este semnificativ faptul că termenul „conştiinţă" se îmbogăţeşte în viziunea Sf. Pavel cu valenţe specific creştine, graţie raportului nou stabilit între om şi Creator în virtutea dragostei şi a credinţei prin Iisus Hristos. În felul acesta judecata şi conştiinta omului devin pentru Sf. Pavel doi piloni importanţi ai unei structuri pastorale inedite şi curajoase.

e) *Virtuţile umane — obiectiv de atins*

> „*Fraţilor, tot ceea ce este adevărat, nobil, drept, curat, plăcut, tot ceea ce poate fi bun în virtute şi în aprecierea oamenilor, iată ce trebuie să vă preocupe.*" (Filip. 4, 8)

Acest text este fundamental pentru identificarea orientărilor umaniste ale Apostolului Pavel. Este posibil ca el să fi preluat respectiva listă de virtuţi în forma lor actuală din ambientul grec contemporan. Sf. Pavel confirmă prin acest citat, demn de luat în seamă, o deschidere semnificativă spre lumea timpului său şi nu atît spre valorile tradiţionale biblice.

Termenul central în textul citat mai sus este virtute (= *aretē*), folosit de Sf. Pavel numai în acest citat, de unde şi dificultatea de a delimita exact sensul său. Înţelegerea precisă a termenului „virtute" în acest caz este condiţionată de sensul profan ori religios pe care îl primesc ceilalţi termeni enumeraţi în prealabil: fără îndoială cel de-al doilea sens este cel exact. În această situaţie, lista celor şase virtuţi, chiar dacă la prima vedere sugerează o perspectivă semantică evident stoică, confirmă totuşi preocuparea Sf. Pavel de a prezenta, sub un mobil umanist nou, apelul său adresat Filipenilor „de a se ţine astfel tari în Domnul" (4, 1).

Nu este aceasta unica ocazie în care Sf. Pavel insistă pe lîngă credincioşii săi folosind un vocabular în termeni umanişti (Rom. 12, 20; Efes. 5 9). El utilizează în activitatea sa pastorală toate mijloacele de care dispune pentru a se face înţeles şi pentru a face atractivă învăţătura lui Hristos. El invită creştinii din Filipi să facă binele şi să nu închidă ochii la valorile acestei lumi, dimpotrivă aceste valori sînt parte integrantă a lumii iar creştinilor le este îngăduit să aleagă tot ceea ce se prezintă ca virtute autentică pentru a-l sluji pe Hristos. Cele două imperative din finalul versetelor 8 şi 9 întăresc şi mai mult spiritul pastoral deschis al lui Paul: „iată ce trebuie să vă preocupe", „iată ce trebuie să practicaţi".

f) *Concluzie*

Consideraţiile, deşi sumare, asupra unor aspecte pastorale pauline ne conduc la următoarele concluzii:

1. Sf. Pavel nu este apostolul compromisurilor uşoare, dimpotrivă el ştie să apere cu clarviziune „Evanghelia lui Hristos" (Gal. 1, 7) cu toate implicaţiile de natură pastorală ce decurg de aici. După părerea sa, creştinul este angajat total într-un proces al cărui scop este să ajungă la „cunoaşterea Fiului lui Dumnezeu şi edificarea omului desăvîrşit, în măsura vîrstei care realizează plinătatea lui Hristos" (Efes. 4, 13).

2. Datorită realismului său teologic, Sf. Pavel dezvoltă o pastorală inedită de tip umanist. El fructifică în acest scop toate resursele interioare ale omului, care să conlucreze la realizarea a ceea ce el numeşte „omul cel nou", creat după asemănarea lui Dumnezeu, în dreptate şi în sfinţenia adevărului" (Efes. 4, 24).

3. Prin activitatea sa pastorală, Sf. Pavel ne oferă o lecţie de respect faţă de valorile umane. Aspectul important care ne menţine în contact cu el este convingerea, eliberatoare şi stimulantă, că religia creştină, oferindu-l pe Hristos, nu numai că nu minimalizează omul natural, nu-i mutilează posibilităţile de cercetare şi acţiune, nu-i îngustează idealul de cucerire ştiinţifică sau tehnică, dar ridicîndu-l în mod divin pe culmile existenţei sale, îi însufleţeşte şi-i exaltă sinceritatea şi profunzimea umanismului propriu.

BIBLIOGRAFIE CONSULTATĂ:

Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Kittel) .

J. Levie, „Les ‚valeurs humaines' dans la Théologie de Saint Paul", Biblica (1959), 800—814.

E. Lohmeyer, Der Brief an die Philipper, Kolosser und an Philemon, 1956, Göttingen.

W. Egger, Philipperbrief (în Die Neue Echte Bibel), 1985, Würzburg.

TATA

Tata-a fost un om de piatră,
A-nfruntat orice nevoi.
Pentru ţara lui de glorii
A făcut cinci ani război.

Mama-l îndemna adesea,
Pentru noi, deşi n-a stat,
Să s-aplece pe cît poate.
El a stat neaplecat.

A fost sclav la vremea dusă,
Ce prin ani l-a tot lovit,
Nu s-a plîns, a stat de stîncă,
A rămas nebiruit.

A muncit la plug, la sapă,
A cărat în spate, greu.
A fost pentru timp ca vita,
Pentru noi un Dumnezeu.

A trudit din zori în noapte,
Dar cinstit, în chip şi fel.
Cît i-a fost de aspră viaţa
Nu ne-a dat de lîngă el . . .

Virgil Carianopol

Sărbătorirea zilei Patronilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu

La 30 ianuarie, Ortodoxia ecumenică prăznuieşte ziua Sfinţilor Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz şi Ioan Gură de Aur.

Din anul 1936, cînd a avut loc primul congres al profesorilor de teologie, la Atena, această zi a devenit şi sărbătoarea patronală a instituţiilor de învăţămînt teologic ortodox din întreaga lume, Sfinţii Trei Ierarhi fiind socotiţi nu numai modele de dascăli şi preoţi cu înaltă cultură, dar şi de tineri creştini dornici de a-şi împodobi sufletul cu cele mai alese virtuţi şi a-şi îmbogăţi mintea cu cele mai folositoare învăţături din domeniul disciplinelor teologice şi laice.

La Sibiu, sărbătorirea Sfinţilor Trei Ierarhi a început prin oficierea, în catedrala mitropolitană, a Sf. Liturghii de către P. S. Episcop Gherasim al Rîmnicului şi Argeşului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi dintre profesorii Institutului, consilierii eparhiali şi preoţii de la catedrală.

La momentele potrivite, P. S. Sa a hirotonit întru preot şi diacon pe doi dintre absolvenţii Institutului nostru, subliniindu-se în acest fel, menirea de înaltă responsabilitate a şcolilor teologice de a pregăti slujitori vrednici ai Sf. altare.

Predica zilei a fost rostită de către pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului.

La ora 13 a avut loc, în aulă, festivitatea dedicată aniversării patronilor.

P. C. arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului a rostit un cuvînt de deschidere salutînd prezenţa în mijlocul profesorilor şi studenţilor a Înalt Prea Sfinţitului dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului şi a P. S. Episcop Gherasim al Rîmnicului şi Argeşului, invitat de conducerea Institutului, dat fiind faptul că, la Sibiu, studiază în prezent 30 de fii duhovniceşti de pe raza eparhiei pe care P. S. Sa o păstoreşte.

În continuare P. C. protos. dr. Casian Crăciun, spiritual-asistent, a expus tema: „Sfinţii Trei Ierarhi — modele de urmat pentru tinerii teologi."

Corul studenţilor, dirijat de către P. C. arhid. lector Ioan Popescu, a executat mai multe bucăţi corale adecvate momentului, din compozitori autohtoni.

A vorbit apoi P. S. Episcop Gherasim, care s-a referit la strînsele legături ce au existat permanent între românii de pe ambele versante ale Carpaţilor şi în special între cei din ţinuturile vîlcene şi cei din zona Sibiului. P. S. Sa a amintit momente deosebit de evocatoare din istoria acestor relaţii cum au fost legăturile strînse şi corespondenţa între două mari personalităţi ale Bisericii noastre: Sf. Ierarh Calinic, episcopul Rîmnicului şi mitropolitul Andrei Şaguna al Transilvaniei.

În încheiere a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a rostit, cu acest prilej, obişnuita cuvîntare festivă pe care o prezintă anual, în faţa studenţilor, de la înscăunarea sa la cîrma Mitropoliei Ardealului.

Î. P. S. Sa a vorbit despre responsabilitatea misiunii preoţeşti şi despre datoria studenţilor teologi de a-şi dobîndi o temeinică pregătire, neezitînd să cerceteze şi domeniile culturii laice, acestea lărgindu-le orizontul spiritual. Sf. Trei Ierarhi le pot servi de exemplu, în această privinţă.

Înaltul Ierarh a exprimat mulţumiri şi tuturor factorilor bisericeşti şi de stat pentru sprijinul acordat spre bunul mers al Institutului nostru teologic, care a păşit de curînd în cel de-al treilea secol de existenţă.

Trecerea la cele veşnice a Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

În numărul din 1 ianuarie a. c., al ziarului nostru, am omagiat, printr-un substanţial articol semnat de pr. prof. dr. Vasile Mihoc, personalitatea alesului între preoţi — prof. dr. Grigorie Marcu, cu ocazia împlinirii venerabilei vîrste de 75 de ani (S-a născut la 7 decembrie 1911).

A fost însă voia Domnului ca la scurtă vreme după aceasta să-l cheme pe vrednicul Său slujitor la Sine, părintele prof. dr. Grigorie Marcu, fost rector al Institutului Teologic Universitar din Sibiu între 1976—1979, trecînd la cele veşnice luni, 21 ianuarie a. c.

Sicriul cu corpul neînsufleţit al adormitului în Domnul a fost depus în capela Institutului Teologic, unde a fost privegheat de către membrii familiei, profesori şi studenţi.

Slujba înmormîntării a avut loc joi, 24 ianuarie, în catedrala mitropolitană, fiind oficiată de către P. S. Episcop Vasile al Oradiei, înconjurat de un impresionant sobor de preoţi şi diaconi alcătuit din profesorii de la institut, consilieri, foşti studenţi ai pururea pomenitului profesorului Grigorie.

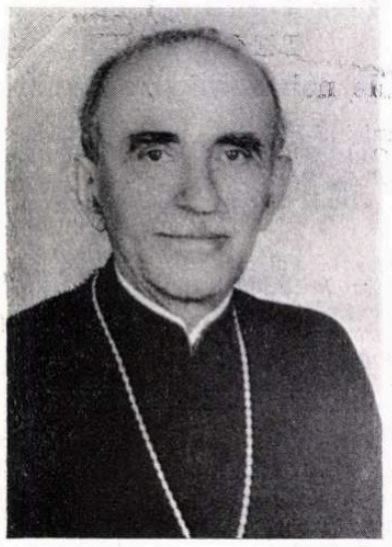

Au participat la funeralii:

— P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, împreună cu colaboratori ai P. S. Sale;

— O delegaţie a Episcopiei Evanghelice C. A. din România şi a Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar, ramura Sibiu, alcătuit din: prof. dr. Cristoph Klein — vicar, prof. dr. Hermann Pitters — prorector, prof. dr. Hans Klein;

— prof. dr. Hermann Binder, fost vicar al Episcopiei Evanghelice C. A., în calitate de coleg şi prieten;

— Pr. prof. dr. C-tin Corniţescu, delegatul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti;

— Arhid. prof. Constantin Bradea şi pr. Stelian Tofană, reprezentanţi ai Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

La căpătîiul adormitului în Domnul au rostit cuvîntări:

1. Arhid. prof. dr. C-tin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care după ce a exprimat profundul regret pentru greaua pierdere pe care o suferă instituţia noastră, slujită în mod pilduitor de pr. prof. dr. Grigorie Marcu vreme de aproape o jumătate de secol, a dat citire telegramelor de condoleanţe trimise de către:

— P. F. Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române;

— Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, aflat într-o misiune ecumenică la Geneva.

— Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, în calitate de fost coleg la institut şi de întîistătător al uneia dintre eparhiile sub oblăduirea cărora se află aşezămîntul nostru teologic.

2. Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, care a conturat profilul moral-spiritual al distinsului profesor, vrednicului preot şi luminatului cetăţean dr. Grigorie Marcu.

3. Pr. prof. dr. Constantin Corniţescu, care a transmis condoleanţe din partea Institutului Teologic Universitar din Bucureşti şi a evidenţiat marile merite ale celui adormit în îmbogăţirea patrimoniului teologic al Ortodoxiei româneşti.

4. Prof. dr. Hermann Pitters, prorectorul Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar ramura Sibiu, care s-a referit la contribuţia excepţională adusă de pr. prof. Grigorie Marcu la promovarea ecumenismului şi a unor strînse şi frăţeşti relaţii între instituţiile noastre de învăţămînt teologic.

5. Pr. prof. onorar dr. Nicolae Neaga, care a vorbit în calitate de coleg de generaţie şi de prieten apropiat.

6. P. S. Episcop Vasile al Oradiei, care a exprimat preţuirea Bisericii Ortodoxe Române, a Sf. Sinod pentru prestigioasa personalitate a teologului savant dr. Grigorie Marcu şi a adresat cuvinte de mîngîiere familiei îndoliate şi Institutului teologic pentru ireparabila pierdere suferită.

Într-o atmosferă de pioasă reculegere, toţi cei prezenţi l-au condus pe vrednicul de pomenire pr. prof. dr. Grigorie Marcu la lăcaşul de veşnică odihnă.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu dreptii să-l numere.

Pr. prof. *D. Abrudan*

PAMFIL MATEI, Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român (ASTRA) şi rolul ei în cultura naţională 1861—1950.

Referindu-se la instituţiile culturale ale românilor din perioada regimului austro-ungar, în special la cea mai importantă şi puternică dintre ele, *Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român*, „Cartea secretă", din 1907, scrisă exclusiv pentru uzul guvernului ungar, afirma în Secţiunea a VII-ea (dedicată acestora, n. n.) că, „de la întemeiere (1861) şi pînă astăzi a servit fără întrerupere scopurile naţionaliste române, fiind unul din principalii factori ai agitaţiilor separatiste române şi cel mai periculos element din punct de vedere al politicii de stat ungar". Este o apreciere convingătoare despre rostul excepţional pe care l-a îndeplinit *Asociaţiunea* în întărirea conştiinţei şi solidarităţii naţionale a poporului român, într-o vreme cînd românii transilvăneni traversau o grea etapă sub raportul existenţei lor naţionale.

Despre *Asociaţiunea* sibiană, s-a scris relativ mult de-a lungul deceniilor, în parte chiar de către truditori ai săi, mai ales la momente de bilanţ. De asemenea, în ultimele două-trei decenii au fost relevate meritele culturale şi politice ale *Asociaţiunii* în studii şi articole, s-au făcut aprecieri şi chiar prezentări mai ample ale activităţii sale şi în lucrări cu caracter de sinteză. Dar o lucrare care să investigheze după criterii ştiinţifice această vastă, complexă şi importantă expresie a mişcării politice şi culturale care a fost *Asociaţiunea* şi să realizeze aceasta pentru întreaga sa existenţă de nouă decenii, nu am avut pînă acum.

Cartea cercetătorului sibian, dr. Pamfil Matei. *„Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român" (ASTRA) şi rolul ei în cultura naţională 1861—1950* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986), apărută în această toamnă, cînd am omagiat împlinirea a 125 de ani de la întemeierea acestei adevărate Academii ardelene româneşti, vine să îndepărteze această lacună. O carte necesară, aşteptată, binevenită deci.

A încerca să cuprinzi uriaşa şi diversa activitate a acestei Academii transilvănene, de interes naţional — legată nemijlocit de numele ilustre ale lui Andrei Şaguna, George Barriţiu, Timotei Cipariu, Andrei Bărseanu, Vasile Goldiş, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Ion Lupaş ş. a. — în cca. 300 de pagini este o întreprindere temerară. Autorul a reuşit în întreprinderea sa, dovadă a unei cercetări îndelungate şi pasionate, care i-a permis să cunoască în amănunt *Asociaţiunea*. Astfel se explică excelenta sinteză şi dozarea atentă şi echilibrată a componentelor activităţii *Asociaţiunii* în cele opt capitole propriu-zise ale cărţii.

Autorul prezintă antecedentele *Asociaţiunii*, eforturile îndelungate şi stăruitoare depuse pentru întemeierea sa, arătînd că asociaţia culturală din Sibiu marchează doar o etapă — extrem de importantă de altfel — într-un şir întreg de încercări (şi realizări) ale românilor de pe întreg cuprinsul geografic românesc, de a organiza societăţi culturale, prin intermediul cărora să se servească interesele emancipării materiale şi spirituale a românilor; după cum ne este pe larg înfăţişată şi activitatea *Asociaţiunii* pînă la 1918, consolidarea sa organizatorică, lărgirea sferei sale de cuprindere, diversitatea impresionantă de mijloace, forme şi instituţii prin care a fost urmărită făurirea unităţii întregii românimi: de la studii şi cercetări, conferinţe, prelegeri şi broşuri pentru masele de ţărani şi pînă la ocrotirea familiei şi a copilului sau sprijinirea meseriaşilor, însoţirilor agricole, cooperativelor, băncilor populare. Se insistă asupra programului de cercetare în diferite domenii ale ştiinţei, justificînd afirmaţiile că *Asociaţiunea* a izvorît din aceeaşi concepţie şi din acelaşi imperativ ca şi *Academia Română*, a premers-o şi a suplinit-o în unele domenii de cercetare şi activitate culturalizatoare.

Meritul mare al cărţii cercetătorului sibian constă în prezentarea în detaliu a activităţii *Asociaţiunii* după înfăptuirea statului naţional unitar, contribuţia sa efectivă la culturalizarea poporului român, la dezvoltarea conştiinţei sale naţionale, insistîndu-se în egală măsură asupra împlinirilor, ca şi asupra unor perioade contradictorii şi inegale, demonstrînd însă că, pînă în pragul vremurilor noi, *Asociaţiunea* a fost departe de a-şi fi încheiat misiunea sa culturalizatoare, profund patriotică.

Desprindem cu claritate din lectura atentă a cărţii rolul de o covîrşitoare însemnătate pe care *Asociaţiunea* l-a îndeplinit în frontul românesc, în lupta pentru înfăptuirea idealului unităţii naţionale, pentru cimentarea şi dezvoltarea conştiinţei naţionale a poporului român.

Prof. *Mihai Racoviţan*

Slujba de binecuvîntare a paraclisului Institutului Teologic Universitar din Sibiu

În grija sa pentru formarea unor vrednici slujitori ai Bisericii ortodoxe transilvănene, Mitropolitul de pioasă amintire dr. Nicolae Bălan a înzestrat în 1935 Şcoala teologică de la Sibiu cu un frumos paraclis, care serveşte în egală măsură şi reşedinţa mitropolitană. Iconostasul, adus de vrednicul ierarh din parohia Bungard, de lîngă Sibiu, este o piesă brîncovenească de o deosebită valoare artistică.

Pictura executată de Anastase Demian se numără între realizările de prestigiu ale acestui binecuvîntat pictor.

Datorită îndelungatei folosiri, interiorul paraclisului a impus unele restaurări, mai ales la soclu. Totodată se cuvenea îmbrăcat în haina picturii şi un spaţiu rămas alb în absida altarului.

La îndemnul Î. P. S. Antonie al Ardealului şi cu contribuţia benevolă a seriei de preoţi de la cursurile misionar-pastorale din vara care a trecut, s-au executat lucrările de renovare şi de pictare a spaţiilor amintite.

În ziua de 2 februarie a. c., la sărbătoarea întîmpinării Domnului, Î. P. S. Sa a săvîrşit binecuvîntarea paraclisului, oficiind Sf. Liturghie, iar în final stropind cu apă sfinţită altarul şi naosul. Au participat profesorii şi studenţii Institutului.

Predica zilei a fost rostită de P. C. pr. prof. Ilie Moldovan.

În final a adresat un cuvînt de învăţătură Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a pus la inima studenţilor îndatorirea de a îmbina armonios pregătirea duhovnicească cu cea teologică şi cultural-cetăţenească.

SIMPOZION BISERICESC INTERNAŢIONAL LA SOFIA

Academia teologică din Sofia a marcat cea de a 1100 aniversare a venirii în Bulgaria a ucenicilor Sfinţilor Ciril şi Metodiu printr-un Simpozion internaţional la care au participat aproximativ 100 de persoane, dintre care 40 de peste hotare din 17 ţări.

Cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, din partea Bisericii Ortodoxe Române la Simpozion a participat o delegaţie condusă de către P. S. Episcop Epifanie al Buzăului din care au mai făcut parte P. C. Arhid. prof. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic din Sibiu, Diac. prof. Aurel Jivi de la acelaşi Institut şi P. C. Preot Alexandru Şchiopu, parohul Bisericii Ortodoxe Române de la Sofia.

Deschiderea solemnă a Simpozionului s-a făcut în ziua de 25 noiembrie, ziua în care Biserica Ortodoxă Bulgară cinsteşte pe Sf. Clement de Ohrida, unul dintre ucenicii Sfinţilor Ciril şi Metodiu şi patron al aşezămîntului teologic de la Sofia.

După Sf. Liturghie, săvîrşită în Paraclisul Academiei teologice, au început lucrările propriu-zise, de faţă fiind şi Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim şi alţi membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, precum şi reprezentanţi ai autorităţilor de stat şi ai forurilor ştiinţifice din R. P. Bulgaria.

In cuvîntul rostit cu acest prilej, Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim a evocat contribuţia ucenicilor Sfinţilor Ciril şi Metodiu la dezvoltarea culturii şi vieţii spirituale în Bulgaria.

Cuvinte de salut au fost adresate de către reprezentanţii Bisericilor Ortodoxe surori prezenţi la Simpozion. P. S. Episcop Epifanie, vorbind cu acest prilej, a apreciat şi subliniat importanţa contribuţiei ucenicilor Sfinţilor Ciril şi Metodiu pentru cultura poporului bulgar prin traducerea Sf. Scripturi şi a cărţilor de cult în limba slavă. Ca fost student al acestei instituţii teologice şi-a exprimat bucuria de a participa la această aniversare. P. S. Sa a transmis din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist urări de succes lucrărilor Simpozionului.

Lucrările Simpozionului s-au desfăşurat în cadrul a trei secţii. În secţia „Probleme teoretice teologice" P. C. Rector Constantin Voicu, care a fost co-preşedinte al acestei secţii, a prezentat referatul „Autori patristici în spaţiul carpato-danubiano-pontic pînă în secolul al IX-lea". În ziua următoare, în cadrul secţiei de Istorie bisericească, Diac. prof. Aurel Jivi a prezentat referatul „Creştinismul pe teritoriul României pînă în secolul al IX-lea".

Încheierea lucrărilor Simpozionului a avut loc în ziua de 27 noiembrie printr-o şedinţă plenară, după care a fost prezentat un film istoric dedicat epocii respective.

În timpul şederii la Sofia, delegaţia Bisericii noastre a asistat la un concert religios dat de Corala preoţilor din capitala Bulgariei, în ziua de 21 noiembrie, la care erau de faţă unii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Bulgare în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim. În cadrul recepţiei care a urmat, Conducătorul Bisericii Ortodoxe Bulgare a evocat în cuvinte călduroase participarea Sanctităţii Sale la întronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a participat şi la serviciile religioase oficiate în acest timp la Sofia. În Duminica din 23 noiembrie P. S. Episcop Epifanie, fiind invitat, a oficiat Sf. Liturghie împreună cu Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim şi ceilalţi membri ai Sf. Sinod bulgar în Catedrala „Alexandru Nevski".

În dimineaţa aceleiaşi zile membrii delegaţiei au făcut o vizită la Ambasada R. S. România din Sofia unde, împreună cu ceilalţi cetăţeni români aflaţi în Bulgaria, şi-au depus semnăturile în cadrul Referendumului pentru reducerea de către ţara noastră cu 5% a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare. Cu acest prilej delegaţia Bisericii noastre a fost primită de către Domnul Ambasador Vasile Pungan.

În seara zilei de 23 noiembrie a fost vizitată biserica ortodoxă română din Sofia şi a avut loc o întîlnire cu o parte din credincioşii parohiei. În cuvîntul rostit aici, P. S. Episcop Epifanie a împărtăşit celor prezenţi binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi i-a îndemnat pe membrii parohiei să nu-şi uite ţara de obîrşie, să fie uniţi în cuget şi simţiri şi să fie cetăţeni loiali ai ţării în care trăiesc.

Participarea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la Simpozionul bisericesc internaţional de la Sofia se înscrie ca o nouă contribuţie a Bisericii noastre la întărirea colaborării panortodoxe.

Diac. prof. *Aurel Jivi*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST pe lunile noiembrie și decembrie 1986

● Luni, 24 noiembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe D-l Arhitect Constantin Marinescu, de origine română din U.S.A., Președintele ACIER, însoțit de D-l Prof. Virgil Cîndea, Secretarul Asociației „România".*

● Joi, 27 noiembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe D-l Constantin Mitsotakis, președintele Partidului „Noua Democrație", din Grecia, însoțit de un grup de colaboratori. La primire au luat parte P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal și P.C. Pr. Alex. Tudor, Consilier patriarhal.*

● Marți, 16 decembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe P.S. Episcop Dr. Ioan Robu, Conducător al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București. P.S. Sa a fost însoțit de Monseniorul Petru Gherghel de la Iași, Provicar al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București.*

● Miercuri, 17 decembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la deschiderea ședinței Comisiei române de istorie eclesiastică comparată, care s-a ținut la Institutul Teologic din București.*

● Joi, 18 decembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa D-l Jan Koninckx, Ambasadorul Belgiei la București, într-o vizită de curtuoazie. A fost de față P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal.*

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa D-l Gaudenz Von Salis, Ambasadorul Belgiei la București. A fost de față P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la seara de colinde de Crăciun și Anul Nou prezentate de studenții Institutului Teologic Universitar din București.

● Vineri, 19 decembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa D-l Sergio Catani, Ambasadorul Italiei la București. A fost de față P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal.*

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa D-l Demetrio Boelsner, Ambasadorul Venezuelei la București. A fost de față P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la seara de colinde de Crăciun și Anul Nou prezentate de elevii Seminarului Teologic din București.

● Sîmbătă, 20 decembrie 1986, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa D-l Charles S. Van Strate, Ambasadorul Olandei la București. A fost de față P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar-patriarhal.*

SIBIU

■ Între 12 și 15 ianuarie 1987, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat, la Geneva (Elveția), la lucrările Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar între 16 și 25 ianuarie la lucrările Comitetului Central al C.E.B.

Duminică, 18 ianuarie a.c., împreună cu P.S. Episcop vicar-patriarhal Vasile Tîrgovișteanul, I.P.S. Sa a slujit la parohia ortodoxă română din Geneva, după care a participat la o agapă, împreună cu toți credincioșii.

Sîmbătă, 24 ianuarie 1987, I.P.S. Mitropolit Antonie a luat parte la serbarea Unirii Principatelor, organizată de asociația culturală românească „George Coșbuc" din Geneva, cu care prilej I.P.S. Sa a vorbit despre: „24 ianuarie în istoria și conștiința românilor." Cu același prilej, pr. Alexandru Joița, aflat la studii la Institutul ecumenic de la Bossey (Elveția), a vorbit despre „Mihai Eminescu, luceafăr al poeziei românești".

CLUJ

■ Duminică, 7 decembrie 1986, P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Șardu, prot. Huedin, jud. Cluj, păstorită cu vrednicie de preotul paroh Șerban Nicu Dorel. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ Luni, 8 decembrie 1986, I.P.S. Arhiepiscop Teofil a primit pe Sergio Catani — ambasadorul Italiei la București, care împreună cu soția, a făcut o vizită în municipiul Cluj-Napoca.

■ Duminică, 14 decembrie 1986, în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, în cadrul slujbei vecerniei, corul elevilor Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, dirijat de pr. prof. Vasile Stanciu, a susținut un reușit concert de colinde, la care a asistat un mare număr de credincioși.

■ Duminică, 21 decembrie 1986, P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Sf. Arhangheli din Cluj-Napoca, păstorită cu vrednicie de P.C. pr. Opriș Nicolae. P.S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură. La sfîrșitul Sf. Liturghii, corul parohiei, pregătit și dirijat de P.C. pr. O. Picu — cons. eparhial, a prezentat un frumos concert de colinde.

În aceeași zi, seara, după slujba vecerniei, în prezența P.S. Episcop-vicar Iustinian și a unui impresionant număr de credincioși, corul catedralei arhiepiscopale, dirijat și pregătit cu competență de P.C. Arhid. prof. Ioan Brie, a prezentat îndătinatul concert de colinde, care a desfătat duhovnicește pe toți cei prezenți.

În seara aceleiași zile, în prezența I.P.S. Arhiepiscop Teofil și a unui mare număr de credincioși, după slujba vecerniei, corul parohiei Sf. Dumitru din municipiul Cluj-Napoca, a susținut un reușit concert de colinde, care s-a bucurat de aprecierea deosebită a ascultătorilor.

ALBA IULIA

■ Marți, 6 ianuarie, la praznicul Botezului Domnului, P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală. După Sf. Liturghie s-a făcut slujba Aghezmei celei mari însoțită de un cuvînt de învățătură al P.S. Sale.

În cursul după-amiezii P.S. Sa a primit vizita ecumenică a Excelenței Sale Episcopul Jakab Antal al Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia, întreținîndu-se în spiritul bunei înțelegeri și dragostei frățești în Mîntuitorul Hristos.

■ Duminică, 11 ianuarie a.c., P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Bărăbanț. După cuvîntul de învățătură rostit, P.S. Sa a apreciat strădania credincioșilor din această parohie în frunte cu preotul lor, de a repara biserica parohială, care este acum pregătită pentru pictură.

■ Marți, 13 ianuarie a.c., P.S. Episcop Emilian a răspuns vizitei făcută cu o săptămînă înainte de Excelența Sa Jakab Antal, Episcopul Eparhiei Romano-Catolice de Alba Iulia.

■ În perioada 19—23 ianuarie au avut loc la Centrul Eparhial cursurile misionare de scurtă durată, seria a XVII-a cu participarea a 20 preoți din cele opt protopopiate și a PP. CC. Pr. prof. Mircea Păcurariu, Pr. prof. Vasile Mihoc și Pr. prof. Ioan Mihălțan de la Institutul Teologic Sibiu.

ORADEA

■ Duminică, 2 noiembrie 1986, P.S. Episcop Vasile, în legătură cu Sf. Liturghie, a oficiat și slujba de sfințire a bisericii din filia *Lunca Potăului* (parohia Potău), prot. Satu-Mare, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară din ultimii ani, în special prin împodobirea ei cu pictură. În ziditorul cuvînt de învățătură, ierarhul a lăudat spiritul de sacrificiu al credincioșilor, înmînînd scrisori arhierești de apreciere și felicitare epitropilor Ioan Cădar și Valer Bărbuș. Pentru rodnica activitate pastorală și gospodărească, atît în filie cît și în matra Potău, în cei 8 ani de preoție, împliniți chiar în această zi, preotul Ioan Roman a fost distins cu rangul de *iconom*.

În după-amiaza aceleiași duminici, chiriarhul a săvîrșit, în legătură cu vecernia, și slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia-matră *Potău*, prot. Satu-Mare, în urma lucrărilor de reparații exterioare, prin tencuirea în terasit și prin împodobirea frontispiciului cu nouă icoane, executate foarte reușit în mozaic, iar în interior prin restaurarea picturii și zugrăvelii, precum și prin înzestrarea cu un clopot nou. Răspunsurile au fost date cu multă însuflețire de corul parohial, care a împlinit aceeași înălțătoare misiune și în filia Lunca Potăului, învrednicindu-se de aprecierile arhipăstorului. În cuvîntul de învățătură al acestuia, s-au exprimat cuvinte de apreciere bunilor credincioși pentru jertfelnicie, membrilor Consiliului parohial pentru largul sprijin, iar preotului paroh Ioan Roman, pentru statornica străduanie, înmînîndu-i-se acestuia scrisoare arhierească de felicitare, ca și epitropilor Gheorghe Buzilă și Gheorghe Pop.

■ În cursul lunii noiembrie, s-au săvîrșit următoarele hirotoniri de preoți: Pop Pavel, absolvent de seminar, la data de 6 noiembrie 1986, pentru parohia Ban, prot. Șimleul-Silvaniei; Boboș Liviu, absolvent de seminar, la data de 7 noiembrie 1986, pentru parohia Gălășeni, prot. Zalău, și licențiatul în teologie Laurian Lucian, arhivist la Centrul eparhial, întru diacon.

■ Duminică, 30 noiembrie 1986, după săvîrșirea Sf. Liturghii arhierești și chemarea Duhului Sfînt, în Paraclisul episcopal s-au desfășurat la Centrul Eparhial, sub președinția P.S. Episcop Vasile, lucrările Adunării Eparhiale pe anul 1986, marcînd o nouă legislatură de patru ani. În partea I a ședinței, s-a procedat la validarea mandatelor noilor aleși, clerici și mireni, precum și la constituirea celor patru comisii de lucru, împreună cu alegerea celor trei delegați în Adunarea Națională Bisericească, a membrilor în Consiliul Eparhial și a celor din Consistoriul Eparhial, toți aleși pe întreaga durată a noii legislaturi. În partea a II-a, s-au citit referatele asupra rapoartelor de activitate pe 1986 ale secțiilor bisericească, culturală și economică de la Centrul Eparhial, care — după discuții purtate în spirit critic — puse la vot, au fost aprobate în unanimitate de plenul Adunării. În cuvîntul de deschidere, ca și în concluzii, P.S. Episcop Vasile, o dată cu aprecierile obiective asupra bogatei activități în toate sectoarele, în cuprinsul întregii eparhii și la Centrul eparhial, a relevat cu pregnanță împrejurările de puternic entuziasm patriotic în care se desfășoară sesiunea Adunării Eparhiale din 1986. Entuziasmul, a spus vorbitorul, este determinat de Referendumul din data de 23 noiembrie 1986, inițiat de Conducerea Patriei noastre, de Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii, la care preoțimea și credincioșii noștri, alături de întregul popor, au spus un DA răspicat la hotărîrea țării noastre de a reduce cu 5%, încă în acest an, armamentele, efectivele și cheltuielile militare, reconfirmînd prin aceasta, a subliniat P.S. Sa, vocația de pace a poporului român și dînd un exemplu și un imbold și altor state în acest sens.

În preziua sesiunii, în cadrul ședinței Consiliului Eparhial s-au citit rapoartele anuale de activitate întocmite de titularii celor trei secții ale Consiliului Eparhial, care — după discuții — au fost însușite cu recomandarea de a fi supuse spre dezbatere și aprobare, pe bază de referate, de către plenul Adunării Eparhiale.

Informăm cititorii noștri că în *librăria eparhială, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35,* se mai găsesc următoarele cărți:

— Iisus Hristos, viața noastră

— Arhiepiscopia Sibiului — pagini de istorie

— Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași în toate timpurile

— Biserica Ortodoxă Română, în trecut și astăzi

— Biserica Sf. Nicolae — Șchei, Brașov.

Lucrările de mai sus pot fi cerute și ramburs, specificîndu-se adresa exactă a solicitantului.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ne-a sosit nr. 42 (anul XI) pe luna octombrie-decembrie 1986 al revistei bilingve, româno-italiană, BISERICA ROMÂNEASCĂ, editată de pr. Traian Valdman la Milano — Italia. În afară de știrile parohiale, versuri, aniversări (Mircea cel Mare), sînt de remarcat: studiul preotului Petre Gh. Coman din Florența, intitulat* „Credința în înviere și rugăciunile pentru morți" *(în limba română) și cel al preotului Traian Valdman* „La catechesi nella chiesa ortodossa" *(în limba italiană). În legătură cu aniversarea Unirii de la 1 decembrie 1918 revista publică discursul ținut la Alba Iulia de episcopul Dr. Miron Cristea, pe atunci al Caransebeșului. Un necrolog al fostului patriarh Iustin Moisescu semnează pr. prof. D. Abrudan. Printre semnatari mai figurează cu studii, versuri etc. pr. Gh. Vasilescu, pr. Nicu Lungu, Anca Suciu, pr. Al. Stănciulescu-Bîrda, Nica Stan, Nicolae Ruja, Maria Alumini, Ică Pessi și alții.*

● *AMERICAN-ROMANIAN REVIEW, vol. X, nr. 5—6, 1986, condusă de neobositul Theodore Andrica este dedicată lui Mircea Eliade, dar nu lipsesc din ea, ca întotdeauna, articole și informații istorice, folclorice, cu multe fotografii și cu pagini îmbibate de iubire pentru pămîntul românesc, pentru istoria și obiceiurile de acasă. Încă odată felicitări.*

● *În editura „Minerva" a apărut încă din 1984 o carte absolut indispensabilă pentru profesorii și studenții de teologie, și pentru oricine vrea să se introducă în importanta problemă a* hermeneuticii, *a interpretării corecte a textelor, și a metodelor de urmat. Cartea e semnată de Aurel Sasu și se intitulează: TEXTUL IPOTETIC, CONTRIBUȚII LA O ISTORIE A HERMENEUTICII ROMÂNEȘTI (București, 1984, 200 p.). E de la sine înțeles că textul depășește aria românească, iar apelurile bibliografice merg adînc în istorie și în istoria teologiei creștine, făcînd din carte un instrument de referință, de erudiție și de neașteptată surpriză.*

● *Monahia Eustochia Ciucanu, publică în Editura M.M.S. o foarte cuprinzătoare monografie cu titlul „Mănăstirea Agapia" (184 p.), mănăstire pe care o cunoaște bine fiindu-i stareță de mai multă vreme. Un cuvînt înainte de P.F. Patriarh Teoctist remarcă atît rolul mănăstirii în istoria spiritualității românești, cît și valoarea cărții. O scurtă postfață, de fapt un fragment de perlă literară, semnează Arhim. Bartolomeu Valeriu Anania. Cartea este frumos împodobită cu ilustrații în culori și aduce istoria mănăstirii pînă la zi, nelipsind din ea portrete de starețe și amintiri despre scriitori și oameni de cultură care au vizitat-o, și-au făcut vacanțele acolo, au scris despre mănăstire și au lăsat acolo amintiri de neuitat. Stareța Eustochia Ciucanu și-a valorificat nu numai propria ei experiență monahală, acumulată în Agapia, ci și studiile teologice care o impun acum printre starețele de frunte ale mănăstirilor noastre de maici. Exemplul ei ar trebui urmat.*

● *George Alexe, cel care publică de unul singur în Detroit, U.S.A., revista „Romanian Communion" a adunat într-un volum o parte din poemele Anei Blandiana, în limba engleză, sub titlul* „Don't be afraid of me" *(Nu te teme de mine, Detroit, 1985). Pe ultima pagină, George Alexe creionează o bibliografie a poetei, iar la deschiderea volumului cititorul e întîmpinat de chipul poetei în albastru de cer de vară.*

● *Părintele Gabriel Popescu din Sydney, Australia, ne-a trimis o publicație intitulată* „Statornicie creștină românească", *număr de Crăciun frumos întocmit, cu multe ilustrații, colinzi, gînduri de sărbători și urări de Anul Nou. Sperăm să fi adus în multe sălașuri de români bucuria colindului de acasă, cu „lerui-ler" și cu „Bădica Traian". Un gînd bun tuturor și de la noi.*

● „Altarul străbun" *(Anul XV, nr. 3/1986) care apare la Melbourne în Australia, publică un lung necrolog în legătură cu trecerea din viață a fostului Patriarh Dr. Iustin Moisescu, sub semnătura Pr. Gh. Speranță din Wellington, Noua Zeelandă. Pr. Dumitru Găină prezintă Biserica anglicană din Australia, iar Pr. Gabriel Popescu ultimele evenimente ecumenice. Pr. C-tin Iana de la Adelaide scrie despre* Marele Mircea și Biserica strămoșească, *cu prilejul împlinirii a 600 de ani de la urcarea sa pe tronul Țării Românești. Prof. George Șerban din București, care își adaugă sub semnătură „martor supraviețuitor al unirii Transilvaniei cu România", scrie cu inimă mare și cuvînt viu despre* „Marea Unire a Românilor înfăptuită la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia".

Revista își menține nivelul înalt cu care ne-a obișnuit.

● *Al. Zub apare pe scena culturii românești cu un volum nou, intitulat* „Cunoaștere de sine și integrare" *(Junimea, Iași, 1986, 279 p.), în care reunește o serie de studii, elaborate cu informația și exhaustivitatea cu care a început să ne obișnuiască, devenind unul din exponenții cu adevărat valoroși ai culturii noastre contemporane. Cartea adună studii asupra eforturilor românilor de a-și defini o identitate proprie și de a se integra în istoria universală, precum spune chiar autorul în rezumatul francez de la sfîrșit. Bogat în informații bibliografice, deși cu aparențe de disparitate între capitole, cartea face dovada unor convergențe care se prezintă ca un tot unitar și armonic.*

● *Apropieri pe cît de surprinzătoare, pe atît de interesante și posibile găsește N. Steinhardt între* „Creangă, Dickens și Proust" *(Viața Românească, LXXXI, 8, 1986, p. 6—9). Îmi vine să repet: între* Creangă, *Ion al nostru, al* Amintirilor *și al* Poveștilor *din Humulești și, pe de o parte, acea corabie plină de cele mai diverse, complexe, întortochiate și adesea, ciudate caractere care iese spre lume din ceturile Albionului, și care se numește Dickens, iar pe de alta, acel introvertit sofisticat și ultraintelectual care se numește* Proust. *Evident, N. Steinhardt nu ignoră distanțele, dar căutarea apropierilor e prin ea însăși un act de sincronizare culturală, de contribuție la universalizarea culturii noastre. Cărturarul de la Rohia este explorator îndrăzneț în spații nebănuite. Bine ar fi ca astfel de înrudiri, astfel de sincronizări, pentru a contribui cu adevărat la universalizarea de care vorbeam, să se facă simțite și cunoscute și în spațiile dickensiene și proustiene, ca să nu știm numai noi proverbul!*

● „Dar cine sînt ăștia? Ăștia sînt morții
Morții neîngropați sau morții îngropați în cei vii
Aleluia!

Frumos, teribil de frumos spus: „morții îngropați în cei vii"! (Dintr-o poezie cu acest titlu, la Ovidiu Genaru, Viața Românească LXXXI, 8, 1986, p. 11).

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 martie 1987 Nr. 9—10 și 11—12/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

În unitate, egalitate și frățietate — ocrotiți la sînul matern al aceleiași Patrii

România este țara tuturor celor care și-au plămădit ființa aici, la poalele Carpaților și care au populat fără întrerupere în vremuri bune sau de restriște, aceste binecuvîntate plaiuri. Ea este maica iubitoare a românilor de grai și sînge, dar și a celor care, de altă națiie fiind, și în contextul unor împrejurări istorice cunoscute, au ajuns cu veacuri în urmă printre noi, găsindu-și aici adăpost și posibilități prielnice de făurire, în libertate, a propriului destin.

Noua orînduire socială instaurată în patria noastră a favorizat noi raporturi de frățietate și colaborare între toți cetățenii României libere și independente, indiferent de naționalitate sau credință religioasă.

Conviețuirea frățească dintre români și naționalitățile conlocuitoare, valorificarea pe un plan superior și fără de nici o îngrădire a tradițiilor specifice, permanentul dialog al muncii lor unite constituie mărturii ale unei largi și înțelepte politici naționale pe care o promovează conducerea statului nostru.

Tuturor fiilor patriei noastre li s-au garantat, în mod egal, drepturile cetățenești, și în primul rînd dreptul la muncă și la învățătură. În această privință — arăta recent Președintele țării noastre în cuvîntarea rostită cu ocazia Sesiinței comune a Consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană — avem realizări care pot constitui exemple și pentru alte țări și popoare. „Am asigurat gratuitatea învățămîntului pentru întregul tineret al patriei noastre. Am dezvoltat puternic învățămîntul superior, care asigură pregătirea cadrelor pentru toate domeniile de activitate. Nu există vreun domeniu al cunoașterii moderne de care știinta sau învățămîntul nostru să nu se ocupe, unde să nu pregătim cadrele de care avem nevoie — și la care au acces, fără nici un fel de discriminare, toți cetățenii patriei, fie că părinții lor sau originea lor îndepărtată este românească, maghiară, germană, sîrbă sau alta. Singura condiție pentru a intra în învățămînt este capacitatea de a învăța."

S-au realizat, de asemenea, principiile socialiste de retribuție egală la muncă egală, într-o vreme în care în multe țări sînt deosebiri în asigurarea retribuției legate de naționalitate, de sex, de vîrstă.

S-au dezvoltat puternic, mai ales în ultimii douăzeci de ani, „formele democratice de conducere ale întregii societăți — începînd de la consiliile oamenilor muncii din toate unitățile economice și sociale, de la adunările generale ale oamenilor muncii, în calitatea lor de proprietari, producători și beneficiari, de la organele județene ale acestora la congresele naționale, consiliile naționale

(Continuare în pag. a 2-a)

Redacția

Ortodoxia și Mișcarea ecumenică

Speranțe și dificultăți

Dacă în trecut Ortodocșii erau în Consiliul Ecumenic al Bisericilor o prezență exotică, la care protestanții priveau cu îngăduință și chiar cu mirare că totuși mai există după 2000 de ani, și de la care, autosuficienți, nu așteptau în mod sincer nimic, astăzi situația se schimbă văzînd cu ochii: Protestanții privesc Ortodoxia și pe ortodocși ca pe niște parteneri de dialog care au ceva important de spus, și care nu mai pot fi ignorați. *Contribuția ortodoxă se face simțită mai ales în domeniul teologiei.* Consiliul Ecumenic a fost multă vreme o adunare de funcționari bisericești, unii dintre ei pioși, pastori sau profesori (nu prea mulți profesori) dar nu foarte străluciți în teologie. Ortodocșii au insistat mereu pe dimensiunea teologică a refacerii unității Bisericilor, așa-zisa dimensiune *verticală*, așa încît astăzi această dimensiune a devenit foarte importantă, esențială sau, în orice caz, bine balansată cu dimensiunea practică, orizontală, cu preocuparea de relațiile cu lumea și cu problemele lumii de azi.

Documentul „Botez, Euharistie, Preoție", spre a nu lua decît un exemplu, este doar unul din semnele prezenței noii dimensiuni. Desigur, acest Document nu este încă un mare succes, și nici nu poate fi deocamdată, dar chiar faptul că a provocat reacții neașteptate din partea Bisericilor, dovedește că în Consiliu a început să se gîndească teologic și că nu e suficientă piozitatea și acordul superficial asupra unor aspecte care, în fond, nu schimbă nimic din ceea ce menține diviziunea Bisericilor. *Acum se știe că diviziunea nu poate fi depășită, în realitate și substanțial, decît pe cale teologică, adică prin acord doctrinal.*

Ortodocșii au reușit să-i facă pe ceilalți să nu ceară mereu, simplist, *intercomuniune*, și că nu e posibilă decît *comuniunea*, pe baza acceptării adevăratei învățături apostolice, păstrată în Sf. Scriptură și în Tradiția Bisericii. Aceasta duce încet, încet la o schimbare la față a Consiliului.

În documentele Consiliului există acum un aer nou. Se vorbește de spiritualitate, de doctrină, de rugăciune, în alți termeni decît înainte, și *se menționează întotdeauna contribuția ortodoxă în determinarea acestei reorientări.* O face în mod deschis și permanent chiar noul Secretar general Dr. Emilio Castro, și o făcuse și fostul Secretar general Dr. Philip Potter.

Există fără îndoială și probleme care îi „jenează" pe ortodocși în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, și spunem „jenează", numai ca să evităm cuvîntul *„scandalizează"*. Aceste probleme vor trebui analizate cu înțelepciune, tact și răbdare, spre a fi rezolvate. Nu trebuie să se creadă că Ortodocșii nu au un punct de vedere clar, chiar atunci cînd, din tact și pentru a evita rupturi irevocabile, nu reacționează ultimativ. De pildă: faptul că protestantii operează schimbări în practica bimilenară a hirotoniei, deși nu există încă un *acord* în Consiliu în această privință, îi fac pe Ortodocși să se gîndească serios la momentul în care vor trebui să facă din acesta o condiție de aderare a lor în continuare la Consiliul Ecumenic. Alt exemplu: La Lima s-a alcătuit o *Liturghie*, despre care ortodocșii n-au spus încă nimic, dar ea se celebrează și chiar și Ortodocșii sînt invitati să participe *la ea* (citind texte scripturistice, cîntînd) desigur fără să se împărtășească. Despre aceste concelebrări, chiar neeuharistice, Ortodocșii vor trebui să-și fixeze o pozitie fiindcă practica începe să-i jeneze cînd, de pildă, un patriarh ortodox e chemat să recite un text la o sluibă condusă de o pastoriță, fără să fie prevenit dinainte. Dar aceasta e, în mare parte, și vina ortodocșilor, nu nu numai a Consiliului. Ar mai fi multe de spus, de pildă, cu privire la unele implicări ale Consiliului în probleme în care ar trebui mai multă grijă, pentru a nu-și pierde credibilitatea morală în lume. M-aș referi d. p. la modul cum se abordează *uneori* în Consiliu discuția despre S. I. D. A., lăsîndu-se impresia că se preocupă „cu grijă pastorală" de boală, dar se uită grija pastorală, atunci cînd e vorba de condamnat cauzele care duc la boală, ba chiar lăsîndu-se împresia că asupra cauzelor trebuie privit cu indulgență!

Cred că prezenta ortodoxă în Consiliul Ecumenic al Bisericilor ar tre-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Aniversări UNESCO

475 ani de la urcarea pe tron a lui Neagoe Basarab

(1512—1521)

Primii zori ai umanismului se deschid pe pămînt românesc în condițiile în care, la începutul veacului al XVI-lea (1521), pe scaunul voievodal al Munteniei se instala ca domn „înțelept și luminat" *Neagoe*, fiul vornicului Pîrvu, din neamul banilor craioveni (ca niște domni de mari), care, de la început își spunea Basarab, pentru a întări tradiția basarabă a domniei muntene.

Își începea domnia cu acea sete de cultură moștenită pe drumul pios al slujirii Bisericii, insuflat desigur și prin prietenia de tinerețe cu familia Brancovici a despoților sîrbi (un fel de familie de Medici a italienilor), din rîndul cărora își alege ca soție pe evlavioasa doamnă Milita-Despina, nepoata fostului mitropolit al Munteniei, Maxim Brancovici, cu care leagă trainică prietenie în anii dinaintea domniei, petrecuți la Sibiu. Își începe domnia sprijinind fapta tipografică a lui Macarie care definitiva la 1512 valorosul Evangheliar, sau, încurajînd munca copiștilor de multiplicare a cărților sfinte, pe care el însuși le procura din centrele de cultură bizantine.

A urmat apoi monumentala ctitorie voievodală, Mănăstirea Curtea de Arges, plămădită pe dimensiunile idealurilor sale, ca monument de rezistență închinat ortodoxiei românești, care a devenit încă de la creație o faimă a lumii balcanice.

Mînat de adînci simțăminte pentru cultură și artă, Neagoe deschide zorii cărții de înțelepciune în cultura românească prin monumentala sa carte: „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie", un veritabil manual de educație morală creștină, în maniera „Principelui" scris în aceeași epocă de florentinul Machiaveli sau a lucrării bizantine „Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon" a lui Costantin Porfirogenetul. Cartea cumulează în conținutul ei zestrea de înțelepciune creștină găsită de acesta în

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Vasile Oltean*

Protopresbiterul Ioan Droc

150 de ani de la nașterea lui

Ioan Droc a fost primul protopresbiter al Tractului de Miercurea. Acest tract a fost înființat de mitropolitul Andrei Șaguna la propunerea avocatului Ilie Măcelar fost deputat al românilor în Parlamentul din Budapesta.

Tractul Miercurea avea în componența sa următoarele comune: Jina, Poiana, Cărpiniș, Dobîrca, Dobra, Reci, Gîrbova, Sîngătin, Cunța, Boz, Cut, Drașov, Ludușul Mare, Șpring, Gusu, Doștat, Apoldu de Jos și Apoldu de Sus.

A condus cu competență acest tract din anul 1872, pînă în anul 1898, cînd s-a pensionat.

Înființarea tractului a urmărit nu numai ca Miercurea să devină un centru religios ci și unul politic.

Ioan Droc s-a născut în comuna Rășinari la data de 16 noiembrie 1836 ca fiu al preotului Ioan Droc (1809—1880) și Paraschiva Droc născută Șerbu (1816—1881). A urmat școala confesională română din Rășinari, gimnaziul în Sibiu și seminariul

teologic din Sibiu (1860—1861). În anul 1863 s-a căsătorit cu Agapia Burbea din Brașov. A fost învățător, catehet, capelan

(Continuare în pag. a 5-a)

Ioan Droc

OMAGIU MAMEI

De cînd m-am despărțit de sat și de casa părinților nu mi-a fost dat să stau în preajma mamei decît arareori și clipe destul de puține. Poate de aceea mi-e gîndul de-a pururi la EA și-i port în suflet icoana pe toate cărările vieții.

Acum, cînd anii m-au trecut în după-amiaza vieții, am simțit nevoia acută s-o văd, s-o privesc, s-o contemplu în căminul cel vechi din satul natal, sat de dor și de duh. Am găsit-o-n pridvor cătînd spre ulița ce m-a dus cu ani înainte în vîltoarea orașelor mari. Mă aștepta acolo cu privirea-ncălzită de dorul copilului dus de mult în lume străină, la învățătură.

O, ce dureros de dulce m-a-nvăluit privirea ochilor ei calzi și duioși!

Am strîns-o la piept și-am îmbrățișat-o cu drag. Am sărutat-o pe amîndoi obrajii și-am privit-o-ndelung contemplîndu-i chipul atît de drag și de scump mie.

Fața sa, altădată îmbujorată, fină și catifelată, pe care-o alintam cu mînuțele mici, acum e-mpodobită cu beteală de nenumărate și fine riduri ce coboară și urcă pe relieful văluit al obrajilor săi încărcat de anii trudiți în muncă și suferință.

Marii creatori, care au dat viață capodoperelor spiritualității umane, au încrustat în jurnale și memorii istoria vieții și-a operelor lor.

Mamele n-au ținut jurnale și n-au redactat memorii, dar au încrustat pe chipul lor întreaga existență a celor cărora le-au dat viață.

Obrajii mamei sînt acum un hrisov nobiliar în care e-ncrustată, în alfabet unic, viața mea și a fraților mei, cu toate urcușurile și căderile, cu toate bucuriile și durerile.

Buzele-i, odinioară rumene și calde, acum tremură ușor murmurindu-mi numele mic cu sfială, iar ochii — neschimbate mărgăritare — mă-nvăluie-n lumina lor plină de iubire și înțelepciune.

Mîinile sale înăsprite de muncă și ani, sînt simbolul generozității și dăruirii absolute cu care ne-a ocrotit pornirea pe albiile mari ale vieții. Această pecete a muceniciei lor o sărut cu respect și cu dragoste, și-n fața monumentalității chipului său demiurgic mă plec și mă-nchin cu veneratia cuvenită aceleia ce mi-a oferit darul neprețuit numit viață.

Gheorghe Ș. Grăniceri

Cîntecul codrului românesc

Bună dimineața, țară,
Oameni, viață, primăvară,
Iată-mă din nou întors
Unde veacul mi l-am tors.

N-am plecat. Cînd iarna vine
Mă retrag numai în mine
Și acolo stau și-mi torc
Haine pentru cînd mă-ntorc.

Pleacă frunza-ntre străini
Că ea n-are rădăcini.
Eu rămîn aici mereu
Leagăn pentru neamul meu.

Cîntă pasărea duios?
Cîntă doar cît e frumos.
Cînd începe vremea rea
Nu-i mai place să mai stea.

Eu, de-i iarnă, de e vară,
Rămîn tot aici în țară.
Aici pe urmași mi-i cresc
Și aci mă desfrunzesc.

Nu e crivăț cît de tare
Trăinicia să-mi doboare.
Pleacă ce-i ușor la vînt.
Eu rămîn tot în pămînt.

Cum ar fi viața să-mi fie
Sînt aici de-o veșnicie.
Codru sînt și sînt român
Și cum sînt așa rămîn.

Virgil Carianopol

Transfigurarea umanului și creației în credința și cultul icoanelor

Comemorarea a 1200 de ani de la Sinodul al 7-lea ecumenic (Niceea, 787)

Biserica răsăriteană n-a ezitat să vadă în restaurarea învățăturii despre cultul icoanelor în secolul al VIII-lea, un adevărat „triumf al Ortodoxiei". Ea a consacrat acestui eveniment cea dintîi duminică din Postul Paștelui: Duminica Ortodoxiei. Faptul acesta trebuie să fie interpretat, în primul rînd, în contextul istoric precis al conflictului Bisericii creștine cu Islamul, religie iconoclastă prin definiție, întrucît neagă realitatea istorică a întrupării personale a lui Dumnezeu. În fața islamului, Biserica a înțeles și a simțit nevoia icoanelor pentru a propovădui Întruparea. De aici și importanța pe care Biserica a dat-o iconoclasmului, care confunda cultul icoanelor cu idololatria.

Într-adevăr, iconoclasmul — campania dusă în secolul al VIII-lea împotriva reprezentării chipului Fiului lui Dumnezeu sub forma icoanelor și a venerării acestora — începe sub influența islamului, fiind încurajat de împăratul Leon III Isaurul (717—741), sub motiv că a limita pe Dum-

nezeu la un chip și a reprezenta umanitatea Sa este o adevărată blasfemie. Disputa continuă sub Constantin V Copronimos (741—775), fiul lui Leon III, care scrie în favoarea iconoclasmului, dă un decret prin care interzicea icoanele și convoacă un sinod în 754, care declară venerarea icoanelor drept idololatrie. Argumentarea folosită: Vechiul Testament interzice reprezentarea vizuală, simbolică a lui Dumnezeu; firea umană a lui Hristos fiind asumată de Logos, nu poate fi reprezentată separat, cum credeau nestorienii. Iconoclaștii au folosit în sprijinul tezei lor scrierile lui Eusebiu de Cezareea. Iconoclasmul a mers mînă în mînă cu aversiunea contra cultului Fecioarei Maria.

Pentru a combate erezia iconoclastă, patriarhul Tarasie al Constantinopolului cere să fie convocat un sinod ecumenic. Anunțat în 784, si-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Ion Bria*

În unitate, egalitate şi frăţietate...

(Continuare din pag. 1-a)

ale oamenilor muncii, din care fac parte oameni ai muncii de toate naţionalităţile ... Toate acestea, alături de organismele democratice ale statului nostru — consiliile populare, congresul consiliilor populare, Marea Adunare Naţională şi celelalte organisme — crează un tot unitar care asigură un cadru unic în felul său de participare a tuturor oamenilor muncii", fără deosebire de naţionalitate.

Constituţia şi celealte legi ale ţării au consfinţit ca pe un principiu de mare însemnătate libertatea de conştiinţă, cu care se află în strînsă legătură dreptul fiecărui cetăţean de a mărturisi şi practica propria lui credinţă religioasă.

Cultelor din România li s-a creat astăzi un cadru nou de manifestare şi desfăşurare a tuturor activităţilor specifice. În primul rînd li s-a asigurat dreptul de a-şi organiza, sub nemijlocită conducere, şcoli pentru pregătirea clerului. În prezent în ţara noastră funcţionează unităţi de învăţămînt care asigură necesarul de personal clerical pentru toate cultele.

Cadrele didactice ale acestor instituţii de învăţămînt sînt recrutate dintre absolvenţii cu licenţă şi doctorat în Teologie, în majoritate avînd şi studii de specializare la instituţii de învăţămînt teologic din străinătate.

Cultele dispun de asemenea de organe de presă proprii, editate în limba lor naţională. Multe din aceste publicaţii au luat fiinţă în anii de după eliberare.

Toate cultele tipăresc pentru nevoile credincioşilor calendare bisericeşti de perete, îndrumătoare pastorale, cărţi de rugăciuni, cărţi de cult, ediţii scripturistice, toate în limba proprie a fiecăruia.

Cultele din România dispun de asemenea de largi posibilităţi pentru întreţinerea şi înfrumuseţarea lăcaşurilor de cult. Multe dintre aceste lăcaşuri care au dobîndit statutul de monumente istorice, au fost reparate cu subvenţii din partea statului.

Potrivit necesităţilor, cultele şi-au înălţat şi lăcaşuri noi de închinăciune.

Slujitorii şi credincioşii cultelor se bucură de aceleaşi drepturi şi înlesniri care sînt garantate tuturor cetăţenilor ţării. Ei sînt chemaţi să respecte cu stricteţe legile ţării şi să-şi aducă aportul, prin muncă, la făurirea vieţii material spirituale a poporului. Unii reprezentanţi ai cultelor sînt deputaţi în Marea Adunare Naţională. Toţi participă la activitatea Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

O acţiune de mare însemnătate căreia se dedică cu însufleţire cultele din România, este slujirea cauzei păcii. Încă din primele zile ale instaurării noii orînduiri în patria noastră, slujitorii cultelor s-au înrolat cu însufleţire în rîndurile luptătorilor pentru pace. Convingerea lor este că au datoria nu numai de a vorbi despre pace ci şi de a o înfăptui şi a sprijini acţiunile poporului îndreptate spre ţelul acesta major: instaurarea în lume a unei păci trainice şi de durată. Au avut loc nenumărate consfătuiri şi conferinţe ale cultelor dedicate păcii, iar în ultimii ani s-au desfăşurat largi Adunări ale Cultelor pentru pace cu participarea conducătorilor, ierarhilor, profesorilor, clericilor şi a altor categorii de slujitori ai cultelor.

Angajarea cultelor în lupta pentru pace a favorizat naşterea unor relaţii de respect şi preţuire între ele, a unei prietenii sincere între conducătorii şi reprezentanţii lor. La nivelul credincioşilor s-a instaurat frăţietatea, colaborarea şi întrajutorarea.

Ecumenismul practic local este forma binecunoscută şi mult preţuită, atît în ţară cît şi peste hotare, de convieţuire a cultelor din patria noastră. În cadrul acestui ecumenism un loc aparte îl ocupă conferinţele teologice interconfesionale, adevărate forumuri de dialog în care se dezbat teme de actualitate teologică şi legate de marile năzuinţe ale omenirii contemporane. Au avut loc, începînd din anii '60 şi pînă în prezent, aproape 50 de astfel de conferinţe. La ele participă conducători de culte, ierarhi, profesori de la toate instituţiile teologice, personal din Administraţia cultelor, studenţi şi doctoranzi în teologie. La fiecare conferinţă sînt prezentate un referat principal şi două referate secundare. La discuţii participă un număr însemnat din cei prezenţi. S-a cultivat astfel permanent o intensă atmosferă de conlucrare ecumenică, de angajare sinceră şi eficientă a reprezentanţilor cultelor în slujirea propriilor idealuri de unitate şi în sprijinirea năzuinţelor poporului nostru şi a lumii întregi spre libertate, progres şi pace.

Cultele din ţara noastră sînt angajate nu numai pe plan local ci şi pe plan internaţional în mişcarea ecumenică contemporană.

Statul român garantează tuturor cultelor libertatea de a întretine, în spiritul legilor, relaţii de colaborare cu alte culte şi organizatii religioase din străinătate, de a-şi trimite reprezentanţi la întruniri teologice, conferinte şi congrese, de a efectua vizite în interesul general al cultelor sau al credincioşilor. Le garantează de asemenea dreptul de a primi vizite şi a purta dialog la ele acasă cu reprezentanţi ai unor culte si organizaţii religioase din străinătate.

România este mamă bună şi iubitoare pentru toţi fiii ei. Ea îi ocroteşte şi îi sprijină deopotrivă pe toţi. Le garantează drepturile cetăţeneşti inalienabile şi le creează condiţii pentru dezvoltarea multilaterală a propriei lor personalităţi. Aşteaptă de la ei în schimb iubire sinceră şi jertfelnică, sprijinirea mersului ei neabătut spre noi trepte de progres şi civilizaţie.

Este demn şi întru totul firesc să-ţi iubeşti patria, să slujeşti poporul şi idealurile lui înălţătoare. Este firesc să o şi aperi şi să nu accepţi nimic din ceea ce i-ar putea diminua prestigiul sau întina bunul nume pe care i l-au făurit înaintaşii şi a cărui strălucire o sporesc toţi fiii României de azi, într-o pilduitoare unitate de gînd, simţire şi lucrare.

Transfigurarea umanului . . .

(Continuare din pag. 1-a)

nodul se ţine la Niceea în 787, fiind convocat de împărăteasa Irina, cu scopul de a da o mărturisire de credinţă cu privire la cultul icoanelor. Decizia dogmatică (oros) în favoarea cultului icoanelor a fost aprobată de cei 263 Părinţi, printre care şi legaţii papei Adrian I, şi a fost semnată de împărăteasa Irina şi de fiul ei Constantin al VI-lea. De altfel papa Adrian I (772—795) a luat mai tîrziu (în 791) apărarea acestei decizii contra împăratului Charlemagne, care a convocat un sinod la Frankfurt în 794, ce se va pronunţa împotriva doctrinei de la Niceea, din 787.

Controversa iconoclasmului — care se traducea prin sustragerea icoanelor de la vederea credincioşilor, în Biserică — continuă şi după Niceea. În 815, patriarhul Nikiforos este depus din aceeaşi cauză de Leon al V-lea Armeanul. Ea continuă pînă în anul 842, cînd se reface definitiv cultul icoanelor. Trebuie să fie subliniat aici şi faptul că cei ce s-au angajat în această dezbatere au fost călugări şi teologi renumiţi, ca de pildă Teodor, starețul mănăstirii Studium din Constantinopol şi Ioan Damaschin, care a consacrat o parte din scrierile sale apărării doctrinei şi cultului icoanelor.

Prin *icoană* se înţelege orice reprezentare picturală pe lemn, mozaic sau frescă, a lui Iisus Hristos, a Maicii Domnului, a sfinţilor şi a puterilor cereşti. *Icoana* face parte dintr-o teologie simbolică ce are afinitate cu teologia *apofatică* şi cu cea *sacramentală*. Imaginea, simbolul, cuvîntul vorbit sau cîntat, elemente sensibile care ating simţurile, toate acestea devin purtătoare de mister, mijloace de revelare a unei noi dimensiuni a realităţii pe care ele o reprezintă. Sub diverse forme şi intensităţi, acestea vor să fie o reflectare a luminii dumnezeieşti: „Întru lumina Ta vedem lumina" (Ps. 35, 9). Teologia „simbolică" urmăreşte, pe de o parte, să protejeze, să „sfinţească" misterul lui Dumnezeu; pe de altă parte, să-l facă accesibil persoanelor concrete cu sensibilitatea lor. Ea redă situaţia actuală a revelaţiei lui Dumnezeu cînd nu mai există separare între văzut şi nevăzut, — unul fiind creatorul şi răscumpărătorul celor văzute şi celor nevăzute —, între Dumnezeu şi umanitate, de vreme ce „Cuvîntul S-a făcut trup şi a locuit printre noi plin de har şi de adevăr" (Ioan 1, 14). (Din această cauză nici termenii „Biserica vizibilă" şi „invizibilă" nu se folosesc în vocabularul ortodox.) Spre deosebire de *idol* care reprezintă o realitate care nu are existenţă, adică o absenţă, un vid, *icoana* reprezintă slava care înconjoară o persoană reală, persoana Cuvîntului lui Dumnezeu: „Noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl" (Ioan 1, 14).

Care sînt principiile biblice şi teologice ale icoanei?

Teologia icoanei trebuie să fie înţeleasă în contextul teologiei întrupării şi învierii lui Iisus Hristos, ca prezenţă şi manifestare personală a lui Dumnezeu. Icoana nu este o imagine a unui Dumnezeu inexistent, o reprezentare a unei fiinte imaginare, ceea ce ar însemna idololatrie, ci a Fiului lui Dumnezeu întrupat în Iisus Hristos. Iar Iisus Hristos este nu numai Logosul, Cuvîntul cel veşnic, născut din Tatăl şi în care se „odihneşte" Tatăl, ci şi chipul, icoana, lumina lui Dumnezeu cel nevăzut şi nerevelat. În Vechiul Testament, Legea a fost o prefigurare anticipată a Logosului (după cum sîngele era prefigurarea Duhului). Cuvîntul a fost anunţat, iluminat şi prefigurat prin simbolul Său.[1] Dar acum, în Noul Testament. Cuvîntul în persoană se arată, luînd chipul slujitorului smerit (Filip. 2, 7—8), care nu se poate compara cu nimic. În definitiv, *persoana* lui Hristos stă în centrul icoanei, nici umanitatea separată, nici firea dumnezeiască izolată, ci subiectul care domină toată suprafaţa icoanei. Pe de o parte, Logosul a luat trup uman real şi a lucrat printre oameni ca om. Întruparea nu este o iluzie; de aceea Biserica a denunţat erezia dochetismului. Pe de altă parte, chiar în Întruparea Sa, El rămîne consubstanţial cu Tatăl. El este Cuvîntul care S-a făcut trup. Cu aceasta, El n-a transformat umanitatea în natură divină. Chiar în învierea Sa, El păstrează umanitatea Sa pentru totdeauna. El a înviat cu un trup real, un trup fără schimbare sau deformare, dar desigur transfigurat. Icoana reprezintă persoana — prosopon — în care are loc transfigurarea umanităţii, care nu înseamnă nici diminuarea umanului, nici transformarea umanului în divin, ci consubstanţialitatea lor într-un singur subiect, unic, dumnezeiesc.

Iconoclaştii au acuzat grupul ortodox, care a luat apărarea credinţei şi cultului icoanelor, de nestorianism, pe motivul că icoana ar reda pictural umanitatea lui Hristos în mod separat. Or, icoana nu este o reprezentare a firilor pe rînd sau izolat. Nu este portretul unei firi, ci icoana ipostazei, persoanei. Totul este subordonat persoanei, în care umanitatea nu este de sine stătătoare (nestorianism). În persoana Sa unică sînt unite, în mod perihoretic, firea omenească — Hristos n-a fost un individ printre alţii, ci a asumat totalitatea umanităţii — şi cea dumnezeiască. Numele lui Hristos: *Cel ce este* stă scris în jurul feţei Sale, arătînd că El este cel ce ţine existenţa ca atare, fiind prezent în ea.

Un alt principiu este acela formulat de Apostolul Pavel care numeste trupul uman „templu al Duhului Sfînt" (cf. I Cor. 6, 19; 3, 16—17). După învierea Sa, trupul lui Hristos nu este un simplu corp biologic, ci în el iradiază slava dumnezeiască. Iar după Pogorîrea Duhului Sfînt, la Cincizecime, nu mai există o creaţie goală de har, ci o nouă realitate a pătruns în vechea creaţie. Icoana trebuie deci să redea această umanitate schimbată la faţă prin lumina Duhului Sfînt. În fond, icoana dă mărturie de această schimbare a vechiului în nou, de îndumnezeirea de care se împărtăşesc sfinţii. De aceea nu există un model natural, un tip uman care să inspire pe iconograf. Icoana nu este o imitare fotografică a unor modele vii, existente. Ea pictează o persoană în care plenitudinea harului este prezentă, desigur în limitele firii umane. Secretul icoanei constă în aceea că prezintă, în imagini şi culori, iradierea harului infinit într-o persoană definită, circumscrisă.

În fine, icoana reprezintă o altă dimensiune a realităţii, o altă ordine a creaţiei, noua creaţie sau împărăţia lui Dumnezeu. Această împărăţie a pătruns deja în istorie, în actul transfigurării lui Hristos. Iisus păstrează trupul Său după moarte, dar forma sa istorică ia forma eshatologică. Icoana trebuie să traducă taina glorificării umanităţii Logosului. Icoana nu este nici o redare imitativă a realului, nici o substituire pentru real, ci o prefigurare picturală a formei eshatologice a realului. Iisus Hristos n-a schimbat creaţia şi umanitatea în fiinţa divină, ci a înnoit creaţia, dîndu-i forma ei eshatologică.

Icoanele — iconografia în general — constituie un element al cultului, care include de asemenea propovăduirea Evangheliei şi celebrarea sacramentală a credinţei. Icoanele nu ţin de arta religioasă creştină, n-au un scop decorativ, ci un scop liturgic. Biserica pictată nu este un muzeu de artă creştină sau o galerie de artă, ci un templu care redă în imagini prezenta şi manifestarea lui Dumnezeu în istorie. Iconografia sau pictura simbolică este parte integrantă din Liturghie. Spaţiul liturgic este totdeauna un spaţiu iconografic, în care are loc nu numai proclamarea verbală a Evangheliei, ci şi celebrarea sub formă sacramentală a credinţei.

Cultul icoanelor înseamnă de fapt venerarea persoanei al cărei model este reprezentat.[2] Nu este adorată imaginea ca atare, decorul, desenul, materialul, culoarea, ci chipul, adică persoana pictată, al cărui nume trebuie să fie indicat pe suprafaţa pictată. Icoana ca obiect material nu este consubstanţială cu persoana. Numai Fiul este de-o-fiintă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt. Modelul nu este identic după fiinţă, ci prototipul. Această deosebire între chip şi model evită orice interpretare idololatrică a icoanei. Cinstea se atribuie deci arhetipului persoanei reprezentate. De asemenea, se face deosebire între *adorarea* lui Dumnezeu (latreia) şi cinstirea icoanelor şi sfinţilor (proskenisis). *Latreia* se aduce lui Dumnezeu întreit în persoane, de-o-fiinţă şi veşnice; *Proskynisis* revine celorlalte fiinţe create, conştiente, care n-au existenţa prin naştere din Dumnezeu, dar poartă chipul Creatorului în persoana lor înzestrată cu conştiinţă şi libertate.

Există apoi o participare personală la viaţa şi sfinţenia persoanei reprezentate. În faţa icoanei, credinciosul se află în prezenţa luminii şi harului care iradiază din persoană prin ecranul simbolic. El primeşte lumină din lumina Celui ce este Lumina. Icoana nu este un obiect de decoraţie sau de amintire. Ea nu este adorată în sine, ci contemplată; iar contemplatia este o pătrundere în misterul sfinţeniei mai adîncă decît credinţa, prin care vedem ca printr-o oglindă. Cultul icoanelor înseamnă că un proces de transfigurare infinită a umanităţii fiecărui credincios este deschis.

Icoana face parte din calea simbolică de care dispune Biserica pentru a comunica Cuvîntul şi Chipul Tatălui. Această comunicare rămîne totdeauna simbolică, paradoxală, deoarece ea trebuie să protejeze misterul, sfinţenia lui Dumnezeu, care sfinţeşte totul prin prezenţa Sa. Pe de o parte, epifania Fiului: Iar cel care a văzut pe Fiul, a văzut pe Tatăl (Ioan 14, 9). Pe de altă parte, chiar în epifania Sa, Dumnezeu rămîne nerevelat. De aici transparenţa comunicării simbolice, a icoanei, a cuvîntului, a tuturor mijloacelor de expresie. Ca şi predica orală, icoana vizuală comunică, exprimă, transmite, dar în acelaşi timp protejează taina, păstrează tăcerea.

Iconografia, ca şi orice simbol folosit de Biserică, trebuie să păstreze această transparenţă. Cultul icoanelor nu înseamnă ritualism sau estetism. Profilul cultural al icoanelor, materialul, culoarea, imaginea, nu trebuie să împiedice trecerea spre realitatea transfigurată. Iconografia trebuie deci să ajute pe credincioşi să înţeleagă că totul, umanitatea şi creaţia, sînt consacrate transfigurării, chemate să primească chipul lor veritabil în comuniunea nemijlocită cu faţa lui Dumnezeu. În acelaşi timp, credincioşii sînt învăţaţi să accepte limita icoanelor, a oricărei expresii simbolice, vocale sau verbale, care lasă sub tăcere, în taină, misterul fiinţei lui Dumnezeu.

S-a spus, pe bună dreptate, că icoanele au o valoare catehetică şi instructivă prin excelenţă, că ele constituie Biblia celor ce nu au Sfînta Scriptură. De fapt, ele sînt o mărturisire de credinţă a întregii Biserici. Căci iconografia nu exprimă numai crezul iconografilor, ci credinţa şi pietatea poporului. Credincioşii se roagă adesea în faţa icoanelor cu determinarea de a pune viaţa lor în perspectiva luminii dumnezeieşti care învăluie chipul celui zugrăvit: Iisus Hristos, Maica Domnului, sfinţii îngeri, apostolii, profeţii, martirii, sfinţii. În faţa icoanei, credincioşii pot măsura mai bine nu numai limita istorică, biologică, a umanului, ci şi perspectiva eshatologică a acestuia. Ei se roagă ca tot ceea ce e, în viaţa lor, deformat si urît, să fie îndreptat şi înfrumuseţat, pentru ca astfel umanul lor să devină autentic, iradiat de har şi expus luminii care izvorăşte din persoana al cărei chip este pictat în centrul icoanei.

Biserica Ortodoxă, confruntată azi cu criza comunicării şi celebrării credinţei într-o societate cu o cultură secularizată, nu trebuie să se limiteze la limbajul logicii, al conceptelor şi definiţiilor, ci trebuie să rămînă mereu deschisă pentru vorbirea simbolică, vorbirea analogică, şi a tăcerii.

---

1 *Canonul 82 al Sinodului 6 ecumenic (691)* menţionează că pe anumite icoane se reprezintă un miel arătat de degetul Sf. Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul, miel care prefigurează în Legea Veche adevăratul miel, Hristos, Dumnezeul nostru: „Cinstind vechile prefigurări şi umbre drept simboluri şi vestiri anticipate ale adevărului, transmise Bisericii, noi preferăm harul şi adevărul pe care le-am primit ca plinire a Legii. Din această cauză, pentru a expune în ochii tuturor, chiar în picturi, ceea ce este perfect, noi decidem ca să se picteze de acum încolo în icoane, în locul vechiului miel, trăsăturile umane ale lui Hristos Dumnezeul nostru, Mielul care poartă păcatul lumii; prin aceasta, noi vom înţelege adîncul smereniei Cuvîntului lui Dumnezeu şi ne vom aduce aminte de viaţa Sa în trup, de crucea Sa, de moartea Sa, cauza mîntuirii noastre şi a răscumpărării lumii".

2 *Canonul 3 al Sinodului din Constantinopol în 869* (sinod nerecunoscut ca „ecumenic" de Biserica Ortodoxă) prevede ca „Sfînta icoană a Domnului nostru Iisus Hristos, Mîntuitorul şi liberatorul tuturor, să fie venerată cu acelaşi cult de cinstire ca şi cartea Sfintelor Evangelii. Căci, precum prin cuvintele scrise care sînt conţinute în Sfintele Evanghelii, toţi primesc mîntuirea, tot aşa prin pictura în culori, toţi, înţelepţi şi simpli, obţin un folos. Căci ceea ce este cuvîntul în raport cu scrierea care-l conţine, tot aşa este pictura în raport cu culorile; tocmai de aceea, potrivit raţiunii şi unei foarte vechi tradiţii, icoanele sînt onorate şi venerate cu un cult secundar din cauza onorarei ce se atribuie arhetipului lor, în acelaşi fel cum sînt cinstite cartea evangheliilor şi reproducerile sfintei cruci. Iar dacă cineva nu cinsteşte icoana Mîntuitorului Hristos, acela nu va contempla faţa Sa, cînd Hristos va să vină în slava Tatălui pentru a fi glorificat şi a glorifica pe sfinţii Săi, ci va fi dimpotrivă separat de comuniunea Sa şi de măreţia Sa. De asemenea, noi pictăm icoanele Maicii Domnului, icoanele sfinţilor îngeri, aşa cum sînt descrişi de cuvintele Sfintei Scripturi; mai mult, noi cinstim şi venerăm icoanele slăviţilor Apostoli, ale profeţilor, ale martirilor, sfinţilor şi tuturor sfinţilor".

Neagoe Basarab . . .

(Continuare din pag. 1-a)

Biblie (în special Cartea I şi II a lui Samuel), în „Scara" lui Ioan Scărariul, „Dioptra" lui Filip Solitarul, „Omiliile" lui Ioan Gură de Aur sau „Cuvîntările" lui Efrem Sirul, dar şi din cărţile populare („Alexandria", „Fiziologul" etc.). Înzestrată cu florilegiul unei adînci înţelegeri spirituale, promulgate în tiparele unei înţelepciuni româneşti, „Învăţăturile" lui Neagoe sînt recunoscute şi azi ca primul monument al cărţii de înţelepciune în literatura română, prima afirmare a rolului educativ al istoriei.

Faptele acestui domn creştin şi luminat, săvîrşite doar în nouă ani de domnie, căci — cum aprecia cronica braşoveană — „la 1521 cu grabă au murit" — devin curînd cunoscute românilor braşoveni, pe care îi găsim în repetate solii la curtea sa. Şi ca să dăm un exemplu reproducem din documentele timpului soliile din ultimul an de domnie conduse de preotul Coman (1480—1486); preotul Grama (1521); dascălul Stoica, diacul Ambruş şi negustorii Stan şi Toma:

„August 10 — 1521 Item Coman familiari eiusdem domini waywodae pro bono nuntio allato ex parte Thurcorum panum pro una veste dono datum; 1521 august 28. Item Grama filio popae pro salario ad waywodam Transalpinensem per 8 dies asp(ri) 32; 1521 septembrie 7 Item Grama proficiscenti cum duobus equis ad dominum waywodam Transalpinensem et cum alio homine expensas flor. 3; 1521 sept. 26 Item Stan etiam cum Grama illo proficismenti, flor. 1.; 1521 iulie 17. Item Stanem de Belgerey (n. n. Şchei) etiam misso ad explorandum ipsum Mehmet expensas asp. 20. Item Ambros deak scribae domini vicewaywode 2 libros papiri ad Prasmer misso pro asp. 6; Item Grama qui fuit semel cum ahysico altera vice pro domino iudice missus ad partes Transalpinas pro salario 10 diebus asp. 40; 1521 noembrie 2 6. Item Grama quod fuit in patribus Transalpinis per 19 dies pro salario flor. 1 asp. 26; Item Grama praefato pro defectiv aumptibus" (v. „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen", Braşov, 1886, vol. I, p. 350—357).

Dar să lăsăm cronicarul şcheian, protopopul Vasile să ne povestească unul din motivele acestor relaţii: „Creştinii care au locuit în acest loc au fost cuprinşi de o dorinţă sfîntă, încît s-au dus cu mare cinste şi în numele şi cu rugămintea lui Neagoe Recomie Basarab voievod din Ţara Românească şi au cerut cinstitului Sfat (n. n. autoritatea braşoveană), cu adîncă plecăciune, pînă le-a fost îngăduit să zidească biserica de piatră, care zidire s-a făcut cu ajutorul lui Neagoe voievod, dar au venit cu ajutoare şi bătrînii şi toţi creştinii din Şchei, bogaţi şi săraci, mici şi mari, pînă cînd s-a terminat sfîntul altar şi hramul, împreună cu clopotniţa cea veche".

Se zidea astfel cel de-al doilea lăcaş sfînt, biserica „Sf. Nicolae", începută la 1495 de Vlad Călugărul şi continuată de Petru Cercel, Aron Vodă, Gheorghe Ştefan, ş. a. Desigur că intenţiile voievodului erau mult mai mari, căci un alt cronicar al bisericii, Radu Duma menţiona că „n-a isprăvit de vreme ce obişnuita boală nu l-au lăsat".

În acest context al milosteniei, mărinimosul domn oferea românilor din Şchei şi un impresionant Minei pe luna noiembrie, scris pe pergament, în semiuncială, 26—28 r./pag., legat în lemn şi piele, cu ornamente florale stilizate şi geometrice, scris la Tîrgovişte tocmai în anul tîrnosirii mănăstirii, la 1517. „Cu voia Tatălui şi ajutorul Fiului şi cu desăvîrşirea Sfîntului Duh — se scria în epilog — s-a scris această carte în zilele blagocestivului şi de Hristos iubitorului Domn a toată Ţara Ungrovlahiei, Io Neagoe Voevod şi din a lui poruncă şi în timpul prea sfinţitului Arhiepiscop, chir Macarie cel Nou, în oraşul de scaun Tîrgovişte şi a pus-o domnul Io Neagoe Voevod în noua Mitropolie, unde s-a scris în anul 7025 (1517)" (manuscris 3 expus în muzeul bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului).

Vechile protocoale ale bisericii consemnează „o căldelniţă mare de argint de la Neagul voevod", păstrată azi în expoziţia muzeală. Aceleaşi protocoale menţionează alte danii din partea doamnei Neaga, mama sa, domniţa Despina şi vornicul Pîrvu.

Ca atare, este firesc ca vechiul protocol al bisericii (descoperit recent), copiat la 1665 „după un terfelog vechi" de Barbu Hoban, dascălul şcolii din Şchei, să înceapă pomenirea domnilor (peste douăzeci la număr) cu Neagoe Basarab: „Pomeneşte Doamne pe Io Neagoe voevod şi doamna sa Despina si fiul său Teodosie" (text în limbă slavonă), fără a-i consemna titula „Basarab" şi nici ceilalţi fii (2 băieţi şi două fete devenite si ele domniţe în Moldova şi Muntenia), consemnarea făcîndu-se desigur în primii ani ai domniei.

Astăzi, cînd comemorăm 475 de ani de la urcarea pe tron a milostivului domnitor, aceste vestigii istorice, aflate încă la biserica Şcheilor, stau mărturii pe drumul pietruit de istorie şi credinţă, ca nişte vestale în marea carte a unităţii de neam.

Ortodoxia şi Mişcarea ecumenică

(Continuare din pag. 1-a)

bui să fie ceva mai îndrăzneaţă şi Ortodocşii ar trebui să-şi spună *întotdeauna* punctul de vedere cu claritate. În general acest lucru se face, şi delegaţii Bisericii Ortodoxe Române sînt în linia întîia în această privinţă, dar eu aş recomanda o şi mai mare implicare a tuturor reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe. Numai aşa Ortodoxia va contribui la înaintarea reală pe drumul unităţii.

Sîntem adesea întrebaţi ce primim noi, ortodocşii, de la Consiliul Ecumenic, şi ce anume motivează angajarea noastră în această organizaţie. *Teologic vorbind, noi credem că avem doar de dat.* Şi dăm. Consiliul ne dă acest privilegiu de a ne exprima la scară largă şi, în acelaşi timp, de a ne ţine la curent cu viaţa creştină bisericească în totalitatea ei, la scară universală. Din această participare avem şi noi, desigur, foarte multe de învăţat, confruntîndu-ne cu experienţa de viaţă creştină a altora, cu tot ceea ce au acumulat pozitiv ceilalti, în condiţiile de despărţire de noi, în climatul lor confesional, în cadrul altor tradiţii locale.

Dincolo de toate acestea, avem însă şi convingerea că spre unitate nu putem merge decît prin dialog, prin comunicarea reciprocă a credinţei celei adevărate şi a mărturiei creştine în lume. Izolarea nu poate rezolva nimic. Comunicînd, poţi da şi poti primi, poţi explica şi lămuri, poţi convinge sau să te laşi convins. Imperativul unităţii — „ca toţi să fie una" — ne face, ca ortodocşi, să ne simţim obligaţi să participăm la tot ceea ce poate răspunde acestei porunci şi profeţii a Mîntuitorului.

Icoana Bunei Vestiri

Orice bucurie este precedată, de cele mai multe ori, de o veste. Vestea, cînd este bună, anticipează momentul mult aşteptat, pune-n stare de veghe pe cel ce aşteaptă, îl pregăteşte chiar pentru ca bucuria să fie deplină. Dacă pe plan uman o veste bună ne mîngîie şi ne dă speranţe, pe plan spiritual, cu atît mai mult.

În viaţa noastră bisericească, pentru creştini, o veste venită „de sus" a schimbat sensul existenţei. Purtătorul ei a fost trimisul lui Dumnezeu, Arhanghelul Gavriil, iar primitoarea, pentru noi toţi, a fost „o fecioară... din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria" (Luca 1, 27).

Dumnezeu a ales această cale, după logica firii, consultîndu-se cu noi, prin Sfînta Fecioară Maria, spre a împlini evenimentul suprafiresc al Întrupării Sale. Momentul, bine cunoscut, Buna Vestire, este acel „singur nou sub soare", pentru creştini: „începutul mîntuirii noastre şi arătarea tainei celei din veac. Fiul lui Dumnezeu, fiul Fecioarei se face şi Gavriil harul îl binevesteşte" (Troparul praznicului).

„Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" se descoperă minţii noastre, dar şi simţurilor. Îl vedem pe Dumnezeu cu ochii! Pentru cei ce sîntem totuşi la distanţă, în timp, de eveniment, în afară de prezenţa permanentă în Sfînta Euharistie ne împărtăşim şi cu vederea, prin ajutorul Sfintelor Icoane. Icoana Bunei Vestiri ocupă în acest sens un loc de frunte în călăuzirea noastră, prin vedere, prin contemplaţie dar şi sacramental, spre bucuria Bunei Vestiri, spre actualizarea ei.

În sfîntul locaş icoana „Bunei Vestiri" este zugrăvită mai întîi pe catapeteasmă în rîndul praznicelor împărăteşti, însă locul ei propriu-zis este pe Sfintele Uşi Împărăteşti ale Altarului. Ori de cîte ori se deschid în momentele liturgice, Sfintele Uşi, icoana „Bunei Vestiri" ne aminteşte că prin Sfînta Fecioară, „Uşa cea înţelegătoare", a intrat Dumnezeu în lume, cu Trup, ca noi cei trupeşti să intrăm în Împărăţia cerurilor. Şi-n pronaos este ilustrată scena Bunei Vestiri, într-o extensiune de 24 de scene, care traduc imnele Acatistului Maicii Domnului.

Poporul nostru n-a lăsat „Vestea cea bună" a mîntuirii în interiorul bisericii, ci a scos-o, prin icoană, la exterior „pe vîrf de munte" (Mt. 5, 14), pe pereţii mănăstirilor cu picturi exterioare de la Humor, Vatra Moldoviţei, Sucevita, Probota, Sf. Gheorghe — Suceava, Adormirea-Baia şi, bineînţeles, Voroneţ, ca semn al răspîndirii mesajului în toată ţara, la tot poporul, vizitatorilor şi celor ce s-ar întîmpla pe la noi, pe la români, doritori de „veşti bune" întregii lumi, cum, de altfel, demonstrează şi icoana. Privind icoana înţelegem, mai uşor, ceea ce ni se pare de necuprins cu mintea.

În faţa unei clădiri pe care atîrnă un ştergar, semn simbolic că acţiunea se întîmplă în interior, stă aşezată pe un tron Sfînta Fecioară Maria. Este în activitate casnică, fie torcînd, ca-n imaginea noastră, fie în picioare, scoţînd apă; amănunte luate de pictori din surse ale Sfintei Tradiţii, sau chiar din Evangheliile apocrife (Iacob). Este în stare de aşteptare. Deasupra ei o rază luminoasă o umbreşte (Lc. 1, 35), ajutînd, în felul acesta, la reuşita misiunii Îngerului.

De cealaltă parte a scenei apare chipul umanizat al Arhanghelului Gavriil, „trimisul" lui Dumnezeu (Lc. 1, 26). În mînă ţine un crin, semn al purităţii, al curăţeniei şi fecioriei, în care Sfînta Fecioară se priveşte ca-ntr-o oglindă, aşa cum cîntăm la Aca-

(Continuare în pag. a 4-a)

Protos. Dr. *Casian Crăciun*

Sfinţii 40 de Mucenici

(9 martie)

Erau anii cumplitelor persecuţii creştine, erau anii marilor prigoane. Era timpul cînd se cernea grîul de neghină, anii marilor încercări. La tot pasul se întîlneau creştini cărora li se smulgeau unghiile, li se scoteau ochii, li se tăia limba, nasul, urechile. Unii erau sfîşiaţi de fiare în arene spre distracţia tiranilor împăraţi, alţii erau fierăstruiţi sau aruncaţi de vii în cazane cu smoală sau cupoare de foc, altora li se făceau tot felul de promisiuni măgulitoare, încercînd în felul acesta, să-i îndepărteze de la închinarea adevăratului Dumnezeu. Astfel, au dat primele secole atîţia martiri, care strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei noastre. Ei ştiau bine că cei „ce vor lăsa case, fraţi, surori, mamă, tată, femeie, fii sau holde pentru numele meu, însutit vor lua şi viaţă veşnică vor moşteni". Ei sînt cei care au primit răni şi patimi pe tru-

(Continuare în pag. a 4-a)

Protos. *Ştefan Guşă*

COLŢUL PATRISTIC

CRUCEA
de Sfîntul Ioan Gură de Aur

Nimeni să nu se ruşineze de cruce, simbolul sfînt al mîntuirii noastre, capul bunătăţilor, pentru care trăim şi pentru care sîntem. Ca pe o cunună, aşa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvîrşesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naşti din nou, crucea este alături. Dacă trebuie să te hrăneşti cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotoneşti, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinţei.

De aceea o scriem cu multă rîvnă şi pe case şi pe ziduri şi pe ferestre şi pe frunte şi în cugetul nostru. Crucea este semnul mîntuirii noastre, al libertăţii noastre obşteşti, al blîndeţei Stăpînului nostru, că *„s-a adus ca o oaie spre junghiere"* (Isaia 53, 7). Cînd îţi faci semnul crucii, gîndeşte-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce şi stinge mînia şi toate celelalte patimi. Cînd îţi faci semnul crucii, umple-ţi fruntea cu multă îndrăznire, fă-ţi liber sufletul. Ştii, doar, acelea care-ţi dau libertatea! Pentru aceasta şi Pavel, îndemnîndu-se la asta, adică la libertatea ce se cuvine nouă, aşa ne-a îndemnat. Amintind de cruce şi de sîngele Stăpînului a spus: *„Aţi fost cumpăraţi cu preţ. Nu fiţi robi oamenilor!"* (I Corinteni 7, 23). „Gîndeşte-te, ne spune Pavel, la preţul dat de Domnul pentru tine şi nu fi rob nici unui om!" Pavel numeşte crucea preţ. Nici nu trebuie să o facem aşa de mîntuială cu degetele, ci mai întîi să o facem cu inima cu multă credinţă. Dacă-ţi faci aşa crucea pe faţă, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necuraţi, că vede sabia, care i-a dat lovitura, vede sabia, cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm cînd vedem locurile în care sînt executaţi condamnaţii la moarte, gîndeşte-te ce trebuie să sufere diavolul cînd vede arma, prin care Hristos i-a doborît toată puterea lui şi a tăiat capul balaurului.

Să nu te ruşinezi, dar, de un atît de mare bine, ca să nu se ruşineze nici Hristos de tine cînd va veni cu slava Lui, cînd înaintea Lui se va vedea crucea, strălucind cu mult mai mult decît razele soarelui. Şi va veni atunci crucea slobozind glas cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpîn, arătînd că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea oamenilor. Crucea, semnul acesta, şi pe timpul înaintaşilor noştri şi acum, a deschis uşile cele închiuiate; crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat muşcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porţile iadului, dacă a dat la o parte bolţile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai şi a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel?

Întipăreşte-ţi, dar, în inima ta crucea, strînge în braţe crucea, semnul mîntuirii sufletelor noastre! Crucea aceasta a mîntuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rătăcirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pămîntul în cer şi a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sînt înfricoşători, ci uşor de dispreţuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pămînt şi călcate în picioare. Mulţumeşte Stăpînului că ne-a dat nişte bunătăţi ca acestea pe care nimeni nu poate să le cunoască fără descoperire de sus.

În româneşte de Pr. *D. Fecioru*

Rugă

Întoarce-ţi, Doamne, faţa-n miez de zi
iar la făptura mea ce-i curgătoare;
învaţă-mă pe lume a mai fi
şi cum în taina clipelor se moare.
Sloboade teama din amfora plină
a inimii şi liniştea în dar
mi-o-ntinde ca merinda de lumină
pe o năframă şi, într-un pahar,
rubinul cel din struguri sfărîmaţi.
Dă-mi un toiag, în seara mea cea lină,
şi aminteşte-mi-i pe-ai mei uitaţi,
fraţi şi surori, împărtăşiţi cu tină.
Tăcerea lor tu rupe-o în bucăţi
şi-mi dă fărîmitura lor şi mie,
ca s-o păstrez la-nalte judecăţi
ce după somnul lung vor fi să fie.
Cerşind iertarea-n tainicul amurg,
perind întreaga viaţă dinainte,
văzînd icoanele, pe rînd, cum curg...
Dac-am greşit, grămada de cuvinte
tu spulber-o, ca să răsară crini,
şi-adună-mă din aşchii şi din cioburi,
să-mi simt, de greul meu, umerii plini
şi sufletul golit pe veci de volburi.

Pr. prof. Dr. *Petru Rezuş*

Să petrecem perioada Postului Mare împreună cu Sf. Efrem Sirul

După rugăciunea „Tatăl nostru", un adevărat poem divin care rezumă în cele mai simple şi mai cuprinzătoare cuvinte raporturile noastre cu Dumnezeu şi cu aproapele, sînt ispitit să cred că, deşi imnografia ortodoxă e de o bogăţie care sfidează orice încercare de selecţie, totuşi *Rugăciunea Sfîntului Efrem Sirul* poate fi considerată printre cele care ar putea candida la locul întîi. E o *Filocalie* în miniatură, valabilă în aceeaşi măsură pentru monahi şi pentru mireni, pentru bărbaţi şi pentru femei, pentru tineri şi pentru bătrîni, pentru oricine din orice parte a pămîntului, de pe orice treaptă de cultură şi civilizaţie, pentru creştinii de toate confesiunile ca şi „Tatăl nostru", ca şi pentru credincioşii tuturor religiilor, şi pentru toţi oamenii de bine. S-o citim:

Doamne şi Stăpînul vieţii mele,
duhul trîndăviei, al grijii de multe,
al iubirii de stăpînire şi al
grăirii în deşert nu mi-l de mie.

Iar duhul curăţiei, al gîndului smerit,
al răbdării şi al dragostei,
dăruieşte-l mie, slugii Tale.

Aşa Doamne, Împărate, dăruieşte-mi
să-mi cunosc greşelile mele,
şi să nu osîndesc pe fratele meu,
că bine cuvîntat eşti în vecii vecilor.
Amin.

E un cod al bunei cuviinţe, al vieţii cu sens creator, al preţuirii muncii, al răspunderii pentru felul cum te integrezi în societate, al modestiei şi al smereniei, al cumpătării şi al stăpînirii de sine, al pocăinţei şi al înţelegerii şi iertării greşelilor altora, al schimbării inimii şi cugetului, fără de care postul şi întreaga perioadă a postului nu ar însemna nimic. Nu se spune ce şi cînd să mănînci, sau să nu mănînci, lăsînd acestea la hotărîrea fiecăruia, a Bisericii şi a duhovnicului. *Se arată ce trebuie să obţii.* Dacă nu le-ai abţinut pe acestea, vor fi fiind bune abţinerile de la hrana bogată şi metaniile, dar toate rămîn ca o pornire spre o ţintă la care n-ai ajuns, deşi te-ai ostenit. Rămîn ca o „rîvnă fără pricepere" (Rom. X, 2), deci şi fără plată.

Mai întîi, rugăciunea Sf. Efrem e o mărturisire de credinţă. Dumnezeu e recunoscut ca Domn şi Stăpîn al vieţii. „Domnul de viaţă făcătorul", Cel din *„Simbolul Credinţei"* şi din *„Tatăl nostru"*, Tatăl fiind autor al vieţii, Creatorul. Îndată după aceea, fără alte introduceri, fără alte motivări, fiindcă ar fi de prisos după ce Dumnezeu e recunoscut drept „Domn şi stăpîn al vieţii", se trece la cererile esenţiale. În *„Tatăl nostru"* cererile sînt pozitive, fiindcă rugăciunea e de toate zilele, şi priveşte cererile esenţiale ale creştinului, în orice stare s-ar afla. Aici creştinul se prezintă în faţa Domnului în postura de penitent, de om care se ştie şi se recunoaşte supus atacurilor duhurilor necurate, a căror lucrare e să îndemne la rău, şi

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Importanţa postului şi păstrarea lui

Între temele care vor fi dezbătute la viitorul sinod panortodox figurează şi problema postului. Cea de a treia conferinţă panortodoxă, preconciliară, de la Chambesy a dezbătut această temă şi a luat o hotărîre. Socotind necesară şi folositoare această hotărîre o facem cunoscută în rîndurile ce urmează în traducere românească, după Episckepsis nr. 369 din 15 decembrie 1986.

1. — Postul e o poruncă divină (Facere 2, 16—17). După Sf. Vasile el este de aceeaşi vechime ca şi omenirea, căci a fost înfiinţat în rai. El constituie o mare acţiune spirituală, şi cea mai bună expresie a idealului ascetic în Ortodoxie. Biserica Ortodoxă se conformă dispoziţiilor apostolice şi tradiţiei Bisericii primare şi îi atribuie o mare valoare pentru viaţa spirituală a omului.

Postul e socotit de Biserică *ca un dar dumnezeiesc, har plin de lumină, armă neînvinsă, temelia luptei spirituale, ajutor acordat de Dumnezeu, izvor de meditaţie, „maică" a tuturor bunătăţilor şi virtuţilor, icoană a vieţii viitoare.*

2. — Postul ca instituţie foarte veche se află deja în Vechiul Testament (Deut. 9, 18; Isaia 58, 4; Ioil 2, 15; Iov 3, 5—7) şi este afirmat şi în Noul Testament. Domnul nostru Iisus Hristos a postit 40 de zile (Luca 4, 1—2) şi a dat îndrumări cu privire la post (Mt. 6, 16—18). În Noul Testament e descris ca mijloc de înfrînare şi de elevaţie spirituală (Mc. 1, 6; Fapte 13, 2). Deja în vremea Apostolilor Biserica a proclamat (arătat) importanţa postului şi a hotărît miercurea şi vinerea ca zile de post (Didahia 8, 1) ca şi postul înainte de Paşti (Irineu).

Cu privire la durata postului a fost la început o mare diversitate de păreri. Dionisie Alexandrinul a demonstrat caracterul spiritual al postului, pe care toţi creştinii sînt chemaţi să-l ţină, fiecare după puterile lui şi după propriile posibilităţi, fără a avea din această cauză, intenţia de a-l nesocoti.

„Aveţi grijă ca nimeni să nu nesocotească această cale a învăţăturii. Dacă poţi duce întreg jugul lui Hristos, vei fi mulţumit. Dacă tu nu poţi, fă ceea ce eşti în stare, capabil să faci. În ceea ce priveşte postul, ţine-l după puterea ta."

3. — În ceea ce priveşte lupta spirituală, adevăratul post e legat de rugăciunea neîncetată. „Rugăciunea fără post e fără valoare" (Sf. Vasile) precum un post fără binefacere e nul. În vremea noastră cu atît mai mult, pentru că distribuirea inegală şi nedreaptă a bunurilor merge pînă la privarea popoarelor întregi de pîinea zilnică.

„Fraţilor, postind trupeşte, să postim şi în suflet, să alungăm toate nedreptăţile, să rupem legăturile patimilor, să alungăm toată nedreptatea, să dăm pîine flămînzilor, să primim pe cei fără adăpost" (Isaia 58, 6—7).

A posti nu înseamnă să te abţii doar de anumite alimente. „Abstinenţa de la anumite alimente nu ajunge prin ea însăşi a face un post adevărat. Să facem postul pe care-l vrea Dumnezeu şi care îi place Lui. Adevăratul post este ferirea de a face rău, de a reţine limba de la clevetire. A se abţine de la mînie, de a înlătura plăcerile şi calomnia, minciuna, sperjurul. Privaţiunea de toate acestea este adevăratul post. Numai cine le ţine acestea face un adevărat post (Sf. Vasile, Despre post).

Reţinerea de la anumite mîncări, în ceea ce priveşte calitatea sau cantitatea constituie doar partea văzută a ceea ce este postul spiritual.

Postul aşa cum indică termenul, înseamnă abstinenţa de la mîncări (alimente), însă mîncarea nu ne face nici mai buni nici mai răi în faţa lui Dumnezeu. Postul are o semnificaţie mai profundă: în timp ce hrana este simbolul vieţii şi abstinenţa este simbolul morţii; de aceea noi oamenii se cuvine să încercăm, ca semn că murim lumii şi apoi primim hrana dumnezeiască, să trăim în Dumnezeu (Clement). Astfel postul, adevăratul post se referă la întregul vieţii credincioşilor în Hristos şi primeşte apogeul în participarea la viaţa liturgică şi în special în taina Sfintei Euharistii.

4. — Postul de 40 zile al Mîntuitorului a devenit exemplu pentru credincioşi. El face activă (eficientă) participarea lor la ascultarea şi urmarea lui Hristos, astfel că prin post să putem beneficia prin ascultare de ceea ce am pierdut prin neascultare. Sf. Grigore Palama rezumă într-un fel semnificativ toată tradiţia patristică acordînd un rol spiritual postului, un sens hristologic, în mod excepţional Postului Mare.

„Dacă tu posteşti, nu numai vei supune pasiunile ci vei muri cu Hristos, însă vei şi învia cu Hristos şi vei domni cu El în veşnicie, pentru că devii una cu El, în participarea şi asemănarea cu moartea Sa. Vei participa la înviere şi vei moşteni viaţa în El" (Omilia 13 la Duminica a 5-a a postului).

5. — După tradiţia ortodoxă idealul perfecţiunii spirituale este plasat foarte înalt şi cel ce doreşte să-l atingă trebuie să se înalţe în consecinţă. Pentru acest scop asceza şi lupta spirituală nu au limite, precum şi desăvîrşirea sfinţilor. Puţini sînt aceia care pot împlini cerinţele acestui ideal ortodox, în aşa fel ca să atingă îndumnezeirea în viaţa lor. Şi chiar aceia, care practică toate prescripţiunile, nu se laudă, ci mărturisesc. „Sîntem slugi nevrednice şi

(Continuare în pag. a 4-a)

Părintele VASILE

Să petrecem perioada Postului Mare...

(Continuare din pag a 3-a)

să se folosească de slăbiciunile omeneşti spre a le încuraja.

Nicăieri ca în această scurtă rugăciune, nu ţi se deschid ochii că ai căzut în mrejele cuiva, care te-a condus anume greşit, dîndu-ţi falsa încredinţare că te-a ajutat să fii cineva, dar de fapt te-a împins să trăieşti comod, profitînd de munca altora, să dispui de alţii în folosul tău, să-ţi dai drumul la gură (Iacob III, 5) acoperindu-ţi cu vorbe golul şi rătăcirea inimii şi a minţii, spre a-ţi înşela conştiinţa ta şi buna credinţă a altora. Dumnezeu e rugat să nu slobozească duhurile acestea asupra noastră. Să le înfrîneze. Să le împiedice. Să ne ajute să ne luptăm cu ele. Ne sprijinim rugăciunea pe smerenia recunoaşterii neputinţei noastre de a ne lupta singuri cu ele:

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu *duhul trîndăviei,* care se opune muncii prin care trebuie să ne agonisim cinstit hrana zilnică, care vrea să ne despartă de Dumnezeu Tatăl, Acela care *„pururea lucrează"* şi de Iisus care a zis: *„şi Eu lucrez"* (In. V, 17), şi de Sfîntul Pavel care a spus că *„cine nu vrea să muncească, nici să nu mănînce"* (II Tes. III, 10). Duhul acesta conduce la exploatarea muncii altora, apoi la lene, la furt, la omor, că din ceva trebuie să trăiască omul, şi de-a gata şi pe degeaba nu-i dă nimeni. Şi atunci trebuie să-şi ia singur, prin mijloace necinstite.

— Cerem ajutorul să ne luptăm *cu duhul grijii de multe,* care ne luptă spre a ne dispersa atenţia, spre a ne pierde în amănunte fără importanţă şi a neglija esenţialul, acel: *„Un lucru trebuieşte"* (Lc. X, 41), pe care Iisus i l-a dezvăluit Mariei, în casa lui Lazăr. *Un* lucru — nu *multe!* Duhul acesta ne îndeamnă să nu avem încredere în acel Dumnezeu, *„Care poartă grijă de păsările cerului"* şi de *„florile cîmpului"* (Mt. VI, 26), făcîndu-ne să uităm cuvintele Domnului, şi să ne zbuciumăm în strîngeri de bunuri, adesea inutile, de comori supuse ruginii, cariilor, împovărîndu-ne viaţa cu tot felul de griji şi de temeri, scoţîndu-ne din raţionalitatea unei vieţi ordonate, cumpătate, limitate la trebuinţele strict necesare (Mt. VI, 19—21).

Grija de multe ne împarte şi inima şi mintea pînă la a nu le mai putea întoarce în ele însele, strîngîndu-le acasă, întru ale lor, ca să fie capabile să judece în tihnă şi să ne facă să ne orînduim toate cu seninătate şi cu înţelepciune. *Duhul grijii de multe* nu caută altceva, decît să ne scoată din noi înşine, să ne înstrăineze, să nu mai fim ai noştri, ci ai grijilor, şi astfel să fim ai lui. „Adună-te în chilia ta şi rămîi acolo, şi ea te va învăţa ce să faci", ziceau şi Părinţii din vechime. Nu te risipi. *Duhul grijii de multe* e duhul risipei în afara ta, ieşirea din templul în care sălăşluieşte Dumnezeu.

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu *Duhul iubirii de stăpînire,* acela care ne scoate din smerenie, care ne face să ne credem altfel decît alţii, cu dreptul de a-i stăpîni, care ne încălzeşte mîndria, şi slava deşartă, dorindu-ne slujiţi, ca să nu fim asemenea lui Hristos, Care a venit să slujească, nu să stăpînească. *„Nu ştiţi ce cereţi"* (Mt. XX, 22), le-a spus Iisus celor doi care au cerut să stăpînească împreună cu El în Împărăţia pe care urma s-o întemeieze şi pe care ei o gîndeau pămînteaşcă. *„Între voi să să nu fie aşa,* le-a zis Iisus, ci dimpotrivă, *Cel ce voieşte să fie întîiul, să fie vouă slugă"* (Mt. XX, 26).

Ştie *Duhul iubirii de stăpînire* ce să strecoare în inima omului, ca să-l scoată din comuniunea cu Iisus! De aceea credinciosul, ştiindu-se uşor vulnerabil — căci ce e mai ispititoare decît stăpînirea altora? — se roagă să fie ajutat şi împotriva acestui duh.

— Şi apoi cerem ajutorul să ne luptăm împotriva *„Duhului grăirii în deşert",* acela care nu vrea să ţină seama de: *„cuvîntul vostru să fie da, da, şi nu, nu"* (Mt. V, 3, 7). Împotriva acestui duh avertizează şi Sfîntul Pavel, iar pe cei care îl ascultă îi numeşte *„răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători"* (Tit I, 10), şi povestitori de *„basme"* (II Tim. IV, 4).

Grăitorul în deşert este mai ales *„cel ce ia numele Domnului în deşert"* (Deut. V, 11), cel ce pune pe seama lui Dumnezeu ce nu se cuvine, cel ce îi răstălmăceşte învăţătura, sectarul, cel care vine îmbrăcat în piele de oaie, cu graiul blîndeţii, strecurat printre dinţii lupului. Căci el vine *„în numele Domnului",* cu Biblia în mînă, pe care şi diavolul o cunoaşte, precum vedem în episodul ispitirii Mîntuitorului (Mt. IV, 1—11), dar propovăduieşte *„o altă Evanghelie"* (Gal. I, 8) decît cea propovăduită de Biserică. Împotriva unora ca acestora Sfîntul Pavel are cuvinte aspre. Aceştia sînt victimele *„Duhului grăirii în deşert".*

*

De toate aceste duhuri rele, creştinul cere în aceste zile ale Postului Mare, prin cuvintele rugăciunii Sfîntului Efrem Sirul, să fie apărat.

„Nu mi-l da mie" — se roagă — pe niciunul din aceste duhuri. Apără-mă de ele. Nu mă lăsa ispitit de ele.

El cere în schimb, *Duhul curăţiei, al gîndului smerit, al răbdării şi al dragostei,* duhuri, adică îngeri, care să-i ajute gîndurile şi simţurile în aşa fel, încît să se poată apăra de duhurile cele rele care îl asaltează.

Din *smerenie,* nu poate cădea nimeni; cu *răbdarea* se biruie supărările, suferinţele şi nedreptăţile care rămîn la judecata lui Dumnezeu, iar cu *dragostea* se răzbate peste tot, fiindcă acesteia nu i se poate opune nimeni şi nimic (I Cor. XIII, 7).

Frumoase şi cuprinzătoare cereri! Uşi ale pocăinţei şi ale îndreptării. Cărări spre Împărăţia cerurilor.

Şi-apoi vin ultimele două cereri, ca o încoronare a celor de dinainte şi, fără nici o îndoială, ca un ecou al celeilalte cereri din rugăciunea *Tatăl nostru: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre"* (Mt. VI, 12). Acum creştinul vrea să şi le ştie. Bine. De toate. Ca să ceară iertare pentru toate. Şi cele *neştiute* să fie *ştiute,* pentru ca pocăinţa să fie deplină:

— *Dăruieşte-mi să-mi cunosc greşelile mele!* E hotărît acum să şi le îndrepte. Se teme să nu-i rămînă vreuna necunoscută. E apelul suprem pentru a fi ajutat să coboare în adîncul sufletului său, pînă în colţurile cele mai îndepărate, în care s-ar mai putea ascunde vreo greşeală, pe care acum e gata s-o mărturisească. Şi să n-o mai repete. Şi să nu fie cumva printre cei care nu ştiu, sau nu vor să ştie că fac greşeli, sau nu ştiu ce spun, cînd recită: *„Şi ne iartă nouă greşelile noastre"* (Mt. VI, 12—12).

Şi-apoi o ultimă cerere:

— *Şi să să nu osîndesc pe fratele meu!* De multe scăpăm. De multe ne îndreptăm. Cu greu, dar uneori şi iertăm, sau măcar zicem că iertăm, voim să iertăm. Cel mai greu ne vine însă să nu ne comparăm. *„Nu sînt ca vameşul acesta"* (Lc. XVIII, 11). Care din noi scapă de această comparaţie? Cum facem o faptă bună, cum sîntem gata să-l osîndim pe cel care n-o face, şi ne socotim de îndată mai buni ca el.

*

Cîte taine ale sufletului omenesc nu cunoştea acest Sfînt Efrem din Siria! Şi cît de adevărat ne pune să ni le dezvăluim şi să le mărturisim noi înşine! Ce savant manual de psihologie în cele cîteva propoziţiuni ale acestei rugăciuni! Ne umblă prin suflet ca printr-o cămară căreia îi cunoaşte toate ascunzişurile. Şi ne simţim bine. Simţim că ne ajută, şi ne oferă mijlocul de a ne-o curăţi, învăţîndu-ne cuvintele cele mai simple, dar şi cele mai adînci, cele mai pline de har, care capătă valenţe noi aşa cum sînt puse unele lîngă altele. Sînt cuvinte în stare să ne înmoaie şi să ne înconvoaie inimile, să ne cuprindă blînd şi să ne smerească mintile, şi să ne arunce în genunchi — căci rugăciunea se rosteşte cu metanii — într-o supremă prosternare, care înseamnă în acelaşi timp micimea şi mărimea noastră, căderea şi înălţarea noastră, intrarea în adîncul din noi, în care sălăşluieşte Dumnezeu, *„Cel binecuvîntat în vecii vecilor",* precum şi sfîrşeşte Sfîntul Efrem sublima, neperechea lui rugăciune. *Amin.*

Să petrecem perioada Postului Mare, în ritmul cuvintelor acestei rugăciuni încărcate de har izbăvitor şi înnoitor.

Post festum — Et in Arcadia ego!...

În ziua de 4 decembrie 1986, s-a sărbătorit, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, împlinirea a 200 de ani de învăţămînt teologic la Sibiu. Despre festivităţi, sesiunea de comunicări şi participanţi a relatat P. C. Pr. prof. dr. D. Abrudan — prorectorul Institutului („Telegraful Român", nr. 1—2/1987, p. 4).

A citit şi am încercat emoţii puternice ... Au înflorit acum, în toamna brumată, chiar ninsă, a vieţii, ghioceii firavi ai amintirilor universitare ... Deoarece, *et in Arcadia ego (fuit)!* ...

Arcadia mea universitară a fost Institutul Teologic ctitorit de marele Andrei Şaguna, „un apostol al neamului", cum i s-a spus (Gala Galaction), din etapa interbelică (1920—1940), cînd s-a numit Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu.

Mitropolitul, de marcă şagunianuă, Dr. Nicolae Bălan s-a străduit şi a reuşit să dea Academiei teologice sibiene însemnătate, autoritate, notorietate şi chezăşie de instituţie universitară. El însuşi teolog nec plus ultra (a luat doctoratul în teologie cu calificativul de excepţie „ausgezeichnet mit Stimmeneinhelligkeit" — eminent, cu unanimitate) şi profesor de vocaţie, a acordat Academiei Teologice „Andreiene" o preocupare şi grijă precumpănitoare. A înzestrat-o cu bibliotecă, capelă (ale sale, mitropolitane), internat şi i-a recrutat profesori dintre cei mai distinşi. A editat o publicaţie teologică — „Revista Teologică" — şi Biblioteca bunului păstor, cu Seriile: „Popasuri duhovniceşti", „Seria teologică", „Seria didactică", cu redactori şi colaboratori principali din profesorii Academiei Teologice.

Prin acestea, prin Academia Teologică, profesorii şi studenţii ajunşi preoţi, Mitropolitul Nicolae Bălan a dinamizat, vitalizat, revigorat, fertilizat şi rodit viaţa religioasă ortodoxă, teologică, culturală, patriotică românească a Transilvaniei, a întărit conştiinţa, unitatea şi rezistenţa ortodoxă şi patriotică transilvană, cum s-a dovedit.

Dar acţiunile mitropolitului Nicolae Bălan, prin publicaţiile şi cărţile tipărite, prin Academia Teologică „Andreiană", şi efectele lor salutare au trecut peste Carpaţi şi s-au extins în întreaga ţară.

Căci, ca şi scriitorii care nu şi-au cunoscut numărul şi calitatea cititorilor cărţilor lor, şi facultăţile şi institutele universitare aveau (şi au) nume-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *Gh. Cunescu*

Sfinţii 40 de Mucenici

(Continuare din pag a 3-a)

purile lor, imitîndu-L pe Domnul Hristos care a suferit bătăi, fiere, oţet, piroane, coroană de spini şi moarte de ocară pe Cruce pentru noi şi pentru a noastră mîntuire. Şi dintre aceştia mulţi, la 9 martie al fiecărui an, Biserica ortodoxă, serbează cu deosebite cîntări duhovniceşti pe sfinţii 40 de mucenici, ce au pătimit în cetatea Sevastiei din Armenia, fiind din armata lui Agricolae. De baştină, din diferite locuri, făceau parte din aceeaşi ceată ostăşească. Fiind pîrîţi că se închină în taină lui Hristos şi nu zeilor făcuţi de mîini omeneşti, cei patruzeci au fost scoşi afară dintre ceilalţi ostaşi şi băgaţi mai întîi în temniţă. La vremea rînduită au fost scoşi la judecată, loviţi cu pietre şi bătuţi cu toiege, fără a-i clinti din convingerile lor. Văzînd aceasta tiranul cetăţii Sevastia a dat poruncă, să fie dezbrăcaţi de haine şi aşa goi să fie băgaţi şi ţinuţi peste noapte într-un iezer, din marginea cetăţii, pentru a îngheţa de vii. Alături era spre ispitire, o baie cu apă caldă pentru cei ce slăbeau în credinţă şi promiteau închinare zeilor. Amar este gerul, strigau unii, dulce este raiul, răspundeau cei mai tari în credinţă; rece este gheaţa, strigau primii, fierbinte este căldura Sf. Duh, răspundeau ceilalţi; întunecată este noaptea, dar plină de lumină va fi întîlnirea cu Hristos, strigau cei mai înflăcăraţi. Şi totuşi, unul dintre ei, mai tînăr şi mai încercat de diavol, nemaiputînd suporta asprimea gerului, iese din lac şi intră în baia călduţă de alături. Dar, o minune! Îndată ce a intrat acolo a fost atins de căldură şi s-a topit cu totul, în faţa celorlalţi, încurajîndu-i şi mai mult. Tradiţia pioasă spune că îndată s-au pogorît din cer 40 de coroniţe strălucitoare, aşezîndu-se pe capul fiecăruia cîte una, ca un semn de biruinţă. Dimineaţa împăratul dădu ordin să fie scoşi afară şi să li se zdrobească fluierele picioarelor, dîndu-şi astfel sufletele în mîinile Domnului. Osemintele lor au fost apoi arse şi aruncate într-un rîu. Creştinii scoţîndu-le şi socotindu-le ca pe o vistierie de mare preţ, au zidit deasupra lor biserică, ce poate fi văzută şi azi, în apropiere de Poarta cea mare a cetăţii. Numele acestor sfinţi sînt: Meliton, Isihie, Iraclie, Smaragde, Domne, Evnoic, Valens, Voviane, Claudiu, Prisce, Aetie, Teodul, Eutihiu, Ioane, Xante, Sisinie, Chirion, Anghie, Iliane, Flaviu, Acachie, Ecdichie, Lisimah, Alexandru, Ilie, Candid, Teofil, Dometian, Gaiu, Gorgoniu, Feliciu, Anastasie, Sachердon, Chiril, Nicolae, Valeriu, Filoctimon, Severian, Hudion, Aglaiu.

Aşa s-au săvîrşit sfinţii 40 de mucenici, ruşinînd pe tirani, batjocorind pe diavoli, hulind pe închinătorii la idoli, înfrumuseţînd şi întărind Biserica lui Hristos.Ei sînt şi rămîn pentru noi toţi modele de credinţă puternică, de nădejde neclintită şi dragoste neţărmurită în Mîntuitorul Hristos. Ei sînt aceia care se îmbărbătau unul pe celălalt, se rugau unul pentru altul, luau povaţă şi tărie unul de la altul, biruind pe satana şi mărturisindu-L pe Hristos, ca Împărat şi Domn al lor.

Prăznuirea sfinţilor 40 de mucenici este pentru noi toţi o pildă vie de credinţă puternică, de rugăciune stăruitoare, de nevoinţă, de curaj, de bărbăţie, de dragoste, de suferinţă. Asemenea nouă şi sfinţii, indiferent de categoria din care fac parte: mucenici, pustnici, cuvioşi, mărturisitori, ierarhi, doctori fără de arginţi, etc. nu s-au născut sfinţi. Ei au fost oameni pămînteşti asemenea nouă, suferind foame, frig, sete, mîncînd, bînd, umblînd, căutînd şi preamărind pe Dumnezeu. Unii dintre ei au fost chiar prinşi la un moment dat în lanţul slăbiciunii şi au alunecat, dar cînd şi-au revenit şi şi-au dat seama că au păcătuit, s-au întors ferm hotărîţi şi nimic nu i-a mai putut clinti din drumul aspru pe care au purces, ajungînd să fie canonizaţi şi trecuţi în sinaxarele bisericeşti. Problema de căpetenie pentru ei, a fost redobîndirea frumuseţii duhovniceşti. Şi dacă ei au vrut, urcuşul, deşi anevoios, a fost străbătut cu curaj şi încununat de răsplată veşnică. Proorocul David, în Psalmul 64, 4, scrie: „Fericiţi pe care i-ai ales şi i-ai primit Doamne!" Dar oare numai pe aceştia i-a ales Dumnezeu, numai pentru aceştia a venit şi a suferit batjocură, scuipări, piroane, fiere, oţet; numai pentru aceştia s-a răstignit El? Numai o parte dintre creştini sînt chemaţi să fie sfinţi? Nu! Categoric, nu. Căci Hristos a pătimit şi s-a răstignit pentru toţi. El ne cheamă pe toţi, spunîndu-ne: „Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi împovăraţi"; iar în alt loc: „Fiţi sfinţi precum Tatăl vostru cel din ceruri sfînt este" (Mt. 5, 48). Sf. Ap. Petru în epistola I, (2, 9) numeşte pe creştini „neam sfînt, popor ales". Iată deci, cum Mîntuitorul Hristos şi Sf. Apostoli ne cheamă pe toţi să fim sfinţi, să urmăm pe sfinţi. El pe toţi ne cheamă, la toţi ne dă har şi vreme de pocăinţă. Şi cei care reuşim să răzbatem prin valurile acestei lumi, nu numai că ne mîntuim, ci ne putem urca chiar pe o treaptă de desăvîrşire dintre cele mai înalte, pînă la asemănarea cu Dumnezeu. Şi tot mai rămîne loc de urcuş. Desăvîrşirea nu are limită. Fiecare va primi după măsura faptelor sale, căci: „În casa Tatălui Meu multe locaşuri sînt". Aşa se explică şi faptul că de-a lungul veacurilor, chiar şi din sînul poporului nostru dreptcredincios s-au ridicat suflete alese de creştini, de preoţi, de ierarhi, a căror viaţă s-a remarcat prin tărie în credinţă şi dragoste de Dumnezeu şi de oameni. Da, şi noi avem mucenici şi mărturisitori ai dreptei credinţe, numai că mult timp şi pe unii nici azi măcar, pentru modestia şi cumînţenia noastră, nu i-am oficializat, nu i-am trecut cu slove roşii în calendar. Ei sînt însă trecuţi în calendarul Părintelui ceresc, în cartea veşniciei. Într-adevăr, am avut şi noi destui, sute, mii şi zeci de mii, ca să nu fim lipsiţi de modestie, de trandafiri binemirositori, ce au înflorit pe pămîntul nostru; stele prealuminoase ce strălucesc azi pe firmamentul ortodoxiei; viteji prea aleşi ai turmei lui Hristos. În timpul năvălirii popoarelor barbare şi pînă la eliberarea din '44, cine mai poate şti cîte jertfe, cîte lacrimi, cîtă sudoare şi cît sînge s-a vărsat. Ei, au luptat, cum va spune ulterior marele Iorga, să-şi apere pămîntul şi credinţa ce le-a dat Dumnezeu, şi asupra cărora nimeni n-a avut, nu are şi nu poate să aibă nici un drept.

Icoana Bunei Vestiri

(Continuare din pag a 3-a)

tist: „bucură-te, Stăpînă, ceea ce eşti crin cu dulce miros, care umpli de mireasmă pe cei credincioşi" (Canon, cîntarea I, şi acum...).

Cei doi, Arhanghelul şi Sfînta Fecioară, se privesc nedumeriţi, cu toate că evenimentul este dumnezeiesc. Sfînta Fecioară pare tulburată cînd este salutată de Înger şi protestează: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? (Lc. 1, 29); „Vii de sus sau de jos?" (Sfîntul Roman Melodul, *Buna Vestire,* cîntul 6); „Pleacă departe de mine, nu mă amăgi, omule, precum a amăgit-o odinioară şarpele pe Eva" (Stihiră de la vecernia Praznicului, din Minei). Tocmai aici era misterul! Venise momentul Evei celei noi! (Fac. 3, 15), ceea ce frumos exprimă şi Acatistul: „Bucură-te izbăvirea lacrimilor Evei!" Şi, lămurită de Înger: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus... Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfîntul ce se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 30, 31, 35). Sfînta Fecioară pleacă uşor capul, în semn de pătrundere a misterului, pentru ea, dar mai ales pentru noi. Fie mie după cuvîntul tău! Iată roaba Domnului! (Lc. 1, 38). Acesta este, în final, mesajul Bunei Vestiri, aceasta este şi atitudinea pe care o adoptăm noi, credincioşii, ori de cîte ori intrăm în Sfîntul Locaş şi ne plecăm uşor fruntea în faţa icoanei, în semn de închinare.

Importanţa Postului şi păstrarea lui

(Continuare din pag a 3-a)

noi nu ne-am făcut decît datoria." Toţi ceilalţi nu trebuie să părăsească, după concepţia ortodoxă privitoare la viaţa spirituală, exerciţiul postului, ci să se adreseze bunătăţii lui Dumnezeu pentru lipsurile lor, deplin conştienţi de slăbiciunea lor, de situaţiile în care se află şi să-şi recunoască această slăbiciune. Căci este imposibil să păstrezi viaţa spirituală ortodoxă fără exerciţiul postului.

6. — Biserica Ortodoxă, ca o mamă bună plină de dragoste, a hotărît cele de trebuinţă mîntuirii credincioşilor şi a aşezat timpurile sfinte ale postului, ca un „semn de apărare" dat de Dumnezeu pentru apărarea noii vieţi în Hristos a credincioşilor împotriva ispitelor vrăjmaşului; sub îndrumarea Sfinţilor Părinţi, ea a păstrat, ca şi înainte prescripţiunile apostolice, canoanele sinoadelor ecumenice şi sfintele tradiţii; ea propovăduieşte totdeauna posturile sfinte ca pe căile (mijloacele) cele mai bune în exerciţiul credincioşilor în vederea perfecţiunii lor spirituale şi a mîntuirii lor; ea proclamă necesitatea postului şi recomandă credincioşilor de a respecta în cursul anului toate posturile prescrise: Postul cel Mare, miercurea şi vinerea, pomenite de sfintele canoane; cel al Crăciunului, al Sfinţilor Apostoli, al Adormirii Maicii Domnului, postul dinainte şi de Înălţarea Sfintei Cruci, ajunul Bobotezei, Tăierea Capului Sf. Ioan Înaintemergătorul, precum şi posturile propuse pentru trebuinţe pastorale sau liber consimţite de credincioşi.

7. — În acelaşi timp, Biserica a stabilit limitele şi economia scutirii, sau reducerii postului. În consecinţă a hotărît, aprobarea principiului iconomiei în cazuri de boală trupească, din necesitate imperioasă, dificultate de timp, după discernămîntul duhovnicului şi trebuinţele pastorale ale episcopului.

8. — Astăzi un număr mare de credincioşi, fie din neglijenţă, fie din alte cauze, nu respectă prescripţiile postului. Biserica care nu vrea moartea păcătoşilor ci îndreptarea lor ia o atitudine părintească şi înţelegătoare. Ea lasă în grija Bisericilor ortodoxe locale posibilitatea de a defini, după discernămîntul lor, măsura îngăduinţei şi reducerea aplicării a tot ceea ce prescrie postul, fie din motive personale (boală, serviciu militar, condiţii de muncă etc.) fie din motive generale (condiţii climatice particulare în diferite ţări). Acestea totdeauna în spiritul şi cadrul celor anterioare şi cu scopul de a înlesni instituţia sfîntă a postului. Această îngăduinţă şi bunăvoinţă trebuie aplicată de către Biserică cu multă băgare de seamă şi îndeosebi cu atenţie pentru posturile pentru care tradiţia şi practicile Bisericii nu sînt totdeauna uniforme.

A posti toate zilele este un lucru bun, însă cel ce posteşte nu trebuie să vorbească de rău pe cel ce nu posteşte. În aceste cazuri el nu trebuie să legifereze nici să contrazică; nu este de dorit să îndrumăm prin forţă pe cei încredinţaţi lui Dumnezeu; trebuie folosită convingerea, dulceaţa şi cuvîntul bun.

9. — În mod deosebit credincioşii trebuie să postească înainte de sfînta împărtăşanie şi trebuie obişnuiţi să postească în semn de pregătire pentru realizarea unei *vederi* spirituale, pentru succesul unui ţel sfînt, în vremuri de ispită, pentru a cere iertare lui Dumnezeu, în vremuri de calamitate, înainte de botez (la adulţi), înainte de hirotonie, în caz de penitenţă, în timpul sfintelor pelerinaje şi în alte cazuri asemănătoare.

Pagini de eroism național bisericesc (I)

După ce a editat, în 1986, *Biserica slujitoare*, reprezentînd forma pirguită a tezei de doctorat, în care s-a ocupat de *cea dintîi* misiune a Bisericii, eruditul prelat, dr. *Antonie Plămădeală*, vine să releve acum, într-o nouă carte apărută în același an!, o altă dimensiune a ei: Biserica *luptătoare*, fuzionînd cu cealaltă în rolul ei militant, căci militantismul Bisericii Ortodoxe Române, fie că s-a manifestat pe tărîm religios, fie pe cel național-politic, a fost menirea care a jalonat și a definit evoluția ei în toate timpurile. Prin militantismul ei, Biserica a îndeplinit întotdeauna o funcție națională, politică ce se identifică în destinul ei primordial patriotic întărind virtutea supremă a ei: patriotismul. Prin această carte, autorul aduce în obiectivul *adevărului* istoriei o altă dimensiune, dezvăluind cea mai de seamă menire a Bisericii noastre ortodoxe: slujirea credinței înseamnă slujirea poporului, sens care condensează în același simbol fundamental misionarismul Bisericii noastre, căci întotdeauna preoții au fost „toți iubitori de limba și de neamul lor românesc" (p. 121), iar bisericile românești din Transilvania, ca de peste tot, „și-au păstrat întotdeauna fidelitatea față de limba și națiunea lor" (p. 122).

Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului: *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, în vremea lui Miron Romanul, 1874—1898, după acte, documente și corespondențe inedite*, Sibiu, 1986, 355 p., traversează o traiectorie într-un domeniu cunoscut, poate, dar insuficient aprofundat și neepuizat, dacă nu neepuizabil: rolul important al Bisericii ortodoxe române în lupta pentru dobîndirea, menținerea și apărarea libertăților și drepturilor naționale pentru românii din Transilvania și pentru toți românii. Și numai cine citește cartea se poate convinge de acest adevăr. Și patima adevărului nu cunoaște și nu trebuie să cunoască opintiri.

Și, totuși, o *monografie?!* Ale cărei titlu și structură conduc către un alt itinerar, urmează alte canoane și relevă alte tipare? Da! Pentru că tocmai lupta împotriva deznaționalizării românilor transilvăneni, declanșată sălbatic de regimul austro-ungar, este cea care îl pune în lumină mai vrednic pe Miron Romanul, care îl caracterizează și îi evidențiază meritele și rolul în epocă mai deplin, pentru „a scoate în relief — cum își propune autorul —, mai ales profilul său uman, bisericesc și, mai ales, național" (p. 32).

Autorul adoptă o tehnică și o manieră originale, prin care, lăsînd să vorbească epoca și evenimentele, — cărora li se face, în introducere, o pertinentă înfățișare sintetică —, precum și documentele anexate, se întărește, treptat, contururile portretului și personalității covîrșitoare a lui Miron Romanul, încît nu personajul luminează descifrarea epocii, ci epoca reliefează personajul, conferind, astfel, girul plenar și inexpugnabil al veridicității și adevărului științific.

Fascinația documentelor, și deopotrivă, — de ce să n-o spunem — nostalgia lor, despre care am mai vorbit la *Antonie Plămădeală*, se arată din nou ademenitoare și își împlinește chemarea prin înserarea în *Addenda* a celor 151 de corespondențe care alcătuiesc cea de a doua secțiune a cărții, constituind osatura și baza ei documentară. Ele au fost descoperite de autor, cu aceeași patimă și migală de bijutier, în arhiva lui Elie Miron Cristea din București, aruncată într-o odaie întunecată de la Patriarhie (p. 66) acum 50 de ani (vezi: Antonie Plămădeală, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, București, Editura Minerva, 1984, p. V) și în fondul „Miron Romanul", aflat la Biblioteca Mitropoliei din Sibiu, „aproape în întregime inedit" (p. 24), „scrisori din care se poate reface istora unor evenimente, despre care alți martori contemporani n-au lăsat însemnări" (p. 24).

Înfățișînd lupta românilor împotriva politicii și măsurilor de deznaționalizare, autorul a urmărit ca, prin investigarea documentelor de arhivă (p. 22), să valorifice aprecierile, sentințele, mărturiile și faptele menite să pună în lumină adevărată și în judecată dreaptă personalitatea „capului bisericii și a omului politic" (p. 23), „să refacă portretul moral al unuia dintre mentorii epocii", al cărui chip „trebuie curățit cu grijă și redat așa cum a fost" (p. 57), propunîndu-și, cu modestie, „să încerce o reevaluare a lui sau, măcar, un excurs mai adînc în viața, activitatea și relațiile lui, pentru a-l înțelege și a-l explica mai bine decît pînă acum sau, măcar, a-l arăta așa cum a fost" (p. 24). Din mulțimea funcțiilor și finalităților sale, cartea întreprinde, așadar, o restituire, dar și o rectificare și aceasta e mai important, venind în serviciul adevărului; o rectificare a unor acuzații facile și necircumspecte de politică „național-guvernamentală" (p. 60), pentru definirea lui veridică, obiectivă, în fața „acelora care nu i-au înțeles nici gîndirea nici faptele" (p. 70), cum a făcut, adesea, Vincențiu Babeș, la care se referă autorul. Mesajul cărții s-a ivit dintr-o informare amănunțită, dintr-o cunoaștere temeinică a realităților: „m-a îndemnat spre această monografie și altceva. Multe, foarte multe cărți consacrate perioadei și luptei românilor pentru supraviețuire, mai ales în ceea ce privește apărarea limbii și a învățămîntului de limbă română, fie că îl menționează, sporadic, fără să-i cunoască și recunoască și meritele lui, fie că îl menționează cu mare nedreptate printre maghiarofili, fie că nu-l amintesc deloc. Ignorarea numelui său este cu totul inexplicabilă. Monografia noastră vrea, așadar, să fie o restituire a meritelor sale, dar și o reabilitare" (p. 67).

„Preliminariile", care deschid prima secțiune, descriu atmosfera și împrejurările, puțin obișnuite, care îl vor aduce la Mitropolia Sibiului pe Miron Romanul și alegerea sa (p. 7—20), dezvăluind mai departe și examinînd de ce informații dispunem și ce s-a scris — puțin — despre Miron Romanul, cu opiniile și opticile diverse și contradictorii ale autorilor (p. 20—26) și încheind cu cîteva date biografice despre viața și activitatea acestuia (p. 26—32). Succesivele diminuării, frustării de merite, denigrări chiar (Slavici, p. 21, Vincențiu Babeș, p. 70) ale actelor lui Miron Romanul, nu țin seama de faptul, arată autorul autoritar și cu îndreptățire, că ele erau determinate de implicarea politică a personajului, de *activismul* lui, conștient și convins că orice tactică trebuie folosită în scopul smulgerii de drepturi pe seama poporului român. În perspectiva considerării obiective a meritelor și aportului lui Miron Romanul se menționează judecățile drepte și aprecierile justițiare ale lui Mircea Păcurariu (*Politica statului ungar față de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului*, Sibiu, 1986), privind „rolul acestuia în apărarea drepturilor românilor, cît și unele din greșelile sale" (p. 22), arătîndu-se, deopotrivă cu autorul citat, că „chiar cele ce i s-au imputat ca *greșeli*, au fost de fapt măsuri de precauție, pentru a și apăra Biserica" (p. 23).

În continuare autorul lasă ca epoca și evenimentele să se dezvăluie prin intermediul scrisorilor lui Miron Romanul, ce pun în lumină, potrivit manierei sesizate, concomitent, și personalitatea acestuia, scrisori grupate după cîteva probleme esențiale în capitolul al II-lea: *Condițiile de viață de la Mitropolia din Sibiu sub regimul dualist și relațiile cu guvernul de la Budapesta.*

Regestele scrisorilor către Miron Romanul (p. 58—67), aflate în condițiile menționate, au permis valorificarea bogatelor informații cuprinse în ele „din care, în mare parte, i-am reconstituit profilul intelectual, moral, spiritual și civic și din care se pot scoate multe informații cu privire la epocă, la mentalități, la lupta românilor din Transilvania pentru drepturi și libertăți în perioada dualistă (p. 58). Este înfățișată problematica scrisorilor, care sînt grupate în *Addenda*, primite de la A. Șaguna, Emil Babeș, Vincențiu Babeș (multe necunoscute nici monografului acestuia, G. Cipăianu), G. Barițiu, Ioan Cîndea din Avrig, Iosif Gall, N. Ivan, I. Mețianu, atunci episcopul Aradului, A. Trefort etc., pe care, pe unele le rezumă, pe altele le menționează numai, lăsînd loc curiozității și interesului cititorilor pentru datele prețioase privind personalitățile respective, Barițiu (p. 249), Slavici (p. 254), Miron Romanul (p. 64, 288) etc.

Cu acribia și probitatea științifică indubitabile, sînt prezentate și *Anonime (!) acuzatoare* (p. 68—69), care arată că s-au găsit, cum parcă nu era posibil altfel!, și spirite mărunte, care, cu machiavelismul lor și spinarea cameleonică, să-i denigreze meritele și personalitatea.

Lupta și biruințele lui Miron Romanul împotriva măsurilor de maghiarizare a românilor, încercate de guvernul de la Budapesta (p. 70—149) aduce în vileag practicile inumane și legiferările abuzive, șovine și discriminatorii, rasiste, uzitate de oficialitățile și guvernările ungare în scopul declarat al deznaționalizării românilor și maghiarizării lor. Lăsînd faptele să vorbească, acestea îl dezvăluie pe Miron Romanul, care, — după cum îl caracterizase chiar Vincențiu Babeș, „așa cum nu admitea să-și pățeze sufletul prin vreun compromis cu ungurii, tot așa nu s-ar face nicicînd unealta neamului" (p. 70) — cu intransigența lui, veghează neobosit, se revoltă, protestează, respinge, acuză, merge pînă la împărat pentru apărarea drepturilor românilor, riscînd orice.

Reținîndu-se momentele semnificative ale luptei împotriva măsurilor de deznaționalizare sînt înfățișate actele și protestele energice și repetate, demne și autoritare, întemeiate pe dreptul istoric și echitate națională, împotriva legilor privind maghiarizarea școlilor poporale, din 1879, pe care o refuză autoritar în Casa Magnaților: „Proiectul de lege nu-l primesc" (!) și organizează o deputațiune la împărat împotriva ei, despre care ziarul *Politik* din Praga scria în 27 februarie că „a avut în tabăra maghiară efectul unei bombe" (p. 98); a legii pentru maghiarizarea școlilor medii, din 1883, înaintînd Dietei 2 proteste acuzatoare, pentru care ziarele *Pesti Napló* și *Nemzet* îl amenințau „că i s-a urît de a ședea pe scaunul de mitropolit și dorește liniște la bătrînețe în vreo mănăstire", iar pe români că au *„au o țintă comună. Românii voiesc să facă o Dacoromania"* (p. 114) (s. n.), pentru că „au declarat că Transilvania nu e a maghiarilor, ci a lor, fiindcă sînt cei mai vechi locuitori ai țării" (p. 115), protestează în care, de la postul lui, *Telegraful român* îl secondă vehement: „Sîntem și vom fi români. Și din noi nu vor face unguri în veci!" (p. 100); împotriva legii, și mai ucigătoare, de maghiarizare a grădinițelor de copii, din 1891, demascînd-o în Casa Magnaților, acuzator, că „propagarea limbii maghiare depășind orice limită imaginabilă a bunului simț, urmărește extirparea naționalităților nemaghiare" și „fiind datorința mea să iau apărarea în contra tuturor încercărilor de maghiarizare forțată", declară că „nu primește legea nici în generalitate nici în detaliurile sale" (p. 127); a legii de maghiarizare a numelor comunelor, de familie și de locuri, din 1896, proiect condamnat ca „foarte injurios, pînă la batjocură pentru Biserica noastră" (p. 46), iar de *Telegraful român* drept „una dintre cele mai mari lovituri ce s-a dat limbii românești" (p. 139), legiuiri adoptate, pînă la urmă, de „mașina de vot majoritar maghiar" (p. 116); proteste împotriva încercărilor de desființare a gimnaziului și a școlilor românești din Brașov; a îngrădirilor și îngerințelor în privința bisericii etc., toate culminînd cu „epocalul circular milenar" (p. 150—180), cum l-a numit Valeriu Bologa (p. 170, 179), emis cu prilejul sărbătoririi mileniului de la sosirea ungurilor în Panonia și Transilvania, despre care declară sobru și auster: „nu avem motive de a ne însufleți pentru acele festivități"; „document de atitudine românească de mare demnitate" (p. 150), în care Miron Romanul, cu clarviziune și echitate internaționalistă, găsește cu cale, dimpotrivă, a-i sfătui pe români că este un moment binevenit și sînt „în drept să se ocupe din capul locului, cît mai serios și de soarta lor proprie", declarînd răspicat că „nici unul din popoarele nemaghiare nu voiesc să se contopească cu rasa dominantă maghiară, nici să dispară sub nomenclatura de națiune politică unitară"! (p. 151); recomandînd, tocmai contrar, „să ne aranjăm și noi pe timpul acelora o festivitate proprie" (p. 152) și oprind pe români să ia parte, iar cine poftește, o poate face — găsește el rețeta avertizatoare —: „nu însă ca reprezentanți ai Bisericii noastre"!, punifica aspra anatemă mitropolitană! — act despre care împăratul scrișni: „Cercelariul acela este a se reproba", mîniat de insolența și erezia cugetului mitropolitului de la Sibiu — cu atît mai înverșunat atacat acum de ziarele *Pesti Napló* și *Nemzet:* „fanaticul prelat al valahilor" (p. 176), „revoluționar", „liturghie revoluționară", „trădător" (p. 177) etc,. care însă n-au frînt înțelepciunea, fermitatea și elanul de luptă pentru drepturile românilor.

Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ răspunde desăvîrșit dublului scop urmărit: demascarea și condamnarea politicii de deznaționalizare a românilor urmată de regimul dualist, cu împotrivirea eroică din partea acestora, și realizarea unei monografii cu un portret veridic privind pe Miron Romanul. Ea demonstrează în chip emoționant și convinge că Biserica, în frunte cu cîrmuitorii ei, a luptat cu tenacitate și consecvență remarcabile împotriva tuturor încercărilor de asuprire și deznaționalizare, a vegheat neabătut și a reacționat energic la toate tentativele de dominare, care periclitau libertatea și demnitatea poporului, apărînd cu îndîrjire și veritabil eroism naționalitatea, credința și limba românilor, fundamentînd aserțiunea îndreptățită a autorului despre adevărul acelor vremuri, prin care se definea „Biserica, bastionul [național] românesc cel mai puternic" (p. 115).

Analiza pertinentă precum și scrisorile și documentele anexate, ajută, totodată, foarte mult și la cunoașterea mai completă și aprecierea mai realistă a conceptiilor, conduitei și rolului altor personalități ale epocii: V. Babeș, Al. Mocioni, I. Slavici, I. Mețianu, N. Popea, V. Bologa etc.

Notele de la subsol, cuprinzînd ample și valoroase informații edificatoare, precum și indicele final reprezintă prețioase instrumente de lucru cu cartea și amplifică ținuta științifică a acesteia.

Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ invită istoria și pe istorici în continuare a reexamina și reconsidera rolul și aportul marilor luptători pentru apărarea drepturilor românilor din Transilvania — adevărați eroi și martiri — și de aceea va fi mereu și mult citată, așa cum trebuie atent, zăbavnic și cu cuget românesc citită, ca să lumineze și să convingă.

Cu podoabele devotamentului și pasiunii sale, directorul tipografiei arhidiecezane, Ezechil Oancea s-a îngrijit și i-a succes pe deplin să dea cărții fața pe care o merita.

Istoria *faptelor*, așa cum au fost, a *realităților petrecute*, nu a plăsmuirilor și ambițiilor minților înfierbîntate, vine să ateste, să consacre și să acuze tocmai într-un moment cînd, după cum arăta conducătorul statului nostru la Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, din 27 februarie 1987, unele lucrări avînd chiar gir academic, denaturînd realitatea, proliferează neadevăruri, promovînd mistificări, denigrări și teze șoviniste dușmănoase.

Or, în fața *adevărului* istoriei, ce s-ar mai putea spune?

Prof. dr. *V. V. Miu*

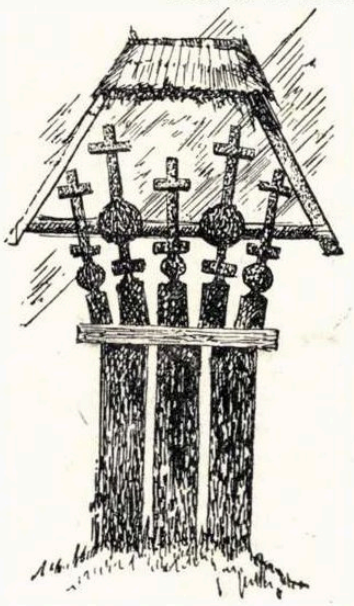

Continuitatea neîntreruptă a dacilor în spațiul carpato-danubiano-pontic

Deși istoriografia românească a răspuns cu competența și probitatea științifică necesară, pe baza a numeroase și concludente argumente istorice, lingvistice, toponimice și de altă natură, la problema continuității dacilor pe vatra strămoșească, totuși adversarii acestui adevăr, și în trecut și astăzi, susțin contrariul. Pentru a nega continuitatea dacilor, Roesler a formulat ideea că aceștia ar fi dispărut ca popor, resturile lor topindu-se în masa goților, ceea ce — după el — a dat naștere unui vid demografic.

În formularea acestui argument, el pornea de la afirmațiile lui Eutropius, după care, Dacia pierduse populația bărbătească în timpul lungului război contra romanilor (Dacia enim diuturno bello Decebali viris erat exhausta). Dar Eutropius nu spune că Dacia era lipsită de orice populație, ci doar că, datorită războiului, a fost secătuită de bărbați. Trebuie ținut seama că Eutropius făcuse această afirmație pentru a justifica intensa colonizare întreprinsă de Traian, care „a adus în Dacia învinsă, o nenumărată mulțime de oameni din toate părțile Imperiului roman". Roesler și urmașii săi, adversari ai continuității dacice, au interpretat textul scriitorului latin așa cum le-a convenit, pentru a justifica teza lor, și fără a ține seamă de alte izvoare.

Ulterior, teoria exterminării dacilor a fost reluată și repetată ca o axiomă de unii istorici străini — între care îl amintim de A. Alföldi — care au făcut din aceasta o premisă a negării oricărei continuități daco-romane la nord de Dunăre (al doilea vid demografic).

Cum dispariția dacilor (vidul demografic) constituie una din tezele fundamentale ale adversarilor continuității, ea a fost reluată în unele lucrări apărute în ultimii ani ale istoriografiei maghiare, atît în țara vecină, după cum și în alte centre culturale ale lumii. „Pierderile de vieți cauzate de război — se arată în Histoire de la Hongrie, Paris, 1974, p. 20 — zecile de mii de prizonieri vînduți ca sclavi și fugarii care, mai tîrziu, trebuiau să constituie tribul dacilor liberi, lăsară în urma lor un veritabil vid demografic. Pătura aristocraților a trebuit să fi pierdut mult sînge. Dar supraviețuirea însăși a poporului dac a trebuit să fie profund compromisă, căci regiunile muntoase, odinioară foarte populate, se goliră literalmente; în jurul cetăților dărîmate, agricultura dispăru, astfel arheologii nu mai descoperă acolo actualmente nici o urmă de viață. Nu se știe cu certitudine nici măcar dacă în populația din văile rîurilor, prezentînd trăsăturile civilizației La Tène, trebuie să vedem pe daci și, în caz afirmativ, în ce măsură".

Dar, ca și cum lucrarea menționată mai sus, și multe altele, n-ar fi fost suficiente, recent a apărut Istoria Transilvaniei (Erdélyi története), în trei volume, sub redacția lui Köpeczi Pélea, ministrul culturii

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Protopresbiterul Ioan Droc

(Continuare din pag. 1-a)

în Rășinari iar din 1872 protopresbiter al tractului de Miercurea. În timpul zidirii Mitropoliei din Sibiu a fost membru în senatul epitropesc al Consistoriului Arhidiecezan, alături de Partenie Cosma, Dr. Ioan Mihu, Dr. Nicolae Vecerdea și alții.

A fost membru fondator al Astrei (1861), pionier al cooperației de credit, făcînd parte din comitetul de fundare a „Societății de păstrare și împrumut" din Rășinari fondată în 1867 din inițiativa lui Visarion Roman, a înființat și condus instituția de credit „Casa de păstrare" din Miercurea — care la 31 decembrie 1905 avea un activ de 871 717,70 florini, a fost membru fondator al Băncii Albina din Sibiu.

A călătorit la București și Giurgiu în anul 1893 și în apusul Europei ajungînd pînă la Paris în 1878 pentru a vizita expoziția universală.

A fost condus de perceptul că „toate sînt deșertăciuni cele omenești care nu rămîn după moarte" și de aceea a căutat, spre sfîrșitul vieții (1911), ca întreaga avere „cîștigată prin muncă intensivă, cinste și cruțare și bună chivernisire" să fie destinate unei fundații care va purta numele lui și a soției sale „ca să fie izvor de binefacere pentru neamul nostru și Biserică".

În funcția sa de catihet s-a dăruit mirenilor săi din comuna Rășinari și în special, ca protopresbiter, celor din Miercurea, sub el terminîndu-se construirea bisericii ortodoxe „care este o podoabă pentru orășelul Miercurea".

A apreciat la justă valoare importanța creditului, fără de care țăranii, meseriașii și comercianții români nu puteau prospera. Instituțiile financiare trebuiau în același timp să ajute la dezvoltarea activității culturale a românilor, prin alocarea unor sume de bani din beneficiul ce-l realiza. Depunîndu-și sumele disponibile la instituțiile financiare, românii se educau în spiritul economiei.

A călătorit la Paris în anul 1878 și în România în 1893, la vărul său Nicolae Droc-Barcian directorul liceului Ion Maiorescu. Cu această ocazie a predat Academiei Române din București un SUPPLEX LIBELLUS ROMÂNESC DIN 1804 intitulat: „O petiție către împărat, despre „Starea amărîtă a neamului românesc din marele principat al Ardealului". Acest supplex a fost publicat de acad. D. Prodan în editura Dacia, în anul 1970.

Din monografia despre „protopresbiterul I. Droc" întocmită de subsemnatul și prof. Elena Droc, Editura Dacia din Cluj-Napoca a publicat în 1976 memorialul intitulat „Expoziționea de la Paris" publicat de I. Droc în ziarul Telegraful Român între anii 1878—1879.

Memorialul a fost bine primit de public și nu a întîrziat să fie recenzat de revista Steaua, Tribuna, Transilvania, ziarele Informația Harghitei și Telegraful Român.

I. Droc este comparat cu Dinicu Golescu (T. Tihan), cu Odobescu sau mai exact cu Filimon, cu Barițiu sau îl califică drept „preot cărturar" (I. Buzași) care „s-a străduit pentru creșterea limbii românești și a patriei cinstire".

Sînt de reținut ideile înaintate din memorial: importanța agriculturii intensive, importanța mecanizării agriculturii, dezvoltarea industriei, importanța științei în dezvoltarea civilizației. Ioan Droc zice: „unde un popor e cult, acolo și pămîntul e bine lucrat".

I. Droc era văr cu Hilarie Mitrea, care a fost medic în Indiile Olandeze. Numai datorită îndemnului său, la întoarcerea din Indiile Olandeze în 1881 și 1895, dr. Hilarie Mitrea a donat colecțiile de animale aduse de el, Muzeului Gr. Antipa din București și liceului Ion Maiorescu din orașul Giurgiu.

Nu întîmplător Duiliu Zamfirescu face din I. Droc un erou al romanului său „Îndreptări". Preotul Marcu Stamate și soția sa Lena nu sînt decît I. Droc și soția sa Agapia.

„De statură mijlocie, cu barbă albă, îmbrăcat curat și mai ales vorbind limba fără nici un fel de accent, d-l protopop plăcu deodată lui Comănășteanu, prin aerul său deschis și hotărît".

În casa lor... „erau numai cărți românești, tot ce editase și tot ce vînduse Socec de la înființarea librăriei sale și pînă în zilele noastre ... de la cele mai îndepărtate calendare apărute în Transilvania, pînă la Nichipercea și pînă la N. D. Popescu, de la primii poeți Văcărești, Conachi și ceilalți, pînă la Eminescu și urmașii săi, de la Boierii și Ciocoii lui Filimon pînă la Biblioteca pentru toți a lui Müller, toate erau de față".

Ultima lucrare a lui Valentin Borda apărută în 1985 „Călători și exploratori români" Editura Sport-Turism, îl enumeră pe I. Droc printre călători, datorită memorialului său (I. Droc, pag. 153—154).

I. Droc a fost o personalitate marcantă la timpul său, care s-a manifestat în toate domeniile: bisericesc, economic, cultural și politic. Întreaga activitate a depus-o în slujba neamului său. Împlinirea unui secol și jumătate de la nașterea lui este un moment de amintire și de preamărire a numelui său.

Continuitatea neîntreruptă a dacilor...

(Continuare din pag. a 5-a)

din Ungaria, în Editura Academiei de Științe din Budapesta și sub patronajul Institutului de istorie al Academiei amintite. Această lucrare, recomandată de redactorul șef ca o oglindă a noii viziuni asupra Transilvaniei și motivată prin aceea că acest teritoriu ar fi constituit secole de-a rîndul o parte a Ungariei, reia teza nimicirii dacilor în timpul războaielor cu romanii. Noua viziune a autorilor acestei lucrări constă în aceea că, fără a ține seama de rezultatele cercetării istorice românești, și fără a prezenta argumente, afirmă că poporul dac a dispărut deoarece: o parte a dacilor au căzut în război, poporul de rînd a emigrat, o parte a celor rămași a fost dusă în sclavie la Roma, aristocrația a avut pierderi uriașe și s-a sinucis masiv. Aceasta înseamnă că dintre daci n-au mai rămas decît niște resturi, fără importanță numerică și calitativă. De aici, concluzia că românii n-ar fi urmașii dacilor. Dar autorii lucrării pun sub semnul întrebării și înrudirea dacilor cu tracii, deși Herodot spunea că „Dacii sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci". Și, desigur, adevărul este de partea „părintelui istoriei".

Unor asemenea aserțiuni neștiințifice, aparținînd unor autori cu viziune veche sau cu o „nouă viziune", spuse cu patimă, care urmăresc interese politice șovine, li se opune adevărul, bazat pe argumente logice și științifice.

Unul dintre argumentele logice este acela că, așa cum n-a dispărut populația galică din Galia și cea iberică din Spania după cucerirea romană, n-a dispărut nici populația dacică din provincia ocupată de romani.

Argumentelor logice li se adaugă dovezile certe că dacii n-au fost nimiciți ca popor și că au continuat să trăiască în provincia ocupată de romani.

Dintre acestea menționăm mai întîi mărturia lui Dio Cassius, care arată că, la începutul războiului din 105—106, mulți daci au trecut de partea romanilor. Relatarea sa este confirmată de șapte scene de pe Columna lui Traian, care înfățișează acte de supunere ale dacilor față de învingători. Tot pe Columnă, în sculpturile finale, sînt înfățișați daci care mînă turmă de vite, fapt ce simbolizează reîntoarcerea populației băștinașe la locuințele părăsite în timpul luptelor.

Sînt apoi scenele de pe monedele bătute de Traian după cucerirea Daciei, în care împăratul apare călare, în galop, cu lancea îndreptată spre un dac căzut în fața calului său, sau care, cu un genunchi și cu o mînă pe pămînt, cere îndurare cu cealaltă mînă, arată supunere și nu exterminarea dacilor.

În inscripțiile latine păstrate, apar o serie de nume dacice, dintre care menționăm cîteva și anume: Brasus, Costas, Diales, Dizo, Drigizo, Duras, Eptala, Mucatra, Rescuturma, Scorilo, Tarsa.

Numeroși alți locuitori poartă nume romane și dacice, drept urmare a procesului de romanizare: Valeria *Dula*, Aurelius *Duda*, Aurelius *Denzi*; în timp ce alți daci purtau numai nume romane, ca Iulius Secundinus, despre care inscripția respectivă afirmă totuși că era „natione dacus".

Existența unei populații dacice în Dacia romană este atestată de numeroșii ostași recrutați de romani din această provincie întens populată, care ajung pînă la mari depărtări și sînt reprezentați și pe arcul de triumf al lui Galeriu de la Salonic, ridicat după luptele cu perșii din anul 250. Astfel, în Panonia se găseau Cohors II, Aurelia Dacorum și Cohors II, Augusta Dacorum pia fidelis veterana milliaria equitata; în Cappadocia — Ala I, Ulpia Dacorum; în Macedonia — Cohors III, Dacorum equitata; lîngă Tigru și Eufrat — Vexillatio Dacorum Parthica, care păzea hotarul cu parții; în Siria — Cohors I, Ulia Dacorum; în Britania — Cohors I, Aelia Dacorum etc.

Se apreciază existența a 15 asemenea unități militare, alcătuite din daci. Aceasta dovedește prezența unei numeroase populații bărbătești de virstă tînără în Dacia Traiană care, începînd din vremea lui Hadrian, constituia una din principalele furnizoare de trupe auxiliare pentru imperiu.

Prezența dacilor sub ocupația romană este atestată de numeroase descoperiri arheologice ale unor localități și cimitire, dintre care le amintim pe cele de la Cașolț—Sibiu, Ocna Sibiului, Soporu de Cîmpie, Bretcu și Comalău—Covasna, Lechința de Mureș și Iernut—Mureș, Ciuga și Noșlac—Alba, Mehadia și Vărădia—Caraș Severin, Bucium—Sălaj, Bologa—Cluj, Slimnic—Sibiu.

Așezările dacilor din epoca romană, cercetate sau sesizate arheologic se găsesc mai ales în jumătatea de est a Daciei, unde orașele lipsesc, iar colonizarea romană a fost mai puțin intensă. Unele din aceste așezări, cum sînt cele de la Slimnic, Noșlac, Ciunga etc., dăinuiesc mai departe pe locul celor vechi; altele se întemeiază ca urmare a deplasării unor grupuri de daci în vremea sau după terminarea războaielor; iar în altele populația dacică trăiește alături de coloniștii romani, cum a fost cazul la Cristești.

În ce privește cimitirul de la Soporu de Cîmpie, el poate fi atribuit, sub raport etnic, populației dacice care a rămas și a trăit aici, pe teritoriul noii provincii romane. Ceramica dacică, reprezentată prin șase urne funerare și o ceașcă dacică, care servește drept capac unei urne, arată că cei care se înmormîntau la poalele dealului Cuntenit, în general după ritul incinerației, erau dacii din epoca romană, care trăiau într-o modestă așezare rurală.

O altă dovadă a continuității populației dacice sînt tezaurele monetare din secolele II și III e. n., care au aparținut băștinașilor.

Acestora li se adaugă un argument filologic și anume acela care are în vedere faptul că dacă dacii ar fi pierit, atunci nu s-ar putea explica prezența în limba română a 160 de cuvinte de origine geto-dacă.

Tot de la daci s-au păstrat o serie de nume de ape și locuri, pe care romanii n-aveau cum să le preia dacă ar fi ucis toată populația: Dunaris (Dunărea), Argesos (Arges), Samus (Someș), Alutus (Olt); apoi Apulum, Potaisa, Porolissum, Napoca, Drobeta, ca și numeroasele dave: Sucidava, Cumidava, Buridava etc. „Topografia acestei țări — după cum remarca A. D. Xenopol — n-ar fi putut rămînea dacă poporul ce i-a dat naștere ar fi fost înlocuit în totul cu altul."

Un alt argument important în sprijinul existenței unei numeroase populații dacice îl constituie răscoala acestei populații împotriva asupririi romane.

Toate aceste argumente și anume: prezența în armata romană a unor unități formate din daci, onomastica păstrată de inscripții, descoperirile arheologice, numele de ape și localități, tezaurele monetare, cuvintele rămase în limbă și răscoalele repetate dovedesc existența unei populații dacice pe teritoriul provinciei romane, Dacia.

Apoi nu trebuie scăpat din vedere nici faptul că în afară de dacii aflați sub stăpînire romană, o numeroasă populație geto-dacă a rămas în afara acestei provincii, în teritoriul dacilor liberi.

Se poate afirma, deci, că teoria — și mai veche și mai nouă — a exterminării populației dacice, aceea care a reușit să creeze o cultură și civilizație originală și înfloritoare, și să făurească pe meleagurile străvechi un stat propriu, întins și puternic, este nefondată științific și incompatibilă cu evoluția istorică reală a societății în această parte a lumii.

Costache Negri

175 de ani de la naștere

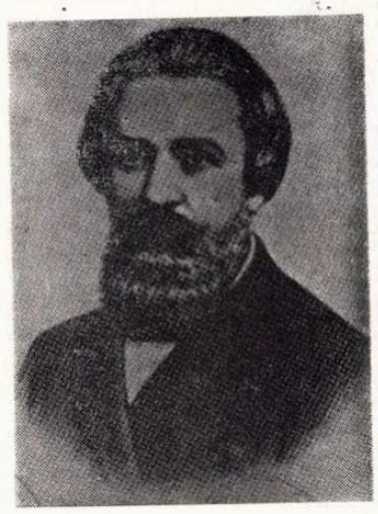

În luna *martie* a anului 1812 s-a născut la Iași Costache Negri: pașoptist și unionist înflăcărat, om de stat, diplomat și scriitor. Învață carte la Iași, Chișinău și Odesa. În 1832 pleacă în Italia să studieze medicina.

Viața lui C. Negri se desfășoară plină de evenimente cu rezonanță istorică: călătoriile și studiile sale la Paris, Torino și Londra, pribegia în urma înfrîngerii revoluției și revenirea în țară pe timpul domniei lui Grigorie Ghica, cînd va ajunge pîrcălab de Galați și ministru. În 1855 este trimis la Conferința de la Viena, unde, pentru întîia oară, s-a discutat problema Unirii Țării Românești și a Moldovei. Este trimis apoi într-o misiune la Constantinopol în legătură cu problema mănăstirilor închinate. Aceste misiuni au însemnat începutul activității diplomatice românești, oficiale, peste hotare.

După înlocuirea lui G. Ghica cu caimacanul T. Balș, C. Negri se retrage din viața politică la Tg. Ocna. Dar chemările prietenilor săi nu-l lasă. Revenind, în 1857 este ales deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei, calitate în care a ținut și o cuvîntare despre improprietărirea țăranilor.

Mașinațiile adversarilor săi politici îl determină să se retragă iarăși la Tg. Ocna pentru puțină vreme. Lupta pentru Unire îl recheamă din nou în viața politică. În 1858 este ales deputat în Adunarea Moldovei care avea să aleagă noul domn al țării, privirea multora îndreptîndu-se și spre el. Cedează în favorul lui Cuza, după alegerea căruia deveni unul din sfetnicii cei mai apropiați ai Domnului. Este trimis la Constantinopol pentru notificarea dublei alegeri a lui Cuza și obținerea investiturii din partea Sultanului. De asemenea — pentru a doua oară — este trimis la Constantinopol pentru rezolvarea dificilei probleme a averilor mănăstirești închinate. C. Negri și-a spus cuvîntul la lovitura de stat din 2 mai 1864 și la improprietărirea țăranilor din același an.

Detronarea lui Cuza îl determină să se retragă definitiv din viața po-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prot. *Ieremia B. Ghita*

Cîteva gînduri pentru Iosif Vulcan și „Familia"

Prilej de pioasă aducere aminte, împlinirea a 80 de ani de la încetarea firului vieții ctitorului „Familiei" Iosif Vulcan ne oferă ocazia, doar o modestă intenție, a unui scurt memento.

„Familia" Foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni (1865—1906), cum se intitula sau, cum preciza Vincențiu Babeș, era „după programa ei, o foaie literară, științifică și beletristică", „proprietar" al revistei fiind Iosif Vulcan, fondatorul ei. Atît revista, cît și personalitatea lui Iosif Vulcan au oferit pînă în prezent numeroase prilejuri de meditație, de studiu, concretizate prin tot atîtea materiale, de la mici note și pînă la lucrări mai mari, chiar analecte. Poate că ar merita și ar fi momentul să se alcătuiască o bibliografie completă, la zi, a tot ceea ce s-a spus — scris pînă în prezent, deci, despre Iosif Vulcan și întreaga sa operă. Acest fapt ar deschide mult mai larg și cu siguranță mult mai profund, drumul spre mai buna cunoaștere și mai ales înțelegere, cu un plus de calitate, atît din p.v.d. istoric (proba timpului fiind trecută cu un succes indubitabil), cît și al prezentului, a acestei complexe opere și minunatului său autor.

Domnia Sa Nicolae Ceaușescu, Președintele țării noastre, subliniind necesitatea cultivării recunoștinței și prețuirii față de strămoși, arată că trebuie să sădim „în conștiința oamenilor sentimentul răspunderii față de moștenirea înaintașilor" și „criticînd vechea orînduire, stările negative din trecut, nu trebuie să negăm totul". Și, ca unul din primele exemple în acest sens, un veritabil act de restitutio, stă tocmai revista orădeană „Familia" care a fost prima revistă rectitoriță imediat după noua deschidere a politicii noastre culturale față de valorile trecutului. Evenimentul festiv în acest sens a fost aniversarea la Oradea a Centenarului revistei (1965), cu care ocazie academicianul Tudor Arghezi arăta că „victorioasa îndrăzneală a lui Iosif Vulcan, pornită în folosul inteligenții românilor, pentru dezrobirea lor politică și socială, îl așează lîngă Bălcescu. Cum aș fi putut să-i salut aniversarea marelui bărbat al neamului românesc? Numai în genunchi".

Iosif Vulcan și „Familia" reprezintă, printre altele, și o parte din noi, desigur alături de mulți alții, care și-au dedicat la fel viața, întreaga viață, cu tot ce aveau mai bun, viitorului în care credeau, pe care îl pregăteau, adică și nouă, deoarece sînt prea mari ca să se oprească, să se termine eforturile lor azi, ei, ele, aparținînd în continuare și viitorului. Academicianul Victor Eftimiu arăta, cu aceeași ocazie mai sus menționată, referindu-se la Iosif Vulcan, că „traditionalist și democrat, progresist, fondatorul Familiei a anticipat preocupările epocii noastre și prin sentimentele și ideile lui, care sînt ale noastre, ele zilelor noastre ...".

Iosif Vulcan, născut pe plaiurile bihorene, a fost un mare și nobil „proprietar", marea, singura proprietate și cea mai de preț fiindu-i revista sa cu simbolicul titlu „Familia", dăruind-o de la început neamului său, aceasta devenind „proprietatea" tuturor, pînă în zilele noastre.

Iosif Vulcan a fost o personalitate cu vederi foarte largi, poate surprinzător de progresiste, avînd în vedere condițiile social-politice, istorice ale epocii în care și-a desfășurat activitatea. Nu fără discernămînt, a deschis paginile revistei sale celor mai diverse probleme ale vieții, ale naturii, ale societății, atît ale lumii materiale, cît și ale celei spirituale. Alături de instituții și luminate fețe bisericești, în revistă și-au găsit loc numeroși oameni de știință, gînditori, în unele cazuri „Familia" ocupînd primul loc în publicistica românească. În decursul celor 42 de ani găsim în paginile revistei de la simple informații, pînă la ample materiale, de la cele cu conținut profund religios, pînă la cele cu conținut profund științific.

Fără să ne propunem a analiza convingerile filozofice ale lui Iosif Vulcan despre lume, despre societate, precizăm doar faptul că el a avut convingeri religioase sincere, fără excese, modestia și pertinența fiind doar două din caracteristicile personalității sale.

Împlinirea a șase decenii de viață îl găsește în capitala țării, la care ținea atît de mult și de unde se informa pentru „Familia" sa. Cu această ocazie, ca de obicei, dar acum cu un motiv în plus, intră în biserica sa preferată — Domnița Bălașa. Aici „chorul canta admirabil de frumos. La sunetele armoniei cerești sufletul meu se'nălța în sferele dumnezeești; me simțiam par că în altă lume, unde nu este decît iubire și fericire".

„Nici o dată însă cântările sfinte nu m'au cutrierat atât de adânc ca și acuma. Căci era tocmai aniversarea nașterii mele. Și nu o simplă aniversare, ci a șasezecea."

„Me bucuram că Dumnezeu m'a învrednicit să-mi dea zile; totodată însă mă înfioram că am atins deja acest punct înalt al vietii omenesti. Pân'acuma luam drept glumă cuvântul „betrân", de acuma înainte însă acela mi a devenit serios.

Și în momentele acele mi-am revocat în memorie toate fasele vietii. Cu câte ilusiuni am plecat în lume și vai câte s'au frânt din ele! *Cât de mult am vrut să lucrez pentru națiunea mea și cât de puțin am făcut! Dar m'a mângâiat convicțiunea că i-am dat partea cea mai bună a sufletului. Puțin a primit de la mine, dar i-am dat tot ce am avut.*

Mulțumirea și fericirea mi-au scos două lacrime. Departe de ai mei — sau mai bine zis de a mea (soția sa, Doamna Aurelia, n. n.) — n'a fost cine să le șteargă. Le-am lăsat să-mi curgă șiroaie ..."

Cuvinte simple în aparență, de o simplitate emotionantă, dar deosebit de profunde, de semnificative. Iosif Vulcan este un ales exemplu de modestie, dar mai ales de patriot, poate calitatea care l-a caracterizat și preocupat cel mai mult. Un patriotism sincer, frumos, un patriotism convingător, peren, profund. Fiind întotdeauna pentru (ai lui), nu a dat dovadă că ar fi fost și împotrivă (împotriva altora), sentimentele sale au fost lipsite de agresivitate. A lăsat loc tuturor în paginile revistei sale, a stimulat chiar pe foarte multi în acest sens. Poate nu întîmplă'or, pentru prima dată lui i-a răsărit luceafărul poeziei românești si nu numai atît. A militat pentru respectul altor națiuni, pentru buna înțelegere între popoare, el însuși fiind, deci, un exemplu de mare valoare și vibrație spirituală.

Cum am fi putut să-i păstrăm mai bine memoria decît prin continuarea, evident în conditii și scopuri noi, a celei mai importante opere ale sale, „Familia", prin organizarea în orașul de pe Crișul Repede a unui muzeu memorial, prin ridicarea unui bust, o stradă și un liceu care îi poartă numele. În anul 1984, prin grija autorităților locale, i s-au mutat rămășițele pămîntești din cimitirul Olosig (zonă în sistematizare), în cel municipal.

Ioan I. Mircea

Post festum...

(Continuare din pag. a 4-a)

roși studenți anonimi, studenți care nu figurau în cataloage, nu audiau prelegerile în sălile de cursuri, nu se prezentau la examene. Sînt studenții din afară, *extramuros*, de la distanță, studenți *cititori* ai cursurilor, lucrărilor, articolelor și cărților tipărite ale profesorilor — cei mai agreați, mai căutați și mai citiți profesori, îndeosebi cînd sînt fericit dotați și cu daruri literare — precum I. Petrovici, M. Ralea, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu ș. a., iar studenții de acest fel, cei mai entuziaști și mai fideli — de toată viața.

Student de acest fel, *extramuros* și de departe, am fost și eu — și nu numai eu — la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu.

În deceniul al treilea al veacului actual urmam Facultatea de Teologie a Moldovei — a Universității Mihăilene din Iași, dar cu sediul în altă parte ... Ajungeau pînă acolo „Revista Teologică", „Telegraful Român" și cărțile tipărite de Editura Arhidiecezană din Sibiu și cele ale profesorilor de la Academia Teologică sibiană. Le găseam la bibliotecă și expuse la standul cu „noutăți". Am urmărit și am citit articolele și cărțile sibiene — pe unele cu creionul în mînă și cu mult beneficiu sufletesc, teologic, cultural, patriotic ... Ne plăcea felul energic, combativ, polemic uneori, de a discuta și prezenta problemele teologice, mai cu seamă ale Ortodoxiei românești, însă nu mai puțin judicios și autentic ortodox gîndite, dogmatic și teologic, doar mai rațional, mai evoluat și cu o documentare bibliografică occidentală.

Excela și domina P. C. Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae — rector al Academiei Teologice „Andreiene", cu articolele, studiile și scrierile sale, profunde și normative, precum: *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama, Antropologie ortodoxă, Iisus Hristos sau restaurarea omului* ș. a. (P. C. Sa supravietuiește și este astăzi „cel mai mare teolog al lumii ortodoxe din vremea noastră", cum îl apreciază, pe bună dreptate, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie Plămădeală); ale Pr. Dr. Nicolae Neaga (cartea „N-am venit să stric legea"), ale Diac. prof. Dr. Grigorie T. Marcu (*Saul din Tars, Studii biblice, Antropologia Paulină*), Pr. prof. Dr. Dumitru Călugăr (cu atît de căutata *Hristos în școală*) ș. a.

Cît de bucuros am fost cînd am văzut tipărită în Biblioteca bunului păstor Nr. 18, o conferință, *Datoria preotului către limba bisericească*, a profesorului meu direct Arhim. Iuliu Scriban! Am gîndit: Iată și teologii de la Sibiu sînt studenții profesorilor mei!

Apoi cărțile tipărite la Sibiu: *Dogmatica*, de H. Andrutsos, *Ortodoxia*, de S. Bulgakoff, *Epicleza euharistică*, de N. I. Popoviciu, *Un nou ev mediu*, de Nicolae Berdiaeff ș. a., constituiau surse și materii documentare de mîna întîi pentru lucrări de Seminar și de licență, și chiar obligatorii pentru examene de sesiune. Pe multe din acestea și din cărțile profesorilor de la Academia Teologică din Sibiu le-am procurat, le-am păstrat și le am bază a bibliotecii mele.

Am absolvit Facultatea de Teologie de la Chișinău, dar nu și Academia Teologică „Andreiană" de la Sibiu. Pe aceasta am continuat-o.

Anii au curs pe albia timpului horațian ... — „Ehei, fugas, Postume, Postume! Labuntur anni!" ...

După războiul al doilea, am ajuns preot în Transilvania și, în 1949 și 1954, prin Cursurile de îndrumare misionară, student la Institutul Teologic Universitar din Sibiu — continuatorul Academiei Teologice „Andreiene"! Student în toată regula — la prelegeri, bibliotecă, capelă, internat, profesori, lucrări de seminar, colocvii, examene ... Mitropolit: șagunianul Nicolae Bălan, impresionant de venerabil la vîrsta crepusculară. Rector: Pr. prof. Dr. Sofron Vlad — liniștit, răbdător și bun ca un tată. Profesori: Pr. prof. Dr. Grigorie T. Marcu și Nicolae Neaga, din cei vechi, dar și noi, Pr. Dr. Cornel Sîrbu, Arhim. Dr. Nicolae Mladin (cu care am fost coleg doi ani), Pr. prof. de muzică Gh. Șoima ș. a.

Ne-am adunat din toate părțile Transilvaniei ortodoxe și proveneam, geografic, de pe toate meleagurile țării și de la toate școlile teologice — inclusiv de la Blaj, Gherla, Oradea, ale fraților reveniți. Eram, cei mai multi, la amiaza vietii — cu familii, copii, experiențe pastorale și de viață, maturizați civic, intelectual, teologic, cultural ... Ne-am nivelat și am fraternizat ușor. Alma Mater Theologica Sibiana ne-a adoptat pe toți, deopotrivă, ori de unde am fi fost și oricum ne-am fi numit, fără preferințe și fără reticențe ...

Am retrăit, cu puternice emoții și frumoase amintiri, a doua tinerețe teologică universitară. Am audiat prelegeri — în bănci. Am prezentat lucrări de seminar. Am participat la discuții și colocvii publice. Fiecare și-a adus contribuțiile de pricepere și experiență personală, din activități colaterale, din preocupări și studii individuale — culturale, istorice, literare, artistice ... Cît de mult s-a bucurat rectorul Sofron Vlad, cînd, la discuțiile după o prelegere proprie, un preot cursant a rugat cu permisiunea să-l completeze cu date din studiile personale.

— Îți mulțumesc P. C. părinte și sînt deosebit de bucuros să văd că foștii studenți vin și se afirmă îmbogățiti cu cunoștinte în problemele și domeniile ce-i preocupă cu rezultate personale. Vă mărturisesc că și noi profesorii învățăm multe de la P. C. voastre, cursanți de acest fel ...

Am depus examenele de verificare, scris și oral, în fața comisiilor de profesori, prezidate uneori de mitropolit. Ne-a vizitat o dată Episcopul Clujului, Nicolae Colan, fost profesor și rector al Academiei Teologice „Andreiene", membru titular al Academiei Române și viitor mitropolit al Transilvaniei.

Am sporit numărul prietenilor, cu prietenii durabile. Vă amintiți, Prea Sfințite Episcop Vasile Coman? ... Erați atunci preot în Brașov. Cît de repede și cît de bine ne-am înțeles, sufletește, teologic, cultural, parcă de cînd lumea! ... Ați binevoit să mă bucurați cu o carte, rod al stăruinței culturale-literare, cu dedicație nominală autografă. O păstrez la loc de cinste în biblioteca casei. Ați promovat pe trepte înalte de vrednicii ... Eu am rămas la zăbava cu carte, condei și călimară și caut să nu dezamăgesc încrederea și bunăvoința profesorului meu de teologie și de viață, Părintele Grigorie Gala Galaction. Dar oricît timp a trecut și orice distanță geografică s-a interpus între noi, ne dăm semne de prietenie și neuitare, ce s-a înjghebat și persistă între un fost student clasic — Prea Sfinția Ta — și unul adoptiv — subscrisul — ai Academiei Teologice, recte ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu; colegialitate și prietenie, care sînt răzoare de-a pururi înflorite și înmirezmate în grădinile noastre sufletești.

Astăzi, Institutul Teologic Universitar din Sibiu are o echipă tînără de profesori: Arhid. Dr. Constantin Voicu — rector, Pr. Dr. Dumitru Abrudan — prorector, Pr. Dr. Mircea Păcurariu, Pr. Dr. Vasile, Mihoc, Pr. Dr. IoanIcă, Pr. Dr. Ilie Moldovan, Diac. Dr. Aurel Jivi, Pr. Dr. Sebastian Șebu, Arhid. Dr. Ioan Floca, Arhid. lector Ioan Popescu, Pr. asist. Dr. Liviu Streza, Pr. lector Ioan Glăjar ...

Îi rog, respectuos și emoționat, să binevoiască ca să-mi acorde cinstea și bucuria de a mă considera printre studenții veterani al Institutului Teologic Universitar sibian, și pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală să binecuvinteze. Poate că cele două conferințe academice ce le-am rostit în aula Institutului Teologic să însemnească o decizie favorabilă ...

Mulțam, de trei ori, ardelenește!
Vivat Academia Theologica Sibiana!

Vivat professores!

Istoria — armă de luptă în activitatea cultural-naţională a Asociaţiunii (I)

Idealul patriotic şi naţional care străbate istoriografia iluministă, reprezentată de Şcoala Ardeleană, se cristalizează, în cele din urmă, într-o insistentă preocupare pentru istoria ţărilor române, considerate ca părţi ale Daciei. La începutul secolului al XIX-lea, dimensiunile istoriei românilor, reflectate în istoriografie, sînt de fapt cele ale naţiunii. Astfel, treptat, istoriografia devine într-o largă măsură un instrument eficace al acţiunii politice naţionale.

Pe acest teren îşi desfăşoară *Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român* preocupările sale pentru studierea istoriei poporului român. Prin proiectele făurite în cadrul secţiunii istorice şi prin studierea organizată a unor importante capitole din trecutul poporului, activitatea *Asociaţiunii* în acest domeniu constituie un suport teoretic al luptei politice a românilor în această epocă.

Multiplele preocupări ale cărturarilor transilvăneni pe terenul istoriei, dar şi al literaturii, artelor şi ştiinţelor sînt concretizate în ziarele şi revistele pe care le au românii în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Organul care cuprinde într-o sferă mai largă de preocupări activitatea cultural-ştiinţifică a *Asociaţiunii* este însă revista *Transilvania. Foaia Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român*, apărută la Braşov la începutul anului 1868.

Transilvania reflectă preocupările *Asociaţiunii* şi ale intelectualităţii în ansamblu, cu deosebire de a ridica mereu nivelul cultural al românilor transilvăneni. În cea mai mare parte însă, ea cultivă ştiinţa istorică. Ideea în jurul căreia se desfăşoară activitatea revistei pe terenul istoriei este strîngerea la un loc a materialului documentar necesar pentru scrierea unei istorii naţionale a poporului român. „Studiul istoriei patriei şi a naţiunii — atrăgea atenţia G. Bariţiu — este pentru naţiunea românească una din condiţiile esenţiale de viaţă ... este acel mijloc minunat prin care se manifestă viaţa sa naţională ... românii sînt datori să probeze acele fapte cu istoria lor, bune sau rele, mari sau mici, înţelepte sau eronate, să nu fie cufundate în mormîntul uitării, precum din nefericire s-au scufundat.“ Sub titlul „O naţiune fără istorie este moartă“, *Transilvania* subliniază că „între armele moderne ce le vedem uzitate la toate popoarele culte în apărarea lor, istoria naţională ocupă primul loc; aceasta este lancea şi scutul lor şi cu această armă trebuie să se apere şi românul dacă crede şi dovedeşte realizarea aspiraţiilor sale.“ Reiese limpede rîvna cu care-şi începea „Foaia Asociaţiunii“ drumul investigaţiei istorice pentru cercetarea trecutului. Istoria Transilvaniei, pînă atunci falsificată şi profanată nu de către români, pentru că lor nu le era îngăduit nici a o scrie, nici a o învăţa, trebuia să fie scrisă din nou, de către reprezentanţii lor cei mari autorizaţi, cu documente autentice şi completată cu faptele acelora care constituiau partea cea mai însemnată a populaţiei şi cu cele mai multe sarcini fiscale şi militare.

Cu privirea mereu aţintită spre „fîntînile curat moldo-românesti de la Bucureşti şi Iaşi“, *Transilvania* publică informaţii ample asupra „Tezaurului de monumente istorice“ al lui Papiu-Ilarian, asupra „Arhivei istorice a României“, prefeţele şi sumarele, cu constatarea că „avem material destul de bogat ... din care să se umple multimea lacunelor, să se coreagă (îndrepte — n. n.) părţile falsificate de străini, să se amplifice şi limpezească pe cît le avem.“

Sub titlul „Despre istoria după com. Emeric Mikó“, Bariţiu publică, începînd cu numărul 9 al *Transilvaniei* din 1868 o suită de articole în care, recenzînd lucrarea acestuia „Despărţirea Transilvaniei de Ungaria“, schiţează cadrul general în care urmează a se scrie istoria Transilvaniei. De acord cu Mikó, că „pentru ca o ţară să poată avea istoria sa, trebuie să-şi aibă mai întîi libertatea, Bariţiu sublinia „despotismul de acasă“ care a împiedicat pe cronicari şi istorici să „consemneze şi faptele păstrate în această ţară încă şi de poporul românesc ... rola istorică pe cît o a jucat şi această naţiune în această fortăreaţă a naturii în cursul tuturor secolelor şi în mînia tuturor legilor de proscripţiune“. Bariţiu reţine în continuare ideile principale ale şcolii istorice moderne din apusul Europei, pe care le foloseşte şi Mikó: „Una din fîntînile principale ale vieţii naţionale — arăta el — este memoria timpurilor trecute, pe care le păstrează literatura istorică. Cu cît trecutul unei naţiuni este mai bogat, cu atît ea poate să aştepte un viitor mai bogat, dacă nu-şi va renega trecutul şi dacă va pricepe cum să-şi pregătească un viitor mănos prin sămînţa şi germenele rămas din trecut. Istoria e văzută nu ca un cimitir, în care se succed mormintele mai mari sau mai mici mai înalte sau mai scunde, ci ca un edificiu măreţ, în lăuntrul căruia spiritul naţiunii vorbeşte în forme diverse către spectatori. Istoria nu trebuie să fie alcătuită numai din mulţimea seacă a faptelor ostăşeşti, religioase şi politice, ci ea trebuie să fie căutarea credincioasă a trecutlui, cu toate părţile sale luminoase şi întunecoase. Istoria poate progresa cu condiţia dacă se va baza pe documente cu toată grija, dacă vor fi elaborate şi studiate cu ajutorul criticei“.

G. Bariţiu opinează că istoria e „căutătoarea (oglinda — n. n.) trecutului, protocolul ce cuprinde faptele şi erorile naţiunilor, modul economiei lor cu geniul naţional şi cu pămîntul patriei, atestat despre grandoarea sau vilitatea, despre capacitatea sau ticăloşia generaţiunilor repausate ... faptele civile, militare, religioase, sociale şi politice, industria, arte, ştiinţe“. Şi încheia astfel: „Adevărata istorie a Transilvaniei se va scrie numai atunci, cînd se va întreţese în aceea şi istoria întreagă a naţiunii româneşti transilvane! Cu alte cuvinte: Turnaţi istoria naţiunilor transilvane într-o singură formă numită patrie, luaţi adică istoria românilor, a maghiaro-secuilor şi a saşilor la un loc, ordonaţi-o după toate legile istoriografiei, pentru ca să aveţi istoria patriei.“ Istoriografilor români ardeleni le adresează rugămintea să scrie pe calea aleasă, „profesori şi neprofesori să adune materialuri, să scrie compendiuri pentru şcoale mici şi mari, să îndemne în tot timpul şi în tot locul la îmbrăţişarea şi cultivarea istoriei transilvane“.

Începînd cu numărul 4 al primului an, *Transilvania* publică la rubrica CLIO repertoriile de documente din „Diplamatariul“ lui Iosif Keményi, care conţin numele de vlachi începînd din anul 1138. Bariţiu arată că „alte societăţi de istoriografie ... culeg şi publică bărbăteşte, alte şi alte documente, cronice şi anale; prin urmare, noi încă trebuie să alergăm după ei, pentru ca să ne întîlnim cît mai curînd la un punct, al cărui nume este «Adevărul»“. Informează apoi cititorii că „tot sub rubrica CLIO, vom publica şi alte materialuri, care vor fi recunoscute că ar adăuga la coregerea şi ilustrarea istoriei noastre“. Revista publică sistematic cataloage şi documente din aceeaşi colecţie Keményi, cele mai importante fiind cuprinse sub titlul: Series vajvodarum Transilvaniae, Keneziatus, Kastra etc.

An de an, revista publică documente de tot felul, mai ales documente privitoare la existenţa românilor din vechime în Transilvania, instituţiile româneşti, răscoalele ţăranilor în evul mediu, revoluţia din 1784, revoluţia de la 1848—1849, cronici ş. a. Ea continuă astfel linia tradiţională a „Magazinului istoric pentru Dacia“, aşa cum o considera Bariţiu în 1890 „un mic magazin al Asociaţiunii care-i servise totodată de magazin pentru documente istorice şi pentru multe dizertaţiuni literare şi ştiinţifice foarte preţioase“. Întîlnim în paginile acestui „magazin“ documente privitoare la alungarea românilor de pe moşiile lor în secolul al XVIII-lea, documente despre exilarea germanilor austrieci în Transilvania, documente despre iezuiţii din Transilvania, excerpte din „Historia rerum Transilvanicarum“ pe anii 1663—1673 a lui Ion Bethlen, fragmente numeroase din „Cronica“ lui Mihail Cserei, părţi din „Cronica lui Anonimus“, recenzii şi comentarii asupra lucrării „Răscoala lui Horia“, a lui D. Teleki, asupra corpusului de documente al lui G. Fejér, „Codex Diplomaticus“, asupra lucrării lui Rössler, „Römische Studien“, se reeditează răspunsul dat în 1792 istoricului Eder la critica lui asupra Supplex-ului din 1791, se scriu articole polemice în care sînt combătute tezele lui Sulzer, Wattenbach, Bauer şi alţii. Sub titlul „Din pomelnicul martirilor“ se dau informatii asupra celor căzuţi în revoluţia de la 1848—1849, apoi se publică materiale privind istoria regimentelor grănicereşti, articole despre Revoluţiunea lui Horea şi Cloşca din 1784, Despre bellu civile transilvanu din anii 1437—1438, Ioan Corvin de Hunedoara, Originea, geneologia, faptele sale imortale ş. a.

Mihai Racoviţan

Costache Negri

(Continuare din pag. a 6-a)

litică, la casa sa din Tg. Ocna, deşi i s-au oferit diferite demnităţi. Moare la 28 septembrie 1876, în vîrstă de 65 de ani.

Posteritatea l-a înălţat deasupra contemporaneităţii lui. Elena Cuza ridică o cruce (1877) pe mormîntul lui din curtea bisericii Răducanu din Tg. Ocna; numele lui C. Negri a fost imortalizat în statuile şi busturile din Galaţi şi Tg. Ocna, ca şi în numele dat unor străzi din diferite oraşe.

După 23 august 1944 personalitatea lui C. Negri a căpătat o nouă strălucire. În 1959, la Mîmjina, fostă moşie lîngă Galaţi, azi C. Negri, pe casa unde a locuit a fost aşezată o placă comemorativă cu următoarea inscripţie: „În această casă a trăit C. Negri. Aici s-au întîlnit în repetate rînduri fruntaşi ai revolutiei din 1848 şi ai mişcării unioniste din Ţările române.“

C. Negri şi-a închinat toate puterile pentru promovarea şi înfăptuirea idealurilor de renaştere naţională din perioada 1840—1866. Numele lui este legat şi întreţesut cu toate evenimentele rodnice care au agitat această perioadă: a participat la pregătirea şi desfăşurarea mişcării revoluţionare de la 1848 din Moldova, a avut o contribuţie deosebită la făurirea României moderne, a susţinut efectuarea primelor reforme politice şi sociale iniţiate de Cuza, iar pe plan diplomatic, şapte ani, a depus o activitate încordată pentru recunoaşterea drepturilor noului stat român. Ca diplomat a dovedit prestigiu, tact, înţelepciune şi luciditate în analizarea problemelor, claritate şi probitate în luarea hotărîrilor.

Portretul moral a lui C. Negri este conturat de istoricul C. C. Giurescu: „Viaţa lui C. Negri, mare luptător pentru Unire, a fost limpede ca apa izvorului. N-au tulburat-o nici dorinţa de slavă, nici dorinţa de avere, nici invidia, nici ura ...; şarpele ambitiei şi al măririi nu l-a muşcat niciodată ... El rămîne în istoria patriei o imperioasă pildă de patriotism, de împlinire a datoriei şi de o incontestabilă frumuseţe morală.“

Ca „model al tuturor frumoaselor însuşiri“ (V. Alecsandri) Costache Negri şi-a asigurat simpatia unanimă a contemporanilor, recunoştinţa şi admiraţia românilor de pretutindeni şi din totdeauna.

IUSTINIAN CHIRA MARAMUREŞANUL, Episcop-vicar, **Viaţa Maicii Domnului,** editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului şi Clujului, Cluj-Napoca, 1986, 211 p. + ilustraţii.

Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul ne oferă o nouă înmănunchere în volum a unora din cele mai de inimă preocupări pastoral duhovniceşti şi misionare în calitatea ce-o are în Biserica noastră ortodoxă. După cartea „Darurile Bisericii“ (Cluj-Napoca, 1983), în care P. S. Sa se ocupa de multiplele daruri ce ni se împărtăşesc celor credincioşi în Biserică, comunitate şi locaş sfînt era de aşteptat să continue investigaţiile în sfera „Bisericii vii“, aşa cum o mai numim pe Maica Domnului atunci cînd rostim în rugăciune: „În Biserica slavei tale stînd în cer ni se pare a sta Născătoare de Dumnezeu“.

Cartea ce-o prezentăm, intitulată „Viaţa Maicii Domnului“ răspunde plenar la exigenţele legăturii profunde dintre Biserică şi Maica Domnului, încît viaţa Bisericii este şi a Maicii Domnului.

În general ştim puţine lucruri despre viaţa personală a Maicii Domnului. Evangheliştii au menţionat numai esenţialul. Restul l-au lăsat, căci de fapt nu mai era nevoie să ştim despre ea, ca persoană singulară, ceva. Viaţa ei se citeşte uşor din viaţa Fiului Ei, Mîntuitorul, şi apoi a primelor comunităţi de la Ierusalim şi Efes pînă la Sfînta ei Adormire. Dar, viaţa ei este viaţa noastră liturgico-sacramentală, căci toţi am fost înfiaţi prin Ioan Maicii Domnului: „Iată mama Ta!“ (Ioan XIX, 27).

De aceea în Biserica Ortodoxă nu au existat preocupări pentru aspecte singulare din viaţa Maicii Domnului. Numai în comuniune cu Hristos şi în Biserică găsim viaţa Născătoarei de Dumnezeu.

Prea Sfinţitul Iustinian a înţeles bine acest adevăr cînd închină vieţii noastre bisericeşti, prin Maica Domnului, pururea rugătoare către Fiul ei şi Dumnezeu, următoarele capitole: Viaţa Maicii Domnului (p. 9—50), De ce cinstim pe Maica Domnului (p. 51—64), Maica Domnului ocrotitoarea noastră (p. 65—71), Inimă de mamă (p. 72—75), Mîntuitorul (76—83), Liturghia după liturghie (p. 84—93), Preotul (p. 94—98), Cuvînt către purtătorii de har (p. 99—107), Cu1 vînt către fiii noştri (p. 115—122), Păzeşte poruncile (p. 123—127), Cui prodest? (p. 128—131), Despre icoană (p. 132—137), Colindele, cîntecele noastre de leagăn (p. 138—139). Partea ultimă este o foarte utilă culegere din cele mai potrivite „rugăciuni şi cîntări de laudă“ în cinstea Maicii Domnului (Acatistul, Paraclisul, Prohodul), ce exprimă liturgic şi mai clar cele mai de sus.

Cartea Prea Sfinţitului Iustinian răspunde exigenţelor misionare în Biserica noastră, dînd în mîna credincioşilor argumente vii pentru a înţelege şi apăra dreapta credinţă, moştenire de la strămoşi, „românii dreptcredincioşi care au cinstit întotdeauna pe Maica Domnului“ (pagina 5).

Sub acoperămîntul Maicii Domnului creştinul a înţeles şi mai bine rostul vieţii comunitare realizînd în armonie frăţească cu toţi semenii opere de trainicie în viaţa spirituală şi culturală a neamului. Implicaţiile istorice ale cinstirii Maicii Domnului, oglindite în unitatea de credinţă şi viaţă constituie un imbold în continuarea aceleiaşi frumoase moşteniri, căci: „Avem noi oare dreptul să lăsăm să se pustiască altarele şi să se spulbere elanurile prin care Biserica Ortodoxă ne-a împodobit viaţa şi ţara: să fie desconsiderată arta, cultura, literatura românească, icoanele pe sticlă, celelalte picturi de la Voroneţ, Sucevita, Hurezi şi din alte părţi ale ţării?“ (p. 129), care sînt frînturi ale vieţii noastre comune cu ale vieţii Maicii Domnului?

Protos. Dr. *Casian Crăciun*

Vetre de sihăstrie românească

Schitul Peştera de la Obîrşia Ialomiţei

Aşezată în munţii Bucegi, la o înălţime de peste 1600 de metri, în imediata vecinătate a locului în care Ialomiţa îşi adună izvoarele (Obîrşia, Doamnele, Bătrîna), *Schitul Peştera de la Obîrşia Ialomiţei* este cum nu se poate mai tipic pentru tradiţia şi pentru trăsăturile monahismului nostru.

Poziţia atît de pitorească — şi care aminteşte de afinităţile *estetice* ale ortodoxiei; legătura nemijlocită cu natura, cu *firea* şi *tradiţia* cu rădăcini în negura vremurilor şi în legendă sînt caractere definitorii.

Nu ştim precis cînd s-au stabilit aici în Bucegi primii monahi nevoitori, dar potrivit unei binecunoscute legende legate de numele domnitorului Mihnea Vodă cel Rău, aceasta s-ar fi petrecut la începutul secolului al XVI-lea (1508—1509). Era firesc ca datorită izolării în care trăiau şi se rugau părinţii de aici din Bucegi, menţiunile *scrise* asupra lor să apară tîrziu. Astfel în anul 1793, un sas din Sibiu, Kleinlauf, care face descrierea unor munţi şi peşteri din Ţara Bîrsei, pomeneşte de ceea ce el numea „o capelă“ în care locuiau „departe de lume, un călugăr şi cîţiva pustnici“... La începutul secolului trecut, purcede pînă la schit şi călătorul englez John Paget, care povesteşte: „Şi iată că ajunserăm la Peştera şi la şirul mărunt al chiliilor. Călăuza noastră bătu la poartă şi un călugăr bătrîn ne ieşi în întîmpinare (...), ne ură bun sosit în limba lui valahă, poftindu-ne în interiorul sihăstriei. Acolo, în lăuntrul Peşterei, găsirăm o micuţă capelă ortodoxă şi alte căsuţe de lemn, cu chilii pentru 7—8 pustnici“.

La data la care călătorul englez cerceta pustnicia din Bucegi, schitul trecuse, în anul 1818, printr-un incendiu mistuitor. Un an mai tîrziu, adică în 1819, trei oameni de ispravă şi plini de evlavie, respectiv preotul Gheorghe, ieromonahul Gherontie şi Ion Baltag, toţi din Pietroşiţa, reclădesc schitul şi bisericuţa din Peşteră cu hramul Sfinţii Apostoli. Atunci, în 1819, a fost săpată în peretele peşterei şi o scurtă pisanie, tocită de ploi şi de trecerea vremii. Pe acelaşi perete se mai poate citi următoarea inscripţie: „Însemnare de cînd am servit în schitul Peştera la leatul 1840 şi am şezut pînă la leatul 1861, Ieronim Ieromonahul, cu multe scîrbe pentru păcatele mele“.

Din anul 1819 putem desprinde, întemeiaţi pe documente, o serie de date din istoria Schitului Peştera de la Obîrşia Ialomiţei. Astfel, unul din noii săi ctitori, ieromonahul *Gherontie* va stăreţi aici între anii 1819—1830. Îi urmează ieromonahul *Paisie* (1830—1841), după care stăreţeşte ieromonahul *Ieronim* 1841—1861), autorul inscripţiei reproduse mai sus. În continuare se vor perinda alţi doi stareţi cu lungi perioade de păstorire: ieromonah Gherasim (1861—1894) şi ieromonah Ieronim II (1894—1921). Acesta din urmă, cu mijloace puţine dar cu osteneli mari, a ridicat Schitul Nou, pe malul stîng al Ialomiţei, în poiana de sub Colţul lui Nicodim şi de la poalele pădurii Cocora.

Noua ctitorie sfinţită în ziua de 17 septembrie 1911, după o muncă de 6 ani, era alcătuită, în afara schitului şi de un nou rînd de chilii. Pînă în 1921 s-au mai adăugat aici alte două rînduri de chilii, un grajd şi un atelier de dulgherie.

O serie de documente aflate în arhiva schitului, transliterate în anul 1926 de paleograful Dumitru I. Băjan, ne îngăduie să ne facem o impresie, în linii generale, despre viaţa călugărilor de aici, aşa cum era ea în secolul trecut şi în primele decenii din secolul nostru. Existenţa lor era anevoioasă — şi documentele pomenesc de doi părinţi înzăpeziţi pe drum şi mîncaţi de fiare — dar întărită de bucurii duhovniceşti şi de împlinirea vocaţiei lor monastice.

În a doua jumătate a secolului trecut, personalul schitului ajunge chiar la 13 membri (în 1867) şi nu scade niciodată sub numărul de 4 persoane. Exista, dealtfel, o *tradiţie* sihăstrească în Bucegi şi este suficient să ne gîndim la perioada anterioară înfiinţării Sfintei Mănăstiri Sinaia (1695).

Spre sfîrşitul secolului trecut, Schitul Peştera Ialomiţa devine un metoc sui-generis al Mănăstirii Sinaia şi tot atunci (1895—1897), întîlnim în viaţa schitului rolul benefic şi plin de iniţiativă al stareţului sinait Nifon II.

În noaptea de 1 ianuarie 1940, un incendiu a pustiit bisericuţa din peşteră. În locul ei s-a ridicat apoi, tot din lemn, lăcaşul care poate fi văzut şi astăzi. Sfinţirea a avut loc la 28 iunie 1942.

În primăvara şi în vara anului 1953, s-au reparat casele stăreţiei din faţa bisericii de pe Cocora, s-au demolat chiliile dărăpănate din latura de răsărit şi tot acolo s-au ridicat altele noi, pe temelii de piatră; s-au construit o bucătărie şi respectiv o trapeză, pe coasta din faţă; s-a împrejmuit cu gard curtea şi gospodăria, s-a construit un podeţ peste rîul Cocora ...

Prefacerile au continuat însă pe măsura trecerii anilor şi continuă şi în prezent, cu atît mai mult cu cît, dată fiind modernizarea drumului de acces, sînt tot mai numeroşi drumeţii care vin să cunoască sau să se închine la acest metoc al Mănăstirii Sinaia, *Schitul Peştera de la Obîrşia Ialomiţei.*

În încheiere, să menţionăm faptul că, deşi aşezat într-un loc atît de izolat, Schitul Peştera de la Obîrşia Ialomiţei s-a bucurat constant de cercetarea înalţilor ierarhi ai Sfintei noastre Biserici. Au urcat cu piciorul pînă la frumoasa sihăstrie din Bucegi, în mai multe rînduri, atît Patriarhul Justinian († 1977) cît şi Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist, în vremea în care era Episcop-vicar. Însemnările pe care le-au aşternut în Cartea de aur a schitului sau în condica sa, reprezintă azi pentru noi adevărate file de istorie.

Protos. *Lavrentie Gîţă*

ERATĂ. 1. În nr. 1—2 din 1 ian. 1987, la articolul: „Aflarea Rohiei, de la p. 3, col. 1, paragraf 2, rîndul 8, în loc de François René de Chateaubriand se va citi Alphonse de Châteaubriant, cum a fost, de altfel, în manuscris.

2. În nr. 5—6 şi 7—8 din 1 şi 15 februarie 1987, la pag. 8, Ştiri — Informaţii; Din agenda..., col. a doua, rîndul 5 de sus, în loc de Belgiei se va citi Elveţiei.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Între 14—16 februarie 1987, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a luat parte la Forumul internaţional de la Moscova: *„Pentru o lume denuclearizată — pentru salvarea omenirii"*, la care au participat circa 1000 de personalităţi din toată lumea, printre care 215 reprezentanţi ai celor şase mari religii ale lumii (creştină, budistă, hindusă, mozaică, musulmană, şintoistă), din 56 ţări ale lumii. Î. P. S. Sa a fost ales membru în Comitetul celor şapte care a redactat Apelul final al Forumului.

■ Vineri, 20 februarie 1987, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

■ Marţi, 24 februarie 1987, Î. P. S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe P. C. ic. stavr. Moise Ianeş, vicarul Vicariatului ortodox român din Iugoslavia, cu care a avut o convorbire.

■ În zilele de 25—26 februarie 1987, Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, delegaţia Societăţilor biblice Unite, formate din Hans Florin (Anglia), Dr. Ervin Zimmermann (R. F. G.), Dorothea Kindt (R. F. G.), precum şi P. C. Pr. prof. Dr. Ioan Bria, directorul subunităţii „Reînnoire şi viaţă parohială" — din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, fiind însoţiţi de P. C. Consilier-patriarhal Sabin Verzan şi P. C. prof. I. Caraza de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Oaspeţii au vizitat cu acest prilej tipografia eparhială, catedrala mitropolitană, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Schitul Păltiniş, Mănăstirea Brîncoveanu şi alte obiective.

CLUJ

■ Duminică, 25 ianuarie 1987, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit binecuvîntarea bisericii parohiei Buna Vestire din municipiul Cluj-Napoca, renovată în interior prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a preoţilor Grigore Soporan şi Dumitru Nan, slujitorii bisericii.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ Vineri, 30 ianuarie 1987, sărbătoarea Sf. Trei Ierarhi, patronii şcolilor teologice din Patriarhia română, a fost prăznuită după cuviinţă şi de elevii Seminarului Teologic din Cluj Napoca. După Sf. Liturghie, săvîrşită în Catedrala arhiepiscopală de către un impresionant sobor de preoţi şi diaconi, în prezenţa Î. P. S. Arhiepiscop Teofil şi a P. S. Episcop-vicar Iustinian, a urmat un program susţinut de elevii seminarişti în sala de festivităţi, de faţă fiind corpul profesoral, membrii Permanenţei Consiliului eparhial şi delegaţii Institutului Teologic Protestant din localitate. P. C. prof. Valer Bel a susţinut conferinţa: „Teologie şi slujire la Sf. Trei Ierarhi" temă de mare actualitate pentru slujitorii Bisericii noastre, după care, un grup de trei elevi au citit fragmente din scrierile Sf. Trei Ierarhi iar corul elevilor, pregătit şi dirijat de P. C. Pr. prof. Vasile Stanciu, a interpretat citeva din cîntările bisericeşti închinate celor trei „mari dascăli ai lumii şi ierarhi".

În încheierea serbării au luat cuvîntul Î. P. S. Arhiepiscop Teofil şi P. S. Episcop-vicar Iustinian, îndemnînd elevii ca pe lîngă instrucţia care li se face în cei cinci ani de studii să se străduiască să urce mereu şi pe treptele desăvîrşirii creştineşti.

■ Duminică, 1 februarie 1987, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Sf. Ap. Petru şi Pavel din cartierul Mănăstur al municipiului Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, P. C. Arhid. Vasile Raus, fost diacon al catedralei timp de 16 ani, a fost hirotonit întru preot pe seama acestei parohii. Tot cu acest prilej, pentru munca desfăşurată de-a lungul celor 16 ani de diaconie, i s-a acordat distincţia de iconom-stavrofor cu dreptul de a purta cruce.

La sfîrşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ Duminică, 1 februarie 1987, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Buduş, prot. Bistriţa, renovată în interior şi exterior şi împodobită cu pictură şi iconostas nou, sculptat, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi cu purtarea de grijă a vrednicului Preot Constantin Mileşan, căruia pentru osteneala depusă, i s-a acordat distincţia de iconom cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un instructiv cuvînt de învăţătură.

■ Marţi, 17 februarie 1987, la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, sub conducerea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, a avut loc o şedinţă de lucru cu P. C. Părinţi protopopi din eparhie privind problemele administrativ-bisericeşti, economice, culturale şi de disciplină a clerului din eparhia Clujului.

ALBA IULIA

■ În perioada 9—13 februarie 1987 s-au desfăşurat la Centrul eparhial, cursurile celei de-a doua serii din acest an a cursurilor de îndrumare misionară de scurtă durată, cu participarea a 20 preoţi din cele 8 protopopiate. Din partea Institutului Teologic Sibiu au luat parte PP. CC. Pr. prof. Vasile Mihoc, Pr. prof. Ilie Moldovan şi Pr. prof. Ioan Mihălţan.

În cuvîntul ţinut la deschiderea acestor cursuri, ca şi în cuvîntul de încheiere, P. S. Episcop Emilian a subliniat importanţa pe care o are pregătirea şi tratarea problemelor cu care preoţii se confruntă în parohie, respectarea disciplinei şi ţinutei preoţeşti, precum şi a programului serviciului divin.

■ În zilele de 11—12 februarie a avut loc la Centrul eparhial o întîlnire şi o şedinţă de lucru cu preoţii misionari din eparhie. Cu acest prilej au fost analizate planul de misiuni şi măsurile ce se impun pentru desfăşurarea unei pastoraţii cît mai eficiente şi în deplină concordanţă cu cerinţele timpului pe care-l trăim.

ORADEA

■ Duminică, 18 ianuarie 1987, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Chijic*, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară în ultimii ani. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicie, înmînînd membrilor Consiliului parohial scrisori arhiereşti de apreciere, iar pe preotul-paroh Atanasiu Georgiu, pentru zelul pastoral, pentru realizările pe plan gospodăresc, inclusiv pentru zidirea unei case parohiale noi, l-a distins cu rangul de *iconom*.

■ Potrivit tradiţiei, în perioada dintre Crăciun şi Paşti, ierarhul a făcut vizite pastorale la bisericile de pe raza oraşului de reşedinţă şi din împrejurimile acestuia. Întru păstrarea şi continuarea acestei tradiţii, P. S. Sa a făcut primul popas duhovnicesc în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Oradea-Olosig*, săvîrşind, Duminică, 11 ianuarie 1987, Sf. Liturghie în biserica parohială, unde a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură. Chiriarhul a luat act cu satisfacţie de lucrările în curs de execuţie privind restaurarea picturii şi a zugrăvelii, felicitîndu-i pe credincioşi, pe membrii Consiliului parohial şi pe harnicul lor păstor sufletesc, prot. Dr. Gheorghe Liţiu.

Al doilea popas duhovnicesc l-a făcut ierarhul în parohia *Oradea-Ioşia*, săvîrşind Duminică, 25 ianuarie 1987, Sf. Liturghie în biserica „Sf. Apostoli Petru şi Pavel", plină de credincioşi, care au dat răspunsurile la unison, cu multă însufleţire. În cuvîntul de învăţătură, arhipăstorul a apreciat dragostea credincioşilor faţă de credinţa şi Biserica strămoşească, manifestată şi prin îngrijirea deosebită a celor două sfinte locaşuri, felicitîndu-i în special pentru lucrările de refacere a bisericii „Sf. Ierarh Nicolae", pe care a vizitat-o cu acest prilej. De asemenea, şi-a arătat mulţumirea pentru progresul vieţii duhovniceşti de aici, ca rezultat al muncii pastorale asidue a celor doi harnici păstori sufleteşti, prot. Ioan Porumb şi Pr. Ioan Popa.

■ La data de 22 ianuarie 1987, s-a ţinut la Centrul eparhial, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, o şedinţă de lucru cu cei şapte protopopi din eparhie şi cu cadrele de conducere de la Centrul Eparhial. S-a analizat, cu obiectivitate, activitatea pastoral-misionară în parohiile din eparhie şi s-au stabilit şi noi măsuri, mai eficiente, pentru întărirea dreptei credinţe în sufletele credincioşilor, pentru ataşamentul lor tot mai puternic faţă de Biserica strămoşească şi pentru apărarea lor de orice prozelitism.

■ În continuarea vizitaţiilor canonice efectuate de Prea Sfinţitul Episcop Vasile la bisericile din oraşul de reşedinţă, ierarhul a poposit în cursul lunii februarie 1987 în mijlocul credincioşilor de la bisericile de mai jos:

■ Duminică, 1 februarie, Liturghia arhierească a fost săvîrşită în biserica parohială *„Sfînta Treime"* din Oradea, în cadrul căreia a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură. Vorbitorul a subliniat jertfelnicia credincioşilor şi strădania celor doi slujitori, Pr. Aurel Puşcaş, protopop al Oradiei, şi Pr. Liviu Ungur, secretar eparhial, întru înnoirea sfîntului locaş, pe care l-au îmbrăcat într-o minunată pictură în frescă şi l-au înzestrat cu un frumos iconostas, artistic sculptat în lemn, iar în exterior l-au înfrumuseţat cu trei icoane în mozaic, pentru care îi felicită călduros.

■ Duminică, 8 februarie, ierarhul s-a aflat în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Oradea-Seleuş*, în a căror biserică a săvîrşit Sf. Liturghie, în cadrul căreia a predicat Păr. asist. dr. Liviu Streza de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. În bogatul cuvînt de învăţătură, chiriarhul a relevat şi apreciat ataşamentul credincioşilor din acest cartier faţă de Biserica strămoşească, lăudînd dorinţa şi hotărîrea lor de a-şi împodobi sfîntul locaş cu pictură. La fel a menţionat zelul pastoral al celor doi vrednici păstori sufleteşti, Preoţii Gheorghe Henţ şi Mircea Cîmpeanu, întru întărirea dreptei credinţe în sufletele credincioşilor.

■ Duminică, 15 februarie, arhipăstorul a oficiat Sf. Liturghie în frumoasa biserică din parohia *Oradea-Vii* (C. F. F.), păstorită cu vrednicie de harnicii preoţi Gheorghe Nemeş şi Dumitru Megheşan. Predica zilei a fost ţinută de Păr. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. În instructivul cuvînt de învăţătură, chiriarhul a subliniat puternicul spirit de jertfelnicie al credincioşilor, izvorît din tot atît de puternica lor credinţă faţă de Legea strămoşească, zidită cu stăruinţă în sufletele lor de zeloşii lor păstori sufleteşti.

■ Duminică, 22 februarie, chiriarhul a poposit în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Oradea-Velenţa*, leagănul ortodoxiei româneşti din Oradea şi Bihor, săvîrşind Sf. Liturghie în monumentala biserică „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil", pe locul căreia a fiinţat înainte vreme catedrala vechii episcopii a românilor ortodocşi din Bihor. Aceste date au fost subliniate de ierarh în amplul şi ziditorul său cuvînt de învăţătură, bucurîndu-se că şi credincioşii de azi, precum şi cei trei slujitori din această parte de oraş, preoţii Vasile Stanciu, Dorel Rusu şi Marian Ioniţă, sînt vrednici urmaşi ai înaintaşilor lor, atît întru păstrarea dreptei credinţe strămoşeşti, cît şi întru îngrijirea sfintelor locaşuri.

ÎNDRUMĂTORUL BISERICESC, MISIONAR ŞI PATRIOTIC, LA 135 DE ANI DE APARIŢIE NEÎNTRERUPTĂ

Alături de Telegraful Român, mai tînăr cu un an, la Centrul mitropolitan din Sibiu se tipăreşte, după cum se ştie, şi cel mai vechi calendar de masă cu apariţie neîntreruptă, astăzi purtînd numele de: *Îndrumător bisericesc, misionar şi patriotic*, apărut de curînd cel pe anul 1987, al 135-lea an de apariţie.

În bogatul şi edificatorul cuvînt introductiv, intitulat: *„Să rămînem credincioşi vocaţiei preoţeşti şi dreptei noastre credinţe"*, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei recomandă această lucrare drept o „carte în care, ca şi în trecut, credincioşii noştri să găsească, în clipele de răgaz, de toate: îndrumări pastorale, aniversări ale unor evenimente istorice importante din trecut, spre a ţine vie amintirea lor şi a cultiva dragostea de Patrie, versuri, cuvinte cu tîlc, cuvinte alese din Sf. Părinţi şi desigur şi preocupări legate de viaţa contemporană a Bisericii noastre, a patriei noastre şi a lumii".

Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1987 răspunde într-adevăr şi de data aceasta celor trei mari compartimente ale titulaturii sale, cu articole cît se poate de ziditoare pentru preoţii şi credincioşii noştri care zăbovesc asupra lor.

Aşa de pildă pe plan strict bisericesc, Îndrumătorul ... consemnează alegerea şi instalarea celui de-al 5-lea Patriarh al Bisericii noastre, în persoana P. F. Părinte Teoctist Arapaşu, cuprinzînd totodată şi alte materiale cu caracter pastoral şi de edificare religios-morală, ca: *„Cultura în ajutorul vocaţiei şi misiunii preoţeşti"*, semnat de I. P. Mitropolit Antonie, material pe care îl recomandăm în chip special tuturor preoţilor noştri, „Dumnezeu — Ziditorul şi Pronietorul lumii", „Mărturii ale firii despre Dumnezeu", „Însuşiri ale lui Dumnezeu", „Dumnezeu, Unul în Fiinţă şi întreit în Persoană" şi alte asemenea articole.

Pe plan misionar, Îndrumătorul ... pe anul 1987, pe care îl semnalăm, cuprinde un întreg capitol de experienţe pastorale, binevenite cu deosebire pentru preotii mai tineri, gînduri potrivite fiind adresate şi maicilor preotese, ca şi alte materiale cu caracter misionar-pastoral, ca de exemplu: „Biserica, păstrătoarea Revelaţiei divine", „Cu privire la mîntuire", „Mîntuirea în şi prin Biserică", „Maica Domnului în iconomia mîntuirii", „Crucea — semnul iubirii lui Dumnezeu şi putere asupra răului" ş. a.

Pe plan patriotic, Îndrumătorul ... are de asemenea un mănunchi de articole grupate în rubrica: „Patria, vatra noastră străbună", ca şi în rubrica: „Pentru pacea a toată lumea", materiale de mare vibraţie patriotică întîlnind şi la capitolul: „Aniversări — comemorări", ca de exemplu: „Pe aici nu se trece", articol consacrat împlinirii a 70 de ani de la luptele pentru apărarea Patriei: Mărăşti, Mărăşeşti, Oituz", „100 de ani de la moartea cărturarului Aron Florian", „550 de ani de la marea răscoală a ţăranilor transilvăneni din 1437" şi alte materiale semnate de profesori titulari sau onorari de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consilieri, preoţi şi alţi colaboratori din Arhiepiscopia Sibiului sau din afara ei.

Îndrumătorul este presărat, ca şi în alti ani, cu versuri religioase şi patriotice, cu cuvinte înţelepte, cu întîmplări şi vorbe cu tîlc, care, pe de o parte, fac ca lectura lui să fie plăcută şi atrăgătoare, iar pe de altă parte conferă întregului Îndrumător bisericesc, misionar şi patriotic pe anul 1987, calitatea unei cărti instructive, de mult folos preoţilor şi credincioşilor noştri deopotrivă.

R.

Semnalăm... Semnalăm...

● „Despre unica modestie posibilă" *(Viaţa Românească, LXXXI, 8, 1986, p. 27—31) e un interesant eseu semnat de Radu Bogdan. Multe din consideraţiile sale, de mare subţirime, cu tangenţe uşor semnalabile cu ceea ce într-un alt limbaj şi pe alte coordonate, mai mult de spiritualitate decît de cultură — dacă acestea se pot delimita precis — se numeşte* smerenie. *De altfel chiar autorului i se impune comparaţia, amestecînd la un moment dat termenii (p. 28). Spune despre smerenie adevăruri filocalice, precum:* „Încearcă să-i contrazici *(pe unii pretinşi smeriţi)* şi smerenia lor se topeşte ca prin farmec". *E de altfel testul prin excelenţă al smeritului. Despre aceasta se poate citi un întreg capitol într-o carte nu de mult publicată de noi* „Spiritualitate şi tradiţie ...".

Radu Bogdan insistînd îndeosebi pe modestie, *soră bună dar nu întotdeauna acelaşi lucru cu* smerenia, *spune totuşi adevăruri foarte adesea valabile pentru amîndouă, dar pentru cea de a doua trebuiesc înmulţite cel puţin cu doi. Modestia, pe care de altfel n-o recunoaşte decît savanţilor, oamenilor de ştiinţă, recunoscînd celorlalţi doar* falsa modestie, *stă pe un portativ al fiinţei omeneşti care poate scoate într-adevăr note false pentru alţii, putînd să nu fie nocivă pentru ei înşişi, pe cînd* smerenia falsă *dăunează în primul rînd celui care şi-o pretinde. Şi-apoi, modestia poate fi pretinsă:* sînt modest, *de adevăratelea, sau exclusiv fals, cum crede Radu Bogdan;* smerenia, *de cum e pretinsă:* sînt smerit, *e prin însăşi declararea ei o involuntară autodenunţare, o minciună.* Sînt smerit *e egal cu sînt* sfînt. *Sfîntul care se ştie sfînt, nu e sfînt, cu o singură excepţie: Dumnezeu. Pe sfinţi şi pe smeriţi — smerenia e o formă, şi cea mai importantă, a sfinţeniei — nu-i cunosc decît alţii. Ei se ignoră. E condiţia sine qua non. Ei spun de obicei:* sînt mîndru *şi o spun cu convingere. Adevărata măsură a smereniei e numai la aprecierea altora şi, în cele din urmă, a lui Dumnezeu. Încearcă aprecieri şi duhovnicii, dar nu-şi spun nici aceştia gîndurile cu voce tare, niciodată. A-l declara pe cineva smerit, în faţă, înseamnă a-l arunca în mîndrie.*

Maxima lui Montaigne: „A spune despre tine mai puţin decît preţuieşti înseamnă prostie, nu modestie", *poate fi valabilă în cultură, şi poate fi falsă modestie, deşi nu e neapărat şi totdeauna o rezultantă a prostiei. Mai degrabă sînt rezultante ale prostiei aroganţa şi încrederea în sine, cînd se conjugă ca doi boi de aceeaşi talie.* „Încrederea în sine şi aroganţa — *scrie într-o carte, publicată de curînd, Paul Cortez* (Echidistanţe) — *sînt în* general direct proporţionale cu gradul de incultură şi invers proporţionale cu bunul simţ".

Dar să nu ne complicăm prea mult. Să revenim la modestie — falsă modestie. *Multora le place la alţii chiar falsa modestie!*

Dacă raportăm maxima lui Montaigne la smerenie, lucrurile se schimbă totuşi. Smeritul nu pune preţ pe sine, dar nu din prostie, ci dintr-o mare conştiinţă a nerealizării, a neîmplinirii. El e întotdeauna în faţa unui ţel pe care se străduieşte să-l ajungă, dar care se depărtează pe măsură ce face cîte un pas către el. Smeritul din prostie, nu e smerit, ci pur şi simplu prost. Modestul care ştie cît preţuieşte, nu poate fi catalogat printre proşti, chiar dacă o face pe modestul, fiindcă dacă ştie cît preţuieşte, *în mod sigur se preface. Montaigne s-a cam grăbit. Radu Bogdan, care face dovada unei excepţionale capacităţi de pătrundere în asemenea domenii, ne-ar face mari bucurii dacă ar nuanţa mai în adîncime asemănările şi mai ales diferenţele dintre aceşti doi termeni care nu sînt simple echivalenţe de dicţionar. I-am citit eseul cu interes şi satisfacţie.*

● *De Constantin Noica dai astăzi peste tot, vrei — nu vrei. Te întorci în* dreapta, *te întorci în* stînga, *— categoriile nu sînt neapărat geografice — nu poţi evita să nu te confrunţi cu el şi să nu descoperi, totuşi, că descifrarea lui nu este deloc uşoară. E ca o întrecere între dumnealui care se încifrează cu tot mai multă străduinţă, şi cei care vor să-l înţeleagă, să-l dezbrace, cum se zicea altă dată, ca nişte hoţi de drumul mare. Ucenicii, prietenii săi, filozofii! Cu stil frumos şi gîndire organizată se întîlneşte cu el şi Gheorghiţă Geană, în* „Paradigma freudiană a paideii" *(Viaţa Românească, LXXXI, 8, 1986, p. 84—96), un studiu — şi acesta uşor încifrat — despre hoţi şi despre o crimă: „Crima de la Păltiniş". A încercat-o, cu viclenie filozofică, Gabriel Liiceanu, în cunoscutul său* Jurnal, *pîndindu-şi maestrul pas cu pas şi însemnîndu-şi totul, pe furiş, întors cu spatele, încercînd „să-l prindă în cuvînt".*

Gheorghiţă Geană, într-o complicitate aproape mărturisită cu Andrei Pleşu, aduce în prim plan un aspect al paideii *de la Păltiniş care — după părerea sa — nu suferă de prea multă claritate, punînd degetul pe rană:* raportul dintre cultură şi morală. *În mintea noastră s-ar putea merge chiar mai departe şi, bineînţeles, nu în ceea ce priveşte cultura, cît în determinantele moralei care cer, totuşi, înscrierea într-un sistem şi motivarea lui F mare sau mic, atunci cînd operăm cu termeni ca* fiinţă, *sau cu termeni ca* ontologie, *care presupun un sistem dar nu-l pronunţă, sau de-a dreptul îl ocolesc. Gheorghiţă Geană, firesc încifrat şi el, dar filozofii se înţeleg între dînşii, avertizează că* „fără morală, cultura se poate întoarce împotriva ei înseşi".

Nu sînt sigur însă că Noica s-ar recunoaşte într-o asemenea definiţie a culturii. Deocamdată îi lăsăm pe filozofi să se mai războiască între ei. Îi urmărim cu deosebită curiozitate şi firesc interes.

● *Doct, dar şi pe înţeles, argumentîndu-şi tezele şi observaţiile cu o bogată informaţie la temă, Al. Zub scrie despre Picu Pătruţ cu iubire şi preţuire, ceea ce îl îndreptăţeşte să stăruie pentru investigaţii mai pătrunzătoare şi mai largi în lumea satului, recomandînd ca acestea să se facă* „valorificînd rezultatele mai multor discipline". *Exemplul publicării lui Picu Pătruţ e unul dintre acestea.* (Univers rustic, în *„Viaţa Românească", LXXXI, 8, 1986, p. 67—72).*

● *A apărut volumul VI din colecţia* „Etudes Théologique", *editat de Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy — Geneva, sub titlul:* „Orthodoxie et Mouvement Oecuménique". *Remarcăm printre colaboratori studiul Prof. Ion Bria intitulat:* „Ortodoxia şi Mişcarea Ecumenică — Contribuţie ortodoxă în domeniul misiunii".

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 aprilie 1987 Nr. 13—14/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

TRANSILVANIA
ADEVĂRURI DIN TRECUT - ADEVĂRURI DE AZI

Vatră dacică din timpuri imemoriale, pămîntul pe care locuim, avînd inima în centrul Transilvaniei, a fost leagănul de alcătuire, din daci şi din romani, a **poporului român** care, de aproape două mii de ani, îl stăpîneşte, fiind una cu munţii şi dealurile lui, cu izvoarele şi cîmpiile, cu pădurile şi cu cerul lui. Din acest pămînt şi-a scos hrana prin sudoarea frunţii şi bătăturile mîinilor, în acest pămînt şi-a îngropat morţii amestecîndu-şi fiinţa într-însul şi înfrăţindu-se cu el, făcîndu-şi-l tată şi mamă, frate şi soră, fiu şi fiică. De aceea, poporul român şi-a păstrat şi, la nevoie, şi-a apărat glia străbună cu dîrzenie, ca pe bunul cel mai sfînt, preţul sîngelui neprecupeţindu-l niciodată, cînd a fost vorba să stea în calea celor ce cu nedreptate şi cu gînd şi suflet hrăpăreţ i-au rîvnit-o.

Aici, pe această vatră, şi-au format şi şi-au definit românii, peste tot uimitor de identică, deşi pe un teritoriu destul de larg, personalitatea etnică exprimată prin aceeaşi simţire, aceeaşi limbă şi aceeaşi credinţă.

Cînd am deschis ochii, după fireştile frămîntări şi prefaceri ale zodiei noi în care, la începutul erei creştine, a avut loc cumplita confruntare dintre cei doi giganţi ai vremii, Dacii şi Romanii, eram români, vorbeam toţi româneşte şi eram ortodocşi. Aşa cum sîntem şi astăzi.

Am trecut, nu mult după aceea, aşezaţi cum eram „în calea tuturor răutăţilor", precum spune cronicarul, prin încercările straşnice ale năvălitorilor de a ne strivi sub copitele cailor, şi a pune stăpînire pe casa noastră.

Ce forţă extraordinară au putut avea strămoşii noştri, ca să reziste valurilor de năvălitori! Cîtă dibăcie şi inteligenţă, cîtă forţă spirituală le-a putut dubla forţa fizică pentru ca, în toiul luptelor de apărare, să nu-şi piardă nici identitatea, nici stăpînirea asupra moşiei lor! Au ieşit din „veacul întunecat" cu limba şi cu credinţa care i-a ţinut mereu uniţi, şi cu tăria pe care le-a dat-o faptul că au rămas neclintiţi pe locul pe care s-au născut.

În secolul al IX-lea *(896)* au venit în Cîmpia Panonică ungurii. Unii dintre ei au încercat să se întindă şi peste părţile locuite de români, în Transilvania. Respinşi cînd au venit cu pretenţii, primiţi cînd au venit ca oaspeţi, cu vremea au început cu neobrăzare să se pretindă ei stăpîni, ba chiar să întoarcă istoria pe dos şi, în ciuda evidenţelor şi al bunului simţ elementar, să afirme că ei ne-au primit pe noi, şi că au găsit Transilvania, în secolul IX, goală. Istoricii şi arheologii, surprinşi de incredibila monstruozitate, au trebuit să intre în arenă şi să treacă la **arătarea documentelor**, precum făceau cei vechi: să ne arătăm fiecare documentele, diplomele, zapisele! Le-au scormonit în pămînt şi în arhive, şi le-au găsit, şi le-au arătat o dată, şi de zece ori, şi de o sută de ori, şi sînt libere la vederea întregii lumi. Numai unii istorici unguri nu vor să le privească, nu vor să ştie de ele, ca şi cum le-ar lipsi cu totul simţurile elementare, al dreptei judecăţi şi al adevărului!

Din vreme în vreme, din senin, încep să-şi bată toba şi pintenii, cum au făcut horthyştii după **Diktatul de la Viena,** în 1940, coborîndu-şi judecata la nivelul copitelor cailor, cu care au venit doar să zdrobească şi să cucerească ce nu era al lor, să culeagă ce n-au semănat, să stăpînească ce n-au zidit, să taie ce n-au plantat, să profaneze morminte şi amintiri sfinte, să ucidă o istorie ce nu era a lor, pentru că o simţeau ca pe o mustrare căreia nu-i puteau rezista. Ce s-a întîmplat în Transilvania anilor 1940—1944, ocupată de horthyşti, ştie astăzi o lume întreagă.

Acelea au fost însă timpuri de renaştere ciudată a barbariei, în plin secol XX, conjugîndu-se fascismul cu hitlerismul şi cu horthysmul, ca o întreită forţă a răului, dezlănţuit ca un vîrtej de nebunie, spre a ne avertiza că răul mai este încă posibil, dacă nu e stăpînit la vreme de forţele binelui. La temelia celor petrecute atunci, au stat pretenţiile absurde ale unor „istorici" ai vremii, pretenţiile de care am pomenit mai sus şi pe care, neputîndu-le impune altfel, pentru că nu se pot impune altfel, le-au impus cu forţa, cu armele şi cu baionetele, ca tot ce se impune numai aşa împotriva dreptăţii şi a adevărului.

Ceea ce e de mirare însă, e că astfel de „istorici" încep să reapară şi în vremea noastră, tocmai cînd toţi credeam că lucrurile au ajuns să fie clare pentru toată lumea şi cînd, în sfîrşit, logica şi bunul simţ, evidenţa şi documentul păruseră a-şi intra în drepturi. Începe iarăşi să bată un vînt de tulburare a minţilor, şi de zdruncinare a temeliilor care alcătuiesc şi garantează raţionalitatea lumii. Minciuna şi falsul îşi fac loc spre suprafaţa relaţiilor dintre două ţări vecine şi „prietene", unii „istorici" sau chiar „instituţii" ungare reluînd teze care nu mai pot servi nimănui şi la nimic, în afara încordării relaţiilor şi stricării prieteniei.

Din nou se pretinde, într-o **Istorie** apărută în trei volume, sub gir academic *(Budapesta, 1986)* că Transilvania ar fi fost goală la venirea ungurilor. Din nou se uită ceea ce chiar un cronicar de curte al unui rege ungur constatase: că ungurii venind aici au găsit Transilvania locuită de români. **Notarul anonim al regelui Bela** *(Anonymus Notarius Belae Regis)* descrie amănunţit, la sfîrşitul secolului XII, cum trimişii lui Arpad au găsit în Transilvania în sec. IX pe ducele român **Menumorut,** în cetatea Biharea *(aproape de Oradea),* **deci chiar la extremitatea vestică a Transilvaniei,** înţelegîndu-se astfel de la sine că interiorul era plin numai de români.

Discuţia dintre cei doi e limpede, şi ne trec fiori de emoţie şi mîndrie cînd citim vorbele pe care acest cronicar ungur le reproduce, însemnînd răspunsul lui **Menumorut** la pretenţiile lui **Arpad,** care îi cerea o parte din teritoriul stăpînit de români: **„Spuneţi lui Arpad, ducele Hungariei, domnul vostru: datori îi sîntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sînt necesare, fiindcă e om străin şi duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut bunăvoinţei noastre, nu îl vom ceda niciodată, cîtă vreme vom fi în viaţă... Nici din dragoste, nici din frică nu-i cedăm nici o palmă de pămînt... Şi vorbele lui nu ne tulbură inima, că ne-a arătat** *(cînd se laudă, n. n.)* **că descinde din neamul regelui Athila, care se numea biciul lui Dumnezeu".**

Istoricii unguri uită din nou că acelaşi cronicar mai cunoştea încă un **„duce român",** pe Gelu.

Se ştie că istoricul bizantin Ioannes Cinnamus notează că în anul 1160 românii s-au sculat împotriva ungurilor care deveneau tot mai agresivi, şi că chiar un rege ungar, Andrei al II-lea, îi aminteşte pe români în anul 1124, după cum constata încă Petru Maior *(Istoria pentru începutul românilor în Dacia, Buda, 1812, p. 251).* Prezenţa românilor a fost continuată şi deloc întreruptă în Transilvania, cu atît mai mult cu cît în cei 165 de ani de colonizare romană, populaţia Transilvaniei se înmulţise, nu scăzuse, iar de vreun ordin de părăsire a Transilvaniei la anul 274, dat întregii populaţii, nu ştie nimeni *(v. Emil Bildan, Petru Maior şi problema continuităţii românilor în Dacia, Oradea, 1974 (extras), p. 227).* Nu fără îndreptăţire, ci cu onestitate ştiinţifică, un istoric ungur, György Rettegy, nota în 1760 că românii sînt **„mai vechi decît ungurii în această ţară, fiind ei rămăşiţele vechilor daci"** *(v. I. Lupaş, Răscoala românilor din Transilvania în anul 1784, Cluj, 1934, p. 26; D. Prodan, Răscoala lui Horea, vol. I, Bucureşti, 1979, p. 62; cf. Alexandru Madgearu, Elemente de istoricitate în memoria populară. Amintirea dacilor şi a romanilor, în „Revista de istorie", t. 39, nr. 9, 1986, p. 850).*

Descoperiri arheologice al căror grai de piatră, precum al sfinxului şi al piramidelor, imposibil de ignorat sau de contestat, sînt şi ele argumente ale continuităţii daco-romane în Transilvania, pe care numai un orb sau un om de cea mai crasă rea credinţă le-ar putea refuza sau interpreta altfel. Ele dau mărturie nu numai despre prezenţa, ci şi despre viaţa organizată a românilor, fără întrerupere, de-a lungul întregului mileniu, pînă la tîrzia venire a ungurilor.

Nu e cazul să le amintim pe toate. Ele sînt astăzi arhicunoscute şi nici unui istoric nu-i este permis să le ignore. **Basilica** creştină de la **Porolissum** *(Moigrad, jud. Sălaj)* e din secolul IV, deci de după pretinsa părăsire a Daciei. Şi o Biserică presupune preoţi, episcopi, organizare bisericească şi, bineînţeles, credincioşi. Tot din secolul IV sînt şi vasele liturgice cu **chrisma** *(monograma lui Hristos)* pe ele, care era semnul lui Hristos, descoperite la **Porolissum** şi **Ulpia Traiana Sarmizegetusa.** Din secolul V—VI sînt opaiţele de la **Porolissum,** şi de lîngă oraşul **Dej.** La Sinmiclăuş, jud. Alba, s-a găsit un tipar pentru turnat cruciuliţe *(sec. V—VI),* la **Pălatca,** jud. Cluj *(sec. VI)* s-a găsit o pecete cu cruce, la **Sighişoara** o cruce de bronz, şi o cataramă cu cruce la Alba Iulia *(sec. IV—VI).* Le amintim doar pe acestea fiindcă sînt descoperiri din ultima

(Continuare în pag. a 5-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

Militanţi pentru independenţa şi unitatea poporului român

ELIA POP (1848—1922)
— 65 de ani de la moartea sa —

Printre numeroşii maramureşeni care au militat activ pentru libertatea şi unitatea poporului nostru, un loc de prestigiu îl ocupă învăţătorul Elia Pop din Şomcuta Mare.

Viitorul combatant pentru înfăptuirea idealului naţional a văzut lumina zilei la 28 iulie 1848, în familia lui Vasile şi Maria Pop din comuna Săpîia, iobagi pe moşia contelui Teleky. El a început să deprindă slova cărţii la şcoala confesională din sat, iar în 1859, la îndemnul dascălului, părinţii îl trimit să înveţe la gimnaziul din Lăpuş. Aceasta era în 1859, an cînd s-a înfăptuit unirea Principatelor. Dorind să îmbrăţişeze cariera de dascăl, la terminarea studiilor gimnaziale, tînărul maramureşan pleacă la Năsăud, unde va urma cursurile preparandiei pentru învăţători. În 1867, fostul fiu de iobag obţine diploma de învăţător.

După cîţiva ani de activitate didactică la şcolile din Colţirea şi Săpîia, învăţătorul Elia Pop se stabileşte în Şomcuta Mare. Calităţile sale de pedagog şi om de cultură, precum şi neţărmurita-i dragoste faţă de poporul al cărui fiu era, au fost remarcate încă de la început. Veşnic neobosit, el s-a preocupat cu perseverenţă de îmbogăţirea şi perfecţionarea continuă a activităţii didactice. În acelaşi timp, a desfăşurat o intensă activitate culturală în rîndurile maselor populare româneşti. Ca membru şi activist de seamă al „Astrei" şi al Partidului Naţional Român, corespondent al ziarelor „Gazeta Transilvaniei" şi „Telegraful Român", al revistei „Şcoala Română", scriitor şi publicist, el s-a dovedit nu numai un om de cultură, ci şi un apreciat luptător pentru înfăptuirea idealului naţional.

Declanşarea crizei orientale şi intrarea României în război alături de Rusia, împotriva Imperiului otoman, în 1877, au dat noi nădejdi şi au impulsionat lupta românilor ardeleni pentru drepturi şi libertăţi cetăţeneşti, pentru realizarea unităţii politice a tuturor provinciilor româneşti. În acele împrejurări, intelectualii din Şomcuta Mare se întrunesc în mai multe rînduri în locuinţele învăţătorului Elia Pop şi a doctorului Colceriu, unde discută problema privind războiul antiotoman, mersul operaţiilor militare din Balcani şi modalitatea sprijinirii fraţilor de peste munţi în lupta pentru cucerirea independenţei. Elia Pop avea şi o hartă a „războiului ruso-româno-turc", pe care erau marcate victoriile dobîndite împotriva oştilor otomane.

În vara anului 1877, la o asemenea întrunire s-au pus bazele Centrului de colectare din Şomcuta Mare pentru ajutorarea ostaşilor români, răniţi, condus de Elia Pop, şi ajutat de Andrei Medan şi Victor Colceriu, elev în clasa a 3-a normală. Desfăşurînd mai multe colecte printre săteni, cei trei patrioţi au adunat sume băneşti de la 64 persoane, în valoare de 128,40 florini. Cu generozitatea-i cunoscută, Elia Pop a donat suma de 10 florini. Concomitent, Elia Pop organizează colectarea de ofrande materiale pe seama răniţilor. Echipele de fete şi femei adună bandaje, feşii, triangule din pînză, articole de rufărie, pînă şi haine, care vor fi expediate direct pe adresa Societăţii de Cruce Roşie din Bucureşti.

La apelul publicat de revista „Şcoala Română" din Sibiu, în care se spunea că elevilor trebuie să li se dea „ocaziunea a săvîrşi fapte de virtute", să fie îndrumaţi a-şi aduce propria lor contribuţie la ajutorarea răniţilor, răspunde şi învăţătorul Elia Pop. Odată cu începerea anului şcolar 1877—1878, aceasta organizează un atelier pentru prepararea scamei necesare îngrijirii răniţilor. Împreună

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. *Petru I. Dan*

COLŢUL PATRISTIC

VIEŢUIREA LUI HRISTOS
de Sf. Ioan Gură de Aur

Hristos, prin faptele Sale, n-a îndeplinit numai profeţiile, nici n-a sădit numai dogmele adevărului, ci ne-a îndreptat şi viaţa, dîndu-ne reguli pentru cele de neapărată trebuinţă, ca prin toate să desăvîrşească viaţa noastră.

De aceea, cînd a fost să se nască, n-a căutat casă strălucită, nici mamă bogată şi de bun neam, ci săracă, logodită cu un dulgher; s-a născut într-o colibă şi a fost aşezat într-o iesle; nu şi-a ales ca ucenici retori şi înţelepţi, nici bogaţi şi nobili, ci săraci, născuţi din familii sărace şi neînsemnate; cînd întindea masa, uneori punea pe masă pîini de orz, alteori, la vremea mesei, trimitea pe ucenici să cumpere din piaţă de ale mîncării; cînd Îşi făcea patul, şi-l făcea din fîn; cînd se îmbrăca, se îmbrăca cu haine ieftine, într-un nimic deosebite de ale majorităţii oamenilor; casă nu avea. Dacă trebuia să meargă de la un loc la altul, mergea cu piciorul; şi călătorea atît de mult pe jos, că şi obosea. Cînd stătea jos, n-avea nevoie de scaun, nici de perniţe la picioare, ci stătea pe pămîntul gol, fie pe munte, fie lîngă o fîntînă; iar la fîntînă n-a stat pentru altă pricină, ci pentru ca să poată vorbi cu samarineanca. Punea, apoi, măsuri supărării; cînd trebuia să plîngă, lăcrima potolit. Punea, după cum am spus, reguli şi hotare pînă unde trebuia să mergi şi nu mai departe.

În româneşte de Pr. *D. Fecioru*

REFLECŢII

Maica Domnului

Credincioşii români, înţelepţi, nobili la suflet şi curaţi la gînduri, întotdeauna au cinstit pe Maica Domnului.

Din cele mai vechi timpuri, pămîntul locuit de poporul nostru era numit „Grădina Maicii Domnului", iar locurile cele mai frumoase din această ţară, erau închinate Maicii Domnului. În aceste locuri se zideau altare şi mănăstiri, unde se adunau şi trăiau în sfinţenie, lăudînd pe Maica Domnului, credincioşi dornici de desăvîrşire. De la început şi pînă astăzi, sărbătorile Maicii Domnului, sînt cinstite şi foarte iubite de ortodocşii români.

În aceste sărbători creştinii de la noi, se adună în jurul Sfintelor altare şi în cîntări şi rugăciuni de laudă, cinstesc pe ceea ce este „plină de har", după cum a fost numită Maica Domnului de îngerul Gavriil, care venind de la Dumnezeu, i-a zis Mariei: „Bucură-te ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată eşti tu între femei" (Lc. 1, 28).

Poporul nostru, s-a născut creştin şi de aceea, românii în-

(Continuare în pag. a 7-a)

† IUSTINIAN CHIRA
MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

FALSIFICAREA CONŞTIENTĂ A ISTORIEI SUB EGIDA ACADEMIEI UNGARE DE ŞTIINŢE

În Editura Academiei de Ştiinţe a R. P. Ungare a apărut, recent, lucrarea *ISTORIA TRANSILVANIEI* (Erdély Története), amplă sinteză în trei volume, însumînd circa 2.000 de pagini, realizată de un colectiv de cercetători, redactor responsabil fiind ministrul culturii al R. P. Ungare, Köpeczi Béla. Obiectul investigaţiei echipei de cercetători unguri constituindu-l Transilvania — străvechi pămînt românesc — este firesc interesul pe care lucrarea l-a stîrnit în rîndul istoricilor români. Cu atît mai mult cu cît ei sînt îndreptăţiţi să cunoască în ce chip s-a renunţat la vechile teze şi clişee naţionaliste, şoviniste, vehiculate în vechea orînduire şi în vechea istoriografie.

Istoria Transilvaniei, sub coordonarea lui Köpeczi Béla, nu răspunde în nici un fel acestei aşteptări. Cu părere de rău constatăm, de la început, că ne aflăm în faţa unei lucrări care nu se deosebeşte în ceea ce priveşte tezele şi concluziile ei fundamentale de vechea istoriografie ungară de orientare şovinistă şi revizionistă. Parcurgînd filele acestei lucrări, cititorul are impresia unei incredibile ieşiri din cadrul temporal, pentru că volumele tipărite în 1986 de Editura Academiei Ungare de Ştiinţe par a fi scrise cu peste patru decenii în urmă. Şi totuşi realitatea este că această lucrare a văzut lumina tiparului în zilele noastre, sub girul celui mai înalt for ştiinţific şi avîndu-l ca redactor responsabil pe un membru al guvernului ungar.

Specialiştii români vor analiza Istoria Transilvaniei şi îşi vor spune cuvîntul în fiecare din problemele majore abordate în paginile acestei lucrări. Ceea ce dorim acum este să oferim cititorilor noştri o imagine de ansamblu asupra lucrării pentru a evidenţia elementele necesare unei aprecieri ce nu poate duce decît la o singură concluzie: ne aflăm în faţa unei denaturări grosolane a istoriei Transilvaniei şi, implicit, a istoriei poporului român, în faţa vehiculării unor teze pe cît de nocive pe atît de jignitoare la adresa poporului nostru, în faţa încercării deliberate de a contesta integritatea teritorială a României. În problemele fundamentale ale istoriei poporului român cum sînt: continuitatea strămoşilor geto-daci, originea daco-romană, continuitatea în vatra strămoşească, unitatea românilor în evul mediu şi statutul lor politic şi juridic, lupta de emancipare naţională şi socială a românilor transilvăneni, marile bătălii purtate pentru neatîrnare, făurirea statului naţional unitar ca şi locul românilor în istoria universală, în toate aceste coordonate esenţiale ale trecutului românesc, autorii Istoriei Transilvaniei se situează — aşa cum se va vedea — la antipodul realităţii istorice, denaturînd şi falsificînd adevărul istoric.

De la primele capitole, consacrate istoriei străvechi, se vădeşte cu limpezime intenţia autorilor de a nega orice continuitate de locuire în Transilvania, ca de altminteri în întreg spaţiul etnic românesc. Firește, nimeni nu tăgăduieşte că în epocile istorice: paleolitic, neolitic, bronz şi fier au avut loc deplasări de populaţii. Cercetările arheologice au arătat, însă, că, în ciuda acestor mişcări de populaţii, a existat mereu o masă de băştinaşi care nu a fost dislocată de migraţiile succesive ale altor grupuri de populaţie. Ceea ce îi preocupă însă pe autorii Istoriei Transilvaniei este de a face din această parte a ariei dacice un fel de vad al populaţiilor, care vin, pleacă, îl lasă deseori gol şi care, în fond, nu aparţine nimănui. Este o modalitate de a contesta orice continuitate de locuire şi de a tăgădui astfel vechimea elementului autohton, geto-dac, organizarea lui statală în vremea regelui Burebista acum peste două milenii.

Mergînd pe firul istoriei, regăsim, apoi, teza devenită obsesie a istoriografiei ungare: exterminarea dacilor de către cuceritorii romani, teză susţinută pentru a se contesta continuitatea statornică de locuire în marea arie dacică de la nord de Dunăre şi, mai ales, în interiorul arcului carpatic. Ceea ce citim în această privinţă în Istoria Transilvaniei este aidoma vechii istoriografii ungare naţionaliste: „În analiza depopulării nu este indiferent nici faptul că tocmai partea centrală a ţării lui Decebal (adică Transsilvania — n. n.) a devenit provincie nouă. Era teritoriul a cărui populaţie a fost mai ales nimicită nu numai în război — care în mare parte s-a desfăşurat, de asemenea, pe acest teritoriu — ci şi pentru că aici dacii au rezistat pînă la sfîrşit, au rămas fideli lui Decebal pînă la cupa cu otravă. Romanii au masacrat, în primul rînd, populaţia acestei regiuni, ea a ajuns în sclavie sau s-a refugiat în faţa cuceritorilor pe teritoriile neocupate". Autorii ignoră în mod deliberat şi în această problemă rezultatele cercetărilor arheologice care au scos la lumină în chiar interiorul castrelor romane din Transilvania vase sau fragmente de vase dacice — Micia, Angustia, Bologa, Buciumi, Orheiu Bistriţei — pentru a nu mai stărui asupra aşezărilor dacice descoperite la Lechinţa de Mureş, Caşolţ, Noşlac, Obreja etc. sau cimitirele de incineraţie ale aceleiaşi populaţii autohtone dace, precum cele de la Soporu de Cîmpie, Caşolţ, Obreja etc., ce dovedesc — alături de alte mărturii — că la întrebarea pe care şi-o punea încă, la timpul său, savantul B. P. Haşdeu, *Perit-au dacii*, răspunsul este un categoric NU. Şi dacă totuşi autorii Istoriei Transilvaniei au eludat cu bună ştiinţă şi cu rea credinţă rezultatele descoperitorilor arheologice, dovezi incontestabile ale culturii materiale şi spirituale, ale continuităţii dacice pe această vatră de locuire, o cerinţă elementară îi obligă să cunoască vestita inscripţie de la Grammeni, lîngă anticul oraş Philippi din Macedonia, inscripţie care a produs o întreagă revelaţie în frontul istoric mondial. În nici un caz această inscripţie nu aminteşte — aşa cum fac autorii lucrării — că regele erou Decebal a murit „luînd cupa de otravă" împreună cu „clasa conducătoare a dacilor care s-a sinucis în masă".

Relansînd vechea teorie neştiinţifică a lui Robert Roesler, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, despre originea sud-dunăreană a românilor, autorii Istoriei Transilvaniei neagă posibilitatea romanizării Daciei, pretinzînd că „Înlocuirea limbii, care reprezenta gradul cel mai înalt al romanizării, preluarea ca limbă maternă a latinei, nu pot fi demonstrate în Dacia şi nici dezvoltarea istorică şi socială nu le-a făcut posibile". Afirmaţia le este necesară autorilor pentru a plasa procesul formării poporului român în exclusivitate la sud de Dunăre, undeva prin Munţii Balcani, unde, în anul 271, cu prilejul retragerii administraţiei şi armatei romane din Dacia, hotărîtă de împăratul Aurelian, ar fi plecat şi coloniştii romani din această provincie: „Este posibil — admit în mod „concesiv" autorii — că nu întreaga populaţie să fi părăsit provincia, deşi nimic nu vine în sprijinul acestei posibilităţi. Oricum, pe baza celor arătate pînă acum se poate afirma că numărul celor rămaşi a fost nesemnificativ". Şi, mai departe: „Cercetarea arheologică veche de două sute de ani din Transilvania nu a putut oferi pînă acum o dovadă certă a continuităţii populaţiei „romane" din Dacia, care să poată fi luată în consideraţie". În cea mai pură posteritate roesleriană, întrecîndu-şi chiar „maestrul", autorii reiau teoria vidului de populaţie daco-romană la nord de Dunăre pentru a putea prezenta apoi Transilvania ca un pămînt golit de autohtoni şi de colonişti, „o ţară a tuturor şi a nimănui", cum formulează undeva autorii. Apoi pe acest pămînt al nimănui se succed goţi, huni, gepizi, avari, slavi, bulgari, dar nu ar fi existat nici o urmă de populaţie daco-romană şi apoi românească.

Au uitat autorii că un istoric ungar — Huszti András — a scris rînduri ca acestea: „Urmaşii geţilor trăiesc şi astăzi acolo unde au locuit părinţii lor, rostesc în limba în care glăsuiau mai de mult părinţii lor. Nici o naţiune nu are limba atît de apropiată de acea veche limbă română (latină) ca limba românilor: ceea ce este un semn sigur şi care nu poate înşela că ei sînt în Transilvania urmaşii vechilor coloni romani, despre care însemnăm pe scurt acestea: Numele acestui popor în limba lui proprie este de „roman", adică de la Roma sau „român". Nu invocăm acest autor ca argument determinant, voim doar să amintim că unii istorici unguri au putut rosti cu obiectivitate un adevăr al istoriei poporului român; continuitatea daco-romană şi românească la nord de Dunăre.

În timp ce, după autorii lucrării, spaţiul dintre Carpaţi şi Dunăre s-ar fi aflat sub stăpînirea primului ţarat bulgar, în anul 894, în bazinul carpatic îşi fac apariţia ungurii: „primul loc de descălecare a ungurilor a fost deci Transilvania. Drumul parcurs apoi de descălecare a fost apoi prin valea Mureşului şi a Crişului Repede şi poate prin trecătoarea Meseş, în direcţia Cîmpiei Pannonice".

Autorii Istoriei Transilvaniei încearcă să schimbe arbitrar realitatea istorică, inversînd situaţiile, adică făcînd din români, migratori, şi din migratori, sedentari. Or, realitatea este că după venirea triburilor ungare în Cîmpia Pannonică în anul 896, şi apoi, după înfrîngerile care le-au barat drumul spre Apus, ele au început incursiuni spre interiorul arcului carpatic, deci în Transilvania. Aici, însă, românii trăiau de secole organizaţi în formaţiuni politice, atestate de diferite surse istorice între care însăşi „Cronica Notarului anonim al regelui Bela", adică de o sursă principală a istoriografiei ungare. În locul acestei realităţi, autorii Istoriei Transilvaniei prezintă triburile ungare ca „descălecînd" mai întîi în Transilvania, în mijlocul unei populaţii slave, alături de care s-ar fi aflat şi elemente proto-bulgare, pentru ca după aceea să se îndrepte spre Cîmpia Pannonică. Transilvania devine astfel, „peste noapte", un străvechi „leagăn" al triburilor ungare, mai vechi decît însăşi Cîmpia Pannonică, unde se află astăzi statul ungar.

Dar românii? se întreabă cititorul, unde au fost cei care formau majoritatea populaţiei Transilvaniei? Autorii declară cu falsă prudenţă: „Nu ne putem angaja aici în disputa cu privire la aşa-numita continuitate daco-română, adică a dăinuirii continue în Transilvania, începînd din antichitate, a unei populaţii romanizate, ci trebuie doar să repetăm acea constatare anterioară că înainte de începutul secolului al XIII-lea nu există dovezi nici istorice, nici arheologice, nici toponimice cu privire la existenţa populaţiei române în Transilvania". În realitate, aceste dovezi există şi ele sînt numeroase, rod al unei investigaţii de decenii a istoriografiei române. Autorii Istoriei Transilvaniei le ignoră, le minimalizează sau, pur şi simplu, le „desfiinţează".

Un exemplu concludent al negării izvoarelor care îi deranjează în tiparele prefabricate îl constituie „tratamentul" aplicat Notarului anonim al regelui Bela (Anonymus). Pe pagini întregi autorii încearcă să „demonstreze" că acesta s-a înşelat afirmînd că ungurii i-au găsit pe români în Transilvania cînd au început primele incursiuni în interiorul arcului carpatic. Efortul de „desfiinţare" a lui Anonymus întreprins de autori este deopotrivă straniu şi amuzant: rareori s-a văzut într-o istoriografie o asemenea înverşunare pentru a discredita şi infirma relatările istorice oferite de unul din cele mai vechi izvoare ale propriei sale istorii. Vina lui Anonymus? În ochii autorilor este de o gravitate excepţională: îi menţionează pe români în Transilvania şi Banat şi aminteşte de „un oarecare român" Gelu, „ducele românilor". Este lesne de înţeles că pentru cei ce neagă continuitatea românilor în Transilvania, Notarul anonim este un „obstacol" anevoios, culpa lui reclamînd sancţiunea „lichidării" cronicii sale sau, mai precis, a informaţiilor despre Transilvania şi, în primul rînd, despre românii transilvăneni. Autorii decretează că Anonymus s-a înşelat, înţelegînd greşit un pasaj din vechea cronică rusă „Povestea vremurilor de demult" şi proiectînd în secolele IX—X o realitate din timpul său, adică de la sfîrşitul secolului al XII-lea: existenţa imperiului româno-bulgar.

Nu vom relua aici discuţia — atît de veche — asupra valorii de izvor a cronicii lui Anonymus. Ne mărginim să repetăm observaţia, ce s-a mai făcut, că atît timp cît nu a existat un interes politic pentru a prezenta denaturat istoria Transilvaniei, nimeni, nici măcar cineva din anturajul regilor Ungariei nu ezita să recunoască existenţa de secole a românilor în Transilvania înainte de incursiunile triburilor ungare. Cu toate limitele impuse de timpul său, Anonymus a fost mult mai aproape de adevăr decît autorii Istoriei Transilvaniei, care folosesc toate mijloacele pentru a denatura adevărul: autohtonia şi continuitatea românilor în spaţiul intercarpato-danubiano-pontic, deci şi în Transilvania, atestate concludent de mărturii istorice, arheologice, lingvistice, toponimice, etnografice, logice etc.

Oare se poate pune la îndoială existenţa la finele secolului IX şi începutul secolului următor a unor formaţiuni politice cuprinzătoare pe teritoriul Transilvaniei de tipul voievodatelor (ducatelor) sau „ţărilor", cum le numeau, în epocă, românii? Relatînd pătrunderea ungurilor în Transilvania, Anonymus arată cum oştile ungare au cucerit mai întîi, în urma unor aprige lupte, teritoriul unui asemenea voievodat, situat spre vest pînă la Tisa, la nord de Satu Mare, spre est pînă la Piatra Craiului şi Porţile Meseşului, şi spre sud pînă la Mureş.

O asemenea formaţiune politică, ţară (terra), menţionată de cronicar, corespunde pe deplin, ca teritoriu, marii concentrări de aşezări constatată în nord-vestul Transilvaniei; conducătorul ei (dux) se numea, potrivit aceluiaşi cronicar, Menumorut, şi-şi avea reşedinţa în cetatea Biharea (în apropiere de Oradea). Iată ce relatează cronica notarului regal Anonymus: „În adevăr, trimişii lui Árpád, Usubuu şi Veluc, au trecut peste rîul Tisa în vadul Lucy, şi, după ce au plecat de aici, venind în fortăreaţa Bihor, au salutat pe ducele Menumorut şi i-au prezentat darurile, pe care ducele lor i le trimise. La urmă, însă, comunicîndu-i ce aveau să spună din partea ducelui Árpád, au pretins teritoriul numit mai sus. Ducele Menumorut i-a primit însă cu bunăvoinţă, şi, încărcîndu-i cu diverse daruri, a treia zi le-a cerut să se întoarcă. Totuşi le-a dat răspuns, zicîndu-le: Spuneţi lui Árpád, ducele Hungariei, domnului vostru: datori îi sîntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sînt necesare fiindcă e om străin şi duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut bunei voinţei noastre nu îl vom ceda niciodată, cîtă vreme vom fi în viaţă. Şi ne-a părut rău că ducele Salanus i-a cedat un foarte mare teritoriu, fie din dragoste, cum se spune, fie din frică, ceea ce se tăgăduieşte. Noi însă, nici din dragoste nici de frică nu-i cedăm nici o palmă de pămînt, deşi a spus că are un drept asupra lui. Şi vorbele lui nu ne turbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul regelui Athila, care se numea biciul lui Dumnezeu".

Autorii noii Istorii a Transilvaniei declară, însă, că „personajele romantice şi luptele neînsemnate descrise de Anonymus" nu-şi găsesc nici un fel de confirmare. Să amintim mai întîi că nu ne aflăm în faţa unicului caz, cînd, o realitate istorică îşi găseşte reflectarea într-o singură sursă narativă cum este Anonymus. Important, în astfel de situaţii, este ca izvorul să fie supus unei analize riguroase care să dea la iveală elementele autentice. „Hipercriticismul" autorilor Istoriei Transilvaniei faţă de Anonymus ne aminteşte de ştiuta zicală a aruncării din albie a copilului odată cu apa. Elementele legendare — care se întîlnesc în cronicile medievale, inclusiv în cea a lui Anonymus — nu trebuie să escamoteze realitatea, mai ales că este confirmată şi de alte izvoare scrise şi arheologice: în întregul spaţiu locuit de români existau în secolele VIII—X formaţiuni politice, conduse de juzi şi voievozi. Fixarea pe hartă a descoperirilor arheologice din interiorul arcului carpatic oferă o conturare chiar şi celor trei formaţiuni politice menţionate de Anonymus, care s-a putut înşela în unele detalii, nu în marea realitate a anteriorităţii românilor faţă de unguri, în Transilvania: copacii nu trebuie să ne împiedice să vedem pădurea.

Negînd, demolînd, falsificînd sursele istorice, autorii Istoriei Transilvaniei readuc în actualitate vechiul arsenal al adversarilor continuităţii româneşti la nord de Dunăre. Pentru ei, românii au reprezentat o populaţie pastorală, care, pe măsură ce se împuţinează la sud de Dunăre sporeşte la nord de fluviu. Pentru a se prezenta preocupaţi de „rigoarea" ştiinţifică, autorii scriu cu simulată precauţie: „trebuie să riscăm, totuşi, ipoteza că apariţia documentară relativ tîrzie a vlaho-românilor în Carpaţii Meridionali, cu trimitere înapoi cel mult pînă la 1210, nu înseamnă că ei efectiv nu au apărut aici doar cu puţin mai înainte". Şi pentru a nu „risca" prea mult în afirmaţia lor, autorii acceptă că în loc de anul 1210 se poate admite că organizarea românilor din Carpaţii Meridionali, ca paznici ai frontierelor, numiţi de regii unguri (desigur!) „poate fi considerată a fi avut loc între 1150 şi 1200".

Odată „lansată" teza venirii tîrzii a românilor mai întîi în Muntenia şi Moldova şi după aceea în Transilvania din „patria lor sud-dunăreană", autorii se străduiesc statornic să convingă cititorii că un şir de calamităţi abătute asupra Transilvaniei au favorizat exclusiv pe români! Dacă în anul 1241 marea invazie mongolă a produs mari devastări în Transilvania, beneficiarii au fost cine? românii! „O urmare directă a invaziei tătare a fost şi imigrarea masivă a românilor", scriu autorii. Apoi, se afirmă că regalitatea ungară a populat domeniile pustiite din jurul cetăţilor cu „păstori români, care

(Continuare în pag. a 3-a)

* Articol reprodus după ziarul „România Liberă", nr. 13171 din 12 martie 1987.

FALSIFICAREA CONŞTIENTĂ A ISTORIEI...

(Continuare din pag. a 2-a)

s-au retras din Bulgaria şi Serbia spre nord". Un alt „aliat" al românilor, în viziunea autorilor Istoriei Transilvaniei, ar fi fost marea epidemie de ciumă care a lovit continentul spre sfîrşitul primei jumătăţi a veacului al XIV-lea: „Epidemia de ciumă din 1348—1349 care a adus distrugeri în întreaga Europă şi care, după surse din ţară şi din străinătate, a decimat şi populaţia Ungariei (...) a deschis românimii calea spre satele ungurilor şi saşilor dispăruţi. Stăpînii de pămînt, care duceau lipsă de forţă de muncă au colonizat în satele din Transilvania interioară, parţial sau în întregime depopulate, românii care au fost mai puţin loviţi de ciumă şi care, oricum, se înmulţiseră la număr prin migraţie permanentă". Lăsăm la aprecierea cititorilor dacă aceasta poate fi calificată drept argumentare ştiinţifică!

Odată „nomadizaţi" ca mod de trai şi „balcanizaţi" ca arie de obîrşie, românii sînt înfăţişaţi drept o populaţie primitivă, aflată la un nivel de dezvoltare inferior celorlalte etnii din Transilvania. Autorii se complac în a stărui asupra înapoierii acestor păstori, infiltraţi, pe tăcute şi neştiute, în interiorul arcului carpatic, unde ar fi fost „absorbiţi" ca urmare a politicii de colonizare şi a calamităţilor generatoare de mari spaţii nelocuite. Totuşi autorii uită că din rîndurile acestei populaţii prezentată drept „hoinară, primitivă şi descultă" s-a ridicat una dintre cele mai strălucite personalităţi politice şi militare ale secolului al XV-lea — Iancu de Hunedoara — ajuns şi guvernator al Ungariei. În viziunea autorilor, singurul progres făcut de românii transilvăneni este acela al unei sedentarizări progresive, dar foarte lente: „Cei care au trecut la modul de viaţă sedentar reprezintă la sfîrşitul secolului al XVI-lea doar o mică parte a ţărănimii române din Transilvania. Majoritatea ei şi-a păstrat modul de viaţă seminomad, de păstorit şi creştere a vitelor". Şi mai departe: „Aceste colectivităţi, nelegate de pămînt, migrînd liber cu animalele lor (...) reprezintă întruparea românilor din Transilvania secolului al XVII-lea".

Românii transilvăneni ar fi dispus — după autori — de o armă puternică, în măsură să le asigure victoria pe planul structurii demografice a Transilvaniei: ei, aceşti păstori rătăcitori cu turmele lor ar fi sfîrşit prin a deveni majoritari în raport cu sedentarii maghiari, saşi şi secui, graţie a trei factori: sedentarizarea, care pune capăt deplasărilor şi oferă astfel autorităţilor posibilitatea de a-i lua în evidenţă (deci nu este vorba de o creştere autentică a populaţiei române, ci numai de înregistrarea ei de către stat sau seniorii feudali), imigrare şi natalitate. Potrivit autorilor Istoriei Transilvaniei, în anumite perioade se constată fluxuri masive de populaţie românească venită de peste Carpaţi — din Muntenia şi Moldova — pentru a se pune, mai ales, la adăpost de povara fiscală. Şi Transilvania îi primeşte, căci ne spun autorii: „Transilvania pînă în 1687 este o ţară care poate asigura protecţie, o ţară cu consolidare relativă, cu noi posibilităţi şi necesităţi din ce în ce mai mari în privinţa forţei de muncă. Deci se bucură de orice venetic".

Sîntem de acord cu autorii că la acea dată Transilvania era „o ţară care putea asigura protecţie, o ţară relativ consolidată", numai că în acea vreme era un Principat autonom şi nu făcea parte din regatul ungar prăbuşit şi dezagregat la 1541 după transformarea centrului şi sudului Ungariei în paşalîc otoman; Transilvania, la fel celelalte două ţări româneşti — Moldova şi Muntenia — se bucura de o largă autonomie, accentuînd şi mai mult legăturile dintre ele.

Cît priveşte sporul natural de populaţie, să amintim doar că în privinţa românilor „nomazi" din Transilvania, autorii nu ezită să amintească de... „poligamia lor".

Ne-am văzut siliţi să reproducem afirmaţiile şi caracterizările de mai sus, jignitoare şi defăimătoare la adresa poporului român, pentru ca cititorul să-şi facă cît de cît o imagine despre „probitatea ştiinţifică" a autorilor, despre elementara lipsă de respect faţă de adevărul istoric, faţă de multimilenara istorie a poporului român. Dar să lăsăm istoria — această „carte de căpătîi a fiecărei naţii" — să judece adevărul.

Ne oprim acum asupra altei probleme. De ce Istoria Transilvaniei nu relatează motivul pentru care regalitatea ungară a adoptat voievodatul ca formulă politico-administrativă a Transilvaniei, adică o instituţie care în societatea românească medievală avea un conţinut specific, asemănător voievodatului muntean şi celui moldovean ce-l integrează în structurile politice ale spaţiului românesc? De ce nu explică nicăieri o mare realitate a evului mediu, şi anume că, aşa cum a demonstrat istoriografia românească, voievodatul Transilvaniei prezintă caractere fundamentale identice cu acelea ale voievodatului muntean sau moldovean? Este ştiut că la fel ca în Moldova şi în Muntenia, voievodul transilvănean concentra în demnitatea sa toate atribuţiile militare, administrative şi judiciare ale statului. El dispunea de o autoritate completă — ca şi dincolo de munţi — cu singura deosebire că nu se putea intitula „singur stăpînitor". Nici o explicaţie în această Istorie a Transilvaniei de ce, aşa cum s-a dovedit, „nicăieri pe teritoriul vechiului regat al Ungariei — atît de întins odinioară — nu găsim urmele vreunei organizaţii teritoriale şi politice similare aceleia a voievodatului transilvan. Această organizaţie este, şi pe un versant şi pe altul al Carpaţilor, un produs specific românesc pe care penetraţiunea ungară în centrul spaţiului nostru politic n-a putut-o nimici, cu toate încercările repetate pe care le-a făcut în decursul veacurilor". Era de aşteptat ca în paginile acestei lucrări de sinteză a istoriei Transilvaniei să se explice specificul structurilor voievodatului în raport cu organizarea administrativă a regatului ungar, dar astfel de probleme — care sînt totuşi esenţiale — nu i-au preocupat pe autori şi este lesne de înţeles de ce. Ei ar fi trebuit să admită atunci că datorită prezenţei românilor cu instituţiile lor specifice, voievodatele şi cnezatele, organizate pe întreg cuprinsul Transilvaniei, regalitatea s-a văzut silită să recunoască şi să accepte instituţiile politico-administrative ale băştinaşilor români. În locul unei analize solide şi obiective a istoriei Transilvaniei, autorii au preferat falsul şi denigrarea. Pentru ei obiectivul principal nu a fost adevărul, adică reconstituirea veridică a faptelor, ci „demonstrarea" unei teze preconcepute, cu o vădită finalitate politică: absenţa românilor în Transilvania, în perioada pătrunderii ungurilor în interiorul arcului carpatic şi contestarea, pe această cale, a drepturilor legitime ale poporului român asupra vetrei sale strămoşeşti.

De ce oare autorii lucrării ignoră opiniile istoricului Farczády Elek care încă în 1912 scria: „Regii Ungariei au fost siliţi să încuviinţeze organizarea deosebită a Transilvaniei, cu voievozii puternici în fruntea ei,sub presiunea stringentă a necesităţii, deoarece sentimentul independenţei aici era aşa de adînc înrădăcinat, încît formaţiunea statală, pornită odată, nu mai putea fi oprită".

Un alt exemplu concludent pentru procedeele „ştiinţifice" ale autorilor este prezentarea statutului nobilimii române transilvănene şi începuturile politicii de excludere a românilor din viaţa politică a Transilvaniei. În viziunea autorilor, regimul de discriminare socială, naţională şi confesională la care au fost supuşi românii transilvăneni — reduşi, în cele din urmă, la situaţia de populaţie „tolerată" — apare drept consecinţa venirii lor tîrzii, prin imigrarea elementelor pastorale sau prin refugierea în secolele XVII—XVIII a ţăranilor din Muntenia şi Moldova, ceea ce ar explica situaţia lor marginală în viaţa social-politică transilvăneană. Autorii „admit", cum s-a văzut, sedentarizarea unei părţi a populaţiei româneşti şi existenţa unei nobilimi române, dar ei explică astfel absenţa unei „naţiuni" (în sens medieval, adică politic al termenului; în evul mediu „natio" includea numai pătura privilegiată a unei comunităţi etnice) române medievale: „românimea la sfîrşitul evului mediu ajunsese în mase mari să fie iobăgimea nobilimii ungare sau săsească, în parte a nobilimii române ridicate din rîndurile sale. Acesta este motivul pentru care nu s-a format o «naţiune» nobiliară română separată, căci iobagii, indiferent de naţionalitate, nu aveau drepturi politice, iar nobilimea, tot fără deosebire de naţionalitate reprezenta o singură naţiune". Şi mai departe: „Nobilul român se declara cu bunăştiinţă membru al «naţiunii ungare» nobiliare şi, în timp ce voievozii şi boierii din Muntenia şi Moldova, cu excepţia unor cazuri izolate, se situau tot mai mult pe poziţia compromisului cu puterea otomană, nobilii români din Ungaria se angajau cu dăruire alături de maghiarime în lupta împotriva acesteia, condiţie a situaţiei lor privilegiate".

Nu stăruim aici asupra afirmaţiei denigrante despre „cazurile izolate" de luptă împotriva Porţii otomane, pentru că orice cititor poate măsura mistificarea săvîrşită de autori cînd ştie că aceste „cazuri izolate" sînt în fapt epopeea istorici medievale a poporului român biruitor al puterii militare otomane în atîtea rînduri, sub conducerea unor domnitori viteji şi iubitori de ţară: Mircea cel Mare, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Radu de la Afumaţi, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul şi care, cu oastea formată din oamenii pămîntului cu o mînă pe plug şi cu alta pe sabie, au asigurat ţărilor române un statut de autonomie faţă de Poarta otomană, în timp ce majoritatea statelor din centrul şi sud-estul Europei au fost desfiinţate şi transformate în paşalîcuri. Oare pentru ce motive aceşti conducători de ţară şi de oşti au fost recunoscuţi de opinia publică europeană a vremii drept apărători ai civilizaţiei europene? Ceea ce voiam să arătăm, în legătură cu istoria poporului român, sînt metodele de falsificare folosite de autori, atunci cînd realitatea istorică sfidează încercările lor de a o prezenta denaturat. Se ştie că în anul 1366, regele Ungariei, Ludovic I de Anjou, a luat un şir de hotărîri, care marchează începutul eliminării românilor din viaţa politică a Transilvaniei. Cea mai gravă dintre deciziile regale a fost condiţionarea recunoaşterii statutului nobiliar de adeziunea la confesiunea catolică. Constatăm cu uimire că acest moment de excepţională însemnătate din istoria Transilvaniei nu este discutat de autori în chip serios în paragrafele despre români, ci apare, în chip surprinzător la capitolul... Cultura medievală în Transilvania, în paragraful Cultura bisericească medievală a românilor transilvăneni. O problemă de istorie politică de cel mai mare interes este pur şi simplu escamotată ca o măruntă problemă confesională; în chip deliberat, autorii asociază, pentru a crea confuzie, măsurile regelui Ludovic I de Anjou şi propunerile de convertire silnică făcute suveranului de vicarul Bartolomeo de Alverna, şi autorii conchid că „acest zel respingător nu numai că nu a avut efect asupra lui Ludovic cel Mare, care nu a pornit la o nouă acţiune de convertire, dar a stîrnit în mulţi repulsie, îndeosebi în rîndurile nobililor maghiari transilvăneni interesaţi în stabilizarea românilor". În realitate, măsurile din anul 1366 promulgate de suveranul ungar marchează începutul unui proces ce va culmina cu alianţa dintre nobilimea maghiară, patriciatul săsesc şi fruntaşii secuilor (Unio trium nationum din 1437), formula politică pe care se va întemeia structura Transilvaniei secole de-a rîndul şi care va face din locuitorii autohtoni şi majoritari — românii — „toleraţi" pe propriul lor pămînt.

În acelaşi paragraf consacrat culturii medievale din Transilvania, autorii discută şi problema creştinismului. Ei arată că în Ungaria au convieţuit la început creştinismul de rit latin şi cel de rit ortodox şi că „Transilvania s-a aflat la confluenţa şi, în acelaşi timp, la periferia celor două culturi creştine. Biserica romană era reprezentată de etnicul ungar şi german, cea bizantină de etnicul român şi rutean". În privinţa românilor, autorii afirmă că tradiţiile lor creştine erau de obîrşie balcanică şi slavă. Ne aflăm din nou în faţa procedeelor „ştiinţifice" utilizate de autori. Ei ignoră faptul îndeobşte cunoscut că terminologia de bază a creştinismului este în limba română de origină latină, că pe teritoriul Transilvaniei au fost descoperite urme creştine din perioada de după retragerea armatei şi administraţiei romane din Dacia, şi că, deci, în momentul infiltrării triburilor ungare, în interiorul arcului carpatic exista o populaţie românească de religie creştină, gravitînd în jurul patriarhiei de la Constantinopol şi al Imperiului bizantin. Creştinarea ungurilor a avut loc la anul 1000 sub egida Bisericii romane (schisma între Roma şi Bizanţ a avut loc în anul 1054, dar ea a fost precedată de tensiuni şi rupturi) şi la început, cum arată corect autorii, cele două rituri au coexistat. Este lesne de înţeles că în aceste condiţii, prezenţa românilor creştini din Transilvania a favorizat difuzarea noii religii în rîndurile populaţiei ungare. Preocupaţi însă să-i „aducă" pe români din sudul Dunării, pînă în secolul al XIV-lea, autorii nu suflă nici un cuvînt despre acest aspect al istoriei Transilvaniei.

După ce „a rezolvat" originea românilor, locul lor de baştină, lăsîndu-i să umble „hoinari prin munţii Transilvaniei în urma turmelor de oi", autorii trec la altă problemă şi anume: înfăţişarea Transilvaniei drept o parte componentă a Ungariei. Prăbuşirea regatului ungar în urma bătăliei de la Mohács (1526) şi noul statut politic al Transilvaniei, devenită principat autonom în relaţii de dependenţă faţă de Poarta otomană, ca şi celelalte două ţări române, nu-i împiedică pe autori — continuatori fideli şi în această problemă ai istoriografiei ungare naţionaliste — să prezinte acest străvechi pămînt românesc, locuit din totdeauna de români, reprezentînd permanent majoritatea populaţiei, drept o nouă „ţară" ungurească: „Domnitori unguri şi conducători ai politicii ungare determină deci soarta Transilvaniei, devenită stat. În deceniile ce au urmat după 1556, noul stat ce-şi conducea soarta cu conştiinţă din ce în ce mai mare a rămas în esenţă ceea ce a devenit în deceniile ei sîngeroase: o rămăşiţă rămasă la răsărit a statului medieval ungar. Constrîngerea din afară a rupt aceste teritorii din ţara-mamă, i-a schimbat forma de stat şi a impus conducătorilor săi o politică externă nouă şi îndrăzneaţă. N-a putut însă să înfrîngă gîndirea, conştiinţa maghiarităţii forţelor conducătoare ale societăţii". Aşadar, principatul Transilvania este prezentat ca o continuare a regatului ungar, o entitate politică deosebită de celelalte două state româneşti, muntean şi moldovean. Autorii se separă aici de un şir de cronicari, istorici şi geografi care au stăruit asupra orientării total diferite a Transilvaniei de Ungaria. Astfel, cronicarul Cserei Mihály observa că „ameninţarea pentru Transilvania a venit întotdeauna de la Ungaria şi de la unguri", în timp ce istoricul Szilágyi Sándor releva, în anul 1866, că „istoria Transilvaniei nu poate fi integrată istoriei ungare, întrucît ea are un caracter specific", pentru ca geograful Cholnoky Jenő să sublinieze că „Transilvania îşi are propria istorie, distinctă de cea ungară". Distinctă de cea ungară, şi integrată, adăugăm noi, ansamblului spaţiului şi societăţii româneşti. Este ceea ce recunoaşte Cancelaria aulică transilvană din Viena cînd, în anul 1779, releva „legătura strînsă care exista între marele principat al Transilvaniei şi ţările vecine, Moldova şi Muntenia", cu care forma o adevărată unitate economică.

Încă din prefaţa lucrării, autorii susţin că „timp de secole, istoria Transilvaniei s-a întrepătruns cu istoria poporului ungar". Se ştie, de asemenea, cît caz s-a făcut în vechea istoriografie ungară şi cît caz se mai face şi astăzi — mai ales în cercurile emigraţiei ungare — despre stăpînirea milenară a Ungariei asupra Transilvaniei. Dar o simplă aritmetică arată că perioada în care Transilvania a constituit o parte componentă a Ungariei se reduce la cei 51 de ani care separă instituirea dualismului austro-ungar în 1867 de hotărîrea Marii Adunări Naţionale a românilor transilvăneni din 1 decembrie 1918 de a uni Transilvania cu România. În rest? Pînă cînd Ungaria a căzut sub lovitura lui Soliman Magnificul, Transilvania a fost, cum s-a mai spus, un voievodat cu o individualitate politică viguros conturată. Devenită în 1541 un principat autonom, ea nu mai putea avea legături cu Ungaria — cum susţin autorii — pentru că Ungaria încetase să mai existe ca stat, Buda însăşi devenind centrul unui paşalîc otoman. Cînd ofensiva habsburgică a determinat, după 1683, retragerea otomană, Transilvania a devenit principat în cadrul Imperiului habsburgic, apoi Mare Principat, administrat separat de Ungaria. Unde sînt atunci secolele şi mileniul de stăpînire ungară? Numai în minţile înfierbîntate ale revizioniştilor care nu mai sînt în stare nici măcar de un calcul elementar.

Nu se găseşte în această Istorie a Transilvaniei o prezentare cît de cît obiectivă a strînselor relaţii politice, economice, militare şi culturale dintre români de o parte şi de alta a Carpaţilor. Unitatea poporului român este negată, iar colaborarea politică, economică, militară dintre cele trei ţări române este eludată. Cea dintîi unire a ţărilor române, realizată de Mihai Viteazul, este înfăţişată într-un chip care stîrneşte revolta. Nu numai că marele voievod este prezentat ca un „mercenar", ca un instrument al împăratului Rudolf şi nerecunoscător faţă de „binefăcătorii lui" Bathoreşti, dar se contestă conştiinţa de neam a poporului român şi a celui care, pentru prima dată, i-a unit pe români sub un singur sceptru: „Nu avem — arată autorii — nici o dată din care să reiasă că Mihai intenţiona să dea un rol politic românimii transilvănene. Dimpotrivă. Aşa cum a adus în Transilvania cîţiva credincioşi munteni, în Muntenia a chemat secui şi maghiari pentru ajutor în guvernare". Deci opera politică a celui dintîi unificator al românilor, unul din simbolurile scumpe ale unităţii naţionale, este prezentat cu aceeaşi rea-credinţă care alterează pînă la desfigurare realitatea istorică. Măsurile luate de Mihai Viteazul în beneficiul ţăranilor şi al clerului român, precum şi politica sa confesională, în care se distinge lesne efortul de a disloca, prin confesiune, formula lui „Unio trium nationum" sînt ignorate voit de autori, preocupaţi de a-l prezenta pe marele voievod drept un cuceritor brutal şi sîngeros: „Domnitorul-conducător de oşti a pornit cu soldaţii săi împotriva Moldovei, iar în mai l-a gonit pe Ieremia Vodă, prieten al Poloniei. Prada nesemnificativă care se găsea în această ţară săracă nu putea da o rezolvare decît pentru cîteva săptămîni; spre sfîrşitul verii mare parte a oastei triumfătoare nu se putea întreţine decît prin jaf. Populaţia

(Continuare în pag. a 4-a)

FALSIFICAREA CONŞTIENTĂ A ISTORIEI...

(Continuare din pag a 3-a)

locală — maghiari şi români deopotrivă — încerca să se apere cu arma, dar acest lucru nu făcea decît să amplifice represiunile". Imaginea luminoasă a uneia dintre cele mai de seamă personalităţi ale istoriei poporului român, care a semnat cu jertfa sîngelui său actul unirii tuturor românilor, este astfel pătată de noroiul calomniei, deghizată în cercetare istorică.

Nu este de mirare că fiind obsedaţi de dorinţa de a contesta caracterul românesc al Transilvaniei, organica ei integrare în pămîntul, istoria şi viaţa românească, autorii prezintă la fel de deformat principalele etape ale luptei de emancipare naţională a românilor transilvăneni, români care ar fi devenit majoritari — spun autorii — abia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea! Se pune sub semnul întrebării caracterul naţional al revoluţiei din 1784, condusă de Horea, Cloşca şi Crişan, lipseşte analiza revendicărilor cuprinse în Supplex Libellus Valachorum (1791), căreia i se substituie afirmaţia că „autorii săi nu puteau să se aştepte în mod real că, în sistemul celor trei naţiuni, naţiunii lor i se va asigura un loc ca entitate politică separată", este grav denaturată istoria revoluţiei din 1848. Lupta românilor transilvăneni este înfăţişată ca o mişcare contrarevoluţionară, Munţii Apuseni, unde Avram Iancu a condus rezistenţa românilor, luînd chipul unei pretinse „Vendée" transilvane (referire la provincia franceză, unde în timpul Marii Revoluţii s-au organizat acţiuni contrarevoluţionare). Gravele greşeli în politica naţională a guvernului condus de Kossuth Lajos sînt total ignorate, iar hotărîrea nefastă a nobilimii maghiare de unire a Transilvaniei cu Ungaria este justificată de autori „chiar şi numai din autoapărare"; hotărîrea Dietei din Cluj de la 30 mai 1848 care a votat această unire este caracterizată ca realizînd „unirea celor două patrii surori", Ungaria şi Transilvania. În schimb, revoluţia română şi conducătorii ei sînt aspru criticaţi: Simion Bărnuţiu care prin concepţia sa „confuză" ar fi stîrnit „neîncredere externă" şi a ameninţat „armonia între naţiuni", provocînd „ruperea de realităţi". În Adunarea de la Blaj din mai 1848 s-ar fi manifestat tendinţe contrarevoluţionare, intelectualii români aţiţînd „ura religioasă şi naţională".

În contextul evenimentelor din 1848—1849 se evidenţiază în privinţa românilor aspectele de violenţă: „Răsculaţii români în retragere, «din pură răzbunare» au dat foc Aiudului, cu colegiul, biblioteca acestuia şi au organizat o îngrozitoare baie de sînge în oraşul maghiar".

Dieta de la Sibiu de la începutul anilor '60, în care românii aveau majoritatea deputaţilor, este apreciată ca „unealta docilă a guvernului de la Viena", iar delegaţii sibieni la Viena „cerşetori", „figuranţii guvernului". Minimalizînd lupta românilor şi a dietei de la Sibiu pentru drepturi naţionale şi sociale, se afirmă: „Împotriva păturii conducătoare a societăţii maghiare, a taberei liberale şi conservatoare maghiare, forţa cea mai veche a ţării, cu poziţiile economice cele mai puternice, cu potenţialul politic cel mai mare, avînd aliaţi puternici dincolo de Piatra Craiului, nu se poate obţine o rînduială durabilă".

În schimb, dualismul austro-ungar, instaurat în 1867, încorporarea Transilvaniei la Ungaria şi politica de maghiarizare nu găsesc în carte condamnarea meritată. Mai mult, românii nu ar fi ştiut să preţuiască „constituţionalismul, precum şi uniunea românilor din Transilvania cu cei din Ungaria, aducerea lor într-o singură tabără". Era de aşteptat din partea istoricilor unguri să întreprindă o analiză profundă a consecinţelor formulei dualiste pentru monarhia austro-ungară, pe care Marx, Engels şi Lenin au denunţat-o ca un stat al oprimării sociale şi naţionale, o adevărată închisoare a popoarelor ... Au uitat oare autorii că încă din anul 1848, Friedrich Engels caracteriza monarhia austriacă drept „un complex pestriţ, rezultat din moşteniri şi furtişaguri, acest talmeş-balmeş organizat în care se învălmăşesc zece limbi şi zece naţiuni, acest amestec întîmplător de obiceiuri şi legi dintre cele mai contradictorii" (Fr. Engels, Începutul sfîrşitului Austriei, în Marx-Engels, Opere, vol. 4, Editura Politică, Bucureşti, 1963, p. 511)? Au uitat autorii ceea ce scria Marx în 1875: „În Ungaria, majoritatea populaţiei supusă ungurilor nu-i simpatizează, suportă împotriva voinţei lor jugul acestora, de unde o luptă neîntreruptă"? (K. Marx, Conspectul cărţii lui Bakunin „Statul şi Anarhia", în Marx-Engels, Opere, vol. 18, Editura Politică, Bucureşti, 1964, p. 609). Au uitat autorii că în 1916 V. I. Lenin împărtăşea ideea că „lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoriceşte decît o continuare a destrămării Turciei, fiind, ca şi aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare"? (V. I. Lenin, Broşura lui Junius, în Opere complete, vol. 30, Editura Politică, Bucureşti, 1964, p. 8). Trecînd sub tăcere această pagină întunecată a istoriei universale, autorii se mărginesc a face totuşi o critică superficială. Astfel, cînd se aminteşte de o politică mai severă pe timpul guvernării lui Bánffy Dezsö, urmează imediat concluzia „ştiinţifică": „dar şi atunci (pe timpul lui Bánffy Dezsö — n. n.) a fost mai mult fum decît foc".

Este o realitate arhicunoscută că în scurta etapă de 51 de ani dintre 1867 şi 1918 guvernul de la Budapesta a promovat o politică de nedreptăţire şi oprimare a naţionalităţilor neungare, de maghiarizare forţată a acestora cu mijloace draconice, încît a stîrnit oprobriul întregii opinii publice internaţionale. Iată de exemplu, ce scria marele scriitor rus Lev Tolstoi despre politica de deznaţionalizare, de maghiarizare: „Ceea ce e mai trist este faptul că în străinătate contele Appóny (unul dintre cei mai vehemenţi politicieni de la Budapesta în măsurile de deznaţionalizare — n. n.) are reputaţia unui pacifist, pe cînd în Ungaria el nu recunoaşte nemaghiarilor nici măcar calitatea de oameni. Orice persoană cu mintea sănătoasă trebuie să smulgă de pe faţa acestui om masca sa mincinoasă, pentru a arăta întregii lumi că nu este un binefăcător, ci o pasăre de pradă". Iar scriitorul norvegian, „Uriaşul de la Nord" cum era caracterizat B. Bjoernson, declara: „În tinereţe am iubit şi admirat mult poporul maghiar. Mai tîrziu, cunoscîndu-l mai de aproape, am început să-i detest şovinismul. Aceste nedreptăţi vor duce Ungaria mai devreme sau mai tîrziu la pieirea sa". Politica economică şi culturală, învăţămîntul şi justiţia, biserica, şi colonizările, jandarmeria şi închisorile, totul a fost pus în joc pentru a modifica raporturile demografice, economice şi sociale din Transilvania, pentru a-i schimba străvechea sa fizionomie românească.

Mişcarea memorandistă este desconsiderată, autorii încercînd să o prezinte ca pe o acţiune izolată, privită de contemporani drept „cerşetorie de anticameră". Oare astfel pot evalua istorici ce pretind că analizează trecutul de pe poziţiile materialismului istoric revendicările naţionale ale românilor transilvăneni, supuşi unui regim de discrimirare şi opresiune? A folosi astăzi termenul de „cerşetorie de anticameră" este o insultă adusă memoriei luptătorilor români şi cei care o utilizează se identifică cu cei care i-au trimis pe memorandişti în temniţă.

Merită a fi reamintite cuvintele pline de un mare adevăr, rostite de Ion Raţiu, preşedintele Partidului Naţional Român din Transilvania, la procesul memorandiştilor: „Noi nu sîntem acuzaţi, ci acuzatorii ... Poate fi aici vorba de judecată, de apărare în înţelesul juridic? Nu! Faceţi ce voiţi. Nevinovaţi sîntem, dar dumneavoastră sînteţi stăpîni pe individualitatea noastră fizică, nu însă pe conştiinţa noastră, care în această cauză este conştiinţa naţională a poporului român. Nu sînteţi dumneavoastră competenţi să ne judecaţi, ci este un alt tribunal, mai mare, mai luminat şi desigur mai nepărtinitor, care ne va judeca pe toţi: e tribunalul lumii civilizate, care vă va osîndi odată mai mult şi mai aspru decît v-a osîndit pînă acum. Prin spiritul de intoleranţă, printr-un fanatism de rasă fără seamăn în Europa, osîndindu-ne, veţi izbuti numai ca să dovediţi lumii că maghiarii sînt o notă discordantă în concertul civilizaţiunii".

Ne surprinde faptul că în 2 000 de pagini cît cuprinde această lucrare autorii nu au atribuit nici o pagină legitimităţii istorice a statului modern român din 1859, a cărei necesitate obiectivă era consecinţa firească a procesului legic de afirmare a naţiunii romane, în întreaga arie dacică. Zadarnic am căuta în paginile Istoriei Transilvaniei o analiză a constituirii naţiunii, a problemei naţionale, a drumului legic al reîntregirii statului naţional. În locul unei astfel de analize, întîlnim o imagine deformată a marilor evenimente din anul 1918, în cadrul căreia efortului şi voinţei întregii naţiuni române de a se regăsi în frontierele unui singur stat — statul naţional unitar — i se substituie acţiunea „unui grup al burgheziei române din Arad".

O realitate de domeniul evidenţei demonstrează că tratatele de pace din anii 1919—1920 au dat recunoaşterea internaţională creării sau desăvîrşirii unităţii naţionale a statelor din centrul şi sud-estul Europei. În acest cadru larg se înscrie şi lupta românilor pentru desăvîrşirea unităţii naţional-statale în virtutea dreptului la autodeterminare, în cadrul unor adunări reprezentative, democratic alese, plebiscitare, a voinţei românilor — aflaţi sub stăpînire străină — de a se uni cu Ţara. Această realitate este şi ea escamotată şi denaturată. Tratatul de la Trianon (4 iunie 1920) este prezentat ca un tratat imperialist care a dus la „destrămarea statului istoric ungar". Impuse de state imperialiste, tratatele de pace „nu au ţinut seama de dreptul popoarelor la autodeterminare, iar în multe situaţii nici de realităţile etnice" afirmă autorii, precizînd că singurul stat socialist, Rusia Sovietică, nu le-a recunoscut şi „niciodată n-a renunţat la Basarabia, nici Bulgaria n-a acceptat ca Dobrogea de sud să aparţină României". Referindu-se la lupta pentru unitate a românilor şi a fruntaşilor lor se arată că aceştia în loc să accepte rezolvarea echitabilă a problemei naţionale pe baza convieţuirii multiseculare în statul ungar, au lăsat „decizia definitivă pe seama armatei regale române şi a tratatelor de pace". Tratatul de la Trianon este făcut coresponsabil de orientarea reacţionară, fascistă a Ungariei horthyste: „Faptul că destrămarea statului istoric ungar s-a făcut concomitent cu înfrîngerea unor revoluţii şi cu aranjamente de pace ce au adus grave prejudicii naţionale, a împiedicat ca în ţară să se instaureze o democraţie în cadrul căreia societatea ungară ar fi acceptat treptat procesul legic al schimbărilor şi ar fi trecut peste necazuri şi, raportîndu-se în mod creator la noile condiţii, să fi căutat împreună cu popoarele vecine căile de conlucrare". O jalnică încercare de reabilitare a lui Horthy şi a regimului său prin „sistemul de pace imperialist", pe care autorii i-l acordă ca un comod alibi. Faţă de regimul fascist al lui Horthy, autorii manifestă o „discreţie" surprinzătoare, arătîndu-se cu totul avari în binemeritata lui condamnare, validată de mult de istorie.

Perioada de după primul război mondial este tratată sumar, „în lipsa unor date şi prelucrări corespunzătoare" — cum afirmă în mod fals autorii, căci astfel de date există din abundenţă. „După 1918 — se afirmă în lucrare — istoria Transilvaniei este parte a istoriei României. Procesele economice, sociale, politice şi culturale care continuă, sau cele noi, în desfăşurare, trebuie să le analizăm de acum prin prisma întregii Românii. Şi situaţia din teritoriul pe care îl examinăm se schimbă". Unirea Transilvaniei cu România a avut consecinţe negative asupra transilvănenilor — afirmă în mod tendenţios autorii — din cauza „alipirii" la o ţară slab dezvoltată şi a acaparării, chipurile, a bogăţiilor şi întreprinderilor de aici de către „regăţeni" colonizaţi masiv. Sfidînd realitatea anilor interbelici, autorii susţin că naţionalitatea maghiară nu a avut posibilităţi depline de dezvoltare „parţial din cauza unor procese economico-sociale nefavorabile, parţial din cauza politicii naţionale ce făcea diferenţieri, sau a procesului de românizare ... Maghiarii din Transilvania au trăit primele momente ale transformării istoriei dezorientaţi, demoralizaţi. Nu puteau accepta nici ideea că organizarea de stat milenară, din care făceau parte organic şi ei, dispare în cîteva săptămîni şi nici ideea că prin anexarea la o ţară străină, clădită pe o bază economică-socială mai puţin dezvoltată îi aşteaptă soarta de minoritari".

Ca urmare, după 1918, niciodată în lucrare nu se vorbeşte de integrarea organică a Transilvaniei în statul naţional unitar român, de faptul că ea s-a unit cu celelalte provincii româneşti sau de reîntregirea României, ci tot timpul numai de „schimbarea stăpînirii".

Autorii ignoră total de-a lungul prezentării istoriei Transilvaniei aprecierile documentelor româneşti privind momentele cruciale ale acestei istorii, nu găsesc spaţiu de-a lungul celor 2.000 de pagini să consacre cîteva rînduri legăturilor organice — economice, demografice, culturale — dintre Transilvania şi celelalte provincii româneşti, dar ajungînd la perioada de după 1918, cînd năzuinţa statornică a românilor de a făuri şi a trăi într-un stat naţional unitar a devenit un fapt împlinit, o realitate istorică ireversibilă, ei îşi aduc aminte, în sfîrşit, de un citat dintr-un document — este vorba de hotărîrea Congresului al III-lea al P. C. R. (1924), impusă, după cum se ştie, de Comintern, prin care „s-a declarat dreptul la autodeterminare a popoarelor pînă la despărţire, s-a stabilit că România, prin unificarea diverselor regiuni, s-a transformat dintr-un stat naţional într-un stat multinaţional".

Dictatul fascist de la Viena este prezentat ca un „arbitraj" cerut de guvernul român, iar represiunile şi crimele regimului horthyst sînt estompate printr-o inventată politică similară a autorităţilor române: „A început astfel aşa-numita politică naţională de reciprocitate, la expulzări s-a răspuns cu expulzări de cealaltă parte, la internări cu internări, la închiderea de şcoli s-a răspuns cu închiderea de şcoli, creîndu-se o totală nesiguranţă a soartei românimii din Nord, respectiv, maghiarimii din Sud". Aşadar, se pune semnul identităţii între situaţia celor două populaţii, trecîndu-se sub tăcere faptul că dincolo de expulzări şi internări, de care pomenesc autorii, în nord-vestul României s-a dezlănţuit o teroare de o ferocitate fără precedent. Bărbaţi şi copii măcelăriţi, femei gravide spintecate, familii întregi exterminate, intelectuali de vază şi clerici asasinaţi, masacre în masă ca cele de la Ip şi Trăznea, crime oribile ca cele de la Moisei şi Sărmaş — iată ce au jalonat anii de groază ai cotropirii nord-vestului României de către horthyşti. Acestea sînt fapte care nu pot fi escamotate, pentru că ele sînt încă vii, dureros de vii, în memoria oamenilor acestor meleaguri româneşti.

Fără cele mai elementare scrupule faţă de realitatea istorică, autorii, consecvenţi în preocuparea lor de a denatura şi falsifica, sugerează un paralelism asemănător şi în privinţa situaţiei evreilor din Transilvania în anii celui de-al doilea război mondial. Se afirmă că din teritoriul cotropit de horthyşti a fost „transportată o parte însemnată a populaţiei evreieşti, circa 90 000—100 000", în timp ce în România „au fost asasinaţi 387.000 evrei". Să nu ştie oare nici unul din autori că din teritoriul de sub ocupaţia horthystă au fost deportaţi nu o parte însemnată, ci absolut toţi, nu 90.000—100.000, ci peste 160.000 de evrei? Să nu ştie oare chiar nici unul că însuşi Horthy a recunoscut că deportarea, aşa cum a făcut-o jandarmeria ungară, a întrecut prin cruzime chiar şi ceea ce s-a întîmplat în Germania nazistă? Este posibil să le fie autorilor complet străine lucrările istoricului american Randolph Braham despre holocaustul în Ungaria şi în partea smulsă României prin dictatul de la Viena, istoric american care a subliniat că evreii de aici „au fost exterminaţi într-un ritm fără precedent prin cel mai teribil program de deportare şi masacrare nemiloasă, întîlnit în întregul război"? Iar referindu-se la România, acelaşi istoric afirmă că în acele cumplite împrejurări România „a constituit un liman, o oază pentru evrei".

Credem că sînt suficiente exemplificările de falsificare a Istoriei Transilvaniei şi de denigrare a istoriei poporului român. Totuşi, mai adăugăm, concluzia lucrării care este pe cît de gravă, pe atît de tendenţioasă: „Transilvania este o entitate etnică şi culturală deosebită în Europa centrală şi răsăriteană şi evoluţia situaţiei ei influenţează dezvoltarea acestei regiuni ...". Aşadar, Transilvania nu este, după opinia autorilor, o parte componentă a statului român, ci o „entitate etnică şi culturală deosebită", suveranitatea statului român este implicit limitată, de vreme ce „situaţia ei (a Transilvaniei — n. n.) influenţează dezvoltarea acestei regiuni" (a Europei centrale şi răsăritene — n. n.). În faţa acestor neadevăruri orice cititor onest, orice om de bună credinţă nu poate citi aceste rînduri fără ca lectura lor să nu stîrnească indignarea şi protestul faţă de afirmaţiile provocatoare ale colectivului de autori, condus de Köpeczi Béla. Cum îşi permit autorii acestei cărţi, pe a cărei copertă este scris Istoria Transilvaniei, să încerce anularea rezultatului unei lupte îndelungate, care a impus poporului român, jertfe şi sacrificii pentru îndeplinirea unei statornice aspiraţii multiseculare: unitatea naţională. Cum poate sluji o asemenea lucrare „prieteniei dintre cele două popoare", aşa cum declara emfatic redactorul responsabil al lucrării.

Este un fapt unanim cunoscut că graţie politicii Partidului Comunist Român, problema naţională a fost integral şi definitiv rezolvată: românii şi naţionalităţile conlocuitoare au aceleaşi drepturi şi îndatoriri şi sînt angajaţi în efortul comun al edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Dar, despre marile realizări ale României socialiste, obţinute în toate domeniile, inclusiv în problema naţională, autorii nu spun aproape nimic, motivînd din nou, în mod pueril, că ... nu dispun de informaţii.

În realitate, din lectura lucrării se desprinde constatarea că autorii nu sînt preocupaţi atît de soarta naţionalităţii maghiare din România, cît mai ales de a crea o diversiune şi de a induce în eroare opinia publică. Acţiunea lor se integrează astfel încercărilor de a crea o falsă problemă a „minorităţilor din România" pentru care nu există nici un temei obiectiv. Înfrăţite prin lupta

(Continuare în pag. a 5-a)

TELEGRAFUL ROMÂN

RELIGIOUS PUBLICATION OF THE ROMANIAN ORTHODOX ARCHDIOCESE OF SIBIU

APRIL 1, 1987

No. 13—14/1987

A CONSCIOUS FORGERY OF HISTORY UNDER THE AEGIS OF THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

(ARTICLE PUBLISHED BY THE "ROMÂNIA LIBERĂ" NEWSPAPER OF MARCH 12, 1987 AND THE WEEKLY "ROMÂNIA LITERARĂ" NO 11 OF MARCH 12, 1987)

The Publishing House of the Academy of Sciences of the Hungarian People's Republic has recently put out a comprehensive three-volume 2,000-page History of Transylvania (Erdély Története). The work of a researcher team, it has the Minister of Culture of the Hungarian People's Republic, Köpeczi Béla, as its responsible editor. Since the subject of the Hungarian researchers' investigation is Transylvania — ancient Romanian land — it is only natural that it aroused the interest of Romanian historians. This is all the much more so as they have a right to know how old nationalist, chauvinist theses and cliches circulated in the old system and the old historiography were discarded.

The History of Transylvania under Köpeczi Béla's coordination does in no way meet this expectation. Regretfully, we must say from the beginning that the work is hardly different from the old Hungarian chauvinist and revisionist historiography in its fundamental theses and conclusions. The reader of the book is left with the impression of an incredible anachronism, because the volumes the Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences put out in 1986 sound as if they were written more than four decades ago. And yet, the book came off the press in our time carrying the authority of the highest scientific forum, and having a member of the Hungarian Government as its responsible editor.

Romanian experts will analyse the History of Transylvania and give their opinion on each of the major questions it raises. What we want to do now is to give our readers a general idea of the work and single out the elements for an appraisal that can lead to only one conclusion: we are faced with a gross distortion of the history of Transylvania and implicitly of the history of the Romanian people, with theses which are as much harmful as they are injurious for our people, with a deliberate attempt to contest Romania's territorial integrity. On such fundamental questions of Romanian history as: the ancestral Geto-Dacian continuity, the Daco-Roman descent, continuity in the forefathers' land, the unity of the Romanians in the Middle Ages, and their political and legal status, the fight for national and social emancipation of the Romanians in Transylvania, the great battles for independence, the creation of the unitary national state and the place of the Romanians in world history, on all questions essential for the past of the Romanians, the position of the authors of the history of Transylvania is — as we are going to see — in sharp disagreement with the facts of history, which they distort and falsify.

From the first chapters dealing with protohistory, one can clearly grasp the authors' intention to deny all continuity of settlement in Transylvania, indeed in all ethnically Romanian space. To be sure, no one denies that in the Paleolithic and the Neolithic, in the Bronze Age and the Iron Age population movements did occur. However, in spite of that population movement, archaeological research has shown that the area was permanently inhabited by a native mass that successive waves of migratory populations could not dislocate. What the authors of the History of Transylvania are concerned with is to make this part of the Dacian area look like a place where populations came and went, often left it deserted, a kind of no-man's-land. This is a way of contesting all continuity of settlement and hence of denying the oldness of the autochthonous Geto-Dacians and their state organization in the time of King Burebista more than two millennia ago.

We then come across the thesis-turned-obsession of Hungarian history: the Dacians' extermination by the Roman conquerors, which is upheld to refute the continuity of settlement in the large Dacian area north of the Danube and especially in the intra-Carpathian territory. In that respect, what the History of Transylvania says is much the same thing that the old nationalistic Hungarian historiography did. "Nor is it indifferent in an analysis of depopulation that precisely the central part of Decebalus' country" (i. e. Transylvania — our note) "became a new province. It was a territory the population of which was decimated not only by warfare — waged, for the most part, in that territory as well — but also by the Dacians' resistance to the ultimate, having stayed loyal to Decebalus until he took his cup of poison. It was primarily that region's population that the Romans slaughtered, it fell into slavery or took refuge from the conquerors into unoccupied territory". On this subject, the authors also deliberately ignore the findings of archaeological research that brought to light Dacian vessels or fragments of them, inside the Roman castra in Transylvania — at Micia, Augustia, Bologa, Buciumi, Orheiu Bistriței — to say nothing of the Dacian settlements unearthed at Lechința de Mureș, Cașolț, Noslac, Obreja, a. o. or of the cremation necropolises of the same autochthonous Dacian population at Soporu de Cîmpie, Cașolț, Obreja, etc. which, alongside other evidence, prove that the answer to the question which the scholar B. P. Hasdeu had asked in his time "perit-au dacii?" (did the Dacians disappear?) is definitely no. However, if the authors of the History of Transylvania chose the shirk, out of bad faith, the findings of archaeological investigations, incontestable testimonies of the Dacians' material and spiritual culture, of Dacian continuity in that hearth, they should have had knowledge of the famous inscription at Grammeni near the ancient city of Philippi, in Macedonia, which was quite a revelation to the world's historians. Anyway, that inscription does not say — as the authors of the book do — that the hero King Decebalus died "drinking the cup of poison" together with "the Dacians' ruling class which committed mass suicide".

Re-launching Robert Roesler's unscientific theory of the latter half of the nineteenth century on the south Danubian origins of the Romanians, the authors of the History of Transylvania deny the possibility of Dacia's Romanization, claiming that "the replacement of the language which was Romanized to the highest degree, the taking over of Latin as a mother tongue, cannot be proved in Dacia, and historical and social development did not make them any more likely". That was an assertion the authors had to make in order to show that the Romanian people was formed south of the Danube, somewhere in the Balkans and nowhere else, where the Roman colonists of Dacia would have gone in the year 271 when Emperor Aurelian decided to withdraw the Roman administration and army from Dacia. "It is just possible" the authors concede "that not all the population left the province, although there is nothing to support this possibility. Anyway, on the strength of what has been shown so far, one may say that the number of those who stayed behind was insignificant". And, further on: "A two-century old archaeological research in Transylvania could not supply a definite proof of the continuity of the "Roman" population in Dacia worth being considered. The authors, in the best Roeslerian tradition, even outdoing their "master", resume the vacuum theory according to which the area north of the Danube was vacated of the Daco-Roman population only to be able to depict Transylvania as a territory uninhabited by an autochthonous population or by colonists — "A country of all and no one" as the authors say somewhere. Then, in that no-man's-land, Goths, Huns, Gepidae, Avars, Slavs, Bulgars came in succession but not a trace of a Daco-Roman, and eventually Romanian population.

Have the authors forgotten that a Hungarian historian — Huszti András — wrote that: "The descendants of the Getae still live where their parents did and speak the language that their parents used to speak. No nation has a language closer to the ancient Roman (Latin) language than the Romanians have., which is a sure and unmistakable sign that they are the descendants in Transylvania of the ancient Roman colonists, of which we briefly say this: The name of this people in its own language is 'Roman' that is from Rome, or Romanian". Reference to this author is not a decisive argument, what we want to remind is that there were Hungarian historians who could objectively state the truth, a fact of Romanian history: the Daco-Roman and Romanian continuity north of the Danube.

At a time when, in the authors' opinion, the space between the Carpathians and the Danube would have been under the way of the first Bulgarian Empire, in 894, the Hungarians arrived in the Carpathian basin: "therefore, the first place where the Hungarians dismounted was Transylvania. Eventually they took the way down the valleys of the Mureș and the Crișul Repede and possibly through the Meseș Pass toward the Pannonian Plain".

The authors of the History of Transylvania try to arbitrarily change historical facts, reverse the situations, by making the Romanians migratory, and the migratories — a stable population. The fact is that, after the Hungarian tribes arrived in the Pannonian Plain in 896 and their westward advance was checked, they began to raid intra-Carpathian territory, i. e. Transylvania. There, the Romanians had lived for many centuries in political formations recorded by various historical sources among which the Chronicle of the anonymous notary of King Bela, therefore a principal source of Hungarian historiography. The authors of the History of Transylvania depict instead the Hungarian tribes as "dismounting" first in Transylvania, in the midst of a Slavic population where Proto-Bulgarian elements would also have been, and only afterwards moving into the Pannonian Plain. In that way Transylvania becomes "overnight" an old "cradle" of the Hungarian tribes, older even than the Pannonian Plain where the Hungarian state now lies.

And the Romanians? asks the reader. Where were they who formed the majority population of Transylvania? Say the authors faking caution: "We cannot engage here in a dispute on the so-called Daco-Roman continuity, that is on the endurance of a Romanized population in Transylvania since ancient times. We must only say what we said before, namely that there is no evidence — historical, archaeological or toponymic — of a Romanian population in Transylvania prior to the early thirteenth century". The fact is that there is ample evidence to that effect, the fruit of decades of Romanian historiographic research. Only that the authors of the History of Transylvania either ignore it, or belittle it, or simply "nullify" it.

A relevant example of their negation of the sources that do not fit into their pre-arranged patterns is the "treatment" given to the anonymous notary of King Bela (Anonymus). It takes the authors many pages to "prove" that he was wrong when saying that when they first raided the intra-Carpathian territory the Hungarians found the Romanians there. The authors' painstaking effort to "nullify" Anonymus is queer and at the same time amusing: rarely had a historiography been so intent on discrediting and disproving the historical accounts supplied by one of the earliest sources of its own history. What is Anonymus' guilt? Its gravity is exceptional in the eyes of the authors. He records the Romanians in Transylvania and Banat and refers to "a one Romanian" Gelu "Duke of the Romanians". Understandably, to people who deny the Romanian continuity in Transylvania, the anonymous notary is a painful "obstacle" and his guilt calls for the "liquidation" of his chronicle, or rather of his information on Transylvania, on the Romanians of Transylvania in the first place. The authors proclaim Anonymus to have wrongly understood a passage in the old Russian Chronicle "A Story of Past Times" and projecting into the ninth-tenth centuries a fact of his time, that is to say of the late twelfth century: the Romanian-Bulgarian Empire.

We will not resume here the — so old — discussion on the source value of Anonymus' Chronicle. We confine ourselves to stating a point that was already made, namely that as long as no political interest prompted a distorted presentation of the history of Transylvania, no one, even in the Hungarian kings' entourage, would hesitate to admit that the Romanians had been in Transylvania for many centuries before the Hungarian tribes raided it. For all the limitations of his time, Anonymus was far closer to truth than the authors of the History of Transylvania who miss nothing to distort that truth: the Romanian autochthony and continuity in the intra-Carpathian-Danubian-Pontic space, therefore also in Transylvania, conclusively supported by historical, archaeological, linguistic, toponymic, ethnographic and other evidence.

Can anybody question the existence, at the end of the ninth century and the beginning of the next, of comprehensive political formations on Transylvania's territory like the voivodeship (duchy) or "countries" as the Romanians called them at that time? Narrating the Hungarians' advent to Transylvania, Anonymus shows how the Hungarian armies first conquered in heavy battles, the territory of such a voivodeship extending to the Tisa in the west, beyond Satu Mare in the north, up to the Piatra Craiului Massif and the Meses Gates in the east, and down to Mureș in the south.

Such a political formation, a "country" (terra) as the chronicler records it, fully corresponds, as far as its territory was concerned with a high concentration of settlements found in the north-west of Transylvania: the name of its leader (dux) was, according to the same chronicler, Menumorut, and his seat was in the stronghold of Biharea (near Oradea). Here is what the chronicle of the royal notary Anonymus reads: "Indeed, Arpad's envoys Usubuu and Veluc, crossed the river Tisa alt Lucy Ford and made for the fortress of Bihor where they greeted duke Menumorut and presented him with the gifts their duke had sent him. In the end, however, having delivered to him Duke Arpad's message they claimed the above-named territory. Duke Menumorut received them with goodwill and, piling presents on them, on the third day asked them to go back. He also gave them an answer, saying: "Tell Arpad, duke of Hungary, your master: we owe him what a friend owes to a friend, everything he may find necessary, for he is a stranger and in need of many things. But the territory he asked of our goodwill, we will never relinquish, not as long as we live. And we were sorry when Duke Salanus ceded a very large territory out of love, as they say, or of fear, which they deny. As for us, we will not cede one inch of the land, even though he says he has a right over it. And his words do not hurt our hearts, for he has shown us he descends from King Atilla, who was named 'the scourge of God' ".

Nevertheless, the authors of the new History of Transylvania proclaim that "the Romantic characters and insignificant fighting depicted by Anonymus are otherwise unconfirmed. Let us remind first that this is not the only example

(Continued on page II)

A CONSCIOUS FORGERY OF HISTORY...

(Continued from page I)

of a historic fact being narrated in just one source as Anonymus. The main thing in such cases is that the source be put to close scrutiny in order to reveal what is authentic, genuine." The "hypercriticism" of Anonymus by the authors of the History of Transylvania reminds us of the child thrown out along with the bath. Legendary elements — to be found in medieval chronicles including Anonymus' — should not obscure the facts, particulary when corroborated by written and archaeological sources: political formations led by judices and voivodes existed throughout the Romanian-inhabited area in the eighth-tenth centuries. A map of the archaelogical finds in the intra-Carpathian area gives an outline of the three political formations recorded by Anonymus who may have been wrong in some details, but not on the major fact of the Romanians' anteriority to the Hungarians in Transylvania: the trees should not hinder us from seeing the wood.

By denying, demolishing, falsifying historical sources, the authors of the History of Transylvania bring back the whole arsenal used by the opponents of the Romanian continuity north of the Danube. To them, the Romanians were a population of shepherds which the less numerous it was south of the Danube, the more numerous it grew north of it. In order to appear concerned with scientific "rigour", the authors write feigning caution: "However, we must venture the hypothesis that the relatively late documented advent of the Vlacho-Romanians in the Southern Carpathians going back to 1210 at best, may not mean that they effectively came there only shortly before that date". And, in order not to "venture" too much, the authors admit that instead of the year 1210, the organization of the Romanians in the Southern Carpathians as frontier guards, appointed by the Hungarian kings (of course!) "may be considered to have taken place between 1150 and 1200".

Once the thesis of the late advent of the Romanians in Walachia and Moldavia first, and in Transylvania afterwards is "launched", the authors make persistent attempts to persuade the reader that a number of disasters that befell Transylvania favoured the Romanians alone. If the great invasion of 1241 brought devastation to Transylvania, the benefits were reaped by whom? by the Romanians. "A direct consequence of the Tatar invasion was also the massive immigration of the Romanians" the authors write. It is then said that the Hungarian royalty populated the devasted area around fortresses "with Romanian shepherds who retreated northwards from Bulgaria and Serbia". Another "ally" of the Romanians in the opinion of the authors of the History of Transylvania would have been the black death epidemic that hit the continent in mid fourteenth century: "The plague epidemic of 1348—49 that brought havoc to the whole of Europe and, according to domestic and foreign sources, also decimated the population of Hungary ... opened to the Romanians the way to the villages of the dead Hungarians and Saxons. A shortage of work force made the landowners colonize the villages of inner Transylvania, partly or wholly depopulated, with Romanians who were less afflicted by the plague and whose number had risen anyway, through permanent migration". We leave it to the readers to judge how scientific this argument is.

With a "nomadic" way of living and the Balkans as their place of origin, the Romanians are portrayed as a primitive population whose development was below the level of other ethnic groups of Transylvania. The authors insist on the backwardness of those shepherds who infiltrated silently and surreptitiously the intra-Carpathian area, where they would have been "absorbed" courtesy of a policy of colonization and disasters that left vast areas depopulated. However, the authors seem to forget that in that population, depicted as "roving, primitive and barefooted" one of the most brilliant political and military personalities of the fifteenth century was born — Iancu of Hunedoara — who became Governor of Hungary. In the authors' view, the only progress of the Romanians of Transylvania was that of a gradual if very slow sedentarization: "The people who had developed a sedentary way of life by the end of the sixteenth century only made up a very small part of the Romanian peasantry of Transylvania. Its majority had retained a semi-nomadic way of living as shepherds and cattle growers". And further on: "These collectivities that were not attached to the land, but migrated freely with their animals ... are an embodiment of the Romanians in seventeenth century Transylvania".

It is the authors' opinion that the Romanians of Transylvania would have had a strong weapon that could have assured their prevalence in the structure of Transylvania's population ... They, the roving shepherds and their herds would have ended up as the majority population in relation to the sedentary Magyars, Saxons and Szeklers thanks to three factors: sedentarization, which ends movement and enables the authorities to list the people down (meaning that the Romanian population did not actually rise but was only listed by the state of feudal lords), immigration and the birth rate. According to the authors of the History of Transylvania, there were times of a massive influx of Romanian population from across the Carpathians — from Walachia — Moldavia — who fled the tax burden more often than not. And Transylvania granted them permission to stay for, say the authors: "until 1687 Transylvania was a country that could offer protection. A fairly well-consolidated country whose new possibilities called for more and more work force. So it welcomed any alien".

We agree with the authors that, at that time, Transylvania was "a country that could offer protection and was fairly well consolidated". Only that, it then was an autonomous principality unincluded in the Hungarian kingdom that had collapsed and disintegrated in 1541. After Central and Southern Hungary was incorporated into the Ottoman pashalic., Transylvania like the other two Romanian countries, Walachia and Moldavia, enjoyed broad autonomy, which strengthened their ties even more.

As for the natural population rise, let us just say that the authors do not hesitate to remind of the "polygamy" of the "nomadic" Romanians of Transylvania.

We chose to quote the above-mentioned injurious and defamatory assertions and characterizations of the Romanian people, in order that the reader may get an idea of the "scientific probity" of the authors, of their elementary disrespect for historical truth, for the multimillennial history of the Romanian people. Let history — this "foremost book of every nation" judge what the truth is.

Let us now dwell on another question. Why does the History of Transilvania not state the reason for which the Hungarian royalty adopted the principality as a political-administrative formula for Transylvania, i. e. an institution with a specific content in the mediaeval Romanian society, similar to the Walachian and Moldovian ones, which integrates it into the political structures of the Romanian space? Why does it not explain anywhere a major fact of the Middle Ages, which the Romanian historiography proved, namely that the principality of Transylvania has fundamental characteristics identical with those of the principality of Walachia or Moldavia? It is known that, like in Moldavia and Walachia, the prince of Transylvania concentrated all the military, administrative and judiciary attributions of the state in his hands. It was an absolute authority — just like across the mountains — but for the fact that it could not call itself "supreme ruler". There is no explanation in this History of Transylvania for the fact that "nowhere in the territory of the old Hungarian kingdom — once so vast — could we find the traces of any territorial and political organization similar to that of the principality of Transylvania. This organization is a specific Romanian product on both sides of the Carpathians that the Hungarian penetration to the centre of our political space could not destroy despite its repeated attempts over the conturies". It would have been but natural that this History of Transylvania explained the specific character of the voivodeship structures in relation to the administrative organization of the Hungarian kingdom, but such questions — essential as they are — were of no concern to the authors, and one can easily understand why. They should have admitted that, owing to the presence of the Romanians with their specific institutions — voivodeships and cnezdoms — throughout Transylvania, the royalty had been compelled to recognize and accept the political-administrative institutions of the autochthonous Romanians. The authors preferred the forgery and denigration to a thorough and objective analysis of the history of Transylvania. Their main goal was not the truth, that is an authentic reconstruction of facts, but the "demonstration" of a preconceived thesis with a clear political end: the absence of the Romanians in Transylvania during the Hungarians' advent in the intra-Carpathian area to challenge the Romanian people's legitimate rights over its ancestral hearth.

Why did the authors choose to ignore the opinions of historian Farczady Elek who wrote in 1912: "The kings of Hungary were compelled to accept the special organization of Transylvania with powerful voivodes at its helm, under the strong pressure of necessity, since the sense of independence was so deeply rooted here that once started the statal formation could no longer be stopped".

Another telling example of the authors' "scientific" methods is the way in which they present the status of the Romanian nobility in Transylvania and the beginnings of the policy of excluding the Romanians from the political life of Transylvania. In the authors' opinion, the social, national and religious discrimination to which the Transylvanian Romanians were subject — ultimately brought to the situation of "tolerated population — is the result of their late coming through the shepherds' immigration or the peasants' escape from Walachia and Moldavia in the sevanteenth-eighteenth centuries, which would explain their marginal condition in the Transylvanian sociopolitical life. The authors "admit", as we could see, the sedentation of part of the Romanian population and the existence of a Romanian nobility but the absence of a mediaeval Romanian "nation" (with a mediaeval, i. e. political, meaning since in the Middle Ages, a "natio" only included the privileged stratum of an ethnical community): is explained by them as follows: "At the end of the Middle Ages the majority of the Romanian population had become serfs to the Hungarian or Saxon nobility, and partially to the Romanian nobility that had emerged from its ranks. This is precisely the reason for the absence of a separate Romanian noble 'nation', because the serfs, whatever their nationality, had no political rights, whereas the nobility, irrespective of nationality too, was only one nation." And furthermore: "The Romanian nobleman proclaimed himself a member of the nobiliary 'Hungarian nation' and, whereas the voivodes and boyards of Walachia and Moldavia, except for isolated cases, compromised with the Ottoman power, the Romanian noblemen in Hungary firmly committed themselves, alongside the Magyars, to the fight against it, which was a prerequisite for their privileged status."

We do not insist here on the disparaging statement about "isolated cases" of fight against the Porte, because any reader can measure the authors' mystification if he knows that such "isolated cases" make in fact the epic of the mediaeval history of the Romanian people so many times inflicted defeat on the Ottoman military power under the rule of valiant princes who dearly loved their country: Mircea the Great, Vlad Ţepeş, Stephen the Great, Radu of Afumaţi, Ioan Vodă the Brave, Michael the Brave, and who, with an army of native inhabitants holding the plough in one hand and the sword in the other, ensured the Romanian lands a status of autonomy from the Porte, while most of the Central and Southeastern European states were abolished and turned into pashaliks. What reason did the European public opinion of the time have to acknowledge those country and army leaders as defenders of European civilization? What we want to show in relation to the Romanian people's history are the authors' forgeries when historical facts defy the attempts to distort them. It is known that in 1366 Louis I of Anjou, king of Hungary made a number of decisions which marked the beginning of Romanians' elimination from the political life of Transylvania. The most serious of his decisions was to make the recognition of the status of nobility conditional upon adherence to Catholicism. We are surprised to see that this exceptionally significant moment in the history of Transylvania is not dealt with in earnest in the paragraphs concerning the Romanians, but that it is discussed in the chapter on "The mediaeval culture in Transylvania", the section "The mediaeval religious culture of the Romanians of Transylvania". A problem of political history of major interest is purely and simply dispatched as a religious question of lesser importance., To sow confusion, the authors deliberately correlate the measures taken by King Louis I of Anjou to the proposals that Vicar Bartholomew of Alverne advanced to the sovereign, and the authors conclude that "such a repelling zeal not only had no effect upon Louis the Great, who did not start another conversion campaign, but also aroused repulsion, especially in the Magyar noblemen of Transylvania interested in making the Romanians settle down". In fact, the measures issued by the Hungarian sovereign in 1366 mark the beginning of a process which was to culminate in the alliance between the Magyar nobility, the Saxon patriciate and the Szecklers' leaders (Unio trium nationum of 1437), a political formula which was to underlie the structures of Transylvania for centuries on end and make of the autochthonous and majority — Romanian — population "tolerated" in their own land.

In the same paragraph on the mediaeval culture in Transylvania, the authors also approach the question of Christianity. They show that in the beginning, the Roman Church and the Eastern Church coexisted in Hungary and "Transylvania was both at the confluence and at the periphery of the two Christian cultures. The Roman Church was represented by the ethnic Hungarians and Germans, while the Byzantine one by the ethnic Romanians and Ruthenians." As for the Romanians, the authors assert that their Christian traditions were of Balkan and Slavic origin. They ignore the well known fact that in the Romanian language, the basic Christian terms are of Latin origin, that Christianity is documented in Transylvania after the withdrawal of the Roman army and administration from Dacia, and that, therefore, when the Hungarian tribes got into the intra-Carpathian area there existed there a Romanian Christian population that gravitated toward the Patriarchate of Constantinopole and the Byzantine Empire. The Hungarians were Christianized in the year 1000 into the Roman Church (the schism between Rome and Byzantium occurred in 1054, but it was preceded by tension and alienation), and, as the authors correctly show, at the beginning the two Churches coexisted. It is easy to understand that, under those circumstances the presence of Christian Romanians in Transylvania favoured the dissemination of the new religion among the Hungarian population. However, concerned as they are, to "bring" the Romanians from south of the Danube before the 14th century, the authors fail to say something also about this aspect of the history of Transylvania.

After "settling" the question of the Romanians' origin, of their native territory, letting them "wander through the Transylvanian Mountains behind their flocks of sheep", the authors pass on to another question: the presentation of Transylvania as a component of Hungary. The fall of the Hungarian kingdom following the battle of Mohacs (1526) and the new political status of Transylvania, which became an autonomous principality, dependent on the Porte, very much like the two other Romanian countries, does not prevent the authors — faithful continuers of Hungarian nationalist historiography in this respect too — from showing this ancient Romanian land, which has always been inhabited by Romanians, who have permanently represented the majority population, to be a new Hungarian "country"': "Hungarian rulers and political leaders therefore determine the fate of Transylvania, which has become a state. In the decades subsequent to 1526, the new state, which controlled its destiny with ever greater awareness, essentially remained what it had become during its bloody decades: a remnant of the Hungarian mediaeval state, left in the East. Outside pressure tore this territory from the mother country, changed its statal form and imposed a new and daring foreign policy on its leaders. But it failed to defeat the thinking and the consciousness of the Magyar character of the ruling forces of society." Therefore, the Principality of Transylvania is presented as a continuation of the Hungarian Kingdom, a political entity different from the other two Romanian states, the Walachian and the Moldavian one. The authors differ on this point from a series of chroniclers, historians and geographers who stressed Transylvania's completely distinct orientation from Hungary's. Thus, chronicler Cserei Mihály noted that "to Transylvania, the threat always came from Hungary and the Hungarians", while historian Szilágy Sándor affirmed in 1866 that "Transylvania's history cannot be integrated in Hungary's history as it has a specific character", very much as

(Continued on page III)

A CONSCIOUS FORGERY OF HISTORY...

(Continued from page II)

geographer Cholnoky Jenő emphasized that "Transylvania has its own history, distinct from the Hungarian one". Distinct from the Hungarian one and, we add, integrated in the Romanian land and society. That is what the Transylvanian aulic chancellery in Vienna acknowledged when mentioning in 1779 "the close connection that existed between the great Principality of Transylvania and the neighbouring countries, Moldavia and Walachia", with which it formed a true economic unity.

From the very preface of the work, the authors maintain that "Transylvania's history has for centuries been intertwined with the Hungarian people's history". You know what exaggerated importance was attached by old Hungarian historiography and is still attached today — particularly in the Hungarian emigration circles — to Hungary's millenary rule over Transylvania. But a simple arithmetic shows that the period during which Transylvania was a part of Hungary is confined to the 51 years separating the establishment of the Austro-Hungarian dual Monarchy in 1867 from the decision of the Great National Assembly of the Transylvanian Romanians on December 1, 1918, to unite Transylvania to Romania. As for the rest, until Hungary fell under Suleiman the Magnificent's blow, Transylvania was, as has already been said, a voivodeship with a vigorously outlined political individuality. On becoming an autonomous principality in 1541, it could no longer maintain relations with Hungary — as the authors affirm — because Hungary had ceased to exist as a state, Buda itself having become the centre of an Ottoman pashalic. When the Habsburg offensive caused the Ottoman withdrawal, after 1683, Transylvania became a principality within the Habsburg Empire, then great principality, separately administered by Hungary. Where are the centuries and the millennium of Hungarian rule, then? Only in the feverish minds of the revisionists who have become incapable even of performing an elementary computation.

One cannot find in this History of Transylvania any objective presentation of the close political, economic, military and cultural ties between the Ronanians on either side of the Carpathians. The Romanian people's unity is denied, and the political, economic, and military collaboration of the three Romanian countries is eluded. The first union of the Romanian lands, achieved by Michael the Brave, is described in a revolting manner. Not only is the great voivode shown as a "mercenary", as an instrument of Emperor Rudolf, ungrateful to his "benefactors", the Bathorys, but there is a denial of the very consciousness of kin of the Romanian people and of the one who, for the first time, united the Romanians under one rule:

"We have no data indicating that Michael intended to give the Romanians in Transilvania a political role. Quite the contrary is true. In Transylvania he had brought several faithful Walachians, just like in Walachia he turned on Szecklers and Magyars to assist him govern." Therefore, the political work of the first man to unite the Romanians, one of the dear symbols of national unity, is presented with the same bad faith which alters historical reality up to disfigurement. The measures that Michael the Brave took for the benefit of the Romanian peasantry and clergy, as well as his religious policy, in which the efforts to dislodge, through religion, the "Unio trium nationum" formula are obviously ignored by the authors, concerned as they are to depict the great voivode as a harsh and bloody conqueror: "The prince and army leader started his soldiers against Moldavia, and in May he drove away Prince Ieremia, a friend of Poland. The insignificant booty he found in that poor country could solve the problems for just a few weeks. At the end of summer a large part of the triumphant army could support itself only by plunder. The local population — Magyars and Romanians alike tried to put up armed resistance, which only worsened the repression". The bright image of one of the most important personalities of the Romanian people's history, who sealed with his own blood the act of the union of all the Romanians, is thus smeared by slander

Small wonder that, being obsessed by the wish to contest Transylvania's Romanian character, the authors present in the same distorted way the main stages of the struggle of national emancipation of the Romanians of Transylvania, who become the majority population only in mid-eighteenth century, so the authors say. The national character of the 1784 Revolution led by Horea, Cloşca and Crişan is called into question, and instead of an analysis of the demands included in Supplex Libellus Walachorum (1791) they simply affirm that "its authors could not really expect their nation to be given a place as a separate political entity in the three-nation system.

The history of the 1848 Revolution is seriously distorted. The struggle of the Transylvanian Romanians is presented as a counter-revolutionary movement, with the Apuseni Mountains where Avram Iancu led the Romanians' resistance, being depicted as an alleged Transylvanian "vendee" (in reference to the French province where counter-revolutionary movements were organized during the revolution). The grave mistakes in the national policy of the government led by Kossuth Lajos are totally ignored, and the fateful decision of the Magyar nobility to unite Transylvania to Hungary is justified by the authors as being "out of self-defence" whereas the May 30, 1848 vote of the Cluj Diet in favour of that union is portrayed as achieving the "unity of the two sister homelands" i. e. Hungary and Transilvania. In exchange, the Romanian revolution and its leaders are harshly criticized: Simion Bărnuţiu whose "confused" conception aroused "external mistrust" and threatened the "harmony of nations" causing a "break from reality". At the Blaj assembly of May 1848 counter-revolutionary tendencies would have shown, with the Romanian intellectuals stirring "religious and national hatred."

In the context of the 1848—1849 events, violence is shown to have been connected with the Romanians: "The retreating Romanian rebels set Aiud with the college and its library on fire "out of revenge", and organized an awful bloodbath in the Magyar town.

In the early 1868, the Sibiu Diet, where the majority of the deputies were Romanian is assessed as a "skilful plot of the Vienna Government" and the Sibiu delegates to Vienna as "beggars", "the government's puppets": minimizing the Romanians' struggle and that of the Sibiu Diet for national and social rights the authors affirm that: "A durable system cannot be directed against the leading section of Magyar society, against the Magyar liberal and conservative camps, the oldest force of the country, commanding the most powerful economic positions and having the greatest political potential, as well as powerful allies beyond Piatra Craiului.

However, the Austrian-Hungarian dual monarchy established in 1867, Transylvania's incorporation into Hungary and the Magyarization policy are spared the blame that otherwise should have been put on them. More than that, we learn that the Romanians would have failed to appreciate "constitutionalism" as well as the fact that "the Romanians of Transylvania were united to their kin in Hungary, that they were brought into one and the same camp". One might have expected the Hungarian historians to make an in-depth analysis af the consequences that the dualist formula had had for the Austrian-Hungarian monarchy which Marx, Engels and Lenin denounced as a state of social and national oppression, a true prison for peoples. Have the authors been really oblivious of the description Friedrich Engels had made of the Austrian monarchy as early as 1848 as a "medley which resulted from inheritance and thefts, this organized patchwork where ten languages and ten nations mix up, a fortuitous melange of most contradictory habits and laws"? (Fr. Engels, Începutul sfîrşitului Austriei/ The Beginning of Austria's Fall, in Marx-Engels, Romanian edition, vol. 4, Editura Politică, Bucharest, 1963, p. 511). Have the authors forgotten what Marx wrote in 1875? — about the majority of the subjected population in Hungary who did not like the Hungarians and unwillingly bore their yoke, whence their continuing struggle? (K. Marx, Conspectul, in Marx-Engels, Opere, vol. 18. Editura Politică, Bucharest, 1964, p. 609). Have the authors been ignorant of what Lenin said in 1916? — "The liquidation of Austria-Hungary was historically speaking only a continuation of Turkey's dismemberment, and similarly to it a necessity of the historical process of development" (V. I. Lenin, Broşura lui Junius, in Opere, Romanian edition, vol. 30, Editura Politică, Bucharest, 1964, p. 8). While skipping over that grim chapter of world history, the authors superficially criticize the problem. For instance, the mention of a harsher policy pursued during Banffy Dezso's rule is immediately followed by a "scientific" conclusion: "But even then (in Banffy Dezso's time — our note) it was more smoke than fire".

It is common knowledge that in the short 51-year period from 1867 to 1918, the policy promoted by the Budapest Government wronged and oppressed the non-Hungarian nationalities, sought their forced Magyarization by draconic measures which drew the blame of world public opinion. Here is what the great Russian writer, Lev Tolstoi, for one, wrote about that denationalization, Magyarization policy "It is sad to see how abroad Count Appony (one of the staunchest supporters of Budapest' denationalization measures — our note) has the reputation of a pacifist, whereas in Hungary he does not concede non-Hungarians even human being status. Any sound-minded person ought to tear the mask off this liar's face so that the whole world may see he is a bird of prey, not a benefactor". And Norwegian writer B. Bjoernson, "the giant of the North", as he was called, said: "In my youth I had been a great lover and admirer of the Hungarian people. Later, as I knew them better. I found their chauvinism despicable. Sooner or later, such wrongdoings will be the end of Hungary". Economic and cultural policies, education, the judiciary, the Church and the colonizations, the gendarmerie and the prisons, all were used in an attempt to change Transylvania's demographic, economic and social picture, its ancient Romanian physiognomy.

There is disregard for the Memorandum movement which the authors tried to present as an isolated action seen by its contemporaries as "antechamber beggary". Is it really possible that historians claiming to be exploring the past from a historical materialist angle should so assess the national claims of the Romanians of Transylvania who were subject to discrimination and oppression? Today the words "antechamber beggary" are an insult to the Romanian fighters' memory and the ones who say them are in the same league with those having sent the Memorandum campaigners to jail.

It is worth reminding the great truth that the leader of the Romanian National Party of Transylvania, Ion Raţiu, said at the Memorandum fighters' trials: "We are prosecutors, not defendants ... Can anyone here speak of trial, of defence in the legal sense? No. You can do anything you like. We are not guilty, and you, though masters of our individual bodies, are not masters of our conscience, which in this case is the national conscience of the Romanian people. You do not have the competence to try us — this competence belongs to another greater, enlightened and surely unbiased court that will try us all ... It is the court of the civilized world that will condemn jou once again and more harshly than it did so far. While condemning us, your intolerance, your racial fanaticism that has no rival in Europe will only succeed in showing the world that Magyars strike a dissonant note in the concert of civilizations".

We are surprised by the fact that of the 2,000 pages of the book, not even one is devoted to the historical legitimacy of the modern Romanian state of 1859, the objective necessity of which was the natural consequence of the law-like process of the Romanian nation's assertion in the entire Dacian area. Useless to look in the History of Transylvania for an analysis of the birth of the nation, of the national question, of the law-ike process of reintegration of the national state. Instead, we find a distorted image of the great events of 1918, in which the effort and will of the entire nation to be reunited within the boundaries of one single state — the unitary national state — are replaced by the action of a "group of the Romanian bourgeoisie in Arad".

Reality attests that the peace treaties concluded in 1919—1920 sanctioned the international recognition of the foundation or accomplishment of the national unity of states in Central and South-East Europe. The Romanians' struggle for the accomplishment of their nation-state unity falls in that broad framework by virtue of the right to self-determination expressed in representative, democratically elected and plebiscitary assemblies, of the will of the Romanians that were under foreign oppression to unite with the country. That reality is also ignored and distorted. The Treaty of Trianon (June 4, 1920) is described as an imperialist treaty which brought about "the dismemberment of the historic Hungarian state". Imposed by the imperialist states, the peace treaties "did not take into account the poeples' right to self-determination, and in many cases even ethnical realities" write the authors, underlining that the only socialist state, Soviet Russia, did not recognize them and "never gave up Bessarabia, as Bulgaria did not accept that South Dobruja belonged to Romania". Referring to the struggle for unity waged by the Romanians and their leaders, the authors show that, instead of accepting the equitable resolution of the national question on the basis of the centuries old coexistence within the Hungarian state, they left the "definitive decision to the Romanian royal army and peace treaties". The Treaty of Trianon is shown as partly responsible for the fascist, reactionary orientation of Horthyist Hungary: "The fact that the dismemberment of the historic Hungarian state took place concomitantly with the defeat of a revolution and peace deals were made that brought grave national prejudices, prevented a democracy from being established that would have gradually made the Hungarian society accept the law-like process of changes and overcome misfortunes, and by creatively adjusting to the new conditions, would have searched for ways of cooperation with the neighbour peoples". A deplorable attempt to rehabilitate Horthy and his regime through the "imperialist peace system" which the authors offer him as a convenient alibi. The authors view Horthy's fascist regime with surprinsing "discretion" and are also quite parcimonious in putting a well-deserved blame on it, which history has long confirmed.

The period after the First World War is briefly dealt with "for want of appropriate data and analyses" as the authors erroneously assert, because there is plenty of such data. "After 1918", they say, "the history of Transylvania is part of Romania's history. Continuing economic, social, political and cultural processes or new ones that are in progress, should now be analysed from the angle of the entire Romania. The situation in the territory under discussion is changed". Transylvania's union to Romania had a negative impact on the Transylvanians — the authors assert tendentiously — because of its "annexation" to a poorly developed country and the alleged seizure of the riches and enterprises by the massively colonized "Romanians from the Old Kingdom". Defying the reality of the interwar period, the authors contend that the Magyar nationality did not have full opportunities to develop "partly because of unfavourable socio-economic processes, and partly because of a discriminating national policy, or of the process of Romanianization ... In the first moments of the change of history, the Magyars of Transylvania were confused and dejected. They could accept neither the idea that the millenary state organization, of which they had been an organic part, disappeared in a few weeks, nor the idea that annexation to a foreign country, with a less developed socio-economic base, fated them to minority status".

As a result, after 1918 there is no mention in the book of Transylvania's organic integration in the unitary Romanian national state, of the fact that it united with the other Romanian provinces, or of Romania's reintegration, but only the "change of rule".

In their presentation of the history of Transylvania the authors completely ignore the assessments in Romanian documents of the crucial moments in that history, and do not manage to insert a few lines in the 2,000 pages about the organic links — economic, demographic, cultural — between Transylvania and the other Romanian provinces ... But when they come to the period after 1918, when the Romanians' permanent aspiration to build and live in a unitary national state was accomplished and became an irreversible historical reality, they at last remember to quote from a document — the Resolution of the third Congress of the RCP (1924), imposed by Comintern, as is known, by which "the peoples' right to self-determination up to separation was proclaimed and it was established that Romania, by uniting various regions, turned into a multinational state from a national state".

The fascist Vienna Award is presented as "arbitration" requested by the Romanian Government with the Horthyist regime's repressions and crimes being concealed by reference to an alleged similar policy of the Romanian authorities. "Thus, the so-called national policy of reciprocity began, expulsion being answered by expulsion on the other side, internment by internment, closing down of schools by closing down of schools which made the

(Continued on page IV)

A CONSCIOUS FORGERY OF HISTORY...

(Continued from page III)

fate of the Romanians in the north, respectively, of the Magyars in the south, completely insecure". Therefore, the sign of equality is put between the situation of the two populations, but nothing is said about the fact that apart from expulsion and internment, which the authors referred to, a terror of unparalelled ferocity was unleashed in North-Western Romania. Men and children were slaughtered, pregnant women were slashed, whole families were exterminated, prominent intellectuals and clergymen were assassinated, mass massacres were staged, like those of Ip and Trăznea, horrible crimes were prepared like those of Moisei and Sărmaş, These were the landmarks of the horrible years of the Horthyist occupation in North-Western Romania. These facts cannot be glossed over for they are still vivid, painfully vivid, in the memory of the inhabitants of that Romanian Land.

Lacking the most elementary scruples vis-à-vis historical realities, persevering in distortion and falsification, the authors suggest a similar parallelism also as regards the situation of the Jews in Transylvania in the years of the Second World War. They state that "an important part of the Jewish population, some 90,000—100,000, was driven out" from the teritory overrun by Horthyists, while in Romania "387,000 Jews were assassinated". Does none of the authors know that from the Horthy-occupied territory not an important part, but absolutely all, therefore not 90,000—100,000, but over 160,000 Jews were deported? And does none of them know that Horthy himself admitted that deportation, as conducted by the Hungarian gendarmerie, surpassed in cruelty even what happened in Nazi Germany? Is it possible that the authors should be totally ignorant of the works of the American historian Randolph Braham about the Holocaust in Hungary and in the territory severed from Romania under the Vienna Award, an historian who emphasized that the Jews there were exterminated at an unprecedented rate by the most terrible deportation and cruel murder programme to have existed throughout the war? With reference to Romania, the same historian states that, under those dreadful circumstances, Romania was a haven, an oasis for the Jews.

We think we have quoted sufficient examples of distortion of Transylvania's history and of disparagement of the Romanian people's history. However, we add the conclusion of the work, which is as serious as it is biased: "Transylvania is a distinct ethnic and cultural entity in Central and Eastern Europe and the course of its situation bears on the development of this region..." Therefore, according to the authors, Transylvania is not a component part of the Romanian State but "a distinct ethnic and cultural entity"., The Romanian State's sovereignty is implicitly restricted since "its situation (Transylvania's, o. n.) bears on the development of this region (Central and Eastern Europe — o. n.) Given these falsehoods, any honest reader, any well-meaning person can only feel indignation and revolted when reading the provocative affirmations of the team of authors led by Köpeczi Béla. How dare the authors of this book on the frontcover of which one can read A History of Transylvania try to annul the outcome of a lengthy struggle, which demanded sacrifices of the Romanian people, for the attainment of a permanent, century-old aspiration? How can such a work serve "the friendship between the two peoples" as the responsible editor of the work emphatically states?

It is unanimously acknowledged that, through the Romanian Communist Party's policy, the national question has been settled fully and definitively: The Romanians and the nationalities have the same rights and duties, and are engaged in the same effort for the building of the multilaterally developed socialist society. But, about the great accomplishments of Socialist Romania made in all spheres, inclusive of the national ones, the authors say next to nothing for... lack of information, as they candidly state.

In fact, on reading the work one comes to the conclusion that the authors are interested less in the fate of the Magyar nationality in Romania and more in causing diversion and misleading public opinion. Thus, their action is nothing else but one of those attempts to create a false problem of "the minorities in Romania" which is grounded on no objective fact. United by their struggle and work along the centuries, the Romanian people and the nationalities living beside it have given a new look to their common homeland, the Socialist Republic of Romania.

By its political orientation, this History of Transylvania appears as a work written in a revisionist and chauvinist spirit, perfectly fitting into the nationalist Hungarian historiographic literature which, ever since the past century has sought to justify the revival of certain outdated political and territorial structures.

From the multitude of Horthyist propaganda works we should mention only the book "Transylvania" printed by the Hungarian Society of History, the preface of which is dated august 1, 1940. It was written also by a team of authors including the then Hungarian Prime Minister Teleki Pál and several historians, among them Makkai László who is now, too, one of the editors of the History of Transylvania. The work "Transylvania" was intended to convince Hitler and Mussolini that Transylvania should belong to Hungary. Therefore, shortly before the fateful Vienna Award, the Horthyist regime had asked Hungarian historiography to offer, through its representatives, a historical justification of the revisionist, annexationist claims on Transylvania. We should also mention that the Propaganda Ministry of Hitler's Reich asked an expert commission led by W. Czell to give its opinion on that work. After a rigorous examination, the experts concluded that what was meant to influence the stance of the great Fascist powers was just "political fraud". However the interests of Hitler's Germany and of Fascist Italy determined the Vienna Award under which the Northwestern part of Romania went to Horthy's Hungary.

In 1946, during the Paris Peace Conference, the same Makkai László published in French a History of Transylvania the purpose of which was to convince, this time the anti-Hitler coalition, that Transylvania, through its entire history, belonged to Hungary and that the so-called injustice of Trianon should not be reiterated. The author's "arguments" failed to convince and the menial bargaining attempts in Paris to get at least part of Transylvania's territory ended in failure.

Today, the same Makkai László, who wrote for Hitler and Mussolini, then for their conquerors, is trying again, alongside other colleagues, his hand at falsifying and detracting the Romanian people's history. Regarded in his country as an "expert" in Transylvania's history, he actually appears as a belated "apostle" of a revisionist creed invalidated by history.

Whom do the authors want now to persuade that Transylvania is a "distinct ethnic and cultural entity?" Whoever compares the three quoted works, the publication of which has spanned the interval from Horthy's Hungary to our days, notes that the fundamental theses and, sometimes, even their formulation are the same. The authors' promises to "apply the fundamental categories of historical materialism" have proved empty words. What we have here is a work written in a reactionary, nationalist spirit with chauvinist, revisionist tinges.

As one could see, the method of the Hungarian teams is very "simple": everything refusing to fit into the patterns of their pre-determined interpretation, which has a political purpose of the most obvious revisionist essence, ist left out. Characteristic in this respect is the treatment given to Romanian works of history the conclusions of which are ignored or labelled "outdated". Dialogue, a true exchange of opinions, carried out with competence and objectivity, is made impossible. Do the authors of this History of Transylvania imagine that, by turning a blind eye to the testimonies refuting their theses, the latter cease to exist? Supplied by the past centuries and millennia, these testimonies — from that of Herodotus about the Getae to contemporary sources — will always stand proof of the Romanian continuity and unity in the Dacian hearth. And any interpretative construction disregarding them will finally collapse.

One point should be made: in this work one does not come across enormities that the old Hungarian historiography maintained, such as the statement that the Romanians had come to be a majority population in Transylvania thanks to the specific food they were consuming, that of shepherds, based on dairy produce. Present-day forgers are more refined. They no longer resort to such enormities and seek to sell their propaganda in a more credible package: that of a "scientific", "objective" research. This is what the so-called "Committee for Transylvania" set up by emigrants of Hungarian descent in the United States tried to do by printing in 1980 a supplement to its publication "Carpathian Observer" under the headline "Transylvania and the theory of Daco-Roman-Romanian continuity". No remarkable difference between the ideas of the authors of the texts printed in this supplement and those supported by the authors of the History of Transylvania. Perhaps this was the reason for which a talk between four historians in the Hungarian People's Republik — Györffy György, Hanak Péter, Makkai László and Mocsy András (the last two are also editors of the History of Transylvania) was reproduced. There is no difference between the historiography of Hungarian emigration and the historiography of the Hungarian People's Republic when it comes to Transylvania or, more exactly, to the revisionist stand on it.

One is amazed and indignant that such a work which defies historical truth, grossly distorts and blackens the glorious multimillenary past of the Romanian people could appear under the aegis of the Hungarian Academy of Sciences. How is it possible that an institution meant to be the highest forum of scientific uprightness and professional ethics should approve of a work which has nothing in common with science and ethics, which unscrupulously disregards and twists the most elementary truths, which revives slanders and theses long-considered to have been thrown into the wastebin of history circulating noxious, dangerous ideas which can only produce disgust and anger, can only divide, can only cause dissension and embitter the climate?

This History of Transylvania is an example of how history should not be written. Deliberate disregard of uncomfortable sources and of the specialized literature that comes to different conclusions, arbitrary interpretation (a suggestive example being the biased use of the population data provided by conscriptions and censuses), falsehoods and disparaging statements — this is what characterizes this work which appears to us as a belated, anachronic and regrettable edition of the old positions of Hungarian historiography, and more than that, of the Horthyist period.

History is called upon, first and foremost, to find and disseminate the truth, and everything built on truth is enduring and beneficial. Much like the languages in Aesop's famous fable, history — depending on how it is written — can bring peoples closer or throw them apart. We are living in a world that aspires to peace, security and cooperation: why should we not place history in the service of these ideals of the whole of mankind? Why should it not serve, as it is due, the noble cause of mutual knowledge and rapprochement among peoples? Why should we degrade it to the distasteful function of hatemonger? By so doing, we debase history as a science and we disqualify ourselves as historians., This is what the authors of the History of Transylvania unfortunately forgot when they chose to appear as forgers of history.

Acad. *Ştefan Pascu*
Mircea Muşat, D. Hist.
Florin Constantiniu, D. Hist.

TRANSYLVANIA: TRUTHS OF THE PAST AND OF TODAY

Dacian hearth from times immemorial, the land that we inhabit, with its heart in the centre of Transylvania, was the cradle in which, out of Dacians and Romans, **the Romanian people** came into being, people that has had dominion over this land for almost two thousand years.

Though located in a place through which waves of invaders passed, our ancestors have endured and emerged from the "dark age" with their identity unaltered. They have preserved their language and faith which held them united.

In the 9th century (896) the Hungarians settled in the Pannonian Plain. Some of them attempted to extend their control over the areas inhabited by the Romanians in Transylvania.

When the time came to support their claims to supremacy over Transylvania, they turned the history upside down asserting that when they came to Transylvania they found it deserted. Our historians and archaeologists have countered this incredible monstrosity by showing scores of documents extracted from the earth or from archives. Some Hungarian historians, however, as if lacking judgement, turn a blind eye on this evidence.

A strange barbarian resurgence occurred in the 20th century as a result of a meeting between Fascism, Hitlerism and Horthyism. After the Vienna Award of 1940, the Horthyists, lowering their judgement to the level of their horses' hooves, came here to crush and conquer what did not belong to them. They were also instigated to such acts by absurd claims purported by "historians" of that time. What comes as a surprise is the fact that such "historians" are beginning to reemerge in our time and enjoy the backing of Hungarian "institutions".

A recently published **History** (Budapest, 1986) reiterates the old story of a deserted Transylvania at the arrival of the Hungarians. It ignores, first and foremost, the witness of a Hungarian chronicler: **the Anonymous Notary of King Bela** (12th century) who gives a detailed account of the fact that in the 9th century Hungarian envoys to Transylvania encountered here the Romanians who inhabited the land. There were also other Hungarian historians, like György Rettegy who acknowledged that the Romanians, as the descendants of the ancient Dacians, had antedated the Hungarians in Transylvania.

Christian basilicas, cemeteries and liturgical objects, unearthed in great numbers in Transylvania and dating from the period stretching from the 4th century to the end of the first millenium, provide significant evidence for the Romanian continuity here.

The assertions contained in the **History of Transylvania**, sponsored by the Hungarian Academy of Sciences, have been vigorously rejected by leading Romanian historians. Their response is carried also by **Telegraful Român**, a newspaper which in the dualist period (1867—1918) persistently proclaimed the truth of Romanian continuity in Transylvania.

Romania's President, Mr. Nicolae Ceauşescu has convincingly shown that a distortion of the facts of history as practiced by the authors of the afore-mentioned **History** constitutes a reiteration of older Horthyist, chauvinistic theses which are totally unscientific and offend other nations.

Equally curious are the recent allegations ensuing from Hungarian quarters, unfortunately even from church quarters, about the Magyar "minority" being persecuted in Romania.

In response to that we must say that within the Romanian National Unitary State, with a population of 23 millions, the approximately 2 million citizes of Magyar, German, Serbian, Jewish a. o. nationalities fully enjoy all the rights guaranteed by the country's Constitution. They have their own schools, theatres and newspapers. There are even villages in which the Romanians being a minority their children attend Hungarian-speaking schools.

In Romania there ist not even a single Magyar, German, Serbian or Jewish community not to have its own house of worship. The Romanian Orthodox maintain brotherly relations with the Magyar Lutherans, Reformed and Unitarians. **The interconfessional theological conferences,** meeting twice or three times a year in Cluj-Napoca, Sibiu and Bucharest constitute one way through which such ecumenical cooperation is expressed.

There are therefore, no objective, scientific justifications for the claims put forward by the **History of Transylvania** or for the alleged discriminations against the Magyars in Transylvania. The facts show the opposite. And they cannot be contradicted as they speak the truth.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Metropolitan of Transylvania

FALSIFICAREA CONȘTIENTĂ A ISTORIEI...

(Continuare din pag. a 4-a)

și munca lor de-a lungul secolelor, poporul român și naționalitățile conlocuitoare dau astăzi un chip nou patriei lor comune, Republica Socialistă România.

Prin orientarea ei politică, Istoria Transilvaniei apare ca o lucrare întocmită în spirit revizionist și șovin, racordîndu-se astfel perfect literaturii istoriografice ungare naționaliste, care din secolul trecut și pînă astăzi încearcă să justifice reînvierea unor structuri politice și teritoriale anacronice.

Din noianul de lucrări ale propagandei horthyste amintim doar volumul „Transilvania", tipărit de Societatea ungară de istorie, a cărei prefață este datată 1 august 1940. Redactată — și aceasta — de un colectiv de autori, între care și primul ministru de atunci al Ungariei, Teleki Pál, precum și cîțiva istorici, între care Makkai László, prezent și acum între redactorii „Istoriei Transilvaniei". Lucrarea „Transilvania" urmărea să-i convingă pe Hitler și Mussolini că Transilvania trebuie să aparțină Ungariei. În ajunul odiosului Dictat de la Viena, regimul horthyst ceruse, așadar, istoriografiei ungare să dea, prin reprezentanții ei, legitimarea istorică a pretențiilor revizioniste, anexioniste asupra Transilvaniei românești. Să mai amintim că Ministerul Propagandei al Reichului hitlerist a cerut unei comisii de specialiști condusă de W. Czell o expertiză asupra acestei lucrări. Cel solicitat a întreprins o examinare riguroasă a lucrării, la capătul căreia a conchis că ceea ce era destinat să influențeze poziția marilor puteri fasciste nu era decît o „șarlatanie politică". Interesele Germaniei hitleriste și Italiei fasciste au determinat totuși Dictatul de la Viena, prin care partea de nord-vest a României a fost oferită Ungariei horthyste.

În 1946, în timpul lucrărilor Conferinței de pace de la Paris, același Makkai László a publicat, în limba franceză, o Istorie a Transilvaniei, al cărei rost era să convingă, de această dată coaliția antihitleristă, că Transilvania aparține prin întreaga ei istorie Ungariei și că deci pretinsa injustiție de la Trianon nu trebuie repetată. „Argumentarea" autorului nu a convins și negustoria meschină încercată la Paris, pentru a smulge măcar o parte din teritoriul Transilvaniei în beneficiul Ungariei, a eșuat.

Astăzi același Makkai László, care a scris pentru Hitler și Mussolini, apoi pentru învingătorii lor, își încearcă — alături de alți colegi — obiceiul de falsificator și denigrator al istoriei poporului român. Considerat în țara sa „specialist" al istoriei Transilvaniei, el apare în fapt ca „apostolul" întîrziat al unui crez, revizionist invalidat de istorie.

Pe cine vor autorii să convingă acum că Transilvania este o „entitate etnică și culturală deosebită"? Cine confruntă cele trei lucrări citate care merg din timpul Ungariei horthyste pînă în zilele noastre constată că tezele de bază sînt aceleași, iar, uneori, chiar și formularea lor. Promisiunile autorilor privind „aplicarea categoriilor fundamentale ale materialismului istoric" se dovedesc vorbe goale; ne aflăm, în fața unei lucrări scrisă în spirit reacționar, naționalist, cu izbucniri șovine, revizioniste.

Metoda colectivului de autori unguri este, cum s-a văzut, foarte „simplă": tot ceea ce nu intră în tiparele interpretării lor predeterminate, cu finalitate politică de cea mai clară esență revizionistă, este eliminat. Caracteristic, în această privință, este tratamentul aplicat lucrărilor românești de istorie, ale căror concluzii sînt ignorate sau declarate „depășite". Dialogul, adică adevăratul schimb de opinii, desfășurat cu competență și obiectivitate, devine astfel imposibil. Își închipuie însă autorii Istoriei Transilvaniei că închizînd ochii în fața mărturiilor care infirmă tezele lor, ele încetează astfel să mai existe? Venite din secole și milenii, aceste mărturii — de la cea a lui Herodot despre geți și pînă la sursele contemporane — vor fi întotdeauna dovezile de neclintit ale continuității și unității românești în vatra dacică. Și orice construcție interpretativă care le ignoră va sfîrși prin a se prăbuși.

O precizare este necesară: nu întîlnim în această lucrare enormități cu care ne obișnuise vechea istoriografie ungară, ca de pildă afirmația că românii au devenit majoritari în Transilvania grație regimului alimentar, caracteristic păstorilor, adică întemeiat pe produse lactate! Falsificatorii de azi s-au mai rafinat. Nu mai invocă astfel de enormități, se străduiesc acum să strecoare propaganda lor într-un ambalaj mai credibil: acela al unei cercetări „științifice", „obiective". Este ceea ce a încercat să facă, spre exemplu, așa-numitul „Comitet pentru Transilvania", creat de emigranți de origine ungară din S.U.A., care a tipărit în 1980 un supliment al publicației sale „Carpathian Observer", sub titlul „Transilvania și teoria continuității daco-romano-române". Între cele susținute de autorii textelor din acest supliment și cei ai Istoriei Transilvaniei, nici o deosebire notabilă. Poate de aceea s-a și reprodus discuția dintre patru istorici din R. P. Ungară — Györffy György, Hanak Péter, Makkai László, Mócsy András (ultimii doi redactori ai Istoriei Transilvaniei). Între istoriografia emigrației ungare și istoriografia din R. P. Ungară nu există deosebire cînd e vorba de Transilvania, mai exact de poziția revizionistă față de ea.

Uimește și indignează că o astfel de lucrare care sfidează adevărul istoric, falsificînd grosolan și denigrînd gloriosul trecut multimilenar al poporului român a putut să apară sub egida Academiei Ungare de Științe. Cum se poate admite ca o instituție menită să reprezinte cel mai înalt for de probitate științifică și etică profesională să-și dea girul unei lucrări care nu are nimic comun nici cu știința, nici cu etica, care ignoră, falsifică și denaturează fără scrupule cele mai elementare adevăruri, care reînvie calomnii și teze ce le credeam de mult îngropate în lada cu gunoi a istoriei, vehiculînd idei nocive, periculoase, ce nu pot stîrni decît dispreț și mînie, nu pot decît să dezbine, să creeze disensiuni, să învenineze atmosfera?

Istoria Transilvaniei este un exemplu de cum *nu* trebuie scrisă istoria. Ignorarea deliberată a surselor ce nu convin și a literaturii de specialitate cu concluzii diferite, interpretările arbitrare (un exemplu sugestiv îl oferă manipularea tendențioasă a datelor despre populație oferite de conscripții și recensăminte), falsurile și denigrările — caracterizează această lucrare, care ne apare ca o ediție întîrziată, anacronică și regretabilă a vechilor poziții ale istoriografiei ungare, și încă din perioada Ungariei horthyste.

Istoria este, în primul rînd, chemată să găsească și să rostească adevărul și tot ce se clădește pe adevăr este trainic și benefic. Ca și limbile din celebra fabulă a lui Esop, istoria — în funcție de cum este scrisă — poate apropia sau dezbina popoarele. Trăim într-o lume care aspiră la pace, securitate și cooperare; de ce să nu punem istoria în slujba acesteor idealuri ale întregii omeniri? de ce să nu slujească, așa cum se cuvine, cauza nobilă a cunoașterii reciproce și apropierii între popoare? de ce să o înjosim la ingrata funcție de propagatoare a urii? Procedînd astfel, pîngărim istoria ca știință și ne descalificăm ca profesioniști ai ei; este ceea ce au uitat, din păcate, autorii Istoriei Transilvaniei, punîndu-se în postură de falsificatori ai istoriei.

Acad. *Ștefan Pascu*
Dr. *Mircea Mușat*
Dr. *Florin Constantiniu*

TRANSILVANIA...

(Continuare din pag. 1-a)

vreme, și desigur nu sînt singurele și nici ultimele. An de an săpăturile arheologice scot la iveală noi dovezi ale continuității, obiecte, inscripții, cimitire, precum cel de la Alba Iulia și cel de la Cluj-Napoca *(vezi I. Barnea: Continuitatea elementului daco-roman după părăsirea aureliană, pe baza descoperirilor paleocreștine din Transilvania, în lumina ultimelor cercetări, în „Sargetia", XVI—XVII, 1982—1983, p. 259—266).*

Unii „istorici" unguri o țin însă una și bună: Transilvania a fost goală pînă în secolul al IX-lea, ca și cum un astfel de teritoriu putea rămîne gol sute de ani! Ca și cum s-ar putea strămuta din vatra ei o întreagă populație așezată acolo de secole, moștenitoarea unor glorii care îi țineau încă vii în amintirea tuturor pe Burebista, pe Decebal și pe Traian! Toate acestea fac însă parte dintr-o învechită și perimată politică revizionistă.

„Istoria Transilvaniei", editată de Academia Ungară de științe, căreia i s-a dat un răspuns limpede și hotărît de către cîțiva dintre istoricii noștri de frunte — și pe care îi reproducem și noi în prezentul număr al „Telegrafului român" — se va dovedi mai repede decît s-a putut aștepta, o **„Falsă istorie a Transilvaniei"**, care îi va descalifica și pe autorii ei, și instituția care a patronat-o. **„Telegraful român"**, avînd în spatele său o luptă mai mult decît seculară pentru afirmarea adevărului asupra continuității românești în Transilvania, luptă pe care a dus-o chiar și în condițiile de oprimare din perioada dualismului *(1867—1918)*, își face o datorie sfîntă, spunîndu-și și de data aceasta cuvîntul răspicat, și exprimîndu-și cu indignare protestul față de această nouă încercare de falsificare a istoriei.

De altfel, e bine să se știe: pretenția ungurilor că ar fi stăpînit Transilvania peste o mie de ani, din 896 pînă în 1918, e ea însăși o grosolană minciună. Transilvania a fost dintotdeauna **voievodat** și apoi **Principat** autonom, avînd și voievozi și principi români, chiar dacă, așa cum s-a întîmplat și cu alte popoare pe atunci, și chiar cu Ungaria, uneori a suferit suzeranități care erau în spiritul vremurilor. Și celelalte Țări române au fost sub suzeranitate otomană adesea, dar au rămas **Țări române** întotdeauna. Numai între 1867—1918 Transilvania a fost oficial anexată, împotriva voinței ei, Ungariei, deci **numai 51 de ani**, și chiar și atunci a fost sub regim dualist, austro-ungar.

Că majoritatea populației Transilvaniei a fost întotdeauna românească, e un lucru recunoscut de toate statisticile, și pentru toate epocile cînd asemenea statistici s-au făcut, inclusiv de către statisticele ungare, în ciuda masivelor maghiarizări care s-au făcut în mod deschis, prin legi, mai ales în secolul al XIX-lea. Tot românii au rămas mai numeroși. Ei, care n-au existat! Dar pentru „istoricii" revizioniști, acest lucru nu spune nimic, sau spune ceea ce de fapt nu poate spune! *(A se vedea în această privință: Dr. Virgil Ciobanu, Statistica românilor din Ardeal, făcută de administrația austriacă la anul 1760—1762, copiată după arhiva de război din Viena, Cluj, 1926).*

*

Tot atît de ciudate, dar evident concertate sînt și aserțiunile recente ale unor cercuri ungare, din păcate chiar ale unor cercuri bisericești, că „minoritatea" maghiară din Transilvania ar fi astăzi persecutată. La aceasta au răspuns chiar maghiarii din România, care n-au ezitat să condamne deschis afirmațiile necontrolate și inventate, care se fac pe seama lor. Presa noastră a reprodus de curînd nenumărate astfel de declarații. De altfel, dintr-o înțelegere superioară a situației, și pentru a nu jigni sentimentele nimănui, în România nici nu se folosește termenul de „minoritate", ci acela de „naționalitate", și „naționalitate conlocuitoare".

Însuși Președintele României, Domnul Nicolae Ceaușescu, a considerat că cele două acțiuni sînt concertate și urmăresc scopuri șoviniste și reeditări revizioniste: pe de o parte **„denaturează"** istoria, pe de altă parte **„realizările și activitatea poporului român"**, și politica lui cu privire la naționalități, din vremea noastră. Președintele României arată convingător, și cu o logică imposibil de întors într-altfel:

„Desigur, se poate discuta mult despre problemele istoriei. Dar oare poate cineva schimba istoria?! Poate să schimbe cineva faptul că, acum 2500 de ani, Herodot i-a caracterizat pe daci, care au locuit pe aceste teritorii, inclusiv pe teritoriul Transilvaniei de azi, al Moldovei și al Munteniei, ca „cei mai drepți și mai viteji dintre traci"? Desigur, se pot găsi unii care să nu fie de acord cu Herodot, după 2500 de ani! Dar este greu ca ei să schimbe ceea ce cei care au trăit atunci au văzut și au înțeles!

Poate schimba cineva istoria, faptul că Burebista a realizat un stat centralizat, că Decebal l-a dezvoltat, că dacii s-au luptat sute de ani cu romanii pînă — este adevărat — au fost învinși? Dar fără o civilizație, fără o organizație statală, pe care oamenii de seamă de atunci au apreciat-o, nu puteau să facă acest lucru. Cui servește oare negarea acestor realități? Nu reprezintă aceasta, de fapt, o politică contrară oricăror interese ale poporului maghiar și poporului român, care trăiesc de mult timp împreună și trebuie să trăiască împreună?

„Desigur, nimeni nu poate schimba realitatea, în ce privește data venirii primelor triburi ungare, în cadrul migrației generale care a fost atunci, și așezarea lor în teritoriul unde se găsește astăzi Ungaria, ca și așezarea unei părți a populației și în Transilvania. Dar de ce oare trebuie să se marcheze acest lucru — care este un fapt istoric arhicunoscut — prin negarea existenței altui popor, care a existat pe aceste teritorii de peste 2500 de ani și care, în fața migrațiilor, nu a plecat în altă parte, ci a luptat și și-a apărat glia și existența? De ce să se nege chiar acel om de știință, sau, după unii, chiar un conducător al Ungariei de prin secolul al XII-lea, care a scris cunoscuta lucrare privind existența unei populații bine organizate pe aceste teritorii? De ce trebuie să se ignoreze atît de ușor lucruri demonstrate de știință — descoperirile arheologice, care, în toată lumea, constituie baza reconstituirii unei perioade sau unor evenimente istorice, atunci cînd nu se dispune de lucrări scrise?" Și tot D-sa spune: **„E greu să înțelegi reeditarea unor teze horthyste, fasciste, șoviniste, inclusiv revizioniste. Cum se poate concepe ca o Academie de științe să dea girul său unor texte și lucrări care jignesc alte popoare? Ce știință este aceasta?"**

Cu privire la realitățile din vremea noastră, e lucru arhicunoscut că România, prin Constituția ei, ca și prin practica de toate zilele, a eliminat de mult orice discriminare pe motive de rasă, sex, naționalitate, religie. În cadrul statului național unitar român din populația de peste 23.000.000, cei aproape 2.000.000 de locuitori aparținînd naționalităților maghiară, germană, sîrbă, evreiască etc. se bucură nestingherit de toate drepturile. Maghiarii, germanii, sîrbii, evreii au școli în limba lor, teatre, ziare, acces la muncă, educație și la posturi de conducere, fără nici o discriminare. Să ni se indice o singură comunitate maghiară, sau germană, sau evreiască, sau sîrbă, care nu-și are biserica sa și slujba în limba proprie!

Cu privire la școli se întîmplă chiar unele fenomene care, acolo unde, în unele sate, românii sînt acum în minoritate, deși ca mărturie că au fost majoritari stau bisericile mari, ridicate de ei în trecut ca și cimitirele — tocmai aceștia se află în situații grele, neavînd pentru copiii lor școli românești, în sat fiind numai școli cu limba de predare maghiară. Lista ar fi prea mare, ca să dăm numele tuturor localităților de pe cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, pe care le cunoaștem personal.

Românii dau adesea de la ei, numai să fie pace și înțelegere!!

Cu maghiarii lutherani, reformați sau unitarieni din Transilvania, românii ortodocși trăiesc în cele mai frățești relații, și se bucură toți de aceleași drepturi. De două-trei ori pe an se întîlnesc în **Conferințe interconfesionale**, la Cluj-Napoca, Sibiu sau București, tratînd probleme de interes comun, fie teologice, ecumenice sau de orientare în problemele lumii de azi.

Românii au fost întotdeauna toleranți, atît în problemele conviețuirii dintre naționalități, cît și dintre religii. „Istoricii" unguri, autori ai **„Istoriei Transilvaniei"**, se referă în cartea lor în mod nu numai inexact, ci evident tendențios, pentru a stîrni și pe alții împotriva noastră, și la situația evreilor din timpul celui de al doilea război mondial, punînd pe seama noastră, a României, ceea ce de fapt au făcut horthyștii, cu **toți** evreii din Transilvania: i-au trimis în lagărele morții. În cartea Academiei ungare de științe evreii apar doar ca **„transportați"**, ca și cum ar fi fost doar mutați dintr-un loc într-altul, în timp ce o cifră uluitor de inexactă arată cîți **„au fost asasinați"** în România! Iată ce „știință" are Academia de „științe": să întoarcă lucrurile pe dos!

Pentru a arăta adevărul, vom cita chiar declarațiile unui evreu, dr. Jean Ancel, cercetător științific la Institutul **Yad Vashem** din Ierusalim, despre cele întîmplate în România în acea perioadă: **„Însă cea mai mare surpriză au avut-o cercurile evreiești de pe urma comportării Înalților Prelați ai Bisericii Ortodoxe Române. Sfatul evreiesc a considerat că Șef Rabinul Șafran ar putea obține o anulare a deportărilor dacă ar apela la șefii Bisericii române. Cunoscînd legăturile strînse dintre Bălan, Mitropolitul Transilvaniei, și Ion Antonescu, Șafran a trimis vor-**

(Continuare în pag. a 6-a)

TRANSILVANIA...

(Continuare din pag. a 5-a)

bă lui Bălan că ar dori să-l întîlnească. Spre surprinderea lui, „acest antisemit", cum îl caracteriza pe atunci Șafran, „a răspuns la cererea mea personală și a venit de la Sibiu, unde își avea sediul, la București, pentru a se întîlni cu mine. Întîlnirea a avut loc în fața generalului Văitoianu, cumnatul lui, și a fost dramatică. După cîteva ore, Mitropolitul Bălan m-a anunțat că a obținut de la mareșalul Antonescu anularea deciziei de deportare a evreilor din Transilvania".

(Alte date în: „Anale de istorie", XXX, 6, 1984, p. 87—94).

La rîndul său Patriarhul Nicodim l-a avertizat pe Ion Antonescu că dacă se vor încerca brutalități împotriva evreilor, „va demisiona în semn de protest".

În cuvîntarea rostită la 27 februarie 1987, Președintele Nicolae Ceaușescu a arătat cu argumente și dovezi incontestabile că ideea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor Patriei, a preocupat și preocupă în continuare Statul român, ajungînd în această privință la rezultate exemplare. Astfel, s-a avut în vedere o amplasare rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, s-a asigurat gratuitatea învățămîntului pentru întregul tineret, **„fără nici un fel de discriminare, fie că părinții lor sau originea lor îndepărtată este românească, maghiară, sîrbă sau alta".** În aceeași ordine de idei, în cuvîntare s-a arătat că se asigură permanent **„deplina egalitate în ceea ce privește retribuția, indiferent de naționalitate, de sex sau de vîrstă".**

Nici un fel de motive „obiective" sau „date științifice noi", nu justifică nici atitudinea total neștiințifică în ceea ce privește trecutul, a autorilor **„Istoriei Transilvaniei"**, patronată de Academia ungară de științe, nici atitudinea celor care reclamă astăzi „discriminări" împotriva maghiarilor din Transilvania. Faptele, și cele din trecut, și cele de astăzi, demonstrează tocmai contrariul. Și, se știe, **„faptele sînt un lucru încăpățînat".** Nu pot fi contrazise. Ele spun sigur adevărul!

Gheorghe Șincai, referindu-se în **Cronica** sa, încă de pe atunci, în secolul XVIII, la afirmațiile unui istoric ungur care mistifica grosolan realitatea istorică, scria: **„Ci cuvintele acestuia atîta plătesc înaintea mea și înaintea celor ce iubesc adevărul, cît este de adevărat că Nistrul se varsă în Dunăre, și nu în Marea Neagră"** *(Chronica, ed. din 1886, t. II, p. 148, cf. Emil Boldan, Patetica luptă a lui Gh. Șincai pentru adevăr și dreptate, extras f. loc. p. 129).*

Și-atunci stai și te întrebi: Cui folosesc toate acestea? Cu ce scop sînt colportate și azi? Și-au închipuit oare cei care s-au angajat cu semnăturile lor într-o asemenea întreprindere, că adevărul și-a pierdut vocea și că va tăcea?

Adevărul nu tace și izbutește. Cei care îl falsifică, vor fi reduși ei la tăcere. Popoarele, care nu se identifică cu unii ca aceștia, ci vor să trăiască în liniște, în pace și în prietenie, vor cultiva pacea și prietenia, pe temeiul respectului reciproc și al adevărului.

Sfîntul Ierarh Irineu

Veridicitatea cuvintelor lui Tertulian că: „Sîngele martirilor este sămînța creștinismului" se probează și prin jertfa mucenicească pentru Hristos și Biserica Sa, a Sf. Ierarh Irineu, episcopul Sirmiului. Este prin urmare un alt Irineu decît cel al Lugdunului.

*

Pe vremea crudului împărat roman Dioclețian, care a dominat începutul veacului de aur creștin, pe malul drept al Dunării bătrîne, în cetatea Sirmium capitala Panoniei, un episcop tînăr de ani dar cu viața de bărbat desăvîrșit, purtător al unui nume ce se tîlcuiește „făcător de pace" adică IRINEU, păstorea turma dreptcredincioasă de pe acele meleaguri.

În primăvara anului 304, episcopul Irineu a fost somat să jertfească zeilor păgîni. Opunîndu-se, a fost dus înaintea guvernatorului provincial, Probus. În zadar încerca acesta să-l înduplece pe credinciosul Irineu ca să se închine lucrurilor zidite iar nu Adevăratului Ziditor al tuturor lucrurilor. Cînd a fost amenințat cu felurite torturi dacă nu se va pleca, Sfîntul a răspuns cu seninătate: „Mare plăcere vei face mie, pentru că mă vei împărtăși de patimile Mîntuitorului meu".

Nu numai chinurilor cu roata dar nici strigărilor pline de durere ale maicei sale care-și vedea fiul sfîrșit în floarea vîrstei, Irineu episcopul n-a răspuns cu șovăială, ci cu credință neclintită și neabătută. Întemnițat și lovit, Sf. Irineu, da același răspuns: „Jertfesc Dumnezeului Meu, precum I-am jertfit întotdeauna, mărturisind numele Său cel sfînt".

Cu această mărturisire temeinică în suflet și pe buze, a fost scos în cele din urmă pe podul Dianei din cetate, unde și-a făcut singur rugăciunea pentru ieșirea sufletului ca oarecînd întîiul între mucenici — Ștefan Arhidiaconul, apoi a primit lovitura capitală, denumită la romani: „bona mors", care i-a despărțit trupul, rostogolit în apele repezi ale rîului, de fericitul lui suflet înălțat pe aripile sfințeniei în eterna Împărăție a păcii, atît de mult dorită de el.

*

Astfel, cerul înstelat al Bisericii s-a împodobit cu un nou „luceafăr" mărturisitor al dreptei credințe. Sărbătoarea Sf. Irineu este prăznuită an de an în prima zi după Buna-Vestire, la 26 martie.

Cartea *Viețile sfinților* conchide atît de minunat: „Și a fost muncit robul lui Dumnezeu, Irineu, Episcopul Sirmiumului, într-al 7-lea calend al lui Aprilie, adică în 26 de zile ale lui Martie, stăpînind în Panonia Probus ighemonul, iar între noi împărățind Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine mărirea în vecii vecilor. Amin".

Ieromonah *Irineu Crăciun*

Pocăința — Întoarcere acasă

Ființa umană este creată de Ziditorul ca o entitate unitară, ca o existență în care domină armonia, unitatea și echilibrul. Dar pentru că ființele raționale (îngerii și oamenii) au folosit rău voia liberă cu care Dumnezeu le-a înzestrat a apărut în lume păcatul. Acesta este aducător de neorînduială și fărîmițare, el produce dezechilibru și exclude pe om din comuniunea lui Dumnezeu. Păcatul este o înstrăinare a omului de Dumnezeu și de el însuși. Păcatul desfigurează sufletul omului pînă la nerecunoaștere, îl duce pe om pînă la excluderea lui din condiția umană trecîndu-l în anturajul ființelor necuvîntătoare și poate ajunge la un stadiu moral așa de jos ca fiul rătăcit care dorea să se hrănească cu „roșcovele porcilor" (Luca 15, 18) dar nici pe acelea nu le avea. Păcatul face din om — care este o ființă liberă — un sclav al celui rău, un rob al diavolului.

Păcatul slăbește sau chiar rupe legătura creștinului cu viața supranaturală care îl unește cu Hristos-Domnul, ba mai mult, prin păcate unii, dacă nu se pocăiesc *„răstignesc loruși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de batjocură"* (Ev. 6, 6). Starea de păcătoșenie este deci o ipostază împotriva lui Dumnezeu și a firii umane, căci este o stare nefirească, deoarece noi am fost creați — și este rînduit în cele ale firii noastre — ca să viețuim în Dumnezeu (Sf. Ioan Damaschin). Fiul risipitor s-a înstrăinat și a devenit rătăcit nu prin faptul că ar fi plecat la sute de kilometri de tatăl său, ci s-a înstrăinat de sine însuși, de sinea sa autentică, căci a ieșit din comuniunea spirituală a „casei părintești".

Viața credinciosului dusă în păcat este lipsită de sens, este ceva nefiresc, împotriva firii sale, este o îndepărtare de menirea sa existențială de „casa părintească" a harului dumnezeiesc. Pentru aceasta există în ființa umană o trebuință psihologică firească de regenerare, de revenire la firesc, la naturalul ființei create de Dumnezeu, căci El a dat tuturor oamenilor *„pocăința spre viață"* (F. Ap. 11, 18). Credincioșii trebuie să-și elibereze și ușureze sufletul de povara păcatului pentru ca să dobîndească libertatea care duce la adevăr. Această „întoarcere acasă", această însănătoșire sufletească se realizează — cum zice Domnul — prin *„nașterea de sus"* (Ioan 3, 3), prin pocăință.

Rădicală întoarcere de la păcat spre Dumnezeu, de la trăirea într-o „țară îndepărtată", în brațele iubitoare ale Părintelui ceresc se obține prin pocăință (în grecește metánoia). Adică prin venirea în fire a celui păcătos pentru a realiza o adîncă transformare și îndreptare a vieții, a face o trecere dincolo de păcat și a pune un început bun și nou de viață. Aceasta este adevărata pocăință — metánoia = o reașezare a gîndirii, o regîndire a vieții, o schimbare a mentalității sau cum spune — inspirat de Dumnezeu — Sf. Ap. Pavel o *„înnoire a minții"* pentru nașterea omului celui nou duhovnicesc. Pocăința este în același timp moarte și înviere, este moarte a modului păcătos de viețuire și înviere a omului celui nou *„îmbrăcat în armele luminii"* (Rom. 13, 12). Deci aceasta este semnificația adevărată și profundă a pocăinței: întoarcerea cu fața de la păcat spre Dumnezeu, eliberarea de păcat și lucrarea virtuților și nu înseamnă nicidecum — precum învață „frații întru așteptarea dragostei noastre" așa zișii creștini — ruperea de Biserică strămoșească, pentru că rupîndu-se cineva de Biserica adevărată se desparte de Hristos care este Capul Bisericii. Însuși Hristos-Domnul a descoperit că cel ce se rupe de El și

Pr. asist. *Nicolae Dura*

(Continuare în pag. a 7-a)

ELIA POP...

(Continuare din pag. 1-a)

cu elevii săi, învățătorul a adunat bucăți de pînză de la 29 femei din Șomcuta Mare, Posta și Săpîia; apoi — arată dînsul într-o scrisoare din decembrie 1877 — „am numit un loc, unde adunînd junimea — fie seara spre sărbătoare, ori duminica după vecernie — după ce le-am arătat cum se fac scamele, îți era drag să-i vezi cum le făceau". Iar mai departe, relatează: „Așa mi-a succes că am făcut 9 kilo și 80 deka scame, care le-am trimis doamnei Iudita Măcelariu (din Sibiu), spre a le înainta Societății (de) Cruce Roșie". În scrisoarea amintită, el notează că „la facerea scamelor au excelat 5 fetițe și 7 băieți", pe care-i nominalizează. În încheierea rîndurilor sale, învățătorul Elia Pop spunea: „Recomand colegilor învățători acest mod de a întinde ajutor celor ce luptă."

În săptămînile și lunile următoare, exemplul și îndemnul dascălului patriot au prins viață; numeroși învățători transilvăneni și bănățeni au înființat ateliere, unde, în orele de activități practice, elevii preparau scamă pentru bravii ostași români răniți.

După încheierea victorioasă a războiului din 1877/1878 și recunoașterea independenței de stat a României, de către puterile europene, eveniment primit cu nespusă bucurie de către învățătorul Elia Pop, socotind că acesta va conduce spre desăvîrșirea unității politice a statului român, învățătorul din Șomcuta Mare și-a direcționat eforturile în vederea înfăptuirii idealului național.

În calitate de membru marcant al Partidului Național Român, el activează în „Clubul alegătorilor români din cercul electoral Șomcuta Mare", unde a militat pentru promovarea unor reprezentanți români în fruntea de conducere la nivel de plasă și județ. El se ridică și împotriva măsurilor luate de oficialități în scopul maghiarizării românilor ardeleni. Fiind unul dintre susținătorii apropiați ai lui Gheorghe Pop de Băsești, deputat în Parlamentul Ungariei și unul din conducătorii de prestigiu ai mișcării naționale pentru drepturi și libertăți sociale și politice, Elia Pop participă la acțiunea de sprijinire și răspîndire a ideilor Memorandului. În mai 1894, cînd Curtea cu jurați din Cluj judeca procesul memorandiștilor, Elia Pop mobilizează mai mulți cunoscuți din Șomcuta Mare și împrejurimi, în fruntea cărora se va îndrepta spre orașul de pe Someș, pentru a veni în sprijinul conducătorilor români aflați în boxa acuzaților. Ajuns la Cluj, grupul condus de Elia Pop s-a contopit cu mulțimea românilor sosiți din toată Transilvania, pentru apărarea memorandiștilor.

La 13 februarie 1900, cînd, la Baia de Criș începe „Procesul cununei", în care erau implicați tinerii Ioan Scurtu, George Novacovici și Coriolan Șteer, pentru că, în numele studenților români din Cluj, au depus o coroană de flori pe mormîntul lui Avram Iancu din Țebea, învățătorul Elia Pop s-a solidarizat cu aceștia și a luat parte la mișcarea generală ce a avut loc în Transilvania, pentru apărarea memoriei Craiului Munților.

Bărbat integru și hotărît, Elia Pop a continuat să desfășoare o vie și intensă activitate pentru emanciparea românilor ardeleni în perioada de după 1900 și în special în anii primului război mondial. La îndemnul său, o serie de localnici, cînd au fost chemați la mobilizarea în armata imperială, au trecut munții în România, unde au luptat ca voluntari în unități românești, în campania din 1916, pentru eliberarea Transilvaniei de sub ocupația străină. El a ținut legătura și cu românii din armata austro-ungară, atît din interior, cît și de pe front, cărora le-a trimis cărți și ziare „în dulcele grai românesc", ajutîndu-i să înțeleagă necesitatea imperioasă de a-și aduce contribuția la realizarea idealului național.

În toamna anului 1918, deși împlinise șapte decenii, învățătorul Elia Pop a luat parte la revoluția burghezo-democratică, care a cuprins Imperiul austro-ungar. Astfel, la începutul lunii noiembrie, la chemarea sa, se întrunește adunarea locuitorilor români din Șomcuta Mare, care constituie consiliul național român și garda națională locală, noile organe ale puterii. Împreună cu garda națională, a luat parte la înlăturarea însemnelor stăpînirii străine și la arborarea steagului tricolor la primărie și școală. La 25 noiembrie 1918, el este prezent la adunarea organizată în Șomcuta Mare, la care au luat parte românii din întreaga Țară a Chioarului, pentru a alege delegații ce urmau să intre în componența Marii Adunări Naționale.

Deși bolnav de gripă spaniolă, care bîntuia în toată Transilvania, învățătorul Elia Pop a ținut să fie de față la adunarea de la 1 decembrie 1918. Pînă la Alba Iulia, a călătorit împreună cu Gheorghe Pop de Băsești, Elena și Francisc Hossu-Longin — fiica și ginerele acestuia. Ajuns în orașul, unde au fost martirizați Horea și Cloșca, patriotul Elia Pop a votat din toată inima pentru unirea Transilvaniei cu România, împlinind în acest fel atît voința generațiilor de înaintași, mandatul celor care l-au ales, precum și nestăvilita sa dorință de unitate politică.

Peste patru ani, în 1922, dascălul din Șomcuta Mare s-a stins din viață. Însoțit de tovarășii de luptă și de numeroasele generații ale foștilor săi elevi, Elia Pop a fost condus la locul de veci din cimitir. Prin contribuția-i plenară la cucerirea libertății naționale și înfăptuirea unității politico-statale, numele său a rămas înscris în istoria și conștiința poporului român.

Acum, cînd se împlinesc 65 de ani de la încetarea sa din viață, se cuvine să aducem un cald și binemeritat omagiu învățătorului Elia Pop, care și-a închinat toate forțele luptei poporului nostru pentru libertate și unitate națională.

Schitul Vovidenia

Între celelalte schituri ce înconjoară marea lavră a Neamțului, cel mai vechi și cel mai aproape de mănăstire este Vovidenia, nume ce și l-a împrumutat de la hramul bisericii — Intrarea Maicii Domnului în Biserică — și care în slavonă se spune „Vovidenie". În imediata vecinătate a schitului curge un pîrîiaș cu apă sărată (slatina), de unde și schitul s-a numit dintru primele începuturi „Slătioru", avînd ca hram pe Sf. Ierarh Spiridon. Așa cum ne este bine cunoscut, că majoritatea schiturilor și bisericilor noastre ființează pe locul altora mai vechi, lucru dovedit de cercetători, cu ocazia multor săpături arheologice, Vovidenia nu face excepție de la această regulă. Primul ctitor, despre care avem date scrise este Ioanichie viitorul episcop de Roman, după anul 1700. Ajuns la Roman, acesta va ridica cu a sa cheltuială o biserică de lemn și chilii, în locul celei vechi și dărăpănate. Noua construcție primește hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" și este sfințită de episcopul de Roman, Ioanichie, la 21 noiembrie, 1749 fiind înzestrată cu toate cele necesare serviciului divin, precum și stupi, terenuri, mori, acareturi gospodărești, pluguri, oi, vite etc. Deși la început dorește să fie independent, la numai trei ani de la sfințire îl închină mănăstirii Neamț. Fiind în relații bune cu domnul Moldovei Constantin Racoviță, schitul se bucură de anumite privilegii din partea acestuia. Către anii 1800 biserica a fost complet restaurată de către stolnicul Atanasie Gosan, ierom. Isaia și chir Ioanichie. Dar, la jumătatea secolului trecut, biserica este desfăcută și transportată în satul Lunca din Vînătorii Neamțului, servind pînă astăzi drept biserică parohială credincioșilor de acolo. În locul fostei biserici, cu inițiativa starețului Neonil (1843—1853) ce mai fusese stareț și mai înainte și cu cheltuiala și purtarea de grijă a ierom. Ghenadie și Andronic între 1849—1857 se zidește actuala biserică, cu cinci turnuri, dintre care unul central și patru laterale, cu elemente împrumutate din neoclasicism. Sfințirea bisericii de către arhiereul Marchian Florescu are loc în sept. 1857, păstrîndu-se ambele hramuri: Sf. Spiridon și Vovidenia. Noua construcție de plan treflat, luminoasă și încăpătoare a păstrat catapeteasma de la vechea biserică a lui Ioanichie, pictată de unul dintre zugravii monahi ai mănăstirii. Dintr-un manuscris al mănăstirii Neamț (nr. 180) aflăm că Biserica lui Ioanichie, avea la anul 1843, toate acareturile necesare bunei desfășurări a vieții monastice și culturale, între care: Bucătărie, chelărie, pitărie, văcărie, fierărie, hambar, odaie, odoare bisericești, manuscrise și tipărituri. Biblioteca mănăstirii Neamț, care însumează peste 15.550 volume, între care 549 manuscrise rare, păstrează cca 30 tipărituri ori manuscrise, foste ale Schitului Vovidenia, multe dintre acestea purtînd însemnări prețioase de la Episcopul Ioanichie, inițiatorul vietii monastice de aici. În anul 1874 întîlnim într-un manuscris însemnarea că Schitul Vovidenia avea o bibliotecă cu bibliotecar sau „păzitor de cărți" cum i se mai spunea în persoana monahului Damaschin Iacobescu, ceea ce denotă că avea un număr însemnat de cărți, încît necesita existența la schit a unui bibliotecar. Schitul fiind ceva mai retras de aglomerația din mănăstire a avut posibilități de viață ascetică intensă; mulți părinți îmbunătățiri în trăire, retrăgîndu-se din mănăstirea mare, aici la schit. Dintre aceștia, amintim pe Filotei și Varsanufie, ucenicul celui dintîi, mari postitori și împlinitori ai pravilei schimnicești.

Fie pentru faptul că Vovidenia nu era prea departe de Schitul Pocrov, înființat de episcopul Pahomie al Romanului, ardelean de origine și care avea în jurul său mulți ucenici din Ardeal, fie pentru faptul că în Ardeal, datorită uniației și stăpînirii habsburgice nu găseau înțelegere pentru a-și pune în practică înclinațiile și bunele intenții, ce totdeauna au călăuzit pe frații de peste munți, fie și pentru faptul că în urma lui Paisie la Neamț s-a creat un adevărat curent isihast, aici „domina elementul transilvănean". Precizarea apartine anului 1837, cînd dintre 51 de viețuitori, 35 erau de origine transilvăneană, avînd în supraveghere alți 12 frați, probabil tot ardeleni. Dintre aceștia unii au avut rosturi înalte în viața monahală a Neamțului, cum ar fi Dometian, fost econom, apoi egumen la Vovidenia și ceasul sfîrșitului îl găsește în scaunul stărețesc, al mănăstirii Neamț, pe care l-a cinstit între anii 1823—1834. Tot la Vovidenia se nevoiesc cu legatul cărților; Lavrentie și Ioachim, amîndoi veniți din Transilvania.

Dintre *egumenii* de la Vovidenia s-a păstrat numele lui Atanasie, Ioan, Ioanichie, Iorest, Teofil și Misail în sec. 18; Dometian, Petru, Gudil și Arsenie în sec. 19, iar în secolul nostru, pe Damaschin Trofin, Gherontie Brustureanu, Demenstene Tebeica, Nifon Corduneanu, Mina Prodan, Ilarie Ungureanu, Nazarie Chirilă, Gamalil Boboc și actualul egumen Iosif Gabor. Cel care a egumenit o perioadă mai lungă și a avut dragostea și timpul necesar pentru a aduce îmbunătățiri schitului a fost protos. Nazarie († 1978). Acesta a ridicat trei corpuri de case în locul celor vechi, a restaurat clopotnița, a inițiat ridicarea unui paraclis în locul altuia mai vechi, a mobilat biserica cu strană de stejar, frumos sculptate și a dispus pictarea acesteia. Pe lîngă erminia bisericească obișnuită, întîlnim aici foarte mulți cuvioși și ierarhi localnici, unii canonizați de memoria pămîntului străbun, care le păstrează o vie amintire. Dintre aceștia: Rafael de la Agapia, Vasile de la Moldovița, *Leontie* de la Rădăuți, Ioan de la Rîșca, Calinic de la Cernica, Nicodim de la Tismana, Teodor de la Sihla, Mavra din Ceahlău, Teofana din Valahia, Parascheva de la Iași, Filofteia de la Argeș, Ioan de la Prislop, Gavriil de la Neamț, Inochentie de la Pobrata, Antonie de la Cheia, Oprea Miclăuș, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara, Sava Brancovici Ioan Valahul, Daniil Sihastru, Paisie Ieroschimonahul, Dimitrie Basarabov, Grigorie Decapolitul. Ioan cel Nou de la Suceava, Nechita Romanul, Sava Gotul, Maxim al Ungro-Vlahiei, Chiril din Axiopolis, Efrem al Tomisului, Dasius din Durostor etc.

Pictura a fost executată „în tempera" de pictorul Constantin Călinescu și Dumitru I. Gabor, iar sfințirea bisericii a avut loc în iulie. 1969, de către regretatul arhiereu vicar al Iașilor, Irineu Crăciunaș-Suceveanul. Tot în ultimul timp s-au argintat și aurit o serie de icoane și obiecte de cult, cu cheltuiala unor părinți viețuitori aici sau la mănăstirea Neamț, schitul fiind dotat cu toate cele necesare bunei desfășurări a cultului liturgic zilnic. Tot în ultimii ani s-a terminat aici un frumos paraclis, pictat de ierod. Vartolomeu Florea de la Sihăstria. Între clopotele existente, unul poartă o inscripție din anul 1787, celelalte fiind mai noi. Una din casele schitului adăpostește astăzi, obiectele casnice, cărți și lucruri aparținînd scriitorului Mihail Sadoveanu, mare admirator al locului, care mai ales în ultimii ani ai vieții își petrecea verile în tovărășia părinților de la schit.

Schitul se întreține astăzi din grădina ce o are în administrație, cele cîteva vite, păsări ori venitul din slujbele ce se oficiază zilnic după pravila călugărească. Din șoseaua mare, o deviere de numai 300 de metri, pe o aleie de brazi asfaltată, ajungi fie cu pasul, fie cu alte mijloace de locomoție moderne, mai întîi la „Casa Sadoveanu", iar de aici la numai cîțiva pași îți apare schitul în toată splendoarea lui, restaurat și administrat excepțional, ca toate celelalte vetre monastice, prin permanenta purtare de grijă a întîistătătorului bisericii moldave, precum și a părinților monahi ce le au în păstrare și cu care s-au înfrățit, atît de mult.

Protos. *Ștefan Gușă*

Cumpătarea creştină

Între virtuţile creştine, trebuitoare pentru mîntuirea şi desăvîrşirea credincioşilor, un loc de frunte îl are şi cumpătarea. Cumpătarea este virtutea măsurii, adică virtutea care ştie să ţină măsura în toate, înlăturînd, din întrebuinţare, şi ceea ce este prea mult, ca şi ceea ce este prea puţin, ţinînd calea de mijloc.

Ca una care înlătură prisosul dăunător, cumpătarea este soră bună cu înfrînarea, iar pentru că ocoleşte şi lipsa păgubitoare, ea face casă bună cu dreapta socotinţă, pe care Părinţii cei duhovniceşti ne-o înfăţişează ca pe un izvor, rădăcină şi temelie a multor virtuţi.

Cînd vorbim despre cumpătare, ne gîndim mai cu seamă la măsura în ceea ce priveşte mîncarea şi băutura, la echilibrul în privinţa somnului, a îmbrăcămintei şi a vorbirii, precum şi la orice altceva ce se poate face cu prisosire şi cu lipsire, cînd ar trebui făcut cu înfrînare şi cu dreaptă socotinţă, adică cu măsură, cu cumpătare.

Spre a ne deprinde cu cumpătarea — în sensul ei de înfrînare de la ceea ce este prea mult — sfînta noastră Biserică dreptmăritoare a aşezat, pentru credincioşii ei, rînduiala postului. Potrivit rînduielii postului, credincioşii, în zilele hotărîte pentru post, nu pot să mănînce alimente de proveniență animală (carne, ouă, lapte şi derivate ale laptelui), ci numai hrană de proveniență vegetală, adică fructe şi legume. Efortul pentru împlinirea rînduielii postului, aşa cum ne-a dat-o nouă sfînta noastră Biserică, ne dă putinţa să ne deprindem cu înfrînarea şi să ne statornicim în cumpătare. Cine, însă, nesocoteşte rînduiala postului, nesocoteşte totodată şi virtutea înfrînării şi este departe şi de cumpătare, ca unul ce nu ţine seamă de îndreptarul dat anume pentru a birui plăcerea şi pentru a ne deprinde cu măsura. De altfel e ştiut că, potrivit cuvîntului spus de Domnul Hristos, „cel ce este credincios întru puţin şi întru mult este credincios şi cel ce este nedrept întru puţin şi întru mult este nedrept“ (Luca 16, 10).

Cel ce ţine rînduiala postului, merge pe calea cumpătării pentru că unul ca acela nu va fi greu să se oprească la vreme de la mîncarea peste trebuinţă, deci nu va ajunge să mănînce peste măsură, nici la îmbuibarea păgubitoare. Este ştiut că îmbuibarea cu mîncare aduce cu sine nu numai aşa-zisele boli de trai bun şi uneori grăbeşte chiar sfîrşitul acestei vieţi pămînteşti. De asemenea ea îngreuiază trupul pînă la aşa măsură, că cel îngreuiat cu prisosul mîncărilor nu este în stare să desfăşoare, în condiţii normale, activităţi specifice omului, cum ar fi studiul şi rugăciunea. Aceasta au înţeles-o bine şi cei de demult, care spuneau: „Cu pîntecele plin nu poţi studia cu plăcere“. Dar la o astfel de stare nu vor ajunge niciodată cei postitori, cei obişnuiţi cu înfrînarea, cei cumpătaţi.

Cumpătarea, însă, nu înseamnă pur şi simplu înlăturarea a ceea ce este prisositor, ci înseamnă totodată şi ocolirea a ceea ce este cu lipsă, a ceea ce este neîndestulător. În această privinţă, Sf. Antonie cel Mare atrage atenţia că „sînt unii care şi-au topit trupurile cu înfrînarea, dar pentru că n-au avut dreaptă socotinţă, departe de la Dumnezeu s-au făcut“. Iar Sf. Vasile cel Mare spune că „noi nu sîntem omorîtori de trupuri, ci de patimi“. Prin urmare, cumpătarea este deplinul echilibru între ceea ce este prea mult şi între ceea ce este prea puţin. Ea este calea de mijloc, pe care au mers toţi iubitorii de Dumnezeu.

Urmărind adevărata cumpătare la mîncare, întemeiat pe experienţă, Sf. Ioan Casian ne spune: „Regula înfrînării şi canonul aşezat de Părinţi acesta este: cel ce se împărtăşeşte de vreo hrană să se depărteze de ea pînă mai are încă poftă şi să nu aştepte să se sature“. Numai făcînd aşa poate dovedi omul că nu urmăreşte plăcerea, ci trebuinţa şi, deci, că este cumpătat.

În ce priveşte băutura de vin, care poate duce la beţie, — măcar că Sf. Ioan Gură de Aur spune că „nu vinul face beţia, ci necumpătarea“, — ostenitorii pentru mîntuire şi pentru desăvîrşire au fost şi trebuie să fie cu şi mai multă grijă, ca nu cumva din neluare aminte, şi din lipsa de cumpătare, să ajungă cineva la beţie, care, după cuvîntul sfîntului Ioan Gură de Aur, îl aseamănă pe om cu cei îndrăciţi, îl coboară în rîndul animalelor fără judecată şi îi întunecă mintea, ba uneori îl duce şi în primejdii de moarte. Aici se potriveşte foarte bine cuvîntul din popor: „Ce-i prea mult, nu-i sănătos“, precum şi cuvîntul unui îndrumător duhovnicesc, care zice: „Cine nu ţine postul Bisericii, ajunge să ţină postul doctorului“, adică regim alimentar dat de doctori.

Despre somn, mărturisim, în rugăciune către Dumnezeu, cu mulţumire că ne-a fost dat „spre odihnă de ostenelile trupului“, ceea ce înseamnă că ne este trebuitor pentru refacerea puterilor noastre. De aceea somnul ne este necesar, el fiind una din condiţiile de căpetenie ale vieţii noastre. O ştiu şi o înţeleg aceasta foarte bine mai ales aceia dintre oameni, care, din felurite pricini, nu pot dormi cît le este necesar, pentru a avea mintea limpede şi pentru a se simţi cu adevărat odihniţi. Este locul aici să spunem că, în privinţa somnului, cumpătarea nu înseamnă împuţinarea somnului pînă la ultima posibilitate, ci înseamnă numai „să nu te culci, cînd nu ţi-e somn“, cum învaţă una din îndrumările celor ce au gîndit bine, în vremile ce au trecut. Măsura somnului este măsura trebuinţei, iar trebuinţa se măsoară cu odihna. Am dormit destul, cînd ne simţim odihniţi. Odihna după somn este marginea cumpătării. A încerca să mai dormi şi după ce te simţi odihnit înseamnă a ieşi din sfera cumpătării în privinţa somnului.

Cel cumpătat la mîncare şi la băutură, cel preocupat de cumpătare în privinţa somnului, va fi cu grijă de a arăta cumpătare şi în ce priveşte îmbrăcămintea, adică în privinţa felului de a se îmbrăca, ţinînd şi în aceasta echilibrul. Omul cumpătat sau doritor de cumpătare nu va căuta niciodată podoabe sau lucruri prisoselnice nici în ce priveşte îmbrăcămintea; el nu va fi omul extravaganţelor şi al modei, ci va urmări totdeauna trebuinţa. Întru smerenie, el se va îmbrăca pentru sine nu pentru alţii. Unul ca acesta va fi cu grijă să nu atragă atenţia asupra sa, nici prin prisosire şi nici prin lipsire, nici prin lux şi nici prin neglijenţă, ci va fi cu grijă să facă de cinste numele de creştin şi Biserica drept măritoare al cărei fiu este, mai ales că această Biserică este Biserică a cuviinţei şi a cumpătării, îmbrăcată cu veşmînt luminat din apă şi din Duh, avînd să dovedească, prin fiecare credincios, adevărul că sîntem îmbrăcaţi în Hristos (Gal. 3, 27).

Ne-a mai rămas să spunem ceva şi despre cumpătare în vorbire, despre cumpătarea în felul de a întrebuinţa, după rînduială, darul cuvîntului, cu care sîntem înzestraţi şi care, şi el, trebuie folosit cu cumpătare.

A fost întrebat cuviosul Pimen: Ce este mai bine, a vorbi sau a tăcea? Şi a răspuns Părintele: „Dacă vorbeşti pentru Dumnezeu, e bine să vorbeşti, iar dacă taci pentru Dumnezeu, e bine să taci“. Din răspunsul cuviosului Pimen înţelegem că nu tăcerea în sine, sau cuvîntul în sine are importanţă, ci modul de întrebuinţare, scopul cu care se face. Pentru că a mai zis acelaşi cuvios: „Este om care toată ziua vorbeşte, dar nimic nu vorbeşte fără de folos; acela tăcere ţine. Şi este altul, care nici de cum nu vorbeşte, dar în inima lui osîndeşte pe alţii; acela totdeauna vorbeşte.“ Acestea ştiindu-le noi, ne dăm seama că adevărata cumpătare în privinţa cuvîntului nu stă, simplu, în a vorbi sau a tăcea, ci în a şti cînd anume să vorbeşti şi cînd anume să taci. Fără îndoială, însă, că numai cel ce ştie şi poate să tacă, cel ce s-a deprins cu tăcerea, poate să vorbească la vreme şi cu folos. Aşa cum am învăţat să vorbim şi vorbim în chip firesc, să învăţăm şi să tăcem, ca să vorbim totdeauna cu folos.

Ca să fim cumpătaţi şi în privinţa tăcerii, ca şi în ce priveşte cuvîntul, să avem în vedere mereu adevărul că „din vorbă multă nu vom scăpa de păcat“, ca şi zicătoarea din popor: „Vorba multă, sărăcia omului.“ Să ne gîndim mereu la cuvîntul Domnului Hristos: „Pentru orice cuvînt deşert (fără rost) pe care-l vor rosti oamenii vor da socoteală în ziua Judecăţii“ (Matei 12, 36).

Cumpătarea — ca de altfel înfrînarea şi dreapta socotinţă, care intră în cuprinsul ei — este o virtute cuprinzătoare, care trebuie să aibă în vedere toate acele manifestări ale vieţii umane în a căror componenţă intră şi plăcerea, şi care, tocmai de aceea, pot fi împlinite mai presus de trebuinţă şi de măsura cuvenită. Desigur, la aşa ceva s-au gîndit cei ce au rînduit ca, la slujba Sfintei Taine a Cununiei, să se spună, pentru miri, cuvintele: „Pentru ca să li se dea lor *cumpătare* şi roadă pîntecelui, spre folos, Domnului să ne rugăm.“

Privită în rostul ei personal şi social, cumpătarea ni se înfăţişează ca o virtute de mare însemnătate, ce trebuie dorită, urmărită şi căutată cu toată seriozitatea, ca să putem avea măsură în cele ce trebuie măsurate şi ca să avem şi folosul măsurii şi al echilibrului. Poate tocmai de aceea înţelepciunea poporului nostru a spus cu hotărîre:

„Cumpăna, nepoate,
E bună la toate.“

Protos. *Teofil Părăian*

Astra şi Tipografia arhidiecezană

În urma aprobării imperiale, în august 1850 îşi începe activitatea la Sibiu Tipografia arhidiecezană, fondată pe spesele episcopului Andrei Şaguna, ce va juca un rol deosebit la răspîndirea culturii în masele largi populare atît dincoace cît şi dincolo de Carpaţi. De serviciile Tipografiei arhidiecezane va beneficia decenii de-a rîndul şi Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român (Astra).

În primii ani cînd Astra (societate nesubvenţionată de stat ci finanţată numai pe cale particulară) se afla într-o situaţie economică precară, arhiereul A. Şaguna a tipărit la această tipografie actele Astrei gratuit, declarînd cu prilejul adunării generale de la Alba Iulia (1866): că „va veni timpul, cînd se va recunoaşte preţul actelor Asociaţiunii şi se vor căuta ca necesare antichităţii“. Prin publicarea actelor şi protocoalelor pînă la 1866, în broşuri anuale, s-a creat posibilitatea cunoaşterii mai bine a începutului activităţii Asociaţiei transilvane.

Ţinem să precizăm că pînă la 1918 multe din publicaţiile Astrei s-au tipărit la Tipografia arhidiecezană, cu excepţia „Transilvaniei“ între anii 1868—1878 şi Enciclopediei române. Sporadic, pînă la 1918, Asociaţia transilvană a mai tipărit unele lucrări la Tipografia poporului şi Iosif Marschal din Sibiu, A. Mureşianu (Braşov), iar după Unire capătă întîietate Tipografia Dacia Traiană (Sibiu). Peste o jumătate de veac Astra, prin intermediul Tipografiei arhidiece-

(Continuare în pag. a 8-a)

Mihai Sofronie

Pocăinţa . . .

(Continuare din pag. a 6-a)

de Biserica Sa va fi asemenea mlădiţiei de vie care se taie de la butucul viţei şi astfel se usucă, se aruncă în foc.

Pocăinţa este o necesitate religioasă şi o binefacere asupra sufletului credincioşilor şi asupra societăţii umane. Pentru aceasta pocăinţa ca aspiraţie spirituală, manifestată prin practici de purificare a sufletului, a existat în toate religiile.

Păcatul aduce întunecarea şi stricarea chipului dumnezeiesc în credincios încît Hristos-Domnul nu-şi mai recunoaşte chipul în cei păcătoşi (Matei 7, 23; 25, 12). Pentru aceasta Părintele ceresc ne cheamă stăruitor şi neîntrerupt pentru a ne întoarce la starea noastră cea dintîi. Aşa se face că chemarea la întoarcerea spre Dumnezeu şi spre sinea noastră curată şi nepervertită de păcat este prezentă insistent în întreaga Sfîntă Scriptură. Toată dumnezeiasca Scriptură exprimă o învăţătură despre pocăinţă şi o chemare pentru întoarcerea la Dumnezeu.

Evanghelistul Vechiului Testament, Isaia proorocul — în numele Domnului — îndemna stăruitor poporul ales: *„Întoarce-te către Mine, că Eu te-am mîntuit“* (44, 22) sau *„Mîinile voastre sînt pline de sînge, spălaţi-vă, curăţaţi-vă! Nu mai faceţi rău înaintea ochilor Mei. Încetaţi odată!* (1, 15—16). Dumnezeu prin glasul proorocului Iezechiel îndeamnă: *„Pocăiţi-vă şi vă întoarceţi de la toate nelegiuirile voastre, ca necredinţa să nu vă fie piedică. Lepădaţi de la voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou . . . întoarceţi-vă deci şi trăiţi“* (18, 30—32). Domnul cheamă la Sine pe fiii Săi: *„Întoarceţi-vă la Mine, zice Domnul puterilor, şi Mă voi întoarce şi Eu la voi“* (Zaharia 1, 3).

Atît începutul predicii Sf. Ioan Botezătorul cît şi cel al propovăduirii Fiului lui Dumnezeu întrupat cuprind îndemnuri la pocăinţă, la îndreptare: *„Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor!“* (Matei 3,2).

Sf. Ap. Petru îndemna după Pogorîrea Duhului Sfînt: *„Pocăiţi-vă şi vă întoarceţi, ca să se şteargă păcatele voastre“* (F. Ap. 3, 19), iar în a doua sa epistolă descoperă că Domnul îndelung rabdă pentru ca *„toţi să vină la pocăinţă“* (3, 9).

Sf. Ap. Pavel revelează ascultătorilor-filozofi din Areopagul Atenei că: *„Dumnezeu, trecînd cu vederea veacurile neştiinţei, vesteşte acum oamenilor ca toţi de pretutindenea să se pocăiască“* (F. Ap. 17, 30).

Cuprinsul Sf. Scripturi ne oferă şi numeroase exemple de întoarcerii la Dumnezeu, la o viaţă bineplăcută înaintea Lui şi folositoare oamenilor. Este suficient să amintim doar cîteva cazuri: se pocăieşte poporul ales în mai multe rînduri, de asemenea, locuitorii cetăţii Ninive — în urma predicii proorocului Iona —, la fel Iov, David, iar din Noul Testament Sf. Ap. Petru, tîlharul de pe cruce, Saul prigonitorul şi exemplul clasic, fiul risipitor.

*

Hristos-Domnul, după învierea Sa din morţi, a ridicat această trebuinţă spirituală şi virtute a pocăinţei la demnitatea de Taină dumnezeiască care împărtăşeşte har divin mîntuitor, generator de viaţă nouă. În această Sf. Taină episcopii şi preoţii — ca urmaşi legitimi ai Sf. Apostoli — cu puterea ce au primit-o de la Mîntuitorul Hristos dezleagă şi iartă, în numele lui Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh, păcatele mărturisite.

Pocăinţa adevărată este reaşezare a chipului lui Dumnezeu în noi şi sprijin de a ajunge la asemănarea cu El, este o reîntoarcere de la ce nu este conform naturii la ceea ce este potrivit naturii umane. Echilibrul şi armonia fiinţei umane, liniştea sufletească nu se poate reaşeza în noi decît atunci cînd ne întoarcem la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, cînd vom reveni în „casa părintească“, în braţele iubitoare ale Părintelui ceresc. Şi această lucrare de întoarcere la Dumnezeu şi rămînere în comuniunea Lui nu este un act temporar, ci trebuie să fie o străduinţe egală cu viaţa noastră pămîntească, căci *„omul cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi“* (II Cor. 4, 16). Îndemnul liturgic ne învaţă mereu: „Cealaltă vreme a vieţii noastre în pace şi întru pocăinţă a o săvîrşi.“

Să valorificăm cu multă înţelepciune vremea aceasta a anului bisericesc — rînduită „spre curăţirea sufletelor şi a trupurilor, spre înfrînarea poftelor şi spre nădejdea învierii“ —. Să luăm aminte la natura înconjurătoare care se pregăteşte de reînviere şi să ne renaştem şi noi la viaţa cea nouă, o viaţă a virtutii şi a faptelor bune. Să ne întoarcem şi noi din pustiul păcatului şi al lipsei de fapte bune în casa părintească. Să înlăturăm „roşcovele“ şi bălăriile păcatelor prin pocăinţa adevărată ca să ne putem apropia şi să ne hrănim cu *„Piinea cea vie care s-a pogorît din cer“* (Ioan 6, 51).

Maica Domnului

(Continuare din pag. 1-a)

totdeauna au respectat: Mama, Femeia, Fecioara. Iar Maica Domnului, în care sînt prezente toate cele trei calităţi, s-a bucurat mereu de cea mai mare cinste, din partea poporului nostru.

Icoana Maicii Domnului cu Fiul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, în braţe, era aşezată întotdeauna cu cinste în fruntea casei noastre româneşti şi în faţa ei îngenunchia tata, mama şi copiii, toată familia, şi se rugau cu evlavie şi încredere lui Dumnezeu şi în timpuri bune şi în vremuri rele.

O rază de lumină, de bucurie şi de speranţă, se revarsă întotdeauna de la icoana Maicii Domnului, în sufletul, în gîndul şi în viaţa părinţilor noştri, sporindu-le puterile, risipindu-le durerile şi întărindu-le vrerile cele drepte şi bune.

Cultul, supracinstirea, pe care noi creştinii ortodocşi, o dăm Maicii Domnului, îmblînzeşte, împodobeşte şi luminează chipul omului şi deschide drumul spre Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, şi prin El, spre Dumnezeu şi Tatăl nostru Cel din ceruri.

Niciodată cinstea pe care Biserica noastră a dat-o Maicii Domnului, n-a umbrit dumnezeiescul chip al lui Iisus Hristos, ci a sporit credinţa şi dragostea faţă de El, faţă de Cel ce S-a născut din Maica Domnului, faţă de Mîntuitorul lumii.

Supracinstirea pe care creştinii ortodocşi români au dat-o Maicii Domnului, i-a făcut aşa de frumoşi la suflet, aşa de senini la chip, aşa de buni la inimă, aşa de înţelegători faţă de semenii lor, şi faţă de cei de un neam şi de o lege cu ei şi faţă de străini.

Orice om, de orice neam sau de orice lege, toţi cei ce-şi căutau adăpost în ţara noastră, au fost primiţi cu iubire creştinească şi nu au fost batjocoriţi niciodată, pentru legea sau pentru neamul lor.

Legea nescrisă, legea omeniei, care a fost o lege sfîntă pentru poporul român, ocrotea pe oricine intra cu gînduri cinstite în casa noastră.

În casa românească, la loc de mare cinste strălucea icoana Maicii Domnului, şi aceasta asigura pe orice om, că atîta timp cît se află în casa în care, raza ocrotitoare a Maicii Domnului luminează viaţa oamenilor, nu i se poate întîmpla nici un rău.

Acoperămîntul Maicii Domnului, a ocrotit întotdeauna pe orice om, indiferent de neam sau de lege.

Nici o mamă nu face deosebire între fiii ei. Ea îi iubeşte deopotrivă şi pe cei buni şi pe cei răi. Ea se roagă şi pentru cei drepţi şi pentru cei păcătoşi. Şi Maica Domnului, care este maica noastră adevărată, Maica sufletească a întreg neamului omenesc, ca cea mai bună mamă, ocroteşte cu rugăciunile ei, pe toţi fiii lui Adam.

Pentru toate acestea, o singură dorinţă are şi Maica Domnului faţă de noi, faţă de cei ce sîntem fiii ei; să ascultăm Cuvîntul lui Dumnezeu şi să iubim pe Fiul Său, pe Domnul nostru Iisus Hristos, cu aceeaşi iubire infinită, negrăită, nemărginită, cu care ea L-a iubit.

După cum a zis către slujitorii de la Nunta din Cana Galileii, Maica Domnului, privind spre Fiul ei şi Dumnezeul nostru, zice şi către noi: „Faceţi orice vă va spune“ (In. 2, 5).

Ca şi în trecut şi acum, un creştin care cinsteşte cu adevărat pe Maica Domnului, este omul în sînul căruia înfloreşte sfinţenia, respectul şi dragostea, faţă de toţi cei ce iubesc adevărul şi dreptatea.

Cultul Maicii Domnului a rodit nenumărate virtuţi ziditoare şi nemuritoare în viaţa creştinilor, în viaţa tuturor fiilor Bisericii lui Hristos.

Cultul Maicii Domnului a izvorît în lume multă bucurie, linişte, înţelepciune şi pace.

Toţi cei ce cinstesc pe Maica Domnului se învrednicesc de har din harul ei, de lumină din lumina ei, de sfinţenie din sfinţenia ei, şi de mila lui Dumnezeu prin rugăciunile ei.

Astra şi Tipografia Arhidiecezană

(Continuare din pag. a 7-a)

zane, şi-a realizat programul cultural, care în acelaşi timp a contribuit şi la întărirea solidarităţii româneşti.

În continuare vom prezenta succint publicaţiile Astrei apărute la Tipografia arhidiecezană, începînd cu „Transilvania", organul Asociaţiei transilvane, ce se va tipări la Sibiu începînd din 1881.

Prin acordarea unei atenţii sporite istoriei, „Transilvania" a fost o armă extrem de eficace în lupta desfăşurată de românii transilvăneni pentru dreptate socială şi naţională. De-a lungul deceniilor în paginile ei s-au reflectat aspiraţiile româneşti, iar prin caracterul ei enciclopedic — istorie, ligvistică, literatură, economie, pedagogie, etnografie, folclor, morală — a contribuit la dezvoltarea culturii româneşti.

De la 1 ianuarie 1907 a apărut „Ţara noastră", în vederea răspîndirii culturii în masele largi ţărăneşti. Autorităţile nemulţumite de conţinutul publicaţiei, îi intentează mai multe procese de presă şi amenzi, pe motivul unei pretinse agitaţii în lumea satelor. După cum se ştie în primăvara anului 1907 izbucniseră răscoalele din România, iar I. Lupaş a fost condamnat la trei luni închisoare şi 200 coroane amendă pentru articolul *Toate plugurile umblă*. Pentru a nu pune în primejdie existenţa Asociaţiunii, comitetul central ia hotărîrea la 1 august 1907 de a scoate această foaie de sub egida sa, devenind O. Goga proprietar şi editor.

De la 1900 se editează *Biblioteca poporală* adresată tot maselor largi populare. Prin intermediul colecţiei s-au răspîndit într-un stil curgător cunoştinţe din diferite domenii, rezumîndu-ne la cîteva exemplificări: Gavril Todică, *Poşta, telegraful, telefonul;* I. F. Negruţiu, *Cultura cucuruzului;* I. Beu, *Cartea sănătăţii;* I. Lupaş, *Despre începutul neamului românesc;* A. Cosciuc, *Lucrarea pămîntului;* I. Agârbiceanu, *De la sate* şi altele.

În cadrul acţiunii de difuzare a cunoştinţelor prin mijlocirea cărţilor, nici secţia şcolară nu rămîne mai prejos, iniţiind din 1909 *Biblioteca tineretului*, pentru a oferi elevilor cunoştinţe potrivit vîrstei şi puterii lor de înţelegere. Pînă în anul 1912 au apărut nouă numere, dintre care menţionăm: *Puiul* de Ioan Al. Brătescu-Voineşti; *Vestitorii* de Mihail Sadoveanu; *Doi călăraşi* de C. Sandu-Aldea şi altele.

Tot la Tipografia arhidiecezană s-au tipărit numeroase cărţi ale Astrei, ce-au rămas ca opere de referinţă în cultura românească, enumerînd doar cîteva titluri: I. cav. de Puşcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române;* N. Togan, *Românii din Transilvania la 1733;* V. Bologa, *Monografia Şcoalei civile de fete;* I. Pop-Reteganul, *Poveşti din popor* şi altele.

Cu prilejul sărbătoririi a 125 de ani de la constituirea Asociaţiei transilvane, Muzeul judeţean de istorie al Complexului muzeal Sibiu a organizat la Primăria veche expoziţia specială *Astra în istoria poporului român*, vernisată la 6 septembrie 1986 în cadrul festivalului Cibinium.

În expoziţie s-a acordat un spaţiu larg activităţii editoriale, întrucît tipăriturile Astrei s-au ridicat la peste 2.600.000 de exemplare. În acest sector se expune o maşină de tipărit orizontală, semiautomată cu dimensiuni (3,60 m. × 2,30 m. × 1,60 m), fabricată în Germania la 1912, provenită de la Tipografia arhidiecezană. Multe dintre publicaţiile Astrei s-au tipărit pe maşina expusă, care la timpul său reprezenta o culme a progresului, tipărind 1600 coli pe oră. Această maşină de tipărit este un unicat al patrimoniului cultural naţional, reprezentînd, pe de o parte, o verigă a progresului tehnic, iar pe de altă parte rămîne un monument de cultură cu valoare instructivă şi educativă.

În activitatea editorială a Astrei, îndeosebi pînă la desăvîrşirea unităţii statale — 1 Decembrie 1918 —, Tipografia arhidiecezană a jucat un rol aparte, contribuind în cel mai înalt grad la realizarea programului cultural.

Mitropolia Banatului — CULEGERE DE PREDICI, Timişoara, 1984, 336 p.

Editura Mitropoliei Banatului îşi poate face un adevărat titlu de mîndrie prin cărţile valoroase şi mult apreciate care ies la lumina tiparului, prin aleasa selectare şi buna chivernisire care o caracterizează. Tot ce a apărut pînă acum în această editură poartă pecetea seriozităţii, bunului gust, vizînd ca scop final folosul duhovnicesc şi intelectual ce rezultă din acestea pentru cititorii care pot ajunge să şi le procure. Nu mai departe ca timp de finele anului 1984 a ieşit de sub tipar şi a început difuzarea unei cărţi ce va face mari servicii preoţilor, studenţilor teologi şi cititorilor de toate categoriile.

Culegere de predici, pe care doar o semnalăm, fiind grăitoare prin sine, dată fiind personalitatea ostenitorului şi purtătorului ei de grijă, I. P. S. Sa dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, cuprinde *Cuvîntări la cununii* (21 predici) şi *Cuvîntări la înmormîntări*, împărţite pe categorii: teme generale (9 predici), credincioşi nevîrstnici (2 predici), credincioşi tineri (5 predici), credincioşi maturi (7 predici), credincioase mature (3 predici), soţi — tată sau mamă (11 predici), credincioşi în vîrstă (6 predici), slujitori bisericeşti (8 predici), preotese (2 predici), colaboratori bisericeşti (3 predici), iar la *Anexe* patru studii teoretice foarte utile semnate de patru condeieri competenţi în materie de omiletică, precum şi Cuvîntări funebre din trecutul Bisericii (8 cuvîntări) şi Texte biblice pentru necrologuri, potrivit categoriilor de vîrstă şi de stări (16 pagini).

Fiecare din acestea oferă modele vrednice de urmat şi uşor de prelucrat şi adaptat de preoţi pentru situaţiile de pastoraţie ocazională legate de evenimente din viaţa păstoriţilor.

Diac. *Teodor Domşa*

EMINESCU — THE EVENING STAR OF ROMANIAN POETRY (Eminescu — Luceafărul Poeziei Româneşti), Pubished by the Department of Romance Languages, The University of Michigan, AnnArbor, 1986, 122 p.

Volumul pe care îl prezentăm aici conţine comunicările care s-au făcut în cadrul Simpozionului dedicat celei de a 135-a aniversări a naşterii lui Mihai Eminescu, Simpozion organizat în zilele de 18—19 ianuarie 1985 la Universitatea din Michigan în Ann Arbor şi la Institutul Internaţional din Detroit în S. .U. A.

Cea dintîi comunicare în cadrul Simpozionului a fost prezentată de către Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, intitulată: „Primele exegeze ale poeziei lui Eminescu în secolul al XIX-lea. În această comunicare Î. P. S. Sa a analizat trei cărţi — mai puţin cunoscute — scrise de autori transilvăneni despre marele nostru poet. Doi dintre aceşti autori au fost oameni ai Bisericii: canonicul Alexandru Grama de la Blaj şi Elie Cristea, cel care va deveni mai apoi primul patriarh al Bisercii Ortodoxe Române.

Grama, cu o carte de 213 pagini, publicată la Blaj în 1891, şi-a cîştigat titlul de detractor al lui Eminescu şi cu excepţia acestui aspect efemerismul pe care l-a prezis el gloriei poetului a fost, de fapt, răsplata cu care istoria l-a cinstit pe „exegetul" blăjean.

O perspectivă cu totul diferită este oferită de lucrarea lui Elie Cristea, *Eminescu, viaţa şi opera*, teză de doctorat a acestuia prezentată în limba maghiară la Universitatea din Budapesta în 1895 şi pe care Î. P. S. Mitropolit Antonie a publicat-o pentru prima oară în limba română în volumul *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Bucureşti, 1984, p. 249—289. Cea dintîi teză de doctorat despre Eminescu, lucrarea lui Elie Cristea reprezintă un studiu autentic şi riguros de literatură comparată.

Cel de al treilea autor transilvănean, I. S. Ordeanu, prin cartea *Eminescu, pesimist, profet, economist*, Bucureşti, 1899, a oferit o interpretare curioasă a pesimismului marelui nostru poet.

Aprecieri din comunicarea Î. P. S. Mitropolit Antonie privitoare la dragostea lui Eminescu pentru limba română şi poporul care a creat-o au fost reluate de prof. Norma Goldman în remarcile cu care a încheiat Simpozionul.

Părintele Arhim. Felix Dubneac din cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America a vorbit la Simpozion despre „Valorile creatoare creştine în gîndirea lui Eminescu". După descrierea climatului naţional în care s-a format poetul, sînt analizate cîteva poezii eminesciene cu conţinut religios. Marele poet este comparat cu alţi creatori de geniu ai literaturii universale ca Goethe, Milton şi Dante.

Un alt reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la acest simpozion a fost Dl. George Alexe, redactorul publicaţiei *Romanian Communion* din Detroit. Teolog şi literat, autorul comunicării „Spre o interpretare teologică a lui M. Eminescu" propune o înţelegere a poetului nostru naţional care să pornească nu dintr-o analiză a influenţelor care i-au putut veni din afară ci mai degrabă dintr-o apreciere a factorilor formativi de acasă cuprinşi în spiritualitatea ortodoxă.

Volumul comemorativ mai conţine următoarele prezentări făcute la Simpozionul din ianuarie 1985:

Prof. Radu Florescu, „Dracula în literatura română de la Budai-Deleanu la Eminescu"; Dona Roşu, „Aura eternităţii la Eminescu"; Angela Caracaş, „Eminescu şi literatura germană (Primele versiuni germane din Eminescu)"; Gabriela Rusu, „Eminescu, o experienţă a sufletului"; Norma Goldman, „O traducere aproape necunoscută din Eminescu, în limba franceză".

Cea de a doua parte a volumului cuprinde traduceri din creaţia poetică a lui Eminescu în limbile engleză, franceză, spaniolă şi chineză realizate pentru Simpozion şi citite de către autorii lor în cadrul acestuia.

Ultima secţiune a volumului este alcătuită din două liste bibliografice: o bibliografie selectivă a lucrărilor lui Eminescu publicate în România între 1884—1970 si o listă a lucrărilor de şi despre Eminescu aflate în Biblioteca „Harlan Hatcher" a Universităţii din Michigan în Ann Arbor.

Volumul publicat de Universitatea din Michigan se înscrie ca o importantă contribuţie spre o mai bună cunoaştere în lume a multiplelor dimensiuni ale creaţiei eminesciene.

Diac. *A. Jivi*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Trei cărţi excepţionale, în trei edituri diferite, se adresează iubitorilor de cultură şi istorie românească: 1. Zoe Dumitrescu Buşulenga,* Eminescu şi romantismul german *(Ed. Eminescu, 1986, 290 p.); 2. Eftimie Murgu,* Curs de filozofie ţinut la Academia Mihăileană, *1834—55; 1835—36 (Ed. Facla, 1986, 323 p., ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Victor Ţîrcovnicu); 3. Nicolae Densuşianu,* Dacia Preistorică, *reeditare cu text stabilit de Victorela Neagoe, Studiu introductiv şi note de Manole Neagoe (Ed. Meridiane, 1986, 735 p.).*

● *În colecţia „Etudes théologiques", editată de Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy — Elveţia (nr. VII, 1986, 167 p.) a apărut volumul* „Un regard orthodox sur la paix". *Printre alţi autori figurează cu un studiu bine întemeiat şi Pr. Prof. Dumitru Popescu:* „La paix comme bien naturel et comme bien moral" *(p. 106—119).*

● *Pe lîngă multele publicaţii româneşti care apar peste hotare, ne-a sosit una nouă intitulată:* „Ecouri româneşti din vestul Canadei", *editată de Pr. George Săndulescu din localitatea Kayville, Sask. Canada. Numărul de pe iulie-decembrie 1986 conţine pagini de istorie, o antologie poetică, un studiu teologic semnat de redactor, un articol despre izvoarele culturii şi civilizaţiei române (în l. engleză) şi ştiri din viaţa românilor din acea parte a lumii. Bogat ilustrată cu biserici şi peisaje româneşti, revista răspunde, fără îndoială, nevoilor spirituale ale românilor aflaţi departe de ţară şi le aduce ştiri de acasă, care să le potolească dorul şi nostalgiile. Îl felicităm pe Pr. Săndulescu şi dorim ca revista pe care a întemeiat-o, să se bucure de o viaţă lungă şi bine plăcută tuturor.*

● *Vasile Oltean răspunde la întrebarea:* Cine a compus melodia „Deşteaptă-te române"? (Astra, *anul XXI, nr. 2, 1987, p. 13). Dacă subtitlurile îi aparţin autorului (George Ucenescu, autorul melodiei, al treilea subtitlu, n. n.), atunci reiese că autorul melodiei nu este Anton Pann, cum a susţinut Iosif Naniescu, ci elevul lui Anton Pann, George Ucenescu. Din textul lui V. Oltean reiese însă că George Ucenescu, după propriile sale mărturisiri, i-a cîntat lui Andrei Mureşianu, la cerere, printre altele, cîntul* „Din sînul maicii mele" *care, plăcîndu-i poetului, acesta a scris apoi textul „Deşteaptă-te Române", constatînd că ambele se potrivesc foarte bine. Dar cine este autorul melodiei* „Din sînul maicii mele?"

● *Ion Topolog apare cu a 7-a carte din 1968 încoace:* „Urmaşii lui Euclid", *roman, Ed. Albatros, Bucureşti, 1986, 292 p. Multe înainte!*

● *Sub genericul „Românii în izvoare istorice străine" Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului publică în „Magazinul istoric" (anul XXI, nr. 2, 1987, p. 10 ş. u.) un interesant articol intitulat:* „Vechime şi statornicie românească". *Articolul pune în valoare informaţii aflate în* „Registrul de dijme papale" *dintre anii 1333—1337, şi în* „Catastiful de mile al Patriarhiei Ipekului de la 1660—1666", *din care reiese faptul că, încă din acele vremuri, în Banat exista un mare număr de preoţi şi o bună organizare bisericească. Multe din denumirile parohiilor menţionate, ca şi numele preoţilor, erau româneşti. Abia după 1718 stăpînirea habsburgică a început o politică de deznaţionalizare şi dezrădăcinare a satelor româneşti, odată cu înlocuirea lor cu colonişti străini, aduşi din alte părţi. Studiul demonstrează, încă o dată, dacă mai era nevoie, caracterul dintotdeauna românesc al Banatului.*

● *Iubitorii de cultură vor găsi, fără îndoială, noua carte a lui Alexandru Duţu:* „Dimensiunea umană a istoriei" *(editura Meridiane, 1986, 304 p.) nu numai un nou izvor pentru lărgirea orizontului lor, dar şi pentru intrarea în adîncime în multe din dimensiunile care alcătuiesc fenomenul cultural. Întreaga carte stă sub semnul primului capitol, intitulat: „Culturile văzute dinăuntru", şi investigaţiile merg în aceeaşi măsură spre culturile occidentale, ca şi spre cultura românească, mai importantă decît sursele — ca întotdeauna bogate — fiind propriile consideraţii ale autorului, descoperindu-ni-l încă o dată ca pe un călător de mare sensibilitate prin teritorii de idei complexe, interesante şi întotdeauna semnificative, pentru cel ce se vrea orientat în lumea ideilor şi în istoria mentalităţilor. E o carte asupra căreia diversitatea temelor blochează intenţia unor sinteze rezumate, cerîndu-se neaparat citită. E o carte din care mulţi pot învăţa multe.*

● *O carte care ar fi trebuit semnalată de mult, dar care nu se poate învechi niciodată, readucîndu-ni-l în amintire pe* Constantin cel Mare *(acesta e şi titlul cărţii) au scris Ion Barnea şi Octavian Iliescu (Bucureşti, 1982, 212 p.). Un capitol intitulat:* „Constantin cel Mare şi teritoriul României" *e semnat de I. Barnea (p. 92—124), reluînd şi demonstrînd cu mijloace ştiinţifice incontestabile menţinerea stăpînirii romane la Nordul Dunării, după evacuarea aureliană, şi alte aspecte ale politicii lui Constantin la Dunărea de Jos. Rămîne o carte de referinţă.*

Asupra aceleiaşi teme, I. Barnea a scris şi în „Sargeţia" (XVI—XVII 1982—1983, p. 259—266), reluînd problema în lumina descoperirilor paleocreştine din Transilvania şi a celor mai noi cercetări. Tot I. Barnea a publicat la Tesalonic în volumul „Timitico Afieroma", *în 1985 (p. 215—226), un important studiu intitulat:* „Les commencement du christianisme dans le territoire roumain à la lumière des documents archéologique". *Tot în Grecia, în „BYZANTINA" (t. XII, Tesalonic, 1985, p. 297—312) a publicat un interesant studiu intitulat* „Byzantinische bleisiegel aus Rumänien".

Acestea sînt numai cîteva din studiile lui Ion Barnea, care ni-l descoperă ca pe unul din cei mai asidui cercetători ai trecutului nostru, pornind de la dovezi materiale certe şi izvoare incontestabile, pe care le interpretează cu instrumentele specialistului şi ale iubitorului de trecut românesc.

● *O carte despre* „Miliţa Petraşcu sau modernitatea clasicului" *scrie Maia Cristea, cu o prefaţă de Ion Irimescu. Cartea îşi justifică valoarea şi prin aceea că ne descoperă linia de continuitate românească a lui C. Brâncuşi, maestrul Miliţei Petraşcu (Buc., 1982, 100 p.).*

● *O nouă carte despre George Coşbuc, în colecţia „Pe urmele lui...", a publicat Lucian Valea, aplecîndu-se în aceeaşi măsură cu iubire şi cu toate instrumentele cercetătorului, asupra vieţii şi operei marelui poet. (Bucureşti, 1986, 328 p.).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBL... ...STRA" ...SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 15 aprilie 1987 Nr. 15—16/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Luca şi Cleopa, martori ai învierii

Ziua Învierii ne oferă şi în anul acesta prilejul să ne amintim împreună acest mare eveniment petrecut acum aproape 2000 de ani, eveniment fără de care creştinismul n-ar exista. *„Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică e şi credinţa voastră“* scria Sfintul Pavel (I Cor. XV, 14), ca unul care, numai după întîlnirea cu Iisus cel înviat se convertise la noua religie. Altfel, probabil n-am fi auzit niciodată despre vreun Pavel!

Noi nu mai avem însă şansa să-L întîlnim pe Cel înviat. Nu sîntem contemporani cu El. Noi sîntem ca cei din a doua generaţie, care i-au crezut pe cei din prima generaţie de creştini, care L-au văzut pe Iisus mort şi înviat. Prin credinţă aşadar, putem totuşi deveni contemporani cu Iisus. Fiecare din noi devine prin credinţă un Pavel convertit, care recunoaşte în Iisus pe Fiul lui Dumnezeu şi Mesia. Şi nu numai un Pavel, ci şi un Toma, un apostol, o mironosiţă, unul sau una din cei care L-au văzut, precum cei doi care au călătorit cu El, pe drum de seară, în Duminica Învierii, spre Emaus: *Luca şi Cleopa*. Au vorbit cu El şi, unul din ei, Luca, a notat totul cu multe amănunte, ca martor ocular (Luca XXIV, 13—53).

Să ne reamintim faptele. Doi dintre ucenicii Domnului, nu dintre cei 12, mergeau pe jos, de la Ierusalim spre Emaus, o localitate „ca la 60 de stadii“, nord-vest, spre coasta Mediteranei. Unul din ei era desigur chiar cel care relatează întîmplarea, ca martor direct, viitorul evanghelist şi autor al Faptelor Apostolilor, *Luca*, iar celălalt, un necunoscut cu numele de *Cleopa*, poate, dintre cei 70.

Plecaseră înainte de amiază. Ca oamenii la drum pe jos, discutau despre una, despre alta, dar reveneau mereu la marea nenorocire la care participaseră neputincioşi cu trei zile înainte: moartea iubitului lor învăţător, pe cruce!

Văzuseră în Iisus un *„prooroc, puternic cu fapta şi cu cuvîntul înaintea lui Dumnezeu şi a tot poporul“*. Le părea sincer rău că nu li se confirmaseră speranţele că El ar fi putut fi Mesia, cel profeţit de prooroci şi aşteptat cu înfrigurare de tot poporul: *„Noi nădăjduiam că El este Acela, Care trebuia să izbăvească pe Israel.“* Pînă a treia zi tot mai aşteptaseră să se petreacă o minune, probabil amintindu-şi de unele cuvinte tainice ale Lui. *„Şi totuşi astăzi este a treia zi“*, se lamentau ei, şi nimic nu s-a petrecut. E drept că

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi
Mitropolit al Ardealului

Învierea lui Hristos izvor al misiunii preoţeşti

Minunea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos este pentru toţi creştinii dovada cea mai puternică a dumnezeirii Lui, temeiul credinţei creştine, cunună şi vîrf al tuturor celorlalte minuni săvîrşite de Hristos, argument al dumnezeieştii Sale învăţături.

Pentru slujitorii altarului de totdeauna ea are o însemnătate şi mai mare, este însăşi izvorul misiunii lor apostolice. De la ea şi prin ea se întreţine flacăra harului Divin în Biserică. Ea este farul luminos care călăuzeşte şi susţine activitatea pastorală a preotului.

Pe bună dreptate scrie Apostolul Pavel Corintenilor: *„Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră“* (1 Cor. 15, 14).

„Dar acum, continuă Apostolul, Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi“ (v. 20).

Fără adevărul Învierii Domnului propovăduirea învăţăturii creştine este zadarnică şi neavenită.

În timpul celor patruzeci de zile, de la înviere pînă la înălţarea la cer, Domnul nostru Iisus Hristos s-a arătat de mai multe ori Apostolilor, convingîndu-i, pe de o parte de adevărul învierii Sale, pe de altă parte în acest timp le-a dat putere de sus şi i-a trimis să vestească împărăţia cerurilor. Chiar în Ziua Învierii Iisus s-a arătat ucenicilor şi le-a zis: *„Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pămînt. Drept aceea mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le să păzească toate cîte am poruncit vouă, şi iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrşitul veacului“* (Matei 28, 18—19).

Cu aceste cuvinte se încheie Evanghelia după Matei. Sfîntul Evanghelist Ioan adaugă cuvintele: *„Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi şi zicînd acestea, a suflat asupra lor şi le-a spus: Luaţi Duh Sfînt. Cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine vor fi ţinute“* (Ioan 21, 21—23).

Din aceste texte biblice se desprinde adevărul că după Înviere Apostolii au primit o nouă misiune. În timpul activităţii Sale i-a pregătit, i-a învăţat şi i-a trimis de probă către oile cele pierdute ale casei lui Israel. Acum, după Învierea Sa, le-a dat putere de sus, a suflat Duh Sfînt peste ei şi le-a spus să nu se depărteze de Ierusalim pînă nu se va pogorî peste ei Duhul Sfînt, care îi va învăţa toate.

Misiunea lor avea să cuprindă pe *toţi* oamenii şi să înveţe *toate* cîte le-a poruncit, adică toată învăţătura pe care au primit-o de la El, nu numai una sau alta din aceste învăţături.

În acelaşi timp, Apostolii aveau făgăduinţa primirii Duhului Sfînt, Duhul Adevărului, care îi va călăuzi, îi va feri de rătăciri şi îi *„va învăţa toate“*.

Atît aria cît şi cuprinderea învăţăturilor precum şi misiunea Apostolilor avea caracterul universalist. Misiunea Apostolilor era de acum să înveţe pe toţi oamenii întreagă învăţătura dată de Iisus Hristos.

Puterea de a propovădui şi de a continua lucrarea mîntuirii, precum şi mijloacele harice ale apostolatului le-a dat Domnul după Învierea Sa. Astfel, Învierea devine izvorul misiunii de continuare a lucrării Mîntuitorului de către Biserică prin Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor.

În propovăduirea apostolilor minunea Învierii Domnului ocupă un loc central. Ei parcă au uitat pentru moment de celelalte minuni şi învăţături ale lui Iisus şi propovăduiesc în tot locul şi cu putere minunea Învierii. Propovăduirea lor capătă o direcţie şi un sens *hristocentric*.

Auzind Sfîntul Pavel despre credincioşii din Corint că sînt mereu întrebaţi: Cine sînt şi în cine cred? le scrie în prima epistolă: *„Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei sminteală, pentru păgîni nebunie. Dar pentru cei chemaţi şi Iudei şi Elini: pe Hristos puterea*

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

Continuitatea daco-romanilor în Dacia după retragerea aureliană

Adversarii tezei continuităţii dacilor pe vatra strămoşească afirmau că aici a avut loc un slab proces de romanizare. Pentru a justifica o asemenea teză, Robert Roesler, părintele acesteia, spunea că „în Dacia, pe un teritoriu slab populat, înconjurat de o populaţie răuvoitoare, s-a format o ţară pur colonială, în care romanismul n-a avut rădăcini adînci, pentru că nu se sprijinea pe baza largă şi sigură a unei populaţii cucerită şi sufleteşte. De aici uşurinţa cu care romanismul dintr-însa a putut să fie îndepărtat mai tîrziu şi să dispară fără să lase măcar atîtea urme cîte au rămas în Britania sau Noricum, unde el s-a şters după cum se şterge o lustruială“.

Ideea lui Roesler a fost reluată şi de alţi adversari ai continuităţii dacilor, între care menţionăm numele lui Hunfalvy, Buday, Treml. Dintre ei, Hunfalvy, de pildă spunea că în cei 165 de ani de ocupaţie nu s-a putut înfăptui romanizarea Daciei.

Acestora li se alătură şi adversarii tezei continuităţii din zilele noastre. În *Istoria Transilvaniei*, apărută la sfîrşitul anului 1986, la Budapesta, sub redacţia lui Köpeczi Béla, se susţine, nu numai că dacii nu s-au romanizat, ci şi că coloniştii neromani şi veteranii stabiliţi în Dacia nu erau romanizaţi. Interesele, în numele cărora ei susţin asemenea teze, sînt atît de puternice, încît nici în faţa dovezilor arheologice de necontestat, descoperite în numeroase locuri, şi care se înmulţesc de la o zi la alta, şi atestă faptul că populaţia din Dacia era romanizată, nu vor să cedeze, îndreptînd eroarea săvîrşită cu bună ştiinţă.

Împotriva unor asemenea neadevăruri vehiculate de adversarii continuităţii dacilor s-au ridicat o serie de istorici români şi străini. Dintre aceştia menţionăm numele lui C. Patsch, care, pe baza argumentelor arheologice vorbea despre „intensitatea extraordinară“ a procesului de romanizare petrecut în Dacia. Istoricul clujean Mihail Macrea, un bun cunoscător al problemei, în lucrarea sa „Viaţa din Dacia romană“ afirmă: „Succesul deplin al romanizării Daciei, în timpul relativ scurt, de abia 165 de ani, cît a durat stăpînirea romană în nordul Dunării, este în primul rînd o consecinţă a colonizării masive de la început a provinciei cu elemente romanizate aduse din tot imperiul, acţiune conştient continuată şi sprijinită apoi de împăraţii următori“. După cum arăta marele învăţat Vasile Pârvan, „romanizarea efectivă a dacilor supuşi se exercită asupra unei populaţii la care civilizaţia romană începuse să pătrundă cu cel puţin o sută de ani mai devreme“, şi mai departe el arată că „romanii pătrunseră mai întîi ca agricultori şi negustori (în Dacia — n. n.), în cele mai multe cazuri pe urmele grecilor şi pe drumurile folosite de ei“.

După cum se ştie, procesul de romanizare a dacilor a început înainte de războaiele din 101—102 şi 105—106, din momentul cînd cele două popoare au venit în contact, şi nici nu a încetat odată cu retragerea administraţiei romane din Dacia Traiană, ci el a continuat încă vreme de cîteva secole, timp în care populaţia autohtonă şi-a creat o limbă şi o cultură proprie. Pe lîngă continuarea procesului de romanizare în Dacia romană, a avut loc romanizarea dacilor liberi, care au pătruns în interiorul acestei provincii, precum şi a acelora care au continuat să trăiască la marginile ei, în Moldova, în regiunile Maramureşului, Sătmarului, Bihorului şi Aradului.

Subliniem faptul că populaţia de la nordul Dunării nu a întrerupt contactul cu Imperiul roman de la sudul fluviului. Iar acesta va continua să exercite influenţă, atît prin capetele de pod de la Drobeta, Sucidava-Celei, Daphne, Turris, Lederata etc., stăpînite de imperiu la nord de Dunăre, cît şi prin recucerirea teritoriilor abandonate, în timpul lui Constantin cel Mare şi Justinian. Astfel, că procesul de romanizare a dacilor, început în secolul II î. e. n., a durat pînă la sfîrşitul secolului VI e. n., cînd între cele două romanităţi nord şi sud dunăreană s-au interpus bulgarii, adică nu 165 de ani, cum afirmă adversarii continuităţii, ci aproape opt secole.

La temelia acestor afirmaţii stau descoperirile arheologice, lingvistice,

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. *Petru I. Dan*

ŞTEFAN CEL MARE

530 ani de la urcarea pe tronul Moldovei
— 12 aprilie 1457—12 aprilie 1987 —

Istoria patriei noastre este ilustrată prin luminoase personalităţi, care s-au identificat cu năzuinţele şi aspiraţiile poporului, din sînul căruia au ieşit.

Datorită evlaviei creştine şi patriotismului, cu care au fost înzestrati de la Dumnezeu şi în special prin faptele lor, au devenit pentru posteritate, un simbol al rezistenţei împotriva tuturor vicisitudinilor istorice.

Jertfa lor reprezintă un element de unitate, continuitate şi permanentă afirmare, a unui popor mic, dar cu o credinţă mare.

Memorabilele evenimente legate de aceste personalităţi, ne oferă momente de înălţătoare glorie românească, prin evocarea marilor şi vrednicilor noştri înaintaşi, „dătători de legi şi datini“, care cu trecerea timpului, se arată tot mai „netrecători“.

Aceste virtuţi şi însuşiri care i-au caracterizat întretin în conştiinţa urmaşilor lor, legătura prezentului cu trecutul şi de aici spre viitor.

Recunoştinţa urmaşilor lor, pentru tot ceea ce ne-au lăsat ca moştenire este cu atît mai vie, cu cît la tot pasul întîlneşti realizările epocii lor, ce stau la baza prezentului luminos care ne este hărăzit să-l trăim. Sînt mărturii ce timpul în curgerea lui nu le-a şters şi nu le va întuneca niciodată.

În vremea noastră se aud tot mai multe glasuri închinate cu respect faţă de toţi cei ce s-au jertfit pe altarul patriei, începînd cu Burebista şi Decebal şi continuînd, rînd pe rînd, cu alţii, contopiţi în veşnicia poporului român.

De fapt, în noi, trăiesc toţi înaintaşii noştri şi tot ceea ce gîndim şi simţim este gîndul şi simţirea lor, ajunsă pînă la noi. Noi sîntem prelungirea lor în istorie, aşa cum urmaşii vor fi prelungirea noastră. Trecutul e în prezent pentru că ei sînt prezenţi în noi, cresc şi trăiesc odată cu ţara şi trec în nemurire prin faptele lor. Căci înaintaşii noştri ne-au scris istoria cu faptele lor mărete, cu credinţa lor puternică în Dumnezeu şi cu dragostea lor nesfîrşită faţă de ţară.

Aşadar, cinstirea înaintaşilor noştri este: „foarte bun şi cuvios lucru . . . şi un sfînt şi cucernic gînd“ (II Macabei XII, 44 şi 46).

Astfel, în mersul vremii, anul 1987, aduce cu el împlinirea a 530 ani de la urcarea pe tronul Moldovei, a lui Ştefan cel Mare, la 12 aprilie 1457.

„Fost-a om trimis de Dumnezeu“, (Ioan I, 6) la timpul potrivit, pentru destinele Moldovei şi înnădirea veşniciei noastre pe firul istoriei naţionale.

Pe bună dreptate un vizitator anonim, în trecere pe la Mănăstirea Putna a făcut o consemnare în cartea de onoare a muzeului, astfel: „Tu ai purtat flacăra Romei şi Sarmizegetusei; Tu ai înviat spiritul dac“.

În vremea sa, Letopiseţul de la Putna, consemnează că, după biruinţa de la Doljeşti şi Arbic: „S-a adunat toată ţara cu Preasfinţitul Chir Teoctist şi l-au uns pentru domnie“, la locul numit Dreptate.

Din momentul în care Măria Sa s-a aşezat în moştenirea părintească, cu vrerea Celui de Sus şi învestit de ţară, cler şi popor, începe pentru Moldova, o epocă nouă, care n-a cunoscut-o pînă la el.

Toate domeniile de activitate au cunoscut o mare dezvoltare, pentru că în persoană Măria Sa se ocupa de bunul mers al treburilor Ţării.

Ecoul victoriilor militare, care au dovedit înalte virtuti patriotice, vitejie şi iscusintă, în păstrarea nestirbită a independentei pămîntului strămoşesc, care implica şi apărarea credinţei ortodoxe a pămînturilor, a răsunat departe în Europa.

Eroica sa rezistenţă, a atras preţuirea tuturor şi a impus respect chiar potrivnicilor.

Bogata activitate în domeniul construcţiilor cu caracter laic şi religios care impresionează şi astăzi prin soliditatea şi originalitatea lor, a edificiilor domneşti, a cetăţilor din interiorul ţării şi a celor de pe graniţe, prin numeroase locaşuri destinate cultului religios, devenite focare de mentinere şi răspîndire a culturii româneşti.

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierod. *Teofilact Ciobică*

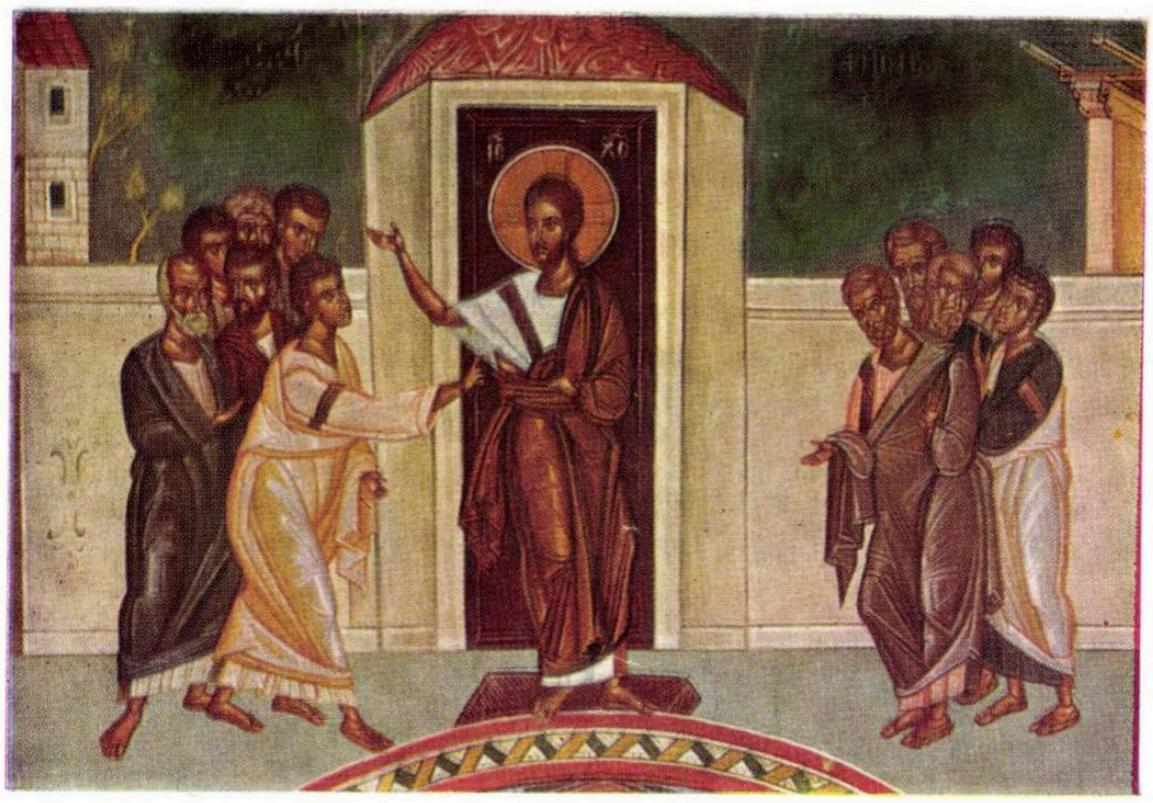

Luca şi Cleopa, martori ai Învierii

(Continuare din pag. 1-a)

nişte femei, mergînd dis-de-dimineaţă la mormînt, L-au găsit gol şi spuseseră că doi îngeri le-ar fi spus *„că El ar fi viu“*, dar au mers după aceea şi unii dintre apostoli să verifice faptul. Au găsit mormîntul gol, dar n-au mai găsit nici îngeri, nici *„pe El nu L-au văzut“*.

Mormîntul gol le dăduse de gîndit, dar pentru aceasta se puteau găsi unele explicaţii. Întîlnirea cu El ar fi fost singura convingătoare. Chiar mai convingătoare decît afirmaţia îngerilor. Erau „trişti“ (Lc. XXIV, 17), dezamăgiţi, descumpăniţi.

Toată această discuţie nu se purta însă numai între cei doi călători. Pe drum îi ajunsese din urmă un al treilea care mergea în aceeaşi direcţie. Va fi intrat îndrăznet între cei doi, sau se va fi alăturat smerit într-o margine, rămînînd un pas mai în urmă. Nu s-au uitat prea atenţi la dînsul. Discuţia îi interioriza şi priveau mai mult în ei înşişi şi în durerea lor, decît la noul tovarăş de drum. Era şi spre seară, iar soarele scăpătînd în depărtare în apele Mediteranei aşeza umbre tot mai pronunţate pe feţele lor, umbre care le scădeau văzînd cu ochii din precizia contururilor feţei şi le modificau culorile ochilor, ale frunţii, ale obrazului şi ale părului. Străinul a intrat şi el în vorbă: *„Despre ce grăiţi voi unul cu altul mergînd, şi pentru ce sînteţi trişti?“* Cleopa i-a răspuns într-un fel din care putem înţelege că era inimaginabilă o altă temă de discuţie în zilele acelea, decît cea despre Iisus. Aceasta ne dă şi dimensiunea evenimentului în conştiinţa publică. *„Au numai tu singur eşti străin în Ierusalim şi nu ştii cele ce s-au petrecut în el în zilele acestea?“* Călătorul acesta părea a fi într-adevăr străin de Ierusalim, căci insistă: Ce s-a petrecut? Si atunci ei îi povestiră despre judecata, moartea şi îngroparea lui Iisus, despre minunile şi învăţăturile Lui, despre speranţele ce-şi puseseră în El că ar fi Mesia şi despre dezamăgirea finală, deoarece Iisus fusese osîndit la moarte şi răstignit de către căpeteniile religioase şi civile, ceea ce nu mai corespundea cu gloria în care trebuia să-şi termine Mesia misiunea. Erau evident încurcaţi şi, în minţile lor, nu puteau împăca gloria vieţii şi învăţăturilor Lui, a puterilor Lui manifestate prin atîtea minuni, supranaturale, cu sfîrşitul Lui lipsit de glorie, în ruşine pentru El şi pentru ei, sfîrşit care răsturna irevocabil şi credinţa şi speranţele lor.

Şi atunci, în chip neaşteptat, străinul interveni în discuţie, evident iritat de felul cum interpretau ei evenimentele, dovedindu-le nu numai că nu era străin de cele întîmplate în Ierusalim, dar chiar că ştia despre evenimente mai multe decît ştiau ei, şi avea şi tîlcul lor cel adevărat, menit să-i scoată din încurcătura în care se aflau cu privire la ceea ce pentru ei fusese un sfîrşit lipsit de glorie şi o pierdere a speranţei: *„O nepricepuţilor, şi zăbavnici cu inima a crede toate cele ce au grăit proorocii! Nu trebuia oare Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa?“* Şi evanghelistul povesteşte mai departe: *„Şi începînd de la Moise şi de la toţi proorocii, le-a tîlcuit lor cele scrise despre El în toate Scripturile.“*

Cînd a înserat bine, au ajuns în Emaus, iar străinul *„se prefăcea că vrea să meargă mai departe“*. Fascinaţi de adînca lui cunoaştere a Scripturii şi mai ales de faptul că le dădea a înţelege că o anumită surpriză urma să le reînnoiască speranţele, că totul se petrecea după un program dinainte stabilit şi că ultimul act nu era acela pe care îl credeau ei, adică moartea, erau desigur interesaţi să afle mai multe. Un asemenea om nu trebuia scăpat din mînă tocmai acum. Cine ştie cîte tîlcuri şi fapte viitoare nu mai ascundea? Aşa că îl rugaseră într-un glas: *„Rămîi cu noi străine, căci ziua a trecut.“* Asupra nopţii nu era bine de călătorit, şi încă singur. Se lăsă înduplecat. Intrară în casă. Poate la unul din ei, poate la un prieten, poate la un han. Se aşezară la masă şi atunci se întîmplă ceva cu totul şi cu totul neaşteptat. El a luat pîinea şi binecuvîntînd-o, a frînt-o şi le-a împărţit-o. Şi în clipa aceea *„li s-au deschis ochii şi L-au cunoscut“*. Era chiar Iisus! L-au recunoscut în actul frîngerii pîinii şi al binecuvîntării? L-au privit din pricina aceasta mai atenţi, pentru că le amintise de El? Evanghelistul, n-a îndrăznit să dea altă explicaţie decît că recunoaşterea Lui în momentul frîngerii pîinii (Luca XXIV, 35), i-a copleşit ca pe nişte orbi cărora li se redăduse vederea.

Aşadar încă doi martori. Iisus înviase!

*

În afară de faptul că Luca şi Cleopa au devenit martori ai învierii, întîlnirea Lui Iisus cu dînşii mai are şi multe alte semnificaţii. Mai întîi, dacă urmărim evenimentul, vedem că tocmai în clipa în care cei doi, copleşiţi de entuziasm, ar fi vrut să-L îmbrăţişeze, să-I vorbească, să-L asculte, să I se închine, *„El s-a făcut nevăzut“*. Aşadar o nouă minune. Un nou Iisus. Acelaşi şi totuşi Altul, căci avea acum puterea de a se face nevăzut. Şi-apoi minunile s-au ţinut lanţ. Cei doi s-au întors „în ceasul acela“ la Ierusalim, ca să spună ucenicilor noutatea. Dar ucenicii o ştiau deja. Simon-Petru îl întîlnise şi el (Luca XXIV, 34).

Acum ştirile de la martori oculari veneau de pretutindeni şi se confirmau şi se întăreau unele pe altele. Şi pe cînd îşi povesteau şi cei doi întîlnirea lor cu El, se întîmplă ceva care îi ului pe toţi. La Emaus se făcuse nevăzut, ca şi cum s-ar fi volatilizat, transformîndu-se în spirit sub ochii lor şi dispărînd. Acum, din nimic, fără să intre pe uşă, fără să vină de nicăieri, s-a conturat deodată „în mijlocul lor; salutîndu-i cu salutul Său obişnuit: *„Pace vouă!“* Nu trebuie să ne mirăm că *„toţi s-au spăimîntat şi s-au tulburat“*. Nu trebuie să ne mirăm că tuturor *„li se părea că vedeau duh“*, adică ceea ce nu se vede, ceva din lumea cealaltă. Iisus era acum într-adevăr din ambele lumi în acelaşi timp. Purta acum trup glorificat şi voia să li se arate în slava Sa, spre a le confirma Învierea, a le întări credinţa şi a le risipi orice îndoială sau interpretare greşită a reapariţiei Lui. Să nu-i treacă vreunuia prin minte că n-a fost mort cu adevărat, dar nici că, mort cu adevărat, n-a înviat tot El, ci li se arată doar duhul Lui. Trebuia să-i apere de aceste două posibile explicaţii care n-ar fi fost adevărate.

Apărînd în mijlocul lor la Ierusalim precum dispăruse la Emaus, le-a dovedit că trupul său trecut prin moarte şi înviat era *acum* transfigurat, căpătase însuşiri noi, printre care şi pe aceea de a se face nevăzut sau văzut, după dorinţă, ca şi pe aceea de a fi în acelaşi timp sau în ciuda timpului pămîntesc, în mai multe locuri deodată, sau la mari distanţe dintr-o clipă într-alta.

Ce trebuiau să înţeleagă ucenicii din aceasta? Mai multe lucruri: Mai întîi că nu era om ca toţi ceilalţi, apoi că înviind şi-a descoperit pe înţelesul tuturor puterea dumnezeiască şi, în al treilea rînd, că acum dorea ca ei să fie convinşi *dincolo de orice* îndoială că El era Mesia, Fiul lui Dumnezeu, pentru ca pe această credinţă să clădească noua religie.

Şi ce mai trebuiau să înţeleagă ucenicii? Să nu cumva să lase uimirea să-i facă să-L creadă *duh*, deci trecut dincolo, dar nu întors aici, aşa precum a fost, deci că învierea era doar o înviere aparentă. Cei vechi credeau în apariţia duhurilor dar aceasta nu era deajuns pentru a crede că Iisus fusese şi era Mesia, dacă li se adresa din lumea duhurilor, ca duh. Iată pentru ce Iisus vrea să precizeze acest lucru, pentru că ştia că numai învierea adevărată, cu acelaşi trup, pe pămînt, cu trupul care fusese mort, numai aceasta îi putea convinge despre marea minune: *Învierea Sa din morţi*. De aceea, citindu-le gîndurile, îi cheamă la El, mustrîndu-i cu blîndeţe: *„Pentru ce vă tulburaţi şi pentru ce se stîrnesc asemenea gînduri în inimile voastre? Priviţi mîinile şi picioarele Mele, căci Eu însumi sînt; pipăiţi-Mă şi vedeţi că duhul n-are carne şi oase, cum vedeţi că am Eu.“* După aceea a şi mîncat peşte şi miere, în faţa lor. Şi lor tot nu le venea să creadă, spun evangheliştii cu sinceritate. Totul era prea extraordinar, prea neobişnuit, prea dumnezeiesc. Şi atunci Iisus, cum făcuse cu cei doi pe drumul Emausului, le explică şi lor toate proorociile vechi, necesitatea de a trece prin moarte tocmai pentru ca înviind să le dea proba ultimă şi definitivă a dumnezeirii Lui. Şi Sfîntul Luca mai spune: *„Atunci le-a deschis mintea lor ca să înţeleagă.“* Şi au înţeles.

Şi au mai înţeles ceva: că li s-a arătat, cum se va arăta mai apoi şi lui Toma (Ioan XXI, 24—29), şi lui Pavel (F. Ap. IX), ca să-i facă martori credibili ai Învierii, pentru generaţiile următoare, pentru noi cei de azi, pentru cei din viitor. *„Iar voi — le-a zis — sînteţi martorii acestor fapte.“* Ceea ce ei vor mărturisi toată viaţa lor, cei mai mulţi murind pentru această mărturie, dar neputînd să n-o dea. *„Noi sîntem martorii Învierii“* vor spune Petru şi Ioan mulţimilor (F. Ap. III, 15; II, 32). Sau şi mai limpede: *„Noi nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit“* (F. Ap. IV, 20).

Fiind trup şi duh, om şi Dumnezeu, apărînd şi dispărînd sub ochii lor, Iisus a vrut să-i mai înveţe pe ucenici, şi prin ei şi pe noi, încă un lucru. Că deşi se va înălţa la cer, va fi cu ei şi cu noi în permanenţă; că poate fi în acelaşi timp în cer şi pe pămînt, că nu trebuie să-L considerăm plecat, ci doar intrat în slava Sa, ascultîndu-ne rugăciunile şi supraveghindu-ne, nevăzut, destinele. *„Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului“* (Matei XXVIII, 20).

Un semn al prezenţei Sale între noi e desigur Sfînta Euharistie. Nu întîmplător Luca şi Cleopa L-au recunoscut în momentul frîngerii pîinii şi nu întîmplător El s-a făcut nevăzut exact în acelaşi moment. Pleca şi rămînea. Îi învăţa cum să-L aibă cu ei şi cînd nu este, şi cînd nu va mai fi cu trupul. Şi tot aşa, nu întîmplător a apărut în mijlocul apostolilor şi al altora (Luca XXIV, 33) întrupîndu-Se în faţa lor din ceea ce li se păruse a fi din nimic. A vrut să le arate că este şi va fi chiar şi atunci cînd li se va părea că nu este.

Aceste adevăruri ni le-au transmis *martorii învierii*, în rîndul cărora se înscriu cu o mărturie puternică şi plină de sensuri şi Luca şi Cleopa. Fie ca Mîntuitorul să ne deschidă şi nouă minţile şi inimile pentru ca mărturia lor să lucreze şi în noi aceeaşi credinţă care a încolţit şi a rodit în ei atunci, şi prin ei, peste veacuri.

Învierea Domnului se sărbătoreşte în fiecare an, primăvara, cînd natura reînvie în chip miraculos şi pămîntul şi pomii încep să rodească, florile şi fluturii îşi reaprind culorile, ca şi cum ar vrea să ne ajute să înţelegem mai uşor minunea de acum aproape două mii de ani a Învierii Domnului şi, prin ea, să credem şi în învierea noastră. *„Căci dacă Hristos a înviat, există înviere, şi atunci şi noi vom învia“*, precum ne învaţă, cu logica sa riguroasă Sfîntul Apostol Pavel (I Cor. XV, 12, 20, 22).

În numele acestei credinţe să ne bucurăm de Înviere. Să ne iertăm unii altora greşelile, ca şi Dumnezeu să ni le ierte pe ale noastre. Să ne ajutăm unii pe alţii şi toţi laolaltă să fim uniţi într-un cuget şi o simţire, în păstrarea legii noastre ortodoxe şi a pămîntului părinţilor noştri. Să ne apărăm adevărurile sfinte şi drepturile dăinuirii noastre neîntrerupte pe vatra strămoşilor noştri daco-romani, care aici în Transilvania şi-a avut inima.

Să sărbătorim Învierea Domnului potrivit tradiţiilor noastre româneşti şi ortodoxe bimilenare şi Harul Domnului să ne umple sufletele, să ne binecuvînteze casele, munca, familiile şi toate gîndurile şi faptele cele bune.

Învierea lui Hristos . . .

(Continuare din pag. 1-a)

lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu“ (1 Cor. 1, 23—24).

Ca unul care s-a învrednicit să-L vadă pe Hristos înviat, cînd mergea spre Damasc să prigonească pe creştini, Apostolul Pavel avea să spună: *„Cît despre mine, sînt bucuros să vă vestesc Evanghelia şi vouă, celor din Roma. Căci nu mă ruşinez de Evanghelia lui Hristos, pentru că este puterea lui Dumnezeu spre mîntuirea a tot celui ce crede“* (Rom. 1, 15—16).

Obligat să-şi apere misiunea împotriva detractorilor, apostolul o întemeiază pe faptul că este *martorul* care a văzut pe Hristos viu, de aceea se numeşte „rob şi apostol al lui Iisus Hristos“. „Oare nu sînt eu apostol? N-am văzut eu pe Iisus Domnul nostru? Nu sînteţi voi lucrul meu întru Domnul?“ (1 Cor. 9, 1).

Întristat de dezbinările care erau în Corint între creştini, Apostolul intervine cu autoritate, îi mustră şi îi îndeamnă la credinţa în Iisus Hristos, căci spune el: *„Nimeni nu poate pune altă temelie, decît cea pusă, care este Iisus Hristos“* (I Cor. 3, 11).

Hristos este Cel ce s-a răstignit şi a înviat pentru mîntuirea tuturor. A scris corintenilor care se socoteau ai lui Pavel, alţii ai lui Apolo, alţii ai lui Petru (Chifa) iar alţii ai lui Hristos. Fiecare, spune Pavel, să „ia seama cum zideşte“ căci fiecare va lua plata sa.

Noi sîntem ai lui Hristos, fiindcă El s-a răstignit pentru noi. Misiunea preotului este de a-i aduce pe credincioşi la **Hristos şi de a le** împărtăşi „darul **Domnului nostru** Iisus Hristos“. Există o singură laudă în misiunea preoţească, lauda de a munci pentru zidirea împărăţiei lui Dumnezeu în sufletul oamenilor.

După Învierea Domnului şi după pogorîrea Duhului Sfînt peste Apostoli misiunea lor a primit puteri noi, ei L-au vestit cu curaj. Nimeni şi nimic nu i-a putut abate de la această misiune.

Capitolul IV din Faptele Apostolilor ne arată cît de puternică era convingerea Apostolilor în Învierea Domnului şi cît de mare era rîvna misiunii lor de a-L vesti.

Sfinţii Apostoli Petru si Ioan fuseseră primii care au fost duşi în faţa sinedriului pentru că propovăduiau despre învierea lui Iisus si pentru că tămăduiseră un olog la templu „în numele şi cu puterea lui Iisus“. Atunci, mai marii arhiereilor le-au poruncit să nu mai propovăduiască despre Învierea lui Hristos. Iar Petru şi Ioan răspunzînd, au zis către ei: *„Judecaţi dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi decît de Dumnezeu. Căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut şi am auzit“* (F. Ap. 4, 1—26) şi slobozindu-i pe ei, au început *„să grăiască cuvîntul cu toată îndrăzneala“* (F. Ap. 4, 29).

Cît de puternică era convingerea Apostolilor în Învierea Domnului şi cît de mare era iubirea lor faţă de Iisus se vede din cuvintele Apostolului Pavel: *„Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Sînt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpînirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi nu vor putea să ne despartă pe noi de iubirea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus Domnul nostru“* (Romani 8, 38—39).

Dar Învierea Domnului este nu numai un temei de bucurie în activitatea pastoral-misionară a preotului ci şi un izvor de mîngîiere, de sprijin atunci cînd se abat asupra lui greutăţi. Uneori misiunea lui nu este înţeleasă sau este rău înţeleasă, atunci el nu trebuie să uite că este slujitor al lui Iisus prin care toate le poate birui. „Toate le pot în Hristos Cel ce mă întăreşte“. El nu deznădăjduieşte în faţa greutăţilor vieţii şi în faţa obstacolelor.

Mai spune Apostolul Pavel Corintenilor încît pare că ne-ar spune nouă: „Semeţia nu este bună. Oare nu ştiţi că puţin aluat dospeşte toată frămîntătura“? (I Cor. 5, 6).

În lumina Învierii Domnului misiunea preotului devine o slujire a vieţii. Sfîntul Grigore de Nazianz socoteşte că misiunea preotului nu se reduce la propovăduire sau la săvîrşirea Sfintelor Taine, ci este o dăruire totală şi neîntreruptă de zidire a credincioşilor în Hristos, de înnoire a vieţii, de slujire a binelui. Preotul este chemat să împrospăteze şi să înnoiască viaţa credincioşilor, să-i facă vii şi biruitori asupra păcatului. Propovăduirea şi slujba lui pornesc şi se întreţin prin credinţa în Învierea Domnului. El trebuie să fie mereu martor şi vestitor al Învierii Domnului şi „un fiu al luminii şi al învierii“. Căci Domnul a spus: „Eu sînt viu şi voi veţi fi vii“ (Ioan 14, 19).

ŞTEFAN CEL MARE

(Continuare din pag. 1-a)

Din fire foarte evlavios, Domnul Moldovei, ridica după fiecare luptă un locaş de închinare, drept mulţumită lui Dumnezeu, pentru ajutorul primit de Sus, ori completa cu noi zidiri pe cele existente.

Mănăstirea Putna, prima din ctitoriile Măriei Sale, ridicată între 1466—1469 şi sfinţită la 3 septembrie 1470, a devenit necropolă domnească şi un important aşezămînt de cultură, care a continuat şi în secolele următoare, cu şcoală de caligrafi, muzică bisericească, limbi clasice, discipline teologice, ateliere, spital. Aici călugări cărturari au scris cronici şi anale, cărţi necesare cultului, împodobite cu miniaturi în color, pe hîrtie şi pe pergament.

În arhitectură şi sculptură se distinge prin grija îndeaproape a Marelui Gospodar al Ţării şi măiestria meşterilor autohtoni, se reflectă talentul şi hărnicia acestui popor, dăltuit în piatră, lemn şi culori şi contribuţia la patrimoniul cultural naţional şi universal.

Pentru a ne da seama de felul în care înaltele virtuţi creştineşti şi patriotice ale Marelui Voievod, au impresionat poporul nostru peste secole, scriitorii de ieri şi de astăzi, au trebuit să-i sublinieze nu numai faptele ci şi credinţa sa puternică.

Aceleaşi virtuţi au impresionat puternic şi străinătatea. Contemporanii şi urmaşii ne-au lăsat numeroase mărturii:

Papa Sixt al IV-lea (1471—1484), îl numeşte „Atlet a lui Hristos“. Medicul venetian Matei de Murano, Bonfinius cronicarul oficial al regelui Matei Corvin, marii cronicari poloni Jan Dlugosz, Bernard Wapovschi, Miechowita, Martin Cromer, istoricul rus N. M. Karamzin şi alţii au rostit cuvinte de admiraţie la adresa lui.

Dacă atît de mult l-au apreciat şi admirat învăţatii străini, este de la sine înţeles cît de vie s-a păstrat de-a lungul veacurilor amintirea marelui domnitor, în conştiinţa poporului român, numindu-l: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, soarele, protectorul şi părintele Moldovei.

Este suficient să răsfoim cunoscuta culegere: „O samă de cuvinte“, a lui Ioan Neculce, Panegiricul Arhimandritului Vartolomeu Măzăreanul egumenul Mănăstirii Putna din 1762, „Faptele şi vitejiile lui Ştefan cel Mare şi Sfînt“, a lui Simion T. Kirileanu, romanul istoric „Fraţii Jderi“, ai lui Mihail Sadoveanu, Trilogia „Apus de Soare“, a lui Barbu Delavrancea, ca şi scrierile lui Dimitrie Onciul, Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Nicolae Iorga, Gh. Duinchevici, Manole Neagoe, George Dinograncea, ca să ne convingem de enormul prestigiu de care s-a bucurat.

Timpul lui Ştefan cel Mare, cel mai frumos din istoria Moldovei, este comparat de Constantin C. Giurescu cu „Epoca de Aur“ a anticilor greci conduşi de Pericle: „Niciodată ţara n-a fost mai întinsă, mai bogată şi mai respectată; Niciodată faima domnului ei n-a străbătut atît de departe, deopotrivă în Apusul creştin ca şi în Răsăritul musulman; niciodată nu s-au ridicat atîtea locaşuri civile şi bisericeşti într-o formă atît de desăvîrşită“.

Aici la Putna, Măria Sa şi-a stabilit reşedinţa pentru eternitate.

Osteneala eroică de 47 ani, două luni şi 3 săptămîni, dăruirea totală de sine, sînt acoperite de o lespede de marmoră de Carrara. Dar lespedea funerară nu l-a putut prinde nici ţintui pe loc, ci doar mărturiseşte că crugul vieţii lui pămînteşti, s-a înnădit aici la Putna pe crugul veşniciei.

Putna, pămînt greu de istorie, impune linişte şi îndeamnă la reculegere, pe toţi pelerinii ce trec pe lîngă cripta Ctitorului ei.

Putna, înseamnă cale, drum, potecă. Pe toate căile se poate veni la Putna. Şi astăzi ca şi în trecut şi în viitor.

Împlinirea celor 530 ani de la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare, găseşte Mănăstirea Putna, vestita sa ctitorie, complet reînnoită, cu un şantier ce pune în valoare ultimele obiective care asigură integritatea complexului muzeistic de importanţă naţională.

Pe lîngă toate aceste reînnoiri ale numeroaselor sale ctitorii, răsfirate în cele trei provincii româneşti, care menţin flacăra vie a istoriei patriei noastre, dar mai ales pentru vrednicia de apărător neîntrecut al gliei strămoşeşti şi al credinţei ortodoxe, poporul român, profund recunoscător, i-a durat în conştiinţa lui un altar, un monument mai trainic decît toate pietrele şi metalele.

Candela aprinsă la 2 iulie 1504, deasupra mormîntului său, a vegheat nestinsă şi va pîlpîi de-a pururi. Ea mărturiseşte că nu s-a stins nici dragostea şi nici recunoştinţa acestui neam.

Cu cît ne depărtăm mai mult de timpul în care a trăit, cu atît mai mult ne simţim mai aproape de el, cu atît umbra sa e mai măreaţă şi amintirea sa mai vie.

Pomenirea marelui vlăstar din neamul Muşatinilor, Ştefan cel Mare, permanentă şi pentru veşnicie, îmbracă an de an vîrstele timpului.

Continuitatea daco-romanilor...

(Continuare din pag. 1-a)

toponimice şi de altă natură. Din rîndurile lor fac parte piesele şi obiectele de influenţă romană găsite în vetrele aşezărilor şi cimitirelor de epocă, numeroase tezaure monetare, care dovedesc intense schimburi economice între daci şi romani în perioada secolelor II î. e. n.—I e. n., inscripţii care demonstrează folosirea alfabetului şi a limbii latine de către populaţia dacică înainte de cucerirea romană.

Din perioada ocupaţiei romane în Dacia s-au descoperit o serie de aşezări şi necropole ale populaţiei autohtone, fie mai izolate, fie alături de cele ale coloniştilor, în care există un bogat inventar de piese de influenţă romană. Acestora li se adaugă şi circa 3.000 de inscripţii latine, limbă şi scriere folosită de băştinaşi, nu numai în oraşele şi centrele economico-comerciale, ci şi în aşezările rurale împînzite cu militari şi veterani, şi care, pentru a comunica între ei, întrebuinţau latina populară sau rustică — cum o numea Constantin Daicoviciu.

Toate acestea dovedesc că procesul de romanizare a Daciei a fost intens şi rapid, încît „pe la jumătatea secolului al III-lea — după cum afirma istoricul Constantin Giurescu — înainte de retragerea legiunilor, Dacia era o ţară deplin romanizată". În timpul acesta, din contopirea dacilor cu coloniştii romani s-a creat o populaţie daco-romană latinofonă, care a constituit nucleul poporului român.

*

Adversarii tezei continuităţii dacilor pe vatra strămoşească, folosind ca principal argument afirmaţiile unor istorici romani — în special ale lui Flavius Vopiscus, care spunea că: (Aurelian) „a părăsit provincia întemeiată de Traian peste Dunăre, Dacia, disperînd de a o mai putea menţine şi-a retras din ea armata şi pe provinciali (sublato exercitu et provincialibus) — susţin că Aurelian ar fi retras toată populaţia din Dacia. Pentru a da o mai mare greutate acestei afirmaţii, Roesler aprecia că Vopiscus a fost „un istoric prea inteligent, care-şi întemeiază părerile sale pe o cercetare conştiincioasă a faptelor şi care dispunea de un bogat material istoric". Dar aprecierea lui Roesler este cu totul neîntemeiată, întrucît Vopiscus a scris istoria lui Aurelian la insistenţele unei rude a împăratului, şi care l-a sfătuit că nu trebuie să spună adevărul.

Adversarii continuităţii n-au ţinut seama nici măcar de faptul că numeroşi daci, locuiau în Dacia liberă, care nu trebuiau să se supună eventualelor ordine ale împăratului Aurelian de a-şi părăsi casele şi ţara.

Autorilor mai vechi care susţineau teza evacuării totale a Daciei în anul 271, li se alătură şi autorii *Istoriei Transilvaniei*, lucrare publicată la sfîrşitul anului trecut în Ungaria. „Este posibil — spun aceştia — ca nu întreaga populaţie să fi părăsit provincia, deşi nimic nu vine în sprijinul acestei posibilităţi. Oricum, pe baza celor arătate pînă acum se poate afirma că numărul celor rămaşi a fost nesemnificativ." Iar mai departe, consemnează: „Cercetarea arheologică veche de două sute de ani din Transilvania nu a putut oferi pînă acum o dovadă certă a continuităţii populaţiei romane din Dacia, care să poată fi luată în consideraţie."

Deşi teza abandonării Daciei de către întreaga populatie daco-romană — susţinută de adversarii continuităţii — a fost respinsă de istoriografia română, care s-a ocupat de această problemă, autorii *Istoriei Transilvaniei*, ediţia 1986, nu vor să renunţe la afirmatiile lor neconforme adevărului, denaturate şi jignitoare la adresa poporului nostru.

Ridicîndu-se împotriva adversarilor continuităţii şi a tezelor vehiculate de aceştia, istoricii români, pe baza izvoarelor documentare şi a argumentelor logice — le-au abordat şi combătut cu probitate ştiinţifică şi demnitate de cercetători.

„Un popor aşezat nu fuge niciodată în întregimea lui înaintea unei năvăliri —arăta A. D. Xenopol. Numai nomazii, care îşi duc viaţa în căruţele lor, umblînd din loc în loc, se pot strămuta cu totul. Se poate oare găsi un singur exemplu în istorie unde un popor întreg aşezat să fi părăsit ţara sa pentru a căuta scăparea aiurea? Pentru ce oare singură Dacia să fi făcut excepţie de la această obştească lege?"

„Teza unei evacuări totale a populaţiei din Dacia, condamnată de critica izvoarelor — subliniază istoricul Radu Vulpe — este respinsă şi mai mult de realităţile generale ale vieţii omeneşti şi de ordinea firească a lucrurilor. Teritoriile Daciei Aureliene de pe malul drept al Dunării şi din Balcani nu ofereau nici întinderea, nici mijloacele de trai ale Daciei Traiane şi nici nu erau depopulate pentru a primi pe toţi locuitorii acesteia pînă la ultimul om."

Iar istoricul Constantin C. Giurescu, referindu-se la această problemă consemna: „Părăsirea Daciei sub Aurelian trebuie înţeleasă în sensul că s-au retras peste Dunăre legiunile, funcţionarii şi o minoritate a populaţiei civile, aceea bogată, care, cu banii ei, putea trăi oriunde. Marea majoritate însă a populaţiei satelor şi oraşelor, plugarii, păstorii, meseriaşii, micii negustori, descendenţii direcţi ai dacilor autohtoni romanizaţi şi ai veteranilor, au rămas pe loc, sub noii stăpîni, goţii, cărora le-au plătit dări şi dijme. De altfel, goţii luaseră în stăpînire Dacia în calitate de federaţi, adică aliaţi, obligîndu-se să nu mai atace imperiul, ba chiar să-i dea ajutor împotriva altor năvălitori. Nu e vorba, aşa dar, de o părăsire în mîna unor adversari neîmpăcaţi, care să distrugă totul, aşezări şi oameni, în ţara cucerită." În continuare, el spune: „Istoria ne arată că, în toate timpurile şi la toate popoarele, mulţimea, aceea legată prin îndeletnicirile ei de pămîntul care o hrăneşte, mulţimea nu fuge. N-au fugit nici galo-romanii în faţa francilor, n-au fugit nici italicii în faţa goţilor şi apoi a longobarzilor, n-au fugit deci nici daco-romanii în faţa goţilor, cum nu vor fugi, un mileniu mai tîrziu, în faţa tătarilor."

Ideea părăsirii Daciei de către întreaga populaţie daco-romană a fost respinsă nu numai de istoricii români, ci şi de numeroşi istorici şi învăţaţi străini. Unul dintre aceştia a fost mitropolitul Ştefan Stratimirovici de Carlovit, care în 1806 susţinea că „mărturia lui Vopiscus din această expresie «*sublato exercitu et provincialibus*» şi a lui Eutropius «*abductos Romanos ex urbis et agri Dacia*» cel mai bine şi probabil aşa se poate înţelege dacă spunem că romanii şi-au retras de acolo armata lor, toate garnizoanele şi toţi funcţionarii care au aparţinut armatei sau aşa-zis conducerii, şi poate pe toţi cetăţenii romani care s-au distins prin proprietăţi şi prestigiu, care au putut şi au vrut să plece. Acolo au lăsat întreaga prostime (vulgus ignobile, colluviem) a acelui popor, care întotdeauna a alcătuit cea mai mare parte a locuitorilor, neputînd afirma că ei (romanii) au retras, în afară de funcţionari, orăşeni şi familiile ilustre, şi marele număr al prostimii de acolo, răspîndită pretutindeni prin acei munţi şi dumbrăvi, majorată în timp de mai mult de un secol şi jumătate (între 106—271 cît timp romanii au stăpînit acolo), obişnuită cu acele regiuni, cu clima, cu felul şi obiceiurile sale, decît să fie retrasă vrînd sau nevrînd. Această ultimă posibilitate este aproape imposibilă la oricare popor, mai ales în timp scurt, numai dacă este întrebuinţată forţa, despre care însă, nu ştim nimic. Totuşi, putem presupune că acea prostime, după exemplul celorlalte, din Italia şi din alte regiuni ale Imperiului roman invadate de barbari, a vrut să rămînă pe loc şi să se unească cu prostimea invadatorilor. A fost imposibil şi în acelaşi timp probabil că romanii să nu dorească ca pe întreg poporul colonizat acolo de Traian să-l transfere în acea vastă provincie, ci, dimpotrivă, au transferat funcţionarii, orăşenii şi poate pe nişte colonişti, pe care i-au aşezat în dreapta Dunării, în Moesia, aşa încît cel mai mare număr al poporului simplu a rămas pe locurile lui."

Prestigiosul istoric E. Gibbon afirma că împăratul Aurelian a retras din Dacia numai armata, iar aici „a rămas, totuşi, un număr considerabil din locuitorii săi care se îngrozeau mai mult de pribegie decît de stăpînul got. Aceşti romani decăzuţi au continuat să slujească împeriului, atrăgînd la viaţa civilizată pe barbari, pe care i-au făcut să se lege chiar de Roma".

Istoricul J. Jung considera că românii din Dacia sînt, fără îndoială, urmaşii dacilor romanizaţi, care au rămas în ţara lor; împăratul Aurelian nu a retras din Dacia decît o parte din colonişti, mai ales din cei bogaţi, însă marea majoritate a populaţiei, care cunoscuse destule greutăţi în timpul stăpînirii romane, a continuat să trăiască sub noii stăpîni, goţii.

Unul din cei mai buni cunoscători ai epocii lui Aurelian, istoricul L. Homo, de asemenea, susţine că nu a fost posibilă părăsirea Daciei de către toată populaţia daco-romană. „Toute la partie de la population qui vivant à proximité des camps légionnaires: families des soldats, vétérans retirés du service, marchands etc., a suivi l'armée sur la rive droite du Danube. Mais il dut rester dans les campagnes un grand nombre d'anciens habitants qui vivaient en bon accord avec les Goths, et n'avaient aucun intérêt à abandonner la province".

Jacques Beiller, un alt mare istoric, arată că „o plecare în masă (a locuitorilor) ar fi fost inexecutabilă fără război. Goţii, înaintea cărora se retrăgeau romanii, n-ar fi admis o evacuare a întregii populaţii civile. Dacă această populaţie se acomoda noului regim, Aurelian n-avea nici un motiv să se arate mai intransigent decît ea. Înclinăm deci a crede că Dacia n-a fost evacuată complet la 275".

Iar C. Patsch se referă la faptul că viaţa în Dacia Traiană a fost destul de neliniştită înainte de retragerea aureliană, astfel încît cei ce au reuşit să se acomodeze cu ea au rămas pe loc; cei care-şi temeau averile vor fi părăsit provincia chiar înainte de evacuarea oficială.

Unul din argumentele care infirmă teza strămutării unei populatii atît de numeroase la sud de Dunăre este acela *că pretinsa strămutare nu a lăsat nici o urmă materială în locurile unde se presupuse că ar fi avut loc*, nici urme scrise, nici altele relative la aşezările unde s-au adăpostit noii veniţi.

După calculele sale, învăţatul Vasile Pârvan aprecia că „avem pentru Dacia lui Traian un milion de locuitori la anul cînd a venit porunca să părăsească toţi ţara. Şi, zicem noi: dacă milionul ăsta de oameni a trecut tot la miazăzi de Dunăre, cum spun cele vreo două-trei scrieri vechi după care s-au luat învăţaţii cei noi, atunci nu se poate să nu găsim dincolo de Dunăre, în ruinele şi pe pietrele scrise, ce ni s-au păstrat destul de multe din vremea aceea, semne că la anul 270 după Hristos populaţia de acolo s-a înmulţit dintr-o dată cu un milion. Dacă nu oraşe, măcar sate mai multe, dacă nici sate nouă, măcar lărgirea celor vechi, trebuie s-o întîlnim în semnele scrise ale vremii aceleia: ruine, pietre scrise, cărţi vechi cu nume de oraşe şi sate de atunci, nu arată, în afară de botezarea de către stăpînire a unor bucăţi de pămînt de aici cu numele Daciei pierdute, nici o schimbare în anii de după 270. Tot atîtea sate, tot atîtea oraşe, tot atîta bogăţie şi sărăcie şi înainte şi după anul aşa zisei noastre strămutări. Atunci, unde a intrat mulţimea aceea de oameni? Că nu un milion, ci numai cinci sute de mii, ba chiar şi numai o sută de mii să fi fost şi tot s-ar fi păstrat vreo urmă".

Unii istorici străini, combătînd teza privitoare la strămutarea întregii populaţii din Dacia la sud de Dunăre, au consemnat faptul că şi migratorii aveau nevoie de o populaţie stabilă în această provincie, în propriul lor interes. Dintre aceştia ne oprim asupra lui E. Gamillscheg, care arată: „Germanii, care au venit înaintea gepizilor în Dacia şi Panonia, vandali, goţi etc., nu se puteau dispensa de braţele populaţiei autohtone, care trăia din munca pămîntului. Ei erau siliţi s-o cruţe, întocmai ca francii în Galia şi goţii şi longobarzii în Italia. Aceşti daci romanizaţi, panoni şi iliri erau pe jumătate liberi: deposedaţi fură numai marii proprietari".

În legătură cu interesul migratorilor faţă de populaţia băştinaşă, care le asigura hrana, este concludent conflictul dintre Attila şi Imperiul bizantin din cauza populaţiei romanizate fugite pe teritoriul acestuia. „Regele hunilor ameninţă cu război pe împăratul bizantin dacă nu i se vor restitui şi nu vor fi expulzaţi acei romani care îi cultivă pămîntul cucerit de el".

Un alt argument care pledează în favoarea rămînerii populaţiei autohtone în Dacia îl constituie starea de libertate de care aceasta se bucura în condiţiile de dominaţie mai mult nominală a migratorilor, faţă de aceea din timpul administraţiei bine organizate a romanilor. „Într-un glas se roagă ţăranii romani — arată Silvianus, unul din scriitorii epocii imperiale tîrzii — să-i lase a trăi cu barbarii... Şi apoi să ne mirăm că nu pot fi învinşi goţii, cînd sătenii sînt mai bucuroşi să fie cu ei decît cu noi". Referindu-se la acelaşi fapt, un cronicar sirian spunea că avarii şi slavii se adresau populatiei autohtone supuse, zicînd: „Semănaţi şi seceraţi, noi avem să vă luăm numai o parte".

Teza neştiinţifică a părăsirii Daciei de către daco-romani în anul 271 a fost infirmată de dovezile arheologice descoperite pe tot cuprinsul ţării. Este vorba de foarte numeroase aşezări şi cimitire, din secolele III—V, care dovedesc o locuire intensă şi aproape uniformă din punct de vedere cultural. Dintre acestea menţionăm descoperirile făcute la Bratei, Alba Iulia, Cluj, Iernut, Lechinţa de Mureş, Moigrad (Porolissum), Proştea Mică, Sarmizegetusa, Sărăţeni, Sfîntu Gheorghe, Turda (Potaissa), Soporu de Cîmpie etc.

Toponimia, folclorul şi etnografia aduc alte dovezi care atestă faptul că daco-romanii şi apoi românii, în vremuri de restrişte, nu s-au retras la sud de Dunăre, ci în locuri mai adăpostite, revenind apoi la locurile natale în momentul cînd pericolul a trecut.

Pe baza izvoarelor istorice, care s-au îmbogăţit de la an la an şi a argumentelor logice, istoriografia românească şi o serie de istorici străini au ajuns la concluzia că populaţia daco-romană nu a fost evacuată din Dacia Aureliană în anul 271, ci a rămas pe vatra strămoşească, fiind nevoită să facă faţă singură, prin propriile-i forţe, neamurilor migratoare ce aveau să treacă peste teritoriile sale. În acelaşi timp, ea a dat naştere unui nou popor, cu o limbă şi o cultură nouă, poporul român.

În faţa adevărului istoric, demonstrat cu ajutorul descoperirilor arheologice şi cu dovezi de altă natură, pînă la urmă şi adversarii cei mai înverşunati ai tezei abandonării Daciei de către întreaga populaţie daco-romană vor trebui să recunoască evidenţa faptelor şi să dea dovadă de rigoarea şi probitatea ştiinţifică necesară.

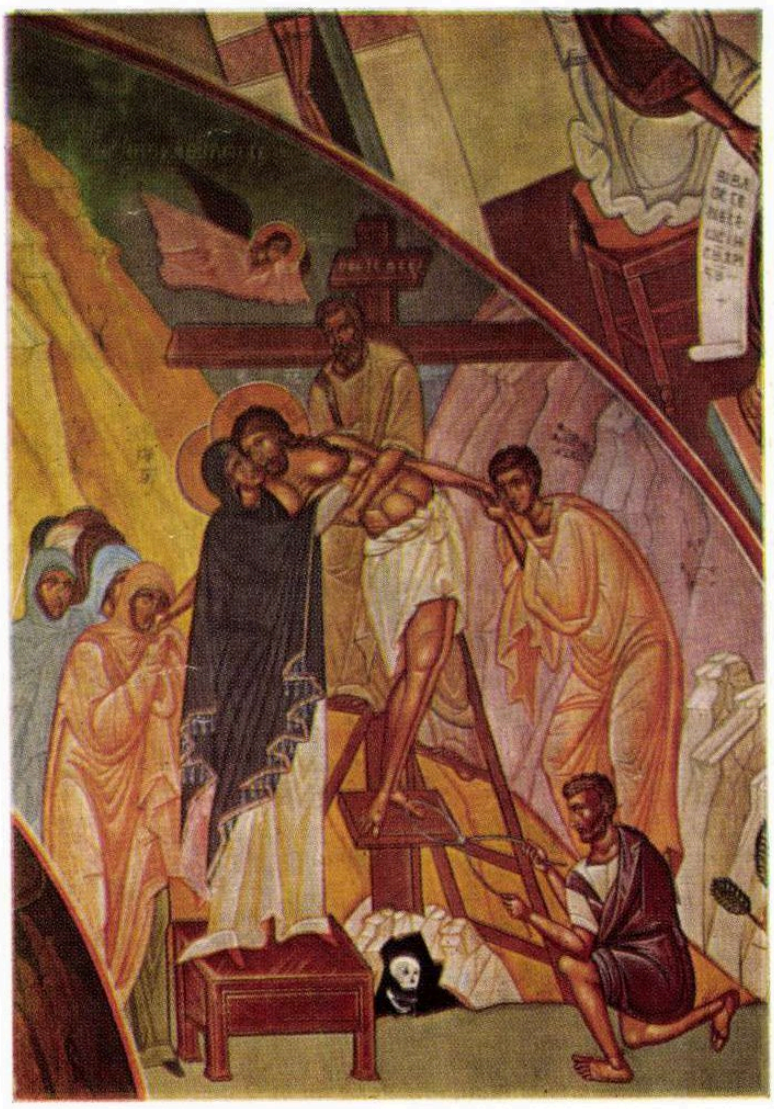

„Cei credincioşi pentru cei chemaţi să ne rugăm"

Într-una din cîntările de la Canonul Paştilor, adresîndu-se întregii Biserici, marele imnograf, care se pare a fi fost Sfîntul Grigorie Teologul, spunea cu un înţeles valabil pentru toate veacurile: „Ridică împrejur ochii tăi, Sioane, şi vezi, că iată au venit la tine fiii tăi, ca nişte făclii de Dumnezeu luminate, de la apus şi de la miazănoapte şi de la miazăzi şi de la răsărit, întru tine binecuvîntînd pe Hristos în veci".

Într-adevăr, măreaţă evocare trezeşte în inimile creştinilor această venire a tuturor fiilor luminii atunci cînd vin cu toţii, din toate veacurile şi din toate neamurile, să binecuvinteze, prin Biserică, pe Hristos întru toţi vecii! Desigur că sărăcia cuvintelor noastre nu-i în stare să exprime toată plenitudinea acestei măreţii copleşitoare, pe care ne-a adus-o venirea Domnului Hristos în trup omenesc precum şi micşorarea Lui pînă la mărimea robului mort pe cruce pentru toţi, dar bogăţia de lumină şi de fericire, pe care o revarsă peste toţi învierea Lui din morţi, ne dă, iată, prilej să binecuvîntăm cu toţii pînă în veacul veacului adevărul că El „pentru noi şi pentru a noastră mîntuire" a venit şi că începînd de atunci vom putea reînnoi pînă la nesfîrşit convingerea că prin învierea Domnului „prăznuim omorîrea morţii, sfărîmarea iadului şi începutul altei vieţi veşnice". Dar, fără să umbrim cu nimica nimbul de lumină şi de veselie al praznicului de azi, să evocăm totodată şi un alt capitol de mare importanţă din istoria creştinismului, peste care trecem poate prea uşor de fiecare dată cînd se săvîrşeşte sfînta Liturghie. E vorba de rugăciunile pe care „cei credincioşi" sîntem datori să le facem de fiecare dată pentru „cei chemaţi". În fond, cine mai sînt şi ce vreau să ne mai spună, astăzi, după atîtea veacuri, aceste două categorii distincte de membri ai Bisericii? Cu atît mai mult cu cît ei ne-au rămas de aproape 1500 de ani ca o restanţă, pe care poate nu toţi cititorii acestor rînduri şi poate nu toţi închinătorii care participă la Sfînta Liturghie vom putea-o tîlcui în mod cuviincios atunci cînd auzim rostindu-se de trei ori dupăoaltă cuvintele: „cei chemaţi ieşiţi! cei chemaţi ieşiţi! nimenea din cei chemaţi să nu mai rămînă. Cei credincioşi pentru cei chemaţi să ne rugăm".

Ca să pricepem mai bine lucrurile trebuie să nu uităm că în primele veacuri exista o pregătire serioasă, pe care Biserica o făcea cu cei care doreau să intre în rîndurile creştinilor. Cuvîntul grecesc „catehezâ" sau „catehumenat", prin care se înţelegea puterea de a convinge ori de a lumina şi pe altul cu ajutorul învăţăturii creştine, în sensul celor pomenite şi în Noul Testament (I Cor. 14, 19; Gal. 6, 6; Fapte 18, 25; Rom.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Teodor Bodogae*

Sfîntul Ioan Gură de Aur:

Despre învierea noastră

„Dacă Duhul celui ce a înviat pe Iisus din morţi locuieşte în voi, Cel ce a înviat pe Hristos din morţi va face vii şi trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Lui care sălăşluieşte în voi" (Rom. 8, 11). Nu vă îngroziţi, spune Ap. Pavel, că sînteţi îmbrăcaţi într-un trup muritor. Să aveţi Duhul şi atunci trupul acesta fără îndoială va învia. Cum dară? Au doară trupurile care n-au Duhul nu vor învia? Atunci cum stăm cu faptul că toţi oamenii trebuie să se înfăţişeze înaintea scaunului de judecată al lui Hristos? Cum să credem atunci tot ceea ce se spune despre iad? Dacă cei ce nu au Duhul nu vor învia, atunci nu există de loc iadul. Ce înţeles au dară cuvintele de mai sus?

Toţi vor învia, însă nu toţi pentru viaţă: unii pentru osîndă, alţii pentru viaţă. Apostolul nu zice: va învia, ci: „va face vii", ceea ce-i mai mult decît a învia şi nu-i hărăzit fără numai celor drepţi. Apoi pentru a da lămurirea unei atît de mari cinstiri, el adaugă: „prin Duhul Lui care sălăşluieşte întru voi". Adică, dacă fiind pe pămînt, voi respingeţi harul Duhului sau avîndu-l, nu-l stăpîniţi întreg în clipa mutării din lumea asta, fi-veţi pierduţi pe vecie, deşi veţi învia. Precum dacă Hristos vede strălucind în voi Duhul Lui, nu va lăsa să fiţi daţi osîndei, tot aşa, dacă El vede că Duhul în voi este stins, nu va îngădui să păşiţi în cămara de nuntă, cum n-a îngăduit fecioarelor nebune.

Nu lăsaţi dară trupul vostru să fie „viu" acum, pentru ca el să fie viu atunci. Faceţi-l să „moară", pentru ca el să nu moară atunci. Dacă trupul vostru continuă să fie „viu", nu va fi viu. Dacă „moare", va vieţui. Astfel se va întîmpla la învierea cea de obşte. Trebuie mai întîi ca trupul să moară şi să fie îngropat, ca apoi să ajungă nemuritor. E ceea ce a avut loc la botez: trupul mai întîi a fost răstignit şi îngropat, pe urmă el a înviat. Aşijderea s-a întîmplat cu trupul Domnului: a fost răstignit, îngropat şi apoi a înviat.

(Din Omilia XIII, 8, la Ep. către Romani).

Traducere de pr. *Ioan I. Suciu*

De luminatul praznic al Sfintei Învieri a Mîntuitorului Hristos, întîmpinăm pe toţi colaboratorii şi cititorii „Telegrafului Român" **cu aleasă urare de sănătate, pace şi fericire.**

HRISTOS A ÎNVIAT!

Din AGENDA
Prea Fericitului Patriarh
TEOCTIST
pe lunile ianuarie şi februarie 1987

● **Marţi, 20 ianuarie a. c.** — P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Domnul Hugh Arbuthnolt, ambasadorul Marii Britanii la Bucureşti.

A fost de faţă P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar patriarhal.

● **Joi, 22 ianuarie a. c.** — P. F. Patriarh Teoctist a prezidat consfătuirea cu membrii Comisiei pentru transliterarea Bibliei de la Bucureşti 1688.

Prea Fericirea Sa a primit în aceeaşi zi pe preoţii misionari de pe lîngă protoieriile din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor, cărora le-a dat poveţe părinteşti.

● **Sîmbătă, 31 ianuarie a. c.** — La Catedrala patriarhală din Bucureşti s-a săvîrşit Sfînta Liturghie şi slujba parastasului de şase luni de la deces, pentru fericitul întru adormire, Patriarhul Iustin Moisescu. La această pomenire a luat parte P. F. Patriarh Teoctist, împreună cu alţi membri ai Sf. Sinod, membrii familiei, preoţi şi credincioşi.

● **Vineri, 6 februarie a. c.** — P. F. Patriarh Teoctist a prezidat Comisia pentru editarea operei: „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti" din cadrul Editurii Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă.

● **Luni, 23 februarie a. c.** — P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Rabinul Dr. Arthur Schneyer, Preşedintele Asociaţiei americane „Apelul pentru conştiinţă", din New York.

La întîlnire a luat parte P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar patriarhal.

● **Marţi, 24 februarie a. c.** — P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Domnul Victor Alberto Delgado Mallarino, ambasadorul Columbiei la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar patriarhal.

Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman
(1902—1987)

În ziua de 11 martie 1987 s-a mutat la Domnul Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, după o viaţă frumoasă, demnă, dăruită cu ani mulţi şi deosebit de laborioasă şi de roditoare, teologic şi cultural, ca profesor (1942—1970) şi rector (1954—1962), la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, preot de elită şi autor de studii şi cărţi personale de mare valoare — teologică şi cultural-istorică.

Slujba pogribaniei s-a oficiat în ziua de 14 martie, ora 10—13, în biserica Institutului Teologic, de către Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, împreună cu P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul — Vicar Patriarhal şi Rector al Institutului Teologic şi un impunător sobor de preoţi şi diaconi, format din profesori de la Institutele Teologice din Bucureşti şi Sibiu şi foşti studenţi ai profesorului Ioan G. Coman...

A asistat la funeralii: Prea Fericitul Patriarh Teoctist, însoţit de P. S. Episcop Timotei al Aradului, P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul — Vicar Patriarhal, P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul — Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P. S. Gherasim — Arhiereu-vicar la Buzău. Alături de familia profesorului decedat s-au aflat de asemenea numeroşi profesori onorari şi activi de la Institutul Teologic, preoţi, studenţi teologi, public... Răspunsurile le-a dat corul Institutului Teologic, dirijat de P. C. Arhid. prof. Nicu Moldovanu.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a rostit un cald şi părintesc cuvînt de mîngîiere din partea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în care, după ce s-a referit la anii de Episcop-vicar Patriarhal şi rector al Institutului Teologic din Bucureşti, cînd s-a cunoscut şi a colaborat de aproape cu profesorul Ioan G. Coman, i-a relevat calităţile superioare şi meritele personale deosebite — sufleteşti, etice, teologice şi culturale ale defunctului, ca preot distins, profesor conştiincios şi exemplar, teolog sîrguincios, om de ştiinţă şi de cultură vastă şi diversă, afirmîndu-se şi evidenţiindu-se, şi la altar, şi la catedră, şi la masa de lucru, cu toată dăruirea, devoţiunea, cunoştinţele şi forţele slujirii lui Dumnezeu, Teologiei ortodoxe şi culturii româneşti. A unit, binecuvîntat şi indivizibil armonios şi creator, în viaţa şi activitatea sa preotul, profesorul, teologul şi omul de cultură. Preoţiei i-a dat aureolă de sublim, amvonului strălucire, catedrei de profesor prestigiu şi eficacitate, Teologiei ortodoxe temelii solide de la izvoare şi patristice, culturii româneşti i-a descoperit mărturii de vechime istorică străromână — episcopii, episcopi, biserici, preoţi, scriitori şi cărţi — în veacurile cinci şi şase e. n., pe pămîntul românesc — Dobrogea. Este un deschizător de drum, un precursor, la acest capitol nou al istoriei, culturii şi teologiei româneşti.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, care i-a fost ucenic doctorand, l-a prezentat pe Ioan G. Coman, cu precădere, ca profesor, dar şi ca preot, om de cultură şi patriot, în toate aceste ipostaze s-a completat la fel: cu totală participare, trăire şi grijă vestimentară, ca preot, în altar şi pe amvon; cu prelegerile riguros pregătite, mai instructive şi educative, teologic si cultural, ca profesor „ad cathedram"; cu forţe creatoare, perspicacitate şi orizont larg ştiintific şi enciclopedic, ca om de cultură. În acest fel înalt, teologic şi cultural, clasic şi enciclopedic, i-a instruit, format şi îndrumat pe studenţii săi teologi, dorindu-le să fie preoţi şi intelectuali adevăraţi. Rămîne o pildă nedezminţită de profesor autentic, clasic.

P. C. Arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu a vorbit din partea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie al Ardealului, a profesorilor şi studenţilor Institutului Teologic din Sibiu. A arătat legăturile strînse dintre Institutele Teologice din Bucureşti şi Sibiu, încît Institutul Teologic din Transilvania a beneficiat de ştiinţa teologică şi cea culturală a profesorului Ioan G. Coman, unii din profesorii sibieni fiindu-i direct ucenici. L-a declarat dascălul nostru al tuturora. Regretăm cu toţii pierderea lui. Dar *non omnis moriar*. Va continua să supravieţuiască în şi prin preţioasele sale studii şi cărţi.

P. C. Pr. Prof. Ştefan C. Alexe, succesorul la Catedra de Patrologie a prof. Ioan G. Coman, fost şi ucenic de doctorat, a citit date biografice, studiile, serioase, prelungite şi diverse, la mai multe Facultăţi, Universităţi şi Institute, teologice (ortodoxe, catolice şi protestante), literare şi filologice, cu specializarea în limbile clasice, greacă şi latină (cunoştea şi limbile moderne, franceza, germana, italiana şi engleza), toate licenţele şi doctoratele (3) apreciate cu *magna cum laudae*, l-au impus ca teolog reputat şi om de cultură savant, dovedit de numeroase şi personale studii şi cărţi lucrări peste 200, totalizînd 8000 de pagini tipărite şi 2000 pagini dactilografiate (Patrologia vol. 4 şi alte lucrări...), remarcate, prin erudiţie şi stil de expunere. Dorise să pună bazele unui *Corpus patristic ortodox străromân*, care trebuie continuat, aceasta fiindu-i dorinţa testamentară.

Pr. *Gh. C.*

ZIUA ÎNVIERII

Ziua Învierii şi să ne bucurăm
cu strălucire
Şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm,
Să zicem fraţilor şi celor ce ne
urăsc pe noi;
Să iertăm toate pentru Înviere
şi aşa să strigăm:
Hristos a înviat din morţi,
Cu moartea pe moarte călcînd,
Şi celor din mormînturi
Viaţă dăruindu-le.

ÎNVIEREA LUI HRISTOS

Învierea lui Hristos văzînd, să
ne închinăm Domnului Iisus,
Unuia, Celui fără de păcat.
Crucii Tale, ne închinăm, Hristoase şi sfîntă Invierea Ta
O lăudăm şi o mărim.
Că Tu eşti Dumnezeul nostru,
afară de Tine, pe altul nu ştim,
Numele Tău numim;
Veniţi toţi credincioşii să ne închinăm, sfintei Învieri a lui Hristos.
Că iată a venit prin cruce, bucurie la toată lumea.
Totdeauna binecuvîntînd pe
Domnul, lăudăm Învierea Lui,
Că răstignire răbdînd pentru
noi, cu moartea, pe moarte a stricat.

Cei credincioşi pentru cei chemaţi . . .

(Continuare din pag a 3-a)

2, 18 etc.) ne dă să înţelegem că noul candidat creştin sau „catehumenul" trebuie să aibă sufletul „pătruns" şi convins atît prin cugetare, cît şi prin simţire, dar mai ales prin trăire, despre adevărul învăţăturii creştine, altfel nu era primit nici la botez şi nici să rămînă în Biserică la Sfînta Liturghie. Durata catehumenatului nu era pentru fiecare om la fel. Unii dintre candidaţi aveau în chip firesc suflet mai curat, mai dornic după desăvîrşire, unii erau chiar „arzînd" de acest dor, cum ne spune Sfîntul Pavel. În acelaşi timp, alţii nu se puteau dezbăra uşor de tradiţiile sau credinţele păgîneşti, de aceea faţă de astfel de suflete trebuia desfăşurată o muncă mult mai temeinică, mai răscolitoare, de educare şi chiar de control. Au fost destule cazuri în timpul persecuţiilor, cînd s-au clătinat în credinţă chiar şi dintre cei care se declarau creştini încă de mai de mult. Etapa culminantă a pregătirii catehumenului cuprindea de obicei lepădarea de satana şi împreunarea cu Hristos, faţă de Care declara prin jurămînt că va asculta şi va „crede ca în Împăratul şi Dumnezeul" lui. Astfel de legămînt solemn avea loc de regulă la praznicele cele mari ale anului, mai ales la Paşti pentru că din acel moment învierea la o „viaţă nouă" devenea hotărîtoare pentru întreaga viaţă a omului.

Lucrarea de pregătire pentru primirea în sînul Bisericii a celor „chemaţi" a durat sute de ani. În părţile Dunării a predicat „în grai limpede" (nitido sermone) sfîntul Nichita de Remesiana († 420), învăţînd pe strămoşii noştri „folosul cîntărilor de psalmi" (de psalmodiae bono). Poate că tot de la el va fi rămas în conştiinţa poporului român scurta şi frumoasa rugăciune:

„Cruce 'n casă
Cruce 'n masă
Dumnezeu cu noi la masă."

Sfîntul Chiril de Ierusalim († 386), marele dascăl al catehumenatului creştin, ne-a lăsat în „Catehezele" sale, pe care strămoşii noştri le-au tradus şi copiat adeseori, cuvinte nemuritoare ca acestea: „apa te va primi, dar Duhul nu te va primi dacă tu declari numai cu buzele că voieşti să te creştinezi, dar inima ta nu crede aşa ceva; „Ţi se suflă peste faţă (ca şi astăzi, cînd botezăm pe prunci) şi dacă te lepezi de satana, eşti mîntuit, dar — ca şi la o clădire dacă temelia clădirii nu-i pusă la adîncime şi nu-i de neclătit, atunci apa curăţeşte doar trupul, dar la desăvîrşirea Duhului tu nu poţi ajunge."

Vechii creştini se cutremurau în faţa tainei la Botez ori la Cumînecătură — fiind conştienţi că prin ele se împărtăşesc de darul nemuririi şi al sfîntirii. Sfîntul Ioan Gură de Aur († 407), de la care ne-a rămas rugăciunea prin care ne-a învăţat să rostim declaraţia lui că-i „cel dintîi dintre păcătoşi", mărturisea, cu altă ocazie, că a văzut cu ochii lui cete de îngeri însoţind pe preotul care împărtăşea la Liturghie pe credincioşi.

Nu prea ştim dacă creştinul de azi, grăbit sau mai putin atent, înţelege după cuviinţă aceste deosebiri de altădată dintre „cei chemaţi" şi dintre „cei credincioşi". Pe vremuri, „chemaţii" n-aveau voie să rămînă la Liturghie decît doar pînă ce se citeau „Apostolul" şi „Evanghelia". Să ne întrebăm serios: cîţi dintre creştinii de azi înteleg că abia după ce s-au rostit cuvintele „cei credincioşi pentru cei chemaţi să ne rugăm", începe cu adevărat „Liturghia credincioşilor, la care fiecare din cei aflaţi în Biserică trebuie să ne rugăm, căci nu numai preotul serveşte, ci participăm la slujire cu toţii, preoţi şi credincioşi deopotrivă? Dar în acelaşi timp, chiar dacă azi nu se mai observă, ca pe vremuri, deosebirea dintre „cei chemaţi" şi dintre „cei credincioşi", noi totuşi avem pentru cine să ne rugăm şi sîntem datori să ne rugăm şi pentru alţii, nu numai pentru noi. „Cînd te rogi numai pentru tine, te rogi de unul singur, zicea odinioară sfîntul Ambrozie († 397), dacă însă te rogi pentru toţi, atunci toţi se roagă şi pentru tine şi astfel eşti şi tu prezent la toţi."

Din prilejul praznicelor împărăteşti, în deosebi al Paştilor, cînd cete întregi de închinători purtînd lumînări aprinse şi fiind îmbrăcati în haine luminoase veneau în chip sărbătoresc să se „lumineze" prin sfîntul Botez, aveau dreptul să cînte aşa cum cîntăm şi noi în ziua de Paşti: „Astăzi de lumină toate s-au umplut, şi cerul şi pămîntul şi cele de desupt" pentru că, după cum spunea acelaşi sfînt Chiril al Ierusalimului: „Acum suflă mai cu putere asupra celor veniţi la luminare mireasma fericirii. Acum aţi ajuns şi voi, creştinilor, la porţile palatului Împăratului ceresc. Să dea Domnul să fiţi primiţi înlăuntru de însuşi Împăratul, căci purtaţi făclii pentru alaiul Lui de nuntă şi doriţi să aveţi fericire veşnică."

Să nu uităm dar, nici noi, cei de azi, acum cînd, prin jertfa de pe cruce şi prin Învierea Sa, Domnul ne-a adus „pacea care covîrşeşte toată mintea", că — potrivit unui gînd al sfîntului Ciprian al Cartaginei († 258) — dintre cîţi ne-a lăsat Dumnezeu să intrăm în Biserica Lui, numai pe aceia îi primeşte cu adevărat în locaşurile Sale veşnice, care se silesc să se roage „într-un singur gînd, cu noi cu toţi".

INTRAREA ÎN IERUSALIM

Iar a doua zi, plecînd
Spre Ierusalim mergînd,
Şi văzînd în faţa lor
Muntele Măslinilor, —
Doi învăţăcei Iisus
A trimis: — „Vă duceţi sus,
„Înainte, pînă-n sat.
„Acolo cum aţi intrat,
„Veţi vedea, lîng-o grădină
„Priponită o asină,
„Cu un mînz al ei, pe care
„Nimeni n-a şezut călare
„Aduceti-mi mînzu-n grabă,
„Iar stăpînul de vă-ntreabă:
„Pentru ce?... să spuneţi lui:
„Trebuieşte Domnului!" —
. . . . . .
Ei o iau la drum ... Şi-n sat,
Dau de mînzul căutat ...
Cînd să-l ia, stăpînul vine:
„Pentru ce-l luaţi?"
— „Fă bine"
(Au răspuns) „Îngăduieşte!
„Domnului îi trebuieşte."
Omul i-a lăsat ... Şi-au adus
Mînzu-ndată lui Iisus.
Iar Iisus pe el s-aşează,
Apoi calea şi-o urmează.
Lumea hainele-şi scotea
Şi în drumu-i le-aşternea.
Mulţi rupeau din pomi smicele,
Drumu-i presăreau cu ele —.
Spre Ierusalim în cale,
Cînd se cobora la vale,
Ceata ucenicilor
Şi mulţimea de popor,
Toţi acei ce-l însoţeau,
Într-un glas, voioşi strigau:
— „Fie binecuvîntat
„Preaslăvitul Împărat
„Care vine printre-ai lui
„Ca trimis al Domnului!
„Slavă pururi lui Iisus,
„Osana-ntru cei de sus!"
Fariseii se uitau
Amăriţi: „Vedeţi?" ziceau
„Geaba! orice-am face noi,
„După el merg toţi, puhoi!"
Unii dintre farisei
Au grăit: — „Să tacă-ai tăi,
„Spune-le! învăţător!"
Iar Iisus răspuns-a lor:
— „Dacă ei n-or cuvînta,
„Atunci pietrele-or striga!"
. . . . . .
Cînd cetatea o zări
Domnul plînse ... Şi grăi:
— „O, dac-ai fi cunoscut,
„Barem azi, — oraş iubit,
„Cele ce-ţi erau spre bine! ...
. . . . . .
În oraş cînd a intrat,
Mari şi mici au alergat
Pe la porţi, de prin palate:
— „Cine este-acesta, frate?"
Întrebau încremeniţi.
— „Cel din Nazaret!... Nu-L ştiţi?...
Răspundea voios poporul,
„E Iisus Mîntuitorul"
Prin oraş trecînd, s-a dus
La biserică Iisus:
Oamenilor a vorbit
Boale multe a lecuit ...
Fariseii vreau să-i pue
Mîna-n piept ... şi să-l răpue ...
Dar de cei mulţi ce-l urmau,
Să-l atingă nu-ndrăsneau! ...

Culeasă de preot *Pană Leonida*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Diac. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBL... „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 şi 15 mai 1987 Nr. 17—18 şi 19—20/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

9 MAI — ZIUA VICTORIEI

Contribuţia României la victoria asupra fascismului

La 9 Mai, cu ocazia împlinirii a 42 de ani de la înfrîngerea Germaniei fasciste, poporul nostru, împreună cu toate popoarele lumii, sărbătoreşte Ziua Victoriei, eveniment de importanţă deosebită în istoria omenirii, cu bucurie şi justificată mîndrie patriotică. În urmă cu 42 de ani, la 9 Mai 1945, a luat sfîrşit, în Europa, unul din cele mai dramatice episoade ale istoriei universale — războiul declanşat de Germania fascistă.

După cum este cunoscut, cel de-al doilea război mondial a antrenat în luptă forţe armate de o cuprindere fără precedent. Statisticile consemnează că la acest conflict militar au luat parte 61 de state de pe toate continentele lumii; au fost mobilizate forţe ce însumau un efectiv de 110 milioane soldaţi, dintre care 67 milioane au fost ucişi, răniţi sau mutilaţi, alte milioane de oameni fiind exterminaţi sau căzuţi victime bombardamentelor, iar cheltuielile purtării acestui război s-au ridicat la imensa sumă de 930 miliarde dolari. Prin uriaşele pierderi umane şi materiale provocate în anii ostilităţilor, al doilea război mondial a fost cel mai distrugător conflict militar cunoscut de-a lungul istoriei.

Poporul român, alături de celelalte popoare ale lumii, trăieşte în această zi sentimentul de legitimă mîndrie că şi-a adus jertfa sa de sînge la înfrîngerea fascismului, România fiind apreciată ca a patra putere care a contribuit la nimicirea Germaniei naziste, înscriind o pagină de profund eroism în cartea istoriei sale bimilenare.

În acele zile fierbinţi, întreaga armată română a întors armele împotriva Germaniei fasciste. Prin lupte deosebit de dîrze, în perioada 23—31 august 1944, unităţile române au zdrobit forţele germane din ţară, eliberînd Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Banatul, sudul Transilvaniei şi Crişanei şi apărînd graniţele de sud, vest şi din Transilvania de nord, atacate de inamic. Pe timpul operaţiunilor, trupele române au provocat duşmanului peste 5.000 morţi, au capturat 56.000 prizonieri, între care 14 generali şi mai mult de 1.400 ofiţeri, număr care echivala cu efectivele a şase divizii. Totodată, forţele române au capturat 222 avioane, 438 nave fluviale şi maritime, mii de maşini şi tunuri şi mari cantităţi de armament de infanterie şi muniţii. În luptele din această perioadă au căzut 8.586 morţi şi răniţi, din cei 465.659 ostaşi români participanţi la acţiuni.

În lunile septembrie şi octombrie 1944, armata noastră, alături de forţele militare sovietice a purtat lupte crîncene pentru eliberarea părţii de nord-vest a României. La aceste operaţiuni au luat parte 270.000 oameni, care cu jertfa de sînge a peste 50.000 din rîndurile lor, au eliberat 827 localităţi, dintre care 8 oraşe.

Începînd cu prima decadă a lunii octombrie 1944, unităţile noastre au luat parte la eliberarea Ungariei, în cadrul operaţiilor Debreţin şi Budapesta. Participînd cu 17 divizii şi alte mari unităţi, al căror efectiv era de 210.000 oameni, trupele române au eliberat 1.273 localităţi, dintre care 14 oraşe şi au pierdut 42.700 de ostaşi. Armata română a participat la luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei, cu peste 248.000 oameni, din decembrie 1944 pînă în mai 1945. În cele aproape cinci luni, cît au acţionat pe teritoriul Cehoslovaciei, ostaşii români au purtat lupte grele pentru eliberarea a 1.722 localităţi, dintre care 31 oraşe şi au pierdut 66.495 oameni. În perioada 6 aprilie—7 mai 1945, Regimentul 2, care de luptă, a acţionat pe teritoriul Austriei, sprijinind mari unităţi sovietice de infanterie.

Contribuţia militară a României la războiul antihitlerist este deosebit de semnificativă. Armata română a luptat împotriva fascismului timp de 260 de zile, cu un efectiv de 538.536 oameni, a pătruns în dispozitivul inamic peste 1.000 km de la Mureş, pînă aproape de Praga, a străbătut 20 masive muntoşi, a forţat 12 cursuri mari de apă, a eliberat 3.831 localităţi — dintre care 53 oraşe —, a provocat duşmanului pierderi cifrate la 118.000 prizonieri şi peste 18.000 morţi. Jertfele date de poporul român au fost mari, ridicîndu-se la 167.525 militari morţi, răniţi şi dispăruţi. Faptele de arme ale ostaşilor români săvîrşite pe cîmpul de luptă au fost elogiate prin numeroase ordine de zi şi cu peste 300.000 decoraţii de război româneşti, sovietice, cehoslovace şi ungare, acordate militarilor români.

Pe lîngă efortul militar, ţara noastră a adus şi o deosebită contribuţie economică la înfrîngerea fascismului german. După cifre incomplete, valoarea contribuţiei economice a României la războiul antihitlerist a depăşit suma de un miliard dolari, valută 1938. Prin participarea sa activă la războiul antihitlerist, ţara noastră a contribuit la scurtarea acestuia cu cel puţin şase luni.

Cu prilejul sărbătoririi a 42 de ani de la victoria asupra fascismului, aducem un cald şi binemeritat omagiu memoriei eroilor căzuţi şi tuturor participanţilor la războiul antihitlerist.

Pr. *Ioan Dănescu*

Conferinţa Bisericilor Europene şi preocupările ei actuale

Între 25—31 martie 1987, a avut loc la Institutul ecumenic din Bossey, Elveţia, şedinţa anuală a Prezidiului şi a Comitetului Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat: semnatarul acestor rînduri, fiind unul din cei 8 Preşedinţi, şi Episcopul-vicar patriarhal Nifon Mihăiţă, membru în Comitetul Consultativ.

A fost prima întîlnire a noului organ de conducere, *Prezidiul şi Comitetul Consultativ*, după alegerile care s-au făcut, în septembrie 1986, la Adunarea Generală de la Stirling, Scoţia, Marea Britanie.

În chip firesc, preocupările acestei prime întîlniri au fost organizatorice. Noul secretar general, Jean Fischer şi-a luat postul în primire la 1 ianuarie 1987, înlocuindu-l pe G. G. Williams, trecut la pensie. Atît Prezidiul şi Comitetul Consultativ, cît şi Secretarul general, s-au găsit într-o etapă de primă acomodare cu scopurile, tradiţiile şi metodele de lucru ale Conferinţei. Acomodarea s-a făcut uşor şi s-a trecut repede la analize şi planificări de activităţi, ca şi la discuţii în legătură cu personalul de la Geneva, acum descompletat, prin terminarea mandatului unora dintre funcţionari.

Noul Prezidiu este alcătuit din Mitropolitul Alexei de Leningrad şi Novgorod (U. R. S. S.), Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului (România), Dr. Marjolaine Chevalier (Franţa), Mitropolitul Damaschinos al Elveţiei (Patr. Constantinopolului), episcopul Hans-Gernot Jung (R.F.G.), superintendentul Adam Kuczma (Polonia) şi Prof. Pertti Pesonen (Finlanda).

Noul Comitet Consultativ este alcătuit din: Nausie Blackie (Anglia), David Blaaklei (Irlanda), Jutta Boysen (R. F. G.), Pr. Tiran Cureghian (Armeria, U. R. S. S., Astrid Horeide (Norvegia), Pastorul Joseph Hromadka (Cehoslovacia), Mitropolitul Irineu al Vienei (U. R. S. S.), episcopul Nifon Mihăiţă (România), Mitropolitul Chrisostom de Peristerion (Grecia), prof. Totiu Koev (Bulgaria), episcopul Attila Kovács (Ungaria), Consilierul Klaus Kremkau (R.F.G.), Dr. Ernst Brinkmann (R. F. G.), Christiane Lunk (R.D.G.), Rector Wilhelm Nausner (Austria), Pr. Serghei Nicolaev (U. R. S. S.), Per Olof (Suedia), Dr. Alexandro Papaderos (Grecia), Rev. Rui Rodriguez (Portugalia), Pastorul Heinrich Rusterholz (Elveţia), Consilierul Siegfried Schulze (R. D. G.), Christine Spanu (Italia), Prof. Feter Stephens (Anglia), Birgitte Rhyssen (Danemarca), Dr. Jean Voenhof (Olanda), Boris Wik (U. R. S. S.).

La şedinţa de la Bossey, au mai participat ca observatori sau oaspeţi: Dr. André Appel (Franţa), fost Preşedinte al Conferinţei pînă în 1936, Dr. Ivo Fürer (Elveţia), secretar general al Consiliului Conferinţelor episcopale romano-catolice din Europa (C. C. E. E.), Dr. Todor Sabev (Bulgaria), secretar general adjunct al Consiliului Mondial al Bisericilor, Pr. Salvatore Scribano (Italia), din partea secretariatului pentru Unitate al Vaticanului, Prof. dr. Carl-Friederich von Weizsäcker (R. F. G.) şi alţii.

Printre problemele de pe agenda întrunirii se pot nota:

— Completarea vacanţelor din oficiile de la Geneva ale C. B. E.-ului. Secretarul *Secretariatului pentru drepturile omului*, Dr. Theo Tschuy, şi-a terminat mandatul. S-a creat acum, potrivit celor hotărîte de Adunarea generală, un Secretariat numit: *„Dreptate, Pace şi Drepturile omului"*. S-a dat mandat secretarului general să anunţe Bisericile şi să selecţioneze un candidat pentru a-l propune Prezidiului şi Comitetului Consultativ.

— S-a creat un *„Secretariat pentru Comunicaţii"*, pentru care de asemenea trebuie găsit un candidat. S-a constatat că în domeniul comunicaţiilor Conferinţa n-a fost şi nu este bine utilizată şi, din cauza aceasta, nu-şi poate face auzit glasul şi nu-şi poate răspîndi ideile. S-a hotărît să se înfiinţeze acest Secretariat, care să-şi coordoneze activitatea cu Secretariatele similare din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor şi al Federaţiei Lutherane Mondiale. Bisericile din Europa trebuie să fie mai bine informate şi legăturile dintre ele mai strînse. De asemenea, se impune o mai bună legătură cu opinia publică, precum şi cu conducătorii bisericeşti. Pînă la numirea unui secretar, deoarece procedura va cere timp şi aprobarea autorităţilor elveţiene nu se dă cu uşurinţă, s-a recomandat angajarea unui consultant temporar.

— *Secretariatul de studiu* ocupat în prezent de Pr. Dr. Dumitru Popescu, urma să rămînă fără titular de la 1 septembrie 1987, cînd preotului Dumitru Popescu i se termina mandatul, care deja fusese prelungit de două ori. În urma discuţiilor s-a propus şi s-a votat în unanimitate o nouă prelungire a mandatului său pînă la 31 iulie 1988. S-a hotărît ca pînă în martie 1988 să se definitiveze lista candidaţilor, în aşa fel încît, cu ocazia întrunirii Prezidiului şi a Comitetului Consultativ, să se poată numi succesorul care să-şi ia postul în primire la 1 august 1988.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Transilvănenii şi războiul pentru independenţă din 1877—1878 (I)

Obiectiv comun al întregului popor, cucerirea independenţei depline de stat a României reprezintă momentul manifestării plenare a spiritului de unitate al tuturor provinciilor româneşti în lupta pentru neatîrnare şi unitate politică.

În timpul confruntării decisive pentru dobîndirea independenţei României, legăturile românilor din Imperiul habsburgic cu fraţii de dincolo de munţi s-au amplificat, căpătînd dimensiuni şi valenţe noi. În acele împrejurări, acţiunile de sprijinire s-au transformat într-o puternică mişcare naţională care a îmbrăcat forma sprijinului moral-politic, participarea directă la război prin voluntari, combatanţi, personal medical şi alţi specialişti, colectarea de ajutoare băneşti şi materiale pentru nevoi militare şi îngrijirea ostaşilor răniţi, precum şi pe plan diplomatic în scopul recunoaşterii independenţei statului român.

I. *Unitatea moral-politică*

Desfăşurată continuu şi cu intensitate crescîndă, mişcarea de ajutorare moral-politică cu România, ce a avut loc în provinciile româneşti aflate sub ocupaţie habsburgică, s-a manifestat în presă şi publicistică, prin viu grai în adunările şi întrunirile publice şi particulare, prin cuvîntul deputaţilor români ce reprezentau aceste provincii în parlamentul de la Pesta, prin scrisori şi telegrame, moţiuni şi memorii adresate presei şi demnitarilor politici, pe calea scrierilor istorice, creaţiilor literare şi artistice, prin organizarea de serbări, prin port etc.

În contextul acestor căi şi mijloace, locul principal l-au ocupat *presa* şi *publicaţiile*. Ştirile pătrunse în Transilvania şi Banat prin potecile de munte şi trecătorile Carpaţilor, odată ajunse la Sibiu, Braşov, Blaj, Gherla, Arad, erau preluate de foile române, şi pe această cale, după cum şi prin viu grai, se răspîndeau în cele mai îndepărtate localităţi rurale.

Dintre ziarele şi periodicele româneşti în fiinţă în acei ani, locul de frunte îl ocupa *Gazeta Transilvaniei*, care, număr de număr, şi-a dedicat aproape jumătate din paginile sale luptei pentru independenţa deplină de stat a României. O altă prestigioasă publicaţie, care a militat cu hotărîre şi perseverenţă pentru solidaritate cu fraţii de peste munţi, a fost *Telegraful Român* din Sibiu. Amintim, de asemenea, contribuţia adusă cauzei naţionale de revista *Familia*, ziarele *Observatoriulu* şi *Albina Carpaţilor*.

Actul proclamării independenţei de stat a României la 9 mai 1877 a fost primit de ardeleni cu un deosebit entuziasm şi încredere în viitor. „România este liberă şi independentă — scriau ziarele româneşti ardelene. România a lepădat cătuşele sclaviei şi cu armele în mînă s-a sculat să dovedească lumii că are drept la un viitor". Redînd starea de spirit a populaţiei, ele arătau: „Toate inimile româneşti sînt pline de bucurie şi entuziasm; în Transilvania, în Banat şi în Bucovina domneşte entuziasmul şi numeroase adrese, a căror publicare ar împle un tom întreg ne dovedesc clar ce dispoziţiune domneşte între românii austrieci".

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *I. Ardelean*

La Sf. Împăraţi Constantin şi Elena — 21 mai

(Înţel. lui Sirah 10, 3)

Sărbătoarea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, mare în semnificaţia ei, ne poartă pe aripa gîndului cu aproape şaptesprezece veacuri în urmă, în trecutul îndepărtat al Bisericii creştine, peste care a strălucit ca o rază din dumnezeire viaţa sfinţilor pe care-i pomenim astăzi şi ne dezvăluie unul din marile adevăruri de credinţă: acela al purtării de grijă a lui Dumnezeu faţă de Biserica întemeiată pe Crucea însîngerată a Golgotei şi faţă de viaţa lumii, în general.

În viaţa sfinţilor Constantin şi Elena, a fost lucrătoare puterea lui Dumnezeu, a Cărui mînă a făcut ca din sînul păgînismului să răzbată, prin lucrarea acestor sfinţi, zorii de aur ai Bisericii creştine.

La vremuri mari, Dumnezeu şi-a vădit lucrarea şi voia Sa în viaţa lumii prin oameni mari. Să ne gîndim la Avraam, la Moise, la împăratul David sau fiul său Solomon, la sfîntul Ioan Botezătorul, la Prea Curata Fecioară Maria, sau la apostolul Pavel, şi vom vedea cum mîna Providenţei, mîna lui Dumnezeu lucrează în lume.

... Trecuseră trei veacuri de la întruparea Fiului lui Dumnezeu. Imperiul roman, mare cît lumea, în tentaculele căruia se zbăteau popoarele subjugate cu puterea armei, dezlănţuise — însetat de sînge — prigoană după prigoană, care de care mai sîngeroasă, împotriva creştinilor şi a Bisericii lui Hristos. Biserica trăia în catacombe, creştinii erau în primejdia de a plăti cu preţul vieţii credinţa lor. Cezarii romani, care apărau cu ultimele forţe sanctuarele păgîne şi idolii lor, odată cu nedreptele alcătuiri ale lumii lor în descompunere, ajunseseră să nu mai poată ţine în frîu noianul popoarelor subjugate. Aşa se face că îşi împărţiseră puterea, în zorii celui de al patrulea veac, împărţind imperiul temut odinioară, în cel de Apus şi cel de Răsărit.

În aceste timpuri şi împrejurări, stăpînirea părţii de Apus a imperiului roman, revine lui Constanţiu Chlor, tatăl sfîntului împărat Constantin. La curtea acestui împărat Constanţiu, erau mulţi sclavi creştini, a căror cinste şi devotament îl vor determina pe acesta, mai ales în urma stăruitoarelor rugăminţi ale împărătesei Elena, mama lui Constantin, să oprească persecutarea creştinilor în partea de Apus a imperiului, peste care stăpînea.

(Continuare în pag. a 4-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iulici

Institutul Ecumenic de la Bossey şi Biserica Ortodoxă Română

Institutul Ecumenic de la Bossey (Céligny) este parte integrantă a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, subordonat direct Secretariatului General al acestuia. În acelaşi timp, Institutul este legat de Universitatea din Geneva, printr-o convenţie semnată în anul 1976.

Recent, Institutul de la Bossey a împlinit 40 de ani de existenţă, el fiind creat în 1946 (cu doi ani înainte de fondarea Consiliului Ecumenic al Bisericilor!).

Cea de-a 40-a aniversare a existenţei Institutului Ecumenic ne oferă un prilej de a trece în revistă relaţiile dintre acest Institut şi Biserica Ortodoxă Română. Un studiu privind participarea studenţilor ortodocşi la programele Institutului arată că dintre toate Bisericile ortodoxe, Biserica Ortodoxă Română este cea care a trimis cel mai mare număr de studenţi ca să urmeze cursurile Ciclului universitar de studii ecumenice (semestrul de iarnă), de la Bossey. Constatăm cu bucurie că 29 de studenţi români ortodocşi au beneficiat de aceste studii, începînd din anul 1962 pînă în prezent.

1. Pentru a sublinia această legătură strînsă între Bossey şi Biserica Ortodoxă Română, profesorii Institutului Ecumenic de la Bossey, la invitaţia Institutului Teologic Universitar ortodox din Sibiu, vor organiza anul acesta, în România, între 25 aprilie—6 mai, un Seminar asupra situaţiei ecumenismului astăzi. Programul seminarului cuprinde şi o *întîlnire, între 28—29 aprilie, a profesorilor din Bossey cu foştii studenţi români care au studiat la Bossey.* Această întîlnire cu caracter festiv, constituie un moment important din cadrul manifestărilor organizate de Institutul Ecumenic, în anul universitar 1986—1987, cu ocazia aniversării sale de 40 de ani.

Studenţii români care au urmat cursurile ciclului universitar de studii ecumenice şi pe care îi menţionăm mai jos în ordinea cronologică a studiilor, indicînd în paranteză funcţia lor actuală, sînt următorii:

1962/1963: Constantin Drăguşin (redactor la Institutul Biblic şi dirijor al Coralei patriarhale);

1965/1966: Ştefan Alexe (preot şi profesor la Institutul Teologic din Bucureşti); Irineu Crăciunaş (Episcop-vicar, decedat);

1967/1968: Traian Seviciu (Episcopul Aradului; Dumitru Popescu (preot profesor; Director de studii la Conferinţa Bisericilor Europene, Geneva);

1968/1969: Ioan Săbăduş (preot şi lector la Institutul Teologic din Bucureşti);

1969/1970: Nestor Vornicescu (Mitropolitul Olteniei); Gabriel Popescu (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din Sydnei, Australia);

1970/1971: Traian Valdman (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din Milano, Italia); Dumitru Dima (preot din Bucureşti);

1971/1972: Mircea Basarab (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din München, R. F. G.);

1972/1973: Emil Roman (preot Arad); Adrian Hriţcu (Arhiepiscopul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală);

1973/1974: Aurel Grigoraş (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din Paris, Franţa);

1974/1975: Petre Coman (preot paroh la Parohia ortodoxă română din Florenţa, Italia); Szolt Raduch (Braşov, teolog al Bisericii protestante); Paul Varga (Şimleu, teolog al Bisericii protestante);

1976/1977: Vasile Cornilă (Ieromonah, Sibiu); Ioan Bălăceanu (Consilier episcopal, Rîmnic);

1977/1978: Ioan Mihălţan (lector universitar, Institutul Teologic din Sibiu);

1979/1980: Constantin Popa (preot la Parohia Tătaru); Teodor Damian (la Serviciul Publicaţii, Arhiepiscopia Sibiului);

1981/1982: Nicolae Popescu (Inspector bisericesc la Episcopia Buzăului);

1982/1983: Liviu Streza (asistent universitar, Institutul Teologic Sibiu); Mihai Driga (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din Bari, Italia);

1983/1984: Virgil Vîlcu (preot paroh al Parohiei ortodoxe române din Geneva, Elveţia); Ştefan Buchiu (preot, Bucureşti);

1984/1985: Ilie Sârbu (consilier la Arhiepiscopia Timişoarei); Ioan Sauca (asistent universitar, Institutul Teologic Sibiu);

1985/1986: Galaction (Gheorghe) Stângă (Stareţul Schitului Crasna, jud. Prahova);

1986/1987: Gheorghe Onofrei (profesor la Seminarul Teologic Neamţ); Alexandru Joiţa (preot, Ploieşti).

2. În afară de participarea unor studenţi români, aproape în fiecare an, la cursurile Semestrului de iarnă, amintim faptul că *mulţi profesori români au conferenţiat la acest Institut* cu diferite prilejuri, mai ales în cadrul Seminarului de teologie şi spiritualitate ortodoxă care, de peste 30 de ani, se ţine în fiecare primăvară, în timpul celor două săptămîni premergătoare Sărbătorii Sfintelor Paşti. Printre profesorii ortodocşi români care au conferenţiat la Bossey, amintim: Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Pr. Prof. Ion Bria, Pr. Prof. Dumitru Popescu, Diac. Prof. Constantin Voicu, Pr. Prof. Constantin Galeriu ş. a.

Din Comitetul director care, în numele Bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, supraveghează activitatea Institutului de la Bossey, au făcut parte, în diferite perioade, şi ierarhii români: Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului şi Î. P. S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei.

Începînd din toamna anului 1980, semnatarul acestor rînduri, fiu al Bisericii Ortodoxe Române, funcţionează ca profesor la Institutul Ecumenic de la Bossey.

3. În 14 noiembrie 1981, fostul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, *Dr. Iustin Moisescu, a vizitat Institutul de la Bossey,* a vorbit studenţilor şi profesorilor şi a oferit în dar mai multe obiecte liturgice Capelei Institutului. Această capelă a fost înzestrată cu veşmintele, obiectele şi cărţile de cult necesare săvîrşirii Liturghiei ortodoxe, mai ales prin darurile făcute de ierarhi şi preoţi români, foşti studenţi la Bossey.

4. Biblioteca Institutului de la Bossey primeşte *aproape toate publicaţiile periodice* ale Patriarhiei Române, precum şi multe din cărţile noi tipărite recent de Patriarhie.

5. Institutul de la Bossey întreţine *legături prieteneşti deosebite cu parohiile ortodoxe româneşti de la Chambesy — Geneva şi Lausanne,* prin organizarea la acest Institut, în fiecare an, a unui simpozion românesc cu o temă de actualitate bisericească şi ecumenică, ca de pildă: „Creştinismul românesc în cadrul culturii europene" (1984), „Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române" (1985), „Credinţă şi cultură în istoria poporului român" (1986), iar pentru anul acesta (14 iunie 1987), un simpozion cu tema: „Mesajul artei iconografice româneşti", întrucît anul acesta lumea ortodoxă şi ecumenică celebrează 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic, care a definit învăţătura ortodoxă despre cinstirea icoanelor.

6. Capela ortodoxă română de la Chambesy — Geneva este foarte adesea vizitată de studenţii sau participanţii la diferite programe ale Institutului de la Bossey, pentru a lua parte la slujbe sau a admira pictura capelei. Ei au apreciat întotdeauna ospitalitatea românească pe care parohia a manifestat-o cu diferite ocazii, mai ales faţă de participanţii din fiecare an la Seminarul ortodox, care s-au împărtăşit de bucuria ortodoxă românească prilejuită de Sărbătoarea Învierii Domnului, sărbătoare care constituie şi hramul capelei. Faptul că atît fostul paroh, P. C. Pr. Emil Roman, cît şi actualul paroh, P. C. Pr. Virgil Vîlcu, au fost studenţi la Bossey n-a făcut decît să adauge un element în plus atmosferei de prietenie dintre Institutul de la Bossey şi parohia română de la Chambésy.

Toate aceste aspecte ale relaţiilor dintre Institutul Ecumenic de la Bossey şi Biserica Ortodoxă Română sînt o dovadă în plus a deschiderii şi colaborării ecumenice care caracterizează Ortodoxia românească.

Dan-Ilie Ciobotea

Conferinţa Bisericilor Europene şi preocupările ei actuale

(Continuare din pag. 1-a)

S-a accentuat necesitatea de a se continua cu aceeaşi pricepere şi eficienţă munca profesorului Dumitru Popescu, deoarece *Secretariatul de studii* este acela care dă baza teologică a tuturor acţiunilor Conferinţei.

Secretariatului de studii i s-au fixat în special trei teme:

1. Să se ocupe de „Misiunea Bisericilor într-o Europă secularizată";

2. Să întreprindă lucrări teologice şi să iniţieze acţiuni practice în domeniul păcii, dreptăţii, drepturilor omului şi integritatea creaţiei;

3. Să strîngă informaţii şi să coordoneze negocierile de unire dintre Bisericile din Europa, încercînd să analizeze dialogurile teologice bilaterale care se desfăşoară actualmente în Europa.

— Unul din Programele începute mai de mult este acela asupra *Raporturilor dintre creştini şi musulmani în Europa.* S-a hotărît continuarea lui. S-au fixat liniile generale ale misiunii acestui Program, dintre care reţinem următoarele:

a) Să se ţină seama de faptul că Islamul nu face deosebire între diferitele religii şi nici între confesiunile creştine. Pe toate le crede depăşite de Coran;

b) Creştinii trebuie să apară în dialogul cu musulmanii ca un tot, deci trebuie să-şi coordoneze punctele de vedere, depăşind diferenţele confesionale;

c) Să se încerce un *modus vivendi* care să nu jignească sentimentele nimănui, dar să-i readucă pe toţi, de ambele părţi, la sentimente de toleranţă reciprocă;

d) Să se găsească soluţii comune cu privire la căsătoriile mixte, care devin tot mai frecvente în Europa. Islamismul se întinde în Europa fie prin cei care vin în Anglia din fostele colonii, ca cetăţeni englezi, fie prin cei care vin la lucru, în alte ţări europene. E o problemă care necesită soluţii urgente.

În cursul lucrărilor s-au alcătuit comitetele diferitelor *Secretariate* şi *Programe* pentru viitor. Autorul acestor rînduri a fost ales membru în *Comitetul financiar* şi în *Comitetul restrîns de legătură cu Conferinţa episcopilor catolici din Europa.* În Comitetul de studii a fost ales P. S. Episcop-vicar Nifon Mihăiţă. În Comitetul care se ocupă cu problema *„Islamul în Europa"* a rămas, ca şi pînă acum, preotul nostru din Geneva, Vergil Vîlcu.

Printre hotărîrile mai importante care s-au luat la întrunirea de la Bossey este şi aceea de a se organiza cît mai curînd o Conferinţă europeană cu tema: *„Pace prin Dreptate"*, care să se ţină fie în 1988, fie la începutul anului 1989. Ea ar urma să cuprindă peste 200 de participanţi şi să dureze 8—10 zile, în principiu. Ea va fi şi o contribuţie europeană la marea Conferinţă mondială *„Justiţie, Pace şi Integritatea Creaţiei"*, care va fi organizată de Consiliul Mondial al Bisericilor în 1989 sau 1990.

S-a stabilit de asemenea ca următoarea Adunare Generală a C. B. E. să aibă loc în anul 1992, adică la un an după Adunarea Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor. Locul nu s-a stabilit încă. Se aşteaptă invitaţii. Se are în vedere şi organizarea unei Conferinţe a Bisericilor din zona mediteraneană, care a fost programată mai de mult şi care urma să se ţină în Malta, dar nu s-au putut finaliza pregătirile.

În legătură cu Conferinţa *„Pace prin Dreptate"* a luat cuvîntul şi subsemnatul, spunînd printre altele şi următoarele:

„Ideea organizării de către Conferinţa Bisericilor Europene a unei Conferinţe *„Pace prin Dreptate"* este o idee ajunsă la maturitate, care colectează multe gînduri, planuri şi intenţii ale multor Biserici, ale multor organizaţii şi oameni de răspundere din Europa. Ea a trecut prin mai multe faze pînă acum, numindu-se cînd *„Conciliu al Păcii"*, cînd *„Adunarea nordică pentru pace"*, dar esenţialul e că s-a ajuns acum, nu numai la un titlu definitiv, ci la organizarea ei practică. Salutăm în mijlocul nostru pe dl. profesor Carl von Weizsäcker şi apreciem cuvîntarea convingătoare pe care ne-a ţinut-o. Ştim că este unul din fizicienii care au contribuit la descoperirea forţelor ascunse în atom, dar care acum este un mare apărător al păcii. Ca fizician, a dorit ca descoperirile sale să slujească omenirea, nu s-o ameninţe.

Aş dori să fac unele remarci şi recomandări cu privire la *Conferinţa* care se plănuieşte:

— Să afirmăm necesitatea de a o organiza cu urgenţă şi prioritate şi s-o luăm pe umerii C. B. E. ca pe o datorie de onoare;

— Să facem ca ea să fie o chemare la fapte, o trecere la un stadiu nou de eficienţă, trecere la dezarmare treptată, aşa cum a făcut şi propune România şi Preşedintele ei;

— Să facem să fie o demonstrare limpede a pericolului real pe care îl comportă un război atomic;

— Să lucrăm în aşa fel pregătind-o, încît să respingem cu argumente bine alese teoria posibilităţii unui război atomic limitat ca şi teoria că pacea poate fi asigurată numai prin competiţia între forţe şi prin ameninţare;

— Să fie Conferinţa aceasta şi o demonstraţie biblică a credinţei noastre şi a responsabilităţii noastre faţă de *viaţă* şi *pace,* care sînt daruri ale lui Dumnezeu, şi pe care ni le-a încredinţat spre a le apăra;

— Să arătăm că o pace adevărată nu poate fi realizată decît prin *dreptate socială,* şi să chemăm lumea la instaurarea în raporturile dintre state şi popoare a unei noi ordine economice internaţionale, fără de care pacea va fi mereu precară şi ameninţată;

— Să accentuăm necesitatea şi posibilitatea ca toate diferendele existente azi în lume să se rezolve prin raţiune şi dialog, nu prin forţă şi război;

— Să facem un Apel pentru iniţierea unor instrumente legislative noi, care să creeze şi să legifereze dreptul la viaţă, dreptul la pace, dreptul la dezarmare, ca drepturi fundamentale ale oamenilor;

— Să cerem ca războiul — de orice fel — să fie pus în afara legii;

— Să arătăm că nu există *război drept,* ci numai *pace dreaptă* şi *dreptate prin dialog.* Am ajuns la stadiul în care orice război e moarte totodată, a tuturor, drepţi şi nedrepţi.

— Să iniţiem o nouă ordine morală internaţională, care să însemneze în primul rînd respectul vieţii, restaurarea raporturilor de încredere între state şi popoare, respectarea cuvîntului dat şi a tratatelor.

Nimeni ca noi, oameni ai religiilor şi mai ales creştini, nu e mai bine plasat teoretic pentru a propune, pe bazele învăţăturii noastre, aceste principii.

Trebuie, aşadar, să facem totul pentru urgentarea acestei Conferinţe europene. Să-i stabilim *timpul* şi *locul* şi *temele* şi cît de mare să fie şi, eu zic, să fie cît mai mare şi să includă, aşa cum s-a propus aici şi pe romano-catolici, dar să nu ne împiedicăm de întrzieri de răspunsuri, ci să trecem la fapte. Sper ca o astfel de *Conferinţă* să aibă un impact major asupra credincioşilor din Europa şi să fie un nou pas spre pacea din întreaga lume".

Noul Prezidiu şi noul Comitet Consultativ, ca şi noul Secretar general, au început să se acomodeze cu tradiţiile şi orientările Conferinţei Bisericilor Europene, şi există toate motivele să ne aşteptăm ca acestea să fie continuate.

Hiéromoine I.(oanichie) Bălan, VIES DES MOINES DE MOLDAVIE, Chevetogne, 1986, 134 p.

Cartea apărută în Belgia, în editura Mănăstirii Chevetogne, intitulată *„Vieţile călugărilor din Moldova"*, în 1986, este o traducere selectivă a vieţii şi învăţăturii celor mai reprezentativi călugări nevoitori din Biserica Ortodoxă Română, de-a lungul veacurilor, investiţi de însăşi curăţia vieţii lor şi recunoscuţi de evlavia populară în demnitatea de „avi" ai monahismului nostru, aşezaţi la loc de cinste spre cinstire în „Patericul Românesc".

Editorul, în acord cu autorul, a făcut o remarcabilă selecţie din marele număr de Părinţi din versiunea originală românească prezentînd doar 22 de modele a ceea ce a crezut că poate răspunde deodată reprezentării spiritului monahal românesc şi rolul său în viaţa Bisericii şi a neamului, cît şi exigenţelor cititorului occidental, căruia i se adresează, neuitînd că, acestuia din urmă, îi sînt străine o serie de aspecte ale vieţii religioase ortodoxe, încît excesul cantitativ nu ar avea rezultate pe care şi le propune lucrarea de faţă, de a fi „mesagerul în străinătate al remarcabilei şi unicei spiritualităţi a Ortodoxiei româneşti, manifestată la un înalt nivel, cu o mare intensitate şi fără discontinuitate, atît pe solul desăvîrşirii individuale, cît şi pe cel practic, de a răspunde cerinţelor spirituale ale poporului" (p. 9).

Filele de pateric românesc s-au făcut mesagere ale spiritualităţii noastre în Apus încă înainte de a se contura lucrarea la noi, sub titlul „Pateric Românesc". Î. P. S. Mitropolit Antonie, pe cînd se afla la studii în Anglia, a publicat pagini de pateric românesc şi a ţinut o serie de conferinţe, unele adunate apoi în volumul „Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă" şi totodată i-a sugerat Părintelui Ioanichie scrierea unei antologii-Pateric, lucru care s-a şi petrecut, spre cinstea amîndurora.

Prezenta traducere într-o limbă de circulaţie (meritul revenind Părintelui Nicolae Steinhardt), în condiţii grafice excelente, cu abundenţă de iconografie începînd cu coperta pe care-i zugrăvită „Scara de la Sucevita", continuînd cu imagini ale celor mai semnificative „lavre" româneşti, presărate printre ele cu chipurile majorităţii călugărilor prezentaţi, reuşeşte să devină un mesager al spiritualităţii noastre prin probe demne de crezare, doveditoare ale maturităţii şi vechimii creştinismului la noi încarnat în modele ca cele alese de editor şi care vor deveni din „ale noastre" şi „ale altora". Traducerea unei părţi din Patericul Românesc într-o altă limbă este prin însuşi faptul acesta o consacrare ecumenică şi universală a unui capitol important al vieţii noastre spirituale.

De acum, nu numai printre români, ci şi printre cititorii de limbă franceză din Occident, Părinţi ca: Ioanichie Moroi (p. 31—36), Vichentie Mălău (p. 49—56), Gherasim Cîrjă (p. 87—94), Duhovnicul Paisie al Slatinei (p. 105—107), Arhidiaconul Varlaam Arghirescu (p. 109—114), sau a cunoscutului pelerin Gheorghe Lazăr (Moş Gheorghe) (p. 127—131), ca să nu amintim decît cîţiva dintre cei mai cunoscuţi, vor constitui chipuri ale trăirii în Hristos prin consacrarea vieţii lui Dumnezeu şi aproapelui în Biserica dreptmăritoare a poporului credincios românesc..

Autorul Patericului românesc, Părintele Protos. Ioanichie Bălan, care a mai îmbogăţit tezarul nostru spiritual cu alte două lucrări: „Vetre de sihăstrie românească" şi „Convorbiri duhovniceşti" (vezi M. A., 1986, nr. 3, p. 139—144) este el însuşi un mesager al spiritualităţii monahale româneşti în afara graniţelor patriei, reuşind să publice şi o traducere a „Convorbirilor duhovniceşti" în limba greacă, înscriindu-se astfel, cu cinste, în tradiţia înaintaşilor şi aducînd o frumoasă contribuţie la răspîndirea „frumuseţilor ortodoxiei româneşti" în lume.

Protos. *Casian Crăciun*

Cîntec pentru atunci

Mă ştii neînfrînt şi dîrz. Tu m-ai văzut
Cît am luptat de tare şi-n trecut.
Ai fost de faţă şi la rău şi la bine —
Chiar şi atunci cînd m-am luptat cu mine.

Cu orice zi m-am războit barbar,
Trăgînd mereu hotar după hotar.
Nu m-ai văzut plecat şi nici zdrobit,
Oricîte spade-n mine au lovit.

Am vrut să-mi fii alături totdeauna,
Să vezi şi tu cum ştiu să-nfrunt furtuna.
Să spui şi atunci cînd voi fi dus
Că nimănui nu i-am fost supus.

Dar într-o luptă ce va fi să fie
Şi care o voi da pe veşnicie,
O luptă aspră, ce-o s-o dau în viaţă,
Am să te rog, tu să nu fii de faţă.

Nu vreau să vezi tu ce mă ştii furtună
Cum o să-mi cadă sabia din mînă,
Nici cum voi sta cu capul aplecat,
Eu care-n viaţă n-am îngenunchiat.

Va fi o luptă mare, luptă grea
Care-o s-o dau aprins cu moartea mea!
Şi n-aş voi tu să rămîi în minte
Decît cu mine cel de dinainte.

Virgil Carianopol

Locul formării poporului român și a limbii române și continuitatea sa pe vatra strămoșească

Autorii teoriilor neștiințifice privitoare la nimicirea dacilor de către romani în timpul războiului din 105—106 și a retragerii de către Aurelian la sud de Dunăre a întregii populații din Dacia ocupată, după ce „crează" astfel, în mod artificial, cele două viduri demografice, neagă romanizarea autohtonilor, altoirea pe trunchiul dacic a coloniștilor romani și formarea poporului român pe vatra strămoșească, pentru ca astfel să „demonstreze" că la venirea triburilor maghiare în Cîmpia panonică, în anul 896, locul acesta era deșert de populație, și, pe baza dreptului primului venit, li se cuvine lor. Urmașii lui Roesler afirmă cu îndărătnicie și încăpățînare același lucru, respingînd în chip habotnic, cu înverșunare, pînă la ridicol, orice dovezi și argumente contrarii.

Aceste neadevăruri, combătute și demascate de istoricii români și străini de-a lungul vremii, au fost reluate de autorii *Istoriei Transilvaniei* (Erdély Története), apărută în Editura Academiei Ungare de Științe, în 1986, deși izvoarele și atestările istorice, lingvistice, toponimice și de altă natură s-au înmulțit considerabil în ultimele decenii și adevărul demonstrat de ele este evident pentru orice om de bună credință.

Cu toate că adversarii continuității, și mai vechi și mai noi, susțin că poporul român s-a format la sud de Dunăre, aceștia n-au ajuns la un consens asupra locului respectiv. După părerea unora, poporul român s-ar fi format în Munții Haemus; după alții, între Haemus și Dunăre; alții îl situează la sud de acești munți; alții socotesc că acest loc a fost Illyricum; după aprecierea lui G. Weigand, el s-a format „în împrejurimile orașelor Sofia, Nis și Skopje, numită de cei vechi Dacia Mediteraneea (. . .) și Dardania".

Aceștia, după cum arăta Constantin Daicoviciu „nu au reușit pînă acum să demonstreze unde s-a format și unde s-a menținut poporul român în Peninsula balcanică, mulțumindu-se doar a afirma că infiltrarea elementelor românești la nordul Dunării și în special în Transilvania s-a făcut în cursul mai multor veacuri".

Cînd se studiază problema spațiului unde s-a format limba și poporul român, trebuie avut în vedere faptul că acesta, ținînd seama de numărul mare de oameni care-l alcătuiau, nu s-a putut forma într-o regiune restrînsă, ci pe o arie vastă, întrucît românii sînt urmașii romanității orientale. Învățații care au studiat această problemă — Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Sextil Pușcariu și mulți alții — au arătat că nu se poate ca pe o mică suprafață muntoasă, unde, după afirmațiile adversarilor continuității, s-ar fi format poporul român, să se reverse apoi o așa mulțime mare de oameni în tot spațiul carpato-dunărean.

Nicolae Iorga a arătat în mai multe rînduri că românii sînt urmașii unei „romanități cu mult mai întinse". Sextil Pușcariu consemna că „poporul nostru este singurul supraviețuitor al romanității care se întindea odinioară între cele două mări — Adriatica și Neagră — pe ambele maluri ale Dunării și ale afluenților ei", iar „patria străromânilor trebuie să fi avut o întindere mare, cuprinzînd teritorii locuite de strămoșii bulgarilor, sîrbilor și albanezilor de azi".

Învățatul Vasile Pârvan susținea că „noi, românii de azi, sîntem nu numai urmașii romanilor din Dacia, ci, în aceeași vreme, urmașii, și ca sînge și ca suflet, ai întregii împărății romane de răsărit, care alcătuia o singură țară de limbă latină, peste toate ținuturile care astăzi se cheamă Slavonia, Croația, Dalmația, Bosnia și Muntenegru, Serbia, Ungaria de pe dreapta Dunării, România cu tot cu Dobrogea și, în sfîrșit, Bulgaria cea dintre Balcani și Dunăre".

Iar E. Petrovici, pe baza cercetărilor sale, arăta în 1942 că „Serbia, vestul Bulgariei, nordul Macedoniei, împreună cu Banatul, Oltenia și Transilvania de vest trebuie considerate ca patria străveche a românilor, în care s-au format — la nord și la sud de Dunăre, considerată șira spinării romanității de est — limba și poporul român".

În afară de istoricii români, o serie de istorici și învățați străini au opiniat pentru formarea poporului român pe o arie largă. Astfel, C. Jirecek afirmă că „centrul limbii românești primitive" l-a constituit sud-estul Panoniei, Moesia superioară, Syrmia, Serbia, vestul Bulgariei. „Ramuri din acest domeniu de limbă cuprindeau, pe de o parte, țărmul drept al Dunării pînă la gurile acestui rîu, iar pe de altă parte Dacia Traiană". Lingviștii Alf Lombard și Carlo Tagliavini au acceptat aceeași arie mare, care cuprindea atît nordul cît și sudul Dunării, drept loc de formare a limbii române.

Un asemenea punct de vedere a fost susținut de istoricii, lingviștii, geografii și alți învățați români și străini, care, pe baza izvoarelor, demonstrau că Dunărea nu a constituit un hotar, nu a despărțit populația romanizată de la nord și sud de fluviu, ci, dimpotrivă, aceasta a unit-o.

După opinia lui Vasile Pârvan, „învățații care cercetează chipul cum-s-a alcătuit limba noastră românească" au uitat „că granița pusă la Dunăre de împăratul roman care a părăsit la 270 Dacia lui Traian, n-a fost niciodată ținută cum se cade de romani după anul acesta. Cînd erau barbarii mai tari, ei stăpîneau pînă în Grecia; cînd erau romanii mai tari (ca, de pildă, pe vremea împăratului Constantin cel Mare și a fiilor lui, în veacul al patrulea, ori pe vremea împăratului Iustinian, în veacul al șaselea) atunci se întindeau ei dincolo de Dunăre, stăpînind și în fosta Dacie a lui Traian. Lucrul acesta nu e spus de știrile vechi așa de lămurit, dar se vede bine din înțelesul adevărat al vieții ascunse de acele știri. Astfel, nu e nevoie să mutăm pe strămoșii noștri din Oltenia, din Banat și din Transilvania tocmai în Serbia ori în Bulgaria ca să înțelegem de ce limba lor e aceeași cu a românilor din Macedonia. E adică și după anul 270 aceeași singură țară romană, trăind în aceleași nenorociri, de la munții de răsărit ai Ardealului și pînă la granițele Greciei".

Geograful Simion Mehedinți sublinia faptul că „Dunărea n-a fost hotar, ci axa vieții poporului nostru încă din epoca geto-dacă"; iar T. Papahagi arăta că „poporul român s-a format în neîntreruptă unitate teritorială în sudul ca și în nordul Dunării".

Referindu-se la locul de formare a poporului român, istoricul P. P. Panaitescu afirma că populația romanică din care a rezultat poporul român se întindea din nordul Dunării pînă în Pind și Salonic ca o „pînză de populație", aflată într-o simbioză cu o altă „pînză de populație", cea slavă. În timp ce populația romanică de la nordul fluviului a rezistat tendinței slave de asimilare, reușind să-i asimileze pe slavii din acest spațiu, cea din sudul Dunării nu a izbutit să se impună în fața celei slave în mijlocul căreia a dispărut în cea mai mare parte; nu este vorba deci de un transfer de populație, ci de un proces de asimilare reciprocă, cîștigat la nordul fluviului de populația romanizată, care a constituit poporul român.

În cadrul acestui proces, un moment important îl reprezintă secolul VII, cînd — după ce limesul dunărean a fost distrus în anul 602— șapte triburi de slavi au trecut la sud de fluviu și au împins treptat populația romanizată de aici spre Haemus, Pind și Adriatica, spărgînd unitatea populației romanizate de pe ambele maluri ale Dunării. În această împrejurare — spunea filologul Al. Philippide — este posibil ca o parte a populației de la sudul fluviului să fi trecut la nordul lui.

Prin trecerea unor grupuri mari de slavi la sud de Dunăre și reducerea lor la nordul fluviului s-a ușurat procesul asimilării acestora de către populația romană stabilă și sedentară, majoritară numeric și superioară în privința organizării sale social-economice și politice.

Pe baza izvoarelor și argumentelor istorice și de altă natură, istoricul C. Daicoviciu a ajuns la concluzia că în legătură cu procesul și aria de formare a poporului român — cu limba și cultura sa specifică — au existat două faze și anume: una pînă în secolul al VI-lea, cînd romanizarea a fost activă și plămădirea poporului român s-a făcut pe o arie largă balcano-carpatică; și a doua, începînd cu secolul VII, cînd aria se restrînge la teritoriul provinciei Dacia, care a devenit astfel „centrul de greutate" al procesului. O părere asemănătoare avea și marele istoric Nicolae Iorga, după care așezarea slavilor la sud de Dunăre a adus „concentrarea romanității în părțile noastre".

Rezultatele săpăturilor arheologice și întîi de toate existența culturii Dridu, care este „românică și autohtonă în esența ei" și „acoperă aproape întreg teritoriul românesc, cît și unele regiuni din sudul Dunării, fiind singura cultură materială locală atestată în spațiul carpato-dunărean în secolele VIII-XI" și care aparține astfel pînzei de populație românească ce trăia la nord și la sud de Dunăre, atestă unitatea populației romanizate din această zonă largă, precum și aria de formare a poporului român.

Unul din argumentele folosite de Robert Roesler pentru a demonstra teza formării poporului român la sud de Dunăre *a fost existența unui fond lexical comun în limbile albaneză și română*. După părerea acestuia, cuvintele albaneze au intrat în fondul limbii „daco-române în peninsula sudică".

Cercetînd problema înrudirii limbilor albaneză și română, istoricii și lingviștii români, precum și numeroși savanți și istorici străini (între care îi numim pe G. Meyer, L. Spitzel, Carl Treimer, H. Barič) au ajuns la concluzia că este vorba de un fond lexical comun, dacii fiind de neam tracic, iar albanezii iliric. Altfel spus, asemănarea dintre cele două limbi se explică prin înrudirea dintre tracă și iliră.

Cuvintele preromane din limba română, arăta lingvistul Theodor Capidan, provin dintr-o moștenire comună, traco-iliră, nu dintr-un împrumut din limba albaneză.

Combătînd teza lui Roesler și a urmașilor săi, Constantin Daicoviciu spunea: „Argumentul adus de unii cercetători străini din existența în limba română a unor cuvinte comune cu limba albaneză, fenomen explicat cu o patrie comună, în Balcani, nu poate trage nici el în cumpănă, deoarece aceste cuvinte comune se justifică ușor prin fondul străvechi indo-european (traco-iliric) al ambelor limbi, iar — pe de altă parte — după cum just s-a remarcat de învățatul bulgar D. Decev, în cazul unei patrii comune albanezo-române în Balcani, ar fi trebuit să ia naștere și o limbă comună și nu două limbi total diferite una de cealaltă".

„Albanismele noastre, arăta marele savant Sextil Pușcariu — în parte, desigur, străvechi — și coincidențele lingvistice cu albanezii dovedesc un singur lucru, mai presus de orice îndoială, și anume că strămoși de-ai noștri au locuit împreună cu strămoși de-ai albanezilor actuali".

Iar învățatul clujean I. I. Russu, pe baza unei îndelungate cercetări, spunea că inexistența unor împrumuturi lexicale din albaneză în română și invers după anul 600 anulează teoria neștiințifică a conviețuirii albanezo-române și unul din principalele argumente ale adepților lui Roesler.

Amintim și părerea învățatului bulgar D. Decev, exprimată într-o lucrare publicată în anul 1952, în care acesta spunea: „concordanțele limbii române cu albaneza pot fi explicate în chip mulțumitor prin faptul că prima s-a dezvoltat ca o limbă romană pe un fond tracic".

Adversarii teoriei formării poporului român și a limbii române și a continuității acestuia pe vatra strămoșească, începînd cu Sulzer, au folosit ca argument și asemănarea dialectelor daco-român și macedo-român, pentru a dovedi că românii și macedonenii au trăit în aceeași zonă balcanică.

În realitate însă, după opinia filologilor asemănarea se datorește faptului că macedonenii „au coborît în locurile pe care le ocupă astăzi prin secolele VIII, IX și X de prin părțile dunărene", ceea ce explică asemănarea celor două dialecte, sau că, „în epoca de formare a poporului român, strămoșii macedonenilor trăiau în strîns contact cu elementul românesc din nordul Dunării, prin mijlocirea populației românești de pe amîndouă malurile acestui fluviu". Odată cu așezarea slavilor și bulgarilor, acest contact a fost întrerupt, iar cele două dialecte au evoluat separat.

Despre originea comună a celor două dialecte și formarea lor în condiții istorice diferite vorbește cronicarul bizantin Kekaumenos, cînd spune că valahii din Macedonia au venit din regiunea Dunării.

Falsitatea afirmației adversarilor continuității este dovedită și de faptul că în limba română sînt cuvinte necunoscute de aromâni: aceră, bour, păcură, papură etc., după cum există în aromână unii termeni bizantini inexistenți în daco-română.

Un alt argument utilizat de Roesler și urmașii săi: Sulzer, Engel, Tamas etc., pentru a demonstra originea balcanică a poporului român este acela că limba română nu putea primi influența slavă decît din dreapta Dunării, deoarece în stînga fluviului „locuiau slavi de viță ruteană".

Neadevărul acestei teze a fost dovedit de numeroși învățați și filologi. Dintre aceștia îl menționăm pe P. J. Schafarik, care arăta că în secolele V—VI slavii ocupau în mare număr și fosta Dacie Traiană, unde au exercitat o oarecare influență asupra populației daco-române. După opinia sa, toți românii (vlahii) au aceeași origine, trăgîndu-se dintr-un amestec traco-geto-roman asupra căruia s-a exercitat influența slavă. Iar Al. Iațimirski a respins teoria lui Roesler, arătînd că populația romanică a primit influența slavă la nordul Dunării, într-o regiune muntoasă, unde au găsit-o slavii.

Ocupîndu-se de problema influenței slave, savanții și oamenii de știință români au arătat că aceasta nu s-a putut exercita decît la nord de Dunăre, unde slavii au găsit o numeroasă populație daco-română cu care au conviețuit. „Simbioza slavo-română din Transilvania a existat înainte de venirea ungurilor" — arăta Emil Petrovici, unul din cei mai buni cunoscători ai problemei — ea fiind o dovadă a continuității populației autohtone pe acest teritoriu; dacă românii ar fi venit pe acest teritoriu în secolele XII sau XIII, ar fi trebuit să împrumute toponimele de la unguri „ca popor stăpînitor, și nu de la slavii sporadici, pe cale de a dispărea". Iar slavistul român de mare prestigiu, P. P. Panaitescu arăta că „din cercetarea particularităților daco-slave rezultă că românii au primit aceste influențe în limba lor la nordul Dunării", de la populația slavă aflată acolo.

Referindu-se la influența slavă asupra limbii române, în special toponimia de origine slavă, preluată de maghiari în Transilvania de la populația română, se poate spune că aceasta constituie unul din cele mai puternice argumente în favoarea continuității.

Adversarii teoriei continuității, mai vechi și mai noi, folosesc ca argument doveditor, deși neîntemeiat, că limba română s-a format la sud de Dunăre, faptul că aceasta nu cuprinde elemente lingvistice germanice.

Învățații și oamenii de știință români și străini, pe baza unei intense și meticuloase munci de cercetare efectuată asupra izvoarelor arheologice, istorice, lingvistice și de altă natură, au dovedit caracterul neștiințific, netemeinicia și falsitatea argumentelor folosite de Roesler și urmașii săi, de la începuturi și pînă în zilele noastre, după cum și abordarea cu rea credință a problemelor referitoare la locul formării poporului român și a limbii române și a continuității acestuia pe vatra strămoșească. Cu toate acestea, autorii lucrării Istoria Transilvaniei, apărută în 1986, la Budapesta, cu îndărătnicie fără seamăn au repus în circulație aceste teorii, respingînd cu încăpățînare orice dovezi și argumente care nu le sînt favorabile, indiferent de natura și mulțimea acestora. Probabil că pînă la urmă, în fața probelor, probitatea și adevărul științific vor triumfa.

Prof. *Petre I. Dan*

Un grav act de autoacuzare a guvernelor Ungariei dualiste în legătură cu deznaționalizarea românilor — Cartea secretă din 1907 —

Din îndemnul și la indicațiile a doi dintre corifeii politicii de deznaționalizare, conții Iuliu Andrássy, ministru de interne și Albert Appónyi, ministru al cultelor și instrucțiunii, s-a elaborat un voluminos tratat, intitulat *A Magyarországi Románok*, Budapesta, 1907, p. 953+XXIX, semnat de Antal Huszár, care conținea planurile și măsurile pentru desființarea românilor din Transilvania ca națiune. Tratatul a fost tipărit în numai 25 de exemplare, exclusiv pentru uzul guvernului, avînd caracter strict secret și confidențial și a fost pus în aplicare chiar din anul apariției sale prin legiuirile școlare ale lui Appónyi, constituind un grav act de autoacuzare a guvernului ungar. Dacă, după cîte cunoaștem, în Ungaria nu i se poate da de urmă, în schimb în România există două exemplare, unul la Biblioteca Universității din Cluj-Napoca (pe care e și semnătura autografă a autorului), al doilea la Biblioteca Academiei Române.

Despre existența și conținutul acestei cărți se păstrează și două relatări din perioada interbelică: a episcopului Roman Ciorogariu al Oradiei (*Zile trăite*, Oradea, 1926) și a profesorului Onisifor Ghibu (*Un plan secret al guvernului unguresc din 1907, privitor la maghiarizarea românilor din Transilvania*, Cluj, 1940). Spre a spulbera orice îndoială despre existența ei, autorul însuși reproduce în facsimil foaia de titlu care are următorul cuprins: *A Magyarországi Románok — Bizalmas Hasznalatia — Munkatársak Közreműködésével, irta Huszár Antal, M. Kir. Belügyminiszteri — Fordító, Budapest*, 1907 (Românii din Ungaria — Spre întrebuințare confidențială. Scrisă cu concursul mai multor colaboratori — de Antal Huszár, translator în Ministerul de Interne, Budapesta, 1907. Tiparul tipografiei regești ungare de stat (1063).

În *Introducere*, autorul pleacă de la constatarea că: în timpul din urmă românii din Ungaria manifestă în mod demonstrativ în contra caracterului național unitar al statului ungar, căutînd să-l transforme într-un stat poliglot organizat pe baze federaliste (aluzie la lucrarea lui A. C. Popovici, *Statele Unite ale Austriei Mari*, în care punea problema trannformării Austriei într-o confederație de state naționale — n. n.).

În scopul acesta — continuă Huszár — ei au prefăcut toate instituțiile bisericești, școlare, culturale și economice în factori de luptă și de instigație în contra statului ungar, a națiunii maghiare și a limbii maghiare. El prezintă o informare comple-

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. *Mihai Racoviță*n

Transilvănenii și războiul pentru . . .

(Continuare din pag. 1-a)

Desfășurarea operațiilor militare era urmărită cu multă atenție și interes de românii transilvăneni. „Studențimea universitară de la Brașov — scria Maria Baiulescu — se aduna la noi și pare-că văd hărțile cu steguleț, cu care se însemnau victoriile". La Academia teologică din Gherla, studenții erau la curent cu mersul luptelor din Balcani. Directorul Academiei, Dumitru Coroianu, „avea harta războiului pentru independență". În Năsăud, populația românească urmărea desfășurarea bătăliilor și „era mîndră de bravura oștirilor românești". După fiecare victorie pe cîmpul de luptă se organizau marșuri pe străzile orașului, însoțite de muzică, chiote de bucurie și cîntece naționale.

Telegramele, scrisorile și memoriile trimise organelor de presă oglindesc simțămintele patriotice ale românilor ardeleni. Urmărind luptele purtate la sud de Dunăre, Maria Ilieșu din Cluj scria la 10 noiembrie 1877: „Bravura junei armate române, cea recunoscută în toată lumea (. . .) împlu pieptul nostru de cea mai justă fală națională și suscită cele mai vii simpatii către bravii noștri frați români de peste Carpați". De aceleași calde simțăminte și mîndrie națională erau cuprinse scrisorile Emiliei Pop către Vasile Pop din Zalău.

O altă formă de manifestare a unității românilor transilvăneni cu țara de peste munți au constituit-o *adunările, întrunirile și manifestările publice sau particulare*. Dintre acestea amintim că la 13/25 mai 1877 s-au întrunit cărturarii români sălăjeni în casa juristului Vasile Pop din Zalău, unde au dat glas bucuriei față de România independentă, au stabilit măsuri pentru unitate cu frații de peste munți și au elaborat o scrisoare-manifest de unitate cu România, prin care-i solicită vicarului Alimpiu Barboloviciu din Șimleul Silvaniei, un larg concurs în vederea colectării de ofrande pentru rănițiii români. Asemenea adunări au avut loc la Sibiu, Brașov, Orăștie, Făgăraș, Blaj, Alba Iulia, Abrud, Cîmpeni, Budiul de Cîmpie, Năsăud, Dej, Cluj, Gherla, Satu Mare, Sighetul Marmației. Cu prilejul capitulării Plevnei s-au organizat întruniri și manifestații la Brașov, Blaj, Năsăud, Cîmpeni, Baia de Criș, Sohodol, Turda, Sibiu, Făgăraș, Zalău, Șimleul Silvaniei, Sălișteă, Rășinari, Tilișca, Gura Rîului, organizate de intelectualii orașelor și satelor.

La Brașov, știrea despre victoria de la Plevna „a produs cea mai mare bucurie între poporațiunea română (. . .) și a fost primită cu entuziasm" — arăta *Gazeta Transilvaniei*. Noaptea de marți spre miercuri a fost o adevărată sărbătoare pentru românii brașoveni. Întregul cartier Șchei era în picioare. După ce a înnoptat „s-au iluminat deodată dealurile dimprejurul orașului. Mulțime de rachete (artificii — n. n.) au fost slobozite din vîrful Tîmpei", continua același ziar, în timp ce bubuitul pivelor de la poalele ei și din Prund anunțau mult așteptatul eveniment. Pe la orele 22 s-a întrunit un mare număr de români în localul numit „Cartierul general de la Grivița", unde au sărbătorit actul capitulării Plevnei. Întrunirea a devenit și mai însuflețită, cînd cei prezenți au fost felicitați de solia sașilor din oraș.

Vestea capitulării lui Osman Pașa a ajuns la Blaj în dimineața de 30 noiembrie/12 decembrie 1877. „Nu este (. . .) inimă românească, care să nu tresalte la auzul strălucitorului succes al vechii bravuri române" — se nota într-o corespondență de la Blaj, din 12 decembrie 1877. „Parola zilei — continua corespondența — era numai și numai căderea Plevnei, obiect de discurs numai bravura militară a fraților noștri". Blăjenii au introdus ca salut al zilei: „Plevna a căzut". Seara, locuitorii și-au iluminat ferestrele caselor, după cum și dealul din vecinătate. Timp de trei ore, Cîmpul Libertății și împrejurimile au fost martorele unei serbări populare mari.

La Baia de Criș și Cîmpeni, în zilele de 14 și 15 decembrie 1877 „au avut loc manifestații cu ocazia căderii Plevnei", organizate de învățătorii și preoții din cele două localități. După cum raporta primarul din Cîmpeni, manifestația a început „de cu seară" și a durat „pînă în jurul orei 9 dimineața".

Acțiunile de unitate cu România, ce s-au desfășurat în acele zile în Munții Apuseni, au cuprins o arie mai largă. Într-un document emis de Ministerul Cultelor și Învățămîntului de la Pesta se arăta că „au fost organizate manifestații antistatale" la Cîmpeni și Sohodol. În documentul la care am făcut referire, este numit învățătorul ortodox Palade Ioan, apreciat ca organizator principal al acestei manifestații.

La Năsăud a luat ființă un comitet pentru organizarea sărbătoririi victoriei de la Plevna. Desfășurată sub îndrumarea profesorilor dr. Artemiu Alessi și Maxim Pop, manifestația de la Năsăud a cuprins un mare număr de participanți, care au mărșăluit pe străzile orașului, în frunte cu muzica, și s-a încheiat cu o serbare populară.

Bărbații și femeile române din Sibiu s-au întrunit în casa lui Ilie Măcelariu, făgărășenii la protopopul Petru Popescu și avocatul Ioan Roman, turdenii în casa dr. Ioan Rațiu, zălăoanii în locuința lui Vasile Pop. În adunarea femeilor din Turda, ținută la 2/14 decembrie 1877, s-a adoptat o telegramă adresată lui C. A. Rosetti, președintele Camerei din București, cu următorul cuprins: „Femeile române din Turda și jur salută din inimă legiunile române pentru admirabila lor vitejie. Emilia Rațiu".

Scrierile istorice, creațiile literare și artistice, concepute și vehiculate ca bun comun al întregii națiuni, au fost o altă formă de manifestare a spiritului de unitate cu România.

Dintre lucrările cu caracter istoric, amintim volumul „Resbelulu Orientalu Ilustratu", operă a profesorilor năsăudeni dr. Artemiu P. Alessi și Maxim Pop, tipărită la Graz, în 1878—1879. Revistele și calendarele românești tipăresc ilustrații, portrete și povestiri privind luptele purtate de armata română împotriva oștirilor otomane, reproduc versurile poeților de dincolo de Carpați, care erau învățate de copii și tineret în școli și recitate la serbări și întruniri.

Oamenii de cultură, după cum și unii studenți, elevi și țărani scriu versuri și povestiri închinate luptei poporului român pentru cucerirea independenței naționale. Printre aceștia se numără Zaharia Boiu, Ioniță Scipione Bădescu, Petru Dulfu, Iosif Vulcan, Basiliu Mihail Lazăr, Nicolae Herlea și mulți alții.

Mișcarea de unitate a românilor ardeleni a cunoscut și alte forme. Cu toată interdicția și măsurile represive ale autorităților, românii din Sibiu, Sălișteă, Făgăraș, Brașov, Cîmpeni, Turda, Orăștie, Blaj și multe alte localități din Maramureș, Sălaj și Alba purtau panglici tricolore și costume naționale la sărbători și întruniri, organizau serbări, unde se recitau și cîntau poezii și piese corale cu conținut patriotic.

În semn de cinstire a bravilor dorobanți ce s-au acoperit de glorie în războiul purtat împotriva asupritorilor otomani, în ianuarie 1878, femeile române din Sibiu au început să poarte „o căciuliță de astrahan, în dreapta cu o cocardă tricolor națională și cu o peană de curcan", numită „Pălăria Dorobanțului".

Unitatea morală și politică a românilor transilvăneni cu frații de dincolo de munți în războiul pentru cucerirea independenței a grăbit înfăptuirea idealurilor de libertate națională și politică a tuturor provinciilor românești.

La Sf. Împăraţi Constantin şi Elena

(Continuare din pag. 1-a)

Împărăteasa Elena primise în taină o bună educaţie creştină, în care a crescut şi pe fiul său, Constantin.

Murind împăratul Constanţiu Chlor, i-a urmat în scaun fiul său Constantin, care a avut privilegiul rar de a avea lîngă sine în anii tinereţii, o mamă înţeleaptă şi bună, pe chipul căreia străluceau cele mai alese virtuţi creştine, care a fost împărăteasa Elena. Încă de la urcarea sa pe tron, sfîntul Constantin a dat dovadă de aceeaşi largă toleranţă faţă de creştini, ca şi tatăl său Constanţiu Chlor.

Împotriva lui Constantin, a pornit cu oaste mare, Maxenţiu, stăpînitorul părţii de Răsărit a imperiului. Privind cu teamă lupta ce se apropia, Constantin s-a rugat la îndemnul mamei sale, cu toată rîvna, lui Dumnezeu, cerîndu-i sprijinul şi semn spre biruinţă. Atunci, spune tradiţia, s-a întîmplat o mare minune: în amiaza zilei, pe cerul senin s-a arătat semnul biruinţei Mîntuitorului Hristos: Sfînta Cruce în raze de lumină.

Împăratul a rînduit atunci ca acest semn să fie aplicat pe steagurile de luptă. În timpul luptei creştinii din armata lui Maxenţiu, care formau grosul oştirii, au refuzat să lupte împotriva oastei lui Constantin. Luat prizonier Maxenţiu a pierit în scurtă vreme, iar stăpînirea lui Constantin s-a întins şi peste Răsărit, făcînd din Byzantia, Constantinopolul de mai tîrziu.

În anul 313, împăratul Constantin a dat în Milan edictul de toleranţă religioasă, care a scos din catacombe Biserica creştină.

În acele vremuri, Biserica era tulburată de erezia preotului alexandrin Arie, ale cărui învăţături greşite atacau dogma Sfintei Treimi. Pentru a curma aceste lupte şi pentru a întrona pacea în Biserică, împăratul Constantin convoacă pe toţi episcopii Bisericii din imperiu la Niceea, al căror sobor — întîiul al Bisericii de la înfiinţarea ei — se întruneşte şi statorniceşte Crezul creştin, sub faldurile protectoare ale purpurei imperiale.

La acest mare sobor al Bisericii ecumenice, în care s-au alcătuit primele 7 articole ale Simbolului Credinţei creştine (crezul), celelalte 5 fiind alcătuite la următorul Sinod ecumenic de la Constantinopol, a luat parte şi episcopul Teotim al Scaunului de Tomis, înfiinţat de Sf. Apostol Andrei, după cum aflăm din actele Sinodului care păstrează semnătura sa.

Prin episcopul Teotim, Simbolul Credinţei a fost adus în Biserica noastră, căci din cele 14 scaune episcopale sufragane scaunului mitropolitan din Tomis, a iradiat credinţa apostolică, propovăduită de Sf. Andrei, cel întîi chemat, în toate părţile locuite de români. Prin aceştia, Biserica noastră strămoşească are o obîrşie apostolică, cum puţine Biserici au în lumea creştină. Împăratul însuşi deschisese lucrările Sinodului, şi toţi au văzut în prezenţa şi zelul marelui împărat, însăşi mîna lui Dumnezeu şi purtarea Lui de grijă pentru Biserica Sa.

În timpul domniei lui Constantin cel Mare, pe bună dreptate numit aşa, căci a fost mare şi pentru Biserică şi pentru statul pe care l-a condus, Biserica creştină a cunoscut o perioadă de avînt rar întîlnit în istoria ei: s-au edificat biserici monumentale, au fost împodobite cu lucrări de artă lăcaşurile de cult, pietatea creştină şi-a dat mîna cu virtutea în acest climat de libertate. Împăratul însuşi — aşa cum consemnează istoricii acelor vremuri — era în fruntea oricărei iniţiative de construire a noilor lăcaşuri de cult şi îi plăcea să fie numit „episcop al treburilor din afară ale Bisericii". La masa sa erau adesea invitaţi episcopi, cu care se sfătuia şi le cerea poveţe în tot ceea ce intenţiona să facă. Viaţa sa era plină de virtute şi de fapte bune, izvorîte dintr-o profundă credinţă în Hristos.

Sfînta împărăteasă Elena, mama marelui împărat, a fost inspiratoarea tuturor faptelor binecuvîntate ale fiului său. Ea a fost o mare binefăcătoare a săracilor, pe care-i miluia în orice împrejurare. Pentru mulţimea faptelor sale bune, Dumnezeu a învrednicit-o ca, împreună cu patriarhul Tarasie al Ierusalimului, să găsească sfîntul lemn al Crucii pe care a fost răstignit Mîntuitorul Iisus Hristos, pe care a arătat-o mulţimii.

Era în vîrstă de 80 de ani cînd a pornit pentru aceasta spre Ierusalim, şi tot ei şi fiului său, împăratul Constantin cel Mare, creştinătatea datorează ridicarea primei Biserici a Sfîntului şi de viaţă dătătorului Mormînt al Domnului, de la Ierusalim.

Sfînta noastră Biserică a acordat o mare cinstire sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, care au fost oamenii providenţiali ai începuturilor Bisericii creştine.

Viaţa şi faptele lor, prin care s-a vădit puterea lui Dumnezeu în lume, au rămas peste veacuri model de credinţă şi de trăire creştină. Ea a fost scrisă de condeierii acelor vremuri, iar numele împăratului Constantin şi al augustei sale mame, au fost trecute în calendarul creştin, care a consfinţit curăţia vieţii lor.

În cele şaptesprezece veacuri care s-au scurs de la petrecerea vieţii lor, creştinii au zidit multe biserici pe care le-au pus sub patronajul acestor sfinţi, iar întru cinstirea şi pomenirea vieţii acestora, a dăinuit obiceiul prin veacuri, ca, creştinii să cheme cu numele Constantin şi Elena pe fiii şi pe fiicele lor.

Iar noi, la acest luminat praznic îndreptăm fierbinte rugă către Sfinţii întocmai cu apostolii Constantin şi Elena, ca prin rugăciunile lor să căpătăm de la Dumnezeul milelor, bună sporire în agoniseala noastră de zi cu zi, pace cu semenii şi întărire în săvîrşirea binelui.

FERICITUL AUGUSTIN

Omilie despre Simbolul de credinţă

Vremea este ca să primiţi Simbolul de credinţă, care conţine pe scurt tot ceea ce este de crezut pentru mîntuirea veşnică.

Cuvîntul simbol, care este un împrumut (din limba greacă), îşi trage numele de la o imagine: negustorii au stabilit între ei o piesă justificativă, *symbolum*, prin care au întemeiat asociaţia lor, pe un angajament de bună credinţă.

Şi comunitatea voastră face negoţ de bunuri duhovniceşti; ca să fiţi asemenea neguţătorilor căutaţi mărgăritare bune (Mt. 13, 45). Aceasta este *iubirea care s-a vărsat în inimile voastre, prin Duhul Sfînt, Cel dăruit vouă* (Rom. 5, 5).

La ea se ajunge prin credinţă care este cuprinsă în acest Simbol, ca să credeţi în Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, nevăzut, veşnic, Împăratul veacurilor, Făcătorul celor văzute şi nevăzute, şi în orice altceva considerat ca fiind demn de El de către raţiunea curată sau mărturisit de autoritatea Sfintei Scripturi.

Nu despărţiţi pe Fiul de această slavă a lui Dumnezeu. Să nu zică nimeni ceva despre Tatăl ca de la El să-L înstrăineze pe Cel care a zis: *Eu şi Tatăl una sîntem* (Ioan 10, 30) şi despre care Apostolul a zis: *Care fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu* (Fil. 2, 6). A răpi înseamnă, într-adevăr, a lua ceea ce nu este al său, pe cînd egalitatea aceasta este în sine prin însăşi natura Sa; astfel, cum nu va fi Fiul Atotţiitor, El *prin care toate s-au făcut* (In. 1, 3), mai mult, El care este *puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu* (I Cor. 1, 24), despre a cărui înţelepciune scris este: *fiindcă este una, toate le poate* (Înţel. Sol. 7, 27). Prin însăşi natura Sa, El este nevăzut, în însuşi acest chip în care El este întocmai cu Tatăl.

Într-adevăr, Cuvîntul lui Dumnezeu este nevăzut prin natură, pentru că *la început era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul* (In. 1, 1), natură în care este cu totul nemuritor, în care rămîne pe mai departe neschimbător. Fără îndoială s-a spus că, de asemenea, sufletul omenesc este nemuritor, dar nu este o nemurire adevărată cît o atît de mare posibilitate de schimbare, prin care se poate şi progresa şi decădea; de unde moartea sa este *înstrăinare de viaţa lui Dumnezeu, din pricina necunoştinţei care este în ea* (Efes. 4, 18); adevărata sa viaţă este de a alerga la izvorul vieţii *pentru ca întru lumina lui Dumnezeu să vadă lumină* (Ps. 35, 9); potrivit cu această viaţă voi, prin harul lui Hristos, reînviaţi din moartea la care renunţaţi. Însă Cuvîntul lui Dumnezeu, care este Fiul Unul Născut, trăieşte cu Tatăl mereu fără de schimbare; nu decade, fiindcă permanenţa nu se micşorează, nici nu progresează, pentru că desăvîrşirea nu sporeşte. El este Împăratul veacurilor (I Tim. 1, 17), Făcătorul celor văzute şi nevăzute, fiindcă după cum spune Apostolul: *în Acesta au fost făcute toate în cer şi pe pămînt, cele văzute şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie căpetenii, fie stăpîniri. Toate s-au făcut prin El şi pentru El şi toate prin El sînt aşezate* (Col. 1, 16—17).

Dar pentru că *S-a deşertat pe Sine*, nu a pierdut chipul lui Dumnezeu, ci *a luat chip de rob* (Fil. 2, 7).

În acest chip de rob, Cel Nevăzut S-a făcut văzut, pentru că S-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria;

în acest chip de rob, Atotţiitorul S-a făcut neputincios, pentru că a pătimit sub Ponţiu Pilat;

în acest chip de rob, Cel veşnic a murit, pentru că a fost răstignit şi îngropat;

în acest chip de rob, Împăratul veacurilor a înviat a treia zi;

în acest chip de rob, Făcătorul celor văzute şi nevăzute S-a suit la cer, pe care nu l-a părăsit niciodată;

în acest chip de rob, şade de-a dreapta Tatălui, El, care este braţul Tatălui despre care spune profetul: *Şi braţul Domnului cui se va descoperi?* (Isaia 53, 1);

în acest chip de rob va să vină să judece viii şi morţii, căci în el a voit să participe la învierea morţilor, El, viaţa celor vii.

Prin El, Duhul Sfînt ne-a fost trimis de la Tatăl şi de la El însuşi. Duhul Tatălui şi al Fiului, trimis de către amîndoi, nenăscut din nici unul, în unitate şi întocmai cu amîndoi.

Această Treime este un singur Dumnezeu, Atotţiitor, nevăzut, veşnic, Împăratul veacurilor, Făcătorul celor văzute şi nevăzute. Căci nu zicem (că există) trei Dumnezei, nici trei Atotţiitori, nici trei Creatori sau orice altceva asemănător care s-ar putea spune despre mărirea lui Dumnezeu, fiindcă nu sînt trei Dumnezei, ci un singur Dumnezeu; totuşi, în această Treime, Tatăl nu este Fiul, Fiul nu este Tatăl, Duhul Sfînt nu este nici Fiul nici Tatăl, ci Acela este Tatăl Fiului, Acela este Fiul Tatălui, Acela este Duhul şi al Tatălui şi al Fiului. Credeţi, pentru a înţelege, că dacă nu credeţi, nu veţi înţelege.

Potrivit cu această credinţă nădăjduiţi harul, în care toate păcatele vă vor fi iertate. Într-adevăr, în aceasta *veţi fi mîntuiţi — şi aceasta nu e de la voi ci este darul lui Dumnezeu — nu din fapte, ca să nu se laude nimeni* (Efes. 2, 8—9). Căci veţi fi *făptura Sa, zidiţi în Hristos Iisus, spre fapte bune pe care Dumnezeu le-a gătit, ca întru ele să umblaţi* (Efes. 2, 10) şi, după ce aţi lepădat trecutul, *îmbrăcaţi-vă în omul cel nou* (Efes. 4, 24), să fiţi făptură nouă, cîntînd o cîntare nouă (Apoc. 5, 9), gata a primi moştenirea veşnică, după Testamentul cel Nou; de aceea, chiar după moarte, care a trecut la toţi oamenii (Rom. 5, 12) şi căreia, datorită trecutului primului om, îi este înapoiat, nădăjduiţi chiar la sfîrşit învierea trupurilor voastre, nu spre durerile patimilor, precum sînt înviaţi cei necredincioşi, nici pentru plăcerile dorinţelor trupeşti, după cum socotesc cei nebuni, ci după cum spune Apostolul: *„Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc* (I Cor. 15, 44), în care trupul va fi atît de bine supus duhului făcut fericit şi stăpînirii sale, printr-o fericire extraordinară, încît iată că nu îngreuiază sufletul (Înţel. Sol. 9, 15) şi nu are nevoie să se refacă, pentru că nu mai pătimeşte de slăbiciunea sa ci va rămînea în viaţa veşnică în care duhul împreună cu trupul nostru va fi însăşi viaţa veşnică.

2. Aşadar, cu această scurtă predică despre întregul Simbol de credinţă, mi-am achitat datoria faţă de voi. Cînd veţi auzi Simbolul de credinţă veţi recunoaşte, rezumată pe scurt, întreaga mea cuvîntare. În ceea ce priveşte cuvintele însăşi, nu trebuie cu tot dinadinsul să le scrieţi pentru a le reţine, ci continuaţi a-l învăţa temeinic, auzindu-l. Nu trebuie numai să-l scrieţi, ci să-l păstraţi totdeauna în memorie şi să meditaţi asupra lui.

De altfel, tot ceea ce aţi auzit în Simbolul de credinţă, este conţinut în paginile Sfintei Scripturi, şi în întregime, nu pe alese, să obişnuiţi a-l asculta cînd trebuie. Totuşi, atît timp cît se află în acest rezumat şi redus în această formă, nu este îngăduit a-l scrie, în amintirea promisiunii făcute de Dumnezeu cînd, anunţînd Noul Testament, a zis: *Iată legămîntul pe care-l voi institui cu ei, după zilele acelea, zice Domnul: voi pune legea Mea înlăuntrul lor şi în inimile lor voi scrie* (Ier. 31, 33). Acest fapt arată motivul pentru care, ascultînd Simbolul de credinţă, să nu-l scrieţi pe table ori pe vreun alt material ci în inimi.

Aceasta o va face *Cel care v-a chemat la împărăţia şi la mărirea Sa* (I Tes. 2, 12), cînd vă va reînnoi prin harul Său, ba chiar Duhul Sfînt va scrie în inimile voastre (II Cor. 3, 3) pentru ca să iubiţi ceea ce credeţi şi credinţa să lucreze în voi prin iubire (Gal. 5, 6) şi astfel să fiţi bineplăcuţi lui Dumnezeu, împărţind toate bunurile, nu temîndu-vă de pedeapsă ca un sclav, ci printr-o aleasă dragoste de dreptate.

Acesta este deci Simbolul de credinţă în al cărui conţinut aţi fost introduşi prin Sfînta Scriptură şi prin predicile preoţilor cînd aţi fost catehizaţi, şi care sub această formă prescurtată va sluji credincioşilor la mărturisirea şi la creşterea în credinţă.

*

Această scurtă prezentare a Simbolului de credinţă a fost făcută de către Fer. Augustin în timpul păstoririi sale ca episcop la Hippo-Regius, în faţa catehumenilor care se pregăteau să primească Taina Sfîntului Botez. Cu cincisprezece zile înainte de Sf. Paşti, catehumenilor li se citea Simbolul de credinţă, după care urma explicarea lui.

Trad. de Diacon *Pavel Cherescu*

Moşii de primăvară

În practica bisericească există o rînduială ce ţine de tradiţia creştină ortodoxă referitoare la cele cîteva zile pe an închinate morţilor, numite cu un cuvînt *Moşii*. După calendar avem prima pomenire în sîmbăta lăsatului sec de carne numită în popor *Moşii de iarnă*, apoi sîmbăta Sfîntului Toader înainte de Duminica Ortodoxiei, sîmbetele Postului Mare pînă la Sîmbăta lui Lazăr şi sîmbăta Rusaliilor sau *Moşii de vară*. Pe lîngă acestea, credincioşii mai ţin ca zile de pomenire a morţilor la hramul bisericilor, ziua cimitirului de Ispas sau la altă sărbătoare, Mucenicii şi *Moşii de Sîn Gheorghe*, despre care aminteşte S. Fl. Marian.

După o datină străveche aceste pomeniri se făceau la morminte în cimitire, în anotimpul reînvierii naturii, primăvara. Faptul are la bază un cult al morţilor existent la noi de milenii, căci încă geţii, cum spune istoricul Herodot, se credeau nemuritori. Credinţa în nemurire, dar o nemurire pămîntească, precreştină, — ei credeau că prin moarte trec cu toată fiinţa dintr-un tărîm în altul, — cultivată de Zalmoxis la poporul getodac, a fost cea care i-a făcut să fie cu adevărat un popor brav şi drept. De aici şi cinstirea pe care ei o arătau morţilor, cu tot cortegiul de ritualuri şi practici tradiţionale funerare, care nu numai premerg ci şi anticipează rînduielile pomenirilor creştine. Dar cultul morţilor de astăzi nu mai este o continuare firească a tradiţiei păgîne existente înainte de venirea Mîntuitorului Hristos. Credinţa în nemurirea sufletului şi înviere ne-a adus şi ne-a descoperit adevăratul sens al pomenirii morţilor şi valoarea sa în viaţa creştină. Ea se face cu rugăciune şi ofrande de pîine şi vin, căci încă Mîntuitorul la Cină, după ce a binecuvîntat pîinea şi vinul şi a dat Sfinţilor Apostoli să mănînce, a zis: „Aceasta să o faceţi întru pomenirea mea".

Pe lîngă elementele principale de cult creştin, poporul a adăugat cu timpul datinile sale existente şi azi la zilele morţilor. Cele mai obişnuite sînt pomenirile de rînd care se fac la noi cu toate pregătirile tradiţionale, colaci, pupeze, reprezentînd pasărea sufletului, un pom verde simbol al pomului vieţii şi celelalte care ţin de ele. Alte obiceiuri ţin de un cult mai mult popular legat de Moşi. Astfel la *Moşii* de Sf. Gheorghe, în nordul Moldovei la Frătăuţii Noi şi în Pîrteştii de Sus se da mai demult de sufletul morţilor o cană cu lapte fiert cu tăiţei, un colac şi o lumînare aprinsă. Acestea se duceau pe la casele vecinilor sau unde erau copii mici. În Banat se dădeau pe la vecini oale noi cu lapte de oi şi caş, colac şi o lumînare sau oale cu lapte şi scrob.

La Cîmpulung Moldovenesc este obiceiul şi astăzi ca în ziua de Mucenici să se trimită cîte o căniţă, cîteva pahare sau un vas mic cu lapte fiert cu orez şi colăcei, pe la casele vecinilor şi unde sînt copii mici. În satul Milişăuţi (azi Emil Bodnăraş) o zi de Moşi se ţine la Paşti, cînd toată suflarea satului iese în cimitir unde îşi dau unul altuia ouă roşii sfinţite de sufletul morţilor. Tot de Paşti, în dimineaţa Învierii, credincioşii din Bilca merg în cimitir şi pun pe mormintele celor dragi cîte un ou roşu sfinţit şi o lumînare aprinsă.

Fără a împieta rînduielile bisericeşti aceste obiceiuri fac dovada unui mod popular de trăire a credinţei strămoşeşti specific vieţii creştine româneşti. Astfel venind din adîncul istoriei noastre pomenirile şi obiceiurile de Moşi, ca şi celelalte de acest fel, ne leagă de ceva curat şi sfînt, de sufletul şi credinţa înaintaşilor între care intră moşii şi strămoşii noştri, dar şi sfinţii români Oprea Miclăuş, Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai, Sf. Calinic de la Cernica, Sf. Dimitrie din Basarabi, ş.a. un mucenic ca Sava de la Buzău şi voievozii care s-au jertfit pentru ţară şi credinţă precum Constantin Brîncoveanu şi Ştefan cel Mare.

La Putna, în necropola voievodală din biserica Bogdana de la Rădăuţi, la Mănăstirea Bistriţa, la Suceava, la Iaşi, Bucureşti şi în alte părţi zac numai osemintele pămînteşti ale marilor noştri înaintaşi care şi-au înnobilat viaţa prin puterea credinţei. Sufletul lor este în sufletul neamului şi-n măreţia faptelor lor. De aceea cînd spunem moşii şi strămoşii adormiţi, trebuie să ne gîndim la toţi cei care au trăit în lumina credinţei şi pentru a căror viaţă de sfinţenie putem să-i numim fără să greşim „sfinţii noştri strămoşi".

Pentru pomenirea lor şi a tuturor celor adormiţi, poporul nostru a adus dintotdeauna omagiul de jertfă şi ofrandă cu rugăciunea Bisericii de iertare, aşa cum este îndătinat. *Moşii* devine astfel un moment de întoarcere către memoria celor dragi, a eroilor neamului, un moment de reînviere sufletească în primăvara fiecărui an, cînd ne retragem o clipă din ritmul cotidian pentru o trăire spirituală în intimitatea gravă a strămoşilor noştri, întru neuitata lor pomenire.

Pr. *Nicolae Cojocaru*

Jocul periculos al falsificării istoriei

Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1986, 384 p.

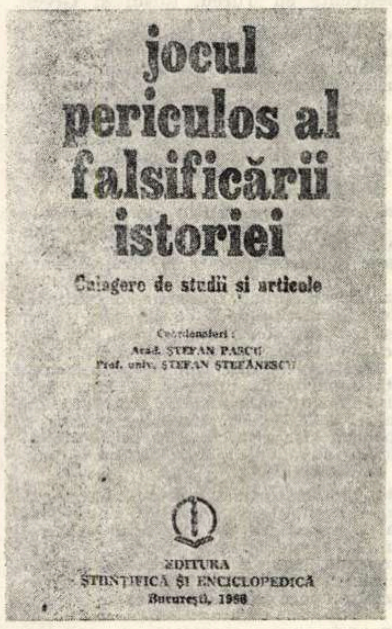

Cartea a apărut sub coordonarea academicianului Ștefan Pascu și a prof. univ. Ștefan Ștefănescu și constituie o culegere de studii și articole publicate în anii 1983—1986 în diverse reviste: Magazin Istoric, Contemporanul, România literară, Luceafărul, de autori cunoscuți ca acad. Ștefan Pascu, conf. univ. dr. Mircea Mușat, dr. Augustin Deac, conf. univ. dr. Nicolae Petrescu, Mihai Retegan, prof. univ. Ștefan Ștefănescu, Francisc Păcurariu, dr. Oliver Lustig, M. Ungheanu etc. Articolele și studiile se referă la întreaga istorie a României, de la originea și formarea poporului român pînă azi, cu referiri speciale însă la istoria Transilvaniei.

Pe tot cuprinsul cărții se dezvoltă sub diverse forme și se afirmă originea poporului român și continuitatea sa pe locurile în care trăiește și astăzi. Este menționată vatra și viața strămoșilor noștri geto-daci cu caracteristicile lor ca popor, conviețuirea lor cu romanii după cucerirea Daciei, formele de organizare ale poporului român pînă la primele cnezate și voievodate, venirea ungurilor și așezarea lor în Cîmpia Panonică, ocuparea de către ei în decurs de cîteva secole, a unei părți din nord-vestul României, extinderea autorității politice ungare în Transilvania în secolele XIII—XIV, specificul vieții românilor din această parte a țării. De asemenea se scoate în evidență legătura dintre cele trei provincii românești în timpul domnitorilor de mai tîrziu, poziția independentă a lor față de poarta otomană, impunerea regimului dualist în Transilvania, dubla asuprire la care erau supuși românii, politica ungară față de Transilvania în timpul și după perioada dualismului, acțiunile de maghiarizare a populației autohtone.

Volumul de față reprezintă o replică competentă și bine documentată cu mărturii interne și externe care demonstrează într-un mod indubitabil originea, continuitatea și unitatea poporului român din cele trei provincii românești în general și din Transilvania în special, reprezintă o luare fermă de poziție cu argumentarea obiectivă de rigoare împotriva tuturor tezelor apropiate de teoriile lui Rössler, împotriva oricăror tendințe revizioniste care denaturează în mod voit adevărul istoric, fie referitor la originea și continuitatea românilor pe meleagurile patriei de azi, fie la Tratatul de Pace de la Paris sau la Dictatul de la Viena, la relațiile românilor cu popoarele balcanice etc., tendințe ce se mai manifestă din cînd în cînd în presa vremii în unele reviste din străinătate.

Articolele din cartea „Jocul periculos al falsificării istoriei" reprezintă o corecție competentă rostită cu indignarea legitimă a apărării adevărului evident, ce este ignorat sau falsificat de cei ce caută să știrbească pe diverse căi drepturile pe care românii le au în și cu privire la țara lor, Patrie de două ori milenară, păstrată cu sacrificii și iubită cu devotament.

Cartea de față deși ne pune înainte o serie de evenimente revelatoare mărturisite de oameni care au trăit și suferit persecuțiile regimului horthyst în Transilvania, totuși subliniază ideea că problemele specifice fiecărei țări în contextul deosebit din acea perioadă, s-ar fi putut rezolva pe cale pașnică, așa cum o demonstrează acordul de la Salonic dintre țările membre în „Înțelegerea Balcanică" și Bulgaria, așa cum au afirmat-o diverse personalități ale vieții politice din România acelui timp.

Cartea se încheie cu un studiu referitor la originea românească a ceangăilor din Moldova, în care se face corecția vechii concepții care acredita ideea că aceștia ar fi unguri ardeleni emigrați în Moldova și dovedirea cu argumente istorice și filologice că ei sînt de fapt români ardeleni veniți în Moldova ca urmare a vitregiilor pe care au trebuit să le întîmpine.

Este deosebit de important faptul că în toată documentația lor autorii cărții „Jocul periculos al falsificării istoriei" se folosesc de mărturii interne și externe, punînd un accent deosebit pe mărturiile externe, ale istoricilor unguri, bulgari, francezi, etc. care vorbesc despre originea, continuitatea, unitatea și drepturile românilor din Transilvania.

În lumina conținutului ei, cartea „Jocul periculos al falsificării istoriei" ne apare ca un „memento" referitor la istoria zbuciumată a poporului român din veacuri și ca un omagiu adus tuturor strămoșilor care s-au jertfit pentru moștenirea pe care ne-au lăsat-o.

Pr. *Teodor Damian*

4. Biserica și „Asociațiunea" (ASTRA)

Un eveniment major pentru românii din Transilvania ca cel din 1860—1861 — constituirea „Asociațiunii" — nu putea să nu implice Biserica și slujitorii ei. În condițiile în care provincia era condusă de cele trei națiuni recunoscute oficial — maghiari, sași și secui — excluzîndu-se tocmai cea majoritară, aceasta nu putea avea — nu i se permitea — nici o organizare, nici o instituție proprie reprezentativă, cu excepția Bisericii. De aceea istoria românilor transilvăneni pînă în a doua jumătate a sec. al XIX-lea — respectiv pînă la constituirea Partidului Național Român — se identifică aproape cu istoria Bisericii. Aspectul nu este singular. Și istoria altor popoare cunoscuse într-o măsură sau alta aceeași identificare, doar că în Transilvania se prelungise cu cîteva secole și multinaționalitatea îi dădea o anumită specificitate. Nici nu putea fi altfel din moment ce școlile funcționau mai ales pe lîngă așezăminte bisericești, primind studiile religioase iar majoritatea intelectualilor o formau teologii. În alte părți iluminismul a avut alte premise, pe cînd la românii din Transilvania a apărut în tinda sau în preajma Bisericii. Acțiunea protestatară împotriva uniației s-a îmbogățit treptat și cu conținut național-social. Școala Ardeleană a selectat acest conținut, pe care integrîndu-l în cadrul de idei european l-a amplificat. „Societatea filozoficească" a lui Piuariu-Molnar dacă s-ar fi constituit ar fi avut majoritatea membrilor formată din clerici. Prima cuvîntare publică despre originea noastră daco-romană este rostită — cu vreo două decenii înaintea lui Petru Maior — din amvon de către Sava Popovici Bîrsan la Rășinari.

Preoții erau singurii conducători ai maselor de țărani români, cu toate că nu știau decît scrisul și cititul chirilic, marea lor majoritate. Autoritățile știau aceasta și în orice manifestări locale de nemulțumire, rezistență sau răscoală îi implicau în primul rînd pe preoți. Cine poate cunoaște numărul celor care și-au sfîrșit viața în închisori? Surse documentare indică preoți și în răscoala lui Horia, pentru ca în 1848 toți cei care erau în stare să poarte o armă în mînă să se pună în fruntea cetelor de enoriași înarmați, să le organizeze, să fie numiți unii prefecți, tribuni, vicetribuni, centurioni sau decurioni, iar alții să lupte ca simpli lăncieri. Și au știut să reziste cu îndîrjire, mulți pînă la sacrificiu, din moment ce Kossuth ar fi spus: „Numai diavolul se mai știe bate cu popii!" și apoi că dacă depun armele îi iartă pe toți „în afară de Șaguna care nu poate avea iertare pe pămînt și în cer".

Este evident că inițiativa constituirii unei asociații culturale românești în Transilvania postrevoluționară a fost imediat însușită de membrii clerului român, cu atît mai mult cu cît avea girul celor doi ierarhi de la Sibiu și Blaj. Între cei 176 de semnatari ai petiției din 10 mai 1860 — toți indicați și cu profesia și domiciliul — se pot număra 70 de clerici și auxiliari, plus aproape 20 de profesori, dintre care, pentru vremea respectivă, putem presupune că cei mai mulți aveau studii teologice. Așadar, aproape jumătate din cei 176 de semnatari ai petiției erau oameni ai Bisericii. Printre aceștia se găsesc numele viitorilor episcopi Nicolae Popea și Ioan Popasu. Este interesant de observat că exceptînd localitățile Miercurea Sibiului, Satulung, Gurghiu și Feleac nici unul dintre clericii semnatari nu este din mediul rural, ci din Sibiu, Brașov, Alba Iulia, Blaj, Turda, Cluj, Gherla și alte cîteva orășele. La semnăturii din Oradea, Satu Mare, Arad etc. nu ne putem aștepta, ele fiind din afara Transilvaniei propriu-zise. Să admitem că modeștii preoți rurali nu puteau fi chemați într-o asociație de culturalizare, ei înșiși sau cea mai mare parte dintre ei avînd nevoie să fie culturalizați. De ce însă nu semnează preoții din Sălișteș sau Rășinari — și nu numai preoții, aci ființînd școli poporale cu cadre bine pregătite — de pildă învățatul preot Sava Popovici Barcianu aflat la doi pași, om în a cărui bibliotecă episcopul Andrei Șaguna poposea adesea, intelectual de primă mărime în acel timp? Și încă o nedumerire: Cum se explică faptul că în răstimp de 9 (nouă) zile, adică între 1 mai 1860, data celui de al doilea articol al lui Ioan Pușcariu, și 10 mai 1860, data de pe petiție, s-au putut strînge 176 de semnături de la oameni aflați chiar la 150—200 km de Sibiu? O performanță care și astăzi ar fi dificilă, dar în epoca poștalionului! Convocați urgent la Sibiu n-au fost și nu puteau fi pentru că adunarea se putea considera ilegală. Și dacă ar fi fost se făcea apel mai întîi la cei din apropiere. Atunci? Să fi fost mai multe petiții care apoi s-au însumat? Dar corespondențele sau curierii ar fi cerut timp. Este deci mai probabil că acțiunea de strîngere a semnăturilor a început după primul articol al lui Ioan Pușcariu datat 24 martie 1860. Ținînd seamă de strînsele relații dintre Pușcariu și Șaguna, ca și de faptul că nimic nu apărea în „Telegraful Român" înainte de a fi văzut de episcop, putem presupune o înțelegere prealabilă între cei doi, înțelegere pe care Pușcariu ezită să o consemneze în amintirile lui. Apoi la 14 aprilie își dă avizul favorabil și Blajul prin pana profesorului Ioan Rusu. Și aproape brusc apar cele 176 de semnături din care jumătate sînt ale clericilor de ambele confesiuni. Înțelegerea prealabilă să nu fi fost mai largă dar păstrată tainică din cauza suspiciunilor național-politice ale regimului? Dacă nu se pot da răspunsuri sigure, întrebările generate de cele 9 zile se pot pune.

La ședințele din martie 1861 sînt convocați toți cei 176 de semnatari, dar nu vin decît 34, primind juriștii pentru că scopul convocării era definitivarea statutelor. Sînt totuși prezenți și opt clerici, doi dintre ei intrînd și în comisia de redactare finală a statutelor. În adunarea generală constitutivă din octombrie (noiembrie) 1861 se citește o listă de 212, care depunînd sumele statutare sînt declarați membri fondatori sau ordinari ai „Asociațiunii". Între aceștia sînt și 4 comunități sătești și una școlară, dar și preoții din satele sibiene — inclusiv Sava Popovici Barcianu și Ioan Bratu, bunicul lui Octavian Goga — mulți alți intelectuali și țărani (economi, proprietari) tot de aici. Clericii sînt în număr de 65 iar alți 25 sînt profesori. Votanți prezenți sînt însă 171. Prot. A. Vestemean este ales secretar II, iar din cei 12 membri aleși în comitet jumătate sînt clerici. Alți 5 oameni ai Bisericii sînt aleși membri onorari.

Sînt aci suficiente cifre care indică masiva pondere a Bisericii în acțiunile constitutive ale „Asociațiunii", pondere care, așa cum am arătat, pentru vremea respectivă nu este de loc surprinzătoare. S-a spus chiar că „Asociațiunea" a fost o fiică a Bisericii, o fiică bună care cu trecerea anilor s-a emancipat și s-a maturizat, dar nu și-a diminuat niciodată dragostea pentru mama ei aflată permanent lîngă ea. Circulara dată în 1862 de episcopul Andrei Șaguna (Tel. Rom. nr. 37, 10 mai 1862) către protopopi, ad-tori bisericești și preoți de a sprijini pe brașoveni în organizarea expoziției și, în general, de a susține obiectivele „Asociațiunii", de a le lămuri credincioșilor și a-i îndruma să fie alături de ea, circulara aceasta, ca și exemplul personal al marelui ierarh, au avut un efect de o perenitate miraculoasă. Este adevărat că mitropoliții Transilvaniei erau membri de drept în comitet, dar aderența continuă și din an în an mai largă — pînă spre unanimitate — a preoțimii la „Asociațiune", mai cu seamă după înființarea despărțămintelor și a agenturilor (devenite apoi cercuri), trebuie să mai aibă și altă explicație. După părerea noastră aceasta se găsește la catedrele seminarelor și institutelor teologice din Transilvania, unde dascăli din ce în ce mai luminați și mai patrioți, toți membri ai „Asociațiunii", au știut ca, paralel cu cunoștințele de specialitate, să le amplifice conștiința națională viitorilor preoți, să le transmită dragoste pentru popor, să le insufle entuziasm misionar-cultural, pe scurt să le impregneze spirit șagunian. Au știut să-i ridice din popor ca români și după ani de șlefuire să-i restituie poporului ca mai buni români însufleți de obiectivele național-culturale ale înaltului for românesc de la Sibiu, toate convergente împlinirii „visului neîmplinit".

Este cunoscut faptul că toate adunările generale anuale ale „Asociațiunii" — mereu în altă localitate — au fost prilejuri de mari manifestări naționale. Le precedau adunările generale de despărțămînt și acestora cele de cerc cultural. Nici una dintre ele nu se deschidea înainte de a se oficia o solemnă slujbă religioasă. Dumnezeu era rugat, era invocat să-și reverse harul său peste spiritele și inimile participanților întru prosperarea „Asociațiunii" și prin ea a poporului român din Transilvania. Peste 90% din satele românești și din cele mixte aveau cerc cultural condus de preotul local — mai ales — sau de învățător, adică de absolvenții a două secții ale aceleiași școli. Ei erau și principalii conferențiari, numai rareori putîndu-se trimite alții de la oraș. „Asociațiunea" le cerea acestor conferențiari să fie niște adevărați enciclopediști populari, pregătindu-se să poată vorbi țăranilor nu numai despre credință și morală, ci și despre noutăți în agricultură, despre marile avantaje ale meseriilor, despre patrie și neam, despre legi, drepturi și datorii etc. Le cerea să vorbească pe înțelesul tuturor, dar cultivînd limba română literară, adică evitînd localisme de origine săsească sau maghiară. La fel s-a lucrat și în despărțăminte, care de la 9 au ajuns curînd la 18, apoi la 27, pentru ca în 1895 să fie în număr de 54, de regulă întinderea lor coincizînd cu un protopopiat. De altfel majoritatea erau conduse de protopopii locali. Unul dintre ei, dr. Patriciu Țiucra, președintele despărțămîntului Timișoara, va spune mai tîrziu: „Necesitatea colaborării ASTREI cu Biserica este atît de firească, încît nici nu-mi pot imagina că s-ar putea vorbi de rostul ASTREI fără a fi adusă în strînsă legătură cu acțiunea de propagandă religioasă a preoțimii noastre. Ca element de cultură la sate, prin pregătirea și înalta ei misiune de îndrumătoare și povățuitoare a poporului nostru, preoțimea este în primul rînd chemată a-și da concursul moral și intelectual la frumoasa operă de răspîndire a culturii". Tot el spune că la fel ca în alte despărțăminte, și acolo întreaga preoțime s-a raliat „Asociațiunii", iar cercurile religioase au avut adunări și manifestări împreună cu cele culturale ale acestuia. Astfel, cu timpul, corurile bisericești și-au introdus în repertoriu și piese laice, s-au înmulțit și au putut deservi atît Biserica, cît și manifestările locale ale cercurilor și despărțămintelor, chiar cu decenii înainte ca „Asociațiunea" să inițieze cursurile de dirijori, pentru că preoții și învățătorii părăseau băncile școlilor și cu o bună pregătire muzicală.

Dar ceea ce a unit în trecut mai strîns Biserica și „Asociațiunea" a fost cultul limbii române. Elogiile aduse limbii materne de către Cipariu în adunarea inaugurală și de către președintele Andrei Șaguna în a doua adunare generală de la Brașov, nu erau, în fond, decît constatarea unei realități. Limba română, urgisita și disprețuita limbă a valahilor, era din necesitate cunoscută și vorbită de toate naționalitățile Transilvaniei. Cum spunea Ștefan Ludwig Roth, nu trebuia impusă o limbă comună pentru că ea exista. Și exista pentru că țăranul român și-ar fi dat viața pentru limba lui iar Biserica îi susținea din ușa altarului și din amvon, ca și de pe catedrele școlilor poporale — cu început în tinda bisericilor — și mai apoi a seminarelor și gimnaziilor. Suportul de bază ale limbii române au fost Biserica, ortodoxia și extraordinara bogăție a culturii populare, ambele interferate într-o serie de aspecte exterioare altarului. Aceasta însemna identitate națională, adică tocmai motivația supremă a constituirii „Asociațiunii".

Sînt aici cîteva aspecte ale strînselor legături dintre Biserică și „Asociațiune". Mai sînt și altele privind, mai ales scopul educativ comun pe linie morală și religioasă. Asupra acestora vom reveni.

C. Dragoman

Un grav act de autoacuzare...

(Continuare din pag a 3-a)

tă a organizării, situației și tendințelor tuturor acestor instituții, însoțind-o de propuneri amănunțite cu privire la măsurile pe care trebuie să le ia guvernul ungar pentru a încadra în mod sever întreaga viață a românilor în ideea de stat național ungar.

După ce, în mai multe secțiuni, prezintă amănunțit măsurile pe care guvernul ungar ar trebui să le aplice pentru a desființa practic națiunea română din Transilvania — măsuri care, după expresia-i proprie, ar trebui aplicate cu cea mai mare severitate și fără tocmeală —, Huszár își încheie „opera" cu o declarație de-a dreptul diabolică, arătînd că, avînd în vedere caracterul confidențial al cărții, aceasta a fost compusă „exclusiv pe seama guvernului". Totodată, consideră necesară publicarea ei și pentru marele public ungar și străin, bineînțeles omițîndu-se observațiile și propunerile făcute exclusiv pentru guvern. În acest fel străinătatea ar afla cîte instituții culturale, religioase și economice au românii din Ungaria și de cîtă libertate se bucură ei.

Guvernul a considerat utilă propunerea fidelului slujitor și a încuviințat tipărirea unui extras din cartea sa, care a și apărut în 1908, în 492 pagini și într-un tiraj considerabil, semnată cu pseudonimul „Veritas" (sic). (Veritas, *Magyarországi Románok Egyhazi, Iskolai, Közmüvelödési, Közgazdasági, Intézmenyeinek és Molzgalmainak Ismeztéze*, Budapest, 1908). Ediția s-a epuizat imediat, fiind difuzată mai ales în străinătate, pentru a afla opinia publică „de cîtă libertate se bucură românii în Regatul ungar". În anul următor, 1909, a apărut o a doua ediție a aceleiași cărți, redusă cu 90 de pagini.

Planul secret de maghiarizare a românilor a indicat tuturor ministerelor măsurile pe care, fiecare în domeniul său de activitate, trebuia să le pună în aplicare, întocmind sau modificînd legile care să permită luarea măsurilor necesare pe teren, în vederea traducerii în fapt a scopului urmărit.

Întrucît măsurile propuse nu se puteau pune în aplicare imediat în totalitatea lor, spre a nu provoca protestele unanime ale națiunii române, guvernul ungar a adoptat transpunerea în practică a planului de maghiarizare în etape succesive. Bastioanele care au apărat ființa neamului și au rezistat tuturor asediilor organizate din Viena, Budapesta și Cluj, obstacole de neînvins în calea maghiarizării românilor au fost Biserica și școala românească și de aceea ofensiva guvernului s-a îndreptat în primul rînd împotriva acestor instituții, care trebuiau desființate prin măsuri drastice. Ambele cădeau în sfera de activitate a Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii, al cărui titular era contele Albert Apponyi — despre care știm cum, începînd din același an 1907, a transpus în practică, prin legile școlare draconice de tristă amintire, mai apoi prin crearea „Zonei culturale" la granița de sud a Transilvaniei spre România (în 1917, în timp ce România era în război cu Puterile Centrale, pentru eliberarea Transilvaniei și unirea românilor oprimați din monarhia dualistă), unde toate școlile românești au fost transformate în școli de stat maghiare care făceau educația fiilor de români. Este de asemenea simptomatic faptul că, puțini ani mai tîrziu, printr-o înșelăciune, a fost înființată, prin hotărîrea parlamentului Ungariei, Episcopia greco-catolică ungară de Hajdudorog (1912), încorporînd sub jurisdicția sa și 83 parohii, 382 filii și 172 cătune românești, luate de la diecezele Oradiei, Gherlei și Blajului, cu un total de 73.225 de credincioși. În comunele și satele românești anexate la Episcopia de Hajdudorog limba liturgică română se înlocuia cu cea maghiară — un nou pericol de deznaționalizare care a planat ca un spectru întunecat multă vreme asupra românilor.

Cartea lui Huszár, măsurile draconice cuprinse în ea, constituie un monument monstruos împotriva libertății omului și un atentat — de altfel neizbutit — împotriva existenței națiunii române, al unui regim colonialist muribund, care în ultimele zvîrcoliri înainte de dispariție și-a demonstrat încă o dată adevărata-i față: inumană, antidemocratică, ipocrită.

Vom reveni cu analiza — fie și succintă — a diabolicelor propuneri ale lui Huszár Antal, spre a dovedi temeinicia afirmațiilor din finalul articolului nostru.

Fișă de dicționar:

Arhidiacon Vasile Gârbu

A reconstitui personalitatea artistică a lui Vasile Gârbu, viața tumultuoasă cu realizările și împlinirile ei și „omul", din ceea ce a durat el pentru posteritate, pare un travaliu ușor sau greu deopotrivă. Ceea ce putem exprima însă, cu certitudine, după ce am parcurs cu migală, stăruință și solicitudine, pliante, afișe, programe de sală, articole din presa vremii în care se relatează despre activitatea sa, lucrări teoretice aparținînd creatorului și omului asupra căruia ne-am aplecat cu modestie să-i descifrăm tainele sufletului și ale harului cu care i-a fost investită viața, este chipul unei personalități exemplare dăltuite în munca de educație, concepție și interpretare.

Născut la 25 martie 1921 în Roșca, Cernăuți, Vasile Gârbu frecventează cursurile școlii primare în satul natal unde tatăl său, Isidor, mort în 1922, era un priceput zugrav iar mama, Veronica, o țărancă harnică, plină de blîndețe și duioșie. În anul 1931 se înscrie la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuți, orașul în care, în perioada 1938—1943, va urma și cursurile Facultății de teologie și ale Conservatorului de muzică și artă dramatică. Sub direcțiunea lui Tit Tarnavschi activau în acea perioadă, la Cernăuți, o serie de profesori cu bună pregătire de specialitate, de-a căror îndrumare tînărul Vasile Gârbu a beneficiat din plin. A studiat canto special cu Liviu Halip, teorie și solfegiu cu Sava Arbore, pian auxiliar cu V. Stefanelli, istoria muzicii cu G. Onciul, cor cu Grigore Macovei, dicțiune cu G. Iștoc. Fiind posesorul unei voci calde, de bas cantabil, încă de la început a participat la toate manifestările artistice organizate de Conservator. A apărut, astfel, în opera *Orfeu* de Gluck, în opera comică *Noaptea Sf. Gheorghe* de Tudor cav. de Flondor, în aranjamentul orchestral al lui Mihail Jora, unde cîntă rolul lui Ulcică, alături de profesorul său, Liviu Halip. În opera *Martha* de Flotow cîntă rolul lui Plumkett, iar la producția de fine de an, în ziua de 10 iulie 1943, cîntă aria lui Ion din *Năpasta* de Sabin Drăgoi. Mai apare ca solist în *Requiem*-ul de Verdi, în rolul lui Ștefan cel Mare din poemul patriotic *România de-a lungul veacurilor*, de Mihai Racoviță, și în alte concerte organizate de Societatea „Armonia" din Cernăuți.

După satisfacerea stagiului militar, începutul anului 1946 îl găsește la Sibiu unde, alături de Paraschiva Bănescu, Cornel Arion, Ioan Damian, Celestina Gerger, Aurel Covrig, Ilie Micu etc. și sub direcțiunea lui Timotei Popovici, pun bazele Conservatorului de muzică și artă dramatică. Scopul urmărit de către organizatori, în prima etapă de existență a instituției care, de altfel, la începutul anului 1949 își va închide porțile, era acela de contopire într-o unică formă a specificului Conservatorului de tip profesionist cu cel al „școlii" de tip popular-muncitoresc, prin organizarea a trei activități specifice: formarea dirijorilor de coruri, a unităților de muzică instrumentală (orchestre) și a echipelor de artă dramatică.

Tot în această perioadă participă la înființarea încă a unei instituții artistice în Sibiu, Opera Română, care, în luna martie 1948, își deschide prima sa stagiune cu opera *Faust* de Ch. Gounod. „Numai cine a urmărit pas cu pas evoluția înfiripării Operei Române din Sibiu, își poate da seama de măreția acestei realizări — mărturisea Ydolle Dimitriu, soprană și directoarea operei — numai cine a frămîntat ceas de ceas lîngă truda celor chemați să înalțe acest edificiu de viață spirituală poate afirma temeinicia acestei așezări. Artiști și autorități, conducători de mase și iubitori de frumos, pelerini ai gîndului și zidari ai realităților, toți s-au încolonat pe drumul mari-

(Continuare în pag. a 6-a)

Valeriu Măniș

Mănăstirea Rătești

Mănăstirea Rătești din județul Buzău, comuna Berca, pe al cărei teritoriu se află și vestiții vulcani noroioși, la 8 km din șoseaua națională Buzău—Brașov și 32 km din Buzău, situată la poalele unei păduri de foioase, în care s-au găsit vîrfuri de săgeți scitice, nu are nimic comun cu familia Răteștilor și nici cu cea a Grecenilor cum s-a susținut.

Ea este o ctitorie a unei familii de ostași, de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, dar care a fost numele acesteia și anul întemeierii nu-l cunoaștem. Din documente indirecte și tîrzii — secolul al XIX-lea — aflăm aceasta, ultimul descendent al ctitorilor fiind Anton căpitanul, cu apelativul Băncescu, după posesiunea din satul cu acest nume din periferia orașului Buzău.

La început, schitul a fost o așezare de monahi, atestată documentar în 1634, dar, avînd o insuficientă înzestrare materială, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea rămîne pustiu, fenomen întîlnit și la alte mănăstiri din împrejurimi, printre ele numărîndu-se și mănăstirea Izvorani, ctitoria episcopului Luca al Buzăului.

Schitul își reînnoadă firul vieții după ce moșia Rătești, pe care era situat, intră în 1752 în urma unei amanetări, în posesia lui Scarlat Hrisoscoleu. Acesta, cu fiul său Alexandru, poate fi socotit al doilea ctitor, deoarece, la 1755, donează bisericii, nu schitului care nu ființa, pometul din jur, cu locul de grădină, „pentru ca să fie pentru hrana și chiverniseala preotului ce se va afla după vremi . . .“

Că la această dată nu funcționa schitul o atestă fiul donatorului, care, în actul său de donație din 1787, menționează că, în urma daniei tatălui său, aici s-au adunat 16 călugărițe „ce se află locuind la acest schit mai în urmă după ce au dat tatăl meu danie“.

Călugărițele acestea erau aduse și îndrumate de către marele îmbunătățit, Vasile, starețul schitului Poiana Mărului din eparhia Buzăului, fără însă ca schitul să aibă statut de metoc, afirmația făcută în acest sens bazîndu-se pe un act fals.

Dacă reînființarea s-a făcut cu 16 monahii, în 1814 numărul lor ajunsese la 50; în 1865, la 150, ca în 1957 obștea să numere 191 monahii, iar în prezent, 116. Numărul mare de viețuitoare a determinat ca mănăstirea să fie socotită una din cele mai mari din țară.

Aici era „rînduială de chinovie“, adică obște, toate monahiile practicînd sihăstria după modelul de la Poiana Mărului, tradiția aceasta perpetuîndu-se și după 1940, sub forma schinamiciei.

Înalta viață monahală de aici a determinat ca din sînul obștei să fie trimise starețe nu numai la mănăstiri din cuprinsul eparhiei Buzăului, ci și în alte eparhii, cum s-a întîmplat în 1930 cînd mănăstirea Saon din Tulcea a fost transformată în mănăstire de maici.

Dar cel mai puternic argument în această privință îl constituie faptul că aici au ucenicit zece surori transilvănene, sub atenta și competenta îndrumare a marelui duhovnic, regretatul arhimandrit Dometie Manolache, el constituind nucleul așezării mănăstirești de la Rîmeț. Deci, dacă astăzi această mănăstire e o culme în monahismul românesc, apoi aceasta se datorește și mănăstirii Rătești.

Maicile de aici n-au rămas ancorate numai în viața contemplativă, ci ele și-au cîștigat existența cu lucrul mîinilor, realizînd lucrări artistice, apreciate la o expoziție din 1913 cu 15 medalii și „răsplata în bani“.

Existînd aici o veche tradiție a țesutului, în 1921 ia ființă un atelier-școală pentru țesutul covoarelor, ale cărui cursuri durau patru ani de zile, absolventele, după examenul de diplomă, devenind maestre. Mai tîrziu, se organizează și un atelier de tricotaje și o secție de cusături naționale.

Că Rătești constituia un important centru de industrie casnică o dovedește, printre altele, faptul că aici se țineau examene de diplomă cu lucrătoare de la mănăstirile Samurcășești, Zamfira, Adam și Cotești, iar maici de aici conduceau ateliere ce funcționau în alte mănăstiri sau în mediul rural, ca cel din Pătîrlagele — Buzău, și se primeau comenzi și din alte județe.

Atelierul de covoare a funcționat pînă la începutul celui de al doilea război mondial, reluîndu-și activitatea în 1958 sub forma unei cooperative meșteșugărești în cadrul căreia se lucrau stofe de haine, pînzeturi, covoare, tors lînă, împletituri de mînă, multe pentru export. Buna calitate a produselor a fost bine apreciată și la o expoziție din București, iar o maică lucrătoare a fost premiată la un concurs, ținut în București.

Mănăstirea a fost și un puternic exemplu în domeniul economiei agrare prin organizarea unei stupini sistematice, a dezvoltării sericiculturii și uscarea fructelor prin cuptor sistematic, invenția învățătorului D. Ionescu din Bîscenii de Sus, județul Buzău. Toate acestea, între anii 1900—1916.

Dacă prin cele amintite mai sus mănăstirea contribuia la ridicarea vieții materiale, în decursul vremii ea a desfășurat și importante acțiuni și manifestări sociale.

Războiul pentru independență, susținut cu entuziasm de toată populația țării, a avut ecou favorabil și în obștea mănăstirii, care a contribuit cu importante sume de bani, lenjerie și scamă (vată), iar 20 monahii au dat asistență sanitară ostașilor răniți din spitale, unele din ele făcînd cursuri speciale de surori de caritate încă din anul 1865, instruite în cadrul Eforiei Spitalelor Civile, de instructoare de peste hotare.

Îngrijirea bolnavilor, poruncă evanghelică, devine, în mănăstire, o tradiție. Astfel, în 1915, zece maici făceau practică sanitară în spitalul județean, ca în anul următor să fie mobilizate, ca surori de caritate, în spitalele din Capitală.

Mai tîrziu, în 1934, s-au organizat aici, în cadrul Crucii Roșii, cursuri de infirmiere, iar în 1939 cîteva maici dădeau asistență în gara Buzău. Ele erau pregătite la Institutul de infirmiere din București, 18 din acestea fiind repartizate, în 1941, la spitalele militare de zonă din București.

Războiul pentru făurirea unității naționale a lăsat multe și grele urmări: văduve, orfani, invalizi. Pentru îngrijirea orfanilor a luat ființă, în Buzău, un orfelinat, a cărui conducere, în 1920, a fost încredințată unei maici de aici, iar în anul următor, la cererea președintei Societății Generale de Patronaj, filiala Brăila, patru maici, tot de aici, contribuiau la administrația orfelinatului de acolo.

Exista în mănăstire o tradiție a îngrijirii orfanilor, primul orfelinat pentru fete din județul Buzău fiind înființat aici de episcopul Dionisie Romano, în 1861, odată cu școala „pentru june călugărițe și fete sărmane“.

Acest „harnic trezitor de cultură“, cum îl caracteriza N. Iorga pe acest mare ierarh, se îngrijește, îndeaproape, de această școală, construind un local special și numind, la conducere, o profesoară. Aici învățau, pînă în anul 1886, „multe fete din comunele cu apropiere“ și surorile și călugărițele din mănăstire, într-o vreme cînd se instaurase concepția că fetelor nu le trebuie știință de carte.

Mai tîrziu, în 1916, se organizează cursuri de alfabetizare, în 1921 ia ființă o „școală de adulte“, iar în 1951 se inițiază un curs pregătitor pentru ciclul doi al școlii elementare.

O „școală de catehizare“ ia ființă în 1941, la care se predau materiale religioase, prevăzute în programa școlii de cîntăreți bisericești și deprinderile lucrărilor de cancelarie ale mănăstirilor.

Atenție deosebită s-a dat și muzicii psaltice. La școala înființată de episcopul Dionisie Romano se preda și psaltichia, iar în 1897 lua ființă o „școală de citiri și cîntări bisericești“, a cărei existență este semnalată și în 1922. Și în 1958 se organizează „cursuri de cîntări“.

Cunoscută ca un important centru unde se cultiva muzica psaltică, în 1942, Societatea Ortodoxă Română solicita cîteva maici „bune cîntărețe“, pentru slujbele de la paraclisele din țară ale acestei societăți. Și astăzi aici cîntării psaltice i se dă o deosebită atenție.

Preocuparea pentru carte, tipărită și manuscrisă, s-a concretizat în 1866 „într-o încăpere specială, cu catalog și evidența cititorilor“. Aceasta se realiza din inițiativa episcopului cărturar Dionisie Romano, care a înființat biblioteci ori pe unde a trecut: învățător la Buzău și stareț la Sadova și Neamț, el însuși posedînd, la vremea aceea, peste 6000 de volume și importante zeci de manuscrise. Și cum aici se practica o înaltă viață duhovnicească existau și opere ale lui Macarie Egipteanul, Teodor Studitul, Efrem Sirul, Ioan Scăraru, Ioan Casian, Sfîntul Vasile cel Mare și Sfîntul Ioan Gură de Aur.

Din numărul manuscriselor menționăm un Tetraevanghel, care avea la sfîrșit o cronică a evenimentelor din Țara Românească pînă la N. Mavrocordat, scrisă de Matei logofătul, tatăl preotului Ilie de la Mănăstirea Butoiul, care a adăugat și el „întîmplările vremii de acum, petrecute cu Turcu, Rusul și Grecii, ca să se știe“.

Cronica aceasta constituie, după N. Iorga, un izvor contemporan asupra revoluției lui Tudor Vladimirescu, preotul Ilie, împreună cu episcopul Ilarion al Argeșului, săvîrșind „întîia panihidă pentru odihna sufletului zbuciumat al lui Tudor din Vladimiri, unde au plîns preoții și poporul pentru care se jertfise el“ cum nota preotul academician Niculae M. Popescu.

Azi se mai păstrează 267 volume de carte veche românească, din secolul al XVII-lea pînă în al XIX-lea, provenite din tipografiile: Buzău, București, Rîmnicu Vîlcea, Iași, Tîrgoviște, Neamț, Blaj, Buda, Brașov și Sibiu.

O interesantă și valoroasă colecție de artă veche bisericească conține: icoane, obiecte liturgice din argint, broderii, o colecție de antimise, o raritate bibliografică constituind-o Biblia poliglotă, cu text ebraic, grec și latin, tipărită în 1629, la Paris de Antonius Vitiray.

Un caracter aparte conferă acestei mari mănăstiri organizarea edilitară. Așezată pe un teren puțin înclinat, cu un larg pătrat cu laturile străjuite de case cu pridvoare împodobite cu flori, întreaga incintă, acoperită cu verdeață și flori, este dominată în mijloc de o monumentală biserică, ctitorie colectivă, din anul 1844, ea putînd fi considerată după opinia profesorului dr. Vasile Drăguț „printre cele mai interesante mărturii ale confluențelor artistice de la noi în secolul al XIX-lea“. Aceasta, pentru că meșterii constructori „au păstrat cu strictețe structurile autohtone, iar din stilul neoclasic nu au adoptat decît mijloace decorative, utilizate cu măsură și discreție“.

Biserica a fost pictată de conducătorul școlii de zugravi de la Episcopia Buzăului, Nicolae Teodorescu, împreună cu nepotul său, pictorul Gh. Tatarescu, lucrarea lui de aici fiind determinantă pentru trimiterea lui la Roma, pentru studii, de către Episcopia Buzăului. „Tattarescule, i-ar fi spus episcopul Chesarie, ai făcut sfinți cu picioarele lungi ca să ajungă la Roma“.

Cimitirul care este un veritabil parc, are o biserică mai mică, construită în 1867.

Vizitatorul este impresionat de buna rînduială și curățenia întregii gospodării, bine chibzuită și înnoită, la care se adaugă puternica evlavie a maicilor, ceea ce a determinat pe poetul, în haină călugărească, Valeriu Anania să afirme că „un ceas în mănăstirea Rătești înseamnă un popas la pragurile Cerului“, iar ambasadorul Finlandei la București să o definească „o insulă a dragostei“.

În decursul vremurilor în mănăstire și-au purtat pașii personalități de excepție: Mihai Viteazul, care la 17 octombrie 1600, scria, din Tabăra de la Rătești, comisarilor imperiali, cerînd ajutor militar.

În 1851 trece pe aici domnitorul Barbu Știrbei, iar mai tîrziu, Alexandru Ioan Cuza, venind în mănăstire, a donat, din caseta personală, suma necesară pentru construirea în incintă a unei cișmele.N. Iorga, constata că „unele locuințe sînt mai mult niște vile în stil nou“, iar patriarhul Justinian, în 1969, lăuda „străduințile pline de osîrdie ale monahiilor de aici“.

Mitropolitul Firmilian al Olteniei, originar dintr-un sat din apropierea mănăstirii, a copilărit pe lîngă două mătuși ale sale, care l-au și întreținut cîțiva ani la seminar. Această situație l-a determinat să definească mănăstirea ca „leagăn al purcederii mele duhovnicești“, iar mătușa sa, monahia Ambrozia, bună cîntăreață și fostă stareță, să fie socotită „maica pornirii mele duhovnicești“.

Strălucitul trecut al acestei mănăstiri, prezentat sumar, după cercetări cu totul inedite, este perpetuat azi în condițiile climatului social-cultural al vremii înnoitoare.

Pr. *Gabriel Coroca*

Arhidiacon Vasile Gârbu

(Continuare din pag. a 5-a)

lor înfăptuiri, toți și-au dat ofranda sufletului spre a duce la bun sfîrșit ceea ce ei considerau ca strict necesar pentru sibieni: o instituție lirică“.

Apare în toate cele trei opere puse în scenă, în scurta viață a Operei Române din Sibiu, în stagiunea 1947/1948. Astfel cîntă rolul lui Brander din opera *Faust* de Gounod, rolul comisarului imperial din *„Madame Butterfly“* de Giacomo Puccini și rolul marchizului D'Aubigny din *Traviata* de Verdi, evidențiindu-se prin talent și realizare artistică de înalt nivel.

La 1 februarie 1950 îl găsim profesor de muzică la Școala profesională de ucenici nr. 1 din Sibiu iar începînd cu 10 decembrie 1951 și pînă la sfîrșitul carierei sale didactice, care a avut loc odată cu pensionarea, de boală, la 1 septembrie 1977, va desfășura o bogată activitate didactică la Școala populară de artă, instituție pe care a iubit-o și de care s-a simțit legat prin fire intime numai de el știute. După cum însuși mărturisea, spre sfîrșitul vieții, în toți acești ani s-a dedicat muncii de formare, de îndrumare, a generații întregi de oameni ai muncii doritori să se instruiască, prin Școala populară de artă, în tainele cîntului. Convingerile patriotice pe care i le-a insuflat viața a căutat să le transmită și elevilor săi. Dragostea și prețuirea pentru tradițiile spirituale ale poporului nostru au fost o dominantă a lecțiilor lui Vasile Gârbu. Procedeele de predare folosite erau variate, dictate de individualitatea artistic-vocală a fiecărui elev, tinzînd către un scop unic: dezvoltarea tehnicii vocale pe baza unei emisii corecte. Punea un accent deosebit pe obținerea unei flexibilități vocale împletite cu creșterea volumului și realizarea diversității gradațiilor sonore. În acest sens, cu tact și competența profesională recunoscută, insista pe educarea activității auditive și a simțului ritmic la elevi, pe intensificarea creației emoționale, stimularea voinței de muncă, îmbinarea elementului emoțional cu cel rațional și înțelegerea conținutului individual și unic al fiecărei piese studiate.

În întreaga activitate desfășurată la catedră Vasile Gârbu a fost un exemplu de seriozitate și disciplină riguroasă, de principialitate îmbinată cu o profundă omenie. Ca unul care se ridicase prin proprie muncă, îi stimula pe cei dornici să se afirme prin calitățile ce le dovedeau, în acest fel cucerind dragostea și admirația elevilor și colegilor săi, a tuturor celor ce l-au cunoscut.

Pe lîngă activitatea didactică a continuat cu mult succes să se afirme ca dirijor, corist și solist la mai multe formații artistice din Sibiu. Îl găsim astfel ca dirijor al corurilor de la Cooperativa *Îmbrăcămintea, I. L. L., Întreprinderea 2 construcții, Întreprinderea 13 Decembrie, Clubul C. F. R., Sfatul popular al orașului Sibiu, Sindicatul învățămînt și cultură*, formații cu care a obținut frumoase rezultate în concursurile organizate la nivel județean și național. A activat în perioada 1 noiembrie 1950—31 martie 1954, în calitate de corist și solist al corului Filarmonicii de stat Sibiu, cu care prilej s-au prezentat, sub conducerea dirijorului Henry Selbing, mai multe concerte în Sibiu și alte orașe ale țării.

O frumoasă colaborare a realizat cu Filarmonica de stat Sibiu și corul „Bach“, de această colaborare bucurîndu-se miile de auditori care au umplut sălile de concert cu prilejul prezentării unor partituri de reală valoare artistică: *Johannespassion* și *Matthäuspassion* de J. S. Bach, *Requiem* de W. A. Mozart, *Paradis și Peri* de R. Schumann etc. Nu a neglijat nici muzica de scenă, vechea lui pasiune, avînd rol titular (Moș Corbu și Baronul Weps) în cele două operete montate de Școala populară de artă: *Crai Nou* de Ciprian Porumbescu, în anul 1954, și *Vînzătorul de păsări* de Carl Zeller, în anul 1958, sub conducerea muzicală a lui Iorgu Sandu.

A fost preocupat în permanență de găsirea unor metode noi, perfecționate în predarea cîntului, fapt ce reiese cu prisosință din cele cîteva studii aflate, în manuscris, în arhiva familiei: *Repertoriul — mijloc de studiu și educație artistică în Școlile populare de artă, Aureliano Pertile și metodele lui de cînt, Îmbinarea învățămîntului teoretic cu activitatea practică în cadrul cursurilor externe ale Școlii populare de artă.*

Pe lîngă activitatea didactică și muzicală, Vasile Gârbu a îndeplinit și o însemnată activitate de slujitor bisericesc. A fost hirotonit diacon în 1945, distins arhidiacon și a slujit la catedrala mitropolitană din Sibiu pînă în 1977, cînd s-a pensionat.

Se stinge din viață în ziua de 8 mai 1982 după o îndelungată suferință, vestea morții sale producînd consternare în rîndul celor care l-au cunoscut și i-au apreciat activitatea, atît cea clericală, cît și cea muzicală.

Viața lui Vasile Gârbu, biografia acestui muzician, care a urcat cu efort și demnitate treptele afirmării, este pilduitoare în privința a ceea ce poate realiza talentul, munca neobosită, dăruirea neprecupețită pentru valorificarea și difuzarea largă a tezaurului muzical creat de poporul nostru.

Revista „Albina Carpaților“

Despre evenimentele premergătoare izbucnirii războiului de independență se arată într-o ordonanță secretă a Ministerului de interne de la Budapesta din anul 1876 că ele „interesează regatul ungar în deosebită măsură și în special atitudinea Principatelor moldo-valahe care oricînd pot interveni în războiul rusoturc“.

În această situație de precipitare a evenimentelor politice și militare dintre Rusia și Turcia și cînd atitudinea ostilă a României față de turci era deja anticipată în cercurile conducătoare de la Budapesta, vigilența autorităților ungare față de mișcarea națională românească din monarhia austro-ungară, devine mai puternică iar măsurile luate au un caracter mai opresiv, căci era de prevăzut „că românii din monarhie vor nutri o simpatie directă față de cei din România și că agitatorii din regatul ungar vor lucra în sprijinul țelurilor urmărite de România“.

În aceste condiții represive și de supraveghere continuă a oricăror acțiuni românești menite să influențeze în spiritul unității naționale, la 5 iulie 1877, Visarion Roman, directorul băncii „Albina“ din Sibiu, conștient de semnificația națională a evenimentelor ce se petreceau în România în urma proclamării independenței naționale și a participării, la războiul ruso-turc, întreprinde demersurile necesare la Magistratul sibian pentru editarea unei „foi beletristice și științifice“ în limba română, intitulată „Albina Daciei“. Pentru a sublinia caracterul ei național, se arăta că la rubricile revistei vor colabora cu articole cărturari din Transilvania și România. Trebuie remarcat că titlul revistei reprezenta prin al doilea cuvînt un simbol care amintea și demonstra continuitatea poporului nostru pe ambele versante ale Carpaților. Menținerea acestui titlu-simbol în cererea de aprobare a revistei a oferit autorităților ungare posibilitatea de-a refuza autorizația de apariție a publicației românești. La 2 august 1877, ministerul de interne de la Budapesta anunță pe editor că nu poate permite apariția unei publicații care avea menirea să afirme unitatea de cultură și națională, sub pretextul că cuvîntul „Dacia“ din titlul revistei „nici de cum nu se poate admite căci el nu este îndreptățit din punct de vedere legal și acest titlu face parte din repertoriul acelor cuvinte care sînt ostile statului“ (ungar).

Pe baza acestei ordonanțe, comitele sibian, Fr. Wächter, a fost obligat să ia măsuri riguroase în această privință și să raporteze rezultatul la Budapesta. Pus în fața unui ordin care interzicea categoric folosirea cuvîntului „Dacia“, V. Roman este nevoit să renunțe la acest cuvînt din titlul revistei, arătînd într-un nou demers că a schimbat titlul revistei în „Albina Carpaților“ și subliniază în cerere, pentru a preîntîmpina un nou refuz de aprobare că, „în numirea dintîi, nici pe departe nu s-au intenționat cele cuprinse în mult prețuita ilustrății voastre, mai sus citate“.

Cu toate restricțiile impuse de autoritățile ungare programul revistei a rămas constant pe linia promovării prin cultură a conștiinței unității naționale românești. După obținerea aprobării va apărea la Sibiu, de la 18 august 1877, revista „Albina Carpaților“, care a fost considerată ca „cea mai remarcabilă realizare de ordin cultural a lui Visarion Roman“. Revista în decursul perioadei de apariție și-a făcut un nume „cum rar a succes altor întreprinderi“ publicistice, fiind editată în 3000 de exemplare difuzate în toate provinciile românești.

Din cele 14 rubrici pe care revista le cuprinde, la care au colaborat Ion Slavici, Ion Alexandru Lepădatu, Nicolae Densușianu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Macedonschi, Teodor Burada etc., citățm pe cele de istorie și evenimente politice și militare, unde au apărut articolele și poeziile legate de războiul de independență: Manevrele armatei române la Calafat, Armata română; Peneș Curcanul, Odă ostașilor români, Sergentul, Căpitanul Romano, Păstorii și plugarii și Hora de la Plevna.

În articolul „Armata română“ publicat în cîteva numere ale revistei din 1877, se justifică scopul pentru care era necesară prezentarea armatei române în acest moment istoric, deosebit de important pentru obținerea independenței României. „Nici odată momentul de a vorbi despre armata română nu ni s-ar fi putut părea mai nimerit și mai bine ales, decît tocmai acum, cînd toate privirile Europei sînt îndreptate spre țărmurile Dunării“. De asemenea se menționează, „cunoaștem cu toții batjocurile și calomniile adresate soldaților români de unele ziare europene, mai vîrtos de cele din Austro-Ungaria. Pasiunile politice au orbit pe corespondenți. Deja brava armată română a dat de minciună pe toți detractorii ei, bătîndu-se cu eroism antic în Bulgaria contra turcilor și atrăgînd admirația tuturor. Chiar contrarii nu pot să nu recunoască că armata română merită a fi pusă lîngă orice altă armată a Europei“.

În contrast cu atmosfera de război se arată atitudinea calmă și încrederea în victorie a populației bucureștiului. „E de un deosebit interes să vezi, cum se înfățișează Bucureștiul, capitala României în vreme ce oștirea română este pe Dunăre, ca să dea piept cu dușmanul . . . Grozav sînt de nepăsători românii ăștia, ar putea zice un străin care ar trece prin București. Nepăsători însă nu sînt, ci așa e românul. El își păstrează liniștea sufletească în toate împrejurările. Chiar pe cîmpul de război. Sîntem un popor trecut prin multe bune și prin multe rele, ne-am deprins a ride de necazurile vieții, a le întîmpina cu liniște sufletească și a căuta mulțumirea vieții cu deosebire în noi înșine“.

Revista „Albina Carpaților“ prin rolul pe care l-a avut în promovarea valorilor culturii românești și europene cît și prin valențele sale de cultivare a patriotismului în rîndul poporului român de pe ambele părți ale Carpaților, a adus o contribuție importantă la afirmarea unității noastre culturale și naționale, la dezvoltarea și consolidarea conștiinței naționale a poporului român.

Prof. *Mircea Stoia*

Glasul

Pămîntul țării noastre este sfînt,
adăpostind la pieptul lui altare,
iar noi avem eternul legămînt
să-l apărăm. Nici un popor nu moare,
cît glia lui, din care s-a născut,
întreagă, și-o păzește ca-n vechime.
Bucăți noi n-o să rupem din trecut,
precum cei ce-au urzit în taină crime
și-n două trupul ni l-au despicat.
De-atîtea ori, la noi, valuri de sînge
au curs și timpul ne-a înmormîntat,
încît istoria întreagă plînge
și amintirea-n noi s-a răsculat.
De ne plecăm urechea lîngă lut,
cum și-au plecat străbunii-n alt veleat,
noi auzim un clopot de aramă
ce-n adîncime nicicînd nu e mut
și pe urmași lîngă trecut îi cheamă.
În țărna Turzii, veșnic, este-un trup
și-n suliță-i de strajă-un cap rămas.
De-un alt dictat peceți nu se mai rup,
nici nu va amuți viteazul glas
ce-a răspicat: „Eu pofta ce-am poftit:
Ardealul, Țara Românească și Moldova!“
Pămîntul, pe-a lui cruce răstignit,
a înviat și mi-a-nflorit și slova.

Pr. prof. Dr. *Petru Rezuș*

„Slăvescu-te, Doamne, că sînt minunat întocmit" (Ps. 138, 14)

Cartea Psalmilor — Psaltirea — este în principal un imn de preamărire a lui Dumnezeu pentru atîtea binefaceri revărsate asupra noastră, pentru dragostea Sa, pentru înțelepciunea Sa, pentru atotputernicia Sa ș.a.m.d. „Lăudați pe Domnul", „Cîntați Domnului", „Preamăriți pe Domnul" — sînt cuvinte cu care mulți dintre cei 150 de psalmi își încep cursul lor înălțător, odihnitor, mîngîietor și întăritor de suflet, care este dezghiocat în toate cutele sale.

Iată că între multele temeiuri pe care le găsește pentru a preamări pe Dumnezeu, Psalmistul David se entuziasmează și de alcătuirea făpturii omenești, această capodoperă a creațiunii, motiv pentru care, cu adevărat inspirat, exclamă și cuvintele: **„Slăvescu-te, Doamne, că sînt minunat întocmit"**, cum citim într-o ediție mai veche a Sf. Scripturi, sau: **„Te voi lăuda (Doamne), că sînt o făptură așa de minunată"** (Ps. 138, 14), cum se spune în ultima ediție a acestei Cărți a cărților.

Chiar ca nespecialiști, observînd cu atenție făptura omenească, în structura ei psiho-fizică, așa cum ne învață Biserica noastră, cu toții vom fi înclinați să spunem că omul este într-adevăr o „minune", cum îl vedea încă acum 2500 de ani și poetul grec Sofocle, „o sublimă operă de artă", cum îl declara cunoscutul profesor universitar V. Papilian (cf. Valeriu Anania: „Rotonda plopilor aprinși", București, 1983, p. 119), „o capodoperă finită așezată în centrul unei capodopere infinite", „o extraordinară mașinărie, infinit de subtilă și de ingenioasă" (Ana Blandiana: O temă de discuție, în rev. România literară, nr. 44/1986, p. 23).

Referindu-ne în primul rînd la partea lui văzută, la trupul său, omul este și sub acest aspect o alcătuire minunată. Să ne gîndim între altele la mersul său drept, elegant, nobil, la privirea sa ațintită în general în sus, parcă spre obîrșia sa, la proporționalitatea membrelor sale, a întregului său trup, cap, trunchi etc., la vorbirea și timbrul vocii sale, altul la fiecare ins, la ingeniozitatea cu care au fost întocmite toate organele sale lăuntrice, la km. de firișoare nervoase și vase sanguine pe care le are, la inima sa, acest organ minune, la robinetele atîtor glande care-și varsă secrețiile pentru prelucrarea hranei pînă a o face transmisibilă prin pereții intestinelor, la suprafața întinsă a alveolelor pulmonare, „aproximativ egală cu un dreptunghi lung de 50 m. și lat de 10 m." (A. Carrel: Omul ființă necunoscută, p. 78), prin care se face oxigenarea sîngelui ș.a.m.d.

Minunîndu-se, asemenea Psalmistului, de această admirabilă alcătuire a corpului omenesc, Sf. Ioan Gură de Aur are și el exclamări ca acestea: „Dacă vrei să-ți dai seama de înțelepciunea Aceluia care ne-a zidit, gîndește-te ce se face din lut. Ce altceva decît cărămizi și oale. Și totuși acest mare Meșter din materia aceasta a putut să facă ochiul său frumos, ca să se minuneze toți cei care-l văd. Dacă cercetezi apoi genele, ce parte a trupului pare a fi mai neînsemnată ca aceasta. Dar și aici vei găsi marea înțelepciune a lui Dumnezeu. Căci precum firișoarele de la spice, întinse înainte ca niște suliți, îndepărtează păsările, nelăsîndu-le să se așeze pe spic și să frîngă paiul care este destul de șubred, tot astfel și perișorii genelor, întinși înainte ca firișoarele spicelor, îndepărtează de la ochi praful și gunoaiele.

Vei vedea apoi, continuă Sf. Ioan Gură de Aur admirativele sale observații, altă înțelepciune dacă cercetezi și sprîncenele. Cine nu se minunează de așezarea lor. Ele nu ies nici în afară peste măsură ca să întunece ochii, nici nu sînt așezate mai înăuntru decît trebuie, ci ies în afară ca o streașină a casei, oprind sudoarea ce se scurge de pe frunte, împiedecînd-o să vatăme ochii. Căci vă întreb, din ce pricină perii capului cresc și sînt tunși, iar ai sprîncenelor nicidecum?

Cine poate slăvi apoi cum trebuie înțelepciunea depusă la alcătuirea creierului — glăsuiește tot Sf. Ioan Gură de Aur, asemenea parcă unui anatomist modern, el care a trăit acum 1600 de ani. Căci întîi s-a făcut moale, pentru că el este izvorul tuturor simțurilor, apoi pentru ca din pricina firii lui să nu fie vătămat, l-a împrejmuit cu cutie de os, apoi pentru ca nu cumva să fie vătămat prin frecare, a întins la mijloc o pieliță și nu numai una ci și pe a doua... Pentru mai marea lui siguranță, cutia ce-l acoperă nu este făcută dintr-un singur os continuu, ci din mai multe, oarecum cusute între ele".

Ceea ce dă însă frumusețe specială, ceea ce face pe om, om, este desigur făptura sa lăuntrică, sufletul său, partea sa spirituală, întrepătrunsă într-un mod inexprimabil cu trupul, care îi este un minunat instrument de manifestare, de exteriorizare, de slujire a sa.

Este făptura omenească cu adevărat „capodopera cea mai rafinată care a fost vreodată înfăptuită", după spusa și a unui savant german apropiat zilelor noastre, dacă avem în vedere legătura intimă dintre gîndire și mîinile noastre, cu posibilitățile lor multiple de a înfăptui ceea ce zămislește mintea, de a concretiza, de a traduce în faptă însușirile creatoare ale omului.

Prin sufletul nostru, care ascunde încă atîtea posibilități nu întru totul cunoscute și exploatate, prin conștiința noastră morală — acest nemitarnic judecător din ființa fiecăruia din noi, prin care anticipăm într-un fel bucuriile și nebucuriile veșniciei, stările de după Judecata finală — prin puterea noastră de a aduce și noi din neființă la ființă atîtea nemuritoare opere de artă, ca și alte minunate creații, ne asemănăm cu Dumnezeu, Ziditorul nostru, cunoașterea lui Dumnezeu avînd ca efect și mai buna noastră cunoaștere. Apropiindu-ne deci mai mult de Dumnezeu, pătrundem mai bine și în adîncurile noastre spirituale, ceea ce exprimă atît de potrivit și marele pedagog ceh I. A. Komensky (Comenius), în „Didactica Magna", cînd spune: „Cunoscîndu-mă pe mine, o, omule, pe tine te cunoști; pe mine izvorul eternității, al înțelepciunii și al fericirii, pe tine, zidirea mea, chipul meu, bucuria mea. Căci pe tine te-am ales eu tovarăș al eternității, spre folosul tău am pregătit eu Cerul, pămîntul și ceea ce este într-însul; numai ție ți-am dăruit toate laolaltă: natură și viață, simțuri și rațiune. Pe tine te-am pus peste toate lucrurile mîinilor mele; toate le-am supus la picioarele tale. Pentru ca să nu-ți lipsească nimic, în cele din urmă m-am dat pe mine însumi ție, în unire ipostatică, unind natura mea cu a ta pentru vecie. Recunoaște, așadar, că tu ești culmea cea mai desăvîrșită a operelor mele, o admirabilă chintesență a lor, locțiitorul lui Dumnezeu printre ele, coroana gloriei mele" (I. A. Komensky: Texte alese, București 1958, p. 10—11).

Prin întreaga sa alcătuire omul este, așadar, „o plăsmuire minunată", cum l-a declarat marele Shakespeare, micșorat „numai cu puțin față de îngeri", „încununat cu mărire și cu cinste", după cum tot Psalmistul arată în altă parte (Ps. 8, 5—8).

Pe lîngă simțămintele de recunoștință față de Marele nostru Ziditor pentru că ne-a alcătuit atît de minunat, concluzia firească ce se desprinde din cele cîteva gînduri de mai sus este aceea de a fi cît mai conștienți de marea valoare pe care o reprezintă făptura omenească, necomparabilă și necîntăribilă cu nimic în această lume, de ceea ce însemnăm fiecare dintre noi; de a ne prețui și cinsti reciproc, de a apăra această comoară, care este omul, de distrugere prin războaie sau alte mijloace de destrămare a sa, de a fi ajutat și de a ne ajuta să ne împlinim înalta chemare pe care o avem în această lume.

Arhid. *Gh. Papuc*

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Între 28 februarie—11 martie a.c.*, — P.F. Patriarh Teoctist a vizitat Mitropolia Moldovei și Sucevei în calitatea pe care o are în prezent de diriguitor al scunului vacant al acestei importante eparhii.

● *Duminică 1 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a asistat la slujba Sf. Liturghii săvîrșite în Catedrala Mitropolitană de la Iași, rostind cuvîntul de învățătură.

● *Luni 2 martie a.c. și marți 3 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a rezolvat problemele curente ale Arhiepiscopiei Iașilor.

● *Marți 3 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a prezidat Consiliul eparhial, al Arhiepiscopiei Iașilor.

● *Miercuri 4 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a făcut o vizită la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț, dînd prețioase îndrumări privind buna desfășurare a procesului de învățămînt.

— În aceeași zi a vizitat Tipografia Centrului Mitropolitan de la Mănăstirea Neamț.

— Totodată — P.F. Sa a vizitat Mănăstirea Neamț, binecunoscuta lavră a vieții monahale din Moldova, după care a făcut un scurt popas la Mănăstirea Secu din apropiere, rostind cuvînt de învățătură monahilor.

● *Joi 5 martie a.c.* — În drum spre Mănăstirea Putna, P.F. Patriarh Teoctist, a făcut o vizită la Mănăstirea Sf. Ioan din Suceava. Prea Fericirea Sa a cercetat stadiul final al lucrărilor la Casa Domnească, iar în biserică a adresat cuvînt de învățătură monahilor și a înmînat P.C. Stareț Crucea patriarhală.

● *Duminică 8 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană Iași, rostind predica zilei.

● *Marți 10 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a deschis împreună cu P.S. Episcop Eftimie, cursurile de ghizi de la mănăstirile și bisericile din Arhiepiscopia Iașilor și Episcopia Romanului și Hușilor.

● *Joi 12 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a prezidat la București lucrările Sinodului permanent.

● *Vineri 13 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

— P.F. Patriarh Teoctist însoțit de P.S. Episcop Timotei al Aradului și P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul a făcut o vizită de lucru la Atelierele de sculptură și tîmplărie de la Mănăstirea Plumbuita din București.

● *Marți 17 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa Dl. Roger Kirk, Ambasadorul Statelor Unite la București, de față fiind P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul.

— În aceeași zi P.F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa Dl. Andreeas Berlacovic, Ambasadorul Austriei la București. A fost de față P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul și P.C. Pr. Consilier patriarhal Gheorghe Bogdan.

— În după-amiaza aceleiași zile P.F. Patriarh Teoctist a avut o consfătuire de lucru cu membrii corpului didactic al Institutului Teologic Universitar din București, cu care prilej a dat îndrumări prețioase privind buna desfășurare a procesului de învățămînt, și grija pentru disciplina și pregătirea viitorilor slujitori ai altarelor.

● *Joi 19 martie 1987* — P.F. Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la șantierul de la Institutul Teologic și Centrul Ecumenic din București, precum și la șantierul de la Biserica Sf. Gheorghe Nou din Capitală.

— În după-amiaza aceleiași zile P.F. Patriarh Teoctist a luat parte la recepția oferită de Dl. Le Breton, noul Ambasador al Franței la București. P.F. Sa a fost însoțit de P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul.

● *Duminică 22 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală din București împreună cu P.S. Episcop Timotei al Aradului și P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul.

● *Marți 24 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit Delegația Oamenilor de afaceri americani care ne vizitează țara, condusă de Robert Robertson, vicepreședinte al Comisiei mixte româno-americane. La primire au luat parte: ÎI. PP. SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului și P.S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul.

— În aceeași zi P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

● *Miercuri 25 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a participat la recepția oferită de Ambasada Greciei la București, cu prilejul zilei naționale. P.F. Sa a fost însoțit de P.C. Pr. Ștefan Alexe, prof. la Institutul Teologic din București.

● *Sîmbătă 28 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a asistat la slujba parastasului pentru Patriarhul Justinian Marina, la împlinirea a 10 ani de la deces, săvîrșită la mormîntul defunctului Patriarh în Biserica Radu Vodă, din incinta Seminarului Teologic București. La sfîrșit P.F. Patriarh a prezentat în alese cuvinte personalitatea Patriarhului Justinian Marina. La parastas au luat parte membrii ai familiei, vicari, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesori și elevi ai Seminarului Teologic București.

● *Duminică 29 martie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la Catedrala patriarhală din București.

Învățătură despre virtutea creștină

Cuvîntul *„virtute"* l-am moștenit din limba strămoșilor noștri romani, adică din limba latină, și este mult folosit de noi, atît în vorbire, cît și în scriere, atît în limbajul popular, cît și în limbajul cărturăresc. Familia acestui cuvînt este alcătuită dintr-o sumedenie de alte cuvinte, unele cu înțeles laic, adică cu un înțeles general, lumesc, altele cu un interes teologic-bisericesc, unele cu un înțeles fizic, legat de cele trupești și materiale, altele cu un înțeles spiritual, legat de cele sufletești. Cuvintele populare *„virtos"* și *„virtoșie"*, de exemplu, sînt cunoscute cu înțelesul fizic de: voinic, viguros, vînjos, robust, tare, zdravăn, cu vigoare, cu forță, cu putere.

Cuvintele din limbajul cult *„virtute", virtuos, virtuozitate" înseamnă:* forța morală de a urmări un ideal etic, neîncetat, cu stăruință, persoană care stăpînește în mod desăvîrșit tehnica unui instrument muzical sau a unei mașini; măiestrie, dexteritate într-un domeniu de activitate.

Toate aceste cuvinte, la un loc, au un înțeles comun, adică toate desenează calități deosebite, distinse, valori, merite ieșite din comun, bărbăție, curaj etc.

Morala creștină vorbește în mod special despre virtuți, tot cu înțelesul de puteri sau tării personale ale credincioșilor, în lupta lor împotriva ispitelor, păcatelor și viciilor, și în lupta lor pentru desăvîrșirea morală, în vederea mîntuirii, dar aceste puteri sufletești sînt adaosuri, de bună voie și cu bună știință, din partea credinciosului, la ajutorul primit de la Dumnezeu, prin harul Său. Cuvîntul *„virtute"*, în morala creștină deci, înseamnă ajutorul divin, unit cu lucrarea credinciosului, care, împreună, alcătuiesc o putere sufletească, chiar făcătoare de minuni.

Săi răspundem, mai cuprinzător, la întrebarea: *ce este virtutea creștină!*

Virtutea creștină este năzuința statornică și deprinderea de a împlini, cu ajutorul harului divin, legea morală întreagă, din dragoste curată față de Dumnezeu și față de aproapele. Virtutea creștină înseamnă deci, biruința neîntreruptă asupra răului, tăria și statornicia pe calea binelui, în săvîrșirea faptelor bune. Ea trebuie să cucerească întreaga ființă a creștinului și să-i fie întotdeauna podoabă.

Cum se vede, virtutea creștină este o *năzuință sufletească, neîncetată*, nu numai din cînd în cînd, de a îndeplini legea morală, înscrisă în Sf. Scriptură. Înfăptuind zilnic legea morală, credinciosul ajunge la o *deprindere* naturală, de a înfăptui binele moral, privind răul ca pe un element străin și vătămător bunei viețuiri în lume. Virtutea credinciosului cere, de asemenea, să împlinească *toată legea morală*, iar nu numai anumite părți din ea. Neîmplinirea tuturor poruncilor morale atrage după sine osînda pentru călcarea întregii legi morale. Sf. Scriptură așa ne învață: *„Pentru că cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat de toate poruncile (Iacob 2, 10)."* De aceea, am spus că virtutea înseamnă împlinirea legii morale, *întreagă*.

Se mai vede, de asemenea, din cele spuse, că virtutea este izvorîtă din dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele, ori de ce neam ar fi, iar nu din interese egoiste. Credinciosul care merge pe drumul virtuții, este încălzit și luminat numai de focul celei mai mari virtuți creștine, *dragostea*, și de aceea este prețuit mult de semenii săi, și este plăcut și lui Dumnezeu.

Sf. Scriptură ne dă foarte multe îndemnuri, pentru a practica un mare număr de fapte, plăcute lui Dumnezeu și oamenilor, fapte care înfățișează virtutea creștină, pe toate fețele ei, și, totodată, ne dă și porunca de a progresa mereu în practicarea virtuții. Iată un catalog al virtuților creștine, înscris în Sf. Scriptură, catalog numit și *scara virtuților creștine*, precedat de un îndemn energic, și urmat de învățătura despre folosul pe care îl aduce credincioșilor practicarea tuturor virtuților: *„Iar voi, dîndu-vă toată silința, adăugați la credința voastră virtutea; la virtute cunoștință; la cunoștință înfrînarea, la înfrînare răbdarea; la răbdare evlavia; la evlavie iubirea de frate; la iubirea frățească dragostea. Căci dacă aceste lucruri sînt în voi și vor tot spori, ele nu vă vor lăsa trîndavi și neroditori în cunoașterea Domnului Iisus Hristos. Dar cine nu are acestea este orb și umblă dibuind și uită de curățirea păcatelor lui de demult (II Petru 1, 5—9)."*

Iată o chemare divină la sfințenie, pe care credincioșii o dobîndesc prin practicarea virtuților, cu ajutorul lui Dumnezeu.

În două versete de dinaintea acestui text scripturistic, Sfîntul Apostol Petru ne spune că noi, creștinii, am primit de la Dumnezeu toate darurile, ca ajutoare pentru sfințire, pentru recunoașterea lui Dumnezeu și pentru a fi „părtași dumnezeiești firi", pentru mîntuire (versetele 3—4).

De data aceasta, Apostolul ne spune că, pentru a fi vrednici de aceste ajutoare divine, avem îndatorirea de a săvîrși faptele de virtute enumerate aici, cu alte cuvinte, avem îndatorirea sfîntă, de cea mai înaltă cinste, de a fi colaboratori sau împreună-lucrători cu Dumnezeu, la mîntuirea noastră, prin virtute. Faptul că *„noi ai lui Dumnezeu împreună-lucrători sîntem (I Cor. 3, 9)"*, este o cinste sublimă pentru credincioși. Ca să fie bine meritată această cinste de către noi, credincioșii, și ca să fie reală această colaborare cu Dumnezeu, și, mai departe, să fie reală sfințirea și mîntuirea noastră, și, mai departe, să fim și noi autori ai mîntuirii noastre, alături de harul divin, sîntem datori să împlinim toate faptele de virtute creștină, în număr de opt, în textul sfînt de aici. Șirul virtuților de aici începe cu *virtutea credinței*, deschizătoarea drumului către cer, și terminînd cu *dragostea* (față de aproapele și față de Dumnezeu), care este virtutea desăvîrșirii morale creștine.

Virtutea este una singură, dar în lista virtuților de aici sînt enumerate mai multe fapte de virtute, pentru că aici ni se arată mulțimea formelor sau a înfățișărilor pe care o are virtutea creștină, în legătură cu datoriile creștinului față de Dumnezeu, față de aproapele și față de el însuși. Virtutea creștină poate fi închipuită ca un trunchi de arbore viguros, din care se desprind însă o sumedenie de ramuri și rămurele, dar toate constituie o unitate cu trunchiul copacului, de la care își sorb seva. Precum ramurile coroanei unui copac trăiesc împreună, așa și virtuțile creștine, fiecare cu numele său, conviețuiesc în sufletul credinciosului, într-o armonie și integritate perfectă.

Toate virtuțile creștine sînt strîns unite între ele, ba, ceva mai mult, o virtute creștină se naște una din alta, și se completează una pe alta, cum se vede clar din lipsa virtuților, dată mai sus, precum și din alte părți ale Sf. Scripturi (cf. Rom. 5, 2—5).

Din învățătura că virtutea este una, și din învățătura că există o conexiune a virtuților creștine, reiese o îndatorire riguroasă pentru credincios, de a practica toate virtuțile creștine, în toate formele și manifestările lor, pentru a fi, în mod real virtuos.

Din cele spuse, noi, credincioșii, trebuie să luăm aminte la învățătura de netăgăduit, că prin virtute ajungem la buna și cinstita conviețuire, în familie și în obștea creștină, și sîntem plăcuți lui Dumnezeu. Virtutea îi face deci pe creștin mulțumit în viața pămîntească și fericit în viața viitoare, adică rodește în sufletul lui numai binele cel aducător de mîntuire.

„Trăind în virtute sîntem ai lui Dumnezeu" — spune Sfîntul Antonie cel Mare.

Pr. prof. *N. Petrescu*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Duminică, 15 martie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a participat, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, la instalarea P. F. Partenie al III-lea ca Patriarh al Alexandriei (Egipt).

I. P. S. Sa a fost însoţit de P. C. arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

■ Între 25 martie—1 aprilie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la şedinţa comună a Prezidiului şi Comitetului consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene, care a avut loc la Institutul Ecumenic din Bossey de lîngă Geneva (Elveţia).

Cu acest prilej, I. P. S. Sa a fost ales în Comitetul financiar al C. E. B. şi în Comitetul de legătură cu Consiliul Conferinţelor episcopale romano-catolice din Europa.

P. S. Episcop vicar-patriarhal Nifon Ploieşteanul, membru în Comitetul consultativ, a fost ales şi în Comitetul de studii al Conferinţei Bisericilor Europene.

■ Duminică, 29 martie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie a participat la Sf. Liturghie de la parohia ortodoxă română din Lausanne (Elveţia), unde a rostit un cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei, iar după aceea, în cadrul unei întîlniri cu comunitatea românească din Lausanne, a vorbit despre Transilvania în trecut şi astăzi, egalitatea dintre naţionalităţile conlocuitoare din România şi ecumenismul local.

■ Vineri, 10 aprilie 1987, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial, la care au participat şi P. C. părinţi protopopi din Arhiepiscopia Sibiului.

După cuvîntul de deschidere, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prelucrat unele hotărîri ale Sf. Sinod privitoare la viaţa noastră bisericească, pe marginea cărora a dispus o seamă de măsuri pentru o mai rodnică lucrare în viitor, la toate nivelurile: parohie, protopopiat, Centrul eparhial.

În continuare s-au rezolvat o seamă de probleme curente, ca numiri şi transferări de personal bisericesc, aprobări de burse, semiburse şi alte ajutoare pentru elevii seminarişti şi studenţii teologi, ajutoare pentru unele parohii, aprobări de devize etc.

■ După zilele de meditaţie, de coborîre şi adîncire în noi înşine din Săptămîna Patimilor, bucuria Învierii ne-a umplut cu adevărat de lumină, atît pe noi ca fii ai Bisericii, cît şi mediul înconjurător.

În catedrala mitropolitană din Sibiu slujba Învierii, ca şi Sf. Liturghie care a urmat au fost săvîrşite de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. La sfînta slujbă a Învierii a participat şi un grup de credincioşi evanghelici din R. F. G., condus de d-l prof. H. Pitters, de la Institutul Teologic Protestant din Sibiu.

La priceasnă, după ce corul mixt al catedralei, condus de P. C. prof. I. Popescu, a interpretat cîteva vibrante compoziţii religioase, I. P. S. Mitropolit Antonie a prezentat Pastorala pe care a trimis-o tuturor parohiilor din Arhiepiscopia Sibiului, Pastorală care în catedrală a fost mult îmbogăţită cu ziditoare informaţii legate de mărturia pe care Luca şi Cleopa au dat-o despre Învierea Mîntuitorului Iisus Hristos. Cu acest prilej I. P. S. Sa a hirotesit întru arhidiaconi stavrofori pe P. C. prof. Aurel Jivi şi P. C. diac. Ezechil Oancea, redactor la centrul eparhial.

După Sf. Liturghie la reşedinţa mitropolitană a avut loc o scurtă recepţie.

I. P. S. Mitropolit Antonie a slujit şi la vecernia specială din prima zi de Paşti, cu care prilej pericopa evanghelică a fost citită în 12 limbi.

La sfîrşitul sfintei slujbe, I. P. S. Sa a rostit din nou un bogat cuvînt de învăţătură.

■ Luni, 20 aprilie 1987, a doua zi de Paşti, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Bran-Cheia, prot. Braşov, jud. Braşov, căreia prin jertfa credincioşilor şi hărnicia vrednicului lor păstor sufletesc, pr. Paul Sumedrea, i s-au făcut reparaţii capitale, iar pictura a fost restaurată. De la Sibiu, I. P. S. Sa a fost însoţit de P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. secretar arhid. I. Galea şi C. diac. V. Sicoe.

Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată în amfiteatrul natural pe care îl oferea curtea bisericii, răspunsurile fiind date de corul bisericesc de la parohia Moeciul de Jos şi de obştea credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. prot. al Braşovului V. Prodea a exprimat bucuria credincioşilor băneni de a-l avea în mijlocul lor pe Arhipăstorul de la Sibiu, după care a vorbit C. pr. paroh P. Sumedrea, care a făcut un scurt istoric al parohiei şi bisericii, prezentînd lucrările executate, şi care au necesitat o mare sumă de bani suportaţi numai de credincioşi. A vorbit, de asemenea, d-l epitrop Nicolae Runceanu în numele credincioşilor, avînd cuvinte alese la adresa Bisericii care ne-a născut şi creşcut sufleteşte.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a apreciat munca preotului şi a credincioşilor, a zăbovit cu deosebire asupra adevărului Învierii Mîntuitorului Iisus Hristos, subliniind consecinţele acestui adevăr pentru noi creştinii, loc de seamă ocupînd trăirea responsabilă a vieţii.

Pentru activitatea depusă la parohia Cheia, C. pr. P. Sumedrea a fost distins şi hirotesit iconom, acte de apreciere primind totodată epitropul N. Runecanu şi soţia sa Eugenia, crîsnicul Gh. Pârvu, consiliul şi comitetul parohial.

Tot cu acest prilej a fost hirotesit iconom C. pr. I. Puchianu de la parohia vecină Moeciul de Sus.

■ Izvorul Tămăduirii, vineri după Sf. Paşti, al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, a fost sărbătorit şi în acest an după rînduielile noastre străvechi şi cu mult folos sufletesc pentru preoţii şi credincioşii veniţi de pe aproape toate plaiurile Transilvaniei. La praznic a participat şi I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit fiind de la Sibiu de P. Cuv. vicar arhim. D. Dan, P. C. consilieri Gh. Papuc şi C. Mitea şi P. C. secretar I. Galea.

Sub cupola uriaşă a cerului, la altarul din preajma bisericii voievodale s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească de către I. P. S. Mitropolit Antonie înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, răspunsurile fiind date de corul bisericesc din parohia Feleac (jud. Cluj) şi obştea credincioşilor.

La momentele cuvenite, monahul Gafton Mititelu a fost hirotonit ierodiacon, iar ierod. Ilarion Ursu a fost hirotonit ieromonah.

La priceasnă, P. Cuv. protos. Teofil Părăian a predicat despre Învierea Domnului şi importanţa acestui mare eveniment pentru viaţa noastră creştinească.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. prot. R. Zaharia (Făgăraş) a vorbit despre Izvorul Tămăduirii.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a exprimat bucuria că s-a putut afla în mijlocul credincioşilor, în prima parte a cuvîntării a subliniat ideea că „Dumnezeu este izvorul tuturor tămăduirilor", de la El venind toate cele bune, toate cele necesare vieţii noastre trupeşti şi sufleteşti, în care sens a scos în lumină cîteva din roadele întrupării Fiului lui Dumnezeu, loc de seamă ocupînd învăţătura că toţi oamenii sînt fraţi, fiind astfel îndatoraţi să trăiască în pace şi în echitate.

Amintind cuvintele Mîntuitorului din Predica de pe munte: Ceea ce vreţi să vă facă vouă oamenii să le faceţi şi voi la fel, I. P. S. Sa a adus în atenţie gînduri privitoare la noua ordine economică şi morală, cerută de realităţile omenirii de astăzi, îndemnînd credincioşii să se străduiască să devină oameni noi, schimbaţi lăuntric, cît mai buni, mai generoşi, mai înţelegători unii cu alţii, cît mai legaţi de Legea noastră strămoşească, după pilda Brîncoveanului, a cărui viaţă de asemenea a fost evocată pe scurt.

În continuare, I. P. S. Sa a săvîrşit sfinţirea apei, iar un sobor de preoţi Sf. Maslu de obşte.

ALBA IULIA

■ Duminică, 15 martie 1987 (Duminica a II-a din Post a Sf. Grigore Palama) P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în Catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Marius Pîrvu.

■ În a doua decadă a lunii martie, au avut loc în cele opt protopopiate ale Eparhiei, Conferinţele preoţeşti după următorul program: 16 martie Tg. Mureş, 17 martie Reghin, 18 martie Luduş, 19 martie Sighişoara, 23 martie Aiud, 24 martie Alba Iulia şi 31 martie Miercurea Ciuc. P. S. Episcop Emilian a prezidat conferinţele de la Tg. Mureş, Reghin, Luduş, Aiud şi Alba Iulia, la celelalte participînd delegaţi ai Centrului Eparhial.

Din referatele prezentate ca şi din luările de cuvînt pe marginea temei „Preotul în viaţa morală a societăţii" s-a putut deduce că preoţimea constituie, în cea mai mare parte, o prezenţă constructivă în viaţa socială a zilelor noastre.

În cuvîntul său, P. S. Episcop Emilian, a îndemnat pe slujitorii Sf. Altare să dea dovadă cu orice prilej, prin atitudinea şi prezenţa lor, că sînt slujitori devotaţi ai Sfintei noastre Biserici şi ai Patriei.

■ Miercuri, 25 martie 1987 (Praznicul Bunei Vestiri), P. S. Episcop Emilian, continuînd tradiţia ultimilor ani, a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în biserica parohiei Alba Iulia-Centru, cu hramul Buna Vestire. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Marius Pîrvu pe seama parohiei Poarta Ercea, prot. Reghin. Au rostit scurte cuvîntări: „Despre Întrupare" — Pr. Ştefan Urda, „Despre cinstirea Maicii Domnului" — Pr. Simion Todoran şi „Maica Domnului model pentru femeia creştină" — Pr. Ioan Andreicuţ.

P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură subliniind semnificaţiile praznicului Bunei Vestiri şi trecutul istoric de mare însemnătate al bisericii Buna Vestire, ctitoria vrednicului de pomenire protopopul Nicola Raţiu, duhovnicul lui Horea.

În încheiere P. C. Pr. Constantin Gane a adresat P. S. Sale un cuvînt de mulţumire din partea preoţilor şi credincioşilor parohiei Centru.

ORADEA

■ Duminică, 1 martie 1987, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit, în legătură cu Sf. Liturghie, binecuvîntarea bisericii din parohia *Ineul de Criş*, prot. Oradea, în urma unor foarte ample şi importante lucrări de înnoire, în ultimii şase ani: în exterior, tencuirea în terasit şi recondiţionarea acoperişului în interior, împodobirea bolţii şi pereţilor cu o reuşită pictură în frescă şi înzestrarea cu un foarte frumos iconostas, atît sculptura în lemn, cît şi icoanele de pe el. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a lăudat dragostea credincioşilor faţă de credinţa strămoşească, dovedită prin mare jertfelnicie întru înfrumuseţarea sfîntului locaş şi prin frecvenţa la biserică, precum şi prin frumoasa cîntare în comun. De asemenea, i-a felicitat pe membrii Consiliului şi Comitetului parohial, pe cei vechi şi pe cei noi, pe cîntăreţi pentru strînsa colaborare cu preotul-paroh, îndeosebi pentru largul sprijin la executarea lucrărilor de renovare a bisericii, înmînînd fiecăruia cîte o scrisoare arhierească de apreciere, în frunte cu vrednicul lor păstor sufletesc, preotul Alexandru Cîmpeanu. Acestuia — pentru zelul pastoral deosebit în cei 10 ani de păstorire şi pentru străduinţa întru înnoirea bisericii şi a casei parohiale — i-a acordat şi rangul de *„iconom"*, întru care a fost şi hirotesit.

■ Duminică, 22 martie 1987, ierarhul a oficiat binecuvîntarea bisericii din parohia *Horoatul Crasnei*, prot. Şimleul Silvaniei, în urma unor lucrări de renovare. În cadrul Sf. Liturghii, licenţiatul în teologie Goje Ioan a fost hirotonit întru diacon, iar preotul-paroh Alexandru Horvat — pentru hărnicia dovedită în activitatea pastorală şi gospodărească — a fost distins cu rangul de *sachelar*. De asemenea, s-a făcut şi binecuvîntarea noii case parohiale, în prezenţa tuturor credincioşilor, cărora ierarhul le-a exprimat calde felicitări şi mulţumiri, atît pentru înnoirea bisericii, cît şi pentru edificarea noii case parohiale.

În după-amiaza aceleiaşi duminici, ierarhul a săvîrşit slujba vecerniei în biserica parohială din *Crasna*, cu care prilej a făcut şi instalarea noului preot Nicolae Chiş, transferat de la parohia Pria, rostind şi aici un bogat şi instructiv cuvînt de învăţătură.

■ La data de 25 martie 1987, de sărbătoarea Bunei Vestiri, P. S. Episcop Vasile a poposit în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Chioag*, prot. Marghita, în a căror biserică a oficiat Sf. Liturghie, ţinînd un edificator cuvînt de învăţătură. Cu acest prilej, a săvîrşit şi hirotonirea diaconului Goje Ioan, licenţiat în teologie, întru preot, pe seama acestei sfinte biserici, făcîndu-i totodată şi instalarea ca paroh. Tot acum, a fost hirotonit întru diacon licenţiatul în teologie Baciu Ioan.

În după-amiaza aceleiaşi sărbători, ierarhul a oficiat slujba vecerniei în biserica din parohia *Sîrbi*, prot. Marghita, păstorită de preotul Ilie Bront. Şi aici, arhipăstorul a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură, îndemnîndu-i pe credincioşi să rămînă statornici în credinţa strămoşească şi în iubirea de patrie.

■ Duminică, 29 martie 1987, chiriarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în frumoasa biserică din parohia *Avram Iancu*, prot. Oradea, cu care prilej l-a hirotesit întru preot pe diaconul Baciu Ioan, licenţiat în teologie, fiu al satului, pe seama parohiei Inand, prot. Oradea. Tot cu acest fericit prilej, l-a distins pe preotul-paroh Aron Marţi cu rangul de *iconom-stavrofor*, pentru zelul pastoral şi pentru hărnicia întru împodobirea bisericii cu o minunată pictură în frescă, pentru care a adus laude şi calde felicitări şi bunilor credincioşi, care şi-au dovedit şi de data aceasta marea lor jertfelnicie.

■ Între 16 şi 23 martie 1987, s-au desfăşurat, la sediile celor şapte protopopiate, lucrările celei dintîi conferinţe pastoral-misionare din acest an, avînd ca temă: *Preotul în viaţa morală a societăţii de astăzi.*

La lucrările de la protopopiatele Oradea, Beiuş, Marghita, Zalău şi Şimleul Silvaniei a participat şi P. S. Episcop Vasile, iar la celelalte protopopiate, lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali de la Centrul eparhial.

■ În ultimul timp, ierarhul a săvîrşit următoarele hirotoniri de preoţi: *Goje Ioan*, licenţiat în teologie, la data de 25 martie 1987, pentru parohia *Chioag*, prot. Marghita; *Baciu Ioan*, licenţiat în teologie, la data de 29 martie 1987, pentru parohia *Inand*, prot. Oradea, şi *Balint Dumitru*, licenţiat în teologie, la data de 4 aprilie 1987, pentru parohia *Vărăşeni*, prot. Beiuş.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *În revista „Cronica" (anul XXII, nr. 6—7/1987), Emil Georgescu şi Adrian Rezeanu scriu un studiu intitulat:* „Dezlegarea unei enigme iconografice eminesciene". *E vorba de o fotografie doar prezumată pînă acum a fi a lui Eminescu, în costum de vînătoare. Cu dovezi greu de refuzat cei doi demonstrează că totuşi fotografia e a lui Eminescu, oferindu-ne astfel, dacă nu ne înşelăm, cel de-al treilea chip al lui Eminescu îmbogăţind astfel moştenirea iconografică a poetului, poate una dintre cele mai sărace legate de un om de talia sa.*

● *Dan Pavel face o prezentare a* „Tratatului logico-filozofic" *al lui Wittgenstein, (Amfiteatru, anul XXI, 2, 1987) tradus de curînd de Al. Surdu. Spicuim din prezentare: „Lectura* Tratatului *este îngreunată de afirmaţii contradictorii despre termeni ca: lume, substanţă, formă, fapte, imagine etc., folosiţi fără nici un fel de avertisment cînd în plan logic, cînd ontologic, cînd gnoseologic. Formularea aforistică, criptică, amestecul de logică şi metaforă, aparenţa de revelaţie profetică, permanentele contradicţii, toate acestea concură la a asemăna* Tractatus Logico-Philosophicus *cu* Biblia. *Lectura lui Wittgenstein ar trebui făcută poate prin invocarea principiului hermeneutic formulat de Pascal, în* Pensées *(fr. 684):* „pentru a înţelege sensul unui autor trebuie puse de acord toate pasajele contradictorii. Astfel, pentru a înţelege Biblia, trebuie să posezi un sens în care toate pasajele contradictorii se acordă".

● *Nu de mult, umblînd prin librăriile din Buenos-Aires, în căutare de „prezenţe româneşti" în cultura locală, deşi cred că vor mai fi existînd şi altele — tocmai atunci se lansa un volum cu traduceri din Eugen Jebeleanu — totuşi, singura carte pe care am găsit-o, a fost: Petre Bellu,* El defensor tiene la palabra *(Apărarea are cuvîntul), „roman la a 14-a ediţie", tradus din „originalul francez"", de către Manuel Rojas. Prima ediţie a apărut în 1940 la Santiago de Chile, ultima în 1972 la Madrid.*

Înainte de război cartea apăruse la noi în „Colecţia celor 15 lei", în ed. Hertz şi se citea pe ascuns mai ales prin şcoli. Scurtă vreme după război s-a încercat o reabilitare a scriitorului, dar n-a ţinut mult. Iată-l însă că face carieră în lume! O fi bine — o fi rău? Pentru mulţi de pe acolo el va fi însemnînd singura idee despre literatura română!

● *Într-un studiu semnat de Dr. Radu Iftimovici de la Institutul de Virusologie „St. S. Nicolau":* „Descifrînd enigmele creşterii, dezvoltării şi cancerizării celulelor", *autorul prezintă doi laureaţi ai Premiului Nobel pentru medicină pe anul 1986: italianca Rita Levi-Montalcini, şi americanul Stanley Cohen. În legătură cu dezvoltarea embrionului uman de la o singură celulă, „spionat" la microscop, autorul scrie:* „Urmînd parcă nişte ordine date de un arhitect care ştie exact ce vrea, corpul viitoarei fiinţe se construieşte cu siguranţă şi precizie, fiecare schimbare fiind perfect înscrisă în timp".

● *Pornind de la „Dicţionarul de idei literare" al lui Adrian Marino, Anton Cosma scrie în revista „Transilvania" (nr. 1, 1987, p. 31—34) un interesant studiu intitulat:* „Cariera modernă a unui concept: autenticitatea". *Tot studiul merită atenţie. Reţinem ca semantism de bază al conceptului pe acela de sinceritate, căruia autorul îi identifică rădăcinile în Europa, la Montaigne, iar la noi, într-un text autobiografic, un fel de jurnal al lui Eufrosin Poteca, intitulat în graiul vremii, prea frumos:* „Ideile faptelor mele de la anul 1828 pînă la aprilie 1929, pentru ştiinţa mea şi pentru cunoştinţa de sin-mi".

● *Sub genericul „Conservare, Restaurare" trei autori, Ioan Şerban, Ioan Opriş şi Toma Goronea se ocupă, în revista: „Monumente istorice şi de artă"", (nr. 1986, p. 56—65) de Mănăstirea Rîmeţ, jud. Alba, tratînd despre vechimea şi arhitectura monumentului şi despre restaurarea lui între anii 1921—1947.*

În acelaşi număr, specialişti precum Dr. Mircea Babeş, Dr. Eugen Comşa, Dr. Radu Popa, Dr. Alexandru Vulpe, Dr. Panait I. Panait, Dr. Gheorghe Pap Ilian, Dr. Adrian Rădulescu, Dr. Ioan Piso, Dr. Gheorghe Lazarovei, Dr. Zoltan Székely, Dr. Alexandru Andronic, Dr. Silvia Teodor şi Dr. Dan Gh. Teodor poartă o discuţie interesantă asupra: „Valorificării moştenirii trecutului poporului român, obiectiv major al cercetării arheologice actuale". *E o întrecere între competenţe şi iubire faţă de trecutul patriei.*

● *Cercetînd însemnările şi meditaţiile lui Eminescu, Constantin Barbu (*O meditaţie Eminescu, *în rev. „Ramuri", nr. 1, 1987, p. 9) se opreşte asupra a două titluri:* „Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale" *(Ms. 2255, f. 186—187) şi* „Substanţa imaterială din Univers" *(Ms. 2257, f. 403—408) ca şi asupra unei însemnări din Ms. 2255, f. 10, asupra căruia îşi dezvoltă, în special, cercetarea.*

● *Revista „Luceafărul" (nr. 6, 1987) dedică o întreagă pagină celui prematur trecut în veşnicie, după Nichita Stănescu, şi cam la aceeaşi vîrstă cu el,* Nicolae Velea, *Iulian Neacşu, Mihai Pelin, Aurel Maria Baros, Florea Fugariu, Dan Laurenţiu, Gheorghe Istrate, Valentin F. Mihăescu şi Mircea Constantinescu aştern cuvinte calde, pornite din inimi de prieteni, faţă de un scriitor care a ars în tăceri prelungite şi care a scris numai cînd a avut ce spune. Toţi scriu cu o simpatie din care transpare sinceritatea şi iubirea.*

● *După o serie de imne închinate bucuriei, iubirii, Transilvaniei, Moldovei şi Ţării Româneşti, lui Ioan Alexandru i-au venit la rînd „Imnele Maramureşului". Cîteva din ele ne deschid calea spre carte, fiind publicate în „Luceafărul" (anul XXX, nr. 6, 1987, p. 3). Toate cele de pînă acum s-au oprit la popasuri de sfîntă amintire românească de pe plaiurile numite mai sus, dar poetul pare a-şi fi lăsat anume mai pe la urmă locurile de unde izvorăşte sufletul său: Izvorul Izei, Moisei, brazii, pădurile, satele de sub lună şi, bineînţeles Ieudul, în care, din primul vers, ia partea vechimii manuscriptului ieudean în limba română, despre care ca poet n-are nevoie să facă demonstraţii. Dacă licenţele poetice pot convinge şi pe istorici, asta-i altceva, dar de asta poetul n-are a da socoteală.*

● *În Anglia a apărut la editura „Fairaeres Publication" lucrarea Pr. prof. Dumitru Stăniloae:* „The Victory of The Cross" *(Biruinţa Crucii, 1987, ed. a VI-a). În aceeaşi editură în 1982 a mai apărut o lucrare a Păr. prof. D. Stăniloae, intitulată:* Prayer and Holiness: The icon of Man Renewed in God" *(Rugăciune şi sfinţenie: Chipul omului reînnoit în Dumnezeu). Lucrările Părintelui Stăniloae au trecut de mult graniţele ţării, ducînd peste tot forţa şi originalitatea gîndirii teologice româneşti, reprezentate în mod strălucit de creaţiile P. C. Sale.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 şi 15 iunie 1987 Nr. 21—22 şi 23—24/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol

Între 14—20 mai a. c., Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în fruntea unei delegaţii, a făcut o vizită oficială Sanctităţii Sale Dimitrios I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului. Din delegaţie au făcut parte: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor, P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar Patriarhal şi Secretar al Sfîntului Sinod, Pr. Prof. Ştefan Alexe şi Pr. Asist. Constantin Coman de la Institutul Teologic din Bucureşti şi Diac. Grigore Alexandru de la Catedrala Patriarhală.

La plecare, pe aeroportul Otopeni, au fost de faţă ierarhi şi reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române.

În drum spre Constantinopol, s-a făcut o escală în capitala Iugoslaviei — Belgrad. La aeroport, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost întîmpinat de Prea Fericirea Sa, Patriarhul Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe şi de Dl. Dumitru Popa, Ambasadorul R. S. România la Belgrad. Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă la Palatul Patriarhal, unde cei doi Patriarhi s-au întreţinut frăţeşte, discutînd probleme de interes comun bisericesc. Au fost trecute în revistă probleme care preocupă Bisericile Ortodoxe astăzi şi relaţiile de colaborare dintre cele două Biserici Ortodoxe, evidenţiindu-se, totodată, raporturile de prietenie şi bună vecinătate care există între popoarele român şi iugoslav. Discuţiile s-au continuat în timpul dejunului oferit de Prea Fericitul Patriarh Gherman în onoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi a însoţitorilor săi.

În seara zilei de 14 mai, delegaţia Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a sosit la Istanbul. Pe aeroportul internaţional K. Atatürk, delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost întîmpinată de un grup de înalţi ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice, în frunte cu Mitropolitul Chrisostom de Myra. În salonul oficial al aeroportului, înalţilor oaspeţi români le-a fost prezentat programul vizitei de către I. P. S. Mitropolit Chrisostom de Myra.

De asemenea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a răspuns întrebărilor adresate de un grup de reprezentanţi ai presei din Istanbul.

Vineri, 15 mai, la orele 10, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost întîmpinat în Catedrala „Sf. Gheorghe" a Patriarhiei Ecumenice de înalţi ierarhi ai Scaunului Ecumenic, săvîrşindu-se — conform tradiţiei — o Doxologie şi un Te-Deum.

A urmat întîlnirea oficială dintre cei doi Patriarhi, care a avut loc la reşedinţa Patriarhiei Ecumenice. Au fost prezenţi membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române şi înalţi ierarhi constantinopolitani.

Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I, a rostit un cuvînt de bun venit oaspeţilor români, evocînd cu acest prilej bunele relaţii dintre cele două Biserici surori şi exprimînd sentimente de aleasă bucurie, prilejuite de vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică.

Răspunzînd, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulţumit pentru invitaţia de a vizita Patriarhia Ecumenică şi pentru prilejul oferit de a se întîlni cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I şi cu înalţii ierarhi constantinopolitani. În continuare, Prea Fericirea Sa s-a referit la relaţiile tradiţionale ce există între cele două Biserici Ortodoxe surori, cu adînci rădăcini în istorie. S-au menţionat, de asemenea, vizitele multor Patriarhi ecumenici făcute Bisericii româneşti de-a lungul timpului, exprimîndu-se convingerea că vizita va contribui la continuarea acestor relaţii şi că ele se vor dezvolta în viitor.

Cu prilejul acestei întîlniri oficiale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a răspuns întrebărilor care i-au fost adresate din partea reprezentanţilor presei, referitoare la scopul vizitei. Prea Fericirea Sa a precizat că această vizită se înscrie în cadrul vechilor legături de prietenie dintre Patriarhia Ecumenică şi Biserica Ortodoxă Română. Alături de aceasta, Prea Fericirea Sa este purtătorul unui mesaj de pace, prietenie şi colaborare din partea poporului român către poporul turc. Acest interviu, împreună cu fotografia celor doi Patriarhi, a apărut în presa de a doua zi.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a prezentat condiţiile de deplină libertate în care ea şi celelalte culte din ţara noastră îşi desfăşoară activitatea, relaţiile de colaborare şi respect dintre acestea.

În aceeaşi zi, la orele 12, a avut loc o consfătuire comună între delegaţia Bisericii Ortodoxe Române şi Comisia Sinodală pentru problemele interortodoxe a Patriarhiei Ecumenice, desfăşurată sub conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. În cadrul consfătuirii au fost discutate următoarele probleme: activitatea Bisericii Ortodoxe pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod; dialogul cu Biserica Romano-Catolică şi cu celelalte Biserici şi Confesiuni creştine; intensificarea activităţii pentru apărarea păcii.

(Continuare în pag. a 2-a)

Deschiderea Sesiunii anuale de lucru a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pe anul 1987

În ziua de 5 iunie 1987 a avut loc la Patriarhia Română deschiderea sesiunii de lucru a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1987.

La orele 9 dimineaţa s-a oficiat slujba Te-Deum-ului în Paraclisul Patriarhal, după care, membrii Sinodului Permanent au ţinut o consfătuire sinodală analizînd unele probleme referitoare la activitatea parohiilor ortodoxe române de peste hotare.

Apoi la orele 10,00, în sala Palatului Patriarhal au fost deschise lucrările primei şedinţe sinodale pe anul 1987.

A fost prezent Ion Cumpănaşu, Preşedintele Departamentului Cultelor şi alţi reprezentanţi ai departamentului care, potrivit tradiţiei Bisericii Ortodoxe Române şi legiuirilor sale bisericeşti, iau parte la şedinţa sinodală. P. F. Patriarh Teoctist, a salutat cu bucurie frăţească pe membrii Sfîntului Sinod care, în unanimitate, au răspuns chemării la şedinţă.

Potrivit uzanţei, cele patru comisii sinodale au primit lucrările şi procedat la studierea lor, prezentînd Plenului Sfîntului Sinod soluţii şi proiecte de hotărîri.

Comisia afacerilor externe bisericeşti a relevat ampla lucrare a Bisericii Ortodoxe Române pentru promovarea relaţiilor cu Bisericile Ortodoxe surori, cu Biserica Romano-Catolică şi cu Bisericile protestante. S-a luat act de stadiul relaţiilor interbisericeşti şi s-a hotărît continuarea dialogurilor bilaterale între Biserica Ortodoxă Română şi alte Biserici.

De asemenea, a fost examinată activitatea Bisericii noastre desfăşurată prin delegaţii şi reprezentanţii săi în marile organizaţii creştine mondiale: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace, precum şi activitatea ierarhilor şi teologilor români în cadrul diferitelor întruniri bisericeşti şi pentru pace.

Comisia pentru doctrină, viaţă religioasă şi pentru mănăstiri a înfăţişat în plenul Sfîntului Sinod activitatea clerului Bisericii Ortodoxe Române în cadrul conferinţelor preoţeşti trimestriale şi al conferinţelor administrative, relevîndu-se importanţa acestora pentru continua pregătire a clerului şi pentru lucrarea pastoral-misionară de propovăduire, păstrare şi apărare a dreptei credinţe. Hotărîrile sinodale în acest domeniu s-au referit la promovarea activităţii clerului în toate sectoarele vieţii bisericeşti.

La propunerile comisiei Canonică, Juridică şi pentru disciplină s-a acordat rangul de arhimandrit unui număr de trei protosingheli, cu pregătire teologică deosebită şi cu activitate pilduitoare în rîndurile monahilor: P. C. Protos. Casian Crăciun, asistent-spiritual la Institutul Teologic Universitar Sibiu; P. C. Protos. Ioasaf Ganea, m-rea Gura Motrului, jud. Mehedinţi; P. C. Protos. Vicenţiu-Victor Griffoni, de la m-rea Lainici, jud. Gorj.

Comisia învăţămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc a întocmit şi a supus aprobării Sfîntului Sinod programarea Cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală a clerului, — seria 73-a, programul cursurilor de perfecţionare a cadrelor didactice de la seminariile teologice din Patriarhia Română, ce urmează a avea loc în perioada 6—11 iulie 1987 şi a elaborat unele măsuri referitoare la recrutarea cîntăreţilor bisericeşti.

De asemenea, a studiat şi a supus spre aprobare instrucţiunile care privesc organizarea şi desfăşurarea examenelor de admitere în seminariile şi institutele teologice universitare.

În încheierea lucrărilor acestei şedinţe sinodale care s-au desfăşurat în spiritul deplinei unităţi de opinii şi sub semnul permanentei purtări de grijă a Sfîntului Sinod în frunte cu întîistătătorul Bisericii Ortodoxe

Pr. *Constantin Pârvu*
Vicar administrativ

(Continuare în pag. a 3-a)

A 49-a Conferinţă Teologică Interconfesională

2—3 iunie 1987, Cluj-Napoca

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale Domnului
NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România
Preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

Excelenţa Voastră,

Participanţii la cea de a 49-a Conferinţă teologică interconfesională desfăşurată în zilele de 2—3 iunie 1987 la Institutul teologic protestant unic de grad universitar din Cluj-Napoca, ierarhi, teologi ai Bisericii Ortodoxe Române, ai Bisericilor protestante şi reprezentanţi ai cultelor neoprotestante precum şi ai Bisericilor romano-catolice şi armeano-grigoriană din R. S. România doresc şi cu acest prilej să vă transmită profunda lor mulţumire şi recunoştinţă pentru largile posibilităţi create activităţilor specifice bisericeşti şi teologice, ca rezultat al politicii interne juste promovate cu strălucire de Excelenţa Voastră.

Am discutat în aceste zile de rodnice consfătuiri, teme de deosebită importanţă pentru noi ca teologi şi cetăţeni ai României Socialiste, teme privind convieţuirea şi conlucrarea frăţească dintre cultele din ţara noastră, bazate pe egalitate, frăţie şi respect reciproc fără deosebire de apartenenţa la o naţionalitate sau alta, care exprimă cu prisosinţă idealurile de unitate, pace şi progres ale poporului român.

De asemenea, am dezbătut, cu deosebit interes, tema „Transilvania — adevăruri din trecut — adevăruri de azi" prezentată de I. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, exprimînd prin numeroase contribuţii, sentimentele noastre patriotice legate de istoria multimilenară a acestui vechi teritoriu românesc, precum şi preţuirea pentru marile realizări ale ultimelor decenii, ale strălucitei perioade numită „Epoca Ceauşescu".

Dorim şi cu această ocazie, să ne reafirmăm admiraţia şi adeziunea deplină a noastră şi a tuturor celor pe care îi reprezentăm — cler şi credincioşi, teologi şi studenţi — pentru neobosita şi strălucita activitate a Excelenţei Voastre pentru realizarea măreţelor programe de dezvoltare economică şi socială a României Socialiste pentru contribuţia pe care personal o aduceţi cu atîta strălucire şi perseverenţă la înfăptuirea obiectivelor majore ale timpurilor noastre — dezarmarea şi pacea, instaurarea unei noi ordini economice mondiale şi asigurarea progresului fiecărui popor, independenţei şi suveranităţii fiecărei ţări, prieteniei şi colaborării cu toate naţiunile lumii.

Asigurîndu-vă şi în continuare de întreaga noastră contribuţie patriotică la progresul multilateral al României şi la cauza păcii, vă exprimăm omagiile noastre respectuoase, profunda stimă şi sincera preţuire pe care vi le purtăm.

PARTICIPANŢII LA CONFERINŢA TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

Cluj-Napoca, 2—3 iunie 1987

* *

Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca a găzduit în zilele de 2—3 iunie a. c., cea de a 49-a Conferinţă Teologică Interconfesională, la care au participat conducători de culte, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, profesori ai Institutelor Teologice din Bucureşti, Sibiu, Cluj-Napoca, Alba Iulia şi Iaşi, reprezentanţi ai Seminariilor Teologice din ţară, vicari şi consilieri eparhiali, redactori ai publicaţiilor bisericeşti, doctoranzi, studenţi şi alţi invitaţi.

Referatul principal al Conferinţei: „Convieţuirea şi conlucrarea frăţească dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare, temei al ecumenismului local din patria noastră", a fost elaborat de Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniţă de la Institutul teologic universitar din Bucureşti. Tema a fost apoi aprofundată în alte trei coreferate prezentate de Prof. Dr. Anton Despinescu, din partea Institutului Teologic Romano-Catolic din Iaşi; Asistent Rezi Elek, de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca şi Prof. Dr. Hermann Pitters, prorector, Institutul Teologic Protestant Unic, ramura Sibiu; sub un titlu mic: „Relaţiile dintre Cultele din ţara noastră, bazate pe respectul reciproc şi tradiţia lor de conlucrare ecumenică, în sprijinul idealurilor de Unitate, pace şi progres ale poporului român şi ale unităţii creştine".

(Continuare în pag. a 5-a)

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist...

(Continuare din pag. 1-a)

La sfîrșitul discuțiilor, Î. P. S. Mitropolit Chrisostom de Myra a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru acest schimb de vederi.

Duminică, 17 mai, cei doi Patriarhi au săvîrșit Sf. Liturghie în Catedrala „Sf. Gheorghe" din Constantinopol, înconjurați de înalți ierarhi din cele două Biserici Ortodoxe surori.

După oficierea Sf. Liturghii, Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a salutat în cuvîntarea pe care a rostit-o, pe Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, elogiind strălucita personalitate a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și spunînd, printre altele: „Calitățile care împodobesc personalitatea Prea Fericirii Voastre — pe de o parte — și religiozitatea profundă a binecredinciosului popor român — pe de altă parte — constituie garanțiile sigure ale succesului deplin în misiunea și chemarea Prea Fericirii Voastre". De asemenea, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a apreciat în mod deosebit contribuția prețioasă a Patriarhiei Române la lucrarea de pregătire a Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox.

Sanctitatea Sa s-a referit apoi la legăturile strînse, tradiționale, între Patriarhia Ecumenică și Țările Române, subliniind că: „Ofrandele prețioase din partea acestor țări către Patriarhia Ecumenică dau mărturie despre bunele relații frățești ce au existat totdeauna între noi".

În încheierea cuvîntării, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a spus: „Să rămînem uniți în credința noastră ortodoxă, în rînduiala noastră canonică, în responsabilitatea noastră față de Biserici și lume".

A luat apoi cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a mulțumit pentru primirea călduroasă ce a fost rezervată delegației Bisericii Ortodoxe Române. În continuarea cuvîntării, Prea Fericirea Sa a evocat pagini din istoria Bisericii Ortodoxe Române, care este strîns unită cu istoria poporului român. „Născută deodată cu poporul român, a precizat Prea Fericirea Sa, Biserica Ortodoxă Română a crescut și s-a dezvoltat împreună cu poporul. Se știe că atunci cînd poporul român a intrat în istorie, el era deja creștin, pentru că el s-a născut creștin".

Prea Fericirea Sa a prezentat apoi aspecte ale bogatei activități interne a Bisericii Ortodoxe Române — un loc special ocupîndu-l relațiile de conlucrare și colaborare cu toate cultele existente în țară. Pe plan extern, Biserica Ortodoxă Română întreține legături frățești cu celelalte Biserici ortodoxe, este angajată în dialoguri cu celelalte confesiuni și religii și participă la activitatea tuturor marilor Organizații Internaționale Bisericești și Religioase.

Un domeniu căruia Biserica Ortodoxă Română i-a acordat importanță majoră, este acela al pregătirii Sfîntului și Marelui Sinod al Ortodoxiei — cooperarea cu Patriarhia Ecumenică în acest sens dovedindu-se din ce în ce mai rodnică.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a evidențiat în continuare că Biserica Ortodoxă Română este angajată, ca și Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, în promovarea idealurilor creștine de pace, de dreptate și frățietate, de dragoste între popoare, de abolire a discriminărilor rasiale. „Toți sîntem conștienți, a spus Prea Fericirea Sa, de primejdia ce o reprezintă pentru umanitate un nou război care, în împrejurările de azi, amenință însăși viața pe planeta noastră".

În încheierea cuvîntării, Prea Fericirea Sa și-a exprimat dorința ca întîlnirea dintre întîistătătorii celor două Biserici Ortodoxe surori să constituie un prilej de mărturisire a hotărîrii de a fi folositori lumii.

A urmat apoi masa oficială oferită de Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I în onoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a membrilor delegației Bisericii Ortodoxe Române. Au participat membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe a Constantinopolului, membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române, Consulul General al Greciei și Consulul General al R. S. România la Istanbul. Cu acest prilej, cei doi Întîistătători au rostit toasturi.

În ziua de 18 mai, Prea Fericitul Părinte Teoctist a oferit o recepție la Consulatul Român din Istanbul, în cinstea Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic Dimitrios I. La recepție au participat ierarhi și clerici ai Patriarhiei Ecumenice și alți invitați.

La încheierea vizitei oficiale a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în fruntea delegației Bisericii Ortodoxe Române, la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, a fost semnat un Comunicat Comun, pe care îl reproducem în continuare:

„Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Teoctist, răspunzînd invitației primite, a vizitat, în fruntea unei delegații, între 14—20 mai 1987, Patriarhia Ecumenică, unde a fost primit cu multă dragoste și cinste de către Patriarhul Ecumenic Dimitrios și a schimbat cu acesta îmbrățișare frățească în Hristos cel Înviat.

În timpul acestei vizite, celor doi Întîistătători li s-a oferit prilejul unui schimb de vederi referitoare la problemele actuale ale Ortodoxiei și, în general, ale creștinismului și ale lumii. Punctul culminant al întîlnirii lor l-a constituit săvîrșirea împreună a Sfintei Liturghii în Sfînta Catedrală Patriarhală din Fanar, în Duminica Samarinencei, 17 mai. La sfîrșitul Sfintei Liturghii, cei doi Patriarhi au rostit cuvîntări oficiale, după care s-a făcut un schimb de daruri, spre amintire.

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a condus o consfătuire comună între delegația acestuia și Comisia Sinodală pentru problemele interortodoxe ale Patriarhiei Ecumenice, în timpul căreia s-au analizat teme bilaterale și activitatea Bisericii Ortodoxe pentru pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, scoțîndu-se în evidență mai ales abordarea cu succes și în consens unanim de către cea de a treia Conferință Panortodoxă Presinodală a temelor aflate pe ordinea de zi a acesteia și s-au schimbat păreri cu privire la cele patru teme care au mai rămas de cercetat înainte de convocarea Sinodului. Pentru rezolvarea acestora trebuie să se depună orice efort posibil din partea Bisericilor Ortodoxe locale, în duhul înțelegerii și al zidirii reciproce, evaluîndu-se cu exactitate importanța acestor teme, care, rezolvate în mod pozitiv în consens panortodox, vor pecetlui unitatea Ortodoxiei.

În acord și cu cel de al patrulea text al celei de a treia Conferințe Panortodoxe Presinodale, s-a subliniat necesitatea continuării eforturilor Bisericii Ortodoxe pentru instaurarea păcii, a dreptății, a libertății, a frației și a iubirii între popoare și pentru înlăturarea discriminărilor rasiale, ca să se facă voia lui Dumnezeu, precum în cer și pe pămînt și să se întindă peste tot pămîntul Împărăția Lui, Împărăție a bunei înțelegeri și a păcii, a unei păci durabile și netulburate de nici un fel de înarmări distrugătoare, care să amenințe însăși viața și existența omenirii. În acest scop, cei doi Patriarhi și-au exprimat voința și hotărîrea ca Bisericile lor să colaboreze cu toate religiile și cu toți oamenii de bună voință, să promoveze coexistența pașnică și înfrățirea în lume, spre binele popoarelor lor și al întregii omeniri.

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și însoțitorii săi au exprimat bucuria profundă a Bisericii și a binecredincioșului popor din România pentru viitoarea vizită, din septembrie a.c. a Patriarhului Ecumenic, care va contribui la strîngerea și pe mai departe a legăturilor frățești dintre cele două Biserici.

Patriarhia Ecumenică, Fanar,
20 mai 1987".

După semnarea Comunicatului comun, cei doi Patriarhi și-au luat un călduros rămas bun.

În timpul ședерii la Istanbul, delegația Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și însoțită de înalți ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice, a vizitat diferite monumente istorice și bisericești, între care au fost: Biserica Sf. Sofia, Mănăstirea Chora, Mănăstirea Studion, Biserica Vlahernelor, Mănăstirea Izvorul Tămăduirii și Facultatea de Teologie de la Halki.

După încheierea vizitei la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, marți 19 mai, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și membrii delegației care l-au însoțit, în drum spre patrie, au făcut un popas la Sofia, fiind oaspeți ai Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare, timp de două zile.

Pe aeroportul din Sofia, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și însoțitorii au fost întîmpinați de Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim al Bulgariei și de alți ierarhi. Au fost de față, de asemenea, Dl. Prof. Pojov, Președintele Departamentului Cultelor și reprezentanți ai Ambasadei R. S. România în Bulgaria.

Programul ședерii în Bulgaria a cuprins următoarele puncte: vizitarea Catedralei Patriarhale „Sf. Alexandru Nevski", primirea la Palatul Sinodal de către Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare și de Sfîntul Sinod, vizitarea Mănăstirii Drogolevtsi și a Mănăstirii Rila. În toate aceste locuri, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și delegații Bisericii Ortodoxe Române au fost întîmpinați cu multă prietenie și dragoste frățească. Pretutindeni, înalții oaspeți români au fost însoțiți de Sanctitatea Sa, Patriarhul Maxim și de alți ierarhi, membri ai Sfîntului Sinod.

În după-amiaza zilei de 21 mai, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu membrii delegației, au vizitat biserica parohiei ortodoxe române din Sofia, fiind întîmpinată de preotul paroh și de numeroși credincioși.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a întors în patrie, vineri, 22 mai.

După revenirea în țară, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost primit în Catedrala Patriarhală, unde s-a săvîrșit un Te-Deum de mulțumire. Au fost de față ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Consilieri Patriarhali, membri ai Administrației Patriarhale, cadre didactice de la Institutul Teologic și de la Seminarul Teologic din București.

Pentru toți cei prezenți, Prea Fericirea Sa a împărtășit impresiile legate de vizita făcută Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol. După ce a reiterat momentele principale ale vizitei, Prea Fericirea Sa a subliniat interesul mare de care s-a bucurat prezența înalților delegați din Biserica Ortodoxă Română la Constantinopol, vizită de care a amintit presa, radioul și televiziunea. A fost anunțată apoi vizita pe care Patriarhul Ecumenic Dimitrios I o va efectua în țara noastră în luna septembrie. În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: „Ne întoarcem acasă cu impresii de neuitat, mai ales în ceea ce privește prețuirea de care se bucură Biserica Ortodoxă Română, ierarhii, clerul și credincioșii noștri —dar neprețuit pentru Biserica noastră. Faptul acesta este un îndemn de a ne spori eforturile pentru păstrarea tezaurului de prețuire și dragoste al acestor Biserici față de Biserica noastră. Este un dar neprețuit acela de a te bucura de un nume bun, așa cum se bucură Biserica Ortodoxă Română și poporul român.

*

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol constituie o contribuție însemnată la promovarea legăturilor tradiționale cu Scaunul Ecumenic, la conlucrarea interortodoxă pentru pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox. De asemenea, întîlnirile cu Sanctitățile lor, Patriarhul Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe și Patriarhul Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare, au reprezentat prilejuri de evaluare a lucrării comune pentru întărirea unității ortodoxe.

Deschiderea Sesiunii anuale a Sfîntului Sinod al B.O.R.

(Continuare din pag. 1-a)

În încheierea lucrărilor acestei şedinţe sinodale care s-au desfăşurat în spiritul deplinei unităţi de opinii şi sub semnul permanentei purtări de grijă a Sfîntului Sinod în frunte cu Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pentru aducerea celor mai corespunzătoare hotărîri în soluţionarea problemelor care privesc sub toate aspectele viaţa religioasă a clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, în climatul de deplină libertate religioasă, membrii Sfîntului Sinod au dat expresie sentimentelor lor de profund respect şi aleasă preţuire faţă de înalta conducere de stat prin următoarea telegramă:

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România
Preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

Mult iubite şi stimate Domnule Preşedinte,

Membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române întruniţi în şedinţă de lucru în zilele de 5—6 iunie 1987 într-o deplină unitate de gînd şi de faptă cu întreaga obşte a clerului şi credincioşilor dau glas celor mai alese sentimente de profundă stimă şi adîncă preţuire pe care le nutresc faţă de dumneavoastră, mult stimate Domnule Preşedinte NICOLAE CEAUŞESCU, eminent conducător al naţiunii noastre, ctitorul României moderne, promotor neobosit al cauzei păcii, înţelegerii şi colaborării între popoare.

Însufleţiţi de chemările vibrante adresate întregului popor în vederea înfăptuirii măreţelor programe de dezvoltare multilaterală a ţării, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române sprijină cu dăruire şi hotărîre opera înălţătoare — al cărui magistral arhitect sînteţi Domnia Voastră — pentru înflorirea neîntreruptă a patriei, pentru ridicarea ei pe noi culmi de progres şi civilizaţie.

Marile evenimente din acest an, cu profunde rezonanţe istorice în viaţa întregului nostru popor, constituie şi pentru noi un deosebit prilej de a ne spori contribuţia la înfăptuirea prezentului şi viitorului naţiunii, la creşterea prestigiului ei în lume şi la împlinirea nobilelor idealuri ale păcii şi colaborării.

Exprimînd deplina adeziune la politica internă şi externă a statului nostru, în elaborarea şi înfăptuirea căreia rolul determinant vă revine dumneavoastră, mult stimate Domnule Preşedinte, NICOLAE CEAUŞESCU, personalitate proeminentă a contemporaneităţii, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române îşi reafirmă sprijinul unanim, profunda recunoştinţă pentru strălucitele iniţiative şi demersuri pe care le dedicaţi soluţionării marilor probleme ale lumii de azi, în primul rînd, oprirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare, asigurarea păcii şi dreptului la viaţă, la existenţa liberă şi demnă a tuturor oamenilor.

Am urmărit, cu deosebit interes, împreună cu întregul popor român, desfăşurarea vizitelor oficiale de prietenie pe care le-aţi întreprins în acest an în ţările Asiei, Africii şi Europei, văzînd în toate acestea noi şi elocvente expresii ale prestigiului internaţional de care se bucură ţara noastră, ampla ei contribuţie la cauza păcii şi dezarmării, la adîncirea prieteniei şi solidarităţii cu toate popoarele lumii.

Avem deplina convingere că dialogul la cel mai înalt nivel, discuţiile purtate, înţelegerile convenite şi consemnate în documentele adoptate cu prilejul acestor vizite şi întîlniri, conferă noi dimensiuni şi largi perspective conlucrării României pe toate planurile internaţionale spre binele şi folosul reciproc, corespunzător intereselor şi năzuinţelor popoarelor dornice de pace.

Adînc recunoscători pentru strădaniile pe care le depuneţi pentru viaţa fericită a poporului nostru şi pentru pacea întregii lumi, vă aducem cele mai vii mulţumiri pentru larga înţelegere pe care o arătaţi Bisericii noastre, celorlalte Culte din ţara noastră, asigurînd tuturor credincioşilor deplina libertate pentru practicarea rînduielilor lor de credinţă.

Vă încredinţăm, mult stimate Domnule Preşedinte, că întreaga Biserică Ortodoxă Română sprijină fără încetare şi cu rîvnă sporită strădaniile pe care poporul român, sub înţeleapta cîrmuire a Domniei Voastre, le depune pentru zidirea vieţii celei noi în scumpa noastră patrie şi pentru apărarea păcii în lume».

* *

În încheiere, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a declarat prorogată sesiunea sinodală pentru o dată care se va anunţa ulterior.

CÎNTECELE NOASTRE

Cîntecele noastre-s sfinte,
Fraţi de glie şi de pară,
Fiindcă-s cîntece de sînge,
De iubire şi de Ţară.

Mame leagănă cu ele
Puii lor cînd vor să-i culce,
Cînd le dau cu visul Ţării
Şi vorbirea noastră dulce.

Le-au cîntat străbunii-n lupte
Cînd spre glorie urcînd,
Au murit pentru dreptate
Cu dulceaţa lor în gînd.

Le cînt astăzi eu, române,
Eu, acesta care vine.
Mîine-o să le cînte altul
Mult mai dulce decît mine.

Tu, acel ce-mi vei lua locul
Şi pămîntu-ai să-l sfinţeşti,
Du-le şi tu mai departe
Că sînt sfinte, româneşti!

Virgil Carianopol

UN OCHI DESCHIS ÎN VEŞNICIE

E patria un ochi mereu deschis
cu raza înlăuntru şi-n afară
strălucnînd ţărîna unui vis
de două mii de ani, — o stea polară.

În adîncimi e sanctuarul cald
cu oasele viteze — foi de carte
ce le cetim cu sufletul înalt
şi fără moarte devenim prin moarte.

Deasupra e pămîntul de azur
pe care îl arăm în mîngîiere,
ca o fîntînă izvorîndu-şi pur
seminţele de aur şi mistere.

Şi cînd se mişcă piatra de hotar,
din prundul pardosit cu nestemate
în munţii lunii se aprinde clar
cea mai rotundă lacrimă din toate.

E tînga sferei după-al ei rotund,
ca astrul din constelaţii — mume,
şi-n orga nopţii fulgere răspund
întemeindu-i iar un nimb pe lume.

Să stai în el, tu trebuie să simţi
şi sîngele să-ţi bată-n vaste lire
frumoasa limbă spusă din părinţi
şi crezul lor să-ţi fie moştenire.

Pe tron numai odată în destin
cu viaţa îi sporeşti lumina vie
şi-auzi cum sună-n aerul vergin
un dor adînc deschis în veşnicie.

Horia Zilieru

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

Mănăstirea Predeal

Jumătatea a doua din veacul XVIII a prezentat în Transilvania un aspect istoric nefericit pentru românii ortodocşi.

În urma împotrivirii la presiunile care se făceau pentru trecerea transilvănenilor la unirea cu Biserica Romei, în fruntea cărora s-au aflat Cuvioşii Visarion Sarai şi şi Sofronie din Cioara, stăpînirea austriacă din Viena, de credinţă catolică, a poruncit şi înfăptuit pînă în final dărîmarea mănăstirilor româneşti de zid şi arderea celor de lemn. Săraciţi de sfinte locaşuri, monahii au trecut culmile Carpaţilor şi au continuat trăirea lor călugărească între fraţii de peste munţi, în Muntenia şi Moldova.

În această vreme, dincolo de culmea Carpaţilor, lîngă izvorul rîului Prahova, la poalele muntelui Clăbucetul Taurului, a luat fiinţă Schitul Predeal cu hramul Sf. Nicolae, schit ce cu vremea a fost transformat în mănăstire.

Situaţia geografică a acestui loc era prielnică, pentru că avea tăcerea lumii necesară monahilor şi liniştirea vieţii în credinţă străbună.

Căile de comunicaţie prin pasul Predeal erau atunci poteci de picior şi drumuri noroioase de car, care legau prin negustorii vremii, Braşovul de Ploieşti. În prezent, comunicaţia modernă se face pe asfaltul şoselei şi calea ferată.

Referitor la Mănăstirea Predeal se pot prezenta relatări din veacurile trecute şi din veacul nostru, pot fi recunoscuţi documentar ctitorii săi ardeleni.

1. *Relatări din veacurile XVIII şi XIX*

Ctitorul întemeietor este „Ioanichie Ieromonahul şi Duhovnicul".

Un pomelnic cu aspect de cronică, scris în 20 mai 1821, recunoaşte data înfiinţării „la anul 1774, în luna iunie în 20", cînd acest preot călugăr a cerut şi a obţinut terenul de construcţie de la „prea cinstitul boier vel paharnic, Grigorie Buzoianu".

Cu ajutoare de la credincioşi a fost ridicat „un schit de lemn şi trei chilii". Dar „la leatul 1788 (...) fiind răzmeriţă în vremea lui Mavrogheni s-au ars de turci şi după ce s-au liniştit răzmeriţa, iar s-au apucat tot acel părinte Ioanichie şi au făcut alt schit şi chiliile, însă cu ajutorul dumnialui Ion Buzatu de la Bacifalu, care a făcut a doua biserică din lemnărie la schit".

Conducerea schitului i-a revenit lui Ioanichie din 1774 pînă în 1790.

După el a fost stareţul Partenie, din 1790 pînă în 1811.

Al treilea stareţ, Gherman, a fost braşovean din Dîrste. El a stăreţit din 1812 pînă în 1854. Acesta s-a dovedit un bun conducător de obşte monahală, un iscusit ctitor de lucrări noi şi un bun gospodar.

Prima lui realizare este biserica mică, construită din piatră, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, cum menţiona o scurtă pisanie: „În anul 1819, mai 27, s-a clădit această Sf. biserică în locul celei făcute în 1774. Ghermano".

O altă mărturie istorică aminteşte ca donatori pentru zidirea bisericii pe „jupîn Ion Manole, nepotul răposatului Ion Buzatu, ctitorul bisericii cei vechi şi cu dumnialui Niţă Gîrlă, al doilea ctitor".

Altă lucrare a vremii aceleia este clopotniţa, cum se ştie dintr-o scurtă pisanie: „1827. Cu ajutorul lui Dumnezeu, această clopotniţă cu a schitului cheltuială, s-a săvîrşit din temelie, aşa cum se vede (...)".

A treia lucrare de proporţii este biserica mare, cu hramul Naşterea Maicii Domnului, construită din piatră între anii 1835—1844. O menţionare recunoaşte ridicarea ei „de către stareţul Ghermano, cu ajutorul călugărilor şi a unor dreptcredincioşi din Săcele, Transilvania".

Situaţia economică a mănăstirii a înflorit în vremea acestui stareţ de origine braşoveană. Un hrisov dat de Bibescu-Vodă în anul 1844 menţionează: „Sf. Sa Cuviosul Gherman, stareţul schitului Predeal, prin jalba către noi No. 3479 a făcut arătare despre dumnealor cinstiţi şi credincioşi boieri ai Domniei mele, Ban Alexandru Filipescu, (...) împreună cu soţia domniei sale Elena Filipescu, care văzînd strîmtorarea şi lipsa celor trebuincioase (...) au dăruit (...) muntele Clăbucetul Taurului, pe care se află vatra acestui schit, iar D. Logofăt Mihail Filipescu o moşioară, anume Bobolia, aceste proprietăţi fiind în judeţul Prahova".

Acest hrisov a fost iscălit de domnitorul George Bibescu la Bucureşti în anul 1844, luna octombrie.

Altă proprietate a fost o „viişoară" dăruită de mitropolitul Dositei Filitti, care a fost scutită de „vinărici" de către Grigorie Ghica la 25 august 1810.

După acest vrednic stareţ, care a condus schitul pînă în 1854, avînd realizările de mai sus a venit la conducerea schitului arhimandritul Teofilact, grec, pe care o menţionare a vremii l-a caracterizat „risipitor".

Anul 1864 a venit cu secularizarea averilor mănăstireşti, acţiune ce a cuprins şi schitul Predeal.

După o însemnare din veacul trecut, în anul 1870 vieţuiau 24 monahi în schitul Predeal. Se menţionează că aceştia erau „în cea mai mare parte veniţi din Ardeal, de pe la Săcele, Bran, Zărneşti şi Sibiu".

După stareţii Ioanichie şi Ghermano, al treilea stareţ de origine ardeleană a fost Pantelimon Vidrighinescu, venit din Răşinari, judeţul Sibiu.

În timp ce primii s-au ostenit cu zidiri de biserici, clopotniţă şi chilii, precum şi cu asigurarea unei bune stări materiale necesare obştii monahale, stareţul Pantelimon a promovat viaţa culturală prin şcoală.

Acesta a învăţat carte pe copiii predelenilor în chiliile mănăstirii, fără a pretinde plată, pînă în anul 1889, cînd, prin stăruinţele lui a fost construit un impunător local de şcoală din piatră de Caraiman, existent şi astăzi.

Părintele Pantelimon Vidrighinescu a stăreţit pînă în anul 1890.

2. *Relatări din veacul XX*

La începutul secolului nostru au fost stareţi la Predeal Dionisie Simionescu, din 1891 pînă în 1909, trecut apoi şi el tot la Sinaia.

O fotografie dinainte de anul 1917 înfăţişează Mănăstirea Predeal cu incinta ei, dărîmată astăzi. Acest „patrulater de clădiri deschise spre răsărit (era) cu laturile de 30 m. în faţă şi 50 spre nord şi sud".

Pînă la 1 septembrie 1926, serviciile religioase pentru localnicii care s-au strîns şi-au făcut în jurul mănăstirii oraşul de astăzi, erau făcute la mănăstire de către preoţii monahi. De la această dată, s-a înfiinţat parohia Predeal, cu scop de unitate bisericească a credincioşilor de aici.

În anii 1933—1935 au fost construite în mănăstire două corpuri de chilii şi a fost spălată pictura bisericii cu stăruinţa stareţului Antonie Năescu, În anul 1938 se aflau aici doar şapte monahi, care se ocupau cu slujbele bisericeşti şi cu gospodăria mănăstirii.

Prin osteneala arhimandritului Valeriu Niculăiasa au fost făcute reparaţii şi amenajări la construcţii. În anul 1942, Comisia Monumentelor Istorice a hotărît majorarea sumei pentru restaurarea bisericii vechi din Mănăstirea Predeal în deviz de la 80.000 la 180.000 lei.

Data de 30 ianuarie, anul 1949, înscrie în arhiva acestei mănăstiri ultima tundere în monahism, a „monahului Justinian" originar din comuna Bran, judeţul Braşov.

În prezent, clădirile Mănăstirii Predeal sînt în administraţia parohiei Predeal, care a executat lucrări de reparaţii şi înfrumuseţare. Biserica Sf. Nicolae a fost acoperită cu şiţă. Biserica Naşterea Maicii Domnului a fost reparată în întregime, apoi pictată de pictorul Iosif Vasu. În urma acestor îmbunătăţiri a fost săvîrşită binecuvîntarea acestei biserici la data de 13 noiembrie 1966 de P.C. Protopop din Braşov, Dr. Vasile Coman, actualul Prea Sfinţit Episcop al Oradiei, înconjurat de preoţii locali.

Aceste realizări contemporane — ca şi cele ale veacurilor trecute — sînt vrednice de luat în seamă prin faptul că, pînă la unirea Transilvaniei cu Ţara-Mamă din anul 1918, acest locaş monahal a menţinut candela Ortodoxiei aprinsă, oferind credincioşilor de pe ambele versante ale munţilor Carpaţi posibilitatea de închinare şi reculegere.

Mănăstirea Predeal rămîne peste vremi un loc binecuvîntat de unitate naţională şi de credinţă strămoşească.

Pr. *I. Buta*

COLŢUL PATRISTIC

COPILUL
văzut de Sfîntul Ioan Gură de Aur

Sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cel care l-a supărat, ci se duce la el ca la un prieten, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, oricît l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată modest, ci doreşte s-o vadă mai cu seamă pe Maică-sa, aşa modest cum este îmbrăcată decît pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său şi ce-i străin pe temeiul sărăciei sau bogăţiei, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decît îi este de neapărată trebuinţă; Cînd s-a săturat de supt, lasă la o parte sînul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani şi de altele ca acestea; şi iarăşi nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste bunuri pieritoare, nici nu-l uimeşte frumuseţea trupurilor. Copilul este străin de invidie, de slavă deşartă, de dragostea de întîietate şi are cea mai mare virtute: nevinovăţia, curăţia, smerenia. De aceea Hristos a spus: „A unora ca aceştia este împărăţia cerurilor".

În româneşte de Pr. *D. Fecioru*

Sf. Ioan Gură de Aur despre Pogorîrea Duhului Sfînt

„Şi cînd a sosit ziua Cincizecimii, erau toţi apostolii împreună la un loc. Şi din cer fără de veste s-a făcut un vuiet ca de suflare de vînt“ (Fapte 2, 1—2).

Dar de ce oare s-a pogorît Duhul Sfînt la ziua Cincizecimii? La urma urmei ce este această Cincizecime? Eu cred că acest lucru s-a întîmplat atunci pentru ca Domnul să trimită secerători în holde tocmai cînd trebuia cules secerişul. Nu vezi înţelesul acestei rînduieli? Să privim mai adînc adevărata ei însemnare! Cînd a fost vorba să se trimită secerătorii să adune recolta învăţăturii şi să-i strîngă roadele, atunci s-au repezit şi secerătorii la lucru. Căci doar auzi-L pe Hristos cum grăieşte: „ridicaţi ochii voştri şi priviţi roadele că sînt albe pentru seceriş“ (Ioan 4, 35); şi în alt loc: „Secerişul este mult, dar secerătorii sînt puţini“ (Luca 10, 2). Iată dar de ce a trimis din timp pe secerători. Va trebui dar să înţelegem că Domnul Hristos a înfăţişat încă de la început pîrga înaintea Tatălui atunci cînd s-a hotărît să ia asupra Sa firea noastră, de aceea acest lucru a fost numit „seceriş“. Căci aşa zice: „cînd a sosit ziua Cincizecimii“, din care trebuie să înţelegem că lucrurile nu s-au întîmplat înainte de Cincizecime, ci cam pe cînd se împlinea Cincizecimea. Dar în acelaşi timp trebuie să aibă loc acest lucru şi într-o zi de praznic pentru ca cei aflaţi în preajma Crucii lui Hristos să vadă şi să înţeleagă şi mai bine aceste lucruri.

Scriptura ne mai spune că „din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet ca de suflare de vînt“. Şi de ce oare nu s-au întîmplat aceste lucruri fără semne văzute? Pentru că şi despre aceste lucruri se spusese. Dar se zice mai departe: „apostolii sînt plini de must“ (Fapte 2, 13). Or, dacă n-ar fi fost aşa, de ce s-ar fi spus? Dar vuietul acela n-a apărut pe cale firească, ci aşa cum s-a zis: „din cer“. Şi pentru că el s-a făcut pe neaşteptate, i-a zguduit cu putere, iar Scriptura mai adaugă că „vuietul a umplut toată casa unde şedeau ei“, ceea ce înseamnă că atît de mare este puterea şi lucrarea Duhului, încît pe toţi cei pe care i-a aruncat acolo i-a făcut să creadă în cele ce aveau să se întîmple şi să facă din ei oameni deosebiţi. Dar nu numai atîta, ci a urmat ceva mult mai tulburător. Căci spune „că li s-a arătat, împărţite, limbi ca de foc“. De cînd s-a adaos acest cuvînt „ca“, să nu crezi că Duhul Sfînt este ceva care cade sub simţuri, ci e „ca de foc“, ca un Duh care suflă viaţă. Aşadar, El nu era un fel de vînt obişnuit care suflă prin văzduh. Căci atunci cînd a ajuns să-L cunoască şi Ioan Botezătorul, Duhul a venit în chip de porumb şi s-a aşezat deasupra capului lui Hristos (Marcu 1, 10; Luca 3, 22); acum însă, cînd o întreagă mulţime trebuia să se întoarcă la Domnul, Duhul a venit ca un foc „şi a şezut pe fiecare dintre ei“, adică a rămas şi s-a odihnit acolo, căci „şederea înseamnă stare şi petrecere (în sufletele oamenilor). Cum adică? Tu crezi cumva că Duhul a venit numai peste cei doisprezece, nu şi peste ceilalţi? Nicidecum, ci El a venit şi peste ceilalţi 120 de inşi. Căci nu fără motiv a adus Petru drept mărturie cuvîntul proorocului cînd a zis: „iar în zilele de pe urmă, zice Domnul Dumnezeu, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul şi fiii voştri şi fiicele voastre vor vedea vedenii, şi bătrînii voştri vise vor visa“ (Ioil 2, 28).

Dar bagă de seamă că Duhul n-a venit numai ca să zguduie pe cei prezenţi, ci şi pentru ca să reverse peste ei harurile Sale. De aceea a venit atît sub formă de suflare, cît şi sub cea de foc. Căci îndată se adaugă: „şi s-au umplut toţi de Duhul Sfînt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi“ (Fapte 2, 4). N-au luat alt semn, acesta a fost cel dintîi; totuşi era un semn nou, de altul n-aveau lipsă. S-a spus că „Duhul a şezut peste fiecare dintre ei“, ceea ce vrea să spună că a şezut peste unii care nu fuseseră aleşi. De aceea nici nu fuseseră supărati că nu erau dintre cei chemaţi cum fusese cazul cu Matei. S-a spus că „s-au umplut toţi de Duhul Sfînt“ şi aceasta nu însemnează că au primit pur şi simplu har, ci că acesta s-a revărsat peste ei. „Şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea Duhul a grăi“. Desigur că n-ar fi spus „toţi“ chiar dacă toţi aceştia ar fi fost apostoli dacă nu s-ar fi împărtăşit şi ei din Duhul Sfînt. Căci altfel, dacă s-ar fi gîndit în chip special la fiecare din ei desigur că n-ar fi ajuns să fie amestecaţi în ceata acestora. Căci dacă între cei prezenţi ar fi fost numai apostoli, ar fi specificat că ar fi fost vorba numai de ei.

Bagă de seamă, dar, că Duhul Sfînt coboară pe măsura în care oamenii vor stărui în rugăciune şi dacă vor trăi în dragoste unii cu alţii. Şi dacă te-ai gîndi la ei parcă îţi vine în minte şi altă icoană în care la fel se vorbeşte de o pară „de foc“. Într-adevăr un astfel de foc s-a arătat odinioară şi în rug. Acum se zice „aşa după cum le da lor Duhul a grăi“, ca să înţelegem că graiurile lor era un fel de învăţătură. Căci ni se mai spune mai departe „erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici“ (Fapte 2, 4—5). Locuirea în Ierusalim era pentru ei un semn de evlavie. Dar cum? Deşi se trăgeau din atîtea popoare, ei îşi părăsiseră ţările şi vetrele lor de acasă şi s-au aşezat aici, în Ierusalim. Căci zice mai departe Scriptura: „şi erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici, de toate neamurile cîte sînt sub cer. Şi făcîndu-se glasul acela, s-a adunat mulţimea şi s-a tulburat“ (Fapte 2, 6). Căci întrucît cele întîmplate s-au petrecut în casă, era firesc lucru ca şi cei de afară să alerge înlăuntru. Şi atunci s-au tulburat cu toţii, căci nemaiştiind ce să spună de minune, ei întrebau: „Cum de-i auzim pe fiecare grăind în limba noastră?“, căci erau uimiţi cu toţii şi se minunau zicînd: „au nu sînt aceştia care vorbesc, toţi galileeni?“ Şi priveau cu toţii spre apostoli. „Cum de-i auzim pe fiecare grăind în limba noastră, în care ne-am născut? Parţi şi Mezi şi Elamiteni şi cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea şi în Capadochia, în Pont şi în Asia, în Frigia şi în Pamfilia, în Egipt şi în părţile Libiei, cea de către Cirene şi Romanii în treacăt, Iudei şi prozeliţi, Cretani şi Arabi, îi auzim pe ei vorbind în limbile noastre despre faptele minunate ale lui Dumnezeu? Şi toţi erau uimiţi şi nu se dumireau zicînd unul către altul: Ce va să fie aceasta?“ (Fapte 2, 7—12). Parcă-i văd cum alergau dinspre Răsărit către Apus. „Iar alţii, batjocorindu-i ziceau că sînt plini de must“ (Fapte 2, 13).

O ce nebunie şi rătăcire mare! Doar nu era acum culesul viilor, ci era ziua Cincizecimii. Şi ceea ce-i şi mai grav, cum să se poată spune despre toţi cei ce-şi mărturiseau astfel credinţa creştină, romani sau prozeliţi ori poate şi din cei care suferiseră chinuri pentru această credinţă, oricum oameni care dăduseră destule semne de convertire, cum să se poată spune „că sînt plini de must?“.

Dar să ne întoarcem la cele despre care am vorbit mai înainte. „S-a umplut casa“, se spune, încît Duhul părea ca un bazin plin cu apă, iar focul ne aduce aminte de belşug şi de tărie. Or aşa ceva nu s-a pomenit la prooroci. Acum însă totuşi se pomeneşte despre prooroci, dar în alt chip. Pentru că proorocului i-a fost dat să mănînce din capitolul cărţii atunci cînd se spune că „am mîncat-o şi era în gura mea dulce ca mierea“ (Iez. 3, 3). Or, tocmai Duhul Sfînt este acesta şi e deopotrivă şi de o cinste cu Tatăl şi Fiul. Şi iarăşi în alt loc se spune că: „plîngere şi tînguire şi jale era scris în ea“ (Iez. 2, 20) şi pe bună dreptate s-a spus aşa despre ea în carte. Căci trebuia să se mai aducă şi alte pilde asemănătoare atîta vreme cît cele spuse fuseseră alese numai dintr-un singur neam: deoarece acum sînt pomeniţi oameni din toată lumea şi încă din cei care nici nu se cunoşteau. Eliseu şi-a primit darul de la Ilie Proorocul prin cojoc (IV Regi 2, 13), altul şi l-a primit prin Moise a fost chemat prin focul din rug (Ies. 3, 2). De ungerea cu untdelemn (I Regi 16, 13) ca David, pe cînd astă dată însă lucrurile se petrec altfel şi anume, însuşi Duhul s-a lăsat peste capetele fiecăruia din cei prezenţi. Şi oare de ce nu s-a arătat El în aşa fel încît să umple casa? Pentru că oamenii rămăseseră încremeniţi. De aceea însuşi Duhul Sfînt a arătat ce anume s-a întîmplat. Căci nu aceea e important că „li s-au arătat, împărţite, limbile ca de foc“ (Fapte 2, 3), ci să nu uiti, că de fapt a fost vorba într-adevăr de un foc. E drept că limbile erau „împărţite“ pornind ca dintr-o singură rădăcină, dar el fusese trimis cu putere atît de mare încît ar fi fost în stare să ardă o pădure întreagă şi această putere de lucrare a Duhului fusese trimisă de Mîntuitorul. Vezi, dar, că şi pe cei de demult i-a arătat vrednici. Dar şi cei de acum tot din puterea Duhului s-au învrednicit aşa cum s-a întîmplat cu David: căci aşa cum fusese trimis acesta să-şi caute caprele, tot aşa s-a întîmplat şi acum, după biruinţa crucii, pentru ca să se vădească şi mai mult că de fapt credinţa Lui este cea care a biruit totul. Priveşte şi la Moisi cel care înainte dispreţuise mărirea palatelor (Ies. 2, 11). Dar care vreme de patruzeci de ani va lua asupra sa grijă de cîrmuirea poporului iudeu. Şi tot aşa cu Samuil cel care fusese luat din cortul Domnului (I Regi 3, 316) ca şi Eliseu cel care se despărţise de tot ce era grijă pămînteasă (III Regi 19, 20—21) precum şi Iezechiil şi tot aşa şi alţii.

Că într-adevăr lucrurile aşa s-au întîmplat se vede şi din cele ce au urmat după aceea. Căci toţi aceştia şi-au părăsit la un moment dat cele de mai înainte ale lor. Iar Duhul atunci l-au primit cînd El şi-a arătat puterea. Şi slăbiciunea atunci au cunoscut-o oamenii cînd le-a fost dat să treacă prin suferinţă: dar tot atunci au înţeles şi faptul că nimic nu se întîmplă fără rost. În chipul acesta chiar şi Saul în clipa aceea a primit Duh Sfînt cînd a putut aduce mărturie că e totuşi un bărbat vrednic. Însă nimeni n-a mai primit pe Duhul Sfînt aşa cum (în chipul) L-au primit apostolii acum, nici măcar Moisi, cu toate că el era mai mare şi decît proorocii. Căci în clipa în care el trebuia să înduhovnicească pe alţii, tocmai atunci s-a slăbănogit. Ori acum lucrurile nu s-au desfăşurat ca atunci, ci după cum la un foc oricît de mulţi s-ar repezi să-şi aprindă luminarea, prin aceasta focul nu se slăbeşte deloc, tot aşa s-au întîmplat lucrurile şi la Pogorîrea Duhului Sfînt. Căci prin foc nu numai că nu se învederează şi mai mult belşugul harului, ci fiecare primeşte în el izvor de apă vie, cum ne spune Domnul atunci cînd zice că toţi cei ce cred în El vor primi „izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică“ (Ioan 4, 13).

Trad. pr. prof. *T. Bodogae*

Convertirea Sfîntului Apostol Pavel

„Saule, Saule, de ce mă prigoneşti? . . .
Cine eşti, Doamne?“ (Fapte IX, 4).

„Mergeam la Damasc cu putere şi însărcinare de la arhierei, să aduc legaţi pe cei ce erau acolo . . . ucenici şi sfinţi“ (Fapte IX, 2; XXII, 5; XXVI, 10—12).

Fariseul Saul în numele legii lui Dumnezeu „sufla ameninţare şi ucidere împotriva ucenicilor Domnului“ (Fapte IX, 1). Poate fi o mai tragică sfîşiere şi o mai adîncă pervertire a cunoştinţei?

„Pe cînd călătorea el şi se apropia de Damasc, o lumină din cer ca de fulger, l-a învăluit deodată. Şi căzînd la pămînt, a auzit un glas zicîndu-i: Saule, Saule, de ce mă prigoneşti? Iar el a zis: Cine eşti Doamne? Şi Domnul a zis: Eu sînt Iisus, pe care tu îl prigoneşti; Greu îţi este să izbeşti cu piciorul în ţepuşă. Şi el tremurînd şi înspăimîntat fiind, a zis: Doamne, ce voieşti să fac?, Iar Domnul i-a zis: ridică-te, intră în cetate şi ţi se va spune ce trebuie să faci“ (Fapte IX, 3—6).

Cît de puţin a durat întîlnirea, dialogul divin-uman! Eternitatea irumpe în timp şi schimbă într-o clipă totul. Strălucirea orbitoare ca fulgerul a *„luminii din cer“*, „căderea la pămînt“ în care trufia fariseului“ desăvîrşit şi separat pînă atunci de semeni se prăbuşeşte, *vocea* care i se adresează, *Persoana, cuvintele* care alcătuiesc mesajul, toate aceste acte dezvăluie realitatea unui eveniment unic ce nu poate fi altfel numit decît: Revelaţie. Nu-şi va tîlcui el însuşi, mai tîrziu, mesajul adresat întempestiv ca un „Cuvînt viu mai ascuţit decît orice sabie cu două tăişuri care pătrunde pînă la despărţitura sufletului şi Duhului dintre încheieturi şi măduvă?“ (Evrei IV, 12). Cine este Cel ce L-a chemat pe nume? Şi, Care-l cunoaşte şi are cunoştinţă că el, Saul, prigoneşte pe oameni şi ucide. Răscolit, străpuns, îşi aduce aminte cum a strigat: „Cine eşti Doamne?“ Tu mă cunoşti. Fă-mă să Te cunosc şi eu pe Tine precum şi robul Tău Moise a dorit să cunoască numele Tău (Ieşire III, 13—15).

Saul întrezăreşte că nu se afla în serviciul Dumnezeului vieţii, ca în chip funciar existenţa lui trebuie să capete un curs nou. „Trei zile a fost fără vedere, n-a mîncat şi n-a băut“ (Versetul 9). Petrece cu Hristos în duhul celor trei zile, întru asemănarea crucii, morţii şi învierii Sale. Are „ochii deschişi“ dar nu vede nimic. Şi totuşi fiecare moment trecut, fiecare cuvînt auzit participă la instituirea unei memorii originare din care se re-creează o făptură spirituală nouă.

„Eu sînt Iisus pe care tu îl prigoneşti. Greu îţi este să izbeşti cu piciorul în ţepuşă“ (Versetul 5). Cascadă de întrebări abrupte ţîşnesc din adîncul acelei memorii, îi cutreiera sinele, străbătîndu-i cu scandal înţelegerea.

Cum, Doamne, Tu eşti Iisus? Tu eşti acela pe Care-l vestesc Apostolii: Petru, Ioan? Tu eşti Cel despre Care Ştefan, mucenicul Tău spunea în faţa Sinedriului: „Iată văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu“ (Fapte VII, 5—6)? Ţie Doamne se încredinţa el, zdrobit de pietre, dar rugîndu-se: „Doamne Iisuse, primeşte duhul meu“ (v. 59). Şi tot atunci, o, ce cuvînt străin, din altă lume, el, Saul, l-a auzit rostind pe Ştefan: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta . . .“ (v. 60). Cuvînt care semăna aidoma, ca născut din Cel despre care am auzit că l-ai rostit Tu pe cruce pentru răstignitori: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac“ (Luca XXIII, 24).

Doamne Iisuse, Tu eşti viu. Ai murit dar ai înviat! Iar acum de unde mi-ai vorbit? Te-am auzit din mijlocul acelei lumini care m-a învăluit cotropitor. M-a pătruns, m-a rănit negrăit fără ca eu s-o pot atinge. Dar atunci, cum zici că Te prigonesc? Cum Te pot prigoni eu pe Tine? Cum mă pot apropia eu de Tine Cel neapropiat, Cel de neatins? Ce poate însemna acest cuvînt: Mă prigoneşti?“ Şi ce înseamnă celălalt cuvînt al Tău, care e tot atît de greu de înţeles: „Greu îţi este să izbeşti cu piciorul în ţepuşă“ (v. 5). Mă previi cumva? „Izbeşti, dar tot tu te rănesti“. Altfel spus: lovind în tine, mă lovesc pe mine. „Cad peste Tine ca peste piatră şi mă sfărîm . . . Ca vasul olarului“ (Isaia VIII, 15). „Să se întoarcă nedreptatea lui pe capul său“, se ruga David (Ps. VII, 16).

Dar încă o dată, cum Te prigonesc eu pe Tine, fără ca eu măcar să mă pot atinge de Tine? Ce taină este aceasta? Şi ce „voieşti să fac Doamne?“ (v. 6). Iar Domnul i-a zis atunci: „Ridică-te şi mergi în Damasc şi acolo ţi se va spune, despre toate ce ţi s-au rînduit să faci“ (Fapte XXII, 10). Mergi acolo unde ai pornit. Mergi înainte. Nu te întoarce înapoi. Treci prin chinurile crucii, dar nu eşti singur. Nevăzut, tainic, Domnul tău lucrează împreună cu tine. Pentru a nu te îndoi despre ceea ce ţi s-a descoperit îţi vine o confirmare. În gura a două sau trei mărturii stă adevărul. Altfel, „Vai de cel singur“ (Ecl. IV, 10).

„Şi era în Damasc un ucenic anume Anania şi Domnul i-a zis în vedenie: Anania! Iar el a zis: Iată-mă, Doamne! Şi Domnul a zis către el: Sculîndu-te, mergi pe uliţa care se cheamă uliţa Dreaptă şi caută în casa lui Iuda, pe un om din Tars, cu numele Saul; căci iată se roagă . . . Mergi fiindcă acesta îmi este vas ales ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel . . . Şi a mers Anania şi a intrat în casă şi, punîndu-şi mîinile pe el, a zis: frate Saul, Domnul Iisus, Cel ce ţi s-a arătat pe calea pe care tu veneai, m-a trimis ca să vezi iarăşi şi să te umpli de Duh Sfînt. Şi îndată au căzut de pe ochii lui ca nişte solzi; şi a văzut iarăşi şi, sculîndu-se, a fost botezat“ (Fapte IX, 10—11—17—18).

Pe drumul Damascului a închis ochii în Vechiul Testament şi i-a deschis prin harului Duhului Sfînt în prezentul Noului Testament. Întreg Vechiul Legămînt îl va contempla de acum înainte în lumina celui Nou, în strălucirea descoperirii Celui ce suferă pentru om, a lui Iisus Cel răstignit şi înviat.

Vocea adresîndu-i-se în prezentul vieţii lui: „Saule, Saule, de ce mă prigoneşti?“ şi asemănarea cutremurătoare a Cuvîntului încredinţat lui MOISE la Horeb: „Am văzut necazul poporului meu în Egipt şi strigarea lui . . . şi durerea lui o ştiu“ (Ieşire III, 7), îi descoperă neaşteptat glasul inconfundabil al Dumnezeului unic şi Care suferă pentru făptura Lui.

Cine este oare şi Acel „Slujitor al lui Iahve“, profeţit de Isaia, Care „disprefuit . . . om al durerilor . . . ia asupră-Şi durerile noastre?“ Care se împovărează cu suferinţele noastre, iar noi îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu“. . . Şi de ce se întreabă Profetul: „Neamul lui cine îl va spune?“ pentru ca să adauge: „S-a luat de pe pămînt viaţa Lui . . . Şi-a dat viaţa ca jertfă pentru păcat“ (Isaia 53, 3, 8). — Cine este dar, Acest rob al durerii? nevinovat El însuşi, dar care suferă pentru durerile altora. Iar neamul Lui, originea Lui e de negrăit. De unde vine acest slujitor al iubirii?. . . Dar de unde vine Însuşi Iisus?

A venit Dumnezeu la noi, în lume, pentru a se face părtaş durerilor noastre, pentru a suferi cu noi? Dar cum? Dumnezeu să sufere? Poate El pătimi? Da! pentru că iubeşte. „Cu iubire veşnică te-am iubit . . .“, se adresează El omului (Ieremia 31, 3) — iar a iubi înseamnă a şi suferi. A iubi înseamnă a trăi viaţa celuilalt, care poate şi suferi. A iubi fără să compătimeşti nu se poate. Şi, ca Dumnezeu, nu poţi pătimi împreună, real, deplin, altfel decît luînd trupul însuşi al celui iubit . . . prin întrupare. De aceea Saul va spune: „. . . Întru El locuieşte trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii“ (Col. II, 9) — Iubirea dumnezeiască S-a întrupat în om“.

Moise a vorbit şi el despre iubire, despre ambele iubiri. A pomenit despre cea pentru om: „Să nu te răzbuni cu mîna ta şi să nu ai ură împotriva fiilor poporului tău, ci *să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi* (Levitic 19, 18). Şi mai puternic a vorbit apoi despre iubirea faţă de Dumnezeu: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău şi din toată puterea ta“ (Deut. 6, 5). — Însă el nu le-a văzut împreună; n-a ajuns pînă la izvorul unic al celor două iubiri, mai bine spus, la unitatea celor două sensuri ale iubirii. N-a văzut, n-a înţeles, în ultima profunzime, că a-L iubi pe Dumnezeu înseamnă totodată a-l iubi şi pe om. N-au observat slujitorii Legii Vechi că nu este mai mare blasfemie decît aceea să ucizi pe cineva zidit după chipul lui Dumnezeu, în numele lui Dumnezeu. N-au înţeles unii că Dumnezeu nu vrea nici „moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea lui şi să fie viu“, precum învaţă profetul Iezechil (33, 11).

Dar Saul, mai înţelege acum că Moise însuşi a fost conştient de măsura descoperirii Dumnezeieşti cea dată lui, de limitele ei. Nu în el se afla suma Revelaţiei dumnezeieşti. De aceea Profetul a şi spus poporului său: „Proorocdin mijlocul tău şi din fraţii tăi, ca şi mine, îţi va ridica Domnul Dumnezeul tău; pe Acela să-L ascultaţi“ (Deut. 18, 15).

Cine este Acest Prooroc vrednic de ascultate deplină, se mai întreabă Saul? Cine este acest slujitor al lui Dumnezeu, Mesia, vestit de toţi profeţii: Unul, care să ne unească pe toţi; fără păcat ca să ne poată mîntui pe toţi; al Cărui sînge curat să spele şi să vindece pe toţi? — Şi ce înseamnă a fi fără păcat? Înseamnă a iubi dumnezeieşte, a iubi cu iubirea veşnică şi atotcuprinzătoare, „care nu cade niciodată“ (I Cor. 13, 8). Înseamnă a mîntui cu viaţă dumnezeiască şi omenească totodată — pe toţi. Şi cine altcineva poate săvîrşi o asemenea operă decît cel ce este deodată: Dumnezeu adevărat şi om adevărat?!

Iisus îi descoperă acum lui Saul că a lovi, a răni, a ucide pe altul înseamnă a îndurera pe Dumnezeu şi totodată înseamnă a te răni, a te ucide pe tine. Iubirea e Una, adevărul e Unul, viaţa e Una. Totul e în unitate negrăită, în Dumnezeu şi în noi oamenii şi în fiecare existenţă. Iar el, Saul, simte şi trăieşte acum şi de aici înainte mereu această revelaţie. Nu va spune el mai tîrziu: „Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?“ (II Cor. XI, 29). — Şi tot de aici încolţeşte, se naşte în el (ideea), conceperea Bisericii ca „trup al lui Hristos“. El, Iisus Hristos e capul care poartă totul. Iar în trupul Lui — Biserica, în fiecare mădular, se află întregimea harică a vieţii Lui . . . „Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună“ (I Cor. 12, 26). Şi suferă mai ales Capul lor. Ca din sîmbure, aşa precum spicul întreg e în bobul de grîu rodit însutit, aşa precum pomul bogat în ale cărui ramuri sălăşluiesc păsările cerului“ (Mat. 13, 31.32) se află întreg în micul grăunte de muştar, aşa se află şi creşte acum întreaga lui mărturie despre Hristos Iisus, despre Biserică, despre Preasfînta Treime, din acest Cuvînt-sămînţă semănat în inima lui pe această cale a Damascului.

Atunci, da, Dumnezeu i-a vorbit lui. „Lumina care l-a orbit în afară, a strălucit din adînc înlăuntru pînă la rădăcinile fiinţei, „Căzînd la pămînt“ s-a ridicat în el, în Saul, chipul lui Dumnezeu originar, chip zidit din lumina dragostei; Cel care i-a vorbit cu atîta iubire, i-a arătat că-l iartă pentru tot răul lui.

Şi ca un înviat, mişcat de Duhul, l-a asemănarea cu Cel care i s-a descoperit pe Cale, a început de îndată „A propovădui în sinagogi pe Iisus că acesta este Fiul lui Dumnezeu“ (Fapte 19—20).

Pr. prof. *Constantin Galeriu*

Smerenia creştină şi viaţa de apostolat

Virtutea smereniei este temelia tuturor virtuţilor, e cheia care deschide bogăţiile harului: „Celor smeriţi Dumnezeu le dă har“ (I Petru 5, 5).

Mîntuitorul însuşi ne-a dat pildă de smerenie smerindu-se pe cruce, smerindu-se sub forma pîinii şi a vinului în Sf. Euharistie. Mîntuitorul se dă pildă de smerenie cînd ne spune: Luaţi jugul meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima“ (Mt. 11, 29). Şi altădată tot Mîntuitorul ne spune: „Oricine se înalţă pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa“ (Lc. 14, 11).

Las să urmeze în continuare cîteva gînduri cu privire la însemnătatea smereniei în viaţa de apostolat a păstorilor de suflete.

Preotul să trăiască obişnuindu-se în a-şi aduce aminte mereu de greşelile lui şi de gîndul nimicniciei sale înaintea lui Dumnezeu.

Să nu se lase sedus de gîndul bunelor sale calităţi trupeşti şi sufleteşti.

Să nu simtă plăcere în stima şi afecţiunea altora. Să-şi descopere greşelile cînd trebuie şi cum trebuie. Să nu caute a-şi acoperi greşelile, ci să le recunoască şi să le dezaprobe.

Să-i placă să trăiască neobservat în mediul în care lucrează, să-i placă a îndeplini lucruri mai puţin însemnate sau desconsiderate de alţii. Să nu se lase a fi servit ci, să se servească singur, în orice ocazie şi să-i servească şi pe alţii.

Să considere că stima lumii e de cele mai multe ori nedreaptă şi primejdioasă. Să fie discret în vorbă şi în comportare. Să nu îndeplinească nimic spre a atrage privirile sau laudele oamenilor ci să lucreze cu gîndul curat de a-şi îndeplini datoria.

În conversaţii să nu spună nimic cu intenţia de a fi lăudat sau stimat, să evite orice ţinută prin care să-şi dea importanţă, să nu vorbească cu plăcere despre el, despre ai lui, despre părerile lui sau despre preocupările lui. Să evite orice aparenţă de superioritate.

Să privească pe semeni ca şi cînd i-ar fi superiori şi să-i trateze ca atare cu toată consideraţia.

În viaţa pastorală e foarte important ca preotul să nu se întristeze pentru vredniciile sau realizările altora, nici să se bucure de o eventuală nereuşită a semenilor. Să nu asculte cu plăcere criticile aduse altora nici să nu participe niciodată la aceste critici, mai ales dacă sînt nedrepte.

În faţa unei vorbe neplăcute sau a unui reproş să nu caute scuze şi să nu încerce a arunca vina pe alţii. Dacă trebuie să dea explicaţii cu privire la purtarea lui să o facă în limitele adevărului şi ale bunei-cuviinţe.

Să nu simtă sentimente de răceală sau să manifeste o atitudine lipsită de respect faţă de aceia care îl preţuiesc mai puţin. Prin acesta se aseamănă cu Hristos care a fost dispreţuit şi desconsiderat.

Să suporte cu răbdare tot ceea ce e neplăcut sau dureros, avînd în vedere că Mîntuitorului i s-a zis de către tîlharul din dreapta: „Şi noi pe drept suferim, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre“ (Lc. 23, 41).

Să se obişnuiască păstorul de suflete de a avea o mare încredere în Dumnezeu şi în harul Său, fiind obişnuit să se roage cît mai mult.

Să atribuie tot ce are lui Dumnezeu, fiindcă El e autorul oricărui bine, căci tot ce avem, avem de la Dumnezeu: „Ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te făleşti ca şi cum nu l-ai fi primit?“ (I Cor. 4, 7). Toate faptele păstorului de suflete să tindă spre mai marea slăvire a lui Dumnezeu.

Să nu-şi atribuie păstorul de suflete calităţi şi daruri sau alte bunuri fiindcă toate acestea sînt de la Dumnezeu, şi făcînd aşa îi ia lui Dumnezeu darurile care sînt ale Lui şi se aşează în locul Lui.

Să nu creadă păstorul de suflete că Dumnezeu i-a uitat păcatele dacă el şi le-a uitat şi să primească încercările pe care i le trimite Dumnezeu ca mijloace de ispăşire a păcatelor.

Ca să se cunoască bine, păstorul trebuie să vadă care dintre darurile pe care le are îi aparţin lui Dumnezeu şi care îi aparţin lui, chiar preot fiind. Cînd admiră un tablou desigur că admiraţia lui se îndreaptă către artistul care a lucrat acel tablou. Tot aşa trebuie să privească la icoana inimii sale şi să admire pe autorul care a înzestrat această inimă a lui cu atîtea acte de milostivire şi de har.

Dacă cineva îl învinuieşte că e trufaş, necinstit, nedrept, lacom, fătarnic, viclean, mincinos, înşelător, să nu se supere şi nici să nu se întristeze căci el poartă — ca şi toţi oamenii acestei lumi — germenii tuturor acestor vicii.

În lucrarea lui pastorală, păstorul de suflete să nu săvîrşească nimic din ceea ce nu-i place lui Dumnezeu, căci altfel ar da dovadă de trufie.

Smerenia creştină se vede şi în felul de a vorbi al preotului. Preotul smerit trebuie să ştie să tacă pînă atunci cînd trebuie să tacă. Iar dacă vorbeşte să nu vorbească peste alţii căci dă dovadă de vanitate. Rîsul grosolan, batiocoritor, cu înţelesuri subtile, deriderile, sau chiar plăcerea de a rîde în mod necuviincios sînt semn de putină evlavie.

Păstorul de suflete să umble, să stea în picioare, să vorbească modest.

Avînd în inimă virtutea evlaviei el va manifesta întotdeauna o sfîntă indiferenţă faţă de bogăţie şi sărăcie, de cinste sau de dispret, de laudă sau de batiocură, de viaţă sau de moarte. Sufletul smerit nu se gîndeşte la ceea ce cred şi zic alţii despre el; suferă cînd aude că e lăudat şi ar prefera mai degrabă înfruntarea decît lauda. În conversaţie va vorbi numai despre lucrurile care interesează pe alţii şi va vorbi puţin despre el.

Am dat cîteva pilde cu privire la smerenie pentru păstorii de suflete, de care, dacă vor ţine seama, se vor bucura de un apostolat rodnic.

Pr. prof. *Al. Moisiu*

A 49-a Conferinţă teologică...

(Continuare din pag. 1-a)

Lucrările Conferinţei s-au desfăşurat sub conducerea unui prezidiu format din rectorii şi prorectorii Institutelor teologice din ţară.

Această nouă sesiune a Conferinţei teologice interconfesionale a fost deschisă de Prof. Dr. Péntek Arpad, rectorul Institutului Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca. Reliefînd funcţia orientativă a Conferinţelor teologice interconfesionale din România care au produs „un mod de cooperare intercreştină convenabil tuturor partenerilor", Prof. Dr. Péntek Árpád reţine „importanţa lor teologică şi social-politică", ele făurind „punţi trainice de înţelegere interconfesională", uşurînd totodată adoptarea unor „atitudini unitare în problemele vieţii contemporane".

Făcînd referire la experienţa religioasă şi socială pozitivă din ţara noastră, el afirmă: „La noi în ţară hemoragiile înverşunărilor interconfesionale şi naţionale au fost curmate de mult, şi sperăm, definitiv". În plus, în baza acestei realităţi pozitive, el cheamă la unirea eforturilor pentru „apărarea unităţii şi păcii".

Referatele prezentate şi discuţiile purtate pe marginea lor au subliniat, ca temei fundamental al ecumenismului local specific cultelor religioase din România, unitatea dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare, concretizată în convieţuirea frăţească în acelaşi spaţiu geografic, precum şi în conlucrarea lor pe multiple planuri.

Poporul român, statornic pe tot parcursul veacurilor în aria sa geografică de formare, a manifestat totdeauna o largă înţelegere şi un spirit de ospitalitate faţă de toţi aceia pe care împrejurările istorice i-au făcut să se aşeze pe pămîntul românesc, vorbind o altă limbă şi mărturisind alte credinţe religioase. „Poporul român, spunea Pr. Prof. Dr. Anton Despinescu în referatul său, înzestrat cu omenia şi ospitalitatea care îl caracterizează, a îngăduit oricui să se închine cum doreşte". Prin aceasta s-a dat posibilitatea tuturor grupărilor etnice, stabilite în decursul veacurilor pe teritoriul românesc, să-şi păstreze şi afirme specificul lor cultural şi religios şi să producă valori culturale care au îmbogăţit patrimoniul naţional comun. În acest sens, au fost amintite nume ca Johannes Honterus, Stephan Ludwig Roth şi alţii, care au adus contribuţii de valore la promovarea învăţămîntului în ţara noastră.

Unitatea dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare s-a manifestat de-a lungul veacurilor prin convieţuirea şi colaborarea frăţească, dovedind că „dacă limba, unele trăsături psihice şi de manifestare spirituală i-au diferenţiat, factori importanţi i-au apropiat: viaţa şi munca comună, aceleaşi aspiraţii de a-şi făuri în libertate un trai mai bun, lupta împotriva exploatării şi a duşmanilor care le treceau ţara şi căminele prin foc şi sabie". Sau, după cum observă, Dl. Rezi Elek, „din trecutul nostru comun se constată ca o trăsătură caracteristică proeminentă lupta comună a oamenilor muncii, fără deosebire de confesiuni, sau de naţionalitate împotriva asupririi, pentru dreptate socială şi naţională pentru crearea unei civilizaţii autohtone proprii".

Realizarea unui cadru legal optim de organizare şi funcţionare a tuturor cultelor religioase din ţara noastră prin garantare şi asigurarea prin Constituţie a deplinei lor egalităţi şi a libertăţii religioase depline, a făcut după cum afirma Prof. Dr. Hermann Pitters, ca „în locul tensiunilor şi a gîndirii de „concurenţă", uneori şi încercări de prozelitism sau de izolare de altă dată să se stabilească un climat nu numai de simplă coexistenţă, ci şi de colaborare ecumenică ştiută".

Lucrarea ecumenică din România promovată cu perseverenţă de B. O. R. a îmbrăcat forme variate, începînd de la colaborarea între şefii de culte, continuînd la nivelul teologilor de la toate şcolile de învăţămînt teologic şi intensificîndu-se la nivelul preoţilor şi al credincioşilor. Acest ecumenism practic local „merge mînă în mînă cu voinţa popoarelor de a conlucra prin înţelegere şi preţuire reciprocă, pentru un climat de pace, frăţietate şi largă cooperare" (Rezi Elek). În acelaşi timp, reiterează Prof. Hermann Pitters, „el coincide pe o bună parte şi cu politica statului român cu privire la naţionalităţile conlocuitoare, dat fiind că unele dintre confesiunile care conviesc în ţara noastră, mai ales în Transilvania, îşi au enoriaşii lor prin populaţia de origine etnică maghiară nu germană". Ca nuanţă deosebit de importantă, acelaşi vorbitor relevă că „statul nostru nu garantează numai libertatea de conştiinţă, libertatea religioasă, libertatea de organizare liberă a vieţii spirituale şi culturale a naţionalităţilor conlocuitoare, libera întrebuinţare a limbii materne, învăţămîntul în această limbă, presa şi publicaţiile ci şi diferite manifestaţii culturale în cadrul acestor naţionalităţi. Cu atît mai important este că chiar prin această politică a dispărut orice manifestare de ură naţională. Pe lîngă colaborarea interconfesională, ecumenică între Biserici, există deci şi această convieţuire paşnică şi de bună înţelegere între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare. Aceasta este fundamentată pe politica economică a statului nostru de dezvoltare intensivă multilaterală a tuturor zonelor ţării. Aceste realităţi ne îndreptăţesc, se arată în continuare, să ne exprimăm indignarea faţă de propaganda unor cercuri duşmănoase din afarag cu privire la aşa-zisa lipsă de libertate naţională şi religioasă în România.

Astfel, date fiind noile structuri şi realităţi din România, libertatea de care se bucură toate cultele, s-a exprimat hotărîrea de a se sprijini în mod ferm „unitatea care există în spiritul fraţiei între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare", pentru că aceasta este „un deziderat al dragostei creştine dar şi îndeplinirea responsabilităţilor civice".

Totodată, avîndu-se în vedere „spiritul unităţii", trăit în „spiritul dragostei", referenţii au exprimat în unanimitate adeziunea lor comună la politica de pace, de promovare şi slujire a progresului ţării, politică promovată cu consecvenţă de România, personal de Preşedintele Ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu.

Discuţiile care au urmat au venit să fundamenteze, să întregească sau să sublinieze ideile majore exprimate în cele patru referate. Reţinem doar cîteva idei.

P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vorbind despre ecumenismul local, susţine că este o formă superioară a colaborării şi coexistenţei poporului român cu naţionalităţile conlocuitoare; este o urmare, o continuare a conlucrării paşnice din decursul vremilor, o urmare a respectării tradiţiilor specifice. Prof. Dr. Gálfy Zoltán vede în conlucrare un termen superior aceluia de coexistenţă, deoarece conlucrarea necesită îngăduinţă, ajutorare şi dragoste.

Unitatea frăţească a Bisericilor îşi are temeiul în unitatea credinţei în Dumnezeu şi de aceea este o unitate pentru progresul spiritual şi material al poporului şi pentru cauza păcii în ţară şi în lume, spune Dr. Kocsis János, prim curator al Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca. Urmărind ideea de unitate şi pace, Pr. Albu Zóltan, consilier ecumenic episcopal al Bisericii Reformate, arată că năzuinţa spre unitate şi pace constituie una din preocupările majore ale timpului nostru. Făcînd referiri la libertăţile de care se bucură credincioşii de naţionalitate maghiară, Domnia Sa conchide că „România este mamă bună şi iubitoare pentru toţi fiii ei. Este de datoria tuturor fiilor Ţării să contribuie la propăşirea ei, să-i apere prestigiul şi bunul nume".

În după-amiaza aceleiaşi zile, Comisia Rectorilor şi Prorectorilor a prezentat concluziile comune că prin adîncirea conlucrării teologice se va contribui nu numai la întărirea unităţii creştine, ci şi la perpetuarea unităţii poporului român şi la sprijinirea idealurilor sale de pace, înţelegere şi progres material şi spiritual.

Miercuri, 3 iunie a. c., I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a expus conferinţa cu tema: „Transilvania. Adevăruri din trecut — adevăruri de azi".

Conferinţa I. P. S. Mitropolit Antonie a fost prilejuită de publicarea neavenită şi nejustificată a unor false date privind istoria românilor din Transilvania, precum şi de propaganda unor cercuri dusmănoase din afară cu privire la aşa-zisa lipsă de libertăţi naţionale şi religioase din România.

Înaltul vorbitor reaminteşte dovezile documentare incontestabile ale istoriei care afirmă permanenţa şi continuitatea poporului român în Transilvania, credinţa sa creştină, ospitalitatea şi toleranţa faţă de cei care au venit să se aşeze pe meleagurile locuite de el, pentru ca apoi să descrie relaţiile de bună convieţuire şi colaborare între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare.

În discuţiile care au urmat, vorbitorii au făcut referiri la o serie de vestigii materiale care dovedesc perpetuarea firească a populaţiei autohtone pe aceste meleaguri, combătînd în acelaşi timp tendinţele de mistificare şi falsificare a adevărului istoric. Totodată s-au adus mărturii vii şi elocvente despre unitatea dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare, manifestată printr-o strînsă convieţuire şi colaborare fructuoasă nu numai în trecut, ci mai ales în zilele noastre. Reţinem cîteva mărturii:

Eminenţa Sa Dr. Lajos Kovács, Episcopul Bisericii Unitariene arată că zilele de azi sînt vremi de bucurie în care se manifestă dragostea şi respectul reciproc. De aceea, Biserica Unitariană susţine cu tărie că în patria noastră, R. S. România, trebuie să trăim, să cugetăm şi să muncim în aşa fel ca să slujim în permanenţă binele şi propăşirea ţării şi totodată a Bisericilor noastre. Eminenţa Sa, Szedressy Paul, Episcopul Bisericii Evanghelice S. P., subliniind că există adevăruri teologice şi istorice de necontestat, îşi exprimă bucuria pentru adevărul că de 4 decenii convieţuirea naţionalităţilor din patria noastră este o realitate; că Biserica sa preţuieşte ecumenismul, colaborarea şi conlucrarea cu celelalte culte, acesta fiind adevărul zilelor noastre pe care vrem să-l păstrăm şi în viitor. Dr. Christoph Klein, vicar al Episcopiei Evanghelice Luterane C. A., aminteşte colaborarea pe tărîm cultural şi teologic prin tipărirea de materiale teologice în limba română, care însă nu aveau un scop prozelitist. Dl. Trandafir Şandru, directorul Seminarului teologic penticostal, accentuează că Transilvania este o veche vatră românească unde poporul român şi-a continuat neîntrerupt existenţa şi arată că întrunirea de la Cluj-Napoca este o dovadă a ecumenismului local, dar şi a libertăţii de care se bucură toţi creştinii din patria noastră. Eminenţa Sa Dr. Gyula Nagy, Episcopul Bisericii Reformate, Cluj-Napoca, apreciază în mod deosebit conferinţa I. P. S. Mitropolit Antonie, adăugînd că la noi naţionalităţile trăiesc fericite, că Transilvania este un pămînt sfînt şi îşi exprimă hotărîrea de a face totul pentru fericirea acestui pămînt, pentru fericirea patriei comune.

În încheierea conferinţei, participanţii au adresat o telegramă Preşedintelui Ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu.

Au mai fost adresate telegrame Prea Fericitului Patriarh Teoctist, precum şi celorlalţi şefi de culte din ţara noastră.

Eminescu — Studiu şi erudiţie

Un aspect mai puţin studiat al vieţii lui Mihai Eminescu, despre care circulă încă opinii diferite, este cel al atitudinii poetului faţă de credinţa religioasă.

Spirit filozofic atras de metafizică, de filozofia lui Schopenhauer, dar şi de Kant din care a tradus o parte a *Criticii raţiunii pure*, el s-a arătat mereu preocupat de o concepţie demiurgică asupra lumii, pentru care a cercetat mai multe domenii inclusiv religia. În timpul studiilor la Viena, spune prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Eminescu citea împreună cu Slavici, prietenul său, pe filozofii romantici germani şi studii de religie comparată,[1] ceea ce va contribui la formarea unei viziuni originale asupra problemelor fundamentale ale omenirii. Cunoştinţele sale temeinice de orientalistică, filozofie, istorie naţională şi universală, economie politică, artă, religie etc., acumulate cu pasiune în anii de studii au fecundat apoi creaţia literară, ilustrînd complexa personalitate a poetului, definită atît de bine de Constantin Noica a fi „un *uomo universale* în versiune românească".

Marin Bucur într-un studiu intitulat *Ineditele eminesciene* arată că genialului poet: „Poezia, arta nu-i erau suficiente în cunoaşterea umană, în explicarea Universului, a misterului existenţei şi a morţii". În consecinţă el face apel la alte ştiinţe menite să-i dezlege tainele macro şi micro-cosmosului, optînd pentru studiu şi erudiţie.

Cu toate influenţele culturilor străine, Eminescu a rămas însă permanent legat de istoria şi spiritualitatea poporului nostru, pentru care avea un cult deosebit. În acest context în opera eminesciană transpar o serie de referiri şi la problemele religioase. Este adevărat că poetul nu s-a preocupat în mod special de elaborarea unor scrieri despre religie, dar nici n-a ignorat fenomenul ca atare.

Romantic şi pesimist, hărţuit de neajunsurile vieţii sale şi nedreptăţile sociale ale vremii, el încearcă o evadare spirituală într-un spaţiu demiurgic, ceea ce-i va conferi o dimensiune astrală scrisului său şi-l va ridica la o înălţime proprie geniului cultivat.

Cum notează el pe marginea unui manuscris: „Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarbe soarele un nour din marea de amar", exprimînd prin aceasta, după Zoe Dumitrescu-Buşulenga „o credinţă neclintită în sensul herderian al raportului dintre creator şi popor" (*Op. cit.* p. 94).

Concepţia cosmogonică a lui Eminescu, reunind patosul gîndirii ştiinţifice, filozofice şi religioase este una dintre cele mai fericite expresii ale complexităţii spiritului eminescian. În poezia *Scrisoarea I*, versurile despre *naşterea lumii* depăşind inspiraţia vedică se constituie într-un autentic poem de geneză: „La-nceput, pe cînd fiinţă nu era, nici nefiinţă. / Pe cînd totul era lipsă de viaţă şi voinţă, / Cînd nu s-ascundea nimica, deşi tot era ascuns . . . / Cînd pătruns de sine însuşi odihnea cel nepătruns. / Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă? / N-a fost lume priceputâ şi nici minte s-o priceapă. / Dar deodat-un punct se mişcă . . . cel întîi şi singur. Iată-l / Cum din chaos face mumă, iară el devine Tată! . . . / Punctu-acela de mişcare, mult mai slab ca boaba spumii, / E stăpînul fără margini peste marginile lumii . . . / De-atunci negura eternă se desface în făşii, / De atunci răsare lumea, lună, soare şi stihii . . . / De atunci şi pînă astăzi colonii de lumi pierdute / Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute / Şi în roiuri luminoase izvorînd din infinit, / Sunt atrase în viaţă de un dor nemărginit".

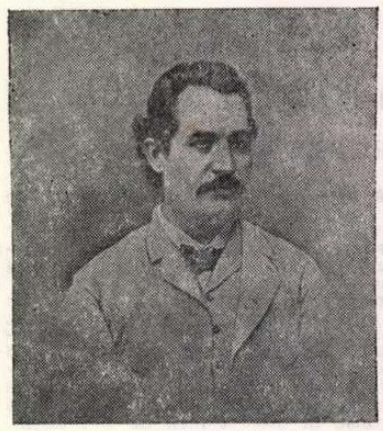

În continuarea acestei viziuni tabloul *sfîrşitului lumii* este mai puţin apocaliptic, dar păstrează evidente trăsături eshatologice: „Soarele, ce azi e mîndru, el îl vede trist şi roş / Cum se-nchide ca o rană printre norii-ntunecoşi, / Cum planeţii toţi îngheaţă şi s-azvîrl rebeli în spaţ' / Ei, din frînele luminii şi ai soarelui scăpaţi; / Iar catapeteasma lumii în adînc s-au înnegrit, / Ca şi frunzele de toamnă toate stelele-au pierit. / Timpul mort şi-ntinde trupul şi devine vecinicie, / Căci nimic nu se întîmplă în întinderea pustie, / Şi în noaptea nefiinţei totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace . . ."

Cuprins de avatarurile vieţii şi crezînd atitudinea celor din jur mereu ostilă, Eminescu devine tot mai sceptic. Sufletul său încărcat de lumina începuturilor se pustieşte încet şi se înstrăinează de fiinţa originară, cum se confesează în poezia *Melancolie:* „Credinţa zugrăveşte icoanele-n biserici — / Şi-n sufletu-mi pusese poveştile-i feerici, / Dar de-ale vieţii valuri, de al furtunii pas / Abia conture triste şi umbre-au mai rămas".

Dincolo de metafore avem aici un adevăr incontestabil pentru marele nostru poet, că nu a fost străin de credinţa religioasă şi n-a respins fenomenul *de facto*. Poziţia inconsecventă totuşi în exprimarea acestei concepţii, fapt de care au făcut uz atîţia cercetători şi critici afirmînd numai o „frază" din poezia proletară, se datoreşte atitudinii înflăcărate a poetului pentru renaşterea vieţii sociale. Bănuind că în cutele religiei se ascund uneltele exploatării umane, el loveşte clasa cu tot cu suprastructura sa spirituală. Aceasta a determinat pe unii să-l considere pe Eminescu un antireligios.

Cît este de adevărat sau nu, ne-o dovedeşte şi o scrisoare inedită a lui Gheorghe Teodorescu Kirileanu către Constantin Meissner din 1902, păstrată în fondul Arhivelor Statului Bucureşti (fond C. şi E. Meissner, VI/35, f. 68, orig.) în care Kirileanu amintind de influenţa lui Eminescu asupra sa, spune următoarele: „Înrîurirea lui Eminescu asupră-mi n-a fost deloc deprimantă precum sînteţi plecat a crede ci, dimpotdivă, dînsul a stîrnit şi întărît numai părţile bune ale firii mele: iubirea ţăranului, patriotismul, iubirea limbii şi a trecutului nostru. Căci acei ce cunosc pe Eminescu numai din poeziile lui sînt în primejdie a-l privi sub o lumină falsă. Pesimismul şi indiferenţa lui filosofică din puţine poezii, necredinţa religioasă din alte poezii nu se văd deloc în proza lui Eminescu. Mai rar luptător ca el în direcţiile de mai sus şi luptătorii numai indiferenţi nu sînt".

Combătînd *„strîmtoarea spiritului"*, Eminescu pledează fervent pentru crearea unui orizont unitar al personalităţii în raport cu lumea şi cultura sa. Pentru împlinirea acestui deziderat n-a nesocotit nimic din laturile cunoaşterii umane pe care le-a aprofundat într-un spirit propriu, atotcuprinzător şi vizionar. Cum scrie Zoe Dumitrescu-Buşulenga: „Ca un mag străvechi, ca un brahman văzător departe înapoi şi înainte, poetul român a evoluat în toate dimensiunile timpului, stăpînindu-l, dominîndu-l în mod demiurgic, aşa cum a făcut de altfel şi cu spaţiul în toate ipostazele lui" („România literară", nr. 3/1981).

Totuşi în urma cercetărilor sale multidisciplinare Eminescu ajunge la concluzia că nu toate tainele lumii pot fi dezlegate prin ştiinţele pozitive. De aceea notează pe foaia unui manuscris: „Există un secret — Dumnezeul lumii, mecanica Universului" (ms. 2263, f. 43 v.). Timpul vieţii sale scurte nu i-a permis continuarea studierii misterului divin, pe care l-a intuit în toată dimensiunea sa cosmo-umană. Dar el n-a voit o abordare teologică a lumii, ci una savantă, de esenţă mai degrabă filozofică, proprie geniului său, în care religia i-a oferit modelul arhetipal al spiritului întrupat.

Dincolo de creaţie, nu cunoaştem destul în ce măsură a trăit Eminescu credinţa religioasă. George Călinescu în monografia poetului afirmă că „Eminescu cel lipsit de ironie căuta pe Creangă sau pe ardeleni, care, cum ştim, se frămîntau pe loc, nepuincioşi în faţa iuţelii valahe, dar petreceau cu lacrimi de înduioşare în duhul gîndurilor grave şi religioase".[2] În sufletul său de visător sublim aştrii îi vorbeau ca nişte zeităţi în dialogul reveriei umane. Transcendentalismul schopenhauerian l-a purtat însă către intuiţii mai adînci, potenţate de o sete primordială către infinit şi repaosul edenic.

În acest context, este cert că indiferenţa lui religioasă a fost doar o aparenţă, iar înstrăinarea spirituală a trăit-o ca pe o dramă a vieţii, mărturisită prea arareori în poezie, care i-a fost confesiune de credinţă.

Pr. *Nicolae Cojocaru*

1 *Mihai Eminescu*, Ed. Tineretului, p. 70.

2 *Viaţa lui Mihai Eminescu*, Bucureşti, 1966, p. 319.

DECEBAL

Acum 1900 de ani, în urma renunţării la tron a bătrînului rege Duras-Diurpaneus în favoarea nepotului său Decebal, daco-geţilor le venea un conducător de oşti talentat pe măsura vitejiei lor, Dio Cassius sintetizînd foarte sugestiv însuşirile sale: „priceput în ale războiului şi iscusit la faptă; ştiind cînd să năvălească şi cînd să se retragă la timp, meşter în a întinde curse, viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut". Preluarea puterii în anul 87 s-a produs într-un moment dramatic de mare încordare cu Imperiul roman, cînd conflictul devenise iminent, situaţie ce l-a determinat pe Decebal să mobilizeze toate energiile, în vederea apărării independenţei şi suveranităţii statului dac.

În momentul declanşării ostilităţilor, statul dac atinsese apogeul pe toate planurile (economic, social, cultural), în urma unei dezvoltări proprii bazată pe acumulările seculare, dar şi cu influenţe greceşti, romane şi celtice. Descoperirile arheologice atestă gradul înalt al civilizaţiei dacice (cetăţi, aşezări, metalurgia fierului, diversificarea meşteşugurilor etc.) demonstrînd în totalitatea lor originalitatea culturii materiale. La un grad înalt se situa şi cultura spirituală, cunoaşterea multor faţete datorîndu-se tot arheologiei (sanctuarele ce atestă o religie politeistă, ritul de înmormîntare, cunoştinţe ştiinţifice — templul calendar-medicină, arta) la care se adaugă ştirile din izvoarele greceşti şi latine.

Prima confruntare pe teritoriul patriei noastre a avut loc în anul 87 — se pare în defileul de la Tr. Roşu (Valea Oltului) — pierzîndu-şi viaţa însuşi generalul Fuscus, conducătorul trupelor romane, dacii învingători capturînd mai multe stindarde ale legiunii a V-a Alaudae. După această înfrîngere romanii atacă în anul următor prin Banat, sub conducerea generalului Tettius Iulianus, bătălia decisivă desfăşurîndu-se la Tapae (Porţile de Fier ale Transilvaniei). Deşi biruitori la Tapae dar înfrînţi de marcomani, împăratul Domiţian încheie pace cu Decebal în anul 89.

Odată cu încheierea păcii începe o nouă etapă în existenţa statului dac. În această perioadă se ridică impunătoarele construcţii de la Sarmizegetusa, capitala statului dac, şi în acelaşi timp avem de-a face şi cu o unitate a culturii materiale dacice pe o arie foarte întinsă.

Întărirea statului dac (construirea de cetăţi, făurirea de noi arme, instruirea trupelor) a pus pe gînduri pe de o parte, pe împăratul Traian, iar pe de altă parte situaţia economică precară a Imperiului s-ar fi putut ameliora prin mijlocirea vestitelor bogăţii dacice, culminînd cu cele aurifere. Viitoarea campanie condusă de Traian împotriva dacilor a avut caracter agresiv. În acea perioadă statul dac prezenta un pericol pentru Imperiul roman, însă nu periclita existenţa poporului roman, ci numai unele teritorii de la sudul Dunării. Romanii se pregăteau pentru noi cuceriri, iar dacii vor lupta pentru apărarea independenţei lor, opunîndu-se celei mai puternice armate ale antichităţii.

În anul 101, după ce toate pregătirile au fost încheiate (construirea drumului strategic din dreapta Dunării, concentrarea a 14 legiuni), împăratul Traian atacă prin Banat, dîndu-se o altă luptă la Tapae şi iarăşi romanii sînt învingători. Drumul spre Sarmizegetusa era deschis, dar din cauza atacului roxolanilor şi bastarnilor la sudul Dunării, Traian este nevoit să se deplaseze cu grosul trupelor acolo, obţinînd o strălucită victorie la Adamclisi. Abia în anul următor Traian reia ofensiva împotriva dacilor, determinîndu-l pe Decebal să încheie o nouă pace, însă de data aceasta complet nefavorabilă (să dărîme zidurile cetăţilor, să predea armele şi maşinile de război, să renunţe la teritoriile ocupate de romani etc.).

Nerespectîndu-se condiţiile păcii impuse, Traian în vara anului 105 reîncepu ostilităţile, după ce construi podul din piatră la Drobeta şi concentră numeroase trupe, atacînd pe trei direcţii (Banat, Valea Oltului şi Oituz), obiectivul principal fiind ocuparea Sarmizegetusei. După un asediu plin de dramatism (se pare că au fost tăiate conductele de apă) capitala statului dac a fost cucerită. Decebal intenţiona să continue rezistenţa în munţi, însă în timpul retragerii este încercuit de călăreţi romani. Văzîndu-se înfrînt şi ştiind ce-l aşteaptă, Decebal preferă moartea, sinucigîndu-se. Astfel dispărea în mod dramatic cel ce condusese aproape două decenii rezistenţa dacică pentru apărarea independenţei şi suveranităţii statale.

Datorită trădării a fost descoperită şi comoara regelui Decebal ascunsă în albia riului Sargeţia. Cu bogăţiile transportate din Dacia se va înălţa Forul lui Traian, iar sărbătorirea victoriei a durat 123 de zile, redresîndu-se un timp şi situaţia financiară a Imperiului.

Odată cu înfrîngerea dacilor se încheia o etapă a existenţei lor şi începea alta nouă: romanizarea.

Moartea eroică a lui Decebal a rămas în conştiinţa românească ca un simbol al suveranităţii statale şi al demnităţii şi deşi învins s-a impus în rîndurile personalităţilor istoriei universale.

Mihai Sofronie

Un grav act de acuzare a guvernelor Ungariei din perioada dualismului austro-ungar în legătură cu deznaţionalizarea românilor (II)

— Cartea secretă din 1907 —

Încercăm acum o prezentare succintă a măsurilor concrete propuse de Antal Huszár patronilor săi — conţii şi baronii care guvernau Ungaria dualistă — în „Cartea secretă" din 1907, intitulată *„A Magyarországi Románok"* (Românii din Ungaria), pentru desfiinţarea românilor transilvăneni ca naţiune; venea astfel în întîmpinarea scopului lor de a-şi perpetua stăpînirea asupra unei părţi însemnate a teritoriului românesc.

Secţiunea I-a a cărţii înşiră factorii care alimentează politica românească naţionalistă, îndreptată în contra statului „unitar" ungar: Instituţiile financiare, fundaţiile. Asociaţiunea culturală „Astra" cu sediul în Sibiu, presa românească, activitatea agitatorică desfăşurată de deputaţii naţionalişti, de preoţii şi învăţătorii români. „Politica de stat ungară trebuie neapărat să ţină socoteală de raporturile numerice bisericeşti, şcolare, culturale şi economice ale românilor din patrie şi de politica ultranaţionalistă dusă de aceştia. Poate că astăzi, toate acestea ar mai putea fi strînse în cadrele ideii de stat ungar, dacă s-ar proceda cu o energie care să nu cunoască nici un fel de tocmeală".

Secţiunea a II-a se ocupă de distrugerea unităţii demografice a românilor transilvăneni, arătîndu-se repartizarea românilor pe judeţe şi se propune o nouă arondare a judeţelor şi a circumscripţiilor electorale, pentru a se realiza scopurile ungurilor. Se recunoaşte că în Transilvania în 12 judeţe majoritatea absolută a locuitorilor era românească, variind între 50,8% şi 90,2% (asta, ce recunoştea el — n. n.).

Secţiunea a III-a, referindu-se la confesiunea greco-catolică, afirma că unirea religioasă cu Roma din 1700 a unei părţi a românilor s-a făcut spre marele folos al ideii de stat ungar, întrucît a produs discordie în masa compactă a românilor, obişnuită să trăiască în comunitate de rit, limbă şi obiceiuri. Autorul constată însă că Biserica greco-catolică s-a integrat în curentul de „politică ultraromânească" şi propune ca preoţimea acestei confesiuni să fie introdusă în cadrele Bisericii romano-catolice, pentru a se pune capăt acestor manifestări. În caz contrar, se propune sistarea sumelor anuale pe care le primeşte ca ajutor din partea Fondului religionar catolic . . .

Secţiunea a IV-a tratează despre Biserica ortodoxă din Transilvania, pe care autorul o consideră cel mai de seamă factor al năzuinţelor româneşti. Preoţii, profesorii şi învăţătorii confesionali sînt cei mai harnici agenţi ai Partidului Naţional Român. Ca atare se impune desfiinţarea autonomiei Bisericii ortodoxe şi abrogarea Statutului ei organic, pentru ca astfel „să dispară această cangrenă politică care roade trupul naţiunii şi al ţării". „Dat fiind că cei mai aprigi anteluptători ai politicii naţionale române sînt preoţii, se scrie mai departe, este necesar ca Ministerul să-şi rezerve dreptul de a detrage singur — fără nici un fel de aviz al autorităţilor confesionale — congrua (ajutorul de la stat — n. n.) preoţilor pe care îi crede că nu sînt buni patrioţi".

„Din punct de vedere politic, seminariile preoţeşti ortodoxe sînt cu mult mai importante decît şcolile secundare . . . Cînd vorbim despre seminariile ortodoxe româneşti, în realitate vorbim despre educaţia politică a poporului român, al cărui suflet şi centru este preotul . . . Din acest punct de vedere nu este indiferent să se ştie cine sînt directorii şi profesorii acestor seminarii, ce pregătire ştiinţifică au, unde şi-au cîştigat această pregătire, în ce direcţie şi în ce spirit politic cresc şi conduc pe tinerii seminarişti . . . Manualele de învăţămînt . . . şi în special manualul de istorie bisericească, trebuie trimise Ministerului de Culte şi Instrucţiune, deoarece în cadrele istoriei bisericeşti se predă istoria naţională română, care este în strînsă legătură cu istoria Bisericii Ortodoxe Române . . .

Pentru ce seminariştii români ortodocşi să se împărtăşească în toate privinţele de o educaţie şi instrucţie patriotică temeinică, este de dorit ca Statul să înfiinţeze în cadrul Universităţii din Budapesta sau al aceleia din Cluj o Facultate teologică separată şi un seminar anexat ei, care ar asigura nu numai patriotismul preoţilor, ci şi al credincioşilor, care astăzi lasă mult de dorit. Înfiinţarea acestei Facultăţi ar atrage după sine sistarea actualelor seminarii, cu programul lor de studii cu tot . . .".

Secţiunea a VI-a, tratează despre şcolile secundare româneşti, cu privire la care scrie: „. . . din punct de vedere al politicii de stat ungare ar fi timpul suprem ca Ministerul de Culte şi Instrucţiunii să înfăptuiască prin legi şi ordonanţe astfel de dispoziţiuni prin care şcolile secundare româneşti din patrie, ca tot atîtea cuiburi calde ale politicii ultranaţionaliste române, care pune în primejdie integritatea naţională, să poată fi contrabalansată în activitatea prin care caută să împiedice constituirea statului naţional ungar. Dat fiind că cea mai puternică armă de care se folosesc românii în contra maghiarizării este limba română, care este limba de predare în şcolile secundare române, autorul propune ca articolul de lege XXX din 1883, privitor la învăţămîntul secundar, să fie modificat, în sensul ca în şcolile susţinute de confesiunile româneşti . . . limba de predare să fie cea maghiară . . .".

Secţiunea a VII-a, se referă la instituţiile culturale româneşti şi în special la ASTRA, cea mai importantă dintre ele, despre care scrie că: „de la înfiinţare (1861) şi pînă astăzi a servit fără întrerupere scopurile naţionaliste române, fiind unul din principalii factori ai agitaţiilor separatiste române şi cel mai periculos element din punct de vedere al politicii de stat ungar . . . Dar dacă se permite ca în Ungaria cultura să se desebească şi să se dezvolte pe naţionalităţi, în acest caz cultura naţionalistă şi în primul rînd cea românească, va deveni cel mai puternic factor al înstrăinării, al izolării şi al separatismului . . . Cît pentru viitor, nu trebuie să se mai permită înfiinţarea nici unei societăţi de acestea pe baze naţionale".

Presei româneşti, Huszár consideră că ar trebui să i se aplice următorul tratament: „În interesul statului ungar este să se îngreuneze aparitia ziarelor politice româneşti, prin sporirea cît mai considerabilă a cauţiunii cerute pentru apariţia unor astfel de ziare . . . condamnarea gazetarilor români la temniţă ordinară în locul celei de stat . . .".

O mare îngrijorare îi cauzează domnului A. Huszár institutele de credit româneşti. Această „castă independentă de funcţionari, avînd zilnic contact cu poporul, exercită o puternică influenţă naţională asupra lui. Fiecare bancă este mecanismul principal al mişcării naţionale". Prin modificarea legii comerciale s-ar putea face „cu desăvîrşire imposibilă ivirea de noi bănci româneşti. Să se înfiinţeze în regiunile locuite de români, în scopul contrabalansării băncilor româneşti, aşa-zise „Bănci populare judetene" maghiare, care să servească interesele locuitorilor respectivei regiuni, fără consideraţie de naţionalitate sau confesiune . . . Aceste bănci ar ajuta în prima linie pe locuitorii maghiari din regiunile româneşti, dîndu-le posibilitatea să învingă greutăţile împreunate cu misiunea lor . . .".

Ultima măsură recomandată este în legătură cu *organizaţia politică a românilor transilvăneni.* După ce se referă la declaraţiile fostului prim-ministru Wekerle din 1894: „Noi nu permitem să se facă nici un fel de experienţă în contul dezmembrării integrităţii statului ungar şi nu îngăduim nici un fel de formaţiuni de drept public care ar diferentia populaţia ţării după naţionalităţi . . .", autorul încheie cu propunerea, transpusă de altfel în practică de Hieronymi în vremea Mişcării memorandiste, ca „Partidul Naţional Român să fie dizolvat — măsură prin care ar înceta să mai existe factorul cel mai primejdios pentru ideea de stat ungar".

Prin măsurile prevăzute contra românilor în Cartea secretă din 1907, guvernanţii Ungariei dualiste şi-au demascat încă odată adevărata faţă: inumană, antidemocratică şi ipocrită".

Prof. *Mihai Racoviţan*

O cîntare a treptelor

PSALM

Din cîte sunt lăsate pe pămînt,
în toate este formă şi măsură;
silabele formează un cuvînt
şi strunga lor e fiecare gură.
S-a decantat pe trepte şi mireasma,
s-ajungă răspîndită de un crin
şi, risipindu-se-n văzduh fantasma
păcatului, el nu mai este chin.
Eliberat de patimi, ca o strună,
un trup se încovoaie sub arcuş
şi, de-l atingi cu mîna ta, el sună,
gătit pentru un mare alt urcuş.
Fără să ştim, pentru-ai tăi tainici paşi
doar trepte suntem, ca s-ajungem sus.
Vom înflori sub mîna ta-n urmaşi,
cînd cerul se apleacă spre apus.
Suntem din neam de robi şi ducem mii
de ani în spate pentru dezrobire.
Spre culmea ta urcăm din veşnicii,
să ne-adăpăm din marea ta iubire.

Pr. prof. univ. Dr. *Petru Rezuş*

Continuitatea românilor atestată de izvoarele istorice literare

Adversarii continuităţii daco-romane şi ai formării poporului român pe vatra dacică, pornind de la teza lui Roesler şi Sulzer, au afirmat în mod greşit şi cu rea credinţă că românii s-au format la sud de Dunăre, de unde au trecut la nord de fluviu în secolul al XIII-lea, cînd sînt amintiţi în documentele vremii. Această idee a fost reluată de autorii lucrării „Istoria Transilvaniei", apărută la Budapesta, în 1986, sub redacţia lui Köpeczi Béla.

Un argument invocat de istoricii unguri pentru a demonstra că poporul român s-ar fi format la sud de Dunăre, de unde ar fi venit răzleţ în secolul al XIII-lea pe pămîntul Daciei, este faptul că *românii sînt rar amintiţi în documentele acestui veac.* „Poporul român a venit în teritoriul în chestiune (vatra strămoşească — n. n.) tîrziu şi în grupuri răzleţe" — arată ei — şi „numai în secolul al XIV-lea s-a îndreptat spre Ungaria o imigrare mai serioasă dinspre Balcani". Aceasta — arată istoricii respectivi — a avut ca urmare faptul „că documentele referitoare la români au sporit în proporţie cu numărul noilor veniţi".

Un asemenea punct de vedere a fost reluat de autorii *Istoriei Transilvaniei,* apărută în 1986, la Budapesta, la care dînşii adaugă că nici n-ar exista, chipurile, dovezi care să infirme această teză. Firesţe, prin aceasta trebuie înţeles că ei ignoră orice mărturii care le sînt nefavorabile. „Repetăm acea constatare anterioară — spun dînşii — că înainte de începutul secolului al XIII-lea nu există dovezi nici istorice, nici arheologice, nici toponimice cu privire la existenţa populaţiei române în Transilvania".

Referindu-se la raritatea documentelor relative la români în secolul al XIII-lea, istoricul I. Moga arată că „majoritatea documentelor istorice transilvane şi-au avut depozitul în arhiva capitulului din Alba Iulia, devastată de tătari la 1241, apoi arsă în două rînduri, la 1277 şi 1308, şi, astfel, cea mai mare parte a documentelor secolului al XIII-lea nu ni se păstrează în original, ci în confirmări ulterioare din secolul al XIV-lea. Or, asemenea confirmări nu erau solicitate de ţărani sau de obştea lor, satul, care din vecie se ştia stăpîn pe propriul pămînt, ci de cei ce ajungînd la neînţelegeri asupra dreptului de a stăpîni sate şi moşii, care le-au fost date sau uzurpate, aveau nevoie de dovedirea dreptului contestat. Confirmările erau solicitate numai în cazurile favorabile celor ce aveau interesul să le obţină în dauna situaţiei reale din veacul al XIII-lea".[1]

Marele istoric Nicolae Iorga, combătînd teza lui Roesler şi a urmaşilor săi cu privire la originea sud-dunăreană a poporului român, spunea: „întoarcerea (românilor la nord de Dunăre — n. n.), fără pomenirea în cronici, fără observaţie în documente, fără oprelişti sau privilegii pentru noii veniţi nu poate afla nici un argument. Cu alt prilej, N. Iorga arăta că: „Izvoarele istorice nu spun nimic despre această trecere".[2] D. Macrea, un bun cunoscător al problemei, afirma că: „o trecere masivă de români din sudul în nordul Dunării n-a utut fi dovedită pînă acum, nici din punct de vedere istoric, nici din punct de vedere lingvistic".[3]

Teza elaborată de Roesler şi vehiculată de urmaşii săi, inclusiv de autorii lucrării *Istoria Transilvaniei,* apărută în 1986, la Budapesta, în legătură cu originea sud-dunăreană a românilor şi trecerea acestora la nord de fluviu în secolul al XIII-lea, este infirmată şi de izvoarele istorice literare medievale.

Principala mărturie a prezenţei românilor (vlahilor) la nord de Dunăre — după izvoarele bizantine menţionate anterior — este *Gesta Hungarorum,* cunoscută sub numele de Cronica notarului anonim, Anonymus, al regelui Béla („P. Dictus magister quondam regis Belle notarius").

Vorbind despre venirea ungurilor în Panonia, Anonymus afirmă că aceştia au găsit acolo o populaţie numeroasă, alcătuită din mai multe neamuri, între care erau şi vlahi (români) „adică păstorii romanilor „terram (Pannoniae) habitarent Sclavi, Bulgarii et Blachi ac pastores Romanorum".[4] În acest text, cronicarul maghiar îi identifică pe români sau „blachi" cu descendenţii direcţi ai romanilor şi susţine că în spaţiul carpato-panonian a existat o continuitate romană permanentă şi că abia ungurii au izgonit pe români din Panonia.[5]

Pe lîngă continuitatea populaţiei romanice, Anonymus mai consemnează că la venirea ungurilor, Transilvania era locuită de o populaţie românească ce-şi avea propriile sale formaţiuni politice, voievodatele conduse de Menumorut, Gelu şi Glad. El descrie întrevederea dintre solii lui Árpád şi Menumorut: „Trimişii lui Árpád, Usubuu şi Veluc, au trecut peste rîul Tisa în vadul Lucy şi, după ce au plecat de aici, venind în fortăreaţa Bihor, au salutat pe ducele Menumorut şi i-au prezentat darurile pe care ducele lor i le trimise. La urmă însă, comunicîndu-i ce aveau să spună din partea ducelui Árpád, au pretins teritoriul numit mai sus. Voievodul Menumorut i-a primit însă, cu bunăvoinţă, şi, încărcîndu-i cu diverse daruri, a treia zi le-a cerut să se întoarcă. Totuşi le-a dat răspuns, zicîndu-le: Spuneţi lui Árpád, ducele Hungariei, domnului vostru: datori îi sîntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sînt necesare fiindcă e om străin şi duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut bunăvoinţei noastre nu îl vom ceda niciodată, cîtă vreme vom fi în viaţă. Şi ne-a părut rău că ducele Salanus i-a cedat un foarte mare teritoriu, fie din dragoste, cum se spune, fie din frică, ceea ce ce tăgăduieşte. Noi, însă, nici din dragoste, nici de frică nu-i cedăm nici o palmă de pămînt, deşi a spus că are un drept asupra lui. Şi vorbele lui nu ne turbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul regelui Athila, care se numea biciul lui Dumnezeu".[6]

Mai departe, Anonymus vorbeşte despre luptele purtate de oştile lui Menumorut cu ungurii la cetăţile Satu Mare şi Biharea; aminteşte „despre bunătatea ţării Ultrasilvane, unde domnia o avea un „oarecare blac Gelu", că „pămîntul acela e udat de cele mai bune rîuri, că din nisipul lor curge aur, că aurul din acea ţară e cel mai bun aur, că de acolo se scoate sare şi materii sărate şi că locuitorii din acea ţară sînt blachi şi slavi, care nu au alte arme decît arcuri şi săgeţi". În continuare, el relatează lupta dintre oastea lui Tuhutum şi a lui Gelu, înfringerea şi moartea acestuia din urmă.[7]

Din consemnările lui Anonymus rezultă că în secolele IX şi X, românii constituiau majoritatea populaţiei din Transilvania. Afirmaţiile notarului anonim despre existenţa românilor şi a formaţiunilor social-politice româneşti, după cum şi despre luptele purtate de cetele maghiare cu oastea voievozilor români şi populaţia autohtonă au fost confirmate pe cale arheologică. Astfel, la cetatea de pămînt de la Vladimirescu (Glogovăţ), de lîngă Arad, s-au descoperit urme de incendiu din prima jumătate a secolului al X-lea, cînd a avut loc această luptă; la cetatea Biharea s-au descoperit cîteva morminte de unguri, care datează tot din prima jumătate a secolului al X-lea, şi se crede că ele au aparţinut celor căzuţi în luptă.[8]

Deşi există asemenea dovezi, totuşi adversarii continuităţii românilor, începînd cu Roesler şi Sulzer şi terminînd cu colectivul de autori, patronat de Köpeczi Béla, care a scris *Istoria Transilvaniei,* neagă valoarea lor în ce priveşte datele referitoare la români, spunînd că acestea ar fi nişte „basme". Cum dovezile provenite de la Anonymus — care sînt conforme adevărului istoric, dar sînt în contradicţie cu scopurile politice urmărite de Roesler şi urmaşii săi, aceştia îl acuză pe cronicar că ar fi avut cunoştinţe foarte vagi despre Transilvania şi că „n-a făcut decît să plaseze în trecut şi printr-o formă fantezistă conditiile demografice ale timpului său"; încearcă să „demonstreze" că acesta s-a înşelat atunci cînd spune că ungurii i-au găsit pe români în Transilvania, cînd au început primele incursiuni spre interiorul provinciei.

Dar toate atacurile istoricilor unguri de rea credinţă împotriva adevărului ştiinţific privitor la români, cuprins în Cronica lui Anonymus, izvor ce se coroborează cu descoperirile arheologice, cu datele lingvistice şi de altă natură, se lovesc ca de un zid de nepătruns, şi arată caracterul duşmănos şi tendentios al tezelor pe care le vehiculează aceştia în scop revizionist.

Un al doilea izvor care probează prezenţa românilor (vlahilor) în Transilvania la venirea ungurilor este *Cronica lui Nestor,* alcătuită la sfîrşitul secolului al XI-lea sau începutul secolului al XII-lea, în care se spune că ungurii s-au aşezat în această provincie după lupte înverşunate împotriva românilor. Cronica arată că, după ce au trecut Carpaţii, ungurii „începură să se lupte cu volohii şi cu slavii (volohov i slavian) care trăiau acolo"; apoi ungurii, alungînd pe vlahi şi cucerind această ţară, s-au aşezat acolo împreună cu slavii, după ce i-au cucerit".[9]

Analizînd conţinutul celor două lucrări, istoricul Constantin Giurescu spunea: „Prin urmare, (aceasta — n. n.) o afirmaţie foarte asemănătoare aceleia din cronica notarului anonim. Faptul că două izvoare, din medii diferite şi scrise în limbi diferite, neavînd nici o legătură unul cu altul, dau aceeaşi informaţie despre prezenţa românilor în interiorul arcului carpatic la venirea ungurilor este concludent şi lămureşte definitiv chestiunea".

Un al treilea izvor care atestă prezenţa românilor în Transilvania înainte de sosirea ungurilor, este *Cronica lui Simon de Kéza.* Scrisă la sfîrşitul secolului al XIII-lea, cronicarul a folosit ca sursă de inspiraţie *Gesta Hungarorum,* compusă în vremea lui Ladislau Cumanul.

Simon de Kéza, care a trăit în mijlocul românilor şi i-a cunoscut bine — după cum el însuşi o spune — îi consideră drept singurii urmaşi ai Romaniei orientale: numai ei ar fi rămas în Panonia în vremea hunilor („Blachis, qui ipsorum «Romanorum» fuere pastores et coloni, remanentibus sponte in Panonia").[10] Spre deosebire de Anonymus, Simon de Kéza plasează începuturile vlahilor în vremea hunilor, subliniind astfel ideea continuităţii elementului roman, reprezentat în timpul său de vlahi. După opinia sa, numai românii au rămas pe loc, în calitatea lor de sedentari şi păstori romani.

Un al patrulea izvor care confirmă spusele lui Anonymus şi Simon de Kéza este *Descriptio Europae Orientalis,* scrisă pe la 1308, de un cărturar francez pentru informarea lui Carol Robert şi Carol de Valois, care doreau să cunoască situaţia din această parte a continentului.

În această descriere, românii apar, conform opiniei vremii, larg răspîndiţă, care în liniile sale esenţiale concordă cu cele din izvoarele pomenite mai sus: valahii sînt păstorii romanilor, deci un popor de origine romană şi „popor foarte mare şi răspîndit" (Populus ualde magnus et spatiosus) care locuia o ţară „mare şi bogată".[11]

Un al cincilea izvor scris despre români este *Strategiconul lui Katakalou Kekaumenos,* general bizantin, lucrare realizată pe la mijlocul secolului al XI-lea. Kekaumenos îi consideră pe valahi urmaşi ai dacilor supuşi de Traian. Aceştia, spune el, „mai înainte trăiau în apropierea Dunării şi pe Saos, pe care azi îl numim Sava, în locuri întărite (de natură) şi greu accesibile".[12]

Un al şaselea izvor în legătură cu românii de la nordul Dunării este scrierea persană *Podoaba istoriilor* a lui *Gardizi,* scrisă tot în secolul al XI-lea. Din datele oferite de Gardizi rezultă că în secolul XI, la nord de Dunăre exista o populaţie românească numeroasă.

Un al şaptelea izvor este *Alexiada* scrisă de *Ana Comnena,* pe la sfîrşitul secolului XI, în care îi aminteşte pe „geţi" ca fiind un factor însemnat în raportul de forţe ce se înfruntau în zona Dunării. După opinia unor autori, „geţii" menţionaţi de Ana Comnena, probabil, că sînt românii de la nordul fluviului.

Un al optulea izvor este *Cronica bizantină* a lui *N. Choniates,* scrisă în 1164. Relatînd fuga lui Adronic Comnenul, cronicarul spune că acesta, înainte de a ajunge la hotarul Galiţiei, a fost prins de vlahi şi dus înapoi la împărat. Către sfîrşitul secolului XII, românii de la nordul Dunării sînt amintiţi adeseori de cronicarul Choniates, fie ca aliaţi ai vlahilor şi bulgarilor conduşi de românii Petru şi Asan, fie ca aliaţi ai cumanilor în incursiunile acestora la sud de fluviu.[13]

Un al nouălea izvor este *Cronica bizantină* a lui *Kynnamos.* Acesta, referindu-se la luptele lui Manuel Comnenul cu ungurii din 1167, arată că împăratul ar fi trimis împotriva lor pe protospătarul Alexios pentru a face o demonstraţie, în timp ce Leon Batatzes, „adunîndu-şi din altă parte altă armată numeroasă şi *chiar mare mulţime de vlahi,* care se zice că sînt coloniştii italilor de odinioară, avea ordin să năvălească în Ungaria din ţinuturile de lîngă Pontul Euxin".[14] În afară de această constatare, Kynnamos ne-a lăsat prima dovadă despre conştiinţa originii romane la românii de la nordul Dunării.

Un al zecelea izvor îl constituie *Nibelungenlied* (Cîntecul Nibelungilor), alcătuit pe la 1200, în care este amintit ducele (herţogul) Ramunc din Ţara Vlahilor (Vlăchenlant). Interpretînd acest text, cei mai mulţi istorici sînt de părere că ducele Ramunc este un personaj fictiv, care poartă numele poporului său, iar Ţara Vlahilor este o formaţie social-politică locală, care prefigurează Ţara Românească.

Un al unsprezecelea izvor în legătură cu originea, vechimea şi continuitatea românilor pe vatra dacică îl alcătuiesc documentele relative la Transilvania. În contextul celor 480 de documente publicate în colecţia *Documenta Valachorum* se menţionează mereu numele de *vlahi* şi *Terra Vlahorum,*[15] vlahii fiind înfăţişaţi ca o populaţie găsită acolo (in ipsa terra Blaccorum existentem). Dintre aceste documente menţionăm cîteva şi anume: într-unul datat 1210 se spune că Ioachim, comitele Sibiului, adunînd „saşi, vlahi, secui şi pecenegi, i-a dat regelui Ungariei ajutor contra ţarului Borilă"; în altul din 1222, prin care regele Andrei al II-lea şi papa Honoriu scutesc de vamă pe cavalerii teutoni, aşezaţi în Ţara Bîrsei, cînd vor trece prin ţara secuilor sau prin „ţara românilor" (terra Blachorum). Într-un alt document din 1223, acelaşi rege dă mănăstirii Cîrţa „ţinutul luat de la români (terram . . . exemptam de Blacis); iar în 1224, tot regele Andrei al II-lea dă saşilor pădurea românilor şi a pecenegilor (silvam Blacorum et Bissenorum) dimpreună cu apele „să le folosească împreună cu susnumiţii vlahi şi pecenegi".[16]

Istoricii români analizînd conţinutul acestor documente au ajuns la concluzia că ele amintesc existenţa la acea dată a unor ţări româneşti autonome, care se constituiseră anterior, pe parcursul vremii.

Cu toată îndărătnicia şi înverşunarea cu care istoricii unguri, atît în trecut, cît şi în prezent, recurgînd la denigrări de documente şi mărturii, contestă continuitatea daco-romanilor şi românilor pe vatra strămoşească în secolele III—XIII, izvoarele istorice literare medievale — adăugîndu-se mărturiilor istorice, arheologice, numismatice, epigrafice, lingvistice, toponimice şi de altă natură — infirmă şi demască o asemenea teză, neconformă adevărului ştiinţific şi prin care se urmăreşte realizarea unor scopuri revizioniste.

Fie ca raţiunea şi probitatea ştiinţifică, care trebuie să caracterizeze activitatea laborioasă a istoricilor şi celorlalţi cercetători, să depăşească spiritul de rea credinţă şi rea intenţie, străin legităţilor istorice şi bunei convieţuiri a popoarelor.

Prof. *Petru I. Dan*

1 I. Moga, Păreri istorice ungureşti privitoare la românii din Transilvania medievală, Sibiu, 1941, p. 6; Nicolae Stoicescu, Continuitatea românilor, 1980, p. 185.
2 N. Iorga, Istoria românilor, vol. 3, p. 45; Idem, „Revista istorică", 1939, p. 360.
3 D. Macrea, Probleme de lingvistică română, p. 52.
4 Gesta Hungarorum, ed. G. Popa-Lisseanu, 1934, p. 32.
5 N. Stoicescu, op. cit., p. 190.
6 Gesta Hungarorum, cap. XX.
7 Idem, cap. XXVII.
8 N. Stoicescu, op. cit., p. 192.
9 Idem, p. 193.
10 Simon de Kéza, Cronica ungurilor, ed. G. Popa-Lisseanu, 1935, p. 32.
11 Anonymy Descriptio Europae Orientalis, ed. G. Popa-Lisseanu, 1934, p. 17.
12 N. Stoicescu, op. cit., p. 196.
13 Fontes historiae Daco-Romanae, III, p. 351.
14 N. Bănescu, în A. I. I. C., I, 1921—1922, p. 154; A. Armbruster, Romanitatea românilor. Istoria unei idei, 1972, p. 24; N. Stoicescu, op. cit., p. 199.
15 N. Stoicescu, op. cit., p. 200.
16 I. I. Nistor, Autohtonia daco-romanilor în spaţiul carpato-dunărean, 1942, p. 50; Documente privind Istoria României, C, vol. I.

Antonie Plămădeală, „BISERICA SLUJITOARE" — Sibiu, 1986

Cu „Biserica Slujitoare" (Sibiu 1986, 328 p.) apărută în acelaşi an cu încă două importante lucrări, I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală se află la cea de-a 15 carte a sa şi asta numai în ultimii 14 ani.

„Biserica Slujitoare" este de fapt o reeditare a tezei de doctorat a I. P. S. Sale, teză susţinută la Oxford în 1970 sub titlul „Biserica Slujitoare în gîndirea occidentală, o evaluare ortodoxă" apreciată cu calificativul maxim de această celebră instituţie de învăţămînt, ba chiar spunîndu-se privitor la ea că „rîvna erudită a autorului a depăşit substanţial exigenţele Facultăţii de Teologie a Atheneului Pontifical" (Addenda I, p. 307). Lucrarea a fost resusţinută la Bucureşti în anul 1972 sub titlul „Biserica Slujitoare în Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi în teologia contemporană", autorul realizînd cu această ocazie, de fapt, o altă teză, datorită profundelor restructurări întreprinse, apreciată şi aceasta de pr. prof. dr. D. Stăniloae ca un „adevărat eveniment în scrisul şi gîndirea teologică, în orientarea activităţii Bisericii noastre" (Addenda, I, p. 306).

Scoţînd la lumină această carte, I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală doreşte să pună la îndemîna preoţilor şi a celor ce se pregătesc pentru preoţie, o posibilitate de orientare, de cercetare şi reflecţie asupra autenticei chemări şi caracteristici a Bisericii în orice loc şi timp şi cu precădere în societatea contemporană, doreşte „să reînnoiască în conştiinţa preoţimii şi a credincioşilor noştri o chemare care rămîne mereu actuală" (p. 7).

Cartea Înalt Prea Sfinţiei Sale este mărturia unui teolog de frunte al Ortodoxiei. Ea se întemeiază pe întreaga sumă de valori inestimabile din tezaurul Tradiţiei Bisericii sale. Este o lucrare de referinţă atît în teologia pastorală locală cît şi în programul ecumenic al Bisericilor înscrise în această mişcare.

Problematica slujirii este o preocupare de prim plan în teologia, învăţătura şi viaţa creştină. I. P. S. Sa descifrează această temă în parte şi în întreg, căutînd să-i stabilească caracteristicile, coordonatele, funcţiunile, valoarea, sensul, actualitatea. Autorul porneşte de la conceptul că cerectarea teologică asupra slujirii ocupă un loc de mare însemnătate în evoluţia raportului dintre Biserică şi lume, Biserica trebuind să caute în permanenţă forme cît mai adecvate ale poziţiei sale faţă de această lume în permanentă schimbare, prin slujire.

Prin slujire, Biserica „îşi regăseşte echilibrul misiunii sale în societatea contemporană" (p. 9) căci numai prin slujire Biserica iese din circumstanţial şi îşi legitimează existenţa (p. 7).

I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală îşi începe demonstraţia (în partea I-a şi a II-a a lucrării), pornind de la temeiurile slujirii în V. Testament şi N. Testament. Astfel, *unitatea* neamului omenesc, *alegerea* lui Israel ca neam pentru mîntuirea tuturor neamurilor şi *substituirea* care prelungeşte, confirmă şi se ascunde în alegere, sînt temeiuri biblice şi dogmatice ale slujirii în V. Testament tot aşa cum vor fi în N. Testament: *recapitularea* reprezentînd „procesul de restaurare în Hristos, *instituirea slujirii* şi *trimiterea* la slujire a apostolilor care dau Bisericii starea ei de „trimisă în lume", de „comunitate slujitoare", în perioada ei istorică, preeshatologică" (p. 67).

Că adevărata vocaţie şi misiune a Bisericii o constituie slujirea, ca act de participare la viaţa celuilalt, I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală o susţine cu reprezentative argumente din Sf. Tradiţie, cu specială referire la primele scrieri post-apostolice, la cele ale Sf. Ioan Gură de Aur şi ale Fericitului Augustin.

În partea a treia şi a patra a lucrării, I. P. S. Sa tratează pe larg aspectele practice ale slujirii în Răsăritul ortodox, în teologia contemporană: în protestantism, romano-catolicism, în preocupările unor organizaţii mondiale creştine.

În finalul lucrării, autorul argumentează şi tratează despre orientarea Bisericii spre slujire, despre posibilitatea unei teologii a „Bisericii Slujitoare".

Aducînd în actualitate problematica deschisă de Sf. Părinţi, I. P. S. Sa reuşeşte să pună sub aceeaşi definiţie conceptele patristice despre slujire, cele ale teologilor clasici şi moderni, realizînd o lucrare unitară, sistematică, întemeiată solid pe un fundament biblico-teologico-dogmatic şi social, îmbogăţind-o cu propriile sale reflecţii organizat şi temeinic elaborate privitoare la modul în care Biserica trebuie să se situeze faţă de societatea vremii ei şi întemeind pe criterii durabile o teologie de carieră, de mare actualitate, de care nu se poate să nu se ţină cont mai ales în contextul specific al vremii noastre, o *teologie a slujirii*.

Ideile cărţii sînt construite, dezvoltate, urmărite, formulate cu o precizie silogistică. Lucrarea este bine sistematizată, cu sublinieri şi comentarii menite să reliefeze ideile directoare ale tematicii dezbătute.

„Biserica slujitoare" a devenit deja chiar de la lansarea ei ceea ce numim o carte esenţială, o carte de căpătîi.

Pr. *Teodor Damian*

Vizita P. F. Părinte Patriarh TEOCTIST la Episcopia Armeană din Bucureşti

Sîmbătă, 30 mai a.c., la invitaţia I. P. S. Arhiepiscop Dirayr Mardichian, Şeful Eparhiei armene, P. F. Părinte Patriarh Teoctist a făcut o vizită frăţească la aşezămintele religios-culturale ale comunităţii armene din Bucureşti.

În această vizită Părintele Patriarh a fost însoţit de P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul şi P. C. Arhim. Grigore Băbuş.

La intrarea în faţa Catedralei, Înalţii oaspeţi au fost întîmpinaţi cu deosebită căldură de I. P. S. Arhiepiscop Dirayr Mardichian, P. C. Arhim. Vicar Zareh Baronian, de membrii Consiliului eparhial, de credincioşi.

După binecuvîntarea dată celor prezenţi de către P. F. Patriarh Teoctist, Înaltul oaspete a rostit un cuvînt de mulţumire pentru primirea făcută, şi a remarcat legăturile frăţeşti seculare între poporul român şi cel armean, între cele două Biserici surori.

Vorbitorul a evidenţiat aportul considerabil al fostului episcop şi actualul Patriarh al Bisericii Armene Vasken I şi al Patriarhului Justinian, la adîncirea acestor relaţii reciproce bazate pe dragoste şi respect reciproc în spiritul Sfintei Evanghelii.

Aceste relaţii se continuă şi astăzi într-un mod fericit de către I. P. S. Arhiepiscop Dirayr Mardichian şi membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

A urmat apoi vizitarea Muzeului de artă bisericească. Înalţii oaspeţii au admirat exponatele respective, consemnînd la urmă în Cartea de Aur.

Vizita s-a încheiat cu o recepţie dată în onoarea Înalţilor oaspeţi.

Această primă vizită a noului Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române constituie un moment de primă importanţă în cadrul contactelor reciproce pentru o colaborare mai fructuoasă pe tărîmul ecumenismului contemporan, spre binele Bisericilor şi al credincioşilor noştri.

Arhim. *Zareh Baronian*
Vicarul Episcopiei Armene

Scrisoare primită la Redacţie

Către Onor. Redacţia TELEGRAFULUI ROMÂN

Subsemnatul Maniţiu Ioan, din Sibiu str. Lăptăriei nr. 15, cu mult respect şi evlavie — îmi îngădui a Vă sesiza următoarea ştire: în 4 aprilie 1987 s-au împlinit 120 de ani de cînd, la îndemnul Marelui Mitropolit Andrei Şaguna, Protopopul Nicolae Cristea, consilier mitropolitan şi şeful redactor, în acea vreme, la Telegraful Român, a înfiinţat prima Reuniune a Sodalilor Români din Sibiu, cu un număr de 28 de sodali, 2 măieştri şi 4 conlucrători, reuniune, pe care a şi condus-o timp de 30 de ani, îmbătrînind odată cu ea, în o frumoasă şi valoroasă activitate, care a adus neamului românesc de pe aceste meleaguri mari şi multe foloase, atît materiale dar mai ales cultural-educative.

În anul 1897 Nicolae Cristea s-a retras şi a predat conducerea altui mare bărbat şi mare român, aceluia care a fost Exatorul consistorial Victor Em. Tordăşeanu şi care la fel a condus destinele Reuniunii timp de 23 de ani. De observat, că după ce Tordăşeanu a preluat conducerea Reuniunii, făcînd o privire de ansamblu la tot ceea ce trebuia continuat, dar mai ales la ce trebuia făcut pentru bunul mers al acesteia, din prima zi a pornit la colectarea de fonduri băneşti pentru a cumpăra un imobil propriu, ca în felul acesta reuniunea să-şi aibă localul său corespunzător cerinţelor. Cu un cuvînt a consolidat şi întărit nu numai activitatea ci şi economia ei.

După trecerea la cele veşnice a lui Tordăşeanu, a fost numit în fruntea Reuniunii Conducătorul Tipografiei Arhidiecezane Gheorghe Poponea, care a condus-o pînă în anul 1924, fiind primul preşedinte meseriaş, şi membru al Reuniunii noastre.

Iar ca al patrulea preşedinte a urmat Episcopul Nicolae Colan care a condus Reuniunea pînă în anul 1930 cu multă evlavie, blîndeţe şi dragoste, schimbîndu-i şi denumirea în aceea de: Reuniunea Culturală Naţională a meseriaşilor Români din Sibiu. Evenimentul a avut loc în 1926, cînd a fost sfinţit şi noul steag, iar Naşii Steagului au fost I. P. S. S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului şi Domnişoara Miorica Tordăşeanu, fiica fostului preşedinte. Sfinţirea steagului a avut loc la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Din anul 1930 şi pînă în anul 1948, cînd Reuniunea şi-a încetat activitatea, ea a fost condusă de vrednicul de pomenire consilier mitropolitan Emilian Cioran, care pătruns fiind de o bunătate rar întîlnită şi o dragoste pentru noi meseriaşii, a condus şi menţinut unitatea în Reuniune mai mult ca oricare altul. El a fost acela, care a avut norocul ca să o conducă în cele mai grele vremuri cunoscute de naţiunea noastră, vremuri cauzate de războiul al doilea mondial cu tot cortegiul lui de frămîntări şi suferinţe.

Urmare celor de mai sus arătate, cred că poate este bine ca să arăt faptul că, în tot acest timp la care m-am referit, Reuniunea noastră a fost patronată de cei patru mari ierarhi de la Şaguna la Bălan, deci cu un cuvînt de Biserica Ortodoxă Română.

Şi ca o încoronare a acestor mari activităţi de peste 80 de ani, Reuniunea a avut fericitul prilej de a-şi sărbători un frumos jubileu de 80 de ani de activitate neîntreruptă, jubileu care a avut loc în Sibiu, la data de 15 iunie 1947. La această sărbătoare a participat şi mitropolitul Dr. Nicolae Bălan al Ardealului, patronul Reuniunii noastre din acea vreme, editîndu-se în acelaşi an şi un volum omagial cu titlul: „La 80 de ani", scris de Traian Chirilă şi un comitet în frunte cu preşedintele Emilian Cioran.

În speranţa, că sesizîndu-vă de acest fapt, nu îmi fac decît o îndatorire plăcută în calitatea mea de membru încă în viaţă, unul din cei mulţi care am beneficiat de roadele şi binefacerile Reuniunii. Aş dori ca aceste rînduri să fie un omagiu adus celor care au trudit şi muncit în chip cu totul onorific, în toţi acei ani, pentru îndrumarea şi ajutorarea noastră de a deveni meseriaşi buni şi buni patrioţi.

Cu cele mai alese gînduri şi stimă, al D-voastră:

Ioan Maniţiu
Sibiu

* Mulţumind semnatarului rîndurilor de mai sus, dorim să aducem şi noi aleasă cinstire memoriei tuturor celor care au întemeiat, au patronat şi au susţinut activitatea atît de folositoare a Reuniunii sodalilor români, de la a cărei înfiinţare s-au împlinit 120 de ani.

Redacţia „Telegrafului Român"

Sfinţirea bisericii „ÎNĂLŢAREA DOMNULUI" din Mediaş-Ţecheş

Joi, 28 mai 1987, de praznicul Înălţării Domnului, a avut loc sfinţirea bisericii „Înălţarea Domnului" din Mediaş-Ţecheş, în urma reparaţiilor capitale făcute în interior şi exterior, precum şi a picturii integrale în interior, pictură executată de dl. Diaconu din Rm. Vîlcea.

Toate aceste lucrări au fost susţinute de credincioşi prin stăruinţa preoţilor parohi, în frunte cu P. C. iconom stavr. I. Gîrlonţa.

De la centrul arhiepiscopesc Sibiu I. P. S. Sa a fost însoţit de: P. C. vicar onor. T. Belaşcu, P. C. consilieri Gh. Papuc şi C. Mitea, P. C. arhid. I. Galea şi P. C. pr. T. Damian.

După slujba de sfinţire a bisericii, a urmat Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de corul parohiei, condus de dl. D. Birsă.

La bucuria credincioşilor ortodocşi au participat şi C. pr. rom.-cat. Haray Pavel, dl. pastor reformat Soós Iosif, dl. pastor evangh. lut. Dietmar Blayer şi dl. pastor unitarian Kiss Carol.

La momentele cuvenite C. diacon V. Frăţilă a fost hirotonit întru preot pentru parohia Boholţ, prot. Făgăraş, iar teologul Gh. Puşcariu întru diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. I. Găban, care a salutat prezenţa Arhipăstorului de la Sibiu pe meleagurile mediešene şi P. C. pr. I. Gîrlonţa, care a făcut o prezentare a parohiei şi a lucrărilor ce au fost efectuate la această biserică, mulţumind tuturor celor ce i-au stat în ajutor.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie, care vorbind despre locaşul de închinare, a spus între altele: „Rostul unei biserici este să dea posibilitatea credincioşilor, ca venind în ea să se adune în ei înşişi, să intre în legătură cu Dumnezeu, să-i spună tot ce au de spus, — bucurii, necazuri, cereri, mulţumiri — şi mai ales să-I dea slavă pentru ceea ce ne dă. Biserica este aşadar, înainte de orice, un locaş de rugăciune, de meditaţie, de întîlnire cu noi înşine, locul unde ne punem probleme de viaţă şi de moarte, ne întrebăm în legătură cu rosturile noastre de familie, în societate, pe pămînt, ne întrebăm în legătură cu rostul nostru în veşnicie".

În continuare I. P. S. Sa a vorbit despre praznicul Înălţării Domnului, reamintind argumentele învierii, insistînd asupra argumentelor Înălţării şi făcînd o actualizare a învăţăturii despre Înălţarea Domnului, la nivelul trăirii credincioşului în viaţa de zi cu zi, în relaţiile cu ceilalţi. A vorbit apoi despre importanţa faptului de a fi cititor la o lucrare obştească, avînd frumoase cuvinte de apreciere pentru preoţii şi credincioşii care au restaurat biserica ce s-a sfinţit.

Pentru munca depusă şi rîvna sa pastorală, P. C. pr. I. Gîrlonţa, avînd toate distincţiile bisericeşti, a primit un act special de apreciere, iar P. C. pr. Urs Iosif de la aceeaşi biserică a fost distins şi hirotesit „iconom", acte de apreciere primind totodată consiliile şi comitetele parohiale de la această parohie.

În cadrul agapei care a urmat au toastat:

Dl. Togan Gheorghe, reprezentanţii celorlalte culte de la Mediaş, dl. pastor Soós Iosif, dl. pastor Dietmar Blayer, C. pr. rom.-car. Haray Pavel, care au reliefat ideea bunei colaborări între cultele din ţara noastră, P. C. prot. onor. Petru Boeriu.

Un cald şi entuziast cuvînt a rostit apoi: P. C. vicar onor. Tr. Belaşcu, care, exprimîndu-şi bucuria de a fi prezent la acest praznic, a subliniat importanţa acestui eveniment în viaţa parohiei şi mai ales în menţinerea unităţii de credinţă şi de neam, prezenţa I. P. S. Mitropolit Antonie conferind o aureolă deosebită acestui eveniment, care va rămîne nesters în sufletele credincioşilor de la biserica Mediaş-Ţecheş.

Au mai vorbit: dl. H. Ciurea, membru al formaţiei corale, P. C. pr. I. Urs, dl. Dr. Iuliu Georgescu, deputat eparhial, dl. D. Lepădatu.

În încheiere a luat cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Pr. *Th. Damian*

CURSURI DE GHIZI

Pe pămîntul dobrogean, călcat cîndva de Sf. Ap. Andrei, între 18 şi 30 mai 1987, în frumosul aşezămînt mănăstiresc al schitului „Sf. Maria" de la Techirghiol, s-au desfăşurat *cursurile de îndrumare* pentru muzeografii, custozii şi ostenitorii muzeelor noastre bisericeşti, cursuri la care au participat angajaţi din toate eparhiile, cu excepţia eparhiilor din Moldova, care organizează la Iaşi astfel de cursuri.

La deschidere a participat I. P. S. Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Nestor Vornicescu al Olteniei, însoţit de P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul din partea Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos. I. P. S. Mitropolit Nestor a susţinut prelegerea: „Pacea, obiectiv fundamental al lumii contemporane".

În zilele ce au urmat au conferenţiat: *Gabriel Strempel*, despre: „Cartea populară românească, factor de unificare spirituală a tuturor românilor"; prof. *Constantin Şerban:* „Mărturii istorice maghiare privind permanenţa populaţiei româneşti în Transilvania"; prof. *Florin Şerbănescu:* „Rolul ţărănimii în păstrarea fiinţei etnice şi în apărarea libertăţii poporului român"; *Ioan Gaşpar*, inspector general în Departamentul Cultelor, despre: „Raportul dintre Stat şi Biserică — drepturile şi îndatoririle cultelor din R. S. R.". prof. *M. Păcurariu:* „Rolul B. O. R. în păstrarea fiinţei naţionale româneşti, în păstrarea şi promovarea culturii naţionale" şi: „Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului şi ocupaţiei horthyste"; *Zoe Dumitrescu-Buşulenga:* „Valori ale spiritului românesc intrate în circuitul universal" şi: „Umanismul românesc al sec. al XVI-lea"; prof. *Gh. Curinschi-Vorona:* „Bizanţul tîrziu şi arhitectura post-bizantină" şi: Arhitectura civilizaţiilor orientale şi impactul lor cu arta creştină; prof. *Sorin Vasilescu:* „Monumente reprezentative ale artei paleocreştine"; *Victor Simeon:* „Arta medievală între gotic şi romanic"; *Ana Dobjanschi:* „Tabloul votiv în arta medievală românească" şi: „Centre locale de pictură în ţările române"; *Eugen Greceanu:* „Monumente alt arhitecturii vechi române din Transilvania (sec. XI—XIII), mărturii ale prezenţei şi stării economice înfloritoare a poporului român"; pr. *Ilie Georgescu:* „B. O. R. propovăduitoare neobosită a păcii"; prof. *Adrian Rădulescu:* „Dobrogea, străvechi pămînt românesc"; *Aurel Moldovanu:* „Măsuri şi metode de conservare ale bunurilor aparţinînd patrimoniului cultural naţional"; prof. *Gh. Stoian:* „Realizări şi perspective ale economiei româneşti"; arh. *Cristian Moisescu:* „Monumentul de arhitectură, document complex al istoriei patriei. Cauzele degradării, probleme privind conservarea monumentelor de arhitectură"; *Constantin Gîrbea:* „Contribuţia României, personal a tov. Nicolae Ceauşescu, la statornicirea unui climat de pace şi securitate în lume" şi *V. Nicolae:* „110 ani de la cîştigarea independenţei de stat a României".

Duminică, 24 mai, s-a organizat o excursie documentară la monumentele de artă creştină din nordul Dobrogei, vizitîndu-se cu actst prilej biserica lipovenească din parohia Crasna Rusă, Mănăstirea Celic-Dere, cripta martirilor de la Niculiţel, Mănăstirea Cocoşul, Muzeul Deltei Dunării din Tulcea, Muzeul de arheologie şi istorie naţională din Constanţa.

Momentul culminant al acestor cursuri l-a reprezentat vizita P. F. Părinte Patriarh Teoctist Arapaşu la Techirghiol, în ziua de 28 mai, praznicul Înălţării Domnului. După ce a asistat la Sf. Liturghie, P. F. Sa a ţinut un bogat cuvînt de învăţătură, spunînd între altele: „B. O. R. şi Sf. Sinod acordă o importanţă deosebită monumentelor istorice, comori nepreţuite ale neamului românesc, un adevărat tezaur pe care trebuie să-l păstrăm şi să-l valorificăm aşa cum se cuvine. Cărţile, broderiile, documentele şi toate obiecttle din muzeele noastre bisericeşti constituie un inventar de mare preţ; ele sînt mărturii ale existenţei noastre ca popor, ale exprimării noastre religioase. Noi, slujitorii B. O. R., sîntem păstrătorii acestor comori de nepreţuit, a credinţei noastre ortodoxe strămoşeşti, a unităţii de grai şi de neam . . ."

„Monumentele noastre istorice trebuiesc înconjurate cu grija şi dragostea noastră pentru ele, mergînd pînă la a ne simţi ca fii ai lor şi ai acestui popor. Să nu ne considerăm simpli angajaţi, ci împreună trăitori cu valorile pe care le administrăm; aceasta este marea noastră misiune. Slujirea noastră ca păstrători ai acestor bunuri este prelungirea sfinţeniei, a Liturghiei, şi de aceea trebuie făcută cu toată seriozitatea. Aşadar, să fim harnici, cinstiţi, cetăţeni distinşi ai patriei şi slujitori desăvîrşiţi ai Sfintei noastre Biserici".

Vizita Prea Fericitului Părinte Teoctist Arapaşu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a constituit un prilej de mare bucurie, o adevărată sărbătoare pentru participanţii la aceste cursuri, un imbold în munca lor plină de răspundere.

Cursurile s-au încheiat simbătă 30 mai, la închidere fiind prezent P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul — vicar patriarhal, care a susţinut conferinţa: „B. O. R. promovatoarea consecventă a ecumenismului pe plan intern şi extern".

Iustin Oprişanu
Centrul arhiepiscopesc Cluj-Napoca

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Sîmbătă, 4 aprilie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Dl. Helmut Mattias, Ambasadorul Republicii Federale Germania la Bucureşti. A fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

● *Marţi, 7 aprilie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit Delegaţia Comisiei pentru relaţiile cu statele europene, nemembre ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (Piaţa Comună), condusă de Dl. Kurt Hugosson, preşedintele comisiei. Au fost de faţă P.S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul, P.C. Pr. Cons. Gheorghe Bogdan şi P.C. Pr. Secretar Ion Bănăţeanu.

● *Duminică, 19 aprilie a.c.* — Potrivit tradiţiei, P.F. Patriarh Teoctist a primit în sala festivă a Palatului Patriarhal pe preoţii Capitalei şi colaboratorii direcţi de la Patriarhie pentru felicitările de Paşti şi a rostit un cuvînt ocazional.

● *Marţi, 21 aprilie a.c.* — În după-amiaza acestei zile, P.F. Patriarh Teoctist a avut o întîlnire cu preoţii din Municipiul Iaşi şi împrejurimi, la Palatul Mitropolitan din Iaşi.

● *Duminică, 26 aprilie a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Catedrala Mitropolitană din Iaşi, cu prilejul aniversării a 100 de ani de la sfinţirea acesteia. P.F. Sa a fost înconjurat de P.S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi de P.S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul. P.F. Sa a rostit un cuvînt ocazional şi predica zilei.

● *Marţi, 5 mai a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit grupul de profesori de la Institutul Ecumenic de la Bossey, alcătuit din următorii: Prof. Dr. Adrian Geense, directorul Institutului; Prof. Ofelia Ortega; Prof. Cyris Moon; Prof. Santosh Kamath; Prof. Dr. Ilie-Dan Ciobotea. Au fost de faţă P.C. Cons. Alexandru Tudor, P.C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic Universitar Sibiu şi P.C. Prof. Pr. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti.

● *Joi, 7 mai a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările şedinţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

● *Luni, 11 mai a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a primit grupul de profesori şi studenţi de la Seminarul „Mc.Cormick", din Chicago, S.U.A. condus de Rev. Prof. Bruce Rigdon. Au fost de faţă P.S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar Patriarhal şi P.C. Pr. Cons. Alexandru Tudor.

● *Sîmbătă, 23 mai a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist împreună cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului şi P.S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor au făcut o vizită de lucru la şantierul de la Institutul Teologic Universitar şi Centrul ecumenic din Bucureşti.

● *Joi, 28 mai a.c.* — P.F. Patriarh Teoctist a participat la încheierea cursurilor de ghizi care s-au desfăşurat la Sanatoriul preoţesc de la Techirghiol, judeţul Constanţa.

SIBIU

■ Între 27 aprilie—5 mai 1987, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a condus, în Statele Unite ale Americii, o delegaţie a cultelor din ţara noastră, vizitînd o seamă de organizaţii religioase americane şi internaţionale.

Cu acest prilej, sîmbătă, 2 mai, şi Duminică, 3 mai a.c., înalt Prea Sfinţia Sa însoţit de P.S. Nifon Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, au fost oaspeţii Î.P.S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române în S.U.A. şi Canada, la Detroit.

Înconjuraţi de un mare sobor de preoţi şi diaconi, înalţii Ierarhi au slujit împreună la parohia din Troy.

■ Frumoasa şi monumentala biserică din Blăjel, prot. Mediaş, ridicată prin vrednicia credincioşilor, sub conducerea C. pr. V. Joantă şi împodobită cu pictură nouă, prin grija C. pr. D. Idu, a fost sfinţită de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, duminică, 17 iunie 1987, fiind însoţit de la Sibiu de P.C. cons. C. Mitea şi P.C. secretar I. Galea.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi de la Sibiu şi obştea credincioşilor, prezenţi în număr mare şi îmbrăcaţi în minunatele lor costume populare.

În cadrul Sf. Liturghii care a urmat după sfinţirea bisericii, tînărul teolog Valeriu Frăţilă a fost hirotonit diacon, iar C. diacon N. Bădilă a fost hirotonit preot pentru parohia Sălişte II.

După Sf. Liturghie, cuvînt de bun-venit a rostit P.C. prot. I. Găban, care a făcut o scurtă informare şi asupra activităţii din prot. Mediaş, după care C. pr. D. Idu, parohul local, a prezentat o dare de seamă asupra parohiei Blăjel, cunoscută prin vrednicii săi locuitori, şi asupra lucrărilor executate la biserică.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit Antonie care a zăbovit cu deosebire asupra rugăciunii: de laudă, de cerere şi de mulţumire, insistînd asupra importanţei rugăciunii obşteşti, care se face în biserică.

Pentru munca depusă, C. pr. V. Joantă (Mediaş-Techeş II) a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", iar C. pr. D. Idu a fost distins şi hirotesit „iconom". Acte de apreciere au primit de asemenea membrii consiliului parohial.

■ Sîmbătă, 30 mai 1987, la Sibiu a avut loc o consfătuire de lucru cu membrii comitetelor de redacţie ale publicaţiilor periodice ale Centrului mitropolitan Sibiu: Rev. Mitropolia Ardealului, Telegraful Român şi Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic.

Condusă de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei şi luînd cuvîntul toţi participanţii, inclusiv delegaţii Eparhiilor sufragane: Cluj, Alba Iulia şi Oradea, consfătuirea a analizat munca redacţională de la cele trei publicaţii menţionate şi a luat unele hotăriri privitoare la apariţia, conţinutul şi prezentarea grafică a lor, pentru ca aceste publicaţii să-şi împlinească cît mai ziditor rostul pe care îl au de îndeplinit în rîndurile fiilor Bisericii noastre.

■ Luni, 1 iunie 1987, Î.P.S. Mitropolit Antonie s-a întîlnit, în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cu studenţii teologi din anul IV, aflaţi acum în pragul absolvirii.

În numele lor a vorbit stud. V. Vlad, după care un bogat şi instructiv cuvînt de îndrumare a rostit înalt Prea Sfinţia Sa, care, hirotesind cu acest prilej întru duhovnici doi proaspeţi hirotoniţi întru preoţie, a zăbovit cu deosebire asupra Sf. Taine a Spovedaniei.

În acest sens, Î.P.S. Mitropolit Antonie a adus în atenţie o seamă de aspecte practice, precum şi alte folositoare învăţături pentru „munca de modelare a oamenilor, în a-i face mai buni", muncă ce îi aşteaptă ca viitori preoţi.

CLUJ

■ *Duminică, 5 aprilie 1987,* în cadrul vecerniei de la Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, a avut loc, cu binecuvîntarea Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, concertul coral religios, susţinut de corul elevilor seminarişti de la Seminarul Teologic ortodox român Cluj-Napoca, dirijat de P.C. prof. Vasile Stanciu, la care a participat un mare număr de credincioşi.

Concertul a cuprins un număr de 12 bucăţi muzicale de mare valoare religioasă şi frumuseţe artistică, specifice Postului Mare: Cămara Ta, La rîul Vavilonului, Oratoriul Sf. Patimi, Miluieşte-mă Dumnezeule şi altele, toate bine pregătite şi executate cu multă măiestrie de elevii seminarişti.

La sfîrşitul concertului, P.S. Episcop-vicar Iustinian a apreciat concertul ca fiind „de o înaltă ţinută şi valoare duhovnicească şi artistică" şi a felicitat pe elevii seminarişti şi pe dirijorul şi profesorul lor de muzică, pr. prof. V. Stanciu.

■ *Duminică, 26 aprilie 1987,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Miceştii de Cîmpie, protopopiatul Bistriţa, jud. Bistriţa-Năsăud, construită în anul 1903, reparată capital în interior şi exterior în anii 1985—1986 şi împodobită cu o frumoasă pictură în frescă, executată de Mihai Gabner şi Mihai Chiuaru, înzestrată cu iconostas nou sculptat şi mobilier, de asemenea sculptat, prin purtarea de grijă a tînărului preot paroh Grigore Toader, care pentru munca depusă a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ *Duminică, 3 mai 1987,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Asuaju de Jos, protopopiatul Baia Mare, jud. Maramureş, construită între anii 1885—1889, reparată capital şi împodobită cu pictură între anii 1985—1986, prin contribuţia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh Vasile Marchiş, care pentru vrednicia dovedită a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P.S. Iustinian a rostit un instructiv cuvînt de învăţătură.

■ Miercuri, 3 iunie 1987, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului a participat la conferinţa intitulată „Transilvania, adevăruri din trecut — adevăruri de astăzi", pe care Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, a susţinut-o în aula Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca, cu prilejul celei de a 49-a Conferinţe teologice interconfesionale.

■ Duminică, 14 iunie 1987, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit, în paraclisul Seminarului teologic din Cluj-Napoca, Sf. Liturghie arhierească, cu care prilej, la momentul cuvenit, înalt Prea Sfinţia Sa a hirotonit întru diacon, pe seama catedralei eparhiale, pe doctorandul în Teologie, Vasile Nemeş.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 3 mai,* P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala din Miercurea Ciuc, în cadrul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură pornind de la pericopa evanghelică a zilei, subliniind rolul femeii creştine potrivit exemplului dat de femeile mironosiţe şi a îndemnat pe credincioşii prezenţi la statornicie în dreapta credinţă, la cunoaşterea şi preţuirea trecutului nostru creştinesc şi românesc, la împlinirea cu dăruire a îndatoririlor ce revin fiecăruia în societatea zilelor noastre.

În cursul după-amiezii, P.S. Sa a făcut o vizită în parohia Imper, prot. Miercurea Ciuc, aducînd multă bucurie puţinilor la număr, dar vrednicilor credincioşi din această parohie.

■ *Joi, 7 mai,* P.S. Episcop Emilian a primit la reşedinţa episcopală un grup de profesori şi studenţi de la Seminarul Teologic Protestant din Chicago — S.U.A., însoţiti de P.C. arhid. prof. Aurel Jivi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, aflaţi în vizită în ţara noastră. În cadrul discuţiilor cu oaspeţii străini, P.S. Sa a făcut o scurtă prezentare istorică a bimilenarei cetăţi a Alba Iuliei, rolul pe care l-a avut în trecutul poporului nostru, ca şi importanţa bisericească şi culturală a străvechiului aşezămînt mitropolitan rectitorit de Mihai Viteazul. De asemenea P.S. Sa a prezentat vizitatorilor cîteva din realizările şi împlinirile reînfiinţatei Eparhii ce ilustrează trăsăturile vremurilor noi de deplină libertate în care trăim.

ORADEA

■ Slujba Învierii a săvîrşit-o P.S. Episcop Vasile la ambele Catedrale din Oradea (Biserica cu Lună şi biserica „Sf. Ierarh Nicolae"), în prezenţa unui foarte mare număr de credincioşi. Sf. Liturghie a oficiat-o în Biserica cu Lună, iar Vecernia Învierii, cu citirea Sf. Evanghelii în mai multe limbi, în biserica „Sf. Ierarh Nicolae", înconjurat de preoţii din Oradea. În ambele biserici, a rostit cuvîntări de învăţătură.

— După slujba vecerniei, a avut loc la reşedinţa episcopală o recepţie, în cadrul căreia angajaţii Centrului eparhial, membrii ai Adunării şi Consiliului Eparhial, preoţimea şi credincioşii din oraşul de reşedinţă, precum şi membrii corurilor de la cele două catedrale au urat Prea Sfinţiei Sale sărbători fericite, ani mulţi cu deplină sănătate, pentru o rodnică şi îndelungată arhipăstorire.

■ *A doua zi de Paşti* (20 aprilie 1987), ierarhul — potrivit tradiţiei — a săvîrşit Sf. Liturghie pentru credincioşii din *oraşul Beiuş,* în biserica „din Deal". Cu acest prilej, a binecuvîntat lucrările de restaurare a acestui sfînt locaş, distingînd cu rangul de *iconom* pe cei doi preoţi slujitori, Ioan Pituţ şi Ioan Hinsu. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a lăudat jertfelnicia credincioşilor şi strădania păstorilor sufleteşti, în frunte cu pr. prot. Teodor Cios. Cuvinte de preţuire a adus şi corului parohial, dirijat de cîntăreţul Teodor Mara.

■ *A treia zi de Paşti* (21 aprilie 1987), P.S. Sa a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Dumbrăviţa de Codru,* prot. Beiuş, în urma lucrărilor de înnoire exterioară din ultimii ani. Ierarhul a felicitat pe credincioşi pentru spiritul lor de sacrificiu, iar membrilor Consiliului parohial, pentru sprijinul dat, le-a înmînat scrisori de apreciere; la fel, şi actualului şi fostului paroh, Valerian Vaida şi respectiv, Ioan Timp.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Bune reviste din străinătate ne-au sosit în ultima vreme în frunte cu „Calendarul* Credinţa *pe 1987", editat de Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America şi Canada. Ca de obicei, înalt Prea Sfinţitul Victorin dă la iveală nu numai un Calendar în condiţii grafice excepţionale, ci şi cu un conţinut bogat şi folositor românilor de peste Ocean. Ne-au mai sosit* „Renaşterea" *anul X, nr. 4, 1986, editată de Pr. Dr. Mircea Basarab,* „Semănătorul", *anul IX, nr. 5—6, 1986, editat de Vicariatul Ortodox Român din Banatul Iugoslav şi* „Altarul străbun", *din Melbourne — Australia (an. XV, nr. 4, 1986). Toate consacră pagini deosebite trecerii la cele veşnice a Patriarhului Iustin şi alegerii noului nostru Patriarh, P.F. Teoctist, pe lîngă alte articole cu conţinut teologic şi istoric, versuri, ştiri bisericeşti etc.*

● *Mai mulţi autori şi anume: Mircea Babeş, Ion Calafeteanu, Cristian Popişteanu, Şerban Rădulescu-Zoner, Valeriu Stan şi Nicolae Stoicescu au publicat o carte de mare utilitate intitulată:* „Politica externă a României" *un dicţionar cronologic, un fel de istorie în date care devin de acum încolo un instrument de lucru absolut indispensabil pentru cei ce se angajează în studii privind această tematică (Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 415 p.).*

● *„Cartea interferenţelor" (Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Buc. 1985, 303 p.), se prezintă drept o „carte de cultură generală" şi aşa şi este. E alcătuită din conferinţe ţinute la* Centrul Naţional de Fizică *de către 26 de personalităţi din viaţa noastră culturală, printre care Anton Dumitriu, Dan Grigorescu, Ion Ianoşi, Constantin Noica, Alexandru Paleologu, Andrei Pleşu, Elena Siupiur, Sorin Vieru — ar trebui amintiţi toţi — tratînd teme dintre cele mai diferite,* (Relaţia corp-suflet — *Constantin Bălăceanu-Stolnici,* Despre instinct şi inteligenţă în lumea animală — *Mihail Cociu,* Modelul lumii în romanul modern — *N. Manolescu,* Miracolul grecesc — *Şerban Ţiţeica, etc.), toate răspunzînd la numitorul comun care este* cultura, *şi care se alcătuieşte din tot ceea ce emană din spirit şi gîndire şi alcătuieşte frumuseţea omului şi a lumii.*

Stilul colocvial, bine conservat, fără vizibile intervenţii „muncite" ulterior, fac lectura şi uşoară şi uşor inteligibilă. De mare valoare sînt întrebările şi răspunsurile care urmează fiecărei conferinţe. Numai pentru a stimula lectura unei asemenea cărţi voi cita începutul uşor agresiv şi sensibil provocator al conferinţei lui C. Noica: „M-am întrebat de ce ne chemaţi în mijlocul dumneavoastră. Oameni de specialitate cum sînteţi, în ramura ştiinţifică cea mai sigură a culturii moderne (fizica atomică, n. n.), ce oare aţi putea învăţa de la noi, cei care rătăcim printre ştiinţele omului? Îmi spun însă că, dacă nu vă putem învăţa nimic, vă putem ajuta să dezvăţaţi ceva" (p. 170).

Cine ar putea spune că nu e o captatio *la care se rezistă greu?*

● *O bună evaluare la zi a dialogurilor ortodoxe cu alte confesiuni creştine face pr. dr. Nicolae V. Dură în* „Consideraţii asupra dialogurilor teologice ale Bisericii Ortodoxe cu Bisericile: Romano-catolică, anglicană, veche-catolică, orientală (necalcedoniană) şi luterană" *(Ortodoxia, XXXVII, 1985, nr. 3, şi în* Extras).

● *Început cam în glumă, cu căruţa înaintea cailor, cu o* Addenda *în stilul său inconfundabil, încărcat de aforisme paradoxale, uneori cu adevărat reconfortante,* Tratatul de inspiraţie *al lui Marin Sorescu aduce în spaţiul culturii româneşti polen cules din toate florile lumii, menit să ne bucure spiritele şi să fecundeze inspiraţia poeţilor cu orizonturi şi idei noi. Mai întîi convorbirile sale din care savurosul, cînd nu se amestecă, se desprinde subtil de serios, şi invers, cu oameni de cultură din Mexic, S.U.A., Italia, Franţa, Suedia, Argentina etc., şi apoi traduceri din cei mai mari poeţi contemporani din toată lumea, — pe care îi scuză că încă nu sînt clasici! — fac din această carte masivă (528 p., ed. Scrisul Românesc, 1985), în ciuda celor care i-ar putea lua titlul în glumă — de la Sorescu te poţi aştepta la orice — un foarte adevărat „Tratat de inspiraţie".*

● *Istoric literar, critic, migălos şi erudit reactualizator (încă mai e nevoie) şi restaurator de clasici ca un restaurator de frescă, (d. p. Gala Galaction, Bolintineanu), Teodor Vîrgolici este probabil unul dintre marii noştri sufletişti: el scrie întotdeauna spre a zidi. Se ocupă de evenimente şi de oameni de cultură despre care se vede că îi sînt la inimă. De aceea cercetează cu pasiune, dar în acelaşi timp nu face rabat rigorii ştiinţifice. De curînd a publicat la Editura militară — deşi cred că nu e mai mult decît soldat —* Scriitorii clasici şi armata română *(Bucureşti, 1986, 417 p.). Îi vor fi trebuit „munci şi zile" ca să desprindă dintr-o mare literatură care s-a ocupat de toate, tot ceea ce priveşte armata română. E nu numai o importantă monografie a unei teme, ci şi un act de patriotism.*

● *Alcătuit după ultimele cerinţe didactice pentru Institutele teologice, de către profesorii Vladimir Prelipceanu, Nicolae Neaga, Gheorghe Barna şi Mircea Chialda, a apărut ed. a II-a a* Studiului Vechiului Testament *(Bucureşti, 1985, 452 p.).*

● *Părintele Scarlat Porcescu din Iaşi publică în revista „Magazin istoric" (3, 1986, p. 17—19) un interesant articol despre* Suceviţa şi Galata, *prima ctitorită de Movileşti, a doua de Petre Şchiopul, vlăstar Basarab ajuns pe tronul Moldovei (1574—1579; 1582—1591). Autorul se opreşte mai ales asupra noutăţilor arhitecturale ale Galatei, amplasată într-o „viziune acropolică" pe un deal cu largi deschideri panoramice, şi cu noi împărţiri interioare care pot fi socotite „o cotitură în evoluţia artei moldoveneşti". E interesantă şi opinia autorului că domnitorii, prin ctitorii, se legau de ţara peste care domneau.*

● Raporturile dintre om şi calculator *sînt trecute în revistă cu competenţă şi cu o viziune spre viitor care ne face să regretăm că ne-am născut prea devreme, de către prof. univ. dr. doc. Edmond Nicolau în:* Instruirea asistată de calculator în diferite ţări ale lumii *(Revista de pedagogie, XXXV, 1986, nr. 5, p. 61—64). Printre ţările lumii care dispun de mijloace de exprimare în această privinţă este şi România, la Univ. din Bucureşti, Iaşi şi Timişoara. Edmond Nicolau a scris şi o carte consacrată acestor probleme:* Ingineria cunoaşterii *(Bucureşti, 1985, 348 p.) şi o alta, pe cît de mică după dimensiunile metrice, pe atît de mare, zguduitoare prin problemele pe care le pune (chiar dacă uneori nu le rezolvă) şi mai ales prin cele pe care le ocoleşte („Omul între două infinituri", Buc. 1972, 189 p.).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 135 Sibiu, 1 şi 15 iulie 1987 Nr. 25—26 şi 27—28/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

SCHIMB DE MESAJE ROMÂNO-AUSTRIAC LA NIVEL ÎNALT

Din partea Domnului NICOLAE CEAUŞESCU, preşedintele Republicii Socialiste România, au fost transmise preşedintelui federal al Austriei, KURT WALDHEIM, cele mai calde urări de sănătate şi fericire personală, iar poporului austriac prieten, urări de prosperitate şi pace.

Mulţumind pentru mesajul primit, preşedintele Austriei a rugat să se transmită preşedintelui Republicii Socialiste România cele mai calde urări de sănătate şi fericire, iar poporului român, succese în opera de dezvoltare economico-socială multilaterală a ţării.

Schimbul de mesaje a avut loc cu ocazia primirii de către preşedintele Kurt Waldheim a patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Teoctist Arapaşu, care, la invitaţia Excelenţei Sale Dr. Hermann Groer, Arhiepiscopul Vienei, a Excelenţei Sale Karl Berg, Arhiepiscopul Salzburgului şi a Fundaţiei „Pro Oriente", a efectuat o vizită în Austria.

Vizita oficială în Austria a P.F. Patriarh Teoctist

La invitaţia E. S. Arhiepiscopul romano-catolic Hermann Groer al Vienei, a E. S. Arhiepiscopul Karl Berg al Salzburgului, a Fundaţiei „Pro Oriente" din Viena, condusă de Em. S. Cardinalul Franz König (i.r.), Preşedinte de onoare, dl. Theodor Piffl-Percevic, fost ministru federal al educaţiei, Preşedinte şi de dl. Alfred Stirnemann, Secretar general, precum şi la invitaţia Parohiei române şi a comunităţii române ortodoxe din Viena, între 19 iunie—1 iulie 1987, P. F. Patriarh TEOCTIST a făcut o vizită oficială în Austria, însoţit de o delegaţie de ierarhi şi clerici. Din delegaţie au făcut parte: I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, P. S. Episcop Nifon Mihăiţă, vicar patriarhal, pr. Dumitru Soare, directorul Institutului Biblic şi de misiune al Patriarhiei Române, pr. Alexandru Tudor, consilier patriarhal la Serviciul de Relaţii Externe şi diac. asistent universitar Ion Caraza, care a fost şi interpret. S-au mai aflat în Viena pentru pregătirea vizitei şi ca invitaţi ai parohiei şi ai comunităţii din Viena şi din Salzburg arhid. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pr. Petre Dorobanţu, consilier la Mitropolia Banatului şi pr. Ioan Protopopescu de la Cancelaria Sf. Sinod. A fost prezent la Viena, în cadrul aceloraşi invitaţii şi *Corul* Catedralei patriarhale din Bucureşti, condus de pr. Iulian Cârstoiu şi pr. Constantin Drăguşin.

Sosind pe aeroportul din Viena, în ziua de 19 iunie 1987, delegaţia a fost întîmpinată de oficialităţi bisericeşti vieneze, de reprezentanţii Fundaţiei „Pro Oriente" şi de un numeros grup de români, membri ai comunităţii, ai parohiei ortodoxe române din Viena şi ai Asociaţiei „Unirea" a românilor din Viena, în frunte cu pr. dr. Marin Braniştе şi dl. Vincenz Przypolski. A fost de faţă ambasadorul R. S. România în Austria, dl. Trandafir Cocîrlă.

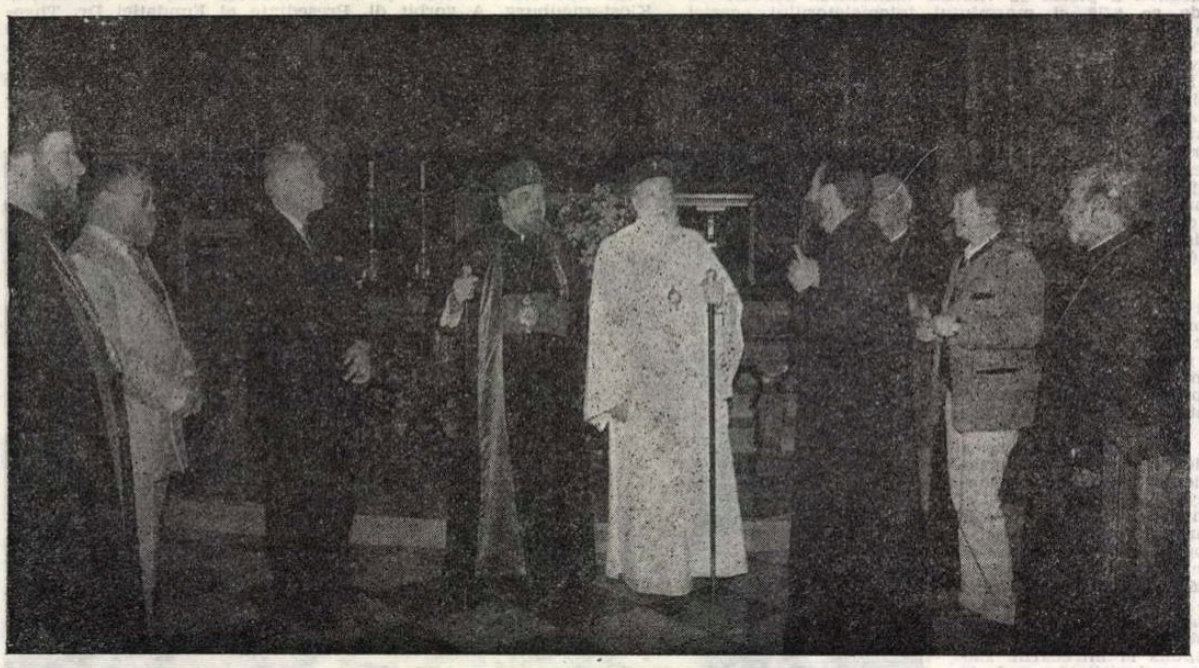

Delegaţia a fost găzduită în palatul arhiepiscopal din Viena, bucurîndu-se de ospitalitatea Arhiepiscopului Hermann Groer. Programul vizitei, foarte încărcat, a cuprins întîlniri cu personalităţi oficiale bisericeşti, civile şi obşteşti, vizite la Instituţii, slujbe bisericeşti în domul din Viena şi în catedrala din Salzburg, vizite la mănăstiri şi întîlniri cu românii din Viena şi cu credincioşii parohiei ortodoxe române din Viena şi Salzburg.

Simbătă, 20 iunie, a fost vizitată celebra biserică Sf. Ştefan din Viena şi mănăstirea cisterciană „Sf. Cruce", din apropierea Vienei, unde starețul a oferit o masă oficială în cinstea delegaţiei. Atît în biserică, precum şi la masă a vorbit P. F. Patriarh Teoctist, axîndu-şi cuvîntările îndeosebi pe tradiţia monahală a celor două Biserici şi evocînd figuri de monahi români din trecutul îndepărtat şi din prezent. Simbătă seara s-a oficiat vecernia în capela ortodoxă română din Löwelstrasse nr. 8.

Duminică, 21 iunie, s-a săvîrşit Sfînta Liturghie în aceeaşi capelă, prezidată de însuşi P. F. Patriarh Teoctist care, la sfîrşit, a vorbit credincioşilor despre dubla aniversare care a prilejuit nu numai această slujbă, ci însăşi vizita la Viena a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, şi anume: împlinirea a 200 de ani de la recunoaşterea oficială, prin decret împărătesc, a comunităţii române din Viena, şi 80 de ani de la înfiinţarea capelei proprii a românilor ortodocşi din Viena, pe Löwelstrasse 8, adică în acelaşi local în care se găseşte şi astăzi.

Printre altele, P. F. Patriarh Teoctist a spus următoarele:

„Este un fapt bine cunoscut că românii, oriunde s-ar afla, se simt înfrăţiţi unii cu alţii, uniţi „în cuget şi în simţiri", prin mărturisirea aceleiaşi credinţe moştenite de la înaintaşi, prin aceeaşi limbă pe care o păstrează cu scumpătate, ca pe o comoară de mare preţ, prin dragostea nezdruncinată faţă de pămîntul strămoşesc şi prin conştiinţa unităţii de neam pe care o ţin aprinsă în suflete ca pe o flacără pururea vie.

Mergînd pe făgaşul aceleiaşi lucrări, ne-am convins — încă de la începutul preluării sarcinilor de întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române — că ne revine îndatorirea de mare răspundere de a ne îngriji cu toată luarea aminte de cerinţele duhovniceşti ale tuturor fiilor sfintei noastre Biserici, atît ale celor trăitori pe pămîntul României de astăzi, cît şi ale celor statorniciţi pe alte meleaguri, dar rămaşi sufleteşte, prin fiinţa, prin simţămintele şi prin năzuinţele lor, în aceeaşi comuniune de neam şi de Biserică în care au vieţuit neîntrerupt vrednicii lor înaintaşi. Din rîndul acestora, am considerat că o atenţie deosebită se cuvine românilor ortodocşi stabiliţi în decursul timpului pe pămîntul Austriei, întrucît ne este binecunoscută vrednicia acestora, din care a odrăslit bogate roade pentru înfrumuseţarea vieţii lor religioase şi culturale, precum şi pentru slujirea cu cinste şi demnitate atît a patriei lor de origine, cît şi a celei adoptive.

Deosebit de important ne apare mai întîi faptul că, de-a lungul existenţei lor, atît Colonia cît şi Parohia română din Viena au împlinit rosturi şi idealuri comune, ele fiind deopotrivă vetre de credinţă, de cultură şi de simţire românească. În sînul lor a ars şi continuă să ardă nestinsă flacăra credinţei străbune şi a dorului după locurile natale, ele fiind întruchiparea simbolică cea mai aleasă a căminului părintesc şi locul de fericită întîlnire a datinilor cu prăznuirile bisericeşti şi naţionale.

Oriunde, în lume, se află un locaş de comuniune ortodoxă şi românească, acesta este în acelaşi timp şi o punte de deschidere spre lume şi de legătură cu alte confesiuni şi naţionalităţi. Exemplu grăitor în această privinţă ne stau aşezămintele Coloniei şi Parohiei române din Viena.

Credincioşii români din capitala acestei ţări se roagă în limba lor strămoşească şi se mîntuiesc în dreapta lor credinţă, în acest sfînt locaş de închinare al lor — adevărat potir sufletesc şi bijuterie artistică de mare preţ, vibrînd de lumină şi de căldură dumnezeiască — de

(Continuare în pag. a 2-a)

Bari 1987: Un document de dialog

Dialogul dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-catolică. Stadiul lui în sesiunea plenară din 1987

Sesiunea din 1986 a Comisiei internaţionale mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-catolică s-a încheiat la Bari-Italia printr-un eşec. Două Biserici, a Greciei şi Patriarhia Ierusalimului, au refuzat să participe, alte două s-au retras în timpul lucrărilor — a Serbiei şi a Ciprului — şi altele n-au participat din motive „obiective". Sesiunea s-a încheiat, după festivităţi locale frumoase, fără a *putea* încheia un document final. E drept că s-a dorit ca toate Bisericile ortodoxe să subscrie documentul, de aceea a fost lăsat deschis pînă la o nouă întîlnire, dar motivul amînării n-a fost numai acesta. Discuţiile asupra temei *„Credinţa, Tainele şi unitatea Bisericii"*, avînd ca subiect *Tainele de iniţiere, adică Botezul, Mirungerea şi Euharistia*, n-au putut ajunge la un numitor comun, nu s-a putut realiza un acord **între părţi.**

Doritor ca Bari să nu rămînă în istoria acestui dialog ca un loc al unui eşec, arhiepiscopul local Mariano Magrassi a invitat Comisia să-şi continue discuţiile în 1987, tot la Bari, şi invitaţia a fost acceptată. Aşa se face că între 9—16 iunie 1987, Comisia plenară s-a întîlnit din nou la Bari. De data aceasta au fost prezente toate Bisericiile Ortodoxe, cu excepţia Bisericilor Rusă şi Gruzină, dar tot din motive „obiective", cu precizarea că nu se consideră retrase din dialog şi că vor accepta hotărîrile ce se vor lua.

Într-o întîlnire preliminară, separată, a reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe, s-a arătat că Bisericile Greciei şi Ierusalimului participă la lucrări, dar cu condiţia ca să se discute cu partea romano-catolică problema prozelitismului prin uniatism, în Orient, şi să se obţină garanţii că Biserica Romano-catolică, spre a salva dialogul, se va abţine de la orice acţiuni de prozelitism, fie prin uniatism, fie prin alte mijloace.

Delegaţii Bisericii Ierusalimului, mai ales, au arătat că în părţile acelea prozelitismul romano-catolic continuă, ierarhia locală susţinînd că unirea aproape s-a făcut, deci credincioşii pot trece la catolicism fără probleme de conştiinţă. Or, aceasta nu e nici adevărat, nici onest. Unitatea nu va însemna în nici un caz trecerea la catolicism. Alţi delegaţi au arătat că şi în cuprinsul Bisericilor lor există probleme cu uniatismul care se dovedeşte din ce în ce mai mult a nu fi o formulă şi un model de unitate, ci dimpotrivă, un model de dezmembrare. Fiind prezentate părţii romano-catolice, aceste doleanţe au fost acceptate, urmînd a se discuta şi reglementa încă în timpul discuţiilor de la Bari. „Reglementarea", care nu e o problemă nici simplă, nici uşoară, a constat în aceea că s-a hotărît alcătuirea unei Comisii de cinci ortodocşi plus cinci catolici, la care să se adauge experţi din ambele părţi care să dezbată aceste probleme şi să prezinte propuneri, la o următoare întîlnire a Comisiei. Din această Comisie va face parte, la cerere, şi un delegat al Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată în Comisia de dialog de la Bari de către Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, autorul acestei dări de seamă, şi de pr. prof. dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. Delegaţia noastră a fost în mai multe rînduri în situaţia de a interveni spre a menţine dialogul în stare de plutire, fie între diferitele Biserici Ortodoxe, fie între ortodocşi şi romano-catolici.

Dintru început, după ce s-a hotărît reluarea şi continuarea dialogului, a fost repus pe agendă documentul cu tema arătată mai sus, care se mai discutase la cîteva întruniri anterioare, în Creta, în Polonia la Opole, şi la Bari în 1986. Rămăseseră într-adevăr probleme în suspensie, dar s-au reluat

(Continuare în pag. a 4-a)

Românii şi Viena*

În 1987 s-au împlinit 200 de ani de cînd împăratul Iosif al II-lea, la 29 ianuarie 1787, a recunoscut prin decret imperial, existenţa legală a comunităţii ortodoxe din Viena, referindu-se în acelaşi timp la „naţiunea greacă şi la cea valahică", cu permisiunea de a-şi ridica şi o biserică. N-au fost incluşi în acest decret sîrbii, deoarece ei făceau parte din sfera de influenţă otomană, aşa că aceştia fiind din zona „grecilor otomani" abia în anul 1860, şi-au putut construi şi ei o biserică sîrbă cu hramul „Sf. Sava". Cea a românilor avea hramul „Sf. Treime", aşa cum avea şi fosta mitropolie a Alba Iuliei, hram care preînchipuia, în conştiinţa poporului, dincolo de simbolul religios, unitatea celor trei Ţări româneşti.

Actul de la 1787 a fost un act de prietenie faţă de românii stabiliţi la Viena, tot aşa cum a fost şi cel din 1907, cînd li s-a permis să-şi aibă un locaş propriu de rugăciune, eveniment de la care s-au împlinit tot acum 80 de ani.

Imperiul habsburgic n-a excelat însă întotdeauna în acte prieteneşti faţă de poporul român, mai ales cu cel din Transilvania. E de ajuns să ne amintim de aceea *„Unio trium nationum"* din 1437, convenţie recunoscută şi menţinută şi de habsburgi, şi din care românii, deşi cei mai numeroşi, tocmai ei erau excluşi. Să ne mai amintim şi de patronarea uniaţiei de la 1700 şi de generalii pe

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Arhiepiscopul Sibiului şi
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 3-a)

* Prelegere ţinută la Universitatea din Viena în ziua de luni, 22.06.1987.

Vizita oficială în Austria a P. F. Patriarh Teoctist

(Continuare din pag. 1-a)

unde se înalţă rugăciuni nu numai pentru cerinţele lor sufleteşti, ci şi „pentru pacea a toată lumea", pentru bunăstarea celorlalte Biserici creştine şi „pentru unirea tuturor", precum şi pentru sănătatea şi ajutorul conducătorilor din patria lor de origine şi din cea adoptivă, România şi Austria. Bisericuţa aceasta este, împreună cu sediul cultural al Coloniei române din Austria, un adevărat pridvor al prieteniei şi colaborării cu celelalte confesiuni şi naţionalităţi din această ţară, un amvon de propovăduire a păcii,apropierii între oameni şi popoare şi, în mod deosebit, o verigă de aur în lanţul legăturilor de prietenie dintre poporul român şi cel austriac".

A fost de faţă la Sf. Liturghie Em. S. Cardinalul Franz König, care a ţinut o scurtă cuvîntare, I. P. S. Mitropolit Hrisostom al grecilor ortodocşi din Austria şi Italia (Patriarhia Ecumenică), I. P. S. Mitropolit Irineu al comunităţii ruse din Viena şi Austria

şi dl. ministru Th. Piffl-Percevic, în numele Fundaţiei „Pro Oriente". Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, şi oaspeţii, au fost salutaţi printr-un scurt cuvînt rostit în limba germană de P. C. Pr. dr. Marin Braniştе, parohul conmunităţii ortodoxe române din Viena. Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date de corul catedralei patriarhale din Bucureşti, condus de cei doi dirijori, pr. Iulian Cârstoiu şi pr. Constantin Drăguşin. La slujbă au participat oficialităţi româneşti din capitala Vienei, mulţi vienezi şi întreaga comunitate românească. A luat parte şi episcopul vechi-catolic Hummel şi reprezentanţi ai Bisericilor protestante.

Masa oficială oferită de P. F. Patriarh Teoctist la *Rathauskeller*, unul din palatele Vienei, a fost onorată de prezenţa a mai mult de 300 de persoane. A vorbit P. F. Patriarh Teoctist, Episcopul Hummel, dl. Vincenz Przypolski, preşedintele Asociaţiei „Unirea", dl. arhitect C. Marinescu din New-York, preşedintele Asociaţiei Internaţionale a *Etniei Române*, cu sediul în Viena şi Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală care, pe baza unor documente inedite descoperite în arhiva din Sibiu, a vorbit despre *„Rolul românilor din Viena în pregătirea evenimentelor de la 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia"*. Chiar în localul actualei capele a funcţionat în cursul lunii noiembrie 1918 un *Senat militar* românesc, cu scopul de a aduna laolaltă pe toţi românii din armata austro-ungară, risipiţi pe toate fronturile, din sud din Iugoslavia, pînă în nord în Cehoslovacia, de a le trezi conştiinţa românească şi a-i pregăti pentru a acţiona în vederea unirii cu Patria-mamă. Senatul s-a şi dizolvat înainte de 1 decembrie 1918 pentru a le da posibilitate ofiţerilor şi soldaţilor să meargă la Alba Iulia, unde au şi fost prezenţi. „Senatul militar român" din Viena a luat fiinţă la iniţiativa şi a fost pus sub conducerea *Consiliului Naţional Român* care funcţiona la Arad şi care a avut toate iniţiativele în vederea organizării Marei Adunări de la Alba Iulia (cuvîntarea se publică aparte).

Masa de la *Rathauskeller* s-a bucurat de prezenţa corului care a interpretat melodii bisericeşti, naţionale şi populare, entuziasmînd pe participanţii pentru care ziua respectivă va rămîne de neuitat pentru totdeauna.

Vecernia a fost celebrată în aceeaşi zi, în *Stephans Dom* de către Em. S. Cardinalul König, avînd lîngă sine, la loc de cinste, pe P. F. Patriarh Teoctist şi întreaga delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române. Delegaţia a fost introdusă în faţa credincioşilor prezenţi de către Em. S. Cardinalul König. A răspuns P. F. Patriarh Teoctist care după ce a dat amănunte despre scopul vizitei şi a făcut o scurtă prezentare a Bisericii Ortodoxe Române în trecut şi astăzi, a spus şi următoarele:

„Această întîlnire în rugăciune comună ne-a întărit în convingerea că deşi aparţinem unor Biserici şi ţări diferite, avînd fiecare propriile noastre tradiţii, totuşi deasupra tuturor deosebirilor de grai, de confesiune şi de neam sîntem uniţi în dragostea atotcuprinzătoare a Mîntuitorului Iisus Hristos, care *„ieri şi azi şi în veci este acelaşi"* (Evr. 13, 8), aşa cum uniţi sîntem şi în năzuinţele comune de apropiere, frăţietate şi pace ale popoarelor noastre".

Corul catedralei patriarhale din Bucureşti a susţinut un concert în marele dom „Sf. Ştefan", bucurîndu-se de aprecieri unanime.

Ziua de duminică, 21 iunie s-a încheiat printr-o cină la palatul Prechtoldsdorf oferită de oficialităţile bisericeşti vieneze, în frunte cu Em. S. Cardinalul König.

Însoţiţi de Preşedintele Asociaţiei „Pro Oriente", fostul ministru federal al Educaţiei şi Cultelor, Dr. Theodor Piffl-Percevic, şi de un membru marcant al Asociaţiei, Directorul general Dr. Adolf Bayer, delegaţia în frunte cu P. F. Patriarh Teoctist a fost primită în ziua de luni, 22 iunie 1987 la Parlamentul austriac de către dna Preşedintă Dr. Marga Hubinek, cu care s-a întreţinut îndelung asupra unor probleme bisericeşti, asupra relaţiilor dintre Biserica romano-catolică şi cea ortodoxă şi asupra relaţiilor dintre România şi Austria. A fost vizitat Parlamentul, delegaţia rămînînd multă vreme în sala veche, de pe vremea imperiului, astăzi muzeu, în care se mai păstrează încă băncile rezervate deputaţilor români, cu numele lor.

În aceeaşi zi, delegaţia a fost primită de ministrul federal al Învăţămîntului, Artelor şi Cultelor, dna Dr. Hilde Hawlick. S-au discutat probleme legate de învăţămîntul teologic şi s-a reamintit că, în acea sală în care ne aflam, cu 30 de ani înainte, dl. ministru Theodor Piffl-Percevic, pe atunci în funcţiune, a legalizat existenta oficială a ortodocşilor în Austria, cu drepturi egale cu celelalte culte, inclusiv cu Biserica romano-catolică.

La amiază delegaţia a fost primită de Vice-Cancelarul Austriei, care îndeplineşte şi funcţia de ministru de externe, Dr. Alois Mock în palatul Pallavicini, care a şi reţinut întreaga delegaţie la masă.

După amiază, la orele 17, delegaţia a fost primită de E. S. Preşedintele Austriei, Dr. Kurt Waldheim în palatul Hofburg, vechi palat imperial, în vecinătatea căruia se află şi capela română din Löwelstrasse 8. P. F. Patriarh Teoctist a transmis preşedintelui Waldheim al Republicii Austria un mesaj de salut şi de urări de sănătate şi prosperitate personală din partea Preşedintelui Republicii Socialiste România, Dl. NICOLAE CEAUŞESCU, fiind rugat de Preşedintele Waldheim să transmită şi din partea sa aceleaşi urări de bine Preşedintelui României.

Luni, 22 iunie 1987, adică în aceeaşi zi seara, delegaţia a fost primită la Universitatea din Viena, unde într-un cadru festiv şi în prezenţa unei numeroase asistenţe, a fost salutată de Rectorul Universităţii, după care a vorbit Dr. Antonie Plămădeală, dezvoltînd prelegerea: *„Românii şi Viena"* (se publică aparte) şi Pr. Prof. Ernst Chr. Suttner despre: *Biserica Ortodoxă Română, verigă între Răsărit şi Apus.*

În încheierea festivităţilor de la Universitate, a luat cuvîntul P. F. Patriarh Teoctist, din cuvîntarea căruia reţinem:

„Sînt dator să adaug că bucuria pe care o trăim acum este sporită de cinstea de a ne şti oaspeţii acestei instituţii de renumit prestigiu, care este Universitatea din Viena. E cu adevărat impresionantă atenţia acordată reuniunii noastre aniversare, prin organizarea şi găzduirea ei de către acest înalt for de cultură, cu străvechi renume, ca şi prin prezenţa atîtor iluştri reprezentanţi ai vieţii culturale şi bisericeşti din frumoasa capitală a Austriei.

Mi-aş îngădui să tîlcuiesc acest fapt ca fiind unul din roadele îndelungatei conlucrări culturale şi ale identităţii aspiraţiilor spirituale dintre ţările noastre, România şi Austria. Venind aici, mi-am amintit că nu ne aflăm într-un loc străin. Spre Universitatea din Viena s-au îndreptat de-a lungul timpului năzuinţele înflăcărate ale multor tineri însetaţi de cultură şi de dorul afirmării unor înalte idealuri naţionale. Ei au sorbit cu nesaţ din izvoarele de cunoaştere şi de gîndire ale acestei ospitaliere ţări, adunîndu-şi o bogată agonisită pentru iluminarea minţii şi a lucrării lor închinate afirmării neamului şi patriei din care au odrăslit.

La rîndul lor, românii veniţi la studii sau emigraţi la Viena, în împrejurări cunoscute, asupra cărora nu mai insistăm, au adus cu sine aici o bogată zestre de credinţă, de cultură, tradiţii şi simţiri proprii sufletului românesc, care a dat la iveală însuşirile lor deosebite. Ei au purtat cu sine, în primul rînd, spiritul de frăţietate şi colaborare, fiind nu numai pionieri ai cunoaşterii vieţii şi culturii noastre străvechi româneşti în mediul european, ci şi mesageri ai apropierii şi încrederii dintre cele două popoare. Comportarea lor ca oameni de muncă, de cinste, de ordine şi de înaltă ţinută morală a determinat bunul lor nume şi convieţuirea armonioasă în mijlocul poporului austriac".

După încheierea festivităţilor, care au fost marcate şi de un frumos concert al coralei patriarhale, seara, Excelenţa Sa Dl. ambasador al R. S. România în Austria, Dr. ing. Trandafir Cocîrlă a oferit o cină în onoarea P. F. Sale Teoctist şi a E. S. Arhiepiscop Hermann Groer în saloanele Ambasadei.

Marţi, 23 iunie 1987, împreună cu E. S. Arhiep. H. Groer, Dr. Theodor Piffl-Percevic şi prelatul Bonifaz Selinger, delegaţia a plecat în Landul Niederösterreich pentru a face un parastas la cimitirul eroilor români din localităţile Tulnn şi Zwetendorf. Parastasul a fost oficiat de Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, iar răspunsurile au fost date de corul catedralei patriarhale din Bucureşti. A vorbit primarul din oraşul Tulnn şi P. F. Patriarh Teoctist care, cu emoţie, a evocat eroismul românesc, spunînd printre altele:

„Din sînul poporului român au odrăslit nenumăraţi eroi care şi-au dat viaţa apărînd glia şi legea strămoşească, jertfindu-se pentru neam, pentru credinţă, pentru viaţa şi pentru împlinirea năzuinţelor semenilor lor. Am putea oare să-i uităm vreodată şi să nu-i simţim ca făcînd parte din însăşi fiinţa noastră pe aceşti slujitori ai neamului, care cu preţul propriei lor vieţi ne-au asigurat viaţa şi propăşirea noastră? Fiecare din noi simţim ca pe o pornire firească datoria de a le fi necontenit recunoscători şi de a ne ruga cu evlavie pentru „pomenirea lor din neam în neam". Aceste simţăminte ne-au îndemnat şi pe noi să venim astăzi aici, pentru a presăra pe mormintele eroilor români din acest cimitir prinos de cinstire, de recunoştinţă şi de preamărire a jertfei lor.

Îndreptîndu-ne încă o dată gîndurile către eroii slujitori ai neamului nostru, care odihnesc aici, aducem cuvînt de aleasă mulţumire reprezentanţilor autorităţilor civile din acest oraş, Domnului primar şi tuturor colaboratorilor Domniei Sale, pentru grija deosebită pe care o acordă păstrării şi înfrumuseţării acestor morminte. Să-mi daţi voie să tîlcuiesc această atitudine ca pe o dovadă vie a dragostei faţă de poporul român şi ţara noastră şi, la rîndul meu, să asigur pe toţi cei de faţă de simţămintele de aleasă preţuire şi frăţietate pe care poporul român le nutreşte faţă de poporul austriac".

Au fost prezenţi membri ai Coloniei române din Viena, sosiţi în mod special în pelerinaj şi elevi ai şcolilor din localitate.

De acolo delegaţia a plecat să viziteze mănăstirea benedictină Göttweig, unde se află şi mormîntul întemeietorului acestei mănăstiri, din primul mileniu, Sf. Almann. Masa de prînz a fost oferită de conducătorul Landului Austriei de Sud, Mag. Siegfried Ludwig, fiind reprezentat de înlocuitorul său dl. Dr. Otto Bernau. S-au rostit toasturi de către Dr. Otto Bernau, iar în numele delegaţiei B. O. R. de către Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. La sfîrşit, P. F. Teoctist a oferit autorităţilor locale, Crucea patriarhală pentru mireni şi medalia aniversară instituită cu prilejul celor 200 de ani de existenţă a comunităţii româneşti din Viena şi 80 de ani de existenţă a parohiei ortodoxe române din Viena.

De la mănăstirea Göttweig, delegaţia a fost condusă la mănăstirea Herzogenburg, unde a avut loc un serviciu divin executat de călugării mănăstirii. Corul a oferit şi aici un concert urmat de o recepţie într-un cadru festiv. Cina a fost oferită de prelatul Maximilian Fürnsinn. A participat şi reprezentantul Prefectului Landului Austriei de Sus, Dr. Otto Bernau.

Miercuri, 24 iunie 1987, delegaţia a fost însoţită de reprezentanţii Asociaţiei „Pro Oriente", directorul general Adolf Bayer şi Prof. univ. Dr. Philipp Harnoncourt de la Universitatea din Graz. La ora 9,30 în palatul arhiepiscopal din Viena a avut loc o Conferinţă de presă la care au făcut prezentări ale Bisericii Ortodoxe Române P. F. Patriarh Teoctist şi Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, după care P. F. Teoctist a răspuns la întrebările ziariştilor. A fost apoi vizitată catedrala mitropolitană grecească, unde delegaţia a fost întîmpinată de I. P. S. Mitropolit Dr. Hrisostomos Tsiter şi P. S. Episcop Mihail Staycos de Christupolis, Episcop-vicar. A urmat o scurtă recepţie. Apoi delegaţia a vizitat catedrala ortodoxă rusă, unde a fost întîmpinată de I. P. S. Mitropolit Irineu Susemihl al Vienei şi Austriei, care a oficiat un polihroniu în catedrală şi a salutat delegaţia. A răspuns P. F. Patriarh Teoctist.

La amiază I. P. S. Mitropolit Hrisostomos Tsiter a oferit în cinstea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române o masă în saloanele hotelului Sacher, la care au fost invitaţi conducătorii ai tuturor Bisericilor locale şi autorităţi civile. Au toastat I. P. S. Mitropolit Hrisostomos şi P. F. Patriarh Teoctist. După amiază delegaţia a făcut o vizită la sediul episcopiei evanghelice din Viena, unde a fost întîmpinat de Episcopul Dieter Knall şi de întregul sinod al acestei Biserici. Au vorbit Episcopul Dieter Knall, P. F. Patriarh Teoctist şi Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. De remarcat că Ep. Dieter Knall este originar din Braşov, de unde a plecat la vîrsta de 14 ani, dar mai vorbeşte încă româneşte, tot aşa cum vorbesc şi mulţi dintre membrii Sinodului său, de asemenea originari din Transilvania. De altfel trei dintre conducătorii acestei Biserici din ultimii 200 de ani au fost originari din Transilvania. Recepţia care a urmat s-a desfăşurat într-o atmosferă încărcată de emoţie şi bucurie. Episcopul Dieter Knall este animat de sentimente ecumenice fiind şi membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi are o bună cunoaştere despre ecumenismul din România.

În seara aceleiaşi zile de 24 iunie 1987, în palatul Pallavicini a avut loc un simpozion organizat de Asociaţia „Pro Oriente" în prezenţa Em. S. Cardinalului F. König şi a E. S. Dr. H. Groer, Arhiepiscopul Vienei, în cadrul căruia au vorbit preşedintele fundaţiei Dr. Theodor Piffl-Percevic şi Mgr. Dr. Wilhelm Nyssen de la Universitatea din Köln, R. F. G. Dr. Wilhelm Nyssen a dezvoltat prelegerea: „Specificul Ortodoxiei şi al Teologiei româneşti şi învăţătura de credinţă a unei Biserici ortodoxe într-o ţară latină". Conferinţa s-a bucurat de o foarte bună primire, Dr. Nyssen fiind unul dintre marii cunoscători ai artei româneşti şi ai Ortodoxiei noastre, fiind de altfel şi Doctor honoris causa al Institului Teologic Universitar din Bucureşti.

După ce corul Patriarhiei a prezentat o serie de melodii româneşti, E. S. Arhiepiscopul Hermann Groer, în numele Asociaţiei „Pro Oriente" a anunţat decizia acestei Asociaţii de a acorda P. F. Patriarh Teoctist titlul de „Protector" al Fundaţiei „Pro Oriente" motivînd acest act printr-o frumoasă cuvîntare, la care a răspuns P. F. Patriarh Teoctist, spunînd printre altele:

„De la întemeierea ei şi pînă astăzi, Fundaţia „Pro Oriente" s-a dovedit a fi nu numai o instituţie de înalt prestigiu teologic, cultural şi bisericesc, ci şi un aşezămînt ecumenic deosebit de important şi de necesar vremurilor noastre, care a ajutat într-o largă măsură la o mai bună cunoaştere, apropiere frăţească, pace şi colaborare rodnică între diferite Biserici şi popoare, ba am putea spune chiar — într-o anumită privinţă — între Apusul şi Răsăritul continentului european atît de frămîntat de tensiuni, neliniştі şi căutări.

Dacă pînă în prezent lucrarea ecumenică împlinită de Fundaţia „Pro Oriente" a avut o mare însemnătate pentru impulsionarea şi buna dezvoltare a relaţiilor intercreştine, considerăm că în timpul de faţă această activitate a ei trebuie să fie tot mai puternică şi mai hotărîtă, pentru a răspunde noilor cerinţe stringente ale omenirii actuale.

Astăzi, Bisericile creştine sînt preocupate mai mult ca oricînd de responsabilitatea transmiterii mesajului evanghelic de dragoste, pace şi bună înţelegere în lumea contemporană. Această îndatorire rezultă din convingerea că viaţa este bunul cel mai de preţ pe care Dumnezeu l-a dat omului creat după chipul şi asemănarea Sa, iar lucrarea Bisericii trebuie să se desfăşoare după exemplul întemeietorului şi Capului ei, care a venit pentru ca lumea *„să aibă viaţă, şi încă din belşug"* (Ioan 10, 10).

De aceea, paralel cu străduinţile pentru înfăptuirea marelui ideal al unităţii creştine şi biruind zidul despărţitor al deosebirilor dogmatice dintre ele, Bisericile creştine se simt datoare să-şi unească forţele pentru ca — de pe poziţiile şi cu mijloacele lor proprii — să-i apropie pe oameni unii de alţii şi să-i ajute în împlinirea celei mai arzătoare năzuinţe a ceasului de faţă: asigurarea dreptului la viaţă".

Festivitatea a fost urmată de o recepţie.

Joi, 25 iunie 1987, după vizitarea muzeului metropolitan din Viena şi a muzeului din palatul Hofburg în care se păstrează tezaurul rămas de la împăraţii Austriei, delegaţia a mers la Crucea lui Şerban Cantacuzino din Gaterhölzl pentru un scurt parastas în memoria voievodului care a ajutat la despresurarea Vienei de turci în 1683. Parastasul a fost oficiat de P. S. Nifon Mihăiţă, iar răspunsurile au fost date de corul catedralei patriarhale. O cuvîntare emoţionantă a P. F. Teoctist a încheiat ceremonia de la capela şi Crucea cantacuzinească, evocînd evenimente din anii 1683 ca şi eroismul soldaţilor români de-a lungul veacurilor. Ceremonia s-a încheiat cu melodia: „Presăraţi pe-a lor morminte". Au luat parte autorităţi române şi vieneze şi un numeros public, printre care, bineînţeles, membri ai coloniei române din Viena. Prînzul a fost oferit de către Em. S. Cardinalul Franz König în Palatul Schwarzenberg.

Deşi corul catedralei patriarhale a cîntat în mai multe locuri şi-n mai multe rînduri în Viena, concertul său oficial a fost dat în palatul Razumovsky din Viena, la orele 18,30, joi 25 iunie 1987. Sala a fost plină şi concertul s-a bucurat de un succes răsunător, corul interpretînd melodii religioase, populare şi naţionale. Cu acest prilej au lăsat o frumoasă impresie soliştii Valentin Teodorian, Angela Burlacu şi Ion Bulancea ca şi dirijorii pr. Iulian Cârstoiu şi pr. Constantin Drăguşin. Concertul a fost patronat de către fraţii Henn din Viena, buni prieteni ai României şi ai Bisericii Ortodoxe Române. Seara, Prea Fericirea Sa Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a oferit o recepţie în saloanele hotelului Hilton, în restaurantul Prinz Eugen, la care au participat cca. 200 de invitaţi.

Vineri, 26 iunie 1987 delegaţia a fost însoţită de dl. Preşedinte Dr. Theodor Piffl-Percevic şi dl. Karl Johannes, Prinţ de Schwarzenberg. A fost vizitat Centrul Naţiunilor Unite din Viena, oaspeţii fiind întîmpinaţi de directorul acestei instituţii, după care au fost primiţi de către dl. Dr. Helmut Zilk, primarul Vienei, în palatul primăriei, unde delegaţia a semnat în Cartea de aur a oraşului Viena. Prînzul a fost oferit de către E. S. Arhiepiscop Dr. Hermann Groer al Vienei într-un restaurant vienez.

La orele 16,30 delegaţia a plecat la mănăstirea Klosterneuburg, întemeiată de Sf. Leopold, patronul Austriei. Acolo a fost întîmpinată de prelatul stareţ al mănăstirii, a fost vizitată m-rea şi muzeul ei care deţine mari valori din trecutul Austriei, iar seara cina a fost considerată cină oficială de rămas bun de la Fundaţia „Pro Oriente" dată în onoarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist şi a însoţitorilor săi, în mănăstirea Klosterneuburg. A vorbit dl. Preşedinte al Fundaţiei Dr. Theodor Piffl-Percevic şi în numele delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. În cuvîntul său vorbitorul a menţionat rolul asociaţiei „Pro Oriente" în viziunea Conciliului II Vatican şi faptul că recomandările acestui Conciliu şi-au găsit un ecou deosebit în Austria, singura care a întemeiat o astfel de Asociaţie, menită să stringă legăturile între Occident şi Orient şi să favorizeze dialogul ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică. Mitropolitul Ardealului a vorbit el însuşi de mai multe ori la Viena la Asociaţia „Pro Oriente", pentru care i s-a conferit în 1986 titlul de membru de onoare în conducerea acestei Asociaţii.

Sîmbătă dimineaţa, 27 iunie 1987, E. S. Arhiepiscopul Hermann Groer a săvîrşit o Liturghie în Domul Sf. Ştefan, în cadrul căreia a făcut şi trei hirotoniri de preoţi. Arhiepiscopul Groer a salutat în cadrul slujbei prezenţa P. F. Patriarh Teoctist şi a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române. A răspuns P. F. Patriarh Teoctist, care în cuvîntul său a adresat învăţături şi îndemnuri mai ales tinerilor hirotoniţi, spunîndu-le printre altele:

„Potrivit învăţăturii Mîntuitorului, preoţia este legată de slujirea omului şi a fiecărui popor. Porunca: *„Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh"* (Matei 28, 19) rămîne mereu o sarcină actuală a misiunii preoţeşti. A sluji lui Dumnezeu ca preot, înseamnă a te dărui cu întreaga ta fiinţă slujirii binelui şi fericirii oamenilor. Aceasta este dimensiunea esenţială a slujirii sacerdotale. De altfel, însuşi numele de „părinte" pe care credincioşii îl atribuie preotului implică datoria acestuia de a se dărui pentru

(Continuare în pag. a 3-a)

(Continuare din pag. 1-a)

care i-au trimis să distrugă cu tunurile mai mult de 200 de mănăstiri ortodoxe, pentru că au refuzat trecerea la uniație. Și s-au dovedit generalii a fi buni luptători cu tunurile împotriva sufletelor! Dacă am mai aduce în amintirea prezentului pe Horia, Cloșca și Crișan și pe Avram Iancu, de-a dreptul înșelați în buna lor credință de către „drăguțul de împărat", inventarul silniciilor ar crește și mai mult, iar cu 1867 când au cedat Transilvania Ungariei, împotriva protestelor dramatice ale românilor, am vedea că răul și-a atins culmea tot sub obláduirea lor. Pe *Memorandiști* nu numai că i-au ținut cu săptămînile la ușă, dar i-au trimis și în judecata tocmai a călăilor.

Dar habsburgii au trecut și ... *de mortuis nil nisi bene!*

Să ne amintim acum doar de cele bune și Universitatea din Viena ne oferă acest prilej, fiind una din cele mai vestite capitale ale culturii europene. Având o vîrstă venerabilă de peste șase secole (1365), ea ne dă senzația unei întoarceri miraculoase în timp, într-un trecut de creație și de glorie a minții omenești, aproape de apusul Evului Mediu și începutul celui modern.

Nu mult după întemeierea Universității de către herzogul Rudolf al IV-lea, o celebritate europeană făcea o descriere a Vienei, din care merită pomenite măcar cîteva cuvinte. E vorba de italianul Antonio Bonfini (cca 1427—1505), acel *„prestantissimus vir ac doctissimus"* care a fost mult preocupat și de trecutul poporului nostru românesc, și a fost circa două decenii, între altele, și un fel de secretar al lui Matei Corvin care era, precum se știe, de origine română, din Transilvania.

Viena i s-a părut lui Bonfini a fi *„inter pulcherrimas barbarorum urbes"*, un oraș dintre cele mai frumoase — cu ziduri, turnuri, porți, construcții cu *„fenestrae vitreae"*, apoi cu *„aphotecae negotiatoriae"* și cu *„vinariae cellae"*. Despre turnul catedralei Sf. Ștefan, datînd din 1359, spune că se vedea din el nu numai tot orașul *„sed universum agrum (ager Viennensis)"*, tot pămîntul din jur și o bună parte din Austria. Știa că Viena are școli superioare, „gymnasia philosophantium" și circa 7000 de studenți, în afară de elevi, *„praeter pueros et infantes in ludis literariis"*. Numărul de studenți, dacă nu e cumva exagerat, e de-a dreptul impresionant! Populația orașului era alcătuită din *„aulici, artifices, academici, plebei, rustici et urbani"*, și orașul era condus de un consulat alcătuit din 18 persoane, un *praetor urbanus* și un iudex. Italianul Bonfini era atît de încîntat de Viena și *de Austria, încît declara că: „potius Austriam quam Italiam optares"* îi plăcea mai mult Austria decît propria lui țară!

Legăturile românilor cu Viena și, în general, cu Austria sînt vechi și ele s-au dezvoltat mai ales prin Transilvania, deși Austria, precum se știe, s-a implicat adesea și în probleme privind Principatele de peste munți.

După cum e bine cunoscut, Transilvania, deși dintotdeauna Principat autonom, cu acest statut reînnoit prin constituția formulată de Franz Iosef I, la 26 februarie 1861, în ciuda constituției amintite mai sus a fost anexată la Ungaria în 1867, de altfel singurii 51 de ani cînd Transilvania a fost încorporată la Ungaria.

De-a lungul anilor, românii, ca cea mai veche și mai numeroasă populație, și-au îndreptat pașii pentru căutarea de izvoare de cultură, în chip firesc spre cele două Principate surori. Moldova și Muntenia, dar și spre Viena, care oferea garanții de veche și prestigioasă capitală a culturii Europei centrale. Dintre capitalele occidentale, două mai ales au permis românilor din Transilvania să-și desăvîrșească instrucția, să-și lumineze și să-și afirme romanitatea, continuitatea și unitatea în Transilvania și pe tot pămîntul românesc, și acestea au fost Viena și Roma.

Întotdeauna aceste capitale, în ciuda împrejurărilor politice adesea vitrege și dincolo de politica de hegemonie a habsburgilor, au recunoscut caracterul românesc al Transilvaniei, ca leagăn al vechii Dacii și al formării poporului român, rămas acolo statornic de-a lungul a aproape două mii de ani. Nu este în intenția noastră să intrăm în vreo polemică cu cineva în acest moment, dar trebuie să spunem limpede și hotărît că încercările recente ale unor istorici unguri de a răstălmăci istoria Transilvaniei ne decepționează tocmai prin aceea că ele contrazic flagrant adevărul istoric și reeditează teze de mult demonstrate ca false.

În această privință, Viena și Austria în circumstanțele istorice și politice ale vremii aceleia au avut întotdeauna o înțelegere corectă a stărilor de lucruri din Transilvania, ceea ce i-a făcut pe români să fie și ei aproape de Viena, chiar și atunci cînd turcii, de pildă, au vrut să-i angajeze, ca vasali, alături de ei, la asedierea Vienei în 1683. Se știe că Șerban Cantacuzino din Muntenia, Gheorghe Duca din Moldova și Mihail Apafi din Transilvania au avut la acel asediu doar o participare simbolică, luînd cu ei doar 6000 de soldați, și s-au străduit nu să-i asedieze pe vienezi, ci să-i ajute. Istoricul Anton Maria Del Chiaro, secretar al lui Constantin Brîncoveanu (din 1709) și al lui Ștefan Cantacuzino, autor al cărții „Revoluțiile Valahiei", spune că Șerban Cantacuzino *„trăgea cu tunurile încărcate cu pae"* în loc de ghiulele, ca să nu-i omoare pe frații creștini din Viena. Mărturie a acelor vremuri e pînă astăzi crucea păstrată într-o capelă rămasă de la Șerban Cantacuzino și așezată lîngă pădurea Gatterhölzl, în vecinătatea Schönbrunn-ului, numită cînd *Moldauerkapelle*, cînd *Moldauerkreuz*, cînd *Wallachischeskreuz*. Capela există pînă în zilele noastre.

Turcii n-au reușit să ocupe Viena. Domnitorii români au plecat cu mult înainte de sfîrșitul asediului, pe la casele lor. După acest eveniment, în Viena liberă, numărul românilor și al altor ortodocși, care s-au îndreptat spre ea a fost mereu în creștere. În jurul anului 1726 se aflau acolo destui români, sîrbi și greci, că să poată dobîndi dreptul de a-și practica liber credința lor ortodoxă. Sînt știri despre slujbe ortodoxe de prin anul 1730, iar în 1736 ortodocșii au și un paraclis, în *Steierhof*.

După dispute între ele, pînă la urmă fiecare dintre națiunile ortodoxe a ajuns să-și organizeze viața proprie cu slujbe în limba sa. Românii au hotărît și ei să se constituie într-o *Comunitate și, la 29 ianuarie 1787*, împăratul Iosif al II-lea a recunoscut-o oficial, cu drept de a avea o biserică și un preot „greco-valah". Și-au zidit biserica în Fleischmarkt, împreună cu grecii. De atunci există în Viena o Comunitate românească, *organizată ca atare și recunoscută oficial*.

Cu vremea s-a simțit nevoia unei individualizări și mai pronunțate și, și spre a nu se încurca unii pe alții, grecii cu românii, spre a evita neînțelegerile cu privire la limba de slujbă, românii au hotărît să-și facă propriul lor locaș de închinăciune. Au alcătuit Statute și au găsit locaul în Löwelstraße 8, între Teatrul Imperial, Castelul Hofburg, palatul Lichtenstein și Montenuovo, în casa unui anume Dietrichstein. Capela a fost sfințită în ziua de 8 ianuarie 1907. Se află și azi în același loc.

La sfințire avea gata și un cor condus de un eminent compozitor român, profesor la liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, George Dima, mult timp profesor de muzică la Institutul Teologic din Sibiu, iar ca preot l-a avut pe prof. dr. Virgil Ciobanu (1876—1965), originar din Transilvania, pe care l-am apucat și eu ca profesor de *„Pastorală medicală"* la Institutul Teologic din București.

Românii și Viena

Viena a atras de-a lungul anilor negustori români în căutare de prosperare economică, medici, avocați, dar mai ales tineri în căutare de hrană intelectuală. Andrei Mocioni, membru al Academiei Române, a înființat la Viena ziarul „Albina", pentru românii de aici, iar Simeon George Sina, a întemeiat pe la mijlocul sec. al XVIII-lea tot în Viena, „Banca Sina", de renume mondial. George Sina era român macedonean. Un portret al lui se află și astăzi în sala de festivități a Mitropoliei Grecești din Viena, el fiind cel mai de seamă ctitor al catedralei din Fleischmarkt. Viena a fost visul multor români și mulți au rămas acolo, iar cei care s-au întors, s-au întors încărcați de știință de carte, contribuind astfel la dezvoltarea culturii române din Principate și din Transilvania.

Pe aici au trecut marii corifei ai istoriei și culturii românești Petru Maior și G. Șincai, Samuil Micu, Ioan Piuariu Molnar, Moise Nicoară, Ciprian Porumbescu și George Enescu, Mihai Eminescu, cel mai mare poet al românilor din toate vremurile, Ion Slavici, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Filimon, Dinicu Golescu, Ion Codru-Drăgușanu, Petrache Poenaru, Alex. Papiu Ilarian ș. a.

Din Transilvania, numărul tinerilor români plecați la studii la Viena a fost impresionant. În afară de cei pomeniți mai sus, mai trebuie amintiți Moise Fulea, Ioan Moga, Ioan Hania, Nicolae Popea, Ilarion Pușcariu, Daniil Popovici-Barcianu și mulți alții. Cu Viena au avut legături strînse marele mitropolit Baronul Andrei Șaguna al Transilvaniei, cărturarul Timotei Cipariu și multe alte personalități care au însemnat tot atîtea trepte în viața culturală, socială, politică și bisericească a românilor.

Multe din cărțile românilor, privitoare la limba și istoria lor, au fost tipărite mai întîi în Viena. Ar fi prea multe ca să le înșirăm aici. Vom aminti însă că chiar și macedoromânii și-au tipărit aici o *Gramatică Macedo-română*, în anul 1893, datorită lui Mihai Boiagi.

Dar trebuie să menționăm și faptul că în arhivele acestei Universități există nume de români nu numai din secolul al XVIII-lea si al XIX-lea. În anul 1391, un *Latislaus Wolachus* era fără îndoială român; în 1398 un *Iohannes dictus Olah* era român, în 1424 *Iohannes de Welenis* era valah, în 1441 *Ladislaus Blasy de Moldavia* și în 1448 un *Laurencius de Moldavia* veneau de dincolo de Carpații răsăriteni, iar în 1527, un *Simion de Olah* își mărturisea originea în chip tot atît de limpede. Marele critic literar român Perpessicius scria că dacă ar fi să așeze în Viena o placă lui Eminescu, ar scrie pe ea: *„La Viena s-a născut, în anul 1870, poetul român Mihai Eminescu"*, pentru că la Viena a scris Eminescu *„Venere și Madonă"*, trimisă revistei „Convorbiri literare" din Iași și multe alte poezii, nuvele filozofice și articole politice, începîndu-și devenirea de mare poet al românilor. Tot din Viena a trimis lui Iosif Vulcan, la „Familia" din Oradea, o parte din poeziile publicate în numita revistă. Prin Viena au trecut Lucian Blaga, Tudor Vianu și mulți alții, stele de primă mărime ale culturii românești.

Studenții români din Viena au întemeiat aici două societăți: *„Societatea literară-științifică a românilor din Viena"*, în 1864, și „Societatea literară-socială „România", în anul 1868. În anul 1871 din aceste două *Societăți*, care au fuzionat, s-a născut vestita Societate Academică *„România Jună"*, care a avut în frunte pe Slavici, Eminescu, Teclu și Alex. Hurmuzachi. Printre activitățile mai deosebite ale acestei Societăți a fost organizarea unui *Congres studențesc* în 1870 și, odată cu el, a unei *Serbări la Mănăstirea Putna*, la mormîntul lui Ștefan cel Mare. „România Jună" a promovat întemeierea de catedre de literatură și istorie a românilor la Universitățile din Viena și Cernăuți și membrii ei au participat alături de *Memorandiști* la lupta pentru drepturile românilor din Transilvania. În cadrul *„Românieі June"* au fost de mare sprijin Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Alex. Xenopol, B. P. Hașdeu, George Barițiu, N. Iorga și mulți alții.

Societatea literară „România Jună" s-a dizolvat în 1916, din cauza războiului, dar s-a reînființat în 1919, și a durat pînă în 1939.

Aș vrea să remarc în legătură cu cele spuse mai înainte, foarte pe scurt, două lucruri în mod special:

Mai întîi că numele studenților români prezenți în cataloagele Universității din Viena, sînt în mare parte din Transilvania, dar și din Principate, din Moldova și Muntenia.

În al doilea rînd și legat de cel dintîi, e de remarcat că, înființînd ei în 1871 la Viena Societatea „România Jună", care aduna laolaltă pe românii din cele trei Principate, aceștia realizau aici cu anticipație *România întregită*, care se va realiza abia în 1918. Ei exprimau, toți — moldovenii, muntenii și transilvănenii — unitatea lor de neam, de limbă și de ideal, și Viena nu numai că nu i-a împiedicat ci, dimpotrivă, le-a creat condiții de manifestare publică a convingerilor și simțămintelor lor. Viena a jucat atunci un rol dintre cele mai importante în adunarea laolaltă a conștiinței românești a tinerilor din cele trei Principate, și faptul trebuie menționat.

Revenind pe firul istoriei, vom observa că după al doilea război mondial, în 1958, s-a reactivat vechea Comunitate românească, lărgită acum sub numele de *„Colonia română din Austria"*, care continua de altfel și un *„Club român din Viena"*, care se întemeiase prin anii 1898 și funcționase pînă în vremea primului război mondial. Capela română de pe Löwelstraße 8 a fost în fapt opera acestui Club, care a afiliat-o mai întîi Mitropoliei Bucovinei. Din 1958 *Colonia Română* și-a reactivat și viața bisericească și s-a așezat direct sub îndrumarea Patriarhiei Române.

În anii primului război mondial, în capela din Viena au fost adăpostite moaștele Sf. Ioan cel Nou, aduse de la Suceava și tot aici, începînd de la 31 octombrie 1918 pînă spre 27—28 noiembrie același an, a funcționat un Senat militar românesc, sub ordinele Consiliului Național Român de la Arad, care a adunat sub un singur drapel pe toți ofițerii și soldații români din armata austro-ungară, pregătindu-le conștiințele și îmbărbătîndu-le curajul ca să meargă la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, să participe la marele plebiscit al Unirii.

După 1960, două nume de preoți vrednici au ilustrat viața comunității și a parohiei din Viena: preotul prof. Dr. Gheorghe Moisescu și pr. dr. Marin Braniște.

În ultimii douăzeci de ani mulți teologi ortodocși români și-au desăvîrșit studiile la Viena, continuînd o tradiție seculară precum s-a putut vedea din această scurtă expunere.

Un senat militar român la Viena, cu o lună înainte de Unirea de la 1 decembrie 1918*

Cercetînd în arhive, am găsit cîteva documente care ne vor reaminti de întîmplări de mare importanță pentru istoria României, îndeosebi legate de Marea unire a Transilvaniei la Patria-Mamă, la 1 decembrie 1918. Se vor împlini în anul care vine 70 de ani de la acel eveniment, dar fiind noi împreună aici, acum, delegația Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu P.F. Patriarh Teoctist, cred că n-ar fi nepotrivit să anticipăm cu un an amintirea bucuriei din 1918, ca și amintirea celor care au pregătit-o și realizat-o.

Unele evenimente care au premers și pregătit acel 1 decembrie 1918, s-au petrecut și aici, în Viena. Se știe că de mulți ani funcționa la Arad *Comitetul Național Român*, în componența căruia erau activi printre alții Vasile Goldiș, Valeriu Braniște, Teodor Mihali și episcopii români din Transilvania, printre care foarte activ era episcopul de Caransebeș, Elie Miron Cristea, viitorul patriarh al României de după unire. *Comitetul Național Român* a redactat acea declarație istorică, citită de Al. Vaida-Voievod în Parlamentul de la Budapesta, prin care românii anunțau că: *„soarta lor și-o vor hotărî ei înșiși."* Am descoperit unul din originalele acestui document pe care Miron Cristea, subliniind fraza aceasta, nota cu mîndrie alături: *„Aceasta eu am propus-o"*. Nu era puțin lucru să îndrăznești o asemenea declarație în Parlamentul de la Budapesta, în vremea în care acesta mai era încă în război cu România! A fost un act de mare curaj și de înalt patriotism, un sem-

(Continuare în pag. a 5-a)

* Conferință ținută la Viena la 20 iunie 1987.

(Continuare din pag. a 2-a)

binele păstoriților săi, așa cum un părinte adevărat se dăruiește pentru fericirea familiei sale.

Să nu uitați deci, iubiți tineri, care vă aflați astăzi la primul pas al misiunii voastre preoțești, că veți sluji cu adevărat lui Dumnezeu numai în măsura în care veți sluji oamenilor. Lucrarea voastră în lume are un sens înalt: de a călăuzi pe om la Dumnezeu, pe drumul dragostei, al apropierii și al înțelegerii cu ceilalți semeni, sprijinind promovarea în lume a respectului și a demnității umane, contribuind la împlinirea personalității omului și la așezarea lumii pe temelii trainice de pace și dreptate".

La sfîrșitul slujbei delegația a fost invitată la Seminarul teologic din Viena, unde a luat masa împreună cu Arhiepiscopul Hermann Groer, cu directorul și profesorii Seminarului, cu tinerii hirotoniți și familiile lor și cu toți elevii Seminarului. De menționat că acest Seminar este de fapt doar un cămin teologic unde tinerii capătă educație pastorală, ei fiind însă studenți la Facultatea de Teologie a Universității din Viena.

În aceeași zi delegația a plecat la Salzburg unde a fost primită de reprezentanți ai Arhiepiscopului de Salzburg, care se afla în acel timp la Roma. Prelatul care a întîmpinat oaspeții, Dr. Franz Bachler i-a condus la m-rea Sf. Petru din centrul Salzburgului, unde delegația a și fost găzduită pe tot timpul ședерii în acel oraș. Dr. Theodor Piffl-Percevic și secretarul general al Asociației „Pro Oriente" Alfred Stirnemann au însoțit delegația pe tot timpul ședерii în Salzburg.

Duminică, dimineața, 28 iunie 1987, la orele 10, în capela ortodoxă din Castelul Mirabell din Salzburg a săvîrșit Sf. Liturghie P. S. Nifon Mihăiță, vicar patriarhal, în prezența P. F. Patriarh Teoctist și a întregii delegații. Delegația a fost salutată de Pr. Dumitru Viezuianu, parohul comunității românești din Salzburg. A răspuns P. F. Patriarh Teoctist, adresînd cuvînt de învățătură credincioșilor care umpleau biserica arătîndu-le scopul vizitei delegației, dîndu-le vești de acasă din viața Bisericii Ortodoxe Române și a Patriei. Prînzul a fost oferit la m-rea Wallfahrtsort Maria Plain. A vorbit P. F. Patriarh Teoctist. După amiază a fost vizitată m-rea Sf. Petru și delegația a asistat la o vecernie pontificată de starețul prelat Dr. Franz Bachler, care a și oferit după aceea cina în trapeza mănăstirii Sf. Petru. În dimineața zilei de luni 29 iunie 1987, delegația a făcut o vizită Consulului, general onorific al Greciei, Dimitrios Z. Pappas, la reședința sa de lîngă Salzburg. După amiază E. S. Arhiepiscopul Karl Berg al Salzburgului și al tuturor germanilor, precum are titulatura încă din vechime, a hirotonit în catedrala Sf. Rupert și Virgil din Salzburg un număr de 3 preoți și 20 de acoluți în prezența P. F. Patriarh Teoctist și a însoțitorilor săi. Arhiepiscopul a salutat pe P. F. Patriarh Teoctist și delegația la care a răspuns P. F. Patriarh Teoctist, adresîndu-se în special noilor hirotoniți, printr-un cuvînt de învățătură din care reținem:

„Atotputernicul Dumnezeu a rînduit să pogoare asupra voastră harul sfințitor al preoției în această zi de aleasă prăznuire, cînd Biserica noastră creștină sărbătorește pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel, cei „întîi Apostoli mai întîi pe scaun șezători și lumii luminători", așa cum îi numește una din cîntările închinate lor. Se cuvine ca acest lucru să vă fie semnificativ și hotărîtor pentru lucrarea pe care o începeți astăzi. Marile preocupări și strădanii ale Sfinților Petru și Pavel, ca și ale celorlalți apostoli și ale urmașilor lor, au fost păstrarea unității credinței și prezența lor vie în epoca în care au trăit. Hotărîtor să vă fie îndemnul de veacuri al Sfîntului Apostol Pavel: *„Fiți următori ai mei, precum și eu sînt al lui Hristos"* (I Cor. 11, 1). A fi următori ai apostolilor și, în general ai sfinților, înseamnă a ne strădui — ca și ei — pentru rodirea credinței în faptele iubirii de oameni, a fi folositori semenilor, a răspunde la cerințele lumii în care trăim.

În vremea noastră, cele mai arzătoare cerințe ale omenirii sînt nevoia de pace, apropiere și dragoste. Oamenii de pretutindeni își strigă dreptul la viață, cerînd să se pună capăt îngrozitorului coșmar al cataclismului nuclear, care amenință existența întregii lumi. Lumea aceasta este pentru noi creația lui Dumnezeu. Avem datoria să o apărăm și să o înfrumusețăm necontenit, după pilda sfinților care s-au rugat și s-au străduit pentru pacea și înfrățirea oamenilor, pentru dezvoltarea firească a vieții pe pămînt. Duhul dătător de viață pe care Mîntuitorul Iisus Hristos, biruitorul morții, îl zidește în inimile noastre, ne îndatorează să sprijinim tot ceea ce ajută la promovarea vieții și la sporirea binelui între oameni."

Cina oficială a fost oferită de Ex. Sa Arhiepiscopul Berg în saloanele hotelului Österreichischen Hof din Salzburg. Printre alții a participat și primarul orașului Salzburg, Ing. Dipl. Josef Reschen. Au vorbit Arhiepiscopul Berg, primarul și P. F. Patriarh Teoctist.

În ziua următoare, 30 iunie 1987, delegația a vizitat m-rea benedictină de maici Nonnenberg, unde după o slujbă în biserică, a vorbit P. F. Patriarh Teoctist despre viața monahală și despre monahismul feminin din România. A urmat apoi vizita la prefectul Landului Salzburg Dr. Wilfried Hausler în palatul Chiemseehof. A vorbit prefectul căruia i-a răspuns P. F. Teoctist.

Prînzul oficial a fost oferit de către prefectul Landului Salzburg într-o frumoasă stațiune de pe un munte din preajma Salzburgului, la restaurantul Winkler am Mönsberg.

După-amiază a avut loc o festivitate academică într-o fostă reședință princiară, unde cuvîntul de salut a fost adresat de către președintele Asociației locale „Pro Oriente" Dr. Hans Lechner. Un cuvînt despre: „Biserica Ortodoxă Română și angajamentul ei ecumenic", a fost rostit de P. S. Nifon Mihăiță, episcop vicar-patriarhal. Apoi Ex. Sa Arhiepiscopul Dr. Karl Berg a salutat pe P. F. Sa și delegația însoțitoare, după care a răspuns P. F. Patriarh Teoctist rezumînd scopul vizitei delegației Bisericii Ortodoxe Române și arătînd intenția ecumenică a acestei vizite, anume facilitarea dialogului dintre Biserica ortodoxă și Biserica romano-catolică din Austria și cultivarea prieteniei dintre cele două țări. P. F. Sa a spus printre altele:

„În pragul încheierii vizitei noastre, după 12 zile de rămînere pe pămîntul atît de primitor al acestei țări, sîntem nespus de bucuroși să constatăm că roadele binecuvîntate ale acestei vizite se întrezăresc deja de pe acum. Păstrăm convingerea că tot mai apropiate și mai frățești vor fi de aici înainte legăturile dintre Bisericile noastre, după cum tot mai strînse și mai puternice se vor afirma relațiile de prietenie dintre țările și popoarele noastre.

Urmînd pilda contactelor stabilite și cultivate cu grijă de înaintașii noștri, am înțeles că datoria conducătorilor de Biserici, mai ales în ceasul de față, este aceea de a ne cunoaște mai bine și a ne apropia mai mult unii de alții, pentru a putea călăuzi Bisericile și pe credincioșii noștri pe calea apropierii, unității și dragostei frățești, contribuind prin aceasta la buna înțelegere, la prietenia și pacea între popoare.

Aproape că nici nu ar mai fi nevoie să amintim cît de firească este datoria noastră pentru înfrumusețarea și înnobilarea vieții semenilor, precum și pentru izbăvirea ei de nedreptăți, suferințe și mai ales de amenințarea armelor ucigătoare. Dorind să ne îndeplinim această îndatorire, ne-am unit eforturile împreună cu celelalte culte din țara noastră — în ambianța de conlucrare frățească și de libertate religioasă în care trăim — sprijinind cu hotărîre lupta poporului român pentru apărarea păcii și a vieții oamenilor de pretutindeni.

Sîntem nespus de bucuroși să constatăm că în această lucrare ne întîlnim cu eforturile similare ale Bisericilor creștine de pretutindeni, fapt care ne întărește convingerea că țelul unității creștine spre care năzuim se împletește cu strădaniile noastre pentru unitatea lumii, pentru apropierea și înfrățirea oamenilor."

În ziua următoare, miercuri 1 iulie 1987, delegația a fost condusă la aeroportul din Salzburg de către Arhiepiscopul Karl Berg și alte oficialități ale orașului, unde s-a petrecut și ceremonia de despărțire într-un cadru festiv și emoționant. Pe aeroportul din Viena unde a făcut o escală delegația a fost întîmpinată de reprezentanți bisericești, de către autorități civile și de către întreaga conducere a Fundației „Pro Oriente" precum și de un numeros public alcătuit mai ales din membri ai comunității române din Viena. A fost de față dl. ambasador Dr. ing. Trandafir Cocîrlă. Delegația și-a luat zborul spre București cu un avion TAROM, iar la aeroportul Otopeni a fost întîmpinată de ierarhi si clerici, consilieri patriarhali și arhiepiscopești în frunte cu I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei. La palatul patriarhal delegația a fost primită de alți clerici care, în frunte cu P. S. Roman Ialomițeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, au oficiat un polihroniu, iar I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a rostit un cuvînt de bun venit. A fost prezent corul Catedralei patriarhale întors de la Viena cu cîteva zile înainte. Din încredințarea P. F. Patriarh Teoctist, Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a făcut în fața celor prezenți o dare de seamă asupra modului cum s-a desfășurat vizita patriarhală în Austria.

•

Vizita P. F. Patriarh Teoctist în Austria, în capitala Viena și în orașul Salzburg, ca și la mănăstirile din jur, a marcat o nouă etapă în relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică din Austria. Ea a constituit nu numai un prilej de exprimare a unui mesaj ecumenic, de deschidere și dorință de colaborare și de unitate, dar și un mesaj de pace din partea credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și a poporului român adresat credincioșilor și poporului austriac. Ea a reluat firul unor relații începute acum aproape 20 de ani de către Patriarhul de pioasă amintire Justinian, care a început schimbul de vizite cu Cardinalul Franz König, deschizînd drumul bunelor relații dintre Bisericile și popoarele noastre. P. F. Patriarh Teoctist reia prin această vizită a sa o bună tradiție, aducînd în actualitate vremuri de strălucire și de prezență ortodoxă românească în lume, ducînd astfel peste hotare bunul nume al Bisericii noastre, buna ei organizare, libertatea în care își desfășoară activitatea și în același timp bunul nume și realizările din patria noastră.

La sfîrșitul manifestărilor românești din Viena și Salzburg, Ex. Sa Arhiepiscopul Hermann Groer a avut o izbucnire spontană de entuziasm, spunînd: „O mare victorie românească!"

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Dialogul dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-catolică

(Continuare din pag. 1-a)

şi acele capitole din document asupra cărora se căzuse de acord.

Trebuie să precizăm că, spre deosebire de documentele de la trecutele întruniri, acesta nu reuşise să depăşească un număr important de diferende, mai ales cu privire la modul de administrare al celor 3 Taine de iniţiere. Romano-catolicii afirmau că au aceeaşi credinţă ca şi ortodocşii, dar cînd s-o exprime în practică, se vedea că schimbările şi înnoirile petrecute în catolicism de-a lungul secolelor, nu sînt numai practici paralele, diferite, ale aceleiaşi învăţături, ci că implică şi învăţături noi, distorsionînd logica dogmaticii practicate în primele veacuri şi ducînd la consecinţe teologice inacceptabile pentru Ortodoxie. Aşa, spre exemplu, ortodocşii nu înţelegeau cum se poate justifica administrarea Euharistiei înaintea Mirungerii, cum fac romano-catolicii, iar Mirungerea numai după 12—14 ani, tot la romano-catolici — ceea ce face din cei cărora li se administrează nişte creştini incompleţi, introducînd trepte şi categorii în devenirea creştină, nejustificate prin nimic.

Unele Biserici Ortodoxe au propus să se treacă de îndată la discutarea problemelor *grele*, care divizează cele două Biserici, şi să nu se întîrzie asupra celor uşoare asupra cărora acordul e dinainte cunoscut. Reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române au atras atenţia că propunerea e tardivă, deoarece deja s-a trecut de problemele uşoare şi sîntem în faţa celor grele.

Prin insistarea de a discuta problemele grele se voieşte testarea dialogului, spre a se vedea dacă mai are vreun rost continuarea lui. Trecerea prin etapele pregătitoare s-a dovedit însă salutară, în sensul că s-au putut stabili metode de lucru şi s-au putut identifica mijloace şi căi de soluţionare a diferenţelor şi, mai ales, s-a putut testa, de o parte şi de alta, dacă există sincer voinţa de dialog.

Un rol important pentru păstrarea dialogului pe cale de plutire l-au avut hotărîrile celei de a treia Conferinţe preconciliare ortodoxe (*Chambesy*, 1986) care a elaborat norme precise şi obligatorii pentru toate Bisericile Ortodoxe, cea mai importantă fiind aceea că dialogul nu poate fi întrerupt unilateral de o singură Biserică ortodoxă, ci numai de o hotărîre pan-ortodoxă.

S-a mai cerut, în întrunirea separată a ortodocşilor, să nu se meargă cu exigenţa pînă la a se face proces de intenţie cuvintelor, bănuind în ele şi ceea ce nu spun, din dorinţa de a despica firul în douăzeci, Mitropolitul Ardealului numind o astfel de teologie, *teologie robespierristă*. (Robespierre a zis: „Daţi-mi o frază scrisă de cineva şi voi găsi în ea motive ca să-l condamn la moarte"). Noi trebuie să acordăm cuvintelor valoarea pe care le-o dă cel ce le pronunţă, fiindcă va fi greu să se admită capcane care să oblige pe cineva după aceea! Dialogul presupune deschidere, onestitate, încredere reciprocă.

De data aceasta, în 1987, Comisia întrunită la Bari a reuşit să elaboreze un document, semnat în unanimitate dar, din păcate, acesta nu este un document de acord, ci doar un document de dialog. Soluţia aceasta a fost propusă de autorul acestor rînduri pentru a se ieşi din impasul în care se intrase şi de data aceasta. O parte din reprezentanţii ortodocşi au manifestat o intransigenţă aplicată la cele mai mici nuanţe, intransigenţă care putea duce la stoparea dialogului.

Partea întîia a documentului final, ca şi introducerea de altfel, care în Creta şi anul trecut la Bari a trecut destul de uşor examenul dublei analize, ortodoxe şi catolice, de data aceasta l-a trecut mai greu, poate şi din cauza slăbirii încrederii ortodocşilor în modul cum partea romano-catolică ar putea folosi ulterior unele formule anume lăsate într-o anumită ambiguitate, spre a favoriza dialogul. Şi dacă această parte a documentului va putea fi acuzată de anumite inconsistenţe sau de o anumită insuficienţă în desfăşurarea logicii expunerii, aceasta se va datora multelor intervenţii în textul original şi eliminării unor pasaje care puteau lăsa portiţe şi pentru alte interpretări decît cele dorite de ortodocşi. Dincolo de acestea însă, textul obţinut acum este mult mai aproape decît înainte, de învăţătura şi tradiţia timpurilor Bisericii nedespărţite. Partea romano-catolică l-a acceptat ca atare. *„In exprimarea liturgică a credinţei Bisericilor noastre* — spune documentul — *mărturia Părinţilor şi a sinoadelor ecumenice, celebrate în comun, nu încetează de a fi, pentru poporul credincios, ghidul sigur în materie de credinţă*" (cap. 14).

S-a stabilit de asemenea, ca normă şi condiţie pentru comuniunea în credinţă a celor două Biserici *„Simbolul de credinţă niceoconstantinopolitan"* (cap. 21) şi, tot aşa, pentru comuniunea în Taine s-a arătat că este necesară *„identitatea în credinţă ca element esenţial"* (cap. 25). Referitor la norma care stabileşte identitatea în credinţă şi credinţa adevărată, spre a se evita căderea în erezie sau schismă, s-a arătat că aceasta este *„Sf. Scriptură, tradiţia vie şi deciziile sinoadelor anterioare"*, sinoadele ecumenice fiind acelea care garantează *„în chip autentic şi infailibil credinţa cea adevărată"* (cap. 27). Ba mai mult: s-a precizat că: *„dacă o formulare a credinţei contrazice unul sau altul din criteriile de mai sus, aceasta devine o piedică în calea comuniunii"* (cap. 32).

S-a discutat mult dacă are vreun sens să se vorbească în teologie de „teologumene". O parte din teologi au susţinut că aşa ceva nu se poate justifica, în materie de credinţă totul trebuind să fie limpede şi bine definit. S-a observat totuşi că şi în teologie a avut loc o anumită evoluţie, dacă nu în ceea ce priveşte adevărurile de credinţă, cel puţin în felul de exprimare a lor, ceea ce ar îndreptăţi acceptarea unei dezvoltări legitime şi a unui progres şi în dogmatică. Se ştie că teologii români, în frunte cu Păr. D. Stăniloae, au pus de mult această problemă, şi pe bună dreptate. În cele din urmă, teologii de la Bari au trebuit să ia în considerare şi o astfel de situaţie. Fără să intre în amănunte în legătură cu teologumenele, au lăsat în text posibilitatea unor explorări în această direcţie, ca şi în direcţia progresului dogmatic, înţelegînd prin aceasta nu atît dogme noi, cît posibile moduri noi de exprimare. *„Teologia „teologumenelor" trebuie tratată în mod serios. E nevoie să se clarifice şi ce dezvoltare concretă s-a petrecut într-o parte a creştinătăţii şi dacă aceasta ar putea fi considerată de către cealaltă parte ca o dezvoltare legitimă, să se recunoscută şi faptul că adesea sensul unor termeni s-a schimbat în cursul vremurilor. Iată de ce trebuie să ne străduim să înţelegem toate formulele după intenţia autorilor lor, spre a nu introduce elemente străine şi nici a lăsa deoparte elemente care, după gîndirea autorilor, se înţelegeau de la sine"* (cap. 33).

În partea a II-a documentul se referă specific la Tainele de iniţiere. Se afirmă în mod clar unitatea lor, atît în Biserica ortodoxă, cît şi în cea romano-catolică (cap. 38). Se face o descriere a modului lor de administrare în Biserica veche, atît după tradiţia orientală, cît şi după cea occidentală, după care se afirmă că: *„aceste trei Taine erau administrate în cursul unei singure slujbe liturgice complexe"* (cap. 45), şi că acest lucru *„a rămas ideal pentru ambele Biserici"* (cap. 46).

Se constată totuşi unele diferenţe de practici locale, introduse din motive pastorale, în ceea ce priveşte botezul, dar se conclude că: *„aceste schimbări n-au afectat înţelegerea teologică a unităţii fundamentale, în Duhul Sfînt, a întregului proces de iniţiere creştină"* (cap. 47).

Dacă pînă aici totul a mers bine şi înţelegerea a fost reciprocă, ultima afirmaţie (cap. 47) a fost şi cea din urmă a efortului de exprimare în comun a celor două părţi în dialog. Temători ca nu cumva această din urmă afirmaţie să nu constituie o justificare de principiu a tuturor inovaţiilor în practica romano-catolică a administrării celor trei Taine de iniţiere, ortodocşii au propus şi au insistat să se noteze mai departe, cu exactitate, pînă unde pot merge concesiile lor. De aici încolo documentul devine în fapt un *document de dialog* şi nu un *document de acord*. Înţeleg prin termenul *document de dialog*, lansat de subsemnatul la Bari, un document care reţine nu numai acordurile, ci şi dezacordurile, pe care le notează ca puncte de vedere separate ale unei singure părţi de dialog, urmînd a fi supuse unor studii viitoare, fără a se întrerupe dialogul şi fără a sta pe loc din cauza aceasta, ci el putînd fi continuat abordînd teme noi. Se poate ca în stadii ulterioare ale dialogului, lămurind şi căzînd de acord asupra unor diferenţe şi mai mari, punctele separate dintr-o etapă trecută să-şi estompeze importanţa, precum se poate şi contrariul. Dacă se întîmpină şi alte dificultăţi, de netrecut, se poate ca cele rămase în urmă nu numai să-şi menţină valoarea, ci chiar să şi-o crească. În felul acesta, acceptînd un *document de dialog*, partea care şi-a rezervat unele opinii separate şi le asigură, în cazul eşecului final al dialogului şi nu se trezeşte în situaţia de a fi acceptat la un moment dat compromisuri pe care să le regrete şi asupra cărora să revină. În cazul succesului dialogului, în special cu privire la marile obstacole, e uşor de imaginat că cele mici de pe parcurs îşi vor pierde ponderea şi li se vor găsi soluţiile mai uşor decît pe parcurs.

Cu această perspectivă în faţă, la Bari s-a procedat la acceptarea *in extremis* a soluţiei *documentului de dialog*, propusă de noi, şi s-au făcut declaraţii că în afara punctelor de acord, se constată şi puncte de dezacord, mai ales cu privire la *unitatea de timp* a celebrării liturgice a celor trei Taine (cap. 48), dar şi cu privire la alte detalii de practică liturgică. La propunerea prof. J. Tillard din Canada, care ar fi vrut să rămînem doar la afirmaţii, ignorînd diferenţele sau trecîndu-le sub tăcere, s-au reţinut următoarele puncte de acord:

1. Necesitatea botezului pentru mîntuire;
2. Efectele botezului şi în special viaţa nouă în Hristos şi eliberarea de păcatul originar;
3. Încorporarea în Biserică prin Botez;
4. Relaţia dintre Botez şi Taina Sfintei Treimi;
5. Legătura esenţială a Botezului cu moartea şi învierea Domnului;
6. Rolul Sfîntului Duh în Botez;
7. Trebuinţa de a folosi apa care arată caracterul Botezului ca baie a naşterii de a doua.

Partea ortodoxă s-a declarat de acord cu acestea, dar le-a socotit insuficiente şi, mai ales, ca nereflectînd discuţiile care se purtaseră cîteva zile, mai ales pe probleme controversate. A fi rămas numai la atîta, ar fi însemnat ca întreaga Comisie să-şi fure căciula şi să declare că faţa nevăzută a lunii nu există! În acel moment s-a produs impasul care putea degenera într-o nouă despărţire fără a se semna un document. Ortodocşii s-au declarat nesatisfăcuţi şi, în acele condiţii, inabordabili.

A cerut cuvîntul autorul acestei dări de seamă care şi-a expus punctul de vedere asupra posibilităţii elaborării unui *document de dialog*. Am propus să acceptăm punctele de acord propuse de prof. J. Tillard, dar să adăugăm la ele punctele de dezacord, peste care ortodocşii nu pot trece şi pe care romano-catolicii nu se declară gata să le retracteze, sau să le accepte şi să recomanda revenirea la practica tradiţională. Am propus concret:

— Să acceptăm cele propuse de prof. J. Tillard;

— Să acceptăm ca romano-catolicii, dacă doresc, să facă în document declaraţia că au aceeaşi credinţă ca şi ortodocşii şi aşa cum a avut-o Biserica din epoca veche, cu privire la cele trei Taine de iniţiere;

— Să notăm mai departe punctele de divergenţă, asupra cărora ortodocşii îşi menţin opinia că nu pot fi reconciliate prin recunoaşterea simplă a stărilor de fapt actuale, din ambele Biserici, deoarece practicile romano-catolice implică grave consecinţe doctrinare;

— Să recomandăm studierea divergentelor de către comisii de specialişti din ambele Biserici, teologi, istorici, liturgişti, urmînd ca problema să revină pe agenda Comisiei de dialog, înainte de validarea de către cele două Biserici a dialogului.

— Să se continue dialogul, luîndu-se în cercetare alte puncte dintre cele stabilite la Rodos în momentul iniţierii dialogului de către cele două părţi.

S-a arătat şi care anume probleme să fie reţinute ca puncte de divergenţă:

1. Practicarea botezului *ca regulă*, prin stropire, de către romano-catolici;
2. Faptul că la romano-catolici, *ca regulă*, poate oficia botezul şi un diacon;
3. Despărţirea Mirungerii de Botez, şi administrarea Mirungerii la vîrsta adultă;
4. Admiterea la Euharistie, înainte de administrarea Mirungerii, deşi ordinea administrării celor trei Taine n-a fost niciodată şi de către nimeni abrogată.

În timpul discuţiilor, chiar mulţi dintre romano-catolici au manifestat rezerve faţă de practica occidentală actuală, ceea ce se va nota şi în document (cap. 51).

Cele de mai sus au fost cuprinse în documentul final (cap. 49—51). S-a notat însă, aşa cum s-a propus, că toate acestea cer o reflecţie teologică aprofundată şi că, în atenţia celor ce o vor face, să intre şi problema formaţiei spirituale a neofitului, fără a pierde din vedere însă că iluminarea în credinţă vine nu atît prin instrucţie, ci prin Tainele de iniţiere creştină (cap. 52). Acest din urmă capitol a vrut să împace necesitatea pregătirii(cum e pregătirea pentru Confirmare la romano-catolici) cu faptul că o astfel de pregătire nu e absolut necesară (cum e la ortodocşi), dar trebuie să recunoaştem că textul cap. 52 nu suferă de prea multă claritate! E mai degrabă ambiguu şi fără nici un folos. Putea foarte bine lipsi. Sînt mult mai clare cap. 49—51, în care lucrurile se spun limpede şi vor duce la soluţii limpezi, oricît de tîrziu se va întîmpla aceasta.

Ca o posibilitate de soluţie, de reconciliere şi pentru a încheia documentul şi sesiunea de la Bari într-o atmosferă de optimism şi deschidere, deşi mulţi ortodocşi au contestat faptul că divergentele constatate ar putea fi subiectul aplicării unei hotărîri a unui sinod de la Constantinopol din 879—880, subsemnatul am insistat ca hotărîrea acestui Sinod să fie menţionată ca model posibil de unitate, ceea ce cîndva recomandase, la Rodos, şi Mitropolitul Meliton de Calcedon. E vorba în textul acestui sinod de constatarea că în Biserica veche au coexistat practici liturgice diferite de la o Biserică locală la alta, fără ca acestea să constituie motive de despărţire a Bisericilor. Eu am propus doar să se noteze ca în atenţia cercetătorilor să stea şi hotărîrea acestui sinod, şi să se studieze dacă ea poate fi aplicată diferenţelor constatate de noi în Comisia de dialog.

Propunerea a fost reţinută drept ultim capitol la documentul semnat la Bari la 16 iunie 1987, precum urmează: *„Se aminteşte, în sfîrşit, că sinodul de la Constantinopol la care au participat cele două Biserici în 879—880 a stabilit că fiecare scaun să-şi păstreze vechile obiceiuri ale tradiţiei sale. Biserica Romei păstrînd obiceiurile care îi sînt proprii, şi Biserica Constantinopolului pe ale sale, şi de asemenea şi celelalte scaune din Orient* (cf. Mansi, XVII, 489 b)".

Credem că, deşi problemele nu sînt simple, dacă vor fi trecute printr-o cercetare aprofundată, vor ajunge să impună concluzii şi soluţii care să poată apropia cele două părţi în dialog. Există practici diferite care pot coexista. Sinodul menţionat mai sus e limpede în această privinţă. Trebuie văzut numai dacă, în cazul practicilor referitoare la cele trei Taine de iniţiere creştină, diferentele pot intra în categoria celor avute în vedere de sinodul din 879—880, sau implică în afară de simple practici diferite, şi dificultăţi doctrinare, aşa cum susţin ortodocşii deocamdată.

În cursul discuţiilor s-a propus şi aplicarea principiului *economiei* în unele cazuri, dar s-a observat de către ortodocşi că *iconomia* se aplică la persoane, nu la Biserici, ceea ce este exact. În legătură cu practicile diferite care ar fi coexistat în Biserica de dinainte de despărţire, s-a arătat că este adevărată observaţia, ca şi hotărîrea Sinodului de la 879—880, dar trebuie să se mai ţină seama şi de faptul că dacă o vreme au coexistat, a venit o vreme cînd n-au mai putut coexista. Tocmai diferentele, înmulţite prea mult şi pronuntate, au dus la schismă. Comuniunea va putea fi restabilită, în primul rînd, nu prin păstrarea diferentelor care au dus la schismă, ci prin îndreptarea, prin vindecarea lor. Ceasul care nu merge bine trebuie îndreptat!

În ceea ce priveşte diferentele avute în vedere de Sinodul din 879—880 şi hotărîrea de atunci, s-a atras atenţia şi asupra faptului că diferentele de azi nu sînt aceleasi cu cele de atunci, aşa că va trebui să se vadă în ce măsură le putem trata la fel.

Următoarea întîlnire a Comisiei internationale mixte de dialog va avea loc în Finlanda, între 19—27 iunie 1988 la mănăstirea Valamo şi va trata tema *Preoţiei* în credinţa şi viaţa celor două Biserici.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Al patrulea dialog ortodox-luteran din Creta

Dialogul general dintre Ortodoxie şi Luteranism a ajuns la cea de-a patra întrunire, în Creta, între 28.V.—3.VI, anul acesta, în clădirea Academiei Ortodoxe din Conia. Tema întrunirii a fost: *Scriptură şi Tradiţie*, similară cu cea a dialogului bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din R. F. G., ţinut la Goslar.

Cele trei dialoguri generale dintre Ortodoxie şi Luteranism de pînă acum au avut loc în Espo (Finlanda) 1981, Limassol (Cipru) 1983, Allentown (Pensilvania, S. U. A.), 1985 şi cel de-al patrulea în Creta.

Ceea ce formează caracteristica ultimului dialog este ecumenismul geografic, participarea la dialog a reprezentanţilor tuturor patriarhatelor ecumenice: Constantinopol, Ierusalim, Alexandria şi Antiohia, a patriarhatelor Moscovei şi întregii Rusii, Serbiei, României, Bulgariei, Georgiei, a Bisericilor ortodoxe autocefale: Grecia, Cipru, Cehoslovacia, Polonia şi Finlanda.

Din partea luterană au participat un număr de 14 delegaţi din Europa, Asia şi Statele Unite ale Americii.

Ecumenismul geografic se adaugă ecumenismului în timp, pe de o parte prin tematica lui, care evocă viaţa Bisericii creştine primare, trăită în lumina Sfintei Scripturi şi a Sfintei Tradiţii, pe de altă parte, prin faptul că el s-a ţinut în Creta, insulă legată de activitatea Apostolului Pavel, a ucenicului său, episcopul Tit, cu atîtea locuri care amintesc şi ne leagă de viaţa comunităţilor creştine primare, viaţă pe care cretanii de azi o manifestă printr-o trăire religioasă vie.

Şedinţele s-au ţinut pe grupe separate, ortodocşi şi luterani, deosebiţi, şi pe grupe comune. Copreşedinţi au fost: Mitropolitul Emilianos de Silibria, delegat al Patriarhiei de Constantinopol şi Episcop D. Karlheinz Stoll din Schleswig. Secretari: Prof. Dr. Gennadios Limouris şi Prof. Dr. Georg Kretschmar. În şedinţe s-a discutat temeiul prezentat de comitetul restrîns, elaborat în anul 1986 la Geneva. Au fost dezbătute punctele comune, unele convergenţe, altele deosebitoare, în ceea ce priveşte conceptia şi raportul dintre Scriptură şi Tradiţie în învăţătura celor două Biserici. Pe lîngă dezbaterile asupra canonului Sfintei Scripturi, a inspiraţiei, a legăturii dintre Scriptură, Tradiţie şi Biserică, s-a dat o deosebită atenţie Tradiţiei Apostolice, dezvoltării Tradiţiei, autorităţii Sfinţilor Părinţi în continutul Tradiţiei, criteriilor adevăratei Tradiţii şi caracterului ei dinamic.

Partea luterană a ţinut să precizeze că Luther, prin cuvintele: „sola Scriptura", nu a voit să anuleze Tradiţia. El însuşi a folosit în scrierile sale pe Părinţii Bisericii primare. A voit însă să pună un obstacol înnoirilor şi practicilor Bisericii apusene din Evul-Mediu şi astfel a făcut din Biblie criteriul Bisericii, în timp ce apusenii au socotit că numai Biserica, respectiv clerul, are dreptul să citească Sf. Scriptură şi să o explice.

Semnatarul acestor rînduri a spus în cuvîntul său că între Scriptură, Tradiţie şi Biserică este un raport de unitate, complementaritate şi egalitate în contribuţia lor la mîntuirea oamenilor. Ele nu se contrazic şi nu se pot contrazice. Unitatea lor o dă Duhul Sfînt, care lucrează eclesiastic în toate şi susţine dezvoltarea mădularelor Bisericii. Scriptura nu poate fi deasupra Bisericii şi nici în afară de Biserică.

Delegaţii Bisericii Ortodoxe Române — P. S. Episcop Vasile, Prof. V. Ioniţă şi I. Caraza au luat parte activă la discuţii.

Ultima şedinţă a fost consacrată comemorării Sinodului al VII-lea ecumenic, printr-o conferinţă temeinică a Mitropolitului Krisantos din Limasol (Cipru) şi a lui D. I. Kretschmar.

Dezbaterile au fost însoţite de rugăciuni în fiecare zi. Cu ocazia parastasului pentru eroii din timpul căderii Constantinopolului, în numele delegaţiei române, P. S. Vasile a arătat ocrotirea de care s-au bucurat refugiaţii greci în Ţările Române, cultura bizantină aflînd la români un centru de manifestare.

Discutiile celui de al patrulea dialog ortodox luteran s-au încheiat cu o sinteză a hotărîrilor luate în unanimitate, pe care o prezentăm în traducere:

1. În Vechiul şi Noul Testament, revelaţia divină a interventiei mîntuitoare a lui Dumnezeu (oikonomia) desăvîrsită în persoana lui Iisus Hristos, este transmisă lumii prin mijlocirea Duhului Sfînt. Esenţa Evangheliei mîntuirii este tocmai această interventie mîntuitoare a lui Dumnezeu în Duhul Sfînt prin Fiul.

2. Cuvîntul lui Dumnezeu, cunoscut de profeti, ne este dezvăluit desăvîrsit prin întruparea, viaţa, învăţăturile, patimile, răstignirea şi înălţarea lui Iisus Hristos şi prin arătarea Duhului Său în cea de a 50-a zi. Prin toate acestea, Iisus Hristos a oferit pe vecie Trupul şi Sîngele Său pentru mîntuirea noastră şi prezenţa permanentă alături de noi pînă la sfîrsitul veacurilor. De aceea, Evanghelia mîntuirii, a cărei mărturie este Sfînta Scriptură, nu este doar o simplă cuvîntare de la sau despre Dumnezeu, ci Cuvîntul hipostatic al Domnului întrupat. Acest „evanghelion" al lui Iisus Hristos este Sfînta Tradiţie transmisă de Biserică prin Duhul Sfînt pînă la sfîrşitul veacurilor.

3. Sfînta Tradiţie este expresia autentică a revelatiei divine în experienta vie a Bisericii, Trupul Cuvîntului întrupat. Prin tainele şi viaţa sa spirituală, Biserica transmite această Evanghelie a mîntuirii noastre. Credinţa apostolică nu e doar proclamaţie ci este o credinţă întrupată (Evr. 11, 1 cf. „enhypostatos pistis", Maximus Confessor, Quaestiones, 25, p. 90) — în Biserică.

4. Această Evanghelie a mîntuirii este conţinutul Sfintei Tradiţii păstrate şi transmise prin Scriptură, prin vieţile sfinţilor din toate timpurile şi prin tradiţia conciliară a Bisericii.

5. Biserica Ortodoxă şi Luterană au aceeaşi Biblie care conţine Vechiul şi Noul Testament, dar următoarele 10 cărţi au importanţă diferită în Bisericile noastre: Judita, 1 Ezra, 1 Macabei, 2 Macabei, 3 Macabei, Tobit, Eclesiastul, Înţelepciunea lui Solomon, Baruch, Scrisoarea lui Ieremia.

6. Aceeaşi Sfîntă Treime este descoperită în Vechiul şi Noul Testament în întregime, conţinînd promisiunea de mîntuire neconditionată a lui Dumnezeu, iar Noul Testament conţine împlinirea sa în Hristos prin Sfîntul Duh. Ambele Testamente dezvăluie judecata Domnului asupra păcatului dinlăuntrul şi din afara oamenilor şi harul mîntuirii prin Hristos. Criteriul deplinei înţelegeri a Sfintei Scripturi, care este lucrarea Sfîntului Duh în Sfînta Tradiţie, este însuşi Iisus Hristos în viaţa şi învăţăturile Bisericii unice, sfinte, apostolice şi universale.

7. Voinţa Domnului este salvarea tuturor fiinţelor umane. Revelarea lui Dumnezeu, chiar şi aşa cum este conţinută în Scriptură, transcende toate expresiile verbale. De aceea El este ascuns din faţa tuturor fiinţelor şi mai ales a fiinţelor umane păcătoase („palaios anthropos"). Înţelesul său adevărat este revelat doar prin Sfîntul Duh în experienţa vie a mîntuirii, care este împlinită în Biserică prin viaţa creştină, care străluceşte înlăuntrul întregii lumi. Această universală experienţă a mîntuirii este, în Biserică, în acelaşi timp unica expresie autentică a adevăratei înţelegeri a Cuvîntului Domnului.

8. Sfînta Tradiţie, fiind acţiunea permanentă a Sfîntului Duh în Biserică, este exprimată în viata întreagă a Bisericii. Hotărîrile Sinoadelor Ecumenice şi ale sinoadelor locale ale Bisericii, învăţăturile Sfinţilor Părinţi, textele şi ritualurile liturgice sînt expresii deosebit de importante şi autoritare ale acestei acţiuni multiple a Sfîntului Duh. Totuşi, nu fiecare sinod care se pretinde ortodox, nici fiecare învăţătură a scriitorilor eclesiastici şi nici toate ritualurile nu sînt expresii ale Sfintei Tradiţii, dacă nu sînt acceptate de Biserică. Acestea pot fi doar tradiţii omeneşti, lipsite de prezenţa Sfîntului Duh. De aceea, problema criteriilor de determinare a prezenţei Sfintei Tradiţii în tradiţiile bisericeşti este de o mare importanţă şi necesită studiu şi cercetare în continuare.

9. Acele hotărîri bisericeşti care au fost primite de Biserica universală ca expresii adevărate ale scopului Sfintei Scripturi, pot fi considerate criterii autentice ale credinţei şi ale mărturiei Bisericii (cf. Vincenţiu din Lerin, *Commonitorium* 2, 15). Definiţiile doctrinale ale Bisericii, care stau ca mărturie a Sfintei Treimi şi a actului de mîntuire adusă de Dumnezeu în Iisus Hristos prin Sfîntul Duh, sînt principii călăuzitoare ale apărării adevărului de falsitate. Proclamîndu-l, mărturisindu-l şi trăindu-l în Hristos, Biserica comunică misterul revelării lui Dumnezeu. Expresiile doctrinale ale Bisericii se trag din întreaga-i viaţă spirituală şi sînt, în acelaşi timp, modelate de ea. Precum a afirmat Sf. Vasile despre Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie: „... privind credinţa adevărată, ambele au aceeaşi valoare" (Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfînt*, XXVII, 66, p. 32, 188 A).

Într-un alt loc, Sfîntul Vasile a pledat pentru formula doxologică: „he doxa koine Patri kai Hvio", bazîndu-se întîi pe unii dintre părinţi, apoi a continuat:

„Dar pentru noi nu este suficient că aceasta este o tradiţie a părinţilor. Chiar dacă ei au urmărit intenţia (boulema) Scripturilor deoarece au folosit ca principii mărturiile Scripturilor, aşa cum s-a menţionat mai sus". (Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, VII, 16, p. 32, 96).

10. Funcţia Sfintelor Scripturi este să apere autenticitatea experienţei vii a Bisericii în ocrotirea Sfintei Tradiţii, de toate încercările de a falsifica credinţa adevărată (cf. Evr. 4: 12, etc), nu să submineze autoritatea Bisericii, Trupul lui Hristos.

11. În privinţa legăturii dintre Scriptură şi Tradiţie, s-a părut, secole de-a rîndul, că există o adîncă discrepanţă între învăţăturile ortodoxe şi luterane. Dacă acum noi sîntem în stare să dăm declaratia aceasta împreună, teologii luterani tin să afirme că formula luterană „sola Scriptura" a intentionat întotdeauna să se refere la revelarea lui Dumnezeu, la actul de mîntuire adusă de Dumnezeu prin Hristos şi puterea Sfîntului Duh şi astfel la Sfînta Tradiţie a Bisericii, aşa cum s-a expus în acest act, împotriva tradiţiilor omeneşti ce întunecă învăţătura autentică a Bisericii. Referirea la Scriptură este, pentru noi, referirea la Evanghelia mîntuirii, la Hristos şi astfel la Sfînta Tradiţie care este viata Bisericii, pentru a actiona în calitate de criteriu al autenticităţii sale şi a accentua astfel unitatea şi universalitatea Bisericii pentru slăvirea fericită în comun a Sfintei Treimi.

A cincea sesiune plenară a Comisiei Unite este planificată pentru anul 1989. Tema va fi: *Biserica şi Tradiţia*, ca o dezvoltare logică a celor două teme anterioare, cu subtitlurile: Inspiratia, Canonul, Explicarea Sfintei Scripturi şi Autoritatea Bisericii.

În Tradiţie se adîncesc şi se dezvoltă adevărurile Scripturii, precum se dezvoltă mădularele unui copil rămînînd aceleaşi în tot timpul creşterii lui.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Un senat militar român la Viena...

(Continuare din pag a 3-a)

nal că lupta de eliberare începuse şi că trebuia continuată. Venise momentul în care cuvintele profetice ale lui Andrei Mureşanu, din 1848, din al său „Deşteaptă-te Române", puteau deveni în sfîrşit, o realitate: *„Acum, ori niciodată!"*

Venise momentul în care românii despărţiţi de atîta amar de vreme, să se poată îmbrăţişa într-o singură Patrie, sub acelaşi acoperiş.

Venise momentul în care vechea Dacie putea deveni din nou întreagă, respirînd cu ambii plămîni dispuşi de-o parte şi de alta a Carpaţilor care, şi ei, se puteau restaura în funcţia de coloană vertebrală în care fuseseră dintru început, cînd Dacia era *Dacia Felix*.

„Acum ori niciodată!"

Acum, în 1918, aceste cuvinte au devenit o realitate!

Nu voi putea trece în cîteva minute printr-o istorie de 2000 de ani, din care *cea dintîi perioadă* a fost de rezistenţă în calea năvălitorilor care au venit din Asia pînă tîrziu, în sec. IX, cînd au venit ungurii, iar în *cea de-a doua*, la suferinţa dintîi s-au adăugat altele. Istoria le ştie şi le-a consemnat în cartea sa, iar noi românii le păstrăm în adîncul sufletelor şi din ele, ne alcătuim mereu simţirea unităţii, a dănuirii, a continuităţii pe pămîntul nostru de pe care nu ne-a clintit şi nu ne va clinti nimeni şi nimic, niciodată.

Mă voi opri însă, cum v-am spus, cîteva momente, asupra unor evenimente legate de marea Unire de la 1 decembrie 1918, evenimente care s-au petrecut aici, în Viena, şi chiar în casa în care am fost astăzi cu toţi la slujbă, pe Löwelstraße 8. În arhiva Mitropoliei de la Sibiu se păstrează *Protocoalele* acestor evenimente, cu semnătura originală a celui care le-a însemnat, preotul militar Gheorghe Oprean.

Războiul I Mondial îşi trăia ultimele zile. Ei bine, aici, la Viena, *la 31 octombrie 1918*, deci cu o lună înainte de Unire, s-a organizat o *„Adunare a ofiţerilor şi soldaţilor români din Viena, Bucovina, Transilvania şi Ungaria"*. Adunarea s-a ţinut într-o sală a restaurantului Weigel din Drehepark şi a fost convocată de căpitanul Traian Popa, care a şi fost ales Preşedinte, iar preotul militar Gheorghe Oprean a fost ales secretar. A participat un mare număr de ofiţeri şi soldaţi.

Iată doar cîteva nume de ofiţeri: Cpt. Colban, Cpt. Luca, P. Popovici, Dr. Muntean, preotul militar Ilie Hociotă, E. Colbaşi, Traian Trîmbiţoiu, Cornel Raca, I. Munteanu, T. Pahone, V. Biberea, Şt. Bărnuţiu, V. Pop, I. Safta, I. Muţiu, T. Petrac, I. Horodinschi, E. Reus, Traian Colibaba, Octavian Strejac, E. Ilcuş, N. Nilea, I. Togănel, I. Albon, El. Bejan, Gavril Alvirescu, Al. Taniac şi mulţi alţii. Unul din cei prezenţi a spus:

„Noi, ofiţerii şi soldaţii români, în vremurile acestea de prefacere politică a lumii întregi, în urma războiului mondial, cînd toate statele, toate naţiunile îşi încheagă rîndurile, spre înfăptuirea celor mai scumpe idealuri, nutrite de veacuri, simţim că cu o forţă nespus de potenţată palpită şi inimile noastre de adevăraţi români.

Se trezeşte în noi acea conştiinţă naţională care de veacuri a fost încătuşată cu cele mai murdare şi barbare mijloace din partea tiranilor care pînă acum ne-au stăpînit, dar care conştiinţă, acum eliberată, erupe ca un vulcan clocotitor, de puterea focului ce conţine. Această conştiintă naţională ne-a îndemnat pe noi, ofiţerii şi soldaţii români din sus-numitele locuri să ne întrunim într-o Adunare generală, să ne închegăm rîndurile ca să înfruntăm valurile, şi mai vîrtos să ne închegăm rîndurile pentru că toate celelalte naţiuni din fosta monarhie habsburgică s-au declarat deja „naţiuni libere şi independente" şi şi-au compus deja Consiliile lor militare".

În acea zi s-a ales un Senat militar, compus din 11 membri: Cpt. Luca, Cpt. Colban, Dr. Muntean, Dl. Tani, Tr. Trîmbiţoiu, Gavril Alvirescu, Cornel Raca, E. Colbaşi, Dl. Reus, Dr. Sturdza, Dl. Pahone.

Căpitanul Traian Popa a fost însărcinat să-i propună generalului Ion Boeriu să primească Preşedinţia Senatului militar, dar acesta era bolnav şi a trebuit să-şi asume el însuşi preşedinţia. S-au sintetizat hotărîrile în 4 puncte, în esenţă obligînd pe „toţi ofiţerii şi soldaţii români să stea neclintiţi în serviciul cauzei sfinte a naţiunii române" (pct. 1).

S-a cîntat *„Pe-al nostru steag"* şi *„Deşteaptă-te române"*. Alcătuitorul Protocolului scrie la sfîrşit: „Prin farmecul cîntării vedeam luceafărul neamului nostru românesc, înălţîndu-se pe orizontul neamurilor şi ne ziceam: „acum ori niciodată, croieşte-ti altă soartă, la care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani". Protocolul s-a alcătuit a doua zi, la 1 nov. 1918. Poartă această dată, şi semnăturile cpt. Traian Popa, preşedinte, şi pr. Gheorghe Oprean, secretar.

Preotul Gh. Oprean nota după aceea că, mergînd seara acasă, cu trenul, un coleg l-a admonestat că n-a făcut bine primind să fie secretar al Adunării: „Ai grijă că va trebui să iscăleşti multe celea ca secretar şi-apoi cum mai mergi acasă, în Ardeal?".

Aceste cuvinte ne spun că acţiunea românilor din Viena nu era la acea dată nici simplă, nici lipsită de primejdii, deoarece Transilvania mai era încă anexată la Ungaria, din 1867, şi lanţurile nu căzuseră încă. Ele vor cădea abia peste o lună, la 1 decembrie 1918. Cu simţ profetic, pr. Gh. Oprean i-a răspuns colegului: *„Am nădejde că pe cînd voi ajunge acasă, Ardealul nu se va mai chema Ardeal, ci România"*.

Prima şedinţă a Senatului român, ales cu o zi înainte, s-a ţinut la 1 nov. 1918 într-o sală din Meisenberg. Din hotărîrile acestei şedinţe reţinem pe cele mai importante:

1. Soldaţii români se vor supune numai superiorilor militari români;
2. Toţi militarii români vor depune jurămînt pe steagul românesc;
3. Se va trimite o delegaţie la Ministerul de război pentru ca Senatul militar român să fie recunoscut legal, şi să se ceară sprijin pentru organizarea militară română.
4. Să se trimită un delegat la Praga care să-i organizeze în mod analog şi pe românii din regimentele 2 şi 51 de acolo;
5. Să se înfiinţeze un *Birou de informaţii* românesc, care să-i orienteze pe soldaţii români în problema noii organizări militare.

Preotii au trecut imediat la luarea „stante pede" a jurămîntului pe steagul românesc şi pe ascultarea numai de Consiliul Naţional Român. N-a fost uşor. Unora le mai era frică.

Situaţia era încertă, de aceea cei patru preoţi greco-catolici din Regiment „au dispărut din adunarea românească". Preotul Oprean povesteşte că el şi cpt. Băleanu au fost bătuţi de unguri în gara de nord. În localul capelei româneşti din Löwelstrasse 8, locuia atunci preotul ortodox I. Hociotă. Sediul Senatului militar s-a mutat îndată acolo, fiind aceea casă românească din 1907. Preotul Gh. Oprean urma să spună celor ce i-ar fi bănuit de revoluţie, că întrunirile, fiind în capela română, erau „şezători biblice"!

Începînd de la şedinţa a III-a pînă la a VI-a inclusiv, toate şedinţele Senatului armatei române s-au ţinut în localul din Löwelstrasse 8. La 2 noiembrie 1918, deci a treia zi, Ministrul de Război din Viena a recunoscut Senatul militar român ca reprezentant al *Consiliului Naţional Român* din Transilvania. Vestea au adus-o Deputaţii Isopescu Grecul şi Simionovici din Cernăuţi, care au dus tratativele. Regimentul 64 din Viena s-a declarat Regiment românesc, avînd în frunte pe Cpt. Oct. Loichiţa, căruia Senatul militar i-a dat o *Plenipotenţă* de a acţiona în numele românilor. S-a redactat totodată un *Apel către ofiţerii şi soldaţii români*, potrivit căruia toţi românii deveneau soldaţi ai *Comitetului Naţional Român* din Transilvania şi nu aveau voie să se înroleze în vreo armată străină, nici să asculte de străini, nici să depună jurămînt altcuiva. S-au organizat Senate militare locale peste tot pe unde erau soldaţi români, dar sediul *Senatului central* al armatei române a rămas mereu pe Löwelstrasse 8, telefon 4157 Stellse VIII. Doctorul Marius Sturdza a fost numit medic al Regimentului 64, împreună cu dr. Pauliuc, şi apoi dr. Sturdza a fost ales şi membru al Senatului.

Acest dr. Marius Sturdza, rămas la Viena, îi scria prin 1925, Patriarhului Miron Cristea, cerîndu-i ajutorul pentru reorganizarea capelei române ortodoxe din Löwelstrasse 8, care, probabil, rămăsese fără preot. Scrisoarea va fi publicată într-un volum al subsemnatului, care e deja tipărit la Sibiu şi va apărea în curînd.

În şedinţa a VI-a a Senatului militar român s-a hotărît şi înfiinţarea unei *Foi a soldaţilor români*, condusă de Lt. Avel Oprişa.

La 7 noiembrie 1918, cei din Viena primesc veşti că românii din regimentele din Praga s-au organizat şi ei într-un Senat militar român şi s-au pus sub autoritatea Senatului central din Viena. Declaraţia lor e semnată de Lt. Zeno de Herbay şi Dr. D. Simion (Protocolul şedinţei a VI-a).

N-au lipsit, cum era şi de aşteptat, nici încercările maghiare de a-i menţine pe români sub dominaţia maghiară, într-o ultimă încercare disperată şi iraţională, forţîndu-i pe unde puteau, să depună jurămînt steagului maghiar, sub ameninţări. Senatul militar din Viena a protestat, întărindu-şi ordinele date românilor, de a rămîne supuşi exclusiv Consiliului Naţional Român (Şedinţa a VI-a). Viena i-a sprijinit.

Şedinţa a VII-a, ţinută în localul ministerului de Război din Viena, ceea ce denotă o consolidare a poziţiei Senatului, a fost prezidată de generalul Ion Boeriu, Cpt. Popa, fost preşedinte şi foarte energic, devenind vice-preşedinte. Apar acum nume noi: Col. Moga, protopop militar Serafim, Cpt. Bălean, Cpt. Vancea, Cpt. Pop ş. a.

În şedinţa a XI-a, ţinută la 27 noiembrie 1918 în mare grabă, sub presiunea evenimentelor, într-o sală din Atlashol, la orele 4 d. m., în aplauze foarte mari, s-a hotărît dizolvarea Senatului militar român, pentru ca toţi militarii să poată pleca în Transilvania, spre a se pune la dispoziţia *Consiliului Naţional Român*. În Transilvania clocotul sufletelor precipita deznodămîntul, care nu mai putea fi amînat: unirea!

„Nu mă îndoiesc, a spus la repezeală unul din organizatorii Senatului, că soldaţii români se vor pune fără preget la dispoziţia Consiliului Naţionol Român din Transilvania spre ajungerea idealului nostru sfînt pentru care moşii şi strămoşii noştri atîta au vorbit şi au suferit. Consiliul Naţional Român în împrejurările de faţă cînd în Ardeal numai poporul românesc e în stare să ţină ordinea, roagă pe toţi ofiţerii ca, fără amînare, să plece acasă, cu atît mai vîrtos, că scopul acestui *Senat* militar e împlinit deja întru toate, acum datoria chemîndu-ne acasă".

În Viena a rămas doar o secţie militară ataşată Ambasadei Române, prezidată de Isopescu Grecul, din Bucovina.

Tot atunci s-a anunţat că la 1 decembrie 1918 va fi organizată Adunarea generală naţională a întregului popor românesc din Transilvania *„care îşi va stabili dorinţele sale"!*

Această ultimă şedinţă a fost prezidată tot de generalul Ion Boeriu, care a şi plecat imediat din Viena în Transilvania, nemaiapucînd să semneze nici măcar procesul verbal, care e semnat doar de secretarul preot Gheorghe Oprean, care va fi plecat după ce a terminat de scris cele hotărîte.

A urmat *Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918*, exemplu de vitalitate, de solidaritate, de unitate de gînd şi simţire românească. Transilvania e, de atunci, prin voinţa sa, de-a pururi românească.

Viena a avut în acele zile, în 1918, înţelepciunea de a îngădui militarilor români să se organizeze aici şi să dea un sprijin important *Comitetului Naţional Român* din Transilvania.

Trebuie să amintim aici că, deşi încorporată, în contextul împrejurărilor istorice de atunci, în Imperiul Austriac, Transilvania a fost, potrivit uzantelor epocii, întotdeauna *Principat independent*, cu autoadministrare şi autonomie atît în cele politice precum şi în cele bisericeşti. Andrei Şaguna, mitropolitul Transilvaniei, a primit de aici, din Viena, cu care a avut cele mai bune relaţii dreptul de a reînfiinţa în 1864 Mitropolia Transilvaniei, de a înfiinţa Congresul ei bisericesc şi de a da Bisericii Statutul organic şagunian care, jumătate de secol, pînă la unire, va juca un rol de guvern, de parlament şi de constituţie românească, în condiţiile anexării ilegale a Transilvaniei la Ungaria, între 1867—1918, singurii 51 de ani cînd Transilvania a fost oficial anexată, samavolnic, la Ungaria!

Am vrut, domnilor şi doamnelor, să evoc acest episod în faţa dvs., cu emoţie, pentru că el este pe cît de necunoscut multora, pe atît de important pentru istoria românilor din Transilvania şi pentru a sublinia rolul românilor din Viena în lupta de eliberare a Transilvaniei, în ceasul decisiv al acestei lupte, în 1918.

Să ne amintim cu recunoştinţă de acele vremuri, de acei oameni, eroi români, de autorităţile şi cetăţenii Vienei, care au înţeles comandamentele vremii şi le-au răspuns românilor cu curaj, făcînd dreptate istorică celor ce o aveau şi o cereau.

Fie amintirea lor veşnică şi recunoştinţa noastră fără margini.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Mănăstirea „Izvorul Miron" Românești la a 75-a aniversare (1912—1987)

Banatul este cel de-al doilea ţinut românesc, după Dobrogea, în care a apărut şi s-a desfăşurat, încă în vechime, o prodigioasă viaţă monahală. Se presupune că începînd din secolele VII—IX se nevoiau sihaştri în munţii regiunii iar pravila lor urma întocmai rînduielile duhovniceşti din Bizanţ. Aşezări mănăstireşti bănăţene sînt atestate documentar în secolul X, ca Mînăstirea „Sfîntul Ioan Botezătorul" din Morisena (Cenad). De-a lungul Evului Mediu, viaţa monastică a continuat în Banat neîntrerupt, părinţii de pe aceste locuri avînd strînse legături cu călugării macedo-români din chinoviile aflate în sudul Serbiei iar mai tîrziu cu aceia din Sf. Munte Athos. Între sihăstriile bănăţene pot fi enumerate *Mrăcunea, Călugăra, Vărădia, Ilidia, Săraca, Partoş*... În secolul XVIII s-a abătut însă asupra schiturilor şi mănăstirilor din Transilvania şi Banat urgia imperialilor austrieci cu consecinţele sale atît de crude, nefaste şi dureroase. Cu toate suferinţele — duse nu o dată pînă la mucenicie — călugării, preoţii şi masa credincioşilor şi-au păstrat dreapta şi strămoşeasca părtăşie cu Biserica lor răsăriteană.

Pe pămîntul Banatului, atît de încercat, a apărut în secolul nostru o nouă vatră mănăstirească. Ctitorul ei este însuşi Miron Cristea — primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Pe cînd a luat iniţiativa ctitoricească — cu prilejul unei vizite canonice, în anul 1911, în zona comunei Curtea — era episcop de Caransebeş. Format în duhul şagunian al faptei şi păstorind în ultimii ani de vremelnică şi nedreaptă stăpînire străină, marele ierarh s-a gîndit la zidirea unui aşezămînt monastic ortodox în eparhie, urmînd să întărească afirmarea spirituală şi naţională a compatrioţilor săi.

Ierom. *Olivian Bindiu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Marile bătălii de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, purtate de armata română în vara anului 1917

În vara aceasta se împlinesc 70 de ani de la marile bătălii de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, purtate de armata română în iulie—august 1917, eveniment de însemnătate deosebită în viaţa şi destinele poporului, în lupta sa pentru libertate şi desăvîrşirea unităţii naţionale.

Pregătit cu mult timp înainte de cele două blocuri militare: Tripla Alianţă şi Tripla Înţelegere, în scopul reîmpărţirii lumii prin forţă, primul război mondial, care a avut un caracter imperialist, a izbucnit la 28 iulie 1914, prin atacarea Serbiei de către Austro-Ungaria. Pretextul războiului a fost atentatul de la Sarajevo, cînd a fost ucis prinţul moştenitor al Austro-Ungariei — Francisc Ferdinand. La scurt timp după aceasta s-au antrenat la acest conflict şi celelalte mari puteri imperialiste: la 1 august — Germania declară război Rusiei, iar la 3 august — Franţei; la 4 august, Anglia declară război Puterilor Centrale. Treptat războiul a devenit mondial, atrăgînd în orbita sa 34 de ţări, cu o populaţie de peste un miliard şi jumătate de oameni. În timpul celor 52 de luni, cît a durat războiul, au fost mobilizaţi cca 75 milioane de oameni, din care au căzut peste 37 milioane, şi anume: peste 17 milioane morţi şi 20 milioane răniţi; la care se adaugă alte victime: 13 milioane de civili morţi, 10 milioane de refugiaţi, 9 milioane de orfani şi 5 milioane de văduve de război.

•

La izbucnirea conflagraţiei mondiale imperialiste, România, aflată la interferenţa unor puternice interese ale marilor puteri, a fost nevoită să ţină seama de complexitatea împrejurărilor şi, în funcţie de acestea, să acţioneze în direcţia asigurării independenţei, suveranităţii şi integrităţii sale, după cum şi în direcţia înfăptuirii aspiraţiei de veacuri a poporului român, desăvîrşirea unităţii naţionale. De aceea, izbucnirea primului război mondial a stîrnit în rîndul opiniei publice româneşti, pe lîngă teamă, şi multă speranţă, întrucît conflictul între marile puteri putea crea o conjunctură politică favorabilă realizării aspiraţiilor naţionale.

Consiliul de coroană de la Sinaia din august 1914, convocat pentru a decide poziţia României faţă de conflictul militar, a hotărît declararea neutralităţii ţării.

După doi ani de neutralitate, timp în care România a purtat tratative cu ambele tabere aflate în luptă, pentru apărarea intereselor naţionale, în vara anului 1916, cînd situaţia pe fronturile de luptă a intrat în impas, fiecare tabără avînd nevoie de noi resurse umane şi materiale pentru a obţine victoria, ţara noastră s-a văzut nevoită să intre în război.

Pentru a atrage România de partea sa, Germania mergea pînă la ameninţarea cu ocuparea militară a ţării, în timp ce ţările Antantei cereau în mod ultimativ, „acum ori niciodată", ca România să li se alăture. Concomitent între Rusia, Austro-Ungaria şi Germania se purtau tratative în vederea încheierii unei păci separate, al cărei preţ urmau să fie teritoriile unor popoare europene, între care şi cele româneşti, iar statul român să fie redus la o suprafaţă mică în zona Buzău — Rîmnicu Sărat.

În faţa presiunilor diplomatice şi ameninţărilor militare exercitate de cele două tabere în luptă, în vara anului 1916, România, după o temeinică adjudecare a situaţiei, acceptă intrarea în război alături de statele Antantei. În tratatul de alianţă încheiat la 4 august 1916 între Rusia, Franţa, Anglia şi Italia pe de o parte şi România, pe de altă parte, se arăta că primele recunosc dreptul legitim al României asupra teritoriilor din monarhia austro-ungară locuite de români — Transilvania, Banat şi Bucovina — iar ţara noastră se angaja să declare război Austro-Ungariei. Iar prin Convenţia militară, semnată în aceeaşi zi, Rusia se obliga „să acţioneze deosebit de energic pe tot frontul austriac; să trimită în Dobrogea două divizii de infanterie şi o divizie de cavalerie, pentru a coopera cu armata română" împotriva forţelor inamice; aliaţii se angajau să declanşeze ofensiva cu armatele franco-engleze de la Salonic, să procure României muniţii şi materiale de război în cantitate de minimum 300 tone pe zi, şi multe altele.

Prin semnarea tratatului politic şi militar, marile puteri ale Antantei recunoşteau României pentru prima dată formal şi din punct de vedere juridic dezideratele ei naţionale şi îi promiteau asigurarea sprijinului lor pentru realizarea dorinţelor sale legitime.

În Consiliul de coroană ţinut la 14 august 1916, primul ministru al ţării, Ion I. C. Brătianu, explicînd poziţia guvernului său şi cauzele care au determinat intrarea României în război, spunea: „Avînd drept ideal unitatea naţională, sîntem datori să urmărim realizarea lui, căci cine ştie dacă, în decursul veacurilor, vom mai găsi un prilej atît de prielnic ca cel de azi. Iată de ce nu putem să mergem decît alături de aliaţi (Antantă n. n.) şi contra Puterilor Centrale. Fără îndoială — continua el — cred că din acest război vom ieşi învingători, dar se poate să fim şi învinşi. În viaţa naţiunilor sînt afirmări de drepturi care cîntăresc mai mult decît izbînzi trecătoare şi sînt gesturi de abdicare, de dezertare morală, care compromit viitorul lor pentru veacuri de-a rîndul. Într-o atare situaţie e astăzi românismul. De aceea, chiar de ar fi să fim bătuţi, prin faptul că patru din cele mai mari puteri ale lumii au recunoscut temeinicia revendicărilor noastre naţionale şi au consfinţit printr-un act solemn hotarele etnice ale românilor de peste Carpaţi, cauza românismului va face un pas înainte mai mare şi mai însemnat decît oricînd. Şi dacă nu azi, mîine vom culege roadele acestor jertfe şi acestor afirmări de drepturi".

Deşi ţara noastră s-a alăturat marilor puteri ale Antantei, care purtau un război imperialist, „poporul român — arăta domnul NICOLAE CEAUŞESCU — nu a participat la acest război călăuzit de intenţii de cotropire şi anexiune teritorială", ci din dorinţa de a-şi desăvîrşi unitatea naţională.

În virtutea înţelegerii cu Antanta, la 14 august 1916, România a declarat război Austro-Ungariei, arătînd că poziţia sa era determinată de eliberarea românilor ardeleni de sub dominaţia străină şi desăvîrşirea statului naţional.

Trecerea Carpaţilor de către armatele române în noaptea de 14/15 august şi lupta pentru dezrobirea fraţilor subjugaţi au fost primite cu mare bucurie de românii de pe ambele versante ale Carpaţilor.

În acţiunile sale, armata a fost puternic sprijinită de populaţia românească. După atestările documentare de epocă, mii şi mii de tineri transilvăneni s-au înrolat în unităţile româneşti, în timp ce alte mii au dat informaţii despre inamic şi au călăuzit militarii români pe căi ascunse, în urmărirea adversarului.

În scurt timp, armatele române au înfrînt unităţile austro-ungare din zona Braşov, Făgăraş, Sfîntu Gheorghe ajungînd pînă lîngă Sibiu şi Sighişoara. Dar slaba înzestrare tehnică a armatei române şi neîndeplinirea obligaţiilor asumate de statele Antantei faţă de România prin tratatul şi convenţia militară au permis trupelor austro-ungare şi germane să treacă la o contraofensivă puternică pe frontul din Transilvania, silind armata română — cu tot eroismul şi bărbăţia ostaşilor — să se retragă, prin lupte grele, şi să cedeze Oltenia, Muntenia şi Dobrogea. Astfel se încheie campania din 1916, în care armata noastră a pierdut cca 250.000 de oameni, morţi, răniţi, dispăruţi.

Iarna şi primăvara anului 1917, cînd armata, guvernul şi autorităţile erau retrase în Moldova, au fost deosebit de grele. Pe lîngă dificultăţile legate de reorganizarea, înzestrarea şi instruirea armatei, cele privitoare la aprovizionarea cu alimente, combustibil şi alte articole de strictă necesitate pentru populaţia concentrată în mare număr pe teritoriul Moldovei, s-au adăugat tifosul exantematic şi febra recurentă, care au provocat nenumărate victime în rîndurile armatei şi locuitorilor.

Dar poporul român, încrezător în viitorul său şi dornic să înfăptuiască idealul naţional, a reuşit să depăşească toate aceste greutăţi şi vicisitudini. În vara anului 1917, în cadrul planului general de ofensivă al Antantei, armata română, refăcută şi înzestrată cu aportul tehnic şi militar al Franţei şi Angliei, a pornit de pe frontul din Moldova, împreună cu armatele ruse, o contraofensivă puternică, menită să împiedice încercarea comandamentului armatei germane de a sparge frontul româno-rus, de a ocupa întreaga Moldovă, a scoate România din război şi de a-şi croi drum spre Ucraina.

Au rămas înscrise cu litere de aur în istorie, deviza ostaşilor români „Pe aici nu se trece!" şi faptele de arme ale acestora, săvîrşite în bătăliile de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz. În lupta cu neîndurătorul duşman — care adesea a folosit substanţele toxice (gaze asfixiante şi lacrimogene) — au căzut eroic peste 800.000 de ostaşi români morţi, răniţi şi dispăruţi, dintre care numai la Mărăşeşti — 27.410 oameni. Din rîndurile acestora au făcut parte generalii Ion Dragalina şi David Praporgescu, căpitanul Grigore Ignat, sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu, Caporal grenadier Constantin Muşat.

Victoriile de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz au reprezentat o contribuţie de mare preţ şi un moment hotărîtor în lupta pentru eliberarea de sub ocupaţia străină şi înfăptuirea unirii într-un singur stat, a tuturor românilor.

Cu prilejul aniversării a 70 de ani de la marile bătălii ce au avut loc în vara lui 1917, aducem un cald şi binemeritat omagiu tuturor acelora care au luptat şi s-au jertfit pe cîmpul de luptă, pentru libertatea şi unitatea poporului român.

Prof. *Petru I. Dan*

Omagiu unui erudit biblicist și eminent dascăl de Teologie

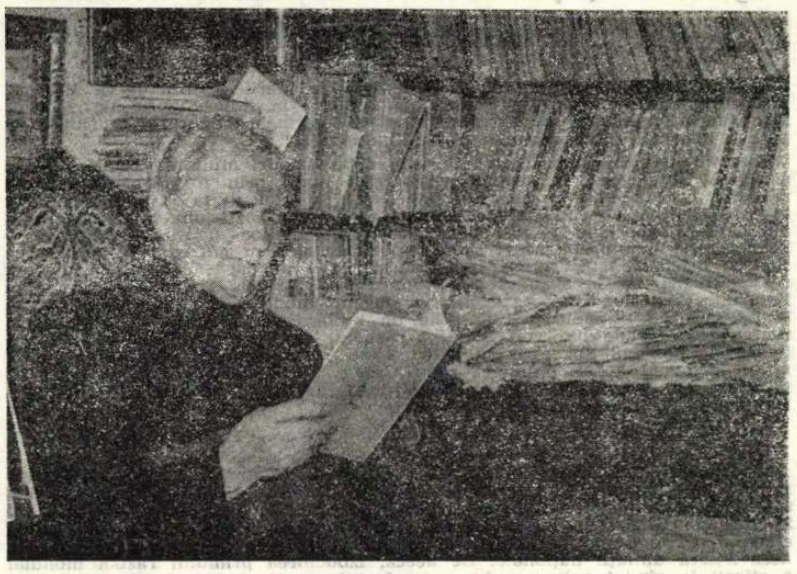

Învățămîntul teologic universitar din țara noastră se bucură de un binemeritat prestigiu și aceasta datorită dascălilor iluștri care s-au perindat neîncetat la catedre.

Am putea spune că sîntem beneficiarii unei situații de excepție nu numai în sînul Ortodoxiei ecumenice ci și în lumea creștină, în general, prin tradiția, care s-a încetățenit la noi și care s-a dovedit extrem de importantă, de a avea cadre didactice hirotonite, ceea ce a permis desfășurarea unei activități didactice de înalt nivel academic concomitent cu asigurarea unei ambianțe duhovnicești propice formării viitorilor preoți.

Între chipurile alese de dascăli care s-au remarcat, la Sibiu, prin prestanță deosebită la catedră și pilduitoare ținută preoțească, se numără părintele profesor dr. Nicolae Neaga, care împlinește în această lună venerabila vîrstă de 85 de ani.

La acest moment aniversar din viața Prea Cuceriniei Sale participă cu însuflețire întreaga noastră Biserică, întrucît slujitorii altarului pe care i-a format în îndelungata sa activitate la catedră sînt răspîndiți pe tot întinsul plaiurilor românești, iar unii își fac cu cinste datoria și în sînul comunităților ortodoxe românești de peste hotare.

Toți aceștia îndreaptă spre dascălul și părintele lor duhovnicesc alese sentimente de dragoste filială, adînc respect și profundă recunoștință.

Fiu al plaiurilor transilvănene, părintele profesor Nicolae Neaga a văzut lumina zilei la data de 26 iulie 1902, în satul Răhău, din jud. Alba, fiind al cincilea copil din cei unsprezece copii cu cîți a fost binecuvîntată familia vrednicilor săi părinți Ioan și Ana. Cu emoție în glas povestește adesea părintele Neaga despre mama sa pe care n-a văzut-o niciodată mîncînd la masă așezată pe scaun ci numai în picioare, servindu-i pe cei unsprezece copii ai săi, care abia dacă își găseau ei loc să-și apropie scaunul de masă.

Răhăul, locul de baștină al părintelui Neaga este o străveche așezare românească în perimetrul căreia s-au conservat însemnate urme arheologice de proveniență dacică și romană. Așezat la poarta Bălgradului istoricelor noastre împliniri naționale, satul Răhău a fost martor direct al unor glorioase evenimente precum intrarea marelui voievod unificator de țară — Mihai Viteazul — în cetatea de scaun a Transilvaniei și de asemenea, pecetluirea pe veci a actului unității noastre naționale, la 1 Decembrie 1918.

Cînd s-a înfăptuit acest măreț deziderat al națiunii noastre, părintele profesor Neaga avea 16 ani. În sufletul tînărului de atunci, care tocmai se pregătea să-și facă un rost în viață, evenimentul s-a înscris ca un moment epocal, dătător de bune speranțe pentru el și toți ai neamului său înrobiți atîta amar de vreme la ei acasă.

Pregătirea școlară a început-o părintele Neaga la școala confesională din satul natal, unde va frecventa numai primele două clase primare. Din dorința de a deprinde fiul lor o limbă străină, părinții l-au înscris din clasa a treia la școala germană din Sebeș. Aici a terminat opt clase, răstimp în care s-a inițiat în tainele limbii germane și nu mai puțin ale celei latine.

Liceul îl începe în orașul Békés, din Ungaria, de unde va trece îndată după 1 Decembrie 1918 la liceul „Andrei Șaguna" din Brașov. Aici va termina însă numai clasa a V-a de liceu, deoarece înființîndu-se la Orăștie, ca de altfel în toate centrele de județ din Ardealul unit cu țara, un liceu românesc, revine pe plaiurile natale și termină studiile liceale în acest oraș.

Sufletul său de tînăr studios a fost profund marcat de elanul cu care profesorii de la liceul *„Aurel Vlaicu"* din Orăștie se străduiau să-i formeze pe viitorii intelectuali români de care țara avea atîta nevoie.

În 1922 se înscrie la facultatea de Teologie din Cernăuți. Aici și la alte trei facultăți din oraș (litere, filozofie, drept și științe) activau personalități de frunte ale culturii noastre românești precum: profesorii Nicolae Cotos, Vasile Loichița, Vasile Tarnavschi și Vasile Gheorghiu, precum și academicienii Ioan Nistor și Romnul Cândea, filologii Radu Sbierea și Vasile Grecu, orientalistul I. Isopescu, care a tradus în românește „Coranul" etc.

După ce își ia licența în Teologie, în 1926, mitropolitul de pioasă memorie Nicolae Bălan, preocupat de pregătirea și selectarea pentru Academia Teologică „Andreiană" a unui corp profesoral bine pus la punct sub raport profesional, îl trimite pe proaspătul licențiat să-și perfecționeze studiile la facultatea de Teologie ortodoxă din Atena. Aici va audia pe parcursul anilor 1926—1927 cursuri de Introducere în Vechiul și Noul Testament, lb. ebraică, Dogmatică și Apologetică predate de profesorii: I. P. Bratiotsis, I. Ioanides, I. Diovuniotis, Gr. Papamihail și Hristu Andrutsos.

În scopul lărgirii sferei de pregătire teologică, același mitropolit al Ardealului îi acordă o nouă bursă de studii, de această dată în Franța. Astfel are ocazia să frecventeze la facultatea de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg cursuri de Vechiul și Noul Testament, Istorie Universală, Bizantinologie, Ebraică, Asiro-Babiloneană și Siriacă la profesorii L. Dennefeld, I. Colon, I. Aman, I. Causse, D. Jäger, Pierre Dib, Charles Diehl și C. L. Fillion, iar la Lyon la catolicii Podeschard, Lagrange și Condamin.

Vacantîndu-se catedra de Vechiul Testament și Lb. Ebraică de la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, în urma pensionării profesorului Aurel Crăciunescu, mitropolitul Bălan îl cheamă pe tînărul teolog Nicolae Neaga să revină în țară și la 1 septembrie 1928 îl numește profesor suplinitor la catedra amintită. După patru ani de activitate intensă este numit profesor titular provizoriu, iar după ce își ia doctoratul la Cernăuți, în 1933, este validat ca *profesor titular definitiv*.

Între 1 noiembrie 1946 și 7 octombrie 1952 a îndeplinit și funcția de rector al Academiei, iar mai apoi al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

A desfășurat la catedră o activitate pe cît de îndelungată (s-a pensionat la 1 ianuarie 1973, pe cînd împlinea 45 de ani de profesorat) tot pe atît de bogată și prestigioasă.

S-a dăruit cu toată ființa misiunii de educator al multor generații de slujitori ai altarelor. Prin măiestria cu care a știut să-și redacteze și apoi să expună prelegerile a făcut ca Vechiul Testament să devină o disciplină îndrăgită. Părintele profesor Neaga n-a uitat nici o clipă faptul că Vechiul Testament este un preambul al Noului Testament, adică prima parte a Scripturii, care se îmbină armonios cu cea de a doua. De aceea a pus un accent deosebit pe profețiile mesianice, care constituie legătura firească dintre cele două Testamente.

Bun cunoscător al limbilor Ebraică, Greacă și Latină, părintele profesor Neaga s-a impus ca un erudit și profund interpret al Sf. Scripturi. Cuvîntul său a fost încărcat întotdeauna cu autoritate academică întrucît cel care l-a rostit era un adînc trăitor al învățăturilor pe care le împărtășea altora și totodată beneficiarul unei temeinice pregătiri teologice.

Concomitent cu activitatea didactică, părintele profesor Nicolae Neaga s-a dăruit cu zel și muncii de cercetare, înzestrînd cu însemnate lucrări, articole și recenzii domeniul Studiilor biblice.

Dintre lucrările sale mai importante amintim:

— Profeții mesianice în Vechiul Testament, Sibiu, 1929, 92 p.

— Plîngerile lui Ieremia și critica mai nouă, Sibiu, 1930, 48 p.

— Contribuții la lămurirea textelor mesianice din cartea Facerii, Sibiu, 1930, 31 p.

— Cîntarea Cîntărilor — Scurte note explicative, Sibiu, 1931, 50 p.

— Profetul Daniel despre Hristos, Sibiu, 1933, 32 p.

— Vechiul Testament în gîndirea românească, Sibiu, 1938, 20 p.

— „N-am venit să stric Legea . . .". Considerații generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament, Sibiu, 1940, VIII+274 p.

— Ecclesiastul. Scurte note explicative, Sibiu, 1941, 88 p.

— Hristos în Vechiul Testament. Însemnări pe marginea textelor mesianice, Sibiu, 1944, 149 p.

— Facerea. Text și scurte note explicative, Sibiu, 1945, 255 p.

— Cartea profetului Obadia. Introducere, text și comentar, Sibiu, 1948, 18 p.

Este coautor al „Studiului Vechiului Testament" — manual pentru institutele teologice, apărut în 1955 și reeditat în 1986 și, de asemenea, coautor al celor două volume masive de traduceri din Opera exegetică a lui Origen, apărute recent în colecția „Părinți și Scriitori bisericești".

Numărul articolelor, studiilor, recenziilor și al altor însemnări pe care le-a publicat este impresionant. Tematica abordată a îmbrățișat toate domeniile Vechiului Testament: Istoria și Arheologia biblică, Introducerea în Vechiul Testament, Exegeza și Teologia biblică.

Prin faptul că a fost hirotonit în 1930, calitatea de dascăl a fost dublată în persoana părintelui profesor N. Neaga de aceea de preot, liturghisitor și predicator de înalt prestigiu.

S-a făcut remarcat, printr-o prezență activă, și pe plan social-cultural și administrativ. Astfel, a fost membru în Comitetul despărțămîntului județean al Astrei pentru Sibiu, apoi membru al mai multor comitete de luptă pentru pace și de asemenea membru în Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

A sprijinit prin participare, comunicări și conferințe activitatea Asociației de Studii Orientale din țara noastră.

A luat parte la congrese și conferințe internaționale.

Pentru prodigioasa sa activitate pe plan didactic, cultural și social i s-au conferit distincții din partea conducerii Bisericii și a statului.

Este desigur dificil să cuprinzi într-o scurtă prezentare fie și numai cele mai semnificative momente ale vieții și activității unei personalități de talia aceleia a părintelui profesor dr. Nicolae Neaga.

De altfel ne este dată cinstea să vorbim despre un om plin de vigoare, care deși a atins frumoasa vîrstă de 85 de ani urmează neabătut aceeași cale a muncii stăruitoare de care nu s-a îndepărtat niciodată și care l-a ajutat să rămînă sănătos și în putere.

Generațiile de preoți pe care le-a pregătit și noi care ne-am bucurat de sprijinul și părintească sa îndrumare îi prezentăm, la acest însemnat popas al vieții, respectuoasa noastră urare de sănătate și rodnică activitate, în folosul Bisericii și al patriei noastre străbune.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Arhid. prof. Dr. Orest Bucevschi — nonagenar

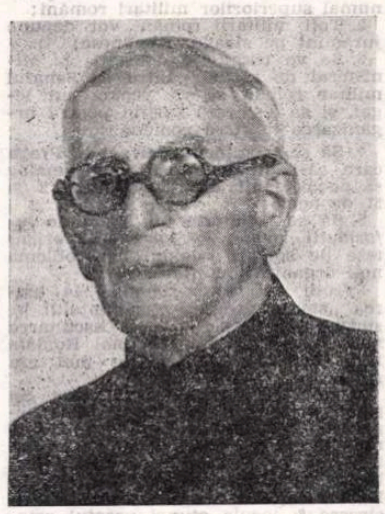

Profesorul Dr. Orest Bucevschi împlinește, în acest an, venerabila vîrstă de 90 de ani. Se cuvine ca, din acest prilej, să-i aducem omagiul gratitudinii noastre, cu osebire cei ce ne-am împărtășit din bogăția culturii sale teologice. Figura lui de dascăl erudit și modest — în același timp — stăruie în mintea noastră a foștilor săi învățăcei, îndatorîndu-ne s-o înfățișăm și celor ce n-au avut norocul să-i cunoască munca rodnică de la catedră.

Este bucovinean de origine. A văzut lumina zilei la data de 14 iulie 1897, în comuna Păltinoasa, județul Suceava, din părinții Samuil și Lucreția. Tatăl său a fost învățător și director al Școlii primare din Păltinoasa. Tînărul Orest a urmat Școala primară în comuna natală, iar cursurile liceale la „Liceul de stat" din Cîmpulung Moldovenesc, fiind premiantul întîi în toate clasele. După isprăvirea liceului, a întrerupt studiile (1916—1918), din cauza războiului, apoi s-a înscris la Facultatea de Teologie și la Facultatea de litere și filosofie din Cernăuți, ale căror cursuri le-a urmat paralel. În anul 1923, a obținut titlul de „doctor în teologie", iar în anul 1924, licența în litere, cu specialitatea principală, limbile clasice: greaca și latina.

Ca student, a excelat prin prestanța, la timp și strălucit, a examenelor regulamentare.

Activitatea didactică și-a început-o ca profesor de limbi clasice la un liceu din Cernăuți (1923—24). Cu data de 1 septembrie 1924, a fost numit, prin concurs, profesor la Academia Teologică din Cluj, la catedra de Teologie Dogmatică și Sectologie. În activitatea didactică desfășurată în cadrul școlii teologice de la Cluj, s-a remarcat ca un profesor profund, documentat și fecund. Prin felul cum aborda subiectele lecțiilor — în orele de curs — sprijinindu-se și pe informații bibliografice noi, contribuie la lărgirea orizontului teologic al studenților săi. Își îmbunătățea cursurile de la an la an, citind din literatura de specialitate a vremii și recomandînd studenților consultarea revistelor teologice și a lucrărilor de Teologie sistematică din țară și din străinătate. Era prezent și în publicistica vremii cu numeroase articole și studii de specialitate, îndeosebi din Sectologie, temeinic lucrate, ele prezentînd interes și astăzi. Dispunea de un fel de subtilitate teologică, grație căreia pătrundea în miezul problemelor și desprindea sensul lor autentic. Dovedea o adevărată aderență pasională pentru probleme dogmatice . . . A îndeplinit și funcția de decan în anul academic 1927—28. A fost redactor la „Renașterea", organul oficial al Eparhiei Clujului (1927—28) . . . Rar își ieșea din fire, spre a dojeni pe studenți. Totuși, uneori o făcea, fără vociferări, în cuvinte puține, dar grele și de efect.

Pe data de 1 octombrie 1937, a fost trecut, tot prin concurs, la Facultatea de Teologie din Cernăuți, la catedra de Teologie morală. De aici, a trecut cu facultatea la Suceava, iar în anul 1948, a fost încadrat la Institutul Teologic Universitar din București, în cadrul căruia a activat, tot la catedra de Teologie morală, pînă în anul 1962, cînd s-a pensionat.

Arhidiaconul profesor O. Bucevschi a slujit învățămîntul teologic 38 de ani, pregătind temeinic tot atîtea promoții de studenți, viitori slujitori ai Bisericii strămoșești. În această îndelungată muncă de dascăl luminat, profesorul O. Bucevschi și-a cîștigat merite excepționale. Întîi, ca profesor de Dogmatică și Sectologie, la Academia Teologică din Cluj, a excelat prin felul cum a știut să apropie învățătura dreptei credințe de sufletul studenților săi. Cere multă iscusință pedagogică această disciplină teologică din compartimentul Teologiei sistematice. Profesorul O. Bucevschi o avea ca nimeni altul și noi, foștii lui studenți, îi sîntem recunoscători că ne-a familiarizat cu articolele crezului nostru creștin și ne-a dat cheia de pătrundere a sensului lor adevărat. În al doilea rînd, cu aceeași competență științifică și pedagogică, a elaborat și predat cursurile le Teologie morală, remarcîndu-se și aici prin limpezime și stringență logică. Părăsind metoda scolastică, cu schemele ei rigide și aride, a pus la dispoziția studenților cursuri substanțiale, în spirit eminamente ortodox.

Activitatea profesorului nostru s-a extins — de-a lungul anilor — și dincolo de catedră. A fost prezent cu conferințe la diferite cursuri și întruniri preotești, precum și în publicistica teologică. Sub semnătura lui au apărut o serie de studii, articole, recenzii și însemnări, toate de cuprins bogat. A publicat aproximativ 145 studii și articole, 320 de recenzii la cărți teologice românești, dar mai ales germane, el fiind cunoscător excelent al limbii germane. Sînt de menționat acele „Stiri ecumenice", apărute în revistele: „Mitropolia Moldovei și Sucevei", „Mitropolia Olteniei" și „Glasul Bisericii". Prodigioasa activitate a dascălului nostru este consemnată amănunțit în revista „Studii Teologice", nr. 5—8/1977, cu indicarea publicației în care au fost publicate toate studiile și articolele lui.

La venerabila vîrstă de 90 de ani, profesorul O. Bucevschi își păstrează prospețimea intelectuală; lucrează și astăzi, onorînd cu scrisul său publicațiile centrale bisericești. L-am revăzut nu demult, cu aceeași figură senină și calmă, așa cum l-am cunoscut înainte cu aproape 60 de ani în urmă. Fața îi este puțin brăzdată de anii mulți, grei și zbuciumați prin care a trecut. Are doar o rană sufletească, pierderea soției devotate, atenuată și compensată de dragostea fiicei sale, Mirela, care îi poartă de grijă. Ce i-am putea dori noi, foștii lui învățăcei, la împlinirea binecuvîntatei vîrste de 90 de ani? Zile bune, cu sănătate, aceeași vigoare morală, pe care ne-a infuzat-o și nouă, spre a mai putea scrie și publica, îmbogățind — în continuare — literatura noastră teologică. Din acest prilej aniversar, îi împletim o cunună de prețuire și nefățărită recunoștință, așa cum se cuvine unui dascăl-părinte, care a făcut din catedră apostolat.

Pr. prof. *Ion Bunea*

Cursul de perfecționare cu profesorii Seminariilor Teologice din Patriarhia română

Între 6 și 11 iulie 1987, s-a organizat la Institutul Teologic Universitar din București, cursuri de perfecționare cu toate cadrele didactice din Învățămîntul teologic seminarial din cuprinsul Patriarhiei române.

Începutul s-a făcut prin Te-Deumul săvîrșit de un sobor de preoți profesori.

Importanța acestui curs a fost relevată de participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a Chiriarhilor care au sub directă îndrumare Seminariile teologice.

La inaugurarea cursului a fost prezent dl. Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor.

Deschizînd programul, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a cerut P. C. Părinte Vicar-patriarhal C. Pîrvu să comunice Decizia Sfîntului Sinod în acest scop. Prea Fericirea Sa a dat apoi cuvîntul înalților chiriarhi.

Luările de cuvînt ale membrilor Sfîntului Sinod — I. P. S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, P. S. Epifanie al Buzăului, P. S. Emilian de Alba Iulia, P. S. Iustinian, Episcop-vicar al Sfintei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului — au scos în evidență rolul Seminariilor Teologice în pregătirea viitorilor preoți, contribuția cadrelor didactice la formarea lor teologică, duhovnicească și patriotic-cetățenească.

Festivitatea de deschidere s-a încheiat prin cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Teoctist ale cărui linii directoare s-au referit la formarea preotului de tip misionar care să răspundă cerințelor actuale ale credincioșilor Bisericii și Patriei.

S-au referit apoi la îndatorirea cadrelor didactice privind instruirea teologică a viitorilor preoți, servind prin pilda lucrării lor ca preoți, profesori, pedagogi și frați, la cultivarea vocației preotești în rîndurile elevilor seminariști.

Au scos în evidență permanenta grijă a membrilor Sfîntului Sinod pentru pregătirea viitoarelor cadre de slujire, eforturile Bisericii pentru susținerea școlilor teologice și contribuția pe care o aduce clerul pregătit în aceste școli la îmbunătățirea vieții religioase a credincioșilor și la progresul societății actuale și al patriei.

După acest început festiv a urmat un raport general al P. C. Inspector Preot Armand Munteanu și dările de seamă ale P. C. Preoți Directori ai celor șase Seminarii teologice. Din prezentarea raportului și dărilor de seamă privind Învățămîntul Seminarial, în anul școlar 1986—1987, se constată un progres sub toate aspectele procesului instructiv-educativ-teologic, duhovnicesc-patriotic.

În zilele următoare, 7—11 iulie, s-a desfășurat programa stabilită, cu participarea unanimă a cadrelor didactive. Temele variate, cu caracter teologic, pastoral-misionar, cu caracter canonic-legislativ dar și cu caracter istoric și de orientare în marile probleme ale contemporaneității au fost prezentate de profesori de la cele două Institute Teologice din București și Sibiu, precum și specialiști distinși de un înalt nivel de competență, din cadrul Administrației Patriarhale, al Departamentului Cultelor, M. A. E. și al altor instituții de Stat: Pr. C. Pîrvu, Vicar-patriarhal; Pr. prof. D. Abrudan; Pr. prof. IoanIcă; Pr. prof. N. N. Necula; Pr. prof. I. Moldovan; Pr. prof. Viorel Ioniță; Pr. prof. Ion Floca; Pr. prof. Constantin Galeriu; Pr. conf. Alexandru Stan; Ștefan Năstăsescu, Dr. Ion Popescu și Dr. Florin Constantiniu consilieri în Ministerul de Externe; prof. Constantin Grigorescu; Magistrat Nicolae Bracaciu; prof. Petre Crăciunescu; prof. Dumitru Costea; I. Neagu, Consilier juridic.

Prelegerile au fost audiate cu un real și profund interes, ele fiind relevante prin conținutul lor bogat, comprehensiv, legate de realități concrete ale vieții și prezentate într-o formă superioară de expresie. Calitatea deosebită a acestor teme și comunicări, importanța majoră a ideilor analizate și împărtășite, au fost scoase în evidență și din întrebările și intervențiile profesorilor cursanți. S-a putut constata astfel și gradul înalt de înțelegere și însușire a conținutului de idei, exprimîndu-se dorința și îndatorirea profesorilor de a le face cunoscute elevilor lor.

Coordonator principal al cursurilor a fost Pr. prof. Constantin Galeriu, de la Institutul Teologic Universitar din București, care a asigurat întregului program o desfășurare cu bună rînduială și metodică, stabilind sinteze și concluzii corespunzătoare temelor.

Încheierea s-a făcut tot într-un cadru festiv, de către Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în prezența d-lui Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor. Au participat P.P. S.S. Episcopi-vicari ai Administrației Patriarhale și ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor: Vasile Tîrgovișteanul, Nifon Ploieșteanul, Roman Ialomițeanul și alți colaboratori. După prezentarea raportului cuvenit de către Pr. prof. Coordonator și mulțumirea adusă în numele cursanților de către P. C. Pr. prof. D. Pîntea, Prea Fericitul Părinte Patriarh luînd cunoștință cu bucurie de această bună desfășurare, într-un substanțial cuvînt pastoral a evidențiat următoarele:

Preotul și profesorul de teologie de astăzi trebuie să fie profund conștient de chemarea lui, de a fi în slujirea Bisericii și a Țării lui. Biserica să o privească și s-o înțeleagă ca pe un organism viu în unitate cler și credincioși; un gînd, o voință, o exprimare ca în Sfînta Liturghie. Cuvîntul lui teologic și duhovnicesc să fie totodată social-cultural. Lumea e în schimbare continuă. Să fim atenți la spiritul epocii, asemenea Sfinților Părinți: Sfîntul Vasile cel Mare învăța pe tineri să culeagă de pretutindeni asemenea albinelor, nectarul adevărului. Biserica nu poate fi în afara timpului, a obligațiilor cetățenești și sociale. Este un privilegiu astăzi că învățămîntul teologic se află sub conducerea și răspunderea Bisericii. Ne bucurăm astfel de o autonomie deplină — față de trecut — organizîndu-ne direct învățămîntul, programa specifică, numindu-ne profesorii pregătiți în acest scop. Și celelalte Culte se bucură de aceleași drepturi, organizîndu-și învățămîntul teologic propriu. Profesorii trebuie să fie modele pentru elevi, prin pregătirea lor teologică, prin orizontul lor cultural deschis larg, prin ținuta lor duhovnicească și patriotică pilduitoare. Așa vor imprima elevilor „chipul" preotului după Hristos. Al preotului-părinte pentru păstoriții lui, părinte pentru familia lui, exemplu de moralitate și exemplu de iubire și ținută cetățenească în mijlocul poporului.

Pr. C. G.

Dr. ION MIHU

Evocare la 60 de ani de la moarte

La 2 iulie 1927 se stingea, în vîrstă de 73 de ani, în comuna Vinerea, lîngă Cugir, un mare ctitor al Bisericii Ortodoxe Române și un generos filantrop al culturii transilvănene, Dr. Ion Mihu.

Fiu de țăran, conștient că nu va putea răzbate și nici nu se va putea menține ca un vrednic intelectual român într-o țară guvernată de o birocrație aristocratică și exclusivistă, Ion Mihu și-a însușit cu rigoare cunoștințele juridice și economice ale vremii, luîndu-și doctoratul în drept la Budapesta.

Înzestrat cu perspicacitate și bun simț, mîndru de originea sa, își deschide în anul 1883 un birou de advocat în Orăștie, în mijlocul celor de lîngă care a plecat.

La vremea cînd împlinea 30 de ani, în 1884, s-a ținut în Orăștie Adunarea generală a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român". Ideile generoase ale Astrei l-au impresionat și au fost intuite în realele lor perspective, găsind în tînărul advocat un convins și fervent susținător.

Voind să sprijine eficient ideile progresiste ale epocii, în 1885 Ion Mihu a înființat Banca „Ardeleana" din Orăștie, căreia i-a fost și primul director.

Instituția creată și condusă de dînsul se dezvoltă puternic, acționînd cu promptitudine îndeosebi în sprijinul țăranilor, meseriașilor și negustorilor români, devenind la începutul veacului nostru a treia instituție bancară din Transilvania, după „Albina" din Sibiu și „Victoria" din Arad.

Prin asistență juridică gratuită, prin împrumuturi cu interese reduse, Banca ajuta țăranii săraci să devină proprietari de pămînt, prin reîmpărțirea moșiilor vîndute de marii latifundiari. Dispărînd marea proprietate funciară, în mod implicit scădea și influența politică exercitată de magnații maghiari.

Cercurile conducătoare de la Budapesta au sesizat această „acțiune de sobol" a băncilor românești și, mai explicit, deputatul Baross János afirma în parlament la 28 iunie 1911 . . . „Băncile românești sînt avanposturile unui mare stat politic daco-roman, aceste bănci sînt răsadnițele noii clase de mijloc și ale intelectualității în formare".

Ion Mihu a fost unul din marii „grădinari" ai acestor răsadnițe. Îmbunătățind starea materială a conaționalilor săi, a contribuit la promovarea culturii și la dezvoltarea conștiinței naționale, elemente fundamentale ale luptei pentru existența națională.

Fiind integrat complet în viața politică, economică, culturală și bisericească a românilor, ca secretar al Conferinței naționale a Partidului Național Român din anii 1887, 1890 și 1892, ca membru al Sinodului arhidiecezan și al Consiliului Național Bisericesc ca asesor al Consistoriului din Sibiu în secția școlară, vrednicul intelectual a fost în măsură să cunoască bine toate nevoile românilor, știind unde trebuia să intervină cu ajutorul său și al Băncii.

De aceea, prin Banca „Ardeleana" ajută substanțial toate școlile confesionale din jurul Orăștiei, precum și cele două protopopiate (ort. și gr.-cat.), organizează meseriașii și economii în reuniuni pe bază de statute, înființează Societatea de lectură (Casina română) în casele sale, devine membru fondator al gazetei săptămînale „Libertatea", al cărei prim-număr apare la 1 ianuarie 1902.

Gazeta „Libertatea" va fi distribuită gratuit preoților și învățătorilor din jurul Orăștiei, aceștia devenind, la rîndul lor, conducătorii spirituali și politici ai satelor.

Alături de aceste preocupări politice, Ion Mihu nu neglijează acțiunile directe de promovare și sprijinire a luptei pentru ridicarea culturală a societății românești. Astfel, fiind ales în Adunarea generală de la Oravița din 1908 ca președinte al „Societății pentru fondul de teatru român", el reorganizează această instituție, prin modificarea statutelor și donează suma de 10.000 coroane pentru constituirea unui fond de premiere a pieselor originale românești. În optica acestui ctitor, teatrul trebuia să fie „un cămin în care să ardă nestinsă flacăra sacră a iubirii de neam".

Aceasta însă nu era de ajuns. El era convins că presa constituie elementul de bază în lupta pentru ridicarea conștiinței naționale. Dar publicațiile românești erau expuse unor continue opresiuni din partea cenzurii, iar redactorii lor, sicanelor vexatorii ale administrației și pedepselor justiției. Numai ziarul „Tribuna" din Sibiu, în răstimpul a 10 ani (1893—1903) fusese amendat cu suma de 56.918 coroane, iar redactorii pedepsiți cu 17 ani de închisoare.

De aceea, spre a-i apăra pe slujitorii-luptători ai ziarelor, Ion Mihu constituie, în vara anului 1910, „Fondul ziariștilor români din Ungaria", dăruind pentru început suma de 25.000 coroane. Ulterior va mai dona acestui fond tantiemele ce-i reveneau ca președinte al Băncii Albina din Sibiu.

Singuratic și retras la moșia sa — „în Tusculanum-ul de la Vinerea", cum obișnuia să-l agrăiască prietenul său Vasile Goldiș — Ion Mihu continua să îndrume românii pentru a-și păstra nebiruite vitalitatea, dragostea de neam și credința în Biserică, pentru că toate acestea „constituie o mare comoară pe care se întemeiază nădejdea zilelor mai bune, *care cu siguranță au să vină*, cînd vremea se va fi plinit".

Și vremea „s-a plinit" la 1 decembrie 1918.

În preajma Adunării Naționale de la Alba Iulia, Ion Mihu își notează „un crîmpei de gînduri" cu privire la problemele de organizare ale României de atunci. Între acestea, este demnă de relevat ultima frază a notelor din 5/17 noiembrie 1918: „În fine ar fi de dorit, din punct de vedere național, ca după unirea politică a românilor în un singur stat național, să se facă și reunirea Bisericilor românești în o singură Biserică națională și autocefală, dat fiind că desbinarea, urmată în vremuri de restriște, nu s-a făcut pentru convingeri și trebuințe sufletești, ci numai pe motive politice și materiale, care astăzi și-au pierdut rostul!" Valorosul „crîmpei de gînduri" din 1918 îl va confirma pe Ion Mihu ca pe un precursor de seamă al împlinirilor din 1948.

După război, a refuzat orice post politic, dar a continuat să ajute internatele școlilor din Orăștie înființate atunci (Liceul „Aurel Vlaicu" înființat în 1919 și Școala de arte și meserii înființată în 1924).

Conștient că lucrările agricole au nevoie de cadre bine pregătite și la curent cu realizările științifice ale epocii, Ion Mihu a insistat pentru înființarea în satul său natal a unei „școli agronomice". Dar nu i-a fost dat să-și vadă împlinită această dorință.

Gîndurile și preocuparea lui rămîn legate mereu de Biserică, pentru că prin ea ne-am păstrat ființa națională. De aceea, prin testamentul său — întocmit încă în anul 1905 — constituie „Fundația culturală Dr. Ion Mihu", numind ca moștenitoare universală Mitropolia ortodoxă română din Sibiu. La moartea sa bunurile și valorile acestei fundații s-au ridicat la suma de 8.792.272 lei.

Credincioșii ortodocși din Orăștie îi rostesc cu recunoștință numele pentru că în casele cu etaj din fața catedralei, dăruite de Ion Mihu, au locuit preoții noștri mai bine de jumătate de veac. Tot acolo se adăpostește — de la începutul veacului nostru — protopopiatul și parohia I-a cu birourile lor și sala de conferințe, adăugîndu-li-se de curînd Depozitul de carte veche și icoane.

Ctitorul și filantropul din timpul vieții își va prelungi și după moarte — prin puternicele rădăcini subpămîntene — statornicia și credința în Biserica Ortodoxă Română și va rodi alte mlădițe sănătoase pentru cultura neamului său.

Viorel V. Cugereanu

Diaconul Coresi

430 ani de la tipărirea primei cărți brașovene: MICUL OCTOIH

(12 iulie 1556—14 ianuarie 1557)

Cu 430 de ani în urmă, în Șcheii Brașovului, sub egida străvechii biserici voievodale, „Sf. Nicolae", se edita prima carte coresiană, Octoihul mic, prin Oprea logofătul și diaconul Coresi, prin care se pecetluiește, de fapt, epoca începuturilor și biruința definitive a scrisului în limba română.

Octoihul sau „cartea celor opt glasuri", numit și Glasariu, Paraclitichi (lb. greacă) — după cum se știe — este o carte de ritual bisericesc, cuprinzînd cîntările fiecărei zile din săptămînă, corespunzînd succesiv cîte un glas fiecărei săptămîni, fiind redactată inițial în limba greacă începînd din secolul al VI-lea prin Sever din Antiohia, a cărui conținut s-a îmbogățit în decursul vremii cu diferite cîntări bisericești (irmoase, canoane), căpătînd în prima jumătate a secolului al IX-lea, prin Mitrofan din Smirna, conținutul de azi, după ce o formă aproape definitivă o dăduse teologul bizantin Ioan Damaschin în sec. VIII.

Octoihul care cuprindea doar cîntările pentru sîmbătă seara și Duminică dimineața, a primit denumirea de Octoih mic, bucurîndu-se de la început de o mare circulație și întrebuințare alături de Evangheliar și Liturghier. Cel mai vechi manuscris al Octoihului în limbă slavă, în redacție medio-bulgară, aparține secolului al XIII-lea, cînd el este consemnat pe teritoriul patriei noastre. Este semnificativ faptul că odată cu introducerea tiparului, printre primele cărți figurează Octoihul (1492 — Cetinie-Serbia), retipărit în 1510 la Tîrgoviște, prin Macarie.

În condițiile secolului al XVI-lea, cînd presiunile de Reformă traversau Transilvania, inițiativa tipăririi Octoihului se dovedește mai mult decît necesară pentru românii ortodocși care luptau din răsputeri să-și păstreze neștirbită legea strămoșească.

„Fiindcă în Treime slăvitul Dumnezeu a binevoit să desăvîrșească biserica sa prin felurite cărți, prin lauda și folosul celor ce le cetesc — se specifica în epilogul Octoihului — de aceea și eu jupînul Haniș Begner, județul Brașovului am rîvnit, cu ajutorul Sfîntului Duh și din dragoste pentru dumnezeeștile și sfintele biserici și am tipărit această carte de suflet mîntuitoare, Octoih, spre împlinirea laudei Dumnezeirei slăvite în unitate ca tre sori. Mă rog deci de tineri și de bărbați și de bătrîni, de cei ce vor ceti sau cînta sau vor copia pentru dragostea lui Hristos, să ne îndrepte pe noi, cari cu osîrdie am îngrijit de acest lucru, și să ne binecuvînteze, ca amîndoi slăvind pe Tatăl din care toate s-au făcut, pe Fiul prin care toate s-au făcut și pre Sfîntul Duh, în jurul căruia toate s-au făcut, să căpătăm aici pace și bunătate, iar acolo să strălucim, în lumina binefacerii, amin. Și era pe atunci, în vremea aceea, în țara Ungurească crăeasa Isabela, fiul ei Ianăș, craiul cel tînăr, fiul marelui Ianăș craiul, și în Țara Românească era Pătrașcu Voievod și în Țara Moldovei era Alexandru Voievod. Din porunca jupînului Haniș Begner, județul Brașovului, eu, robul lui Hristos, Oprea logofătul și diaconul Coresi, ne-am trudit cu aceasta și am tipărit aceste cărți în anul 7065 (1557). S-au început aceste cărți în luna lui iunie în 12 zile, s-au sfîrșit în luna lui ianuarie 14 zile, în cetatea Brașovului" (B. R. V., IV, p. 5—6).

Faptul că în conținutul epilogului este integrată autoritatea locală, Hans Benkner, a adus după sine interpretarea, conform căreia „stabilirea lui Coresi la Brașov și începerea unei susținute activități tipografice se datorează, pe de o parte încetării activității tipografiei honteriene în 1557 și pe de altă parte, datorită intensificării propagandei reformei în rîndurile românilor" (Ion Gheție, Alexandru Mareș, *Originea scrisului în limba română*, 1985, p. 101) și astfel Coresi ar apărea ca un exponent al reformei și subordonat reformatorilor, deși primele cărți tipărite de ei (Octoihul — 1557; Penticostarul — 1558) sînt pur ortodoxe, care nu puteau sluji textelor reformiste, ci dimpotrivă, cu atît mai mult cu cît în prefață sînt consemnați și voievozii din Muntenia și Moldova (Pătrașcu și Lăpușneanu), ca într-o carte a unității naționale.

În cazul unui patronaj al județului reformat brașovean, cum se poate explica faptul că pentru tipărirea cărților coresiene nu s-a folosit tiparul honterian (nefolosit pe atunci de nimeni), încît Coresi aduce tiparul de la Tîrgoviște, folosind corpul de litere întrebuințate în capitala Munteniei și de Liubavici? De asemenea, cum se poate explica faptul că în „socotelile Brașovului", atît de bine organizate arhivistic, nu găsim nici o mențiune cu privire la instalarea unui tipar în cetatea brașoveană, în schimb apare că în 12 decembrie 1573, Coresi, în calitate de „diacon al vlădicăi, tipograful" împreună cu alți patru oameni vin la Brașov pentru o presă tipografică, unde rămîn 5 zile fiind întreținuți pe cheltuielile orașului (Hurmuzaki, *Documente*, vol. XI, p. 810)? Dacă sub patronajul județul s-ar fi tipărit atîtea cărți invocate de mulți cercetători, cum de aceleași socoteli n-au consemnat costisitoarele cheltuieli pentru aceasta, iar cronicarii de curte, cu evidente misiuni de a populariza fapte de asemenea natură, în favoarea județul, nici măcar n-au amintit? Mai curînd credem că ar fi de neconceput ca un diacon tîrgovișteanu să nu poată intra în mediul juridic al Brașovului fără a menționa în prefață numele autorității. Interdicția lui Batori din 1571 de a nu se tipări cărți fără aprobarea principelui nu putea să nu probeze și antecedente pentru perioada întregului deceniu precedent (cf. P. P. Panaitescu, *Începuturile scrisului în limba română*, 1967). Pe de altă parte, la 1570, cînd Laurențius Fronius „a ridicat pîră împotriva lui Coresi, tipograful român, din pricina unei prese tipografice și a unei datorii", hotărîrea judecătorească dispunea ca diaconul Coresi „să păstreze presa și să plătească lui Laurențius datoriile cu alte bunuri", de unde se vede clar că județul brașovean nici măcar nu este implicat în proces, în schimb, în sentință se hotărește ca Toma „fiul popei Toma și unchi protopopului Mihai" din Șchei să plătească 12 florini, sumă cu care se pedepseau în epocă cei care găzduiau persoane străine, fără aprobarea autorității, ori Coresi era străin față de autoritatea locală.

În acest caz cu greu poate fi despărțită fapta editorială coresiană de românii ortodocși din Șchei, unde, de altfel s-au păstrat nu numai cărțile coresiene, dar și manuscrise precoresiene și unde activau cunoscuți cărturari, care îi puteau sluji faptei sale editoriale cu prisosință, fiind și ei copiști și deținători de carte, așa după cum se cunoaște.

Astăzi cînd aniversăm 430 de ani de la tipărirea Octoihului, considerăm oportun să invocăm prezența în Șcheii Brașovului a izvorului după care s-a tipărit cartea primă coresiană la Brașov, fiind și aceasta o dovadă a legăturilor pe care tipograful muntean le-a avut cu obștea ortodoxă din Șcheii Brașovului, căci în caz contrar, izvorul manuscris ar fi trebuit să se păstreze în Cetatea Brașovului și nu la biserica „Sf. Nicolae". Constînd din 152 file (21,5× 13,5 cm), manuscrisul 42 din arhiva muzeului, scris în semiuncială în limbă slavonă de redacție românească, poartă filigran foarfecă, corespunzător secolului XV de sfîrșit, identificîndu-se în text cu conținutul tipăriturii coresiene, cît și cu Micul octoih românesc, scris tot în Șcheii Brașovului la 1570 de diaconul Oprea, aflat azi în fondul documentar al Bibliotecii Județene, Brașov (ms. 2872).

Credem că este semnificativ faptul că și izvorul Octoihului mare tipărit de Coresi în două volume (1574—1575) s-a aflat tot în Șcheii Brașovului. Este vorba de manuscrisul nr. 1, inventariat drept Catavasier slav pentru anul 1492, fiind de fapt Octoih scris la 1530 la Păuliș, pe Mureș de diaconul Nicola, din porunca popei Mircea, de unde manuscrisul este dus la Călimănești și de acolo, prin Toma, colaboratorul șcheian al lui Coresi, adus în Șcheii Brașovului, unde manuscrisul este restaurat cu hîrtie brașoveană, identică celei pe care diaconul Coresi își tipărea Octoihul său. În afara identității textuale, corecturilor comune, și prezenței lor în aceeași arhivă, manuscrisul izvor și tipăritura coresiană își dovedesc legătura și prin cărturarii care le-au deținut, fiind și aceasta o dovadă a legăturilor lui Coresi cu mediul ortodox din Șcheii Brașovului, cu atît mai mult cu cît, Octoihul mare, deși tipărit la Brașov, poartă în frontispiciu stema Țării Românești.

Aceleași investigații pot fi întreprinse și asupra celorlalte tipărituri coresiene, singurul impediment constînd în aceea că multe din documentele și manuscrisele de epocă au dispărut și au fost distruse din Șchei, așa cum dovedesc numeroasele protocoale și însemnări în documentele de aici. Totuși, în lumina valorilor încă existente în arhiva istorică a muzeului bisericii „Sf. Nicolae" din Șchei vedem în Coresi cărturarul care a slujit prin puterea sa de muncă cauza ortodoxiei, favorizînd prin aceasta biruința definitivă a scrisului în limbă română, determinată de acute necesități interne și nicidecum de substrat extern reformat.

Prof. *Vasile Oltean*

Mănăstirea „Izvorul Miron"...

(Continuare din pag. a 5-a)

Ierarhul însuși a contribuit cu o danie substanțială pentru ca intenția sa să devină faptă. I s-au alăturat îndată numeroși localnici cu obolul lor și vrednice de pomenire sînt, în acest sens, surorile Maria și Suzana Glava din satul Românești.

La un an după amintita vizită canonică, în 1912, Miron Cristea punea piatra de temelie a mănăstirii pe care avea să o numească *Izvorul Miron*. Impunătoarea și frumoasa biserică a așezămîntului s-a terminat însă de construit abia în anul 1929. De acum, pămîntul pe care se ridica noul și mîndrul lăcaș era din nou alipit trupului țării, iar de șase ani (1925) ctitorul ei devenise cel dintîi Patriarh al României întregite.

Biserica mănăstirii a fost sfințită în anul 1931, cînd ierarhul de atunci al eparhiei Caransebeșului, episcopul Iosif Traian Badescu, i-a dat hramul *Sfîntul Prooroc Ilie*. Cele dintîi chilii se construiseră în 1929 și tot atunci conducerea mănăstirii îi fusese încredințată monahului Tarasie Marcu, bănățean din părțile Lipovei. I-a urmat ieromonahul Patrichie Benga, cernican după metanie, dar după naștere tot bănățean din apropiata comună Sintești. Al treilea stareț a fost ieromonahul Roman Oprișoni din Gladna Română care a amenajat izvoarele cu apă caldă din curtea mănăstirii. A urmat apoi la conducerea mănăstirii sîncelul Valerian Jic după care a venit la cîrmă ieromonahul Timotei Eftimie — actualul arhimandrit și stareț al mănăstirii Hodoș-Bodrog.

Mai apoi în vremea în care a stărețit, protosîncelul Ieronim Balintoni — de loc din Gladna Română — avînd darul săpăturii în lemn, ajutat de sculptorul Busuioc, cu multă trudă, talent și migală a lucrat tîmpla bisericii *Izvorul Miron*. Tot părintelui Ieronim i se datorează și catapeteasma vechii biserici Sf. Nicolae din Schei (Brașov), ca și aceea a bisericii așezămîntului românesc din Ierusalim. Acestui stareț îi urmează ieromonahul Visarion Sintescu și apoi Gheitazet Dumbravă, urmat de ieromonahul Ieronim Stoican, iar din ziua de 1 septembrie 1985, conducerea mănăstirii a fost încredințată autorului acestor modeste rînduri.

Biserica Mănăstirii „Izvorul Miron" este construită potrivit arhitecturii tradiționale răsăritene, în stil neo-bizantin în plan de navă, ușor treflată, cu fundații de piatră cu soclu înalt. Zidurile sînt din cărămidă și piatră, susținute în exterior de șase contraforți. Monumentalitatea lăcașului este sporită de cele două turle zvelte lucrate din lemn de stejar și de brad care domină frumoasele împrejurimi de la poalele munților Poiana Ruscăi și Padeșului.

În anii 1980—1981 s-a început pictarea pereților interiori ai bisericii, pictură la nivelul și de calitatea celei din exterior executată, asemenea celei dinlăuntru, de prof. Ion Sulea-Gorj, din Timișoara.

Așezată în vatra sa din frumosul loc de lîngă jumătatea drumului care leagă Deva de Lugoj, Sf. Mănăstire „Izvorul Miron" din Românești, cercetată de numeroși credincioși, este astăzi o insulă de rugăciune și muncă, un punct luminos pe harta monahismului nostru românesc.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Marți, 1 iunie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoțit de P.S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul, P.C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic și de Misiune ortodoxă și de P.C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier patriarhal, a luat parte la recepția oferită de Excelența Sa Domnul Andreas Berlakovitz, ambasadorul Austriei la București.

● *Vineri, 5 iunie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a rezolvat probleme curente ale Bisericii.

● *Marți, 9 iunie a.c.,* s-au desfășurat lucrările Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

● *Între 19 iunie—1 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist în fruntea unei înalte delegații bisericești a făcut o vizită oficială în Austria pentru a participa la festivitățile de aniversare a 200 de ani de la recunoașterea oficială a comunității ortodoxe române din Viena și a 80 de ani de la întemeierea Bisericii ortodoxe române din Viena.

Din delegația Bisericii Ortodoxe Române au făcut parte: Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P.S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul, P.C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic, P.C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier patriarhal și P.C. Diac. Ioan Caraza, asistent la Institutul Teologic din București.

SIBIU

■ *Marți, 14 iulie 1987,* a avut loc deschiderea festivă a celei de a 73-a serii a cursurilor de îndrumare misionară și pastorală a clerului, grupa de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la care a participat Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Festivitatea a fost deschisă de P.C. rector C. Voicu, care în cuvîntul său a insistat cu deosebire asupra rostului pe care aceste cursuri le au în lucrarea Bisericii noastre.

În numele preoților cursanți a vorbit C. diac. Liviu Înțe de la Eparhia Oradiei, care a exprimat dorința preoțimii noastre de a fi la înălțimea cerințelor noastre, în care scop cursurile sînt de mare folos, mulțumind totodată ierarhilor, profesorilor și tuturor celor care au contribuit la organizarea lor.

Un cor restrîns alcătuit din preoți cursanți a interpretat cîteva compoziții bisericești și patriotice.

În încheierea festivității a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, în prima parte a cuvîntării, a făcut o paralelă între contextul în care preoții de altă dată lucrau în ogorul Bisericii și contextul de astăzi, caracterizat prin multe transformări, cu multe mijloace de informare, cu multe descoperiri științifice și deci cu multe întrebări etc., din care motiv de la preotul de astăzi se așteaptă mai mult decît de la preotul de altă dată. În acest sens, Î.P.S. Sa a dat o seamă de îndrumări practice, subliniind ideea că preotul de astăzi trebuie să știe ce este și pentru ce este preot, ca și necesitatea de a fi autentic și unitar prin tot ceea ce face și gîndește, fie la vedere, fie la nevedere.

În partea a doua a cuvîntării, Î.P.S. Mitropolit Antonie a prezentat stadiul actual al dialogului pe care Biserica Ortodoxă îl poartă cu Biserica Romano-Catolică.

■ *Duminică, 12 iulie 1987,* la Sf. Liturghie săvîrșită la catedrala mitropolitană din Sibiu, răspunsurile au fost date de corul mixt al catedralei mitropolitane din Craiova.

Interpretate cu sensibilitate și cu vădite calități vocale, răspunsurile au avut darul de a crea în catedrala noastră mitropolitană o atmosferă de înălțare sufletească, atmosferă caracteristică de altfel acestui monumental lăcaș de închinare sibian.

■ *Între 9—17 iunie 1987,* a avut loc, la așezămîntul Arhiepiscopiei Sibiului din Păltiniș (Munții Cibinului), cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, prima serie de cursuri misionare de scurtă durată din acest an, organizate potrivit îndrumărilor Sf. Sinod al Bisericii noastre cu un grup restrîns de preoți.

Cursurile s-au desfășurat după un program bine stabilit, constînd din prelegeri și seminarii, slujirea Sf. Liturghii în fiecare dimineață la biserica de lemn a schitului Păltiniș, în sobor și predică, precum și a vecerniei în fiecare seară, de asemenea în sobor și predică, slujiri de care s-au folosit și credincioșii aflați în trecere prin această frumoasă stațiune montană.

Prelegerile și seminariile au avut un vădit caracter practic, realizîndu-se totodată un fructuos schimb de experiență între preoții participanți, proveniți de la parohii cu profiluri diferite și avînd vîrste diferite.

Prelegerile au fost susținute de părinți profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, de părinți consilieri și preoți cu îndelungată activitate pastorală, cursurile fiind organizate și conduse de P.C. cons. Gh. Papuc.

■ În zilele de *30 iunie și 1 iulie 1987,* Centrul mitropolitan din Sibiu a fost cercetat de dl. pastor evangh. Edmund Ratz, cu soția, și doamna Anita Häussermann de la Diakonische Werk — Stuttgart (R.F.G.).

Cu acest prilej, oaspeții au vizitat Catedrala mitropolitană, tipografia eparhială, biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din Sibiu, colecția de icoane pe sticlă de la Sibiel, Mănăstirea Brîncoveanu de la Șimbăta de Sus, precum și alte obiective religioase și naționale.

CLUJ

■ *Joi, 7 mai 1987,* un grup de profesori și studenți de la Seminarul teologic Mc Cormick din Chicago (U.S.A.), condus de prof. dr. Bruce Rigdon, a vizitat Seminarul teologic din Cluj-Napoca, însoțiți de P.C. diac. prof. dr. Aurel Jivi. Oaspeții au fost întîmpinați și salutați în numele Î.P.S. Arhiepiscop Teofil de către P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul și P.C. Arhid. prof. Constantin Bradea — directorul Seminarului, împreună cu corpul profesoral și elevii seminariști.

■ *Sîmbătă, 9 mai și Duminică 10 mai 1987,* P.S. Episcop-vicar Iustinian a hirotonit întru diacon și preot pe tînărul licențiat în teologie, Tomoioagă Dorel-Eugen, pe seama credincioșilor din parohia Bozînta Mare, prot. Baia Mare, iar licențiatul în teologie Oprișanu Mihai a fost hirotonit întru diacon, pe seama catedralei din Sighetu Marmației, jud. Maramureș.

■ *În perioada 4—9 mai și 11—16 mai 1987,* în conformitate cu îndrumările Sf. Sinod și cu purtarea de grijă a Î.P.S. Arhiepiscop Teofil, la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, au avut loc două serii de cursuri misionare, cu cîte 20 de preoți din cuprinsul eparhiei. Cursurile au fost susținute de către profesorii Seminarului Teologic și de către unii preoți din municipiul Cluj-Napoca.

■ *Duminică, 24 mai 1987,* din încredințarea Î.P.S. Arhiepiscop Teofil, P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Unirea, prot. Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud, cumpărată în anul 1982 de la cultul evanghelic din localitate, reparată capital în exterior și interior, împodobită cu iconostas sculptat în stejar, înzestrată cu icoane, veșminte, prapori și cărți de cult, toate prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Gavril Preda, care pentru osteneala depusă a fost distins și hirotesit „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, P.S. Iustinian a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

■ *Marți, 9 iunie,* P.S. Episcop Emilian a primit vizita pastorului evanghelic Dr. Milan Kubiča din R.S. Cehoslovacia, care, împreună cu familia, se aflau în vizită în România. Oaspetele a făcut studii în țara noastră, a scris despre Episcopia Alba Iuliei, este un bun cunoscător al teologiei ortodoxe și traducătorul unor lucrări ale Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în limba cehă.

■ *Miercuri, 10 iunie,* P.S. Episcop a primit vizita pastorului Gottfried Lunkenheimer din R.F.G., care este doctorand al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

■ *Joi, 11 iunie,* P.S. Episcop Emilian a primit în vizită un grup de atașați militari ai unor ambasade din București, prilej cu care, în Catedrală și apoi în sala de recepție, oaspeților le-a fost prezentată pe scurt importanța istorică și bisericească a Alba Iuliei, precum și realizările reînființatei Episcopii, expresie a libertății religioase, ce caracterizează viața socială de azi din patria noastră.

■ *Duminică, 14 iunie,* P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în parohia Vinerea, protopopiatul Alba Iulia, răspunzînd dorinței exprimate de mai multă vreme de bunii credincioși ai acestei parohii, de a-i avea în mijlocul lor pe Întîistătătorul reînființatului scaun vlădicesc al Alba Iuliei.

În cadrul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Vineri, 19 iunie,* P.S. Episcop Emilian a primit vizita D-lui Jack Spitzer din S.U.A., care împreună cu soția se aflau într-o vizită în România. Oaspeții străini, au fost conduși să viziteze și Mănăstirea Rîmeț, străveche vatră de spiritualitate ortodoxă și românească.

■ *Duminică, 21 iunie,* P.S. Episcop a vizitat parohiile Micești, Șard, Ighiu, Ighiel și Bucerdea Vinoasă din protopopiatul Alba Iulia, poposind cîteva clipe în fiecare din bisericile parohiale. La Bucerdea Vinoasă, P.S. Sa, a participat la Sf. Liturghie și a adresat credincioșilor prezenți un cuvînt de învățătură și de apreciere a zelului cu care ei se străduiesc pentru înfrumusețarea celor două biserici cu o nouă pictură în frescă.

■ *Miercuri, 24 iunie,* de praznicul Nașterii Sf. Prooroc Ioan Botezătorul P.S. Episcop Emilian a participat, ca și în anii trecuți la hramul schitului Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia și la oficierea slujbei Parastasului pentru episcopii: Policarp Morușca, primul episcop al românilor din America, Ioan Stroia și Veniamin Nistor, care-și dorm somnul de veci lîngă paraclisul schitului.

■ *Vineri, 26 iunie,* P.S. Episcop Emilian a prezidat examenul de licență al absolvenților Institutului Teologic Universitar din Sibiu, fii duhovnicești ai Eparhiei Alba Iuliei.

■ *Duminică, 28 iunie,* P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească la Mănăstirea Rîmeț și a rostit un bogat cuvînt de învățătură. În cadrul Sf. Liturghii, P.S. Sa, a hirotonit întru preot pe P.C. Diac. Horea Septimiu Bordean, consilier economic, pe seama bisericii cu Hramul Sf. Treime a parohiei Alba Iulia-Maieri II.

A doua zi, la Praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel, P.S. Sa a oficiat, în același așezămînt mănăstiresc al Rîmețului, Sf. Liturghie Arhierească în prezența unui mare număr de credincioși. P.S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură.

ORADEA

■ *Duminică, 3 mai 1987,* P.S. Episcop Vasile a săvîrșit, în legătură cu Sf. Liturghie, binecuvîntarea bisericii din parohia *Mediești Aurit,* prot. Satu-Mare, în urma lucrărilor de înnoire exterioară. De asemenea, s-a făcut și binecuvîntarea noii case parohiale, etajate. Ierarhul a ținut cuvînt de învățătură, aducînd cuvinte de laudă credincioșilor, membrilor Consiliului și Comitetului parohial, pictorilor, cărora le-a înmînat scrisori arhierești de apreciere, iar vrednicului preot-paroh Alexandru-Gheorghe Chiș i-a acordat rangul de *iconom.*

■ *Duminică, 10 mai 1987,* chiriarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire exterioară (tencuirea în terasit) a bisericii, monument istoric, datînd din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, din parohia *Tinăud,* prot. Oradea. Prin restaurarea între 1622—1637 de Gavrilaș Movilă și între 1658—1660 de Constantin Șerban Basarab, foști domnitori ai Țării Românești (primul între 1618—1620, al doilea între 1654—1658, stabiliți, după detronare, în cetatea Șinteului din Bihor), biserica a devenit și ctitorie voievodală, fiind mărturie a legăturilor de credință și limbă românească între românii de pe cele două versante ale Carpaților, aspect ce a fost relevat de ierarh în cuvîntul de învățătură, felicitîndu-i pe credincioși și pe preotul-paroh Vasile Boșca, pe care l-a distins cu rangul de *iconom.*

În după-amiaza aceleiași zile, vecernia a fost săvîrșită în biserica din parohia vecină *Aleșd,* prot. Oradea, păstorită cu vrednicie de preotul Petru Lup, care de asemenea a fost distins cu rangul de *iconom.* P.S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 17 mai 1987,* ierarhul a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia *Mălădia,* prot. Șimleul Silvaniei, în urma lucrărilor de tencuire exterioară în terasit și de împodobire interioară cu o frumoasă pictură; preotului-paroh Gheorghe Breazdău, i s-a acordat rangul de *iconom.* În cuvîntul de învățătură, ierarhul a vorbit despre rostul împodobirii bisericilor noastre cu icoane și despre cinstirea ce li se cuvine acestora.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ana Maria Coman încheie o serie de studii temeinic întocmite despre sarmați* (Cine sînt sarmații? Știri antice și opinii străine moderne despre sarmați, *în „Anale de istorie", XXXII, 2, 1986, p. 141—147) căutînd, precum era și de așteptat, relațiile dintre aceștia și strămoșii noștri geto-daci. O* Sarmație europeană *se mărginea la vest cu Carpații (J. F. Neugebauer); regiuni întregi dacice erau incluse în noțiunea geografică de Sarmația (Dobrogea, Cîmpia Munteană, Dunărea etc.); limba lor semăna cu limba sciților; cîmpiile erau ocupate de sarmați „iar munții și pădurile de daci" (Pliniu cel Bătrîn); geții, o ramură a sarmaților, „credeau în nemurire" (Arian). Religia dacilor, Zalmoxismul, a devenit la un moment dat religia tuturor celor care au venit în contact cu ei.*

Neamul cel mai vestit, între secolul III înainte de Hristos și începutul erei noastre erau Sarmații, spune Pseudo-Scymnos, în „Descrierea pămîntului", *mai erau apoi* gelonii *și agatîrșii și multe alte popoare din care n-a mai rămas astăzi decît amintirea numelor. Sic transit ...*

● *În „Magazinul istoric" (3, 1986, p. 33—40) Ștefan Pascu pune la punct pe istoricul ungur Székelyhidi Agoston care în revista „Alföld" (9, 1985) răstălmăcește lucrarea sa* „Ce este Transilvania". *Argumentele prof. Ștefan Pascu sînt ca niște clește logice, bazate pe fapte evidente, din care numai reaua credință își mai poate face iluzii că ar mai fi posibilă vreo replică!*

● *Sînt foarte adevărate și de un înalt bun simț critic și istoric, considerațiile lui Mircea Mușat despre unele pagini din „Jurnalul" lui Octavian Goga, în care poetul s-a lăsat pradă pasiunilor politice și resentimentelor personale, denigrînd pe nedrept mari personalități ca Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu sau Elie Miron Cristea. (Revista de istorie și teorie literară, XXXIII, 2, 1985, p. 155—156).*

● *În volumul VI din seria „Etudes Théologiques" sub titlul* „Les dialogues oecuméniques hier et aujourd'hui *(Genève, Centre Orthodoxe de Chambésy, 1986, 415 p.) care apare sub îndrumarea Mitropolitului Elveției Damaschinos Papandreu, publică un studiu și prof. român Ion Bria:* „La „reception des résultats des dialogues" *(p. 286—294). Se dovedește încă o dată că prezența sa la Geneva, în conducerea Consiliului Ecumenic al Bisericilor este utilă atît pentru dînsul, cît și pentru mișcarea ecumenică și pentru reprezentarea cu cinste și competență a teologiei românești în afară.*

● *O serie de studii care depășesc caracterul adesea ziaristic al abordării unor astfel de teme, bazîndu-se pe principii și norme de bun simț, de logică, dar și pe convenții, tratate și pe științele politice, publică „Revista română de studii internaționale" (XXI, ianuarie-februarie 1987). Citățm cîteva:* Dreptul internațional și dezarmarea *(Alexandru Bolintineanu),* Salvgardarea civilizației umane, obiectiv prioritar comun al tuturor popoarelor *(Corneliu Bogdan),* Creșterea încrederii și securității, elemente importante în strategia dezarmării *(Teodor Meleșcanu),* O nouă concepție privind abordarea datoriei țărilor în curs de dezvoltare *(Ilie Șimon) ș.a. Fundamentate pe o bibliografie largă, românească și străină, studiile sînt sinteze de mare valoare pentru orientarea în problemele lumii contemporane. Strategilor Bisericilor care vin în contact cu astfel de probleme în toate reuniunile internaționale bisericești, le pot fi de mare utilitate.*

● *În cadrul Comisiei Naționale Catolice pentru Ecumenism din Belgia s-a ținut la 22 nov. 1986, în loc.* Waremme, *cea de a 20-a Adunare Generală. Conferința principală a fost ținută de Pr. Ion Dura, parohul comunității Ort. Rom. din Olanda, cu titlul:* „Euharistia în Biserica Ortodoxă". *Textul se va publica în rev. belgiană* „La foi et le temps".

● *O carte interesantă intitulată* „Casa veche de lemn din Bucovina", *ocupîndu-se în special de arhitectura populară, publică Pr. Nicolae Cojocaru, ilustrînd-o singur cu un mare număr de fotografii și desene (Ed. Meridiane, București, 1983, 142 p.).*

Se mișcă în problemă cu ușurință de specialist, dovedind nu numai cunoștințe, ci și dragoste de patrimoniul național din zonele rurale ale Bucovinei.

Același autor ne mai face o surpriză deosebită, prin publicarea unei alte cărți intitulate: „Cîntece, obiceiuri și tradiții populare românești". *Cu o lungă prefață de George Muntean (46 p.), „textele adunate de Nic. Cojocaru sînt documente sufletești noi, izbînzi artistice certe ale oamenilor Bucovinei, creatori și mai ales păstrători și transmițători ai acestora către noile generații", scrie prefațatorul.*

Nic. Cojocaru a adunat folclor inedit din cca. 30 de sate, de la peste 100 de tineri și bătrîni, muncă ce i-a luat mai mult de 15 ani.

Culegerea lui dovedește ce izvor inepuizabil mai este încă poporul, cît de multe, cît de frumoase, cît de adînci în simțire, în frumos și în expresie sînt creațiile lui (Ed. Minerva, București, 1984, 405 p.).

● *Dimitrie Cuclin e fără îndoială un nume cunoscut în cultura românească, făcînd parte din galeria de creatori de opere muzicale. Ella Istratty și Dan Smîntânescu ni-l readuc în memorie prin mijlocirea unei alte arte, și anume aceea a convorbirii, intrînd în mobilurile estetice și filozofice ale creației lui. Una e să asculți o melodie, și alta e s-o înțelegi, după ce creatorul ei îi dezvăluie geneza interioară și efortul de a prinde pe portativ idei și sentimente, și ce anume fel de idei și de sentimente. Uneori ele pot fi mai puține decît ale ascultătorului dotat cu antene pentru mai mult decît și-a putut explica creatorul, alteori ele pot îmbogăți posibilitățile ascultătorului, deschizîndu-i ferestre spre ceea ce el n-a văzut sau n-a gîndit. Astfel de ferestre deschid cei doi autori în cartea lor, intitulată:* „Convorbiri cu Dimitrie Cuclin" *(Ed. Muzicală, Buc. 1985, 230 p. și multe ilustrații). Avem în față un instrument de cultură muzicală de valoare certă, și de mare trebuință pentru cei atrași de frumusețile inefabile de pe potecile spiritului.*

● *Editura „Scrisul românesc" din Craiova (1986) a publicat volumul III din cartea lui Victor Papilian:* „Chinuiții nemuririi. Manoil", *ediție îngrijită și* Cuvînt înainte *de Titus Bălașa.*

O carte despre bucurie și iubire, care înseninează și dă tihnă sufletului și minții.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 august 1987 Nr. 29—30 și 31—32/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

23 AUGUST — marea sărbătoare națională a poporului român

La 23 August se împlinesc 43 de ani de la declarația insurecției, ca moment de început al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, ce a avut loc în țara noastră.

Pregătit de realitățile istorice interne în care se afla țara în acei ani, de lupta întregului popor, actul revoluționar de la 23 August 1944 s-a declanșat în împrejurări internaționale favorabile, determinate de loviturile zdrobitoare date mașinii de război hitleriste de către armata sovietică și de armatele celorlalte state ale Națiunilor Unite.

Semnalul ridicării la arme a poporului român a fost dat în după-amiaza zilei de 23 August 1944 prin arestarea, la palatul regal, a căpeteniilor regimului antonescian. Sub egida politică a partidelor din Blocul Național Democratic s-a constituit noul guvern al țării, prezidat de generalul Constantin Sănătescu, în care intrau ca miniștri fără portofoliu și cîte un reprezentant al celor patru partide — P. C. R., P. S. D., P. N. L., P. N. Ț.

În seara zilei de 23 August a fost difuzată prin radio proclamația regală, al cărei text fusese pregătit anterior, aducîndu-se astfel la cunoștința cetățenilor țării și a lumii întregi evenimentele istorice petrecute în România și hotărîrea poporului român de a lupta alături de coaliția antifascistă împotriva Germaniei naziste.

La aflarea acestor vești, un nestăvilit entuziasm a cuprins masele populare de pe întreg cuprinsul țării. Pînă noaptea tîrziu răsunau în Capitală strigăte care salutau actul de eliberare al poporului.

Ținînd seama de starea de spirit care domnea în țară, de evoluția situației militare de pe front, de valoarea și modul de dislocare a forțelor germane pe teritoriul României, precum și de posibilitățile proprii, concepția organizatorilor insurecției prevedea ca efortul principal să fie făcut în București, concomitent cu desfășurarea unor acțiuni militare de amploare mai mare la Ploiești și pe Valea Prahovei.

În noaptea de 23/24 august, în jurul orei 23, Marele Stat Major a emis direcția operativă care preciza misiunile și modul de acțiune pentru forțele armate ale României. Conform acestei directive, armatele 3 și 4 pe front trebuiau să se desprindă de trupele germane și să se regrupeze în zona Ploiești—București, să participe la curățirea teritoriului Munteniei de inamic, fiind în măsură ca, ulterior, să treacă la ofensivă în Transilvania.

Misiunea Armatei 1 române din interior consta în lichidarea garnizoanelor inamicului din Banat, Crișana și sudul Transilvaniei, pregătind și desfășurînd totodată o operație de acoperire, pentru a interzice pătrunderea unor forțe germane și ungurești, aflate dincolo de linia de demarcație din Transilvania, impusă prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940.

În București, luptele desfășurate de trupele române, sprijinite de formațiuni de luptă patriotice, au început de la 23 August și au durat pînă în 26 august. Cele mai grele lupte au fost purtate pentru lichidarea inamicului aflat în localul Școlii superioare de război și în clădirea Prefecturii județului Ilfov, precum și pentru interzicerea pătrunderii din exterior a unor forțe germane destinate să înăbușe insurecția din Capitală. Dînd dovadă de bărbăție și spirit de sacrificiu, unitățile române și-au îndeplinit misiunea încredințată.

În zilele de 26—28 august, unitățile române au înfrînt gruparea hitleristă aflată în dispozitiv în zona Tunari — Pipera — Băneasa — Otopeni.

Pierderile suferite de inamic în luptele din zona București s-au ridicat la sute de morți și răniți și 7.000 de militari luați prizonieri. Din rîndul trupelor române au căzut la datorie peste 1.400 de soldați și ofițeri, morți și răniți.

La 30 august au intrat în Capitală primele unități sovietice din Frontul 2 ucrainean, fiind întîmpinate cu entuziasm de populația Bucureștiului. În zilele următoare ele s-au îndreptat spre Transilvania și Banat, străbătînd trecătorile Carpaților în deplină siguranță, la adăpostul dispozitivului de acoperire realizat de Armata 1 română.

Concomitent cu luptele din zona București, forțele române au trecut la lichidarea trupelor germane din celelalte regiuni ale țării. La Ploiești și pe Valea Prahovei, unitățile Corpului 5 teritorial au nimicit, pînă la 31 august, rezistențele inamice, capturînd peste 9.000 de militari germani.

Pe teritoriul Dobrogei, trupele române, pînă la 29 august, au lichidat garnizoanele dușmane, interceptînd și capturînd mai multe coloane germane care se retrăgeau spre sud, urmărind să treacă frontiera în Bulgaria. Pe timpul acestor lupte, unitățile române au capturat cca 10.500 prizonieri germani și o mare cantitate de material de război.

Concomitent au fost nimicite sau capturate forțele hitleriste din zona Brașov, din porturile dunărene, Banatul de Sud, Arad, Sibiu.

La luptele purtate în timpul insurecției și al acoperirii frontierelor a participat întreaga armată română cu un efectiv de peste 465.000 oameni, care au nimicit în lupte peste 5.000 de militari germani, au luat aproape 60.000 de prizonieri, ceea ce reprezenta valoarea a circa șase divizii inamice. Totodată, militarii români au capturat mari cantități de armament, autovehicule, avioane, nave fluviale și muniție. Pe timpul luptelor, din rîndurile unităților române au căzut în încleștarea cu dușmanul peste 8.500 de oameni, morți și răniți.

Actul revoluționar de la 23 August 1944 a avut o mare însemnătate națională și internațională.

Declanșarea insurecției și victoria acesteia au încununat lupta dusă de P. C. R. pentru unirea tuturor forțelor democratice, antifasciste din țară, deschizînd calea unor mari transformări revoluționare în România. Insurecția a pus capăt dictaturii militaro-fasciste, a dus la încetarea războiului antisovietic și trecerea țării noastre cu întreaga sa forță militară și economică, alături de Uniunea Sovietică, de coaliția antihitleristă. Actul istoric din august 1944 a pus, totodată, capăt dominației și jafului Germaniei naziste în țara noastră. Prin obiectivele propuse și forțele politice care au contribuit la realizarea ei, insurecția a avut un caracter național, antifascist.

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste pe calea insurecției a dat o puternică lovitură reacțiunii interne, orînduirii burgheze în ansamblul său. Pe arena politică au pătruns cu impetuozitate masele populare, prin lupta cărora s-a produs o continuă modificare a raportului de forțe; clasa muncitoare, țărănimea și celelalte pături de oameni ai muncii au devenit factorul determinant al evoluției țării. Descătușînd uriașa energie revoluționară a maselor populare, insurecția a creat premisele favorabile pentru ca acestea să se organizeze și să cucerească, treptat, importante poziții politice, deschizînd drumul revoluției populare, care a dus la cucerirea puterii de către clasa muncitoare.

În același timp, insurecția a reprezentat un eveniment deosebit, cu implicații profunde asupra cursului celui de-al doilea război mondial. Aceasta a accelerat prăbușirea frontului hitlerist în sud-estul Europei, a dejucat planurile comandamentului german de a organiza noi linii de rezistență pe teritoriul României, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice spre Balcani și spre centrul continentului. Insurecția a lipsit Germania nazistă de unele resurse vitale pentru ducerea războiului, așa cum erau produsele petroliere și agroalimentare românești; comandamentul suprem hitlerist a pierdut o importantă bază de operații, precum și posibilitatea de a mai folosi drept carne de tun sutele de mii de ostași români; iar în dispozitivul strategic german s-au produs astfel mari breșe.

Însemnătatea insurecției armate din România a fost comentată pe larg și recunoscută în străinătate. Atenția și interesul manifestat pentru actul revoluționar de la 23 August 1944 de către opinia publică și de către personalitățile politice și militare din diferite țări decurg din semnificația de ansamblu ce i-a fost acordată. Astfel, insurecția a fost apreciată ca „eveniment istoric de cea mai mare importanță"; „unul din cele mai hotărîtoare evenimente ale întregului război"; „un eveniment de cea mai mare importanță militară și politică"; eveniment cu „consecințe incalculabile pentru viitorul mers al războiului"; prin urmările sale, insurecția „a adus o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni".

Cu prilejul sărbătoririi a 43 de ani de la actul revoluționar înfăptuit de poporul român la 23 August 1944, se cuvine să ne îndreptăm gîndurile către cei care au luptat cu arma în mînă împotriva dușmanului, cinstindu-le faptele și memoria.

ȚĂRA

În Țara florilor de măr
Lumina bate viscol în răspăr
Înghețul din pămînturi alungat
Din codri și din lacrimi aruncat

Cu razele de soare
Cu fulgere din cer
Aprinse sînt ogoare
Și rodul lor îl cer

O pîine rumenă și caldă ești
Făptura și sîngele nostru plămadă
Din lanuri și din fabrici crești
Sub bolta cuptor de stele baladă

Țară, pîine caldă frămîntată
Te purtăm în brațe sărutată

Pr. *Ioan Ionescu*

Țara noastră

Țara noastră, tărîm sfințit în cînturi și balade,
Meleag înalt cu porți spre nemurire,
Pămînt mustind de seve și de roade
Cu soarele-n continuă rotire...

Țara noastră așezată la răscrucea furtunilor, țară rostogolită în rîuri de eroi, scump leagăn al scripturilor române, pămînt în care în toată primăvara osemintele-nfloresc, o încomie și ură, armonioasă-n om și omenire. Ea a cultivat cu devoțiune nectarul lumii noi și ne-a spus; „fiți puternici pentru că ale voastre sînt zorile!" — Țara noastră a deschis drumul spre Olimpul românesc ce a trecut prin pulberea de fier a uzinelor, însoțit de uruitul metalic și de praful ce se ridică nor în urma tractoarelor. Aici în patria noastră fiecare fir de iarbă, fiecare pom și

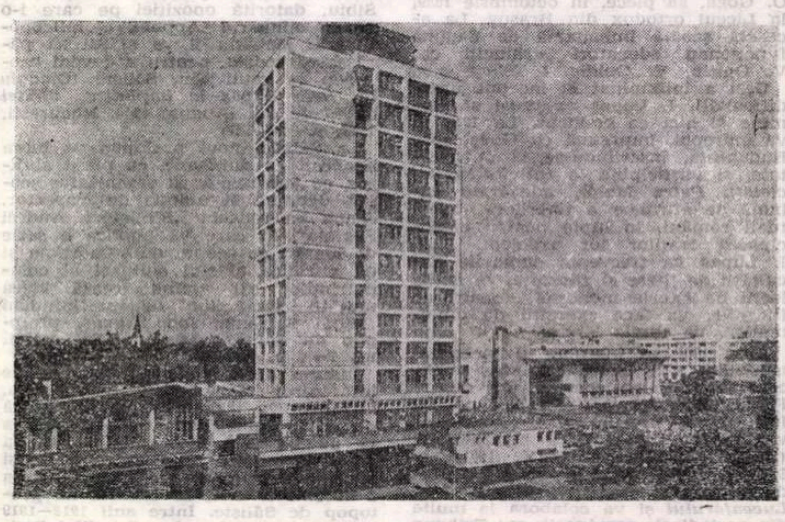

scriem pe veci cu degetele înmuiate în soare, în iubirea inimii noastre.

Situată la Paralela 45, linie de armonie și echilibru a pămîntului, țara noastră, cu țărani, de o tinerețe candidă, cu muncitori harnici și gravi, cu femei vrednice, simple și nobile în gust și atitudini, este țara unei umanități calme, sobre, blînde, cuviincioase, ospitaliere, înfrățită întru iubire și răbdare cu toate vietățile. O largă revărsare de soare cuprinde țara în care privim nesățioasa frumusețe a primăverilor cu cununi de flori, verile calde pe ale căror cîmpuri părul Cosînzenii se întinde în lanurile de grîu și care ne spun că există un singur adevăr al soarelui și al seminței din ogor, toamnele bogate cu pănușii cucuruzului, cu pulberea brumărie ce crește pe struguri, pe prune, sub cerul senin de peruzea. Peste ea răsăritul aruncă grunjii de aur. Apele cîntă în noapte ca un trecut și iederile numără tăceri. Munții ca niște catedrale albastre, cu streșini de răcoare purtînd în spatele lor pădurile ce au crescut într-un văzduh statornic de dragoste și pace. Parcurile ce țin pe palmele lor de smalț și mătase, orașe. În ele florile și arborii se succed ca niște dinastii.

Țara noastră este aici unde viața e luminoasă și pură, neatinsă de lăfloare sînt o fibră din sufletul nostru. Noi așezăm pe masa de brad, alături de plinea nouă, trandafirii biruințelor depline. — Sîntem aici cu toată istoria, trecută, prezentă și viitoare și ne numim România, cel mai frumos proiect al luminii nemuritoare. România este o țară de belșug și pace. Noi ce purtăm în inimi jertfele străbunilor și care viețuim în această țară sîntem un neam nestrămutat legat de brazdă prin credință. Pomenirea înaintașilor care au tras brazdă adîncă în ogorul vieții obștești, este un postulat de pedagogie națională. Ei au avut curajul de a sluji pînă la capăt o flacără pură, un ideal generos. Mormintele lor sînt fîntîni de apă vie și veșnică, din care se adapă generații după generații.

Țara noastră nu are numai o întindere geografică, ea are, mai ales, o curgere istorică și o coeziune spirituală. Sîntem un popor hotărît care ne-am luptat în toată vremea pentru libertate, independență și dreptate și să-i dăm țării în chip creator puterile constructive. Fiecare popor își iubește pămîntul lui, dar ceea ce ne caracterizează pe noi este dîrzenia. Noi,

protopop *Ștefan Tascianu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Vetre de sihăstrie românească

MĂNĂSTIREA ARNOTA

„Așezată pe o terasă înaltă a muntelui Buila, — 841 m altitudine — Mănăstirea Arnota domină împrejurimile prin zidurile sale masive."

„E stabilit că Mănăstirea Arnota e ridicată de Matei Basarab în primii ani de la urcarea pe tronul Țării Românești. Legenda spune că acesta, fiind prîit la Turci de suflete nevolnice și trimițînd Sultanul mare oaste ca să-l piardă, a luat degrabă drumul pribegiei și, refugiindu-se întîi la Cozia, apoi la schitul Iezerul, a nimerit în munții deasupra Bistriței, la Arnota de astăzi, unde și-a găsit ascunzătoarea într-un loc acoperit de răchită. În semn de mulțumire, a hotărît aici zidirea unei mănăstiri care să-i amintească de locul izbăvirii. Biserica era deja clădită în anul 1636." (C. Mateescu).

„Vrednic de notat este faptul că era în ziua de sfîntii Arhangheli cînd Vodă a stat în lacul cu răchită, și pentru aceasta a hotărît ca hramul mănăstirii să fie sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Se dă ca probabil anul zidirii la 1633, cel dintîi an al domniei lui Matei Basarab. Cu prilejul unor mici reparații ce s-au făcut în 1932 de Comisia Monumentelor istorice, s-a dat peste cărbuni, lemne, rogoz cu care Matei Basarab a astupat lacul" (D. Cristescu).

În această ascunzătoare un arnăut s-a jertfit de bunăvoie în locul lui Matei, iar „prin jertfa încă singerînd a lui, scrie Ioan Alexandru — s-a-nfipt în stîncă Arnota cu bine". Drept recunoștință, Domnitorul i-a eternizat numele devotatului său păzitor, căci „din contopirea vocalelor „au" în „o" s-a ajuns la cuvîntul Arnota" (D. Cristescu).

Zidind Mănăstirea Arnota, Domnitorul a scris: „Să ne fie nouă și părinților noștri spre veșnică pomenire."

Biserica are plan triconc și e pictată de zugravul Stroe din Tîrgoviște. În pronaos este înmormîntat atît Matei Basarab cît și tatăl său Danciu. Constantin Brîncoveanu a întreprins o serie de lucrări, dintre care amintim pridvorul, admirabilele uși lucrate în lemn de castan, — cînd era încă logofăt — clopotele, tîmpla de lemn sculptat și aurit (aflat astăzi la Muzeul de Artă în sala mică a Palatului). La rîndul lui, „zugravul Enache sin Preda a intervenit asupra picturii pronaosului".

„Lespedea de pe mormînt, sub care doarme somnul de veci Matei Basarab, „iubitul Domn și părinte bătrîn" (Nicolae Iorga), constituie o valoroasă operă a meșterului Elias Nicolae, sculptor sibian, cel mai reprezentativ artist al secolului al XVII-lea din Transilvania, iar chipul lui Matei, bătrîn, cu părul alb, dar cu ochii încă ageri, este considerat unul din cele mai frumoase portrete ce ni s-au păstrat, numărîndu-se printre cele mai remarcabile realizări ale genului din tot secolul al XVII-lea. Opera este atribuită zugravului Stroe din Tîrgoviște, cel ce și-a lăsat numele și pe vechile icoane ale catapetesmei.

„Afectat de cutremurul din 1838, monumentul (clădirea cu chilii și închisoarea) în stil neogotic a fost restaurat de arhitectul Schlattner în anii 1852—1856, pe timpul domniei lui Barbu Știrbei."

Arhim. *Paulin Lecca*

(Continuare în pag. a 2-a)

Un ctitor de Școală
preotul profesor IOAN LUPAȘ

Cu douăzeci de ani în urmă, la 30 iulie 1967 se stingea, la București, unul dintre cei mai mari istorici ai noștri, luptător neînfricat pentru libertatea românilor ardeleni și pentru realizarea Statului unitar român. Era Preotul Profesor Ioan Lupaș, fiu de oier din vestita Sălișteă a Sibiului. Tatăl său, Toma Lupaș a murit cînd Ioan avea doar doi ani (s-a născut la 9 august 1880) așa încît tot greul creșterii sale va cădea pe umerii mamei sale, Marina Lupaș. Terminînd școala primară la Săliște, Ioan va fi adus de către mama sa la Sibiu, pentru a urma cursurile „Gimnaziului regal", școală cu tradiții vechi, la care au învățat mari personalități ca: Gh. Lazăr, A. T. Laurian, A. Sever, I. Măcelariu, N. Cristea și alții. Dotat cu o memorie deosebită, tînărul sălișteanu va uimi curînd pe profesori și colegi, promițînd de pe acum a fi un element de excepție. La Sibiu, viitorul istoric se va forma în atmosfera de luptă a „Astrei" și a tradițiilor de luptă pașoptiste și memorandiste, care vor avea o mare influență asupra sa. Dar purtarea profesorului de istorie Toma Arpad, care jignea pe elevii români, precum și dorința de a asculta lecții de la renumiți profesori români l-au determinat ca, împreună cu prietenul său O. Goga, să plece, în octombrie 1889, la Liceul ortodox din Brașov. La această școală întemeiată de Șaguna funcționau educatori strălucițl ca: V. Onițiu, V. Goldiș, I. Blaga ș. a.

Deși a întîmpinat la început unele dificultăți, I. Lupaș va reuși să termine și aici ca eminent. La 1900 se va îndrepta, împreună cu Goga, spre Budapesta, înscriindu-se la universitate, și participînd la activitatea *Societății Petru Maior*, adevărată tribună de afirmare a tinerilor intelectuali români, în lupta pentru emanciparea fraților lor ardeleni. Aici, I. Lupaș va frecventa cursurile Facultății de litere și filozofie, va audia lecții de istorie modernă, cursuri de filozofie, va face exerciții de diplomatică, va studia latina.

Anul 1901 va însemna și începutul activității sale istoricești, prin publicarea unui articol comemorativ despre *Petru Maior* (*Tribuna*, Sibiu, nr. 22/1901, p. 8), precum și a altora privind viața studențească budapestană (*Telegraful Român*, XLIX (1901), p. 511). În anul următor va fi alături de O. Goga și ceilalți întemeietori ai *Luceafărului* și va colabora la multe din periodicele românești, ca: *Tribuna* din Arad, *Transilvania* din Sibiu, *Viața Românească* de la Iași, *Țara noastră* de la Sibiu, *Convorbiri Literare* de la București ș. a. În această vreme va scrie articole despre *Matei Corvin*, *Șaguna ca scriitor*, despre *Gheorghe Șincai*, despre *Școala din Brașov*, despre *comuna sa natală, Săliște*, despre *șovinismul confesional în istoriografia românească ardeleană*. Unele din lucrările sale le-a citit în cadrul *Societății Petru Maior*, al cărei colaborator apropiat era.

În 1904 I. Lupaș și-a încheiat studiile universitare la Budapesta, trecîndu-și doctoratul cu *„magna cum laude"*, cu o teză despre *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVII-lea*. Va fi numit apoi profesor la liceul din Brad, însă, la scurtă vreme va pleca împreună cu O. Goga într-o călătorie de studii, la Berlin, ca bursier al *Societății „Transilvania"*. Aici va rămîne un an, audiind cursurile profesorilor Eduard Meyer, Hans Delbrück, Otto Hinze, Friedrich Paulsen etc., aflîndu-se în mijlocul confruntărilor dintre adepții lui Ranke și Lamprecht. Apoi, în 1905, împreună cu Goga, I. Lupaș va face o călătorie în Italia, după care se reîntoarce la Sibiu, unde își va începe cariera universitară la venerabilul *Seminar Andreian*. Avea 25 de ani și o solidă formație istorică.

La Sibiu, I. Lupaș și-a inaugurat cursul de istorie cu o lecție *„Despre originea românilor"*, publicată parțial în *Telegraful Român* (1905, p. 441—458). Tînărul istoric era un redutabil potrivnic propovăduitorilor teoriei imigraționiste, cărora le opunea argumentele unor istorici de reputație, ca Gibbon, Ranke, Mommsen, Xenopol, Onciul, Iorga.

(Lupaș, *Scrieri alese*, I, ed. îngrijită de St. Pascu și P. Teodor, Cluj-Napoca, 1977, p. 12—13).

Datorită curajului său, I. Lupaș va cunoaște și privațiunile temniței de la Seghedin, ca urmare a articolului *„Toate plugurile umblă"*, publicat în revista *„Țara Noastră"*, în care stigmatiza deopotrivă boierimea românească și moșierimea maghiară. Adevăratul motiv l-a constituit însă lucrarea sa *„Paralelism istoric"*, în care răspundea atacurilor istoricului Jancsó Benedec, ce defăima poporul român în ziarul *Budapesti Hirlap*.

La Seghedin, I. Lupaș va folosi cele trei luni (1 august—1 noiembrie 1908) de ispășire pentru a redacta monografia despre Andrei Șaguna, care i-a adus, în 1910 premiul Academiei Române și apoi alegerea, în 1914, în acest forum științific. Reîntors la Sibiu, datorită opoziției pe care i-o făcea ministrul Apponnyi, mitropolitul I. Mețianu îl va sfătui să părăsească școala, pentru a deveni protopop în satul său, Săliște (*Omagiu lui Ioan Lupaș la împlinirea vîrstei de 60 de ani*. August 1940, București, 1943, p. 120—121).

La Săliște, noul protopop va lucra neobosit ca duhovnic, ca preot slujitor, ca îndrumător și organizator școlar, deținînd și funcția de inspector. Acum va redacta „Biblioteca Andrei Șaguna", în care va publica o serie de lucrări cu scopul de a îndruma și de a ridica nivelul cultural al compatrioților săi, ținînd treză ideea unității românilor de pretutindeni (Mihai Sofronie, *Ioan Lupaș, protopop de Săliște*, M. A. XXV (1980), nr. 7—9, p. 703—709).

Înainte de a se putea bucura de înfăptuirea ideii pentru care milita, I. Lupaș va trebui să mai plătească un tribut monarhiei străine, care, la 15 august 1916 îl va întemnița la Rust (comitatul Șopron). Va reuși însă să fie prezent la Alba Iulia, la *1 decembrie 1918*, în calitate de protopop de Săliște. Între anii 1918—1919 va fi ales membru în *„Consiliul Dirigent"*.

Unirea din 1918 îi va deschide calea universitară, fiind numit, în 1919 profesor de istorie la Universitatea din Cluj. Lui îi va aparține inițiativa înființării Institutului de Istorie Națională din Cluj, pe care îl va organiza împreună cu Alex. Lapedatu, și al cărui director va fi între 1920—1945. Pe lîngă activitatea didactică, I. Lupaș va activa pentru organizarea Statului român întregit, fiind ales în mai multe rînduri ministru, apoi președinte al Secției istorice (1932—1935) a *Academiei Române*, membru în Comitetul Central și președinte al Secției istorice a *Astrei* ș. a.

Specialist de înaltă clasă în istoria evului mediu românesc și, în special în istoria Transilvaniei, I. Lupaș s-a dedicat în special cercetării voievodatului Transilvaniei, în studiul căruia a adus o contribuție originală, multe din ideile sale împunîndu-se în istoriografie pînă astăzi: esența voievodatului și locul său în istoria civilizației românești, periodizarea istoriei Transilvaniei, a stăpînirii lui Mihai Viteazul ș. a. (*Enciclopedia istoriografiei românești*, București, 1978, p. 202). Cele 82 de periodice la care a colaborat și cele aproape 1000 de lucrări, studii, articole și recenzii, precum și activitatea sa didactică i-au adus, în 1967, merituosul titlu de *Profesor emerit*.

Bogata sa bibliografie poate fi găsită în toate bibliotecile din țară. De aceea, noi ne rezumăm să amintim cîteva lucrări privind istoria Bisericii, pe care eminentul profesor o socotea cadrul de manifestare a românilor ardeleni în istoria poporului român, evidențiind strînsa legătură dintre Biserică și popor: *Mitropolitul Andrei Șaguna, Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr, Istoria bisericească a românilor ardeleni, Preoți și învățători, Problemele culturale și religioase ale preoțimii din Ardeal ,Legea unificării bisericești, Patriarhia românească, Vechimea organizației Bisericii Ortodoxe din Transilvania* ș. a.

Acum, la împlinirea a douăzeci de ani de la trecerea la cele veșnice a acestui demn reprezentant al istoriografiei ardelene, aducem un pios omagiu celui ce și-a slujit neamul cu cuvîntul, cu pana și cu fapta, Preotului profesor Ioan Lupaș, ctitorul școlii ardelene de istorie.

Diac. Asist. *Ioan Leb*

Prof. univ. dr. doc. DIMITRIE MACREA-octogenar

La 21 iulie anul acesta (1987) a împlinit opt decenii de viață profesorul Dimitrie Macrea, cunoscut lingvist și dascăl al multor generații de profesori de limbă română, autor a numeroase volume, studii și articole publicate de-a lungul a mai mult de o jumătate de secol. Lucrările sale au fost un instrument deosebit de util pentru pregătirea de specialitate a cercetătorilor limbii române, pentru că aproape toate domeniile de investigație ale limbii noastre au fost ilustrate prin contribuțiile originale ale profesorului D. Macrea.

Și-a făcut studiile liceale la Brașov, iar pe cele universitare la Cluj, cu profesori reputați în domeniul lingvisticii: Sextil Pușcariu, Th. Capidan, Bogdan-Duică. După specializarea la Paris (1935—1937), proefsorul D. Macrea și-a susținut teza de doctorat despre *Palatalizarea labialelor în limba română* fiind numit asistent la catedra lui Sextil Pușcariu, apoi șef de lucrări și conferențiar, îmbinînd munca didactică cu cercetarea științifică asupra istoriei limbii române.

Începînd cu anul 1952, profesorul D. Macrea a fost directorul Institutului de lingvistică din București și a preluat conducerea lucrărilor *Gramaticii Academiei și Dicționarului limbii române*, fiind și redactor-șef al revistei „Limba română", înființată în același an. Studiile sale asupra foneticii, istoriei filologiei românești și seria de articole din revista citată, au stat la baza primelor volume tipărite de profesorul D. Macrea: *Probleme de fonetică* (1953), *Lingviști și filologi români* (1959), *Probleme de lingvistică română (1961)*. Între timp, apăruseră lucrările conduse de prof. D. Macrea: *Dicționarul limbii române literare*, în patru volume (1955—1957), *Gramatica Academiei*, în 2 volume (1954), *Limba română, fonetică vocabular, gramatică* (1956), *Dicționarul limbii române moderne* (1958). A sprijinit lucrările la *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu* inițiat de Tudor Vianu și a condus apoi lucrările la *Dicționarul enciclopedic român*, în patru volume (1962—1966).

Profesorul D. Macrea a luat parte, ca delegat, la numeroase congrese de specialitate, prezentînd comunicări importante pentru mai buna cunoaștere pe plan internațional a limbii române, aducînd noi dovezi despre romanitatea limbii noastre, despre specificul evoluției sale istorice, despre statistica lexicului nostru.

Bibliografia lucrărilor prof. D. Macrea s-a îmbogățit continuu în ultimile două decenii, cînd a tipărit numeroase studii și articole atît în revista *Limba română* cît și în revista săptămînală *România literară*, susținînd aici cronica limbii între 1969—1976. Materialul științific, documentar, bogat, din reviste a stat la baza volumelor tipărite: *Studii de istorie a limbii și lingvisticii române* (1965), *Studii de lingvistică română* (1970), *Limba și lingvistica română* (1973), *Lingvistică și cultură* (1978), *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești* (1978), *Probleme ale structurii și evoluției limbii române* (1982).

În toate volumele sale s-au evidențiat mai ales specificul latin al limbii noastre, bogăția și originalitatea tezaurului ei expresiv, etapele importante ale modernizării acestei limbi, contribuția scriitorilor reprezentativi la dezvoltarea limbii române literare, precum și aspectele dinamice ale cultivării limbii, ca un proces istoric continuu și o sarcină importantă a instituțiilor noastre de cultură, în primul rînd a învățămîntului de toate gradele. Vom sublinia că, pe lîngă bogăția documentară și analizele erudite ale autorului, stilul său limpede, concis și expresiv a favorizat circulația largă a cărților semnate de profesorul D. Macrea nu numai în mediile școlare, ci și în cercuri largi de cititori interesați de problemele limbii literare, de formele expresivității limbajului ca factor de afirmare a personalității fiecăruia, potrivit tezei lui L. Blaga: „Limba cea de toate zilele e o unealtă și o formă a spiritului".

La împlinirea a opt decenii de viață, prof. D. Macrea poate privi cu satisfacție rezultatele muncii sale de profesor și de cercetător erudit al limbii noastre naționale.

Numeroșii săi foști elevi și colaboratori, dar și mulți cititori îi aduc un omagiu și-i exprimă urările de bine în acest moment aniversar.

Prof. *Paula Isac*

Casa de pe stîncă

Rupînd din calendar filele lunilor care au trecut, mi s-a oprit privirea la foaia lunii iulie pe care sînt înfățișați doi copii ce se joacă pe malul mării, clădindu-și o casă de nisip.

Acest tablou mi-a trezit amintirile unei vacanțe de pe litoral unde am văzut și am urmărit jocuri similare ale copiilor. Cu găletele multicolore și cu lopățele în mînă ei se străduiau să clădească o casă de nisip. O cetate, ziceau ei voioși și mîndri. Se osteneau de zor modelînd nisipul pe care îl întăreau cu scoici ca să-și păstreze rezistența. Firește, din cauza fluxului și refluxului mării, gropile și canalele au dispărut și cu ele toată casa, toată cetatea. Copiii priveau mîhniți că li s-a măcinat toată truda și se vedeau neputincioși în fața valurilor. Apa mării și-a reclamat dreptul de posesiune asupra nisipului și scoicilor. Le-a luat cu sine fiindcă erau ale ei. Cetățile zidite de copii s-au dărîmat pentru că n-aveau nici o temelie solidă care să le susțină.

*

În jocul acesta al copiilor există un motiv de adîncă meditație, căci acest joc ne dă și nouă prilejul de a ne gîndi la fundația pe care ne-am clădit viața. Există atîtea și atîtea zise „stînci" pe care unul sau altul își clădește viața. De un lucru însă nu trebuie să uităm: de ceea ce a spus Domnul într-o anumită împrejurare: „Oricine aude cuvintele Mele *și le îndeplinește* asemăna-se-va bărbatului înțelept care a clădit casa lui pe stîncă. A căzut ploaia, au venit rîurile mari, au suflat vînturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stîncă. Iar oricine aude cuvintele Mele și *nu* le îndeplinește, asemăna-se-va bărbatului nechibzuit care și-a clădit casa pe nisip. Și a căzut ploaia și au venit rîurile mari și au suflat vînturile și au izbit în casa aceea, și a căzut. Și căderea ei a fost mare" (Mat. 7, 24—27).

Mîntuitorul se oferă, deci, să fie fundamentul vieții noastre și al familiei noastre *cu condiția ca pe lîngă ascultarea cuvîntului Lui, să îndeplinim și voia Sa*. În dorința de a ne mîntui, El stă clipă de clipă la ușa sufletelor noastre și bate. Așteaptă să-I deschidem. Dar nu ne răpește libertatea de a-L primi sau respinge. Ne dă prilejul să-I arătăm atașamentul sau să-I refuzăm intrarea. Dar chemarea Sa și sprijinul ce ni-l acordă nu exclud ajutorul și povața bună a semenilor noștri. Drumul spre mîntuire trece printre semeni. Sîntem frați cu toții, avînd același Tată, care e „al nostru" nu numai „al meu". Deci cînd voim să ne zidim casa noastră cea duhovnicească, să nu ezităm a alege drept temelie pentru ea învățătura Mîntuitorului. Iar dacă vom simți că... „ape amare" amenință să surpe casa ce am zidit-o să-L chemăm pe El strigîndu-I: „Marea vieții văzîndu-o înălțîndu-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergînd strig către Tine: scoate din stricăciune viața mea, mult Milostive". El ne va răspunde liniștindu-ne: „Da! vin curînd"! Și vine fără zăbavă!

Prot. *Nicodim Belea*

Mănăstirea Arnota

(Continuare din pag. 1-a)

„Nu s-a stabilit pînă acum cu precizie, scrie C. Giurescu — numărul ctitoriilor lui Matei Basarab. Se cunosc în mod sigur patruzeci și cinci. Un lucru este sigur însă: nici unul dintre domnii Țării Românești și ai Moldovei — inclusiv Ștefan cel Mare — nu a ridicat atîtea locașuri ca Matei Basarab."

„Împreună cu cumnatul său Udriște Năsturel, Matei a înființat cele două tipografii din Mănăstirea Govora și din Cîmpulung-Muscel și a introdus definitiv limba română în ritualul slujbelor religioase. Căci „am văzut, scria Matei — cum că în întreaga mea țară e foame, e sete, nu însă de pîine și apă, ci după pricina împuținării sfintelor cărți" (C. Mateescu).

„Undeva, în apropiere de Ocnele Mari, Matei Basarab a construit o fabrică de hîrtie, care pe atunci se numea „moară de hîrtie". Materia primă, cîrpele, era furnizată de locuitorii satelor din apropiere." Prima carte apărută la Mănăstirea Cîmpulung-Muscel a fost un Trebnic (1636), la mănăstirea Govora — Pravila cea Mică (1640), iar la Mănăstirea Dealu — „Imitația lui Hristos", tradusă din latinește în slavonește de Udriște Năsturel (1647).

„Un compilator francez de la 1689 considera că Matei era un Prinț „zelos pentru religia creștină și foarte iubit de supușii săi" (Dr. Nicolae Stoicescu).

Miron Costin îl descrie astfel: „Matei Vodă, Domnul muntenesc, om fericit preste toate domniile acelii țări, nemîndru, blînd, direpț om de țară, harnic în războaie, așea neînfrînt și neînspăimat, cît poți să-l asemeni cu mari oșteni ai lumii."

„La mijlocul secolului al XVII-lea, un anonim nota: „Mai bun Domn decît Mateiu Vodă n-au fost nici un Domn" (Dr. Nicolae Stoicescu).

„Turcii îl respectau considerîndu-l „ca pe un al doilea Mihai Vodă" (Viteazul) (Dr. N. Stoicescu).

„Regele Poloniei îi atribuia titlul de „Generalissim al Orientului."

„Papa Inocențiu al X-lea laudă „minunata bunătate sufletească" a lui Matei" (Dr. N. Stoicescu).

Al Odobescu scrie: „Matei Basarab, dacă n-a fost singurul erou al Țării Românești, negreșit că a fost cel mai mare Domnitor al ei, cel care a știut să împreune puterea armelor de apărare cu regularea progresului și ordinei înlăuntru ... Numele tău glorios — i se adresează Odobescu — ar trebui să însufle o veneratie religioasă poporului pentru care te-ai jertfit." (D. Stoicescu).

Pentru Nicolae Iorga, Domnul a fost „adevărat bun păstor și părinte", „un adevărat Domn-părinte", „bunul ocrotitor al supușilor și tovarășilor săi de arme" (Dr. N. Stoicescu).

C. C. Giurescu notează: „Matei Basarab a fost un Domn cu remarcabile însușiri: „viteaz ostaș, ctitor desăvîrșit, gospodar vrednic și diplomat încercat ... tipul reprezentativ al Domnului de țară."

„S-a spus — și pe bună dreptate — că Matei Basarab a fost cel mai mare ctitor bisericesc al neamului nostru." „Cel mai mare ctitor din istoria medievală a poporului român." (Dr. Nicolae Stoicescu).

Matei Basarab s-a născut în anul 1588 și a murit în anul 1654, „șezînd pe jeț".

Deși Doamna Elena a murit cu un an înainte și odihnește în reședința din Tîrgoviște, Matei Basarab a cerut cu limbă de moarte să fie înmormîntată la Mănăstirea Arnota. Radu Mihnea al III-lea i-a mutat rămășițele pămîntești la Arnota, — „precum au pohtit pînă era în viață".

În anul 1979 s-a terminat restaurarea bisericii voievodale la care a contribuit atît Sfînta Episcopie a Rîmnicului și Argeșului cît și cariera de piatră din apropiere. Pentru a rezista la explozii, Direcțiunea carierei a turnat beton armat la temelia bisericii și la turle, stringînd apoi pereții cu tiranți puternici, iar Sfînta Episcopie a tencuit pe dinafară și pe dinăuntru pereții deteriorați, a așternut o dușumea de stejar și a acoperit întreaga biserică cu tablă de plumb așa cum a fost pe timpul lui Matei Basarab.

Acum urmează să se restaureze și pictura zugravului „Stroe ot Tîrgoviște și Ianache sîn Preda".

(Continuare din pag. 1-a)

am trăit aici cu gîndul că sîntem veșnici și acest fapt ne-a dat puteri. Cine cinstește trecutul merită viitorul. Un popor întreg de înaintași a trudit pentru fericirea pașilor noștri. Toate portretele voievozilor noștri ni s-au păstrat pe un fond de aur. Cei vii sînt veșnic datori eroilor care nu sînt plînși ci îi purtăm pe scutul unei opere fără moarte spre Eternitate. Libertatea unui popor este suma libertății fiilor lui. Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn, mărturisesc de dincolo de timp ce-am fost și ce sîntem. La Țebea sub un gorun care mai dăinuie și azi, Horia, Cloșca și Crișan, au hotărît să facă dreptate; „pre cum în cer așa și pe pămînt". Și tot aici, în zilele noastre, un alt gorun a fost sădit de Ctitorul României noi, de Președintele Nicolae Ceaușescu, Marele Arhitect al Țării ce trece prin lume cu o seninătate olimpiană, ordonîndu-și viața de muncă grea și pasionată în serviciul patriei și al umanității.

Iosif Vulcan în 1872 spunea despre Avram Iancu că este „expresiunea unei idei înalte, unei dorințe străbune, care nu se va stinge niciodată din sînul națiunii române". Vasile Goldiș în anul 1924 mărturisește cu privire la Avram Iancu următoarele: „Tu Iancule și moții tăi, ați trăit și ați murit pentru dreptate și libertate". Idealul acesta rămîne la temelia vieții noastre naționale.

Iubim frumusețea pentru că ea dănțuiește după aceeași melodie vioaie, ca și viața noastră. În această frumusețe învăluim cît trăim mîndra noastră țară. În privința aceasta cît de adînc mărturisește George Călinescu, scriitorul: „Frumoasă ești țară, învăluitoare ca zîmbetul mamei, măreață ca prima trîmbițare a cocoșului și proaspătă ca răsăritul soarelui".

Tot atît de adînc mărturisește marea noastră cîntăreață, Maria Tănase, cînd afirmă: „Frumusețea cîntecului meu vine numai din frumusețile pămîntului românesc, punînd laolaltă graiul portul, peisajul, inima generoasă a neamului și trecutul care ne-a plantat pe plaiurile acestea pline de toate dorurile".

Marele compozitor, George Enescu, în discursul său de recepție la 22 mai 1933 spune: „Un popor care cîntă doina atît de duios, trebuie să fie nobil și bun la suflet".

Pablo Neruda, un mare poet și scriitor al lumii, spune despre țara noastră: „Cinstea și dragostea, o, Românie, cresc în tine ca două tinere

Țara noastră

vițe. Inteligența privește cu ochii tăi. Pe buzele tale chiorchinii zîmbesc".

România și-a apărat cetățenii, indiferent de naționalitate. România a fost singura țară din Europa cotropită din care hitleriștii n-au putut trimite nici un tren cu deportați la Birkenau-Auschwitz.

Inimile noastre astăzi gravitează spre „Steaua lui August" căci la capătul etapei de eforturi și de creație a poporului nostru, se deschid tulburătoare orizonturi de belșug și demnitate umană, de cultură și frumusețe. Nu poate exista fericire personală în afara fericirii generale a poporului. Viața oamenilor e organizată tot mai mult după legile frumosului, a acelui frumos care izvorăște din viață și se întoarce în ea, însufletindu-i potențele și sporindu-i dimensiunile. Noi înmuiem uneltele noastre de muncă în apa vie a timpului nostru și facem să strălucească, în ele, ca un diamant, Cuvîntul Președintelui Țării, Nicolae Ceaușescu a cărui frunte este oglindită în gînduri. Traiectoria timpului o măsurăm cu inima și mîinile îngrădite în puteri. Țara noastră înalță punți de prietenie între popoare activînd pentru libera circulație, pentru un flux al valorilor materiale și spirituale. Ea transmite frumusețea lumii și bucuria de a trăi.

Președintele Țării, Nicolae Ceaușescu, înmănunchează în sine aspirațiile și idealurile națiunii noastre, dorința noastră de pace și progres.

Viață — Te vom păzi de flăcări / În steaua rațiunii / Încrezători, / Puternici, / Prin iubire / Te vom păzi de flăcări. Omenire!

Omul de azi e un optimist, un candid și un focos, bucurîndu-se de prezent, avîntîndu-se temerar în construcția viitorului. La parametrii naționali, la scara de dezvoltare a întregii țări este situat efortul fiecărui muncitor căci munca e ritmul vieții. Ea dă ca și libertatea, tărie și frumusețe și caracter propriu ființei noastre.

În aura făuririi viitorului de mîine al patriei din curgerea fosforescentă a unor gînduri ale Președintelui Țării, Nicolae Ceaușescu, desprindem următoarele: „Generațiilor de azi cărora le este hărăzită fericirea de a vedea înfăptuindu-se visurile și dorințele cele mai cutezătoare ale înaintașilor, lor, le-a revenit misiunea de a făuri viitorul de aur al patriei".

Acasă lîngă sufletul Țării se adeveresc mai mult ca oricînd astăzi cuvintele poetului:

„Viitor de aur țara noastră are / Și prevăd prin secoli a ei înălțare".

Maică Țară cu credința-n grai / Și sfînt din cele dintîi înflorări ale zorilor și pînă în cele din urmă adieri ale amurgului, te mîngîiem cu mîinile noastre de trudă și te încălzim cu sufletele noastre ca să te vedem în ziua de mîine, prietenă tuturor profeților, sub limpedele, mîndru tricolor, mai frumoasă, mai puternică și mai măreață!

Ni-i Țara mamă pururi trează și-i / nestinsă vatră, caldă ca o pîine, / Priviți în ochii limpezi de copii / și veți vedea destinul ei de Mîine!...

Continuitatea daco-romană și a poporului român pe vatra dacică — atestată de arheologie, numismatică și epigrafie

Adversarii teoriei continuității daco-romane și a poporului român pe vatra strămoșească, pînă acum o jumătate de veac foloseau drept argument doveditor al concepției lor faptul că izvoarele scrise nu vorbeau despre populația autohtonă, iar mărturiile arheologice, numismatice și epigrafice nu fuseseră scoase la lumina zilei decît în mică măsură. În asemenea împrejurări, teoria lui Roesler și a urmașilor lui a găsit credit la unii învățați.

Deși în ultima jumătate de secol, prin efortul intens și continuu al cercetătorilor români au fost descoperite numeroase mărturii arheologice, numismatice și epigrafice, care demonstrează caracterul nestiințific, denigrator al teoriei lui Roesler, totuși urmașii acestuia nu vor să țină seama de ele și să îndrepte eroarea săvîrșită, ci continuă să susțină cu încăpățînare aceleași neadevăruri ca înaintașii lor. Într-o asemenea situație se află și autorii lucrării *Istoria Transilvaniei* (Erdély Története), apărută la sfîrșitul anului 1986, în Editura Academiei Ungare de Științe din Budapesta. De altfel, trebuie reținut, că una din metodele de lucru ale istoricilor unguri — și astăzi ca și în trecut — este aceea de a utiliza numai acele izvoare și mărturii care folosesc scopului lor denigrator, pe cînd celelalte sînt trecute cu vederea, sau eludate cu bună știință.

Afirmațiile necorespunzătoare adevărului istoric ale adversarilor continuității, indiferent de numele și prestigiul autorilor lor, sînt infirmate de numeroasele dovezi arheologice, numismatice și epigrafice descoperite pe întreg teritoriul Daciei de odinioară.

Concludentă în acest sens este lucrarea arheologului David Protase, care cuprinde mărturiile arheologice și numismatice ale continuității (între anii 271—450) — așezări, cimitire sau morminte răzlețe, diferite obiecte și monede — descoperite în ultimii ani.

Dintre aceste dovezi, o probă evidentă a continuității o reprezintă *păstrarea vechilor rituri și ritualuri funerare, ale dacilor — incinerarea și ale romanilor — înhumarea,* atestate de numeroasele descoperiri de morminte sau cimitire de la Alba Iulia, Bratei, Cluj, Moigrad (Porolissum), Turda, Sfîntu Gheorghe etc. Existența unor asemenea rituri și ritualuri funerare, confirmată prin numeroase materiale arheologice, demonstrează continuitatea și persistența populației romanice în Dacia și după retragerea aureliană pînă la pătrunderea slavilor pe teritoriul vetrei strămoșești.

La Bratei, în apropierea de Mediaș, s-a făcut una dintre cele mai importante descoperiri arheologice care constituie dovada de neînlăturat a continuității etnice daco-romane. Materialele și obiectele găsite în cimitirul de la Bratei de factură materială daco-romană, care dovedesc folosirea ritului și ritualului de înmormîntare de către populația autohtonă, atestă continuitatea daco-romană la nord de Dunăre în mileniul întîi e. n.

La Moigrad (Porolissum), materialul arheologic extrem de bogat descoperit cu ocazia săpăturilor, dovedește că după retragerea aureliană, populația daco-romană a rămas pe loc, continuîndu-și vechile ocupații. Aici nu mai existau armata și administrația romană, nici stăpînii de sclavi, dar nici migratori nu au intrat în Porolissum pînă în secolul al V-lea. Dovezile descoperite atestă că nici unul din elementele principale ale economiei n-a dispărut, și că oamenii continuau să cultive pămîntul, să secere grîul, să facă pîine; că sarea era folosită ca și mai înainte și se aducea, ca și pînă atunci, de la Ocna Dejului și Cojocna; că se creșteau vite mari și mici, păsări și alte animale, pentru nevoile gospodărești și de hrană; că atelierele ceramice lucrau, pentru că vasele erau cerute; că atelierele pentru diferite unelte funcționau, asigurînd nevoile locuitorilor; că atelierele pentru podoabe de bronz, sticlă și piatră funcționau, pentru că produsele lor găseau cumpărători; că se produceau arme, necesare locuitorilor pentru apărare. Tezaurele monetare romane din bronz, aparținînd secolelor III și IV, descoperite la Porolissum ilustrează existența aici a unei populații obișnuită să practice schimbul sistematic pe bază de monedă și legăturile ei economice cu Imperiul roman de la sud de Dunăre, de unde mai primea și o serie de produse din ceramică, bronz și sticlă, tipice numai pentru Imperiu și pentru populațiile latinofone.

Vetrele caselor, obiectele cu cea mai diversă întrebuințare, mormintele de tip roman de la Porolissum, în care decedații erau așezați în sarcofage din cărămizi, precum și în gropi simple, din veacurile III și VI, sînt alte dovezi concludente ale continuității daco-romane.

La Porolissum s-au descoperit o serie de dovezi privind creștinarea populației locale daco-romane, provenind din secolul al IV-lea, și anume: două geme, una cu reprezentarea lui Abrasax, a doua cu o reprezentare similară dar și cu inscripție; un vas fragmentar cu simbolul numelui lui Iisus Hristos, inscripția EGO ... VIVS VOT(UM) P(USUI) (Eu ... vius am pus acest dar), alte simboluri și o cruce, datate de la mijlocul secolului IV. Acest vas reprezintă primul document creștin produs în mod sigur pe teritoriul fostei Dacii. Pe un git de cană din pastă roșie se află inscripția SIS FELIX VTERE FELIX, care este specifică monumentelor creștine din Imperiul roman pentru începutul secolului IV pe o farfurioară se află încizat numele criptografic al lui Iisus Hristos.

Alte dovezi epigrafice privitoare la existența unei populații daco-romane creștine pe teritoriul fostei Dacii Traiane, datînd din secolul al IV-lea, s-au descoperit la Biertan, lîngă Mediaș, și la Micia, în apropiere de Deva. Primul dintre aceste monumente este un donariu, care are inscripția EGO ZENOVIUS VOTUM POSUI (Eu Zenovie am pus acest dar); iar cel de-al doilea este un arc de fibră de argint, transformat în inel, care poartă inscripția QVARTINE VIVAS (Să trăiești Qvatine).

Existența comunităților române creștine pe teritoriul Transilvaniei este demonstrată și pentru secolele următoare. Astfel, la Porolissum s-a găsit un pandantiv din plumb în formă de cruce din secolul al V-lea, și un opaiț de bronz, în formă de porumbel, de tipul celor care serveau drept candelabre în bazilicile creștine, datînd din secolul al VI-lea. O asemenea comunitate creștină românească este probată ca existentă la Porolissum pentru secolele VIII—IX printr-o serie de cercei stelați, aduși din Imperiul bizantin.

Despre existența localnicilor în secolele IX—XII vorbește și Anonymus în cronica sa *Gesta Hungarorum* (Faptele ungurilor). Acesta arată că atunci cînd triburile ungare, în lupta

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Întru Adormire lumea nu o ai părăsit de Dumnezeu Născătoare

După un post de două săptămîni, credincioșii sărbătoresc cu evlavie, la 15 august, Adormirea Maicii Domnului, unul dintre cele mai cinstite praznice ale Născătoarei de Dumnezeu și prilej de înălțare și mîngîiere duhovnicească.

Nevoințele postului și o încredere statornică în ocrotirea Maicii Domnului aduc fiecărei inimi credincioase bucuria și puterea sufletească atît de necesare vieții noastre.

Învățătura bisericească cuprinsă în cîntarea troparului Adormirii că Maica Domnului „întru Adormire lumea nu a părăsit-o", ci este mereu rugătoare pentru noi, ne întărește și mai mult dragostea de a aduce cinstire în cel mai înalt grad aceleia care „trece la cer pe cei de

mamă duhovnicească a tuturor care vor crede în învățătura Fiului ei.

Sfinții Apostoli au stat în jurul ei în ceasul plecării sale din viața pămîntească la cea cerească. Din Sinaxarul Praznicului Adormirii aflăm cîteva amănunte importante: „cînd a binevoit Hristos Domnul Dumnezeul nostru ca să ia pe Maica Sa la Sine, atunci cu trei zile mai înainte a făcut-o să cunoască prin mijlocirea îngerului mutarea sa de pe pămînt, căci Arhanghelul Gavriil, venind la dînsa, a zis: Acestea zice Fiul tău: vremea este a muta pe Maica Mea la Mine. Nu te teme de aceasta, ci primește cuvîntul cu bucurie, de vreme ce vii la viața cea nemuritoare". Din același Sinaxar aflăm că în chip minunat s-au adunat atunci unsprezece Apostoli în casa unde era Preacurata. Numai Apostolul Toma nu era cu dînșii.

După ce și-a dat sufletul în mîinile Fiului Său, Apostolii cu mare cinstire și cu cîntări de laudă au îngropat trupul Prea curatei într-un mormînt cioplit în piatră în satul Ghetsimani. Apostolul Toma, venind cu trei zile mai tîrziu și aflînd de mutarea din viață a Maicii Domnului, a dorit să-i mai vadă odată chipul. Ducîndu-se împreună cu ceilalți Apostoli la mormîntul Născătoarei, l-au deschis ca Toma „să se închine și el acelui Preasfînt și Preacurat locaș, adică trupului Născătoarei de Dumnezeu. Și dacă a văzut s-a minunat că a aflat mormîntul fără de sfîntul trup, și era giulgiul, care rămăsese mîngîierea Apostolilor și tuturor credincioșilor, și mărturie nemincinoasă a mutării Născătoarei de Dumnezeu".

Știm că Trupul Fiului său, Iisus Hristos n-a rămas în mormînt ci a biruit moartea. Nici trupul Maicii Sale, sfințit prin întruparea Fiului, n-a fost dat stricăciunii, ci a devenit trup duhovnicesc, înviat întru nestricăciune și întru slavă (cf. I Cor. 15, 42—43). Evlavia creștină cinstește pe Maica Domnului, fiindcă prin această cinstire e preamărit Însuși Mîntuitorul Hristos. Care fiu nu se bucură, cînd mama sa este cinstită și i se acordă cît mai multă atenție? Dacă așa stau lucrurile în viața omenească, unde mama poate avea greșeli sau anumite slăbiciuni, cu cît mai mult se cuvine a cinsti în chip deosebit pe Maica Domnului cea plină de har peste care s-a pogorît Duhul Sfînt și căreia i s-a închinat Arhanghelul Gavriil (Luca 1, 35) și care a devenit locul de întîlnire a umanului cu divinul. De aceea, Maica Domnului e învestită cu un înalt grad de sfințenie, care o ridică deasupra puterilor cerești ca și deasupra sfinților. Participînd ca ființă omenească la slava lui Dumnezeu, ea devine o călăuză pentru creștini și o chemare spre îndumnezeire. Această idee e exprimată în troparul: „Fiii celei dumnezeiești ne-am făcut părtași prin tine, de Dumnezeu Născătoare, pururea Fecioară" (Troparele Născătoarei, luni seara).

Biserica a propovăduit învățătura despre Maica Domnului și a apărat-o în fața celor care s-au abătut de la dreapta credință. Din istorie știm că în primele veacuri creștine s-au ivit învățături greșite cu privire la persoana Mîntuitorului. Dar cum întruparea și nașterea Domnului Iisus Hristos sînt strîns legate de Preacurata Fecioara Maria, ereticii au răspîndit păreri neortodoxe și despre Maica Domnului. De aceea, Biserica, prin Sfinții Părinți, adunați în sinoade ecumenice, a respins

Pr. *Mihail Colotelo*

(Continuare în pag. a 5-a)

Picu Procopie Pătruț

Apariția, la finele anului 1985, a volumului-album *Picu Pătruț. Miniaturi și poezie,* cuprinzînd o selecție din versurile și din ilustrațiile cu care și-a ornat manuscrisele crișnicul de la biserica mare din Săliștea Sibiului de la mijlocul secolului trecut (care s-a călugărit în anul 1849, luîndu-și numele de Procopie, continuînd însă să activeze în sat, îmbrăcat în straie țărănești), a avut darul de a atrage atenția asupra figurii și operei modestului slujitor al Bisericii noastre. Abia de-acum înainte — după peste 80 de ani de la prima semnalare a operei lui, făcută în „Telegraful român" nr. 80, 82, 83 și 86 din 1905 de către, pe atunci proaspătul absolvent al Seminarului Andreian, Onisifor Ghibu — Picu Pătruț își va primi locul pe care-l merită în istoria literaturii române, în istoria artei românești și în istoria muzicii românești.

Versurile care s-au păstrat în manuscrisele ilustrate rămase de la el sînt de o deosebită sensibilitate, el trăindu-și cu intensitate fiecare temă, fie că o aborda în vers, fie că o ilustra ori că-i compunea melodia pe care să se cînte. Multe din versurile sale sînt tributare sub raport stilistic și lingvistic unor înaintași ori contemporani ai săi (ca Anton Pann, Ioan Tincovici, Vasile Aaron ș. a.), dar toate poartă pecetea specifică lui însuși, gîndirii și simțirii sale, profundei sale credințe și încrederii nemărginite pe care o avea în adevăr, în dreptate, în morala creștină și general-umană. Dragostea profundă pe care o avea față de semenii săi, dorința de a-i ajuta să iasă din greutățile spirituale și materiale în care să zbăteau, transpiră din fiecare vers.

Este foarte probabil că unele din versurile sale, care în timpul vieții lui se cîntau în Săliște și în jur, s-au păstrat pînă astăzi, intrînd în folclor, fără să se mai știe cine a fost autorul lor. Și s-a putut petrece acest lucru nu numai în satele din Mărginimea Sibiului, ci și în alte părți ale Transilvaniei, ca și în sudul Carpaților.

Reproducînd în numerele următoare din versurile sale, o vom face urmărind un dublu scop: mai întîi, evident, pentru ca ele să fie citite și eventual reținute de către acei cititori care vor fi sensibilizați de valoarea lor moral-educativă; în al doilea rînd, pentru a încerca să aflăm de la unul sau altul din cititori, dacă vreunul din versurile ce se publică sînt cunoscute și circulă și astăzi în popor, în întregime sau fragmentar, ori dacă se cîntă chiar la unele ocazii. Orice informație în legătură cu eventuala păstrare sub această formă a vreunuia din versurile sale este deosebit de prețioasă cercetătorilor acestei opere, și ea poate fi comunicată fie redacției, fie direct semnatarului acestor rînduri (70472 București 37, B-dul Hristo Botev 22. Tel. 16.75.93), care mulțumește cu anticipație pentru colaborare.

Transcrierea din chirilice a versurilor, precum și notele cu caracter bibliografic sînt ale subsemnatului, care răspunde de exactitatea lor. Pentru mai ușoara citire și însușire a versurilor astăzi, am actualizat ortografia și punctuația, păstrînd însă limba intactă.

Octavian O. Ghibu

ȘTEFAN PASCU: **Voievodatul Transilvaniei,** vol. III, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 674.

A văzut lumina tiparului cel de-al treilea volum al sintezei Voievodatul Transilvaniei. Cu această lucrare reputatul istoric ardelean îmbogățește patrimoniul istoriografiei românești contemporane, continuă și desăvîrșește opera sa științifică consacrată acestui subiect de o excepțională importanță pentru istoria și cultura națională.

În acest volum istoricul savant dezbate și argumentează istoria complexă a Transilvaniei, analizînd pe o perioadă de două secole (mijlocul sec. al XIV-lea și mijlocul sec. al XVI-lea) două probleme fundamentale oricărei societăți civilizate: structurile social-economice, politice și juridice, precum și instituțiile corespunzătoare acestora.

Într-o viziune modernă, realistă, acad. Ștefan Pascu abordează pe larg probleme de stringentă importanță istorică, teoretică și practică pentru înțelegerea dinamicii vieții economico-sociale și politice a Transilvaniei, și anume: felurile proprietății (proprietatea centrală, feudală, bisericească, țărănească și urbană), clasele sociale (clasa feudală, țărănimea, orășenimea) și relațiile de clasă, luptele antifeudale ale maselor populare, instituțiile social-politice și social-juridice.

În analiza structurilor și a instituțiilor, folosește într-o manieră interdisciplinară metodele istoriei, ale geografiei și demografiei istorice, ale dreptului și sociologiei pentru descoperirea și relevarea adevărului istoric și înțelegerea mai justă, în conformitate cu realitatea, a fenomenelor istorice.

Din multitudinea problemelor investigate de autor vom sublinia preocuparea sa pentru a demonstra temeinicia, viabilitatea, stabilitatea și continuitatea unor structuri instituționale economice, politice și juridice create de românii din Transilvania, pe care s-au străduit să le conserve și să le perfecteze în confruntarea cu opresiunea națiunilor dominante din imperiul austro-ungar. Similitudinea acestor structuri instituționale în întreg pămîntul românesc, ca și în teritoriile megieșe țărilor române, constituie dovezi cu privire la originea comună și unitatea poporului român.

În continuare dovedește că și instituțiile social-politice și juridice românești din Voievodatul Transilvaniei, pe lîngă faptul că și-au continuat existența pe parcursul veacurilor, au fost atît de viabile încît au obligat autoritatea să accepte perenitatea legilor vechi românești și a acelor instituții juridice care ocroteau populația românească față de legiuirile feudale.

Puterea de influențare a instituțiilor românești s-a dovedit și în cazul instituțiilor social-politice și administrative ale sașilor și secuilor, colonizați în teritoriul locuit de români: organizarea obștilor sașilor și secuilor a fost influențată de obștile sătești românești, scaunele secuiești și săsești influențate de scaunele de judecată românești. Asemănarea dintre instituțiile românești pe de o parte, săsești și secuiești pe de alta, se explică prin faptul că în teritoriul de unde au venit acești coloniști și în societatea din care s-au desprins nu au existat niciodată asemenea instituții.

Dintre instituțiile românești cele mai importante din toate punctele de vedere au fost cnezatele și voievodatele, cu rolul lor proeminent în viața societății transilvane. În legătură cu situația cnezilor și a voievozilor, despre care istoria maghiară a susținut că s-ar fi contopit cu nobilimea, pierzîndu-și și credința ortodoxă, autorul arată că „cei mai mulți și-au păstrat neamul și credința. În Hunedoara, Zărand, Bihor, Maramureș, ei construiau biserici ortodoxe în care sînt înfățișați drept ctitori asemenea domnilor din Muntenia și Moldova".

Plecînd de la analiza vieții politice din perioada respectivă, autorul se oprește asupra implicațiilor sociale, a confruntărilor de clase aducînd o bogată informație referitoare la reacția țăranilor față de cotropirea pămîntului obștesc și a vechilor drepturi anulate de autoritățile imperiale. Sînt date semnificative despre lupta țăranilor împotriva opresiunii, cu privire la fuga lor de pe moșii, la haiducie, la formele de manifestare și consecințele revoltelor și răscoalelor țărănești (Bobîlna, răscoala lui Gh. Doja).

Ca și celelalte două volume apărute, lucrarea pe care o prezentăm are calități deosebite: stil atractiv, fluența frazelor, temeinicia argumentelor și o aleasă rigoare științifică.

Se adresează publicului cititor larg din țară și de peste hotare. În special are în vedere intențiile tendențioase ale unor istorici străini care sfidează adevărul istoric, falsificînd grosolan și denigrînd gloriosul trecut multimilenar al poporului nostru, care s-a născut și s-a dezvoltat în hotarele Daciei Felix în care l-a găsit istoria.

Prot. *Ieremia B. Ghiță*

Pe urmele înaintaşilor

Cercetările arheologice iniţiate la Sălişte (jud. Sibiu)

Cercetările iniţiate în anul 1985 la Sălişte au fost determinate din necesitatea cunoaşterii aprofundate a istoriei românilor din Ţara Amlaşului, completînd astfel informaţiile izvoarelor scrise. Aceste demersuri se înscriu în contextul celor efectuate în alte „ţări româneşti" (Ţara Haţegului şi Ţara Maramureşului).

Centrul organismului economic, al formaţiunii politice numite în documente „Ţara Amlaşului" a fost la Sălişte, *Magna Villa Valachicarum*, realitate remarcată de toţi istoricii care s-au ocupat de această problemă. Ioan Moga descrie vechea biserică din Sălişte, presupunînd existenţa unei vechi biserici din lemn, în anul 1476, cînd documentele îl amintesc pe „popa Ioanaş". Biserica se afla pe un platou, deasupra riului Sălişte, ocupînd în perimetrul aşezării medievale un loc central. Poziţia geografică şi apropierea de cetatea de la Tilişca au determinat locuirea platoului în perioada statului geto-dac. Locuirea a fost surprinsă la vest de actuala clădire a liceului, acolo unde am găsit urmele unei podele din lut ars. În interiorul bisericii, unde am continuat investigaţiile în anul 1986, stratul de locuire din perioada dacică are o grosime consistentă, cu un bogat material ceramic şi urmele unui incendiu violent ce a pus capăt întregii aşezări. Acest strat a fost tăiat de fundaţia unui zid din pietre de rîu, legate cu mortar, zid ce avea lăţimea de 0,60 m şi a fost ridicat într-o perioadă imediat următoare distrugerii aşezării dacice. Lipsa materialului arheologic face imposibilă o datare mai strînsă a momentului ridicării zidului.

Stratigrafia secţiunii trasate pe direcţia nord-sud, perpendicular pe axul bisericii a înregistrat, după dezafectarea zidului mai sus amintit, un strat de depuneri aluvionare. El are în partea sa superioară resturile unor bîrne din lemn provenind, probabil, de la biserica datată după materialul ceramic descoperit în sec. XIV—XV. Biserica din lemn exista în secolul al XIV-ea atunci cînd documentele de cancelarie amintesc de localitate. Biserica avea o lăţime de 4 m. Planul şi detalii de construcţie nu le vom putea stabili decît odată cu continuarea cercetărilor. Interesant de menţionat este şi faptul că fundaţia bisericii din piatră, ridicată după dezafectarea celei din lemn, este lată tot de 0,60 m, şanţul fiind adîncit la 1,50 m. Am înregistrat în aceeaşi secţiune o parte din suprafaţa contraforţilor care sprijineau la nord şi la sud zidurile bisericii.

Materialul arheologic recoltat din straturile de depuneri succesive provine din perioada geto-dacică, din secolele de existenţă a primei biserici din lemn dar mai ales din perioada posterioară sec. al XVI-lea: monede, fragmente ceramice, un inel din argint cu placa lucrată în motive geometrice, un nasture globular din bronz care, după modul de îmbinare a părţilor componente se poate data într-o perioadă mai largă (sec. XIV—XVI), o verigă din sîrmă de bronz. Din suprafaţa cercetată la est de clădirea actuală a liceului provin lama unui cuţit cu mîner de lemn, avînd lungimea totală de 0,21 m şi resturile unei cingătoare din piele cu o placă din os. Cimitirul adiacent bisericii s-a întins pe toată suprafaţa platoului. Merită a fi amintită descoperirea unui fragment de cădelniţă cu marca atelierului gravată pe buză. În stratul de dărîmături a mai fost descoperită o cheie din fier care, după dimensiuni şi formă, se poate atribui ultimei faze de funcţionare a bisericii. Piesele din metal au fost deja restaurate şi conservate de specialiştii Complexului muzeal Sibiu. Ele sînt, împreună cu fragmentele ceramice şi urmele de construcţie deja prezentate, documente ale modului de viaţă, ale culturii materiale şi spirituale plămădite, întreţinute şi dezvoltate cu respect şi grijă deosebită. Astfel, continuarea cercetărilor pînă la dezvelirea integrală a monumentului şi punerea lui în circuitul informaţional şi turistic, în paralel cu continuarea eforturilor de cercetare pe o arie mai largă, se impune cu necesitate.

Petre Munteanu-Deşliu

NEMURIRE

ŢARA, ţarină, ţărani,
Vă iubesc de mii de ani,
Ba chiar şi mai de demult
Inima-mi prin voi mi-ascult.

Că, de cînd e neamul meu,
Tot prin voi, am fost şi eu
Stînca de granit, pe care
S-a-nălţat DACIA MARE.

Două cercuri ca de foc
Ne-au trecut — strînşi la un loc,
Prin istorii nepereche:
Limba şi credinţa veche.

Ca oricînd în veşnicie
Voi staţi şi-azi drept temelie
La continua-nălţare
De gînd bun şi bunăstare.

Voi, prin geruri şi prin ploaie
Aţi dus greul în războaie,
Şi ne-aţi apărat tenace,
Glia şi dreptul la PACE.

Eu, cît s-o scălda în soare
Aurul din grîu pe-ogoare,
Nesfîrşit am să rămîn,
Ca şi voi, ŢĂRAN ROMÂN.

Toma *Istrati*

Continuitatea daco-română a poporului român...

(Continuare din pag a 3-a)

lor pentru a pătrunde în Transilvania, s-au oprit la „Porţile Meseşului" şi, „locuitorii ţării, la porunca lor, au zidit porţi de piatră şi au tăiat o îngrădătură mare de copaci", făcîndu-şi aici hotarul.

Rezultatele săpăturilor arheologice din Ţara Bîrsei au dovedit continuitatea de viaţă autohtonă neîntreruptă în această zonă pînă în secolul al XI-lea. Cercetările de aici au mai arătat că în secolul al XII-lea, comunităţile româneşti au părăsit aşezările din cîmpie, retrăgîndu-se spre locuri mai ferite, apărate natural, unde şi-au ridicat cetăţi de pămînt pentru a se feri şi apăra în faţa primejdiei atacurilor ungare care înaintau spre Ţara Bîrsei. Asemenea cetăţi de pămînt s-au găsit pe dealul Lempeş şi între comunele Hărman şi Şimpetru.

Continuitatea autohtonilor în Transilvania este demonstrată de descoperirile arheologice de la Biandiana B, Alba Iulia, Ghirgom, Oradea şi multe altele, care atestă prezenţa în secolul al X-lea a unei numeroase populaţii slavo-române creştinate în acele zone. Aceluiaşi deziderat îi slujeşte inventarul arheologic descoperit la cetăţile Moreşti, Dăbîca, Moigrad, Şirioara, Laz, Pianul de Sus şi altele, care cuprinde armament şi tehnică folosită pentru apărare în secolele IX—X, în lupta împotriva triburilor ungare.

Descoperirile arheologice făcute în cetăţile de pămînt, ridicate de populaţia băştinaşă, dintre care unele sînt consemnate şi de Anonymus în cronica sa — Biharea, Sătmar, Castrul lui Gelu de pe Someş etc. — de asemenea dovedesc prezenţa românilor în Transilvania la venirea ungurilor. Inventarul ceramic găsit în cetatea de la Vladimirescu (Glogovăţ) lîngă Arad probează existenţa acestei fortificaţii încă din secolul al VIII-lea e. n.; iar dovezile stratigrafice — urme ale unui puternic incendiu — se corelează cu spusele lui Anonymus, care arată că în prima jumătate a secolului al X-lea a avut loc lupta dintre voievodul bănăţean Glad şi triburile ungare, cu care prilej, cetatea de refugiu a fost incendiată.

Materialul ceramic descoperit în cetatea Biharea şi împrejurimi, ornamentat cu o bandă de linii în val, decor tipic pentru producţia veche românească de tip Dridu din spaţiul carpato-dunărean, din secolele VIII—XI, dovedeşte că locuitorii de la Biharea aparţineau aceleiaşi arii de cultură, şi că erau români. Asemenea ceramică s-a descoperit în cetatea de la Dăbîca şi în alte locuri fortificate, atestînd vieţuirea populaţiei româneşti în aceste zone.

Adversarii continuităţii din rîndurile istoricilor unguri susţin, cu toate că izvoarele istorice şi arheologice o infirmă, că aceste cetăţi vechi de pămînt ar fi opera unor războinici nomazi, şi nu a unei populaţii sedentare de autohtoni. Ori, în afară de mărturiile de epocă care probează că aceste fortificaţii au aparţinut locuitorilor români, mai sînt şi altele; dacă ele ar fi fost edificate de unguri, atunci ar fi fost normal ca asemenea construcţii să fi fost descoperite şi în Panonia, unde s-au aşezat aceştia; dar acolo nu sînt cunoscute asemenea cetăţi pînă acum.

Continuitatea este dovedită arheologic, istoric, numismatic şi epigrafic şi pentru sudul Munteniei, Olteniei şi Banatului, unde în numeroase localităţi s-au construit şi reconstruit, în secolele IV—VI, în vremea lui Constantin cel Mare şi Iustinian, numeroase fortificaţii. Dintre acestea menţionăm cetăţile: Pojejena, Hinova, Gornea, Svinita, Orşova (Dierna), Drobeta-Turnu Severin, Sucidava-Celei. Din perioada 275—1025 în Oltenia s-au făcut descoperiri arheologice în 159 aşezări, care atestă că această zonă a fost locuită fără întrerupere de către populaţia daco-romană şi română. Acelaşi lucru îl dovedesc cercetările întreprinse în Moldova — la Hîncea, Botoşana, Suceava-Şipot, Tîrpeşti, Spinoasa, Lozna, Dăneşti, Iaşi-Cerdacul lui Ferencz, Băiceni, Bîrlad, Oituz etc. — şi Dobrogea, unde s-au găsit numeroase aşezări din secolele V—XI, bogate în inventar de epocă, de factură dacică, daco-română, română şi română.

Pe baza studierii materialelor descoperite cu ocazia săpăturilor arheologice, istoricul D. Tudor nota: „La 271 e. n. Dunărea nu a devenit un zid chinezesc, iar Aurelian n-a fost alungat din Dacia. Imperiul a rămas stăpîn pe multe capete de pod de pe malul sting al fluviului sub al căror control militar se găseau zone adînci din Munţii Banatului, din cîmpiile Olteniei şi ale Munteniei. Constantin cel Mare a extins stăpînirea romană pe întreaga cîmpie oltenă şi munteană, reîntărind astfel romanitatea de la nord de Dunăre".

Argumentelor arheologice propriu-zise li se adaugă şi cele *antropometrice şi antropologice*. Cercetările de această natură întreprinse asupra pieselor descoperite cu prilejul săpăturilor arheologice au demonstrat originea autohtonă a marii majorităţi a locuitorilor. La cimitirul Biandiana B, ce datează din secolul al X-lea, s-a constatat că predomină caractere mediteraneene, care erau elemente băştinaşe.

O dată cu continuitatea populaţiei autohtone, cercetările arheologice au atestat coabitarea acesteia cu unii dintre migratori. Astfel, în necropolele ce aparţin culturii Sîntana de Mureş — Cerneahov s-au găsit morminte de daci, goţi şi sarmaţi, fiecare cu ritul şi ritualul său funerar.

Nu se constată însă documentar o convieţuire în aceleaşi aşezări a localnicilor cu hunii. Dar izvoarele atestă că gepizii, urmaşii hunilor, au întreţinut relaţii mai strînse cu autohtonii. Concludente în acest sens sînt descoperirile de la complexele de tip Moreşti — Bandu de Cîmpie.

Un alt argument folosit de adversarii continuităţii, şi mai vechi şi mai noi, a fost *încetarea circulaţiei monetare romane la nord de Dunăre*.

O asemenea teză nu corespunde adevărului, pentru că şi după retragerea aureliană, locuitorii Daciei au continuat să folosească moneda ca mijloc de schimb. Numai pentru perioada 271—450 s-au descoperit — pînă în 1966 — monede şi tezaure în 161 localităţi. Este adevărat că între anii 271—305, circulaţia monetară a fost redusă, după care însă aceasta va creşte în intensitate.

Istoricul Mihai Macrea, un bun cunoscător al acestei probleme arăta că „reluarea pe scară largă a circulaţiei monetare în timpul lui Constantin cel Mare poate fi explicată datorită populaţiei daco-romane, singura obişnuită să aprecieze moneda ca mijloc de schimb, nu numai pentru valoarea ei intrinsecă. Ele lipsesc sau sînt foarte puţine în aşezările sau cimitirele atribuite goţilor".

Analiza circulaţiei monetare, prin aria sa, frecvenţa mare şi compoziţia tezaurelor demonstrează continuitatea populaţiei autohtone de la nordul Dunării, care a întreţinut strînse legături de schimb cu lumea romano-bizantină pînă în secolul VI.

Descoperirile numismatice din secolele următoare, dovedesc existenţa unei populaţii numeroase pe vatra dacică, care folosea moneda în relaţiile sale comerciale.

Din rîndul argumentelor care infirmă teza lui Roesler şi a urmaşilor săi şi dovedeşte continuitatea populaţiei autohtone pe vatra dacică fac parte *izvoarele epigrafice*.

În perioada secolelor IV—XIII, deşi numărul inscripţiilor s-a redus, totuşi ele există. Din punct de vedere numeric, cele mai multe texte epigrafice provin din Dobrogea, Oltenia şi Banat şi aparţin secolelor IV—VI.

Inventarul epigrafic foarte bogat, descoperit în Oltenia şi Banat atestă că împăraţii de la Constantinopol s-au preocupat intens de aceste provincii, unde au construit drumuri şi cetăţi, în care au adus trupe numeroase, iar la cetăţile Sucidava şi Dierna au instalat chiar prefecturi militare.

Izvoarele arheologice, numismatice şi epigrafice descoperite pe tot teritoriul patriei noastre în perioada secolelor IV—XII demonstrează fără putinţă de tăgadă continuitatea neîntreruptă a înaintaşilor noştri daco-romani şi români pe vatra strămoşească şi infirmă, ca nestiinţifică şi neadevărată, duşmănoasă şi calomnioasă, teza pusă în circulaţie de Roesler şi reactualizată de urmaşii săi în lucrarea *Istoria Transilvaniei*, apărută la Budapesta, în 1986, sub coordonarea lui Köpeczi Béla, în virtutea căreia poporul român şi limba română s-ar fi format undeva la sud de Dunăre, de unde ar fi venit pe locurile strămoşeşti în secolele XII—XIII.

Pînă la urmă, în faţa dovezilor şi argumentelor istorice, arheologice, numismatice şi epigrafice, autorii acestei teze, oricît ar fi de îndărătnici şi rău intenţionaţi, vor trebui să recunoască erorile săvîrşite cu bună ştiinţă, revenind la probitatea ştiinţifică proprie oricărui cercetător adevărat.

Scriptură şi rugăciune

Izvoarele revelaţiei supranaturale — Scriptura şi Tradiţia, — ocupă un loc prioritar în dialogul ecumenic din zilele noastre. Lucrul este de la sine înţeles. Nu se pot face paşi pentru apropierea şi unirea Bisericilor fără a se ajunge la o înţelegere şi trăire în comuniune a învăţăturii de credinţă a Bisericii, fără a o cunoaşte şi fără a o interpreta corect şi autentic, aşa cum se află în Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie.

Între Scriptură, Tradiţie şi Biserică este o indestructibilă legătură, împreună formînd un tot inseparabil. Biblia nu poate fi înţeleasă şi trăită fără Biserică, iar Biserica nu poate vieţui fără temeiul învăţăturii revelate în Scriptură şi Tradiţie.

Ne putem folosi de o asemănare că ele sînt ca laturile unui triunghi. Numai împreună pot cuprinde şi exprima totalitatea infailibilă a doctrinei creştine. Ele cuprind unitar, complementar şi egal învăţătura şi iconomia lucrării mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos prin Duhul Sfînt.

Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie aparţin vieţii unice a Bisericii. Nu se poate spune că Biblia este mai de preţ decît Biserica şi nici invers. Tot astfel şi Tradiţia care este acţiunea Duhului Sfînt în Biserică, asigurîndu-i dinamismul în toate epocile. Prin Scriptură învăţăm să cunoaştem pe Hristos, prin Biserică învăţăm să trăim cu Hristos, devenind mădulare ale Trupului tainic al lui Hristos.

Biserica ne-a dat Sfînta Scriptură, călăuzită de acelaşi Duh Sfînt care a inspirat pe autorii Sfintei Scripturi. Canonul cărţilor Sfintei Scripturi, alcătuit în primul secol creştin aparţine de acum Sfintei Biserici. Oricum am încerca să despărţim aceste trei nu vom reuşi, fără a le anula pe toate. Cel ce vrea sau caută să le despartă lucrează împotriva Duhului Sfînt, care este autorul prim şi de totdeauna al lor.

În afara Bisericii, Sf. Scriptură rămîne o simplă colecţie de cărţi, un document omenesc, o scriere obişnuită.

„Acelaşi Duh Sfînt care a lucrat la inspiraţia Scripturii pune în funcţiune cuprinsul ei spre mîntuirea oamenilor prin Biserică. De aceea pentru înţelegerea Scripturii nu ajunge mintea unui om, oricît de înţelept ar fi, ci trebuie să ne conducem după modelul obştesc de înţelegere al Bisericii" (Pr. prof. D. Stăniloae).

„Duhul Sfînt prin care toate vin la viaţă, Cel ce este Duhul Adevărului, al Unirii şi al Sfinţeniei, nu lucrează pentru despărţirea oamenilor, pentru împărţirea adevărului religios. El lucrează „eclezial", pentru apropierea şi unirea oamenilor, pentru descoperirea şi păstrarea adevărului, pentru unitatea întregii Scripturi şi a Bisericii. A nega unitatea Bibliei şi unitatea dintre ea şi Tradiţie înseamnă a nega însăşi unitatea Bisericii, înseamnă abatere de la voinţa lui Hristos, care s-a rugat „ca toţi să fie una" (Ioan IX. VII).

„Cearta pe anumite texte biblice şi dezbinarea creştinilor, datorită unor interpretări greşite, este lipsă de respect pentru lucrarea Duhului Sfînt în Scriptură şi în Biserică."

Revelaţia din Scriptură, Tradiţie şi Biserică nu se contrazice, nu se poate contrazice pentru că este lucrarea Duhului Sfînt. Acolo unde apar aşa-zise contraziceri, sînt păreri subiective, „samavolnice" incomplete ale celor ce nu înţeleg adîncul de taină al Scripturii şi nici scopul lucrării lui Dumnezeu pentru mîntuirea neamului omenesc.

„Nici o proorocie a Scripturii nu se tîlcuieşte după socotinţa fiecăruia" scrie Apostolul Petru (II Petru I, 20).

•

În cele ce urmează vom arăta cum se cuvine să citim Sf. Scriptură ca să nu rătăcim de la adevăr şi ca să ne fie folositoare pentru mîntuire.

După învăţătura Bisericii Ortodoxe Sfînta Scriptură poate fi citită — e bine să fie citită, în două feluri: o citire spirituală, în duh de rugăciune şi o citire exegetică, cu luare aminte la sensurile ei, la veşmîntul în care este acoperit adevărul şi la înţelesurile ei. E greu de spus care este calea de preferat dintre acestea două. Se pare că ele trebuiesc împreunate, şi mai ales să ne ferim de a citi Biblia ca nişte judecători ai Duhului Sfînt şi ca niste exegeti care se opresc la înţelesurile semantice ale cuvintelor fără să surprindă mesajul lor divin. O asemenea interpretare a Bibliei se aseamănă cu încercarea unui profesor care, voind să descrie elevilor o floare, începe să rupă rînd pe rînd cîte o petală pînă cînd nu are ce mai arăta şi elevii întreabă: unde e floarea? care e floarea?

Biserica Ortodoxă nu refuză „cercetarea Scripturii", a „lecturii ei ştiinţifice". E suficient să ne gîndim la opera exegetică a lui Origen, deşi nici el n-a fost scutit de unele interpretări subiective; sau la metodele exigente aplicate Bibliei de Sfîntul Irineu din Lion sau de către reprezentanţii şcolii exegetice din Antiohia, între care în primul rînd amintim pe Sf. Ioan Gură de Aur, pentru a ne da seama de importanta ştiintei biblice în opera Sfinţilor Părinţi. Pentru ei cunoasterea exegetică a Bibliei este fundamentală şi indispensabilă, ca să putem pătrunde taina şi înţelesul cuvîntului lui Dumnezeu, cu toată lumina inteligenţei ce i se poate aplica.

Ei însă nu au mers pînă acolo încît să explice Scriptura ca pe o carte pur omenească, să atace temeiul ei revelaţional, să atace unitatea şi integritatea ei, să judece artistic valoarea uneia sau alteia dintre cărţile Scripturii, să dea o explicare teoretică sau să nege autenticitatea aşa cum au făcut o bună vreme şi mai fac şi azi anumiţi exegeţi din Biserica apuseană.

Aşa cum au explicat Scriptura Părinţii Bisericii, cum au propovăduit ei adevărul, comoara ascunsă în Scripturi, nu este mai puţin valabil pentru noi cei de azi.

Exegeza ştiinţifică a Bibliei este necesară şi indispensabilă Bisericii şi folositoare celor ce se adapă din acest izvor revelaţional, mai ales pentru următoarele motive:

Pe această cale se poate stabili cu posibilă exactitate textul original al Sfintei Scripturi şi este necesar la traducerea ei în mai multe limbi.

Prin această cercetare se poate afla sensul literal al fiecărui text, explicîndu-l în contextul istoric în care s-a scris.

Exegeza Bibliei este necesară la descifrarea limbii biblice, limbă adeseori simbolică şi prin urmare inaccesibilă cititorilor nespecializaţi.

Exegeza biblică stă la baza traducerilor Bibliei într-o limbă contemporană, vorbită de omul de azi, într-o manieră simplă şi clară. Dar ca ascultarea Cuvîntului lui Dumnezeu să pătrundă din minte la inimă şi să fie ziditor el trebuie să depăşească o explicare empirică.

O explicare numită „critică" a Sfintei Scripturi poate deveni inutilă sau chiar primejdioasă dacă nu duce la o înţelegere spirituală, o „gnoză creştină" şi nu ajută la ajungerea unei primiri a tainelor dumnezeieşti.

Pe de altă parte o cercetare ştiinţifică a Bibliei trebuie să ţină seama că adevărul ei nu se poate supune unei cercetări a unui exeget oarecare, că nu omul singur este cel ce proclamă adevărul Bibliei, ci Biserica este aceea care susţine, apără şi propovăduieşte acest adevăr. Ortodoxia a susţinut întotdeauna că locul şi autoritatea care confirmă şi transmite revelaţia supranaturală este Biserica.

Nu oricine şi nici chiar mai mulţi oameni nu-şi pot atribui mandatul de a fi interpreţi inafailibili ai Sfintei Scripturi.

Desigur cînd spunem că Biserica este aceea care proclamă şi propovăduieşte Scriptura nu ne gîndim la sensul restrîns al locaşului de cult, ci la Biserică în înţelesul de Aşezămînt întemeiat de Iisus Hristos, călăuzit de Duhul Sfînt spre a vesti Cuvîntul lui Dumnezeu, „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura" (Marcu 16, 15) iar ei pornind au propovăduit pretutindeni şi Domnul lucra cu ei şi întărea cuvîntul, prin semnele ce urmau" (Marcu 14, 20).

Fie că ascultăm Sfînta Scriptură în decursul unei liturghii într-o biserică, fie că o citim în liniste în camera noastră, departe de zgomotul lumii, lectura noastră îmbracă haina unei slujiri, a unei comuniuni cu Dumnezeu şi cu oamenii, a unei jertfe pe care o aducem în dar lui Dumnezeu. Într-o asemenea lectură ascultăm pe Dumnezeu, ce ne spune prin Cuvînt şi nu încercăm să judecăm prin critică, susţinînd ceea ce ne convine nouă din acest cuvînt. Noi îl rugăm pe Dumnezeu să facă din Cuvîntul Său izvor de înţelepciune şi har în viaţa noastră.

Biserica Ortodoxă a învăţat totdeauna că pe lîngă citirea şi cercetarea ştiinţifică a Scripturii este necesară şi folositoare citirea şi ascultarea ei în duh de rugăciune.

Rugăciunea şi evlavia ne ajută să înţelegem Scriptura, să ascultăm şi să împlinim Cuvîntul lui Dumnezeu. Scriptura nu poate fi înţeleasă deplin fără rugăciune. Citirea ei, fără duhul rugăciunii o preface într-o carte omenească, plină de date care se adresează memoriei intelectuale (cf. S. O . P. nr. 70, 1982, p. 17).

De aceea în Ortodoxie, Scriptura intră în structura rugăciunilor Bisericii. Începînd cu Sfînta Liturghie şi pînă la cel mai scurt serviciu divin al Bisericii Ortodoxe, Sf. Scriptură este prezentă. Nu există carte din Sfînta Scriptură care să nu fie întîlnită şi cuprinsă într-o formă sau alta în cultul ortodox.

În liturghia ortodoxă găsim însuşi „secretul unităţii şi plenitudinii credinţei care înţelege orice în Hristos şi prin Hristos" (cf. M. Thurian, *Christologie et Unité* în „La Croix", 1984, sept., p. 11).

Citind Biblia în duh de rugăciune aflăm în ea întreaga iubire faţă de Dumnezeu, spune Sf. Simeon Noul Teolog (*Filocalia*, vol. VI, p. 165).

Cum poţi cerceta cele ce nu le poţi afla singur, fiind încă nedesăvîrşit şi neluminat? Întreabă deci Biserica să te lumineze şi să-ţi dea darul cunoaşterii adevărate, prin rugăciune. Înainte de a cerceta, roagă-te, cercetînd roagă-te iar, să nu greşeşti în cercetarea ta.

„Înainte de citirea Bibliei, spune Sfîntul Efrem, roagă-te şi cere lui Dumnezeu să-ţi dea harul revelaţiei Sale."

Aşadar, pe lîngă citirea Bibliei în sens teologic şi pe lîngă înţelesul ei literal, ea trebuie citită şi în sens duhovnicesc şi împreunată cu rugăciunea, am putea spune ca pe o rugăciune prin care intrăm în comuniune cu Dumnezeu.

Foarte multe rătăciri de la adevărul Sfintei Scripturi au pornit de la faptul că s-au abătut de la înţelegerea şi citirea ei în duhul rugăciunii.

Origen spune că „pricinile tuturor părerilor greşite, ale necuviinţelor şi ale cuvintelor înjositoare despre Dumnezeu se pare că nu sînt altele decît faptul că nu se tălmăceşte Scriptura în sens duhovnicesc, ci e concepută numai după sensul ei literal".

Am putea adăuga la cele spuse de Origen că o bună parte din interpretările greşite ale Scripturii se datoresc aroganţei celor ce o inter-

† VASILE COMAN
Episcopul Oradiei

(Continuare din pag. a 5-a)

TELEGRAFUL ROMÂN

RELIGIOUS PUBLICATION OF THE ROMANIAN ORTHODOX ARCHDIOCESE OF SIBIU

AUGUST 1—15, 1987

No. 29—30 and 31—32/1987

23 AUGUST — the great national holiday of the Romanian people

23 August marks the 43rd anniversary of the insurrection which started the Romanian revolution of social and national liberation, anti-fascist and anti-imperialist.

Prepared by internal historical realities of our country in those years, by the struggle of the entire people, the revolutionary act of 23 August 1944 broke out in favourable international circumstances conditioned by crushing strikes dealt to the Hitlerite war machine by the Soviet army and the armies of the other states of the United Nations.

The call to arms of the Romanian people was launched in the afternoon of 23 August 1944 through the arrest, in the royal palace, of the heads of the Antonescu regime. Under the political aegis of the parties making up the National Democratic Bloc, the country's new government was formed — headed by General Constantin Sănătescu — which also included as ministers without portfolio a representative of each of the four parties: the Romanian Communist Party, the Social Democratic Party, the National Liberal Party and the National Peasant Party.

In the afternoon of 23 August a royal proclamation was broadcast, the text of which had been previously prepared, through which the events that took place in Romania and the resolve of the Romanian people to fight on the side of the anti-fascist coalition against Nazi Germany were announced to the country's citizens and the world at large.

Upon learning the news, an impetuous enthusiasm seized the masses in the entire country. Until late at night the Capital sounded with acclamations cheering the act of people's liberation.

Taking into account the country's mood, the evolution of the military situation on the battlefield, the strength and disposition of German forces on Romanian territory, as well as the country's war resources, the organizers of the insurrection saw that the main effort be concentrated on Bucharest concomitantly with large military actions in Ploiești and in the Prahova Valley.

On the night of 23 August, around 23 hours, the Army's General Staff issued an operation order outlining missions and ways of operation for Romania's armed forces. According to that operation order, the 3rd and 4th Armies had to detach themselves from German troops, regroup in the Ploiești—Bucharest zone, participate in cleaning operations on the territory of southern Romania and be able to later assume the offensive in Transylvania.

The 1st Army was given the mission to liquidate enemy garrisons in the Banat, in Crișana and southern Transylvania, to prepare and at the same time participate in a cover operation in order to check the penetration of German and Hungarian forces deployed beyond the demarcation line in Transylvania imposed by the Vienna Dictate of 30 August 1940.

In Bucharest, the fighting of Romanian troops, supported by patriotic units, against the enemy started on 23 August and lasted until 26 August. The heaviest battles were those waged for the liquidation of enemy units deployed in the Superior Military School and in the building of the Ilfov County Prefect's Office and for the checking of outside German troops sent to quench the insurrection in the Capital. Showing courage and disposition of self-sacrifice, the Romanian troops accomplished their mission.

On 26—28 August, Romanian units defeated enemy concentrations in the Tunari — Pipera — Băneasa — Otopeni area.

The enemy losses in the Bucharest area amounted to hundreds of dead or wounded and 7,000 military captured. The Romanian troops lost 1,400 soldiers and officers dead or wounded.

On 30 August, the first Soviet units of the 1st Ukrainian Front entered the Capital and were enthusiastically welcomed by the Bucharest population. In the following days they headed towards Transylvania and the Banat and crossed the Carpathian passes in perfect safety ensured by the 1st Romanian Army's cover disposition.

Concomitantly with the fighting in the Bucharest area, the Romanian forces started liquidation operations against German troops deployed in other areas of the country. In Ploiești and in the Prahova Valley the units of the 5th territorial army corps annihilated, until 31 August, the enemy resistance capturing over 9,000 German military.

On the territory of Dobrudja, until 29 August, Romanian troops destroyed enemy garrisons, intercepted and captured many German columns retreating southwards with the intention of crossing the border into Bulgaria. In those battles, the Romanian units captured approx. 10,500 German prisoners and a large quantity of war equipment.

At the same time, Hitlerite forces in the Brașov area, at the Danube ports, in the southern Banat, in Arad and Sibiu were annihilated or captured.

The entire Romanian army, with an effective force of over 465,000 men, was involved in the battles of the insurrection and for the defence of the country's borders. In those battles, over 5,000 German military were killed and almost 60,000 taken prisoners, the size of about six enemy divisions. At the same time, Romanian troops captured large quantities of arms and munition, vehicles, aircraft and boats. In the fight against the enemy, over 8,500 Romanian military were killed or wounded.

The revolutionary act of 23 August 1944 has had a great national and international importance.

The start of the insurrection and its victory represented the climax of the struggle carried out by the Romanian Communist Party for the unification of all the democratic, anti-fascist forces in the country, opening the way to major revolutionary changes in Romania. The insurrection put an end to the military-fascist dictatorship, terminated Romanian involvement in the war against the Soviet Union, and placed our country with its entire military and economic capacity on the side of the anti-Hitlerite coalition. At the same time, the historic act of August 1944 put an end to Nazi Germany's domination over and plunder of our country. Through its objectives and the political forces that contributed to its realization the insurrection had a national anti-fascist character.

The overthrow of the military-fascist dictatorship dealt a heavy blow to domestic reactionaries, to the bourgeois structures as a whole. The political field was impetuously penetrated by the masses through whose struggle an ongoing modification of the balance of forces was effected; the working class, the peasantry and the other sections of the working people became the determining factor in the country's evolution. By releasing the huge energy of the masses, the insurrection created favourable premises for the masses to organize and gradually gain important political positions, opening the way for the people's revolution, which led to the gaining of power by the working classes.

At the same time, the insurrection had profound repercursions on the evolution of World War II. It accelerated the collapse of the Hitlerite front in south-eastern Europe, thwarted the German Command's plans to set up new defence lines on Romanian territory, and opened the way to a rapid advance of Soviet troops towards the Balkans and the centre of the continent. The insurrection deprived Nazi Germany of resources that were vital for the carrying on of the war, as were the Romanian oil and food products. The High Hitlerite Command lost an important base of operation and the possibility of using the hundreds of thousands of Romanian soldiers as cannon fodder. This produced large breaches in the German strategic disposition.

The importance of the armed insurrection in Romania was widely highlighted and acknowledged abroad. The interest for the revolutionary act of 23 August 1944 among public opinion and political and military personalities in various countries stemmed from the general importance attached to it. Thus, the insurrection was acknowledged as "a historic event of greatest importance", "one of the most decisive events of the entire war", "an event of highest military and political importace", an event of "incalculable consequences for the future course of the war". Through its results, the insurrection "brought about a shortening of the war with at least six months".

On the occasion of the 43rd anniversary of the revolutionary act of 23 August 1944, it is our duty to pay homage to those who fought for its realization.

The Dacian-Roman and Romanian continuity on the old Dacian territory as proved by archaeology, numismatics and epigraphy

Until some fifty years ago, the enemies of the Daco-Roman and Romanian continuity in our homeland based their arguments on the fact that no native population was mentioned in the written documents. At the same time only a small part of the now existing archaeological, numismatic and epigraphic materials had been discovered so that, under these circumstances, the theory of Roesler and his followers seemed to be credible to some scholars.

In the last fifty years the Romanian scholars have made intense and continuous efforts, finding a great number of archaeological, numismatic and epigraphic evidences, which demonstrate that Roesler's theory is unscientific and malevolent. Nevertheless his followers take no notice of all these proofs and are not willing to put his errors right and keep sustaining them. The authors of the *History of Transylvania* — Istoria Transilvaniei — (Erdély Története), which was published by the Hungarian Academy of Sciences in Budapest at the end of 1986, took this stand too. As a matter of fact we must remember that this is a working method largely practiced by Hungarian historians only, past or present: they make use of those documents and evidences, which seem to sustain malevolent purposes, overlooking and eluding all others.

The statements made by the enemies of the continuity, irrespective of their names and prestige, lack any scientific value and are invalidated by a large number of archaeological, numismatic and epigraphic proofs, discovered on the whole territory of ancient Dacia.

Quite eloquent is in this respect the work by the archaeologist David Protase, including a number of archaeological proofs of the continuity (regarding the period 271—450) — settlements, graveyards or isolated tombs, different objects and coins — which have recently been discovered.

A very eloquent proof for the continuity are *the old funeral rites and orders which were preserved either from the Dacians (through incineration) or from the Romans (through inhumation)*, attested by discoveries of graveyards and tombs in Alba Iulia, Bratei, Cluj, Moigrad (Porolissum), Turda, Sf. Gheorghe aso. The existence of funeral rites and orders of this kind is confirmed by a great number of archaeological discoveries. It demonstrates the continuity and the persistence of the Roman population after Aurelian's retreat until the Slavs came into the old Dacian territory.

One of the most important archaeological discoveries was made in Bratei, in the neighbourhood of Mediaș, and we can regard it as an unshakable evidence for the Dacian-Roman ethnical continuity. The materials and objects found there, in the graveyard in Bratei, present Dacian-Roman characteristics, attest the existence of a funeral rite and order in use at the local population and bring forward the Dacian-Roman continuity to the north of the Danube in the first millennium a. C.

Archaeological excavations organized at Moigrad (Porolissum) resulted in the discovery of an unusually rich archaeological material, which proves once more that after Aurelian's retreat the Dacian-Roman population did not leave the country, but continued its normal everyday life. The Roman army and administration together with the slave owners had left, but no migratory population succeeded in entering into Porolissum until the fifth century. The discovered evidences show that none of the important economical occupations had been abandoned. People conti-

(Continued on page II)

Our country

Our country, located at the crossroads of storms, country on which rivers of heroes roll, cradle of the Romanian culture, land on which each spring relics blossom, which, with fingers dipped in the sun, we enter in our hearts' love.

Situated at the 45th parallel, line of harmony and balance for the earth, our country with its peasants of a candid youthfulness, with diligent and grave workers, with worthy women of simple and noble tastes and gestures, is the country of a calm, temperate, mild, decent and hospitable humanity joined in love and patience with all living creatures. A wide outpouring of sun embraces the country in which we look at the grasping beauty of springs with crowns of flowers, the hot summers on whose plains Cosinziana's hair spreads in the wheat fields, which tells of the only existing truth, that of the sun and of the grain buried in the ground, the autumns rich in corn husks, in autumnal powder growing on grapes and plums under the turquoise blue sky. Over it, the sunrise sends its lumps of gold. The waters sing in the night like a past and the ivies count the silence. The mountains, like blue cathedrals with eaves of freshness, hold on their backs forests which have grown in an atmosphere of constant love and peace. Parks hold in their palms of enamel and silk cities in which flowers and trees succeed each other as one dynasty follows another.

Our country is here, where life is bright and pure, untouched by greed or hatred, harmoniously existing in man and in humanity. It has devoutly cultivated the nectar of a new world and urged us "be powerful for yours is the daybreak". Our country has opened up the way towards the Romanian Olympus which passed through the iron powder of factories, accompanied by the metallic noise and the dust that goes up behind tractors. Here, in our motherland, each blade of grass, each tree and each flower constitutes a fibre of our soul. We place on our fir wood table the roses of perfect victories. We are here with our entire history — past, present and future — and our name is Romania, the most beautiful project of the immortal light. Romania is a country of abundance and peace. We who bear in our hearts the sacrifices of our forefathers, are a nation firmly bound to this land through faith. The calling to memory of our forefathers who plowed deeply in the field of common life, is a postulate of national pedagogy. They had the courage to serve to the end a pure flame, a generous ideal. Their graves are fountains of living and eternal water from which generation after generation drink.

Our country has not only a geographic area. It has most of all a historical course and a spiritual cohesion. We are a firm nation who have fought all the time for liberty, independence and justice and to give our country constructive powers. Each nation loves its land, but steadfastness is what is peculiar to us. We have lived here thinking that we are eternal, and that gave us strength. He who honours the past deserves the future. An entire nation of forefathers laboured for the happiness of our steps. All the portraits of our princes have been preserved on golden backgrounds. The living are duty bound to honour the heroes who are not lamented but carried towards Eternity on the shield of an immortal work. The libery of a nation is the sum total of the liberty of its sons. Michael the Brave, Stephen the Great, Mircea the Old from beyond the time give testimony about what we were and what we are. At Țebea, under the evergreen oak tree, which stands there even today, Horia, Cloșca and Crișan decided to seek justice "on earth as it is in heaven". And in the same place, in our days, another evergreen oak tree was planted by the founder of new Romania, President Nicolae Ceaușescu, the Great Architect of the Country, who passes through the world with an olympian serenity, ordering his life of hard and passionate work in the service of his country and of humanity.

In 1872 Iosif Vulcan said of Avram Iancu that he was "the expression of a lofty idea, of an ancestral desire which never burns out in the heart of the Romanian nation". In 1924 Vasile Goldiș spoke of Avram Iancu in such words: "You Iancu and your people have lived and died for justice and liberty". This ideal has remained at the foundation of our national life.

We love beauty, since it dances according to the same lively tune our life does. As long as we live, we envelop in this beauty our lovely country. Of this beauty very deep words were spoken by George Călinescu: "How beautiful you are, my country, enveloping like mother's smile, grandious like the first crow

(Continued on page II)

The Dacian-Roman and Romanian continuity on the old Dacian territory as proved by archaeology, numismatics and epigraphy

(Continued from page I)

nued to cultivate the fields, to gather in the harvest and bake the bread, with salt brought, as always, from Ocna Dejului and Cojocna, to breed normal and small cattle, fowls and other animals needed for food or in the household. The workshops for ceramics were still open and their products wanted, much the same as those for making ornaments of bronze, glass and stone, which had their own customers. Other workshops produced tools for the daily needs and weapons used for the defence of the population. Several treasures with Roman bronze coins were discovered here, at Porolissum, all of them belonging to the third and the fourth century. They put forward the existence of a population using coins for its economic exchanges and keeping its economic relations with the Roman Empire to the south of the Danube where from it received some objects made of bronze and glass as well as ceramic vessels, all of them typical of the Empire and the Latin speaking populations only.

Other conclusive evidences for the Dacian-Roman continuity are the fire-places of the houses, objects for different purposes, the Roman type tombs from Porolissum, where the departed were put either into brick sarcophaguses or into simple graves.

In Porolissum there were discovered some objects related to the christianization of the local Dacian-Roman population, dating back to the fourth century: two gems, one of them representing Abrasax, the other one with the same image and an additional inscription; the fragment of a vessel having on it the symbols of Jesus Christ's name, the inscription EGO ... VIVS VOT(UM) P(OSUI) (I ... Vius offered this gift), other symbols and a cross, dating back to the middle of the fourth century. This vessel represents the first christian document of which we are certain that it was produced on the territory of former Dacia. Another inscription is on the neck of red clay jug; it reads SIS FELIX VITERE FELIX and is specific for christian monuments inside the Roman Empire at the beginning of the fourth century. On a saucer there is the cryptographic name of Jesus Christ.

Further epigraphic evidences for the existence of a christian Dacian-Roman population on the territory of the former Dacia Traiana, dating back to the 4th century, were discovered in Biertan, by Mediaş, and Micia, in the neighbourhood of Deva. The first one is a donarium with the following inscription on it: EGO ZENOVIUS VOTUM POSUI (I Zenovius offered this gift); the second one is a silver ring, having on it the inscription QVARTINE VIVAS (Do live Quartine).

For the following centuries, we have sufficient evidences for the existence of Romanian christian communities on the territory of Transylvania. In Porolissum, for instance, there was discovered a lead medaillon, having the form of a cross and dating back to the fifth century, and a bronze lighter, doveshaped, like those used in Christian basilicas, from the 6th century. The existence of such a Christian community in Porolissum in the 8th—11th century is made evident by several starshaped ear rings brought from the Byzantine Empire.

The existence of a local population in the 9th—12th century is mentioned by Anonymus in his chronicle Gesta Hungarorum (The Deeds of the Hungarians). Speaking about the migration of the Hungarian tribes, he describes their entrance in Transylvania and says that they stopped at the "Meseşu Gates" and "by their order, the inhabitants of the country built stone gates and a large wooden fence", this being their border.

Archaeological excavations in the Bîrsa County have proved the uninterrupted continuity of the native population in this region up to the 11th century. They also show that in the 12th century the Romanian communities left the plains for the mountains and built there fortresses to protect themselves against the Hungarians, who had started to attack Bîrsa county. Such fortresses made of clay were found on the Lempeş hill and between the villages Hărman and Simpetru.

The continuity of the native population in Transylvania is also demonstrated by the archaeological discoveries in Blandiana B, Alba Iulia, Ghirgom, Oradea and in many other places, all of them proving that a large christianized Slavonic-Romanian population lived in those regions in the 10th century. Other proofs are the weapons and the defence equipment used in the 9th—10th century in the fights against the Hungarian tribes and discovered in the fortresses of Moreşti, Dăbîca, Moigrad, Sirioara, Laz, Pianul de Sus and others.

The archeological discoveries from the fortresses made of clay — some of them, as for instance Biharea, Sătmar, Gelu's fortress on the Someş river, are mentioned by Anonymus too — prove quite eloquently that the Romanian population had been living in Transylvania when the Hungarians came. The ceramic objects, which were found in the fortress in Vladimirescu (Glogovăţ) by Arad, prove that it existed in the 8th century already. Some stratigraphical evidences found in the same place — they are remnants of a great fire — are in accordance with Anonymus who says that in the first half of the 10th century the Romanian prince Glad fought against the Hungarian tribes and that this fortress was burnt down on this occasion.

In the fortress Biharea and in its neighbourhood there were discovered ceramic vessels decorated with wavy lines, characteristic for the old Romanian ceramics of the Dridu type in the 8th—11th century. They prove that the inhabitants of Biharea belonged to the same cultural area and that they were Romanians. The same type of ceramics was also discovered in Dăbica and in other fortified places. This means that the native population was made up of Romanians.

The Hungarian historians, who do not agree with the continuity, maintain that these fortresses were built by nomad warriors and not by a sedentary local population, although both historical and archaeological evidences infirm their theory. But besides the evidences going back to those times and proving that the fortresses belonged to the native Romanians, we know some more others. If they had been built by the Hungarians, it would have been perfectly normal to find similar buildings in Panonia, where they settled down, but no such fortress is known to have been discovered there as yet.

We have similar archaeological, historical, numismatic and epigraphic proofs also for southern Muntenia, Oltenia and the Banat, because a considerable number of fortresses were built or rebuilt in the 4th—6th century during the time of Constantine the Great and Justinian. We mention some of them: Pojejena, Hinova, Gornea, Svinița, Orşova (Dierna), Drobeta-Turnu Severin, Sucidava-Celei. The archaeological discoveries made in 159 settlements in Oltenia show that the Dacian-Roman and later on the Romanian population lived in that region in the period 275—1025 without any interruption. To the same result led the excavations in Moldavia — in Hîncea, Botoşana, Suceava-Şipot, Tîrpeşti, Spinoasa, Lozna, Dăneşti, Bîrlad, Oituz — and in Dobrogea, where there have been discovered a great number of settlements belongig to the 5th—11th century, with a rich inventory of Dacian, Dacian-Roman, Roman and Romanian origin.

Based on the archaeological evidences, the historian D. Tudor wrote: "In 271 A. D. the Danube did not become a Chinese wall and Aurelian was not expelled from Dacia. The Empire continued to controle many bridge-heads on the left side of the river as well as great parts of the Banat Mountains and of the plains of Oltenia and Muntenia. Constantin the Great extended the Roman rule over the plains of Oltenia and Muntenia, so that Romanity to the north of the Danube was strengthened again".

The archaeological discoveries did not demonstrate only the continuity of the native population, but also its cohabitation with some of the migratories. In the graveyards belonging to the Sintana de Mures — Cerneahov culture, for instance, there were found tombs of Dacians, Goths and Sarmatians, each of them according to its own funeral rite and order.

But no documents are preserved regarding a possible cohabitation of the natives with the Huns. But the sources we have show that the natives had closer links with the Gepidae, the Huns' successors. We mention in this respect the discoveries related to the type Moreşti-Bandu de Cîmpie.

Another argument used by past and present oponents to the continuity is the fact that *Roman coins ceased to be used to the north of the Danube.*

This assertion is not true to facts, as long as the inhabitants of Dacia continued to use the coin for their exchanges after Aurelian's retreat. We mention only for the period 271—450 coins and treasures discovered in 161 places till 1966. It is true that from 271 to 305 the monetary circulation was less intensive, but after that it increased.

The historian Mihai Macrea, who is an expert on these problems, says that the intense monetary circulation at the time of Constantin the Great can be explained by means of the Dacian-Roman population, the only one accustomed to appreciate the coin both for its exchange and for its intrinsic value. One can find very few, if any, in places and graveyards belonging to the Goths.

The analysis of monetary circulation, through its area, the great frequency of treasures and the pieces they are composed of, demonstrate vigorously the continuity of the native population to the north of the Danube. It also shows that it had close relations with the Roman-Byzantine world up to the sixth century.

At the same time, the discovery of coins dating back to subsequent centuries prove that a numerous population continued to live within the area of the former Dacian territory, a population which used coins for its commercial relations.

But besides the above mentioned arguments, we also have a series of *epigraphic sources*, which prove the continuity of the local population in the Dacian territories and bring forward that the theory defended by Roesler and his successors is completely unfounded.

It is true that the number of inscriptions diminished from the fourth to the thirteenth century, but nevertheless they exist. As far as their number is concerned, most of the epigraphic texts we know come from Dobrogea, Oltenia and the Banat and belong to the 4th—6th centuries.

The outstandingly rich epigraphic inventory, which was discovered in Oltenia and in the Banat, show undoubtedly that the emperors from Constantinople payed great attention to this province, where they had roads layed out and fortresses built. These fortresses received a considerable number of soldiers, two of them, Sucidava and Dierna, becoming even centres of military prefectures.

In all parts of our country, there have been discovered a lot of archaeological, numismatic and epigraphic sources related to the 4th—12th centuries. All of them demonstrate beyond any doubt that our Dacian-Roman and Romanian ancestors continued to live uninterruptedly in the homeland of our forefathers. It further shows that the thesis formulated by Roesler and resumed by his successors in *The History of Transylvania,* which was published under the supervision of Köpeczi Béla in Budapest in 1986, is not only unscientific and untrue, but also malevolent and calumniatory. We should like to remind that according to this theory the Romanian people and language came to existence somewhere to the south of the Danube, wherefrom they came to their present homeland only in the 12th—13th centuries.

No matter how obstinate and malevolent they are, when confrunted with the fullness of archaeological, historical, numismatic and epigraphic evidences, the authors of this theory will have to own their intended errors, returning to the scientific correctness characteristic for any authentic scholar.

Our country

(Continued from page I)

of the cock, and fresh like the sunrise".

The same depth is also contained in the confession of our great singer Maria Tănase: "The beauty of my song comes not only from the beauty of the Romanian land, but it joins together language, costumes, landscape and the generous heart of the nation, and the past which planted us on these lands filled with all kinds of longings".

The great composer George Enescu, in his reception speech of 22 May 1933 said: "A people who sings doina so tenderly must have a noble and good heart".

Pablo Neruda, a great poet and writer of the world, spoke of our country in such words: "O, Romania, honesty and love have grown in you like two vines. Intelligence looks through your eyes. Bunches of grapes smile on your lips".

Romania defended its citizens, irrespective of their national background. Romania was the only invaded country in Europe from which the Hitlerites were not allowed to send trainloads to concentration camps like Birkenau-Auschwitz.

Today our hearts gravitate towards the "Star of August" since at the end of this stage of efforts and creation, exciting horizons of abundance and human dignity, of civilization and beauty are opening up. There cannot be personal happiness outside the general happiness of the entire people. The people's life is organized more and more in accordance with the rules of beauty, of that beauty which springs from life and returns to it, enlivening its powers and increasing its dimensions. We dip our tools in the living water of our time and cause to shine in them like a diamond the Word of the country's President, Nicolae Ceauşescu, whose forehead mirrors thoughtfulness. We measure the projection of time with the help of our heart and hands enclosed in power. Our country builds bridges of friendship among peoples acting for a free flow of spiritual and material values. It conveys the world's beauty and joy of living.

Our country's President, Nicolae Ceauşescu, combines in himself the aspirations and ideals of our nation, our desire for peace and progress.

The man of today is optimistic, candid and passionate, enjoying the present and rushing daringly to build the future. At the national level, the development of the entire country involves the effort of each worker, as work is the rhythm of life. Like liberty, it gives strength, beauty and character peculiar to our being.

In the aura of building our motherland's future, from the phosphorescent flow of President Nicolae Ceauşescu's thought, we note the following: "The generations of today who were given the happiness of seeing accomplished the forefathers' most daring dreams and aspirations are also entrusted with the mission of building the golden future of our motherland".

Here at home, next to the country's soul, more than ever before, confirmation comes for the poet's words:

"Golden future stands before our country
And through centuries I foresee
her ascension".

O, Mother Country with faith in the sacred language from the first thrills of daybreak to the last gentle blowing of dusk, we caress you with working hands and warm you with our hearts, in order to see you tomorrow a friend of all the prophets under the clear and proud three-colour flag, more beautiful, stronger and more glorious!

Protopresbyter *Stefan Tascianu*

The 73rd series of the courses for pastoral and missionary guidance of the clergy of the Romanian Orthodox Church, organized at the Theological Institutes in Bucharest and Sibiu

From July 1—31, 1987 the courses for pastoral and missionary guidance of the clergy of the Romanian Orthodox Church took place at the Theological Institutes in Bucharest and Sibiu, with 450 participants, priests and deacons, coming from all dioceses.

The Romanian Orthodox Church organizes these courses, so that its priests might have an up-to-date theological, pastoral and missionary education and orientation. At the same time they contribute most efficiently to the social, civic and patriotic education of the clergy, according to the important changes, which took place in modern Romania. This way, the priests and through them the faithful have the opportunity to enlarge their knowledge in our dynamic society.

Under the supervision of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church, the professors from the two Theological Institutes worked out the syllabus, so that the doctrinary, biblical, liturgical and pastoral, missionary, social, civic and historical knowledge might be made up-to-date and the priest have the necessary instruments for his everyday work with the faithful.

The discussions, which took place after the lectures and during the seminar classes, brought forward the close links between the theological schools and the life of the Church, of the faithful. Their purpose is to educate on the one hand good servants of the altars, and on the other good servants of the people and of society, because both the Church and the people need personnel with healthy conscience, sensitive to the necessities and realities of modern Romanian society. Anywhere he might live, the priest must be a living example, worthy of being followed, a model servant of the Church and of the people.

The courses represent a way, specific for our Church, to support the great initiatives of our country in the service of peace and life, because a living Church is always attached to the noble ideals of its people, of the whole mankind.

An important moment was the presence amongst the priests of His Beatitude Patriarch Teoctist, in Bucharest, and of His Eminence Metropolitan Antonie, in Sibiu, who participated in the official opening of the courses. In the speeches they made on this occasion, the two rectors of the Institutes, Bishop Vasile Tîrgovişteanu, in Bucharest, and Deacon Constantin Voicu, in Sibiu, expressed the joy of the participants for having the high hierarchs amongst them, and underlined the importance of these courses in the life of Church.

In the speech he made, His Beatitude Patriarch Teoctist put forward that all priests participate in these courses "after having accumulated a rich pastoral experience, which enables the priest to grasp the real meaning of his service. He does this by means of prayers, of the Holy Liturgy, by working among the faithful, all these being elements of an universe in itself". In this respect, His Beatitude stressed upon the vitality of our Church, an aspect which should always be recalled, "because we have faithful of high value, healthy and really attached to our Church. That is why both the faithful and the Church must not stand apart form the world and its needs ..." because the Church is both heavenly and human, as its Founder was".

His Beatitude dwelt on the importance these courses have for every individual priest and the resposnibility they must be met with. He said: "We must keep count of the real values of the parish and of the faithful, because the one who does not respect them ... is not sensitive to the needs of the Church and his service is not complete. That is why we must permanently appeal to the experience, the commitment and the virtue of our faithful, so that we may have a living Church. This is the reason why the centre of the courses is the Holy Liturgy, wherefrom we must take light in order to be a light ourselves. Let us look for what is specific to our priesthood, and this is the Holy Liturgy, wherefrom we take an unshaken faith and new strenght for our work".

In the speech he delivered at the Theological Institute in Sibiu, His Eminence Metropolitan Antonie drew a parallel between the work of the priests in our times and that of the ancient Church and put forward that the service of a priest has some specific characteristics nowadays, because contemporary world has changed very much and the faithful have free access to the rich contemporary scientific and cultural information. These changes keep rising problems and questions in the mind of the faithful, and that is why the modern priest should always be able to answer them. In this context, said Metropolitan Antonie, the priest of our times must know what he is and why he is a priest, what means and methods he should use in order to keep a living orthodox faith in the conscience of each faithful. His Eminence underlined that every priest must be authentic in his work and service, in order to have a good contact with the contemporary faithful.

In the second part of his speech, His Eminence informed the priests present about the dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church and about some problems which confront the Church in contemporary mankind.

Dr. *Augustin Rusu*

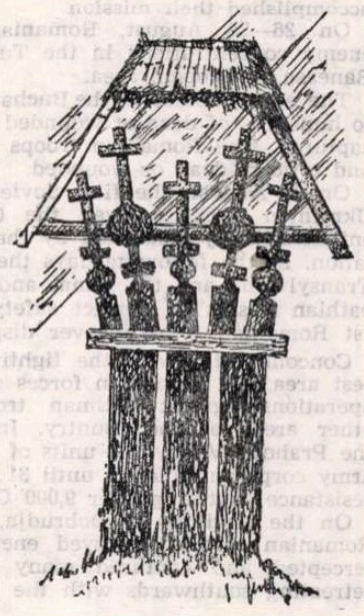

SCRIPTURĂ ȘI RUGĂCIUNE

(Continuare din pag. a 4-a)

pretează, pretenției absurde că duhul și înțelepciunea lor e mai presus de Duhul Sfînt care a inspirat pe autorii Scripturii și că ei au puterea de a o înțelege și interpreta după bunul lor plac, neținînd seama de învățătura Bisericii. Există anumite „chei ale cunoașterii" zice el, cînd apar „cazuri de sminteală" sau „pietrele de poticneală" atunci întreabă Biserica, ascultă de tălmăcirea și învățătura ei".

Foloasele citirii Sfintei Scripturi în duh de rugăciune sînt numeroase.

O asemenea citire trezește în suflet smerenia care apropie de Dumnezeu și alungă duhul mîndriei.

Citirea Scripturii în duh de rugăciune naște și întreține în suflet virtuțile: credința, nădejdea și dragostea. Ele dau frumusețe și demnitate omului.

Citirea Scripturii în duh de rugăciune deschide inima spre primirea mesajului divin. Cel ce citește Sfînta Scriptură în duh de rugăciune își dă seama îndată că ea este o carte inspirată de Duhul Sfînt. Cele ce i se par greu de înțeles și neconforme cu mintea lui sau în contrazicere nu le pune pe seama Duhului Sfînt ci le socotește din cauza neputinței lui de a pătrunde tainele și căile prin care Dumnezeu cheamă pe oameni la mîntuire.

Sînt și creștini care citesc Sfînta Scriptură cu gînd de a se despărți de ceilalți și de a argumenta învățătura lor greșită. Fie că nu înțeleg ceea ce citesc, fie că se socotesc mai învățați, ei „cercetează Scripturile" cu gînd de iscoadă și de a alege din ele numai pe acelea care le convin. Ei fac ceea ce duhul cel rău, al vrajbei a făcut în pustia Carantaniei, ispitindu-L pe Iisus cu cuvintele din Scriptură, îndemnîndu-L să se arunce de pe aripa templului, pentru că scris este: „îngerilor Săi va porunci pentru Tine, ca să Te păzească și te vor ridica pe mîini, ca nu cumva să lovești de piatră piciorul Tău. Și răspunzînd Iisus, a zis: „Să nu ispitești pe Domnul tău" (Luca IV, 10—12).

Uneori veșmîntul în care este îmbrăcat cuvîntul lui Dumnezeu este ca un văl mai greu de pătruns, totuși nu se cuvine să refuzi conținutul ei, dincolo de acest văl. Apoi trebuie tinut seama de cuvintele Sf. Ap. Petru care zice că în epistolele Sf. Pavel „sînt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru III. 16).

Părinții Bisericii prețuiau citirea Bibliei ca pe o întîlnire tainică în Dumnezeu cu Hristos. Ei se rugau să înțeleagă textul Scripturii. Îndirea lor devenea una cu mesajul Scripturii. Acest mod de a citi Scriptura îl păstrează Biserica Ortodoxă. Ea a introdus în cult citirea Scripturii și îi dă o valoare deosebită în dobîndirea mîntuirii. Ea este o cale prin care ne apropiem de Hristos. Cel euharistic.

De aceea ea nu poate fi redusă la o carte științifică, istorică, literară sau de altfel. Toate aceste elemente pe care le întîlnim în cuprinsul ei sînt ajutătoare, simboluri ale unui adevăr mai presus de ele.

Un teolog ortodox a spus: „Dacă te rogi ești teolog, dacă ești teolog trebuie să te rogi" (*Contacts* Trim. II, 1982, p. 96).

Prin rugăciune „Cuvîntul lui Dumnezeu coboară pe calea minții, pentru a rămîne în inima ta". Citind astfel se poate afla mesajul divin pe care îl adresează Dumnezeu Bisericii, adică mădularelor care formează trupul tainic al lui Hristos. Astfel citirea și ascultarea Cuvîntului lui Dumnezeu poate deveni o veritabilă rugăciune și nu o pricină de gîlceavă între credincioși. Nimeni nu se mîntuiește cu lauda citirii Sfintei Scripturi, ci cu ascultarea și împlinirea voii lui Dumnezeu. Și Hristos ne-a mîntuit ascultînd de acest îndemn, cînd a spus în Ghetsimani: „Facă-se Doamne, voia Ta. Nu precum Eu voiesc, ci precum voiești Tu." Sfînta Scriptură este izvorul cunoașterii lui Dumnezeu și ne îndeamnă să plinim voia Lui, nu voia noastră.

Ascultarea și împlinirea Cuvîntului lui Dumnezeu este legată de duhul rugăciunii, care transfigurează viața noastră întreagă spre mărirea lui Hristos, Cuvîntul lui Dumnezeu (II Cor. III, 15, 17).

Citirea Bibliei poate deveni o descoperire a adevărului divin în măsura în care se împlinește în Biserică, rămînînd credincioasă practicii Părinților Bisericii și căii dreptei credințe, a credinței celei „sănătoase și drepte", a credinței care unește și împacă pe oameni.

Dincolo de caracterul pur istoric și literar al Bibliei, ea rămîne cartea care îndreaptă privirea cititorului spre ceea ce numește apostolul Pavel: „Taina cea din veac ascunsă, taina mîntuirii noastre, descoperită acum în Iisus Hristos, prin Duhul Sfînt, Duhul Adevărului."

Credinciosul ortodox citește Scriptura în duh de rugăciune. Cu osebire Cartea Psalmilor care cuprinde rugăciuni de cerere, de mulțumire și de laudă pe care credincioșii le citesc cu deosebită evlavie.

„Discuțiile deșarte și nefolositoare" (Tit. III, 9) nu l-au atras pe bunul creștin. Acolo unde sînt au venit din altă parte. Mîntuitorul a spus: „Cercetați Scripturile" (Ioan V, 39). Dar iscodirea lor, interpretarea lor greșită vine de la cel rău. Apostolul Pavel ne îndeamnă în legătură cu credința: „Nu fiți purtați de orice vînt după nesiguranța oamenilor fără rezim" (Efes. IV, 14), ci întăriți-vă în învățăturile cele drepte, să nu se certe pe cuvinte ceea ce la nimic nu folosește, decît la surparea ascultătorilor, ci drept învățînd cuvîntul adevărului" (II Tim. II, 14—15).

Cunoscînd această alunecare spre răstălmăcirea Scripturii, Apostolul Pavel scrie ucenicului său Timotei: „Iar de învață cineva altă învățătură și nu se ține de cuvintele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un îngîmfat, care nu știe nimic, suferind de boala discuțiilor și a certurilor de cuvinte, din care pornesc: cearta, pizma, defăimări, bănuieli viclene, gîlcevele necurate ale oamenilor... lipsiți de adevăr" (I Tim. 6, 3—5).

De aceea se cuvine să fie citită Scriptura în duh de rugăciune, să fie înțeleasă după dreptarul Bisericii, ca să se facă prin ea simțită lucrarea Duhului Sfînt și să aducă roada deplină a mîntuirii.

PE ARIPI, versuri de Petru Rezuș,

editura „Cartea Românească", București, 1987, 176 p.

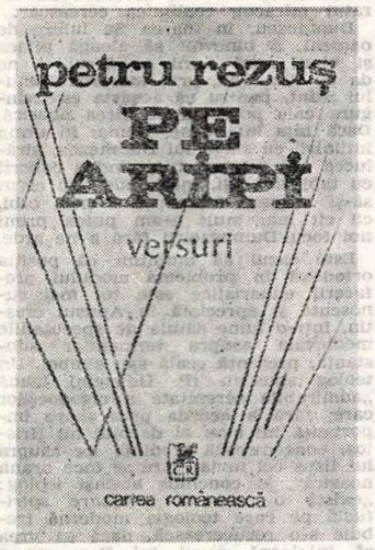

Cu volumul intitulat „Pe aripi", teologul, scriitorul, istoricul, criticul literar, folcloristul, poetul Pr. Prof. Dr. Petru Rezuș, se adresează, încă o dată, de la inimă la inimă, în felul său propriu, cititorilor săi.

În poezie, P. Rezuș este altul decît în celelalte discipline. Metafora, ca pentru orice poet, constituie libertatea sa maximă. Poezia sa e analiză, mărturisire și interogație în același timp.

Miracolul vieții și al morții, bogăția inefabilă a tăcerii, durerea infinită a stingerii, melancolia privirii spre trecut, povara apăsătoare a pămîntului din noi, frîngerea luminii în tenebrele lucrurilor, ș. a. sînt tot atîtea problematici care fac din poet o ardere neconsumată.

Prin problematizarea acestor lucruri, poetul se pune, la cel mai sensibil nivel, în raport cu lumea din jur. Grija sa de căpătîi — în acest context — este de a se așeza în cea mai dreaptă poziție față de lucruri, pentru a le putea numi cît mai bine, cît mai adecvat.

Poezia este frămîntarea sa continuă de găsire a poziției, de găsire a cuvîntului celebrant care să exprime în modul cel mai real și adecvat economia lucrurilor.

În acest sens, metafora constituie dinamica discursului său poetic care trezește, mobilizează, interpelează, mijlocește participarea.

Poetul caută limbajul esențial, cel prin care intră în comuniune și în adîncul tuturor lucrurilor, într-o solidaritate ontologică cu acestea.

La P. Rezuș, timpul se face pentru om un mijloc de ascensiune spre infinit, el este o promisiune a unei ulterioare împliniri, prin timpul tău poți umbla, poți dispune de el: „Și calc acum foșnind prin anii mei" (Îndemn). Prin om, timpul — ca într-o personificare — se întregește pe sine, demonstrînd că „finitum capax infiniti": „Așa era și moartea ca oricare / firească întîmplare-n miez de viață / Ca pasărea pe ceruri călătoare / vestind în noapte altă dimineață" (Firească).

Prelungirea simbolică — sim-bolos — sin-voulos — în lucruri printr-o solidaritate ontologică cu acestea, poate constitui un scop esențial dar este privită — în mod sigur — și ca o victorie esențială din care izvorăște bucuria ca fundament al *stării doxologice:* „Eu stau încă la umbra mea și cînt / și las tăcerile să mă-nconjoare / Simțind cu voluptate că-s pămînt / din care ierburi cresc și curg izvoare" (Un fir de cîntec).

Cînd poetul afirmă: „Și-i totu-n mine doar o perindare" (Patru cîntece), aceasta nu înseamnă că el vorbește de o trecere din ființă în neființă ci de o trecere de la un stadiu existențial la altul; Iată un vers semnificativ: „Mi-ascult făptura-n vreme curgătoare" (Ghioc) care aminteste de Mihail Crama: „Curg în noi elementele simple: fierul, carbonul, azotul" (Împărăția de seară).

Temporalitatea, trecerea tuturor lucrurilor este semnificativ ilustrată prin noțiunea de risipă, care, însă, la Petru Rezuș, nu are sensul unei irosiri inutile a unei valori, ci dimpotrivă, și aceasta surprinde pozitiv, al unei valorificări, (prin însuși faptul risipirii) al unei contribuții, al unei regăsiri, sub o altă formă, într-o altă ipostază, prin dăruire: „risipa mea întreagă voi da-o-n dar altora". (Ești trecerea mea calmă).

Ideea despre răspîndirea în lucruri, în ceilalți, care-l împuținează — la prima vedere — pe poet, dar în fond îl îmbogățește prin existența lui în ceilalți, se remarcă și în alte poeme ale lui Petru Rezuș, unde aceeași aparentă contradictie între bogăția pe care ar trebui sau credem că o dobîndim trăind și de fapt, împuținarea noastră prin însăși trăirea dar îmbogățirea (cea adevărată) prin existența noastră în ceilalți, este evidentă.

În sensul acesta se poate observa un optimism ontologic în gîndirea lui P. Rezuș despre lume și viață. Nu există sfîșiere totală, nu există dispariție definitivă, nu există prăbușire irecuperabilă căci: „pe cerul prăbușirii aleargă înc-o stea" (Dorința).

Tăcerea care ascunde „bogăția rodului suprem" conține prin aceasta, și în același timp, posibilitatea permanentei reînnoiri, de aceea, așa cum fiecare om și lucru coboară spre tăcere, așa, fiecare se va face părtaș învierii în sensul acesta al reînnoirii spirituale și roadelor aflate acolo, căci: „e-o înviere lentă, repetată / a celui ce spre liniște e-o fugă" (Cearcăn).

Coborîrea, micșorarea deci, nu sînt etape ale des-ființării, ale nimicirii, ci ale strălucirii renașterii; afirmatie ce amintește și de apostolul Pavel pentru care „puterea mea întru neputință se săvîrșește", dar și de Miguel Saavedra de Cervantes: „Caut viața-n faptul mortii / sănătatea-n boli o cat / libertatea sub lăcat / ieșirea-ndărătul porții / cinstea-n cel ce m-a trădat".

•

În afară de bogăția de idei, de maturitatea solidă a principiilor, de diversitatea tematicilor văzute cu ochiul celui ce pune mereu întrebări, al celui care celebrează prin problematizare existența, mai remarcăm la Petru Rezuș o mulțime de metafore și expresii poetice de cea mai mare sensibilitate: „e-ntreg trecutul adunat în ieri / precum un sîmbure de foc în iască", „anii dînd trup de vreme unui vechi bărbat", „frînt ca lumina în bezna pădurii", „o toacă odihnită-n alte scînduri", „calc acum foșnind pe anii mei", „natura a rodit și e lehuză", „această veșnicie ce-mi fulgeră-n făptură și trece mai departe", „Și-naintăm pe drumul prăpăstios din noi", „și trupul meu de timp împuținat", etc.

Citind poezia lui Petru Rezuș îți redeștepți într-un fel aparte sentimentul eternității care dă un sens limitei noastre, cum ar zice Jean Starobinski, și care, chiar dacă încearcă să pătrundă prin cuvînt în insesizabil, îi lasă acestuia partea sa.

Pr. *Theodor Damian*

Întru Adormire lumea nu o ai părăsit...

(Continuare din pag. a 3-a)

toate învățăturile greșite și a precizat că Maica Domnului este pururea fecioară și că ea a născut mai presus de fire pe Domnul și Mîntuitorul Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Sinoadele ecumenice al doilea, al treilea și al patrulea au cercetat această învățătură, întemeiată pe Sf. Scriptură, și au declarat-o ortodoxă, iar credincioșii o mărturisesc în Simbolul de Credință. Unul din aspectele preacinstirii Maicii Domnului constă în faptul că numeroase mănăstiri și biserici de mir au ca hramuri una din sărbătorile ei.

În toate rînduielile slujbelor bisericești, cîntările și rugăciunile adresate Maicii Domnului ating un număr impresionant. Nu există un serviciu divin în care să nu fie chemată în ajutor Maica Domnului. Și este explicabil de ce. Maica Domnului se găsește în cea mai intimă apropiere de Fiul său, Mîntuitorul lumii, Căruia îi aduce toate gîndurile bune și toate rugăciunile credincioșilor și ea însăși se roagă pentru noi. Apropierea ei de Iisus Hristos, cu dragostea de mamă, e exprimată în icoanele ortodoxe, de cele mai multe ori, prin icoana Sf. Fecioare cu pruncul în brațe. În icoana Adormirii, Mîntuitorul este de asemenea de față, ținînd în mîini sufletul Preacuratei. Datorită acestei apropieri, rugăciunile către Maica Domnului sînt aducătoare de mult ajutor și mare mîngîiere.

Nenumărate fețe bisericești datorează recunoștință nețărmurită Sfintei Fecioare în călăuzirea activității lor.

Nenumărate mame au îngenunchiat cu credință și cu nădejde în fața icoanei Preacuratei, rugîndu-se pentru viața copiilor lor și au aflat milă și ajutor.

Cine ar putea spune, cîte suflete au găsit liniștea vieții în familiile lor datorită rugăciunilor către Maica Domnului! Cîte boli au fost vindecate, cîte necazuri s-au stins, cîte bucurii s-au născut, cîte suflete și gînduri s-au îndreptat cu ajutorul Maicii Domnului, datorită tinerii postului și a sărbătorilor ei! Ea se roagă Fiului său și Dumnezeului nostru. Iar Fiul nu refuză ascultarea față de mamă, din dragoste pentru ea.

Ca mamă a Mîntuitorului, ea rămîne deosebit de apropiată de credincioșii Bisericii, fiindu-le Maică duhovnicească. Iar mama nu este niciodată nepăsătoare față de viața fiilor săi. Ea se roagă mereu pentru binele lor, pentru pacea și dragostea între ei. Dacă iubirea unei mame nu se ofilește niciînd, atunci cu cît mai puternică și netrecătoare va fi iubirea Maicii Domnului față de neamul omenesc pentru care a pătimit și a înviat Fiul ei.

Bucuria prăznuirii Sf. Adormiri ne îndeamnă spre o aleasă preacinstire a aceleia pe care Acatistul ei o numește „Bucuria tuturor celor necăjiți".

Înălțați duhovnicește de măreția praznicului, ne vom întări nădejdea în rugăciunile ei binefăcătoare și vom zice împreună cu Biserica: „Cîntați, popoare, Maicii Domnezeului nostru, cîntați, că astăzi prealuminat sufletul său l-a pus în preacuratele palme ale Celui ce S-a întrupat dintr-însa fără sămînță. Căruia se și roagă să dăruiască lumii pace și mare milă."

STATORNICIE ROMÂNEASCĂ

Sînt peste două mii de ani de cînd s-au născut istoria și veșnicia acestui pămînt românesc și cîntecul lor vine de la daci, izvorul dăinuirii și veșniciei noastre. Decebal este cel mai vechi Adam românesc și sămînța unui neam ce și-a înfipt adînc rădăcinile în glia Patriei, părintele unui popor ca o Columnă, puternic, viu și nemuritor.

Sîntem ziditi din glia țării și influențați cu duh de marele Manole și ne trăim aici viața ce ne-a fost dată, pînă cînd ne vom adăuga la părinții ce se odihnesc sub lespedea de iarbă și flori a Patriei, căci din pămîntul acesta sîntem luați și în acest pămînt vrem să ne întoarcem.

Avem o țară ce mustește de istorie și de pașii marilor voievozi și am țîșnit spre lumină deodată cu apa Oltului, cu mersul Prutului spre Mare, cu susurul Izei ce mai povestește din cînd în cînd despre Dragoș și Bogdan trecînd ca o suflare de vînt spre dulcea Bucovină și descălecînd într-o nemurire.

Am crescut aici cîte zece pe lîngă un blid de lemn, iar în cui stătea pecetarul cu care măicuțele noastre puneau cruce și har în colțuri de prescură și niciodată n-am mers în alt plai spre a prăda agonisita altuia, fiindcă sufletul românului este cinstit, drept, mare și bun, inima lui e largă cît o poartă din Maramureș, iar umerii lui țin desagii de pace ai lumii.

Un bătrîn cioplitor de porți și troițe, întrebat de ce sorii, rozetele, steagul dacic cu colții de lup nu se schimbă de pe porțile sale dăltuite în lemn, a răspuns că acestea sînt semne veșnice, ce nu se pot schimba, așa a prins el din străbuni și așa trebuie să ducă el mai departe, pădurea ucisă trebuie să învie în mîna lui, căci e o permanență în om și lemn, în lut și grai, e o statornicie în har și adevăr, în rostirea acestei Cărți Românești de Învățătură. Să răsfoim și noi această Carte a neamului și să auzim din adînc de istorie nemuritorii Psalmi: „Cum voi cînta cîntările Domnului în pămînt străin"?

— Voi cînta Miorița, Balada și Doina aici, la mine acasă!

Au trecut pe la noi mai multe neamuri și n-au putut decît să se mire înaintea acestui harnic popor, au venit apoi tătari cu sabia ca secera lunii și ne-au scurtat din sîn de mamă și au aprins biserici în cale dar n-am îngenuncheat, ci copiii noștri au continuat să stea lîngă vatră și piept, bisericile le-am acoperit cu lacrimi și le-am stins, martirii i-am așezat în racle la Plevna și Moisei, iar oile le-am dat mereu în strungă și totdeauna am crezut în acel destin ce izvorăște din scripturile române.

Am fost și vom fi pe aceste mioritice plaiuri, căci aceasta este năzuința noastră, de a trăi aici pe sub munte, liberi și independenți, împreună cu alte neamuri care vor să stea lîngă noi și să se minuneze de picătura de aur și cer a Voronețului, să se bucure împreună cu noi de rodul mîinilor unite spre aceeași muncă și de mințile încordate spre același ideal.

Vrem să trăim aici unde de peste două mii de ani ascultăm povestea vieții și a istoriei noastre spusă de toată suflarea și făptura, să trăim aici unde cerurile spun mărirea unui neam ce merge glorios înainte independent și stăpîn pe soarta sa, aici vrem să trăim în pace și înțelegere, pururea înmiresmînd pămîntul României!

Pr. *Mihali Dumitru*

AARON FLORIAN (1805—1887)

La 12/24 iulie a. c. s-au împlinit o sută de ani de la stingerea cărturarului ardelean Aaron Florian, personalitate cu merite incontestabile în cultura românească, care prin multiplele activități desfășurate (didactică, editorială, publicistică, revoluționară) a contribuit în mod nemijlocit la făurirea României moderne.

Aaron Florian s-a născut la 21 ianuarie 1805, la Rod, Mărginimea Sibiului, în familia unui preot. După absolvirea Universității din Pesta trece la 1826 în Țara Românească, predînd la Golești (școala înființată de Dinicu Golescu), Craiova, iar din 1832 la Colegiul Sf. Sava din București ca profesor de istorie. În această perioadă (1832—1847) animat de un fierbinte patriotism a transmis elevilor săi, prin intermediul istoriei, dragostea față de trecutul glorios al românilor, acolo formîndu-se viitorii conducători patrioți, în frunte cu Nicolae Bălcescu. „Nimic nu poate fi la o națiie mai scump decît începutul său, numele ce-l poartă, pămîntul pe care locuiește, starea întru care se află acum și grija de ceea ce poate să fie în vremea viitoare. La niște fii adevărați ai nației pe care i-a ajutat natura și au primit o creștere bună încă nimic nu poate fi de mai mare interes decît conștiința de acele lucruri scumpe care fac ființa nației și pe a lor însăși".

Concomitent cu munca pedagogică elaborează mai multe manuale *(Catehismul omului creștin, Istoria sacră sau biblică, Idee repede de istoria Prințipatului Țării Românești, Manual de istoria Prințipatului României de la cele dintîi vremuri istorice pînă în zilele noastre de acum* și altele), lucrări ce au completat un gol în literatura didactică românească.

În același timp pătruns de însemnătatea ziaristicii în viața unui popor, la 1838, alături de G. Hill fondează ziarul „România", primul cotidian românesc, cu conținut literar și economic, periodic ce-a înrîurit opinia publică românească atît dincolo cît și dincoace de Carpați.

Ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite, la 1847 devine revizor școlar împreună cu A. T. Laurian și Ioan Maiorescu, doi intelectuali distinși, de asemenea ardeleni.

La declanșarea revoluției de la 1848, Aaron Florian s-a situat în primele rînduri, fiind numit administrator de Ilfov și apoi de Dolj, misiune extrem de dificilă la Craiova, unde a asigurat bunul mers al prefacerilor revoluționare. După înfrîngerea revoluției din Muntenia se reîntoarce în Transilvania, devenind secretarul Comitetului Național Român, cu sediul la Sibiu. În urma ocupării Sibiului de trupele generalului Bem, Aaron Florian trece în Țara Românească, unde este arestat și închis la mănăstirea Văcărești. Fiind supus chezaro-crăiesc e expulzat din Muntenia și astfel revine în Transilvania, în septembrie 1849.

La începutul anului 1853 apare „Telegraful Român", episcopul Andrei Șaguna desemnîndu-l pe Aaron Florian redactor responsabil, care a alcătuit și programul ziarului, cu aprobarea arhiereului. „Telegraful Român" prin conținutul său politic, industrial, comercial, literar va juca un rol foarte important în viața românească. Sub conducerea sa vor apărea numai opt numere, întrucît în februarie 1853 primește aprobare pentru a fi redactor al „Foii legilor imperiale".

Abia spre sfîrșitul anului 1856 i se permise să se reîntoarcă în Muntenia, continuîndu-și activitatea didactică la Sf. Sava, iar după înființarea Universității va preda istoria universală.

În decursul timpului pe lîngă activitatea de la catedră a fost unul dintre fondatorii Asociației literare (1845), a militat pentru înfăptuirea Unirii din 1859, și-a făcut datoria ca efor al așezămintelor Brâncovenești și a jucat un rol important ca membru în Consiliul de instrucțiune publică, constituit la 1862. Datorită prestigiului de care se bucura în lumea literelor românești a fost ales membru de onoare al *Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român,* iar din 1870 devine membru al *Societății Academice Române.*

Prin întreaga sa activitate Aaron Florian se înscrie printre personalitățile de seamă ale culturii și vieții publice românești, contribuind la propășirea națiunii, pe care a slujit-o cu devotament.

Mihai *Sofronie*

Mai multe cunoștințe liturgice pentru promovarea evlaviei creștine față de Sfintele Taine

Adeseori ne întrebăm cum se face că unii creștini, de altfel buni credincioși și sprijinitori ai Sfintei Biserici, lipsesc de multe ori de la Sfînta Liturghie, nu întotdeauna din binecuvîntate pricini (boală, călătorie, etc.). De asemenea ne putem întreba, de ce unii credincioși părăsesc cu ușurință casa lui Dumnezeu și legea strămoșească socotind, probabil, că vor găsi în altă parte ceea ce li se pare că n-au găsit în Biserică, mîntuirea sufletelor lor.

De bună seamă, sînt mai multe împrejurări și factori care concură la realizarea unor astfel de situații nedorite. Ceea ce ni se pare însă că explică în mare măsură absenteismul unor credincioși și dezerțiunea altora, este lipsa unor cunoștințe liturgice întemeiate pe tezaurul de credință și viață morală propovăduit de veacuri de Biserica noastră. Ne aflăm în fața unei situații destul de paradoxale. Avem un tezaur de credință curat ca aurul, strălucitor ca mărgăritarele de mare preț, dar de a cărui valoare mîntuitoare nu ne dăm seama îndeajuns de bine. Avem în Sfînta Liturghie, în fapt, „cerul pe pămînt", societatea sfinților și a îngerilor care „privesc cu sfială nesîngeroasa Jertfă a Legii celei Noi"; avem, sub chipul pîinii și al vinului euharistic, pe însuși Domnul cerului și al pămîntului care, în felul acesta, împlinește făgăduința dată Sfinților Apostoli și nouă tuturor, de a fi cu noi „pînă la sfîrșitul veacurilor" (Matei XXVIII, 20). Și cu toate acestea, nu reușim să ne dăm seama „precum se cuvine", de măreția, de unicitatea Tainei Sfintei Euharistii, care este de fapt, Taina Bisericii. Ea nu poate fi echivalată cu nimic și nu poate fi înlocuită cu nimic din cele ce sînt pe pămînt. Știm că pentru cei mai mulți credincioși absența de la o Sfîntă Liturghie, chiar din motive întemeiate, provoacă adevărate suferințe sufletești. Sînt cei întemeiați în credință, pentru care participarea la Sfînta Liturghie este nu numai o desfătare sufletească, mîngîiere în necazuri și suferințe, ale lor sau ale celor dragi, dar și izvor de puteri noi pentru săptămîna de muncă ce urmează duminicii. Sînt creștinii adevărați, pentru care a vieții creștinește ca buni credincioși și buni cetățeni, reprezintă „haina cea de toate zilele". Sînt însă destui și din aceia pentru care credința reprezintă doar o haină, frumoasă desigur, dar pe care o îmbracă doar la praznice. Explicația ni se pare simplă: nu cunosc de ce se lipsesc atunci cînd nu sînt de față, cu trupul și cu sufletul, în casa lui Dumnezeu în care jertfa cea nesîngeroasă de pe Golgota se actualizează în chip tainic, pentru noi și pentru a noastră mîntuire.

Unii credincioși se simt îndemnați să pună pe același plan slujirea Sfintei Liturghii cu oricare întrunire religioasă în care se citește din Sfînta Scriptură, se predică și se cîntă diferite cîntări. E o părere greșită! Nici măcar o Vecernie cu program religios. Utrenie, sau altă slujbă bisericească, nu echivalează cu Sfînta Liturghie, deoarece oricît de mult am citi și am cînta, numai în Sfînta Liturghie Iisus ni se dăruiește aievea în Sfînta Euharistie.

Ce trebuie să știm cu privire la primirea acestor Sfinte și Dumnezeiești Taine? Mai întîi, că prin ele ni se dă cu adevărat Trupul și Sîngele Domnului și nu o mîncare, oarecare, de obște, spre unirea cu Hristos și spre cîștigarea vieții veșnice. În acest sens scrie Sfîntul Apostol Pavel corinteniior: „Să se cerceteze omul pe sine și numai așa să mănînce din această Pîine și să bea din acest Pahar căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, osîndă sie-și mănîncă și bea, nesocotind Trupul Domnului" (I Cor. XI, 28—29). Dacă acestea ar fi numai pîine și vin obișnuit și aducerea lor numai o comemorare a Cinei Domnului, cum li se pare unor creștini, n-ar avea rost nici o cercetare de sine, despre care vorbește Apostolul, adică Sfînta Taină a Mărturisirii sau Spovedaniei, și nici o vinovăție prea mare n-ar avea cei nevrednici.

Credința de totdeauna a Bisericii a fost aceea că în Sfînta Euharistie credincioșii primesc în chip real Trupul și Sîngele Domnului. Aceasta se întemeiază pe cuvintele clare ale Mîntuitorului din Sfînta Evanghelie de la Ioan, capitolul VI, deseori repetate. Sfîntul Chirii al Ierusalimului, care trăia în veacul al IV-lea, spune în această privință: „Dacă însuși cuvîntul Mîntuitorului declară cu privire la pîine, Acesta este trupul Meu, cine ar îndrăzni să se îndoiască? Și cînd propriul Său cuvînt asigură: Acesta este Sîngele Meu, cine le-ar pune la îndoială pretinzînd că nu este sîngele Său?"

Trebuie să ne dăm seama, noi slujitorii mai întîi, și apoi să învățăm și pe credincioșii noștri, că în Sfînta Euharistie, care se pregătește în cursul Sfintei Liturghii, avem *prezența reală* a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos sub dublul aspect, al *memorialului* Crucii (anamneza) și al *invocării* (epicleza) care, în Ortodoxie nu precede ci urmează cuvintelor de instituire a Tainei. „Sensul adînc al Liturghiei — scrie un teolog ortodox — este deci actualizarea pnevmatică a mîntuirii printr-o dublă mișcare, de anamneză și epicleză: anamneza sau memorialul marilor fapte ale lui Dumnezeu în Hristosul Său, memorial care, departe de a fi o simplă memorie psihologică, devine *prezență* grație epiclezei, totul îndreptat spre parusia definitivă, a doua venire". Spre deosebire de credința liturgică a altor confesiuni creștine, în Ortodoxie, „anamneza permite și face necesară epicleza pentru că aceasta ne redă plenar realitățile menționate prin anamneză. Structura euharistiei și, deci, identic, structura Bisericii, sînt epicletice. Epicleza nu imploră prezența lui Iisus *deja* venit, ci a lui *Hristos care vine*. Biserica, Mireasa lui Hristos, cheamă prin Duhul Sfînt și împreună cu El: „Vino, Doamne Iisuse Hristoase!" (Apoc. XX, 17). „O, Pastile cele mari și prea sfințite, Hristoase... dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat, în ziua cea neînserată a împărăției Tale" — se roagă preotul ortodox cînd se împărtășește.

Se știe că unii creștini apuseni au încercat să explice în ce chip se preface pîinea și vinul în Trupul și Sîngele Domnului. Încă în secolul al VII-lea, Sfîntul Ioan Damaschinul scria: „Dacă cercetezi în ce chip se preface pîinea și vinul... să-ți fie de ajuns să auzi că prin Duhul Sfînt, precum și în Sfînta Fecioară Maria și prin Duhul Sfînt Domnul S-a întrupat, prin el și în el. Nimic mai mult nu știm decît atîta că cuvîntul lui Dumnezeu este adevărat, lucrător, atotputernic și modul pe care-l cauți este de negăsit". „Nu se poate pretinde să demontezi ca un mecanism taina Euharistiei — scrie un teolog ortodox — dar, în calitate de creștini, noi putem numai să încercăm, umili, *nu de a pătrunde misterul, ci de a gîndi în mister*, pentru a ajuta pe credincioși să se bucure de pîinea vieții pe care Hristos le-o dă dîndu-Se pe Sine însuși", iar un alt teolog spune pe dreptate că „greșala acestora (acelor ce vor să disece Taina) stă în aceea că se ocupă de obiect și nu de subiect, de pîine și nu de om. Nu trebuie să analizăm aproape chimic minunea prefacerii în funcție de simțurile noastre; mai degrabă să învinovățim simțurile noastre de a nu fi în stare să zărească adevăratul miracol, realitatea cerească".

Dumnezeu, în marea Sa iubire de oameni, a binevoit să aleagă pîinea și vinul spre a ni se dărui, a ne da pe Fiul Său, prin lucrarea Duhului Sfînt, pentru că aceasta este singura cale potrivită cu firea noastră. Dacă fața lui Moise, numai în urma întîlnirii cu slava lui Dumnezeu, strălucea atît de puternic, cînd a coborît cu tablele Legii, încît iudeii au cerut să-și acopere fața spre a nu-i orbi, cu cît mai mult n-am putea primi noi focul Dumnezeirii fără a ne arde.

Este cazul să amintim că poziția ortodoxă în problema modului prefacerii euharistice este tot mai cunoscută și apreciată în Apusul creștin, într-o lume sătulă de speculațiile medievale asupra termenilor substanță, prezență reală sau simbol. Un teolog apusean (P. Holstein) laudă „admirabila serenitate a ortodocșilor care, fără a acorda prea mare importanță lui *cum* al darului lui Hristos, concentrează credința lor asupra lui Iisus cel înviat care se face hrana noastră", și conchide același teolog: „există o anumită *candoare spirituală* pe care teologia modernă trebuie s-o recucerească, dacă ea vrea să înțeleagă darul lui Dumnezeu."

Astfel de aprecieri asupra felului în care trebuie înțeleasă și primită Sfînta Euharistie, venite din partea străinilor, nu pot decît să ne bucure și să ne întărească în dragostea față de Sfînta Liturghie. Dar, „pentru ca Liturghia să-și poată îndeplini misiunea ei mistagogică, poporul, dar mai mult decît el, slujitorii altarului au nevoie să fie inițiați asupra adevărurilor, conținutului, lucrării și sensului formelor prin care ni se descoperă și ni se comunică puterea și bunătatea lui Dumnezeu" (P. Vintilescu). Toți avem nevoie de cît mai multe cunoștințe și tîlcuiri liturgice pentru ca fiorul cel sfînt al Liturghiei să pătrundă cît mai adînc în intimitatea ființei noastre, pentru a o sfinți și a-i aduce mîntuirea sufletească. Către femeia samarineancă a grăit Iisus: „Dacă cunoșteai tu darul lui Dumnezeu și cine este cel ce ți-a zis: dă-mi să beau, ai fi cerut tu de la el și ți-ar fi dat apă vie" (Ioan IV, 10). Încercînd să parafrazăm aceste cuvinte, am putea spune și noi: dacă ai cunoaște creștine, de ce mare dar te lipsești, nefiind de față cu toată ființa ta la Sfînta Liturghie, ai face tot ce-ți stă în putință spre a nu lipsi prea mult timp după olaltă de la sfînta slujbă. Cu atît mai mult și cei ce s-au despărțit pentru totdeauna de Sfînta Biserică, dacă și-ar da seama ce au părăsit și de ce se lipsesc, și ce au ales în schimb, n-ar mai fi plecat.

Fără a pune absolut totul pe seama cunoștințelor, credem că prin o mai bună cunoaștere a conținutului, cîntărilor, formelor și simbolurilor liturgice s-ar putea ajunge tot mai mult la întărirea evlaviei și vieții spirituale a credincioșilor, la zăgăzuirea nepăsării și dezerțiunilor religioase.

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

Ecfonisele Sfintei Liturghii

Ecfonisele sînt ziceri, pe care le rostește preotul, la dumnezeieștile slujbe, întru preamărirea lui Dumnezeu cel în Treime lăudat: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Sfînta Liturghie cuprinde mai multe astfel de ziceri. Ea începe cu ecfonisul: „Binecuvîntată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor." Acest ecfonis ne pune în atenție Sfînta Liturghie, ca împărăție a lui Dumnezeu, aici pe pămînt. Luînd aminte la ecfonisul de la începutul Sfintei Liturghii, înțelegem că, în cerul cel de pe pămînt, care este sfînta biserică, slujitorii sfinții ai sfîntului altar, împreună cu credincioșii care sînt de față, la sfînta Liturghie, împlinesc lucrul lui Dumnezeu, stau în fața lui Dumnezeu, sub puterea harului sfințitor, laudă, binecuvintează, mulțumesc și se roagă lui Dumnezeu, cîntînd, împreună cu îngerii, „Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot", îi închipuiesc pe heruvimi aducînd întreit sfîntă cîntare Preasfintei Treimi. De aceea toți cei ce sînt de față la sfînta Liturghie sînt în cuprinsul împărăției lui Dumnezeu, trăiesc, aici pe pămînt, clipe din împărăția ce va să fie, din împărăția cea cerească.

Condușii de preotul slujitor al dumnezeieștii Liturghii, credincioșii știu, înțeleg și mărturisesc că lui Dumnezeu I se cuvine „toată mărirea, cinstea și închinăciunea", cînd aud cuvintele adresate lui Dumnezeu în cel de-al doilea ecfonis: „Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea: Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor" și cînd răspund la acest ecfonis — ca și la toate celelalte — cu cuvîntul „amin", care înseamnă „așa să fie" sau „așa este".

Cel de-al treilea ecfonis al Sfintei Liturghii, precum și ecfonisul cu care se încheie rugăciunea Tatăl nostru, pune în atenția celor ce sînt de față adevărul că Dumnezeu are stăpînire, împărăție, putere și mărire, de vreme ce se spune: „Că a Ta este stăpînirea și a Ta este împărăția și puterea și mărirea, a Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor." Angajați întru preamărirea lui Dumnezeu, la sfînta Liturghie, noi preamărim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, și pentru că este „bun și iubitor de oameni" și „milostiv și iubitor de oameni", cînd zicem: „Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești ..." și „că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Mărire aducem lui Dumnezeu, în împărăția lui cea de pe pămînt, la sfînta Liturghie, și pentru că El este sfînt și sfințitor, căci înainte de cîntarea întreit sfîntă „Sfinte Dumnezeule..." se spun cuvintele: „Că sfînt ești, Dumnezeul nostru, și Ție mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor", iar la sfîrșitul sfintei Liturghii, aducîndu-ne aminte de lucrarea sfințitoare a lui Dumnezeu, mărturisim: „Că Tu ești sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Dorința noastră de a fi preamăritori de Dumnezeu, pe care ne-o exprimăm înaintea îmnului heruvimic, cînd spunem: „Ca sub stăpînirea Ta totdeauna fiind păziți, Ție mărire să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor" nu este numai pentru noi cei deplin credincioși, ci o exprimăm și pentru cei ce ar putea să fie în rîndul celor credincioși, dar care n-au intrat încă în Biserică, prin sfîntul botez, căci și pentru aceia ne rugăm să fie preamăritori de Dumnezeu, împreună cu noi, cînd zicem: „Ca și aceștia, împreună cu noi, să mărească preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". În ceea ce ne privește pe noi, cei credincioși, dorința ne este ca preamărirea noastră să fie adusă „cu o gură și cu o inimă" și de aceea zicem: „Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă a mări și a cînta preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Avînd apoi în vedere harul și îndurările și iubirea de oameni ale Domnului Hristos, Unul-Născut Fiu al Tatălui, binecuvîntăm împreună cu Fiul pe Tatăl și pe Sfîntul Duh, ca unii ce sîntem între cei ce binecuvintează pe Dumnezeu, cînd zic: „Fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac" și aducem mărire, mulțumire și închinăciune: „Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Luînd parte la dumnezeiasca Liturghie și preamărind pe Dumnezeu, după a noastră putere, condusi spre aceasta prin ecfonisele pe care le-am amintit, noi sîntem în rostul nostru de dreptmăritori creștini, facem aici pe pămînt lucru ceresc, ne încadrăm în programul pe care l-au cîntat îngerii la nașterea Domnului Hristos, „mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăînvoire" (Luca 2, 14) — program care trebuie să fie și al fiecărui creștin — și ne pregătim pentru răspunsul cel bun la înfricoșătoarea Judecată, cînd nădăjduim să putem spune și noi, în fața lui Dumnezeu: „Eu te-am preamărit pe Tine pe pămînt, lucrul pe care mi l-ai dat să-l fac, l-am făcut" (Ioan 17, 4).

Îndrumați de ecfonisele sfintei Liturghii, noi ne adîncim în gîndul măreției lui Dumnezeu, ne statornicim în convingerea că Dumnezeu este bun și milostiv și iubitor de oameni, sfînt și sfințitor și pentru toate acestea îi aducem mărire veșnică, preamărire neîncetată, la Liturghia la care participăm și la Liturghia de toată vremea.

Protosincel *Teofil Părăian*

SEMĂNĂTORUL DE CUVINTE

Sfîntul Apostol Pavel, în călătoriile sale, ajunge și la Atena, cetate vestită în antichitate. Fiind și ea sub dominația romană, avea mai multă importanță decît Ierusalimul, fiind vestită prin celebra sa Acropolă, prin templele sale, școlile sale filozofice și, în special, prin zgomotoasa sa agora, unde se adunau adepții sistemelor filozofice antice decadente, dar și „palavragiii" din întreg imperiul roman.

Așteptîndu-i pe Sila și pe Timotei, Apostolul Pavel a colindat vechea cetate. Ceea ce l-a impresionat neplăcut a fost că Atena „era plină de idoli". Era și explicabil, panteonul grec fiind foarte bogat. Fiecare „idol" (zeu) exprima dorințe, aspirații, închipuiri negative sau pozitive ale oamenilor, care însuflețiseră natura, după cum s-au priceput în decursul mileniilor. Rînduiți după categorii și importanțe, ei aveau statui împodobite și temple mărețe. Apostolul a avut vreme să se urce pe culmea Acropolei, să vadă Partenonul și Erechteionul, precum și statuile colosale ale Atenei și a lui Zeus Olimpianul, alcătuită numai din fildeș și aur.

Misiunea apostolică a lui Pavel era clară și precisă. După ce au venit Sila și Timotei, el și-a început acțiunea sa misionară. „Sta deci de vorbă în sinagogă cu iudeii și cu temătorii de Dumnezeu și în piață în toate zilele cu cei ce se întîmplau" (Fapte XVII, 17). Iudeii se răspîndiseră în întreg imperiul roman, cei mai mulți dintre ei fiind iudaizanți, aveau sinagogi, unde se rugau. Acolo încearcă să intre în legătură cu ei Apostolul Pavel, declanșînd furtuni de discuții și de proteste. Iudaizanții nu-l recunoșteau pe Domnul nostru Iisus Hristos și provocau, oriunde se vorbea despre el scandaluri, atrăgînd pînă și atenția autorităților romane, care pînă la urmă i-a izgonit din Roma.

Deocamdată, Apostolul Pavel se afla la Atena și folosea metodele sale. Din sinagogă a ieșit în *agora*. Această piață era totdeauna plină de adepții unor filozofi care-și expuneau învățăturile. Pe lîngă aceștia, piața mai cuprindea fel de fel de indivizi, fără căpătîi, care ascultau discuțiile, de oameni fără ocupație, dar și de spioni ai areopagului.

Instituția aceasta era un fel de tribunal, care din străvechime judeca delictele criminale. Apogeul și-l atinge sub Solon. Acesta îi acordă drepturi legislative, cultice și morale. Locurile vacante se completau din foștii arhonți. Pericle a redus importanța areopagului, lăsîndu-i numai atribuțiile vechi. În fața acestei instituții, alcătuită din indivizi nepricepuți în noua doctrină propovăduită, este adus Apostolul Pavel. În agora, se produseseră destule discuții și cotroverse, majoritatea filozofilor fiind stoici și epicurei.

Angajînd discuții cu stoicii, Apostolul Pavel a constatat că aceștia propovăduiau stîrpirea pasiunilor, în special a poftelor și a plăcerilor, prețuind virtutea ca „singurul bun adevărat". Înțeleptul stoic se va supune preceptelor rațiunii, nu bunului plac și egoismului. După ei, marile onoruri, gloriile efemere, bunurile materiale, chiar sănătatea, nu contează, n-au importanța ce li se acordă. Toate se reduc aici *pe pămînt*, nu există viață veșnică, nici înviere. Pe ultimele afirmații se încingeau discuții interminabile, atunci ca și acum, specific orientale. Îi ieșise astfel numele Apostolului Pavel de „semănător de cuvinte".

Pr. Prof. Dr. *Petru Rezuș*

(Continuare în pag. a 7-a)

SERIA A 73-A A CURSURILOR DE ÎNDRUMARE PASTORALĂ ȘI MISIONARĂ A CLERULUI DIN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ, ORGANIZATE LA INSTITUTELE TEOLOGICE UNIVERSITARE DIN BUCUREȘTI ȘI SIBIU

În perioada 1—31 iulie 1987, la Institutele Teologice Universitare de la București și Sibiu s-au desfășurat cursurile de îndrumare misionară și pastorală ale clerului din Biserica Ortodoxă Română, la care a participat un total de 450 de preoți și diaconi din toate eparhiile.

Biserica Ortodoxă Română organizează pentru clerul ei aceste cursuri de îndrumare pastorală și misionară pentru formarea și orientarea teologică, pastorală și misionară a preotului zilelor noastre. Prin structura lor, aceste cursuri contribuie în mod eficient și la formarea socială și cetățenesc-patriotică a fiecărui preot, avîndu-se în vedere mutațiile profunde în viața României moderne. Aceste cursuri urmăresc totodată o înnoire permanentă a cunoștințelor clerului și credincioșilor Bisericii noastre străbune într-o societate în continuu progres.

Programele analitice ale acestor cursuri, elaborate de cadre didactice de la cele două Institute Teologice Universitare pe baza îndrumărilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, urmăresc o aducere la zi a cunoștințelor teologice fundamentale în diverse planuri: doctrinar, biblic, liturgic-pastoral, misionar, social-cetățenesc și istoric, în așa fel încît preotul să fie dotat permanent cu instrumentele de lucru necesare contactului zilnic cu credincioșii.

Evidențiind în același timp legătura solidă dintre școlile de învățămînt teologic și viața Bisericii și a poporului, discuțiile și dezbaterile care au loc pe marginea prelegerilor expuse și în cadrul seminariilor accentuează necesitatea temelor cu bogat conținut social și cetățenesc, care urmăresc pe de o parte formarea de buni slujitori ai altarelor, iar pe de alta, formarea în spiritul slujirii devotate a poporului și societății, pentru că Biserica și poporul au nevoie de cadre sănătoase, cu conștiințe treze la nevoile și realitățile actuale ale societății românești moderne. Preotul trebuie să fie, acolo unde-și face datoria, exemplu viu și demn de urmat, model de slujitor al Bisericii și al poporului.

Aceste cursuri reprezintă un mijloc, specific Bisericii noastre prin care ea sprijină activ marile acțiuni inițiate de țara noastră în slujirea păcii și vieții, pentru că o Biserică vie este aceea care este atașată real idealurilor nobile ale unui popor, ale umanității întregi.

Un moment important în desfășurarea acestor cursuri l-a constituit — la București — participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST și, la Sibiu, participarea Înalt Prea Sfințitului ANTONIE, Mitropolitul Ardealului, la festivitățile de deschidere a cursurilor, care au constituit pentru preoții cursanți momente de entuziasm și bucurie, mai ales că mulți dintre ei sînt sau au fost fii duhovnicești ai celor doi Înalți Ierarhi, acolo unde aceștia au condus diverse eparhii.

În cuvintările rostite la aceste festivități, Rectorul Institutului Teologic Universitar din București — P. S. Episcop Vicar-patriarhal *Vasile Tîrgovișteanul* — și Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu — Arhid. prof. *Constantin Voicu* — au subliniat, pe de o parte, bucuria cadrelor didactice și a preoților cursanți de a avea în mijlocul lor două proeminente personalități din ierarhia Bisericii Ortodoxe Române, pe Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, în calitate de întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române și pe I. P. S. ANTONIE, în calitate de Mitropolit al Ardealului, iar pe de altă parte, importanța acestor cursuri de îndrumare pastorală și misionară în viața fiecărui preot și în lucrarea Bisericii.

În cuvîntarea de răspuns de la Institutul Teologic Universitar din București, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a subliniat faptul că toți preoții se află la aceste cursuri „după o rodnică experiență pastorală, după o neobosită strădanie care apropie pe preot de sensul adevărat al slujirii și care, prin gama largă a activităților: rugăciune, Sf. Liturghie, lucrare în mijlocul credincioșilor și a familiei, constituie un adevărat univers de preocupări". În acest context, Prea Fericirea Sa a subliniat vitalitatea Bisericii noastre străbune care „trebuie slujită necontenit, deoarece avem credincioși valoroși, rodnici și sănătoși, cu atașament față de Biserică. De aceea, atît ei, credincioșii, cît și Biserica din care facem parte, nu trebuie să fim străini de năzuințele lumii și ale credincioșilor, pentru că Biserica este dumnezeiască și omenească, așa cum este și întemeietorul ei".

Evidențiind importanța acestor cursuri pentru fiecare preot și necesitatea receptării lor cu responsabilitate, Prea Fericirea Sa a spus: „Trebuie să ținem la valorile adevărate ale parohiei și ale credincioșilor, pentru că cel ce nu le respectă și nu se îmbogățește din slujirea Bisericii, nu reține nevoile ei și rămîne un preot incomplet. De aceea, este nevoie să apelăm continuu la experiența, evlavia și virtutea credincioșilor noștri pentru a avea o Biserică vie. De aceea și aceste cursuri sînt orînduite în jurul Sfintei Liturghii, din care și de la care trebuie să ne luminăm spre a fi lumină. Să ne îndreptăm continuu spre specificul preoției noastre — Sfînta Liturghie — din care radiază credință tare și prospețime în lucrarea noastră. Clerul trebuie să aibă în lucrarea sa pastorală și misionară zel apostolic și cunoștințe mereu bogate și noi pentru a întruchipa adevăratul chip al preotului zilelor noastre".

În cuvîntarea de răspuns de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Înalt Prea Sfințitul ANTONIE, Mitropolitul Ardealului, a făcut o amplă paralelă între contextul lucrării preoților în ogorul Bisericii în timpurile vechi și în zilele noastre, subliniind specificul și caracteristicile slujirii preoțești din zilele noastre, prin multele transformări prin care trece lumea noastră contemporană, prin accesul pe care îl au credincioșii la bogata informație științifică ci culturală din zilele noastre. Aceste transformări ridică necontenit probleme și întrebări în cugetele credincioșilor noștri, fapt pentru care se cere preotului zilelor noastre o continuă pregătire și aducere la zi a cunoștințelor acestuia. În acest sens — remarca Înalt Prea Sfințitul ANTONIE, Mitropolitul Ardealului — preotul zilelor noastre trebuie să știe ce este și pentru ce este preot, ce mijloace și ce metode pastorale și misionare trebuie să utilizeze pentru a ține trează în conștiința fiecărui credincios credința ortodoxă străbună.

Dînd o serie de îndrumări practice preoților cursanți, Înalt Prea Sfinția Sa a subliniat necesitatea ca fiecare preot să fie autentic și unitar în lucrarea și slujirea sa preoțească, să fie complet din toate punctele de vedere, pentru a face față contactului cu credincioșii zilelor noastre.

În partea a doua a cuvîntării, Înalt Prea Sfinția Sa a pus în temă pe preoții cursanți cu stadiul actual al dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică, precum și cu o serie de probleme care se ridică în fața Bisericii în lumea contemporană.

Cuvîntările au fost primite de preoții cursanți cu deosebită căldură și subliniate cu aplauze, după care au fost intonate frumoase cîntări liturgice omofone.

Drd. *Augustin Rusu*

Parastas pentru Patriarhul Iustin

În ziua de joi, 30 iulie 1987, s-a slujit, în catedrala Sf. Patriarhii, un parastas solemn, pentru Patriarhul Dr. Iustin Moisescu, la împlinirea unui an de la trecerea sa la cele veșnice.

Dimineața s-a săvîrșit Sf. Liturghie de către P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar-patriarhal, și un sobor de P. Cuv. arhimandriți, preoți și diaconi.

La ora 11 s-a oficiat parastasul solemn, în prezența Prea Fericitului Patriarh Teoctist, însoțit de Î. P. S. Arhiepiscop Antim Nica al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. S. Episcop Epifanie Norocel al Episcopiei Buzăului, P. S. Episcop Gherasim Cristea al Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, P. S. Episcop Lucian Tomitanul, Vicar al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, P. S. Arhiereu Gherasim Hunedoreanul. Au asistat: membri de familie ai Patriarhului Iustin, P. C. vicari, directori, consilieri de la Sf. Patriarhie și Arhiepiscopie, profesori de la Institutele Teologice din București și Sibiu, și de la Seminarul Teologic, redactori de la publicațiile centrale, preoți, credincioși ... Răspunsurile le-a dat corala Patriarhiei.

A vorbit Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

P. F. Sa a amintit calitățile și meritele deosebite, teologice și arhipăstorești, ale Patriarhului Iustin, ca profesor erudit și strălucit Înalt Ierarh și Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române...

„Un an de zile, a spus P. F. Sa, nu este de ajuns ca să se contureze complet chipul unei personalități, ca a Patriarhului Iustin Moisescu. Timpul este cîntarul drept al valorii oamenilor. El va definitiva și vredniciile excepționale ale Patriarhului Iustin, mai adevărat, mai cuprinzător și cu mai mult discernămînt decît oricare din colaboratorii și cunoscuții săi.

Patriarhul Iustin ca și cum ar fi dorit să aibă mormîntul în această veche biserică-catedrală, i-a arătat multă dragoste și grijă, înnoindu-i și sporindu-i frumusețile și podoabele artistice.

La un an de la trecerea Patriarhului Iustin Moisescu la cele veșnice a încheiat Prea Fericitul Patriarh Teoctist, ne facem o pioasă datorie, și ortodoxă și tradițională-românească, de a-i face pomenirea cuvenită, de a-l elogia și de a ne ruga pentru el".

Prea Fericitul Patriarh Teoctist, urmat de soborul slujitor, de înalți Ierarhi și de toată asistența, a trecut la mormîntul Patriarhului Iustin, din pronaosul catedralei, unde s-a rostit o ectenie și s-a intonat, omofonic, „Veșnica pomenire!" S-a împărțit coliva îndătinată — simbol al biruinței vieții și al nemuririi creștine.

Cum l-am cunoscut pe pictorul Iosif Keber

Anul acesta, la 30 iulie, pictorul Iosif Keber a împlinit vîrsta de 90 de ani, și în prezent lucrează cu rîvnă la restaurarea picturii bisericii Sfîntului Nicolae din Tîrgu Jiu, pictată de către pictorul Popa Mihai în anul 1912.

Printre numeroasele omagii ce i se aduc cu acest fericit prilej — ca cel care admir zilnic opera pictorului nonagenar — biserica din cartierul Militari—București, unde slujesc, fiind pictată de dînsul, socotesc potrivit să aduc și eu un omagiu de recunoștință în numele celor care privind chipurile de sfinți nu numai că se simt îmboldiți la rugăciune dar sînt cuprinși de fiori și sufletele le sînt copleșite de admirație.

Descendent, ca artist, din spița și geniul lui Grigorescu, Tătărăscu, Luchian, Tonița și Nazarie, a excelat în arta decorativă, pictură și gravură, este contemporan și conjudețean cu Brîncuși pe care l-a iubit și și l-a ales ca model.

S-a vorbit și s-a scris mult despre artist și operele sale în pictură, desen și gravură, dar despre pictorul bisericesc I. Keber s-a scris mai puțin.

Născut în anul 1897, la 30 iulie, în orașul Tg. Jiu, talent precoce, încă de la vîrsta de 14 ani, în anul 1912 primea din partea Asociațiunii maeștrilor de desen și caligrafie medalia de aur. De atunci și pînă acum rîvna sa pentru artă i-a fost răsplătită cu peste 24 de premii.

Cea mai mare parte a vieții sale a dăruit-o picturii bisericești. A pictat sute de biserici pe tot cuprinsul patriei noastre. Bun tehnician al picturii în frescă, bisericile pictate de I. Keber rezistă de peste 60 de ani ca și cînd ar fi pictate acum.

Viața unui mare artist devine nemuritoare prin creația de opere mari, căci chiar dacă sîntem conștienți de vanitatea tuturor lucrurilor omenești, viața și valoarea capodoperelor se perpetuează în spiritualitatea unui popor, constituind adevărate valori sufletești. I. Keber a creat opere mari. A pictat catedrale mari și biserici care au jucat un rol important în viața spirituală a poporului nostru. Amintim numai cîteva dintre bisericile pictate de domnia sa în cei 75 de ani de activitate: Catedrala mitropoliei din Sibiu (1962—1964), continuarea picturii începută de pictorul Octavian Smigelschi; catedrala Sf. Elefterie din București (1965); continuarea picturii începută de V. Rudeanu; Catedrala din Rădăuți—Suceava (1959); Catedrala din Cîmpulung Moldovenesc (1961); Tîmpla bisericii ortodoxe de la Ierusalim; Tîmpla bisericii din Berlin; biserica Popa Chițu din București (1935); biserica Sf. Lazăr de la Mănăstirea Cernica (1936); biserica Sf. Apostoli din Tg. Jiu (1937); Schitul Darvari din București (1937); biserica Sf. Ioan Nou din București (1939); fațadele bisericii Sf. Voievozi din Tg. Jiu (1939—1940); biserica din Răcari—Dîmbovița (1947); biserica Sf. Ioan Botezătorul din cartierul Militari—București (1979); Biserica Maica Precista din Ploiești ș. a.

Timpul a dovedit că aceste biserici sînt nestemate ce nu pot îmbătrîni.

Totdeauna I. Keber a împletit munca cu rugăciunea. L-am urmărit ani de zile și m-am convins de credința și tăria sa religioasă. Este un om de mare noblețe sufletească, de o modestie rară, cinstit, dornic să învețe de la oricine, el care întotdeauna a îndrumat și dăruit ucenicilor săi din experiența și din sufletul său.

Necazurile vieții nu l-au înfrînt ci dimpotrivă, l-au întărit. L-au părăsit pe rînd soția, fiul său Keber Adrian — pictor de mare valoare — rămînînd singur, dar nu însingurat. Și-a întărit voința în lucru. „Auzul" ochiului nu i-a slăbit. Pictează și scrie, meditează și se roagă, scrie versuri de un real talent și este un povestitor neîntrecut.

Omagiind acum în pragul celor 90 de ani pe pictorul, patriotul luminat și omul de cultură, cu sentimente de dragoste și recunoștință exprimăm domnului I. Keber urarea de viață îndelungată și multă sănătate.

Preot *I. V. Coverca*
București

Lucia Apolzan, CARPAȚII — TEZAUR DE ISTORIE, Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987

Cercetătoarea, Lucia Apolzan, și-a axat activitatea pe studierea așezărilor risipite de pe înălțimi, dăruindu-ne, după o muncă susținută de aproape o jumătate de veac, o monumentală lucrare etnografică, unică în literatura de specialitate, ce se impune prin materialul inedit cules cu multă acribie la fața locului, în zonele: Luncani (Hunedoara), Munții Apuseni (versanții răsăriteni, izvoarele Arieșului) și Porțile de Fier.

Deși autoarea a dus și duce o viață citadină (s-a născut și a copilărit la Sibiu, a studiat la Cluj unde a devenit cadru didactic universitar, iar din 1940 s-a stabilit la București), totuși satul risipit montan a fost subiectul care l-a urmărit decenii de-a rîndul. Pentru cineva neavizat nu s-ar găsi o explicație, însă cum Lucia Apolzan este stră-strănepoata lui Horea (după înfrîngerea revoluției de la 1784, fiul minor al corifeului revoluționar menționat a fost nevoit să se stabilească la Sibiu, unde a practicat tîmplăria și și-a întemeiat o familie), atunci înțelegem chemarea spre această vatră de civilizație, pasiune ce s-a transmis ancestral. De altminteri, satul montan risipit, prin forma lui arhaică, a contribuit în cel mai înalt grad la popularea muntelui și implicit la întărirea legăturilor românești de pe ambii versanți ai Carpaților.

Dintre cele trei zone cercetate Platforma Luncanilor se află cel mai amănunțit elaborată, prezentînd așezările, tipurile de locuință, modul de trai, relațiile social-economice, cultura spirituală, aducînd nu numai numeroase date inedite ci și de o mare originalitate. În domeniul spiritual „practici și simboluri cu rădăcini în spiritualitatea daco-romanilor sînt dovezi ale vechimii și continuității populației atît pe platformă cît și în așezările învecinate".

Pe această vatră s-au înălțat cetățile dacice de la Blidaru, Costești, Piatra Roșie, Sarmizegetusa, iar prin păstrarea sub formă de relict a unor vestigii ale culturii materiale — de exemplu staulul rotund cu acoperiș conic — s-a elucidat o descoperire arheologică ce nu-și găsea interpretarea. Astfel etnografia ne-a înlesnit descifrarea unui aspect arheologic de o deosebită însemnătate pentru înțelegerea unei fațete a culturii materiale dacice.

Cu aceeași meticulozitate cercetează și unele zone ale Munților Apuseni, îndeosebi din satele-cringuri (Cîmpeni), consemnînd multe date inedite, care dacă n-ar fi fost adunate la timp s-ar fi pierdut în iureșul înnoirilor contemporane. În cadrul arhitectonicii tărănești din Munții Apuseni se reliefează șura hexagonală cu absidă (aici se îmblăteau cerealele), ce se aseamănă cu vechile bisericuțe din lemn, avînd rădăcini (pe baza săpăturilor arheologice) în arhitectura dacică.

Investigațiile efectuate în zona Porților de Fier, între Baziaș și Drobeta-Turnu Severin, impulsionate de începerea lucrărilor la hidrocentrala de pe Dunăre, au surprins unele particularități ale culturii materiale, ca o consecință a convețuirii românilor majoritari cu sîrbii, cehii germanii și turcii, care în decursul timpului s-au influențat reciproc. Și-n această zonă autoarea a urmărit așezările, gospodăria și locuința, modul de trai, dînd dovadă de aceeași rigurozitate științifică.

Redactată la un înalt nivel științific, *Carpații — tezaur de istorie* rămîne o lucrare de referință și în același timp constituie un îmbold, în vederea prezentării și a altor zone montane.

În concluzie „așezările de pe Platforma Luncanilor, ca și pe alte platforme carpatine din Apuseni, Munții Banatului și ai Olteniei ... sînt mărturii asupra rolului pe care Carpații l-au avut în istoria poporului român. Carpații s-au dovedit o coloană vertebrală vitală în toate epocile istorice, unitar și organic structurată în peisajul economic, social, spiritual al întregii țări". (p. 169).

Mihai SOFRONIE

ȘTIRI ECUMENICE

● În revista „La foi et le temps" (XVII (1987), nr. 3, p. 195—214), preotul nostru din Olanda, ic. stavr. I. Dură publică un studiu intitulat: *„L'eucharistie dans l'Eglise Orthodoxe"* (Euharistia în Biserica Ortodoxă). Temeinic și bine documentat.

● Creștinii din India vor deschide anul viitor o școală de teologie ecumenică la Bangalore, unde se vor ține cursuri periodice de cîte 3 luni pentru prof. de teologie din India și din alte țări.

● Din corespondența dintre Arhiepiscopul luteran al Finlandei Iohn Vikström și ziaristul Eero Silvasti s-a născut o carte, Silvasti e prezentat ca un „întrebător plin de îndoieli, după părerea căruia creștinismul și-a pierdut semnificația", pe cînd Vikström este: „umanist, credincios și liberal". Cartea e de mare interes.

● Revista „Youth" publicată de subunitatea „Educație și reînnoire" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor își dedică numărul de pe iunie 1987 (vol. XI, nr. 7) Ortodoxiei. Cuprinde știri din mai multe țări ortodoxe și vechi ortodoxe (Bis. Coptă din Egipt, din Etiopia și din India), dar, spre surprinderea noastră, nimic despre Biserica Ortodoxă din România. Și doar conducătorul acestei subunități este un ortodox!

● În martie 1987 a avut loc la Moscova cea de a 5-a „Masă rotundă" cu tema: *„Securitate colectivă și valori etico-morale"*. Raportul introductiv a fost prezentat de Mitropolitul Paul Mar Gregorios din India, sub titlul: *„Securitate colectivă și o nouă morală internațională"*. Amintim că acest concept a fost lansat pentru prima oară de Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală la o conferință de pace la Stockholm, și la prima Masă rotundă ținută la Moscova în anul 1985 care a avut printre inițiatori și pe Î. P. S. Mitropolit Antonie (vezi articolul *„O nouă ordine morală internațională"* în T. R. nr. 11—12, 31 martie 1985).

● Revista Centrului Patriarhiei Ecumenice din Elveția „EPISKEPSIS" consacră aproape în întregime numărul 379 din 1 iunie 1987 vizitei unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu P. F. Patriarh Teoctist, la Patriarhia Ecumenică din Constantinopol. Sînt reproduse *in extenso* cuvîntările P. F. Teoctist și ale S. S. Patriarhului Dimitrios I, ca și *Comunicatul comun* semnat de cei doi patriarhi.

● Preotul nostru de la Milano, Traian Valdman, se dovedește foarte activ în ecumenism, participînd la multe întruniri în Italia și publicînd articole cu puncte de vedere, bazat pe o solidă documentare din teologia de acasă. Notăm printre ultimele sale publicații: „Questione Etica e Impegno Ecumenico delle Chiese", Napoli, 1986, „Diritto e prassi giuridica presso i fratelli non catolici", împreună cu G. Scuderi în revista „Credere oggi" (an VI, nr. 5, 1986, p. 96—120); „Fede, Sacramenti e Unita della Chiesa" în revista „Nicolaus", Bari (f. 2, an. XII, 1985, p. 267—282). Ne-am bucura să fie urmat de cît mai mulți dintre preoții noștri de peste hotare.

● Dan Ilie Ciobotea, prof. și subdirector al Institutului Ecumenic din Bossey (Elveția) publică în revista pariziană „Contacts" un studiu intitulat *„Les tâches de la théologie orthodoxe aujourd'hui"* (an. XXXIX, nr. 138, 1987, p. 90—101). Invită la folosirea Sf. Părinți nu atît prin repetarea a ceea ce au spus ei, cît prin plasarea inspirației lor în contextul vieții și lumii moderne, în care totul se judecă și se folosește la scară planetară. De asemenea, precum arată introducerea la revista respectivă, el recomandă folosirea în mai mare măsură a textelor biblice, care trebuie însuflețite de experiența personală și de experiența vieții Bisericii.

● Între 22—28 mai 1987 S. S. Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a făcut un pelerinaj la mănăstirea Sf. Ecaterina de pe muntele Sinai. El a fost însoțit de Arhiepiscopul Iacovos al Americii și Mitropoliții Fotie de Imbros și Tenedos Maxim de Stavrupolis, Gabriel de Colonia, Constantin de Dercos și Bartolomeu de Filadelfia. În drumul spre Sinai a făcut o escală la Alexandria, unde s-a întîlnit cu S. S. Patriarh Partenie al III-lea al Alexandriei. În ziua de 23 mai a făcut o vizită la Cairo, unde a fost întîmpinat de S. S. Patriarhul copt Șenuda al III-lea. La mănăstirea Sinai a fost însoțit și de Patriarhul Alexandriei Partenios al III-lea. Au fost primiți de E. S. Arhiepiscopul Damian al Muntelui Sinai, care are statut autonom. La înapoiere a vizitat mănăstirea de maici de la Faran, aparținînd Patriarhiei de Alexandria.

● A 1200-a aniversare a Sinodului VII Ecumenic a prilejuit o aniversare și un colocviu internațional între 11—13 mai 1987 la Bari, Italia, la inițiativa Institutului Ecumenic Sf. Nicolae. Colectivul a tratat tema: „Legitimitatea cultului icoanelor — Orientul și Occidentul își reafirmă credința creștină". Au participat mai mult de 150 de congresiști, printre care ierarhi și profesori ortodocși și romano-catolici. Colocviul a fost coprezidat de E. S. Mitropolitul Hrisostom de Mira și E. S. Arhiepiscopul Mariano Magrassi de Bari.

● Prof. Mary Thomas din Biserica Malabarului, India, publică în rev. Consiliului Ecumenic al Bisericii WOMEN (nr. XXIII, 1987, p. 10) un articol intitulat: „Poziția femeii în Biserica Ortodoxă din India". Bazat pe texte din Sfînta Scriptură și pe Tradiția Bisericii din vechime, articolul expune o teologie corectă cu privire la rolul femeii în Biserică.

ANTONIE P.

Semănătorul de cuvinte

(Continuare din pag. a 6-a)

Adversari ai stoicilor erau epicureii, care după magistrul lor, Epicur, își întemeiau întreaga lor concepție de viață pe fericire. Aceasta se obține numai prin practicarea ponderată a plăcerilor, eliminîndu-se orice denaturări sau înțelegeri vulgare, spre care se îndreptau cei care nu erau ponderați de o rațiune dreaptă. Erau deci destule probleme de discutat. Epicureii negau, de exemplu, orice existență divină. Mai conciliant cu stoicii, apropiați de învățătura creștină, certurile din agora nu mai încetau. Apostolul Pavel îl propovăduia pe Domnul nostru Iisus Hristos, așa că acest tumult care-l însoțește pe Pavel atrage atenția areopagului care-l cheamă în fața sa. Membrii acestui tribunal așteptau să audă lucruri noi.

Conceptiile acestor membri, dacă se poate vorbi de așa ceva, se reduceau la formele tradiționale legale și cultice. Îi interesau mai întîi zeii lor, deci îl întreabă pe Apostol dacă aduce o învățătură nouă. Spionii, și în special iudaizanții, informaseră că Apostolul Pavel propovăduiește „pe Iisus și învierea lui". Deci este prins și adus, iar întreg areopagul aștepta să audă ceea ce va spune acest străin despre o învățătură nouă.

Spre a le cîștiga încrederea, Apostolul Pavel începe a vorbi spre a le capta bunăvoința: „Bărbați atenieni, în toate vă văd că sunteți foarte evlavioși, pentru că trecînd și privind locurile voastre de închinare am aflat și un altar, pe care era scris: „Necunoscutului Dumnezeu". Pe cel pe care deci voi necunoscîndu-l îl cinstiți pe acesta vi-l vestesc eu" (Fapte XVII, 22—23). Membrii areopagului erau liniștiți. Ei știau că toate popoarele antichității își au zeii lor, deci și acest om străin avea o zeitate tutelară. Apostolul Pavel însă le arată deosebirea dintre Dumnezeu „care nu locuiește în temple, făcute de mîini". Arată că toți oamenii sînt făcuți dintr-un sînge, deci pentru prima dată răsună în areopag frățietatea și egalitatea oamenilor. Deci fiind fiii lui Dumnezeu, „nu trebuie să socotim că Dumnezeu este asemenea aurului sau argintului sau pietrei, care este cioplitură a meșteșugului și a gîndului omului" (Fapte XVII, 26—29).

Cuvîntarea a fost mai lungă, pînă ce Apostolul Pavel și-a permis să atace zeii cetății, dar atenienii sînt lăudați ca „foarte evlavioși, fiindu-le cetatea plină de statuile zeilor. Între ele era și o statuie, închinată „necunoscutului Dumnezeu". Apostolul se leagă de această statuie, iar „cinstirea ei" o identifică cu a lui Iisus Hristos. Originea statuii era însă alta. Popoarele supuse erau aduse la care le învingătorilor împreună cu zeii lor, deci acel „zeu necunoscut" era încă necucerit și i se așezase o statuie simbolică.

Areopagul, fiind format din epicurei și din stoici care nu credeau în zei, nu protestează că este îndemnat să socoată pe „zei din aur, din fildeș și din piatră". Areopagul își păstrează liniștea, dar Apostolul atacă „miezul doctrinar" al acestor filozofi, adepți ai unei fericiri prin împlinirea plăcerilor", care nu totdeauna erau temperate și conduse de rațiune. Deci îi îndeamnă la *pocăință*, adică la renunțarea felului de viață pe care-l duc, fiindcă Dumnezeu a pus „o zi în care va judeca lumea întru dreptate prin bărbatul pe care l-a rînduit de mai înainte dînd încredințare tuturor prin învierea lui din morți" (Fapte XVII, 30—31). Membrii areopagului încă nu auziseră de un „Dumnezeu înviat". Zeii lor nu mureau, nici nu se nășteau, cît despre înviere, cei mai mulți și-au bătut joc și au zis: „Te vom mai asculta și altădată despre aceasta" (Fapte XVII, 32).

„Semănătorul de cuvinte", cu toată măiestria cuvîntării sale, n-a repurtat izbîndă în areopag, de aceea cuvîntările sale nu vor mai atinge asemenea subiecte, discutate în agora. Numai cîțiva, între care Dionisie Areopagitul, femeia Damaris și alți cîțiva, împreună cu ei, au crezut. Zeitățile greco-romane nu mai aveau nici o putere, dar mai erau menținute de autoritatea de stat prin inerție. Atena a rămas în întunericul necredinței sale, iar Apostolul Pavel a plecat la Corint. Creștinismul încă nu putea fi propagat în agora.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

CLUJ

■ Potrivit programului stabilit de Cancelaria Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în a 2-a parte a lunii mai, s-a desfăşurat în Arhiepiscopia Clujului, la nivelul celor 9 protopopiate, cea de-a II-a Conferinţă preoţească avînd ca temă: *„Biserica Ortodoxă Română şi contribuţia ei la promovarea unităţii panortodoxe şi a unităţii creştine* (cu prilejul împlinirii a 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic).

În principal, atît referatele cît şi discuţiile s-au axat pe hotărîrile Sinodului ecumenic care a dezbătut şi fixat pentru posteritatea Bisericii creştine cinstirea după cuviinţă a icoanelor, arătînd totodată importanţa lor educativă pentru spiritualitatea Bisericii Ortodoxe.

S-a arătat apoi importanţa cinstirii de către Biserica Ortodoxă Română a icoanelor şi rolul lor pedagogic şi spiritual în viaţa credincioşilor noştri, ele fiind biblia deschisă, viaţa Bisericii în imagini, care încîntă atît ochiul cît şi spiritul.

Prin intensa lucrare de împodobire a bisericilor noastre cu veşmîntul picturii tradiţionale — din care nu lipsesc chipurile sfinţilor români — martiri sau eroi ai credinţei străbune — Biserica Ortodoxă Română se înscrie în panteonul sacru al Bisericii celei Una aşezată şi dorită de Iisus Hristos.

Duminică, 14 iunie 1987, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Salva, prot. Năsăud, jud. Bistriţa-Năsăud, construită în anul 1901, reparată capital în exterior şi interior în ultimii ani şi împodobită cu o frumoasă pictură în frescă între anii 1986—1987, toate prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi cu purtarea de grijă a harnicului preot Dumitru Morar, care, pentru munca depusă în ogorul Domnului, a fost distins şi hirotesit întru iconom stavrofor, cu dreptul de a purta cruce.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Iustinian a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 14 iunie 1987,* cu binecuvîntarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, în cadrul slujbei vecerniei, corul catedralei arhiepiscopale din Cluj-Napoca, dirijat de P. C. arhid. prof. Ioan Brie, a susţinut un foarte frumos şi înălţător concert religios, în care s-au executat o parte din cele mai frumoase partituri din muzica noastră bisericească de valoroşi compozitori cum sînt: Gh. Dima, Davidov, N. Lungu, I. Brie.

Concertul s-a bucurat de o deosebită apreciere din partea numeroşilor credincioşi.

■ *Vineri, 19 iunie 1987,* P. S. Episcop-vicar Iustinian a primit vizita oaspetelui american Jack Spitzer, care în cadrul unei excursii pe care o face în ţara noastră, a vizitat şi Centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca.

■ *Duminică, 28 iunie 1987,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Ciceu Mihăieşti, prot. Năsăud, jud. Bistriţa-Năsăud, construită în anul 1911, reparată capital în exterior şi cu pictura refăcută în interior, între anii 1986—1987, toate prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Alexandru Şerban, care pentru osteneala depusă în ogorul Domnului, în cei aproape 30 de ani de preoţie, a fost distins şi hirotesit întru iconom-stavrofor, cu dreptul de a purta cruce.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un instructiv cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 5 iulie 1987,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Mărişelu, prot. Huedin, jud. Cluj, construită între anii 1934—1939, reparată capital între anii 1971—1978 şi îmbrăcută cu o frumoasă pictură în anii 1986—1987, efectuată de pictorul Hirţoagă Simion din Agnita, toate prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a harnicului preot paroh Andrei Şortan, care pentru munca depusă în cei 20 de ani de preoţie, a fost distins şi hirotesit întru iconom, cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Miercuri, 8 iulie 1987,* P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a primit pe Anita Hausserman din conducerea asociaţiei „Diakonische Werk" a Bisericii evanghelice din R. F. Germania, care împreună cu pastorul Edmund Ratz şi soţia acestuia, ca oaspeţi ai Patriarhiei Române, au vizitat şi Centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 5 iulie 1987,* P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în Catedrala episcopală. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corala Catedralei episcopale din Rîmnicu Vîlcea. Cu acest prilej, P. S. Sa a adresat credincioşilor prezenţi un cuvînt de învăţătură şi a apreciat calităţile interpretative ale coralei din Rîmnicu Vîlcea, care a înfrumuseţat serviciul divin, primind pe membrii acestei corale, după Sf. Liturghie, la reşedinţa episcopală.

■ *Duminică, 12 iulie 1987,* P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în biserica din parohia Covasna Băi.

■ *Simbătă, 18 iulie 1987,* P. S. Episcop Emilian a fost prezent la slujba Vecerniei în mijlocul bunilor credincioşi din parohia Vălenii de Mureş, protopopiatul Reghin. În cadrul Vecerniei au rostit cuvinte de învăţătură: Pr. Ioan Andreicuţ — Alba Iulia, Pr. Nicolae Moldovan — paroh şi Pr. Ştefan Urda — Alba Iulia.

Adresîndu-se credincioşilor prezenţi, P. S. Sa a arătat în cuvinte emoţionante frumuseţea acestui moment pastoral şi a apreciat încă o dată rîvna vrednicilor credincioşi din Vălenii de Mureş, în înfrumuseţarea noului lăcaş, în apărarea dreptei credinţe şi păstrarea legii strămoşeşti.

■ *Duminică, 19 iulie 1987,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în Catedrala I din Topliţa şi a hirotonit întru diacon pe candidatul Vasile Goga.

Cu acest prilej, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură. De asemenea, P. S. Sa a folosit cuvinte de apreciere la adresa rîvnei credincioşilor din Topliţa în întreţinerea şi înfrumuseţarea sfintelor locaşuri, arătînd lucrările care mai trebuie executate în continuare la catedrala a cărei piatră de temelie a fost pusă acum 120 ani de marele mitropolit Andrei Şaguna, fiind apoi sfinţită de mitropolitul Ioan Meţianu.

■ *Luni, 20 iulie 1987, Sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie.* Continuînd tradiţia anilor de arhipăstorire, P. S. Episcop Emilian a participat la prăznuirea Hramului Mănăstirii Sf. Ilie Proorocul din Topliţa, ctitoria primului patriarh al României, Miron Cristea.

În ajun, la ceasul Vecerniei, P. S. Sa a fost întîmpinat cu dragoste de stareţul mănăstirii, P. Cuv. Arhim. Mihail Goia, de P. C. Prot. Dumitru Gherman, de ostenitorii acestui aşezămînt mănăstiresc, de ceilalţi protopopi şi preoţi prezenţi, ca şi de credincioşii sosiţi la hram.

Momente deosebit de înălţătoare a prilejuit slujba Vecerniei, oficiată de P. S. Sa, ca şi frumoasele cuvîntări rostite, între care, o conturare plină de semnificaţii a chipului Sf. Prooroc Ilie.

În ziua praznicului, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Adrian Mărgineanu şi a hirotesit întru iconom pe C. Pr. Horea Septimiu Bordean, noul consilier economic al Eparhiei Alba Iuliei.

În cuvîntul de învăţătură rostit la Sf. Liturghie, P. S. Episcop Emilian a subliniat însemnătatea praznicului, chipul luminos al Sf. Ilie Prrorocul, ca şi rolul pe care aşezămîntul mănăstirii, ctitoria patriarhului Miron, îl are în configuraţia spirituală a acestei zone atît de bogate în vechi tradiţii creştineşti şi româneşti. De asemenea, P. S. Sa a exprimat frumoase cuvinte de apreciere la adresa vieţuitorilor acestei mănăstiri pentru dăruirea cu care ostenesc în păstrarea aprinsă a candelei vieţii monahale şi pentru îngrijirea şi înfrumuseţarea acestei vetre de spiritualitate.

■ *Duminică, 26 iulie 1987,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în parohia Şard, protopopiatul Alba Iulia, cu prilejul binecuvîntării bisericii cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, care, prin osteneala preotului şi vrednicia credincioşilor, a fost îmbrăcată în frumoasa haină a picturii în frescă. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Adrian Mărgineanu, pe seama parohiei Turdaş, protopopiatul Aiud.

Pentru osteneala depusă întru împodobirea sfîntului locaş, P. S. Episcop Emilian a distins cu rangul de iconom şi dreptul de a purta brîu roşu pe C. Pr. Ioan Slevaş şi a acordat gramate chiriarhale celor mai apropiaţi colaboratori ai preotului paroh, Consiliului şi Comitetului parohial, ca şi realizatorului picturii, pictorul Vasile Niţulescu.

ORADEA

■ Între *18 şi 28 mai 1987,* s-au desfăşurat la sediile celor şapte protopopiate lucrările Conferinţei pastoral-misionare a preoţilor din Eparhia Oradiei, avînd ca temă: *„Biserica Ortodoxă Română şi contribuţia ei la promovarea unităţii panortodoxe şi a unităţii creştine* (Cu prilejul împlinirii a 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic).

La lucrările de la protopopiatele Oradea şi Beiuş a participat şi P. S. Episcop Vasile, iar la celelalte protopopiate, lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali de la Centrul Eparhial.

■ *Duminică, 24 mai 1987,* în cadrul Sf. Liturghii din Catedrala episcopală din Oradea, P. S. Spiscop Vasile l-a hirotonit întru preot pe diaconul Laurean Lucian, licenţiat în teologie, care îndeplineşte funcţia de arhivist la Centrul eparhial.

■ *Duminică, 21 iunie 1987,* P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii de lemn din filia *Adalin* (parohia Dragu), prot. Zalău, în urma înnoirii exterioare şi a împodobirii interioare cu pictură în ulei pe pînză, în anii 1985—1986. În cadrul cuvîntului de învăţătură, ierarhul a apreciat jertfelnicia şi dragostea credincioşilor faţă de sfîntul lor locaş, precum şi străduinţa vrednicului lor păstor sufletesc, Nicolae Lăpuşte, căruia i-a acordat rangul de *iconom,* iar consilierilor parohiali înmînîndu-le scrisori arhiereşti de apreciere. Cu acest prilej, a fost hirotesit întru *iconom* şi vrednicul preot Vasile Rus de la parohia Brebi, prot. Zalău, pentru rodnica activitate pastorală şi obştească.

■ După ce în *după-amiaza zilei de 27 iunie 1987,* a făcut vizite de lucru la biserica din oraşul Şimleul Silvaniei (aflată în curs de pictare) şi în parohia-matră Moigrad, *Duminică, 28 iunie 1987,* chiriarhul a oficiat slujba de sfinţire a bisericii din filia *Mirşid* (parohia Moigrad), prot. Zalău, ca urmare a lucrărilor de renovare exterioară (tencuirea în terasit şi recondiţionarea acoperişului) şi interioară (împodobirea cu o frumoasă pictură). Ierarhul a ţinut cuvînt de învăţătură, în cadrul căruia a adus cuvinte de apreciere bunilor credincioşi pentru spiritul de jertfelnicie şi pentru ataşamentul netărmurit faţă de Biserica strămoşească, iar preotului paroh Ioan Ciutre, pentru zelul pastoral, i-a acordat rangul de *iconom.* Membrilor din Consiliul parohial le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere.

■ *Luni, 29 iunie 1987,* de sărbătoarea Sf. Ap. Petru şi Pavel, arhipăstorul a liturghisit în biserica din parohia *Ţăud,* prot. Zalău, cu care prilej a oficiat şi slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire a bisericii parohiale (tencuirea în terasit, recondiţionarea acoperişului şi mai ales împodobirea cu o reuşită pictură în frescă). Jertfelnicia şi credinţa tare în Dumnezeu a bunilor credincioşi, ca şi străduinţa vrednicului păstor sufletesc, care au stat la temelia acestor ample lucrări, au fost relevate de ierarh cu alese cuvinte de apreciere, drept care preotul-paroh Vasile Vaida a fost distins cu rangul de *iconom,* iar membrilor Consiliului parohial li s-au înmînat scrisori arhiereşti de apreciere.

■ *Duminică, 7 iunie 1987,* de praznicul Pogorîrii Sf. Duh, P. S. Episcop Vasile, potrivit tradiţiei, a săvîrşit şi în acest an Sf. Liturghie în catedrala din *municipiul Zalău.* Răspunsurile liturgice au fost date de corul parohial. Cu acest prilej, licentiatul în teologie, Dico Ioan, a fost hirotonit întru diacon. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul s-a oprit îndeosebi asupra faptului că de acest mare praznic se leagă întemeierea Bisericii creştine ca organism văzut, pentru mîntuirea oamenilor.

■ *A doua zi de Rusalii,* ierarhul a liturghisit, tot în Zalău, dar la cealaltă biserică parohială, unde de asemenea a ţinut cuvînt de învăţătură şi l-a hirotonit întru preot pe diaconul Dico Ioan pentru parohia *Traian,* prot. Carei.

În aceeaşi zi, în drum spre reşedinţă, ierarhul a vizitat bisericile din parohiile *Treznea* şi *Ip.*

■ De sărbătoarea Naşterii Sf. Ioan Botezătorul *(24 iunie 1987),* ierarhul a săvîrşit slujba vecerniei în biserica parohială din *Nojorid,* prot. Oradea, biserică recent împodobită cu o reuşită pictură în frescă. În cuvîntul de învăţătură, arhipăstorul a vorbit despre însemnătatea şi necesitatea cultului icoanelor în Biserica Ortodoxă. Credincioşii de aici, răspunzînd acestei necesităţi, sînt călduros felicitaţi de ierarh, în frunte cu vrednicul lor păstor sufletesc, preotul Titus Scurt.

■ *La data de 25 iunie 1987,* s-a ţinut la Centrul eparhial, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, o şedinţă comună de lucru a Consiliului eparhial şi a protopopilor, cu participarea organelor de conducere de la Centrul eparhial, în care s-a analizat activitatea pastoral-misionară şi gospodărească de la parohii, protopopiate şi Centrul eparhial, pe primul semestru al acestui an.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● „Studia Universitatis Babeş-Bolyai", *Seria* Historia, *nr. 1, 1986, înmănunchează un număr de studii în lb. engleză şi în lb. română, menite să ducă mai departe decît graniţele ţării ştiri şi evenimente din Istoria noastră, dintre cele mai importante. Notăm la întîmplare cîteva:* „Istorie şi valoare în opera lui A. D. Xenopol *(în lb. engleză de G. Toma),* „Despre politica habsburgilor în Transilvania la mijlocul sec. XVI" *(tot în lb. engleză de N. Popescu Octav),* „Aspecte din activitatea lui Onisifor Ghibu la Consiliul dirigent" *(de V. Popa) ş. a., întregite şi de valoroase şi importante recenzii.*

● „Calendarul nostru", 1987, *Continuă tradiţia calendarelor şi almanahurilor româneşti din Ungaria (publicat în oraşul Gyula), conţinînd în cele 287 p. schiţe, ştiri despre românii de acolo şi cei din ţară, humor românesc, recenzii, sport, proverbe, poezii pentru copii de Tudor Arghezi şi Victor Tulbure, etc....*

● *„Printre trestii de lumină" (Ed. Dacia, Cluj-Napoca 1986, 300 p.) se intitulează o mai mult decît interesantă şi incitantă carte scrisă de Gheorghe Iancovici aflată sub zodia Cioran, în ceea ce priveşte stilul şi modalitatea eseului mai puţin prea evidentele contradicţii, carte ce cheamă la meditaţie, la înţelegere şi la ceartă cu ea dar care se ţine lipită de ochi pînă la ultima pagină, rămînînd originală în ciuda şi poate tocmai pentru glosele pe marginea marilor creatori de cultură din literatura universală cu care autorul se plimbă la braţ ca un prieten apropiat şi un convorbitor care îi înţelege şi care se lasă moşit şi moşeşte şi el ca unul care a învăţat de la bătrînul Socrat.*

● *O bibliografie selectivă a lucrărilor Prof. C. G. Marinescu, din Iaşi, indică mai mult de 10 cărţi, toate privitoare la originile şi dezvoltarea culturii şi limbii române, la conştiinţa naţională şi valorile Patriei, la Transilvania în conştiinţa şi istoria Românilor, la învăţămîntul medical din România ş. a.*

O ultimă carte publicată la Ed. Junimea din Iaşi (1986, 303 p.) se intitulează: „Naţiunea şi conştiinţa naţională în lumea contemporană". Cu argumente din cele mai diverse domenii, supuse unei logici imbatabile autorul clarifică probleme actuale nu de puţine ori controversate, precum „Naţiunea şi conştiinţa naţională" demonstrînd că ele rămîn valori fundamentale ale conştiinţei omului în lumea contemporană, exprimînd realităţi ale sufletului omenesc de care nu se poate face abstracţie şi care sînt factori primordiali în dezvoltarea şi progresul material şi spiritual al lumii contemporane.

E o carte reuşită care clarifică şi îndrumează într-un domeniu în care părerile împărţite conduc adesea la confuzii şi dezorientări.

● „Le role de la Liturgie dans la formation théologique orthodoxe" *(Rolul Liturghiei în formaţia teologică ortodoxă) se intitulează studiul publicat de Dan-Ilie Ciobotea în rev. pariziană CONTACTS (nr. 135, 1986, p. 198—223). În acelaşi număr pr. Romul Joantă prezintă cele trei cărţi despre monahismul românesc ale părintelui Ioanichie Bălan:* Pateric românesc *(1980),* Vetre de sihăstrie românească *(1982) şi* Convorbiri duhovniceşti *(1984), sub titlul* Une trilogie sur la monachisme roumain *(p. 226—233). Să mai afle şi străinii ceva despre noi că prea au socotit spiritualitatea ortodoxă doar grecească şi rusească!*

● *Sînt unii care se îmbie publicului cu tot ce ştiu şi desigur fac bine. Mai puţin bine fac cei care se îmbie cu ce nu ştiu, dar iau de la alţii pe care îi ştiu „domni" adică nerevendicativi, fie pentru că sînt departe, fie că sînt aproape dar li-e lehamite de gîlceavă, dar mai sînt şi din aceia care parcă se sfiesc să iasă în lume, deşi ar avea multe de spus din comoara ştiinţei lor acumulate în tăcere şi isihie, cu sîrg smerit şi cu temeinicie de granit. Uneori sînt aşa pentru că trăiesc sub un fel de teroare a mai binelui posibil, alteori pur şi simplu pentru că ... aşa sînt ei. Nu ştiu căruia dintre aceste raţiuni datorăm apariţia atît de rară în presă a unui nume care ar trebui să fie familiar şi marelui public interesat în probleme de limbă şi istolie literară, nu numai specialiştilor. E vorba de dr. Zamfira Mihail, despre care înţelegem din „Luceafărul" (printre rînduri, şi aceasta) că s-a întors de curînd de la Irkuţk, de la un Congres* „Nicolae Milescu — 350". *Şi cîte lucruri nu ştie, din surse originale, numai despre Spătarul nostru! Cîteva se pot citi în* „Arta conversaţiei în sec. al XVII-lea" *(Luceafărul XXX, 5, 1987, p. 6).*

● *Nr. 3—4 (vol. X, 1986) al revistei editate la Cleveland, S. U. A. de dl. Theodore Andrica este dedicat marelui ardelean Ioan Raţiu (1828—1902). Luptător în 1848 alături de Avram Iancu, important factor alături de Ioan Cavaler de Puşcariu, Şaguna, Cipariu şi Bariţiu la întemeierea în 1861 a ASTREI, primul preşedinte al Comitetului Central al Partidului Naţional Român în 1892, memorandist trimis la închisoare, primit ca un erou la întoarcere, Ioan Raţiu e demult intrat în rîndul nemuritorilor.*

Pe lîngă un conţinut bogat în tot felul de informaţii de acasă şi despre cei plecaţi peste ocean, de data aceasta Dl. Andrica urmărind prezentarea judeţelor Patriei, începută mai demult, prezintă judeţul Olt. Din Transilvania face un portret al lui Nicolaus Olahus (1493—1568) născut în Sibiu, la 10 ian. şi ajuns primat romano-catolic al Ungariei, dar originar dintr-o familie domnească din Valahia, tatăl său fiind văr cu Mihnea cel Rău, origine cu care s-a mîndrit întotdeauna: „Ţara mea de origine, Valahia, mi-a dat lumina; născut din strămoşi de viţă nobilă, aici am fost doar oaspete, în trecere".

Revista mai scrie despre crestăturile în lemn din Maramureş, despre „Ţiganiada" lui Budai-Deleanu, despre diferite obiceiuri şi proverbe româneşti (traduse şi în engleză), dă un facsimil din Hora Unirii în original şi nu uită să le arate americanilor că humorul românesc e fără egal în lume!

Mica revistă a lui Th. Andrica „American-Romanian Review" e o ambasadă culturală de mare valoare în lumea în care s-au aciuat atîţia români iubitori ai vetrei străbune, ai limbii şi obiceiurilor de acasă.

● *Erasmus în pragul sfîrşitului Renaşterii:*

„Observ că viaţa omului, oricît ar fi de lungă, este ceva trecător şi efemer, eu însumi fiind o contribuţie fragilă, slăbită de efortul studiului şi al nefericirii. Observ că studiile sînt fără sfîrşit şi că în fiecare zi nu fac decît să încep de la capăt" (cf. Vasile Muscă: Erasmus — umanismul ca metodă, *în „Tribuna", XXX, 40, 1986, p. 8).*

Ce să mai zicem noi, despre afluenţa de informaţii, cărţi şi studii din vremea noastră!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea,* Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 septembrie 1987 Nr. 33—34 și 35—36/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Nonagenarul general Ionescu T. Ion veteran din ambele războaie mondiale, își amintește . . . 1917

Nu-l cunosc personal pe cel despre care scriu. Poate să-l fi văzut și să ne fi vorbit chiar, pe cînd eram în București și pe cînd Domnia Sa era tînăr septuagenar, la începutul anilor șaptezeci. Ne scriem însă de multă vreme, dintr-o afinitate și prețuire reciprocă de la distanță. Sîntem născuți în aceeași zodie, a lui noiembrie, la o bună distanță de 30 de ani (1896, 1926). Urmărește cu interes viața din Patria noastră, citește mult și e preocupat de *„tot ceea ce poate conlucra și contribui la formarea cetățeanului român"*, cum îmi scrie în ultima scrisoare din 3 august 1987, scrisoare din care, de altfel, îmi voi extrage tot ceea ce am de gînd să povestesc mai departe.

„În cariera mea de militar, am aplicat cu strictețe — îmi scrie Domnia Sa — *o metodă pedagogică personală cu rezultate excelente. Am pus pasiune pentru a stabili cu cei în subordine o afinitate sufletească fără brutalități sau jigniri ale personalității lor. Din unitățile pe care le-am comandat, toți neștiutorii de carte s-au eliberat cu calificativul „ș t i u t o r d e c a r t e". Grija mea s-a răsfrînt nu numai asupra vieții lor la cazarmă, ci și asupra nevoilor lor de familie, sau asupra altor multe necazuri pe care le întîmpină orice om."*

Generalul Ionescu T. Ion e fiu de țărani din Mărăcineni—Buzău. A fost profesor la fosta Școală Superioară de Război (azi Academia Militară) și e bucuros cînd foștii elevi își aduc aminte de cursurile lui. Înainte de a fi profesor a fost bineînțeles elev la aceeași Școală în anii 1925—1927. Își aduce aminte cu respect de profesorul Simion Mehedinți, de geografie și etnografie, de cursul de istorie universală al lui Nicolae Iorga, pe care îl asculta „cu multă evlavie și venerație", de Oscar Niculescu, prim-președinte la Curtea de Casație, profesor de Drept internațional, de Andrei Rădulescu, care le-a predat Istoria tratatelor în decursul timpului, de P. P. Negulescu care preda Dreptul administrativ, și de mulți alții. A urmărit și urmărește tot ce se scrie în revistele de specialitate și în presă în general, în legătură cu luptele din 1917 la care a luat „parte activă". La cele scrise de și despre alții, adaugă și amintirile personale, poate ignorate de mulți, căci cine să mai știe cum și-a făcut datoria un tînăr sublocotenent în vîrstă de 20 de ani, prin mulțimea de eroi, cunoscuți și necunoscuți, acum după șaptezeci de ani! Avem norocul unor confesiuni directe, personale, ale unuia din acești eroi, care a răzbătut prin vremea necruțătoare peste multe soroace, ajungînd pînă în vremea noastră, și dîndu-ne sentimentul că devenim noi înșine contemporani cu evenimentele. Ascultîndu-l cu emoție, devenim cumva nonagenari în sens invers, și noi, ceea ce e un mare privilegiu.

„Sînt singurul supraviețuitor din Batalionul II al Regimentului 48/49 Infanterie care, în ziua de 6 august 1917, am învins ultima rezistență inamică la pădurea La Răzoare—Mărășești. Eram sublocotenent de 20 de ani și am comandat Compania (195 de oameni) din linia I-a a Batalionului, cînd am respins pe inamic peste 3 km, prin luptă la baionetă, pînă în ville S a t u l u i N o u (lîngă Panciu). Am fost rănit de o grenadă inamică, avînd 11 cicatrice pe corp, dar nu m-am evacuat de pe front.

În seara zilei, la încetarea luptei, din cei 195 de ostași am avut următoarele pierderi: 1 sublocotenent mort, 1 sublocotenent rănit, 50 de ostași morți și 75 de ostași răniți."

Ce luptă crîncenă corp la corp va fi fost, de au căzut morți și răniți 126 de luptători, din 195! Căci nu trebuie să uităm că lupta corp la corp, cu baionetele, e probă de vitejie personală, de curaj, de îndeminare, de apărare de spada care taie văzduhul spre capul tău, spre inima ta, spre brațul tău. Nu te apără distanța, coiful, tranșeele, carcasa tancului sau perdeaua de metal a tunului.

Tot în legătură cu ziua de 6 august 1917, generalul Ionescu T. Ion își mai aduce aminte de un episod emoționant care scoate în evidență calitățile umanitare, omenia ostașului român, chiar în cele mai grele împrejurări. Ajutat de un soldat inamic mînat de cei mai mari ai lui să ne cotropească țara, dar fiind acela un suflet omenos și el, un soldat român aflat în apărare, pe glia lui, obligat de conștiința lui să și-o apere, nu uită să-i fie recunoscător inamicului care, în cel mai propriu înțeles al cuvîntului, i-a dat mîinii lui o mînă de ajutor.

Să-l ascultăm pe general povestind:

„În ziua de 6 august 1917, în jurul amiezii, mă găseam cu compania în poziție de așteptare, care era în linia I-a a Batalionului II din Regimentul 48/49 Infanterie, care forma rezerva Diviziei 13, și așteptam ordinul de contraatac. Lupta era în toi.

Mă găseam cu grupa mea de comandă, lîngă un post de observație al unui Divizion de artilerie, unde se găsea și un maior din Regimentul 23 artilerie.

Dinspre front venea un ostaș român rănit, avînd mîna legată de gît cu o moletieră. De gîtul lui se ținea un ostaș german cu mîna dreaptă, cu cealaltă mînă se sprijinea într-un băț și mergea sărind pe un picior.

Cînd s-au apropiat de grupul nostru, Maiorul strigă:

„Cum mai poți tu da ajutor dușmanului tău, cînd știi că ăștia ți-au cotropit casa și satul tău?"

„Ei! Domnule maior parcă a lui e voia că se află pe aici? Ăi mari ai lui sînt de vină! Parcă el nu o fi avînd nevastă și copii? Și-apoi, Domnule Maior, dacă nu era neamțul ăsta, eu aș fi fost mort, căci țîșnea sîngele din mîna mea ca dintr-o bute. Neamțul cu pachetul lui de pansament mi-a legat mîna și a oprit sîngele."

După ce neamțul s-a pansat singur la picior, ostașul nostru i-a făcut semn să meargă amîndoi la vreun post sanitar.

La replica dată maiorului, după observația făcută, toți am rămas muți . . . căci răspunsul ostașului nostru (de fel din nordul jud. Prahova), plin de bunătate și frumoasă umanitate, era cel mai potrivit. Adresîndu-se către mine, i-am îndrumat pe o potecă, către un post sanitar, aflat pe valea Zăbrăuciorului sec. Neamțul l-a învăluit pe camaradul său român cu o privire blîndă și plină de recunoștință, pentru că înțelesese că din gratitudine îi luase apărarea.

Am regretat că nu am avut un aparat de fotografiat, ca să imortalizez această scenă.

S-ar putea umple cuprinsul unor broșuri cu arătarea calităților ostașilor noștri, în diferite împrejurări din ambele războaie mondiale."

Ultimul episod pe care mi-l relatează generalul Ionescu T. Ion, e acela al ultimei ore de luptă:

„În ziua de 21 august 1917, în ultima oră de luptă a Regimentului meu, la Muncelu (Nord-Est de Focșani) am fost grav rănit: osul cubital de la mîna dreaptă, mi-a fost rupt pe o porțiune de 7 cm; nervul cubital secționat și cîteva răni la pîntece. Am peregrinat 14 luni prin diferite spitale, cu 4 operații sub cloroform. Azi am o grefă cubitală la mîna dreaptă."

Acest „azi" al luptătorului din 1917 e de fapt „AZI"-ul nostru, sprijinit pe biruința Dumnealor, a celor din 1917. Fără biruința, rănile și grefele lor, cine știe ce ar fi devenit România! Biruința lor a dus la întregirea României, între granițele strămoșești ale *Daciei Felix*.

Mulțumesc de scrisoare, domnule general! Și bine că nu sînteți de față, ca să vedeți că pe hîrtie a căzut o lacrimă.

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

TIMOTEI CIPARIU — (1805—1887) 100 de ani de la moarte

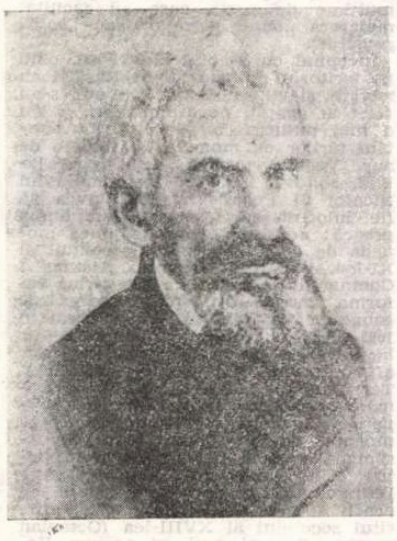

Din rîndul personalităților de seamă care au activat, cu rol de conducere, în mișcarea națională, militînd pentru drepturi și libertăți sociale și naționale, în secolul trecut, face parte și Timotei Cipariu, filolog și literat, istoric și bărbat politic de prestigiu, unul dintre cei mai distinși cărturari pe care i-a dat poporul nostru în epoca modernă.

Născut la 21 februarie 1805, în comuna Pănade, județul Tîrnava Mică, viitorul luptător pentru cauza națională a fost unul din cei șase copii ai Solomiei și Iacob Țipar, țăran ai cărui strămoși se stabiliseră în Transilvania, venind din Moldova. El a început să învețe carte în casa părintească, ajutat de tatăl și de unul

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. *I. Ardelean*

DUMNEZEU PRONIATORUL

Dumnezeu a creat lumea din nimic, și a adus-o din neexistență la existență datorită bunătății și iubirii Sale. Pe lîngă atotputernicie și atotînțelepciune, Dumnezeu a manifestat, în crearea lumii, bunătate și iubire. Bunătatea constă în faptul că toate cele create sînt bune. Privind lumea din punct de vedere fizic, constatăm că în ea există o anumită ordine și armonie, precum și tot felul de bunuri necesare vieții omenești. De aceea, Sf. Scriptură zice: „Și a privit Dumnezeu la toate cîte făcuse și iată, erau foarte bune" (Fac. 1, 31). De fapt, Dumnezeu nu putea crea ceva rău și imperfect, fiindcă aceasta ar fi fost în contradicție cu ființa Sa.

Iubirea lui Dumnezeu se arată față de creație în scopul pentru care a fost făcută lumea: *preamărirea lui Dumnezeu și fericirea veșnică a creaturilor*. „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe Fiul Său, Unul Născut, l-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică" (In. 3, 16).

De iubirea lui Dumnezeu față de lumea creată este legată și grija permanentă a lui Dumnezeu ca ea să-și ajungă scopul pentru care a fost făcută, adică *activitatea proniatoare a Sa*.

Prin activitate proniatoare se înțelege faptul că Dumnezeu poartă de grijă ca lumea pe care a creat-o să-și poată ajunge scopul. Deși la Fac. 2, 2 se spune că „a sfîrșit Dumnezeu, în ziua a șasea, lucrarea Sa, pe care a făcut-o, iar în ziua a șaptea s-a odihnit de toate lucrurile Sale pe care le-a făcut", nu trebuie să înțelegem că Dumnezeu s-a depărtat de lume, ci trebuie să înțelegem prin cuvintele „s-a odihnit de toate lucrurile Sale" că Dumnezeu a terminat de creat lumea văzută. Omul, creatura cea mai de pe urmă, îmbină în ființa lui lumea materială cu cea spirituală, face, deci, legătura dintre ele, așa că nu mai trebuia să fie o altă făptură

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Sebastian Șebu*

Lupta „Telegrafului Român" împotriva politicii de deznaționalizare a românilor, în timpul Dualismului Austro-Ungar (I)

Din ansamblul celorlalți factori și fronturi de luptă națională pentru cucerirea și apărarea drepturilor și libertăților naționale și afirmarea ființei naționale, rămîne încă necercetată și necunoscută îndeajuns lupta eroică a presei împotriva campaniei de deznaționalizare forțată și sistematică a românilor din Transilvania, desfășurată de regimul dualist austro-ungar.

În climatul de înrăutățire a asupririi naționale degenerată într-un șovinism extremist de teroare națională, cum se va vedea mai departe, *Telegraful Român*, cu consecvența sa specifică și devotamentul care l-a însuflețit și pînă acum, continuă linia programului său de a fi stegarul aspirațiilor de emancipare și unitate ale românilor și apărătorul energic al intereselor lor. Această fermă orientare și ținută programatică este pentru redacție o imbatabilă certitudine și o virtute totodată, încît: „nimeni nu poate spune că *Telegraful Român* nu ar fi ceea ce de fapt e: *adevăratul apărător al intereselor naționale*" (subl. n.). Această misiune vitală derivă și era impusă de realitățile politice ostile, cînd românilor le erau inaccesibile alte modalități de luptă politică, după cum recunoaște redacția: „presa română, astăzi singurul mijloc prin care noi românii din patria aceasta mai putem purta lupta națională".

Continuînd politica națională promovată și pînă acum, *Telegraful Român* înscrie și proclamă în programul său din acești ani cîteva țeluri esențiale. Scopul principal al programului în lupta națională este: „asigurarea existenței noastre naționale". Pentru realizarea acestui imperativ de însemnătate națională vitală, redacția, definind *programul național*, subliniază o cerință de căpetenie: „ni se impune însă, întîi de toate, o exemplară *solidaritate națională*".

Existența națională se conjugă cu aspirația generală de emancipare, de integrare în ritmul civilizației celorlalte popoare, ideal care completează scopurile politicii naționale, delimitînd sfera acesteia: „Am spus-o de atîtea ori că tendințele și năzuințele noastre merg numai într-acolo de a ne asigura existența ca popor român, și de a ne asigura căile și mijloacele necesare pentru a ține și noi pas cu lumea în înaintarea pe toate terenele". Redacția este conștientă că atingerea scopurilor de propășire națională și emancipare implică jertfa care nu trebuie să cunoască nici o precupețire cînd este vorba de demnitatea națională. În apelul la sprijinirea clădirii muzeului Asociațiunii, dă glas voinței entuziaste de propășire națională: „Accentuăm deci și cu multă tărie că ținem să ne afirmăm pe toate terenurile vieții publice și că nici o jertfă n-are să ne oprească în avîntul și în dorul nostru cultural mai ales cînd e vorba de cinstea noastră, de reputațiunea noastră națională".

Luptele pentru asigurarea existenței naționale nu aveau alt sens decît conservarea națională, în perspectiva idealurilor unor vremi prielnice. Iar aceasta reprezenta un drept natural al popoarelor și deplin legitim, mai ales în cazul românilor, cei mai vechi locuitori ai acestor pămînturi, ale căror lupte nu au fost de cucerire: „Luptele noastre politice nu sînt începute de azi de ieri, ci de mult amar de vreme . . .", „ele nu au fost niciodată, cum nu sînt nici astăzi, lupte de cucerire, ci lupte de apărare, lupte de *conservare națională*. Iar dreptul de conservare avîndu-l toate viețuitoarele din lume, nu va putea fi de negat nici *națiunii române*, poporului celui mai vechi din patria aceasta". Definind aceste țeluri care sintetizau esența *politicii române* ziarul accentuează echitatea și demnitatea politicii naționale, legitimitatea aspirației de integrare la nivelul țărilor cu o civilizație avansată, care prin nimic nu poate fi oprită: „Nu vrem să stăpînim pe nimeni, dar nu vrem nici să fim stăpîniți . . . Nu vrem să împiedicăm pe nimeni în dezvoltarea sa firească, dar nu vrem să fim nici noi împiedicați, și de aceea cerem ce ne compete: teren de liberă dezvoltare *economică* și *culturală*, pentru a putea ține pas și noi cu celelalte popoare și cu progresele lumii".

Lupta politică închinată înfăptuirii idealurilor poporului român reprezintă un obiectiv de căpetenie al programului ziarului. În conduita sa redacțională el adoptă și urmează un program politic bine definit. Pentru precizarea acestei poziții *active*, polemizînd cu *Drapelul* din Lugoj, *Telegraful* își declară răspicat aderiunea la Partidul Național Român: „Nu este adevărat că ziarul nostru ar fi organ de publicitate ce stă afară de partid — pentru că adevărul e că *facem parte din partid, din partidul național român*, la care, după părerea noastră, și chiar și după părerea „Drapelului" nu de mult exprimată, aparțin toți românii din patria aceasta". Urmărind înfăptuirea programului său politic, *Telegraful Român* a fost întotdeauna exponentul activismului politic și a combătut consecvent tactica pasivismului, adoptată la început de către Partidul Național Român, așa cum ține să-și precizeze singur poziția: „Consecvent luptei sale, jurnalul nostru a combătut curentul de pasivitate". În numărul 17 din 27 februarie 1869 a luat poziție în fața conferinței de la Miercurea și a pasivismului adoptat atunci. Ziarul a militat energic pentru ca Partidul Național Român să inaugureze activismul. În acest scop, combătînd pasivismul *Tribunei*, își intensifică îndemnurile pentru a determina partidul la activism: „. . . noi — și sîntem mulți acești *noi* — dorim și stăruim să iasă partidul nostru național din această stare tristă, *pe singura cale astăzi posibilă*, reîntorcîndu-se cu toții la brazda cea adevărată a *activității rodnice*". Pentru acest imperativ, pe care mersul istoriei l-a confirmat, dedicase ziarul seria de articole mobilizatoare, sub titlul *Activitate*, încheiată la 22 iunie 1869 și „consecvent ținutei sale jurnalul nostru a combătut curentul de pasivitate . . . Ținuta aceasta a ziarului nostru o am observat pînă azi la toate chestiunile mari". Abordînd statornic activismul politic, ziarul nu merge pe linia legalismului îngust și lipsit de rezultate concrete și de perspectivă, ci militа pentru a se folosi orice prilej și formă de manifestare în viața politică în scopul luptei pentru împlinirea idealurilor naționale și apărarea drepturilor românilor, pentru ca, prin dobîndirea acestora, să pregătească treptat, dar sigur, momentul înfăptuirii Marii Uniri.

Dr. *Victor V. Grecu*

Documente de limbă vorbită

Pornind de la adevărul că cel mai fidel document al vieții istorice a unui popor este limba lui vorbită, prezentăm două cuvinte românești, în contextul lor socio-istoric, cu evoluția semantică ce le caracterizează.

1. *Cuvînt*. În DLR (*Dicționarul limbii române*, I, partea a II-a, p. 1058) și în DEX (*Dicționarul explicativ al limbii române*, 1957, p. 224), se dă o dublă etimologie etimonului respectiv: *conventum* (= învoială, înțelegere, contract, pact) și *conventus* (= adunare, întrunire).

Prof. G. Ivănescu (în *„Note etimologice"* din „Studii și cercetări lingvistice", VIII, 1957, 4, p. 509—517, și în *„Istoria limbii române*, Iași, 1980, p. 249 și 360) a adus precizări, argumentînd că nu este cazul a avea o etimologie dublă, fiindcă *„conventum"* este un termen rar întrebuințat în latină, pe cînd *„conventus"* este foarte des întrebuințat în epoca imperială, care s-a transmis mai departe și în limbile romanice, însă cu un sens modificat, care însemna „adunare organizată și condusă de cineva", „adunare care este o instituție socială".

Termenul *„conventus"* se referea la mai multe realități sociale (5), dintre care prima designa „Adunările judiciare, ședințele pe care le țineau guvernatorii romani periodic în principalele orașe ale provinciei lor cu notabilii regiunii și cu principalii cetățeni din provincie. Ele s-au menținut în tot timpul Imperiului. Ședințele se țineau în forum, iar mai tîrziu într-o basilică sau într-o sală de audiențe din palat".

Din prima jumătate a secolului al VII-lea, după cucerirea părții de nord a Peninsulei Balcanice de către slavi, asemenea adunări n-au mai fost posibile în ținuturile dunărene. Vechiul termen s-a păstrat însă la daco-romani în cadrul obștilor sătești agrare, unde a funcționat „judecia" și „sfatul oamenilor buni și bătrîni", care judecau și hotărau, și hotărîrea lor în „adunare" era *„cuvînt"* pentru obște. Asemenea adunări cu caracter juridic explică și evoluția semantică de la *„adunare"* la *„cuvintare"*, *„discurs"*, *„conversație"*.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *I. Ionescu*

Documente de limbă vorbită

(Continuare din pag. 1-a)

Evoluţia semnatică s-a produs în cadrul obştilor săteşti agrare înainte de instaurarea orînduirii feudale la români, începînd din sec. IX—X.

Din epoca feudală, sub influenţa pătrunderii elementului lexical slavon în limba română, avem termenul *„vorbă“*, *„a vorbi“*, vechiul slav *„dvorbiti“* (= a sluji la curte), *„dvorbă“* (= *dvoroavă*) din vechiul slav *„dvoriba“* (= slujbă la curte, slujire), de unde în limba română *„vorbă de clacă“*.

Dispoziţiile luate, cuvintele de ordine, se transmiteau acum de la curtea feudalului pentru întreaga obşte dependentă, ceea ce a făcut ca termenul *„cuvînt“* să capete sensul de *„vorbă“*.

În graiul bănăţean şi în dialectul macedoromân avem şi termenul *„zbor“* (= vorbă, din vechiul slav *„suboru“*, bulg. şi sîrbocr. *„sbor“* = adunare). La sîrbi şi la bulgari *„sbor“* înseamnă şi *„Vorbă“*, dar a păstrat şi sensul iniţial de *„adunare“*, de unde avem şi în româneşte prin slavona bisericească *„sobor“* şi *„sobornicească“*.

În dialectul macedoromân pentru *„cuvînt“* avem *„cuvendă“*, împrumutat din albaneză, *Kuvënd*, sau din neogreacă *„kovbevta“* (Kuventa = cuvînt, conversaţie, discurs), cu *-ă* final şi cu prefacerea lui *t* precedat de *n* în *d*, ceea ce dovedeşte realitatea persistenţei termenului latinei populare, *cuvînt*, numai la populaţia romanică nord-dunăreană.

Cei doi termeni, *cuvînt* şi *vorbă*, sînt sinonimi în limba română, dar termenului *„vorbă“* i se aplică peiorativul intrusului atunci cînd se spune pentru un om de caracter că *„este om de cuvînt, nu umblă cu vorba“*, sau: *„ăsta este un cuvînt nu o vorbă de clasă“*, *„cuvînt de onoare“*, sau *„pe unde iese cuvîntul iese şi sufletul“*.

Conţinutul moral al termenului *„cuvînt“*, păstrat în limba română din perioada daco-romană, ne trimite şi la o altă realitate. În perioada daco-romană a avut loc răspîndirea creştinismului în masă în limba latină vorbită la populaţia romanică din dreapta şi din stînga Dunării. Predicarea noii credinţe se făcea în *„adunări“*, care aveau loc în *„basilici“*, localuri publice şi tribunale de judecată la început, de către *„presbiteri“* şi *„episcopi“*. (Conform can. 64 al Sinodului VI ecumenic, mireanul putea predica numai cu aprobarea episcopului, iar femeilor li se interzicea predicarea în biserică, can. 70 al aceluiaşi sinod). Învăţătura clericilor era *„cuvîntul de învăţătură creştină“*, *„cuvîntul Sfintei Evanghelii“*, pe care îl rosteau şi-l făceau cunoscut, fiind *„Cuvîntul lui Dumnezeu“*. *„La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul“* (In. I, 1).

În limba română, *Logosul* (o logos) din prologul Evangheliei Sfîntului Ioan a fost tradus prin *„Cuvînt“*, termenul păstrat în limbă din latina populară vorbită, şi nu prin *„Verbum“* din latina clasică cultă, ca în celelalte limbi neolatine (*Au commencement était le Verbe*).

Cuvîntul devine acum vehiculul lexical de relaţii şi între Dumnezeu şi oameni, nu numai între oameni, iar *„biserica“*, casa împărătească de adunare şi tribunal, devine *„casa lui Dumnezeu“*, împăratul cerului şi pămîntului, iar adunarea creştinilor din biserică se va numi, începînd din timpul Sfîntului Constantin cel Mare (306—337), tot *„biserică“*, spre deosebire de limbile neolatine din Apus, unde termenul de *„ecclesia“*, adunarea celor chemaţi (catehumenii) şi aleşi (creştinii), va trece şi asupra clădirii (f. l'église) după sec. al IV-lea, fiindcă acolo realităţile social-istorice au diferit faţă de cele din România Orientală.

Pentru populaţia daco-romană devenită românească, biserica avea să joace în istoria sa importantul rol social şi cultural, iar preoţii aveau să devină conducătorii spirituali şi purtătorii de cuvînt ai obştilor credincioşilor din bisericile lor, atestate documentar încă din sec. al IV-lea, ca la Slăveni—Olt,, la Biertan—Sibiu, la Porolissum (Moigrad), biserica preotului autohton daco-roman Sansala din părţile Buzăului, în care Sfîntul Sava, numit Gotul (fiind din Gothia romană), era cîntăreţ bisericesc, şi altele.

Ceea ce a însemnat, de exemplu, pentru poporul român din Transilvania aportul preoţimii Bisericii Ortodoxe Române în lupta sa pentru emanciparea naţională, a arătat-o vibrant şi luminos învăţatul istoric, Pr. prof. Dr. Ioan Lupaş, protopop de Sălişte, care îndurase deportarea şi închisoarea la Sopron, membru în Comitetul central din cadrele *„Astrei“* şi preşedinte al secţiunii istorice, membru activ al Academiei Române din 1916, cu prilejul deschiderii la Sibiu între 6/19 şi 8/21 martie 1919 a primului Congres al preoţimii din Transilvania în ţara reîntregită, unde au participat, pe lîngă cei 700 de delegaţi şi delegaţi din celelalte provincii unite.

Redăm, spre aducere aminte, din discursul inaugural (publicat în *„Actele primului Congres al preoţimii din Mitropolia românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş“*, Sibiu, 1919, p. 49—53): „Va rămîne pentru toate timpurile un titlu de glorie, o dovadă bine grăitoare despre tăria de suflet, despre eroismul preoţimii şi al poporului nostru felul cum a ştiut să-şi apere cu preţul atîtor jertfe şi suferinţe comoara cea mai sfîntă a sufletului său: credinţa strămbună.

Lipsiţi într-un timp de orice conducere bisericească şi cu organizarea lor ierarhică văduvită şi destrămată, în lupta cu puterea formidabilă a unui stat ca Imperiul habsburgic, lăsaţi cu desăvîrşire pradă încercărilor de prozelitism religios feroce, cînd aceste încercări se înteţeau pînă la paroxism, preoţi smeriţi de la sate în chinuite slove chirilice aşterneau pe hîrtie următoarele cuvinte de frumuseţe biblică, exprimînd hotărîrea lor nestrămutată: „Noi şi Biserica noastră, întru care ne-am născut prin botez, întru care credem şi nădăjduim iertarea păcatelor şi viaţa de veci să dobîndim, pe această credinţă a părinţilor noştri vrem să stăm neclintiţi în veci, de care sfîntă credinţă nici sabia, nici focul, nici prigoana, nici chinurile, nici foametea, nici moartea să nu ne poată despărţi . . .“ Şi nu i-au putut despărţi, nici pe ei şi nici pe părinţii lor . . . Dar pe ce se sprijineau în lupta lor biruitoare aceşti preoţi care nu aveau decît arma *cuvîntului* faţă de tunurile şi temniţele unui stat puternic? Întîi pe ajutorul lui Dumnezeu, care „scoate pe cei încătuşaţi la fericire“ şi, în rîndul al doilea, pe legătura sufletească cu poporul drept credincios, pe puterea sfîntă şi biruitoare a dragostei . . .“

Rolul creştinismului în viaţa popoarelor europene, remarcă prof. G. Ivănescu, se oglindeşte şi în limbile romanice din Apus, care şi-au creat, ca şi neogreaca, un termen pentru *„cuvîntare“*, nu dintr-un cuvînt politic sau juridic, ci dintr-un termen religios creştin, latinul *parabola;* fr. *parole;* it. *parola;* sp. *palabra* etc., ceea ce dovedeşte că acolo viaţa creştină în evul mediu a fost puternică şi bine organizată, încît s-a ajuns ca discursul prin excelenţă să fie cel religios, predica explicatoare a parabolei evanghelice. Viaţa religioasă din Apus a dat un sens religios şi cuvîntului latin *„conventus“*, care a ajuns să însemneze „mănăstire“, adică adunare, convieţuire monahală: fr. *couvent,* it. *convento.* Alături de *couvent,* franceza posedă şi *„convent“* din latina medievală, cu acelaşi înţeles.

Româna, moştenitoare a latinei populare vorbite, a păstrat latinul *„conventus“* (= adunare), care a căpătat sensul de *„cuvînt“* (= discurs, conversaţie), căruia creştinismul ortodox i-a spiritualizat conţinutul: *„La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul“* (In. I, 1).

2. *Solz.* Cuvîntul respectiv a comportat multe discuţii lingvistice pînă la clarificarea etimologiei lui, care are o importanţă deosebită social-istorică pentru poporul român.

Cuvîntul latin *squama, -ae* (= pojghiţă, ochi de metal) însemnează *„solz“*, dar în limba română este păstrat cu sensul de *„scamă“*. În celelalte limbi neolatine, *squama, -ae,* păstrat în italiană *„scaglia, squama“*, în spaniolă, portugheză, provensală şi catalană *„escama“*, în franceză *„écaille“* (de poisson, de reptile), are înţelesul numai de *„solz“*. Care este explicaţia sensului diferit în limba română a latinului *squama, -ae,* şi de unde provine cuvîntul *„solz“* în limba română?

Unii lingvişti l-au dedus din adjectivul latin *„solidus“* (= solid), iar alţii din vechiul slav *„slozu, sluzu“* (= mucozitate). Etimologia n-a putut fi acceptată, pe motivul că nu se poate justifica metateza lui *„l“*, care ar fi trebuit să dea *„sîlz“*, ca în *„trugu » tîrg“*, *„tluku » tîlc“* etc. H. Jarnik şi D. Puşchilă au dedus cuvîntul românesc din *„solidus“* (= monedă romană de aur, începînd de la Constantin cel Mare), sincopat în *„soldus“*, iar pe baza pluralului *„solzi“* s-a creat singularul *„solz“*.

În Transilvania cuvîntul se foloseşte frecvent în expresia populară *„banii peştelui“* (D. Puşchilă, *Molitvenicul lui Dosoftei. Studiu,* Bucureşti, 1914, p. 33—34).

Prof. G. Ivănescu *(op. cit.)* a adus precizări, arătînd că este vorba de moneda de aur emisă de Constantin cel Mare în anul 309 la Treveri, numită *aureus solidus* sau *solidus,* în greutate de 4,50 gr aur. Termenul respectiv nu a putut fi folosit în limbă înainte de secolul al IV-lea şi deci nu a fost adus de coloniştii lui Traian în Dacia.

Abundenţa emisiunilor acestei monede sub Constantin cel Mare, excelenta ei calitate, au făcut-o să fie populară în tot Imperiul roman. Pe teritoriul ţării noastre au fost descoperite pînă în prezent 47 de tezaure, din perioada 306—383, dintre care 10 conţin monezi de aur (Constantin Preda, *Circulaţia monedelor romane postaureliene în Dacia,* în SCIVA, 26, 1975, p. 442—447). Domnia lui Constantin cel Mare a readus teritoriile de la nordul Dunării, pînă la numita Brazda lui Novac, cînd în graniţele Imperiului, toată Dacia fostă romană era sub controlul autorităţilor imperiale. De această perioadă a romanităţii lui Constantin cel Mare este legată şi răspîndirea monedei sale de aur *„solidus“* în teritoriile carpato-dunărene, precum şi folosirea cuvîntului *„solidis“*, care în teritoriile daco-romane va primi şi un sens metaforic.

În poveştile mai tuturor popoarelor se vorbeşte de peştele de aur. Solzii peştilor, în special ai celor mari, seamănă prin strălucirea şi rotunjimea lor în bătaia soarelui în apă cu nişte monezi de aur. Diferite specii de peşti de mare, cu solzii aurii, sînt numiţi în provensală *„daurada“*, iar în franceză *„dorade“* sau *„daurade“*, iar o varietate de lin e numită *„dorée“*.

Şi *„solidus“*, moneda de aur romană, va ajunge în limba română, şi în special în Transilvania, cu sensul metaforic de *„solzii peştelui“* sau *„banii peştelui“*. Marile rîuri de aici, cu nume autohtone, pe malurile cărora au înflorit aşezările autohtone daco-romane, ca Tisa, Mureşul, Oltul, Someşul, Crişurile, aveau în apele lor mulţime de peşti, care au facilitat metafora *„banii peştelui“* sau *„solzii peştelui“*.

Începînd cu secolul al VII-lea, cînd pe teritoriul Imperiului de Răsărit au năvălit slavii, monedele de aur s-au rărit în spaţiul nord-dunărean, şi nu a mai putut face parte din ansamblul ţărilor cu moneda de schimb de aur. Vechiul termen, de origine latină, *solidus,* începînd cu domnia lui Nicefor II Focas (963—969), avea să fie înlocuit cu termenul din limba greacă: *nomisma,* care denumea moneda de aur. La sfîrşitul secolului al XI-lea, împăratul bizantin Alexius I Comnenul (1081—1118) a întreprins reforma monetară pentru redresarea economică a Imperiului şi a creat în 1092—1093 o nouă monedă de aur *hyperperon* (= trecut prin foc, aur afinat trecut prin topiri succesive). Termenul a intrat şi în limba română cunoscut sub forma de *perper, de origine* mediogreacă, pentru moneda de aur, nume care a desemnat apoi şi taxa percepută pentru grîul sau vinul exportat peste Dunăre, taxă care s-a menţinut cu acest nume pînă tîrziu, spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea (Octavian Iliescu, *Perperi auri ad sagium Venetorum,* în „Studii şi materiale de istorie medie“, VIII, 1975, p. 211—217).

Moneda *„solidus“* ieşind din circulaţie în ţinuturile daco-romane, sensul propriu al cuvîntului s-a uitat, adică începînd cu secolul al VII-lea, dar cuvîntul a rămas mai departe în limbă cu folosirea lui metaforică de *„solzii peştelui“* sau *„banii peştelui“* expresie folosită în special în Transilvania, dovedind o permanentă continuitate a populaţiei romanice carpato-dunărene.

Întrebuinţarea cuvîntului *„solz“* cu sensul de „solz“ a avut consecinţa că acel cuvînt care însemna la început „solz“, adică *„scamă“*, din lat. *squama,* a căpătat un nou sens, cel actual, şi l-a pierdut pe cel vechi.

În Apus, condiţiile istorico-sociale fiind altele, *„solidus“* şi-a păstrat mereu sensul de monedă şi şi-a schimbat, din sensul său, numai ceea ce se referea la calitatea acestei monede, care a devenit tot mai scăzută, încît astăzi, în limba italiană *„soldo“* şi în limba franceză *„sou“* însemnează „banul de aramă“.

Limba română în evoluţia sa se dovedeşte că nu este mai puţin latină decît italiana, franceza, spaniola, portugheza şi celelalte limbi romanice. În izolarea sa în care s-a dezvoltat, ruptă de limbile surori neolatine occidentale, odată cu venirea popoarelor slave la sfîrşitul secolului al VI-lea şi începutul secolului al VII-lea, limba română dovedeşte o impunătoare vitalitate şi o mare putere productivă în permanenţa romanităţii carpato-dunărene. Din analiza lexicului limbii române se constată adevărul că, dacă la un moment Dacia a fost pierdută pentru Imperiul Roman (271—275), ea nu a fost niciodată pierdută pentru romanitate.

Lazăr Leon Asachi în cultura română*)

Sub acest titlu generos, reputatul om de cultură, dr. Antonie Plămădeală adaugă o nouă lucrare valoroasă la patrimoniul spiritualităţii româneşti contemporane, relevînd, pe baza unei ample informaţii bibliografice şi arhivistice, locul şi rolul lui Lazăr Leon Asachi în galeria marilor personalităţi care au contribuit la dezvoltarea şi afirmarea culturii naţionale.

Noua contribuţie se integrează organic în aria tematică a preocupărilor autorului care are meritul de a fi publicat în ultimii ani o suită de lucrări de referinţă privind istoria culturii româneşti, dintre care se cuvine să amintim cel puţin două şi anume: *Dascăli de cuget şi simţire românească* (1981) şi *Spiritualitate şi istorie la întorsătura Carpaţilor* (două volume, 1983).

Se impune de la început atenţiei noastre faptul că autorul, pe baza unei temeinice documentaţii, mai ales graţie unei descoperiri arhivistice de excepţională valoare, are posibilitatea de a semnala unele lacune şi inadvertenţe, de a amenda şi completa lucrările unor autori din ţară precum: I. Bianu, N. Hodoş, Lucian Predescu, N. Iorga, G. Călinescu, C. Erbiceanu ş. a., sau de peste hotare ca Manuil Vernardes, S. Rali ş. a., respectiv unele consideraţiuni ale acestora în legătură cu ceea ce s-a scris cu privire la viaţa şi opera marelui cărturar şi patriot moldovean. Pe bună dreptate, autorul lucrării pe care o investigăm îl compară pe Lazăr Leon Asachi cu exponenţii Şcolii ardelene, în ceea ce priveşte *aportul său la îmbogăţirea limbii şi literaturii române,* la *integrarea unor valori ale culturii universale în cultura naţională* (îndeosebi pe calea traducerii operei unor scriitori şi filosofi de prestigiu), *precum şi la formarea conştiinţei patriotice, naţionale.*

În primul rînd, doctorul Antonie Plămădeală demonstrează persuasiv originea moldovenească a lui Lazăr-Leon Asachi, infirmînd opiniile anterioare ale biografilor, cu privire la pretinsa descendenţă transilvăneană, galiţiană sau armenească a acestuia.

În al doilea rînd, autorul probează, printr-o amplă şi erudită argumentaţie, faptul că *opera lui Lazăr-Leon Asachi nu s-a limitat numai la traduceri,* cum s-a susţinut de către cei mai mulţi autori, ci el a fost, în acelaşi timp un scriitor talentat al timpului său, *contribuind substanţial la îmbogăţirea limbii şi literaturii române,* la emanciparea naţiunii române, la *cultivarea spiritului patriotic, naţional.*

Din catalogul operelor lui Lazăr-Leon Asachi, pe care ni-l înfăţişează dr. Antonie Plămădeală, rezultă că 46 din ele sînt opere originale. „Este adevărat — remarcă autorul — că, sub raportul valorii şi al întinderii *traducerile ocupă primul loc,* dar opera originală . . . numără totuşi peste 700 de pagini“. În monografia consacrată lui Gh. Asachi (1970), George Ionescu menţiona, de altfel, ca şi majoritatea istoricilor literari, doar trei din traducerile lui Lazăr-Leon Asachi, cînd în realitate el a tradus numeroase lucrări, unele de o valoare excepţională, aparţinînd unor autori de primă mărime cum sînt: Epictet, Condillac ş. a. Pînă la publicarea lucrării lui A. Plămădeală nimeni nu a ştiut că *Lazăr-Leon Asachi a tradus Logica lui Condillac.* Această informaţie nu figurează, într-adevăr, în nici o istorie a literaturii sau filosofiei de la noi. De asemenea, nu e menţionată nicăieri ca titlu, nici ca elaborată, nici ca pierdută. Este meritul incontestabil al autorului de a fi descoperit prima parte a traducerii *Logicii lui Condillac,* şi de a o fi unit, integrat cu partea a doua a manuscrisului, care exista depus la Academia Română, dar fără nici o indicaţie în ceea ce priveşte traducătorul acesteia. De asemenea, L. L. Asachi este considerat, cu legitim temei, de către autor „un pionier în traducerea lui Young“, considerînd aceasta „probabil prima traducere dintr-o operă engleză“ în limba română. De altfel, nu întîmplător N. Iorga l-a considerat pe Lazăr-Leon Asachi „cel mai însemnat dintre traducătorii moldoveni“, iar Gh. Bogdan-Duică şi Popa Lisseanu, „marele traducător al Moldovei“.

Consacrîndu-se cu deosebită pasiune activităţii dificile de tălmăcitor, avînd în vedere nivelul atins de limba şi literatura noastră, cărturarul moldovean realiza un demers conştient în ceea ce priveşte „orientarea culturii noastre spre Europa, spre cultura franceză în special“, consolida interferenţele dintre cultura noastră şi cea occidentală, ale căror începuturi îşi aveau originea în opera lui Dimitrie Cantemir, Petru Cercel, Nicolae Olahus ş. a.

Dacă Şcoala ardeleană, între altele, are meritul de a fi contribuit la *circulaţia valorilor culturale între Vest şi Est* în perioada dominaţiei habsburgice (apud Marx Demeter Peyfuse) se poate spune că pentru *Principate,* după cum subliniază şi Antonie Plămădeală, această operă a fost realizată prin aportul unor cărturari, *din proprie iniţiativă şi independent de acţiunile Şcolii ardelene,* între aceştia, un rol proeminent avîndu-l, pentru Moldova, opera lui Lazăr-Leon Asachi.

Antonie Plămădeală reuşeşte să pună în relief cu solide argumente ştiinţifice toate elementele care-i conferă lui Lazăr Leon Asachi, *îndreptăţirea de a fi integrat în rîndurile scriitorilor epocii,* mai ales după descoperirea de către biograf a noilor sale opere.

Chiar în procesul traducerii unor scriitori şi filosofi străini Lazăr-Leon Asachi şi-a validat calităţile, virtuţile sale de *scriitor prin aportul său lingvistic,* prin maniera de îmbogăţire a limbii române *fără a recurge exacerbat la împrumuturi, la introducerea de neologisme, la latinizarea excesivă sau italienizarea limbii române,* cum au procedat reprezentanţii Şcolii ardelene. Este adevărat că şi *patriotul moldovean,* preocupat de îmbogăţirea, de modernizarea limbii noastre literare a făcut apel ca mulţi alţi contemporani sau predecesori la *limbile romanice,* fără a exagera, fără a proceda absolutizant, manifestînd „un bun simţ lingvistic“, cum se exprimă Antonie Plămădeală. „Limba lui Lazăr-Leon Asachi — scrie autorul — e limba noastră, *uşor de recunoscut atunci şi azi, şi în scris şi în pronunţie* . . . E de ajuns să deschidem unele cărţi de la mijlocul secolului al XIX-lea, în care se mai experimenta încă un *etimologism ciudat de citeţ şi de înţeles astăzi,* pentru a ne da seama cît de asemănătoare cu a noastră de azi era totuşi limba lui Lazăr-Leon Asachi.“

Desigur, rolul său de creator de limbă s-a manifestat nu numai în *traduceri, ci mai ales în opera sa originală, scriitoricească* (care însumează, cum am mai subliniat, peste 700 de pagini), ceea ce-l plasează alături de cronicari şi de alţi scriitori valoroşi ai epocii sale. Mai ales în primele decenii ale secolului al XIX-lea, opera lui Lazăr-Leon Asachi umple în mare măsură, *patrimoniul literaturii române,* vine să confere autorităţi şi prestigiu culturii româneşti, într-un plan mai larg.

Lucrarea Dr. Antonie Plămădeală se remarcă, totodată prin relevarea şi *analiza mesajului ideatic, filosofic* al operei învăţatului moldovean şi a influenţei acesteia asupra contemporanilor şi mai ales a urmaşilor. Astfel, de o valoare deosebită sînt ideile emise de acesta în prefaţa la lucrarea *Bordeiul indienesc,* în care demonstrează, între altele, *originea latină a limbii române* şi mai ales *rolul culturii în progresul naţiunii şi în desăvîrşirea limbii.* Autorul reliefează cu pregnanţă, *valenţele gîndirii patriotice a marelui cărturar,* care punea la îndemîna tineretului „mijloacele de înaintare spre o stare nouă, pe care n-o vedea altfel posibilă decît prin cultură“. Aceste idei generoase avea să le însufle, în primul rînd fiului său Gh. Asachi, şi să se dovedească a fi de bun augur în formarea personalităţii acestuia, el realizînd, cum se ştie, o ascensiune strălucită, parcurgînd cele mai înalte trepte ale ştiinţei şi culturii româneşti, aducîndu-şi totodată o contribuţie inestimabilă la propăşirea naţiunii române.

Prin descoperirea şi interpretarea aprofundată, multidimensională a părţilor necunoscute din opera lui Lazăr-Leon Asachi, precum şi a traducerilor, doar parţial de mult cunoscute, *Dr. Antonie Plămădeală realizează prin cartea sa un important act de cultură,* relevînd elementele de certă originalitate care permit *redimensionarea personalităţii unui mare cărturar român,* cu contribuţii deosebit de valoroase nu numai la dezvoltarea creatoare, la modernizarea limbii şi literaturii române, ci şi la cunoaşterea valorilor spirituale europene, la extinderea contactelor, a comunicării culturii noastre cu cultura universală.

Prof. univ. Dr. *Gh. Marinescu*

* Antonie Plămădeală, *Lazăr-Leon Asachi în cultura română,* Sibiu, 1986, 524 p.

O familie de cărturari şi patrioţi ardeleni — Preot DUMITRU GOIA şi IOAN GOIA

„Doar o viaţă trăită pentru alţii este o viaţă care trebuie trăită.“ (A. Einstein)

În valul mereu curgător al vieţii, răsar bărbaţi care în durata unor zile mai puţine „trăiesc mult“, strălucind în locul unde Providenţa şi vrednicia lor i-au aşezat prin înţelepciunea minţii, prin frumuseţea caracterului şi prin bogăţia faptelor bune.

Astfel de bărbaţi, care vor trăi peste veacuri în conştiinţa neamului, sînt şi Pr. Dumitru Goia şi fiul său, Dr. Ioan Goia, medic de renume mondial. Născuţi în Ţara Moţilor, „ţară“ în care s-au plămădit oameni de o esenţă specială, bărbaţi de cremene, puternici şi neînduplecaţi, ei şi-au închinat puterea şi năzuinţele, înţelepciunea şi credinţa, voinţa şi aspiraţiile, întreaga viaţă, luminării poporului şi alinării suferinţelor lui, lăsînd o luminoasă pildă urmaşilor.

Dumitru Goia, preot şi dascăl
(1867—1933)

Preotul Dumitru Goia s-a născut în Sohodol, străveche aşezare românească din Ţara Moţilor. A fost fiul ţăranului Ioan Goia şi al Zamfirei, născută Galdău. După mamă era strănepot al lui Cloşca, martirul de la 1784.

Şcoala primară a făcut-o în localitatea natală; studiile liceale le-a urmat parte la Alba Iulia, parte la liceul „Andrei Şaguna“ din Braşov, unde şi-a luat şi bacalaureatul. S-a înscris apoi la Institutul Teologic din Sibiu (1886—1889). Încheind studiile teologice, s-a căsătorit cu tînăra Elena Motora şi a fost hirotonit preot pe seama parohiei Sohodol-Sat.

Personalitatea preotului Dumitru Goia se distinge pe două tărîmuri: a fost un vrednic slujitor al Bisericii străbune şi un zelos apărător al dreturilor neamului său. Ca slujitor al Bisericii şi al credincioşilor din mijlocul cărora s-a ridicat, preotul Dumitru Goia a fost o mare conştiinţă preoţească. Avea o fire blîndă, era un bun orator şi se bucura de o mare popularitate în rîndul credincioşilor. Cîntăreţ desăvîrşit, a iniţiat pe plan local o mică „şcoală“ pentru învăţarea tipicului şi a cîntărilor bisericeşti pentru cei dornici să cînte la strana bisericii.

S-a făcut cunoscut şi prin lupta stăruitoare împotriva influenţei prozelitismului uniat în satele din Munţii Apuseni.

Pătruns de un înalt patriotism, Dumitru Goia a fost un preot legat profund de soarta păstoriţilor săi. A ocupat şi funcţia de director al şcolii primare şi de secretar al secţiei locale a „Astrei“. Numele său se leagă şi de construirea unei prime şcoli în centrul comunei.

Om de înaltă probitate, şi-a apărat cu dîrzenie convingerile politice, sociale şi morale, fiind în fruntea oricărei iniţiative în folosul obştesc. N-a existat vreo acţiune pe plan cultural-educativ sau naţional-patriotic pentru care inima sa să nu bată, iar vorba sa înţeleaptă să nu se facă ascultată.

A participat alături de popor şi de preoţimea de veşnică pomenire a anului 1918 la înfăptuirea idealului naţional: Unirea cea Mare de la 1 Decembrie.

Înflăcărarea cu care a luptat pentru cauza românească i-a adus preotului Dumitru Goia şi mari suferinţe. Cînd România a intrat în primul război mondial, un primpretor de un şovinism furibund a dispus ca preotul Dumitru Goia să fie deportat la Şopron, alături de mulţi alţi preoţi şi învăţători de pe întreg cuprinsul Transilvaniei. Aici a fost maltratat ca cel din urmă criminal. A reuşit să fie eliberat, în 8 iulie 1917, în schimbul unei cauţiuni de zece mii de coroane. Întors acasă, a găsit pustietate şi ruină. Soţia i-a murit de supărare în timp ce era în deportare. În timpul detenţiei s-a îmbolnăvit de

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *Eugen Goia*

Noi mărturii documentare privind politica antinațională a imperiului austro-ungar față de români (1867-1918) (I)

Din rîndul problemelor istoriei poporului român prezentate în mod tendențios și necorespunzător adevărului de către autorii *Istoriei Transilvaniei*, apărută la Budapesta, în 1986, face parte și perioada dualismului austro-ungar (1867—1918).

Deși izvoarele istorice și de altă natură, aflate în circuitul științific, prezintă adevărata față a „închisorii popoarelor" care era monarhia austro-ungară, și ele sînt cunoscute sau ar trebui să fie cunoscute de discipolii lui Clio din Ungaria — aceștia cu bună știință le eludează. Dintre toate izvoarele istorice, dînșii le iau în considerare numai pe acelea care servesc intereselor lor revizioniste. Încolo, totul este dat la o parte.

În ultima vreme, în fondurile de arhivă din județele Sibiu, Alba și Sălaj s-au găsit peste trei sute de documente de epocă, în legătură cu politica antinațională a Imperiului austro-ungar față de români, care se adaugă și îmbogățesc patrimoniul atestatar mai vechi. Fiind vorba de acte oficiale, emanate de forurile guvernamentale de la Budapesta și autoritățile maghiare locale, care nu pot fi contestate de cei ce se ocupă de cercetarea istorică, ele infirmă caracterul idilic al dualismului — prezentat de autori — și evidențiază fără putință de tăgadă, tratamentul inuman, polițienesc, brutal și sălbatic la care a fost supusă populația românească din Transilvania și Banat și politica de maghiarizare forțată a acestora, practicată sistematic, persistent și cu îndărătnicie de oamenii aflați la cîrma Ungariei, și aparatul de stat servil și slugarnic față de stăpîni, brutal și nemilos față de naționalități, subordonat nelimitat puterii centrale. Totodată, aceste documente, alăturîndu-se celor deja cunoscute, îi înfierează pe cei ce elogiază regimul dualist austro-ungar și deplîng prăbușirea Imperiului habsburgic sub loviturile necruțătoare ale popoarelor asuprite, în timpul revoluției burghezo-democratice din toamna anului 1918.

*

Măsurile draconice luate de guvernele și autoritățile de la Budapesta și Viena de a interzice orice acțiuni și manifestări cu caracter național, de maghiarizare forțată a românilor transilvăneni și bănățeni, au întîmpinat o dîrză și puternică rezistență din partea populației și a diferiților săi reprezentanți. Grăitoare în acest sens sînt documentele de care pomeneam mai sus.

I

Un prim grup din documentele amintite, se referă la măsurile și acțiunile întreprinse de guvernanții de la Budapesta împotriva românilor ardeleni și bănățeni în anii războiului pentru cucerirea independenței de stat a României în 1877/1878, și la lupta românilor transilvăneni pentru apărarea cauzei naționale în perioada respectivă.

După cum se știe, un moment de seamă în lupta comună a poporului român din toate provinciile, pentru libertate națională și, în perspectivă, pentru înfăptuirea unității politico-statale, îl reprezintă cucerirea independenței de stat a României în 1877/1878, eveniment, cînd românii ardeleni — pe lîngă solidaritatea cu frații de dincolo de Carpați — s-au dovedit deosebit de activi pe tărîmul luptei naționale.

Concomitent cu acțiunile de sprijin moral și politic, participarea la război prin voluntari și colectarea de ajutoare bănești și ofrande materiale pe seama ostașilor români răniți pe cîmpul de luptă și a familiilor celor căzuți, românii transilvăneni și bănățeni au desfășurat o intensă activitate militantă pe plan politic și social-cultural, pentru apărarea intereselor lor sociale și naționale. Între acestea amintim: apărarea limbii, a obiceiurilor, datinilor, portului și specificului național; combaterea calomniilor proferate de publicațiile și cercurile ungare la adresa poporului român, a instituțiilor și virtuților sale cetățenești și militare; refuzul de a se prezenta la recrutare, încorporare și mobilizare în armata austro-ungară; urmărirea și demascarea acțiunilor cu caracter militar subversiv, organizate în spatele frontului, pentru a slăbi forțele antiotomane.

Pentru înfăptuirea acestor deziderate, românii ardeleni și bănățeni au folosit o multitudine de mijloace și căi, dintre care menționăm: presa și publicațiile, adunările și întrunirile publice și particulare, răspîndirea de materiale scrise sosite din România sau realizate în Transilvania, urmărirea modului de desfășurare a operațiilor militare, organizarea de manifestații publice cu prilejul victoriilor dobîndite de armata română în război, trimiterea de scrisori și telegrame de felicitare unor redacții ale ziarelor, forurilor legislative și guvernului de la București, elaborarea și publicarea de articole, dări de seamă, studii, lucrări separate, povestiri și poezii, referitoare la faptele de vitejie săvîrșite de ostașii români pe front, organizarea de serbări, prin port etc.

Cele 13 ziare și 15 periodice românești care apăreau în Transilvania acelor ani, organe puternic angajate în lupta pentru emanciparea socială și națională a românilor, și care acționau în direcția sprijinirii pe multiple planuri a fraților de dincolo de munți, publicații conduse de intelectuali patrioți, au desfășurat o bogată și intensă activitate. Astfel, aceste publicații au luat poziție împotriva autorităților maghiare, care în vara anului 1877, cu ocazia comasării i-au jefuit de pămînt pe țăranii români, în favoarea proprietarilor unguri din comuna Valea Lungă de lîngă Mediaș, iar cînd 60 dintre aceștia au încercat să-și dobîndească pămînturile, asupra lor „s-au descărcat cel puțin 300 de pușcături". Ziarele au demascat abuzurile autorităților ungurești care, în decembrie 1876 au sechestrat localul școlii românești confesionale din Rodna Veche, construit de locuitorii români, „scoțîndu-i în stradă pe elevi, învățători și preoți, mobilierul și rechizitele școlare", pe care au transformat-o în școală cu limba de predare maghiară.

Publicațiile s-au ridicat împotriva acțiunilor polițienești întreprinse de autorități contra românilor, a acuzațiilor și calomniilor proferate la adresa acestora și a armatei române, după cum și împotriva încercărilor de a provoca vrajbă și dușmănie între români și unguri. Ziarele românești au demascat afirmațiile autorităților ungare făcute în rîndurile populației ungurești, care, pe la sfîrșitul lunii mai 1877, spuneau că preoții români din Săcele, de lîngă Brașov „au comandat lănci prin toate făurăriile din Satulung, Cernat, Turcheș și Baciu", lănci ascunse prin biserici, și pe care „preoțimea română le va pune la dispoziția poporului, ca să omoare pe unguri"; după cum și zvonul lansat în rîndul populației românești că „ungurii vor ucide pe toți românii din Satulung, începînd de la copii", cu prilejul alegerilor comunale din localitate".

În fruntea luptei naționale se aflau preoții și învățătorii de la școlile confesionale. Dintre aceștia amintim numele învățătorului confesional Ioan Palade de la școala din Cîmpeni, care la 14 și 15 decembrie 1877 a organizat „manifestații antistatale la Cîmpeni și Sohodol, cu ocazia capitulării Plevnei", fapt pentru care autoritățile de la Budapesta cereau „o anchetă severă și el să fie tras la răspundere". Apoi, numele învățătorilor Dumitru Iosof și Ioan Necșa din Tilișca — Sibiu, Ioan Budelecan din Giurtelecu Hododului — Sălaj, Elia Pop din Șomcuta Mare — Maramureș, Ioan Marcu din Bocșa Montană, Vasile Strugariu din Parva — Năsăud, Dia Baciu din Zoltan — Covasna, Vasile Ciuta din Jebel — Timiș, Ioan Ludu din Beclean — Făgăraș, Ioan Decanu din Vingard — Alba, Teodor Mărginean din Văleni — Maramureș și mulți alții, care au colectat bani și ofrande materiale pentru soldații români răniți în războiul pentru independență, au organizat ateliere unde elevii preparau scamă destinată aceluiași scop.

Cu multă vehemență, presa românească a demascat și combătut grupările maghiare turcofile din Cluj, care în seara de 18 septembrie 1877 au organizat o demonstrație de mari proporții în oraș, obligîndu-i pe locuitori să-și lumineze casele în „Onoarea armelor turcești", iar românilor care nu s-au supus, o bandă de huligani le-a spart ferestrele. Asemenea poziție au luat ziarele românești față de manifestațiile prootomane din Ungaria și alte localități din Transilvania, precum și față de trimiterea de voluntari unguri, de ajutoare bănești și materiale, și „executarea a o mulțime de cojoace pentru armata turcă".

Cu multă operativitate s-a acționat împotriva grupărilor maghiare, care au pregătit un complot de mari proporții la Viena, îndreptat împotriva României și Rusiei, ce urma să se desfășoare în Moldova, sub forma unor acte de diversiune, care aveau menirea de a slăbi spatele frontului ruso-român, venind astfel în sprijinul otomanilor. Conspiratorii, procurîndu-și 6.000 de puști sistem Wänzl, cu baionete, carabine, pistolete, muniție și săbii provenite din Anglia, le-au transportat în schimb, unde intenționau să înarmeze 3—5.000 de oameni, care, puși sub comanda locotenent-colonelului de honvezi Horváth Ignátz, din Miercurea Ciuc, urmau să treacă în Moldova la 28 septembrie 1877, și să acționeze pe direcția Galați, pentru a distruge podurile și linia ferată de însemnătate strategică, acțiune ce „ar fi cauzat mult rău armatei ruse". Atunci cînd armamentul din ascunzători și de la secui a fost confiscat, iar capii complotului demascați și unii dintre ei arestați — lt. col. Horváth, fostul deputat Nicolae Bartha, Lánszki — directorul Fabricii de sticlă din Bixad, Szücs și grofu Balázsy Lajos din Iacobeni, de lîngă Miercurea Ciuc — autoritățile ungare, cu toată evidența probelor, i-au judecat cu multă clemență la Curtea de Apel din Tîrgu Mureș, punîndu-i în libertate pe vinovați.

În același timp, oficialitățile locale s-au dovedit deosebit de exigente cu Nicolae F. Negruțiu, redactorul revistei „Cărțile săteanului român", F. Wolff — directorul tipografiei, și avocatul Francisc Hosu Longin, militanți pentru cauza națională, care au fost dați în judecată, sub învinuirea de calomnie la adresa ziarelor și autorităților publice ungurești, care au ponegrit armata română și virtuțile sale pe cîmpul de luptă, precum și pentru agitație contra statului ungar.

Nemulțumite și îngrijorate de intensificarea mișcării naționale a românilor ardeleni și bănățeni pentru libertate și unirea cu România, autoritățile ungare au luat măsuri represive. Astfel premierul Koloman Tisza, la 24 mai 1877 trimite un ordin tuturor prefecților de județe din Transilvania și Banat, aducîndu-le la cunoștință că „de curînd, răspînditorii teoriei subversive a Daco-Romaniei" au introdus în Ungaria, pe căi ilicite, hărți ale României, în care sînt incluse și provinciile românești încorporate Ungariei. Mai departe, el dă dispoziție să fie urmăriți „cu cea mai mare vigilență" aducătorii și răspînditorii acestei hărți, confiscarea materialelor și „instituirea unei anchete, urmată de represiuni legale" împotriva celor vinovați.

Pe baza ordinelor superioare, la 25 mai 1877, subprefectul județului Alba Inferioară, Csato János, prin ordinul confidențial nr. 10/1877 îi cere lui Köblös Miklos, pretorul plasei Ighiu, să intensifice măsurile polițienești de supraveghere a străinilor și a celor suspecți că ar avea o legătură cu operațiile militare de pe frontul balcanic. Un ordin asemănător a dat la 28 mai 1877 și prefectul județului Sibiu, Friedrich Wächter.

O serie de documente elaborate de Ministerul de Interne, Ministerul Apărării Naționale a Ungariei și prefecții unor județe din Transilvania se referă la românii ardeleni care au plecat în România, sustrăgîndu-se obligațiilor militare față de statul austro-ungar, precum și la tinerii din satele românești care refuză să se prezinte la recrutare și încorporare în armata ungară. Concludent în acest sens este cazul doctorului Ioan Cloaje din Boița — Sibiu, medic stabilit în Roșiorii de Vede, datorită urmăririi lui de către autoritățile ungurești, și al tinerilor din comunele Fîntînele, Roșia și Ghijasa din județul Sibiu, care, cu toate insistențele autorităților locale, nu au voit să se prezinte în fața comisiei mixte de verificare, ținute în zilele de 1—3 mai 1878.

Cum în perioada următoare, mișcarea națională sporește în intensitate, la 12 martie 1878 ministrul de interne al Ungariei dă un nou ordin prefecților, prin care, după ce informează asupra stării de spirit din țară, subliniind că „acțiunile naționaliste antistatale se continuă cu intensitate sporită, și în unele locuri s-au semnalat și manifestații deschise", cere „să fie supravegheate cu cea mai mare vigilență mișcările naționaliste și conducătorii acestora", iar organizatorii și participanții „să fie pedepsiți imediat în mod exemplar, pentru ca prin aceasta să fie prevenite acțiunile subversive și agitațiile de o amploare mai mare". Iar în încheiere, li se atrage atenția ca supravegherea și „represaliile necesare să fie aplicate totdeauna cu cea mai mare punctualitate și severitate".

După încheierea victorioasă a războiului ruso-româno-turc din 1877/1878, cînd unitățile române au fost aduse în țară, starea de îngrijorare a guvernanților unguri a sporit.

Informat „că trupe românești numeroase se îndreaptă spre granița noastră, din care o parte s-au oprit dincoace de Argeș, alta în Rîmnic, iar a treia se îndreaptă spre Tîrgu Jiu", secretarul de stat M. Kemény, la 1 mai 1878 solicita Ministerului de Interne „să verifice aceste date, prin organele sale".

Rapoartele primite din partea „persoanei trimise în România" de către prefectul județului Sibiu, care arăta că „toată armata română este concentrată lîngă Dunăre, la Turnu Severin — pe toată linia între Turnu Roșu, Rîmnic, Curtea de Argeș și la mănăstirea mare Bistrița, la cale de trei ceasuri de la Rîmnic spre București", și că „în Argeș și Pitești sînt concentrate trupe mai numeroase, care sînt înzestrate cu aproximativ 100 de tunuri și alimente", nu sînt de natură a liniști oficialitățile ungare. Pentru acest motiv, guvernanții de la Budapesta vor dispune să se urmărească cu toată atenția atît mișcarea unităților române, după cum și acțiunile românilor ardeleni.

În acest context, autoritățile ungare devin tot mai intolerante față de tot ceea ce era românesc. Astfel, ele nu admit să se vorbească despre vitejia ostașilor români în timpul războiului din 1877/1878; avocatului dr. Avram Tincu din Orăștie, ales deputat în parlamentul Ungariei, i-au respins actul credențional — întocmit după uzanță — însoțit de o scrisoare în limba română, adresată președintelui Camerei, sub pretextul că era scrisă în limba română; au percheziționat localul Academiei teologice din Gherla, confiscînd arhiva, ziarele și cărțile în limba română, tipărite la Blaj, Sibiu și în România; interzic portul panglicilor tricolore și organizarea de activități cu caracter național; îi urmăresc și supraveghează pe conducătorii luptei naționale, întrunirile și adunările românilor, după cum și pe cei bănuiți de Daco-Romanism.

Printre documentele recent descoperite, referitoare la această perioadă se află și ordinul nr. 3.608 din 20 septembrie 1878 al Ministerului de Interne al Ungariei, adresat prefectului sibian Friedrich Wächter, prin care îl anunță că între 1—13 decembrie 1878 se va ține la Sibiu Congresul bisericesc național ortodox român. Apoi îi cere să urmărească lucrările respective, să le supravegheze, pentru ca „nu cumva, sub pretextul unor discuții bisericești, să se încerce unele comploturi antipatriotice" și „să mă informați despre desfășurarea lor".

*

Conținutul acestor documente este edificator. Oricît ar încerca autorii *Istoriei Transilvaniei*, apărute la Budapesta, în 1986, să-i umanizeze pe guvernanții și autoritățile maghiare din perioada dualismului austro-ungar, documentele rămase de la aceștia sînt mai mult decît acuzatoare. Expresiile care abundă în ele: românii „să fie supravegheați cu cea mai mare vigilență", „să fie urmăriți cu cea mai mare atenție", „să se interzică orice adunare", „să fie confiscate ziarele care vin din România", „să nu se poarte tricolorul românesc", „România trimite arme prin contrabandă, pentru înarmarea valahilor din țara noastră"; la care se adaugă epitetele și calomniile cuprinse în paginile ziarelor ungurești la adresa românilor, dintre care amintim: „Pe Osman îl duc la București, în capitala perfidului vasal" (Ziarul *A Hon*); sau lamentările: „Plîngeți turci, plîngeți maghiari! Vitejia s-a predat în mîinile nemerniciei. Osman, titanul, cu cincizeci de mii de voinici ai săi a căzut în mîna pigmeilor muscali și valahi" (Ziarul *Magyar Hirlap*), sînt elocvente și n-au nevoie de comentarii.

Prof. *Petru I. Dan*

Două fotografii inedite ale lui IOAN LUPAȘ

În muzeul parohial din Sălișteare păstrează numeroase mărturii referitoare la trecutul protopopiatului (religioase, artistice, culturale, școlare, istorice), ce au o mare rezonanță în istoria patriei noastre. Dintre multiplele dovezi existente acolo ne-am oprit asupra a două fotografii inedite, de la începutul secolului al XX-lea, avîndu-l în plin plan pe Ioan Lupaș surprins în două momente diferite.

În prima imagine I. Lupaș este tînărul îmbrăcat în haine „nemțești", cu pălărie și baston. Tot în primul rînd (cu pălărie cilindru) se afla I. Birăuț, directorul ziarului „Poporul Român", ce apărea la Budapesta. Această fotografie a fost făcută cu prilejul vizitării Expoziției industriale de la Budapesta de un grup de țărani, meșteșugari și intelectuali din Săliște în anul 1904. I. Lupaș care era student și cunoștea bine orașul i-a însoțit pe consătenii săi prin capitala Ungariei.

După absolvirea studiilor la Budapesta și specializare la Berlin, I. Lupaș devine profesor la Institutul teologic din Sibiu, În urma unui articol *Toate plugurile umblă* publicat în „Țara noastră" în care își exprima solidaritatea față de țăranii împilați din timpul răscoalei din 1907, tînărul profesor a fost condamnat la trei luni închisoare, iar după aceea datorită presiunilor exercitate de guvern, I. Lupaș este nevoit să părăsească Seminarul, ajungînd protopop la Săliște.

Timp de zece ani (1909—1919) a depus la Săliște o muncă uriașă, manifestată pe mai multe planuri, impunîndu-se ca unul dintre cei mai activi protopopi, iar protopopiatul condus cu pricepere și tact devine în scurt timp fruntaș pe eparhie. Tot în această perioadă, ca o recunoaștere a rezultatelor științifice dobîndite în domeniul istoriei, a fost ales membru al Academiei Române.

A doua imagine este din anul 1911. Atunci obștea Săliștei a început construirea Casei naționale în incinta căreia societățile culturale din localitate urmau să-și desfășoare toate activitățile. Cu ocazia punerii pietrei fundamentale și oficierea slujbei s-a imortalizat acest moment favorabil în viața culturală a comunei, protopopul I. Lupaș fotografiindu-se în reverendă.

Cele două fotografii au o mare valoare documentară, prezentîndu-l pe I. Lupaș în două ipostaze diferite anterioare desăvîrșirii unității statale (1 Decembrie 1918).

Mihai SOFRONIE

„Fraților, țineți predaniile"!

Cuvintele de mai sus aparțin Sf. Ap. Pavel, pe care el le adresează tesalonicenilor (II Tes. II, 15) și în aceeași măsură și nouă creștinilor de astăzi.

Mai pe larg, Sf. Ap. Pavel scrie: „Fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră".

Prin predanie sau „tradiție înțelegem învățăturile sau descoperirile dumnezeiești *nescrise*, care au trecut prin grai viu, din om în om și din neam în neam, de la strămoși la nepoți. Mai tîrziu ele au fost scrise de Sfinții Părinți și se păstrează neschimbate în cărțile Bisericii".

Despre tradiție sau predanie, Sf. Ap. Pavel scrie și filipenilor: „Cele ce ați învățat și ați primit și ați văzut la mine, acestea să le faceți, și Dumnezeul păcii va fi cu voi" (Filip. IV, 9). Iar Sf. Ap. și Evanghelist Ioan spune: „Sînt și alte multe pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris de de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris" (Ioan XXI, 25).

Sf. Ioan Gură de Aur († 407) spune despre Sf. Ap. Pavel: „De aci e limpede că (Apostolul) nu le-a dat toate în scris, ci multe pe cale nescrisă. Și cele scrise și cele nescrise, sînt deopotrivă vrednice de credință, încît socotim Tradiția Bisericii vrednică de crezare".

Să reținem această precizare a Sf. Ioan Gură de Aur: „și cele scrise, (adică Sf. Scriptură), și cele nescrise (adică Sf. Tradiție) *sînt deopotrivă* vrednice de credință".

De aici, noi scoatem învățătura că dacă omul nu se poate mîntui fără Sf. Scriptură, el nu se poate mîntui nici fără Sf. Tradiție, încît ambele: și Sf. Scriptură și Sf. Tradiție sînt absolut necesare pentru mîntuirea omului. Și această credință a noastră, noi o întărim pe faptul că Sf. Ioan Gură de Aur a trăit mai aproape de timpul apostolic decît noi cei de astăzi și a cunoscut mai bine izvoarele revelației dumnezeiești decît noi cei de astăzi, dintre care unii nu cred în Sf. Tradiție.

„Fraților, țineți predaniile"! spune Sf. Ap. Pavel.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Scrisoarea a 52-a a Fer. Ieronim către preotul Nepotian „Despre viaţa clericilor şi monahilor"

Fericitul Ieronim s-a născut probabil în anul 347, în localitatea Stridonium, la hotarul dintre Dalmaţia şi Panonia, dintr-o familie înstărită şi evlavioasă. Prin opera sa el a devenit unul dintre marii scriitori ai Bisericii apusene. Scrierile lui — după cum mărturiseşte el însuşi — erau foarte mult căutate şi răspîndite pretutindeni (ep. 49, 2). Apusenii aşteptau cuvîntul lui aşa cum aşteaptă pămîntul roua cerului.

Între multele lui scrisori este şi scrisoarea a 52-a, din care vom prezenta unele îndrumări şi norme pastorale. Scrisoarea e adresată preotului Nepoţian, preot tînăr şi fără experienţă pastorală care îi cerea Fer. Ieronim îndrumări şi sfaturi de urmat cu privire la desăvîrşirea vieţii preoţeşti. Scrisoarea e publicată în colecţia Migne, P. L., t. 22, col. 527—540.

Cine citeşte cu atenţie această scrisoare îşi va da seama că fiecare frază a Fer. Ieronim cuprinde o sentinţă care merită să fie înţeleasă şi meditată de fiecare preot.

Sfaturile pe care Fer. Ieronim le împărtăşeşte preotului Nepoţian sînt valabile pentru preoţii din toate timpurile.

În cap. 5 al scrisorii, Fer. Ieronim îi aduce aminte lui Nepoţian că el este un ales al Domnului, după cum îl arată şi numele de „kliros" care, pe româneşte se traduce cu „ales". Preoţii sînt aleşi ai Domnului, partea moştenirii Lui. În această calitate fiecare preot va sluji altarului şi va trăi de la altar, fiind mulţumit cu hrană şi îmbrăcăminte săracă. Fer. Ieronim îi spune lui Nepoţian în această privinţă: „... tu nu trebuie să cauţi cîştig lumesc în slujirea lui Hristos, tu nu trebuie să stăpîneşti, fiind preot, mai mult decît cît aveai atunci cînd ai devenit preot ... Masa ta săracioasă trebuie să cunoască săraci şi străini şi cu ei pe Hristos ca oaspete." Îl sfătuieşte apoi pe Nepoţian să fugă ca de ciumă de cei dornici după bogăţii şi după glorie. „Tu nesocoteşti aurul — îi zice Fer. Ieronim lui Nepoţian — altul îl iubeşte; tu calci în picioare bogăţiile, altul le adună; tu iubeşti tăcerea, blîndeţea şi singurătatea, alţii iubesc vorbăria deşartă, purtarea obraznică, hoinăreala pe străzi, în pieţe şi în casele şarlatanilor ..." În continuare, Fer. Ieronim îl sfătuieşte pe Nepoţian ca în serviciul cultic să nu intre niciodată singur în casa unei văduve sau a unei fecioare. Singur cu o femeie singură, în taină şi fără martor să nu stea niciodată. Dacă o asemenea femeie are ceva confidenţial de vorbit cu el să-şi ia ca martoră o doică bătrînă, o văduvă sau o femeie căsătorită. Să evite orice bănuială şi chiar şi ceea ce ar putea să provoace bănuială. Să nu primească cadouri şi scrisori „gingaşe şi linguşitoare pe care nu le cunoaşte iubirea cea sfîntă."

În cap. 7 îi spune lui Nepoţian: „Citeşte des Sf. Scriptură. Niciodată nu trebuie să laşi din mînă Sf. Carte. Învaţă ceea ce trebuie să înveţi pe alţii (II Tim. 3, 14—15); fii întotdeauna gata să dai răspuns împotriva acelora care cer socoteală de la tine în privinţa speranţei şi credinţei tale (I Petru 3, 15). Faptele tale să nu contrazică cuvintele tale ca atunci cînd vorbeşti în biserică cineva să-ţi răspundă în linişte: de ce nu urmezi tu însuţi ceea ce vorbeşti? Nu este un propovăduitor convins acela care vorbeşte cu burta plină despre post... Fii supus episcopului tău şi socoteşte-l ca pe tatăl sufletului tău... Să cugetăm la ceea ce au fost Aaron şi fiii săi... Să ne amintim mereu de ceea ce a poruncit Sf. Petru preoţilor: „Păstoriţi turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, cercetînd-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru cîştig urît, ci din dragoste. Nu ca şi cum aţi fi stăpîni peste biserici, ci pildă făcîndu-vă turmei" (I Petru 5, 2—3).

În cap. 8, Fer. Ieronim îl îndeamnă pe Nepoţian: „Cînd înveţi în biserică, nu trebuie să cauţi laude de la popor, ci trebuie să ai în vedere suspinurile şi căinţa acestuia. Lacrimile ascultătorilor să-ţi fie lauda. Cuvîntarea preotului trebuie să se reîmprospăteze mereu prin citirea Sf. Scripturi. Nu trebuie să fii un predicator desăvîrşit ci să fii deprins şi cunoscător al tainelor şi poruncilor Domnului tău. A spune cuvinte şi a stîrni admiraţia prin vorbe goale unui public neinstruit se potriveşte numai unui năimit şi impertinenţei obraznice a unora care încearcă să explice lucruri pe care nu le înţeleg şi se consideră geniali că au vorbit altora ceva."

„Nimic nu e mai uşor decît să înşeli prin vorbe goale un public neinstruit şi o adunare necultivată, care cu atît mai mult te admiră cu cît nu înţelege nimic din ceea ce spui."

„Referitor la îmbrăcăminte (cap. 9) te sfătuiesc — zice Fer. Ieronim — să îndepărtezi pe cea murdară ca şi pe cea strălucitoare. De lux peste măsură şi de murdărie să te fereşti în egală măsură, pentru că una miroase a fiinţă veştejită iar cealaltă a înfumurare. Nu e de lăudat faptul că nu porţi veşminte de pînză şi că nu ai bani pentru lucrarea pînzei. De altfel este ridicol şi de prost gust să te lauzi că ai punga plină şi nu ai nici un prosop şi nici o batistă. Sînt unii care dau săracilor puţină milostenie ca să primească apoi cît mai mult şi sub pretextul milosteniei să cîştige bogăţii. Aceasta poate fi numită mai degrabă o vînătoare decît facere de milostenie. Aşa se prind şi animalele, păsările şi peştii. Se agaţă o momeală la undiţă. Episcopul căruia îi este încredinţată biserica trebuie să ştie cui încredinţează împărţirea bunurilor şi a darurilor şi grija pentru cei săraci. Mai bine ar fi să nu fie nimic de împărţit decît ca cineva, în chip neruşinos, să stoarcă banii şi să-i pună în punga sa... Noi nu putem face fiecăruia toate. Unul este în biserică ochi, altul limbă, altul mînă, altul picior, ureche, trup etc. Citeşte epistola lui Pavel către Corinteni, unde el arată cîte mădulare diferite formează un trup. Un ţăran şi un frate neînvăţaţi nu trebuie să se socotească de aceea sfinţi, pentru că nu ştiu nimic, iar cel învăţat şi predicator să nu socotească predica drept măsură a sfinţeniei lui. Dintre două lucruri nedesăvîrşite este mai de preferat o sfinţenie ca la ţară (rustică), decît predica cu o viaţă păcătoasă."

În cap. 10, Fer. Ieronim e de părere că mai bine e să se cultive sufletele preoţilor decît să se realizeze opere luxoase în afară. „Mulţi construiesc biserici — zice Fer. Ieronim — le sprijină pe coloane, marmura luceşte, aurul străluceşte la acoperiş, iar altarul e împodobit cu pietre preţioase; însă e vorba de alegerea slujitorilor lui Hristos nu i se dă nici o atenţie acestei acţiuni. Nimeni să nu-mi spună că templul din Iudeea era bogat; altarul, lămpile, cădelniţele, vasele pentru jertfă, paharele şi celelalte obiecte au fost din aur (III Regi 6, 21—22). Toate acestea au fost atunci îngăduite de Domnul cînd preoţii tăiau animalele de jertfă şi sîngele oilor realiza împăcarea pentru păcate. Toate acestea au premers ca un model spre povăţuirea noastră. Dar acum cînd Domnul a devenit sărac şi a sfinţit sărăcia casei Sale, acum trebuie să ne gîndim la crucea lui şi atunci vom considera bogăţia ca un lucru fără valoare. De ce admirăm ceea ce Hristos numeşte nedreptul Mamona? De ce dorim şi iubim lucruri pe care Petru se laudă că nu le are?

În cap. 11, Fer. Ieronim îl avertizează pe Nepoţian zicîndu-i: „De petreceri cu oameni lumeşti trebuie să fugi, mai ales de aceia care sînt plini de mîndrie pentru slujbele lor înalte. E detestabil lucru dacă la uşa preotului lui Hristos cei sărmani şi crucificaţi, care se hrănesc din milostenii, stau de pază, iar judecătorul provinciei mănîncă la tine mai îmbelşugat decît în propria lui casă. Dacă îmi răspunzi că faci acesta spre a uşura soarta celor nefericiţi sau nedreptăţiţi, atunci îţi răspund: judecătorul lumesc acordă mai multă stimă unui cleric cumpărat decît unuia bogat şi acordă mai multă consideraţie vieţii şi purtării tale sfinte decît bogăţiilor tale. Iar dacă el este dintre aceia care ascultă pe preoţi, pentru cei nevoiaşi, numai la pahar, atunci mai bine să renunţi în chip definitiv la o asemenea faptă bună, şi în loc de judecător mai bine să rogi pe Hristos care poate să ajute mai mult şi mai bine decît un judecător lumesc.

Niciodată să nu miroşi a vin. Pe preoţii beţivi îi condamnă şi Apostolul şi Legea veche interzice: „Cei care slujesc la altar nu trebuie să bea vin şi nici o băutură ameţitoare." „Sichera" este numită în ebraică orice băutură ameţitoare, atît cea care se pregăteşte din grîne cît şi cea din sucul fructelor, sau cea din miere pe care o pregătesc barbarii prin fierbere, sau cea stoarsă din sucul curmalelor, fierbîndu-se fructele şi sucul gras apoi strecurat. De orice băutură ameţitoare şi care îţi ia raţiunea să fugi ca de vin. Eu nu spun aceasta ca şi cînd aş condamna darurile lui Dumnezeu, dar şi Hristos a fost numit băutor de vin (Matei 11, 19), iar lui Timotei care suferea de stomac i-a produs uşurare vinul băut cu măsură (I Tim. 5, 23), ci vreau şi pretind după vîrsta, sănătatea şi constituţia trupului, o cumpătare în consumarea vinului.

În cap. 12, îl atenţionează pe Nepoţian cu privire la mîncare: „Împuneţi post numai în măsura în care îl poţi ţine. Mîncarea trebuie să fie curată, simplă, cu măsură... Ce-ţi foloseşte dacă nu consumi ulei, dar în schimb cauţi mîncăruri care se procură cu greu, ca: smochine, piper, nuci, curmale, pîine de secară, miere şi fistic. Întreaga artă legumicolă e pusă în mişcare şi cîtă vreme umblăm după trufandale ne îndepărtăm de împărăţia cerului. Sînt unii care nu beau apă dar consumă sucuri delicate, legume bine pregătite, şi beau suc de sfeclă roşie, nu din pahar, ci îl sorb dintr-o scoică. O! ce înfamie! Ne ruşinăm de asemenea nebunii şi nu ne scîrbim de o asemenea deprindere. Şi pe lîngă acestea, în ciuda acestor trufandale mai căutăm şi numele de cumpătare!

Cel mai aspru post este pîinea şi apa. Dar fiindcă acestea nu constituie lucruri neobişnuite fiindcă toţi trăim din ele, sînt considerate ca un post obişnuit şi comun.

„Fereşte-te de a alerga după lauda deşartă a oamenilor — îi zice Fer. Ieronim lui Nepoţian — ca să nu dobîndeşti, pentru lauda oamenilor, mînia lui Dumnezeu. „Dacă aş vrea să plac oamenilor atunci n-aş mai fi slujitorul lui Hristos" — zice apostolul (Gal. 1, 10). El (Pavel) a încetat a plăcea oamenilor şi a devenit slujitorul lui Hristos. Luptătorul lui Hristos, cu armele dreptăţii (II Cor. 6, 7), merge în drumul său şi nu se semeţeşte la laude şi nu se descurajează în mustrare, nu se umflă în bogăţie şi nu se lasă răpus de sărăcie, disprefuieşte la fel veselia şi tristeţea... Tu nu trebuie să te rogi la colţuri de străzi ca lauda poporului să nu distrugă îndreptarea rugăciunilor tale către Dumnezeu. Tu nu trebuie să-ţi măreşti tivitura hainelor ca să te lauzi cu lucruri însemnate. „Toate faptele lor — zice Sf. Evanghelist Matei (23, 5) — le fac ca să fie priviţi de oameni; căci îşi lăţesc filacteriile şi îşi măresc ciucurii de pe poale." La protestele conştiinţei tale să nu te înconjuri cu laudă fariseică. Mai bine ar fi ca toate aceste lucruri să le purtăm în suflet, în interiorul inimii, fără a avea privirea oamenilor. Vrei să ştii ce podoabe cere Domnul: să ai înţelepciune, dreptate, cumpătare şi tărie. În aceste patru puncte cardinale lasă-te închis. În această căruţă să mergi ca un vizitiu pe pista lui Hristos cu alegerea îndreptată spre ţintă. Nimic nu este mai scump decît acest colier, nimic mai strălucitor decît această podoabă măreaţă de pietre preţioase. Vei fi împodobit pretutindenea prin ele, înconjurat şi apărat. Ele sînt podoaba, averea şi bogăţia ta.

Fereşte-te ca limba şi urechea ta să nu fie imorală, adică să nu dicreditezi pe alţii dar nici să nu asculţi pe defăimători. Fereşte-ţi limba de defăimare, păzeşte-ţi cuvîntul şi află că tu îţi vesteşti sentinţa de condamnare prin tot ceea ce spui despre alţii şi certi pe alţii. În acestea vei fi găsit tu însuţi vinovat. Nu e valabilă scuza: „Dacă alţii mă informează eu nu săvîrşesc nici o nedreptate." Nimeni nu suportă cu plăcere pe acela pe care nu-l ascultă cu plăcere. Săgeata nu se înfige în stîncă niciodată ci ricoşează şi nimereşte adesea pe cel care a tras-o."

În cap. 15 Fericitul Ieronim îl îndeamnă pe Nepoţian la deprinderea iubirii pentru aproapele: „revine slujbei tale să vizitezi bolnavii, să cunoşti casele oamenilor şi copiii lor... Nu vorbi niciodată de frumuseţea femeilor, şi ceea ce se întîmplă într-o casă nu trebuie să afle alţii de la tine... Să iubim casa fiecărui creştin ca pe a noastră proprie. Preotul cade uşor în desconsiderare dacă e invitat de mai multe ori şi niciodată nu deschide uşa aceluia care l-a invitat."

În cap. 16, Fer. Ieronim îl atenţionează pe Nepoţian cu privire la acceptarea cadourilor. Mai fericit este a da decît a primi. „Nu ştiu cum se întîmplă — zice Fer. Ieronim — că tocmai acela care te roagă să primeşti un dar, dacă îl primeşti, te cinsteşte mai puţin, dar dacă refuzi darul lui, te preţuieşte mai mult." Cu privire la împărţirea milosteniei care se făcea pentru cei săraci, Fer. Ieronim zice că „a lua ceva de la un prieten înseamnă hoţie, a înşela Biserica înseamnă a fura pe Dumnezeu, a lua ceva din darurile destinate a fi împărţite, e o hoţie publică. Cel mai bun chivernisitor al milosteniei este acela care nu păstrează nimic pentru sine."

În încheiere (cap. 17) Fer. Ieronim zice că la cererea lui Nepoţian a scris toate acestea, dar nu a scris ca unor potrivnici, ci ca unor prieteni. „De asemenea — zice el — nu m-am pornit împotriva celor care păcătuiesc ci numai i-am sfătuit ca să nu mai păcătuiască. Am fost judecător aspru nu numai împotriva lor ci şi împotriva noastră însine. Voind să scoatem ţandăra din ochii altora am scos mai întîi grinda din ochii noştri. N-am voit să supăr pe nimeni, n-am numit cu numele pe nimeni. Cuvîntul meu n-a avut pe nimeni în vedere. El este numai o convorbire generală asupra viciilor. Cine vrea să se mînie pe mine, singur lasă prin acesta să se înţeleagă că el ar fi cel în cauză."

Pr. prof. *Al. Moisiu*

Dumnezeu Proniatorul

(Continuare din pag. 1-a)

creată pentru perfectarea acestei legături.

Că Dumnezeu activează, în continuare, ne încredinţează însuşi Mîntuitorul cînd spune: „Tatăl meu pînă acum lucrează; şi eu lucrez" (In. 5, 17).

Pronia sau grija lui Dumnezeu faţă de lume constă în conservare, în conlucrare şi în guvernare.

Conservarea este acea lucrare prin care Dumnezeu menţine lumea şi fiecare făptură în parte, în forma lor originală, dîndu-le putere de existenţă. Aşa după cum o făptură singuratică nu poate exista fără sprijin dinafară, tot astfel şi lumea întreagă are nevoie de sprijinul şi influenţa lui Dumnezeu. Mîntuitorul ne spune că Dumnezeu poartă grijă de păsările cerului şi de crinii cîmpului (Mt. 6, 26) dîndu-le cele necesare.

Prin *conlucrare* se înţelege acea acţiune prin care Dumnezeu dăruieşte creaturilor Sale ajutorul Său, spre a-şi putea ajunge scopul. Acest ajutor îl primeşte fiecare creatură în conformitate cu natura sa, cu puterile ei şi în cadrul legilor fizice rînduite de El. De aceea, lucrarea lui Dumnezeu se manifestă într-un fel în materia anorganică şi în altfel în lumea organică (plante, animale) şi în mod deosebit la om.

În materia anorganică, Dumnezeu lucrează totdeauna uniform, în vederea păstrării proprietăţilor cu care a fost creat fiecare lucru din această lume. În lumea organică, cu fiinţele neraţionale, lucrează prin instinctul acestora, care este legea lor de orientare. Cu omul, însă, Dumnezeu lucrează atît prin instinctul pus în ei cît mai ales prin raţiunea sa. Dacă la fiinţele neraţionale instinctul funcţionează totdeauna la fel, la om poate reacţiona diferit datorită raţiunii, care poate dicta anularea acţiunii instinctului. Spre ex.: instinctul de conservare poate fi anulat printr-un rău pe care şi-l poate face sie însuşi. Dacă omul vrea să-şi anuleze instinctele, Dumnezeu nu intervine spre a-l sili să şi le păstreze.

Conlucrarea omului cu Dumnezeu la desăvîrşirea lumii este un act voit de Creator şi exprimat în prima poruncă divină: „Fiţi rodnici şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi" (Fac. 1, 28). Omul este fiinţa prin care Dumnezeu vrea să lucreze la desăvîrşirea lumii, fiindcă în el se face legătura dintre lumea materială şi cea spirituală. Şi în virtutea libertăţii cu care a fost creat, el este răspunzător de activitatea sa contrară desăvîrşirii. El îşi găseşte fericirea terestră numai în conlucrarea cu Dumnezeu (cu harul divin) la desăvîrşirea creaţiei. Acest destin al omului a fost evidenţiat şi de Fiul lui Dumnezeu prin faptul că a luat trup omenesc pentru a corecta direcţia în care se îndrepta creatura în urma păcatului neascultării.

Prin *guvernare* sau *conducere* se înţelege lucrarea lui Dumnezeu prin care creaturile sînt asistate de El în drumul lor spre scopul final. Lumea materială este condusă spre scopul ei prin legile fizice, pe care i le-a imprimat. Aceste legi permit evoluţia lumii, favorizînd naşterea de rase noi atît în regnul vegetal cît şi în cel animal, dovadă că ele se îndreaptă spre tipul ideal fixat de Dumnezeu.

Omenirea este condusă de Dumnezeu spre scopul ei prin diferite mijloace, prin oameni aleşi şi prin diferite concursuri de împrejurări. Iar în sufletul omului a sădit Dumnezeu dorinţa după fericire şi tendinţa de a urî răul şi a aprecia binele. În Vechiul Testament, prin poporul ales, Dumnezeu a pregătit omenirea spre primirea Mîntuitorului. Iar întruparea Fiului lui Dumnezeu este o dovadă supremă că Dumnezeu are grijă de omenire şi o conduce la desăvîrşire. Există şi împrejurări cînd Dumnezeu intervine în lume, încălcînd legile naturii. Aceste fapte sînt numite minuni şi Sf. Scriptură a înregistrat multe asemenea fapte.

Au existat şi mai există, chiar printre creştini, persoane care neagă existenţa providenţei divine. Unii susţin că ea ar îngrădi libertatea de acţiune a omului determinîndu-l să facă numai ceea ce i-a stabilit Dumnezeu. Aceştia uită că Dumnezeu ajută omului numai în lucrurile bune ca să le săvîrşească mai uşor şi mai repede — acţiune dorită de fiecare om — iar în faptele rele este lăsat la libera sa voinţă, fiindcă Dumnezeu nu este autor al răului. Alţii susţin că existenţa răului în lume ar contrazice providenţa. E adevărat că existenţa răului în lume nu poate fi contestată. El este moral şi fizic. Răul moral este păcatul ce produce nemulţumire şi nefericire sufletească, iar răul fizic este suferinţa trupească produsă tot de păcat. Răul este produsul voinţei omului fiindcă dispune de libertate. Dacă Dumnezeu ar opri răul ar suprima libertatea de voinţă, ceea ce nu convine omului şi ar stîrbi chipul lui Dumnezeu în om.

Din cele arătate putem învăţa că Dumnezeu are grijă de creatura Sa şi o iubeşte, spre a putea ajunge la scopul său. De aceea Mîntuitorul ne încredinţează că Dumnezeu varsă ploaia şi peste cei buni şi peste cei răi; cei buni să devină şi mai buni, iar cei răi să se întoarcă de pe calea păcatului şi să se bucure de fericirea pentru care au fost creaţi.

În calitatea noastră de creştini, trebuie să mulţumim lui Dumnezeu pentru toate bunurile, materiale şi spirituale, pe care ni le-a dat, să preamărim pe Dumnezeu pentru înţelepciunea cu care le-a creat pe toate şi le poartă de grijă spre fericirea noastră. Să ne străduim ca prin activitatea noastră să fim vrednici colaboratori ai lui Dumnezeu la desăvîrşirea noastră şi a lumii. Lumea este un dar minunat al lui Dumnezeu şi El vrea ca aceasta să fie pentru fiecare dintre noi un prilej de dobîndire a fericirii veşnice. Să lucrăm astfel în lume încît să înlăturăm tot ceea ce ar duce-o la distrugere, fiindcă sîntem responsabili, în calitate de colaboratori ai lui Dumnezeu, de ajungerea ei la ţelul final: desăvîrşirea ei şi a omului.

Înţelesuri ale Sfintei Cruci

„Bucură-te cruce vistierul vieţii"
(Acatistul Sfintei Cruci).

Crucea Domnului este împlinirea profeţiilor privitoare la mîntuire! Sf. Scriptură a Vechiului Testament o numeşte „Pom al vieţii" (Fac. 3, 24). În ea se concentrează multe semnificaţii ale credinţei noastre. Într-un fel, Iisus Hristos însuşi a venit în lume pentru cruce. De aceea, cuvîntul cruce este prezent în propovăduirea Mîntuitorului încă înainte de răstignirea Sa, dezvăluindu-i înţelesurile.

1. Cel dintîi înţeles al crucii este acela de lemn pe care a fost răstignit Domnul. Acest înţeles, material, este evidenţiat de Sfintele Evanghelii în mod direct: „Şi ducîndu-şi crucea, a ieşit la locul ce se cheamă al Căpăţînii..." (Ioan 19, 17); „Şi stăteau, lîngă crucea lui Iisus, mama Lui şi sora mamei Lui..." (Ioan 19, 25); „Mîntuieşte-te pe Tine însuţi, coborîndu-te de pe cruce!" (Marcu 15, 30).

În înţeles material crucea are valoare de altar: „Paştile noastre Hristos s-a jertfit pentru noi" (I Cor. 5, 7). Cinstind, deci, crucea, aducem cinstire altarului de jertfă şi însuşi jertfei Crucificatului (Col. 1, 20; Evrei 9, 11—14). Unitatea dintre Hristos şi cruce este atît de profundă încît Sfîntul Apostol Pavel o aşează în centrul propovăduirii sale (I Cor. 2, 2).

În Vechiul Testament, crucea materială era instrument de tortură, de ocară. Dar ocara crucii provenea nu din cauza materiei în sine, ci din cauza vinovăţiei, reale sau închipuite, a celor ce erau răstigniţi. Mîntuitorul însă, în smerenia şi dragostea Sa, „n-a ţinut seama de ocara crucii" (Evrei 12, 2). A luat-o, de bună voie, asupra Sa. El a ars, pe cruce, vina şi ocara păcatului nostru. În această înţelegere, crucea arată, îndeosebi, iubirea Mîntuitorului. În faţa crucii ne minunăm, pentru că, deşi hulită, Domnul a acceptat-o şi „ca un miel nevinovat spre junghiere s-a adus" (Isaia 53, 7).

Prin jertfă, crucea primeşte sfinţenia Celui jertfit, adică a Mielului lui Dumnezeu (Ioan 1, 29). Din acest motiv, atunci cînd vorbim de cruce sîntem obligaţi să precizăm, odată cu Sf. Ap. Pavel: „Crucea lui Hristos!". Prin ea s-a deschis nouă perspectiva „vieţii din belşug", actualizată, necontenit, în Sfînta Liturghie. În cadrul ei, Crucea evocă şi recapitulează în acelaşi timp viaţa, activitatea şi jertfa Mîntuitorului (I Petru 2, 24).

2. Crucea este şi semn sfînt. Ea este „semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30). Din clipa primirii Tainei Sf. Botez Crucea este, pentru cel încreştinat, semn-lumină. „Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale Doamne" (Ps. 4, 6). Prin aceste cuvinte afirmăm rudenia noastră cu Dumnezeu. Mărturisim bucuria de-a ne şti mădulare ale Bisericii. Semnul sf. cruci este cea mai scurtă rugăciune de laudă adusă lui Dumnezeu Cel Unul în fiinţă, însă întreit în Persoane.

Ca semn făcut cu mîna dreaptă, crucea ne aduce aminte de puterea nemărginită a Fiului lui Dumnezeu (I Cor. 1, 18), care şade de-a dreapta Tatălui. Crucea este semn de biruinţă, armă împotriva diavolului: „Doamne armă asupra diavolului crucea Ta ne-ai dat nouă!". Ea ne întăreşte în durerile şi primejdiile de tot felul: „Dat-ai celor ce se tem de Tine, semn!" (Ps. 59, 4). Semnul sfînt al crucii ne linişteşte inima, ne purifică simţirile şi mijloceşte binecuvîntările Bisericii în toate momentele mari şi mici ale vieţii. Crucea este mărturie a legăturii noastre cu Hristos-Domnul, steag şi semn-simbol în destinul nostru în această lume: tendinţă necontenită spre Dumnezeu. Crucea este semn al dreptăţii, al iubirii fără de margini a lui Dumnezeu (Ioan 15, 13), al împăcării noastre cu El şi al strădaniilor spre triumful vieţii şi al păcii.

3. Sfintele Evanghelii vorbesc şi de crucea celui ce-l urmează pe Domnul: „Cine vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie" (Marcu 8, 34; Luca 9, 23). Aceste cuvinte exprimă înţelesul duhovnicesc-spiritual al crucii. Mîntuitorul însuşi a purtat crucea nu numai în sens propriu, ci şi duhovnicesc. Toată viaţa şi activitatea Domnului este o purtare a crucii. Iar cine vrea să-l urmeze trebuie să i se asemene şi în purtarea duhovnicească a crucii prin lepădarea de sine. Nu putem fi următori ai lui Hristos urmîndu-ne nouă înşine. Este necesar să alegem între noi şi El, MARELE PURTĂTOR DE CRUCE. Voinţa Lui să devină şi voinţa noastră pentru a ne transforma inima într-o „fîntînă cu apă vie".

Toate grijile, frămîntările, neliniştile şi toate greutăţile şi îndatoririle vieţii le simţim ca pe o experienţă de cruce. „Aceasta este crucea mea!..." Prin aceste cuvinte, creştinul exprimă sensul creştin al vieţii. Credincioşul Bisericii noastre îşi duce crucea sa în unire cu întreaga comunitate naţională. Cît de sugestiv este, spre exemplu, faptul că Mausoleul de la Mărăşeşti ce cuprinde osemintele a 20.000 de ostaşi eroi, are în vîrf crucea! În faţa ei cîntăm, odată cu întreaga Biserică: „Crucea, Ta, Doamne, viaţă şi înviere poporului Tău a dat".

În Hristos cel răstignit şi crucea noastră primeşte nesfîrşite posibilităţi întru dezlegarea contradicţiilor interioare. Căci raţiunea de a fi a crucii este tocmai aceasta: răbdarea, bunătatea, armonia, iubirea în numele Mîntuitorului.

Iată, pe scurt, bogăţie de înţelesuri ale crucii. Prin interiorizarea lor creşte valoarea vieţii noastre. Crucea stă în inima vieţii şi simbolizează dorul nestins către nemărginire. Ea este drum spre înviere! Prin cruce, întreaga noastră fiinţă primeşte destinaţia spre viaţa infinită care e Hristos-Domnul. De aceea Biserica Ortodoxă preamăreşte crucea zicînd: „Bucură-te cruce vistierul vieţii!". O preamărim şi o cinstim şi noi, exclamînd odată cu Sf. Ap. Pavel: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului" (Gal. 6, 14).

Pr. *Gheorghe Răţulea*

Timotei Cipariu . . .

(Continuare din pag. 1-a)

din frații săi. În 1814 a fost trimis la Blaj, unde timp de doi ani a urmat cursurile elementare; apoi patru ani, gimnaziul; în 1821 a audiat cursul de filozofie, iar între 1822—1825, cel de teologie. Datorită calităților alese, îndată după absolvirea studiilor superioare, este numit profesor în Blaj, unde va rămîne pînă la sfîrșitul vieții, ca profesor de filozofie, teologie, prefect de studii, director al gimnaziului și inspector al școlilor orașului (1854—1875). Din 1833, a îndeplinit și funcția de conducător al tipografiei seminarului blăjean, precum și o serie de demnități în ierarhia clericală.

De tînăr, Timotei Cipariu și-a format o pregătire vastă și multilaterală. Era un poliglot de mare renume; cunoștea 12 limbi, și anume: latina, greaca, ebraica, araba, siriana, turca, persana, spaniola, italiana, germana, engleza, maghiara. Cărturarul blăjean era un însetat de cunoaștere și a fost receptiv la ideile iluministe și revoluționare ale epocii. Prin căutări neîncetate, și-a format o valoroasă bibliotecă — cea mai mare bibliotecă românească particulară din Transilvania acelor ani — prețioasă și prin raritățile ei. S-a preocupat, încă din 1839 de înființarea unor ziare românești la Blaj. La 14 ianuarie 1847, va reuși, după îndelungate strădanii, să realizeze foaia „Organul luminării", care și-a schimbat titlul în „Organul națiunale", fiind cel dintîi ziar românesc tipărit cu litere latine. Timotei Cipariu a editat și „Învățătoriul poporului" în perioada mai—octombrie 1848. A colaborat statornic la „Foaie pentru minte, inimă și literatură", cu studii, articole, eseuri, versuri și traduceri, iar de la 1 ianuarie 1867 a înființat și condus pînă la 25 noiembrie 1872 „Archivu pentru filologie și istorie", cea dintîi revistă românească de filologie. S-a preocupat și de teatru, alături de George Barițiu, atît ca autor dramatic, cît și ca organizator și, apoi, ca membru fondator al „Societății pentru fond de teatru român". În 1860, a fost președinte al comisiei însărcinate cu stabilirea ortografiei oficiale românești în Transilvania.

Unul din obiectele principale ale studiilor sale a fost limba. „Această dulce limbă — cum spunea dînsul — căreia se închinară părinții noștri ca unui ideal viu și însuflețitor, singurul tezaur ce ne-a rămas de la ei, ereditate neînstrăinată și necomună cu alții, și care ca un fir roșu singur e în stare de a ne conduce prin toate labirintele întunecate ale istoriei acestui popor antic."

Pasionat cercetător al limbii, Timotei Cipariu este considerat unul din întemeietorii filologiei românești. Pe lîngă filologia română, a manifestat interes și față de filologia arabă, fiind apreciat specialist în materie și dincolo de hotare, motiv pentru care a fost primit membru în „Societatea germană orientală". El a cules probe de veche limbă românească, pe care, în parte, le-a publicat în volumul „Crestomație sau Analecte literarie din cărțile mai vechi și noue românești, tipărite și manuscrise, începînd de la secolul XVI pînă la al XIX". Aceasta este cea dintîi antologie sistematică a unor monumente vechi de limbă. Altele au apărut în „Archivu pentru filologie și istorie", însoțite de materiale de *epigrafie* și *numismatică*, ca și tot ceea ce putea folosi la reconstituirea istoriei Daciei. Cele mai multe din afirmațiile sale filologice, aflate, în general, sub semnul latinismului, aveau menirea de a contribui la cunoașterea și studierea istoriei. După el, limba română s-a format în perioada secolelor VI—X e. n., avînd la origine latina vulgară.

S-a preocupat de cunoașterea folclorului, pe care l-a studiat cu pasiune încă din 1831, cînd a cules și consemnat povești, snoave, ghicitori și proverbe, alcătuind prima culegere mai mare de expresii și locuțiuni din Transilvania.

Cercetătorul și omul de știință blăjean a desfășurat și o bogată activitate editorială. Dintre numeroasele lucrări care au apărut în Tipografia Seminarului din Blaj, amintim: Acte și fragmente, 1855; Compendiu de gramatica limbei române, 1862; Elemente de filosofie, după W. T. Krug, 1861—1863; Elemente de limba română, după dialecte și monumente vechi, 1854; Elemente de poetică, 1860; Gramatica latină, după Schinagl, 1857 și 1860; Orologiu (Ceaslov) cu litere latine, 1835; Liturgier, cu litere latine, 1870. De asemenea, a mai tipărit la București și Sibiu, Gramatica limbei române, partea I, Analitica, 1869 și Gramatica limbei române, partea II, Sintetica, 1877, ambele premiate de Academia Română.

Timotei Cipariu a fost și un proeminent bărbat politic. De timpuriu se încadrează în mișcarea națională. Împreună cu George Barițiu și Simion Bărnuțiu, el s-a situat în fruntea revoluției de la 1848 din Transilvania. În zilele de 3—5/15—17 mai, Timotei Cipariu a fost unul din cei zece secretari, însărcinați să consemneze lucrările adunării naționale întrunite pe Cîmpul Libertății, după care este ales în deputațiunea care să prezinte împăratului cererile națiunii române.

În contextul preocupărilor culturale și politice, desfășurate de ilustrul om de știință și militant pentru cauza națională, un loc aparte îl ocupă prodigioasa-i activitate în cadrul Astrei. Împreună cu Andrei Șaguna și George Barițiu, Timotei Cipariu a fost unul din fondatorii Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român. Apreciindu-i contribuția la întemeierea Astrei, adunarea generală a acesteia din 4 noiembrie 1861 — cînd marele cărturar a rostit un cuvînt inaugural — l-a ales pe Șaguna președinte, pe Cipariu vicepreședinte, și pe Barițiu secretar I. În această calitate, a participat activ la ședințele lunare ale comitetului, aducîndu-și contribuția la rezolvarea diferitelor sarcini ce stăteau în fața Asociațiunii. Din 1862, cînd adunarea generală a Astrei, ținută la Brașov, a hotărît înființarea în cadrul Asociațiunii a trei secțiuni științifice, și anume: filologică, istorică și fizico-naturale, lingvistului blăjean i s-a încredințat conducerea secțiunii filologice.

Timotei Cipariu s-a preocupat de formarea și îmbogățirea bibliotecii Astrei, precum și a colecțiilor numismatice și epigrafice. În acest scop, donează pe seama Asociațiunii cîte un exemplar din toate cărțile scrise de el, face intervenții la diferite foruri științifice și persoane particulare din țară și străinătate. Ca urmare, în 1887, biblioteca Astrei deținea aproape 2.000 de titluri de lucrări, în 5.882 volume. Concomitent se preocupă de înființarea de biblioteci literare la toate cele 22 despărțăminte ale Asociațiunii, sprijinindu-le cu lucrări și alte publicații, între care și revista „Transilvania", editată de Astra. Adună monede vechi, pe care la predă asociațiunii, contribuind la creșterea colecției numismatice, a acesteia.

Adunarea generală a Astrei, întrunită la Blaj, în 5—7 august 1877, avînd în vedere activitatea cultural-științifică deosebită a lui Timotei Cipariu, l-a ales pe acesta în funcția de președinte al Asociațiunii, demnitate pe care o va deține pînă la încetarea sa din viață. Alegerea a fost binevenită și prin faptul că învățatul blăjean, din 1866 era membru al Academiei Române, mai tîrziu devenind și vice-președinte al acesteia, împrejurare care va duce la o tot mai puternică amplificare a relațiilor culturale, științifice și literare dintre românii ardeleni și frații lor de dincolo de Carpați. Drept urmare, o serie de cărturari și oameni politici din București, Iași, Bîrlad, Ploiești, Tulcea, Constanța și din numeroase alte localități rurale și urbane au devenit membri fondatori, ordinari sau ajutători ai Astrei; mulți intelectuali se abonează la revista „Transilvania", publicația Asociațiunii, sprijinind moral și material — cu bani și cărți — organizarea transilvăneană.

De-a lungul întregii sale activități desfășurate, timp de peste un sfert de veac, în cadrul Astrei, marele cărturar și patriot Timotei Cipariu a militat neobosit pentru emanciparea culturală, socială și economică a românilor ardeleni, pentru cucerirea libertății politice și înfăptuirea unității naționale a poporului nostru. La dînsul orice activitate, fie pe linia Astrei, fie în afara acesteia, avea în vedere interesele naționale. În calitatea sa de conducător al Asociațiunii, Timotei Cipariu a dat o mare atenție răspîndirii culturii în rîndurile maselor de români, formării de meseriași și specialiști cu studii superioare. El a sprijinit din toate puterile rețeaua școlilor românești, procurarea de cărți pentru bibliotecile didactice, acordarea de premii cadrelor școlare și elevilor cu rezultate bune la învățătură, acordarea de stipendii și ajutoare pentru studenții, elevii și ucenicii români, al căror număr se ridică la 431 tineri. Cu aceeași grijă, s-a preocupat de înființarea Școlii civile superioare de fete cu internat a Asociațiunii din Sibiu, care și-a deschis porțile în toamna anului 1886.

În dorința sa nestrămutată de a contribui la formarea unor intelectuali, specialiști cu studii superioare, din rîndurile românilor, în calitatea sa de vice-președinte și președinte al Astrei, el a aprobat acordarea unor ajutoare bănești rambursabile peste un număr de ani, atunci cînd tinerii respectivi aveau asemenea posibilități materiale.

Timotei Cipariu s-a preocupat și de îmbunătățirea stării economice a țăranilor români. Menționăm că dînsul a sprijinit cu toată căldura inițiativele unor despărțăminte ale Astrei, în legătura cu instituirea unor premii în bani sau bunuri materiale, pentru elaborarea unor lucrări teoretice privind cultivarea cerealelor, creșterea vitelor și păsărilor, viticultura și pomicultura, după cum și a celor mai bune rezultate practice.

Deși bolnav în ultima perioadă a vieții, Timotei Cipariu a desfășurat o intensă și rodnică activitate pe toate planurile. În dragostea nemărginită față de cauza poporului român și de înfăptuirea idealurilor sale naționale, din salariu-i modest de profesor, a donat Asociațiunii 500 florini, pentru constituirea unui fond din care să se acorde burse de studii unor tineri români.

Activitatea marelui cărturar și militant politic pusă în slujba emancipării poporului nostru, a libertății și unității sale politice s-a întrerupt la 3 septembrie 1887, cînd, în vîrstă de 82 de ani, inima-i generoasă a încetat să mai bată. În cursul acelei zile, Comitetul Astrei s-a întrunit în ședință extraordinară, după care s-a deplasat la Blaj, unde „a participat în corpore, sub conducerea vice-președintelui Iacob Bologa, la ceremonia înmormîntării ilustrului președinte al Asociațiunii, Timotei Cipariu; a depus o cunună pe cosciugul distinsului defunct, iar domnul prim-secretar George Barițiu a vorbit în numele Astrei". Cu acel prilej, pe adresa Asociațiunii au sosit numeroase telegrame de condoleanțe din partea despărțămintelor Astrei, a unor instituții și persoane particulare.

Cu prilejul comemorării centenarului încetării sale din viață, se cuvine să ne îndreptăm gîndurile către ilustrul nostru înaintaș, gînditor și militant pentru cauza națională, care a intrat în conștiința și istoria poporului român, aducîndu-i un cald și binemeritat omagiu.

Cinstirea Sfintei Cruci și a Sfintelor Icoane

Sfîntul Apostol Pavel scrie: „Cuvîntul crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18). Deși orice faptă și minune a lui Hristos este foarte mare, dumnezeiască și minunată, *totuși cea mai minunată decît toate este cinstita lui cruce.* Căci prin cruce s-a omorît moartea, s-a dezlegat păcatul strămoșesc, ni s-a dăruit învierea, ne-am făcut fii și moștenitori ai lui Dumnezeu (cf. Rom. 6, 3; Gal. 3, 27; I. Cor. 1, 24). Astfel, crucea este puterea lui Dumnezeu, biruință asupra morții, semnul prin care se recunosc adevărații creștini.

Pe cruce s-a adus jertfă pentru noi lui Dumnezeu-Tatăl, însuși Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos. Trebuie deci cinstită crucea pentru că s-a sfințit prin atingerea cu Sfîntul Trup și Sînge al Lui. Cum iubim toate cele rămase de la cei dragi ai noștri, cu atît mai mult să cinstim cele ale lui Dumnezeu și ale Mîntuitorului, prin care am fost mîntuiți.

Sfîntul Ioan Damaschin ne învață: „Ne închinăm semnului cinstitei și de viață făcătoarei cruci, chiar dacă este făcută din altă materie (decît lemnul). *Noi nu cinstim materia — să nu fie! — ci semnul,* ca simbol *al lui Hristos* . . . Cel răstignit . . ." „Acolo unde va fi semnul, acolo va fi și El. Dar nu trebuie să ne închinăm materiei din care e făcut semnul crucii, chiar dacă ar fi din aur sau din pietre scumpe."

Sfînta Cruce *a fost preînchipuită* în *Vechiul Testament.* Cum prin gustare din pomul oprit a venit moartea (Facere 3, 1—24), prin gustarea morții pe lemnul crucii trebuia să se dăruiască viața și învierea. *Iacob a închipuit crucea cînd i-a binecuvîntat pe fiii lui Iosif* cu mîinile încrucișate (Facere); *Moise a lovit cu toiagul închipuind semnul crucii* (Ieșire 14, 16—20). Și în alte locuri (Ieșire 17, 8—13; Ieșire 15, 25; Numeri 7, 2—8 etc.) este închipuit acest semn în care ne mîntuim.

Crucea este obiect sfînt și prăznuire duhovnicească.

Mai înainte crucea era nume de ocară, dar acum a ajuns un lucru de cinste. Mai înainte era simbolul osîndirii, iar acum, temeiul mîntuirii. Crucea ne-a ajuns pricină a voii de bunătăți, crucea ne-a eliberat de rătăcire, crucea a luminat pe cei de ședeau în întuneric, crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi care ne războim cu El, ne-a făcut ai Săi, pe noi care eram departe de El, ne-a făcut să fim aproape de El. Crucea a ajuns distrugerea dușmăniei, crucea a ajuns siguranța păcii, visteria miilor de bunuri dăruite nouă. Din pricina crucii nu ne mai temem de săgețile aprinse ale diavolului, căci am văzut izvorul. Din cauza crucii nu mai sîntem în văduvie, căci am primit mirele; nu ne mai temem de lup, căci avem păstorul cel bun (Ioan 10, 11).

În adevăr, pe cruce a fost jertfit Hristos. Acolo unde este jertfă, acolo este nimicirea păcatelor, acolo este împăcarea cu Stăpînul, acolo este sărbătoare și bucurie (Sfîntul Ioan Gură de Aur).

*

Sfînta Biserică ne învață *să cinstim și sfintele icoane,* așa cum limpede aflăm și din hotărîrea celui de-al VII-lea Sinod ecumenic, și anume: „Este permis și chiar bine-plăcut înaintea lui Dumnezeu a face icoane. *Acestor icoane sfinte însă nu li se dă adorarea (închinarea),* care se cuvine numai lui Dumnezeu, ci *venerarea* sau cinstirea care se aduce persoanei înfățișate pe icoană iar nu materiei icoanei sau chipului de pe ea."

Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut *L-a dat pentru mîntuirea noastră.* La plinirea vremii, cum ne învață Sfîntul Ioan Damaschinul, „El s-a făcut om în chip adevărat, a locuit pe pămînt, a petrecut cu oamenii, a făcut minuni, a suferit, a fost răstignit, a înviat, S-a înălțat și *toate acestea s-au întîmplat în chip real și a fost văzut de oameni;* deci cînd s-au făcut acestea, s-a înfățișat în icoană chipul Lui spre a ne aduce aminte de El și spre a căpăta învățătură, noi, care n-am fost de față atunci, pentru că fără să fi văzut, dar auzind și crezînd, să avem parte de fericirea Domnului." Același Sfînt Părinte mai arată că: „de multe ori, neavînd în minte patima Domnului, dar văzînd icoana răstignirii lui Hristos, ne aducem aminte de patima mîntuitoare, și căzînd în genunchi, ne închinăm". Firește, *nu ne închinăm materiei, ci celui ce este înfățișat în icoană,* după cum nu ne închinăm materiei din care este făcută Evanghelia — cartea — nici materiei crucii, *ci chipului crucii* . . . Cinstea dată ei se urcă spre Cel întrupat, spre Hristos Iisus. „Tot astfel și cu faptele sfinților bărbați, fapte care ne îndeamnă spre bărbăție, spre rîvnă, spre imitarea vieții lor și spre slava lui Dumnezeu." Sfintele icoane sînt și scriptura celor mai puțin iscusiți dintre credincioși.

Ținînd predaniile, *„Biserica Ortodoxă Română păstrează cu sfințenie icoanele* cinstite de întreaga Ortodoxie, *icoane care arată sfințenie, pietate, smerenie, cucernicie, fugă de păcat, arată sîrguința spre cele înalte.* Icoana ortodoxă nu îndepărtează pămîntescul în care trăim prin firea lucrurilor, dar caută să-l ridice, să-l facă din ce în ce mai bun. Sfinții zugrăviți în icoane nu sînt stăpîniți de cele materiale, de trai îmbelșugat, ci sînt chemați la împlinirea celor duhovnicești. Icoanele arată astfel că omenescul din sfinți este îndreptat spre dumnezeiesc.

Icoana ortodoxă românească nu are culori țipătoare, nici podoabe și înfloriturl de prisos; ea arată, dimpotrivă, modestie, simplitate, frumusețe adevărată, așa cum se vede mai ales în icoanele din mănăstiri, ca și în bisericile de mir. Uneori, icoanele sînt împodobite cu motive de artă populară românească, arătînd simțul pentru frumos al credincioșilor Bisericii noastre.

Numai icoanele de felul celor arătate aici, care sînt aprobate și de conducerea Sfintei noastre Biserici, trebuie păstrate și cinstite în biserici și în casele adevăraților credincioși.

Pr. prof. *D. Călugăr*

Nașterea Maicii Domnului

Este important să știm din ce neam se trăgea Maica Domnului; după tată, Ioachim, din neam împărătesc, din seminția lui David; după mamă, Ana, din neam preoțesc, din seminția lui Aaron. Deci pruncul ce urma să se nască dintr-însa era de neam împărătesc și preoțesc, El fiind ca o încununare a acestor două spițe de neam, după cum a afirmat văzînd înainte, proorocul Daniil cînd l-a numit pe Iisus Hristos, Mîntuitorul, „Domnul Domnilor", „Sfîntul Sfinților" „Unsul Unșilor". Aceste origini aveau să indice și să confirme și două din misiunile Mîntuitorului în lume, aceea de împărat și de preot.

Nașterea Maicii Domnului este cunoscută: Sfinții Ioachim și Ana, ajunși înaintați în vîrstă și neavînd copii, fapt ce era o rușine în societatea vremii aceleia, s-au rugat fierbinte lui Dumnezeu să le dăruiască un prunc, făgăduind că dacă îl vor avea, îl vor închina Domnului.

Rugăciunea lor a fost ascultată și după dorința lor și rînduiala și milostivirea lui Dumnezeu au avut un prunc, o fiică, pe care au numit-o Maria, și pe care, conform promisiunii făcute, au închinat-o Domnului.

Nașterea Sf. Fecioare Maria nu pare o întîmplare istorică extraordinară. Ba, dimpotrivă, destul de simplă: părinții ei s-au rugat pentru a o avea, au avut-o și au împlinit promisiunea făcută Domnului. Ceea ce este însă extraordinar în acest eveniment, este intervenția imediată și concretă a lui Dumnezeu în viața drepților Ioachim și Ana, fapt ce constituie una din semnificațiile profunde, spirituale, ale acestei sărbători.

1. Știm și vedem că Dumnezeu nu lasă lumea Sa în părăsire, ci este prezent, sensibil și ascultător la cererile ce se fac cu cuviință; iar cuviința constă în dreptate, bine știind că dreptatea este a da fiecăruia ceea ce i se cuvine. Deci Ioachim și Ana duceau o viață întru dreptate — de aceea Biserica noastră îi și numește drepți — adică trăiau întru cuviință, dînd fiecăruia ce i se cuvenea, în special lui Dumnezeu, cinste și slavă, în toate zilele vieții lor.

Cinstindu-L pe Dumnezeu și slăvindu-L ca pe Făcătorul și Purtătorul de grijă a toate, ei se rugau neîncetat, perseverent, din toată inima, și rugăciunea lor fiind întemeiată pe o viață dusă întru dreptate, a fost ascultată.

2. O altă semnificație a acestei sărbători este pornită din promisiunea făcută de acești drepți în fața lui Dumnezeu, și anume că dacă vor avea un prunc I-l vor închina, ceea ce au și făcut atunci cînd rugăciunea lor s-a împlinit.

Mesajul acestui act constă în aceea că Dumnezeu contează pe promisiunea ce I se face; El consideră votul sau făgăduința ca pe o expresie, cea mai înaltă, a nevoii în care se află omul și ca un temei al acesteia și deci, împlinirea rugăciunii de către Dumnezeu, îl obligă implicit pe om la împlinirea făgăduinței făcute.

Făgăduința nu trebuie înțeleasă ca o condiționare pe care omul o face lui Dumnezeu și de care Dumnezeu ar fi dependent, ci ca pe un act de supremă smerenie a omului, smerenie care sinceră fiind, este luată în considerație de către Dumnezeu și prin care omul promite să dăruiască lui Dumnezeu ceea ce primește prin rugăciune și credință, să se lipsească de ceea ce dorește atît de mult, pentru ca și prin aceasta să se vadă că Dumnezeu există, lucrează și iubește și să I se aducă cu și mai mult temei slava și cinstea cuvenite.

3. În sfîrșit, o altă semnificație a acestei sărbători este legată de destinul Sf. Fecioare Maria cea care urma să aducă în lume prin harul lui Dumnezeu, pe Iisus Hristos, Mîntuitorul.

Prin curăția vieții ei dedicate în întregime lui Dumnezeu, Sf. Fecioară s-a făcut vrednică de a fi vas ales din care să se nască Fiul lui Dumnezeu — Fiul Omului. Iată un exemplu viu din care înțelegem că și noi putem face ca Iisus Hristos să se nască spiritual în inimile noastre, că putem deveni și noi vase alese dacă viața noastră va fi dusă întru curăție și dreptate, dacă va fi dedicată lui Dumnezeu. Dar pentru a ne putea învrednici de acest mare har, este necesar să ne naștem, să devenim noi înșine făptură nouă, să ne înnoim duhovnicește, să ne curățim simțirile și pornirile, să zămislim fiecare din noi, în noi înșine pe omul cel nou care să fie o prelungire înnoită a propriei noastre ființe într-o nouă existență, cu un nou mod de viață apt pentru o astfel de găzduire, ca aceea a Fiului lui Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu să-și facă sălaș în fiul omului, adică în omul cel nou din noi, creația noastră și a harului lui Dumnezeu, noi înșine creindu-ne ca pe proprii noștri fii, omul cel nou născîndu-se ca un fiu din omul cel vechi, cel curat din cel păcătos, ce lucru minunat!

Într-un astfel de om înnoit, Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, poate și vrea să-și găsească sălaș și va veni și va rămîne și va cina „El cu noi și noi cu El" (Apoc. 3, 20).

Pr. *Teodor Damian*

Schitul românesc Podromul din Muntele Athos

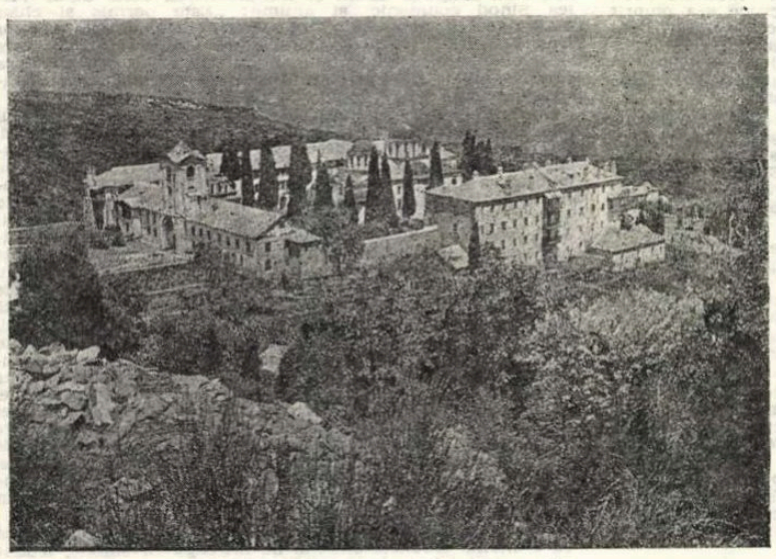

Prezenţa călugărilor români în mănăstirile din sfîntul Munte Athos (Grecia) este menţionată încă din secolul al XII-lea.

Odată însă cu organizarea Bisericii Ortodoxe Române şi a mănăstirilor româneşti, în secolul al XIV-lea, numărul lor a sporit considerabil. Unii s-au stabilit în aşezămintele greceşti, cum a fost de pildă Mănăstirea Cutlumuş de lîngă Careia, cunoscută şi sub denumirea de „Lavra românilor" sau „Lavra Ţării Româneşti". Mulţi dintre ei au preferat însă locurile mai retrase, chiliile şi peşterile, unde duceau viaţă idioritmică, preferată celei chinoviale sau de obşte practicată de monahii athoniţi.

Cu trecerea anilor, călugării români s-au străduit să înfiinţeze vetre monahale româneşti durabile, unde cultul divin să fie săvîrşit în limba natală, iar cultura şi spiritualitatea ortodoxă specifică structurii lor sufleteşti să posede condiţiile necesare pentru dezvoltarea şi promovarea corespunzătoare.

Momentul potrivit a apărut în atmosfera favorabilă creată în jurul anilor 1821, cînd întreaga suflare românească era cuprinsă de sentimentele profunde ale afirmării naţionale pe toate planurile. În aceste împrejurări, mitropolitul Veniamin Costachi al Moldovei intervine pe lîngă Mănăstirea Marea Lavră din Muntele Athos pentru a accepta să se înfiinţeze, pe teritoriul ei, un schit destinat călugărilor români athoniţi. Locul ales a fost Chilia Sfîntul Ioan Botezătorul (Prodromul), întrucît aici vieţuise din vechime o serie de călugări români. Dintre ei, este cunoscut monahul Macarie care a zidit, din propria sa agoniseală, în anul 1750, o casă cu mai multe încăperi. Iar în anul 1810, se nevoiau aici alţi trei călugări români: Iosif, Patapie şi Grigorie, ucenici ai duhovnicului Iustin, prin grija căruia, acest aşezămînt dobîndise dreptul juridic de chilie.

Astfel, în luna iunie a anului 1820, conducerea Mănăstirii Marea Lavră emite o „Carte de întărire", prin care recunoaşte transformarea chiliei respective în schit. Cartea a fost înmînată monahilor Patapie şi Grigorie care, venind în ţară să obţină ajutoare, nu s-au mai reîntors în Sfîntul Munte. Ulterior, această carte a fost descoperită în Mănăstirea Neamţ de către călugării români athoniţi Nifon şi Nectarie, veniţi în ţară tot cu scopul înfiinţării unui schit românesc în Muntele Athos.

Luînd cunoştinţă de acest act, domnitorul Moldovei Grigorie Alexandru Ghica (1849—1856) intervine, în anul 1852, pe lîngă Marea Lavră care a recunoscut valabilitatea documentului emis în 1820. Iar domnitorul, printr-un hrisov din 7 iulie 1853 întăreşte fondarea Schitului românesc Prodromul şi dispune un fond de 3000 galbeni pentru zidirea şi întreţinerea aşezămîntului. De asemenea, au contribuit cu ajutoare preţioase diferite personalităţi ale timpului, ca mitropolitul Sofronie Miclescu (500 galbeni), caimacanul Alexandru Ghica al Ţării Româneşti (15000 lei), mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei, precum şi o mulţime de credincioşi din toate provinciile româneşti.

În anul 1856, domnitorul Moldovei emite alt hrisov, prin care acordă aşezămîntului Prodromul o subvenţie anuală de 200 galbeni „spre ajutor întru ţinerea pomenitului schit şi a unei şcoli româneşti, ce este a se înfiinţa după măsurile luate, pentru românii din Sfîntul Munte şi a cei din locurile învecinate". Această donaţie „insuflată de evlavie şi de simţ naţional" trebuia să fie ridicată în fiecare an de reprezentanţii delegaţi de conducerea Schitului.

Piatra fundamentală a Schitului Prodromul s-a aşezat în luna martie 1857, într-unul din cele mai pitoreşti locuri athonite. Ctitorit la o altitudine de 290 m, în apropierea mării, se bucură de cea mai blîndă climă, atît vara cît şi iarna. În zilele senine, poate fi observat de pe vapor chiar de la intrarea strîmtorii Dardanelelor în marea Egee.

Biserica impresionează prin monumentalitatea ei, zidită în stil bizantin. Are trei turle deasupra naosului şi pronaosului, acoperite cu plumb, deasupra se înalţă crucile executate în fier cu bordurile aurite. În faţă, la intrare, un elegant pridvor, lucrat în geamlîc şi aşezat pe 10 stîlpi de marmură. Clopotniţa, înaltă de 23 m adăposteşte 8 clopote. Sub ea, poarta de fier, în două canaturi, se deschide asupra unui covor lucrat din pietricele de marmură, albe şi albastre, avînd la mijloc stema ţării şi anul 1863, care se desfăşoară pînă la treptele bisericii. Întreaga curte este acoperită cu plăci mari de marmură.

Pictura bisericii a fost executată de pictorul Dimitrie Teodorescu din Buzău, în anii 1864—1866. Urmînd rînduiala stabilită de erminia ortodoxă, pictorul a realizat o mare lucrare de artă. În sfîntul altar redă Sfînta Treime, împărtăşirea Apostolilor, spălarea picioarelor, marii ierarhi ai Ortodoxiei; în naos, scene din viaţa Mîntuitorului, sfinţi militari şi cuvioşi; în pronaos, scene din vieţile sfinţilor; iar în pridvor, cele mai variate scene reprezentînd chinurile suferite de mucenici.

Schitul românesc Prodromul a cunoscut o mare înflorire şi dezvoltare continuă pînă la timpul primului război mondial. Condus şi administrat de stareţi vrednici, avînd pînă la 150 de monahi, a fost ridicat pe cele mai înalte trepte de trăire duhovnicească, spirituală şi culturală.

Primul stareţ, ieroschimonahul Nifon (1825—1899), era originar din Bîrlad. Se călugărise la Mănăstirea Horaiţa, apoi s-a retras la sfîntul Munte. El a pus bazele acestei ctitorii monahale româneşti. În primul rînd, a pregătit terenul, curăţindu-l de piatră şi mărăcini (1852), apoi a construit drumul de la mare, pe sub poalele muntelui, pentru transportarea materialelor (1854) şi a împrejmuit terenul cu ziduri înalte de apărare (1855). În 1857, a organizat un nou port şi a aşezat piatra fundamentală a bisericii care s-a terminat în 1866. Concomitent a înălţat şi casele cu etaj din latura nordică a incintei, care adăposteau paraclisul Bunavestire, stăreţia, chilii, arhondaricul, bucătăria, trapeza, magaziile, depozitele, beciurile, cisterna de apă, veşmîntăria şi ceasornicăria (1857—1864). De asemenea, înaltă clopotniţa, paraclisul Sfinţii Voievozi, atelierul de pictură (1861), moara, cisterna externă, spălătoria, tîmplăria, dogăria, grajdurile (1862—1863) şi noul drum pietruit, pînă la mare (1864).

Dotat cu cele menţionate, Schitul Prodromul era pregătit pentru primirea dumnezeieştii sfinţiri. Ea a avut loc la 21 mai 1866, potrivit procesului verbal întocmit şi păstrat în arhivă. Din partea guvernului român, au fost delegaţi arhiereul Isaia Vicol, egumenul Mănăstirii Galata, şi Protos. Sofronie Varnav. Era da faţă „un foarte numeros popor de creştini veniţi din toată România, din toate părţile române, din tot sfîntul Munte, precum şi din toate părţile pămîntului ortodox".

Ieroschimonahul Nifon a fost urmat în stăreţie de Ierom. Damian Procopiu (1832—1917), care a condus Schitul între anii 1870—1890. Născut la Bucureşti, s-a retras de timpuriu în Muntele Athos, primind voturile monahale în Schitul Prodromul (1864). Remarcîndu-se ca bun gospodar, a continuat opera înaintaşului său. Mai întîi, achită suma de 10.400 lei din vechea datorie (1870), şi reuşeşte ca, la 19 iunie 1871, Schitul să fie declarat, prin decret domnesc, drept „comunitatea românească", iar sigiliul să poarte inscripţia: „Sigiliul Chinovèiului Român", fapt recunoscut şi de patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea, în 1876. Cea mai remarcabilă realizare este zidirea clădirii din latura sudică, cu trei etaje (1882—1890), care adăposteşte spitalul, organizat în trei secţii, avînd un număr total de 18 paturi, farmacia, bucătăria spitalului, baia de apă şi aburi etc. De asemenea, construieşte muzeul, biblioteca şi numeroase dependinţe la metocul din insula Tasso (1888—1890).

Între anii 1890—1900, conduce Schitul Ierom. Ghedeon Gheorghescu (1848—1909), originar din Dîrvari-Prahova, şi călugărit la Prodromul în anul 1872. Ca stareţ, se impune printr-o serie de construcţii la metocul din Tasso, sistematizarea morii, mărirea cisternei externe, zidirea cisternei mari din curte (1891), şi mai ales construirea apeductului lucrat în piatră, ciment şi var, cu scocul de marmură, pentru alimentarea Schitului cu apă potabilă de izvor (1894—1896).

Din anul 1900 pînă în timpul primului război mondial, în fruntea Schitului a fost Arhim. Antipa Dinescu. Născut la anul 1858, în comuna Slănic-Prahova, se retrage la Sfîntul Munte (1880), unde a fost tuns în monahism (1886). Perioada în care a condus obştea prodromită, se caracterizează printr-o bogată activitate culturală, artistică şi medicală. Pentru valorificarea ei, înfiinţează prăvălia, unde se vindeau obiecte sculptate în lemn, icoane pictate, medicamente preparate din plante etc. Astfel, Schitul s-a impus în Sfîntul Munte cu cel mai apreciat spital, dotat cu o farmacie bine organizată, prevăzută cu tot felul de remedii.

Mulţi călugări români şi-au însuşit la perfecţie limba greacă, ocupîndu-se apoi cu traduceri din scrierile patristice şi de spiritualitate ortodoxă, pentru înduhovnicirea obştii monahale. Alţii s-au consacrat caligrafierii şi împodobirii manuscriselor cu miniaturi, chenare, frontispicii şi iniţiale executate artistic. Această nobilă muncă se păstrează în fondul de manuscrise din biblioteca Schitului, alături de o bogată colecţie de carte veche românească.

În prezent, prin purtarea de grijă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Schitul românesc Prodromul cunoaşte o nouă epocă de prosperitate. Obştea, formată din călugări tineri, harnici şi devotaţi misiunii lor, a reuşit să schimbe înfăţişarea vechilor clădiri, şi să imprime o notă de spiritualitate românească, admirată şi apreciată, atît de monahii athoniţi cît şi de cei care vizitează Sfîntul Munte.

Arhim. *Veniamin Micle*

Grija faţă de cimitir

„...pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce..."

(Facere III, 19)

Biserica întemeiată de Mîntuitorul Iisus Hristos, ca aşezămînt sfînt, îi uneşte pe toţi cei botezaţi într-un singur corp nevăzut al Domnului nostru Iisus Hristos care, deopotrivă „stăpîneşte peste cei vii şi peste cei morţi..." (Rom. XIV, 9). De aceea creştinii sînt datori să păstreze unitatea şi să ţină legătura cu cei trecuţi în veşnicie. În acest scop Biserica a rînduit slujbe şi rugăciuni speciale pentru sufletul celor decedaţi şi locuri speciale pentru trupul neînsufleţit al acestora.

În decursul istoriei sale omenirea a avut diferite concepţii despre viaţă şi moarte, despre suflet şi trup. Ele au generat diferite obiceiuri şi rînduieli legate de moartea şi înmormîntarea omului ce se cuvine să fie îngropat în locuri speciale şi nu oriunde. Sfînta Scriptură ne istoriseşte că patriarhul Avraam a cerut de la fii lui Het loc special pentru îngroparea soţiei sale, Saara: „Eu sînt între voi străin şi pribeag, daţi-mi dar în stăpînire un loc de mormînt la voi, ca să îngrop pe moarta mea..." (Facere, XXIII, 4). Iacov, nepotul lui Avraam şi „părintele poporului Israel..." (Mt. I, 2), înainte de moartea sa, a spus fiilor săi: „...să mă îngropaţi lîngă părinţii mei, în peştera din ţarina lui Efron Heteul..." (Facere, 49, 29), deci loc special unde dorea să fie înmormîntat.

Din cele citate rezultă că încă din cele mai vechi timpuri exista obiceiul ca cei morţi să aibă un loc special: „Cel mai bun loc de îngropare..." (Facere, 23, 6). La cei vechi, ca şi la cei din timpurile următoare, cel răposat nu putea fi înmormîntat oriunde, ci în locuri special destinate ce erau păstrate cu grijă, cinstite ca nişte adevărate „porţi ale cerului..." (Fac. 28, 17) prin care sufletul, eliberat de trup, putea să ajungă la Dumnezeu. Aceste locuri se numesc cimitire de la cuvîntul grecesc Kimitirion, care se traduce cu dormitor sau loc de odihnă.

Cimitirele ne amintesc de scurtimea vieţii noastre pămînteşti, de datoria noastră cu privire la pregătirea pentru veşnicie şi obligaţia de-a cinsti şi îngriji locul de odihnă, „dormitorul" înaintaşilor noştri. A rupe legătura cu cei morţi, a trata cu indiferenţă obligaţiile faţă de cei răposaţi şi cimitirul lor, a-l necinsti prin purtări necuviincioase, atunci cînd sîntem în incinta lui, înseamnă lipsă de bună-cuviinţă şi de respect nu numai faţă de Biserică, cimitirul fiind şi el o biserică descoperită, ci chiar de întreaga societate din care facem parte şi de Legile acesteia.

În creştinism, concepţia despre om şi despre cele ce urmează după moartea lui îl obligă pe credincios să se roage pentru sufletul celui adormit, dar să şi poarte grijă de locul unde acesta îşi doarme somnul de veci cu trupul. Bunul creştin şi omul de omenie acordă o atenţie deosebită cimitirului deoarece el este un loc sfinţit, o biserică fără acoperiş, udată cu lacrimile aţîtor despărţiri, închinată şi ea lui Dumnezeu. Această „Poartă a Cerului" trebuie cinstită de toţi, iar cel botezat nu se cuvine să fie înmormîntat în alt loc şi nici incinerat; Sf. Ciprian considera un mare păcat atunci cînd cineva îndrăznea să înmormînteze pe un creştin în alte locuri decît în cimitire sfinţite care, de obicei, erau situate în preajma celor martirizaţi pentru credinţă.

Deşi nu se cunosc prea multe lucruri despre felul cum se făceau înmormîntările în primele zile ale creştinismului, se cunosc totuşi unele practici din timpul crudelor persecuţii. Se ştie că în imperiul roman existau legi ce interziceau profanarea mormintelor sau cimitirelor. Sub scutul acestor legi, locul sau mormîntul răposatului era folosit şi ca loc de întîlnire şi rugăciune pentru creştini. În galerii subterane, în acele catacombe unde obişnuiau creştinii să-şi îngroape pe cei morţi, au reuşit, datorită legilor ce interziceau profanarea de morminte, să construiască şi creştinii primele altare şi lăcaşuri de închinare, scutiţi fiind acolo de asprimea persecuţiilor.

Dealtfel, încă de la început Biserica creştină, prin canoanele şi legiuirile ei, a rînduit pedepse şi oprelişti pentru cei ce necinsteau sau profanau mormintele, pentru cei ce dovedeau lipsă de bun simţ şi de omenie, atunci cînd se aflau în cimitir. În timpurile noastre, Biserica şi Statul prevăd pedepse pentru cei ce profanează sau îşi bat joc de mormîntul sau monumentul funerar al cuiva. Iată, de exemplu, ce prevede Codul Penal al R. S. România cu privire la cele menţionate: „Acela care prin orice mijloace profanează un mormînt sau un monument funerar, comite delictul de profanare de mormînt sau de monument funerar şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 3 luni la un an". (Cod Penal art. 313).

În acelaşi sens, Sfîntul Sinod al B. O. R. a emis de curînd un Regulament prin care cimitirele parohiale şi cele mănăstireşti sînt considerate „Bunuri sacre" (art. 1) ce presupun o comportare deosebită din partea celor ce le vizitează: „Persoanele care vizitează cimitirele sînt obligate să păstreze liniştea, ordinea şi curăţenia. Profanarea de morminte, distrugerea, însuşirea şi înstrăinarea oricăror obiecte sau materiale (flori, vase, cruci etc.) se pedepsesc conform dispoziţiilor în vigoare". (art. 21).

Am ţinut să amintesc toate acestea pentru a nu cădea în greşeală sau în rătăcirea celor ce răstălmăcesc Scripturile spunînd cu uşurinţă: „viii cu viii şi morţii cu morţii", pentru a-şi motiva neomenia şi totala lor nepăsare faţă de obligaţiile ce trebuie să le respectăm cînd este vorba de cei morţi. După cum vedeţi, nici Biserica şi nici Statul nostru nu-i uită pe cei plecaţi în veşnicie, deoarece ei sînt mărturii ale trecutului nostru istoric şi religios. Cine nesocoteşte aceste rînduieli se rupe nu numai de Biserica strămună, ci şi de Neamul nostru românesc. A dispreţui sau neglija mormintele martirilor noştri, ale eroilor noştri şi ale înaintaşilor ce ne-au predat, spre păstrare, Biserica şi Patria, presupune cu adevărat lipsă de respect faţă de înaintaşi, lipsă de omenie ce nu-l poate cinsti pe un credincios.

Biserica păstrează o legătură tainică cu cei răposaţi prin slujbele şi rînduielile stabilite şi exemplul ei trebuie să-l urmeze toţi credincioşii şi toţi oamenii, în general. Este bine să ne amintim mereu că la mormînt se sfîrşesc cele trecătoare „fala, ura, lăcomia şi că acolo putrezeşte îmbuibarea şi avuţia", că acolo, în mormînt, doarme cel ce a fost, ca şi noi, cîndva, un trecător, uneori atît de grăbit. Să luăm aminte şi să nu ocolim mormîntul înaintaşilor noştri dragi.

Pr. *Gheorghe Solcan*

O familie de cărturari şi patrioţi ardeleni — Preot DUMITRU GOIA şi IOAN GOIA

(Continuare din pag. a 2-a)

astm bronşic, care, agravîndu-se, i-a cauzat moartea, în mai 1933. A fost înmormîntat în cimitirul bisericii în care a slujit cu atîta devotament.

Cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, din căsătoria sa cu soţia Elena au rezultat opt copii. Şi-a dat sufletul în mîinile Părintelui ceresc cu conştiinţa deplin împăcată că a lăsat în urmă copii buni, educaţi creştineşte şi promovaţi în şcoli superioare, angajaţi, la rîndul lor, în activităţi folositoare neamului.

Dr. Ioan Goia, medic (1892—1982).

Ioan, cel mai mare din cei opt copii ai preotului Dumitru Goia, şi-a ales nobila misiune de medic, dorind să se dedice în întregime omului, alinării suferinţelor sale.

Dr. Ioan Goia s-a născut în 1892, în Sohodol. A urmat şcoala primară la Sohodol, apoi la Abrud. A urmat apoi liceul, trei clase la Sibiu, iar restul la Braşov — la acelaşi liceu „Andrei Şaguna", unde fusese şi tatăl său — unde şi-a luat şi bacalaureatul cu calificativul „eximo-modo". În 1911 s-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj, obţinînd diploma de medic în 1918.

Fiind înzestrat cu o inteligenţă deosebită şi deprins din casa părintească cu cultul muncii neprecupeţite, cu seriozitatea, disciplina şi simţul datoriei, cu dragostea de oameni şi de pămîntul scump al patriei, reuşeşte să devină o personalitate de frunte a ştiinţei medicale româneşti, un mare dascăl şi cetăţean, un savant de renume mondial, care a contribuit prin opera sa la o mai bună cunoaştere a tainelor vieţii.

Cu emoţie încercăm a întocmi un portret spiritual al acestui mare fiu al Ţării Moţilor, care a făcut atîta cinste neamului său.

După terminarea facultăţii, a fost solicitat de marele medic Iuliu Haţieganu, cel care a pus bazele a ceea ce numim astăzi „Şcoala medicală clujeană", să-i devină apropiat colaborator. De fapt, această colaborare exista încă din timpul studenţiei, cînd tînărul Ioan Goia a fost numit medic secundar la un spital de campanie condus de Dr. Iuliu Haţieganu. În 1919, împreună cu Dr. Iuliu Haţieganu, a făcut cunoştinţă, la Bucureşti, cu medicina românească, specializîndu-se în radiologie.

Colaborarea dintre cei doi mari medici s-a dovedit rodnică atît pe tărîm ştiinţific, teoretic, cît şi în cadrul activităţii social-obşteşti. Ei rămîn în istoria medicinei româneşti ca mari creatori de cadre şi promotori ai ştiinţei medicale. Amîndoi au avut un rol covîrşitor la ridicarea prestigiului şcolii medicale clujene şi româneşti. Dr. Ioan Goia l-a considerat pe profesorul Dr. Iuliu Haţieganu maestrul său, deşi vîrsta le era apropiată. Nimeni altul nu i-a închinat cuvinte mai vibrante şi mai pline de colegial şi amical respect. Din această sinceră colaborare, generaţii de medici au învăţat modestia şi dragostea faţă de omul în suferinţă.

După ce a trecut prin toate treptele universitare — asistent, conferenţiar, doctor docent, profesor — i s-au acordat şi înaltele titluri de membru al Academiei de Ştiinţe Medicale, medic emerit, om de ştiinţă emerit, profesor emerit, statul nostru cinstindu-l cu „Ordinul Muncii" clasa a III-a. În străinătate, a fost ales membru al Societăţii internaţionale de gastro-enterologie din Bruxelles.

A elaborat, singur sau în colaborare cu profesorul Dr. Iuliu Haţieganu, primele manuale de medicină, la Cluj. Amintim aici „Propedeutica şi clinica medicală — Tratat elementar de semiologie şi patologie medicală", pentru care Academia Română i-a acordat premiul „Oroveanu". Această lucrare de valoare a pus o piatră de temelie şcolii medicale clujene, devenind manual de bază pentru toate Facultăţile de medicină din ţară şi chiar de peste hotare. Era un triumf al ştiinţei româneşti din primii ani de după Marea Unire. O altă valoroasă lucrare a fost „Infecţia de focar", tradusă şi în limba franceză. În total a elaborat vreo 150 de lucrări ştiinţifice medicale.

În calitate de profesor la catedra de „Propedeutică medicală", din anul 1930, a fost, împreună cu marele profesor Dr. Iuliu Haţieganu, creator de şcoală medicală la Cluj.

Conştiinciozitatea, ţinuta academică, erudiţia cursurilor sale — continuate la patul bolnavului — îl calificau în faţa studenţilor ca o mare personalitate. Ca dascăl, era sever, dar drept şi imparţial. Din prelegerile sale de înaltă responsabilitate civică, desprindem următoarele îndemnuri, din care el însuşi şi-a făcut un crez de viaţă: Jurămîntul hipocratic este obligatoriu a fi respectat la fel ca şi cel militar, de către „armata" corpului medico-sanitar a lumii, care este creată ca să apere şi să salveze vieţile oamenilor. Medicul trebuie să se afle permanent în prima linie a unui front de luptă, într-un război necruţător împotriva morbidităţii. Recuperarea bolnavilor este o cerinţă de onoare cetăţenească. Durerea psihică este strîns legată şi determinată de suferinţa fizică, ele se condiţionează una pe alta. Medicul este mai întîi un medic al sufletului şi apoi al trupului bolnavului.

Dr. Ioan Goia era preocupat de promovarea cu precădere a medicinei profilactice, desfăşurînd în acest sens o intensă activitate.

Paralel cu bogata sa activitate medicală, s-a afirmat şi pe planul vieţii cetăţeneşti. Dr. Ioan Goia a fost un mare patriot, un adevărat român, demn de trecutul strămoşilor săi moţi.

Desprindem cu admiraţie numai cîteva crîmpeie din viaţa cetăţenească a acestui eminent bărbat:

Încă din timpul studenţiei, asemenea tatălui său, a activat în cadrul „Astrei". A ţinut conferinţe în comuna natală şi în multe alte localităţi, unde îi erau ascultate cu admiraţie sfaturile medicale în domeniul higienico-sanitar şi de profilaxie medicală şi cele privind ocrotirea sănătăţii publice.

După evenimentul crucial de la 23 August 1944, profesorul Dr. Ioan Goia şi-a făcut cunoscută public marea bucurie şi mîndrie patriotică. Îl găsim în primele rînduri ale celor care refăceau, cu eforturi supraomeneşti, atmosfera de lucru la Universitatea din Cluj, devastată prin actele de vandalism ale horthyştilor.

Cu modestia care l-a caracterizat, Dr. Ioan Goia era sufletul întregii activităţi de instaurare a unui spirit constructiv, patriotic, care să păstreze înalta demnitate a umanismului strămoşesc, în limitele bunei cuviinţe şi respectului faţă de oamenii muncii, indiferent de naţionalitate. Era dovada cea mai puternică a unei responsabilităţi cetăţeneşti, de la care nu s-a abătut niciodată. Era un devotat fiu al Bisericii, prieten şi medic curant al mitropolitului Nicolae Colan.

Legat fiind de satul natal, cu cîteva luni înainte de a trece la cele veşnice a făcut un ultim drum în Ţara Moţilor, urcînd dealul spre cimitirul în care îşi dorm somnul de veci părinţii săi.

Ostenitor neobosit pentru sănătatea poporului din mijlocul căruia s-a ridicat, Dr. Ioan Goia rămîne totdeauna o pildă vie de dăruire în slujba binelui obştesc.

Ierom. IOANICHIE BĂLAN, Mărturii românești la Locurile sfinte, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1986, 576 p.

O nouă carte, frumoasă și foarte ziditoare de suflet, ca și celelalte care au ieșit de sub pana experimentală a părintelui Ioanichie Bălan *(Vetre de sihăstrie românească, Patericul românesc și Convorbiri duhovnicești)*, a fost pusă de curînd la îndemîna preoților și credincioșilor Bisericii noastre strămoșești.

Prin această temeinică scriere, bibliografia românească privitoare la locurile de spiritualitate creștină, răsăriteană a devenit într-adevăr substanțială.

Ca niciodată în trecut, pelerinajul românesc la locurile sfinte a cunoscut în vremea noastră o amploare deosebită. Mulți călugări, preoți și simpli credincioși și-au putut împlini o dorință a sufletului călătorind în Țara sfîntă.

În mare măsură, cartea pe care o recenzăm este rodul unor astfel de călătorii la locurile sfinte pe care autorul ei le-a întreprins personal. Așa se face că lectura cărții este nu numai instructivă ci și deosebit de atractivă, cititorul putînd gusta impresiile duhovnicești pe care autorul însuși le-a simțit în chip direct.

Lucrarea *Mărturii românești la locurile sfinte* este deopotrivă o carte de istorie și de spiritualitate ortodoxă.

O putem socoti însă și un prețios ghid la locurile sfinte, a cărui lipsă a fost real resimțită.

Nu în ultimul rînd, cartea constituie și o nouă și valoroasă trecere în revistă a nenumăratelor danii și ajutoare românești la locurile sfinte.

La alcătuirea cărții sale, părintele Ioanichie Bălan nu s-a mulțumit cu simpla redactare a însemnărilor de călătorie ci s-a folosit și de izvoare. A pornit întîi, cum era și firesc, de la Sfînta Scriptură, culegînd de aici datele esențiale despre locurile sfinte și faptele care le-au consacrat. A cercetat apoi literatura românească de specialitate, ca și unele izvoare în limbi străine.

Asemănarea de titlu cu alte două cărți publicate numai cu cîțiva ani în urmă de profesorul Virgil Cândea și Constantin Simionescu („Prezențe românești la Muntele Athos", București, 1979 și „Prezențe culturale românești la Istambul, Ierusalim, Paros, Patmos, Sinai și Alep", București, 1982) nu scade cu nimic valoarea cărții părintelui Ioanichie Bălan, aceasta avînd o cu totul altă structură.

Prima parte a lucrării este dedicată Țării Sfinte, respectiv descrierii principalelor locuri, așezări, monumente, biserici și mănăstiri din pămîntul biblic.

Nu este vorba de o prezentare seacă, descriptivă a cadrului geografic și istoric în care s-au derulat faptele mîntuirii oamenilor, ci de o transpunere a acestui cadru în planul trăirilor profunde.

Cititorul este purtat pas cu pas pe urmele marilor personalități ale Bibliei și mai ales pe urmele Mîntuitorului, Sfintei Fecioare Maria și Sfinților Apostoli. Este făcut apoi părtaș la copleșitoarele evenimente care s-au derulat cu milenii în urmă și al căror ecou nu s-a stins pînă azi și nici nu este posibil să se stingă vreodată. Cel ce citește devine astfel pelerin închinător copleșit de emoție ca și autorul care a scris cartea și care uneori lasă sufletul său să se reverse în rugăciune și cîntare duhovnicească. Sînt prezente peste tot în carte astfel de rugăciuni alcătuite adhoc sub impresia profundă pe care o produce locul vizitat și amintirea evenimentului petrecut acolo.

În finalul primei părți avem redată o situație a prezenței Bisericilor creștine (ortodoxă, romano-catolică, luterană și anglicană) la locurile sfinte, în trecut și azi, apoi o descriere a pelerinajelor creștine în aceste locuri, a procesiunilor ortodoxe care se organizează aici la marile sărbători și o prezentare a monahismului ortodox în trecut și azi. Un spațiu aparte este rezervat prezentării ajutoarelor românești la sfintele locuri.

Partea a doua este dedicată Muntelui Sinai, cu descrierea pe larg a Mănăstirii Sf. Ecaterina, unul dintre cele mai vechi așezăminte monastice, centru de spiritualitate creștină ortodoxă în care se păstrează o vestită bibliotecă cu manuscrise biblice de o excepțională valoare.

Drept mărturii românești la mănăstirea Sf. Ecaterina din Sinai, autorul citează prezența cîtorva obiecte de cult precum: o Evanghelie împodobită cu frumoase miniaturi, donată de voievodul Alexandru al II-lea Mircea, domnul Țării Românești (1566—1577), o altă Evanghelie donată de voievodul moldovean Ieremia Movilă, sfeșnic de argint, candele, cărți de cult românești, tipărite în vechile noastre tiparnițe, documente voievodale de danie emise de către Grigorie Ghica, Nicolae Mavrocordat, Vasile Lupu, Alexandru Ipsilanti etc., acte de arhivă și condici, mai multe manuscrise românești, portretul lui Constantin Brîncoveanu, pictură în ulei pe pînză, care se păstrează în „Sinodicon-ul" mănăstirii, paraclisul „Sfîntul Ioan Botezătorul" (Prodromul) zidit din piatră, în curtea mănăstirii, alături de biserica lui Iustinian; Paraclisul este ctitoria voievodului Țării Românești Alexandru al II-lea Mircea de la 1576 și servește pentru slujbele din timpul iernii.

Autorul se ocupă și de descrierea altor așezări monahale din Sinai (Paraclisul „Sf. Treime", Paraclisul „Sf. Ecaterina", mănăstirea Sfinții Patruzeci de Mucenici, mănăstirea Sfinții Cozma și Damian, mănăstirea Panaghia, mănăstirea Sfinții Apostoli, mănăstirea El-Faran, mănăstirea Rait) și redă în final o convorbire cu părintele Iuvenalie Românul — călugăr, compatriot de al nostru, în prezent egumen al mănăstirii Rait.

Un larg spațiu din carte este dedicat Muntelui Athos (168 pagini), cu descrierea unui scurt popas în Bulgaria și la Salonic.

După ce prezintă în ansamblu, Muntele Athos, autorul trece la descrierea fiecărei mănăstiri atonite în parte, iar în final tratează despre Muntele Athos ca grădină a Maicii Domnului, Muntele Athos ca centru al Ortodoxiei; Muntele Athos — un mic Bizanț, Muntele Athos în cultura teologică mondială, Muntele Athos și nevoile spirituale ale lumii contemporane, Muntele Athos și turismul, Muntele Athos în perspectivă, înnoirea duhovnicească în Athos etc.

Partea a IV-a și ultima a lucrării este dedicată altor locuri sfinte din lume, precum bisericile și mănăstirile din Tesalonic, din muntele Meteora (Grecia), alte mănăstiri și biserici din Grecia, catacombele din Roma, bisericile din Veneția etc.

Ca anexă, avem: tabelul mănăstirilor, schiturilor și sihăstriilor din Muntele Athos în anul 1986; lista așezămintelor monahale românești din Muntele Athos — în prezent — tabelul sfinților și cuvioșilor părinți atoniți în secolele X—XX; tabelul cuvioșilor monahi români ce s-au nevoit în Muntele Athos în secolele XIX—XX; tabelul monahilor români nevoitori în Muntele Athos în anul 1986; tabelul nominal cu obștea schitului românesc Prodromul din Muntele Athos la 20 august 1916; tabelul monahilor români nevoitori în Schitul Lacu (Athos) în anul 1916; lista celor mai importante chilii românești din Muntele Athos în anul 1916.

Prin succinta prezentare a cărții părintelui Ioanichie Bălan am urmărit să punem în evidență, pe cît ne-a fost desigur posibil, marea ei valoare și meritul deosebit al autorului de a fi hărăzit cititorilor o lectură deosebit de folositoare pentru îmbogățirea minții, sporirea evlaviei și mîntuirea sufletului.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Simion Florea Marian,

140 ani de la naștere — 80 ani de la moarte

Bucovina și Nordul Moldovei au dat țării oameni aleși, e adevărat în direcții diferite de activitate. În Nordul Moldovei s-au născut cei trei luceferi ai culturii noastre naționale: M. Eminescu, G. Enescu și N. Iorga. Tot de pe aceste meleaguri au răsărit figuri ilustre de clerici, care au slujit cu pilduitoare abnegație propășirea noastră culturală, îndeosebi au dezgropat și strîns producțiile folclorice de pe toate plaiurile țării. Între aceste personalități culturale, la loc de frunte se situează *preotul Simion Florea Marian*, folclorist și etnograf în accepția desăvîrșită a cuvîntului, de la a cărui naștere se împlinesc, în vremea noastră, 140 ani, și 80 de ani de la trecerea lui în eternitate.

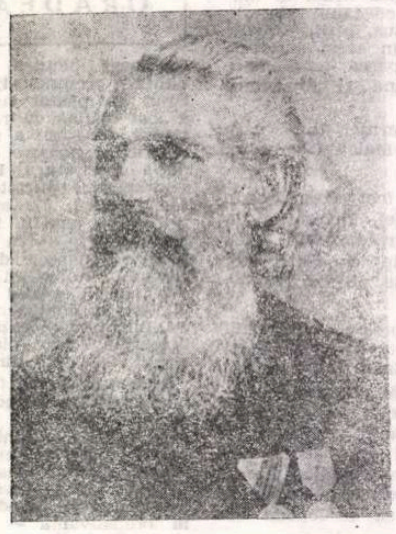

Simion Florea Marian a văzut lumina zilei la 1 septembrie 1847, în satul Ilișești (jud. Suceava), din părinți țărani, originari din Transilvania. În fragedă pruncie, a rămas orfan de tată, fiind povățuit cu înțelepciune de mama sa, alături de ceilalți trei frați mai mici ai săi. Școala elementară a urmat-o în satul natal, iar liceul la Suceava, Năsăud și Beiuș. Examenul de bacalaureat l-a trecut la liceul din Beiuș, în 19 iulie 1871. În vremea studiilor, la cele două licee din Ardeal, l-a căutat mereu pe Avram Iancu, vroind să stea de vorbă cu el. Nu i-a reușit, în schimb a izbutit să se întrețină cu revoluționarii ardeleni, Axente Sever și Simion Balint.

După isprăvirea studiilor liceale, s-a înscris la Facultatea de Teologie din Cernăuți, pe care a absolvit-o în 1875. La 12 septembrie 1875 s-a căsătorit cu Leontina Piotrovski, fiica preotului George Piotrovski din Siret. În mai 1876 a fost hirotonit întru preot și a funcționat ca paroh în Poiana Ștampii și la Cîndreni (jud. Suceava), în Voloca (fostul județ Siret), în orașul Siret, profesor de religie la școlile din Siret, mai pe urmă profesor de religie la gimnaziul din Suceava. Pînă aci, Simion Florea Marian adunase și cercetase un imens material folcloric, deci avea o activitate extrem de bogată în domeniul folcloristicii, de aceea Academia Română, la data de 26 martie 1881, i-a făcut marea cinste de a-l alege în rîndul membrilor ei. În ședința publică a Academiei Române din 12 martie 1882, prima la care a luat parte, Simion Florea Marian și-a ținut discursul de recepție, avînd ca temă: *„Cromatica poporului român"*. Discursul a trezit un deosebit interes în rîndul membrilor Academiei, iar autorul lui a fost calificat de către B. P. Hașdeu ca *„singurul etnograf român în adevăratul înțeles al cuvîntului"*.

S-a stins din viață la 11 aprilie 1907. Este cunoscută preocuparea lui Simion Florea Marian pentru folclor — încă din perioada anilor de școală seminară. Uneori, își neglija lecțiile și culegea folclor; ruga pe colegi să-i comunice ce știu, referitor la folclorul satului lor, să-i adune cîntece în timpul vacanței, iar el copia și punea mereu în ordine materialul folcloric. Era nespus de mare bucuria pe care o avea cînd ajungea să obțină material folcloric. „Cită bucurie — povestește unul din colegii lui — îi făceam noi cu acestea (cîntece populare)! Eu însă mă miram de aceasta și mă uitam la dînsul ca la un smintit și ieșit din minte. Că noi ceilalți ne bucuram de niște plăcinte bune sau de niște mere dulci, dar nu de niște cîntece populare".

Pe cînd era în clasa a IV-a de liceu, Simion Florea Marian a publicat în revista *Familia* datine de nuntă din satul său natal Ilișești; tot în *Familia* a publicat patru doine. În tinerețe, a publicat și poezii proprii, scrise sub influența poeziei populare, și publicate în *Familia (Ostașul român, Românca)* și în *Convorbiri literare* — pe anul 1874 (un număr de șapte scurte poezii). Preocuparea lui de seamă a rămas — însă — tot folclorul, adunat mai mult prin corespondență. Ca elev, a apelat la colegii lui. Ca profesor, a apelat la elevii săi. Pentru adunarea materialului folcloric, de multe ori, s-a folosit de relațiile de prietenie, corespondență, apeluri la reviste și prefețele publicațiilor sale.

În primii ani ai activității sale folcloristice, Simion Florea Marian a cules și prelucrat poezia populară sub impulsul lui V. Alecsandri. Ulterior, a intrat în relații cu B. P. Hașdeu și cu cercul folcloric al acestuia. Sub influența ideilor lui Hașdeu despre folclor, de aci înainte, pe de o parte, va renunța la orice îndreptare și prelucrare a creației populare, pe de altă parte, nu va mai acorda, ca pînă acum, prioritate baladelor și doinelor, ci va aduna și alte specii de cultură populară: descîntece și vrăji, cimilituri și proverbe, snoave, legende istorice, datine, credințe, moravuri, elemente de chimie populară (Cromatica poporului român), de zoologie, de botanică, de mitologie etc. . . .

Se impune să reținem faptul că Simion Florea Marian îmbrățișează, pentru prima oară, întreaga cultură populară. Evident, pune în practică ideile lui Hașdeu. Se observă noua concepție despre culegerea folclorului, la Simion Florea Marian, în prefața primului volum din colectia de „Poezii populare române" (1873), unde el spune: „Culegător al acestor balade, am crezut că sacra mea datorință este să le întorc poporului din al cărui sîn le-am adunat, așa cum le-am auzit de la dînsul, fără să schimb veșmîntul lor original; și această datorință am căutat s-o îndeplinesc cu cea mai mare scrupulozitate" (p. VI). În prefață, Simion Florea Marian face considerații asupra folclorului românesc în general, afirmînd că „datinele cîmpenești ale românilor" se află în Georgicele lui Virgiliu. „Bucolicele acestui poet — continuă S. Fl. Marian — mi-aduc aminte de multe datine și superstiții ce existau la romani. . . . Ovid este izvorul credințelor mitologice ce sînt răspîndite între români prin povestiri și tradiții. În el trăim, ca-n gura poporului nostru, fetele și feciorii schimbați în flori, în brazi, în dafini, în păuni, în păsări măestre, în animale vorbitoare etc. . . .". Tot în prefață, S. Fl. Marian își exprimă părerea că „puțini își pot închipui ce odoare prețioase stau ascunse în sînul poporului român".

Dacă n-a avut norocul să-l întîlnească pe A. Iancu, în anii de școală, așa cum dorea, a adunat, în schimb, poezii populare despre eroul de la 1848 și a tipărit, în anul 1900, colecția: *Poezii populare despre Avram Iancu*. Această lucrare vădește sentimentul de iubire al lui S. Fl. Marian față de A. Iancu și revolta împotriva oprimării poporului român din Ardeal, ca, spre exemplu, în poezia: *Iancu lîngă Cluj*: „Pe dealul Feleacului / Merg feciorii Iancului / Iancu-i comănează bine: / — Haideți feciori după mine / Să luăm tunuri de fag / Și să dăm în Cluj cu drag . . ." / . . . În 1910 i-a apărut volumul: *Hore și chiuituri din Bucovina*. Este prezent, cu piesele folclorice adunate, în publicațiile vremii: *Viața literară și artistică, Junimea literară, Traian* (Ziarul lui Hașdeu), *Columna lui Traian, Albina Carpaților*, ș. a.

Întîia operă de folclor a lui S. Fl. Marian — lucrată sistematic și științific — este colecția: *Descîntece poporane române* (1880). În introducerea lucrării acesteia, Simion Florea Marian trece în revistă lucrările de acest gen, publicate pînă la acea dată, și atrage atenția asupra importanței pe care o prezintă descîntecele în cercetarea culturii și literaturii populare; potrivit opiniei lui Simion Florea Marian, ele cuprind elemente interesante de limbă, de medicină, de mitologie populară, etc. . . . Autorul face considerații referitoare la ceremonialul descîntării, iar în note explică expresiile dialectale . . . În anul 1893, Simion Florea Marian a publicat — în formă sistematizată —: *„Vrăji, farmece, și desfaceri*. Autorul indică sursa de unde provine fiecare piesă folclorică, adăugînd — unde era cazul — și note explicative. Mai mult, el face distincție între vrăji și descîntece, așa cum e în mintea poporului; descîntecul e legat de practica medicinii populare, de vreme ce vrăjile se referă la alte practici magice.

Simion Florea Marian a fost preocupat, de asemenea, de ghicitori și proverbe, pe care le-a publicat în: *Columna lui Traian* în *Cărțile sătenului român, Șezătoarea* (Budapesta). În anul 1893, Simion Florea Marian a adunat snoavele într-o broșură: *Satire poporane române*. Merită să fie menționată și lucrarea: *Legendele Maicii Domnului*, importantă pentru legătura pe care o face cu literatura veche românească de tip popular. Prezintă interes broșurile: *Tradiții populare române* și *Tradițiuni poporane din Bucovina*, în care sînt incluse legende despre figuri și evenimente istorice (Ex. Ștefan-Vodă, Ștefan Tomșa, Atanasie Crimca, ș. a.).

Pe baza materialului adunat, Simion Florea Marian a redactat opere de sinteză de mare valoare etnografică și literară, ca: *Ornitologia poporană română* (2 volume — 1883), *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor* (1903), *Sărbătorile la români* (3 volume — 1898—1901), *Nunta la români* (1892), *Nașterea la români* (1892), *Înmormîntarea la români* (1892). A rămas apoi în manuscris: *Botanica* (populară română), *Animale sugătoare, Mitologia poporului român*, încă două volume din *Sărbătorile la români*, numeroase dosare cu material folcloric.

Simion Florea Marian a urcat de la folclor la știință. A pornit la drum cu lucrări și intenții modeste, dar — încetul cu încetul — și-a însușit temeinice cunoștințe folcloristice și etnografice, reușind să valorifice științific cultura populară, sub toate formele ei. Descendent din popor, el a manifestat — de-a lungul vieții sale — dragoste fierbinte față de popor și de cultura lui folclorică. Cercetările și studiile lui au dat un puternic impuls preocupărilor etnografice în țara noastră. Prin opera sa, Simion Florea Marian a îmbogățit domeniul cercetării sale și a adus un omagiu poporului însuși, cum nimerit se exprimă un ilustru și competent biograf al său.

Pr. prof. *Ion Bunea*

De sărbătoare . . .

Îți împlinești legenda, tu,
țara mea, ușor:
acum e împlinire ce ieri era
doar dor.
E numai sărbătoare pe prispa ta
de azi,
e nunta ta de aur cu soarele-n
amiazi.

Cu ce să te asemăn cînd
August ți-a ivit
din sfînta ta durere zori noi
de răsărit,
cînd lunga-ți unduire prielnic
s-a desprins,
cînd albe flori pe ramuri
au nins . . . au nins . . .
au nins . . .

O, numai cu un arbor te pot
asemăna
atras mereu de bolta de-asupra,
țara mea,
ce-ar vrea să bea lumina
cu frunzele subțiri
ca buza însetată ce soarbe
din potir.

Mi-ar trebui un cîntec
atît de-ncăpător
încît să pot să-l dărui, în seară,
tuturor
și oamenii să-l cînte simfonic
și înalt,
cum cîntă Detunata din orga-i
de bazalt . . .

Nicolae Modoiu

In memoriam

† Pr. icon.-stavr. ȘTEFAN TASCIANU

În 28 iulie 1987 a trecut, pe neașteptate, la cele veșnice, în vîrstă de 70 ani, vrednicul preot icon. stavr. Ștefan Tascianu de la parohia Brașov Sf. Nicolae II.

Originar din Mărginimea Sibiului, dar născut în București unde mama sa era refugiată în primul război mondial, rămîne orfan de tată, care a căzut eroic la luptele de la Oituz — Mărășești.

Urmează cursul primar la București, iar liceul la Făgăraș, Blaj și Dumbrăveni, apoi Academia teologică la Sibiu.

În anul 1941 se căsătorește cu Floarea Sprîncenatu, avînd trei copii, fiind hirotonit pe seama parohiei Orlat, prot. Sibiu, din anul 1946 păstorind în parohia Toderița, prot. Brașov, iar din 1959 la vestita biserică Sf. Nicolae — Schei din Brașov, pe de-a rîndul lăsînd în urma sa semnele unei păstoriții rodnice, la care se adaugă și o bogată activitate pe tărîm social și cultural.

A fost înzestrat de Dumnezeu și cu darul poeziei, colaborînd de timpuriu la multe din publicațiile noastre bisericești, precum și la unele reviste de stat, toate aceste activități urmînd a fi mai pe larg încrestate într-un număr viitor al rev. Mitropolia Ardealului.

*

Slujba înmormîntării a avut loc vineri, 31 iulie 1987, în biserica din parohia Toderița, pe care a avut-o în chip special la inima sa caldă, fiind săvîrșită de un sobor de preoți în frunte cu P.C. prot. V. Prodea (Brașov), care a și prezentat viața și activitatea acestui vrednic slujitor bisericesc, la prohodire luînd parte un mare număr de credincioși, semn al prețuirii de care s-a bucurat.

Dumnezeu să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi!

P.

Scrisoare primită la redacție:

Completare despre schimonahul român Antonie Focșăneanu

Ca urmare la articolul Arhim. Veniamin Micle, apărut în numărul 3—4/1987, al Telegrafului Român, unde se face referire la schimonahul român Antonie Focșăneanu, de la Muntele Athos, vin și eu cu unele amănunte.

Astfel, fiind din tinerețe trăitor în Sfîntul Munte Athos, schimonahul Antonie și-a însușit temeinic limba greacă, traducînd pe românește „Descoperirea Sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos". — Prin anul 1900, ieromonahul Sofronie Mironescu de la m-rea Dălhăuți—Vrancea, fiind închinător pe la m-rile din Sf. Munte, aduce această traducere și o tipărește la Focșani. Această știre se găsește la pag. 32 a cărții „Istoricul M-rii Dălhăuți", de Zosima Tirilă, tipografia Seminarului Monahal Cernica, 1932.

Crescut cu adîncă iubire pentru țara sa natală și cu mare venerație pentru Cuza „Domnul Unirii". Antonie Focșăneanu, a ținut să fie prezent în țară, la Focșani, cu prilejul aniversării în anul 1909, a cincizeci de ani de la Unirea Principatelor Române.

De astă dată, venerabilul călugăr a ținut o foarte frumoasă cuvîntare în fața participanților la festivitate, evocînd actul istoric la care participase în copilăria sa.

Venit în Focșanii săi de naștere schimonahul Antonie Focșăneanu a fost găzduit de rudele sale foarte apropiate, anume familia Sultănica și Guriță Ștefaniu, negustor chiristigiu, oameni de vază și foarte evlavioși, pe care i-am cunoscut bine.

Sora lui Guriță Ștefaniu, Eliza, a fost soția zugravului de biserici, Dimitrie G. Nicoleanu, iar Mina, fiica lui Guriță și nepoata Elizei, a fost soția lui Nicolae Șolescu, elevul lui Nicoleanu, ambii locuind împreună în orașul Buzău, căci Nicoleanu era văduv, fără copii . . . De la aceștia am moștenit și eu meseria de zugrav bisericesc, multe știri din trecut, precum și cele auzite despre schimonahul Antonie, care a răposat la Sf. Munte, fără să cunosc anul.

Mai adaog că fiul lui Guriță, Nicu, s-a căsătorit cu sora cetățeanului francez, poetul profesor, Mihail Steriade, al cărui strămoș, Rizu Grecul, s-a stabilit pe la 1800 în Pîrscovul meu natal de pe Valea Buzăului.

Ion Potlogea

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Adormirea Maicii Domnului, *15 august*, este după cum se știe al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, prot. Brașov, sărbătorit și în acest an după rînduielile noastre străbune, cu participarea unui mare număr de credincioși doritori de hrană și întremare sufletească.

Astfel, în ajun s-a săvîrșit slujba vecerniei, după care a urmat slujba privegherii, cu prohodul Maicii Domnului, care a durat pînă după zenitul nopții.

În ziua praznicului, Sf. Liturghie a fost săvîrșită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi: arhimandriți, profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, consilieri etc. Răspunsurile au fost date în comun de obștea credincioșilor.

La priceasnă a predicat P. Cuv. protos. T. Părăian.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, cuvînt de bun-venit în Țara Făgărașului a exprimat P. C. prof. R. Zaharie (Făgăraș), după care un bogat cuvînt de învățătură a rostit Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, în prima parte a cuvîntării, a zăbovit asupra voievodului C. Brîncoveanu, ctitorul mănăstirii, domnitor „creator de vremuri cu pace", sub el realizîndu-se în Țara Românească și alte lucruri bune, inclusiv „stilul brîncovenesc" în arhitectură, săvîrșindu-și viața ca martir, pentru că nu a vrut să se lepede de credința și neamul său.

În continuare, Î. P. S. Sa a aruncat o privire asupra istoriei poporului nostru din Transilvania mai ales, care a trebuit să facă față la patru mari valuri care s-au revărsat amenințătoare peste el, partea a doua a cuvîntării consacrînd-o Adormirii Maicii Domnului, cu sublinierea temeiurilor pentru care Biserica preacinstește pe Această „mijlocitoare a noastră către Fiul Său".

După Sf. Liturghie, tot la altarul din pădure s-a săvîrșit sfințirea apei și Sf. Maslu de obște.

În după amiaza zilei, Î. P. S. Mitropolit Antonie a vizitat șantierul cu lucrările de refacere a incintei mănăstirii, așa cum a fost ea pe vremea Brîncoveanului, ca astfel să se întîmpine marele eveniment aniversar din anul viitor: împlinirea a 300 de ani de la urcarea pe tron a vrednicului voievod: Constantin Brîncoveanu.

■ *Joi, 20 august 1987*, la așezămîntul Arhiepiscopiei din stațiunea montană Păltiniș a avut loc o ședință de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Desfășurată sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie, consiliul a rezolvat o seamă de probleme curente, ca: numiri și transferări de personal bisericesc, aprobări de ajutoare pentru parohii mai mici etc.

Î. P. S. Sa a trecut totodată în revistă viața bisericească din Arhiepiscopie de la ultima ședință a Consiliului, accentuînd și de data aceasta necesitatea unei pastorații cît mai rodnice în parohii din partea tuturor preoților noștri.

ORADEA

■ *Duminică, 19 iulie 1987*, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit binecuvîntarea bisericii din parohia *Ianculești*, prot. Carei, jud. Satu-Mare, în urma lucrărilor de împodobire cu o frumoasă pictură, în ultimii doi ani, prin jertfelnicia bunilor credincioși, și la îndemnul stăruitor al vrednicului lor păstor sufletesc, preotul Gheorghe Sorian, care a fost distins cu rangul de *iconom*. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a stăruit asupra însemnătății împodobirii bisericilor noastre ortodoxe cu icoane pictate, arătînd că, după învățătura Bisericii noastre strămoșești, icoanele sfințite sînt purtătoare de har și deci ajută la mîntuirea noastră. De asemenea, i-a lăudat pe credincioși și pe preot pentru frumoasa lucrare și îndeosebi pentru faptul că în tinda bisericii au pictat și chipurile marilor luptători pentru drepturile poporului român din Transilvania, Horea și Avram Iancu, ai căror urmași sînt credincioșii acestei parohii. Membrilor Consiliului parohial li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere. În cadrul Sf. Liturghii, licențiatul în teologie Gheorghe Donca a fost hirotonit întru diacon. Răspunsurile au fost date de corul bisericesc din parohia Lucăceni, prot. Carei.

■ *Duminică, 26 iulie 1987*, ierarhul a săvîrșit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de renovare exterioară a bisericii din parohia *Cefa*, prot. Oradea, lucrări efectuate prin osîrdia vrednicului preot-paroh Ioan Purtan, ajutat îndeaproape de membrii Consiliului și Comitetului parohial și mai ales prin jertfelnicia bunilor credincioși. În cuvîntul de învățătură, chiriarhul — după ce a arătat rolul Bisericii ortodoxe în viața poporului român, mai ales în Transilvania — a adus cuvinte de apreciere preotului și credincioșilor pentru dragostea lor față de Legea strămoșească, dragoste arătată și prin purtarea de grijă față de sfîntul locaș, pe care l-au înnoit și în exterior, după ce cu cîtiva ani în urmă l-au împodobit în interior cu o frumoasă pictură în frescă. Preotului paroh Ioan Purtan i s-a acordat rangul de iconom, întru care a primit și hirotesia, iar membrilor Consiliului parohial li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere.

■ La data de *20 iulie 1987*, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, potrivit tradiției, ierarhul a poposit în mijlocul bunilor credincioși din parohia *Lucăceni*, prot. Carei, păstorită cu vrednicie de preotul Mircea Oneț. În frumoasa biserică parohială, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, arhipăstorul a săvîrșit Sf. Liturghie, în cadrul căreia l-a hirotonit întru preot pe diaconul Gheorghe Donca, pe seama parohiei Petea, prot. Satu Mare, iar pe licențiatul în teologie Pop Gheorghe întru diacon. Răspunsurile au fost date de corul parohial. În cuvîntul de învățătură, ierarhul, în legătură cu hirotonirile făcute, a vorbit despre însemnătatea misiunii preoțești în mijlocul credincioșilor, spre a-i duce la mîntuire. Totodată și-a manifestat satisfacția pentru nivelul ridicat al vieții religioase de aici prin strădania harnicului preot Mircea Oneț. De asemenea, și-a arătat bucuria pentru prezența, ca și în anii precedenți, a preotului romano-catolic Ștefan Brunner din Urziceni, ceea ce dovedește buna conviețuire a credincioșilor și preoților celor două biserici. În preseara sărbătorii, ierarhul a oficiat slujba vecerniei, în aceeași biserică, cu care prilej de asemenea a ținut cuvînt de învățătură.

ȘTIRI ECUMENICE

Semne de colaborare între Bisericile din Europa

Între 14—17 iunie 1987 a avut loc la Boldern în Elveția o întîlnire între reprezentanți ai Conferinței Bisericilor Europene (C. B. E.) și reprezentanți ai Consiliului Conferințelor Episcopale romano-catolice din Europa (C. C. E. E.).

Din partea Conferinței Bisericilor Europene au luat parte Mitropolitii Alexei al Leningradului (U. R. S. S.), Antonie al Ardealului (România) consilierul Klaus Kremkau (R. F. G.), Pastorul Paolo Spanu (Italia), Jean Fischer, secretar general al C. B. E. și Pr. Dr. Dumitru Popescu, secretar de studii.

Din partea Consiliului Conferințelor Episcopale romano-catolice din Europa au participat: Cardinalul Carlo Maria Martini de Milano (Președinte), Rev. Dr. Ivo Fürer, secretar (Elveția), Rev. Paul Huot-Pleroux, secretar (Franța), episcopul Hans L. Martensen de Copenhaga (Danemarca), Prelatul Wilhelm Schätzler (R. F. G.) și arhiepiscopul Ramon Torella de Tarragona (Spania).

Au mai participat: consilieri, secretari, interpreți.

Întîlnirea dintre reprezentanții acestor două organizații bisericești europene a ajuns la al cinsprezecelea an (din 1972). Prima întîlnire oficială dintre conducerile acestor două organizații a fost la Chantilly în Franța, în anul 1978, a doua la Logumklöster în Danemarca, în anul 1981, iar a treia la Riva del Farde, în Italia (1984) cu care ocazie toți participanții s-au deplasat la Trento unde, în marea catedrală romano-catolică, s-a rostit *Simbolul credinței* de către mii de participanți, *fără Filioque*.

Întîlniri ale Comitetelor de organizare au mai avut loc la Sf. Albans în Anglia (1985) și Montserat, în Spania (1986). Cardinalul Martini a informat că toți conducătorii de Conferințe romano-catolice locale sau întîlnit în 1987 la Dieburg și au făcut o evaluare pozitivă a contactelor de pînă la zi.

Întrunirea de la Boldern a hotărît să se organizeze cea de a patra întîlnire între cele două organizații creștine europene în anul 1988 între 28 septembrie și 3 octombrie, la Erfurt în R. D. G. În vederea luării măsurilor de organizare și a stabilirii temei, s-a hotărît ca reprezentanții celor două organizații să se întîlnească din nou între 7—10 februarie la Milano.

S-a propus apoi ca cele două organizații să pregătească împreună o Conferință cu tema *„Pace prin dreptate"*, la care să fie invitați și nord-americanii. C. B. E. s-a declarat gata să participe la organizarea unei astfel de conferințe. C. C. E. E. va da răspunsul după luna august 1987, adică după ce va avea loc Adunarea generală a C. C. E. E. Orașul Basel din Elveția s-a oferit să găzduiască o asemenea conferință, fiind foarte bine plasat în centrul Europei. S-a căzut de acord că *o mărturie creștină asupra păcii, dată împreună de toți creștinii din Europa*, va putea avea un impact important asupra creștinilor din această parte a lumii.

Au mai fost luate în discuție probleme ca: „Islamul în Europa", Dreptul de azil", „Misiunea Bisericii într-o lume secularizată", „Situația din Irlanda de Nord".

La sfîrșitul lucrărilor s-a reconfirmat că Prezidiul Conferinței Bisericilor Europene se va întîlni între 2—4 octombrie 1987 în Finlanda, la Mănăstirea Valamo; o Consultație a Bisericilor riverane Mediteraneene va avea loc probabil în Cipru, între 18—23 ianuarie 1988; Prezidiul și Comitetul Consultativ ale C. B. E. se va întîlni între 18—24 aprilie 1988 (loc încă nestabilit). Cu prilejul întrunirii Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor la Hannover, între 7—21 august 1988, se vor întîlni acolo și secretarii C. B. E. și C. C. E. E. O întîlnire posibilă a reprezentanților C. B. E. și C. C. E. E. va fi cu prilejul serbării Mileniului creștinării rușilor (6—9 iunie 1988, Moscova). Prezidiul C. B. E. se va întîlni din nou în 1988, probabil în octombrie, la Leningrad. Comitetul financiar al Conferinței Bisericilor Europene din care face parte și Mitropolitul Antonie, e convocat la Geneva între 11—13 decembrie 1987.

Întîlnirea de la Boldern a reconfirmat dorința de colaborare a Bisericilor membre ale Conferinței Bisericilor Europene, ortodoxe și protestante, cu Biserica romano-catolică, mai ales în problemele arzătoare ale epocii noastre, pacea pe pămînt, înțelegerea între oameni și popoare și unitatea Bisericilor. Biserica romano-catolică nefiind membră nici în Consiliul Mondial (Ecumenic) al Bisericilor, nici în Conferința Bisericilor Europene, aceste întîlniri sînt totuși moduri de colaborare pan-creștină care fac dovada că în problemele majore toate Bisericile gîndesc corect și sînt gata să colaboreze și să sprijine tot ceea ce poate asigura un viitor liniștit lumii și oamenilor.

Antonie P.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR „TELEGRAFULUI ROMÂN"

Anunțăm pe stimații cititori ai „Telegrafului Român" că abonamentele pe anul 1988 se reînnoiesc pînă la 1 decembrie 1987, costul unui abonament anual fiind de 150 lei.

Banii se trimit pe adresa: Arhiepiscopia ortodoxă română Sibiu, str. 1 Mai nr. 35, cont virament nr. 45.10.4.09.2, B. N. R. S. R., filiala Sibiu. Rugăm ca adresa abonatului să fie citeț și corect comunicată.

Semnalăm . . . Semnalăm . . .

● *Am primit o carte cu un titlu care, dincolo de metafora care reușește să fie una dintre posibilele și frumoasele definiții ale patriotismului, acoperă un conținut zguduitor prin faptele pe care le rememorează întru slăvirea eroilor care au eliberat Țara Zărandului și Valea Crișului Alb, în ultimul septembrie al celui de al doilea război mondial, 1944: CU VIAȚA, ZID LA TRECĂTORI (Ed. Militară, București, 1986, 197 p.) cu un* Cuvînt înainte *de prof. dr. Mircea Mușat și o post-față de colonel Constantin Zamfir și cu amintirile celor puțini care au supraviețuit despre cei căzuți la datorie. Dincolo de faptele de vitejie pe care le povestește, cartea zguduie prin aceea că luptătorii intrați în foc erau toți tineri, abia elevi de școală militară, cu instrucția neterminată, rezerviști din școlile din Bacău și Ineu, repartizați în regimentele 85 și 93 infanterie, 38 artilerie, 4 grăniceri și Batalionul Fix Criș. Materialul arhivistic a fost selectat de cercetătorul Adrian Pantea. Printre cei căzuți sînt evocați și colegi de-ai mei, mai mari cu cîteva clase, tot așa cum sînt și printre cei care scriu, sau au pregătit volumul despre ei, și pe lîngă care gloanțele au trecut fără să-i ucidă, chiar dacă i-au atins, precum Toma Istrati, poet, Vladimir Dumbravă, Silviu Săveanu, Nichifor Barbăneagră ș. a. și, de la o școală vecină, Victor Tulbure.*

Eroi au fost, eroi sînt încă!

● „Orice clipă [pe care] mi-o dăruiesc mie, este umplută de gîndul sau regretul paradisului. Mi-ar fi imposibil să respir în altă atmosferă decît a acestui gînd sau regret. De la senzația cea mai redusă, la cea mai amplă revelație, totul îmi pare a se mișca pe o dimensiune religioasă. Dacă ultima senzație nu se definește ca o prezență religioasă, atunci îmi continui lipsa mea în spațiul ce se întinde între pămînt și cer".

Un text din „Nostalgia Paradisului" *lui Crainic? Nicidecum. E — oricît ar părea de ciudat — din* „Pseudojurnalul" *(1933—1954), lui Emil Cioran. De fapt extrase din scrisoarea lui către Mircea Eliade, notate de Mircea Handoca în* „Revista de istorie și teorie literară" *din București (XXXIII, 4, 1985, p. 137). Contrariată, redacția notează în subtextul citatului de mai sus, că e desigur una din obișnuitele „poze" de tinerețe ale lui Cioran. Se poate. Dar cînd nu pozează Cioran? El pozează și cînd e „pro" și cînd e „contra" ceva, pentru că e existențial în stare de balans permanent între antiteze. Nu știe să fie căldicel. De aceea, aplicîndu-i-se o formulă din Apocalips, se va mîntui! E un grădinar teribil — de aici vine teribilismul! — care, cu unelte unice, fascinante* — stilul său, fără de care n-a putut face nimic nici în limba noii lui patrii, și a trebuit s-o învețe mai bine decît toți francezii — *cultivă în grădina lui o plantă cu formă și gust ciudat, din care se hrănește ca un vrăjitor, și care se numește* Contradicția!

● *Despre Onisifor Ghibu și pledoaria lui pentru un alt Gheorghe Lazăr decît cel acreditat la un moment dat de unii istorici, scrie cu simpatie și cu argumente G. D. Iscru. „Concluziile lui O. Ghibu sînt frămîntate îndelung și formulate în termeni de neînlocuit... Pledoaria pentru adevăratul profil al „dascălului ardelean" rămîne antologică". G. D. Iscru se ocupă mai ales de restabilirea adevăratelor relații dintre Gheorghe Lazăr și Tudor Vladimirescu, în viziunea și cercetările lui Onisifor Ghibu, care a descoperit într-adevăr noi fapte și dimensiuni ale acestor relații, de o mai profundă valoare și semnificație în orientarea revoluționarului. E de presupus că istoricii nu vor ignora această nouă pistă în descifrarea momentului 1821 (vezi „Manuscriptum", XVII, 2, 1986, p. 102—111).*

● *Cine nu urmărește regulat revista „Ateneu", crezînd-o cumva „provincială", se înșeală și rămîne în pierdere. Paginile redactate sub genericul „meridiane literar-artistice", de pildă, sînt pilduitoare. Iată numai într-un singur număr: (9, 1986) o prezentare a poetului Archibald Macleish, și un poem al acestuia în traducerea ridicată la valoarea originalului, sub semnătura lui Ștefan Augustin Doinaș; apoi un text din celebrul elvețian Denis de Rougemont* (Don Juan, *trad. Emanoil Marcu); apoi un text de Simone Signoret (trad. de Elena Bulai) și, în sfîrșit, un lung eseu de americanul Jerry McGuire:* „Lupta pentru subiectivitate în poezia secolului XX" *(trad. de Ștefan Avădanei).*

Provincială?

● *Un volum de „Poezii alese" de Tudor Arghezi, a apărut în editura „Ludowa Spoldzielnia Wydawnicza", selecționate de Danuta Bienkowska din opere traduse de mai mulți poeți polonezi. Tirajul: 10.000 exemplare, vorbește de la sine despre receptarea poetului nostru în țara vecină (vezi Val Seceleanu:* Arghezi în polonă, *în „Veac nou", XLII, 9, 1986, p. 3).*

● *Un număr întreg și bun închină revista „Transilvania" (XV, 9, 1986), ASTREI. E un adevărat tratat în care, fiecare din cei peste treizeci de autori, își onorează capitolul pe care și l-a rezervat, cu exhaustivitate și rigoare științifică, din care nu lipsesc dragostea și prețuirea cu care sînt prezentați ctitorii și ctitoriile Astrei.*

● *Mult controversata problemă a* capitulațiilor — *tratatele încheiate de Poarta Otomană cu statele creștine în secolele XV—XIX — și a felului cum au fost ele aplicate în Țările române, a fost reluată recent și tratată de Stela Măries în teza de doctorat:* „Supușii străini din Moldova în perioada 1781—1862" *(Iași, 1985, 173 p., teză publicată de „Universitatea „Al. I. Cuza"). Se știe că N. Bălcescu a subliniat caracterul contractual al capitulațiilor în relațiile celor două Principate românești cu Poarta. Stela Măries merge pe aceeași linie a permanenței autonomiei interne a Principatelor și, drept urmare, a unui regim diferit în aplicarea capitulațiilor la noi.*

Cartea abordează și situația privilegiilor diferitelor confesiuni creștine și a toleranței religioase în general, din Principate, în perioada 1781—1862, arătînd omenia românilor, ospitalitatea și orizontul lor larg într-o epocă în care încă nu se născuse ecumenismul.

● *Începînd cu studii și cărți dedicate culturii românești și altor popoare — cu preferințe speciale pentru armeni — Mihai Rădulescu s-a făcut dintr-o dată cunoscut la scară largă ca dramaturg, jucat pe scena Teatrului lui Dinu Săraru, iar acum ne surprinde cu un roman dedicat lui Mozart: „Șapte zile pentru nemurire" (Ed. Muzicală, București, 1987, 174 p.). Ce surprize ne mai așteaptă?*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 octombrie 1987 Nr. 37—38 și 39—40/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

SCHIMB DE MESAJE ROMÂNO-SUEDEZ LA NIVEL ÎNALT

STOCKHOLM. Din partea Domnului NICOLAE CEAUȘESCU, președintele Republicii Socialiste România, au fost transmise regelui Suediei, CARL AL XVI-LEA GUSTAF, cele mai calde urări de sănătate și fericire personală, iar pentru poporul suedez prieten, urări de prosperitate și pace.

Mulțumind pentru mesajul primit, regele Suediei a rugat să se transmită președintelui Republicii Socialiste România cele mai calde urări de sănătate și fericire, iar poporului român succese în opera de dezvoltare economico-socială multilaterală a țării.

Schimbul de mesaje a avut loc cu ocazia primirii de către regele Suediei a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care a efectuat o vizită în Suedia.

Vizita Prea Fericitului Părinte TEOCTIST Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române în Suedia

Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** a vizitat Suedia între 26 septembrie și 3 octombrie a. c., în fruntea unei delegații compuse din: Î. P. S. Mitropolit **Nicolae** al Banatului, Î. P. S. **Adrian** al Europei Centrale și Occidentale, P. C. Pr. Prof. **Alex. Ciurea** și Diacon **Mihai Hau.**

Vizita a avut loc ca urmare a invitației Bisericii Luterane a Suediei și a parohiilor ortodoxe române din această țară.

Eminența Sa Arhiepiscopul Bertil Werkström a primit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh și însoțitorii săi la palatul arhiepiscopal din Uppsala într-un cadru solemn și deosebit de frățesc. Au avut apoi loc convorbiri oficiale în cadrul cărora s-a exprimat de ambele părți dorința de colaborare în scopul promovării ecumenismului, precum și al sprijinirii cauzei progresului și păcii în lume. Cei doi conducători bisericești s-au felicitat pentru bunele raporturi existente între cele două Biserici, stabilind să le continue și în viitor căutînd noi forme de împreună lucrare.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a participat apoi în catedrala din Uppsala la oficierea unui serviciu religios, a vizitat catedrala din Lund și unele instituții bisericești, s-a întîlnit cu episcopii din Stockholm și Göteborg și cu mulți preoți parohi și personalități bisericești locale. Cu aceste prilejuri, s-au rostit cuvîntări ocazionale, vorbitorii exprimîndu-și bucuria întîlnirii și a respectului reciproc, ca și hotărîrea de a rămîne uniți în dragostea Mîntuitorului Iisus Hristos. Au fost schimbate daruri și amintiri, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a invitat pe Eminența Sa Arhiepiscopul Bertil Werkström să ne viziteze țara, ceea ce s-a acceptat cu multă plăcere.

Contactele dintre cele două Biserici au reliefat apropierea lor ca Biserici naționale, precum și punctele de doctrină care se aseamănă. În mod special, Eminența Sa Arhiepiscopul Bertil Werkström a ținut să sublinieze atașamentul Bisericii Luterane a Suediei, față de mărturisirea de credință Niceo-constantinopolitană, fără adaosul „Filioque", dorința de reintroducere a cultului icoanelor și a sfintelor moaște, precum și intenția de reevaluare a Sfintelor Paști, a locului pe care să-l ocupe în viața credincioșilor Învierea Domnului.

Vizitarea de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a parohiilor ortodoxe române din Suedia a culminat cu sfințirea

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. dr. *Alex. Ciurea*

Vizita Sanctității Sale, Patriarhul ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului

În partea a doua a lunii septembrie din acest curgător an, Biserica Ortodoxă Română a trăit momente de mare bucurie, prilejuită de vizita Sanctității Sale, Patriarhul ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului. Încadrată într-un șir de vizite pe care Sanctitatea Sa le-a efectuat anul acesta la Bisericile Ortodoxe surori, vizita pe care a întreprins-o în Biserica noastră este în același timp un răspuns la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de a face cunoștință direct cu viața și activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I al Constantinopolului, însoțit de II. PP. SS. Mitropoliți Hrisostom de Myra, Evanghelos de Perga, Augustin al Germaniei, Bartolomeu de Filadelfia, Marele Arhidiacon Dimitrios, Diaconul Meliton, secretar adjunct al Sfîntului Sinod și alți demnitari ai Patriarhiei Ecumenice, a sosit în țara noastră marți, 16 septembrie a. c.

La aeroportul București-Otopeni, Sanctitatea Sa și delegația însoțitoare au fost primiți de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de II. PP. SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului și de P. S. Episcop Nifon Ploiești eanul, vicar patriarhal. Erau prezenți, de asemenea, consilieri patriarhali, reprezentanți ai presei bisericești din Patriarhia Română.

La primire a fost prezent și ambasadorul Greciei la București, Georgios Linardos.

De la aeroport, înalții oaspeți au fost conduși la Catedrala patriarhală, unde s-a săvîrșit îndătinata slujbă a Te-Deum-ului.

La sfîrșitul slujbei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un călduros cuvînt de bun venit, spunînd:

„Vă întîmpinăm în această Catedrală istorică plini de simțăminte de dragoste frățească și înaltă prețuire, împreună cu ierarhii sfintei noastre Biserici, cu slujitorii altarelor de biserici și mănăstiri, profesori de Teologie și credincioși, care Vă aduc prinosul lor de cinstire rostind într-un glas cu psalmistul: „Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului" (Ps. 117, 26). Cu adevărat, în numele cel sfînt al Domnului și pe drumul binecuvîntat al unor legături străvechi și trainice dintre Bisericile noastre se înscrie această vizită a Sanctității Voastre.

... Nutrim convingerea că această vizită va adăuga încă o verigă trainică în lanțul lung și

Alexandru M. Ioniță

(Continuare în pag. a 4-a)

Conferința Bisericilor Europene

Sesiune a Prezidiului la Tampere în Finlanda

Între 1—4 octombrie 1987 a avut loc în localitatea Tampere din Finlanda sesiunea anuală a lucrărilor Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene. Conferința este condusă de opt Președinți și de un Comitet Consultativ alcătuit din 26 de membri, reprezentînd peste 130 de Biserici din Europa. Cei opt Președinți sînt: Mitropolitul Alexei de Leningrad și Novgorod, Mitropolitul Antonie al Ardealului, Rev. John Arnold, decan de Rochester (Anglia), D-na

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Noi inițiative și propuneri ale României pentru soluționarea problemelor care confruntă omenirea de azi

Pentru omul de azi pacea este o condiție indispensabilă existenței sale în lume. Ceea ce este în afara păcii este distrugere, moarte. De aceea, toți oamenii de bună credință din lume încearcă să se conștientizeze reciproc că pacea, ca valoare universală nu are frontiere. În acest context, conștiința interdependenței dintre persoană și umanitatea întreagă devine din ce în ce mai mult un imperativ categoric, și aceasta cu atît mai mult cu cît ne dăm mai bine seama că lipsa acestei legături caracterizată prin indiferență, inconștiență, ignoranță, duce la urmări catastrofale.

În contextul acestor preocupări, la 15 sept. a. c. la New-York, s-au deschis lucrările celei de-a 42-a Sesiuni a Adunării Generale a O. N. U., sesiune care are menirea de a sensibiliza lumea asupra problemei fundamentale a epocii noastre, dezarmarea, necesitate vitală, de prim ordin, menită să refacă sănătatea planetei, să elimine — prin încetarea cursei înarmărilor și în primul rînd a celor nucleare — stressul, tensiunea și frica din viața oamenilor și a popoarelor.

În zilele noastre cînd sumele alocate cheltuielilor militare depășesc astronomica cifră de o mie de miliarde de dolari, România își ridică glasul pentru a atrage luarea aminte asupra consecințelor catastrofale pentru omenire, ale continuării acestei infernale curse a morții, cerînd trecerea imediată la dezarmare, reducerea cheltuielilor militare, apărarea dreptului suprem al popoarelor la viață, la pace, la existență liberă și demnă și arătînd că frica de o catastrofă nucleară, totală și ireversibilă ar trebui să-i unească și să-i solidarizeze pe oameni, să-i facă să realizeze că ei toți au același drum în viață, același destin, aceleași interese, aceeași vocație, că toți formăm o singură și mare familie.

Ampla ordine de zi a Sesiunii a 42-a a Adunării Generale a O. N. U., datorită propunerilor României și altor state, cuprinde peste 140 puncte referitoare la realitățile cele mai stringente ale timpului nostru, realități care solicită și impun o acțiune comună, solidară și conștientă din partea tuturor oamenilor pentru cea mai bună soluționare.

Exponent strălucit al unei politici consecvente de pace, președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, prin propunerile făcute la această Sesiune a Adunării Generale a O. N. U., confirmă temeinicia principiilor care însuflețesc și călăuzesc poporul nostru pe drumul făuririi unei vieți noi, pe care și l-a ales.

Acum, cînd Europa, acest leagăn al unei strălucite civilizații multimilenare, trăiește, ca și celelalte continente, coșmarul creșterii iminente a pericolului distrugerii totale, ireparabile, România prin glasul președintelui ei, consideră vital faptul de a se milita activ și intens pentru înlăturarea din Europa a rachetelor cu rază medie de acțiune și operativ-tactice, încă din toamna acestui an, și propune Adunării Generale să lanseze un Apel insistent celor două mari puteri mondiale, U. R. S. S. și S. U. A. pentru a încheia printr-un acord tratativele desfășurate în acest sens.

De asemenea propune ca O. N. U. să lanseze un apel similar tuturor țărilor din Europa și din lume care posedă sau au pe teritoriul lor arme nucleare, să renunțe la ele, la orice experiențe menite să ducă la dezvoltarea și perfecționarea lor, în egală măsură să pună stavilă oricărui fel de experiențe care pot pericolita viața oamenilor și mări tensiunea deja existentă în lume, invitînd la folosirea forței nucleare în scopuri pașnice, spre binele întregii omeniri.

În starea actuală a lucrurilor, cînd frica, teroarea, tensiunea psihologică generată de aberanta cursă a înarmărilor generează un lanț întreg de consecințe negative în viața fiecărui ins de pe planetă și în relațiile dintre oameni și popoare, acum cînd problema vieții pe pămînt se pune cu atîta acuitate, nici o țară din lume, oricît de mică ar fi și oriunde s-ar afla, în orice context sau condiție nu poate rămîne indiferentă față de problemele vitale ale omenirii contemporane, considerîndu-se la periferia lor, ci acestea trebuie să constituie o preocupare majoră, centrală a fiecărui popor de pe planetă, de aceea România insistă ca toate țările din

(Continuare în pag. a 2-a)

Vizita Prea Fericitului Părinte TEOCTIST

(Continuare din pag. 1-a)

bisericii din Malmö. În acest oraş, unde trăiesc mai mulţi credincioşi ortodocşi români s-a achiziţionat recent o biserică proprie prin grija şi jertfelnicia enoriaşilor îndrumaţi de P. C. Părinte Mihai Radu. Patriarhia Română a donat o frumoasă tîmplă precum şi icoanele şi obiectele necesare oficierii serviciilor religioase. La ceremonia tîrnosirii au ţinut să participe, pe lîngă slujitorii parohiilor ortodoxe române din Suedia şi credincioşii lor, Eminenţa Sa Arhiepiscopul în pensie Olof Sundby — ca reprezentant al actualului arhiepiscop Bertil Werkström, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Johannes din Helsinki (Finlanda), mai mulţi episcopi luterani suedezi, preoţi suedezi, preoţi aparţinînd jurisdicţiilor ortodoxe din localitate, reprezentanţi ai autorităţilor locale, personalităţi ale vieţii publice suedeze ca de pildă: Hans E. Sköld, fost ambasador al Suediei la Bucureşti.

În cadrul serviciului religios, P. C. Pr. paroh Mihai Radu a prezentat un raport detaliat asupra situaţiei parohiei şi a etapelor ce au premers încheierii lucrărilor de înnoire a bisericii. Au mai luat cuvîntul: Eminenţa Sa Arhiepiscopul Olof Sundby, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Johannes, alţi reprezentanţi ai comunităţilor bisericeşti locale. La sfîrşit a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care, după ce s-a referit la importanţa momentului şi la semnificaţia vizitei în Suedia a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, a spus: „Doresc să amintesc, de asemenea, că ne-a adus în frumoasa Dumneavoastră ţară şi un motiv special legat de misiunea noastră canonică şi pastorală în călăuzirea duhovnicească a credincioşilor ortodocşi români de peste hotare. Ca rod al dialogului şi legăturilor dintre Bisericile noastre, în ospitaliera Suedie, au luat fiinţă de mai bine de zece ani trei parohii româneşti şi mare ne-a fost bucuria de a sfinţi noua biserică a parohiei din Malmö". Prea Fericirea Sa s-a referit apoi la condiţiile necesare pentru o asemenea realizare, condiţii oferite de Biserica Luterană a Suediei şi de forurile de stat suedeze, cărora Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist le-a mulţumit călduros din adîncul inimii. De asemenea, Prea Fericirea Sa a rostit cuvinte de caldă apreciere la adresa străduniilor preotului paroh Mihai Radu şi a enoriaşilor săi. Între altele Prea Fericirea Sa a ţinut să laude eforturile depuse de preotul Mihai Radu şi soţia sa şi pentru organizarea unei grădiniţe de copii în apropierea bisericii parohiei, unde sînt îngrijiţi fiii mai multor familii indiferent de apartenenţa lor religioasă. În încheiere Prea Fericitul Părinte Patriarh şi-a exprimat „nădejdea că întîlnirea noastră frăţească şi vizita pe care o facem în Suedia vor contribui atît la aprofundarea şi dezvoltarea relaţiilor ecumenice dintre Bisericile noastre, cît şi la întărirea legăturilor de prietenie dintre poporul român şi poporul suedez prieten".

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost oaspetele parohiilor ortodoxe române din Stockholm şi Göteborg. La ambele parohii a fost oficiat serviciul religios al vecerniei de către Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Adrian înconjurat de preoţii Anton Poşircă şi Ioan Stan la Stockholm, de preotul Enache Culai şi diaconul Mihai Hau la Göteborg. După serviciul vecerniei Prea Fericirea Sa s-a întîlnit cu membrii celor două comunităţi ortodoxe române, cărora le-a adresat cuvinte de aleasă zidire sufletească. Preoţii Anton Poşircă şi Culai Enache au prezentat situaţia parohiilor pe care le păstoresc şi în mod special intenţia lor de a urma exemplul parohiei din Malmö achiziţionînd biserici proprii. La Göteborg, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost condus să vadă capela Sfîntul Matei, care urmează să devină lăcaşul de rugăciune al parohiei din acest oraş.

Trebuie menţionat în completare, că vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Suedia, a prilejuit o serie de întîlniri oficiale, pe prim plan aflîndu-se audienţa la Majestatea Sa Carl al XVI-lea Gustaf, regele Suediei.

O altă vizită oficială a fost făcută ministrului Educaţiei şi Cultelor, Bo Holmberg. Cu acest prilej au fost evocate bunele raporturi dintre România şi Suedia, contribuţia ce o aduc comunităţile ortodoxe române la adîncirea prieteniei dintre cele două popoare. Ministrul Bo Holmberg a apreciat pozitiv activitatea acestor comunităţi şi a promis sprijinirea lor de către autorităţile de stat suedeze.

Pot fi amintite şi alte vizite făcute unor instituţii şi întreprinderi, ca de pildă cea de la fabrica de medicamente „Pharmacia" din Uppsala şi în mod special vizita la primăria din Göteborg.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu Eminenţa Sa Arhiepiscopul Bertil Werkström şi însoţitorii lor au făcut o vizită la Ambasada Republicii Socialiste România din Stockholm, unde au fost primiţi de Domnul ambasador Ioan Ceterchi. Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Suedia, a atras atenţia în mod firesc opiniei publice, fapt ce a prilejuit organizarea unei conferinţe de presă la sediul Arhiepiscopiei Luterane Suedeze şi acordarea unor interviuri. Întrebările puse şi răspunsurile date s-au referit la Biserica Ortodoxă Română şi activitatea cultelor religioase din ţara noastră. La rîndul ei presa suedeză centrală şi cea locală, au comentat pe larg vizita delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, numeroase articole şi reportaje apărînd în ziarele: „Svenska Dagbladet", „Dagens Nytheter", „Uppsala Nuya Tidning", „Sydsvenska Dagbladet Snälljosten" etc.

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Suedia, a treia deplasare în străinătate (primele două călătorii le-a făcut la Istanbul unde se află sediul Patriarhiei Ecumenice şi în Austria, la invitaţia Bisericii Romano-Catolice din această ţară şi cu ocazia jubileului parohiei ortodoxe din Viena) se constituie într-o expresie a dorinţei Bisericii Ortodoxe Române de a întreţine legături frăţeşti cu toate celelalte Biserici creştine, în spiritul celui mai autentic ecumenism şi pentru dezvoltarea colaborării pe plan religios în scopul promovării progresului şi păcii în lume.

Noi iniţiative şi propuneri ale României...

(Continuare din pag. 1-a)

lume să fie încurajate să-şi aducă o contribuţie concretă în scopul realizării acordului amintit, încă în toamna aceasta.

Pentru noi, românii, fii ai unui popor care a făcut din imperativul apărării păcii o politică de stat, în care legile îngrădesc cu desăvîrşire orice pornire sau manifestare care ar putea prejudicia bunele relaţii dintre oameni, este o mîndrie faptul că de-a lungul ultimilor ani, România a avut în permanenţă astfel de iniţiative şi propuneri către toate forurile internaţionale competente, pentru o colaborare frăţească între toate statele şi popoarele lumii, pentru a instaura pe planeta noastră un climat de viaţă paşnică şi sigură.

Consecventă principiilor sale, România a luat măsuri interne care să arate lumii că unitatea dintre vorbă şi faptă este singurul mod de realizare a acestui ideal; astfel: „Declaraţia-Apel a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din R. S. R. adresată partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din S. U. A. şi Canada, de pe alte continente" din 28 martie 1986 precum şi Referendum-ul din 23 nov. 1986 referitor la reducerea cu 5% de către ţara noastră a efectivelor, armamentelor şi cheltuielilor militare, sînt în acest sens exemple grăitoare.

Pe linia acestui imperativ, ca toate declaraţiile făcute în diverse foruri internaţionale, la diferite niveluri, să nu rămînă doar simple formule lipsite de consistenţă, ci proiecte transformate în act şi aplicate în viaţă România a propus la această Sesiune a Adunării Generale a O. N. U. ca spaţiul cosmic al Terei, devenit poligon experimental, să fie curăţit de mulţimea sateliţilor lansaţi în scopuri militare, iar ţările care se înscriu pe linia unor astfel de acţiuni să înceteze lansarea de noi sateliţi, astfel încît, cosmosul, bun al întregii omeniri, să fie folosit nu în scopuri destructive, ci paşnice.

Un alt fapt care nelinişteşte din ce în ce mai mult lumea de azi este pericolul pe care-l reprezintă tensiunea mărită din relaţiile internaţionale, deoarece aceasta poate evolua pînă într-atît, încît evenimentele care se produc la scară mondială să scape controlului şi astfel pacea şi viaţa întregii lumi să se afle sub pecetea ireversibilului.

Prin preşedintele Nicolae Ceauşescu, eminentă personalitate a lumii contemporane, România a propus în multe rînduri forurilor internaţionale în drept, luarea de măsuri concrete de dezarmare şi dezangajare militară, cooperarea neîngrădită a tuturor statelor, continuarea eforturilor pentru destindere şi încredere între state şi popoare. Şi de data aceasta, ţara noastră a propus ca toate ţările aflate în diferite conflicte, de orice natură, să le rezolve pe calea tratativelor, a dialogului, şi nu prin operaţiuni militare, iar în toate aceste tratative, O. N. U. sau alte organisme internaţionale competente să aibă o împuternicire de supraveghere şi coordonare, un rol mai important, în aşa fel încît şi prin aceasta să se realizeze schimbarea structurilor vechi şi nedrepte din relaţiile internaţionale, structuri care accentuează tensiunea dintre ţări şi popoare şi care fac să apară situaţii conflictuale care distrug pacea şi securitatea lumii.

În afară de problemele păcii şi dezarmării, pe agenda de lucru a Sesiunii Generale au fost înscrise şi probleme de ordin economic-financiar cu care se confruntă omenirea de azi, probleme în care România îşi aduce o valoroasă contribuţie, propunînd, prin preşedintele ei, măsuri concrete pentru realizarea unei noi ordini economice internaţionale, cerînd ca O. N. U. să lanseze un apel către toate ţările dezvoltate creditoare, către toate băncile şi instituţiile financiare internaţionale, pentru ca acestea să instituie un Moratoriu pentru o perioadă de cel puţin cinci ani pentru toate creditele acordate ţărilor în curs de dezvoltare de către ţările dezvoltate şi alte instituţii.

Toate aceste propuneri care presupun un nou mod de a gîndi relaţiile dintre popoare, care presupun creşterea rolului şi influenţei O. N. U. în aceste relaţii, sînt expresia acordării de către ţara noastră a unei atenţii deosebite pentru problemele care confruntă azi lumea contemporană: lupta pentru pace şi dezarmare, făurirea unei noi ordini economice internaţionale şi prin acestea, a unei lumi care să asigure viaţa liberă şi fericită a fiecărui om pe planeta noastră.

Ţara noastră, prin iniţiativele preşedintelui ei, este azi un exemplu viu în întreaga lume pentru felul în care a aplicat şi aplică, în care concretizează în viaţa poporului, măsurile menite să instaureze şi să promoveze pacea.

Conştienţi de faptul că întreaga cantitate de armament existentă în lume poate distruge de mai multe ori planeta noastră, se impune ca *toţi* oamenii să militeze pentru realizarea tuturor acestor idealuri propuse de România şi preşedintele ei, pentru realizarea unor relaţii armonioase şi echitabile între oameni şi popoare, pentru demilitarizarea spaţiului cosmic, în aşa fel încît generaţia aceasta sau cea care va urma, să nu fie ultima pe acest pămînt.

Sesiune a Prezidiului...

(Continuare din pag. 1-a)

Marjolaine Cheralier (Franţa), Mitropolitul Damaskinos al Elveţiei (Patriarhia Ecumenică), Episcopul dr. Hans-Gernot Jung (R. F. G.), Superintendentul Adam Cuczma (Polonia) şi Prof. Pertti Personen (Finlanda).

La lucrări au mai participat în afară de Preşedinţi, secretarul general Dr. Jean Fischer, pr. prof. dr. Dumitru Popescu, director de studii, Hans Schmocker, director financiar, Ada Silenzi, secretar şi alţi funcţionari din Geneva ai Conferinţei. A luat parte de asemenea Rectorul Wilhelm Nausner (Austria), preşedintele Comitetului Financiar şi un mare număr de invitaţi finlandezi din Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Finlanda, episcopi, preoţi şi laici. Pe agenda întrunirii au figurat probleme interne, de ordin administrativ şi organizatoric, dar şi probleme faţă de care Bisericile din Europa se simt chemate a-şi spune cuvîntul şi a da credincioşilor îndrumări şi puncte de orientare. Printre acestea figurează eforturile ce se fac în vederea dezarmării şi asigurării păcii, respectarea acordurilor fixate în Actul final de la Helsinki, apărarea drepturilor omului şi apărarea vieţii în general, în faţa pericolelor care o pîndesc astăzi fie prin intensificarea cursei înarmărilor, fie prin ameninţarea integrităţii creaţiei, prin poluarea şi distrugerea mediului înconjurător, fie prin manipulările genetice şi prin permisivitatea morală, tot atîtea rele care duc la slăbirea şi deteriorarea nu numai a spiritului uman, dar şi a corpului şi în general a materiei.

Pe latura administrativ organizatorică, Preşedinţii au aprobat înfiinţarea unui *Secretariat pentru Comunicaţii*, menit să strîngă şi să faciliteze relaţiile dintre Biserici, în aşa fel încît să poată lucra şi mai bine, în unitate, pentru unitate şi înţelegere între Biserici, oameni şi popoare. José Manuel Leite a fost numit secretar al dep. „Pace, Dreptate şi Drepturi umane". S-au definitivat listele membrilor în diferitele Comitete de lucru ale Conferinţei, precum în Comitetul financiar (din partea Bisericii Ortodoxe Române face parte Mitropolitul Antonie), în Comitetul de Personal, în Comitetul de legătură cu Conferinţele episcopilor romano-catolici din Europa (din partea Bisericii Ortodoxe Române face parte Mitropolitul Antonie), în Comitetul de legătură cu Conferinţa Bisericilor din Orientul Mijlociu, în Comitetul de Întrajutorare bisericească, în Comitetul consultativ de studii (din partea Bisericii Ortodoxe Române face parte episcopul Nifon, vicar-patriarhal), în Comitetul de relaţii cu Islamismul din Europa (din partea Bisericii Ortodoxe Române face parte pr. Vergil Vîlcu, paroh în Geneva), în Comitetul pentru Pace, Dreptate şi Drepturi umane, în Comitetul de pregătire a viitoarei Adunări generale, ş. a.

Două Biserici: Biserica episcopală din Scoţia şi Consiliul Bisericilor Africane şi Caraibeene din Anglia, au cerut afilierea la Conferinţa Bisericilor Europene. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu a prezentat un raport cu privire la activitatea Secretariatului pentru studii a Conferinţei Bisericilor Europene din care a reieşit că a organizat în diferite ţări din Europa, în anul acesta, un important număr de colocvii, simpozioane şi întruniri şi, de asemenea, a continuat publicarea mai multor volume privind activitatea ecumenică a Conferinţei, în cadrul Serviciului de documentare, condus de P. C. Sa.

Preşedinţii au definitivat în cadrul întrunirii din Finlanda proiectul pentru convocarea în anul 1989 (între 15—21 mai) a unei Conferinţe europene cu tema *„Pace prin Dreptate"*. Ea va avea loc la Basel, în Elveţia şi va aduna între 500—800 participanţi din toate ţările Europei, plus Statele Unite şi Canada ca semnatare ale Actului final de la Helsinki.

Este important că această Conferinţă va fi organizată împreună de către *Conferinţa Bisericilor Europene* (C. B. E.) şi de către *Consiliul Conferinţelor Episcopale Europene, romano-catolice* (C. C. E. E.). În scopul realizării unui consens, se va pregăti un *Document comun* care va fi supus dezbaterilor, cu dorinţa de a se ajunge la un *Comunicat comun.*

Cooperarea C. B. E. cu romano-catolicii va fi foarte activă şi în 1988. Între 28 septembrie—2 octombrie va avea loc la Erfurt în R. D. G. a patra întîlnire oficială a Prezidiului şi Comitetului Consultativ al C. B. E., cu membrii Consiliului Conferinţelor Episcopale Europene romano-catolice (C. C. E. E.). Se va trata tema: *„Vie Împărăţia Ta"*.

Una din problemele căreia Preşedinţii i-au acordat o importanţă deosebită a fost problema dezarmării. După discuţii şi analize cu privire la tratativele actuale dintre marile puteri şi la rolul pe care l-ar putea avea Bisericile şi credincioşii în încurajarea procesului de dezarmare care să asigure pacea lumii, s-a adoptat un *Mesaj* cu următorul conţinut:

„Prezidiul Conferinţei Bisericilor Europene a luat act cu satisfacţie şi cu speranţă că un prim pas spre dezarmare este gata să se producă. Creştinii aşteaptă încheierea cu succes a unui tratat formal între U. S. A. şi U. R. S. S. asupra distrugerii rachetelor cu rază medie de acţiune şi asupra interzicerii armelor chimice.

Este un moment promiţător. El ar trebui să antreneze eforturi unite spre asigurarea păcii dintre naţiuni. El cheamă toate Statele din zona Europei la acţiuni responsabile şi, de asemenea cheamă la acţiuni responsabile şi Bisericile din Europa.

Responsabilitatea Statelor

Statele europene ar trebui acum să treacă la iniţiative proprii în vederea asigurării securităţii comune şi a fiecărui stat în parte. Ele ar trebui nu numai să urmărească negocierile dintre supraputeri, ci să încurajeze şi negocierile asupra dezarmării convenţionale şi asupra reducerii rachetelor cu rază medie sau intercontinentale. De asemenea ar trebui să stăruiască pentru interzicerea şi prevenirea experienţelor şi extinderii cursei înarmărilor în spaţiu, ca şi pentru a se lua serioase măsuri de împiedicare şi limitare a comerţului cu arme.

Responsabilitatea Bisericilor

Bisericile din Europa au o răspundere deosebită. Dragostea lui Dumnezeu este izvorul vieţii, aceea care face să existe încredere între fiinţele omeneşti. Sfînta Evanghelie ne ajută să găsim căi spre pace şi dezarmare. Bisericile n-ar trebui să lase aceste preocupări vitale pe seama unor persoane individuale, ori numai pe seama unor grupuri mici, ci trebuie să se implice ele însele activ în acest efort de menţinere a păcii. Conferinţa Bisericilor Europene invită Bisericile membre să ia parte activă în procesul de pregătire, convocare şi organizare a Conferinţei *„Pace prin Dreptate"* care va avea loc în luna mai 1989.

Responsabilitatea tuturor

Europa are răspunderea şi puterea de a contribui în mod real la realizarea unei lumi paşnice, eliberate de frica atomică. Bogăţiile ţărilor noastre n-ar trebui folosite pentru fabricarea de arme ucigătoare, ci mai degrabă pentru ajutorarea ţărilor mai sărace, contribuind astfel la o mai mare dreptate socială în lume. Trebuiesc căutate noi căi pentru a se întări încrederea între Est şi Vest. Depăşirea ameninţărilor împotriva omenirii, a fricii şi a disperării din lumea de azi, a folosirii nepotrivite a resurselor din lume, trebuie să fie preocuparea de căpetenie a tuturor oamenilor".

*

Lucrările Prezidiului C. B. E. din Tampere, Finlanda, au fost pe larg prezentate în presa locală, în ziarul **Aamulehti.** cu speranţa că **Mesajul** va fi de bun augur.

La Cuvioasa Maica Paraschiva

— 14 octombrie —

„Pe sfînta ajutătoare a celor ce sînt în nevoi, toți cu cucernicie să o lăudăm pe preacinstita Paraschiva . . .“
(Condac, glas 3)

Știm din însemnările ajunse pînă la noi, că sfînta Paraschiva s-a născut în jurul anului 1000, în localitatea Epivat, din Tracia, un ținut muntos, unde părinții ei se bucurau de o bună stare materială. Dar credința în Dumnezeu a părinților cuvioasei era o credință formală, căci poruncile Evangheliei erau doar pe buzele lor, nu în adîncul inimii, ceea ce producea multă întristare copilei Paraschiva și fratelui ei Epifanie care vedeau în împlinirea în viața de toate zilele a poruncilor Evangheliei, țelul vieții lor.

Sensibilitatea sufletească a copilei Paraschiva nu putea înțelege împărțirea oamenilor în săraci și bogați. De aceea, nu odată schimbase hainele ei bogate cu hainele zdrențuite și sărace ale fetițelor sărace de vîrsta ei, și nu odată fusese certată, amenințată și pedepsită pentru gestul ei nobil.

Încă de copilă, cuvioasa Paraschiva întîlnise pe Domnul Hristos sărac și gol în calea ei, sub chipul atîtor nevoiași ce-i ieșeau în cale. Dar tot la această vîrstă înțelesese, din purtarea părinților ei și a altor oameni înstăriți, ce însemnează împietrirea sufletului celor avuți în fața foamei și sărăciei.

Într-o zi, pe cînd se afla în biserica din satul natal, sfînta aude cuvintele Evangheliei: „Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze“ (Lc. 9, 23). Cuvintele Mîntuitorului se adresau ei, atingeau cea mai sensibilă coardă a sufletului ei curat. În aceste cuvinte ale Domnului a văzut cuvioasa o chemare de sus. Și a urmat-o.

Părăsind casa părintească, după pilda fratelui său Epifanie, despre care se știe că a petrecut patru ani în pustiu, apoi treizeci de ani ca monah în Constantinopol, ca apoi să devină episcop la Madita, în Tracia și să treacă la Domnul în starea de sfințenie, cuvioasa Paraschiva și-a pus drept țel al vieții să viziteze Ierusalimul și locurile sfinte, care evocă fiecărui suflet creștin pe Mîntuitorul și sfintele Sale patimi.

În acest lung drum, cuvioasa a făcut un popas în Constantinopol, cetatea evlaviei și a multelor mănăstiri, unde și-a înavuțit sufletul cu o tot mai accentuată trăire a adevărurilor veșnice ale mîntuirii. Apoi, după o petrecere în mai multe sihăstrii ale Traciei, stăruind în rugăciune și nevoințe, cuvioasa se așează pentru cinci ani în mănăstirea Heraclea din Pont, mănăstire închinată Maicii Domnului.

Pregătită astfel duhovnicește, cuvioasa pleacă să întîlnească pe Domnul în Țara Sfîntă.

În Țara Sfîntă, are marea bucurie a întîlnirii cu Domnul: pe dealul Golgotei, pe care-l urcă în genunchi, cu ochii înperdelați de lacrimile bucuriei fără nume de a săruta urma pașilor Lui, în Sfîntul și de viață dătătorul Mormînt, unde stă prosternată în rugăciune ore și zile în șir, apoi, sufletul ei însetat de desăvîrșire simte chemarea pustiei. În pustia Iordanului, într-o mănăstire de maici, în rugăciune și în mari nevoințe petrece cuvioasa pînă la vîrsta de 25 de ani, cînd Mirele ei ceresc îi vestește sfîrșitul apropiat și-i cere să plece în țara ei, căreia să-i lase în dar sfîntul ei trup.

Cu sufletul plin de mîngîiere, cuvioasa ia drumul întoarcerii, dar mai rămîne în Constantinopol spre a se închina în catedrala Sfînta Sofia și Epivat, unde duce aceeași viață plină de sfințenie, de rugă și aspre nevoințe, avîndu-l mereu pe Domnul în suflet. După doi ani, la vîrsta fragedă de numai 27 ani, se mută la cerescul ei Mire, iar trupul ei, sfințit de nevoințe, este îngropat într-un loc necunoscut. După puțină vreme, cuvioasa se arată în vis și cere preotului locului să scoată de lîngă ea trupul unui marinar păcătos, care fusese înmormîntat întîmplător acolo, și odată cu scoaterea acestuia din mormînt, s-a aflat și corpul cuvioasei, întreg, proslăvit și răspîndind bună mireasmă și tămăduiri celor vătămați, semne vădite ale sfințeniei care-i împodobise viața și care revărsa binefaceri și alinări celor din jur. Sfintele sale moaște au fost așezate cu mare evlavie în biserica din Epivat.

Dar aflînd că moaștele cuvioasei Paraschiva sînt făcătoare de minuni, țarul Ioan Asan al II-lea le-a mutat la mitropolia din Tîrnovo la începutul secolului al XIII-lea, iar la sfîrșitul secolului al XIV-lea, sultanul Baiazid, ocupînd cetatea Tîrnovo, moaștele Cuvioasei au ajuns la domnul român, Mircea cel Bătrîn, iar după bătălia de la Nicopole au intrat în posesia cneaghinei Anghelina a Serbiei.

La anul 1521, după cucerirea Belgradului, moaștele cuvioasei au fost aduse la Constantinopol de către sultanul Suleiman I, unde au fost răscumpărate de către creștini cu multe pungi de arginți.

Domnitorul Moldovei Vasile Lupu, de numele căruia se leagă un capitol însemnat al spiritualității românești, cu prețul multor pungi de aur, a răscumpărat moaștele cuvioasei, pe care le-a adus, într-un impresionant cortegiu, la 14 octombrie 1641 și le-a așezat în ctitoria sa, biserica „Sfinții Trei Ierarhi“ din Iași. Pe tot drumul de la Constantinopol la Iași, moaștele sfintei au fost străjuite de patru mitropoliți ai Patriarhiei Ecumenice și au fost primite cu un fast deosebit la Iași.

De atunci și pînă astăzi, cuvioasa Paraschiva întărește în dreapta credință pe toți cei ce aleargă la ajutorul său. Viața sa sfîntă este un dreptar pentru noi, arătîndu-ne că drumul desăvîrșirii se realizează în viață prin purtarea de grijă și cu harul lui Dumnezeu. Pe pajiștea înflorită de virtuți a sufletului curat al cuvioasei Paraschiva, pana inspirată a Duhului lui Dumnezeu a înscris veșnica Împărăție lui Hristos.

Strîns legată de viața Bisericii noastre în cele aproape patru veacuri de cînd veghează destinele ei, viața cuvioasei s-a împletit, la noi, cu imagini de basm: Cuvioasa Paraschiva este Sfînta Vineri, care pogoară milostivirea lui Dumnezeu peste oameni, păsări, animale și oblăduiește pe călători, pe săraci, pe nevoiași și pe orfani. Dar alături de firul povestirii, Cuvioasa Paraschiva este o prezență adînc simțită în cerul sfințeniei ortodoxiei românești și ecumenice, revărsînd binefaceri celor credincioși, fapt pentru care cultul ei a fost generalizat în 1955, căci de totdeauna credincioșii noștri au simțit adierea ei tămăduitoare în viața lor și i-au purtat o adîncă cinstire și închinare.

De aceea, astăzi, la sărbătorirea ei, datori sîntem să adăugăm la pomenirea ce i-o facem și hotărîrea sufletelor noastre de a păși pe calea unei vieți curate, luînd-o drept model al strădaniilor noastre, și din adîncul inimii să zicem cuvioasei fecioare:

„Bucură-te laudă a pustiei, potir ales al sfințeniei, crin al frumuseții celei nevestejte, comoară a virtuților, fîntînă nesecată a milostivirii dumnezeiești și nouă mult folositoare, Cuvioasă Maică Paraschiva, grabnic ajutătoare!“

EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

Începuturile vieții creștine la români

Problema originilor creștinismului românesc a preocupat pe mulți istorici arheologi și teologi români și străini, punîndu-se în circulație păreri dintre cele mai contradictorii. Nu avem intenția să le prezentăm aici, căci și o simplă înșirare a lor ar ocupa prea mult spațiu (pe scurt sînt expuse în manualul lui Gh. Moisescu, Șt. Lupaș și Al. Filipașcu, *Istoria Bisericii Române*, I, București, 1957, p. 31—36). Reținem doar părerea mai multor istorici și arheologi (între care și C. Daicoviciu) care au socotit că se poate vorbi de o viață creștină pe teritoriul țării noastre abia din secolul IV. O teză de-a dreptul ridicolă a emis profesorul Evghenie Golubinski de la Academia duhovnicească din Moscova, într-o lucrare publicată în 1871, în care afirmă că românii au primit învățătura creștină de la bulgari, în secolul IX (!). În sfîrșit, mulți istorici uniți și catolici — în trecut, dar și azi — susțin că strămoșii noștri au fost încreștinați de „misionari“ trimiși de la Roma și că am stat sub jurisdicția Romei pînă la venirea slavilor, cînd am ajuns sub oblăduirea duhovnicească a Patriarhiei de Constantinopol.

Adăugăm la acestea și părerea eronată a unor istorici care, deși admiteau existența unei vieți creștine pe teritoriul țării noastre încă din secolul IV, dar într-o „formă populară“ (!), considerau că organizarea canonică a Bisericii noastre a început abia în secolul al XIV-lea, deci odată cu întemeierea statelor feudale Țara Românească și Moldova. Nicolae Iorga, de pildă, și alții care se bazau pe autoritatea lui, susțineau că anumiți egumeni din mănăstiri, ba chiar și simpli călugări, își luau cu de la sine putere drepturi episcopale într-o anumită regiune, dar fără ca să aibă o „hirotonie canonică“ (vezi *Istoria Bisericii românești*, vol. I, ed. II, București, 1929, p. 16).

Cercetările istorice și arheologice efectuate mai cu seamă în a doua jumătate a veacului nostru au dus, însă, la o viziune cu totul diferită asupra începuturilor creștinismului românesc. Vom încerca, să schițăm etapele principale din procesul de încreștinare lentă a daco-romanilor, strămoșii românilor.

În primul rînd, reținem relatările episcopului Eusebiu din Cezareea Palestinei († 340) și ale unor istorici bisericești de mai tîrziu, întregite cu mărturiile tradiției locale și ale toponimiei, cu privire la predica Sf. Andrei pe o parte din teritoriul țării noastre. Eusebiu, în *Istoria sa bisericească* (III, 1) — bazat și pe spusele marelui scriitor bisericesc Origen, care trăise cu un secol mai înainte († 254) — scria că Apostolul Andrei a propovăduit pe Hristos „în Scitia“. Prin aceasta înțelegem teritoriul dintre Dunăre și Mare (Dobrogea de azi), menționat în izvoarele antice sub această denumire și care, în anul 46 d. Hr., intrase în stăpînirea imperiului roman, fiind anexat la provincia Moesia Inferior. De pildă, geograful Strabo (c. 58 î. Hr.—c. 21 d. Hr.), în *Geografia* sa numea acest teritoriu Scitia. Poetul roman Ovidiu (43 î. Hr.—17/18 d. Hr.) se plîngea în „Tristele“ și „Ponticele“ sale că a fost exilat la Tomis (Constanța de azi) printre „sciți“. Iar în 297, cînd teritoriul dintre Dunăre și Mare s-a constituit într-o provincie romană aparte, a primit denumirea de „Scythia Minor“ (Scitia Mică).

Unele colinde și creații folclorice dobrogene, dar și din stînga Prutului, fac amintire de lucrarea misionară a Sfîntului Apostol Andrei în aceste regiuni. Apoi, unele toponimice dobrogene confirmă același lucru, căci se întîlnesc aici: „pîrîiașul Sfîntului Andrei“, „apa sfîntului“, sau peștera zisă „a sfîntului Andrei“, care există și azi în hotarul comunei Ion Corvin, în apropiere de granița româno-bulgară.

Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că pe țărmul de apus al Mării Negre (Pontul Euxin) exista un număr de vechi colonii grecești (Tomis, Callatis, Histria) în care Sfîntul Andrei găsea teren favorabil pentru misiune, cu o populație care avea un nivel intelectual mai ridicat, capabilă să înțeleagă noile adevăruri de credință.

Adăugăm la acestea și cîteva mărturii oarecum „indirecte“. De pildă, din Epistola Sfîntului Apostol Pavel către Coloseni (III, 11), ar reieși că și „sciții“ au putut auzi cuvîntul lui Dumnezeu. Sfîntul Iustin Martirul și Filozoful († 165), în lucrarea sa *„Dialogul cu iudeul Trifon“* scria că „nu există nici un neam . . . fie din cei ce trăiesc în căruțe și corturi și crescînd vite, la care să nu se facă rugăciuni în numele lui Hristos cel răstignit“. Apologetul Tertulian din Cartagina († 240), în lucrarea intitulată *„Împotriva iudeilor“* scria că Hristos „stăpînește“ și „în ținuturile sarmaților, *dacilor*, germanilor și *sciților*“. Nu se poate trage de aici concluzia că toți aceștia credeau în Hristos, ci doar că numele Său era cunoscut unora din ei. În aceeași perioadă, marele teolog Origen din Alexandria († 254) scria că „foarte mulți“ dintre britani, germani, *daci, sarmați și sciți* n-au auzit cuvîntul Evangheliei. Înseamnă că *unii* dintre ei, totuși, l-au auzit.

Fără îndoială că Sfîntul Apostol Andrei nu numai că a adus la Hristos pe unii dintre grecii și geto-dacii din teritoriile amintite, ci el va fi hirotonit pe unii din ei ca episcopi și preoți, așa cum făcuse și Sfîntul Apostol Pavel în cursul cunoscutelor sale călătorii misionare. Numai așa ne putem explica faptul că cea mai veche episcopie pe teritoriul țării noastre este cea de la Tomis. De altfel, tradiția orală, fixată apoi în scris de așa numitul („Sinaxar al Bisericii constantinopolitane“) știa că Sf. Apostol Andrei „a predicat în Pont, Tracia și Scythia“ și că a hirotonit ca episcop de Odyssos (Varna de azi) pe ucenicul său *Ampliat*, pe care Biserica Ortodoxă îl prăznuiește la 31 octombrie.

Episcopul (sau episcopii) hirotoniți de Apostolul Andrei au hirotonit, la rîndul lor, alți episcopi, preoți sau diaconi, pentru ca să asigure „succesiunea“ neîntreruptă a preoției de la Sfinții Apostoli. Iar acești noi propovăduitori ai cuvîntului Evangheliei au încreștinat (prin predică și botez) pe alți greci sau daci, mai tîrziu daco-romani, din cetățile și satele de acolo, au săvîrșit, pentru ei, „frîngerea pîinii“ în case particulare sau locuri ascunse, creștinismul neavînd statutul de religie permisă în statul roman pînă în anul 313. Datorită legăturilor economice pe care cetățile de la Pontul Euxin le aveau cu geto-dacii din stînga Dunării, deci din Muntenia și Moldova de mai tîrziu, putem presupune că unii din cei încreștinați vor fi dus vestea despre Hristos cel răstignit și înviat și la geto-dacii de acolo.

Așadar, se poate afirma că învățătura creștină a fost predicată pe de o parte din teritoriul țării noastre chiar de un Apostol al Mîntuitorului, de Andrei „cel întîi chemat“. Cu alte cuvinte, creștinismul de la noi este de origine apostolică.

În ce privește propovăduirea Evangheliei la nord de Dunăre, în Muntenia, Moldova și Transilvania de mai tîrziu, deși pentru secolele I—III nu avem nici o mărturie literar-istorică sau arheologică sigură, totuși, nu excludem posibilitatea existenței unor creștini izolați și aici. Să nu uităm că Sfîntul Apostol Pavel a predicat în Peninsula Balcanică, deci într-o zonă învecinată cu noi. În a doua și a treia călătorie misionară (prin anii 50—52 și 55—58) a predicat, împreună cu ucenicul său Timotei, în provincia romană Macedonia, la Filippi și Tesalonic (cf. F. Ap. XVI—XVII și XX), iar în Epistola către Romani, din anul 58, scria că „a împlinit propovăduirea Evangheliei lui Hristos“ pînă în Iliria (Rom. XV, 19), provincie romană în sudul Dunării, în Iugoslavia de azi. După tradiție, Biserica din Sirmium (azi Mitrovița, în apropiere de Belgrad), a fost întemeiată de Epenet și Andronic, cei amintiți de Sf. Apostol Pavel în Epistola către Romani (XVI, 5 și 7). Cunoscînd caracterul misionar al creștinismului în primele veacuri, putem admite că unii din cei încreștinați de Sf. Apostol Pavel și ucenicii săi în Peninsula Balcanică, dar și de cei încreștinați de Sf. Andrei în regiunea danubiano-pontică, au dus „vestea cea bună“ și în teritoriile nord-dunărene, adică în Dacia.

După anul 106, în urma celui de-al doilea război al lui Traian cu Decebal, o parte însemnată din teritoriul statului geto-dac a devenit provincie romană (Banatul, Oltenia, Transilvania propriu-zisă și o parte din Muntenia). În urma acestor schimbări de ordin politic-teritorial, s-au creat condiții favorabile pentru răspîndirea noii învățături creștine și în nordul Dunării. Ea a fost adusă în provincia nou creată prin coloniștii veniți din întreg imperiul roman (inclusiv din Asia Mică și Peninsula Balcanică, unde predicase Sf. Apostol Pavel), dar și din alte locuri în care credința creștină era cunoscută încă din „veacul apostolic“, prin soldații din armata romană aduși în Dacia (legiunile V Macedonica la Potaissa-Turda și XIII Gemina la Apulum-Alba Iulia, precum și alte unități militare), prin sclavii din familiile înstărite, prin negustorii veniți în Dacia în afaceri comerciale. Și pentru că între aceștia se găseau și mărturisitori ai noii credințe, negreșit că ei au căutat să cîștige prozeliți și printre localnici.

În orice caz, în perioada stăpînirii romane în Dacia (106—271/275) propagarea noii învățături se desfășura destul de greu, căci în imperiul roman creștinismul avea statut de „religio illicita“, nepermisă. Abia în anul 313 împăratul Constantin cel Mare (306—337) i-a acordat libertate deplină, prin cunoscutul „edict de la Mediolanum“ (Milan, în Italia). La noi însă, după retragerea administrației și a legiunilor romane din Dacia, în anii 271—275, s-au creat condiții mult mai prielnice pentru propagarea învățăturii creștine în spațiul carpato-dunărean, căci îndată după plecarea autorităților, pentru masele de agricultori și păstori daco-romani rămași pe loc a încetat obligația respectării legilor, dar și a religiilor oficiale păgîne, ca și interdicția de a se mărturisi creștini. Propagarea noii credințe a fost favorizată și de contactele permanente, de ordin politic, dar mai ales economic-comercial, cu provinciile romane sud-dunărene, de schimbul neîncetat de populație de pe ambele țărmuri ale Dunării, iar mai tîrziu de faptul că împăratul Constantin cel Mare a recucerit o parte din Cîmpia Olteniei și a Munteniei. Mai mult, scriitori romani din perioada respectivă se plîngeau că locuitorii din sudul Dunării se refugiau în nordul ei, „la barbari“. Desigur, între aceștia se numărau mai ales creștini, care acolo puteau să-și manifeste nesupărați de nimeni convingerile lor religioase.

Trebuie să mai reținem că în a doua jumătate a secolului al III-lea goții, așezați vremelnic pe teritoriul țării noastre, făceau multe expediții de jaf în Peninsula Balcanică și Asia Mică, deci în regiuni de mult încreștinate, de unde aduceau și numeroși captivi. Odată așezați aici, dacă ei erau creștini, aduceau și pe unii daco-romani la Hristos, fie prin predică de la om la om, fie prin căsătorii.

Un argument puternic pentru vechimea creștinismului la noi îl constituie numeroasele cuvinte cu sens religios din fondul principal lexical al limbii române, care sînt de origine latină. În chip deosebit trebuie remarcat faptul că o bună parte din acești termeni privind credința au fost făuriți pe loc de poporul care vorbea limba la-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Cîteva gînduri în legătură cu rugăciunea amvonului

Către sfîrșitul sfintei Liturghii, preotul slujitor rostește, în fața ușilor împărătești, o rugăciune, pe care o cunoaștem sub denumirea de „rugăciunea amvonului“. Această rugăciune este adresată lui Dumnezeu-Tatăl, „Părintele luminilor“ de la care vine „toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit“.

În rugăciunea amvonului, preotul și credincioșii își îndreaptă mintea și simțirea către Dumnezeu, cel ce binecuvintează, sfințește, mîntuiește, păzește, preamărește, nu părăsește și dăruiește pace.

De la Dumnezeu cel ce binecuvintează și sfințește, cerem mai întîi să mîntuiască poporul Său și să binecuvinteze moștenirea Sa, căci zicem: „Mîntuiește poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta“. Cerem apoi să păzească fără nici o pierdere turma credincioșilor, să sfințească și să preamărească pe cei ce iubesc podoaba casei Lui, deoarece spunem: „Plinirea Bisericii Tale păzește-o; sfințește pe cei ce iubesc podoaba casei Tale; Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta și nu ne lăsa pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine“.

Mai departe, în aceeași rugăciune, ne rugăm Părintelui ceresc să dăruiască pace lumii, bisericilor și la tot poporul Său, întrucît spunem în continuare: „Pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților și la tot poporul Tău“. Toate acestea le cerem de la Dumnezeu, ca unii care sîntem convinși că tot binele vine de la El, iar această convingere ne-o exprimăm prin cuvintele: „Că toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit de Sus este pogorînd de la Tine, Părintele luminilor“. Drept urmare celor mărturisite de noi, aducem lui Dumnezeu mulțumire și închinare, căci zicem: „Ție mărire și mulțumire și închinăciune înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“.

Și ca să se știe că sîntem între cei ce binecuvintează pe Dumnezeu, după rugăciunea amvonului, spunem, de trei ori, cu cîntare: „Fie numele Domnului binecuvîntat, de acum și pînă în veac“.

Ca unii care binecuvîntăm pe Dumnezeu, avem nădejdea să fim binecuvîntați de El, bineștiind că Dumnezeu îi binecuvintează pe aceia care îl binecuvintează pe El, așa cum și spunem la începutul rugăciunii amvonului: „Cel ce binecuvintezi pe cei ce te binecuvintează, Doamne“. De asemenea, fiind între cei ce nădăjduiesc în Dumnezeu, nădejde avem și să fim sfințiți de El, iar aceasta cu atît mai mult, cu cît sîntem și iubitori ai podoabei casei Lui, dorind să împodobim mai cu seamă cu prezența noastră locașul lui Dumnezeu, bine știind că cea mai de seamă podoabă, cea mai adevărată podoabă a casei lui Dumnezeu sînt credincioșii care iau parte la sfintele slujbe. Pentru cei ce iubesc podoaba casei lui Dumnezeu se cere în rugăciunea la care ne este luarea aminte, să fie sfințiți și preamăriți: „Sfințește pe cei ce iubesc podoaba casei Tale. Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta“.

În continuare, ne rugăm lui Dumnezeu să nu ne lase (să nu ne părăsească) pe noi cei ce nădăjduim în El și să dăruiască pace lumii, bisericilor, preoților și la tot poporul Lui, căci zicem: „Nu ne lăsa pe noi cei ce nădăjduim în Tine. Pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților și la tot poporul Tău“.

Cînd cerem de la Dumnezeu, în rugăciunea amvonului, să mîntuiască poporul Său și să dăruiască pace poporului Său, este firesc să dorim să fim și noi între cei ce fac parte din poporul lui Dumnezeu. Cînd afirmăm că Dumnezeu binecuvintează pe aceia care Îl binecuvintează pe El, este firesc să dorim să fim între cei ce Îl binecuvintează. Știind că Dumnezeu sfințește și preamărește pe cei ce iubesc podoaba casei Lui, avem un fericit prilej să dorim să fim și noi între cei ce se îngrijesc de înfrumusețarea locașului sfințit al lui Dumnezeu și să căutăm să adăugăm la podoaba cea din afară a bisericii, podoaba prezenței noastre la dumnezeieștile slujbe. Iar ca cei ce ne rugăm lui Dumnezeu să fim păziți sub stăpînirea Lui, ca dintr-o astfel de conștiință să-I aducem mărire, ca unii care dorim și cerem de la Dumnezeu să păzească plinirea Bisericii Lui, a Bisericii din care noi înșine facem parte, să aducem lui Dumnezeu, împreună cu toți preoții, mărire, mulțumire și închinare, și să spunem cu toată inima: „Fie numele Domnului binecuvîntat, de acum și pînă în veac“. Făcînd așa, putem avea nădejde să ni se umple inimile noastre de bucurie și de veselie, după cum se roagă preotul, în timp ce credincioșii cîntă „fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac“, căci în acele clipe, preotul spune în gînd rugăciunea: „Plinirea Legii și a proorocilor Tu însuți fiind, Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce ai plinit rînduiala cea părintească, umple de bucurie și de veselie inimile noastre, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“.

La unele ca acestea fiindu-ne luarea aminte, „să lăudăm, bine să cuvîntăm și să ne închinăm Domnului cîntînd și preînălțîndu-L pe Dînsul întru toți vecii“.

Protosincelul *Teofil Părăian*

ERATĂ

În „Telegraful Român“ nr. 29—30 și 31—32 din luna august 1987, la articolul „Un ctitor de școală . . .“ din p. 2, în col. 1 rînd 2, în loc de 30 iulie 1967 se va citi 3 iulie 1967 iar în col. 1, rînd 35, în loc de 1889 se va citi 1899.

Vizita Sanctităţii Sale, Patriarhul ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului

(Continuare din pag. 1-a)

preţios al legăturilor noastre bisericeşti. În aceeaşi măsură nădăjduim că venirea Sanctităţii Voastre şi a însoţitorilor pe pămîntul românesc Vă va prilejui o cunoaştere nemijlocită a vieţii noastre bisericeşti, din cîmpul pastoral-liturgic, al învăţămîntului teologic şi al mănăstirilor.

Toţi cei de faţă îşi unesc gîndurile cu ale mele şi într-un glas înălţăm slavă lui Dumnezeu pentru această întîlnire, îmbrăţişîndu-Vă în faţa acestui altar cu sărutarea sfîntă în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită".

A răspuns Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrios I care, între altele, a spus:

„La puţin timp după vrednica ridicare a Prea Fericirii Voastre în fruntea Bisericii Ortodoxe Române şi după vizita pe care ne-aţi făcut-o de curînd, avem astăzi bucuria şi privilegiul să ne aflăm în frumoasa Voastră ţară, România.

...Lumea noastră de astăzi se caracterizează printr-o acută criză spirituală. Ortodoxia este chemată în acest context să-şi strîngă rîndurile şi să dea acestei lumi răspunsul cuvenit care să o conducă la viaţă (Matei 7, 14).

Contăm mult pe contribuţia Bisericii Ortodoxe Române şi nădăjduim ca prin împreuna noastră lucrare să putem realiza acest sfînt scop.

...Ne exprimăm convingerea că vizita noastră se va dovedi folositoare pentru Bisericile noastre surori şi pentru întreaga Ortodoxie".

Cei doi conducători de Biserici şi-au dat cuvenita sărutare frăţească şi în acordurile *Imnului patriarhal* s-au îndreptat către Palatul patriarhal.

În după-amiaza aceleiaşi zile Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I a făcut o vizită protocolară la Ambasada Turciei din Bucureşti.

Seara, către orele 19,30, oaspeţii au fost conduşi la mănăstirea Ţigăneşti, unde s-au vizitat biserica şi atelierele şi unde s-a servit şi cina.

A doua zi dimineaţa, joi 17 septembrie, delegaţia a plecat cu avionul către Suceava. Pe aeroportul de aici Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi ceilalţi însoţitori au fost primiţi de P. S. Eftimie al Romanului şi Huşilor, P. S. Pimen Suceveanul, episcop vicar al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, de P. S. Ioachim Vasluianul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului şi Huşilor, de consilieri mitropolitani şi de protoierei.

A fost vizitată mai întîi mănăstirea Sf. Ioan cel Nou din Suceava, unde se păstrează moaştele patronului acestui aşezămînt — Sf. Ioan cel Nou, aduse aici de voievodul Moldovei, Alexandru cel Bun (1400—1432). Mulţimea credincioşilor, îmbrăcaţi în costume tradiţionale, biserica mănăstirii, martoră a atîtor evenimente din viaţa poporului român, ca şi trecutul încărcat de glorie al acestor plaiuri, au produs o vie impresie asupra distinşilor noştri oaspeţi.

Răspunzînd la cuvîntul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist din ctitoria voievodală din Suceava, Sanctitatea Sa şi-a exprimat bucuria pentru „această primă întîlnire cu dulcea Bucovină, pentru evlavia şi dragostea acestor fii ai Ortodoxiei":

„Am venit să vedem aceste realităţi la faţa locului, să ne exprimăm recunoştinţa şi dragostea noastră pentru rîvna şi lucrarea dv. în ogorul Ortodoxiei. Ne rugăm bunului Dumnezeu ca să arate şi în viitor credincioşi, clerici şi monahi vrednici în sînul şi spre folosul binecredinciosului popor român şi al Bisericii sale, aşa cum au existat şi în trecut şi cum sînteţi şi dv. cei de astăzi. Vă acordăm tuturor binecuvîntarea noastră patriarhală şi vă dorim spor în viaţa creştinească şi duhovnicească şi fericire personală".

S-au vizitat apoi mănăstirile Dragomirna, Putna, Sucevita, Voroneţ şi Neamţ; de asemenea, Catedrala Unirii din Rădăuţi şi bisericile din Gura Humorului şi Boroaia.

Pretutindeni delegaţia Patriarhiei Ecumenice a fost însoţită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de II. PP. SS. Nestor al Olteniei şi Nicolae al Banatului, de I. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului şi Dunării de Jos, de Ierarhii Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, de P. S. Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal, de consilieri patriarhali, interpreţi şi reporteri.

Stareţii, stareţele şi preoţii parohi i-au primit cu Sfînta Evanghelie şi Sfînta Cruce, au făcut scurte prezentări ale sfintelor locaşuri, s-au rostit cuvîntări şi s-a semnat în Sfînta Evanghelie şi în cărţile de aur.

Frumuseţea şi valoarea bisericilor şi mănăstirilor româneşti din Moldova, viaţa creştină ce pulsează în ele, clericii, monahii, monahiile şi mulţimile credincioşilor au impresionat profund pe înalţii noştri oaspeţi.

Modesta piatră de mormînt a marelui mitropolit — artist caligraf şi miniaturist — care a fost Anastasie Crimca, mormîntul Marelui Ştefan străjuit de candela nestinsă din iulie 1504, minunatele picturi exterioare de la Sucevita şi de la Sixtina Orientului cum mai este cunoscută mîndra ctitorie voievodală de la Voroneţ, aşezămintele Musatinilor de la mănăstirea Neamţului, manuscrisele, miniaturile şi broderiile unicate, rînduite şi păstrate cu deosebită grijă în muzeele de pe lîngă aceste mănăstiri sînt numai cîteva din mărturiile geniului, credinţei şi evlaviei poporului român asupra cărora delegaţia Patriarhiei Ecumenice a zăbovit îndelung admirîndu-le. Sanctitatea sa a apreciat toate cele văzute: „Ortodoxia Ecumenică se poate mîndri pe drept cuvînt cu aceste minunate roade ale unei sincere şi puternice evlavii, ale unei neîntrerupte munci îmbinate cu rugăciunea".

Vineri, 18 septembrie, s-a desfăşurat vizita la Seminarul Teologic de la Neamţ. Părintele director Gh. Vizitiu a făcut o scurtă prezentare a şcolii, a cadrelor didactice şi a programei de învăţămînt. Luînd cuvîntul Sanctitatea Sa a spus că „văzînd acest minunat grup de tineri seminarişti care studiază teologia, trăieşte o mare nădejde".

A dat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Hrisostom de Myra, cu ani în urmă profesor la Facultatea de Teologie din Halki, care a vorbit despre sensul Teologiei şi despre misiunea preoţească.

În încheiere a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist care, referindu-se la începutul acestui nou an şcolar, a spus:

„Cred că nu se putea face o deschidere mai frumoasă pentru noul an de învăţămînt în şcolile noastre, ca aceasta, cînd este prezent Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I şi cu cuvîntul plin de învăţăminte al I. P. S. Mitropolit Hrisostom de Myra, atît de cunoscut în lumea Ortodoxă. Socotesc această zi ca fiind foarte însemnată în viaţa Seminarului de la Neamţ şi a învăţămîntului nostru teologic".

Sanctitatea Sa a oferit în dar Seminarului o icoană reprezentînd Învierea Domnului şi cîte o cruciuliţă elevilor seminarişti. După aceea s-a semnat în cartea de aur a Seminarului.

În cursul aceleiaşi zile au fost vizitate mănăstirile: Agapia, Văratec, biserica Sf. Trei Ierarhi din Iaşi şi Catedrala mitropolitană. Aici, în prezenţa a numeroşi credincioşi şi sub protia P. S. Pimen Suceveanul, episcop-vicar al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, a fost săvîrşit un polihroniu şi s-au rostit cuvîntări. A vorbit mai întîi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a spus între altele:

„Trăim o minunată seară şi minunate momente pentru viaţa noastră duhovnicească. Am putea spune că trăim o bucurie asemănătoare celei a Sfinţilor Apostoli cînd s-au întîlnit cu Mîntuitorul după slăvita Sa Înviere. Această revedere şi întîlnire cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I al Constantinopolului este un nou şi important moment al legăturilor noastre istorice şi tradiţionale cu Patriarhia Ecumenică. Bucuria noastră creşte cu atît mai mult cu cît este vorba de întîlnirea dintre conducerile a două Biseric cu rol deosebit în Ortodoxie, aici în această măreaţă Catedrală a Moldovei şi în apropierea moaştelor Cuvioasei Paraschiva.

V-am vorbit deseori aici de unitatea Ortodoxiei, de legăturile Bisericii noastre strămoşeşti cu celelalte Biserici creştine şi în special cu Patriarhia Ecumenică. Vă relatam atunci despre rolul Patriarhiei Ecumenice în recunoaşterea mitropoliilor Ţării Româneşti — 1359 şi a Moldovei — 1401, sau cînd a fost vorba de recunoaşterea oficială a autocefaliei Bisericii noastre — 1885. Toate s-au împlinit cu înţelegerea şi dragostea Patriarhiei Ecumenice. În Ortodoxie nimeni nu-i mai mare. Fiecare Biserică Ortodoxă, naţională şi locală cum este şi Biserica Ortodoxă Română, îşi are propriile ei legiuiri şi nu este supusă vreunei autorităţi bisericeşti din afară. Ele toate însă, Bisericile Ortodoxe, păstrează aceeaşi unitate dogmatică, liturgică şi canonică.

Sanctitatea Voastră, Vă întîmpinăm în această Catedrală după cele ce am văzut ieri şi azi mănăstirile din Moldova, cu clericii şi credincioşii noştri, cu toţii păstrători ai datinilor noastre scumpe, cu convingerea că întîlnirile şi discuţiile noastre vor aduce roadă şi vor cimenta legăturile noastre ca Biserici. Ne-am bucurat că am avut prilejul să vă arătăm cîteva din realizările trecutului nostru, dar şi ctitorii actuale ale poporului român. Toate acestea mărturisesc dragostea şi rîvna românului pentru util şi frumos şi în acelaşi timp vorbesc despre libertăţile de care se bucură Biserica Ortodoxă Română şi celelalte Culte din ţara noastră".

A răspuns Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I care, referindu-se la lucrarea de totdeauna a Bisericii noastre a adresat clericilor şi credincioşilor prezenţi aceste cuvinte:

„Sfera largă a activităţilor Bisericii Ortodoxe surori a României în domeniul relaţiilor interbisericeşti, al propovăduirii şi întăririi păcii, al cultivării studiilor teologice, al tipăriturilor, al monahismului, al renovării sfintelor locaşuri, al edificării duhovniceşti a poporului lui Dumnezeu a atras recunoaşterea generală şi face din Biserica dv. o Biserică mult respectată şi un însemnat factor în spaţiul Ortodoxiei şi în întreaga lume creştină. Să fiţi mîndri de Biserica dv., de istoria şi de cultura dv. Să rămîneţi credincioşi devotaţi ai acestei Biserici şi să vă mîndriţi cu Patriarhul dv. căruia îi mulţumim pentru toate.

Vă binecuvîntăm părinteşte, vă mulţumim pentru călduroasa primire şi vă asigurăm că deţineţi un loc central în inima şi în rugăciunile noastre".

Sîmbătă dimineaţa, tot pe calea aerului, delegaţiile celor două Biserici s-au reîntors la Bucureşti. În cursul zilei a fost vizitată mănăstirea Cernica, iar seara a fost făcută o vizită protocolară la Ambasada Greciei din Bucureşti.

A doua zi, duminică 20 septembrie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I al Constantinopolului, înconjuraţi de un numeros sobor, au săvîrşit, în Catedrala patriarhală Sfînta Liturghie arhierească. La sfîrşit au vorbit cei doi întîistătători de Biserici.

Luînd cuvîntul, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus, printre altele:

„Am trăit astăzi împreună cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I, cu soborul care îl însoţeşte, o zi deosebit de luminoasă din viaţa Bisericii noastre Ortodoxe Române. Sfînta Liturghie este nu numai un moment de rugăciune, nu numai un moment de recunoaştere reciprocă, ci, după învăţătura Bisericii noastre Ortodoxe, Sfînta Liturghie este culmea trăirii în Mîntuitorul Iisus Hristos. Prin împărtăşirea din acelaşi Potir ne-a învrednicit Bunul Dumnezeu astăzi ca noi ierarhii Bisericii Ortodoxe Române să ne împărtăşim cu ierarhii Bisericii Ecumenice a Constantinopolului, cu Sanctitatea Sa, mărturie a comuniunii depline a vieţii şi a gîndirii noastre bisericeşti. Dăm slavă Bunului Dumnezeu pentru aceasta şi păstrăm în inimile noastre aceste clipe de neuitat.

...Sub ocrotirea cuviosului Dimitrie cel Nou, ale cărui moaşte străjuiesc această Catedrală patriarhală, am săvîrşit dumnezeiasca Liturghie, ne-am plecat genunchii şi ne-am rugat în faţa acestui străvechi altar, pentru Bisericile noastre, pentru credincioşii noştri, pentru unitatea Bisericilor Ortodoxe de pretutindeni şi pentru viaţa şi pacea lumii. Împărtăşindu-ne din acelaşi Sfînt Potir, noi am pecetluit astfel „unitatea Duhului întru legătura păcii" (Efes. 4, 3) dintre noi şi fiii noştri duhovniceşti. Conştiinţa acestei unităţi au avut-o Bisericile noastre din cele mai vechi timpuri. Au mărturisit-o neîncetat, au dezvoltat-o de-a lungul veacurilor şi au împlinit-o rodnic Sfinţii noştri înaintaşi din spaţiul Ortodoxiei constantinopolitane şi al Ortodoxiei româneşti.

...Călăuzit de datoria împlinirii acestor înalte responsabilităţi, v-aţi luat sarcina — pe cît de anevoioasă pe atît de vrednică de toată cinstirea — de a duce personal tuturor Bisericilor Ortodoxe surori înalta solie de dragoste şi de împreunăslujire a lui Dumnezeu şi a oamenilor. Vă sîntem adînc recunoscători pentru bunăvoinţa de a răspunde invitaţiei noastre de a vizita Biserica Ortodoxă Română şi de a aduce binecuvîntarea apostolică credincioşilor şi slujitorilor Sfintelor Altare de la parohiile şi mănăstirile noastre româneşti.

Sanctitatea Voastră, Preacinstiţi oaspeţi, această întîlnire în dragoste şi unitate liturgică pune în lumină şi responsabilitatea noastră comună pentru împlinirea testamentului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: *„Ca toţi să fie una"* ((Ioan 17, 21). În vremea de faţă, cînd omenirea este atît de tulburată de nelinişti şi de frămîntări, cuvintele acestea, transmise peste veacuri, răsună tot mai stăruitor îndemnîndu-ne să le considerăm, mai mult ca oricînd, nu numai ca pe un ideal, ci şi ca pe o poruncă de îndeplinire fără întîrziere. Aceata se cere împlinită de noi printr-o întreită slujire: a unităţii panortodoxe, a unităţii creştine şi a unităţii omenirii în apărarea darului sfînt al vieţii, ameninţate de războiul nuclear. Biserica Ortodoxă Română este însufleţită de dorinţa de a sluji deopotrivă şi în acelaşi timp aceste deziderate, cu convingerea că ele sînt imperative pentru împlinirea misiunii ei şi a noastre, a tuturor.

...În ceea ce ne priveşte pe noi, Biserica Ortodoxă Română, am încercat să găsim aceste căi realizînd mai întîi în propria noastră ţară o rodnică şi pilduitoare conlucrare ecumenică cu celelalte culte în condiţiile deplinei libertăţi religioase. Am considerat că drumul spre unitate nu trece pe alături de noi, ci prin noi înşine, el însemnînd mai întîi de toate o practicare vie a relaţiilor de dragoste şi frăţietate cu celelalte confesiuni. Prin apropierea, înţelegerea, cunoaşterea reciprocă şi colaborarea sinceră dintre cultele din ţara noastră, s-a ajuns la o atmosferă de încredere şi stimă, participînd la conferinţe teologice interconfesionale şi unind eforturile în sprijinul străduinţei poporului nostru pentru înflorirea ţării şi apărarea vieţii şi a păcii pe pămînt".

A răspuns Sanctitatea Sa, Dimitrios I, Patriarhul Constantinopolului. Din cuvîntarea sa redăm următoarele:

„În cadrul călătoriei noastre la Bisericile Ortodoxe, călătorie a dragostei, a păcii şi a unităţii, pe care o efectuăm anul acesta în urma hotărîrii Sfîntului nostru Sinod, am avut ocazia să vizităm zilele acestea şi Sfînta dv. Biserică şi, cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, să săvîrşim împreună astăzi frîngerea pîinii şi să ne împărtăşim din acelaşi Sfînt Potir, ca dovadă grăitoare a identităţii noastre de credinţă şi a comuniunii noastre de dragoste.

Dăm slavă lui Dumnezeu pentru credincioşia nedezmînţită a Bisericii Ortodoxe a României faţă de credinţa ortodoxă şi faţă de unitatea Bisericii care este una, sfîntă, sobornicească şi apostolească.

Mărturisim sincer că, în ciuda faptului că am vizitat şi ne-am închinat în multe biserici şi mănăstiri, nu a fost posibil să satisfacem toate dorinţele noastre şi nici să răspundem dorinţelor tuturor eparhiilor, mănăstirilor şi enoriilor de a le vizita şi binecuvînta.

Cu mintea, însă, păşim pe urmele paşilor tuturor fericiţilor înaintaşi ai noştri, care au venit de-a lungul timpului, în ţările dunărene, începînd cu cel între sfinţi patriarhul Nifon şi pînă la ultimul înaintaş al nostru, patriarhul Atenagora.

La strîngerea relaţiilor noastre frăţeşti sîntem convinşi că va contribui şi vizita noastră, sfinţite frate, şi de aceea ne rugăm lui Hristos, Dumnezeul nostru şi întemeietorul Bisericii să binecuvinteze această vizită cu roade bogate spre desfătarea duhovnicească şi spre binele credincioşilor noştri şi al întregii familii ortodoxe.

...Şi dv. aici şi noi în Fanar avem conştiinţa profundă a necesităţii unităţii panortodoxe, pentru întărirea căreia lucrăm toate Bisericile Ortodoxe surori.

...Datorită dezvoltării relaţiilor interortodoxe putem astăzi să pregătim împreună şi în armonie deplină Sfîntul şi Marele Sinod, lucrare la care contribuie substanţial şi constructiv de la începuturi încă, şi Biserica Prea Fericirii Voastre. Spunem acest lucru spre cinstea acesteia şi spre a arăta ceea ce este drept. Să ne rugăm astăzi împreună ca Duhul Sfînt să ne conducă cît mai repede la convocarea acestui Sinod, care va trebui să dea un nou dinamism Bisericii noastre Ortodoxe şi să o arate mai puternică, pentru a putea răspunde cerinţelor timpurilor noastre şi necesităţilor de astăzi ale fiilor ei".

S-a trecut apoi în Sala Sinodală unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi Sanctitatea Sa, Dimitrios I au ţinut cîte o alocuţiune. Cu acest prilej s-a făcut şi un schimb de daruri.

La orele 14,00 a avut loc dejunul oficial, oferit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cinstea Sanctităţii Sale, Dimitrios I, iar seara, la orele 19,00, un Concert festiv la Institutul Teologic de grad Universitar din Bucureşti.

Luni, 21 septembrie, ultima zi de vizită, delegaţia Patriarhiei Ecumenice, în frunte cu Sanctitatea Sa Dimitrios I, însoţită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi de alţi membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii noastre a făcut o vizită la Departamentul Cultelor.

Plecarea către Istanbul a avut loc la orele 11. De la bordul avionului, Sanctitatea Sa, Patriarhul Dimitrios I al Constantinopolului a transmis Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist următoarea TELEGRAMĂ:

Prea Fericitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Părăsind ţara dumneavoastră, la încheierea unei vizite deosebit de fructuoase, transmitem Bisericii Ortodoxe Române surori şi iubitului păstor al acesteia mulţumirile noastre pentru generoasa ospitalitate.

Avem convingerea că întîlnirea noastră va întări legăturile frăţeşti dintre Bisericile noastre şi va contribui la unitatea şi cooperarea ortodoxă.

Fie ca bunul Dumnezeu să vă dea viaţă îndelungată şi să păzească în veci Biserica Ortodoxă Română!

*

Patriarhul Dimitrios I

Vizita delegaţiei Patriarhiei Ecumenice, în frunte cu Sanctitatea Sa, Dimitrios I, făcută Bisericii Ortodoxe Române marchează un pas important în lungul şir al relatiilor dintre cele două Biserici Ortodoxe surori şi totodată contribuie la întărirea legăturilor interortodoxe, dat fiind faptul că această călătorie a fost întreprinsă sub semnul întăririi unităţii panortodoxe.

Vizita Sanctităţii Sale, Patriarhul ecumenic Dimitrios I şi a însoţitorilor săi în ţara noastră a prilejuit cunoaşterea nu numai a frumuseţilor pămîntului românesc şi a marilor ctitorii ale trecutului, ci şi realizările de azi ale poporului român.

„Cîntă măi frate române, pe graiul şi limba ta"

— 190 de ani de la naşterea lui Anton Pann —

Combătînd pe cei ce în vremea sa abuzau de „vorbirea în limbi", ceea ce obştei nu folosea, Sf. Apostol Pavel aduce şi acest argument, edificator pentru toate timpurile: „În biserică vreau mai bine să grăiesc cinci cuvinte cu înţeles, ca să-i învăţ şi pe alţii, decît zece mii de cuvinte în limbă (neînţeleasă)" (I Cor. 14, 19).

Acest text a constituit unul din argumentele de căpătîi ale atîtor vrednici înaintaşi ai noştri, care, în vremurile trecute, au depus o uriaşă muncă în a repune limba română în demnitatea ce i se cuvenea, în a o reintroduce în cancelarii şi, în primul rînd, în Biserică, în lăcaşurile noastre de cult, de unde de fapt în totalitate n-a lipsit niciodată. Unul dintre truditorii tîrzii ai acestui curent de „românire" a cărţilor de cult a fost şi harnicul şi isteţul cîntăreţ bisericesc *Anton Pann*, de la a cărui moarte s-au împlinit 190 de ani, ceea ce ne îndeamnă să ni-l readucem cît de cît în speciala noastră atenţie. Crezul său în această privinţă, preţuirea sa faţă de limba şi valorile naţionale — se desprind şi din următoarele versuri: „Cîntă măi frate române, pe graiul şi limba ta / Şi lasă cele streine de ei a şi le cînta. / Cîntă să înţelegi şi însuţi, şi cîţi la tine ascult, / Cinsteşte ca fiecare limba şi neamu-ţi mai mult".

*

Deşi prima parte a vieţii sale este mai puţin cunoscută, pe baza unor cercetări mai noi se crede că Anton Pann s-a născut în 1796 sau 1797, într-o localitate din sudul Dunării. Rămas de mic orfan de tată, în timpul războiului ruso-turc, dintre 1806—1812, mama sa, Tomaida, a trecut în nordul Dunării, stabilindu-se la Chişinău. Aici, datorită frumoasei sale voci, micul Anton este primit în corul catedralei din acest oraş.

De altfel, faţă de muzica bisericească, Anton Pann a avut de timpuriu o înclinaţie şi pasiune deosebită, ceea ce rezultă şi din prefaţa unei cărţi tipărită de el în 1841, în care scria între altele: „Eu altele n-am învăţat decît din mica copilărie a mea mi-am bătut capul ca să ajung desăvîrşit în meşteşugul musicei bisericeşti, în care am şi izbutit", tot cu acest prilej subliniind şi aceea că „dascăl mi-am fost singur".

Prin anul 1812, Anton Pann vine la Bucureşti, întîlnindu-l ca paraclisier la biserica Olari, iar mai tîrziu cîntăreţ bisericesc la altă biserică din acelaşi oraş. Tot la Bucureşti studiază muzica psaltică cu Dionisie Fotino şi Petre Efesiul, de la ultimul deprinzînd şi meşteşugul tipograficesc. Nu este exclus să fi audiat şi cursurile lui Gheorghe Lazăr.

În timpul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu şi mai tîrziu, în cîteva rînduri, Anton Pann funcţionează şi la biserica Sf. Nicolae din Şchei — Braşov, unde a cîştigat simpatia românilor şcheieni, între cei cu care s-a împrietenit aflîndu-se şi Ioan Barac, animator al mişcării culturale româneşti din Transilvania. Fiul acestuia, protopopul Iosif Barac, va spune mai tîrziu într-o scrisoare: „Anton Pann în anii 1826 şi 1827 de la tatăl meu, în Braşov, a învăţat a compune versuri mai potrivite", darul versificaţiei fiind destul de vădit la acest cîntăreţ bisericesc. De reţinut că simpatia şi încrederea pe care românii braşoveni au avut-o faţă de Anton Pann s-a arătat şi în aceea că conducerea bisericii „Sf. Nicolae" îi trimite, la Bucureşti, un elev, pe Gheorghe Ucenescu, pentru a-l învăţa muzica bisericească. Petrecerea acestuia la Bucureşti a fost într-adevăr cu roade, ceea ce rezultă din activitatea frumoasă a lui Gh. Ucenescu la Braşov, între altele el fiind şi autorul muzicii versurilor patriotice: „Deşteaptă-te române", aşa după cum A. Pann este autorul muzicii pe care se cîntă rugăciunea „Tatăl nostru" în majoritatea bisericilor noastre.

Pe Anton Pann îl mai întîlnim ca profesor la Seminarul din Rm. Vîlcea, predînd totodată lecţii de muzică şi pe la unele mănăstiri din preajma acestui oraş. Un document din 1848 ni-l arată prezent, la sfîrşitul lunii iulie, tot la Rm. Vîlcea, unde ia parte la ceremonia jurămîntului pe noua constituţie promulgată de revoluţionarii munteni. „Într-acest pompos constituţiu — spune documentul — aflîndu-se şi dl. Anton Pann, profesor de muzică, împreună cu cîţiva cîntăreţi de aceeaşi profesie, au alcătuit o muzică vocală cu nişte versuri prea frumoase, puse pe un ton naţional plin de armonie şi triumfal, cu care a ajuns (a stîrnit, n. n.) entuziasmul de patrie în inimile tuturor cetăţenilor".

Anii cei mai mulţi şi mai fertili, A. Pann şi i-a petrecut desigur la Bucureşti, oraş a cărui viaţă se oglindeşte fidel şi bogat în multe scrieri de-ale sale, ocupaţia de bază constituind-o desigur cantoria şi aceea de profesor pe la diferite şcoli. Astfel, în 1830 îl întîlnim „psalt învăţător de copii în arta musichiei" la şcoala după Podul Mogoşoaiei, iar în 1842 este numit profesor la Seminarul mitropolitan din Bucureşti.

În această calitate, A. Pann a desfăşurat o intensă muncă de a „români", a prelucra şi reda în românеşte unele dintre cîntările noastre bisericeşti care se mai executau încă în limba greacă, cu dorinţa de a-i ajuta pe fraţii săi cîntăreţi bisericeşti în „a dobîndi meşteşugul musichiei pe graiul şi limba lor". Căci, arăta el prin 1845, „nu este mai urît unui cîntăreţ român decît a zice că nu poate sau nu ştie a cînta în românеşte; şi nu este mai greu decît a se sluji cu cîntările unei limbi pe care el nu o cunoaşte". Din această străduinţe de „românire" s-au născut lucrări ca: Anastasimatarul, Doxastarul, Heruvicohinonicarul, Catavasierul, Bazul teoretic şi practic al muzicii bisericeşti sau Gramatica melodică şi altele, în care a tălmăcit înţelesul autentic al textelor, adaptînd linia melodică a cîntărilor la textul românesc, pentru ca în felul acesta „cuvîntul lui Dumnezeu să fie auzit" în cîntare „bine întocmită, ca să fie cu înţeles şi cu dulceaţă în auzul ascultătorilor".

Îndemnîndu-i: „Arătaţi-vă fii adevăraţi ai patriei şi lucraţi cele spre folosul neamului", A. Pann sfătuieşte totodată pe cîntăreţii bisericeşti să aibă cu toţii conştiinţa valorii muncii lor, învăţînd „cu rîvnă" cîntările şi străduindu-se a le executa „liniştit, cucernic, mîngîios şi dulce, uşor suind şi uşor pogorînd", nelăsîndu-se antrenaţi „în niscai adaosuri şi afărături schimonosite, care sînt urîte lui Dumnezeu". De aceea, cîntăreţii de strană, ca şi slujitorii bisericeşti de altfel, sînt chemaţi a-şi modela vocea, a şi-o stăpîni şi a şi-o conduce cu grijă, a şi-o încălzi ca pentru rugăciune, „că nu este învăţat cel ce ştie numai să cînte şi are glas lăudat, ci acela ce ştie a-şi purta glasul", observaţie mereu valabilă, existînd şi astăzi unele tendinţe de a se pune accentul pe sunet şi a se transforma altarul sau strana în scenă de operă, ceea ce contravine rînduielilor noastre bisericeşti, iar credincioşilor le repugnă.

Spaţiul nu ne permite să subliniem, aşa cum ar cere un asemenea moment, faptul că A. Pann a fost şi un foarte prodigios culegător, prelucrător, tălmăcitor, creator şi răspînditor de literatură populară, literatură gustată şi astăzi cu multă sete de obştea cea mare a poporului nostru. Hrănite din comorile sufleteşti ale poporului român, unele şi din învăţăturile morale ale Evangheliei, scrierile sale ca: Şcoala moralului, Cîntece de stea, Fabule şi istorioare, Osebite anecdote, calendare diverse, dar mai ales mult îndrăgita Culegere de proverburi sau Povestea vorbii sînt încărcate de învăţături morale, de înţelepciune şi cumînţenie, de bun simţ şi omenie, de pace şi dragoste între oameni.

Anton Pann — om cu „multă minte, fineţe şi haz" (T. Vianu) în care „muza populară se poate recunoaşte întreagă" (V. Voiculescu) — „dăinuieşte cu adevărat, viu, în tot cuprinsul sufletesc al poporului românesc, pe gustul şi înţelesul căruia a scris şi a cîntat ca nimeni altul" (V. Voiculescu: „Gînduri albe", Buc. 1986, p. 66). Prin această lucrare literară a sa, A. Pann „ne apare ca înţelepciunea filozofică a strămoşilor pe frunte şi cu rîsul malicios al lui Pepelea pe buze", cum scria V. Alexandri încă în 1872.

Aducîndu-ni-l la poarta minţii noastre, acum, la aniversarea naşterii sale, Anton Pann, acest harnic cîntăreţ de strană, ne aduce aminte şi el de cumînţenia şi înţelepciunea poporului nostru din care sîntem chemaţi a ne hrăni mereu sufleteşte, dîndu-ne totodată şi o grăitoare lecţie în a ne preţui şi cultiva valorile naţionale şi bisericeşti. Cîntăreţilor bisericeşti reaminteşte îndemnul de a sluji cu dăruire strana străbună, străduindu-se nu numai a cînta „mîngîios şi dulce", ci a învăţa şi obştea credincioşilor frumoasele noastre melodii bisericeşti, spre a cînta cu toţii în biserică, la Sf. Liturghie, aşa cum ne povăţuieşte cu atîta stăruinţă Sf. Sinod al Bisericii noastre străbune.

Arhid. *Gh. Papuc*

Părintele Traian Belaşcu la 85 de ani

Viaţa lungă este un dar de la Dumnezeu. În cazul părintelui Traian Belaşcu darul primit a fost fructificat, prin vrednicia personală a primitorului, într-o multitudine de alte daruri pentru Biserică şi poporul credincios. Aceasta însă tot prin ajutorul şi cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, de la care ne vine toată darea cea bună şi tot harul cel desăvîrşit.

Numele Prea Cucerniciei Sale se află înscris pentru totdeauna în paginile istoriei noastre bisericeşti, ca al unui înţelept slujitor al altarului şi luminat patriot, care s-a dăruit cu neprecupeţire înfăptuirii idealurilor de unitate şi pace ale poporului nostru.

S-a născut la data de 29 iunie 1902, în localitatea Haşag din judeţul Sibiu. Şcoala primară a făcut-o în satul natal, după care a fost elev la Şcoala Superioară de Comerţ din Sibiu. Studiile teologice le-a făcut la Academia Teologică din Blaj.

După ce s-a căsătorit, este numit preot în parohia Alţîna, judeţul Sibiu, unde va activa din 1 iulie 1926 pînă în 1 ianuarie 1949, înscriind frumoase realizări, atît pe plan spiritual cît şi pe plan economic-gospodăresc.

Începutul anului 1949 va constitui pentru P. C. Sa debutul unei activităţi desfăşurate pe un plan superior. A fost numit vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Sibiu. Pe atunci, destinele Bisericii Ortodoxe transilvănene erau conduse de vrednicul de pomenire mitropolit Nicolae Bălan. Părintele Traian Belaşcu va colabora cu ierarhul său la consolidarea unităţii noastre bisericeşti şi la soluţionarea tuturor problemelor pe care vremurile noi, de transformări şi restructurări, le-au adus. Prea Cucernicia Sa a fost întru totul pătruns de semnificaţia momentului şi a înţeles cît de importantă este pentru unitatea moral-spirituală a poporului nostru, unitatea sufletească, de credinţă şi simţire a tuturor fiilor patriei noastre. De aceea, s-a dăruit cu tot zelul slujirii acestui deziderat al unităţii.

A fost sfetnic şi colaborator apropiat şi al mitropoliţilor Iustin Moisescu, Nicolae Colan şi Nicolae Mladin. Toţi l-au preţuit şi i-au acordat încrederea meritată cu prisosinţă.

Viaţa părintelui vicar Traian Belaşcu s-a identificat întru totul cu viaţa Bisericii noastre. A fost martor şi participant activ la toate momentele însemnate pe care aceasta le-a trăit.

În cadrul eparhiei şi la nivelul importantei funcţii administrative pe care a deţinut-o a întreprins o intensă şi fructuoasă activitate pastoral-misionară. Însoţindu-i pe ierarhi în vizitaţiile lor canonice sau deplasîndu-se singur, a cercetat aproape toate parohiile din Arhiepiscopie. Preoţii au văzut în P. C. Sa un frate mai mare, a cărui inimă a fost permanent deschisă la nevoile şi dorinţele lor. A prezidat peste 100 de conferinţe preoţeşti din cadrul eparhiei, împărtăşind îndrumări şi sfaturi părinteşti, orientînd preoţimea spre o tot mai temeinică lucrare de slujire a Bisericii şi patriei noastre dragi.

A fost activ şi pe un plan bisericesc mai larg în calitate de deputat în Adunarea Naţională Bisericească şi Consiliul Naţional Bisericesc.

În 1953 a făcut parte din delegaţia Bisericii noastre, condusă de patriarhul Justinian, care a vizitat Patriarhia Moscovei. Într-o împrejurare similară şi tot sub conducerea patriarhului Justinian a vizitat în 1957 Biserica Ortodoxă Sîrbă. A luat parte de asemenea la o vizită bisericească întreprinsă la Budapesta.

Pentru merite deosebite în susţinerea cauzei păcii şi slujirea intereselor majore ale poporului a fost decorat cu ordinul „Steaua Republicii" clasa a IV-a şi cu ordinul „Tudor Vladimirescu" clasa a II-a. A primit de asemenea medaliile: „A XXV-a Aniversare a Proclamării Republicii"; „A XXV-a Aniversare a Eliberării Patriei" (23 August 1944—1969); „A XXX-a Aniversare a Eliberării Patriei" (23 August 1944—1974).

În 1974 i s-a înmînat medalia „a XXV-a Aniversare a Întronizării Patriarhului Justinian" iar în 1975 i s-a înmînat efigia jubiliară de argint a Semicentenarului Patriarhiei Române şi a 90 de ani de la recunoaşterea autocefaliei.

La vîrsta patriarhală la care se află se bucură de sănătate şi prospeţime spirituală.

Este înconjurat cu admiraţie, respect şi dragoste de conducerea noastră bisericească şi de întreaga preoţime din Arhiepiscopia Sibiului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului îl socotesc apropiat colaborator şi îi preţuiesc meritele incontestabile pe care şi le-a cîştigat în îndelungata şi prestigioasa sa activitate.

La acest moment aniversar ne rugăm bunului Dumnezeu pentru sănătatea, pacea şi îndelunga înzilire a părintelui Traian Belaşcu.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Începuturile vieţii creştine la români

(Continuare din pag a 3-a)

tină populară. Cîteva exemple socotim că vor fi concludente. Cuvîntul *biserică* s-a format din basilica (la rîndul său din grecescul basilika şi oikia=casă împărătească), nume dat clădirilor în care se făcea judecata şi unde sentinţele se dădeau în numele împăratului şi care au fost date de Constantin cel Mare, după 313, creştinilor, iar aceştia le-au transformat în locaşuri de cult. Creştinii daco-romani, atît cei din nordul cît şi cei din sudul Dunării, au păstrat vechea denumire, dar cu sensul nou de „casă a împăratului ceresc". Este interesant de reţinut că noi sîntem singurul popor care am păstrat această denumire, pe cînd celelalte popoare romanice au numit locaşul de închinare cu denumiri provenite din grecescul eklisia care însemna adunarea credincioşilor sau comunitatea (franc. —église, ital. — chiesa, span. — iglesia), iar popoarele germanice au termeni proveniţi din grecescul Kirios=Domn sau kiriakos=domnesc (germ. Kirche, egl. Church, sued. Kyrkan).

Controversatul cuvînt *Crăciun* derivă, după toate probalităţile, din latinescul calatio (acuz. calationem). Romanii înţelegeau prin calatio anunţarea sărbătorilor păgîne la templu, la începutul anului, deci la 1 ianuarie, precum şi la începutul fiecărei luni. Se ştie că pînă spre sfîrşitul secolului IV Naşterea Domnului se prăznuia o dată cu Boboteaza, la 6 ianuarie, zi în care se obişnuia să se facă anunţarea sărbătorilor de peste an (Paştile şi celelalte). Şi pentru că celor de curînd botezaţi din Dacia şi din sudul Dunării această anunţare a sărbătorilor li se părea asemănătoare cu acea calatio păgînă, au denumit cu acest termen şi sărbătoarea creştină a Naşterii Domnului. Chiar şi după ce s-a stabilit ca ea să fie prăznuită la 25 decembrie, şi-a păstrat numele iniţial. Este interesant de notat că strămoşii noştri mai foloseau şi forma populară de „sărbătoarea Născutului" (deci tot un cuvînt latin), aşa cum apare chiar în Cazania lui Varlaam din 1643. În orice caz, trebuie să reţinem că şi în cazul acesta, limbile romanice apusene se deosebesc de noi, căci folosesc termeni derivaţi din Dies Natalis sau Natalis Domini (franc. Noël, ital. Natale).

Cuvîntul *Florii* (popular Flurii) sau Duminica Florilor, cum apare în Cazania lui Varlaam şi în Didahiile lui Antim Ivireanul, poartă numele sărbătorii păgîne de primăvară a zeiţei Flora-Florilia. Fiind apropiată de sărbătoarea Intrării Domnului în Ierusalim, creştinii de curînd botezaţi din Dacia au păstrat denumirea vechii sărbători păgîne. În Apus sînt termeni deosebiţi (franc. Dimanche des Rameaux, ital. Domenica delle Palme).

Rusaliile poartă numele vechii sărbători păgîne Rosalia, zi a pomenirii morţilor, prăznuită în timpul primăverii, cînd înfloreau trandafirii (rosa). Celelalte popoare romanice folosesc cuvinte derivate din grecescul pentikosti= Cincizecime (franc. Pentecôte, ital. Pentecoste).

Bobotează este un cuvînt popular străromân, format din apă-botează (limbile romanice apusene au termeni derivaţi din grecescul epifania=arătare, franc. épiphanie, ital. epifania).

Cuvîntul *sărbătoare* provine din dies servatoria, sau conservatoria, zi închinată zeilor care apărau trupeşte şi sufleteşte pe om. Cultul zeilor „conservatori", deci păzitori, s-a moştenit într-o altă formă şi în creştinism, în cultul sfinţilor şi al martirilor, consideraţi şi ei ca apărători ai credincioşului de orice fel de suferinţe trupeşti şi sufleteşti. De menţionat că în limbile romanice apusene pentru „sărbătoare" se folosesc termeni care provin din latinescul festum (franc. fête, it. festa).

În afară de aceste numiri de sărbători păgîne „încreştinate", au mai intrat în limba noastră bisericească şi alte cuvinte de origine latină: părinte, altar, tîmplă, cruce, toacă, mormînt, cişlegi, păresimi, a cumineca, a cununa, a îngenunchia, a se ruga, a toca şi altele.

Dar strămoşii noştri — desigur prin preoţii lor — au creat pe loc anumiţi termeni, specifici limbii noastre, pentru exprimarea noilor noţiuni de credinţă. De pildă: credeu, credinţă, Tată (din popularul tata), Treime, făcătorul lumii, împărăţia lui Dumnezeu, fiinţă, fată (în sensul de „persoană" din Sf. Treime), Fecioară, rugăciune, iertare, împielitare (înlocuit mai tîrziu cu întrupare), răstignire, înviere, înălţare, răscumpărare şi altele. Reţinem şi în cazul acestor termeni că ei sînt diferiţi de cei folosiţi de Biserica apuseană încă de atunci: symbolus, fides, Pater, Trinitas, creator mundi, regnum Dei, substantia, persona, virgo, oratio, remissio, incarnatio, crucificatio, resurrectio, asumptio, redemptio.

Faptul că aproape toate aceste cuvinte româneşti care exprimă adevăruri de credinţă, deşi de origine latină, sînt total diferite de cele folosite încă din secolul II de Biserica apuseană, constituie o dovadă concludentă că strămoşii noştri n-au fost încreştinaţi de „misionari" veniţi din Apus, căci, în acel caz, ei ne-ar fi impus termenii latini menţionaţi mai sus, cu atît mai mult cu cît noi vorbeam aceeaşi limbă, adică latina.

Un alt amănunt semnificativ este acela că în rugăciunea Tatăl nostru, ca şi în Simbolul de credinţă formulat la primele două Sinoade ecumenice, din 325 şi 381, peste 90% din cuvinte sînt de origine latină, ceea ce arată că ele erau rostite de strămoşii noştri încă din primele trei secole, în perioada de formare a limbii şi a poporului român.

În sfîrşit, reţinem şi faptul că în dialectele macedoromân şi meglenoromân, vorbite şi azi în Peninsula Balcanică, se folosesc termeni asemănători cu cei din limba noastră (considerată ca „dialectul daco-român"), deci avem o dovadă în plus că limba română s-a format pe o largă arie geografică, în cadrul aşa-numitei „romanităţi orientale", cum au numit-o unii, deşi mai corectă ni se pare denumirea de „romanitate carpato-balcanică".

Reiese din cele de mai sus că procesul de romanizare a fost indisolubil legat de procesul de încreştinare a populaţiei autohtone şi a coloniştilor romani din Dacia. Limba latină şi credinţa creştină au fost factori care au contribuit la procesul de unificare a autohtonilor getodaci cu noii veniţi în Dacia: colonişti, soldaţi, sclavi, de neamuri şi credinţe diferite. Trebuie subliniat şi faptul că la noi nu poate fi vorba de o încreştinare a poporului la o anumită dată, de o convertire în masă, din ordinul conducătorilor politici sau ca urmare a activităţii unor misionari oficiali, cum s-a întîmplat cu popoarele din jurul nostru. La noi, procesul de încreştinare are o notă specifică în sensul că a durat cîteva secole, fiind rezultatul contactului direct al populaţiei autohtone şi al coloniştilor romani cu propovăduitorii noii credinţe, etnogeneza şi încreştinarea fiind două procese paralele. De aceea s-a spus, pe bună dreptate, că „românii s-au născut creştini".

În sfîrşit, trebuie reţinut şi faptul că noi românii sîntem cel mai vechi popor creştin din spaţiul carpato-danubiano-balcanic, precum şi singurul popor de origine latină din lume, de credinţă ortodoxă.

Rugăciunea individuală

Rugăciunea este convorbirea noastră cu Dumnezeu cu îngerii din ceruri şi cu sfinţii care se găsesc în jurul tronului ceresc. Ea este respiraţia sufletului. Trăită cu adevărat, este o clipă petrecută în paradis.

Rugăciunea poate fi de două feluri, ţinînd seamă de numărul participanţilor, *individuală* şi *colectivă*. Ne vom ocupa de rugăciunea individuală, care, ţinînd seamă de persoanele cărora o adresăm poate fi ierarhizată. Rugăciune către Sf. Treime, către Sfînta Fecioară, către sfinţii îngeri şi sfinţii care au trăit cîndva pe pămînt, către îngerul păzitor.

Rugăciunea către Dumnezeu are trei aspecte: *de laudă, de mulţumire, de cerere.*

Dumnezeu a făcut toate cîte se văd şi cîte nu se văd. A fixat legi după care se conduce universul şi veghează permanent asupra celor create de El. În faţa ochilor şi minţii noastre totul se desfăşoară după un plan deosebit, prezintă o perfectă armonie şi are o finalitate. Ne minunăm, admirăm chiar atunci cînd nu înţelegem în întregime şi rămînem uimiţi în faţa multor necunoscute.

Atunci cînd stăm de vorbă cu Dumnezeu se cuvine ca acest lucru să se petreacă într-un cadru aparte. Orice creştin ortodox are în casa lui o icoană, o candelă, un coltişor pentru rugăciune. E bine ca şi ochiul să fie încîntat şi prin el să pătrundă prima rază care să sfredelească sufletul. Poziţia cea mai indicată este în genunchi. Aceasta nu umileşte fiindcă în acest mod vrem să apărem în faţa Stăpînului cu toate păcatele ce apasă conştiinţa noastră. Ne înălţă pentru că stăm de vorbă cu Creatorul şi uităm pentru moment că ne aflăm cu picioarele pe pămînt.

Pentru toate cîte Dumnezeu a făcut, noi oamenii, în neputinţa şi uimirea noastră simţim nevoia să-L lăudăm, nu pentru că El ar avea nevoie de lauda noastră, ci pentru că atît inima cît şi raţiunea noastră cer aceasta. Cînd avem în faţa ochilor un tablou frumos o sculptură aleasă, un locaş cu o arhitectură şi pictură aparte noi admirăm ceea ce vedem dar în acelaşi timp, sub diverse forme, aducem elogii celor ce le-au creat. Cuvintele noastre nu pot exprima toată lauda ce se cuvine Marelui şi Bunului nostru Dumnezeu.

Au încercat psalmistii şi în special David — în Vechiul Testament — să exprime în versuri pline de muzicalitate şi inspiraţie o frîntură din lauda pe care omul a putut-o aduce Stăpînului a toate. În lumea creştină, de asemenea teologi din toate timpurile, cuvioşi monahi şi trăitori ai vieţii creştine au compus imne de laudă în cinstea Treimei Sfinte.

Dumnezeu, care cunoaşte toate gîndurile noastre, apreciază smerenia fiecăruia, cînd, în rugăciune, ne apropiem de El.

După ce în puţine cuvinte am preamărit pe Dumnezeu se cuvine să mulţumim Celui Prea Înalt, pentru toate bunătăţile ce ne-a dăruit şi pentru îndeplinirea cererilor anterioare.

În cărţile de rugăciune alcătuite în decursul veacurilor creştine de ierarhi vestiţi sau de autoritatea superioară bisericească, Sfîntul Sinod, găsim rugăciuni care răspund tuturor necesităţilor şi stărilor noastre sufleteşti.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *Ilie I. Ţintă*

„Pelerini ai unităţii creştine", oaspeţi ai Bisericii Ortodoxe Române

De origine apostolică, una cu poporul dreptcredincios în mijlocul căruia şi-a început misiunea, la confluenţa geografică a celor două lumi şi culturi: răsăriteană şi apuseană, Biserica Ortodoxă Română a promovat şi promovează o atitudine echilibrată între propovăduirea Evangheliei, pe de o parte, şi deschiderea prin slujire a idealurilor de unitate creştină şi umană, pe de altă parte. Rostul şi menirea ei în aria misiunii interne înregistrate în „condica de aur" a conştiinţei creştineşti şi româneşti ne sînt bine cunoscute, dar tot atît de măreţe îi sînt împlinirile şi-n aria ortodoxiei ecumenice, încît putem astăzi vorbi de participarea Bisericii Ortodoxe Române la eforturile refacerii unităţii creştine, nu ca o noutate, ci ca un rezultat al deschiderii ei spre lume.

Aşa cum a dăruit lumii creştine mucenici şi sfinţi în secolele III—IV, apoi pe Sf. Casian, întemeietorul monahismului în Apus, pe Dionisie cel Mic, calculatorul erei moderne, aşijderea, pe firul istoriei, s-a angajat cu oameni, cu idei, cu ajutoare spirituale şi materiale la menţinerea focului sacru al culturii şi spiritualităţii ortodoxe în Athos, Sinai, Ierusalim, Antiohia, Alep şi-n multe alte locuri unde se simţea nevoie; tot astfel acasă a promovat o atitudine înţeleaptă, deschisă şi ecumenistă (cînd nu se putea vorbi de ecumenism) faţă de credincioşii altor confesiuni, cu care istoria i-a împlinit viaţa.

Astăzi, glasul şi experienţa matură a ortodoxiei române sînt din ce în ce mai ascultate în organismele creştine mondiale, care luptă pentru refacerea unităţii creştine, dar i se descoperă şi mai mult latura ospitalităţii ca posibilitate de contact direct cu oameni şi realităţi, „semne vizibile ale unităţii".

Pe linia multor vizite de acest gen se înscrie şi aceea a unui important grup de „pelerini ai unităţii" din rîndurile monahilor şi monahiilor aparţinînd celor trei Biserici creştine: Ortodoxă, Romano-Catolică şi Protestantă din Austria, Belgia, Elveţia, Franţa, Germania Federală, Grecia, Italia, Iugoslavia şi Spania. Acest grup a fost condus de Mitropolitul Emilianos Timiadis, reprezentant al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol mulţi ani în Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi Monseniorul Julian Hernando Garcia, director al Secretariatului Comisiei Episcopale Spaniole pentru relaţiile interconfesionale, ambii buni prieteni ai Bisericii noastre şi, totodată, cofondatori ai grupului amintit (acum 17 ani), cu deosebitul sprijin şi al Bisericii Ortodoxe Române încă de la fondare (prin I. P. S. Antonie al Ardealului, cînd se afla la studii în Occident) şi apoi prin diverse participări de delegaţi, în special călugăriţe, la toate întrunirile anuale.

Anul acesta grupul a beneficiat de generoasa şi părinteasca invitaţie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care susţine şi promovează în fruntea Bisericii Ortodoxe Române ecumenismul ca „relaţie vie a dragostei creştine", bază a realizării unităţii creştine şi, cu ea, a celei umane. Pentru a oferi oaspeţilor prilejul unui pelerinaj cît mai complet la locurile cele mai reprezentative ale spiritualităţii monahale româneşti (obiectivul principal al vizitatorilor), cît şi pentru favorizarea contactelor directe cu realităţile vieţii noastre bisericeşti, Prea Fericirea Sa a fixat un program de vizită în Moldova, la vestitele mănăstiri voievodale, permanente oaze ale ortodoxiei şi ospitalităţii româneşti. Totodată a delegat pentru buna desfăşurare a programului pe P. C. Pr. Dumitru Soare, directorul Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, P. C. Pr. prof. Constantin Galeriu, P. C. Arhim. Casian Crăciun şi D-l Răducă Vasile, asistent la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Vizita s-a desfăşurat, conform programului, între 31 august şi 12 septembrie a. c.

De la Bucureşti, unde oaspeţii au fost întîmpinaţi şi salutaţi de reprezentantul P. F. Părinte Patriarh, Pr. Alexandru Tudor — Consilier-Patriarhal la Serviciul Relaţii Externe Bisericeşti, s-au îndreptat spre Moldova. S-a făcut un popas la Episcopia Buzăului, unde au luat cunoştinţă de importanţa străvechiului Centru episcopal, frumuseţea acelui minunat colţ de ţară şi ospitalitatea P. S. Episcop Epifanie cu colaboratorii P. S. Sale.

În Moldova s-au vizitat şi au avut loc întîlniri cu călugării şi călugăriţele de la mănăstirile Agapia, Văratec, Horaiţa, Bistriţa, Neamţu întîmpinaţi de P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul, Secu, Sihăstria, Sfîntul Ioan cel Nou — Suceava, Dragomirna, Vorona (Botoşani), Episcopia Romanului şi Huşilor (primiţi de P. S. Episcop Eftimie), parohiile Boroaia şi Slătioara şi, bineînţeles, renumitele sanctuare ale spiritualităţii, culturii, artei şi conştiinţei ortodoxe şi româneşti, unice-n lume prin haina nemuritoarelor fresce exterioare: Voroneţul şi Humorul.

Toate mănăstirile, bisericile şi cu ele vieţuitorii au constituit permanent momente de admiraţie faţă de aceste opere unice ale dreptcredinciosului popor român, cu vocaţie pentru sfinţenie, frumos şi adevăr. Îmbrăcate în mantiile de piatră, de lemn şi culoarea iconografică şi culturală a vremii, mănăstirile noastre sînt mereu însufleţite prin hărnicia călugărilor şi călugăriţelor care, între „ora et labora", păstrează cu sfinţenie moştenirea trecutului glorios al voievozilor apărători ai ortodoxiei şi ţării, dar şi ai Europei în vremuri de bejenie. Şi le mai rămîne suficient timp şi pentru ospitalitatea abrahamică şi chiar pentru ecumenism.

Ecumenismul monahismului românesc este tot atît de vechi ca şi el însuşi. Se ştie că Sfîntul Ioan Casian a dat reguli şi a întemeiat în Apus monahismul zis occidental. Un îndemn în plus pentru monahii de azi care-şi urmează pe unul din marii înaintaşi.

De-o mare importanţă au fost contactele cu stareţii şi stareţele, mai cu seamă cu maicile Eustochia Ciucanu (Agapia), Nazaria Niţă (Văratic), Eufrasia Poiană (Dealu), cunoscute ecumeniste, Iulia Aramă (Dragomirna) ş. a. în împărtăşirea directă a experienţei monahale din mănăstirile noastre de călugăriţe.

În egală măsură oaspeţii s-au bucurat de participarea la slujbe în mănăstiri, ocazii privilegiate de a contacta spiritualitatea liturgică românească, păstrătoare a tezaurului credinţei poporului în formele cele mai curate.

Odată cu aceste înalte locuri ale spiritualităţii, oaspeţii au putut admira pretutindeni frumuseţile mioritice ale plaiurilor moldoveneşti, cît şi grandioasele realizări ale noului în Patria noastră.

La Bucureşti conducătorii grupului au fost primiţi de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, căruia i-au împărtăşit impresiile şi i-au mulţumit pentru rara ocazie de a fi făcut o experienţă unică, căci Biserica Ortodoxă Română (după mărturisirea oaspeţilor) poate aduce astăzi o contribuţie substanţială la realizarea idealurilor unităţii creştine. S-au vizitat apoi mănăstirile Cernica, Ţigăneşti, Ghighiu şi Curtea de Argeş, prilejuri minunate de contact cu vredniciile şi vitalitatea vieţii monahale şi păstrarea comorilor de cultură şi artă românească dintre zidurile lor.

Vizita, în ansamblu, a pelerinilor „pe calea unităţii creştine" prin modelul vieţii bisericeşti din Biserica Ortodoxă Română, a constituit un important pas înainte şi-o ocazie privilegiată de a fi trăit momente unice de ecumenism al dragostei, al faptei, aşa cum în cuvinte măsurate au ţinut să sublinieze toţi oaspeţii în impresia finală, consemnată în scris:

„Am gustat dragostea frăţească, ospitalitatea generoasă a Bisericii Ortodoxe (Române, s. n.). Astfel am trăit autentic între „ora şi labora". În timpul împărtăşirii impresiilor, agapelor, vizitării mănăstirilor am fost profund sensibilizaţi spre marea speranţă a unităţii, marcaţi de căldura, vitalitatea, numărul credincioşilor, călugărilor şi călugăriţelor uniţi cu Dumnezeu şi cu oamenii, vestind armonia universală. Oare nu ar fi acesta deja un model al unităţii cerute de Domnul, fiindcă viaţa monahală este imagine profetică a Împărăţiei lui Dumnezeu, către care merge Biserica şi care este deja aici prezentă în chip tainic?

Mulţumim încă o dată Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, organizatorilor atît de devotaţi, vorbitorilor atît de deschişi, mănăstirilor atît de primitoare şi adresăm lui Dumnezeu rugăciunea noastră încrezătoare pentru a-I cere unitatea credinţei".

Arhim. *Casian Crăciun*

Lupta „Telegrafului Român" împotriva politicii de deznaţionalizare a românilor în timpul dualismului austro-ungar II

Viziunea înaintată de care era călăuzit programul ziarului este pusă şi mai bine în evidenţă de poziţia acestuia faţă de toate marile momente şi cerinţe ale istoriei, precum şi faţă de celelalte mişcări şi înfăptuiri cu caracter cultural. După cum se va demonstra în continuare, *Telegraful român* a fost un stegar al luptei pentru unire, un militant înflăcărat pentru făurirea statului naţional unitar român şi acesta rămîne cel mai mare merit al orientării şi acţiunii sale politice.

Din amintirea zilei de 24 Ianuarie, pe care o comemorează cu religiozitate an de an, în cuvinte şi îndemnuri tot mai mobilizatoare, ziarul a făcut un adevărat memento, un leit-motiv al catehismului luptei politice, naţionale a românilor, descifrînd în simbolul acestei zile de început, ce a pus bazele primei uniri, datoria istorică sacră de a lupta pentru înfăptuirea visului multisecular. Şi după 1918 ziarul pune în continuare accentul pe necesitatea desăvîrşirii unirii în toate sferele vieţii economice şi culturale, pe întărirea solidarităţii naţionale şi antrenarea tuturor energiilor în opera comună de prefacere social-economică, menită să asigure prosperitatea şi să sporească prestigiul noului stat. Cu aceste năzuinţe şi îndemnuri porneşte la drum în fiecare an: „Întîmpinăm noul an... cu speranţa tare că prin muncă spornică şi îndeosebi mai *frăţească* decît pînă acum, şi inspiraţi de ideea solidarităţii naţionale, vom izbuti să ridicăm bunăstarea şi prestigiul statului tînăr al tuturor românilor".

În problemele culturii, militînd, ca toate celelalte periodice şi societăţi cultural-patriotice, pentru desăvîrşirea unităţii culturale, dovedeşte aceeaşi atitudine înaintată şi receptivă la orice act de progres cultural naţional. Sugestivă în acest sens, după cum s-a anticipat, a fost poziţia sa faţă de direcţia junimistă, pornită să emancipeze aspiraţiile şi emulaţia cultural-literară din Transilvania de obsesia unei tradiţii sufocante şi anacronice, care îi încătuşa avîntul şi perspectivele condamnînd-o la stagnare. Dacă alte periodice şi societăţi s-au înverşunat în ripostă, la început, pentru a capitula după aceea, *Telegraful* a fost, de la început, partizanul Junimii, ba mai mult, cum veridic surprinde Onisifor Ghibu atitudinea ziarului, relevînd spiritul său progresist: „El a fost într-o vreme pentru Ardeal, aşa zicînd „monitoriul oficial" al „noii direcţii literare" inaugurate la Iaşi de „Junimea". Aceasta reprezintă un alt mare merit al orientării progresiste în problemele culturale. Chiar dacă în conţinutul ideologiei junimiste aportul său e mai redus, el a contribuit la consolidarea creditului şi promovarea junimismului în Transilvania. Întîmpinat cu rezerve la început şi considerat indezirabil de pe poziţiile unui conservatorism retrograd, ofensiva acestuia a declanşat o risipă de contraargumente şi replici, pentru ca totuşi să triumfe, cum constată cu discernămînt şi autorul: „De la sine în direcţia aceasta „Telegraful" n-a dat mult, dar e mult ce a făcut vulgarizînd ideile pe care la noi le-am combătut în o serie întreagă de foi şi de reviste, şi cari la urmă totuşi au prins şi s-au întărit". Înfăţişînd reacţia produsă de răspîndirea acestuia, autorul aminteşte „numai campania de extirpare ce au dus foile şi revistele unite pînă bine de curînd împotriva ideilor junimiste, campanie purtată cu o înverşunare mult mai mare decît cea cu care se purta lupta de către partida contrară". În acest fel, junimismul şi-a găsit un aderent şi un susţinător puternic în gazeta sibiană, ca ilustrare a consecvenţei orientării sale progresiste, fapt mai puţin cunoscut sau ignorat în cercetările de pînă acum şi care întăreşte şi mai mult caracterul înaintat al programului său.

Cele două aspecte selectate, din planul luptei politice şi al celei culturale, sînt în măsură să releve poziţia avansată a ziarului, clarviziunea programului său şi rolul însemnat în viaţa politică şi culturală a românilor transilvăneni de după 1900. Acestea întruchipau însăşi concepţia redacţiei cu privire la menirea presei de îndrumător şi conducător în lupta naţională, a cărei izbîndă se întemeiază şi este condiţionată tocmai de unitatea de acţiune. În condiţiile istorice respective, se arată în ziar, „ne-a mai rămas singur numai *presa* şi aceasta între condiţiuni cît se poate de grave. Presa poate şi trebuie să fie un *mijloc* de conducere, ... care nu se poate închipui fără unitate de vederi şi fără o voinţă unitară".

Prin programul său, *Telegraful Român*, alături de celelalte periodice din acel timp, a militat cu maturâ responsabilitate şi entuziasm pentru înfăptuirea idealurilor naţionale ale românilor din Transilvania, susţinînd şi fortificînd aspiraţiile acestora la emancipare şi unitate naţională. Exprimînd voinţa poporului, ziarul a apărat interesele şi năzuinţele acestuia de pe poziţiile unui militantism patriotic înaintat. Într-o inspirată şi sugestivă metaforă, Octavian Goga înfăţişează rolul presei în slujirea idealurilor naţionale, din care şi *Telegraful Român* şi-a făcut un crez al programului său: „la noi, ca şi în alte părţi, presa din vremuri vechi a fost o tribună consacrată de îndrumare a opiniei publice. În gazetele noastre s-au spulberat zilnic tot ce am crezut, tot ce am nădăjduit în ziua de mîine. Ziarele reprezintă nervii impresionabili ai unui popor... De o sută de ani respirăm prin presă, gazetele sînt plăminii neamului".

Lipsind încă un studiu monografic complet care să valorifice contribuţia adusă în întreaga perioadă de apariţie, rolul progresist al *Telegrafului Român*, orientările şi direcţiile sănătoase, realiste, promovate prin programul său rămîn încă în umbră. Doar domenii dispersate şi izolate au făcut obiectul cercetărilor ocazionale pînă acum, fără a reuşi să evidenţieze însemnătatea aportului acestui ziar în ansamblul său, pe diverse planuri, în care un capitol extrem de important l-a constituit interesul şi preocupările sale pentru unificarea şi cultivarea limbii literare, în perspectiva unificării politice. Sesizînd această lacună, redacţia însăşi apreciază, cu deplin temei, linia urmată prin programul ziarului şi meritele contribuţiei acesteia: „Cine-şi va lua osteneala să-i cerceteze trecutul va constata că a fost, după împrejurări, una dintre cele mai bine redactate dintre gazetele care au contribuit la promovarea problemelor noastre culturale." Tocmai de aceea, arată ziarul, Eminescu, preţuind ţinuta şi contribuţia *Telegrafului*, l-a considerat o gazetă „inteligentă şi de bună credinţă", „cel mai bun ziar românesc". Aceeaşi apreciere a rolului şi meritelor ziarului o nutreşte şi Mihail Kogălniceanu, care a trebuit să răspundă pentru aceasta unui afront venit din partea *Gazetei Transilvaniei*, stingherită de trecerea ei pe planul al doilea. Într-un studiu consacrat ziaristicii noastre, Onisifor Ghibu remarca în termeni asemănători valoarea ziarului: „Cu toate calităţile şi defectele sale, „Telegraful" era una dintre cele mai bine redactate gazete de atunci."

În viziunea programatică a ziarului, politica naţională, pe care a slujit-o cu credinţă în toată existenţa sa, gravita în jurul unui singur ţel suprem, însemna, aşa cum se va demonstra pe larg mai departe, lupta pe toate planurile pentru concentrarea tuturor forţelor, energiilor şi voinţei naţionale pentru unirea tuturor românilor într-un singur stat naţional, idealul din înfăptuirea căruia *Telegraful român* îşi face misiunea sa de prim-ordin. Acesta, consideră matur şi circumspect redacţia, trebuie răspîndit şi pregătit temeinic şi metodic, competent şi treptat în toate domeniile vieţii sociale economice, politice şi culturale, în cuprinsul cărora cel al limbii este situat la loc de frunte. În lumina acestui ideal naţional, îşi înţelegea şi îşi stabilea *Telegraful* rolul de îndrumător al poporului: „Vom învăţa poporul căci aceasta este chemarea noastră şi vom arăta calea cea dreaptă pe care mergînd va prospera", care, pentru a putea să lupte pentru realizarea lui, trebuie ridicat la condiţia înaltei sale misiuni istorice, prin emancipare socială, culturală şi naţională, reflectate în deviza: „prosperare şi progres în toate întreprinderile şi acţiunile noastre naţionale", pentru care ziarul a militat cu o remarcabilă stăruinţă şi avînt patriotic de-a lungul întregii sale existenţe.

Dr. *Victor V. Grecu*

Rugăciunea individuală

(Continuare din pag. a 5-a)

Cei ce le-au compus au fost adevăraţi trăitori ai vieţii creştine, iar imnele şi rugăciunile compuse de ei se adresează inimilor noastre, ca şi cum ar fi fost de noi formulate. Ele s-au rostit cu aceeaşi piozitate în trecut, se rostesc şi astăzi, ba mai mult, unele din ele vor rămîne de actualitate în toate timpurile.

Dar fiecare creştin simte necesitatea de a spune rugăciuni cu propriile cuvinte după necazurile şi suferinţele ce apasă pe capul său. Cuvintele se înşiruiesc unul după altul şi nimicnicia din noi, care se descoperă acum în adevărata ei goliciune, începe să fie spălată cu lacrimile ce ne umezesc ochii şi cu buretele fierbinte al suspinurilor noastre. Şi cu cît lacrimile curg în şiroale mai mari, cu atît ne spălăm de zgura fărădelegilor noastre, iar diavolul stă ruşinat şi supărat, fiindcă ne scapă din ghearele sale. Nu vom reuşi, desigur, de la început să ne concentrăm toată atenţia spre rugăciune, însă n-avem motive să descurajăm. Din contra, să încercăm din nou cu mai multă perseverenţă şi vom simţi mîna ce ni se întinde. Satana are tot interesul să ne piardă în focurile veşnice şi nu se va lăsa bătut. El nu va ceda cu uşurinţă şi în nici un caz nu va pleca de bună voie din inimile noastre. În ura lui faţă de Părintele Ceresc foloseşte toate armele de care dispune pentru a ne îndepărta de pe drumul îngust, dar luminos, ce duce la rai. Strecoară în suflete îndoiala în bunătatea divină şi cu filozofie grozavă ne şopteşte la ureche să renunţăm la rugăciune, deoarece ea nu-şi are nici o raţiune, de vreme ce păcatele noastre sînt prea mari pentru a coborî asupra noastră mila cerească iar Dumnezeul Cărula ne rugăm este foarte aspru şi nu iartă pe păcătoşi. Să nu dăm crezare unor asemenea şoapte, să nu ne lăsăm furaţi de ele ci, indiferent de păcătoşenia din noi să insistăm mai puternic în rugăciune.

Cunoscîndu-ne cu adevărat şi dîndu-ne seama cît de mici sîntem, să nu întîrziem a alerga spre ajutorul divin. Oamenii ne pot părăsi în momente grele, cei mai apropiaţi şi dragi se pot depărta de noi, dar dragostea lui Dumnezeu rămîne veşnică. Să cerem cu toată puterea sufletului, fiindcă El ne-a dat îndemn să ne apropiem şi pe toţi care L-au rugat cu credinţă şi smerenie, nu i-a lăsat să plece descurajaţi.

În ultimă instanţă, mîntuirea nu este o recompensă fidelă a faptelor bune pe care le-am săvîrşit, ci un dar al lui Dumnezeu, pentru că am vărsat o lacrimă pentru păcate, am regretat, ne-am căit, ne-am propus să eliminăm răul din noi, am luptat, ne-am văzut înfrînţi, ne-am ridicat din nou şi ochii noştri au privit spre cer cu multă nădejde. Iisus ne-a dat îndemn să cerem şi ni se va da, să batem şi ni se va deschide. Dacă noi păcătoşii putem ierta aproapelui nostru de şaptezeci de ori cîte şapte în cursul unei zile, cu atît mai mult ne va ierta El, dacă alergăm la ajutorul Lui cu lacrimi de pocăinţă.

Noi, oamenii, trăim aici pe pămînt în mijlocul unei societăţi, începînd cu prima celulă — familia — şi terminînd cu întreaga lume a planetei noastre.

În acest caz, cum noi nu sîntem elemente izolate, avem anumite obligaţii faţă de semenii noştri, obligaţii sau îndatoriri, care se pot împlini şi prin rugăciune. Eşti bărbat, cap de familie, poziţie din care vei răspunde în faţa lui Dumnezeu nu numai de mîntuirea sufletului tău ci, şi pentru a celor care trăiesc sub acoperămîntul casei tale. Prin taina căsătoriei, soţii s-au contopit într-o unire pe care numai Domnul o poate desface şi pentru aceasta sînt obligaţi ca în întreaga lor activitate să nu piardă din vedere drumul ce-i conduce pentru armonie pe pămînt şi la dobîndirea fericirii veşnice din ceruri. Fiecare din cei doi soţi este dator ca în mod conştient să-şi dea contribuţia sa în vederea desăvîrşirii acestor deziderate. E plăcut lui Dumnezeu cînd părinţii şi copiii se roagă împreună pentru ca mila Sa să fie permanentă asupra acestei familii. Nu trebuie pierdută din vedere datoria părinţilor de a-şi învăţa copiii încă din fragedă vîrstă să se roage, ca să simtă cu adevărat binefacerile rugăciunii.

Ne rugăm aşadar pentru cei din neamul nostru, soţi, copii, părinţi, fraţi, surori, rude apropiate sau chiar mai depărtate. Iisus s-a rugat Tatălui Său şi pentru cei care-L prigoneau.

E bine să ne rugăm pentru aproapele nostru, fiindcă în felul acesta rugăciunea noastră poate fi socotită ca un act de milostenie. Chiar dacă cel pentru care ne rugăm este mai curat sufleteşte decît noi, totuşi Dumnezeu apreciază actul nostru şi-i poate ajuta celui pentru care înălţăm cîteva clipe de rugăciune.

Să nu uităm însă că avem datoria de a ne ruga şi pentru cei care au părăsit această viaţă, începînd cu cei din neamul nostru şi sfîrşind cu cei pentru care nimeni nu se roagă. Este ştiut că sufletul după moartea trupului nu poate să mai facă nimic pentru sine în sensul de a-şi schimba starea după judecata particulară, într-o alta mai bună. Cei rămaşi în viaţă, prin rugăciuni individuale, sau prin Biserică, prin acte de milostenie, pot ajuta foarte mult celui plecat în a-i crea o situaţie mai bună, pînă la judecata definitivă. Părinţii să se roage pentru copiii ce le-au decedat, să înveţe pe copiii lor să se roage, atunci cînd nu vor mai fi în viaţă. Orice copil trebuie să ştie de mic şi să nu uite că una dintre cele mai importante datorii ale vieţii sale este de a se ruga pentru părinţii lui cît timp aceştia sînt în viaţă şi în mod deosebit după ce au decedat. Dumnezeu ţine seamă de această dragoste şi va răspunde cu o alta incomparabil mai mare.

Este bine, de asemenea, să ne rugăm pentru conducătorii Bisericii şi ai neamului român, pentru dascălii noştri, pentru cei care ne-au deschis şi luminat calea în viaţă, pentru cei care contribuie la progresul moral şi material al patriei noastre, pentru cei ce ne iubesc pe noi şi pentru cei ce ne urăsc.

În toată rugăciunea noastră individuală adresată direct lui Dumnezeu, sufletul să aibă o credinţă puternică, o adîncă smerenie, să iertăm pe cei ce ne-au greşit nouă nevrednicilor şi Dumnezeu ne va asculta cererile noastre izvorîte din adîncul inimii.

AL TREILEA CONGRES INTERNAŢIONAL AL ŞCOLILOR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

Al treilea Congres Internaţional al Şcolilor de Teologie Ortodoxă şi-a desfăşurat lucrările între 30 august—4 septembrie 1987 la Facultatea de Teologie Ortodoxă Greacă din Boston, S. U. A. care în acele zile îşi serba 50 de ani de existenţă.

Au fost reprezentate acolo şcolile teologice ortodoxe din Grecia, Turcia, U. R. S. S., România, Bulgaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Franţa, Liban, Finlanda, Australia, Kenya, Canada şi S. U. A. Delegaţia şcolilor de teologie ale Bisericii Ortodoxe Române care, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a participat la Congresul de la Boston a fost alcătuită din: P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Arhid. Prof. Dr. Aurel Jivi, de la acelaşi Institut şi D-l Prof. Dr. Remus Rus de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Congresul s-a deschis printr-o Liturghie arhierească săvîrşită de Î. P. S. Arhiepiscop Iakovos, conducătorul Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti din America de Nord şi de Sud.

Tema generală a Congresului a fost: „Împărăţie şi Icoană: Ortodoxia privind spre secolul al XXI-lea". În cadrul ei au fost prezentate o serie de referate între care s-au numărat şi cele ale reprezentanţilor Bisericii noastre: Arhid. Prof. Constantin Voicu: „Teologia Ortodoxă şi problemele ecologice", Arhid. Prof. Aurel Jivi: „Importanţa Sinodului al VII-lea ecumenic" şi D-l Prof. Remus Rus: „Libertate şi persoană". P. C. Rector Constantin Voicu a făcut parte din Comitetul de coordonare a lucrărilor Congresului şi la sfîrşit a fost ales preşedinte al Comitetului de continuare.

Referatele şi discuţiile din cadrul Congresului au accentuat învăţăturile esenţiale ale teologiei ortodoxe precum şi implicaţiile acestora asupra problemelor lumii contemporane. Au fost, astfel, dezvoltate nu numai problemele clasice ale teologiei ortodoxe ci şi problemele dreptăţii, păcii şi integrităţii creaţiei.

În timpul şederii la Boston delegaţii au fost invitaţi să viziteze bisericile ortodoxe greacă, antiohiană, albaneză şi română din oraşul Worchester.

După încheierea lucrărilor Congresului, membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române au fost oaspeţii unor biserici prezbiteriene din Chicago şi Sterling unde, în cadrul unor întîlniri cu pastori şi credincioşi ai acestora, au vorbit despre viaţa bisericească şi învăţămîntul din Biserica noastră şi despre relaţiile ecumenice dintre cultele religioase din România.

Congresul de la Boston al Şcolilor teologice ortodoxe s-a înscris pe linia celor două congrese anterioare care au avut loc la Atena în 1936 şi 1976 şi a marcat o etapă nouă pe calea întăririi colaborării dintre Şcolile teologice ortodoxe şi a afirmării teologiei ortodoxe în lume.

Arhid. prof. *Aurel Jivi*

DEBREŢIN V — O NOUĂ ÎNTÎLNIRE DE DIALOG ÎNTRE ORTODOCŞI ŞI REFORMAŢI

Între 31 august—4 septembrie 1987, a avut loc o nouă întîlnire de dialog între ortodocşi şi reformaţi, care a fost găzduită de către Biserica Reformată din Ungaria şi şi-a desfăşurat lucrările la sediul Colegiului Doctoral din Budapesta.

Prima întrunire a avut loc la Debreţin, în 1972, cînd a fost dezbătută tema: *„Tradiţia şi contemporaneitatea"*.

Următoarea întrunire (Debreţin II) s-a ţinut la Leningrad, în 1976, cu tema: *„Euharistia şi împreuna slujire a omenirii"*.

Cea de a treia întrunire (Debreţin III) a avut loc la Budapesta în 1979, unde s-a dezbătut tema: *„Complementaritatea valorilor spirituale şi participarea la progresul societăţii"*.

În sfîrşit, a patra întrunire (Debreţin IV) a avut loc la Odesa, în 1983, cu tema: *„Tradiţia din punctul de vedere al Bisericilor Ortodoxă şi Reformată; Îndatoririle contemporane ale Bisericii şi responsabilitatea ei faţă de colectivitate"*.

În actuala întrunire (Debreţin V) au luat parte reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Ruse, Bisericii Ortodoxe Sîrbe, Bisericii Ortodoxe Române, Bisericii Ortodoxe Bulgare, Bisericii Ortodoxe din Polonia, Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia şi Bisericii Ortodoxe din Finlanda.

Reprezentanţii reformaţi au venit din partea Bisericilor reformate din Ungaria, România, Iugoslavia, Statele Unite ale Americii, Anglia, Canada, Elveţia, Republica Federală Germania şi Republica Democrată Germană.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de către pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi pr. prof. Nicolae Nicula, de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

De la reformaţi a luat parte dr. Gálfy Zoltán, profesor la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca.

Tema generală a întrunirii a fost: *„Înţelegerea trinitară a relaţiei dintre natură şi Har — creaţie şi mîntuire"*.

Pe parcursul celor cinci zile, cît au durat lucrările, la tema generală au fost prezentate următoarele referate:

1. „Sfînta Treime şi creaţia".
2. „Natură şi Har — Creaţie şi mîntuire".
3. „Creaţie şi creativitate umană".
4. „Responsabilitatea Bisericilor pentru Pace".

Lucrările s-au desfăşurat în sesiuni plenare şi pe grupe.

Reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române au activat în cadrul grupei a IV-a, unde s-a dezbătut tema: „Responsabilitatea Bisericilor pentru Pace".

În finalul lucrărilor a fost dat un comunicat.

S-a exprimat convingerea că şi actuala întrunire, ca şi cele anterioare, a adus o nouă contribuţie la dezvoltarea şi consolidarea relaţiilor ecumenice dintre Biserici şi la pregătirea dialogului general dintre Biserica Ortodoxă şi Alianţa Reformată Mondială.

Pr. prof. *D. Abrudan*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Joi, 2 iulie a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul a participat la recepţia oferită de Federaţia Comunităţilor evreieşti din România.

● *Vineri, 3 iulie a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe D-l Theo Klein, Preşedintele Congresului Evreiesc European, însoţit de Serge Cwaigenbaum, Director executiv al Congresului. A fost de faţă Eminenţa Sa Dl. Moses Rosen, Şef Rabinul Cultului Mozaic din ţara noastră. La primire a luat parte Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul.

— În după-amiaza aceleiaşi zile, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la recepţia oferită de Ambasada S. U. A. la Bucureşti, cu prilejul zilei naţionale a acestei ţări. Prea Fericirea Sa a fost însoţit de Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul.

● *Între 11—29 iulie a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la Arhiepiscopia Iaşilor, rezolvînd probleme administrative la Centrul Eparhial de la Iaşi şi vizitînd şantierele în lucru de la mănăstiri şi alte unităţi bisericeşti din această Eparhie.

● *Miercuri, 5 august a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Dl. Jean Marie Lebreton, ambasadorul Republicii Franceze la Bucureşti. La primire a fost de faţă Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul.

● *Vinezi, 7 august a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Domnul Antonio Sabino Cantuaria Cuimares, ambasadorul Braziliei la Bucureşti, după care Prea Fericirea Sa a primit pe Excelenţa Sa Dl. Maurice Bassous, ambasadorul Libanului la Bucureşti. La ambele primiri a asistat P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul.

● *Marţi, 11 august a. c.*, împreună cu P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul şi P. C. Pr. Consilier Ioan Neamu, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la şantierele de construcţii de la Institutul Teologic şi Centrul Ecumenic din Bucureşti, la şantierul Atelierelor Institutului Biblic de la Popeşti-Leordeni şi de la şantierul de la Biserica Sf. Spiridon-Nou din Bucureşti.

● *Între 12—20 august a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut c vizită de lucru la Arhiepiscopia Iaşilor rezolvînd probleme administrative la Centrul eparhial de la Iaşi, iar la 15 august, în ziua praznicului Adormirii Maicii Domnului, Prea Fericirea Sa a participat la tradiţionalul hram al mănăstirii Putna, cu care prilej a binecuvîntat şi încheierea lucrărilor de restaurare a Casei Domneşti.

● *Vineri, 21 august a. c.*, în după-amiaza zilei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul a luat parte la recepţia oficială oferită de Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, cu prilejul zilei de 23 August — sărbătoarea naţională a poporului român.

● *Sîmbătă, 22 august a. c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, însoţit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul a participat la Adunarea festivă consacrată zilei de 23 August, care a avut loc la Sala Palatului Republicii.

● *Sîmbătă, 29 august a. c.*, a avut loc primirea la Prea Fericitul Patriarh Teoctist a unui grup de congresmeni americani, condus de Steny Hoyer — preşedintele Comitetului pentru securitate şi Cooperare în Europa din Congresul S. U. A. La primire au fost de faţă P. S. Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul şi P. C. Pr. Consilier Alexandru Tudor.

● *Luni, 31 august a. c.*, în cursul dimineţii Prea Fericitul Patriarh Teoctist a acordat un interviu publicaţiei italiene „Il Regno" din Bologna, prin redactorul Francesco Strazzari. A fost de faţă P. C. Pr. Consilier Alexandru Tudor.

În după-amiaza aceleiaşi zile Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de P. S. Episcop Vicar Patriarhal Vasile Tîrgovişteanul a luat parte la o recepţie oferită de Ambasada S. U. A. la Bucureşti.

SIBIU

■ Joi, 3 septembrie 1987, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de un grup de profesori de la unele universităţi engleze format din: D. Deletant, R. Clogg, D. Turnock, H. Hanak şi R. Crompton, însoţiţi de sase profesori şi cercetători români, în frunte cu dl. acad. Ştefan Pascu.

Întîmpinaţi de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, oaspeţii au vizitat catedrala mitropolitană, depozitul de P. C. N. de la Casa Eminescu, tipografia eparhială şi reşedinţa mitropolitană.

Întregul grup de istorici a fost reţinut de Î. P. S. Sa la cină, în cadrul căreia s-au purtat o seamă de discuţii axate între altele pe istoria Transilvaniei, inclusiv aspectele sale religioase.

■ Între 13—17 septembrie 1987, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a vizitat o seamă de biserici şi comunităţi creştine din Washington, capitala S. U. A. Cu acest prilej a vorbit în mai multe biserici ale populaţiei de culoare, vizitînd totodată şi casele speciale în care bisericile găzduiesc în timpul nopţii aprox. 20.000 de persoane lipsite de adăpost.

Tot în acest timp, împreună cu alţi reprezentanţi ai C. E. B., Î. P. S. Sa a luat parte la o conferinţă de presă organizată la Clubul presei din Washington, răspunzînd la întrebări privitoare la situaţia cultelor din România, în special a celor din Transilvania, ca şi la buna convieţuire dintre naţionalităţile din ţara noastră.

■ Între 18—25 septembrie 1987, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului executiv al C. E. B., care au avut loc în oraşul Atlanta (statul Georgia — S. U. A.), cu care prilej, Duminică, 20 sept. a. c., a vorbit în biserica metodistă de la Elmer University din Atlanta, despre viaţa religioasă şi ecumenismul local din R. S. România.

■ Între 26—27 septembrie a. c., Î. P. S. Sa a vizitat Arhiepiscopia misionară ortodoxă română din Detroit (S. U. A.), unde a avut convorbiri cu Î. P. S. Arhiepiscop Victorin. Duminică 27 sept. a. c., cei doi ierarhi au slujit împreună în localitatea Troy (statul Michigan), tălmăcind credincioşilor, prezenţi în număr mare, pericopa evanghelică, transmiţînd totodată binecuvîntări din partea P. F. Părinte Patriarh Teoctist. Cu acest prilej, Î. P. S. Sa s-a întîlnit şi cu alţi preoţi din S. U. A. şi Canada.

■ În zilele de 28—30 septembrie a. c., Î. P. S. Sa a vizitat parohia ort. rom. din Montreal (Canada), păstorită de P. C. pr. N. Chişcă. În 28 sept., după un Te-Deum din biserică, a avut o lungă întrevedere cu fruntaşii parohiei prezenţi în număr mare, cu care a dezbătut probleme legate de viaţa religioasă din România şi de viaţa religioasă a românilor ortodocşi din Canada. Tot cu acest prilej a făcut o vizită la Ottawa (capitala Canadei), precum şi în alte oraşe, unde s-a întîlnit cu oficialităţi locale, cu care a discutat probleme ale parohiilor româneşti din Canada.

■ În 1 octombrie 1987, în trecere prin Londra, Î. P. S. Mitropolit Antonie a avut convorbiri cu P. C. pr. P. Pufulete, parohul comunităţii ort. rom. din capitala Angliei.

■ Între 2—4 octombrie 1987, Î. P. S. Sa a luat parte la Sesiunea anuală a Prezidiului Conferinţei Bisericilor Europene, care a avut loc în localitatea Tampere (Finlanda). Cu acest prilej a avut o întîlnire şi cu Î. P. S. Mitropolit primat al Finlandei, Paavali.

■ În 6 oct. a. c., Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române, la Bucureşti.

CLUJ

■ *Duminică, 12 iulie 1987*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Cheia, prot. Turda, jud. Cluj, care a fost renovată în interior şi exterior prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a tînărului preot paroh Horaţiu Mureşean.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 19 iulie 1987*, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a asistat la Sf. Liturghie în biserica parohiei Măgoaja, prot. Dej, jud. Cluj şi a rostit cuvînt de învăţătură.

În seara aceleiaşi zile, a săvîrşit slujba vecerniei la mănăstirea „Sf. Ana" — Rohia, jud. Maramureş şi a tuns în monahism pe seminaristul Vasile Filip, pe seama mănăstirii.

A doua zi, 20 iulie, de Sf. Prooroc Ilie, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie şi a rostit cuvînt de învăţătură.

■ *În zilele de 4, 5 şi 6 august 1987*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a hirotonit pe tinerii Ropan Ioan — licenţiat în teologie, pe seama parohiei Vălenii Lăpuşului, prot. Lăpuş, jud. Maramureş şi Bucur Daniel — absolvent seminar, pe seama parohiei Cubleşu Someşan, prot. Dej, jud. Cluj.

■ *Duminică, 2 august 1987*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Tisa, prot. Sighetu Marmaţiei, jud. Maramureş, îmbrăcată într-o frumoasă pictură executată de pictorul Ioan Botiş, între anii 1985—1986, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi cu purtarea de grijă a harnicului preot paroh Nicolae Dutca.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învăţătură.

■ *Sîmbătă, 15 august 1987*, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, în prezenţa unui mare număr de credincioşi, care cercetează în fiecare an acest sfînt aşezămînt cu prilejul hramului, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Nicula, jud. Cluj.

La sfîrşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un instructiv cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi de praznic, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a rostit un bogat cuvînt de învăţătură la mănăstirea Moisei, jud. Maramureş.

La mănăstirea Rohia, unde de asemenea se prăznuieşte hramul aşezămîntului, prilej cu care un mare număr de credincioşi poposesc aici, Sfînta Liturghie arhierească a fost săvîrşită de P. S. Episcop-vicar patriarhal Dr. Vasile Tîrgovişteanul, însoţit de la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca de P. C. cons. O. Picu şi P. C. secretar ep. I. Tira. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 16 august 1987*, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, împreună cu P. S. Episcop-vicar patriarhal Dr. Vasile Tîrgovişteanul şi P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din Satu Nou de Sus, prot. Baia Mare, jud. Maramureş, îmbrăcată într-o frumoasă pictură executată de pictorul Gheorghe Busuioc, între anii 1984—1987, prin jertfelnicia bunilor credincioşi, cu ajutorul substanţial din partea Sf. Patriarhii şi Arhiepiscopiei Clujului şi cu purtarea de grijă a harnicului preot ic. stavr. Vasile Varga (în prezent pensionar) şi a pr. Mircea Radu. Lucrările au fost terminate şi finisate de actualii slujitori ai parohiei: pr. Augustin Vasile şi pr. Aftan Dumitru, care au fost distinşi cu rangul de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti au rostit cuvînt de învăţătură: Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, P. S. Episcop-vicar Vasile (fiu al satului) şi P. S. Episcop-vicar Iustinian.

■ *Vineri, 21 august 1987*, la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, a fost sărbătorit Î. P. S. Arhiepiscop Teofil cu prilejul împlinirii a 38 de ani de la hirotonirea întru arhiereu. Cu acest prilej, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, în numele Centrului eparhial, al preoţilor şi credincioşilor din eparhie, a adresat Î. P. S. Sale un cuvînt de calde felicitări, cu doriri de ani mulţi cu sănătate şi sporite puteri de muncă în ogorul Bisericii strămoşeşti.

Î. P. S. Teofil a mulţumit tuturor pentru gîndurile bune adresate în această zi deosebită din viaţa Î. P. S. Sale, asigurîndu-i că şi în viitor va sluji cu aceeaşi rîvnă şi dragoste interesele Bisericii Ortodoxe, spre bucuria şi mîntuirea fiilor ei dreptcredincioşi.

■ *Duminică, 30 august 1987*, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, P. C. arhid. Valentin Bochiş a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Învierea Domnului din municipiul Cluj-Napoca, după o activtate de 15 ani la Seminarul teologic, centrul eparhial şi catedrala eparhială.

■ *Duminică, 30 august 1987*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Turda-Fabrici, prot. Turda, jud. Cluj, renovată între anii 1978—1985 şi împodobită cu pictură executată de pictorul Iacob Varga, în anul 1986, prin contribuţia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot Ioan Andreicuţ, fost paroh, şi Alexandru Sima — actualul paroh. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

ALBA IULIA

■ *Joi, 6 august* de Praznicul Schimbării la Față, P. S. Episcop Emilian, continuînd tradiția ultimilor ani, a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Schitul Izvorul de la Poșaga, în Munții Apuseni. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe P. C. diac. Vasile Goga pe seama parohiei Sălcud, prot. Luduș, jud. Mureș.

■ *Duminică, 9 august*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Vâleni-Oaia, prot. Tg. Mureș, parohie în care, a fost restaurată prin grija Centrului Eparhial o frumoasă bisericuță monument istoric. La Sf. Liturghie au fost prezenți credincioși din împrejurimi veniți la o nouă întîlnire cu arhipăstorul lor.

În cuvîntul de învățătură rostit cu acest prilej, P. S. Sa a subliniat importanța credinței, care este ancora și siguranța călătoriei pe marea acestei vieți.

■ *Simbătă, 15 august* — Praznicul Adormirii Maicii Domnului. Intrat în tradiția principalelor momente pastorale din cursul anului, sărbătoarea de la fosta mănăstire din Sînmartinul de Cîmpie, prot. Tg. Mureș, a fost și de această dată încununată de participarea P. S. Episcop Emilian. Seara în ajun s-a oficiat slujba vecerniei în cadrul căreia P. C. Pr. Ioachim Soțan (Riciu) a ținut un cuvînt de învățătură. Au urmat apoi în cursul nopții îndătinatele slujbe și spovedirea unui mare număr de credincioși.

În ziua Praznicului, P. S. Episcop Emilian a fost întîmpinat cu multă bucurie de credincioșii prezenți, dar și cu noi realizări, la acest schit al Sf. Martin între care o frumoasă poartă tradițională din lemn de stejar pe care sînt încrustate însemnele formării și încreștinării poporului român, poartă ce a fost donată de unul din bunii credincioși ai parohiei și sculptată de un talentat meșter.

În cadrul Sf. Liturghii arhierești P. S. Sa a adresat credincioșilor prezenți la hram, un bogat cuvînt de învățătură pornind de la semnificațiile sărbătorii. P. S. Sa a subliniat apoi importanța vechilor așezăminte mănăstirești din Transilvania pentru păstrarea ființei naționale a românilor de aici și a legăturilor neîntrerupte cu frații de peste Carpați.

■ *Duminică 16 august*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Nazna, prot. Tg. Mureș, cu prilejul punerii pietrei de temelie la noua biserică.

În cuvîntul de învățătură rostit după Sf. Liturghie, P. S. Sa a făcut o explicare a pericopei evanghelice a duminicii.

■ În zilele de *19 și 20 august* a avut loc la Centrul Eparhial o ședință cu PP CC. Protopopii în cadrul căreia s-au dezbătut probleme curente ale activității pe protopopiate și s-au prelucrat anumite îndrumări ale Sf. Sinod.

■ *Duminică 23 august*, P. S. Episcop Emilian a participat la Sf. Liturghie în parohia Deda, prot. Reghin, iar după Sf. Liturghie, la înmormîntarea vrednicului de pomenire Pr. Ioan Marcoci în parohia Bistra Mureșului dînd o binemeritată cinstire preotului și talentatului sculptor, autor al atîtor obiecte de mobilier pentru biserici și porți tradiționale românești, aducînd mîngîiere tuturor celor apropiați și cunoscuți, prezenți în număr mare la slujba prohodirii.

■ *Marți 1 septembrie*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie în biserica de piatră din Tîrgu Mureș și a hirotonit întru preot pe P. C. diac. Teofil Ternoveanu pe seama credincioșilor din parohia Sîndominic, protopopiatul Miercurea Ciuc, jud. Harghita și întru diacon pe candidatul Fănel Scarlat. După încheierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinței preoților din protopopiatul Tg. Mureș.

■ *Miercuri 2 septembrie* P. S. Episcop Emilian a primit la reședința episcopală vizita unui grup de istorici din Marea Britanie și din țara noastră, condus de D-l Acad. Prof. Dr. Ștefan Pascu.

■ *Simbătă 5 septembrie* a avut loc la Centrul Eparhial o întîlnire a P. S. Episcop Emilian cu elevii de la Seminarul Teologic Cluj-Napoca și studenții de la Institutul Teologic Sibiu, fii duhovnicești ai Eparhiei. Și cu acest prilej, P. S. Sa a îndemnat părintește pe elevi și studenți la sîrguință și însușirea cunoștințelor și la respectarea disciplinei specifice învățămîntului teologic, laturi esențiale ale formării viitorilor slujitori ai Sf. Altare.

■ *Duminică 6 septembrie* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în parohia Căpud, protopopiatul Aiud, cu prilejul sfințirii bisericii, care a fost reparată și pictată prin osteneala P. C. preot Olimpiu Pădurean.

În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură. P. S. Sa a oferit în semn de apreciere a strădaniilor depuse, gramate chiriarhale preotului paroh, consiliului și comitetului parohial.

■ *Marți, 8 septembrie 1987*, de Praznicul Nașterii Sf. Fecioare Maria, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească la bisericuța fostului schit de la Cărbunari de lîngă Blaj, prilej cu care s-a făcut și slujba binecuvîntării sf. locaș împodobit recent cu pictură, prin osteneala P. C. Prot. Ilarie Benchea. P. S. Sa a hirotonit întru preot pe P. C. Diac. Fănel Scarlat pe seama parohiei Pătringeni, prot. Alba Iulia.

P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Luni, 14 septembrie 1987*, de Praznicul Înălțării Sf. Cruci, continuînd tradiția anilor precedenți, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la biserica fostei mănăstiri de la Lupșa. În bogatul cuvînt de învățătură, rostit în fața credincioșilor prezenți, P. S. Sa a subliniat elementele cinstirii Sf. Cruci, altarul de jertfă al Mîntuitorului Iisus Hristos, ca și valoarea istorică și bisericească a străvechii mănăstiri.

■ *În perioada 21—25 septembrie 1987*, au avut loc la Centrul Eparhial și la Mănăstirea Sf. Ilie Proorocul, în paralel, două serii de cursuri misionare de scurtă durată cu participarea din partea Institutului Teologic din București a P. C. Pr. prof. Constantin Galeriu, Diac. prof. P. I. David și prof. Emilian Popescu, iar din partea Institutului Teologic Sibiu a P. C. Pr. prof. Vasile Mihoc și P. C. Pr. prof. Ioan Mihâltan.

■ *Vineri, 25 septembrie 1987*, P. S. Episcop Emilian a primit vizita D-lui Roger Kirk, ambasadorul S. U. A. la București, împreună cu soția și D-l Michael Parmly, secretar I al ambasadei. P. S. Sa a reținut la prînz pe distinșii oaspeți, iar după masă, la dorința D-lui ambasador, li s-a arătat din comuna Bucerdea Vinoasă, masivul Piatra Craivii, locul unde a fost vechea cetate dacică Apoulon. Oaspeții au fost invitați cîteva clipe în biserica parohială de aici, aflată în șantier de pictură, după care s-a vizitat Mănăstirea Rîmeț, despre ale cărei valori istorice și realizări contemporane, oaspeții și-au exprimat cele mai frumoase impresii.

■ *Duminică, 27 septembrie 1987*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în parohia Almașul de Mijloc cu prilejul sfințirii bisericii în urma lucrărilor de pictură. În cuvîntul de învățătură rostit P. S. Sa a subliniat, pe temeiul pericopei evanghelice, principiile morale ale vieții creștine, bazate pe iubirea semenilor. În semn de apreciere, P. S. Sa a oferit gramate chiriarhale celor ce au ostenit în înfrumusețarea sfîntului locaș.

ORADEA

■ Cu prilejul praznicului Adormirea Maicii Domnului, în bisericile ce poartă acest hram, s-au săvîrșit sfinte slujbe cu deosebită solemnitate. În mod de tot festiv, s-au săvîrșit astfel de slujbe la *Mănăstirea Izbuc*, prot. Beiuș, unde Sf. Liturghie a fost săvîrșită de P. S. Episcop Vasile, cu un sobor de preoți și diaconi, în prezența unui foarte mare număr de credincioși din diferite părți ale eparhiei și mulți din alte eparhii. Răspunsurile au fost date de un grup de studenți teologi și elevi seminariști. În preziua și în ziua de praznic s-a săvîrșit și slujba Sf. Maslu, precum și alte sfinte slujbe întru cinstirea Maicii Domnului. Tot acum, a fost binecuvîntată și biserica cea mică, de lemn, restaurată prin strădania vrednicului stareț și din ajutoarele date de Sf. Episcopie a Oradiei, fiind înzestrată cu un iconostas nou și cu strane noi, totul minunat sculptat în lemn. De asemenea, au fost binecuvîntate și alte clădiri necesare bunului mers al vieții duhovnicești în acest așezămînt bisericesc.

În cuvîntul de învățătură, ierarhul a vorbit despre rostul mănăstirilor în viața poporului român, spunînd că ele, „au fost și sînt centre de viață spirituală, culturală și națională" și că „au avut un însemnat rol în formarea și păstrarea conștiinței de unitate națională". În continuare, a exprimat alese cuvinte de apreciere și mulțumită tuturor celor care, din eparhie sau din afara ei, au contribuit în diferite moduri la înzestrarea mănăstirii cu cele necesare dezvoltării unei vieți duhovnicești adecvate scopului pentru care a fost întemeiată cu 55 de ani în urmă de către episcopul eparhial de atunci, Roman Ciorogariu, a cărui personalitate a fost evocată și elogiată de vorbitor, deodată și cu cea a întîiului ei stareț, arhimandritul Atanasie Popescu, alături de care a amintit și pe starețiii ce i-au urmat, Simion Drahnea și Ioanichie Popescu. Apoi, a adus binemeritate laude actualului stareț, Prea Cuviosul Protosinghel Iorest Grebenea.

■ Tradiționale sărbători de hram, cu mari participări de credincioși și pelerini, s-au făcut și la biserica din parohia *Bixad*, prot. Satu-Mare, unde a fost delegat chiriarhal Pr. vicar-eparhial Augustin Lucian, și la biserica cea mare din *Zalău*, delegat chiriarhal fiind Pr. insp. ep. Dorel-Octavian Rusu. Delegații chiriarhali au ținut predici adecvate ducînd totodată arhierești binecuvîntări din partea P. S. Episcop Vasile. O astfel de mare sărbătoare s-a desfășurat și în Catedrala episcopală (Biserica cu Lună) din Oradea, avînd și ea hramul „Adormirea Maicii Domnului".

■ *Duminică, 9 august 1987*, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de binecuvîntare a bisericii, monument istoric, din parohia *Tăut*, prot. Oradea, în urma lucrărilor de renovare exterioară și interioară executate în ultimii ani, prin strădania vrednicului preot-paroh Dumitru Precup și prin jertfelnicia bunilor credincioși, lucrări pentru care ierarhul, în cuvîntul de învățătură, le-a adus cuvinte de apreciere, distingîndu-l pe preot cu rangul de *iconom*, iar membrilor Consiliului parohial înmînîndu-le scrisori de apreciere. În continuare, chiriarhul a vorbit despre cinstirea deosebită (supravenerare) ce trebuie să o dăm Sf. Fecioare Maria, ca uneia ce l-a născut pe Mîntuitorul Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Răspunsurile au fost date de corul bisericesc din parohia vecină, Batăr, căruia arhipăstorul i-a adus cuvinte de laudă.

■ *Duminică, 16 august 1987*, P. S. Episcop Vasile a prilejuit credincioșilor din filia *Huta* (parohia Finiș), prot. Beiuș, o mare bucurie sufletească, săvîrșind Sf. Liturghie, în frumoasa bisericuță, construită în 1926 din piatră și din lemn. Toți credincioșii împreună cu cîntăreții din matră și Beiuș au dat răspunsurile liturgice. De asemenea, au participat și credincioși ai bisericii reformate din Finiș, împreună cu preotul lor Máthé Vasile, care a adus un salut în spirit ecumenist, iar după încheierea Sf. Liturghii credincioșii ortodocși și reformați au intonat, alternativ, cîteva cîntări bisericești. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a dat mulțumită bunului Dumnezeu că i-a ajutat să-și împlinească o veche dorință de a veni să se roage cu bunii credincioși ai acestei sfinte și frumoase bisericuțe, ca și cu cei din matră, aducîndu-le cuvinte de laudă pentru credința lor puternică în Dumnezeu și pentru dragostea și atașamentul lor sincer față de Biserica strămoșească ortodoxă română, ca și pentru hărnicia lor gospodărească și cetățenească. Desigur că, la aceasta, o contribuție însemnată o are și noul și tînărul preot Simion Luncan care dă dovadă că este un vrednic păstor sufletesc, plin de rîvnă și zel pastoral, a menționat în încheiere chiriarhul. Totodată și-a exprimat profunda satisfacție și mulțumire pentru marele număr de credincioși reformați prezenți, în frunte cu distinsul lor preot, ceea ce dovedește buna și frățeasca conviețuire dintre credincioșii și preoții celor două biserici, fapt ce contribuie și la întărirea unității sufletești a întregului popor din patria noastră.

■ *Duminică, 23 august 1987*, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia *Galoșpetreu*, prot. Marghita, după ce în ultimii patru ani fusese renovată în exterior (retencuirea zidurilor și revopsirea tablei de pe acoperiș) și în interior (pictarea bolții și pereților și restaurarea iconostasului), prin strădania harnicului preot Grigorie Pușcaș și prin jertfelnicia bunilor credincioși. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a lăudat zelul pastoral și hărnicia gospodărească a preotului-paroh, precum și sprijinul nelimitat al membrilor Consiliului parohial, înmînîndu-le acestora, ca și preotului-paroh, scrisori arhierești de apreciere. Totodată a exprimat cuvinte de apreciere credincioșilor pentru atașamentul față de Biserica Ortodoxă Română. La fel, a mulțumit preotului reformat din localitate pentru prezența sa și a multor credincioși de ai săi la sfintele slujbe, ca și pentru contribuția lor la înnoirea Bisericii ortodoxe locale, ceea ce servește și ecumenismul bisericesc, și armonia dintre toți fiii Patriei noastre. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Doru-Viorel Lostun, licențiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Terebești, prot. Carei.

SFINȚIREA BISERICII DIN DÎRLOS

Monumentalei biserici din parohia Dîrlos, prot. Mediaș, i s-au făcut, în ultimii 10 ani, reparații capitale, lucrare după care a fost îmbrăcată într-o reușită haină picturală, executată de pictorul V. Nițulescu.

Duminică, 30 august 1987, biserica a fost resfințită de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit fiind de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc; P. Cuv. arhim. Casian Crăciun și P. C. secretar eparhial I. Galea.

Răspunsurile au fost date de corul parohiei, condus de dl. Alex. Moraru, și marea obște a credincioșilor, majoritatea îmbrăcați în minunatul costum național, specific Mărginimii Sibiului.

Era de față și dl. pastor evangh. lut. Binder Alfred. La momentul cuvenit din Sf. Liturghie, rugăciune specială s-a făcut pentru ctitori și preotii slujitori adormiți în Domnul, tot cu acest prilej fiind hirotonit întru preot P. C. diacon R. Faust din Brașov.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, cuvînt de bun venit a rostit P. C. prot. I. Găban (Mediaș), o dare de seamă asupra lucrărilor prezentînd P. C. pr. N. Urdă, parohul local, care, între altele, a mulțumit tuturor celor ce au jertfit pentru repararea și înfrumusețarea bisericii.

Cuvînt de învățătură a rostit în continuare I. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a aruncat o scurtă privire asupra paginilor de început ale istoriei poporului român și Bisericii noastre străbune, a explicat pericopa evanghelică, insistînd asupra modului cum trebuie folosite bunurile care ne prisosesc.

Pentru munca depusă pe tărîm duhovnicesc și gospodăresc, P. C. pr. D. Cărăbaș (Mediaș — catedrală), fost paroh la Dîrlos, și P. C. pr. N. Urdă, actualul paroh, au fost distinși și hirotesiți în rangul de „iconom". Acte de prețuire au fost acordate totodată primului epitrop I. Lepădat pentru jertfelnicia sa, precum și Consiliului și Comitetului parohial.

La agapa ce a urmat au toastat: P. C. pr. D. Cărăbaș, dl. pastor A. Binder, P. C. pr. Sărășan (Bazna). P. C. cons. Gh. Papuc, iar în încheiere I. P. S. Mitropolit Antonie.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *„Revue Roumaine d'Histoire" (t. XXVI, nr. 1—2, 1987) publică sub semnătura lui Valeriu Florin Dobrinescu studiul:* „La reconnaissance Internationale de l'Union de la Transylvanie avec la Roumanie" (Recunoașterea internațională a unirii Transilvaniei cu România) *(p. 3—15). În același număr Vasile Drăguț publică studiul:* „De nouveau sur les peintures murales extérieures de Moldavie. Considérations historiques et iconographiques" *(p. 49—84)* (Din nou despre picturile murale exterioare din Moldova. Considerații istorice și iconografice). *Două studii de bună informație și înaltă competență.*

● *Constantin Brâncoveanu s-a bucurat de prețuirea și dragostea poporului român, și a intrat în legendă după moartea sa martirică din 1714. El s-a bucurat însă de aceeași prețuire și în lumea grecească, precum ne dovedește Mihail Caratasce, în studiul:* „Un recueil d'apophtègmes grecs dédié à Constantin Brancovan, voïvode de Valachie" (O culegere de apoftegme grecești dedicate lui Constantin Brâncoveanu, voievodul Țării Românești) *(„Revue des études sud est européennes", t. XXV, nr. 2, 1987, p. 173—177).*

● *Bucuria polemicii — așa îmi vine să intitulez semnalarea eseului lui Andrei Pleșu:* „Sensul culturii în lumea contemporană", *publicat în „Viața Românească", (anul LXXXII, nr. 4, 1987, p. 6—12) sugestie împrumutată de altfel chiar din eseul său:* „dacă există un teritoriu al lumii în care poți cunoaște deplinătatea bucuriei, acest teritoriu nu poate fi decît cultura". *Andrei Pleșu polemizează, bineînțeles, cu Noica, la modul maieutic. Îi simți cum se bucură amîndoi. De altfel, în același număr, toți despre cultură scrie și Noica însuși, în afara oricărei intenții de polemică, despre* „Timpul cel blînd al culturii europene". *Exercițiile spirituale ale amîndurora sînt delectare pentru minte și frumos pentru spirit.*

● *Prof. Ioan Bria adună într-un volum publicat la Geneva 1984, șase studii apărute în Franța, în diferite reviste în anii 1982—1984. Volumul de format 21/30, 87 p., se intitulează:* „Eclesiologie, preoccupations et mutations actuelles" *(Eclesiologie, preocupări și mutații actuale). E o bună prezentare a Ortodoxiei în mediile teologice occidentale.*

● *Institutul* „Life and peace" *din Uppsala, Suedia, a publicat primul număr al unei reviste, intitulată „Life and peace review" (vol. I, nr. 1, 1987).*

● *A apărut în editura Academiei R. S. R. HRONOGRAFUL lui Dionisie Eclesiarhul, în colecția: „Cronicile medievale ale României", vol. X. (București, 1987, 183 p.). Transcrierea, indicele și glosarul de Dumitru Bălașa, studiu introductiv de Dumitru Bălașa și Nicolae Stoicescu, note și comentarii de Nicolae Stoicescu. Hronograful cuprinde informații istorice românești din perioada 1764—1815, dar și capitole mari despre campaniile lui Napoleon Bonaparte. Datorită cercetărilor lui D. Bălașa știm acum ceea ce nu știa A. Papiu-Ilarian și Ion Donat, care credeau că „nu vom afla niciodată", anume cine „s-a ascuns" sub numele de „Dionisie Eclesiarhul". Nu „s-a ascuns" nimeni. Călugărit prin 1769, a trăit la Episcopia Rîmnicului ca arhivist și* **eclesiarh**, *între 1788—1791 a fost prin Transilvania, Banat și la Buda și a revenit apoi în țară la mănăstirile Bistrița, Govora, Arnota, Mălăești (egumen). În 1804 ajunge* **eclesiarh** *la București, apoi se retrage la Craiova. A murit probabil în 1820.*

Hronograful *e o importantă sursă pentru istoria noastră și se cade să fim recunoscători celor ce îl scot la lumină, din ascunzișul slavoniei, în care a trăit aproape două sute de ani.*

● *Episcopia Oradiei a publicat vol. IV (1987) al* „Îndrumătorului bisericesc, misionar și patriotic" *cu un conținut foarte bogat, mai ales în materiale privind trecutul și prezentul Bihorului. Printre multele semnături de prestigiu, remarcăm (în ordinea din carte) pe cele ale P. S. Vasile Coman, Vasile Vetișanu, Vasile Popeanga, Florian Dudaș, Prof. dr. Gabriel Tepelea, Constantin Mălinaș, pr. dr. Gheorghe Lițiu, Gheorghe Pituț, Ioan Alexandru ș. a. Unele din ele sînt studii care constituie reale contribuții la descifrarea și scoaterea la lumină a multor taine și evenimente din trecutul nostru.*

● *Al. Căprariu ne-a dat de curînd un frumos volum de versuri intitulat „Cicatricele penumbrei (Cartea Românească, 1987, 378 p., cu o postfață de Liviu Călin). Citind volumul avem și noi certitudinea, alături de autor, „că a fost înfiat de viitor" (v. poezia „Cu dragoste nemiloasă"). Citind multă poezie, care uneori se citește greu, constatăm că a lui Al. Căprariu odată începută lectura, cheamă din aproape în aproape, pînă la sfîrșitul volumului. E poezie adevărată, care încîntă și mintea și inima, și care cîntă! Aș fi tentat să citez în întregime cele șase strofe ale poeziei: „Ne-întoarcem", sau „Dialog", și foarte multe altele. Al. Căprariu e dintre cei care, cum spune chiar el în poezia „Pînă acum":* „Coboară smerit în cuvînt", *cu un imens respect și răspundere față de acesta.*

● *Ștefan Lemny și Rodica Rotaru (postfață, note și bibliografie de Ștefan Lemny) adună într-un volum* „Conferințe" *ale lui N. Iorga, orientate în jurul temei:* „Ideea unității românești". *Risipite în presa vremii, în cărți și broșuri, adunarea lor acum într-un volum face un mare serviciu, nu numai cunoașterii tot mai bune a lui N. Iorga, dar și culturii românești. Texte, în general vorbite, ele își păstrează savoarea și noutatea, putîndu-se citi și astăzi cu același interes cu care le-au ascultat contemporanii de-a dreptul din gura lui Iorga. Alcătuitorii ediției operează selecționări bine chibzuite. Așa cum spun în „Nota asupra ediției", fiece nouă reactualizare a scrisului și gîndirii acestui uriaș, ne face să dorim și să așteptăm tot mai mult* Opera omnia.

● *A văzut lumina tiparului și cel de-al treilea volum oferit de Gabriel Strempel culturii române:* „Catalogul manuscriselor românești" *(Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1987, 494 p.). Rod al unei munci titanice, volumul, ca și cele două anterioare, împlinește un mare gol în cunoașterea culturii noastre vechi. Alcătuit cu migală și cuprinzînd la modul exhaustiv datele referitoare la manuscrisele aflate în Biblioteca Academiei Române, de la nr. 3101 pînă la 4413,* Catalogul *spune tot ce se poate spune despre fiecare manuscris în parte, așa cum numai Gabriel Strempel o putea face. Așteptăm cu același interes volumul IV și ultimul.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 noiembrie 1987 Nr. 41—42 și 43—44/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

A 50-A CONFERINȚĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România
Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste

Mult stimate Domnule Președinte NICOLAE CEAUȘESCU,

Noi, reprezentanții tuturor cultelor din Republica Socialistă România, șefi de culte, ierarhi, clerici și profesori ai instituțiilor de învățămînt teologic, participanți la Conferința interconfesională festivă, consacrată aniversării a patru decenii de la instaurarea Republicii, conferință care a avut loc la București, în zilele de 3 și 4 noiembrie 1987, Vă aducem și cu acest prilej, un prinos de profundă recunoștință pentru exemplara dăruire și devotamentul nețărmurit cu care Excelența Voastră promovați și asigurați dezvoltarea continuă a patriei noastre pe calea progresului și bunăstării întregului popor, pentru rîvna și perseverența cu care acționați pentru statornicirea păcii și prieteniei între popoare.

În cadrul Conferinței, participanții la dezbateri au subliniat în mod unanim, climatul de libertate religioasă asigurat de statul român, de dumneavoastră personal, tuturor cultelor, precum și faptul că ecumenismul actual, bazat pe respectul reciproc și cooperarea dintre culte, reprezintă încă o ilustrare a deplinei egalități a cultelor în raporturile lor cu statul, fără nici o diferențiere după apartenența confesională sau națională a credincioșilor lor.

Apreciem perspectivele largi deschise de instaurarea Republicii, în condițiile create de revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă, prin amploarea programelor de dezvoltare al căror țel îl constituie făurirea unei Românii moderne, puternice în care toți fiii țării, liberi și egali în drepturi asigură prin munca lor avîntată, viitorul luminos al patriei, prin realismul profund

(Continuare în pag. a 3-a)

4 noiembrie 1987

PARTICIPANȚII LA CONFERINȚA INTERCONFESIONALĂ A CULTELOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
ÎN NUMELE PREZIDIULUI CONFERINȚEI
T E O C T I S T
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la deschiderea lucrărilor celei de a 50-a Conferințe Teologice Interconfesionale

Cultele din Republica Socialistă România la 4 decenii de la instaurarea Republicii în climatul de libertate religioasă asigurat de statul român. Aportul patriotic al cultelor pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a patriei și afirmarea continuă a prestigiului României în relațiile internaționale

În zilele de 3—4 noiembrie 1987 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din București, cea de a 50-a Conferință Teologică Interconfesională.

Prima zi a lucrărilor a fost dedicat aniversării a 40 de ani de la proclamarea Republicii, iar cea de a doua zi — împlinirii unui sfert de secol de la prima conferință teologică interconfesională.

Momentul aniversar al proclamării Republicii a fost cinstit prin participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și a celorlalți conducători de culte din țara noastră.

Ca și în alte împrejurări similare au luat parte profesorii institutelor teologice universitare din București, Sibiu, Cluj-Napoca și Alba Iulia, vicari și consilieri, directorii seminariilor teologice, doctoranzi și alți invitați.

La deschiderea lucrărilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit o cuvîntare pe care o redăm în cuprinsul prezentului număr.

Conferința aniversară, cu tema: „Cultele din Republica Socialistă România la 4 decenii de la instaurarea Republicii, în climatul de libertate religioasă asigurat de statul român. Aportul patriotic al cultelor pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a patriei și afirmarea continuă a prestigiului României în relațiile internaționale și apărarea păcii" — a fost prezentată de Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. (Cuprinsul conferinței se redă de asemenea în prezentul număr al „Telegrafului Român").

După o scurtă pauză, mai mulți vorbitori au dat glas simțămintelor lor de înaltă cinstire a evenimentului împlinirii a patru decenii de la proclamarea Republicii, exprimînd totodată adeziunea lor la tot ceea ce în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Poporul nostru va sărbători nu peste multă vreme împlinirea a 40 de ani de la instaurarea Republicii. Înfrățiți dintotdeauna cu destinele obștii, e normal să marcăm și noi acest eveniment într-un mod care să corespundă importanței sale în istoria României.

Cele patru decenii scurse de la proclamarea Republicii înseamnă tot atîtea strălucite biruințe pentru patria și poporul nostru, împlinirea visului de veacuri al eliberării sale sociale, pentru care au luptat și s-au jertfit generații după generații.

De aceea la bucuria firească a celor patru decenii, poporul nostru adaugă și bucuria eforturilor și împlinirilor sale istorice. Rememorînd trecutele vremi, în fața ochilor noștri apare lungul șir de lupte și biruințe repurtate de poporul român călăuzit, ca de o stea luminoasă, de năzuința spre o viață nouă și mai bună.

Ideea de republică are o tradiție veche în conștiința fiilor luminați ai poporului. Izvorîtă din aspirația spre libertate, dreptate și neatîrnare, idealul republican a fost un adevărat far luminos, o flacără vie care a luminat calea poporului nostru în lupta sa pentru înlăturarea exploatării și asupririi, pentru afirmarea neîngrădită a geniului său creator, pentru progresul multilateral al patriei. „De-a lungul vremii, spunea Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, exprimînd aspirațiile de libertate și independență ale poporului, patrioții cei mai luminați au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatîrnarea politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa strămoșească". Aceste năzuințe s-au manifestat constant și multă vreme, așa încît ideea de republică străbate ca un filon de aur gîndirea și faptele patrioților celor mai luminați.

În viitoarea evenimentelor care au marcat anul 1848 spre pildă. marele revoluționar și patriot Nicolae Bălcescu afirma: „Românii să se întocmească în Republică demo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. NICOLAE CORNEANU,
Mitropolitul Banatului

Ne întîlnim astăzi, nu pentru prima dată, conducători și reprezentanți ai cultelor din țara noastră, într-o atmosferă sărbătorească plină de bucurie și entuziasm, pentru a cinsti după cuviință un moment aniversar de mare însemnătate și pentru a ne afirma, în același timp, atașamentul nostru statornic și unanim la sprijinirea muncii creatoare a poporului român, în ridicarea patriei noastre pe culmile cele mai înalte de propășire, într-o unitate de nezdruncinat cu toți fiii acestui pămînt binecuvîntat. Din primul moment, convins că sînt în asentimentul tuturor celor de față, să ne îndreptăm gîndul spre mult stimatul președinte al Republicii noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, încredințîndu-l de hotărîrea noastră a tuturor de a sprijini politica internă și externă a conducerii noastre de stat, inițiativele de colaborare și pace, de dezarmare și apărare a vieții pe planeta noastră, lansate neîncetat în numele poporului român de cel dintîi fiu al său, recunoscut pe plan mondial ca „erou al Păcii".

Ne-am întîlnit și în alte împrejurări, ori de cîte ori am simțit nevoia de a ne exprima atitudinea noastră față de diferite cerințe, sau evenimente din viața poporului român. Asemenea întîlniri sînt firești, deoarece, ca unii care sîntem ca frați între noi și fii ai aceluiași Tată ceresc, slujitori și credincioși ai aceluiași Dumnezeu, care este Dumnezeul vieții și al păcii, ne unim eforturile atît în apărarea vieții și a păcii în lume și, în același timp, ne înmănunchem eforturile în sprijinirea muncii avîntate a poporului nostru, a înfloririi scumpei noastre patrii Republica

(Continuare în pag. a 3-a)

† **TEOCTIST**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

ALEGERILE DE DEPUTAȚI EVENIMENT DE SEAMĂ ÎN VIAȚA PATRIEI

La 15 noiembrie a.c. au avut loc alegerile de deputați în consiliile populare pe întreg cuprinsul țării, eveniment de seamă în viața patriei, cînd candidații din Frontul Democrației și Unității Socialiste, din rîndurile celor mai activi participanți la dezvoltarea economico-socială a localităților și la progresul întregii țări, au fost aleși în conducerile locale din municipii, orașe și comune.

Această acțiune constituie, prin promovarea și aportul conducerii locale de stat a unor oameni capabili, fruntași în munca pe care o desfășoară, buni gospodari, cu dragoste pentru activitatea obștească, cu spirit de inițiativă și răspundere, cu o comportare corectă în societate, constituie un exemplu de demnitate socială și un impuls pentru toți cetățenii țării la participare activă la opera măreață de zidire a chipului nou al societății multilateral dezvoltate în patria noastră.

Prin felul cum au decurs, alegerile care au avut loc la 15 noiembrie au fost o elocventă expresie a democrației socialiste din țara noastră, o dovadă a unității indestructibile a poporului nostru, un impuls puternic pentru o muncă neabătută în scopul trecerii țării pe noi trepte de dezvoltare, de progres și civilizație.

Prin faptul că pentru fiecare loc de deputat au fost propuși cîte doi sau trei candidați, se dovedește o dată mai mult nivelul ridicat al conștiinței civice a tuturor cetățenilor patriei, angajarea lor responsabilă în rezolvarea problemelor de actualitate în folosul întregului popor, dar în același timp se dovedește și egalitatea deplină în drepturi și îndatoriri a tuturor fiilor țării, fără deosebire de vîrstă, rasă, naționalitate, credință religioasă, etc. în viața nouă a societății pe care o construim.

Exigențele care se asociază alegerilor din acest an sînt legate de creșterea răspunderii

(Continuare în pag. a 5-a)

Redacția

BILANȚ ȘI PERSPECTIVE ECUMENICE

50 de conferințe teologice interconfesionale ale cultelor creștine din România, în 25 de ani

Să fiu iertat că mă voi introduce prin cîteva amintiri personale. Conferințele interconfesionale au fost tinerețea mea ecumenică locală. Mi le reamintesc pe cele de la început cu bucurie și nostalgie. Ele au fost anticamera activității mele ecumenice pe plan internațional. O școală de mare valoare, Au fost experiența contactelor interconfesionale, personale, pînă la nivelul adevăratei prietenii cu toți cei cu care m-am întîlnit. Ecumenismul înseamnă și relații umane. Altfel tratezi cu un prieten, altfel cu un necunoscut sau un adversar. Problemele își scad din gravitate. În felul acesta noi toți de diferite confesiuni din țara noastră apropiindu-ne, ne-am schimbat mentalitățile, altădată ireconciliabile.

Ne-am schimbat, aceiași fiind, dar transfigurați oarecum, și e o bucurie cînd ne întîlnim. E o bucurie și azi că ne vedem în această formație atît de cuprinzătoare la a 50-a conferință în decurs de 25 de ani. Cînd sîntem peste hotare împreună parcă uităm că sîntem trimișii unor confesiuni diferite. Sîntem toți creștini. Toți români! Ne sfătuim, ne ținem unii de alții, ducem cu noi atmosfera de acasă: ACEASTĂ ATMOSFERĂ DE ECUMENISM LOCAL

V-am obișnuit multă vreme cu *concluziile* care deveniseră specialitatea, răspunderea, dar și coșmarul și bucuria mea; coșmarul, pentru că am luat în serios întotdeauna această răspundere, și m-am temut mereu să nu fie sub așteptări. Să nu uit pe cineva, vreo idee importantă, cînd încercam evaluarea rezultatelor. Cum am fost, o puteți spune dvs. acum. Sintezele finale au fost și *bucuria* mea, pentru că mi-a plăcut să sintetizez consensuri, să sistematizez ceea ce trebuia să capete forma unui tot unitar, ca să ne lase tuturor gustul plăcut al frățietății, ceea ce s-a întîmplat întotdeauna.

Fostul nostru profesor N. Chițescu — care avea întotdeauna multe de spus, ca și dl. profesor Iorgu Ivan — după cîteva conferințe cu sintezele mele, n-a răbdat să nu mă facă „vinovat", cu simpatie desigur, că foloseam stenografia. Altfel nu-și explica sintezele și concluziile mele prea complete,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

A 50-A CONFERINŢĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

Cultele din Republica Socialistă România la 4 decenii de la instaurarea Republicii în climatul de libertate religioasă asigurat de statul român...

(Continuare din pag. 1-a)

cratică... să se întocmească un stat de cetăţeni liberi şi egali sau deopotrivă unii cu alţii, fără domnie şi boerie... Republica este un stat în care oamenii adunaţi îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-şi pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea şi drept ţintă fraţia".

Străduinţile poporului nostru pentru organizarea într-un stat unitar, liber, independent şi progresist au fost încununate de succes deplin abia după victoria insurecţiei naţionale armate din memorabilul august 1944, urmată de instaurarea primului guvern democratic la 6 martie 1945 şi abolirea monarhiei, care au creat premizele dezvoltării pe calea democraţiei populare a ţării noastre. Astfel la 30 decembrie 1947 s-a putut ajunge la proclamarea Republicii. Covîrşitoarea însemnătate a acestui eveniment constă mai ales în semnificaţia lui social-politică, întreaga putere în stat fiind preluată atunci de clasa muncitoare.

După victoria socialismului „la oraşe şi la sate", lichidarea înapoierii economice, înlăturarea condiţiilor deosebit de grele în care se găsea ţara noastră ca urmare a dominaţiei fasciste şi a pierderilor materiale şi umane pricinuite de război, au cerut uriaşe eforturi.

În cei 40 de ani de viaţă republicană, poporul nostru a obţinut strălucite victorii pe drumul făuririi unei vieţi noi, libere şi demne.

Înfruntînd o veche şi nejustificată prejudecată a burghezo-moşierimii, că România este sortită să rămînă „eminamente agricolă", ţara noastră a purces hotărîtă la industrializarea şi la dinamizarea întregii economii naţionale, care s-a vădit în mod elocvent prin realizarea unuia din cele mai înalte ritmuri de creştere economică din lume, socotit de cei ce ne priveau ţara cu ochi neîncrezători drept un miracol. Naţionalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare şi de transport, la 11 iunie 1948, a însemnat netezirea drumului victorios al industrializării prin înlăturarea claselor exploatatoare, care frînau munca şi însufleţirea poporului pentru refacerea economiei şi creşterea venitului naţional.

Odată cu dezvoltarea industrială a ţării s-au pus bazele unei agriculturi moderne. Cooperativizarea agriculturii — proces încheiat în anul 1962 — a adus schimbări radicale în viaţa satelor noastre, prin obţinerea unor recolte tot mai bogate.

Ţinînd seama de rolul hotărîtor pe care îl are energia electrică în dezvoltarea economiei naţionale, odată cu primul plan cincinal (1950—1954), a fost elaborat şi primul plan de electrificare a ţării. Dezvoltarea bazei energetice a ţării, a avut o importanţă covîrşitoare pentru industrie, pentru mecanizarea şi automatizarea proceselor de producţie, pentru modernizarea mijloacelor de transport şi comunicaţii.

Grija permanentă faţă de om — cel mai preţios capital, ţelul suprem şi preocuparea de căpetenie a statului nostru — s-a materializat în multiple acţiuni menite să ducă la binele şi fericirea fiecăruia. Ocrotirea mamei şi a copilului, a familiilor cu mulţi copii, sporirea retribuţiilor, majorarea pensiilor şi a alocaţiilor pentru copii, ocrotirea sănătăţii, construirea de locuinţe moderne şi de obiective social-culturale, sistematizarea localităţilor şi în primul rînd a Capitalei care şi-a schimbat cu totul înfăţişarea, asigurarea ritmicităţii aprovizionării cu mărfuri de toate sorturile, ilustrează în mod evident preocuparea stăruitoare a conducerii de stat pentru bunăstarea şi fericirea poporului.

Atenţie deosebită s-a acordat apoi dezvoltării culturale. În anii Republicii au avut loc importante schimbări în dezvoltarea învăţămîntului de toate gradele, a literaturii, a ştiinţei şi tehnicii, a gustului pentru frumos în general şi în îmbogăţirea patrimoniului nostru cultural şi artistic cu opere nepieritoare.

Dintr-o ţară cu peste 4 milioane de analfabeţi, moştenire tristă a fostelor regimuri, România republicană a devenit o ţară înfloritoare cunoscută azi în toată lumea prin realizările sale culturale, prin obligativitatea şi generalizarea învăţămîntului de 10 clase şi cuprinderea unei jumătăţi din populaţia ţării în diferite forme de învăţămînt, prin înfiinţarea de noi universităţi, facultăţi, academii şi institute de cercetare în mai toate oraşele mari ale ţării, prin asigurarea unor condiţii superioare de viaţă şi muncă tuturor oamenilor de cultură şi artă.

Toate aceste străduinţi desfăşurate sub genericul „cu poporul pentru popor", sînt menite să conducă la ridicarea pe o treaptă superioară a vieţii cetăţenilor patriei cărora legea de bază, Constituţia, le asigură dreptul fundamental la muncă, la învăţătură, la îngrijirea sănătăţii şi la odihnă.

Egalitatea în drepturi proclamată şi asigurată de legile ţării, a dus la înlăturarea tuturor formelor de inegalitate, de discriminare şi asuprire naţională, la dezvoltarea unor raporturi armonioase între toate naţionalităţile conlocuitoare.

Constituit la 19 octombrie 1968, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste este expresia unităţii noastre naţionale în jurul Conducerii de stat şi asigură participarea maselor largi de cetăţeni, fără deosebire de naţionalitate, convingeri sau credinţă, a întregului popor la viaţa nouă a patriei.

Prin înfrăţirea în muncă a tuturor cetăţenilor şi sub călăuzirea înţeleaptă a conducerii de stat, România a urcat neîncetat pe noi trepte în împlinirea destinului său istoric. Proclamarea în anul 1965 a Republicii Socialiste România a consfinţit biruinţa socialismului prin făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

De fapt anul 1965 constituie un moment cu consecinţe cruciale pentru întreg mersul istoric al poporului nostru pentru edificarea noii societăţi. Caracteristica dominantă a acestei etape este exprimată de noile dimensiuni ale teoriei şi practicii construcţiei socialiste imprimate de gîndirea novatoare, profund creatoare a preşedintelui Nicolae Ceauşescu. Prin modul nou, creator de abordare a sarcinilor social-economice ale etapei istorice date prin larga deschidere spre înnoiri şi perfecţionări în toate domeniile de activitate, s-a inaugurat o perioadă nemaiîntîlnită în istoria noastră, denumită pe drept cuvînt „Epoca Ceauşescu".

Preocupîndu-se de soluţionarea problemelor poporului şi înflorirea multilaterală a Patriei, Republica Socialistă România participă activ la rezolvarea, în spirit constructiv, a marilor şi complexelor probleme ale vieţii internaţionale. Sub conducerea preşedintelui Nicolae Ceauşescu — personalitate proeminentă a lumii contemporane — Republica noastră acţionează cu consecvenţă pentru dezvoltarea prieteniei şi colaborării cu toate ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, pe baza principiilor egalităţii în drepturi, respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc. Ţara noastră se pronunţă cu fermitate pentru lichidarea subdezvoltării şi înfăptuirea dezarmării, în primul rînd pentru dezarmarea nucleară, pentru stingerea focarelor de război şi rezolvarea prin mijloace paşnice a oricăror litigii între state, pentru respectarea cu strictreţe a dreptului internaţional.

•

Republica noastră asigură egalitatea tuturor cetăţenilor indiferent de naţionalitate, convingeri sau credinţă. Precizarea aceasta este necesară pentru a stabili poziţia aparţinătorilor cultelor religioase, deoarece în ţara noastră există 14 culte religioase cu slujitori şi credincioşi care toţi sînt în acelaşi timp cetăţenii ţării. Statul nu face nici un fel de deosebire între ei pe criteriul credinţei religioase, după cum nu face deosebire între un cult şi altul proclamînd şi asigurînd egalitatea lor. E ceea ce se cuvine subliniat deoarece această realitate constituie o caracteristică a perioadei inaugurată odată cu instaurarea Republicii. De fapt noua noastră orînduire a debutat între altele tocmai cu înlăturarea tuturor măsurilor prin care în trecut libertăţile religioase fuseseră îngrădite arbitrar şi desfigurate.

După ce s-au înlăturat toate piedicile legale care existau în nedreptele orînduiri sociale din trecut, din calea deplinei libertăţi religioase şi a tratamentului egal din partea statului faţă de toate cultele, s-a procedat imediat după instaurarea Republicii, în anul 1948, la definirea printr-o nouă lege a noului regim de libertăţi şi drepturi religioase egale pe seama tuturor cultelor religioase.

Astfel *Constituţia Republicii Socialiste România* prevede în articolul 30 următoarele: „Libertatea conştiinţei este garantată tuturor cetăţenilor. Oricine este liber să împărtăşească sau nu o credinţă religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată. Cultele religioase se organizează şi funcţionează liber. Modul de organizare şi funcţionare a cultelor religioase este reglementat prin lege".

Legea pentru regimul general al cultelor apoi conţine amănunte şi precizări suplimentare în legătură cu libertăţile religioase. Astfel articolul 1 prevede că „oricine poate să aparţină oricărei religii sau să îmbrăţişeze orice credinţă religioasă dacă exercitarea ei nu contravine Constituţiei, securităţii şi ordinei publice sau bunelor moravuri". În articolul 2 „ura confesională este considerată delict care se pedepseşte conform legii". Articolul 3 prevede că „nimeni nu poate fi urmărit pentru credinţa sa religioasă sau pentru necredinţa sa".

Unul din elementele cheie ale reglementărilor legale privind cultele religioase din Republica noastră este asigurarea egalităţii depline a tuturor confesiunilor în faţa legii şi între ele însele, neexistînd Biserici dominante, privilegiate şi Biserici minoritare, discriminate după criteriul numărului de credincioşi sau al apartenenţei lor naţionale. Fiecare are posibilitatea de organizare după norme proprii, conform doctrinei şi tradiţiilor sale, ţinînd seama şi de specificul apartenenţei naţionale a aderenţilor. Astfel se asigură dreptul de folosire a limbii materne a credincioşilor în servicii religioase, în acte oficiale confesionale, în publicaţii, în şcolile teologice.

Raporturile dintre stat şi cultele religioase sînt întemeiate în Republica Socialistă România pe respect reciproc, pe neamestecul din partea statului în problemele vieţii religioase interne şi pe respectarea de către culte a legilor ţării. Chestiunile curente sînt rezolvate totdeauna prin discuţii purtate într-un spirit de înţelegere, bună credinţă şi acomodare reciprocă.

Este demn de notat, ca o particularitate a vieţii religioase din România, că statul plăteşte anual din bugetul său sume apreciabile pentru a acoperi aproximativ o treime din retribuţia fiecărui slujitor a majorităţii cultelor. La aceasta se adaugă sumele substanţiale acordate de stat pentru reconstrucţia, restaurarea şi conservarea numeroaselor lăcaşuri de cult care prin valoarea lor fac parte din patrimoniul cultural naţional.

S-au întemeiat eparhii noi, ca în cazul Bisericii Ortodoxe Române, parohii şi comunităţi pentru toate cultele, alte instituţii bisericeşti, în conformitate cu nevoile resimţite de credincioşi.

O grijă deosebită a fost acordată construirii şi reparării de biserici, case de rugăciune, sinagogi şi moschei, edificării şi întreţinerii imobilelor rezervate slujitorilor religioşi, sporului şi bunei conservări a inventarului tuturor cultelor.

Pregătirea şi îndrumarea viitorilor slujitori, în general a personalului cultic, în şcoli şi institute de învăţămînt teologic bine înzestrate, reprezintă o altă înfăptuire deosebit de importantă. Profesorii de teologie ai cultelor din ţara noastră sînt astăzi bine cunoscuţi pretutindeni, impunîndu-se prin nivelul pregătirii lor teologice, publicînd manuale şi studii apreciate pentru valoarea lor, participînd la întruniri internaţionale şi făcînd parte din forurile de specialitate cele mai prestigioase.

Un capitol ce nu trebuie omis este acela al activităţii editoriale. Alături de o presă religioasă bine reprezentată, fiecare cult şi-a tipărit cărţile sale fundamentale, cărţi de ritual, manuale şi alte lucrări teologice sau religioase, almanahuri şi calendare, obiecte de colportaj din cele mai diferite.

O latură care de asemenea se cere subliniată — cu privire la unele culte cel puţin — este aceea a asistenţei sociale, inexistentă în trecut. Mă gîndesc la crearea unor case de pensii şi ajutor reciproc, la organizarea de case de odihnă şi a altora pentru vîrstnici, la întreţinerea de cantine.

Fără să doresc a mă extinde mai mult, închei lista aspectelor cu care se poate mîndri oricare din cultele noastre religioase referindu-mă la prezenţa delegaţilor proprii în forurile religioase internaţionale specifice, fie că e vorba de confesiunile creştine, ori de religiile mozaică şi musulmană.

În ce priveşte Biserica Ortodoxă Română mi se pare util să menţionez, în funcţie de situaţia ei specială, grija şi dragostea pe care în condiţiile de astăzi şi-o poate extinde asupra comunităţilor de peste hotare, care au rămas statornice în ataşamentul faţă de Legea moşilor şi strămoşilor lor, cum şi faţă de ţara de baştină şi poporul din care au odrăslit.

Prin realizări de genul celor menţionate şi multe altele, consecinţă a unor condiţii deosebit de propice oferite de statul nostru, cultele religioase au atins un nivel mult superior celui din trecut.

Toate cultele religioase din Republica Socialistă România sînt egale în faţa legii. Aceasta a creat în mod firesc premise favorabile pentru relaţii de autentic respect reciproc şi cooperare între ele. În locul vrajbei, al tensiunilor şi izolării de altă dată, s-a stabilit acum un fructuos ecumenism local. Aş îndrăzni să afirm că ecumenismul nou l-am învăţat de la orînduirea noastră nouă care a creat cadrul unor relaţii de perfectă egalitate şi colaborare frăţească. Fiecare confesiune respectă dogmele şi tradiţiile celorlalte confesiuni, fără să se amestece una în treburile interne ale celeilalte.

Reprezentanţii religioşi comunică unii cu alţii, fac schimburi de opinii şi experienţă, atît în chestiuni dogmatice, cît şi asupra unor teme de interes social ori din viaţa internaţională şi cu privire la apărarea păcii.

Asemenea discuţii au o contribuţie importantă la identificarea unor puncte de vedere comune, la găsirea căilor de apropiere, la stabilirea unui dialog teologic multilateral.

O expresie a ecumenismului nostru local îl constituie conferinţele teologice interconfesionale care se organizează periodic, cum s-a întîmplat şi în momentul de faţă, nu mai puţin adunările comune pentru pace, trei la număr în ultimii ani.

Aşa cum în viaţa de toate zilele credincioşii trăiesc şi muncesc umăr la umăr cu ceilalţi membri ai societăţii, aşa s-au deprins să ne considere uniţi în cele religioase. În localităţile cu aderenţi ai mai multor culte, aceştia dau dovada unei armonii şi cooperări de-a dreptul impresionante despre care în trecut nu era nici urmă. Cu prilejul unei vizite în ţara noastră, fostul secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pastorul W. A. Visser't Hooft, afirma cu admiraţie: „Cei ce venim din Apus admirăm aceste strînse legături frăţeşti pe care le aveţi cu toate Bisericile din ţara voastră... Aceasta înseamnă înfăptuirea spiritului ecumenic".

Bucurîndu-se de aceleaşi drepturi şi avînd aceleaşi obligaţii ca orice cetăţeni ai ţării, slujitorii şi credincioşii cultelor religioase participă activ la viaţa şi preocupările societăţii, îşi aduc aportul la înfăptuirea programelor de dezvoltare economică — socială a patriei.

În cadrul sistemului democratic de la noi funcţionează de mai mulţi ani, cum arătam deja, un organism larg care cuprinde pe toţi cetăţenii — Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, ale cărui obiective sînt unirea forţelor

(Continuare în pag. a 4-a)

BILANŢ ŞI PERSPECTIVE ECUMENICE

50 de conferinţe teologice interconfesionale ale cultelor creştine din România, în 25 de ani

(Continuare din pag. 1-a)

prea ţinînd seama de tot ceea ce spusese fiecare, adunînd pe capitole ideile care apăruseră disparate în expuneri sau în intervenţiile din sală. Vă pot mărturisi acum: *Nu cunosc stenografia.* D-lui Chiţescu i-am recunoscut însă că a ghicit. Tot nu m-ar fi crezut! Totul în sintezele mele era problemă de metodă, de organizare a materialului din mers, ascultîndu-i atent pe toţi şi plasînd ideile şi pe cei ce le-au exprimat, în căsuţe speciale.

Aş fi tentat să reiau acum cîteva din concluziile care au însemnat în fapt, atunci cînd le-am expus, orientări şi directive, cum au fost de pildă cele despre *teologiile* numite de mine *de circumstanţă*, a eliberării, a speranţei, a bucuriei, teologia neagră, teologia africană, teologia contextuală ş. a.

M-aş simţi bine să mă opresc asupra temei *„pasului cu vremea ta"*, la care s-a referit şi azi profesorul Dumitru Radu, în expunerea sa şi asupra modului cum am ştiut toţi să rămînem credincioşi *teologiei*, dar şi *vremii noastre*, reuşind integrări care să nu ne trădeze ca teologi, dar nici să ne marginalizeze ca cetăţeni.

Ar trebui poate să insist cît de cît asupra acelui *ecumenism practic, la noi numit astfel*, care ne-a unit şi ne-a învăţat să ne unim în definirea principiilor cu privire la participarea la viaţa Patriei, la lupta pentru pace, pentru apărarea vieţii.

Nu voi relua nici una din aceste teme. Ele sînt în arhiva conferinţelor şi poate că cineva va încerca vreodată o sinteză mai largă, poate măcar o teză de licenţă, poate o lucrare publicabilă din cadrul studiilor de doctorat. Ar merita.

Aş vrea să cred că o astfel de lucrare, bine făcută, bine sistematizată, sesizînd esenţele rezultatelor noastre, ar avea un mare interes pe plan internaţional ecumenic, şi ar face cunoscută multora o activitate care merită să fie cunoscută.

Dar nu despre aceste amintiri prea personale am vrut să vorbesc, deşi ele sînt amintirile noastre ale tuturor, membri ai marilor confesiuni creştine din România care am ţinut 25 de ani aprins focul ecumenismului local.

Intervenţia mea abia urmează şi ea se va aduna în jurul unei propuneri, precum se va vedea.

•

Ecumenismul e lucrare dumnezeiască. Diviziunile de tot felul au fost lucrări împotriva unităţii. Cineva a cunoscut bine principiul *divide et impera*. Diviziunile, chiar pretinse în numele Domnului, au fost succesele unui duşman al unităţii. Nu ştiu dacă principiul acesta a fost aplicat vreodată la istoria dezmembrărilor creştine, dar mie mi se pare cît se poate de potrivită aplicarea lui şi aici, nu numai la istoria politică a unor imperii cotropitoare.

Diviziunile au fost căderi în plasa acestei vicleniii, părintele orgoliilor şi al egoismelor încurajînd drept sfinte, ceea ce era de fapt pornire păcătoasă, cu urmări dezastruoase pentru unitatea creştină cea dorită de Hristos: *„ca toţi să fie una"*. Cum puteau fi dumnezeieşti lucrări care urmăreau *„ca toţi să nu fie una!"* În felul acesta s-a dat mereu mărturie nu „pentru ca lumea să creadă", ci dimpotrivă, motive *„ca lumea să se îndoiască, să nu creadă"*. Căci cum să creadă cei care văd că Biserica nu e una, că Hristos nu este unul, cînd tocmai El, Hristos, cere în mod expres aceasta.

Acesta a fost pînă de curînd trecutul. Din păcate, pe ici pe colo, mai există şi azi unele tendinţe de înmulţire a diviziunilor în loc să se lupte pentru reducerea lor. Să sperăm că acestea nu sînt altceva decît fenomene izolate, întîrzieri de orientare într-o lume nouă. Căci veacul nostru, al XX-lea, a primit un har special şi trebuie să ne ridicăm la înălţimea lui: *ecumenismul, redescoperirea datoriei refacerii unităţii creştine.* În mod sigur aceasta ne va marca în conştiinţa veacurilor viitoare ca pe o generaţie şi un secol harismatic. Precum cei trei magi, cele trei mari confesiuni creştine sînt în drum spre Betleemul unei renaşteri, a unei naşteri din nou, călăuziţi de steaua ecumenismului, cu speranţa că se vor întîlni acolo, din nou într-o singură închinare, într-o singură credinţă, speranţă şi dragoste, aşa cum a fost atunci, la început, la Naşterea Pruncului dumnezeiesc.

Vom merge fiecare din noi, cu aur, smirnă şi tămîie, cu experienţele acumulate în separare, spre a le găsi liantul spiritual care să le facă să coexiste într-o nouă dimensiune, în acea convergenţă, pe care o reclamă inteligenţa şi progresul din veacul nostru, adunînd diversităţile într-o unitate, precum florile şi mirosurile într-un buchet.

Avem această speranţă. Spre aceasta mergem. În vederea acestui ideal ne punem la contribuţie în primul rînd puterea rugăciunii, apoi toată ştiinţa, toată inteligenţa, toată răbdarea, tot entuziasmul, noi toţi cei implicaţi în această generoasă şi dumnezeiască întreprindere care se cheamă ecumenism. Şi cine nu e implicat în ecumenism? Toţi sîntem implicaţi. Toate confesiunile care îşi privesc cu seriozitate răspunderea în faţa lui Dumnezeu, menirea şi rosturile în viaţa credincioşilor. Inimile noastre ale tuturor sîngerează, bolnave şi vinovate cam de mult de boala despărţirii. Suficienţele de la început ale separărilor au făcut repede loc conştiinţei insuficienţelor.

De sute de ani ne rugăm *„pentru unirea tuturor"*. Cred că, aşa cum spune Mîntuitorul la un moment dat, n-am prea ştiut cum să ne rugăm. A venit momentul să îmbinăm rugăciunea cu efortul şi iscusinţa mîinilor, cu mai multă smerenie şi cu o voinţă mai hotărîtă, şi să găsim, chiar în diversitatea în care încă ne aflăm, acele forme de coexistenţă care să capete rotunjimea aceleiaşi credinţe, conţinutul aceleiaşi mărturisiri, hotărîrea aceloraşi angajări în lumea de aici şi pentru cea de dincolo. *Să fim din nou una.* Să fim din nou ai lui Hristos!

E posibil? Ştim toţi că e posibil, pentru că unitatea creştină e în logica existenţei creştinismului ca religie, pentru că e poruncă dumnezeiască, pentru că e profeţie, pentru că e singura ieşire din păcat şi de intrare în Împărăţie. În Împărăţie se intră în corpore şi în acelaşi loc. În multe încăperi, dar nu în încăperi adverse, căci nu e în firea Împărăţiei să fie altfel decît în *simfonie*, în unitate.

Noi toţi, hărăziţi de Dumnezeu să trăim între graniţele aceleiaşi Patrii — şi Patria cere şi ea unitate şi simfonie — am căutat să realizăm vreme de 25 de ani, un spirit unitar al vieţii noastre confesionale, cu tot efortul din partea tuturora, cu entuziasm şi cu bune rezultate, pînă aici. Sîntem la ora unui bilanţ pozitiv, chiar dacă încă nu un bilanţ definitiv.

Încheiem o etapă de un sfert de veac, pe plan local. Acest sfert de veac a schimbat definitiv vechile mentalităţi separatiste, ne-a înfrăţit, ne-a creat conştiinţa culpabilităţii, dezmembrării şi a trebuinţei *metanoiei*, a smereniei, a acceptării unora de către ceilalţi în speranţă şi dragoste. Pe planul ecumenismului practic am ajuns să ne situăm pe poziţii comune şi pozitive, în contextul vieţii noi din Patria noastră, Patrie în proces continuu şi surprinzător de dezvoltare, proces la care ne-am angajat părtaşi şi noi spre a fi una cu naţiunea, şi nu grupuri separate şi marginalizate. Ne-am situat pe poziţii comune în apărarea păcii şi în condamnarea războiului, în condamnarea cursei înarmării, în denunţarea climatului de tensiune şi ameninţare, în lupta pentru realizarea unei lumi eliberate de spaime.

Personal, aş dori ca următorul sfert de veac să însemneze alţi paşi înainte, atît în ecumenismul practic, precum şi în ecumenismul teologic. Trebuie să recunoaştem că pe aceasta din urmă l-am abordat cu timiditate şi cu insuficientă eficienţă. Am urmat pînă acum, de altfel, o metodă care se foloseşte şi în dialogurile religioase internaţionale. N-a fost rău. Metodic a fost bine. De acum înainte, aş crede că ar fi bine să trecem la o etapă nouă. Să nu batem pasul pe loc. În acest sens mi-aş îngădui să fac o propunere îndrăzneaţă, pe care o sper şi realistă. Să încercăm, cu înţelepciune şi prudenţă — o spun aceasta pentru cei care s-ar speria — să trecem la un *dialog* local teologic mai îndrăznet, pe teme bine alese şi progresiv dificile. Să facem o experienţă locală de pionierat. Nu e nevoie neapărat să ne ţinem de coada carului dialogurilor internaţionale, deşi nu avem deloc intenţia de a le minimaliza nici pe acestea. Să învăţăm din ele şi să le folosim rezultatele. Să încercăm însă şi soluţii locale, care să poată fi utile şi dialogurilor de pe plan internaţional.

Trebuie să ajungem şi la momentul cînd să trecem la o nouă etapă. Ar putea fi de ajuns 25 de ani de pregătire a mentalităţilor şi a premizelor. Ar fi bine ca acest moment aniversar să nu fie doar un popas de *largă respiraţie satisfăcută*, ci şi un punct de plecare spre un salt calitativ, care să ne înfrăţească şi mai mult, şi să ne apropie către începutul mileniului al treilea, de o mai substanţială oră a bilanţului, a unui bilanţ, mai bogat şi mai împlinit decît acesta.

Automobilul s-a prefăcut în rachetă, mîna omenească în laser, piciorul de om a atins luna, dar ritmul nostru în problemele care privesc viaţa sufletească, dialogul teologic, e sub viteza acestor transformări şi schimbări, care ar fi trebuit să ne simuleze să ţinem şi noi ritmul.

Să ne felicităm pentru cît am făcut. Am făcut foarte mult. Imens. Sîntem alţi oameni. Ne simţim mai aproape unii de alţii. Dar încă sîntem diferiţi. Să mergem mai cu îndrăzneală spre *„una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*.

Ecumenismul, fără acestea, va rămîne doar o intenţie bună, dar în final o neîmplinire. Nu avem dreptul să transformăm un har trimis de sus, iniţiativele ecumenice în eşec. Nu avem dreptul să rămînem în continuare în capcana care voieşte perpetuarea diviziunilor. Ecumenismul trebuie să învingă pe toate planurile şi avem datoria să-i descoperim toate posibilităţile, să nu rămînem doar la nivelul gîndului neîmplinit.

Şi mi-ar plăcea ca noi, confesiunile din România, să dăm un ton major în această privinţă, aşa cum l-am dat şi cum îl vom da şi în continuare în domeniul ecumenismului practic, în care unitatea noastră este şi va rămîne deplină.

Încredinţez meditaţiei noastre a tuturor, pentru anii ce vin, elaborarea unor propuneri concrete şi eficiente, îndrăzneţe şi entuziaste, de inimă, de minte, în vederea unui pas înainte, calitativ. Şi nu eu o fac aceasta. Mă consider doar un instrument al Celui ce ne doreşte *Una*.

A 50-A CONFERINŢĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

TELEGRAMĂ

(Continuare din pag. 1-a)

al viziunii politice interne şi externe atotcuprinzătoare a Excelenţei Voastre, Domnule Preşedinte NICOLAE CEAUŞESCU, recunoscut pe toate meridianele lumii drept genial gînditor şi om de stat de excepţie, personalitate politică ce şi-a pus definitiv pecetea pe întreaga epocă în care trăim.

Noi, conducătorii cultelor, clerul şi credincioşii noştri, împreună cu întregul popor, în cadrul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, ne exprimăm totala adeziune şi susţinem cu toată fiinţa politica internă şi externă a României socialiste la a cărei cîrmă poporul român V-a ales în deplină unanimitate. Participăm statornic, cu toate forţele noastre, la realizarea nobilelor idealuri de propăşire a patriei, de fericire şi prosperitate a neamului românesc. Totodată, împărtăşim pe deplin convingerea Excelenţei Voastre că fundamentala condiţie pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare multilaterală a patriei o constituie apărarea şi menţinerea păcii, dezarmarea şi reducerea tuturor armamentelor, a cheltuielilor militare, asigurarea pe această cale a viitorului omenirii.

De aceea, acordăm o înaltă preţuire acţiunilor consecvente şi ferme pentru pace şi dezarmare întreprinse de România, al căror strălucit iniţiator sînteţi dumneavoastră, Domnule Preşedinte, şi care se bucură de un larg ecou internaţional.

Privind cu admiraţie chipul nou şi luminos al României şi bucurîndu-ne de minunatele realizări ale harnicului nostru popor, dobîndite în anii cei mai rodnici în înfăptuiri ai istoriei patriei, pe care cu îndreptăţită mîndrie îi numim „Epoca Nicolae Ceauşescu", ne angajăm să intensificăm întregul nostru aport la promovarea idealurilor de progres şi pace ale ţării noastre. Însufleţiţi de exemplul minunat al Excelenţei Voastre, erou între eroii neamului, noi, reprezentanţii cultelor din Republica Socialistă România, împreună cu clerul şi credincioşii noştri, bucurîndu-ne de reală şi deplină libertate religioasă, Vă asigurăm mult stimate şi iubite Domnule Preşedinte, că, uniţi în cuget şi simţire cu întregul popor, vom sprijini cu aceeaşi statornică dăruire şi patriotism, toate strădaniile care se depun spre înflorirea patriei noastre scumpe, pentru creşterea şi afirmarea prestigiului ei internaţional, pentru triumful păcii în lume.

Cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST

(Continuare din pag. 1-a)

Socialistă România. Ne identificăm aşadar, cu strădaniile acestui popor pentru o viaţă tot mai luminoasă şi mai prosperă, simţindu-ne părtaşi atît la strădaniile, cît şi la bucuriile şi izbîndirile lui.

Adunarea de astăzi la care alături de noi, toţi conducătorii şi reprezentanţii cultelor din România, se află şi reprezentanţii statului are menirea de a exprima părtăşia noastră la popasul aniversării a patru decenii de la instaurarea Republicii — eveniment cu adînci şi multiple semnificaţii în viaţa poporului român. După cum se ştie, ideea de republică a hrănit, de-a lungul secolelor, lupta şi aspiraţiile multor generaţii dornice să înfăptuiască dreptul sfînt al poporului român, dreptul la libertate, unitate şi independenţă, dreptul de a fi singurul şi adevăratul stăpîn al vrerilor sale. Deşi măreaţă, ideea nu s-a putut realiza decît în climatul de profunde prefaceri care s-au produs în societatea românească după sfîrşitul celui de-al doilea război mondial. Biruinţa forţelor unite ale omenirii asupra fascismului a însemnat şi împlinirea năzuinţelor în biruinţa marilor idei, idei forţă de dreptate socială şi mari posibilităţi de a-şi spune însuşi poporul voinţa şi hotărîrea asupra orînduirii şi întocmirii vieţii lui sociale. Această biruinţă a însemnat nu numai zdrobirea nazismului şi a fascismului, ci şi eliberarea spiritului şi a energiilor umane îndreptate spre refacerea chipului întregii omeniri şi spre afirmarea unor idei generoase care au crescut şi au dat roade în viaţa popoarelor lumii. Din rîndul acestora s-au afirmat cu putere: ideea de unitate a tuturor forţelor iubitoare de pace împotriva factorilor războinici ideea de libertate şi de colaborare a popoarelor şi ideea de dreptate socială, oglindită în noua orînduire de republică, orînduire lipsită de asuprire şi inegalitate între oameni şi alte forme de obidă şi exploatare a omului, existente în timpul monarhiei.

Luîndu-şi destinele în propriile mîini, prin actul istoric de la 23 August 1944, poporul român a păşit cu încredere pe drumul făuririi unei vieţi noi, printr-o serie de mari şi adînci transformări sociale, care i-au adus un înalt prestigiu, neîntîlnit în trecutul său. Înlăturarea monarhiei şi instaurarea Republicii la 30 Decembrie 1947 se înscriu ca act epocal, care a marcat o schimbare profundă a societăţii noastre româneşti. În cele patru decenii care au trecut de atunci, poporul român a desfăşurat o vastă activitate creatoare, datorită căreia s-au înfăptuit adevărate prefaceri structurale în toate domeniile vieţii materiale şi spirituale ale poporului român.

Cultele religioase din ţara noastră, păstrîndu-şi identitatea lor de credinţă şi de organizare, şi-au exprimat în mod ferm adeziunea şi loialitatea lor faţă de noile structuri sociale şi politice din ţara noastră, avînd convingerea că acestea sînt împliniri fireşti ale luptei şi năzuinţelor de veacuri ale poporului român.

E vrednic de amintit, în această privinţă, că numai după cîteva zile de la proclamarea Republicii, venerabilul patriarh Nicodim, întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, a adresat o pastorală în care, în numele Sfîntului Sinod, îndemna pe clericii şi credincioşii ortodocşi români să cinstească „forma sau înfăţişarea cea nouă pe care o are Statul nostru, Republica Populară Română", ... formă pe care „şi-a dat-o însuşi poporul" (*Pastorala pentru Republica Populară Română*, Bucureşti, 1948).

La fel, în pragul celui dintîi an după proclamarea Republicii, fericitul de vrednică pomenire patriarhul Justinian, pe atunci mitropolit al Moldovei şi Sucevei, adresa clerului şi credincioşilor moldoveni cuvînt stăruitor de a fi alături de „noua aşezare de temelie a Statului român, ... aşezare cerută de înnoitoarele trebuinţe ale întronării unei dreptăţi sociale, la care sînt chemaţi toţi oamenii să se bucure de binefacerile ei, în egală şi dreaptă măsură". Iar cîteva luni mai tîrziu, cu prilejul alegerilor pentru Marea Adunare Naţională-Constituantă, menită să dea ţării noastre prima Constituţie republicană, acelaşi mare ierarh îndrepta către fiii săi duhovniceşti o nouă pastorală, cu căldurosul îndemn: „... Păşiţi cu încredere la întemeierea de ţară nouă. Voi, cinstiţilor clerici de toate treptele, lămuriţi poporul dreptcredincios asupra cuprinsului ziditor al Constituţiei, îndemnîndu-i la sprijin... Poporul îşi aşează azi temelii noi de viaţă. Fiţi alături de popor. Iar voi, binecinstitorilor fii ai Bisericii Ortodoxe Române, fiţi încredinţaţi că prin întărirea aşezării democratice a ţării deschideţi drumuri noi către apărarea dreptului vostru de închinare" (Apostolat social, vol. II, p. 85, 97).

Încrederea deplină în perspectivele luminoase deschise prin instaurarea Republicii a fost împărtăşită de slujitorii şi credincioşii tuturor cultelor din ţara noastră. Ea s-a confirmat prin libertatea religioasă, înscrisă în Constituţia ţării şi garantată de către Stat, în baza căreia s-a asigurat atît libera organizare şi exercitare a fiecărui cult, potrivit doctrinei şi tradiţiilor sale, cît şi deplina egalitate dintre culte. Acest lucru a dus la realizarea unui climat de bună convieţuire, respect reciproc şi prietenie între culte, înlăturîndu-se ostilitatea, vrajba şi denigrările confesionale atît de păgubitoare, din trecut.

Mergînd pe drumul înfrăţirii şi al dragostei pe care s-au situat toţi cetăţenii ţării fără deosebire de naţionalitate, cimentînd unitatea poporului român, cultele religioase şi-au unit strădaniile lor în acţiuni comune pentru slujirea credincioşilor lor, a întregului popor şi a intereselor obşteşti ale patriei. În noile condiţii de viaţă create după instaurarea Republicii, ele şi-au redescoperit însăşi misiunea lor cea mai proprie, aceea de a sluji lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor, deschiderea lor spre viaţa cea nouă din patria noastră rămînînd totdeauna într-un echilibru desăvîrşit cu păstrarea specificului lor doctrinar.

În cele patru decenii care au trecut de la evenimentul aniversar amintit, spiritul ecumenic s-a dezvoltat tot mai larg, concretizîndu-se în acel „ecumenism local", care a devenit o tradiţie binecuvîntată în viaţa cultelor din România. Apropierea şi conlucrarea frăţească dintre culte a slujit nu numai cauza unităţii creştine de pe o parte, ci şi pe aceea a apropierii şi unităţii noastre în eforturile comune prin înfrăţirea, pe plan intern, în muncă a credincioşilor de diferite naţionalităţi, în vederea sprijinirii operei de zidire a noii societăţi româneşti şi a afirmării prestigiului ţării noastre în lume. În egală măsură, acest spirit ecumenic românesc s-a făcut cunoscut şi peste hotarele ţării, prin contribuţia de valoare a teologilor români de diferite confesiuni la soluţionarea unor probleme legate fie de înfăptuirea unităţii creştine văzute, fie de realizarea marilor aspiraţii ale lumii contemporane spre pace, apropiere, colaborare şi progres.

(Continuare în pag. a 4-a)

DIN LUĂRILE DE CUVÎNT ale conducătorilor şi reprezentanţilor Cultelor în cadrul Conferinţei dedicate aniversării Republicii

Dl. Episcop Nagy Gyula al Episcopiei Reformate Cluj:

„Gîndindu-mă la cei 40 de ani ai Republicii, cu conştiinţa curată pot mărturisi şi de această dată şi în acest cadru, că Bisericii mele Reformate, ca uneia dintre cele mai numeroase culte după Biserica Ortodoxă Română, bunele legi ale patriei noastre socialiste i-au asigurat „libertatea religiei şi a conştiinţei"... În virtutea acestei libertăţi, Biserica Reformată a avut posibilitatea de a păstra şi cultiva sfînta credinţă a strămoşilor noştri. Am avut posibilitatea să ne păstrăm bisericile, mai mult, am construit 30 de biserici şi case de rugăciune noi! Le-am restaurat pe cele vechi, iar la restaurarea bisericilor monumente istorice am fost ajutaţi cu multe milioane de lei de către stat (ex. catedrala centrală din Cluj-Napoca, biserica fortăreaţă din Tîrgu Mureş, Aiud, Turda Veche, Rapolt, Ilieni şi altele).

În bisericile noastre, preoţii pot sluji liberi şi nestingheriţi, conform tradiţiei reformate. Nici slujirea în afara bisericii nu a avut niciodată nici un impediment. Am avut posibilitatea de a educa tineretul conform credinţei noastre sfinte. Am ţinut orele de catehizare şi pregătirea confirmării aşa cum ne-o cere rînduiala Bisericii noastre. Am avut posibilitatea de a ţine liber orele biblice de explicare a Sfintei Scripturi şi îngrijirea sufletească a familiilor reformate. Vizitarea şi păstorirea lor de către preoţi a avut loc în mod constant şi nestingherit...

Biserica mea reformată, preoţii şi întîistătătorii ei, împreună cu enoriaşii noştri, cu cele mai nobile şi curate sentimente, am fost şi sîntem întotdeauna lîngă popor şi pentru popor, pentru bunăstarea şi folosul lui".

Mgr. Petru Gherghel, provicar general al Arhiepiscopiei romano-catolice Bucureşti:

„Acum cînd întreaga noastră ţară se află în clipe de fericită sărbătoare, prăznuind patru decenii de la proclamarea Republicii, cînd se preamăresc şi cinstesc faptele de vitejie ale înaintaşilor noştri din totdeauna şi de azi, acum cînd privim cu mîndrie la toate realizările bravului nostru popor de la oraşe şi sate, cînd răsună puternic ecoul plăcut al bilanţului şi al analizei la toate nivelele, acum şi noi creştinii, fii credincioşi ai acestui vrednic popor, care purtăm acelaşi nume şi avem acelaşi sînge, nu putem rămîne pasivi şi în afara suflului ce ne înconjoară de pretutindeni...

Ca slujitor al Bisericii Romano-Catolice din România... mă fac glasul celor pe care îi reprezint aici, catolicii moldoveni şi mă înscriu cu bucurie între toţi acei care cinstesc memoria înaintaşilor noştri, memoria celor patru decenii de la instaurarea Republicii şi exprim sentimentul de cinstire şi preţuire pentru toţi oamenii de bunăvoinţă, pentru toţi fraţii, pentru autorităţi şi pentru Preşedintele ţării — care se află în fruntea acestui brav popor de români...

Cînd fac acest lucru am în memorie bilanţul atîtor realizări, de la munte la mare, de la sat la oraş, de pretutindeni".

Dl. Episcop Dr. Kovács Lajos al Episcopiei Unitariene Cluj:

„Constatăm cu mulţumire că în ţara noastră libertatea religioasă şi a conştiinţei este o realitate.

Credincioşii Bisericii mele sînt de naţionalitate maghiară. Vreau să declar aici, că ei se simt cetăţeni cu drepturi egale şi totodată sînt însufleţiţi de dorinţa de a-şi aduce contribuţia lor la înflorirea patriei noastre.

Biserica Unitariană are relaţii externe mai ales pe linia Asociaţiei Creştinismului Liberal, de care aparţine Biserica. Am fost totdeauna fericiţi ca să putem înfăţişa în cadrul întîlnirilor şi contactelor noastre în străinătate realitatea vieţii religioase din România, bunele noastre relaţii cu toate cultele, respectul de care ne bucurăm din partea statului, demnitatea cu care înţelegem să ne integrăm în societatea noastră de astăzi.

Conducerea Bisericii noastre şi comunitatea credincioşilor noştri privesc cu sinceră admiraţie şi bucurie măreaţa muncă de creaţie care în Republica Socialistă România, sub îndrumarea înţeleaptă a D-lui Nicolae Ceauşescu, preşedintele Statului nostru este în curs, cu conlucrarea conştientă şi entuziastă a poporului român şi a naţionalităţilor conlocuitoare şi care pe zi ce trece, face ca viaţa noastră să fie mai frumoasă, mai bună şi mai fericită. În această muncă eroică şi măreaţă şi Biserica noastră prin credincioşii ei a participat şi doreşte să participe şi în viitor în măsură şi mai accentuată.

E necesar, ca alături şi în conlucrare cu toate celelalte Biserici frăţeşti, noi conducătorii şi credincioşii Bisericii Unitariene, în spiritul poruncii Evangheliei, să luptăm şi să ne rugăm ca, idealurile şi năzuinţele de pace ale omenirii să triumfe asupra spiritului războiului, al forţei şi urii.

Biserica noastră se va strădui şi în viitor cu puteri neprecupeţite, ca preoţii şi credincioşii săi prin munca lor obştească cinstită, prin rugăciunile şi prin îndeplinirea obligaţiilor lor cetăţeneşti, să slujească binele, propăşirea şi progresul patriei noastre iubite".

Dl. Hans Hermannstädter, Curator general al Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu:

„Fie-mi permis să mă folosesc de ocazia acestei conferinţe teologice interconfesionale jubiliare pentru a exprima deplina noastră gratitudine, a enoriaşilor şi slujitorilor Bisericii Evanghelice de confesiune augustană faţă de condiţiile de excepţie create de statul român după momentul de referinţă din 30 decembrie 1947, pentru fiinţarea bisericii noastre conform menirii ei în acest spaţiu geografic şi a timpului pe care îl trăim.

Doresc să menţionez în acest context că prin proclamarea republicii s-a dat naştere unei ere noi, unui arc glorios peste timp sub care slujitorii şi enoriaşii cultului evanghelic de confesiune augustană, ca şi ai celorlalte culte în general, au asigurate toate condiţiile pentru a participa efectiv şi creativ la toate manifestările vieţii politico-economice şi socio-culturale ale cotidianului, caracterizat prin dimensiuni şi schimbări mereu înnoitoare şi înfloritoare.

Aceşti 40 de ani ce s-au scurs de la istorica dată de 30 decembrie 1947 nu constituie doar 40 de ani de existenţă a Republicii, dar şi 40 de ani de existenţă bogată şi profund înnoitoare a oamenilor de pe pămîntul Republicii, a noastră, a fiecăruia, deoarece doar aceşti oameni au putut făuri o nouă orînduire socială, dreaptă şi egală pentru toţi, de belşug şi bunăstare, aşa cum se înfăţişează ea, astăzi, în preajma sărbătoririi a patru decenii de existenţă a statului democratic de tip socialist".

Dl. Episcop Szedressy Paul, al Episcopiei Evanghelice S.P. Cluj:

„Recunoaştem fără ezitare că în ţara noastră Bisericile şi cultele religioase, 14 la număr, au o poziţie bine definită. Dreptul lor de a fiinţa este asigurat prin Constituţie, iar activitatea lor este reglementată prin Legea Cultelor ca şi prin statutul de funcţionare al fiecărei Biserici şi al fiecărui cult. Deci fiecare Biserică sau cult este integrat comunităţii pe *trei* planuri: *pe planul legăturilor cu celelalte Biserici şi culte religioase din ţară, pe planul societăţii în întregimea ei*, ca şi *pe planul unor unităţi sociale restrînse* (sat, comună sau oraş).

Cele spuse mai înainte au devenit o realitate în ultimele 4 decenii pe toate aceste planuri. În ceea ce ne priveşte, noi dorim să colaborăm frăţeşte cu toţi reprezentanţii sau membrii Bisericilor şi cultelor din ţara noastră, să ne aducem aportul la bunul mers al lucrurilor din satele, comunele şi oraşele în care Biserica noastră îşi desfăşoară activitatea.

A sluji pe omul de lîngă noi, este ţelul nostru, un aport pozitiv pe care dorim să-l aducem prin activitatea noastră ca o parte importantă din slujirea noastră. Prin natura lucrurilor omul de lîngă noi este în primul rînd cel care face parte din acea familie mare, pe care o numim patrie şi pe care, împreună, dorim să o vedem cît mai frumoasă şi cît mai înaintată pe calea progresului şi a bunăstării".

Arhim. Zareh Baronian, vicar administrativ al Arhiepiscopiei Armeano-Gregoriene:

„Îmi revine cinstea şi misiunea ca în numele Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Dyrair Mardichian, al Eparhiei Armene din România şi în numele tuturor fiilor şi slujitorilor Episcopiei Armene, să aduc aici cuvîntul omagial care exprimă gratitudinea armenilor faţă de această ţară binecuvîntată, faţă de poporul dreptcredincios român, care şi-a deschis larg braţele pentru a găzdui şi ocroti în deplină libertate pe toţi acei armeni pribegiţi de istorie.

Acum, cînd sîntem prezenţi aici, pentru a omagia 40 de ani de la proclamarea scumpei noastre patrii comune — ca Republică — aducem cuvînt de mulţumire şi omagiul nostru, împreună cu cele mai calde urări, bravului popor român, iubitor de pace, harnic şi gospodar, avînd în frunte pe bravul Conducător al ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, pentru marile realizări pe care le-a înfăptuit şi le va înfăptui în istorie spre binele nostru al tuturor".

Dl. Osman B. Azis, imamul comunităţii Cultului Musulman din Bucureşti:

„În cei 40 de ani, care au trecut de la proclamarea Republicii, credincioşii musulmani de naţionalitate: turco-tătară şi albaneză, s-au bucurat, alături de ceilalţi cetăţeni de toate binefacerile progresului economic, social şi cultural obţinute de ţara noastră.

Cei peste 40.000 de credincioşi musulmani se bucură de o deplină libertate de credinţă, de practicarea şi păstrarea tradiţiilor Islamice. La dispoziţia lor se află peste 80 lăcaşuri de rugăciune (Moschei, Geamii, Mesciduri) deservite de aproape 40 de Imami, absolvenţi ai Seminarului Teologic Musulman.

Deplina libertate religioasă de care se bucură cultul şi credincioşii musulmani din România exercită o deosebită influenţă asupra activităţii şi atitudinii lor ca cetăţeni loiali ai statului nostru.

Prin munca şi devotamentul lor faţă de patria în care trăiesc credincioşii

(Continuare în pag. a 4-a)

A 50-A CONFERINŢĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

Cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST

(Continuare din pag a 3-a)

Roadele bogate de care s-au împărtăşit toate Bisericile şi cultele din ţara noastră în anii Republicii s-au concretizat, pe lîngă cele arătate mai sus, şi prin conferinţele teologice interconfesionale, iniţiate cu 25 de ani în urmă şi desfăşurate neîntrerupt pînă astăzi, ca o salbă de mare preţ în zestrea comună a teologiei noastre româneşti. În atmosfera însufleţită a muncii unite a poporului nostru pentru afirmare, pe multiple planuri, a capacităţii sale creatoare, ne-am simţit şi noi chemaţi să slujim împreună, cu forţe unite, principiile fundamentale ale credinţei noastre, în care se cuprind pacea, apropierea, înfrăţirea, dreptatea şi dragostea între oameni, indiferent de naţionalitate sau credinţă. Experienţa noastră, încununată an de an cu frumoase realizări, a fost utilă fiecăruia, dar, mai mult decît atît, ea a devenit pilduitoare şi pentru alte Biserici şi confesiuni creştine de peste hotare, care au descoperit în ecumenismul românesc un model superior, dinamic şi eficient al desfăşurării lucrării creştine în lumea contemporană.

Înălţătorul popas aniversar al celor patru decenii de la întemeierea Republicii se împleteşte în mod fericit cu împlinirea unui sfert de veac de existenţă neîntreruptă a Conferinţelor noastre teologice interconfesionale, ajunse astăzi la cea de a 50-a sesiune a lor.

Prezenţa entuziastă a Bisericilor şi a cultelor din România la acest impresionant jubileu vrea să afirme hotărîrea noastră a tuturor de a oferi un spor de noi strădanii pe altarul slujirii patriei şi poporului nostru. Sîntem conştienţi de faptul că în anii Republicii ne-am împărtăşit din roadele celor mai alese împliniri ale muncii stăruitoare a întregului popor român şi considerăm de datoria noastră să mărturisim că acest lucru îl datorăm înţelegerii largi şi înţelepciunii cu care Conducerea noastră de stat, personal preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, a acordat posibilităţi de desfăşurare a lucrării cultelor în noua orînduire socială a patriei.

Cunoaştem cu toţii, iubiţi fraţi, că înţeleapta noastră Ocîrmuire de stat preţuieşte aportul pe care cultele pot şi trebuie să-l aducă la înflorirea necontenită a ţării. Slujitorii cultelor se bucură de cinstirea de a face parte din cele mai înalte foruri de conducere ale poporului nostru ca Marea Adunare Naţională şi Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste etc. Se cuvine drept aceea să ne arătăm, prin cuvînt şi faptă, recunoştinţa adîncă şi iubirea neţărmurită pentru patria şi poporul nostru. La acest ceas de sfîntă evocare, ne unim glasurile împreună cu toţi fiii pămîntului românesc străbun în hotărîrea de a ne dărui tot ceea ce avem mai bun pentru înălţarea şi înflorirea continuă a patriei noastre dragi, Republica Socialistă România.

DIN LUĂRILE DE CUVÎNT

(Continuare din pag a 3-a)

musulmani sprijină activ eforturile constructive ale întregii societăţi pentru dezvoltarea multilaterală a României Socialiste, contribuie la întărirea unităţii întregului popor, sprijină cu mijloacele lor specifice politica externă a ţării de colaborare între toţi oamenii, de instaurare a păcii şi bunei înţelegeri între toate popoarele lumii".

Dl. Pavel Bochian, preşedintele Cultului Penticostal:

„Au trecut patruzeci de ani de la proclamarea Republicii. O perioadă istorică scurtă, dar bogată în realizări. Republica noastră a devenit mai frumoasă şi mai puternică din an în an.

Noi, slujitorii şi credincioşii Cultului Penticostal, făcînd parte din familia cultelor recunoscute în Republica Socialistă România, contribuim cu toată dragostea la întărirea ecumenismului, a bunei înţelegeri cu toate cultele, cu toate naţionalităţile şi sîntem hotărîţi ca în unitate să facem tot ce este necesar pentru prosperitatea patriei şi pentru biruinţa păcii în lume.

Avem o recunoştinţă deosebită faţă de conducerea statului nostru socialist, pentru libertatea religioasă de care ne bucurăm.

În anii Republicii s-au zidit şi amenajat mai multe case de rugăciune, care au fost vizitate de multe personalităţi din străinătate, convingîndu-se de libertatea noastră.

Pentru educaţia pastorilor şi a slujitorilor cultului am ţinut mai multe cursuri biblice.

Această educaţie o facem şi prin revista „Buletinul Cultului Penticostal" care apare de şase ori pe an. Tipărim anual calendarul cultului în limba română şi maghiară. Am tipărit cărţi de cîntări ale cultului în mai multe ediţii. O nouă ediţie se află sub tipar. La fel am tipărit mai multe cărţi pentru educaţia spirituală şi teologică a credincioşilor. O carte cu lecţiuni biblice se află sub tipar.

Membrii cultului nostru dintre care unii fac parte din rîndul naţionalităţilor conlocuitoare, îndeplinesc serviciile religioase în limbile lor materne ca: maghiară, germană, slovacă sau ucraineană.

Din anul 1976 avem un seminar teologic de patru ani pentru pregătirea pastorilor, în care se pregătesc şi cei de naţionalitate maghiară şi germană, împreună cu seminariştii români.

Avînd o recunoştinţă deosebită faţă de statul nostru socialist pentru libertatea religioasă de care ne bucurăm, ne străduim să aducem o contribuţie cît mai valoroasă la întărirea şi prosperitatea Republicii Socialiste România şi la ridicarea prestigiului ei în lume.

Cunoscînd activitatea neobosită pe care o desfăşoară Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii noastre, pentru realizarea dezarmării şi a păcii în lume, vom susţine cu tărie această activitate".

Eminenţa Sa Dr. Moses Rosen, Şef-rabinul Cultului mozaic:

„La o asemenea sărbătoare cum este aniversarea Republicii sînt potrivite cuvintele din Cartea Cărţilor „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne veselim şi să ne bucurăm întrînsa". Dumneavoastră toţi vă bucuraţi, dar daţi-mi voie să vă spun că noi evreii ne bucurăm mai mult. Dumneavoastră vă bucuraţi, ca şi mine, de tot ceea ce s-a făcut în ţara noastră, de condiţiile noi de viaţă, de prestigiul ţării noastre datorat preşedintelui ei, Dl. Nicolae Ceauşescu. Astăzi toată ţara s-a transformat şi schimbat. Nici unul din noi nu ne mai găsim locurile copilăriei, pretutindeni a pătruns duhul înnoitor. Noi ne bucurăm mai mult însă pentru că am rămas în viaţă.

Sîntem recunoscători Conducerii de Stat pentru toate posibilităţile pe care ni le oferă, pentru înţelegerea şi omenia cu care Preşedintele ţării, Dl. Nicolae Ceauşescu rezolvă toate problemele. Sîntem recunoscători pentru libertatea religioasă acordată tuturor cultelor.

S-a vorbit aici de libertatea cultelor în ţara noastră. Mi-am exprimat indignarea că se mai vorbeşte de lipsa de libertate religioasă într-o ţară cu atîtea biserici şi cu posibilităţi de a ne ruga cînd vrem. De aceea nu trebuie să tăcem cînd auzim aşa ceva. Nu avem voie să tăcem.

Întregul nostru omagiu şi recunoştinţă, Republicii Socialiste România"!

Pr. Marcovici Vladimir, vicar al Vicariatului Ortodox Sîrb — Timişoara:

„Republica a deschis larg calea unor înfăptuiri măreţe. Naţionalizarea principalelor mijloace de producţie în iunie 1948, a pus bazele dezvoltării economice a ţării, chezăşie a bunăstării, înregistrîndu-se de atunci o continuă şi vertiginoasă creştere a nivelului de trai. An de an, pe harta ţării au apărut noi şantiere, noi obiective industriale, oraşe noi, şcoli, instituţii culturale, spitale, staţiuni balneo-climaterice, în toate acestea utilul îmbinîndu-se armonios cu frumosul. Agricultura a fost aşezată şi ea pe baze noi, cooperativizarea , mecanizarea şi în general aplicarea unor metode avansate, ştiinţifice, oferindu-i perspectivele cele mai promiţătoare.

Vicariatul ortodox sîrb din România alături de celelalte culte din ţară este părtaş la toate bucuriile şi biruinţele poporului român. De aceea clerul şi credincioşii sîrbi din România vor lua parte cu însufleţire la sărbătorirea zilei de 30 Decembrie, aducînd prinosul lor de gratitudine conducerii Republicii Socialiste România şi reînnoind legămîntul sfînt de a-şi aduce — împreună cu întregul popor — contribuţia la înflorirea ţării, pentru binele obştesc, pentru pace şi înţelegere în întreaga lume".

Cultele din Republica Socialistă România la 4 decenii de la instaurarea Republicii

(Continuare din pag. a 2-a)

întregului popor şi participarea activă a fiecăruia la viaţa economică şi socială, la conducerea treburilor societăţii. Slujitorii cultelor se numără printre membrii activi ai Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. În Consiliul Naţional al Frontului sînt reprezentanţi ai tuturor cultelor religioase, iar numeroşi alţii activează în organele comunale, orăşeneşti, municipale şi judeţene.

Un rol important împlinesc slujitorii cultelor în vasta acţiune de conservare şi îmbogăţire a patrimoniului cultural naţional. Trebuie menţionat că circa 60% din valorile naţionale de cultură şi artă se află în posesia cultelor: monumente de arhitectură medievală, manuscrise şi cărţi vechi, fresce, broderii, etc. Numeroase piese din tezaurul naţional au supravieţuit vremurilor, pentru a transmite generaţiilor de azi şi de mîine ecoul unui trecut glorios, fiind păstrate cu grijă şi dragoste în lăcaşurile de cult: biserici, domuri, mănăstiri, sinagogi, moschei.

Un domeniu al vieţii sociale şi obşteşti în care aportul cultelor este vrednic de reţinut îl constituie relaţiile internaţionale şi sprijinirea iniţiativelor ţării tinzînd la promovarea păcii în lume. Activînd pe plan extern reprezentanţii cultelor religioase au avut şi au mereu satisfacţia de a constata eficienţa politicii internaţionale a Republicii noastre, prestigiul de care se bucură România pe plan mondial datorită principialităţii poziţiilor sale, a fermităţii cu care militează pentru pace şi colaborare între toate naţiunile lumii, pentru rezolvarea oricăror probleme, cît ar fi ele de dificile, prin tratative şi bună înţelegere.

30 Decembrie 1947 este o dată memorabilă cu o rezonanţă deosebită în suita evenimentelor ce au marcat noul destin al României contemporane. Acum 40 de ani prin actul revoluţionar al abolirii monarhiei se consfinţea încheierea unei importante etape istorice din viaţa politică a ţării, inaugurată de revoluţia victorioasă din August 1944 şi urmată, la scurtă vreme, de preluarea puterii de către forţele populare. Energiile descătuşate ale celor ce muncesc şi-au demonstrat de-a lungul celor patru decenii scurse, potenţialul creator inestimabil, voinţa de a făuri un chip nou realităţii româneşti de azi. Au trecut 40 de ani de cînd ţara noastră s-a angajat pe această cale care răspunde nobilelor năzuinţe ale naţiunii, clădind sub faldurile aceluiaşi stindard, aureolat de luminoasa stemă a Republicii, măreţele edificii ale României renăscute.

Instaurarea Republicii a deschis calea spre edificarea unei societăţi cu adevărat moderne prin cutezanţa opţiunilor constructive şi, în general, a programelor de dezvoltare abordate dar, mai cu seamă, prin realismul profund al viziunii politice atotcuprinzătoare pe care avea să o promoveze cu consecvenţă personalitatea de excepţie a Preşedintelui statului, Domnul Nicolae Ceauşescu, gînditor şi om politic de geniu care şi-a pus pecetea definitiv şi convingător pe întreaga epocă în care trăim.

La marea sărbătoare prilejuită de împlinirea celor 40 de ani de la proclamarea Republicii, noi slujitorii cultelor împreună cu credincioşii pe care îi îndrumăm, bucurîndu-ne de reală şi deplină libertate religioasă, asigurăm înalta conducere de stat că, uniţi în cuget şi simţire cu întregul nostru popor, vom sprijini şi în viitor cu statornică însufleţire şi zel patriotic toate strădaniile depuse pentru înflorirea patriei şi creşterea prestigiului ei în lume.

Privind cu admiraţie chipul nou şi luminos al României şi bucurîndu-ne de minunatele realizări ale harnicului nostru popor, dobîndite în anii glorioşi de viaţă republicană, făgăduim să ne aducem şi de acum înainte întregul aport la promovarea idealurilor de pace şi progres ale ţării noastre.

(Continuare din pag. 1-a)

treprinde conducerea statului nostru pentru binele şi fericirea poporului, pentru continua înflorire a patriei şi statornicirea în lume a unui climat de pace şi colaborare. Luările de cuvînt au continuat şi după pauza de prînz. Au luat cuvîntul în total 23 de participanţi, care au relevat faptul că instaurarea Republicii a avut o însemnătate deosebită şi pentru Cultele din ţara noastră, exprimînd angajamentul patriotic de a-şi aduce contribuţia la înfăptuirea programelor de dezvoltare socială economică a patriei.

În final a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a spus între altele: „Conferinţa la care am participat ne-a înălţat pe toţi sufleteşte. O bogăţie imensă de simţiri şi aspiraţii a fost exprimată în luările de cuvînt. Toţi ne-am deschis cu sinceritate simţirile şi sufletele faţă de ceea ce trăim zi cu zi. Dacă am evalua luările de cuvînt am putea spune că toate au fost pătrunse de ideea de unitate, de înfrăţire, de dragoste de patrie, fundamentată pe crezul fiecărei Biserici şi confesiuni.

Am trăit cu adevărat o atmosferă de înfrăţire ecumenică. Realităţile existente azi în ţara noastră ne înfrăţesc pe unii cu alţii. Credincioşii noştri îşi unesc braţele şi aspiraţiile. Unitatea lor se reflectă în unitatea, frăţietatea şi colaborarea dintre conducătorii cultelor.

Este o datorie de conştiinţă pentru noi să întărim şi să dezvoltăm năzuinţa aceasta spre unitate şi înfrăţire a credincioşilor noştri indiferent de confesiune sau naţionalitate. Să păstrăm ceea ce am cîştigat în cei 40 de ani de republică. Să fim cu lealitate şi deschidere spre tot ceea ce se realizează nou în ţara noastră.

Datorăm unitatea şi colaborarea noastră orînduirii noi din ţara noastră, libertăţii de care ne bucurăm.

Rămîne ca o datorie pentru noi toţi să sădim aceste idei, exprimate azi aici, în sufletele credincioşilor noştri.

Sîntem adunaţi la un loc conducători de culte şi profesori de teologie. Este acesta un moment deosebit care ne aduce aminte de îndatorirea noastră de a-i forma pe viitorii slujitori ai cultelor în spiritul lealităţii faţă de ţară, popor şi viaţa nouă din patria noastră.

În numele prezidiului exprim deosebita mea apreciere faţă de tot ce au expus frumos şi cald cei ce au luat cuvîntul, ca şi faţă de cei cărora timpul nu le-a mai permis să-şi rostească aceleaşi simţăminte.

Acordăm o preţuire deosebită prezenţei Dumneavoastră a tuturor la această conferinţă.

Sîntem cu toţii părtaşi ai vieţii celei noi, de aceea să ne arătăm osîrduitori în a urma aceeaşi cale şi în viitor".

Din plenul Conferinţei a fost expediată o telegramă Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, preşedinte al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste (textul telegramei se publică în acest număr).

*

Miercuri, 4 noiembrie 1987, cea de a doua zi a Conferinţei teologice interconfesionale a fost dedicată marcării momentului împlinirii unui sfert de secol de la prima conferinţă teologică interconfesională şi totodată a celei de a 50-a sesiuni a acestor conferinţe.

În trei referate a fost dezbătută tema: „Evaluarea şi perspectivele activităţii ecumenice a cultelor cu prilejul celei de a 50-a sesiuni a conferinţelor teologice interconfesionale şi la împlinirea a 25 de ani de la prima conferinţă". Referatele au fost prezentate de către pr. prof. dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, prof. dr. Péntek Árpád, rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca şi prof. dr. Hans Klein de la acelaşi Institut, ramura evanghelică Sibiu.

I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ca unul care de mai multă vreme şi-a adus o valoroasă contribuţie la desfăşurarea conferinţelor teologice interconfesionale, a prezentat un bilanţ sugestiv şi cuprinzător a activităţii de pînă acum, indicînd totodată şi noile obiective spre care se cuvine să fie îndreptate preocupările ecumenice în viitor.

Mai mulţi participanţi care au luat cuvîntul au evidenţiat importanţa cu totul deosebită a Conferinţelor teologice interconfesionale în viaţa Bisericilor şi cultelor, a instituţiilor de învăţămînt teologic din patria noastră.

Aceste conferinţe au constituit o **adevărată şcoală de formare** ecumenistă a slujitorilor şi credincioşilor cultelor.

Dintru început, conferinţele teologice interconfesionale au urmărit un dublu scop: slujirea idealului evanghelic al refacerii unităţii creştine şi deopotrivă — sprijinirea năzuinţelor poporului nostru şi ale lumii contemporane de pace, unitate, progres şi colaborare.

În final, comisia rectorilor şi prorectorilor a formulat următoarele concluzii, rezultate din referatele prezentate şi luările de cuvînt care au avut loc:

„Cea de a 50-a Conferinţă teologică interconfesională constituie un pisc al activităţii ecumenice şi un moment jubiliar pentru Bisericile din ţara noastră, ai căror teologi s-au aflat angajaţi în această lucrare ecumenică.

Formă superioară a ecumenismului local din patria noastră, Conferinţele teologice interconfesionale au dobîndit o mare pondere în viaţa Bisericilor noastre, avînd permanent în atenţie cele două obiective fundamentale ale ecumenismului creştin integral: adîncirea unităţii creştine prin dialogul teologic şi slujirea în comun a aspiraţiilor de unitate, dezvoltare şi pace ale poporului român şi omenirii contemporane.

În cei 25 de ani de conlucrare ecumenică-teologică, în care a fost aprofundată o tematică foarte vastă, de o mare însemnătate teologică şi ecumenică, s-au obţinut rezultate însemnate în cunoaşterea, apropierea, respectul reciproc şi împreunăcreşterea teologică pe calea unităţii creştine, prin realizarea unui limbaj comun şi a unei metode ecumenice specifice de aprofundare a problemelor.

Prin conlucrare şi eforturi susţinute s-a ajuns la o serie de puncte teologice comune, convergente sau complementare, în ce priveşte unitatea creştină, în unele probleme doctrinare esenţiale, precum şi în slujirea în comun a idealurilor şi aspiraţiilor lumii contemporane.

În aceste Conferinţe teologice interconfesionale au fost pregătite şi aprofundate şi temele de pe agenda organizaţiilor creştine mondiale, precum şi temele dialogurilor bilaterale, în care Bisericile noastre sînt angajate, contribuind, în acest fel, la promovarea ecumenismului general creştin.

Momentul celei de a 50-a Conferinţe teologice interconfesionale este un popas de bucurie, satisfacţie şi retrospectivă a activităţii şi realizărilor de pînă acum, dar şi un punct de plecare şi o mai substanţială contribuţie la întărirea şi adîncirea în continuare a unităţii creştine şi în activitatea de slujire a dreptăţii, a păcii şi a colaborării.

Rezultatele la care am ajuns pînă în prezent deschid noi perspective de conlucrare ecumenică şi ne dau dreptul să sperăm la împlinirea rugăciunii ultime a Mîntuitorului „ca toţi să fie una", în credinţă, iubire şi slujirea vieţii şi a păcii".

S-a hotărît, în final, constituirea unei comisii care să procedeze la selectarea celor mai valoroase referate şi contribuţii în cadrul conferinţelor teologice interconfesionale şi alcătuirea unui volum, care să fie încredinţat tiparului.

Experienţa ecumenică acumulată în cadrul celor 50 de conferinţe teologice interconfesionale constituie un punct de pornire către o şi mai fructuoasă activitate în viitor.

Împărtăşind convingerea că prin participarea la lucrările acestor conferinţe, slujitorii şi teologii cultelor din ţara noastră s-au aflat antrenaţi într-o binecuvîntată lucrare de slujire a lui Dumnezeu şi a oamenilor, toţi cei prezenţi la sesiunea jubiliară din ziua de 4 noiembrie a. c., au dat glas hotărîrii de a spori în continuare eforturile şi strădaniile lor în direcţia înfăptuirii unor noi paşi pe drumul unităţii creştine şi al apărării vieţii şi păcii pe pămînt.

ALEGERILE DE DEPUTAŢI EVENIMENT DE SEAMĂ ÎN VIAŢA PATRIEI

(Continuare din pag. 1-a)

organelor locale ale puterii de stat în dezvoltarea economico-socială a ţării, în centrul atenţiei fiind grija pentru împlinirea în cele mai bune condiţii a planului pe anul acesta ca şi a întregului cincinal şi a programelor de dezvoltare economico-socială prevăzute pentru fiecare localitate.

Evenimentul lunii noiembrie marchează punerea unui accent mai puternic pe rolul şi importanţa dezvoltării şi aplicării principiilor autogospodăreşti şi autoaprovizionării, ale autogestiunii şi autofinanţării unităţilor administrativ teritoriale din întreaga ţară, pîrghii importante pentru progresul fiecărei aşezări, pentru valorificarea maximă a resurselor locale.

Constituindu-se într-un amplu dialog cetăţenesc, alegerile au prilejuit un bilanţ al împlinirilor evidente în viaţa poporului, în toate aşezările patriei, dar şi o dezbatere exigentă şi responsabilă a planurilor menite să asigure progresul continuu economico-social al fiecărui judeţ. Cît priveşte realizările cu care am întîmpinat evenimentul din 15 noiembrie, cîteva cifre sînt absolut relevante: în 1965 existau 122 oraşe cu o populaţie de pînă la 20.000 locuitori şi 41 oraşe cu o populaţie de pînă la 50.000 locuitori. În 1985 în prima categorie existau deja 133 oraşe, iar în a doua, 58. În 1965 existau 7 oraşe cu o populaţie între 50.000—100.000 locuitori şi 13 oraşe cu o populaţie de peste 100.000 locuitori. În 1985 oraşele din prima categorie erau în număr de 24, iar din a doua categorie în număr de 22.

Din 1965 pînă în prezent *în fiecare zi* a celor 22 de ani care au trecut s-au mutat în apartamente noi aproape 400 familii în întreaga ţară, iar numai în capitală *în fiecare zi* se mută în apartamente noi *100 familii!*

Astăzi peste 82% din populaţia ţării locuieşte în apartamente noi.

În ultimul cincinal s-au construit în mediul rural peste 77.000 locuinţe noi.

În Bucureşti, în anii construcţiei socialiste au fost construite 613.000 apartamente din care 462.000 în ultimele două decenii.

Iată cifre mai mult decît grăitoare!

Întreaga ţară se află în faţa unui eveniment cu profunde semnificaţii în viaţa poporului nostru. Alegerile de la 15 noiembrie înseamnă între altele şi adeziunea noastră comună şi plenară la scopul suprem al tuturor acestor acţiuni democratice, construirea lumii noi în care sîntem angajaţi cu toţii cu întreaga noastră capacitate creatoare, indiferent de compartimentul societăţii în care ne desfăşurăm activitatea.

Biserica Ortodoxă Română ca în toate celelalte evenimente din trecutul şi prezentul istoriei poporului nostru, urmînd cu consecvenţă atitudinea ei dintotdeauna în dragostea şi ataşamentul faţă de poporul pe care-l slujeşte, în spiritul dragostei faţă de glia strămoşească, exprimă adeziunea tuturor membrilor ei, clerici şi credincioşi la acest important eveniment din viaţa naţiunii, precum şi la implicaţiile lui la nivelul efortului continuu al tuturor cetăţenilor ţării depus în munca nobilă de înnoire a chipului patriei străbune.

Rînduieli canonice cu privire la post, în lucrările mitropolitului Andrei Şaguna

În opera sa „Compendiu de dreptul canonic" (ed. a III-a, Sibiu 1913, §-ele 43, 44 şi 45), Şaguna vorbeşte despre post: ce, şi spre ce scop este postul; despre felurile posturilor bisericeşti; cine se dezleagă de la post şi cum au creştinii să se poarte cînd postesc.

„Postul — zice Şaguna — în Biserica ortodoxă-răsăriteană este una dintre instituţiunile cele mai sublime pentru creştini, avînd de scop ca să li se dea creştinilor prilejuri, în unele timpuri ale anului la cugetarea serioasă asupra virtuţilor. Postul în Biserica noastră nu este numai o reţinere şi înfrînare de la unele mîncări, ci el cuprinde o năzuială către o viaţă mai desăvîrşită. De aceea şi Sfinţii Părinţi zic că postul trebuie să fie cu înstrăinarea de răutăţi, cu înfrînarea limbii, cu înfrînarea de pofte de clevetire, de minciuni şi de jurămînt strîmb (stihira întîia de luni seara în săptămîna întîia a postului)."

În porunca a doua bisericească este hotărît timpul postului, în următorul chip:

Fiecare creştin e obligat să postească cele patru posturi mari: postul Naşterii Domnului, postul Păresimilor, postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel şi postul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu. În porunca a doua bisericească se mai prevede ca creştinii să postească miercurile şi vinerile de peste an, la tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul şi la sărbătoarea Înălţării Sf. Cruci.

Posturile sînt de două feluri: posturi obişnuite şi posturi neobişnuite. Posturile obişnuite permit creştinilor a mînca de două sau de trei ori pe zi: legume, vin, untdelemn sau alte bucate de acest fel. Posturile despre care am amintit pînă acum sînt posturi obişnuite. Posturile neobişnuite sînt atunci cînd creştinii nu mănîncă numai o singură dată în zi, mîncare uscată de pîine şi apă, după rugăciunile de seară. Acestea se numesc ajunuri (tîlcul can. 64 şi 69 apostolesc din Pidalion). Astfel de posturi sînt: ajunul Naşterii şi Botezului Domnului şi Vinerea din săptămîna patimilor Domnului.

În afară de aceste posturi mai sînt şi posturi cauzale şi voluntare, cînd un om, sat, oraş, ţinut, ţară se hotărăsc a posti pentru încetarea unei molime, boli, sau încetarea unui război, etc. Aşa se aminteşte că Israelitenii au postit (Iudita cap. 4). Israeliţii înfricoşaţi de Olofern, s-au încins cu sac, au presărat cenuşă pe cap, „... şi poporul din toată Iudeea şi locuitorii Ierusalimului au postit mai multe zile în faţa templului Domnului celui atotputernic" (Iudita, 4, 10—13).

Şaguna aduce şi exemplul împăratului David, care a plîns pe Abner. Atunci tot poporul a început să plîngă încă şi mai tare după el. Şi a venit tot poporul să aducă lui David pîine, cînd încă era ziuă, însă David s-a jurat, zicînd: „Aşa şi aşa să facă Dumnezeu cu mine încă şi mai mult să facă, de voi gusta pîine sau altceva înainte de asfinţitul soarelui" (I Regi 3, 35). Acelaşi împărat David a postit pentru fiul său: „Şi s-a rugat David Domnului pentru copil, a postit şi, ducîndu-se deoparte, a petrecut noaptea întins pe pămînt" (II Regi 12, 16).

Posturi voluntare sînt — după părerea lui Şaguna — atunci cînd cineva de bună voie promite a posti una sau mai multe zile, în scopul împlinirii unor rugăminţi sau lucruri. Aşa a postit Moise înainte de a primi cele două table: „Şi s-a suit Moise pe munte şi a intrat în mijlocul norului şi a stat Moise pe munte patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi" (Ieşire 24, 18). La fel a făcut Iudita, care a ucis pe Olofern şi a salvat poporul din Betulia: „Şi ea îşi făcuse o colibă pe acoperişul casei şi umbla încinsă cu sac împrejurul coapselor sale şi purta hainele văduviei sale. Şi postea în toate zilele văduviei sale..." (Iudita 8, 5—6).

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. drd. *Liviu Moisiu*

„Al cui este pămîntul, a aceluia este ţara"

În 1902 apărea la Budapesta o lucrare de mari proporţii a publicistului ungur Balogh Pál, intitulată **A népfajok Magyarországon** (Naţionalităţile în Regatul ungar), editată de Ministerul Cultelor şi al Instrucţiunii, ea reprezentînd punctul de vedere al guvernului ungar. Scopul acestei lucrări, care face o analiză a recensămîntului oficial din statul ungar din anul 1890, este acela de a demonstra că românii s-au „infiltrat" în Transilvania succesiv, arătîndu-se pe unde au pătruns şi în ce localităţi s-au aşezat.

Este interesant de remarcat faptul că autorul nu aduce în sprijinul afirmaţiilor sale nici un document original. El avea la îndemînă, în principal, două izvoare, precum şi datele statistice din lucrarea generalului-maior Lenk Ignácz: **Lexiconul geografic, statistic, hidrografic-ortografic al Ardealului**, vol. I—IV, Viena, 1839.

Cercetările lui Balogh Pál se întind asupra întregului teritoriu al Ungariei dualiste care, pentru uşurinţa unei repriviri generale, este împărţită în patru părţi, pe noi interesîndu-ne cu precădere ţinutul denumit „Dincolo de Piatra Craiului" (Túl a Királyhágon), ce cuprinde cercetările publicistului ungur asupra întregului teritoriu al fostului Mare Principat al Transilvaniei, format din 15 comitate (judeţe), precum şi „judeţele din părţile ungurene", adică cele din Banat, Crişana şi Maramureş, care erau în afara fostului Mare Principat, fiind anexe administrative.

În 1870 a apărut în Ungaria legea pentru înfiinţarea „Cărţilor funduare" şi a început aplicarea ei pe tot cuprinsul statului ungar. Întreaga suprafaţă a Ungariei a fost măsurată, calculată şi înregistrată în cărţile funduare, întocmite pe baza hărţilor topografice ale fiecărei comune. Pînă în 1890 toate comunele şi oraşele Ungariei posedau registrele, hărţile şi foile de proprietate ale întregului teritoriu care le aparţinea şi apartenenţa lui la proprietarii care îl stăpîneau.

Primul recensămînt oficial mai complet în Ungaria a fost realizat în 1890 şi cuprinde, pe lîngă celelalte date statistice despre populaţia regatului, şi date precise despre modul cum este repartizată întreaga suprafaţă a teritoriului statului, deţinută de naţionalităţile care trăiau în cuprinsul lui.

În pagina 144 autorul ne pune la dispoziţie un element nou, o situaţie de importanţă hotărîtoare, care pune capăt definitiv tuturor speculaţiilor teoretice, lipsite de bază documentară, prin care se susţine teoria „pămîntului pustiu" al Transilvaniei şi a „infiltrării" românilor printre maghiarii „băştinaşi".

Este vorba aici de pămîntul pe care-l stăpîneau şi-l foloseau naţionalităţile din întregul regat, conform datelor statistice din recensămîntul oficial din anul 1890.

Iată cum se prezenta situaţia redată de Balogh Pál: în 1890 se aflau în statul ungar:

7.548.644	maghiari	care locuiau în	4718	localităţi şi posedau	21.231.155 jugăre cadastrale
2. 680.161	români	care locuiau în	2981	localităţi şi posedau	11.950.547 jugăre cadastrale
1.982.348	slovaci	care locuiau în	2711	localităţi şi posedau	6.538.559 jugăre cadastrale
1.726.168	germani	care locuiau în	1114	localităţi şi posedau	4.561.104 jugăre cadastrale
429.341	ruteni	care locuiau în	612	localităţi şi posedau	2.300.699 jugăre cadastrale
191.553	croaţi	care locuiau în	237	localităţi şi posedau	480.864 jugăre cadastrale
483.341	sîrbi	care locuiau în	149	localităţi şi posedau	1.567.512 jugăre cadastrale
71.457	venezi	care locuiau în	147	localităţi şi posedau	138.197 jugăre cadastrale
21.478	alţii	care locuiau în	17	localităţi şi posedau	79.209 jugăre cadastrale
15.133.491	suflete	care locuiau în	12.686	localităţi şi posedau	48.847.646 jugăre cadastrale
din care					
7.584.850	nemaghiari	care locuiau în	7.968	localităţi şi posedau	27.616.491 jugăre cadastrale

Numărul de 7.548.644 unguri cuprinde 367.839 secui şi circa 250.000 alţii, care au fost trecuţi în recensămînt ca „maghiari" după limba vorbită iar nu după naţionalitate. Unguri erau 6.883.203 suflete, faţă de circa 8 milioane de suflete nemaghiare.

Întreg teritoriul Transilvaniei, în suprafaţă de 20.259.304 jugăre cadastrale, era posedat de naţionalităţile conlocuitoare de aici, precum urmează:

11.950.547	j. c.	se aflau în posesia a	2.556.441	români	aflaţi în	2971	localităţi
2.560.040	j. c.	se aflau în posesia a	1.146.990	maghiari	aflaţi în	616	localităţi
2.180.167	j. c.	se aflau în posesia a	367.839	secui	aflaţi în	417	localităţi
1.918.182	j. c.	se aflau în posesia a	713.730	germani	aflaţi în	350	localităţi
1.031.922	j. c.	se aflau în posesia a	263.137	sîrbi	aflaţi în	105	localităţi
453.351	j. c.	se aflau în posesia a	124.622	ruteni	aflaţi în	98	localităţi
156.095	j. c.	se aflau în posesia a	156.095	alte naţionalităţi	aflaţi în	40	localităţi
20.259.304	j. c.	se aflau în posesia a	5.328.854	locuitori	aflaţi în	4597	localităţi

Totalul populaţiei din cele 23 judeţe ale Transilvaniei (cu părţile apusene) era de 5.328.854 de suflete din care:

2.556.441 români,	în proporţie de 48 %	263.137 sîrbi,	în proporţie de 5,0%
1.146.990 maghiari,	în proporţie de 20,6%	124.622 ruteni,	în proporţie de 2,4%
367.839 secui,	în proporţie de 7,7%	156.095 alte naţ.,	în proporţie de 3,0%
713.730 germani,	în proporţie de 13,3%		
		5.328.854 locuitori,	în proporţie de 100,0%

În tabelul care urmează va fi prezentată situaţia generală a naţionalităţilor din întregul regat ungar, pe baza cifrelor cuprinse în recensămîntul oficial din 1890, reproduse şi în lucrarea lui Balogh Pál; tabelul înfăţişează „icoana Ungariei", despre care vorbea autorul în paginile 944 şi 945.

T A B E L
cu naţionalităţile din cele 63 judeţe ale Regatului ungar în 1890

	Nr. locuitorilor	Naţionalitatea	%	Nr. localităţilor cu majorităţi naţionale	%	Suprafeţele posedate în j. c.	%
* inclusiv	7.548.644	unguri*	49,8	4718	37,5	21.231.155	43,4
	415.441	secui	2,7	417	0,3	2.189.167	4,4
	2.680.161	români	17,7	2981	23,5	11.950.547	24,4
	1.982.348	slovaci	13,9	2711	21,3	6.538.559	13,3
	1.726.768	germani	11,4	1114	8,8	4.561.104	8,7
	429.341	ruteni	2,8	612	4,8	2.300.699	4,7
	483.341	sîrbi	3,1	149	1,1	1.567.512	3,2
	191.556	croaţi	1,2	237	1,8	480.846	0,9
	91.935	alte naţ.	0,5	164	1,2	217.406	0,4
Total parţial	7.548.644	unguri	49,8	4718	37,5	21.231.155	43,4
	7.584.850	nemaghiari	50,2	7968	62,5	27.616.491	56,4
Total general	15.833.494	locuitori	100,0	12.686	100,0	48.847.646	100,0

Se desprind clar şi precis următoarele concluzii:

1. Din populaţia întregului regat ungar, de 15.133.494 locuitori, ungurii, inclusiv secuii (dar şi evreii), numărau 7.548.644 locuitori, adică 49,8%, în timp ce toate celelalte naţionalităţi nemaghiare numărau 7.584.850 locuitori, adică 50,2%.

2. Din numărul de 12.686 comune din întreaga Ungarie, erau 4718 comune ungureşti, adică 37,5%, iar 7968 comune erau ale naţionalităţilor nemaghiare, respectiv 62,5%.

3. Din întreaga suprafaţă a teritoriului regatului, de 48.847.646 jugăre cadastrale, 21.231.155 j. c. (43,6%) aparţineau ungurilor şi secuilor, iar 27.616.494 j. c. (56,4%) aparţineau nemaghiarilor.

4. Naţionalităţile cele mai numeroase — în afară de unguri din statul ungar erau:

a) românii, în număr de 2.680.161 persoane, adică 17,7% din întreaga populaţie a Ungariei; locuiau în 2981 localităţi, respectiv 23,5% din totalul de 12.686 localităţi.

b) slovacii, în număr de 1.982.348 (13,9%), care locuiau în 2711 localităţi (21,3%).

c) germanii, în număr de 1.726.168 (11,4%); locuiau în 1114 localităţi (8,8%).

5. Teritoriile posedate de români, slovaci şi germani, în afară de celelalte naţionalităţi menţionate, erau în suprafeţe de:

a) 11.950.547 jugăre cadastrale posedate de români, reprezentînd 24,4% din suprafaţa statului ungar (care era de 48.847.646 j. c.).

b) 6.538.539 j. c. posedate de slovaci, adică 13,3%.

c) 4.561.104 j. c. posedate de germani, adică 9,7%.

Aceste trei naţionalităţi, cu o populaţie totală de 6.388.677 suflete, posedau singure 23.050.010 j. c., adică mai mult cu 1.818.855 j. c. decît 7.548.644 unguri şi secui, care posedau 21.231.155 j. c. în întreaga Ungarie.

6. În afară de germani, care au fost colonizaţi în mai multe zone ale Ungariei, avînd statut de coloni cu privilegii, celelalte două naţionalităţi — română şi slovacă — după cum arată şi harta lui Balogh Pál (în care a fixat teritoriile ocupate de diferitele naţionalităţi, ţinînd seama de numărul lor şi de terenurile posedate), se află situate în mase compacte şi pe teritorii bine delimitate, în partea de est şi nord a regatului, constituind

(Continuare în pag. a 6-a)

Mihai Racoviţan

1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic 787—1987

Între 10—18 octombrie 1987 s-au sărbătorit la Constantinopol 1200 de ani de la un mare eveniment creştin: al şaptelea Sinod ecumenic din anul 787 care şi-a desfăşurat lucrările în oraşul Niceea, iar ultimele două şedinţe în Constantinopol. Împărăteasă a Bizanţului era Irina, canonizată mai tîrziu pentru rolul jucat în restabilirea cultului icoanelor, patriarh la Constantinopol era *Tarasie*, iar papă la Roma *Adrian I.*

Sărbătorirea a fost organizată de Patriarhia ecumenică şi de *„Societas internationalis historiae conciliorum investigandae"*, din cadrul Universităţii din Augsburg, condusă de Mgr. Prof. Dr. Walter Brandmüller. Lucrările s-au desfăşurat la „Pera Pallace Istanbul" şi la fosta Şcoală teologică de pe insula Halki.

Participanţii în număr de 120, în afară de observatori şi vizitatori au fost primiţi de S. S. Patriarhul Dimitrios, sîmbătă 10 octombrie în cadrul vecerniei din catedrala Sf. Gheorghe. Duminică, 11 octombrie S. S. a oficiat o Sfîntă Liturghie dedicată amintirii Sinodului VII, înconjurat de un sobor de ierarhi din Constantinopol şi din Grecia. A fost invitat ca şi concelebrant şi scriitorul rîndurilor de faţă. După slujbă S. S. a oferit un prînz în saloanele unui mare restaurant din Constantinopol, iar după amiază au început lucrările propriu-zise.

În numele Patriarhiei Ecumenice a vorbit I. P. S. Mitropolit Hrisostomos de Myra despre „Teologia icoanei", iar din partea romano-catolică a vorbit Mgr. Michele Maccarrone, preşedintele Comisiei pontificale de ştiinţe istorice. A salutat congresul, în numele organizatorilor, Mgr. Walter Brandmüller.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat: Mitropolitul Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, cu o comunicare intitulată: *„Teologia icoanelor pe sticlă din Transilvania"*, cu proiecţii de diapozitive, P. S. Episcop Dr. Vasile Costin, cu o comunicare despre *„Teologia icoanelor în imnele Sf. Ioan Damaschin"*, Arhidiacon dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cu o comunicare intitulată *„Sf. Ioan Damaschinul ca pregătitor al hotărîrilor dogmatice ale sinodului VII ecumenic"* şi prof. dr. Emilian Popescu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, cu o comunicare intitulată: *„Despre organizarea bisericească a Peninsulei Balcanice în sinodul al VII-lea de la Niceea"*.

Luni 12 octombrie toţi congresiştii au participat la o slujbă oficiată de S. S. Patriarhul ecumenic Dimitrios I în catedrala „Sfînta Sofia" din Niceea, azi Iznik, locul în care s-a ţinut Sinodul al VII-lea ecumenic. Catedrala, zidită în secolul IV, astăzi doar pereţi fără acoperiş, scufundată la cca 5 m în pămînt dar, bineînţeles, degajată împrejur de depunerile de 16 secole, este bine conservată. Niceea este situată la cca 200 km în interiorul Asiei Mici. Cu prilejul acestei festivităţi au sosit din Grecia un număr mare de pelerini, cu autobuze, printre care un număr mare de episcopi şi preoţi.

A doua zi a fost vizitată fosta Şcoală Teologică a Patriarhiei Ecumenice de la Halki, care încă mai păstrează o bibliotecă foarte veche şi bogată. S-au continuat comunicările ştiinţifice acolo, pînă seara. La înapoierea spre Constantinopol a fost vizitată cea mai mare dintre Insulele Principilor *Buyuk Ada* şi apoi Calcedonul.

Dintre numeroşii participanţi, oameni de ştiinţă, teologi şi prelaţi din Răsărit şi din Occident reţinem doar cîteva nume, numărul lor fiind foarte mare. Toţi au prezentat teme legate de al VII-lea Sinod ecumenic, deciziile lui, împrejurările istorice în care s-a ţinut, rolul împărătesei Irina, al patriarhului Tarasie şi al papei Adrian I. Iată cîteva nume, în afara celor deja menţionate: Dr. Evanghelos Hrisos (Ioanina, Grecia), Dr. C. Hristu (Tesalonic, fost ministru al Culturii în Grecia), prof. Jean Gaudemet (Franţa, fost director al Cultelor), prof. Spiros Troianos (Atena), Ierom. Dr. Atanasie Jeftici (Jugoslavia), F. Boespflug (Franţa), Heinz Ohme (R. F. G., Univ. Erlangen), Dr. Vittorio Peri (Bibliotecarul Vaticanului), Prof. Dr. Nelson Minnich (Washington D. C.), Dr. Iohannes Irmscher, (Berlin, R. D. G.), I. P. S. Dr. Atanasios Pappas, Mitropolit de Elenupolis (Patriarhia Ecumenică), I. P. S. Dr. Vartolomeu de Filadelfia (Patriarhia Ecumenică), prof. dr. Hermann-Josef Vogt (Tübingen, R. F. G.), Dr. Sergius Michalski (Augsburg, R. F. G.) ş. a.

Comunicările ştiinţifice au fost comentate, completate şi de înalt nivel. Participanţii au asistat la un concert dat în biserica Sf. Irina de către un cor de copii din Augsburg, au vizitat celebrele biserici „Sf. Sofia", „Sf. Sergiu şi Vach", „Sf. Teodor Studitul", „Moni tis choras" şi altele. De asemenea au vizitat muzeul Topkapi şi cîteva moschei celebre. S-a oficiat un parastas la mormîntul fostului patriarh Athenagoras I.

Înainte de plecare congresiştii au fost primiţi din nou de către S. S. Patriarhul Ecumenic. Conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, mitropolitul Antonie al Ardealului, a fost primit într-o audienţă privată de S. S. Patriarhul Ecumenic, cu care prilej i-a înmînat un *Mesaj* din partea P. F. Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, avînd următorul cuprins:

Sanctităţii Sale
Patriarhul Ecumenic Dimitrios I
Fanar, Istanbul, Turcia

Sanctitatea Voastră,

Ne amintim cu multă căldură de vizita pe care Sanctitatea Voastră, împreună cu distinsa delegaţie ce V-a însoţit, aţi făcut-o Bisericii şi ţării noastre, în a doua decadă a lunii septembrie a. c. Această vizită şi conliturghisirea noastră au înscris noi pagini în cartea de aur a legăturilor dintre Biserica noastră şi Tronul ecumenic al Constantinopolului. Păstrăm încă viu în inimile noastre ecoul vizitei Sanctităţii Voastre în România.

Ne bucurăm să transmitem Sanctităţii Voastre acest mesaj de dragoste cu prilejul Colocviului internaţional istorico-teologic ce va avea loc în acel oraş, la care va participa şi o delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei.

Înălţînd rugăciuni către Bunul Dumnezeu pentru a Vă ţine în deplină sănătate şi putere de muncă, spre binele Ortodoxiei şi unităţii întregii creştinătăţi, Vă îmbrăţişăm cu dragoste sfîntă în Domnul nostru Iisus Hristos.

TEOCTIST
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române

Bucureşti 8 octombrie 1987
Nr. 2382

Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrios I a primit cu multă satisfacţie acest Mesaj, amintindu-şi cu bucurie de recenta călătorie pe care a făcut-o în România, vizitînd mănăstirile din Moldova şi din jurul Bucureştilor şi înnoind legăturile de dragoste şi colaborare cu Biserica Ortodoxă Română. A transmis salutări frăţeşti P. F. Patriarh Teoctist şi o medalie instituită cu prilejul sărbătoririi a 1200 de ani de la ultimul Sinod ecumenic. Medalia a fost înmînată I. P. S. Mitropolit Antonie, într-un cadru festiv în Catedrala Patriarhiei Ecumenice, în prezenţa tuturor participanţilor la Congres.

Congresul de la Constantinopol a adunat împreună reprezentanţi ortodocşi şi romano-catolici, pentru care Sinoadele ecumenice sînt „îndreptătoare ale credinţei" şi garanţii ale interpretării corecte a Sfintei Scripturi şi a Sfintei Tradiţii. Un mare accent, în comunicările ştiinţifice, s-a pus pe problema *recepţiei* şi a *aprobării* Sinoadelor în general, stabilindu-se cu exhaustivitate rolul împăraţilor bizantini, al patriarhului de Constantinopol, al papei de la Roma şi, bineînţeles al Bisericii ca organ ultim şi definitiv de decizie. Unele opinii care au încercat să stabilească diferenţe

(Continuare în pag. a 7-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

ÎNCEPUTURILE VIEŢII CREŞTINE LA ROMÂNI (II)

Continuitatea populaţiei daco-romane în nordul Dunării după aşa numita „retragere aureliană" (din 271—275), ca şi continuitatea unei vieţi creştine, sînt confirmate de un număr însemnat de obiecte paleocreştine, majoritatea datînd din secolul IV, descoperite în diferite zone din ţară. Este semnificativă, în acest sens, „tăbliţa votivă" sau „donariul" de la Biertan (jud. Sibiu), cu inscripţia votivă „Ego Zenovius votum posui" (Eu, Zenovius, am pus ofrandă, făgăduinţă), cu un disc pe care era înscrisă monograma lui Hristos (literele XP), probabil amîndouă atîrnate de un policandru, ceea ce ne sugerează existenţa unui locaş de cult. La Moigrad (jud. Sălaj), în apropiere de fostul Porolissum, s-a descoperit un disc liturgic cu o inscripţie în genul celei de la Biertan şi simboluri creştine păstrate fragmentar. La Turda (fostaissa dacică, apoi romană) s-a descoperit o gemă de onix, cu mai multe simboluri creştine. Se adaugă la acestea un număr de opaite şi alte obiecte cu caracter creştin descoperite în Transilvania, Banat şi Oltenia.

În anii din urmă s-a constatat că după retragerea autorităţilor şi a trupelor imperiale din Dacia, creştinii daco-romani rămaşi pe loc şi-au amenajat unele locaşuri de cult rudimentare în fostele clădiri publice romane. Aşa s-a întîmplat la Porolissum şi la Slăveni — j. Olt, se pare chiar şi în fosta capitală a provinciei, la Sarmizegetusa. Acestea sînt cele mai vechi locaşuri de cult cunoscute pînă acum în nordul Dunării. şi ele datează tot din secolul IV.

În cadrul cercetărilor arheologice efectuate recent s-au descoperit felurite obiecte paleocreştine şi în alte regiuni ale ţării, în Moldova şi Muntenia, care n-au făcut parte din provincia romană Dacia, ci au fost locuite, şi după anul 106, de aşa numiţii „daci liberi". De pildă, la Barboşi — Galaţi şi la Cîndeşti — Vrancea, din secolele III—IV, la Horga Epureni — j. Vaslui, Dodeşti — Vaslui, Costeşti — Iaşi, Botoşana — Suceava, Traian — Bacău, Davideni — Neamţ ş. a., din secolele V—VII. În Cîmpia Munteniei s-a descoperit un frumos opaiţ de bronz, în formă de peşte — simbol creştin — la Luciu — j. Ialomiţa (sec. IV—V), tipare pentru confecţionat cruciuliţe, la Dulceanca — Teleorman, Olteni — Teleorman, Cîndeşti — Buzău şi în alte părţi.

La Sucidava (azi Celei — Corabia, în jud. Olt) s-a descoperit, în 1947—1948, o bazilică paleocreştină ridicată în secolele IV—VI, cînd zona respectivă era stăpînită din nou de imperiul roman de Răsărit. Tot aici s-au descoperit felurite obiecte de cult, amfore cu semnul crucii şi simboale creştine, inscripţii (una menţiona numele preotului Lukonocos). O altă bazilică, din aceeaşi perioadă, exista la Morisena (azi Cenad, j. Timiş). Trebuie reţinut că pînă în prezent s-au descoperit obiecte paleocreştine în 120 de aşezări daco-romane în care s-au efectuat sondaje arheologice. Toate aceste descoperiri — probe evidente ale continuităţii daco-romane după anii 271—275 — duc, în acelaşi timp, la constatarea că în localităţile respective existau grupuri de creştini încă de la sfîrşitul secolului III, sau începutul celui următor.

Se pune, însă, în chip firesc întrebarea: a existat o „ierarhie bisericească", adică episcopi, preoţi, diaconi, ipodiaconi sau citeţi pentru creştinii daco-romani din nordul Dunării? Răspunsul este, în chip categoric, *afirmativ*. Este un lucru ştiut că nu se poate concepe o comunitate creştină fără cult, chiar dacă ar avea un număr redus de credincioşi. Încă din primele zile ale creştinismului, în timpul propovăduirii Sfinţilor Apostoli, adepţii noii învăţături creştine se adunau în case particulare pentru rugăciune, „frîngerea pîinii" şi predică (cf. F. Ap. II, 42, 46; XX, 7, 11; XXVII, 35). Iar Sfinţii Apostoli au făcut primele hirotonii de episcopi, preoţi şi diaconi pentru a asigura succesiunea neîntreruptă a preoţiei (cf. F. Ap. VI, 6; XIV, 23; I Tim. III, 1—12; V, 17, 22). Deci, dacă acceptăm existenţa unor creştini în spaţiul carpato-dunărean încă din secolele II—III, trebuie să admitem că existau preoţi şi diaconi pentru săvîrşirea cultului, care se făcea, desigur, în case particulare şi în ascuns, de teama autorităţilor, din moment ce creştinismul avea situaţia de „religio illicita". Recentele lăcaşuri de cult descoperite la Slăveni şi Porolissum-Moigrad sînt o mărturie sigură în acest sens. În actul martiric al Sf. Sava (scris prin 374), care a fost înecat în rîul Buzău la 12 aprilie 372, în timpul persecuţiei regelui got Athanaric, apar numele a doi preoţi, precum şi ştirea că Sava „cînta psalmi în biserică". Deci, în acel an (în anul 372), în zona de cîmpie a Munteniei existau lăcaşuri de cult, preoţi şi chiar cîntăreţi.

Deşi nu avem ştiri sigure despre existenţa unor episcopi în nordul Dunării, adică în Dacia Carpatică, totuşi putem formula ipoteza că au existat şi aici, poate la Sucidava sau la Morisena, importante centre creştine din secolele IV—VI, unde s-au descoperit cele două bazilici de care am amintit, precum şi numeroase obiecte şi inscripţii creştine. Se ştie că la primul Sinod ecumenic de la Niceea, din anul 325, a luat parte şi un episcop numit Teofil al Goţiei (sau Gothiei). Cei mai mulţi istorici consideră că era episcop în Dacia, dar fiind acum sub dominaţia goţilor i s-a zis, după numele lor, Goţia. Alte ştiri despre el nu avem.

Dar în Dacia au putut activa şi aşa numiţii „horepiscopi", sau „episcopi de sat" (de la χωρα =sat), atestaţi în Biserica veche între secolele III—IX. Ei locuiau la sate şi lucrau din dispoziţia unor episcopi, în cazul nostru al celor de la Tomis, sau din cetăţile de pe malul drept al Dunării, deci din Iugoslavia şi Bulgaria de azi. Aceşti horepiscopi hirotoneau ei înşişi preoţi şi diaconi sau hiroteseau citeţi şi ipodiaconi, instalau preoţi, cercetau bisericile existente şi pe preoţi, săvîrşeau taine şi ierurgii, pregăteau catehumenii pentru botez ori predicau acelora care nu cunoşteau încă învăţătura creştină. Tot aşa au putut activa în teritoriile nord-dunărene şi anumiţi episcopi misionari, cunoscuţi sub numele de „periodeuţi", care locuiau în cetatea de scaun a episcopului lor şi se deplasau în eparhie cînd dispunea acesta. Pe de altă parte, din moment ce încă de la începutul secolului IV sînt atestaţi nominal episcopi la Tomis şi în aproximativ 15 cetăţi de pe malul drept al Dunării, iar în nordul ei un episcop pentru populaţia migratoare gotă, în persoana lui Ulfila, este firesc ca şi daco-romanii nord-dunăreni să-şi fi avut proprii lor cîrmuitori bisericeşti. Însuşi procesul de încreştinare treptată a daco-romanilor de pe întreg teritoriul dacic duce în chip logic la concluzia că aici activau şi episcopi (sau cel puţin horepiscopi), căci încreştinarea presupune predică şi botez, lucruri pe care nu le puteau săvîrşi decît membrii clerului.

Încă din primele decenii ale secolului IV întîlnim în provinciile romane sud-dunărene aproximativ 40 de scaune episcopale, din care vreo 15 erau situate pe malul drept al Dunării, deci în imediata noastră vecinătate. Mulţi din titularii acestor scaune episcopale erau amintiţi în legătură cu participarea lor la lucrările primului Sinod ecumenic de la Niceea, din 325, care a condamnat erezia lui Arie, sau la unele sinoade locale ţinute tot în aceste regiuni, la Sardica (azi Sofia) sau Sirmium (azi Mitroviţa). Cele mai însemnate scaune episcopale erau la Sirmium, în provincia Pannonia Inferior, la Singidunum, Viminacium, Horreum Margi în Moesia Superior, Naïsus (azi Niş), Remesiana (azi Bela Pelanca), azi toate în Iugoslavia şi Sardica (Sofia de azi), pe atunci toate în Dacia Mediterranea; Aquae, Ratiaria, Castra Martis şi Oescus, în Dacia Ripensis; Novae (azi Svištov), Sexanta Prista (azi Ruse), Appiarhia, Abrittus, Nicopolis, Marcianopolis, Durostorum (azi Silistra) în provincia Moesia Inferior, toate în Bulgaria răsăriteană de azi, la Tomis în Scythia Minor. Aşa cum spuneam mai sus, din cele aproximativ 40 de scaune episcopale din provinciile romane sud-dunărene, vreo 15 erau situate pe malul drept al Dunării, sau în apropierea ei. Comunităţile şi episcopiile din Pannonia Inferior, Moesia Superior, cele două Dacii sud-dunărene erau latine, după cum dovedesc unele inscripţii funerare, dar şi numele ierarhilor, pe cînd în Moesia Inferior şi Scythia Minor comunităţile creştine erau fie de limbă greacă, fie de limbă latină.

Fără îndoială că aceste scaune episcopale erau mult mai vechi. Cînd facem această afirmaţie ne gîndim la faptul că în jurul anului 300, în timpul persecuţiei lui Diocleţian, au suferit moarte martirică, tocmai în aceste cetăţi, o seamă de preoţi şi credincioşi, ceea ce înseamnă că învăţătura creştină era cunoscută acolo de mult, iar pe preoţii respectivi trebuie să-i fi hirotonit cineva. Între cei mai cunoscuţi martiri îi putem aminti pe episcopul Irineu şi diaconul său Dimitrie din Sirmium (aprilie 304), preotul Montanus şi soţia sa Maxima din Singidunum (cei mai vechi preot daco-roman cunoscut cu numele), înecaţi în rîul Sava, în anul 304, la 26 martie, ziua prăznuirii lor, preotul Romulus, diaconii Silvanus şi Donatus, lectorul Hermogen, din regiunea Sirmiumului, diaconul Ermil şi temnicerul Stratonic din Singidunum, Agheu, Narcis şi Hermes din Bononia (azi Vidin), Lupus din Novae şi alţii.

Dintre episcopii scaunelor menţionate mai sus reţinem pe Dominius din Sirmium, Protogenes din Sardica, participanţi la lucrările primului Sinod ecumenic, Gaudentius din Naïsus, unul din conducătorii Sinodului de la Sardica din 343 şi alţii.

În chip deosebit ne oprim asupra Sfîntului Niceta, episcop de Remesiana în a doua jumătate a secolului IV şi începutul celui următor, care a predicat în limba latină la populaţia daco-romană de aici, ca şi la triburile „barbare" din jur (besi, sciţi ş. a.). Pe lîngă predica vorbită, de la el au rămas şi o seamă de lucrări scrise, îndeosebi catehetice, cum au fost: *Catehismul* (Libelli instructionis), în 6 cărţi. *Despre raţiunea credinţei, Despre puterea Duhului Sfînt, Despre Simbolul credinţei, Despre jertfa mielului pascal, Despre feluritele denumiri ale lui Dumnezeu, Despre folosul cîntării de psalmi,* imnul *Pe Tine Dumnezeule, te lăudăm* şi altele.

Vasile Pârvan — şi după el alţi istorici — au considerat pe Sf. Niceta un „apostol" al daco-romanilor nord-dunăreni, ba chiar un „misionar" trimis de la Roma. Pe lîngă faptul că o asemenea părere nu are nici un temei istoric, în chip logic se desprinde constatarea că nu era necesară lucrarea misionară a unui episcop dintr-o regiune îndepărtată, din moment ce existau atîţia alţi episcopi pe ţărmul drept al Dunării, care ar fi fost îndreptăţiţi să treacă şi în nordul ei. În plus, canonul 2 al Sinodului II ecumenic interzicea orice lucrare misionară a unui episcop în afara eparhiei sale, măsură reluată şi de hotărîrile unor sinoade locale. Este exclus ca un teolog de talia lui Niceta, considerat după moarte ca sfînt, să nu ţină seama de asemenea hotăriri sinodale. Faptul că el foloseşte în scrisul său mai mult operele Sfinţilor Părinţi răsăriteni, constituie o altă dovadă că el n-a fost un „misionar" trimis de Roma, cum au încercat să demonstreze unii istorici.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Rînduieli canonice cu privire la post

(Continuare din pag. a 5-a)

Mîntuitorul a postit în pustie patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, înainte de începerea propovăduirii Sale.

Cu privire la cei care se dezleagă de post, Şaguna, conform can. 9 al Sf. Timotei din Alexandria, zice că cei bolnavi şi slăbănogi nu sînt obligaţi a posti, ci să mănînce bucatele care le priesc sau pe care le prescrie medicul.

Spre a ne arăta cum trebuie să postească creştinii, Şaguna ne pune în faţă cuvintele Mîntuitorului: „Cînd postiţi, nu fiţi ca făţarnicii; că ei îşi smolesc feţele, ca să se arate oamenilor că postesc... Tu însă, cînd posteşti, unge capul tău şi faţa ta o spală, ca să nu te areţi oamenilor că posteşti, ci Tatăl tău Ceresc vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie" (Mt. 6, 16—17). Şi cuvintele Sf. Pavel: „Cel ce mănîncă să nu dispreţuiască pe cel ce nu mănîncă; iar cel ce nu mănîncă să nu osîndească pe cel ce mănîncă, fiindcă Dumnezeu l-a primit. Cine eşti tu ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpînul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea" (Rom. 14, 3—4).

Observînd aceste rînduieli canonice cu privire la post ne vom face vrednici să ne împărtăşim de bucuriile şi roadele postului şi ne vom merita răsplătirea pe care Domnul o dă tuturor celor care gătesc postiri sfinte, căci El este milostiv şi iertător. Prin profetul Isaia Domnul ne spune cu privire la post: „Nu ştiţi voi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi, şi sfărmaţi jugul lor" (Is. 58, 6).

„Al cui este pămîntul, a aceluia este ţara"

(Continuare din pag. a 5-a)

provincii cu populaţii identice cu cele din ţările aflate în jurul lor. În aceeaşi situaţie se aflau şi naţionalităţile mai puţin numeroase, croaţii şi rutenii. Dar în centrul regatului există o populaţie ungară compactă, periferiile fiind ocupate de celelalte naţionalităţi. Ungurii stăpîneau un număr de nemaghiari care îi depăşeau numericeşte şi deţineau o suprafaţă mai mare din teritoriul Ungariei. Lăsîndu-i la o parte pe secui, numai aproximativ 1.500.000 de unguri se aflau răspîndiţi printre celelalte naţionalităţi, dintre care 1.099.388 maghiari se aflau în Transilvania şi restul printre slovaci, sîrbi, croaţi şi ruteni.

În graniţele Ungariei propriu-zise erau circa 5.600.000 de unguri.

După teoria „infiltrărilor", susţinută de unii istorici unguri, pe care publicistul Balogh Pál s-a străduit să o confirme definitiv, ar rezulta că infiltrările românilor, slovacilor, croaţilor şi rutenilor au fost atît de masive şi puternice, încît au acaparat 60% din teritoriul Ungariei, şi au devenit mai numeroşi decît ungurii.

Nu se poate imagina ca într-o ţară, orice străin din afara ei să vină şi să se aşeze unde voia, luînd în stăpînire pămîntul băştinaşilor lipsiţi de orice apărare din partea statului. Ce rost vor fi avut păzitorii de graniţe colonizaţi de regii unguri pentru apărarea graniţelor din sudul şi răsăritul Transilvaniei? Cum au lăsat aceştia graniţele deschise milioanelor de imigranţi care, după cum afirmă Balogh Pál, au desfiinţat aşezările maghiare şi săseşti şi le-au luat şi pămîntul? Cum se face că paznicii frontierelor dinspre Moldova şi Ţara Românească n-au făcut nici o sesizare către superiorii lor, din care să rezulte că au fost prinşi imigranţi români? Unde, cînd şi în ce număr? Cum de s-au păstrat în arhivele statului ungar şi în cele din Viena o mulţime de documente referitoare la emigrările ungurilor, secuilor şi românilor în ţările române începînd din secolul al XIII-lea pînă în al XX-lea, fără să mai amintim de documentele din arhivele româneşti, care se referă la emigranţii din Transilvania şi cum se face că în aceleaşi arhive nu se află documente despre imigrările românilor în Transilvania, cînd aceştia, după afirmaţiile autorului, s-au produs secole de-a rîndul şi în proporţii de sute de mii de oameni? Nici arhivele săseşti — foarte bogate în documente de tot felul — nu posedă documente referitoare la „emigrări" din ţările române în Transilvania. De asemenea, nici în arhivele oraşelor şi satelor din Transilvania nu există documente care să probeze imigrări de români.

După cum se ştie, deposedările de pămînt au fost întotdeauna justificate de privilegii acordate de autorităţi. Sînt documente care arată că regii unguri i-au deposedat pe români în secolul al XIII-lea, pentru a da pămînt coloniştilor saşi, dar nu se află nici un document care să arate că alţii au fost deposedaţi în favoarea românilor.

Ceea ce reuşeşte, într-adevăr, să demonstreze Balogh Pál, este că ungurii au reuşit să ocupe în masă compactă doar Panonia şi Alföldul, unde s-au aşezat la venirea lor în Europa. În celelalte regiuni ei au stăpînit prin colonizări şi implantarea unor centre militare maghiare; emigraţia s-a făcut dinspre Panonia în Transilvania şi nu invers.

Temeiuri spirituale...

„Marile spirite se întîlnesc"; e un aforism francez destul de cunoscut în lume, pentru că în cultura franceză au existat multe, multe spirite mari, cu idei înalte şi cu opere celebre, prin care s-au afirmat adevăruri fundamentale pentru progresul umanităţii. Gînditorii şi scriitorii de talent s-au întîlnit adesea în susţinerea unor idei similare sau identice. Evocarea acestora e reconfortantă moralmente, şi poate întări substanţa umanismului care stă la baza operelor durabile.

Reiau întîmplător **Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul** a lui Bălcescu, redactată, cum se ştie, în ultimii săi ani de viaţă, cu o fervoare unică atunci, unind erudiţia cu inspiraţia literară, care au uimit pe Odobescu, editorul operei, tîrziu, în 1874, operă recenzată în termeni superlativi de Eminescu, aşa cum am avut ocazia să subliniez întîlnirea celor trei minţi luminate în jurul cărţii de istorie şi literatură a paşoptistului inspirat, mare istoric şi mare patriot. Acum mă refer însă la **Precuvîntarea** sa la **Istoria românilor...** în care Bălcescu scrie cu patosul stilului său mişcător, atît de convingător şi pentru exigentul Eminescu, aceste rînduri pe care generaţiile de literaţi români, de cititori, nu le-au uitat, fiindcă fac parte din patrimoniul culturii noastre, pentru că geniala minte a lui Bălcescu n-a putut gîndi şi exprima decît adevăruri: **„El** (Hristos) **descoperi fiecărui individ legea libertăţii, a demnităţii, a moralităţii şi a perfectibilităţii absolute"**. E o cunoaştere istorică absolut memorabilă, în care fiecare cuvînt are o greutate specifică de mare rezonanţă, dacă ne gîndim la istoricul raţionalist, la obiectivitatea judecăţii sale penetrante şi la cuprinderea vizionarismului, unanim recunoscut. A descoperi „legea libertăţii, a demnităţii, a moralităţii şi perfectibilităţii absolute" e dovada **puterii spirituale supreme,** care constituie chiar baza umanismului autentic, cu aspiraţia de **a face pe fiecare om mai om** decît a fost pînă la cunoaşterea acestei legi divine. Căci nu e vorba numai de libertatea, demnitatea şi moralitatea omului, ci de mai mult, de un drum deschis către înălţarea lui continuă: **perfectibilitatea absolută** e o sintagmă ce poate da de gîndit, căci ea sugerează un proces de perfecţionare, posibilă pînă la un grad absolut. Un superlativ definitoriu pentru o doctrină umanistă de o valoare absolută, supremă.

Textul lui Bălcescu mi-a adus îndată aminte de un detaliu grăitor al convorbirii mele cu d-na Christinel Eliade, soţia îndoliată a lui Mircea Eliade, în iunie 1987, cu cîteva zile înaintea Simpozionului omagial organizat la Centre Pompidou de la Paris prin sîrguinţa Universităţii Sorbona — al cărei **doctor honoris causa** a fost Mircea Eliade — şi a Academiei Franceze, reprezentată, firește, prin prietenul de o viaţă al regretatului gînditor: Eugen Ionescu, de faţă pentru a rosti un Omagiu, în deschiderea Simpozionului. D-na Eliade m-a primit în vechea lor locuinţă din Montmartre (Place Charles Dullin, 4), unde avusem prilejul aparte de a fi primit de Mircea Eliade în iunie 1980, invitat de la Lyon (funcţionam acolo ca **visiting professor**). A fost ultima noastră convorbire, în anul în care împreună cu prof. Alain Guillermou (Sorbona), Alf Lombard (Suedia), Mariano Baffi (Italia) ş. a. l-am propus pentru Premiul Nobel, documentarea fiind prezentată, acasă la el, în Suedia, de reputatul lingvist Alf Lombard (de curînd sărbătorit la noi la aniversarea celor 85 de ani).

Camera de lucru a maestrului era cernită desigur fără el şi d-na Eliade rostea cu greu puţine fraze pentru a se opri în suspine adînci, copleşită de amintiri şi dureri explicabile. A primit cu satisfacţie volumul **Cultură şi limbaj** pe care i-l ofeream şi pentru că el conţine cel dintîi omagiu pentru maestru într-un capitol al cărţii mele despre creatorii de cultură, scriitorii, şi arta lor literară, omagiu inclus în carte îndată după dispariţia lui Mircea Eliade. Erau pe masa lui de lucru cele 15 volume ale **Enciclopediei istoriei religiilor,** apărută sub îngrijirea maestrului, toate volumele tipărite odată, iar nu în serie; de aceea Eliade n-a apucat să le vadă. Fapt neobişnuit: fiecare volum are imprimat pe cotor numele lui Mircea Eliade, ca o recunoaştere şi un omagiu pentru redactorul şef al acestei monumentale Enciclopedii. Pe pereţii camerei de lucru cîteva tablouri religioase şi un expresiv **Mîntuitorul răstignit,** în apropierea tabloului făcut de Drăguţescu maestrului, apropiere care m-a impresionat, întărindu-mă în dorinţa de a afla din sursă sigură poziţia gînditorului faţă de creştinism, prezent acum, în faţa mea prin unele simboluri plastice ale doctrinei lui Hristos, preţuită la superlativ, cum s-a văzut, de Bălcescu. Cum apărea oare doctrina creştină în viziunea largă, erudită, penetrantă a unui filozof modern, maestru al disciplinelor de istorie a religiilor? Aşa a venit întrebarea, — neaşteptată pentru d-na Eliade:

— Aş fi bucuros să aflu de la dv. unele concluzii ale maestrului, după lungi decenii de cercetare a istoriei religiilor; care anume dintre ele i s-a părut mai valoroasă, mai demnă de adoptat, mai aproape de sufletul şi aspiraţiile omului, mai capabilă să-l ridice şi să-l înnobileze?

— Nu vei fi surprins desigur să afli că în finalul vieţii lui Eliade credinţa care i s-a impus ca superioară spiritualiceşte, ca doctrină filozofică profundă, generoasă, umanistă, cu o morală sublimă (cum zicea el) a fost creştinismul; mai presus de toate doctrina lui Hristos, învăţăturile Evangheliilor şi îndemnurile la înţelepciune, bunătate, iubire şi omenie (cuvînt care îi era la inimă, pentru că e atît de specific limbii române şi nu-i traductibil exact în nici o limbă). Cel ce a trecut prin toate doctrinele credinţelor şi religiilor, ale civilizaţiilor şi culturilor umane avea termenii necesari de comparaţie şi dacă acum găsiţi ce vedeţi pe pereţii acestei case e dovada că Eliade a voit să se vadă clar adeziunea sa sufletească la creştinismul ancestral, aşa cum era el viu în familia sa din Bucureşti. El a murit ca un creştin adevărat, căci el trăia în ultimii ani ca un monah oriental, devotat bucuriilor spirituale, consolat de forţa creştinismului.

— Dar de ce — dacă-mi permiteţi — l-aţi încinerat atunci? Am fost cutremurat la auzul acestei veşti în aprilie 1986; credeam că a fost înmormîntat creştineşte într-un cimitir din Chicago...

— Este într-adevăr acolo: a fost o înţelegere mai veche între noi să fim încineraţi apoi urna noastră să fie aşezată într-o groapă în cimitir. Eliade îşi are mormîntul lui în cimitirul din Chicago deci, unde curînd voi fi şi eu lîngă el, cum am fost atîţia ani în viaţă...

Era o duminică de iunie şi peisajul, afară, şi oamenii erau în sărbătoare. Cerul era însă de plumb, precum singurătatea mea, ştiind că Cetatea luminii e, fără Eliade, mai săracă...

Gh. Bulgăr

VASILE GOLDIŞ
1862—1934

Aniversarea a 125 de ani de la naşterea lui Vasile Goldiş (12 noiembrie 1862) depăşeşte atît actul de simplă pietate cît şi reconsiderarea strictă a unor netăgăduite valori spirituale ale poporului român. El aparţine deopotrivă culturii şi istoriei noastre, prin contribuţia adusă cauzei naţionale într-o eroică luptă pentru libertate şi dreptate socială în cadenţele largi şi solemne ale nemuritorului *„Deşteaptă-te Române"* al lui Andrei Mureşianu. În perspectiva timpului şi-a cîştigat o valoare de simbol. Din slova lui răbufneşte indignarea faţă de nedreptăţile sociale şi politice pe care românii de dincoace de Carpaţi erau obligaţi să le îndure.

Sîntem siguri, că, de acum înainte, situarea lui Vasile Goldiş între marii bărbaţi ai neamului va veni de la sine. Este meritul cercetătorilor din ultimii ani care au pus în valoare cugetările unui gînditor a cărui doctrină e menită să clarifice istoria, să o interpreteze şi să o determine în sensul legităţilor acesteia, în sensul adevărului şi al moralităţii istorice.

El a fost în acest sens, una dintre conştiinţele cele mai lucide ale marelui act al unirii Transilvaniei cu România în furtunosul an 1918.

Dacă la acea dată unirea a putut părea, chiar şi celor care n-o doreau, un act legic, necesar şi drept, faptul se datorește, în bună măsură şi activităţii lui Goldiş. Cînd în faţa *Măritei Adunări Naţionale* de la Alba Iulia proclamă unirea *integrală şi pentru eternitate"*, Goldiş aduce în demonstraţie atît argumentul istoric, cît şi pe cel de drept. Principiul suprem de la care porneşte este acela că nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare. Manifestul *Către popoarele lumii*, pe care-l redactează, nu e numai vibrant şi patetic, e logic şi lucid, e calm deoarece exprimă un adevăr evident: *„Naţiunea română nu admite mistificarea îndreptăţirii pretenţiunilor sale prin stările produse de încercările seculare pentru nimicirea ei, protestează împotriva revendicărilor (...) asupra teritoriului românesc care de la descălecarea împăratului Traian şi pînă astăzi a fost muncit cu braţele noastre şi îngrăşat cu sîngele nostru. Anunţînd popoarele lumii această voinţă şi hotărîre a sa, naţiunea română invocă pe seama sa sprijinul lumii civilizate şi geniul libertăţii omeneşti, declarînd sărbătoreşte că, din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii este hotărîtă a pieri mai bine decît a suferi mai departe sclavia şi atîrnarea..."* Se face astfel cunoscută lumii întregi dorinţa supremă a poporului nostru de a se constitui într-un stat naţional unitar suveran şi independent.

În marile bătălii care au culminat cu aceea pentru unire, se vădesc şi marile calităţi de tactician şi strateg al luptei naţionale, de organizator şi finalizator al acţiunilor concret practice. Orator de mare încandescenţă, stilist talentat şi polemist acerb, capabil de a discerne în situaţii din cele mai confuze şi dificile, ştie să se replieze ghicind loviturile adversarului. Aceste calităţi îi permit să aprecieze corect raportul de forţe şi să tragă concluzii juste în problemele vitale pentru naţiunea sa. Ideile politice expuse în *Cuvîntarea solemnă* rostită la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, îl ridică la dimensiuni ideatice europene. Aici el capătă proporţii eroice, de personaj epopeic investit cu valenţe simbolice. Este de fapt, cea mai măreaţă şi semnificativă apariţie a lui pe scena vieţii politice româneşti. Actul unirii Transilvaniei cu România, de la 1 decembrie 1918, este o apoteoză a însăşi vieţii şi luptei sale.

În spiritul ideilor sale democratice, Vasile Goldiş pune problema recunoaşterii drepturilor naţionalităţilor conlocuitoare din Transilvania, odată cu noua formă statală, rezultată în urma unirii. El atrage atenţia că noul stat naţional român unitar va trebui să asigure tuturor cetăţenilor săi *„aceleaşi drepturi şi aceleaşi datorinţi"*. Astfel, într-o declaraţie din 1919 Goldiş îndemna sincer naţionalităţile conlocuitoare la colaborarea paşnică şi cinstită, de a pune umărul alături de poporul român, cu care conviețuieşte de secole, astfel ca prin efort colectiv şi frăţesc să se smulgă naturii bogăţiile în vederea ridicării nivelului de trai şi civilizaţie al tuturor, a înfloririi României. În acelaşi spirit democratic el scria în ziarul german *Bürger Zeitung*, la 16 mai 1926, ce apărea la *Periam*, în Banat, următoarele memorabile cuvinte: *„Să se ştie, că eu, autorul hotărîrilor de la Alba Iulia, voi rămîne credincios acestora pînă la sfîrşitul vieţii mele. Nu voi admite nici o nedreptate faţă de concetăţenii noştri de altă limbă. Toate naţionalităţile acestei ţări trebuie să se simtă acasă în România, deoarece poporul român respinge orice nedreptate. Acest principiu stă la baza crezului meu politic. Legea română trebuie să fie o lege a dreptăţii..."*

Aşa cum, pe plan intern, intelectualul ardelean cerea drepturi egale pentru toţi şi îndemna la deplină înţelegere între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare, pe plan mai larg gîndea o lume a păcii, a frăţietăţii şi colaborării între popoare. Concepînd o lume a păcii şi a solidarităţii, Goldiş va milita intens pentru strîngerea legăturilor de prietenie, pe diferite planuri, între statul român şi alte state şi popoare (inclusiv Ungaria). El va privi, pe de altă parte, spre sfîrşitul vieţii, cu durere şi îngrijorare evoluţia situaţiei internaţionale spre o nouă conflagraţie mondială, ascensiunea fascismului. Ca şi Nicolae Titulescu, cu care era prieten, Goldiş a devenit un adept înflăcărat al principiului securităţii colective, dovedind o energie uriaşă, o tenacitate şi vigoare cu totul remarcabile în urmărirea preîntîmpinării unor acte agresive din partea statelor revizioniste şi luptînd hotărît pentru triumful cauzei păcii, cauză atît de actuală şi scumpă, nu numai României, ci şi tuturor popoarelor lumii. El continuă să considere că numai prin evitarea războaielor, prin solidarizarea popoarelor şi rezolvarea conflictelor dintre state pe calea tratativelor, omenirea va putea propăşi în linişte. Atitudinea lui Goldiş mereu optimistă izvorăşte din convingerea nestrămutată că *„neamul românesc va străluci printre neamuri, că el e plin de vitalitate"*.

S-a stins din viaţă la 10 februarie 1934 la Arad. *„A închis ochii sărac — aşa cum sărac a fost toată viaţa"*. Un crepuscul de consul roman care după depunerea demnităţilor cu care fusese investit se retrage la ţară lîngă coarnele plugului.

Dr. *Gheorghe Şora*

Prof. Dr. VASILE DRĂGUŢ*

Vestea morţii profesorului Vasile Drăguţ ne-a lovit cum loveşte un trăsnet: năpraznic, iscat pe neaşteptate, din senin. Ne-a lovit aşa cum l-a lovit şi pe el, şi ne simţim de parcă am fi murit odată cu el.

Aproape că nu-mi vine să spun nici un cuvînt, fiindcă acum, aici, în faţa sa, aşa cum se află acum, cuvintele nu pot avea absolut nici o relevanţă! Mă simt ca şi cînd aş săvîrşi o impietate vorbind, în loc să tac şi să plîng. Cînd ne vom reveni, vom putea să ne amintim de el pe îndelete, să-i măsurăm marele suflet şi marea valoare, în răgazul pe care ni-l va putea îngădui înţelepciunea înţelegerii cuminţi a vieţii şi a morţii, răgaz pe care nu-l putem avea acum.

Acum, o mare, o adîncă tăcere a minţii şi a inimii, amîndouă tulburate, e tot ce putem să-i oferim, şi să ne oferim, ca suprem omagiu. De aceea cuvintele noastre nu pot fi decît sărace, neputincioase.

Căci Vasile Drăguţ, prietenul nostru, Socratele ideilor multora dintre noi, cu mintea lui subţiată pînă la cel mai elevat *esprit de finesse*, cu cunoştinţele lui în cele mai diverse domenii, privind arta şi monumentele scumpe inimii şi conştiinţei româneşti, ca expresii artistice ale sufletului românesc — *Vasile Drăguţ pleacă prea repede dintre noi.* Plecarea lui ar fi îndurerat şi la 100 de ani, pe toţi cei care l-au cunoscut — dar această plecare năpraznică e de-a dreptul zguduitoare, nouă neînţeleasă, cu rosturi cunoscute fără îndoială doar lui Dumnezeu, şi aceasta e poate singura noastră mîngîiere.

Plecarea lui Vasile Drăguţ ne lipseşte de *el* ca om, ca om de înegalabilă delicateţe, cu suflet mare şi generos, dar, egoişti, trebuie să spunem că ne lipseşte atît *de sine*, cît şi de cine ştie cîte opere de valoare, pe care *numai el* le-ar fi putut scrie, îmbogăţind cultura românească, Patrimoniul Patriei noastre.

Vasile Drăguţ a fost o personalitate unică în cel mai veritabil înţeles al cuvîntului, şi m-aş ruga frumos de Dumneavoastră, să nu consideraţi acest cuvînt drept o rostire de circumstanţă, care „se spune" în astfel de momente. Aşa ceva nu se poate spune despre oricine.

Contribuţia sa, în cadrul institutiilor de resort din Patria noastră, la păstrarea, restaurarea şi punerea în valoare a monumentelor istorice româneşti, biserici şi mănăstiri îndeosebi, creaţii ale geniului românesc, a fost o slujire de înalt sacerdot, plin de har şi de adevăr. Ne întrecea *nu pe mulţi* dintre noi, cei legaţi anume de aceste monumente ca lăcaşuri de închinăciune, *ci pe toţi*, prin dragostea, priceperea, ştiinţa şi cunoştinţele sale, şi prin înalta sa competenţă, nu numai ca specialist în problemele de artă, ci chiar ca teolog, deşi nu era teolog, dar era un neîntrecut interpret şi exigent dascăl în respectarea erminiilor clasice, tradiţionale, speriindu-l şi scandalizîndu-l lucrul făcut fără pricepere, fără gust şi fără ştiinţa de rigoare a celor ce se amestecau cu nechemare în arhitectura şi pictura bisericească. Pentru Vasile Drăguţ arhitectura şi pictura bisericească trebuiau să fie expresia tradiţiei clasice ortodoxe, ca şi a geniului artistic românesc *autentic*, care s-a exprimat *mai ales* în acest domeniu al creaţiei. Nu admitea nici improvizaţia, nici diletantismul.

Nu de puţine ori, noi, oamenii Bisericii, am apelat la el ca la o mare autoritate, cînd era vorba de un detaliu arhitectonic, de un strat de pictură care trebuia identificat şi datat, de o soluţie într-o problemă de restaurare. Oamenii Bisericii, care au la inimă monumentele noastre, îi vor simţi lipsa ca pe tălierea mîinii. drepte. Ne va lipsi un arbitru de înaltă competenţă.

Am mandatul expres al Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST să exprim aici, în faţa celui ce mai este încă printre noi, deşi cu sufletul plecat în Împărăţia de dincolo, regretul imens că ne părăseşte, şi acelaşi sentiment de regret, dragoste şi preţuire din partea tuturor membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, adăugînd şi regretul meu personal fără margini, ca unul ce m-am bucurat de prietenia lui; exprim în numele tuturor oamenilor Bisericii, cele mai sincere condoleanţe doamnei şi familiei.

Trupul lui Vasile Drăguţ e pe drum de plecare. Sufletul său rămîne însă printre noi. Îl simţim. Acesta nu poate pleca. Opera sa, de asemenea, ni-l va ţine mereu în amintire. A fost mai mult decît preţuit; a fost iubit. A fost un om integru, fără să fie distant, ci dimpotrivă, săritor la orice chemare de ajutor, şi apropiat, generos şi entuziast. Şi-a pregătit o posteritate sigură, făcînd atîtea pentru cultura, istoria şi arta românească, încît ceea ce se întîmplă astăzi, e doar o plecare temporară.

Şi dincolo se va afla, fără îndoială, în Împărăţia celor care s-au străduit să facă bine. Iar dacă, om fiind, va fi căzut în vreo călcare de poruncă dumnezeiască, cu voie sau fără voie, cu ştiinţă şi cu neştiinţă, Dumnezeul milei şi al îndurărilor să-l ierte şi să-l primească *„în ceata dreptilor, în loc de verdeaţă şi de odihnă, unde nu mai este nici durere, nici întristare"*.

Să fie aceasta mîngîierea noastră, şi să aşteptăm cu speranţă întîlnirea cu el, cînd Domnul ne va chema şi pe noi în încăperea de dincolo, în care trece el acum.

Credinţa noastră în nemurire, în astfel de momente, e mai evidentă, şi mai puternică.

Fie-i călătoria în pace.

Moştenirea gîndurilor sale bune, a iubirii sale faţă de Patrimoniul naţional, să ne fie îndemn şi testament.

Să-i cerem iertare de i-am greşit careva dintre noi.

Şi să-l iertăm şi noi, de va fi greşit cuiva.

Să zicem toţi creştinescul: Dumnezeu să-l ierte!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit la slujba înmormîntării oficiată în biserica „Silvestru" din Bucureşti, la 3 noiembrie 1987.

1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic
787—1987

(Continuare din pag. a 5-a)

între *recepţie* şi *aprobare*, socotind recepţia ca un act pasiv şi nu ca o acceptare, dorind să mute accentul pe o *aprobare* expresă care ar fi trebuit dată de „cineva mai mare", — în urma discuţiilor la care a participat şi Mitropolitul Antonie şi ceilalţi membri ai delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române au fost reduse la învăţătura clasică a Bisericii că hotărîrile erau ale Sinoadelor că ele erau *receptate* de Bisericile locale şi că, în final, Biserica în totalitatea ei era aceea care punea pecetea finală, acceptînd sau nu un Sinod ca ecumenic. Se ştie că au fost cazuri în care Sinoade declarate formal *ecumenice*, au fost respinse de Biserică şi nu şi-au menţinut acest statut. Este cazul şi cu aşa-zisele Sinoade ecumenice, organizate doar de Biserica apuseană, după anul 1054, ajungînd în total la mai mult de 20. Discuţiile asupra acestora au fost la Congresul de la Constantinopol doar tangente, deoarece a fost limpede că lipsindu-le *receptarea* de către *întreaga* Biserică, ele nu pot avea caracter de Sinoade ecumenice.

Acordul asupra ecumenicităţi celor şapte dintîi a fost însă unanim, aşa cum este de altfel şi în doctrina celor două Biserici, ortodoxă şi romano-catolică.

Cît priveşte Sinodul al VII-lea, în special, el a făcut dovada că cele două Biserici *au gîndit la fel cu privire la restabilirea cultului icoanelor* şi au stabilit drept normă a credinţei că: *Învăţătura Părinţilor este ascultată ca şi cuvîntul lui Dumnezeu şi ea ne-a aşezat pe calea cea dreaptă. Părinţii propovăduiesc, fiii supuşi ascultă şi în faţa Mamei noastre (Biserica), ne bucurăm cu recunoştinţă de tradiţia Sfintei Biserici sobornicești* (Mansi 13, 127). De aceea chiar acest Sinod a anatemizat, în „a IV-a anatemă", pe cei care ar respinge tradiţia scrisă şi nescrisă a Bisericii.

Congresul de la Constantinopol a fost, printre altele, şi semnul dorinţei de unitate a celor două Biserici din zilele noastre, şi o manifestare ecumenică menită să sporească zelul celor pe care Dumnezeu îi cheamă ca şi pe cei din trecut şi astăzi la o asemenea lucrare.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Vineri, 9 octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan, preşedintele Fundaţiei Europene „Drăgan" din Italia.

● *Marţi, 13 octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Georges André Chevallaz — istoric şi membru marcant al Partidului Radical Democrat din Elveţia, fost preşedinte al Federaţiei Elveţiene, cu soţia. La primire a fost de faţă P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal. P. F. Sa a reţinut pe distinsul oaspete la dejun.

● *Miercuri, 14 octombrie a. c.*, în cursul dimineţii, P. F. Patriarh Teoctist a asistat la slujba Sf. Liturghii la Biserica Sf. Ecaterina, paraclisul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, la sfîrşitul căreia a rostit un cuvînt de îndrumare şi povăţuire părintească a studenţilor teologi.

Joi, 15 octombrie a. c., P. F. Patriarh Teoctist a participat la deschiderea festivă a noului an şcolar 1987/88 la Seminarul Teologic din Bucureşti, cu care prilej P. F. Sa a adresat elevilor seminarişti şi cadrelor didactice un părintesc cuvînt de îndrumare.

● *Marţi, 20 octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Dl. Tony Ruprecht, ministrul adjunct pentru problemele cetăţeneşti şi de cultură, în Guvernul Provinciei Ontario — Canada. A fost de faţă P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal. P. F. Sa a reţinut pe distinsul oaspete, la dejun.

— P. F. Patriarh Teoctist a făcut o vizită la Mănăstirea Cernica.

● *Miercuri, 21 octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a vizitat Mănăstirile Viforîta şi Dealu, de lîngă Tîrgovişte, judeţul Dîmboviţa.

● *Luni, 26 şi marţi, 27 octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a luat parte la serviciile divine care au avut loc la Catedrala patriarhală din Bucureşti, cu prilejul sărbătoririi Sf. Dimitrie Izvorîtorul de Mir şi Sf. Dimitrie cel Nou din Basarabi, ale cărui Sf. Moaşte se află în Catedrala patriarhală.

— P. F. Patriarh Teoctist a participat la recepţia oferită la Ambasada Austriei la Bucureşti, cu prilejul zilei naţionale.

● *Miercuri, 28 octombrie a. c.*, La Palatul patriarhal din Bucureşti s-a ţinut Permanenţa Consiliului Naţional Bisericesc, prezidată de P. F. Patriarh Teoctist.

— *În cursul lunii octombrie a. c.*, P. F. Patriarh Teoctist a participat la Conferinţele cu preoţii din Capitală, de la Tîrgovişte, judeţul Dîmboviţa şi de la Slobozia, judeţul Ialomiţa, cu care prilej P. F. Sa a dat preoţilor participanţi importante îndrumări administrative, adresîndu-le şi cuvînt de povăţuire părintească.

SIBIU

■ *Vineri, 23 octombrie 1987*, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de dl. Roger Kirk, ambasadorul S. U. A. la Bucureşti, însoţit de doamna Madeleine Kirk şi S. Sutter. Conduşi de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului cu care au avut o lungă întrevedere, oaspeţii au vizitat catedrala mitropolitană din Sibiu, colecţia de icoane vechi de la „Casa Eminescu", tipografia eparhială, ca şi noua aripă de la reşedinţa mitropolitană, exprimîndu-şi mulţumirea pentru ceea ce au vizitat şi ospitalitatea arătată.

■ Aşezată în locul unde Oltul îşi schimbă cursul, îndreptîndu-se spre Bod, Hăghig, Feldioara etc., tînăra parohie Podul Olt, prot. Sf. Gheorghe, prin jertfelnicia bunilor ei credincioşi şi grija vrednicului pr. S. Solovăstru, şi-a ridicat un lăcaş de închinare, îmbrăcat fiind şi într-o reuşită haină picturală. Dorit de mult timp de credincioşi, sf. lăcaş care se ridică ca un chivot pe masa sf. altar, reprezintă şi un omagiu adus fiilor poporului nostru căzuţi pe acele locuri imediat după 23 August 1944, pentru eliberarea pămîntului străbun, în amintirea cărora în preajma bisericii s-a ridicat şi un frumos monument.

Astfel împodobit, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a sfinţit acest sf. lăcaş Duminică, 25 octombrie 1987, însoţit fiind de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. secretar I. Galea. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu, precum şi de obştea credincioşilor.

După slujba sfinţirii, în cadrul Sf. Liturghii care a urmat tînărul doctorand în Teologie I. Herda a fost hirotonit diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. prot. A. Suciu (Sf. Gheorghe) a rostit un cuvînt de bun venit Î. P. S. Sale, după care C. pr. I. Solovăstru, care administrează Podul Olt, a făcut un istoric al parohiei şi al lucrărilor ce s-au executat, cu recunoştinţă Arhipăstorului pentru prezenţă şi credincioşilor pentru jertfelnicia şi dragostea lor faţă de sf. biserică.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care după ce şi exprimă bucuria şi admiraţia pentru ceea ce s-a realizat la Podul Olt, zăboveşte asupra multelor binefaceri pe care le avem de la Dumnezeu, cu care ne întîlnim mai ales în biserică, precum şi asupra pericopei evanghelice, cu vindecarea îndrăcitului din ţinutul Gadarenilor.

Pentru munca depusă pe tărîm pastoral şi gospodăresc, C. pr. S. Solovăstru a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de apreciere şi preţuire primind totodată comitetul de construcţie a bisericii şi consiliul parohial. Tot cu acest prilej P. Cuv. Gavril Todea de la parohia Malnaş-Băi, unde a depus şi depune o susţinută activitate pastoral-gospodărească, a fost distins şi hirotesit „protosincel".

CLUJ

■ *Duminică, 6 septembrie 1987*, înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a binecuvîntat biserica renovată în exterior, din parohia Ceanu Mare, protopopiatul Turda, judeţul Cluj. Tot cu această ocazie a sfinţit noua casă parohială, edificată în ultimii ani prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh Vasile Rus, care pentru activitatea rodnică desfăşurată în cei 12 ani de preoţie, a fost distins cu rangul de iconom cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 6 septembrie 1987*, P. S. Episcop vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Luna, prot. Turda, jud. Cluj, construită în anul 1746, reparată capital în interior şi exterior şi împodobită cu pictură între anii 1982—1987, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Nicolae Popescu, care a fost distins cu rangul de iconom, cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 13 septembrie 1987*, înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca şi a hirotonit întru diacon pe tînărul licenţiat în teologie Stanciu Petru.

■ *Duminică, 13 septembrie 1987*, Prea Sfinţitul Episcop vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Someşu Rece, prot. Huedin, jud. Cluj, construită între anii 1931—1932, reparată capital în interior şi exterior între anii 1986—1987, prin jertfelnicia credincioşilor din parohie şi purtarea de grijă a preotului Vasile Crişan, care pentru activitatea desfăşurată în cei 20 de ani de preoţie, a fost distins cu rangul de iconom, cu dreptul de a purta brîu roşu. În cadrul Sf. Liturghii, tînărul licenţiat în teologie Dănuţ Crăciun, a fost hirotonit diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 4 octombrie 1987*, P. S. Episcop Emilian a vizitat parohiile aşezate pe Valea Aiudului, protopopiatul Aiud făcînd un prim popas la slujba utreniei în parohiile Aiud II şi Aiudul de Sus. Continuînd itinerarul stabilit P. S. Sa a vizitat biserica parohială şi vechea aşezare mănăstirească de la începutul secolului XVII din parohia Măgina.

În aceeaşi dimineaţă P. S. Sa a vizitat filia Rîmetea luînd parte la Sf. Liturghie în biserică, prilej cu care a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

La întoarcerea spre Alba Iulia P. S. Episcop Emilian a făcut popas la biserica din filia Vălişoara unde a dat îndrumări folositoare pentru îmbunătăţirea activităţii pastorale şi gospodăreşti din această filie. Vizita a continuat apoi în parohia Izvoarele după care P. S. Sa a vizitat biserica parohială din Poiana Aiudului unde s-au dat îndrumări de înfrumuseţare a sfîntului locaş.

În aceeaşi zi P. S. Episcop Emilian a participat la Vecernie în vechea biserică din sec. XVII din parohia Livezile. În cuvîntul de învăţătură adresat credincioşilor cu această ocazie P. S. Sa a reliefat importanţa şi rolul Bisericii în păstrarea fiinţei neamului românesc.

■ *Luni, 5 octombrie a. c.*, sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian a avut loc la Centrul Eparhial o întîlnire de lucru cu preoţii din parohiile de pe Valea Aiudului vizitate de chiriarh cu o zi înainte. Cu acest prilej s-au purtat discuţii cu privire la constatările făcute în timpul vizitei chiriarhale, s-au făcut aprecieri, s-au dat îndrumări şi s-au cerut propuneri din partea preoţilor în scopul îmbunătăţirii activităţii pastorale şi gospodăreşti-patriotice.

■ *Joi, 8 octombrie a. c.*, P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările Conferinţei administrative a preoţilor din judeţul Alba care a avut loc la Centrul Eparhial, avînd ca temă „Rolul disciplinei financiare şi al evidenţelor în activitatea unităţilor bisericeşti".

În cuvîntul de încheiere a conferinţei, referindu-se la tema dezbătură, P. S. Sa a subliniat printre altele importanţa covîrşitoare a conştiinţei în activitatea socială a omului şi cu precădere în viaţa şi activitatea preotului.

ORADEA

■ *Duminică, 30 august 1987*, P. S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Rona*, prot. Zalău, în urma însemnatelor lucrări de renovare exterioară (înlocuirea ţiglei de pe acoperiş cu tablă zincată şi retencuirea zidurilor) şi interioară (împodobirea cu o pictură nouă), prin pilduitoarea jertfelnicie a puţinilor, dar bunilor credincioşi, păstoriţi cu vrednicie de harnicul preot Grigorie Pugna, distins cu acest prilej cu rangul de *sachelar*, primind şi hirotesia în acest grad. În cadrul cuvîntului de învăţătură, arhipăstorul şi-a arătat marea satisfacţie sufletească pentru marele număr de credincioşi prezenţi, ca şi pentru marile şi frumoasele realizări pe plan duhovnicesc şi gospodăresc, ca şi pentru felul cum au cîntat de frumos la Sf. Liturghie, pentru care îi felicită călduros pe toţi, iar membrilor Consiliului parohial în frunte cu devotatul epitrop Vasile Sarca, le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Burzo Eugen, licenţiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pentru parohia Valea Loznei, prot. Zalău.

■ P. S. Episcop Vasile a oficiat vecernia în parohia *Creaca*, prot. Zalău, afară, la prispa străvechii biserici de lemn (monument istoric), în seara zilei de sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a lăudat pe credincioşi şi pe vrednicul lor păstor sufletesc, preotul Romel Tudoran, pentru grija deosebită ce o arată sfîntului locaş de închinăciune, care prin vechimea sa de aproape 400 de ani stă mărturie despre tăria şi statornicia credinţei strămoşeşti în sufletele înaintaşilor, ca şi despre continuitatea neamului nostru românesc pe aceste meleaguri. Îi îndeamnă pe credincioşi să se arate în continuare demni urmaşi ai moşilor şi strămoşilor, iubitori de glie şi iubitori de Dumnezeu. Totodată i-a felicitat pentru frumoasa şi moderna casă parohială ridicată cu cîţiva ani în urmă. Preotul-paroh Romel Tudoran a fost distins cu rangul de *iconom*, întru care a şi fost hirotesit.

■ *Duminică, 13 septembrie 1987*, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din filia *Paulian* (parohia Doba), prot. Carei, care în ultimii ani a fost înnoită şi pictată, prin osîrdia preotului-paroh Ioan Taşnadi, ajutat de membrii Consiliului parohial (cărora li s-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere) şi prin jertfelnicia pilduitoare a credincioşilor. Tuturor le-a mulţumit P. S. Sa în cuvîntul de învăţătură, iar pe vrednicul lor păstor sufletesc, preotul Ioan Taşnadi, l-a distins cu rangul de *iconom*.

În preseară (12 sept. 1987), ierarhul a oficiat vecernia în biserica parohială din *Doba*, prot. Carei, unde de asemenea a ţinut cuvîntul de învăţătură.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *M. N. Rusu scrie în revista „Săptămîna" (nr. 35 august 1987) despre „Simpozionul Eminescu" de la Universitatea Ann Arbor, Michigan, U. S. A. prezentînd volumul tipărit cu acel prilej (135 de ani de la naşterea poetului. Tot aşa face şi Mircea Mihăieş în „Orizont" (nr. 33, august 1987). Nu se omite numele principalului vorbitor, cum a făcut Hermina Anghelescu-Macovei în „Contemporanul" (nr. 30 din 24 iulie 1987, p. 14 şi 16) şi George Apostoiu în „Luceafărul" (nr. 2 din 10 ianuarie 1987).*

● *Unii scriitori sînt uitaţi prea repede. Sau poate că abia după ce trec pragul, e nevoie de o perioadă de gestaţie a operei, ca să se nască din nou. Dacă e să se nască! Artur Silvestri ne arată că Zaharia Stancu e dintre cei care nu mor de tot. Ceea ce înseamnă că au şi trăit cu rost. Ne dă o antologie, la care adaugă o postfaţă şi o bibliografie, intitulată simplu dar spunînd totul:* Poezii *(Ed. Minerva, 1987, 192 p.).*

Postfaţa, intitulată Cîntecul arhaic, *reuşeşte o exegeză în jurul celui de al doilea cuvînt din titlu, şi deschide cititorului o perspectivă care îl îndeamnă, ba chiar îl obligă, să ia poeziile de la capăt şi să-şi controleze tot ce-a gîndit şi tot ce-a simţit în timpul primei lecturi, prin cheia oferită de Artur Silvestri. E o cheie de aur!*

● *„ASTRA" de la Braşov (nr. 7, 1987) consacră o pagină densă lui C. Rădulescu-Motru. Vasile Gogea încearcă o „primire" (ghilimelele autorului) a acestui „Nestor al filozofiei româneşti" (titlul articolului său) în disciplina al cărei Nestor este, „re-făcîndu-i" (ghilimelele noastre, cuvîntul autorului) locul, rolul şi dimensiunile gîndirii în cadrul unui* sistem naţional de filozofie *(s. a.).* „Repede şi pe înţelesul tuturor" *se explică, bine, chiar după C. R.-Motru, ce înseamnă aceasta. Şi înseamnă foarte mult, şi anume, argumentarea sistematică prin care* o conştiinţă formată în mediul poporului românesc ajunge să-şi împace, în mod sincer adevărurile dovedite de ştiinţă cu credinţe tainice ale experienţei proprii". *C. R.-Motru e socotit creatorul primului* subsistem filozofic individual modern *(s. a.).*

● *Într-un studiu doct,* „De la critica formei la critica fondului", *Liviu Antonesei îl trece pe C. R.-Motru prin cald-rece, descoperind în el* „un excelent scriitor", *dar nu* „un abil teoretician". *Îl vrea eliberat de „excesiva coloratură psihologizantă". Nu cred că aceasta ar echivala cu expresia populară: a scoate sufletul din om! Dar, ca şi Vasile Gogea, crede că* „intuiţiile şi observaţiile de fineţe ale lui Motru ... ar putea fi **re-semnificate** *(s. n.),* valorizate la un nivel al explicaţiei care nu putea fi cel al timpului său, nici cel al formaţiei sale, asigurîndu-i astfel, cel puţin parţial, trecerea din **timp** în **destin**, deci în durabilitate". *Frumos. Şi generos!*

● *A. I. Brumaru, cel de al treilea exeget al lui Motru, parcă îşi inspiră titlul din ultimele cuvinte ale lui Liviu Antonesei:* „Loc românesc: timp şi destin". *Era de aşteptat ca vorbind de* loc, *să se folosească de excelenta carte a lui Ernest Bernea* „Cadre ale gîndirii populare româneşti" *(Bucureşti, 1985), în care* locul *ocupă un loc important în gîndirea poporului, şi de care e legată o împlinire, o rînduială. Cel ce umblă cu cortul, n-are rînduială, nu se împlineşte. A. I. Brumaru scrie de fapt şi despre Motru şi despre Bernea şi dezvoltă, îndeosebi, o idee care le este comună: aceea de* ordine *şi de* orînduială. „Eul emotiv — *citează din Motru* — are în această presimţire *(a devenirii universale şi a destinului, n. n.)* intuiţia unei ordini a universului; ordine pe care însă el o întrevede bazată nu pe raporturi constante cantitative, aşa cum o întrevede omul de ştiinţă astăzi, ci pe un raport de motivaţie internă antropomorfică". *Bernea în urma unor anchete în locuri şi cu oameni care păstrează credinţe şi simţiri vechi, notează unele ca acestea, deosebind locul bun de locul rău:* „Locul casei e loc bun, e loc ferit; orice ai pune rodeşte, orice-ai face e frumos. Asta vine aşa din duhul strămoşilor" *(p. 35). Sau: „Cînd s-a clădit lumea asta, n-a fost întîmplare. Toate halea sînt la locu lor; lucrurile sînt rînduite aşa fel că toate îşi fac rost aşa cum trebuie ... (p. 71). Lumea îşi are rînduiala ei, că altfel nu s-ar putea ţine; e o* rînduială *(s. a.) şi pe ea stă toate în lume ... Lucrurile ... sînt într-un fel sau altu, da tot le ţine ceva de merg toate cum merg" (p. 71). Locul, conchide A. I. Brumaru, ţine fiinţa în ordine, aduce cu el, ca şi* logosul, legea, *sau mai presus de ea, destinul, ar zice C. R. Motru, dar un destin de care ai a da seama.*

Pagina din „Astra" merită o lectură atentă. Cartea lui Bernea ar putea fi citată toată!

● *Cunoscut peste hotare, profesor împărţit de Spania şi Italia, autor al unui număr impresionant de cărţi din domenii apropiate dar nu identice, George Uscătescu revine în cultura „de acasă" cu o carte intitulată* PROCES UMANISMULUI, *pe care ne-o anunţă Lidia Sofian în „Contemporanul" (33, 1987, p. 15). Volumul cuprinde de fapt trei cărţi într-una:* Filosofia del miedo, Maquiavelo y la pasion del poder *şi* Europa, nuestra utopia.

Înţelegem din interviu că în curînd îi va apărea, tot în România, ONTOLOGIA CULTURII, şi că scrie acum, în limba română, o dramă consacrată ultimilor ani ai lui Eminescu. George Uscătescu îşi dezvăluie ucenicia la Giovanni Gentile şi Martin Heidegger şi-şi defineşte filozofia drept „stoicism personalist cu ecouri din Nietzsche". *O definiţie cam absconsă, dar desigur cu cheie!*

Spune drept şi frumos, după ce vorbeşte de Eminescu şi Blaga, de mitul Mioriţei şi al Meşterului Manole, *prezenţe româneşti care* „ar trebui explorate cu metode la zi" — *Noica se ocupă în acest sens de Blaga — că pentru a intra în universalitate nu sînt deajuns cei şi cele de mai sus:* „Imensa delicateţe şi puritate expresivă a poeziei populare, a plasticii şi a muzicii româneşti, difuzate în lume, pot avea un ecou cu infinite posibilităţi de pătrundere în universalitate".

Universalizat, ca şi alţii, în ceea ce priveşte instrumentele de pătrundere în universalitate, — limbi occidentale şi metode la zi — George Uscătescu se invită desigur, prin cele de mai sus, şi pe el însuşi la împlinirea acestui deziderat. Că e cam pe foarte aproape de adevăr că mai mulţi „se universalizează" pătrunzînd din afară la noi, decît ale noastre dinspre noi spre înafară!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 135 Sibiu, 1 și 15 decembrie 1987 Nr. 45—46 și 47—48/1987

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L!

COLIND
PENTRU SF. NICOLAE

În fapt de seară, răcorind
A inimii văpaie,
Îți bat la ușă și-ți colind,
Părinte Nicolae.

Eu vin cu obicei român
La ușa ta, Părinte,
Patronul nostru Cel Bătrîn
De sfinte-așezăminte ...

La trei surori tu trei bănuți
Le-ai dat, al tău tezaur;
La Argeș, Șchei și-n Rădăuți
E salba ta de aur ...

Ca să putem să ne-mpletim
Izbînzile și țelul
Pe prapor chipul tău senin
Ne-a fost prin vremi drapelul.

În Optsprezece începeam
O iarnă-n rosturi sfinte
Și-atunci cînd te sărbătoream
Eram uniți, Părinte!

*

E luna cu colinde-n grai
Și stele vestitoare
Crăciunu-n sărbătoare
Și fi-va-n mioritic plai

S-o revărsa iar pe pămînt
Tot cerul, să vestească
Cum în Istorie CEL SFÎNT
Vru să se zămislească.

Dar eu, cuminte, răcorind
A inimii văpaie
La tine-ntîi aduc colind,
Părinte Nicolae!

Pr. *Constantin C. Cojocaru*

VESTE MINUNATĂ

„*Vestea minunată*“ pe care ne-o aduc în fiecare an la vremea aceasta colindătorii, prin aceste cuvinte prea frumoase, este o veste cutremurătoare pentru suflet și pentru minte: este vestea Nașterii Fiului lui Dumnezeu, a Domnului nostru Iisus Hristos pe pămînt, ca om, printre noi, „*pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire*“, precum mărturisim în *Simbolul Credinței*.

În viața noastră ni se aduc multe vești. Prietenii ne aduc vești bune, dușmanii sau falșii prieteni ni le îmbie mai ales pe cele rele, mijloacele de informare publică ne aduc în casă vești de tot felul din toată lumea. Vestea e întotdeauna o noutate. Sîntem toți avizi după noutăți: „Ce mai e nou?“ e prima întrebare pe care ne-o punem cînd ne întîlnim unii cu alții, chiar de la o zi la alta.

Vestea Nașterii Domnului nu e numai o veste bună. E o „veste minunată“. Noi întrebuințăm cuvîntul „minunat“ destul de des în vorbirea noastră de toate zilele. Zicem: Un om minunat. Un peisaj minunat. O carte minunată. În vestirea colindătorilor cuvîntul are însă un înțeles deosebit, aparte, special, pe lîngă acela de veste îmbucurătoare: *e vestirea unei minuni.* Sfîntul Ioan Gură de Aur spunea într-o predică încă din secolul IV: *„Săltăm de bucurie, și prăznuim, și ne minunăm, și ne uimim de taina cea mare a înomenirii lui Hristos, care covîrșește toată priceperea omenească“.*

Vestea covîrșește! Și cum ar putea fi altfel? Ne vine un musafir de Sus. Ne simțim mîndri. Oare nu ne mîndrim cînd ne calcă în casă un om mare? Nu zicem că ne onorează? Și nu e oare întrarea lui Dumnezeu în condiția noastră de oameni, în viața noastră pămîntească, în casele noastre, cea mai mare cinste pentru noi? Dar e mai mult decît o cinste. E o binecuvîntare. E o veste despre ceva ce nu s-a mai pomenit. E prezența printre noi a Celui ce a făcut cerul și pămîntul, soarele, stelele și luna, natura și pe noi înșine. E un musafir care covîrșește toate așteptările noastre și care aproape că ne oprește răsuflarea de uimire și ne aruncă în genunchi, cu fața la pămînt, și ne ia graiul.

Așa trebuie să primim această veste despre Cel ce vine, despre cel ce se întrupează. Căci se întrupează ceea ce e Duh, Spirit, Dumnezeu, spre a îndumnezei *trupul,* spre a-l crește pînă la măsura desăvîrșirii, așa cum l-a voit Dumnezeu de la început, stare din care a căzut. Vine acum să-l restaureze în starea cea dintîi, să-i redea cinstea și valoarea, să-l înnobileze. Vine să se înfrățească cu noi ca să fim toți fiii lui Dumnezeu și frați între noi. Iată ce veste, ce eveniment minunat care covîrșește mintea omenească. O minune!

Toate minunile sînt deasupra priceperii omenești, pentru că ele sînt fapte care depășesc și contrazic legile care guvernează lumea noastră și, mai ales, legile gîndirii noastre, care s-au alcătuit pe baza a tot ceea ce e natural și e în firea lucrurilor omenești și pămîntești. Minunea e supranaturală. E de dincolo de firesc și natural. Dacă ai văzut ieri pe cineva fără un picior, și astăzi ți se spune că a fost văzut cu ambele picioare, sănătoase, ce vei gîndi? Că, cel ce îți spune acest lucru, fără îndoială, se înșeală. Că a văzut pe altcineva. Căci gîndirea sănătoasă, firească, după toate legile gîndirii omenești și pămîntești, ne spune că așa ceva e imposibil. Nu se poate. Așa spunem.

Și totuși, dacă noi înșine l-am vedea astăzi pe cel ce era fără un picior ieri, astăzi avîndu-le pe amîndouă, ce ar mai face gîndirea noastră? Gîndirea ar spune în continuare că logic e imposibil! Și așa ar fi: logic imposibil. Dar faptele ar spune: *iată că e posibil.* Ultimul cuvînt ar fi totuși: Se poate! Dar e adevărat că nu după legile omenești.

Nici nu i-a putut crește piciorul la loc într-o zi, nici nu i-a putut fi grefat altul într-o zi. Și-atunci ce explicație rămîne? Numai minunea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

REPUBLICA LA 40 DE ANI

Se împlinesc la 30 decembrie 1987 patruzeci de ani de la instaurarea Republicii în viața României. Mulți dintre noi am fost martorii evenimentului. El a fost o consecință firească a noilor stări de lucruri de după marele act de la 23 august 1944 și de după transformările care au urmat în anii imediat următori atît în țara noastră cît și în Europa și în toată lumea. Ultimul rege a plecat printr-un act de abdicare, dîndu-și seama de anacronicitatea statutului său, și lăsînd poporul să-și organizeze viața cum va crede el de cuviință.

Republica a însemnat nașterea din nou a Patriei.

Poporul a dovedit că poate face mai mult și mai bine Patriei decît generațiile de politicieni de dinainte care și-au urmărit adesea propriile lor interese, garantîndu-și privilegiile, apărînd marea proprietate și asuprind poporul de jos.

În 40 de ani, Republica a însemnat restaurarea drepturilor umiliților și obiditilor. Proprietatea asupra pămîntului a trecut în mîinile întregului popor. Visul de aur al multor generații, care părea utopic, s-a împlinit în Republică: toți au devenit egali, toți și-au recăpătat demnitatea. Au dispărut pentru totdeauna slugile, argații, arendașii, cei care făceau totul și nu se alegeau cu nimic; cei care munceau pentru alții și trebuiau să mulțumească pentru ceea ce li se dădea din al lor. Republica a adus dreptate pentru cei ce n-au avut-o niciodată.

În 40 de ani de Republică, toți cei care se credeau pentru veșnicie destinați să trăiască în cocioabe, fără apă, fără cel mai elementar confort, au putut pătrunde în apartamente de blocuri, la care nu îndrăzneau nici să privească pînă atunci.

40 de ani de Republică au însemnat umanizarea muncii și a răsplății ei, și dispariția tuturor diferențelor dintre bogați și săraci.

40 de ani de Republică au însemnat instaurarea unui climat de egalitate, în fața legii, a tuturor cetățenilor.

Și-apoi, marea operă de industrializare a unei țări predestinată a fi pentru veșnicie „eminamente agricolă“, modernizarea agriculturii, trecerea de la treieratul cu cai, la mașină, de la plugul cu boi la tractoare, toate s-au înfăptuit în anii Republicii. Canalul Dunăre—Marea Neagră, declarat o imposibilitate tehnică, s-a demonstrat a fi posibil; metroul, declarat un dezastru dacă s-ar realiza în subsolul nisipos al Bucureștilor, se arată a fi o binecuvîntare. Orașul și-a căpătat o față nouă.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

ZIUA CEA MARE
1 Decembrie 1918

După o îndelungată noapte istorică, petrecută în cătușe și gemete, în lacrimi și răbufniri năpraznice, mîngîiate și călăuzite însă necontenit de steaua speranței, impilații veacurilor izbutiseră să ajungă ziua cea mare a înlăturării lanțurilor și a proclamării libertății visate de înaintași. „Măreață zi, înălțătoare zi de 1 decembrie — exclamă cu entuziasm trimisul special al ziarului „Românul“ — în sfîrșit ai sosit... ca să pui capăt robiei și să începi ziua istoriei românilor liberi“.

1 Decembrie 1918. Alba Iulia îmbracă pentru eternitate veșmîntul bucuriei. Lăcaș al culturii românești, capitala speranței redevenea simbol al împlinirii pentru întreaga suflare pămînteană, atît din „Țara“ secătuită de sînge întru dreptate cît și din provinciile surori cărora succesivele furtuni ale istoriei nu reușiseră să le smulgă rădăcinile.

Anticul Apulon al dacilor „celor puternici“, bastion central al Transilvaniei — ea însăși inimă a spațiului românesc —, leagăn al civilizației burebistane și al renașterii dace sub Decebal — citadelă a sintezei daco-romane, era unul dintre centrele civilizate ale lumii, municipiu și colonie în epoca în care pentru mulți dintre cei ce i-au cerut „pămînt și apă“ zorii istoriei încă nu se iviseră. „Alba cetate“ (Bălgrad) a secolelor IX—X a rezistenței românilor transilvăneni împotriva trufașului cuceritor ungur Valk, viitorul rege „Sfîntul Ștefan“, Alba Iulia devenise peste secole simbolul renașterii românești sub marele voievod Mihai Viteazul — în 1599—1600 — deschizîndu-și porțile mult așteptatului „restitutor Daciae“. În sunetul trîmbițelor, duruitul tobelor, salvelor artileriei estompate de „vox populi, vox Dei“, domnul care a consfințit izbînda unui mileniu de speranțe și trudnică faptă, eroul în care trăiau și Mircea și Ștefan și Iancu și Rareș și Lăpușneanu și Despot și Mircea Ciobanul și Ioan și Cercel i-a pășit pragul, sub mantia-i albă orașul sfințindu-se în inima „Țării“ întregite prin „Io Mihail Voievod și domn a toată Țara Românească și al Ardealului și a toată Țara Moldovei“.

Depozitară a nădejdilor românilor prin armele — simbol al dezrobirii — pe care „horenii“ i le cereau la 1784, mormînt al căpitanului Crișan, Alba Iulia a plîns apoi martiriul lui Horea și Cloșca, s-a cutremurat la zăngănitul lanțurilor lui Iancu, a asistat încrîncenată la crimele de la Mihalț din 2 iunie 1848, s-a luminat la cîntecul izbînzii fraților de peste munți ce au înfăptuit Unirea Moldovei și a Munteniei la 1859 și independența României la 1877, ridicîndu-se din nou ca citadelă a dreptății în toamna descătușării — amurg al imperiilor multinaționale.

Oraș al păcii și al bucuriei muncii, privit de departe, cu evlavie, de luptătorii neamului îngenuncheați la poalele străbunilor Carpați, frîngîndu-și spadele odată cu dreapta mînie pentru a da un exemplu lumii, „cetatea istorică a neamului nostru“ chema la 20 noiembrie 1918, prin glasul Marelui Sfat, „în numele dreptății eterne“ la „Mărita Mare Adunare Națională“ pe fiii săi de pretutindeni, pe

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. dr. *Gheorghe Șora*

REPUBLICA LA 40 DE ANI

(Continuare din pag. 1-a)

40 de ani de Republică înseamnă înseninare. Înseamnă o nouă cultură, pentru toți, o istorie a trecutului povestită cu dreptate, care mîngîie și entuziasmează sufletele noastre!

În 40 de ani de Republică, Bisericile și-au căutat și și-au regăsit și ele adevărata vocație de „Biserici slujitoare" ale lui Dumnezeu și ale credincioșilor. Și-au reorientat mai ales participarea la viața concretă a credincioșilor și a societății, și s-au voit, și au reușit să fie prezențe vii și mobilizatoare, spre progresul social și spre progresul moral. Bisericile din Patria noastră au înțeles că vocația lor e în primul rînd asigurarea fericirii de dincolo, dar și a celei de aici, descoperindu-și responsabilități noi și chiar grave, cărora înainte nu le prea dăduseră atenția cuvenită. Credincioșii sînt oameni care trăiesc în societate, în lume. Împărăția lui Dumnezeu e mai întîi, cum a spus Iisus, în oameni, aici. Cine n-o primește și nu se situează în ea de aici, n-o va găsi nici dincolo.

De aceea Bisericile și cultele au înțeles să-și îndrepte învățătura spre creșterea unor credincioși buni, buni cetățeni, respectuoși, muncitori, jertfelnici, entuziaști în crearea unei lumi mai bune și mai drepte, alcătuită din oameni desăvîrșiți, potrivit poruncii Mîntuitorului: „Fiți desăvîrșiți".

Bisericile și cultele, toate, s-au aliniat în primele rînduri ale apărătorilor păcii, potrivit îndemnului și încredințării: *„Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"*.

Bisericile și cultele s-au aflat în permanență pe drumul datoriei și al învățăturii lor, descoperită de Dumnezeu, și și-au conjugat eforturile cu ale tuturor cetățenilor, căci toate eforturile împreună, au urmărit același țel: creșterea bunei stări, a stării de mulțumire și de fericire a tuturor.

În cei 40 de ani de Republică, Bisericile și cultele au ținut pasul cu toate înnoirile, restaurîndu-și bisericile și dînd credincioșilor hrană sufletească și, contribuind cu tot ce au putut la dezvoltarea Țării, dovedindu-se a fi integrate în viața poporului, așa cum au fost ele și în trecutul îndepărtat, întotdeauna din popor, și alături de popor, și una cu poporul.

40 de ani de Republică au însemnat eforturi mari, extraordinare, jertfă, gîndire, acțiuni de curaj, bună orientare în relațiile externe pentru menținerea păcii și a colaborării dintre popoare și, o spun toți românii, că toate aceste înfăptuiri se datorează, îndeosebi, anilor de cîrmuire a Republicii de către ilustrul nostru Președinte Domnul Nicolae Ceaușescu, și întregului popor care l-a urmat cu dăruire totală în slujba Patriei.

Omagiind Republica, omagiem pe cel care o întrupează astăzi, o simbolizează și o cîrmuiește cu înțelepciune. Fie ca anii Republicii să fie fără sfîrșit, și să trăiască Președintele mulți și fericiți ani.

Ziua cea mare — 1 Decembrie 1918

(Continuare din pag. 1-a)

toți iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii, în număr vrednic de cauza mare și sfîntă", iar Blajul Libertății și Lugojul, Aradul, Sibiul și Brașovul și Oradea și întreg Maramureșul i-au purtat chemarea îndemnînd: „Veniți la Alba Iulia!" Și s-au pornit zăpoarele neamului zdrobind orice stavilă. Întreaga suflare românească, din „țara codrilor de fag", unde „elocvent vorbeau lacrimile ce se prelingeau pe fața celor mulți", pînă la „Marea cea Mare" și Maica-Dunăre bătrînă a răspuns împletindu-și glasul în cîntul celor peste 100.000 de fii ai săi prezenți pe „Cîmpul lui Horea" — „Deșteaptă-te române!"

„Bine ați venit în sfînta cetate de durere și de slavă a neamului românesc" le-a urat „Foaia" Albei Iulii pe care, din acea zi de 30 noiembrie, 40.000 de țărani au păstrat-o ca pe o icoană. „Bine ați venit!" în numele dreptății. „Cînd un întreg popor are un singur gînd și inima milioanelor de oameni bate pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună? Și dacă ar exista o asemenea putere dușmană va trebui să se încline în fața voinței suverane a milioanelor de suflete unite într-un singur gînd și un singur ideal". Și într-adevăr, voința suverană a unei întregi națiuni libere și mîndre a triumfat, „visul măreț de al cărui dor au murit moșii și părinții" noștri s-a întrupat. În aclamațiile mulțimii, prin glasul lui Vasile Goldiș, „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează Unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dînșii cu România". 1 Decembrie 1918, Alba Iulia — leagăn al Marii Românii! Odată cu unirea sa cu patria mamă, scăpată de jugul servituții străine, Transilvania a intrat într-o perioadă de mare avînt creator în toate domeniile; energiile poporului român, încătușate timp de secole izbutind să se concretizeze într-o vastă operă social-culturală.

O, CE VESTE MINUNATĂ

O, ce veste minunată
În Vifleem ni s-arată
Astăzi s-a născut
Cel făr de-nceput
Cum au spus proorocii
Că la Vifleem, Maria
Săvîrșind călătoria
Într-un mic sălaș,
Lîng-acel oraș
A născut pe Hristos.
Pe Fiul, în al Său nume,
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască și să crească,
Să ne mîntuiască.
Păstorii văzînd o zare,
Din cer o lumină mare,
Ei fluerau, îngerii cîntau
Și cu toți se bucurau.

COBORÎT-A COBORÎT

Coborît-a coborît, ziurel de zi
Îngerul Domnului sfînt, ziurel de zi.

La păstori în Viflaim, ziurel de zi,
Aproape-n Ierusalim, ziurel de zi.

Păstorii l-au întrebat, ziurel de zi,
Ce veste ne-aduci în sat? ziurel de zi.

Veste bună voi vesti, ziurel de zi,
De voi toți vi-ți veseli, ziurel de zi.

Pe la cîntători, tîrziu, ziurel de zi,
Maica sfîntă născu fiu, ziurel de zi.

L-a născut pe fin curat, ziurel de zi,
Și-i a lumii împărat, ziurel de zi.

NOI ÎN SEARA DE CRĂCIUN

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel Preabun,
Bun ești Doamne, bun.

Domnului Iisus Hristos,
Colindăm colind duios
Bun ești Doamne, bun.

Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîni,
Bun ești Doamne, bun.

Obicei de colindat,
Pe la case de urat
Bun ești Doamne, bun.

VESTE MINUNATĂ

(Continuare din pag. 1-a)

Dar minunea n-o poate face nimeni din lumea noastră. Cine o poate totuși face, dacă s-a făcut? Numai o intervenție de Sus, o intervenție a lui Dumnezeu care lucrează după alte legi, și decît ale firii, și decît ale gîndirii omenești. Numai El poate ieși din legile noastre, și numai cînd vrea El, cînd are motive s-o facă. Și cînd așa ceva se întîmplă, evident că nu putem avea altă atitudine decît aceea a Sfîntului Ioan Gură de Aur: *ne uimim și ne minunăm!* **Și dăm slavă lui Dumnezeu. Și Îl recunoaștem ca Atotputernic, Creator și Minunat. De aceea cîntăm:** *„Minunat este Dumnezeu!"*

„Vestea minunată" de azi, despre un eveniment întîmplat ca azi în Betleem, nu este despre o naștere oarecare, ca a unuia dintre noi. E Nașterea Fiului lui Dumnezeu, unul din Treime, venit printre noi spre a ne aduce învățătură de Sus despre Dumnezeu, despre noi și despre felul cum trebuie să trăim pe pămînt, ca să moștenim Împărăția Cerurilor. Este o minune. Ceva ce nu pot face oamenii. Ceva ce n-ar fi putut decide oamenii.

Minunea evenimentului, așadar, aceasta este: că Cel ce s-a născut a fost Fiul lui Dumnezeu trimis de Tatăl, prin propria Sa hotărîre. Asemenea eveniment nu se mai întîmplase niciodată în istorie. Dumnezeu mai vorbise oamenilor, prin îngeri, prin cuvîntul Său precum lui Moisi din rugul aprins, prin profeți, dar nu venise niciodată să fie văzut, să se poată sta de vorbă cu El față către față. Evenimentul petrecut la Betleem a fost unic. Atît de mare, atît de neașteptat, încît o mare parte din contemporani nici nu L-au crezut pe Cel ce s-a prezentat drept Fiul lui Dumnezeu, și L-au răstignit pe cruce. Au socotit că e o pretenție care jignește pe Dumnezeu. Și astăzi minunea venirii lui Dumnezeu, ca om, printre oameni, e pentru mulți greu de înțeles. Pentru noi însă, cei ce avem credință, nu e greu de înțeles, pentru că noi știm că așa ceva trebuia să fie, că a fost împlinirea unei făgăduințe a lui Dumnezeu. Iată textul promisiunii făcute cu o mie cinci sute de ani înainte de Nașterea Domnului: *„Nu va lipsi sceptrul din Iuda, nici toiag de cîrmuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Împăciuitorul Căruia se vor supune neamurile"* **(Facere 49, 10).**

Să observăm în această profeție rostită de patriarhul Iacov, că deși se adresa numai fiilor săi, cei din care se vor alcătui triburile care vor forma poporul lui Israel, totuși le spunea că Celui ce va veni *„I se vor supune toate neamurile"*. **Așadar, nu va veni doar pentru poporul iudeu. Iată de ce sărbătoarea Nașterii este a tuturor creștinilor, de orice neam ar fi ei, din orice colț al lumii! De altfel, Mîntuitorul așa s-a și prezentat:** *„Eu am venit ca lumea viață să aibă"*. **Deci toată lumea.**

Nouă celor credincioși ne vine ușor să-L primim, pentru că știam dinainte că va veni, știam unde se va naște și din ce neam. Încă proorocul Miheia spusese: *„Și tu, Betleeme, pămîntul Iudeii, nicidecum nu ești mai mic între domnii Iudeii, căci din tine va ieși Stăpînitor, iar obîrșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei"* **(Miheia 5, 1).**

E impresionant și uluitor faptul că aceste proorociri s-au întîmplat întocmai. Mîntuitorul se va naște chiar în Betleem. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune că Dumnezeu i-a dat anume în gînd împăratului August să ordone recensămîntul din acea vreme din Palestina, pentru ca Sfînta Fecioară Maria să vină să se înscrie la locul ei de baștină, adică la Betleem, fiindcă de acolo se trăgea, din neamul regelui David și acolo trebuia să-L nască pe Mesia. Dumnezeu se servește în lucrările Lui de toate mijloacele, cum a făcut și cu acest împărat păgîn de la Roma care, fără să vrea, împlinea de fapt planurile lui Dumnezeu.

Vestea minunată a întrupării Mîntuitorului ni se readuce în amintire în fiecare an, ca să ne reînnoim credința în dumnezeirea Sa și să ne reînnoim și viața noastră sufletească, ascultînd de poruncile Lui.

Mîntuitorul ne-a încredințat că El este Mesia, Fiul lui Dumnezeu, prin întreaga Sa activitate și prin învățăturile Sale. Nu le vom putea aminti acum, pe toate, dar cîteva vom aminti totuși, spre a ne întări convingerea că, iată, credința noastră nu este deșartă, ci că avem cele mai puternice motive ca să nu ne îndoim de faptul că El a fost trimis de Dumnezeu spre mîntuirea noastră.

Cine altul ar mai fi putut face minunile pe care le-a făcut El? Învieri din morți, vindecări de orbi din naștere, vindecări pe loc ale leproșilor, boală care nici astăzi nu are leac, vindecări de paralitici și, în sfîrșit, propria Sa înviere din morți, după ce fusese răstignit, mort și îngropat. Mai ales învierea Sa din morți ne dă ultima și cea mai puternică dovadă și convingere asupra dumnezeirii Sale. Despre toate acestea ne-au transmis „veste" martori oculari, apostolii și mironosițele și mulți alții, care au murit pentru mărturia lor, dar n-au putut să n-o facă. *„Nu putem să nu vorbim despre ceea ce am văzut și auzit"*, **spun Apostolii (F. Ap. 4, 20). Nu moare nimeni pentru un adevăr în care nu crede, de care nu e sigur. Martorii minunilor și ai Învierii lui Iisus au știut pentru că au văzut, de aceea au plătit bucuroși cu moartea mărturia lor. N-au putut-o nega, ca să-și salveze viața. Căci zis-a Iisus:** *„Cine mă va mărturisi în fața oamenilor, pe acela îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui care este în ceruri"* **(Matei 10, 32).**

Cine altul ar mai fi putut învăța așa cum a învățat El? Căci El învăța *„ca unul ce avea putere"* **(Matei 7, 29). Cei care îl ascultau spuneau:** *„Niciodată n-a vorbit vreun om ca omul acesta"* **(Ioan 7, 46). A adus noutăți care au revoluționat lumea religioasă a vremii. Printre acestea, a adus legea dragostei de Dumnezeu, dovedită prin dragostea de aproapele:** *„Dragoste mai mare decît aceea ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi, nimenea nu are"* **(Ioan 15, 13). Sau:** *„Cel ce zice: Iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, acela-i un mincinos; căci cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede"* **(I Ioan 4, 20).**

A adus apoi legea iertării: *„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri"* **(Matei 6, 12), și acea lege de aur pe înțelesul tuturor:** *„Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea"* **(Matei 7, 12; Luca 6, 31).**

Pentru aceste învățături Iisus a pătimit răstignirea și moartea, dar nu a renunțat la ele. A murit pentru ele, pentru ca noi să le înțelegem valoarea și să le urmăm. El a venit și ca să ia asupra Lui păcatele oamenilor și să le răscumpere prin moartea Sa, căci scris este că *„prin moartea Lui noi toți ne-am mîntuit"* **(Colos. 1, 14; Rom. 3, 24). Toate acestea constituie stîlpii pe care s-a clădit o nouă religie: creștinismul. Adus pe pămînt de însuși Dumnezeu, creștinismul e religie dumnezeiască.**

Iată de ce e mare minunea Nașterii!

Să primim „vestea minunată" a Nașterii, cu reînnoirea credinței noastre în El, în Mîntuitorul, în învățăturile și în jertfa Sa pentru noi. Să fie pentru noi toți prilej de recunoștință și mulțumire față de Dumnezeu. Să ne întoarcem la curăția minții și a inimii copiilor care ne vestesc Nașterea Pruncului cu bucuria primirii printre noi a lui Dumnezeu, făcut ca unul din noi, ca să ne poată vorbi în limba noastră și să-L putem înțelege, ca să nu ne zdrobească cu măreția Sa, dacă ar fi venit pe norii cerului, sub chip de ființă supranaturală, care ne-ar fi înspăimîntat, cu care n-am fi putut comunica, cu care nu ne-am fi putut înțelege, și care ne-ar fi anulat libertatea. De aceea a venit sub chip de om, ca să-L putem primi sau să-L putem respinge, să rămînem liberi în opțiunea noastră, dar tot ce a făcut, tot ce a învățat a fost dumnezeiesc, în așa fel încît să ne orienteze precis opțiunea și să fim responsabili pentru ea. Fie ca *„vestea minunată"* **să ne apropie de Iisus și să ne îndemne să optăm pentru El, să-L primim ca pe un oaspete și Învățător dumnezeiesc și să ne îmbunătățim viața, apropiind-o și mai mult de poveștile ce ni le-a dat El.**

Ne apropiem de un an nou. Pe culmea dintre anul care trece și cel care vine, să ne adunăm gîndurile și, cu mulțumire față de cele ce am împlinit în cel ce trece, să ne rugăm ca cel ce vine să fie un an și mai bun, un an de pace, un an de roade bogate din munca ogoarelor, din munca mîinilor în fabrici și uzine, din munca minților care lucrează și creează în tehnică, în cultură și în îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață și civilizație.

Vom serba în anul care vine 70 de ani de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, anul marii îndrăzneli și bucurii românești, anul care ne-a întregit trupul țării pe vatra vechii Dacii, pămîntul iubit al strămoșilor noștri.

Vom serba tot în anul ce se deschide la 1 ianuarie 140 de ani de la revoluția din 1848, aceea care a avut printre conducătorii și luptătorii pentru dreptul la libertate a Transilvaniei și a națiunii române și pe nemuritorul nostru mitropolit Andrei Șaguna și pe craiul munților Avram Iancu. În mai 1848 s-au rostit acele cuvinte rămase memorabile, care se vor împlini în decembrie 1918: *„Vrem să ne unim cu țara"*. **Tot atunci s-a cîntat pentru prima oară nemuritorul imn al lui Andrei Mureșanu: „Deșteaptă-te române", pe melodia egală cîntecului, alcătuită de marele Anton Pann sau de elevul său Gheorghe Ucenescu.**

Ne vom aminti în 1988 că se împlinesc 300 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului martir Constantin Brîncoveanu, care a avut atîtea legături cu Transilvania și care a zidit mănăstirea de la Sîmbăta și biserica din Făgăraș, spre neuitare că românii de pe ambele versante ale Carpaților una sînt.

Vom sărbători tot în 1988 împlinirea a 300 de ani de la tipărirea primei Biblii românești complete, *Biblia de la București*, **la care a ostenit și mitropolitul Teodosie al Țării Românești, originar din Veștemul Transilvaniei noastre. Ne vom aminti și de Simion Ștefan, mitropolitul de Alba Iulia care a tipărit în anul 1648 Noul Testament, de la care se vor împlini trei sute patruzeci de ani, și pe care îi vom sărbători cu respect și recunoștință.**

Vom pomeni cu cinstire, în 1988, și amintirea marelui prozator, preotul Ion Agîrbiceanu, din Agîrbiciul Transilvaniei, de la a cărui moarte se vor împlini 25 de ani și, cu evlavie și sfîntă închinare, vom sărbători 100 de ani de la nașterea acelui mare poet, care ne-a dat cel mai frumos imn al limbii românești, preotul Al. Mateevici, autorul poeziei „Limba noastră", pusă pe note într-o melodie nemuritoare ca și poezia, de diaconul Alexandru Cristea.

Prin *„limba vechilor cazanii, care-o plîng și care-o cîntă pe la vatra lor țăranii"*, **prin această limbă românească ne-am menținut prin veacuri unitatea de neam și de credință, mai ales acolo unde acestea au fost și mai mult amenințate de vitregii istorice care ne-au fost prea adesea potrivnice.**

Vom începe șirul acestor sărbători astăzi, cu Nașterea Domnului, și apoi le vom continua cu Anul Nou și cu Boboteaza. Să le cinstim potrivit tradiției noastre de două ori milenare în care

(Continuare în pag. a 4-a)

STEAUA MAGILOR

Evenimentele, care însoţesc naşterea, viaţa, activitatea şi moartea, după firea umană, a Domnului nostru Iisus Hristos, sînt relatate cu exactitate de Sfintele Evanghelii. În special, referindu-ne numai la naşterea şi moartea Mîntuitorului, constatăm că aceste două întîmplări care marchează dimensiunile cronologice şi spaţiale ale Logosului întrupat, sînt însoţite de fenomene specifice, fiecare meritînd tratarea sa aparte. Ne vom opri, deocamdată, numai la steaua magilor, cercetînd circumstanţele apariţiei şi dispariţiei sale.

Specificarea scripturistică a acestei stele se face numai la capitolul II, 1, 9 din Sfînta Evanghelie de la Matei: „Iar dacă s-a născut Iisus în Betleemul Iudeiei, în zilele lui Irod regele, iată că magi de la răsărit au venit la Ierusalim, zicînd: Unde este regele iudeilor, cel care s-a născut? Că am văzut steaua lui în răsărit şi am venit să ne închinăm lui" (Matei II, 1—2). Şi mai departe: „Şi iată steaua, pe care o văzuseră la răsărit, mergea înaintea lor, pînă a venit şi a stătut deasupra locului unde era pruncul. Iar ei văzînd steaua, s-au bucurat cu foarte mare bucurie" (Matei II, 9—10).

În Sfînta Scriptură a Noului Testament sînt amintite şi alte stele. Aşa *Apocalipsul* Sfîntului Apostol Ioan ne vorbeşte de un înger cu şapte stele în mîna dreaptă (I, 16), care de fapt sînt cele şapte biserici din Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia şi Laodiceea (II şi III). Dealtfel numărul şapte este des folosit de Sf. Apostol Ioan: şapte sfeşnice (Ap. I, 20), şapte peceţi (VIII, 1), şapte îngeri (VIII, 1; XV, 1), şapte trîmbiţe (XI, 15), o fiară cu şapte capete (XVII, 3). La Sf. Evanghelist Matei XXIV, 29, sînt amintite „stele care vor cădea", tot aşa şi la Sf. Evanghelist Marcu XIII, 25.

Aceste stele nu au caracteristicile stelei magilor. Ele sînt fixe şi aparţin cerurilor sau viziunilor Sfîntului Apostol Ioan, aşa după cum se precizează în Sfintele Scripturi. Steaua magilor vine de la răsărit şi merge spre apus, călăuzind paşii călătorilor care se ţin după ea din depărtările din care porniseră. Tradiţiile creştine cuprind şi acest fenomen de la naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, adăugînd multe amănunte care trebuie să fie coroborate cu datele precise ale *Sfintei Evanghelii de la Matei.*

După aceste tradiţii, într-adevăr steaua vine de la răsărit şi este un fenomen care a umplut de multă mirare, ba chiar de spaimă populaţiile din acea vreme, deasupra cărora mergea steaua. Această stea a fost văzută şi de astronomii acelor vremuri de pe turnurile lor de strajă sau de pe înălţimi. Asemenea turnuri sînt cunoscute în Sfînta Scriptură, dintre care cel mai vestit este Turnul Babel (Geneza XI, 9). Pe lîngă rosturile sale religioase, acest turn, ca şi celelalte, avea şi menirea de a se observa stelele, în general cerul, unele popoare identificînd planetele cu zeităţile lor. Este explicabil ca aceşti cititori în stele să fi observat apariţia unei noi stele. De obicei, aceste fenomene cereşti anunţau, după părerea celor vechi, diferite evenimente negative sau pozitive pentru omenire. De astă dată era însă o „împlinire a timpurilor", aşteptată de cunoscătorii tradiţiilor religioase.

Mesianismul nu se poate reduce numai la Ţara Sfîntă, cucerită de curînd de romani şi numită Palestina. Evenimentele istorice, declanşate mai ales de cuceririle romane, determinaseră o anumită psihoză în Orient. Desfrînata cea mare, numită Babilonul, umblînd beată de sînge pe o fiară cu şapte capete şi cu zece coarne (Apocalipsul XVII, 1—18), aşa cum o vedea nu numai Sf. Apostol Ioan, trebuia să piară, pentru a veni „un cer nou, un pămînt nou şi un Ierusalim nou" (XXI, 1—27). Era vizată, profetic, Roma cezarilor, stăpînă peste toate popoarele din jurul Mării Mediterane. O imensă sete de eliberare domina în acest imperiu sclavagist, iar semnele apariţiei unui izbăvitor erau aşteptate pretutindeni, bineînţeles mai mult de cei care căzuseră sub jugul roman.

Acum se întîmplă şi evenimentul întrupării Logosului, în zilele cînd a „ieşit poruncă de la cezarul August să se înscrie toată lumea" din vestul imperiu roman, avînd drept principal scop formarea armatelor imperiale (Luca II, 1). Ca originari din Betleemul Iudeiei, Maica Domnului şi logodnicul Iosif au călătorit şi ei în localitatea lor, iar Preacurata Fecioară Maria a născut într-un staul de vite, unde s-au adăpostit, toate hanurile fiind ocupate de cei ce veniseră la recensămîntul, controlat de legatul Siriei Quirinus de care aparţinea şi Iudeea.

În momentul naşterii, s-a arătat pe cer steaua magilor. Ea a apărut la hotarele imperiului roman. Ideea mesianică era răspîndită pînă departe. Mai mult sau mai puţin estompată, speranţa aceasta îşi păstrează premisele sale esenţiale.

Cei trei magi, aşa fiind numiţi astronomii acelor vremuri, care nu citeau numai în stele ci erau cunoscători şi ai religiilor din jur, precum şi ai graiurilor mai de seamă, dintre care nu exceptăm ebraica cu profeţiile mesianice, văd această stea şi o interpretează favorabil. Ei cei dintîi sînt mărturisitorii naşterii lui Mesia, cît timp ceilalţi cunoscători ai Legii Testamentului Vechi nu au legat ivirea stelei pe cerul Ţării Sfinte de naşterea Mîntuitorului.

Tradiţia le-a pus şi nume celor trei magi: Gaspar, Melchior şi Baltazar. Numele acestea nu mai fuseseră folosite, pînă ce le scoate în relief tradiţia. Ei vin din ţinuturile unde s-a arătat pentru prima dată steaua. Gaspar ar veni dinspre Agra şi Delhi; Melchior din Lahore şi Kandahar, iar Baltazar din Shiraz şi Bagdad Steaua l-a condus mai întîi pe Gaspar, care a luat contact cu Melchior, apoi au călătorit mai departe amîndoi, luîndu-l cu ei şi pe Baltazar.

Unii oameni de ştiinţă şi unii teologi au căutat să explice acest fenomen meteoric, identificîndu-l cu o cometă. Mai întîi marele astronom şi matematician Johannes Kepler (1571—1630) a crezut că poate preciza că o astfel de cometă a evoluat pe cerul oriental la naşterea Domnului Iisus Hristos, ipoteză însuşită şi de teologul Ioan Mihălcescu viitorul mitropolit al Moldovei.

Steaua magilor n-a fost însă un fenomen meteoric natural, explicabil prin cauzalităţile astronomice. Ea n-a fost nici o cometă, nici o planetă sau vreun altfel de corp ceresc existent. Ea a fost, într-adevăr un fenomen, petrecut în timpul naşterii Mîntuitorului, dar are alte coordonate. La naşterea lui Iisus Hristos, se deschid cerurile, se arată îngeri, o oaste ce-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. *Petru Rezuş*

DARUL BETLEEMULUI — darul păcii

Marele dar pe care ni l-a adus Betleemul este Pruncul Sfînt, Mîntuitorul lumii, Care, după cum spune Sf. Atanasie cel Mare, „S-a făcut om, ca pe om să-l ridice la înălţimea dumnezeirii. („Despre întruparea Cuvîntului").

De minunea petrecută acum două mii de ani, în zilele cezarului August al Romei, s-a făcut părtaşă întreaga făptură umană şi întreaga zidire, căci prin Întrupare a fost desfiinţată pentru vecie domnia păcatului, şi a morţii care plana asupra vieţii lumii, de la Adam încoace.

Prin naşterea Pruncului Sfînt în Betleemul Iudeii, umanitatea noastră a îmbrăcat veşmînt nou căci pentru aceasta: „s-a deşertat Iisus Hristos pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflîndu-Se ca un om, şi s-a smerit pe Sine... pînă la moarte — şi încă moarte pe cruce" (Filip 2, 7—8), pentru ca noi să ne reînnoim întru El.

An de an, în noaptea sfîntă a Naşterii Pruncului Iisus, peste casele noastre coboară o pace sfîntă, o linişte de taină bucuria negrăită trăită de contemporanii săi acum aproape 2000 de ani. În seara de Crăciun grijile rămîn în umbra zilei care a trecut, şi de undeva, dintr-o altă lume se revarsă peste noi pacea senină, vestită de îngeri la Naşterea dumnezeiescului Prunc: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace şi între oameni bună voire".

Această pace nu o dă numai luminile pomului de Crăciun care luminează feţele copiilor, nici pregătirile care se fac pentru a întîmpina sărbătoarea, ci ea coboară de sus, de undeva şi izvorăşte din credinţa noastră nestrămutată, că în acea noapte S-a născut Izvorul darurilor nesfîrşite pentru acei ce primesc cu credinţă pe Cel născut în ieslea săracă a Betleemului dar şi în peştera sufletului nostru.

Vestea cea mare ne-o aduc glasurile cristaline ale colindătorilor, acelea care străbat în noaptea de Crăciun de la o margine la alta a satului românesc, ducînd la fiecare casă urarea strămoşească şi versul închinat noului născut:

„În coliba păstorească,
Vrut-a Domnul să se nască
Fiul Său cel Sfînt,
Nouă pe pămînt
Să ne mîntuiască".

De Crăciun bucuria celor mari e împărtăşită şi celor mici care aşteptă pe Moş Crăciun cu desaga plină:

„Prin oraşe şi prin sate...
Mai ales copiii spun,
Că din ţări mai depărtate
Vine iarăşi Moş Crăciun.

Nu mai pot de bucurie,
Şi-l aşteaptă toţi cu drag,
Să le dea vre-o jucărie,
Sau covrigi cîte-un şirag".

Vorbind despre darurile aduse prin Naşterea Pruncului Iisus, Sf. Atanasie cel Mare zice: „Dumnezeu este bun, mai bine zis Izvorul a toată bunătatea... El s-a milostivit de neamul oamenilor de pe pămînt"... Într-adevăr plinătatea acestor daruri pe care ni le-a adus întruparea Mîntuitorului, darul cel mai de preţ este răscumpărarea noastră din robia păcatului şi a morţii, prin jertfa Sa, pacea pe care ne-a dăruit-o şi fericita comuniune de viaţă în credinţă străbună, în slujirea faţă de semenii noştri, avînd calitatea de fraţi ai Săi şi fii ai aceluiaşi Părinte Ceresc. Prin acest nepreţuit dar omul se face părtaş în lume de o demnitate nouă; căci robia lui a luat sfîrşit şi are curaj să se adreseze lui Dumnezeu ca fiu şi frate al Fiului lui Dumnezeu, cu cuvîntul „Avva-Părinte" (Rom. 8, 15).

An de an ne astîmpărăm setea la fîntîna duhovnicească a dumnezeieştilor Scripturi, în această noapte sfîntă, în care Dumnezeu a făcut omenirii minunatul dar al naşterii din pîntecele feciorelnic al Mariei, a Fiului Său, din „plinătatea Căruia noi toţi am luat, şi har peste har" (In. 1, 16). Şi an de an mesajul divin al înfrăţirii oamenilor în pacea dăruită sufletelor noastre de Pruncul Divin, devine tot mai actual, chemînd omenirea la realizarea frăţietăţii, a comuniunii de dragoste cu Dumnezeu şi întreolaltă.

Fie ca darul Betleemului să rodească în gîndurile şi în sufletele noastre ale tuturor pentru sălăşluirea în lume a păcii, a iubirii şi a bunei voiri hărăzite nouă de Naşterea Domnului Iisus. Căci „Pacea şi dragostea şi celelalte asemenea prin numirile lor chiar ne sfătuiesc să rămînem în ele, căci sînt proprii lui Dumnezeu", ne spune Sf. Grigorie de Nazianz şi ele sînt folositoare nouă tuturor.

Bucurîndu-se de aceste daruri revărsate peste omenire prin Naşterea Domnului Hristos, luminate de supremul dar al lui Dumnezeu, Pruncul nou născut Iisus Hristos, să-L întîmpinăm şi în acest an cu toată căldura inimilor noastre exprimînd în versul duios al colindelor strămoşeasca bucurie creştină:

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudaţi şi cîntaţi,
Şi vă bucuraţi".

Făcîndu-ne părtaşi vestirii îngereşti dorim ca slăvitul Praznic al Naşterii Domnului să coboare asupra noastră pacea şi liniştea mult dorită de suflete, iar Anul Nou 1988 să ne aducă sănătate fericire şi întru toate bună sporire.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Valori poetice şi teologice în slujbele dinainte de Crăciun

Evlavia creştină ortodoxă se revarsă atît de bogat în sfintele sărbători, încît pentru prăznuirea unui eveniment de însemnătate religioasă credincioşii simt trebuinţa de-a anticipa marile sărbători cu cîte una sau mai multe zile. Dar nu se pot nici despărţi deodată de frumuseţea şi sfinţenia sărbătorii, ci încă o zi, sau chiar mai multe, ei continuă să-şi hrănească sufletul cu cîntări şi citiri în caracterul sărbătorii. Toate aceste „înainte-serbări" şi continuări ale sărbătorilor *sînt consemnate în cărţile noastre de cult,* mai cu seamă în Minei. Să reamintim acum unele poezii imnografice care ţin de „Înainteserbarea Naşterii Domnului".

Iată, de exemplu, *Lumininda* din 20 decembrie. Ea cuprinde mai întîi un îndemn la cîntare pentru *începutul* timpului de pregătire sufletească. Însă nu îndemn la cîntare numai cu buzele, ci cu angajarea întregii noastre fiinţe, antrenînd întregul nostru mod creştinesc de a vieţui. Sau, cum zice Lumininda: „să aducem cîntări *cu credinţă* la Înainteprăznuirea Naşterii". De ce să facem astfel? Pentru ca să ne pregătim. Căci „Cel ce este mai înainte de veci, Hristos, vine şi se apropie de Betleem, să Se nască din Fecioara ca om şi să Se arate Prunc înfăşat în scutece".

Sau un *tropar* din cîntarea a 8-a a canonului din 22 decembrie, deci cu trei zile înainte de Crăciun. Este o admirabilă expunere a condiţiilor fără de care nu se poate realiza unitatea de concepţie teologică şi de credinţă, adică acea „*una* împreună cugetînd". Prima condiţie a unităţii o constituie urmarea poruncii *dragostei.* „De legea dragostei ţinîndu-ne, duhul iubirii de fraţi să-l primim". Este ceea ce exprimă şi îndemnul Liturghiei: „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-*un* gînd să mărturisim". Adică, prin *iubire,* la unitate.

A doua condiţie premergătoare şi însoţitoare a unităţii este *pacea* între noi toţi, sau, cum zice troparul: „Unul cu altul pace avînd". De ce dragoste, pace şi — în final — unitate? Ca să pregătim terenul sufletesc în mod corespunzător. Pentru că Însuşi „Stăpînul păcii, Hristos, vine să împace toate şi să mîntuiască". Ce admirabilă motivare!

Deosebit de frumoasă este paralela pe care o face *Sedealna* din aceeaşi zi, între aurul, smirna şi tămîia pe care magii din Persia le-au adus Pruncului, şi nădejdea, credinţa şi dragostea care I se cuvin din partea noastră. Simbolismul care transpare aici este sublim. Dar iată însuşi textul Sedelnei: „Din Persia împăraţii aur, smirnă şi tămîie au adus de demult Împăratului Celui ce S-a născut (rămînînd) şi Dumnezeu. Iar noi acum, mai înainte prăznuind naşterea Lui, cu bună cinstire să-I aducem din suflet: nădejde, credinţă şi dragoste, lăudînd Fecioara".

De ce nu în ordinea: credinţă, nădejde şi dragoste, ca la I Corinteni, 13, 13? Probabil pentru că aurul are întrebuinţare mai mult lumească, în timp ce smirna şi tămîia au aproape numai funcţiuni liturgice. Nădejdea (simbolizată de aur) poate fi şi cu privire la obiective lumeşti. Însă credinţa şi dragostea mai ales dragostea faţă de Dumnezeu) au numai însemnătate morală, religioasă. Deci, în ordine moral-creştină: nădejde, credinţă şi dragoste, cu semnificaţie simbolică în aur, smirnă şi tămîie. Ca în Sedealnă.

În schimb *Lumininda* tot aceeaşi zi aduce în mintea noastră un adevăr paradoxal şi, tocmai pentru aceasta, aureolat în taină. Este adevărul că, născîndu-Se din Fecioara, Dumnezeu-Fiul cel supratemporal, se înscrie şi în curgerea timpului. După ce face un emoţionant îndemn la evlavie şi „frică", Lumininda motivează: „că acum vine la uşa (la uşa inimii) Împăratul cel fără de început, ca om, sub ani, (ani care au început) *înnoind* firea cea căzută din Eden". (Din rai)

Elemente contrastante întruneşte şi troparul al doilea din cîntarea a 8-a a canonului din 23 decembrie. Anume că, născîndu-se prunc, Dumnezeu-Fiul ne *îmbogăţeşte,* însă El *sărăceşte.* Ne îmbogăţeşte, deoarece, făcîndu-se om, noi oamenii dobîndim un Frate care ne îndreptează moral. Însă pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu se smereşte; se micşorează. Sau, cum — plastic — spune troparul: „Stăpînul, îmbogăţindu-ne pe noi cu toată îndreptarea, sărăceşte, născîndu-Se şi culcîndu-Se în iesle".

Penultimul tropar al cîntării a 8-a a Utreniei din 24 decembrie ni-l prezintă pe om într-o desfătătoare ipostază. Omul a căzut din această ipostază, dar a redobîndit-o, prin Hristos, ajungînd iarăşi *„grădinar* al pomilor nemuritori".

Să analizăm acum conţinutul unei cîntări de după sărbătoarea Naşterii Domnului. De exemplu, cel al încheierii stihirilor de la „Doamne strigat-am", din 28 decembrie. Aici ni se prezintă o adevărată răsturnare a unor stări. Şarpele (diavolul), care mai înainte *învinsese* pe Eva în rai, acum este „surpat", adică *învins.* Pentru că pe aceea „care mai înainte a amăgit-o", adică pe femeie, acum o vede săltată în cea mai înaltă stare, aceea de a fi „Maica Ziditorului". Femeia, care prin Eva „a fost pricinuitoarea morţii a tot trupul, se face încăpătoare mîntuirii a toată lumea, prin Născătoarea de Dumnezeu".

Bineînţeles, comparaţiile poetice, metaforele şi cugetările teologice cu privire la Naşterea Domnului culminează în slujbele din însăşi ziua Sărbătorii. Tocmai pentru aceasta ele ne sînt mai cunoscute. Şi totuşi, atît de mult simţite!

Pr. conf. *Gheorghe Şoima*

Începuturile vieţii creştine la români (III)

Aminteam în numerele anterioare ale T. R. de începutul vieţii creştine pe teritoriul dintre Dunăre şi Mare anexat la provincia Moesia Inferior încă din anul 46 după Hristos şi care, în anul 297, s-a constituit într-o provincie aparte, numită Scythia Minor.

Datorită predicii Sfîntului Apostol Andrei, ca şi zelului misionar de care vor fi dat dovadă episcopii şi preoţii rînduiţi de el, apoi de urmaşii lor, noua religie creştină a cunoscut aici o stare de înflorire mai mare decît în teritoriile nord-dunărene. Ne-o dovedeşte faptul că în cursul persecuţiei dezlănţuite de împăratul Diocleţian (284—305) împotriva creştinismului, care se confrunta cu religia oficială, actele martirice sau martirologiile înregistrează un număr impresionant de martiri tocmai în noua provincie. Ei proveneau din medii diferite: slujitori ai Bisericii, funcţionari de stat, ofiţeri şi soldaţi, chiar ţărani, tineri şi bătrîni, bărbaţi şi femei. De pildă, la Durostorum (în Moesia Inferior, chiar la hotarul cu Scythia) au suferit martiriul în anul 298 soldaţii Pasicrat şi Valention, Marcian şi Nicandru, veteranul Iuliu. În satul învecinat, Ozobia, au fost decapitaţi, la 28 aprilie 304, credincioşii ţărani Quintilian, Maxim citeţul şi Dadas (ultimul pare să fie dac). La Tomis au murit ca martiri episcopul Efrem, în jurul anului 300, iar prin anii 320—323, sub împăratul Licinius, martirii Macrobiu şi Gordian, originari din Asia Mică, localnicii Heli, Lucian, Zotic, fraţii Argeu, Narcis şi Marcelin, probabil episcipul de atunci Tit (Titus) şi alţii. La Axiopolis (Cernavoda de azi) au îndurat moarte muceniceaşcă, probabil prin anii 303, Chiril, Chindeas şi Tasius (sau Dasius), la Halmyris (azi Dunavăţ, pe braţul Sfîntul Gheorghe al Dunării) au pătimit, probabil în anul 298, preotul Epictet şi tînărul său convertit Astion, refugiaţi aici din Asia Mică pentru credinţa lor, la Noviodunum martirii Flavian şi Filip. Pătimirea multora dintre aceştia o cunoaştem din aşa numitele „acte martirice", scrise la scurt timp după moartea lor, *acestea fiind cele mai vechi lucrări scrise pe teritoriul ţării noastre.*

Săpăturile arheologice efectuate în anul 1971 în localitatea Niculiţel, jud. Tulcea, în apropiere de fostul oraş Noviodunum, au dus la descoperirea moaştelor a patru martiri necunoscuţi pînă atunci: Zoticos, Attalos, Kamasis şi Filippos, aflate într-o criptă funerară sub altar (ulterior s-au mai descoperit resturi din moaştele a doi martiri). Acestea sînt singurele moaşte de martiri descoperite în tara noastră (azi depuse în biserica mănăstirii Cocoş).

Din moment ce au îndurat moarte de martiri atîţia ierarhi, preoţi şi credincioşi de rînd, înseamnă că noua învăţătură era adînc înrădăcinată în conştiinţa acestora, dar în acelaşi timp se desprinde constatarea că acolo existau episcopi şi preoţi care să predice pe Hristos şi să boteze pe cei ce voiau să vină la El. Şi pentru că Tomisul era metropola provinciei, era firesc ca acolo să-şi fi desfăşurat activitatea un episcop, poate chiar de la Sfîntul Andrei. Este regretabil că pînă în jurul anului 300 nu cunoaştem numele nici unuia dintre ei. Episcopii *Evanghelicus, Efrem şi Tit* sînt consemnaţi în Actele martirice scrise îndată după săvîrşirea din viaţă a martirilor respectivi. Istoricul bisericesc Eusebiu din Cezareea — în lucrarea sa „Despre viaţa împăratului Constantin" — scria că la primul Sinod ecumenic „nici schitanul nu lipsea din ceată", deci un episcop din Scythia Minor, care nu putea să fie decît cel din Tomis. Prezenţa lui la Sinod nu poate fi pusă la îndoială, căci Eusebiu era martor ocular al evenimentelor, el însuşi participînd la Sinod.

Abia în anul 369 întîlnim un nou episcop, cu numele *Vetranion,* probabil un capadocian, care a apărat dreapta credinţă, chiar în biserica sa, în faţa împăratului arian Valens din Constantinopol. El a trimis, după vreo cinci ani, moaştele Sfîntului Sava, cel înecat în Buzău în 372, la Sfîntul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, însotite de o „Scrisoare a Bisericii din Gothia către Biserica din Capadocia", care, de fapt, era actul său martiric. Vetranion a fost trecut între sfinţi, prăznuit la 25 ianuarie. Un episcop *Gherontie* (Terentie) a participat la lucrările Sinodului II ecumenic din Constantinopol, în 381, pe care împăratul Teodosie cel Mare l-a îndatorat să vegheze la păstrarea nealterată a Ortodoxiei în Scythia Minor. *Teotim I,* trecut între sfinţi (prăznuit la 20 aprilie), era autor de lucrări teologice şi prieten al Sfîntului Ioan Gură de Aur; a încercat să facă misiune creştină printre huni, care tocmai atunci au ajuns la Dunăre.

În secolul al V-lea sînt consemnaţi în izvoare istorice episcopii *Timotei,* participant la lucrările Sinodului al III-lea ecumenic de la Efes din 431,

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

DARUL MAGILOR ŞI IUBIREA LUI DUMNEZEU

Relatarea biblică despre întruparea Fiului lui Dumnezeu face amintire, între altele, şi despre venirea celor trei magi de la răsărit să se închine dumnezeiescului Prunc.

Ei au venit din ţările lor îndepărtate, de la Răsărit, fiecare de la poporul lui, cu credinţele şi obiceiurile lor. Au venit călăuziţi de o stea, necunoscută şi nevăzută de ei pînă atunci, deşi ei erau „cetitori" în stelele de pe bolta cerului. Au venit să afle pe noul Împărat, pe Mesia aşteptat de toate popoarele. Au venit pe drumuri diferite. Cu cît se apropiau de Ierusalim se apropiau şi drumurile lor, unul de altul; se apropiau şi gîndurile şi idealurile lor cu cît se apropiau mai mult de Hristos.

O ultimă încercare de trecut avuseseră în calea lor cînd au ajuns la Ierusalim. Steaua a devenit nevăzută, conducerea revelaţiei naturale spre Hristos se estompase, ca să facă loc conducerii de către revelaţia supranaturală. Întrebînd într-o parte şi alta despre locul şi data naşterii lui Mesia, li s-a spus din proorocie că locul este Betleem. Astfel călăuziţi, au mers, cu toată opreliştea lui Irod, pînă la micul orăşel Betleem, care nu e departe de Ierusalim şi acolo *„au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui şi căzînd la pămînt, s-au închinat Lui şi deschizînd vistieriile lor, I-au adus lui daruri: aur, tămîie şi smirnă"*. (Matei II 11).

O întrebare firească se pune: De ce au venit aceşti magi, reprezentanţi ai înţelepciunii şi puterii omeneşti din îndepărtatele lor ţări la Betleem tocmai în acest timp? Şi de ce au adus ei daruri atît de preţioase Pruncului Iisus?

La prima întrebare ne răspunde cuvîntul Scripturii: Au venit să I se închine dumnezeiescului Prunc. Înţelepciunea minţii lor, în dorul ei de lumină, adevăr şi mîntuire, îi călăuzea spre Acela ce avea să zică despre Sine: „Eu sînt lumina lumii, Cel ce vine după Mine nu va umbla întru întuneric" (Ioan VIII, 12), „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan XIV, 6). Ei căutau „mîntuirea" pe care nimeni nu le-o putuse da pînă atunci. Ei căutau revelaţia supranaturală care să le descopere taina mîntuirii, a întoarcerii acasă în Împărăţia lui Dumnezeu.

Dar de ce au adus ei daruri atît de preţioase unui Prunc, mic şi necunoscut pînă atunci?

Prin darurile lor, magii preînchipuiau, vesteau dinainte cele trei mari misiuni pe care le va împlini Domnul nostru Iisus Hristos pentru mîntuirea oamenilor.

Aurul indică misiunea Lui împărătească, tămîia era simbolul slujirii Lui arhiereşti, iar smirna va preînchipui misiunea Lui profetică, învăţătura pe care El a adus-o oamenilor spre a le arăta calea şi razele mîntuirii. Ca nişte reprezentanţi ai înţeleptilor lumii vechi, ei vesteau, în felul lor, întreita minune a Domnului nostru Iisus Hristos.

Pe de altă parte, aducînd lui Hristos aceste daruri de mare preţ, ei au înţeles că ele capătă o valoare deosebită, că nu pot avea o întrebuinţare mai potrivită decît aceea de a le aţierosi, a le oferi Fiului lui Dumnezeu, venit între oameni, tocmai ca să dea o valoare veşnică vieţii şi bunilor pămîntene.

Ei au arătat prin această aţierosire, adevărul că bunurile materiale, capătă o valoare deosebită numai dîndu-le o folosire mai înaltă, numai dacă ele sînt puse în slujba oamenilor.

Valoarea reală şi adevărată a bunurilor materiale, oricît de preţioase ar fi ele, nu poate fi despărţită de scopul în care sînt întrebuinţate. Fără o întrebuinţare a lor în scopuri mai înalte, spre binele oamenilor, ele devin primejdioase, acaparează, anulează persoana omului şi îl duc în robia patimilor ucigătoare.

Folosite numai pentru împlinirea unor porniri egoiste „sau pentru scopuri de distrugere ele sînt izvoare ale urei şi neînţelegerii între oameni şi popoare. Ele generează războaie.

Prin darurile pe care le-au adus magii lui Hristos se cuvine să înţelegem că locul întîlnirii dintre oameni şi popoare îl avem prin şi în Hristos, prin învăţătura Lui şi prin darul cel mare al iubirii de Dumnezeu şi de oameni adus de El".

•

Întruparea Cuvîntului lui Dumnezeu ne descoperă marele adevăr al învăţăturii creştine că *„Dumnezeu este iubire"*.

Iubirea este de la Dumnezeu, este energia necreată prin care Dumnezeu se face cunoscut oamenilor, prin care oamenii devin copii ai lui Dumnezeu prin har. Dumnezeu a creat lumea din iubire şi nu a lăsat-o la voia întîmplării, nu s-a depărtat de ea şi nu l-a lăsat pe om singur, ci a iubit-o şi o iubeşte cu o „iubire veşnică". La „plinirea vremii" din iubire a trimis în lume pe Unul Născut Fiul Său ca să mîntuiască neamul omenesc. *„Aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe Fiul Său, Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică"* (Ioan III, 16).

Iubirea lui Dumnezeu faţă de lume nu are sfîrşit. Hristos este împreună cu oamenii, precum a spus Apostolilor: *„Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrşitul veacurilor"* (Matei XXVIII, 27).

În aceasta se arată adevărul că Dumnezeu este iubire. „Cînd a venit în lume Fiul lui Dumnezeu, Cel ce era din veşnicie cu Tatăl, atunci s-a arătat în mod desăvîrşit iubirea lui Dumnezeu".

Întru aceasta stă bucuria Crăciunului că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume „să se nască şi să crească, să ne mîntuiască".

Astfel dorinţa omenirii după Dumnezeu s-a împlinit prin Naşterea Domnului. Nu mai sîntem singuri. Nu mai sîntem orfani. „Dumnezeu este cu noi" precum spune Psalmistul David. Cerul s-a deschis şi oamenii au puterea de a primi iubirea lui Dumnezeu. „Dumnezeu a sădit în om, spune Sf. Vasile cel Mare, puterea iubirii care multiplică iubirea divină". Iar „dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi şi noi sîntem datori să ne iubim unii pe alţii" (I Ioan IV, 11).

Pentru ce a venit Fiul lui Dumnezeu în lume? se întreabă Sfinţii Părinţi. Şi tot ei răspund: Ca să alunge teama de moarte, pentru ca mormîntul să devină „izvorul vieţii noastre", pentru ca să împace pe om cu Dumnezeu, pentru ca să deschidă „porţile cele închiuate ale raiului", pentru ca să biruiască iubirea.

Iisus Hristos a părăsit slava cerului şi a venit în lume, care nu cunoştea pe adevăratul Dumnezeu, ca să arate iubirea lui Dumnezeu şi să ia asupra Sa păcatele oamenilor, să arate calea care duce la Dumnezeu. El s-a făcut solidar cu oamenii şi a primit moartea pe cruce în locul lor şi pentru ei.

În Iisus Hristos iubirea a biruit ura şi păcatul, viaţa a biruit moartea. *„Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit, cel dintîi"* (I Ioan IV, 19).

Dar, adevărata iubire de Dumnezeu, se arată prin iubirea de oameni: *„Dacă zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească"* (I Ioan 14, 20).

De aceea auzim porunca dumnezeiască: *„Cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său"* (I Ioan IV, 21).

Între iubirea de Dumnezeu şi iubirea de oameni este o strînsă legătură, nu pot exista una fără cealaltă.

Nu trebuie uitat că iubirea faţă de oameni se arată mai ales în ceea ce se numeşte *iertarea*, iertarea reciprocă, pentru că ea dă naştere la reluarea legăturilor de într-ajutoare între oameni şi astfel iubirea nu rămîne numai pe buzele oamenilor ci devine o iubire creatoare de fapte bune. Sfîntul Apostol Pavel spune: *„Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos"* (Gal. 6, 2). Iar legea lui Hristos este legea iubirii. El Însuşi a spus că porunca cea mai mare este: *„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Iar a doua: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci se cuprinde toată Legea şi proorocia"* (Mat. XXII, 37—38).

Dacă înainte vreme omenirea dorea cît mai multă lumină şi răsuna glasul după „mai multă lumină", în zilele noastre dorinţa fundamentală a sufletului omenesc este aceea de mai multă liniste, mai multă pace, mai multă iubire.

Iubirea este marele dar adus de Hristos Domnul omenirii. Se cuvine să-i răspundem cu iubirea noastră, cu hotărîrea noastră de a lucra din toată inima pentru răspîndirea ei în lume, de a închina viaţa noastră, cu toate bunurile ei slujirii lui Dumnezei şi slujirii oamenilor.

† VASILE
Episcopul Oradiei

MOŞ CRĂCIUN

de Octavian Goga

Moş Crăciun cu barbă albă
Moş Crăciun cu traista plină
Vechi stăpîn atît de darnic
Al copilăriei mele

Azi la noi în sat te-aşteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde şi cu cîntec
Şi cu crai, cetăţi de stele

Să cobori şi-n seara asta
Sol bătrîn de gînduri bune
Toţi te-aşteaptă-n sat la mine,
Du-te, du-te Moş Crăciune

De nu ţi-o fi peste mînă
Treci şi pe la casa noastră.
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

VESTE MINUNATĂ

(Continuare în pag. a 2-a)

au trăit, au murit şi s-au mîntuit moşii şi strămoşii noştri.

Nu vă aplecaţi urechile la cei ce vor să vă smintească din credinţa noastră sfîntă, propovăduită de la Mîntuitorul pînă astăzi în sfintele noastre biserici. Nu uitaţi cuvîntul grav şi avertismentul foarte serios care vine încă de la Sfîntul Ciprian al Cartaginei: *În afară de Biserică nu este mîntuire.* **Aici, în Biserica Ortodoxă strămoşească, prin rugăciuni la Mîntuitorul, la Maica Domnului, prin Sfintele Taine şi prin Sfînta Cruce, prin mijlocirile Sfinţilor şi prin slujba preoţilor învestiţi cu Har de Sus, prin hirotonie de la episcop care o transmite de la Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli, aici şi** *numai* **aici este garanţia iertării păcatelor şi a intrării în Împărăţia lui Dumnezeu, dobîndirea mîntuirii.** *În afară de Biserică nu este mîntuire.* **Sub orice chip al evlaviei ar veni smintitorii, ei nu sînt altceva decît** *„fraţi mincinoşi"*, **cum îi numea Sfîntul Pavel (II Cor. 11, 26), îndemnîndu-ne să ne ferim de dînşii, căci ei au** *„doar chipul cucerniciei, dar puterea ei o tăgăduiesc"* **(II Tim. 3, 5). Vin cu Biblia în mînă, dar o tălmăcesc după capul lor, împotriva Bisericii. Nu uitaţi că şi diavolul l-a ispitit pe Mîntuitorul tot cu Biblia în mînă, alegînd texte dezlegate de întregul Scripturii, ceea ce i-a şi spus Mîntuitorul, respingîndu-l ca pe un mincinos.**

Semnul cel mai evident că ei nu vin de la Dumnezeu, e că vor *dezbinare*, **cheamă la grupări din afara Bisericii, în slujba lor, nu în slujba Bisericii. Că nu-s de la Dumnezeu, se vede şi din aceea că astfel de grupări s-au înmulţit în unele ţări pînă la mai mult de o mie, fiecare luîndu-se după mintea lui mîndră şi rătăcită. Or, se ştie că Mîntuitorul ne-a poruncit** *„ca toţi să fie una"* **(Ioan 17, 21), pentru ca lumea să creadă:** *„Una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*. **Dezbinarea duce la neîncrederea în credinţa creştină, la depărtarea totală a unora de la credinţă. Noi românii am fost una în credinţă de-a lungul veacurilor, mai ales în Transilvania, de aceea am rezistat tuturor încercărilor vremelnicilor stăpînitori străini de a ne desfiinţa ca neam, de a ne interzice limba, de a ne schimba credinţa. Cei care şi-au schimbat-o, se ştie, şi-au pierdut şi neamul, şi limba şi numele.**

Fac tuturor urare de petrecere în pace şi în bucurie a sărbătorii Naşterii Domnului şi a celorlalte sărbători.

Primiţi colindătorii care vă vor cînta la ferestre: *„O, ce veste minunată, în Betleem ni se arată"*.

Bucuraţi-vă toţi în Domnul şi fiţi sănătoşi!

STEAUA MAGILOR

(Continuare din pag a 3-a)

rească, lăudînd şi zicînd: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca II, 9, 13—14). La moartea sa, după natura umană, s-a deschis pămîntul: „Şi mormintele s-au deschis şi multe trupuri de sfinţi adormiţi s-au sculat şi ieşind din morminte, după învierea lui, au venit în sfînta cetate şi s-au arătat multora" (Matei XXVII, 52—53). Steaua magilor deci aparţine fenomenelor extraordinare care însoţesc naşterea Mîntuitorului. Ea era un simbure luminos, ca o stea. Traseul ei este iarăşi neobişnuit. Ea conduce paşii cămilelor, mînate de stăpînii lor, după cum le arăta steaua. De bună seamă că au făcut popasuri, dar steaua nu i-a părăsit, deci a stat şi ea pe loc, aşa cum va sta şi deasupra sălaşului Mîntuitorului, indicînd cu precizie locul.

Drumul a fost foarte lung şi anevoios. Din momentul acestei naşteri şi a apariţiei stelei, au trecut destule zile pînă cînd magii au ajuns să i se închine Domnului. Mai întîi, au fost vestiţi păstorii de înger (Luca II, 9), iar vestea s-a răspîndit şi au venit şi alţii cu daruri, spunînd ceea ce auziseră despre prunc. Maria păstra toate sa (Luca II, 9—19). Apoi au trecut opt zile şi a urmat tăierea împrejur (Luca II, 21). Au urmat zilele curăţirii (Luca II, 22), cînd au putut ajunge şi magii, după drumul lor anevoios, conduşi mereu de stea, înainte de aducerea lui Iisus la templu. Cînd au ajuns la hotarele Ţării Sfinte, magii, în loc să se ţină de stea, se rătăcesc şi merg la palatul regelui Irod, spunînd pentru ce au venit. Mare le-a fost dezamăgirea, cînd în palatul lui Irod n-au aflat prunc din nou născut.

Alertat, Irod convoacă pe mai-marii preoţilor şi încearcă să dea de urmele lui Mesia. Aceştia îi spun că Mesia se va naşte în Betleem (Matei II, 5). Viclean, Irod se interesează de data precisă a apariţiei stelei, rugîndu-i pe magi să-i anunţe dacă află pruncul, fiind hotărît să-l omoare. (Matei II, 7). Ieşind din palat, iată că steaua li s-a arătat din nou, adică i-a aşteptat să-şi dea seama că au greşit în socotelile lor. Acum i-a condus la Betleem, unde au avut altă surpriză, aflînd pruncul nou născut cuvintele acestea, punîndu-le în inima într-un staul. Ca nişte înţelepţi adevăraţi, ei îl recunosc pe adevăratul Mesia, dăruind familiei sfinte conţinutul sipetelor lor, pe lîngă aur, smirnă şi tămîie şi alte daruri de mare preţ, stofe pentru haine şi mijloace materiale pentru Maica Domnului şi logodnicul Iosif. Care le-au prins bine pe drumul spre Ierusalim, apoi în timpul fugii în Egipt. Magii şi-au făcut datoria lor. Erau oameni în vîrstă, dar ştiau că acest prunc va schimba faţa lumii, cînd va ajunge la vîrsta de 30 de ani, putîndu-şi începe activitatea. Din clipa aceea steaua a dispărut. Drumul de întoarcere acasă al magilor le era destul de bine cunoscut.

Începuturile vieţii creştine la români (III)

(Continuare din pag. a 3-a)

Ioan, considerat de contemporani ca unul din cei mai buni teologi ai timpului, traducător din greceşte în latineşte, adversar al nestorianismului şi *monofizismului*, Alexandru, participant la un sinod din Constantinopol în 448, care l-a condamnat pe ereticul Eutihie, *Teotim II*, în 458, apărător al hotărîrilor adoptate de Sinodul de la Calcedon, din 451.

Abia în primele două decenii ale secolului al VI-lea este atestat un nou episcop. *Paternus*, amestecat în disputele hristologice, iar pe la mijlocul secolului, episcopul *Valentinian*, un alt teolog de prestigiu, amintit în cadrul disputelor legate de Sinodul V ecumenic din 553.

Pe la începutul secolului al VI-lea s-au mai înfiinţat, în Scythia Minor, alte 14 scaune episcopale, amintite într-o Listă a scaunelor dependente de Patriarhia de Constantinopol. Este vorba de episcopiile de la *Axiopolis* (Cernavoda), *Capidava* (între Axiopolis şi Troesmis), *Carsium* (Hîrşova), *Callatis* (Mangalia), *Constantiana* (Capul Dolojman), *Histria* (Istria), *Tropaeum Traiani* (Adamclisi), azi toate în judeţul Constanţa, *Troesmis* (Iglita), *Noviodunum* (Isaccea), *Aegyssus* (Tulcea), *Salsovia* (Mahmudia), *Halmyris* (Dunavăţu de Jos), azi toate în judeţul Tulcea, *Dionysopolis* (azi Balcic, în Bulgaria) şi *Zaldapa* (neidentificată).

Dar existenţa atîtor episcopi presupune şi un număr însemnat de preoţi şi diaconi. În această conjunctură favorabilă, este explicabilă construcţia atîtor locaşuri de cult în această regiune cunoscute sub numele de bazilici. Pînă în prezent s-au descoperit peste 30 de bazilici, cele mai însemnate fiind la Tomis (şase), Tropaeum Traiani (cinci), Histria (şapte), Troesmis (trei), Callatis, Dinogetia (azi Garvăn, în nordul Dobrogei), Ibida (azi Slova Rusă) şi altele, toate datînd din secolele IV—VI. Pe lîngă acestea, în 1957 s-au descoperit şase bisericuţe — de dimensiuni foarte mici — săpate într-un masiv calcaros la Basarabi (Murfatlar), la circa 20 km de Constanţa. Mulţi cercetători consideră că ar aparţine aceleiaşi perioade şi că ar fi vorba de o aşezare monahală. La aceste lăcaşuri de cult se adaugă aproximativ o sută de inscripţii funerare creştine, în care apar nume de preoţi, diaconi şi citeţi, numeroase opaiţe creştine, cruci, cruciuliţe etc.

Vigoarea creştinismului pe teritoriul Scythiei Minor rezultă şi din faptul că de aici erau originari cîţiva teologi de prestigiu ai epocii patristice. Între aceştia se numără *Sfîntul Ioan Casian* (c. 360—c. 435), „scit de neam", cum îl consideră un biograf al său, care a trăit un timp într-o mănăstire de lîngă Betleem, apoi în marile aşezări ascetice din Egipt, la Constantinopol, la Roma şi la Massilia (azi Marsilia, în sudul Franţei), oraş în care a întemeiat o mănăstire de călugări şi alta de călugăriţe, dîndu-le rînduielile de organizare monahală din Răsărit. A scris şi cîteva lucrări teologice în limba latină: *Conlationes Sanctorum Patrum* (Convorbiri cu părinţii), un fel de **„Pateric"**, *De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis* (Despre aşezămintele mănăstireşti de obşte şi despre remediile celor opt patimi), *De incarnatione Domini* (Despre întruparea Domnului), lucrări care îl aşează printre reprezentanţii de seamă ai literaturii patristice.

Un alt teolog, *Dionisie Exiguul* sau cel mic (c. 470—c. 545), s-a călugărit într-o mănăstire din Scythia Minor, dar şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii la Roma, lucrînd în cancelaria papală. Acolo a tradus foarte multe lucrări teologice, hagiografice şi canonice din greceşte în latineşte (Despre crearea omului a Sf. Grigorie de Nissa, două scrisori ale Sf. Chiril al Alexandriei, diferite colecţii de canoane ş. a.). În chip deosebit, menţionăm faptul că daco-romanul Dionisie Exiguul a fixat cronologia erei creştine, fixînd numărarea anilor de la Naşterea Mîntuitorului Iisus Hristos (754/753 de la întemeierea Romei).

Pe lîngă aceştia, au mai trăit în Scythia Minor şi alţi teologi, cunoscuţi sub numele de „călugări sciţi": *Ioan Maxenţiu*, autorul unor mici lucrări teologice, *Petru Diaconul*, traducătorul unor lucrări greceşti în latineşte, *Leonţiu* şi alţii.

Existenţa atîtor episcopii, a unor ierarhi, participanţi la lucrările primelor Sinoade ecumenice sau locale, apărători ai dreptei credinţe în faţa învăţăturilor eretice şi a unor renumiţi teologi care au îmbogăţit literatura patristică cu lucrări de valoare demonstrează în chip convingător că provincia Scythia Minor şi-a adus o contribuţie de preţ la dezvoltarea şi afirmarea teologiei şi a vieţii creştine, în secolele IV—VI.

Prea Sfinţitul Episcop Dr. Vasile Coman al Oradiei la 75 de ani

Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, maica duhovnicească a bihorenilor, sătmărenilor şi sălăjenilor ortodocşi, cunoaşte de 17 ani părinteasca purtare de grijă a unui neobosit şi înţelept ierarh — a Prea Sfinţitului dr. Vasile Coman, care a făcut să reînvie pe plaiurile bihorene duhul neuitatului vlădică Roman Ciorogariu.

Antrenat în activitatea pastoral-misionară şi administrativ-gospodărească încă pe cînd era protopop la Braşov, Prea Sfinţitul Episcop Vasile Coman n-a început o muncă nouă la Oradea ci doar şi-a lărgit sfera de acţiune şi şi-a încordat mai mult puterile, bineştiind că este dator să se facă „tuturor toate".

A fost fericită alegerea Prea Sfinţiei Sale în fruntea unei eparhii care nu mai putea oferi noului ales răgazul acomodării. Prea Sfinţitul Vasile n-a avut nevoie de acest răgaz. A înţeles din prima zi după instalare, care erau cerinţele cărora trebuia să le facă faţă.

În primul rînd, s-a preocupat îndeaproape de completarea parohiilor vacante, bineştiind cît de fierbinte este dorinţa credincioşilor de a avea păstori sufleteşti care să-i poată povăţui pe calea către mîntuire. Specificul eparhiei în care acţiunile prozelitiste s-au înteţit, impunea noului ierarh să acorde prioritate unei astfel de probleme. Prea Sfinţia Sa a rezolvat în chip fericit şi într-o scurtă perioadă de timp lipsa care se făcea pe atunci resimţită. Nu este fără importanţă să arătăm că în cei 17 ani de arhipăstorire la Oradea, P. S. Episcop Vasile a hirotonit 498 preoţi tineri. Practic putem spune că în acest răstimp, o nouă generaţie de preoţi a fost rînduită de P. S. Episcop Vasile, spre slujire, în aproape toate unităţile bisericeşti din eparhie. Imaginea pe care o oferă azi, sub acest aspect, ierarhul şi preoţimea Episcopiei Oradea este aceea a unui părinte care a născut după har şi a rînduit fii în toate parohiile.

Concomitent cu completarea vacantelor, P. S. Episcop s-a preocupat de reînviorarea activităţii pastoral-misionare şi administrativ-gospodăreşti a preoţilor şi aceasta nu prin directive şi dispoziţii chiriarhale transmise de la centru, ci prin prezenţa nemijlocită în parohiile de pe întreg cuprinsul eparhiei. P. S. Episcop Vasile este chipul ierarhului misionar, al păstorului care păşeşte pe urmele păstorilor săi, căutîndu-i la ei acasă, rugîndu-se împreună cu ei, binecuvîntîndu-le strădaniile, sporindu-le zelul şi dragostea pentru Biserica, poporul şi patria lor. Prea Sfinţitul Episcop Vasile a liturghisit în aceşti ani pe aproape toate altarele ortodoxe din eparhie. Acolo unde încă n-a apucat să oficieze Sf. Liturghie, a săvîrşit măcar slujba vecerniei.

Preoţimea pe care o îndrumă i-a înţeles voia şi i-a urmat îndemnul. S-au construit în vremea păstoririi P. S. Sale, în întreaga eparhie 37 biserici noi, iar cele reparate şi pictate se numără cu sutele. S-au ridicat de asemenea din temelie 154 case parohiale şi 4 oficii protopopeşti. La centrul eparhial, paraclisul a fost împodobit cu ales veşmînt pictural. La fel a fost pictată „catedrala cu Lună" şi s-a renovat pictura de la cea de a doua catedrală (Sf. Nicolae). Şi celelalte biserici din municipiu au fost, de asemenea reînnoite şi înfrumuseţate. S-a zidit un cămin preoţesc modern, a fost reutilat atelierul de lumînări şi s-a organizat un bobat muzeu bisericesc.

Pe plan cultural-spiritual, P. S. Episcop Vasile a continuat aceeaşi activitate laborioasă de iscusit condeier. A încredinţat tiparului 5 cărţi personale: (Cuvîntări liturgice, ed. I, Oradea 1975; ed. a II-a — Oradea 1976, 272 p.; Slujind lui Dumnezeu — slujim oamenilor, ed. a II-a, Oradea 1984, 717 p.; Scrieri de teologie liturgică şi pastorală, Oradea 1983, 556 p.; Cuvinte pentru suflet. Studii şi articole cu caracter pastoral-misionar, ed. I, Oradea 1985, 380 p.; ed. a II-a, Oradea 1987, 419 p.) şi a patronat apariţia, în editura eparhială, a altor 7 cărţi (Ioan Gudea, Ioana Cristache Panait, Monumente istorice bisericeşti din Eparhia Ortodoxă Română a Oradiei. Bisericile de lemn, Oradea 1978; Trepte vechi şi noi în istoria Eparhiei Oradea. Mărturii-Evocări. Oradea 1980, 474 p.; V. Popeanga şi Pr. dr. Gh. Litiu, Roman Ciorogariu. Studii şi documente. Oradea, 1981; din activitatea bisericească a Episcopiei Ortodoxe a Oradiei în ultimii două sute de ani (1784—1984), Oradea, 1984; Florian Dudaş, Manuscrisele româneşti din bisericile Bihorului, vol. I, Oradea 1985; vol. II, Oradea 1986). A publicat mai multe articole în revistele bisericeşti din ţară şi a rămas acelaşi constant colaborator la „Telegraful Român".

Deschis conlucrării ecumenice, P. S. Episcop Vasile s-a dăruit cu responsabilitate şi acestei activităţi promovate de către Biserica noastră astăzi. A fost prezent permanent şi în mod activ la conferinţele teologice interconfesionale, iar în ce priveşte activitatea ecumenică externă P. S. Sale i se datorează în bună măsură stadiul actual al dialogului Bisericii noastre cu Biserica Evanghelică din R. F. Germania, fiind de asemenea membru şi în comisia de dialog general al Ortodoxiei cu luteranii.

A susţinut conferinţe în străinătate (Austria, R. F. G., Ungaria) şi a întreprins mai multe vizite bisericeşti în Statele Unite ale Americii şi Canada. A făcut parte din delegaţia Bisericii noastre care, în vremea patriarhului Justinian, a vizitat Ţara Sfîntă.

Din încredinţarea Sf. Sinod, Prea Sfinţitul Vasile are în apropiata purtare de grijă vicariatul şi parohiile ortodoxe româneşti din ţara vecină R. P. Ungaria, pe care le vizitează adeseori, le sfinţeşte preoţi şi lăcaşuri de închinăciune.

P. S. Episcop Vasile a acordat neîncetat importanţa cuvenită şi a sprijinit substanţial, moral şi material, instituţiile de învăţămînt teologic, în care se pregătesc şi viitorii preoţi ai eparhiei.

A cultivat relaţii frăţeşti şi de colaborare cu reprezentanţii celorlalte culte şi naţionalităţi din oraşul de reşedinţă al episcopiei.

A dat dovadă de pilduitoare şi demnă ţinută patriotică cetăţenească, ceea ce a făcut să fie cinstit, din partea conducerii statului, cu ordine şi medalii.

Munca neîntreruptă, zelul pastoral fierbinte l-au menţinut pe P. S. Sa sănătos şi în deplinătatea puterilor.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i hărăzească Prea Sfinţiei Sale încă ani mulţi şi rodnici de viaţă spre a se putea dărui cu aceeaşi dragoste slujirii Bisericii şi poporului nostru.

Pr. prof. *D. Abrudan*

ISTORIA CULTURII ŞI CIVILIZAŢIEI

Nu e mult timp de cînd Ovidiu Drimba a publicat masiva lucrare Istoria literaturii universale, în trei volume şi iată o nouă realizare de proporţii: Istoria culturii şi civilizaţiei, vol. I Bucureşti 1984, 870 p.+109 p. planşe vol. II Bucureşti 1987, 667 p.

Lucrarea este concepută în patru volume, al treilea este sub tipar iar al patrulea stă gata. Lucrarea oferă date esenţiale legate de apariţia şi evoluţia marilor civilizaţii.

Scopul autorului este de a „arăta cum, în condiţiile lor istorice concrete, unele popoare au realizat un mod coerent de organizare socială, politică, administrativă, juridică, religioasă, şi au exprimat viziunea lor proprie asupra vieţii omului, a lumii, formulînd un sistem propriu de valori şi au creat o ontologie, o metafizică, o etică, o artă, adică tot atîtea forme de cultură prin care au revelat întrebările şi opţiunile spirituale, idealurile, aşteptările, decepţiile sau refulările".

Volumul I cuprinde capitolele: Civilizaţia şi cultura epocilor preistorice, civilizaţia şi cultura mesopotamiană, a Egiptului antic, cea ebraică, persană, indiană, chineză, japoneză, aztecă, incasă, maya, cretană, greacă, etruscă, romană şi geto-dacică.

De mai mult interes fiind pentru cititorii noştri civilizaţia şi cultura legată de Sfînta Scriptură a Vechiului Testament, adică cea ebraică, redăm temele acestui capitol: Spaţiul geografic, ambianţa culturală semită, evreii în Palestina, Saul, David, Solomon, organizaţia socială şi politică, profeţii, familia, educaţia copiilor, alimentaţia, îmbrăcămintea, locuinţa, oraşele, păstoritul şi agricultura, meşteşugurile şi comerţul, organizaţia militară, dreptul, justiţia, religia, templele, cunoştinţe ştiinţifice, medicina, manuscrisele de la Qumram, muzica, literatura, influenţa culturii ebraice.

Valoarea lucrării nu s-ar fi diminuat dacă la Literatura din capitolul civilizaţia şi cultura ebraică, în cap: Influenţa culturii ebraice, sau cel puţin la bibliografie, între cele 1256 de titluri s-ar fi introdus şi autorii români, cadre universitare, care au făcut studii de limbi orientale (arabă, siriacă, asirobabiloniană şi ebraică) la cele mai celebre universităţi ale epocii, sau la faţa locului, şi care au tradus din limbile orientale. E vorba cel puţin de: Emilian Voiuţschi, care a tradus din limba ebraică cartea Proverbelor, însoţită de comentar; Isidor Onciul cu Psaltirea — traducere din original şi comentar; Vasile Tarnavschi cu: Facerea, Ieşirea, Leviticul, Agheu; Silvestru Oct. Isopescu cu: Coranul, Obadia, Iov, Maleahi, Plîngerile lui Ieremia, Efrem-Sirul etc.; Ion Popescu Mălăieşti cu: Ioil, Gramatica ebraică în două ediţii; Vladimir Prelipceanu cu: Avacum; Dumitru Abrudan, cu teza de doctorat: Creştinismul şi mozaismul; Em. Cornileşcu, cu teza de doctorat: Descoperiri arheologice, în ţara sfîntă; Atanasie Negoiţă cu: Naum, Gramatica ebraică, Arheologie; Mircea Basarab, cu teza de doctorat: Profetul Amos; poetul Ioan Alexandru, profesor de limba ebraică la Universitatea din Bucureşti cu: Cîntarea Cîntărilor şi Gramatica ebraică, etc.

Reţinem din vol. I rolul pe care autorul îl atribuie dacilor în etnogeneza poporului român. Găsim de asemenea urme ale civilizaţiei dacice în portul popular, în artele plastice, în domeniul muzicii populare şi de asemenea în limba română.

Toate acestea dovedesc că „populaţia traco-dacică formează temelia şi trunchiul principal pe care s-a grefat şi prin care a putut să dăinuiască romanitatea în Balcani şi în Carpaţi, fiind însăşi baza etnică-socială a poporului român" (v. I p. 812).

Volumul al II-lea expune cultura şi civilizaţia Evului Mediu, civilizaţia celţilor, a popoarelor germanice, cultura şi civilizaţia bizantină, arabă, structurile politice şi administrative din Evul mediu, economia rurală, clasele şi categoriile sociale, societatea feudală, activitatea comercială, meşteşugarii şi tehnologia, corporaţiile, organizarea militară, cruciadele, dreptul şi justiţia, viaţa cotidiană, adică aspecte demografice, configuraţia oraşelor, călătoriile pe uscat, pelerinajele, ciclul vieţii omului, locuinţele, satul, alimentaţia, îmbrăcămintea, sărbătorile şi divertismentele.

E destul de bogat materialul pentru a ne referi la toate aspectele. Reţinem doar cîteva elemente creştine, teologice şi bisericeşti din istoria culturii şi civilizaţiei, arătînd că arta creştină a realizat adevărate capodopere.

Prin canalele monahismului s-a dat un impuls creativităţii. Călugării au desfăşurat o muncă intelectuală şi artistică, mulţi remarcîndu-se ca pictori, meşteri în arta mozaicului, autori de imnuri, etc.

Reglementată de Sfîntul Vasile cel Mare, munca manuală, agricolă, intelectuală sau caritativă, devine obligatorie pentru toţi călugării.

Biblia, cartea cea mai larg citită din cîte s-au scris vreodată, „a inspirat oameni reprezentativi, mai ales prin scrierile profeţilor, care au urmărit să influenţeze în mod determinant asupra situaţiei morale, sociale, politice sau religioase. Ei reprezentau cauza celor oprimaţi, pledau cauza săracilor şi pretindeau respectarea drepturilor şi a demnităţii umane.

Dacă contribuţia creştinismului la istoria progresului este evidentă, autorul vorbeşte, însă, şi despre „umbrele" şi „veacurile întunecate" ale istoriei bisericeşti, atari fenomene fiind arderile pe rug, în timpul inchiziţiei. Cele două volume din „Istoria culturii şi civilizaţiei" sînt meritorii atît prin fondul cît şi prin aspectul lor exterior.

Planşele ilustrative sînt selectate din muzeele celebre. Autorul a consultat un număr de 712 scrieri pentru volumul I, şi 544 pentru volumul II.

Cărţile se impun şi prin caracterul lor documentar.

Nicolae Neaga

AUREL VLAICU LA IAŞI

Numele genialului „flăcău din Binţinţi" are o rezonanţă adîncă în sufletul fiecărui român, pe de o parte pentru uluitoarea lui iscusinţă tehnică, pe de alta pentru destinul său tragic, sfîrşindu-se la numai 31 de ani, în nefasta zi de 13 septembrie 1913, în temerara încercare de a zbura cu aparatul construit de el de la Bucureşti peste Carpaţi. Dorea cu orice preţ să ia parte la adunarea generală a Astrei ce urma să aibă loc în ziua următoare la Orăştie.

Dar numele lui Vlaicu a căpătat şi o valoare de simbol prin aceea că în tot ce a gîndit şi făptuit el s-a dovedit a fi un adevărat „exponent al aspiraţiilor naţionale româneşti", cum s-a arătat în articolul semnat de Mihai Sofronie, publicat în „Telegraful Român" nr. 1—2/1987, şi mai ales prin aceea că el a fost „primul sol al unui vis milenar, întîiul soldat căzut pe-un cîmp de bătaie, cel dintîi sînge vărsat pentru trecerea Carpaţilor", cum scria patetic Octavian Goga în „Precursorii" (Edit. Cultura Naţională, 1930, p. 270).

Totuşi, în articolul mai sus menţionat — în care s-au parcurs principalele momente ale activităţii lui Vlaicu atît în Ardeal cît şi în ţara liberă —, nu s-a arătat vizita şi zborul său în inima Moldovei, la Iaşi, în toamna anului 1911. În acelaşi an, ceva mai înainte, zbura cu aparatul său şi la Blaj, pe Cîmpul Libertăţii, cu ocazia jubileului de 50 de ani al Astrei, în prezenţa unei mulţimi imense, zborul lui Vlaicu constituind atunci „apoteoza elipelor de sărbătoare" (Octavian Tăzlăuanu). Zborul lui Vlaicu la Iaşi a avut loc tot la un jubileu de 50 de ani şi anume la jubileul Universităţii din Iaşi, înfiinţată de Alexandru Ioan Cuza în anul 1861. Omisiunea în cauză este explicabilă dacă se are în vedere faptul că nici în Orăştie şi împrejurimi, unde amintirea eroului e foarte vie şi familiară în memoria colectivă, se pare că nu se cunoaşte acest lucru. Afirm aceasta ca unul care am locuit şi activat profesional în Orăştie aproape un sfert de secol. De asemenea, nici în ceea ce am citit despre Vlaicu nu am găsit consemnată prezenţa sa la Iaşi cu prilejul mai sus amintit.

Zborul lui Aurel Vlaicu deasupra capitalei Moldovei cu avionul său, este atestat de izvoare certe. Astfel, în impunătorul volum cu titlul „Monumente istorice bisericeşti din Mitropolia Moldovei şi Sucevei", tipărit de Editura acestei Mitropolii, Iaşi, 1974, volum ce cuprinde un număr de 82 de monografii asupra principalelor mănăstiri şi biserici, monumente istorice din Moldova, monografia mănăstirii Cetăţuia din împrejurimile Iaşilor, la p. 331, conţine următoarea menţiune:

Lucrări serioase de restaurare ale întregului complex al mănăstirii Cetăţuia nu s-au început decît în anul 1910. Cu ocazia terminării lor, în octombrie 1911, mănăstirea a fost vizitată şi de către delegaţii universităţilor streine veniţi la serbarea semicentenarului Universităţii din Iaşi. În aceeaşi zi Aurel Vlaicu a zburat cu aparatul său peste Iaşi, făcînd mai multe virajuri în jurul dealului şi mănăstirii Cetăţuia.

Dar chiar mănăstirea Cetăţuia vorbeşte despre zborul lui Vlaicu la Iaşi, în acea toamnă a anului 1911, printr-o inscripţie de aici, nereprodusă şi nici menţionată în lucrarea de mai sus, care dă mărturie şi mai accentuat despre acest important eveniment. Înainte însă de a purcede mai departe, cîteva date despre mănăstirea Cetăţuia se impun.

Este ctitoria domnitorului Duca Vodă, construirea ei făcîndu-se între anii 1668—1672. Este aşezată pe o frumoasă colină din partea de miazăzi a oraşului, loc de unde poate fi cuprinsă cu privirea pînă departe în zare bătrîna cetate a Moldovei, cu pitorescul aşezării şi cu vestitele ei monumente şi vestigii istorice, întinerită astăzi prin tot ce i s-a adăugat în ultimele decenii. Biserica este construită în plan triconc, cu două turle zvelte, şi „se remarcă prin eleganţă, simplitate şi justeţea proporţiilor". A fost pictată în frescă de meşteri din care unii mai lucraseră şi la Trei Ierarhi, lucrarea fiind considerată de o mare valoare artistică. Domnitorul şi-a înzestrat ctitoria „cu multe odoare şi veşminte scumpe", păstrate cu grijă pînă astăzi. În interiorul incintei mănăstireşti se mai află o casă domnească de vară cu etaj, avînd multe încăperi secrete, precum şi o altă clădire cu etaj, cuprinzînd camerele stăreţiei, şi o sală gotică, de asemenea cu interesante elemente arhitecturale. Tot ansamblul este înconjurat de ziduri puternice înfăţişîndu-se ochilor ca o adevărată fortăreaţă. În decursul vremurilor monumentul a suferit stricăciuni şi deteriorări, unele foarte grave, situaţii care au impus reparaţii şi lucrări de restaurare. Între anii 1964—1971 s-au săvîrşit aici ultimele importante lucrări de restaurare, cu deosebită grijă pentru forma originară a ansamblului arhitectonic, astăzi ctitoria părînd vizitatorului consolidată, înnoită şi întinerită, de altfel ca mai toate monumentele bisericeşti din cuprinsul ţării.

În anul 1930, din iniţiativa fostului mitropolit Pimen Georgescu, pe peretele din faţă al casei domneşti s-a fixat în zid o placă de marmură cu următoarea inscripţie, cuprinzînd datele mai însemnate din istoria mănăstirii:

Mănăstirea Cetăţuia — 1669 — de Ion Duca Vodă. Reşedinţă de vară a voievozilor şi mitropolitilor Moldovei, adăpost de lucru al mitropolitului Dosoftei şi învăţătului Dimitrie Cantemir, avînd şi o tipografie, ajunsese în timpul din urmă în stare de părăsire, îndeosebi palatul domnesc şi sala gotică erau în completă ruină.

— Aşa fiind prin stăruinţa I. P. S. Mitropolit dr. Pimen Georgescu, Mitropolitul Moldovei, clădirile au fost refăcute de Comisiunea monumentelor istorice — inaugurate cu deosebită solemnitate în 1900 . . .

— La această strălucită serbare, la care au fost de faţă şi delegaţii Universităţilor streine sosiţi la Iaşi pentru jubileul Universităţii ieşene, a contribuit foarte mult aviatorul Aurel Vlaicu, care a zburat cu aparatul inventat de el, plecînd de la Şcoala Normală Vasile Lupu peste Iaşi şi făcînd mai multe virajuri în jurul dealului Mănăstirii Cetăţuia în admiraţia invitaţilor streini şi mulţimii poporului.

Acesta a fost primul zbor de aviaţie la Iaşi.

Biserica, precum şi încăperile mănăstirii, care au servit ca spital pentru răniţi din marele război în care armata noastră . . . a luptat cu mari jertfe pentru dezrobirea fraţilor şi întregirea neamului, au fost din nou reparate . . . de aceeaşi Comisie a monumentelor istorice, preşedinte fiind marele învăţat şi dascăl al neamului Nicolae Iorga, în 1930.

Iată deci că Aurel Vlaicu a zburat şi la Iaşi, el cuprinzînd cu sufletul său mare şi cu privirea sa de vultur toate cele trei mari provincii româneşti.

Astfel că Aurel Vlaicu, prin peregrinările sale febrile de vizionar zburînd pe cerul întregului pămînt românesc, împărţit atunci prin frontiere nedrepte, a fost de fapt *vestitorul* şi *precursorul* Marii Uniri din 1918.

Ion Apostol

Da, Andrei, tu n-ai murit

Pomenirea Sfîntului Apostol Andrei, cel dintîi chemat la apostolia mesajului Evangheliei în lume, are pentru noi românii semnificaţii mult mai adînci decît simpla comemorare a vieţii unui sfînt însemnat cu cruce în calendarul de perete. Ne aminteşte chiar de începutul naşterii noastre ca popor şi-n acelaşi timp de încreştinare în apele aceleiaşi cristelniţe. Cum bine se ştie, Sfîntul Apostol Andrei a primit spre evanghelizare — între altele — şi teritoriul de la Dunăre, lăsîndu-şi urme-document în însuşi sufletul românesc de la Dunăre şi Mare şi pînă la Carpaţi care, în tradiţii creştine, folclor, colinde, toponimie şi hidronimie îi păstrează numele.

Tot aşa de mare este şi un alt Andrei, al Transilvaniei şi al tuturor românilor ortodocşi.

Prezenţa mitropolitului Andrei Şaguna la cîrma destinelor vieţii religioase şi culturai naţionale în veacul XIX în Transilvania a însemnat ceea ce va fi însemnat prezenţa Sf. Andrei în Dobrogea, în veacul I al erei creştine, sau a profetului Moise în mijlocul suferinţelor şi dorului de libertate a „poporului ales". Chiar aşa ni-l prezintă un document al vremii, prin 1879, puţin după moarte, cînd cuvintele nu se mai pun pentru persoană, ci pentru istorie: „un bărbat extraordinariu", „geniu al naţiunei sale", „cap al naţiunii române", „bărbat trimis de providenţă pentru fericirea poporului său", că el a fost un Moise al românilor pentru că şi el, ca şi acela eliberează pre poporul român din legăturile sclaviei seculare; şi el, ca şi acela, despărţi marea de negură şi neştiinţă, conducînd pre poporul său în pămîntul autonomiei şi independenţei; şi el, ca şi acela, dădu poporului său tablele legii — statutul organic — şi el, în fine, lovi în piatră şi dădu apă cerească poporului său: ştiinţa, lumina, cultura!" (Nicolae Popea, *Arhiepiscopul şi metropolitul Andrei baron de Şaguna*, Sibiu, 1879, p. 384—385).

Mitropolitul Andrei a pătruns de mult în conştiinţa românilor de pretutindeni. Numele său „înseamnă o nouă epocă în viaţa poporului român şi a bisericii orientale", cum se consemna deja în presa anului morţii sale, 1873. Acest an era considerat al lacrimilor, pentru români, prin trei pierderi a trei oameni mari. S-a întîmplat, ca odată cu Şaguna, să moară şi Cuza şi împăratul Napoleon al III-lea al Franţei. Foaia „Aurora Craiovei" deplîngea aceste pierderi în cuvinte dramatice: „Anul 1873 fu anul lacrimilor. Napoleon, Cuza şi Andrei Şaguna în jumătatea acestui an trecură la eternitate: trei uriaşi luptători pentru România şi românism. La trecerea lor din această lume lacrimile au curs şi curg.

Faima lui s-a dăltuit adînc în viaţa românilor tot aşa de adînc ca a lui Goethe în neamul său. Prof. Dr. Sentz îi unea pe cei doi în lumina aceluiaşi mesaj: „principele poeţilor germani, Goethe şi dignitarul bisericesc, pe care îl sărbătorim cu veneraţiunea şi admiraţia noastră, se întîlnesc într-un punct; lozinca amîndorora a fostţ Mai multă lumină!" (Mehr Licht!)".

Atît de mare a fost pentru epocă încît personalitatea sa a debordat, de atunci, spaţiul etniei lui. Episcopul saşilor G. D. Teutsch, îl descria în termeni mai mult decît elogioşi: „Aproape o generaţie întreagă Şaguna a fost conducătorul intelectual — singurul recunoscut — al poporului său şi a putut să obţină în această calitate astfel de rezultate politce, cum rar se întîmplă vre-unui muritor a se învrednici de ele." N. Iorga îl cataloga în galeria „marilor binefăcători ai naţiunii sale".

Considerăm suficiente aprecierile înaintaşilor referitoare la complexa personalitate a marelui mitropolit. Ele continuă şi astăzi. Urmaşii săi fac totul pentru a nu-l îndepărta pe „înţeleptul mag" din viaţa şi preocupările lor, pentru a-i continua opera. Ca la un înţelept apelează, de la mare la mic, la sfatul său, la soluţiile sale durabile, în administraţie, în pastoraţie, în Tipografie, în Catedrală, în Institut.

•

Întru cinstirea nemuritoarei moşteniri, la Sibiu, în catedrală, studenţii şi profesorii Institutului teologic, împreună cu slujitorii Centrului mitropolitan au săvîrşit şi anul acesta îndătinatul parastas, aducîndu-i marelui Andrei „ofranda prezentului continuu" în sufletele celor de azi, aşa cum vrea să spună şi imnul dedicat numai lui: „Da, Andrei, tu n-ai murit!", care este una cu adevărul evanghelic al nemuririi.

În aceeaşi zi, de data aceasta chiar la mormîntul de la Răşinari unde-şi odihneşte trupul ostenit de atîtea împliniri marele Şaguna, înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului a săvîrşit un parastas. Animat de simţul datoriei pornit din evlavia faţă de istorie şi, mai ales, de moştenirea şi cinstirea strălucitului său înaintaş, întîistătătorul românilor ortodocşi de azi din întreaga Transilvanie poartă cu veneraţie nu numai veşmintele şi toiagul şagunian, ci şi vrednicia lui Şaguna.

În liniştea unei zile de toamnă tîrzie, printre picături de ploaie domoală, înalt Prea Sfinţitul Antonie, i-a împlinit parcă dorinţa lui Şaguna ca parastasul să fie sobru, simplu, aşa cum i-a fost şi înmormîntarea. Aşa a fost şi parastasul. Cîtiva credincioşi întîmplători pe acolo, împreună cu preotul satului, s-au adăugat slujitorilor. S-a împlinit şi dorinţa Mitropolitului de azi de a nu-l uita niciodată pe „nemuritorul Şaguna".

Arhim. *Casian Crăciun*

TREI DECENII DE RODNICĂ PĂSTORIRE LA CLUJ-NAPOCA A ÎNALT PREA SFINŢITULUI ARHIEPISCOP TEOFIL 1957—1987

La 22 decembrie 1987, se împlinesc 30 de ani de cînd Eparhia Vadului, Feleacului şi Clujului, ale cărei începuturi se leagă de ctitoria de la Vad a lui Ştefan cel Mare, este păstorită cu înţelepciune, osîrdie şi dăruire de către Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, urmaşul demn al vrednicilor de pomenire ierarhi Nicolae Ivan şi Nicolae Colan. Această aniversare, apropiată de inima clerului şi credincioşilor de pe aceste străvechi meleaguri româneşti, ne oferă prilejul de a-i omagia pe Înaltul nostru ierarh, de a evoca cu dragoste evenimentele de acum 30 de ani, cărora le-am fost şi noi martori precum şi de a încerca o succintă prezentare a acestei fertile perioade din istoria eparhiei noastre.

După ce învăţatul vlădică Nicolae Colan a urcat treptele înaltei demnităţi de Mitropolit al Ardealului, Colegiul electoral bisericesc a ales, la 19 decembrie 1957, în scaunul vacant de la Cluj, pe Prea Sfinţitul Episcop Teofil Herineanu, cel care timp de 8 ani şi jumătate (din 8 iunie 1949), a stat în fruntea Episcopiei Romanului şi Huşilor. La 21 decembrie 1957, în sala sinodală a palatului Patriarhiei Române, noului ales i s-a înmînat cîrja de episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, iar Duminică, 22 decembrie 1957, în străvechiul municipiu de pe Someş, a avut loc solemnitatea instalării Prea Sfinţiei Sale, în prezenţa patriarhului Iustinian Marina, a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi a reprezentanţilor autorităţilor. de stat.

Noul Ierarh, fiind cel dintîi episcop promovat dintre preoţii reveniţi, s-a străduit în primul rînd să consolideze şi să sudeze importantul act de la 21 octombrie 1948, al unificării noastre bisericeşti, această hotărîre exprimînd-o clar în cuvintele sale de la instalare: „Făgăduiesc solemn să le fiu iubiţilor mei păstoriţi pildă de ataşament integral faţă de credinţa strămoşească şi faţă de unitatea sufletească a poporului nostru". În acest sens, pentru a putea împlini cît mai bine nevoile sufleteşti ale poporului dreptmăritor, Prea Sfinţia Sa s-a străduit din toate puterile să completeze parohiile vacante cu preoţi, absolvenţi ai institutelor şi seminariilor teologice, a purtat o deosebită grijă aşezămintelor mănăstireşti de la Nicula şi Rohia şi s-a preocupat permanent pentru rdicarea nivelului intelectual şi al vieţii morale a preoţilor şi credincioşilor din eparhie.

Dorind a spori opera gospodărească a vrednicilor săi predecesori, Prea Sfinţia Sa a continuat lucrarea de împodobire a întregii catedrale cu pictură, s-a îngrijit de renovarea clădirilor centrului eparhial şi ale Seminarului Teologic, pe care l-a înzestrat cu o aripă nouă şi a sprijinit material şi moral toate lucrările de construcţii şi renovare a locaşurilor de cult din eparhie. O deosebită purtare de grijă a arătat-o învăţămîntului teologic, în special Seminarului teologic din Cluj, aflat sub directa sa oblînduire, ţinînd personal meditaţii elevilor, în scopul înduhovnicirii lor şi înzestrînd această şcoală cu un paraclis adecvat cerinţelor formării viitorilor preoţi.

La 19 iunie 1973, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luînd în considerare vechimea şi importanţa istorică a Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, avînd în vedere bogata activitate desfăşurată de Prea Sfinţitul Episcop Teofil Herineanu, a ridicat această eparhie la rangul de arhiepiscopie, iar pe titularul ei, la rangul de arhiepiscop. Festivităţile prilejuite de acest eveniment s-au desfăşurat la Cluj, în 9 septembrie 1973, cu care ocazie s-a oficiat hirotonirea semnatarului acestor rînduri — întru arhiereu şi numirea ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, devenind astfel cel mai apropiat colaborator al Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil.

Înţelegînd pe deplin imperativul vremurilor noastre de pace şi colaborare între oameni şi popoare, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a desfăşurat o vastă activitate ecumenistă pe plan intern şi extern, arătînd dragoste frăţească şi colaborînd cu conducătorii celorlalte culte din ţara noastră, pentru instaurarea unui climat de apropiere şi înţelegere, fapt pentru care Institutul Teologic Protestant de grad universitar din Cluj-Napoca i-a acordat, la 13 mai 1974, înaltul titlu academic de Doctor honoris causa.

În toată activitatea sa de arhipăstor, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil s-a străduit să fie pentru păstoriţii săi un adevărat model de virtute, de evlavie adîncă şi de bună cunoaştere a Sf. Scripturi şi a învăţăturii celei dumnezeieşti. Roadele acestor nevoinţe sînt cuprinse în memorabilele pastorale de Paşti şi de Crăciun adresate credincioşilor din eparhia noastră, în nenumăratele predici şi cuvîntări şi în articolele publicate în presa noastră bisericească, toate avînd drept scop vestirea adevărului dumnezeiesc. În acelaşi scop, spre luminarea poporului dreptmăritor, cu binecuvîntarea Înalt Prea Sfinţiei Sale, editām anual, începînd cu anul 1978, Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, care a ajuns acum la al zecelea număr. De asemenea, prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfinţiei Sale, Arhiepiscopia noastră a dat la lumină, de-a lungul anilor, şi alte cărţi de valoare precum: Monumente istorice şi de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului; Episcopul Nicolae Ivan, ctitorul reînviatei eparhii a Vadului, Feleacului şi Clujului; lucrările: Darurile Bisericii şi Viaţa Maicii Domnului, alcătuite de smerenia noastră; două cărţi de predici ale păr. prof. I. Bunea; mai multe ediţii a cărţii de rugăciuni şi altele.

Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil s-a îngrijit îndeaproape de îndrumarea preoţimii din Arhiepiscopia Clujului atît sub raport pastoral misionar cît şi patriotic-cetăţenesc, prezidînd nenumărate conferinţe preoţeşti şi efectuînd vizite pastorale în cea mai mare parte a parohiilor şi protopopiatelor. Peste tot unde a poposit, I. P. S. Sa a dat preoţilor îndrumări potrivite ca să fie vrednici slujitori ai Bisericii lui Hristos şi cetăţeni loiali ai Patriei noastre scumpe.

Ne este, desigur, greu să cuprindem, măcar în parte, într-un spaţiu atît de restrîns, toată bogăţia şi toate laturile activităţii desfăşurate de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil de cînd se află la Cluj, iar sarcina noastră devine şi mai anevoioasă, dacă celor trei decenii le adăugăm şi cei opt ani şi jumătate de episcopat la Roman şi 17 ani de lucrare ca preot de parohie. Pînă acum sînt 55 de ani de slujire neîntreruptă în ogorul Domnului. Sîntem însă încredinţaţi că bunele sale osteneli pe tărîm bisericesc, osteneli ştiute şi neştiute, au fost scrise, de către Cel ce toate le ştie, în Cartea cea nepieritoare a vieţii, spre răsplată veşnică.

Iar puţinele noastre rînduri se doresc a fi, acum, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de arhipăstorire la Cluj-Napoca, un modest omagiu, împreună cu urările noastre de sănătate şi viaţă îndelungată, pentru vrednicul şi distinsul nostru părinte duhovnicesc, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu.

† **Iustinian Chira Maramureşeanul**
Episcop vicar

† TEOCTIST, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, „PE TREPTELE SLUJIRII CREŞTINE"

Editura Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Mănăstirea Neamţ; *Partea a treia* 1985, 425 p. şi *Partea a patra* 1986, 454 p.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, oferă clerului şi credincioşilor Bisericii noastre strămoşeşti un preafrumos şi înmiresmat buchet de predici, omilii, meditaţii şi cuvîntări rostite, în cea mai mare parte, în timpul arhipăstoririi sale la Mitropolia Moldovei şi Sucevei. Aceste predici sînt cuprinse în cel de al doilea volum intitulat: *„Pe treptele slujirii creştine"*, partea a treia (495 p.) şi partea a patra (454 p.).

Cele 950 de pagini ale acestui volum se adaugă celor 824 pagini care formează primul volum, cu acelaşi titlu, publicat în Editura Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, la Mănăstirea Neamţ, în 1980. Aceste colecţii de predici şi cuvîntări au la temelia lor o bogată experienţă şi o complexă activitate *„... de slujire a Sfîntului Altar timp de peste cinci decenii şi jumătate, împlinită cu dăruire pe diferite trepte ierarhice de tot mai înaltă răspundere".* Cuvîntările tipărite aici sînt o parte din numeroasele cuvinte de învăţătură pe care Prea Fericirea Sa le-a rostit în diferite catedrale, biserici, mănăstiri şi instituţii din ţară sau în diferite demnităţi bisericeşti şi însărcinări ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române peste hotare. Aceste cuvîntări sînt cu atît mai binevenite şi folositoare tuturor preoţilor şi credincioşilor Bisericii noastre străbune şi pentru privilegiul unic hărăzit de Dumnezeu Întîistătătorului Bisericii noastre de a fi păstorit şi cunoscut îndeaproape toate părţile Bisericii Ortodoxe Române: vicar la Arhiepiscopia Iaşilor, episcop-vicar patriarhal la Bucureşti, episcop la Arad şi locţiitor de episcop al Episcopiei Oradiei, Mitropolit al Olteniei, Mitropolit al Moldovei şi Sucevei şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului.

„Pe treptele slujirii creştine" se oferă preoţimii noastre ca un îndemn pentru intensificarea activităţii pastoral-misionare, ca un impuls pentru sporirea zelului predicatorial. În acest sens, chiar din „Cuvîntul înainte", Prea Fericitul Părinte Teoctist subliniază însemnătatea propovăduirii cuvîntului dumnezeiesc: *„Integrată în dumnezeiasca Liturghie, predica reprezintă nu numai una din îndatoririle esenţiale ale slujitorului Sfîntului Altar, ci şi cerinţă permanentă din partea binecredincioşilor creştini. Cu aceeaşi evlavie cu care ei participă la săvîrşirea Sfintei Liturghii sau la Tainele şi ierurgiile bisericeşti, aşteaptă şi ascultă cuvîntul de învăţătură al păstorului lor, ca pe o adevărată hrană duhovnicească"* (p. V).

Partea a treia din volumul *„Pe treptele slujirii creştine"*, cuprinde 65 de predici şi meditaţii care sînt grupate, în ordine tematică, în patru capitole, cu următoarele titluri: „Iisus Hristos — viaţa noastră" (p. 3—116); „Rămîneţi întru iubirea Mea" (p. 117—120); „La izvorul viu şi înnoitor 117—200; „La izvorul viu şi înnoitor 356) şi „Pe acelaşi făgaş de credinţă ortodoxă şi de viaţă românească" (p. 357—468).

Partea a patra a acestei lucrări cuprinde 62 de predici şi cuvîntări ocazionale şi este structurată în cinci capitole: „Slujitori ai lui Dumnezeu — slujitori ai oamenilor" (p. 3—88); „În sprijinul marilor năzuinţe ale poporului nostru" (p. 89—160); „Pace celor de aproape şi celor de departe" (p. 161—244); „Ofranda Ortodoxiei româneşti în slujba unităţii panortodoxe şi a ecumenismului" (p. 245—356) şi partea finală ne înfăţişează cuvîntări sau reflecţii la unele popasuri aniversare şi comemorări (p. 357—426).

Cele 127 de pastorale, meditaţii teologice, articole, cuvîntări ocazionale ş. a. ne prezintă o bogată gamă de preocupări, învăţături şi îndemnuri. Să consemnăm doar cîteva:

Învăţăturile de credinţă ale Ortodoxiei noastre se înserează binefăcător şi convingător în viaţa credincioşilor. Propovăduirea împlinită de către preot ca „lucrare a lui Dumnezeu" — avînd ca izvor pentru cuvintele noastre şi *„îndemn stăruitor şi înnoitor de a predica"* pe Cuvîntul lui Dumnezeu — conduce spre trăirea plenară a mesajului lui Dumnezeu, spre înnoirea şi sfinţirea credincioşilor (IV, p. 31, 51, 94).

Prea Fericitul Patriarh Teoctist defineşte în mod magistral slujirea preoţească, chipul preotului autentic şi real al lui Hristos: „Preoţia creştină este preoţia slujirii, a dăruirii, a jertfelniciei" (IV, p. 33). „Chipul preotului de parohie, liturghisitor, vestitor al cuvîntului Sfintei Evanghelii, cunoscător al Sfintei Tradiţii, legat de credincioşii români şi cu inima arzînd de iubirea de Patrie, acest chip de preot se întrupează prin legătura dintre doctrină şi viaţă, dintre învăţămînt şi predică, dintre teologie şi cerinţele actuale ale Bisericii" (IV, p. 295).

În cuprinsul acestor două volume citim cuvinte înălţătoare despre rugăciune ca vieţuire în Hristos (III, p. 3—6, 125, 147). Rugăciunea este „călăuza către virtute şi mîntuire" (III, p. 350—354).

Un loc prioritar în activitatea preotului trebuie să-l ocupe preocuparea şi lucrarea pentru *păstrarea credinţei noastre dreptmăritoare,* Prea Fericirea Sa arată răspicat: „Spiritualitatea noastră, felul nostru specific de trăire şi de închinare, de mărturisire şi de preamărire a lui Dumnezeu sînt legături trainice cu Biserica părinţilor noştri, cu poporul şi pămîntul străbun. Nu avem nevoie de alte învăţături, de nimeni care să ne arate mai bine ce înseamnă adevărata hrană a sufletului decît Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română" (III, p. 215). Unitatea de credinţă ortodoxă se armonizează cu păstrarea unităţii noastre ca neam cu sentimente de cugetare şi simţire românească. Aşa vom fi în comuniune cu bunii şi străbunii noştri, vom păşi înainte cu demnitate „pe urmele părinţilor şi înaintaşilor noştri" (III, p. 360—369).

Din multitudinea materialelor cuprinse în cartea pe care o prezint transpare larga experienţă ecumenică locală şi internaţională a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Ţelul ecumenismului contemporan, precizează Prea Fericirea Sa, este nobil: realizarea unităţii creştine şi conjugarea eforturilor tuturor Bisericilor în strădania omenirii de azi pentru o lume mai bună şi mai dreaptă, pentru buna înţelegere şi frăţie între toţi oamenii Terrei (IV, p. 245, 289; III, p. 21).

Imperativele şi aspiraţiile lumii contemporane, în frunte cu apărarea păcii şi înfăptuirea dezarmării, apar şi din paginile acestor două volume, ca o latură însemnată din activitatea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române. Iată cum se pronunţa Prea Fericitul Patriarh Teoctist în 1983 la Oxford, Anglia, cu prilejul reuniunii Prezidiului şi Comitetului Consultativ ale Conferinţei Bisericilor Europene: „Pacea este astăzi lumina care trebuie să călăuzească viaţa oamenilor şi popoarelor. Ea se impune tuturor... Trebuie, de aceea, să ne rugăm fierbinte şi să ne sporim la maximum eforturile în apărarea acestui suprem bun al omenirii. Păşind cu hotărîre pe acest drum, împletindu-ne rugăciunile cu faptele, putem fi încredinţaţi că străduinţele noastre vor fi întărite de Duhul Sfînt, vom fi cu adevărat „făcători de pace" (Mat. 5, 9).

Predicile, omiliile, meditaţiile şi cuvîntările tipărite în aceste două volume sînt bogat fundamentate biblic şi patristic.

Adevărurile dumnezeieşti şi de suflet mîntuitoare redate în această colecţie sînt îmbrăcate „într-o limbă românească cu iz de busuioc şi de cazanii". Ele se caracterizează prin claritate şi precizie. Învăţăturile înfăţişate se oferă cititorului ca nişte „mărgăritare nepreţuite", spre înviorarea sufletelor şi pentru hrănirea mîntuitor luminate de credinţă.

Această operă îmbogăţeşte literatura noastră teologică şi va împrospăta viguros rîvna misionar-pastorală, în general şi va impulsiona zelul predicatorial din Biserica noastră.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

MOMENT ANIVERSAR

Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului şi Clujului a organizat, în ziua de 3 decembrie 1987, o festivitate dedicată aniversării a trei decenii de la instalarea I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu în fruntea acestei istorice eparhii.

Au participat: P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, Dl. Episcop Nagy Gyula al Episcopiei Reformate din Cluj, Dl. Episcop Kovács Lajos al Episcopiei Unitariene din Cluj, Dl. Episcop Szedressy Paul al Episcopiei Evanghelice S. P. din Cluj, P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Din partea Departamentului Cultelor a fost prezent Dl. director Leon Toader, însoţit de colaboratori.

Au mai luat parte: Dl. academician prof. Ştefan Pascu, directorul Institutului de Istorie şi Arheologie din Cluj-Napoca, Dl. prof. universitar Crişan Mircioiu, Dl. prof. dr. Penték Árpád, rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar din Cluj-Napoca, pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Prot. rom.-cat. Iacob Gabor din Cluj-Napoca, membrii permanenţei Consiliului Eparhial, profesorii Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, protopopii din eparhie, stareţi, preoţi din municipiul Cluj-Napoca, alţi invitaţi.

Programul festiv a debutat cu oficierea, începînd cu ora 8,00, a Sfintei Liturghii, în noul paraclis al Seminarului.

La orele 10 s-a oficiat Te-Deum-ul, în cadrul căruia P. S. Episcop Iustinian Maramureşanul a rostit o amplă cuvîntare omagială, amintind realizările importante în eparhie, sub înţeleapta conducere a întîistătătorul ei — Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, adresîndu-i totodată I. P. S. Sale sincere felicitări şi urarea de sănătate şi îndelungată arhipăstorire.

A urmat un scurt dar impresionant concert de colinde, susţinut de către corul elevilor seminarişti, dirijat de prof. V. Stanciu.

În continuare s-a dat o recepţie la reşedinţa arhiepiscopală, în cadrul căreia s-au rostit cuvîntări şi s-au oferit daruri.

Au vorbit: P. S. Episcop Vasile al Oradiei, în numele Sf. Sinod şi al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Dl. director Leon Toader, în numele conducerii Departamentului Cultelor, Dl. Episcop Nagy Gyula, în numele eparhiei pe care o păstoreşte, Dl. acad. Ştefan Pascu, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, Dl. Episcop Kovács Lajos, Dl. Episcop Szedressy Paul, Dl. prof. dr. Péntek Árpád, rectorul Institutului Teologic Protestant, pr. prof. dr. D. Abrudan prorectorul Instituaului Teologic Universitar din Sibiu, în numele I. P. S. Sale Mitropolit Antonie al Ardealului, al profesorilor şi studenţilor Institutului, Prot. rom.-cat. Iacob Gabor, P. C. pr. Ioan Jeler protopopul Clujului.

În final a luat cuvîntul I. P. S. Arhiepiscop Teofil, rememorînd principalele momente ale perioadei de 30 de ani de cînd se află în fruntea eparhiei, pomenindu-i cu piozitate pe antecesori (epscopii Nicolae Ivan şi Nicolae Colan), făcînd amintire şi de colaboratorii de pînă mai ieri, care azi sînt trecuţi în lumea veşniciei, exprimîndu-şi preţuirea faţă de actualii colaboratori şi dînd glas sentimentelor de părintească dragoste faţă de toţi slujitorii altarelor şi faţă de toţi fiii duhovniceşti din eparhie.

Un cuvînt cald de recunoştinţă a exprimat I. P. S. Sa faţă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist faţă de întreg Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

A mulţumit, de asemenea, autorităţilor de stat pentru tot ajutorul şi superioara înţelegere a problemelor eparhiei.

I. P. S. Sa a adresat mulţumiri şi frăţeşti salutări conducătorilor celorlalte culte, prezenţi la sărbătorirea I. P. S. Sale, asigurîndu-i pe mai departe de sincera sa dragoste şi de dorinţa de a vedea întărindu-se tot mai mult relaţiile ecumeniste, de apropiere, mai bună cunoaştere reciprocă şi colaborare.

A cerut, mai presus de orice, ajutor de la Dumnezeu spre a putea parcurge în pace şi etapa care îi stă în faţă, rugîndu-se pentru bunăstarea şi unitatea Sfintelor lui Dumnezeu Biserici, pentru prosperitatea patriei şi fericirea poporului român.

•

După încheierea recepţiei, toţi cei prezenţi au vizitat muzeul eparhial, organizat în cinstea evenimentului sărbătorit. În mai multe săli sînt expuse valoroase piese muzeistice: manuscrise, documente, acte oficiale, cărţi vechi, icoane pe lemn şi pe sticlă, veşminte, obiecte de cult, mobilier, etc. A impresionat în mod deosebit sala cu expoziţia foto a tuturor bisericilor şi caselor parohiale, a altor obiective bisericeşti şi mănăstireşti nou construite în vremea arhipăstoririi I. P. S. Arhiepiscop Teofil. Expoziţia prezintă realizările de această natură din fiecare protopopiat. Vizitatorul are astfel posibilitatea să cuprindă într-o privire multitudinea înfăptuirilor pe plan economic-gospodăresc şi pastoral-misionar.

La orele 14, în sala festivă a Seminarului Teologic, a fost oferită o masă de către Consiliul Eparhial. Au continuat şi cu acest prilej luările de cuvînt din partea unor consilieri, protopopi, preoţi şi a altor colaboratori ai I. P. S. Arhiepiscop Teofil, care au dat glas sentimentelor lor de dragoste filială şi profund respect faţă de venerabilul lor părinte duhovnicesc, chip luminos de ierarh dăruit rugăciunii, studiului Sfintei Scripturi, slujirii Bisericii şi poporului nostru dreptcredincios.

Antonie Plămădeală, CONTRIBUŢII ISTORICE PRIVIND PERIOADA 1918—1939. Elie Miron Cristea — documente, însemnări şi corespondenţe.

Sibiu, 1987, 483 p.

Personalitate marcantă a vieţii noastre bisericeşti şi naţionale, patriarhul Miron Cristea nu s-a bucurat, din păcate, de o atenţie specială din partea cercetătorilor. Ce-i drept că i s-a dedicat, încă pe cînd era în viaţă, un volum de 470 de pagini (Ion Rusu Abrudeanu, Înalt Prea Sfinţia Sa Patriarhul României Dr. Miron Cristea, Bucureşti, 1929. Cartea era proiectată să apară în două volume, dar a văzut lumina tiparului numai primul volum), dar fiind vorba de o carte publicată mai la începutul activităţii ca patriarh, îi lipseşte perspectiva anilor celor mai rodnici din viaţa acestui vrednic fiu al Bisericii şi poporului român.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului, descoperind, în arhiva Sfîntului Sinod din Bucureşti, o mare cantitate de scrisori, acte şi documente rămase de la Elie Miron Cristea, a avut fericita inspiraţie de a valorifica, într-un mod deosebit de original, interesant şi instructiv, descoperirea făcută. Au rezultat, din strădania Înalt Prea Sfinţiei Sale, trei cărţi, care însumează în total 1512 pagini. Prima carte intitulată: „File dintr-o arhivă inedită", a apărut la Bucureşti, în Editura „Minerva", în 1984. A doua, cu titlul: „Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist Austro-Ungar (1867—1918), după documente, acte şi corespondenţe rămase de la Elie Miron Cristea", a apărut la Sibiu, în 1986. Şi, în sfîrşit, cea de a treia este cartea de care ne ocupăm acum şi care a apărut în 1987, tot la Sibiu.

Planul enunţat de către I. P. S. Sa în „Studiul introductiv" al primului volum (p. V) era de a-i oferi lui Elie Miron Cristea „un loc mai bine definit în istoria culturii româneşti, alături de acela pe care l-a dobîndit în istoria Bisericii Ortodoxe Române, ca primul patriarh (1925—1939)".

Parcurgînd cele trei volume publicate, putem constata că planul propus a fost onorat cu prisosinţă. I. P. S. Mitropolit Antonie nu numai că a adus la lumină un bogat material documentar cu privire la locul şi rolul lui Elie Miron Cristea în cultura românească şi în epocă, dar a oferit şi informaţii şi date foarte preţioase „cu privire la epoca însăşi şi la oamenii care au ilustrat-o, în istoria şi cultura Transilvaniei înainte de Unirea din 1918 şi în România întregită de după Unire, pînă în preajma celui de al doilea război mondial" (p. V).

Tot în „Studiul introductiv" din primul volum, I. P. S. Sa mărturisea că: „nu avem în vedere o biografie a patriarhului Miron Cristea şi nici a omului politic" (p. V). La ora actuală, cînd a ieşit de sub tipar şi cel de al treilea volum dedicat lui Elie Miron Cristea, afirmaţia se cere puţin corectată. Făcînd abstracţie de faptul că I. P. S. Mitropolit Antonie a publicat între timp, în serialul: „Cei patru mari patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, în cei 60 de ani de patriarhat", serial apărut în „Telegraful Român", începînd cu nr. 39—44 din 15 oct.—1 şi 15 noiembrie 1985, una dintre cele mai complete şi inspirate biografii a patriarhului Miron, avem deja, în cuprinsul celor trei volume amintite, conturat, în trăsăturile lui esenţiale, chipul viu şi luminos al primului patriarh al ţării. În plus, ne-a fost pusă la dispoziţia şi moştenirea culturală pe care o avem de la el.

După cum indică şi titlul, cea de a treia carte, de care ne ocupăm, abordează perioada dintre 1 decembrie 1918 — momentul Unirii şi sfîrşitul epocii dualismului în Transilvania, — şi 6 martie 1939, momentul morţii lui Elie Miron Cristea, la Cannes, în Franţa, autorul recurgînd la scrisorile şi documentele, din acest interval de timp, descoperite în arhiva Sfîntului Sinod. Sînt trecute în revistă realizările mai importante ale lui Elie Miron Cristea ca mitropolit primat (între 1920—1925) şi mai apoi ca patriarh (1925—1939).

Ne este dat să descoperim în primul nostru patriarh, cum de altfel s-a întîmplat şi în cazul celorlalte două cărţi, o personalitate complexă,

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Pr. Prof. Dr. DUMITRU CĂLUGĂR-octogenar

Prin gura împăratului şi profetului David, înţelepciunea divină ne-a încredinţat ca în cazurile fericite „zilele omului sînt 70 de ani, iar pentru cei mai tari 80 de ani" (Ps. 90, 10).

Pornind de la această încredinţare biblică, încercăm să elogiem personalitatea preotului profesor DUMITRU CĂLUGĂR care, în acest an, la 8 decembrie, împlineşte vîrsta celor „mai tari", de 80 de ani. La această aniversare sîntem îndemnaţi să-i aducem omagiul nostru sincer pentru distinsa sa personalitate care a contribuit la propăşirea învăţămîntului teologic în zilele noastre.

Născut la 8 decembrie 1907 în comuna Saschiz de lîngă Sighişoara, judeţul Mureş, a văzut lumina zilei într-o familie de ţărani, tatăl numindu-se Ioan iar mama Paraschiva. Copilul lor, Dumitru, a urmat cursurile şcolii primare în satul natal, după care a urmat şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, pe care a absolvit-o ca sef de promoţie.

În dorinţa de a putea urma învăţămîntul superior, tînărul Dumitru a depus examenul de diferenţă de liceu şi a obţinut bacalaureatul în anul 1939, frecventînd între timp şi Academia „Andreiană", pe care a absolvit-o obţinînd diploma de licenţiat în teologie în anul 1944, cu distincţie.

Dovedindu-se un element eminent, fostul mitropolit al Ardealului, de vrednică şi veşnică amintire, Nicolae Bălan, l-a trimis la studii de specializare la Universitatea din Jena (Germania), unde a aprofundat mai ales Dialectica şi metodica învăţămîntului religios. Datorită împrejurărilor istorice, legate de cel de al doilea război mondial, este nevoit să se reîntoarcă în ţară şi susţine examene de calificare la Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj — Sibiu în 1945, obţinînd calificativul „cu distincţie".

Titlul de magistru şi apoi de doctor în teologie l-a obţinut la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti în 1955 pe baza lucrării *Caracterul religios-moral creştin*, tipărită în acelaşi an la Sibiu.

În învăţămîntul teologic universitar a fost numit în anul 1943, pe post de conferenţiar la catedra de Catehetică şi Omiletică la Academia Teologică din Sibiu, unde a funcţionat în această calitate pînă la 1 decembrie 1948. De la această dată şi pînă la 1 noiembrie 1955 a deţinut postul de asistent universitar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Cu această dată a fost transferat pe postul de secretar mitropolitan pînă la 1 octombrie 1968 cînd a fost rechemat să fie titularul catedrei de Omiletică şi Catehetică cu noţiuni de Pedagogie, în urma pensionării Pr. Prof. Dr. DUMITRU BELU, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Titular al acestei catedre a fost Pr. Dumitru Călugăr pînă la 16 octombrie 1977 cînd vîrsta i-a îndreptăţit binemeritata ieşire la pensie.

Pînă a urca la demnitatea de a se situa pe piramida învăţămîntului teologic, P. C. Sa a avut de păşit trepte multe, de la înălţimea cărora s-a conturat tot mai proeminent statura personalităţii sale. Învăţător la Şcoala de aplicaţie „Andrei Şaguna" din Sibiu (1927—1928), catehet la şcolile primare, secundare şi profesionale din Sebeş Alba (1932—1934), profesor şi director la Şcoala de cîntăreţi bisericeşti „Dimitrie Cunţan" din Sibiu (1934—1944), catehet la Şcoala de ucenici industrială şi comercială din Sibiu (1934—1940) şi 1945—1946), inspector al învăţămîntului religios din Arhiepiscopia Sibiului (1944—1947), mulţi ani redactor adjunct la ziarul „Telegraful Român", delegat chiriarhal la conferinţe preoţeşti şi alte activităţi administrative şi misionare, toate au contribuit — alături de titlurile ştiinţifice obţinute — la binemeritata deţinere a demnităţii bisericeşti de profesor universitar, la catedra de Omiletică şi Catehetică cu noţiuni de Pedagogie, pe care a ilustrat-o pilduitor.

Ceea ce i-a caracterizat personalitatea a fost chemarea sau vocaţia de *catehet*, de învăţător model prin cuvînt, prin scris şi prin fapte.

Fire blîndă şi veselă, dotată cu un spontan umor înfederat în cuvinte şi fizionomie, îndrumător şi sfătuitor dezinteresat şi cu iubire părintească, al tuturor care îl solicitau în acest sens, atent la necazurile şi străduinţele ucenicilor săi, iubirea faţă de fiii poporului nostru, pentru care avea apelativul „mă române", toate acestea conturează personalitatea sa de creştin adevărat, de părinte iubitor de fii şi de patriot înflăcărat.

P. C. Sa nu s-a limitat la instruirea păstoriţilor şi ucenicilor săi în tainele învăţăturii creştine ci s-a străduit să întocmească şi manuale călăuzitoare pentru cateheţi şi preoţi ca, pe temeiul acestora, ei să poată împlini cu spor misiunea de propovăduitori ai cuvîntului revelat. Dintre aceste lucrări amintim:

— *Hristos în şcoală*, Manualul catehetului ortodox pentru şcolile superioare, Sibiu 1934 şi 1937.

— *Hristos în şcoală*. Manualul catehetului ortodox pentru şcolile superioare. Sibiu 1936.

— *Treptele formale ale învăţămîntului religios*, Sibiu 1938.

— *Copii în Biblie*, Sibiu 1940.

— *Şapte cărţi de religie* apărute în mai multe ediţii, pentru învăţămîntul de 7 clase, între 1940—1948.

— *Caracterul religios-moral creştin*, Sibiu 1955, lucrare care i-a adus în urma examenului de specialitate, titlul de magistru şi apoi de doctor în teologie.

P. C. Sa s-a preocupat şi de înzestrarea învăţămîntului teologic universitar cu manuale pentru instruirea viitorilor preoţi în vederea împlinirii cu folos a misiunii lor didactice. Dacă Sf. Sinod al Bisericii noastre a publicat în 1952 o călăuză pentru preoţi, *Învăţătura de credinţă a Bisericii Ortodoxe*, în care se cuprinde ce anume trebuie să înveţe, P. C. Sa a publicat *Catehetica* în care a expus principiile şi normele despre *cum* trebuie să-şi desfăşoare preotul activitatea didactică a misiunii preoţeşti. Acest manual a cunoscut pînă în prezent două ediţii (1978 şi 1985). A publicat în acest sens şi *Carte de învăţătură creştină ortodoxă* (în colaborare), Bucureşti 1978.

Dacă se iau în considerare numai o singură ediţie a lucrărilor menţionate ele însumează un număr de 2376 pagini. Dar înafară de acestea, P. C. Sa a mai publicat studii, articole, recenzii, dări de seamă, şi cronici în „Revista Teologică", „Viaţa ilustrată", „Telegraful Român", „Lumina satelor", Foaia Bunului Creştin", „Îndrumătorul Bisericesc" ş. a., în total peste 460 de titluri.

Pentru activitatea publicistică şi pentru toată strădania sîrguincioasă depusă în ogorul Bisericii noastre străbune, în calitate de preot, catehet şi profesor, simţim o îndreptăţită mîndrie să-i aducem un pios şi recunoscător omagiu Părintelui Dumitru Călugăr la împlinirea biblicei vîrste de 80 de ani. Îi dorim viaţă îndelungată şi binecuvîntată de la Dumnezeu, cu puteri sporite de muncă, în deplină sănătate.

„Întru mulţi şi fericiţi ani!"

Pr. prof. *S. Şebu*

Antonie Plămădeală, CONTRIBUŢII ISTORICE ...

(Continuare din pag. a 6-a)

cu preocupări dintre cele mai diverse şi serioase, dăruită trup şi suflet Bisericii şi patriei sale.

Sub arhipăstorirea şi la iniţiativa sa, Biserica Ortodoxă Română şi-a dobîndit o nouă Lege şi un nou Statut de organizare, la baza cărora se află statutul şagunian.

De numele patriarhului Miron se leagă înfiinţarea Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, cu un rol atît de însemnat, pînă azi, în viaţa Bisericii noastre; apoi, înfiinţarea căminului preoţesc al Patriarhiei, a sanatoriului pentru preoţi de la Techirghiol, a seminarului de la Cernica, în afara celui de la Cîmpulung-Muscel, care a dat nu numai buni cîntăreţi, dar şi mari compozitori Bisericii şi ţării, a ctitoriilor româneşti din Ţara Sfîntă.

Patriarhul Miron Cristea a iniţiat şi patronat traducerea şi tipărirea Bibliei din 1936.

S-a remarcat şi ca o personalitate de prim rang a lumii ortodoxe. Lui îi datorăm iniţiativa convocării unui nou sinod ecumenic, adresînd în acest sens o propunere Patriarhiei de Constantinopol.

Patriarhul Miron Cristea a fost şi ctitor de destine umane. El a promovat în fruntea multor eparhii din ţară bărbaţi dintre cei mai vrednici pe care îi avea pe atunci Biserica noastră. El l-a trimis la studii în Atena şi Strassbourg pe viitorul său urmaş în scaunul patriarhal — Iustin Moisescu, pe care, de altfel, tot el l-a întreţinut şi în seminarul orfanilor de război din Cîmpulung-Muscel.

Elie Miron Cristea a înţeles şi încurajat ecumenismul, în formele incipiente în care se afla acesta pe atunci.

A apărat cu destoinicie Biserica de încercările prozelitiste şi nu mai puţin averea şi bunurile bisericeşti de tendinţele de acaparare din partea guvernelor şi politicienilor vremii.

L-au preocupat probleme cu caracter social şi moral, precum a fost problema natalităţii în Banat, dezvoltarea comerţului, a industriei, progresul material al poporului.

I-a plăcut să-şi aducă mereu aminte şi să spună şi altora că vine din popor şi că rămîne credincios clasei ţărăneşti, care l-a produs:

Fără a fi politician, patriarhul Miron Cristea a îndeplinit şi o însemnată funcţie de stat: în 1938 a fost numit prim-ministru şi s-a dovedit un om de echilibru, corect şi demn şi în această calitate.

Transilvănean de origine, cunoscător al situaţiilor grele pe care le-au avut de întîmpinat românii transilvăneni, supuşi vremelnic stăpînirilor străine, Elie Miron Cristea s-a implicat viguros şi curajos în luptele naţionale româneşti, sprijinind înainte de 1 Decembrie 1918, eforturile românilor transilvăneni în apărarea identităţii lor naţionale, a limbii şi a credinţei ortodoxe, iar după Marea Unire, respingînd cu fermitate denigrările şi politica revizionistă promovată de unele cercuri străine.

Toate aceste frumoase şi înălţătoare lucruri, despre patriarhul Miron, le aflăm din cartea I. P. S. Mitropolit Antonie; din prima ei parte, pentru că, în a doua parte — Addenda — avem redate nu mai puţin de 138 de scrisori, adresate patriarhului Miron, din partea unor instituţii, demnitari şi mari personalităţi culturale, politice şi eclesiastice. Tot aici întîlnim şi însemnările personale ale patriarhului din intervalul de timp dintre 1895—1935, precum şi bogata culegere de „Locuţiuni şi citate latineşti", scrise cu propria lui mînă.

•

Noua carte a I. P. S. Mitropolit Antonie completează o operă care se impune de la sine prin temeinicia, actualitatea şi frumuseţea ei. Este o carte care, sîntem siguri, va trezi interesul unui larg cerc de cititori. Cercetarea cuprinsului ei este de real folos pentru cunoaşterea nu numai a unei mari personalităţi a Bisericii noastre dar şi a unei întregi epoci din istoria poporului nostru.

Nota autorului cărţii: Se vor îndrepta cîteva greşeli strecurate în text: la p. 9, nota 7 şi p. 327 nota 26 se va citi în loc de Ilfov, Argeş; la p. 9, nota 9, în loc de 1926 se va îndrepta 1927; la p. 22 Nichita Duma va fi trecut printre ardeleni, născut în Săcalul de Pădure, jud. Mureş; la p. 162, nota 1, revista *Dacia*, e cea care a apărut în Sibiu-Cluj; la p. 98 Calustian se va scrie Kalustian.

Constantin Noica, membru al Uniunii scriitorilor, s-a născut la data de 24 iulie 1909, în comuna Vităneşti — Teleorman. În 1931 şi-a luat licenţa în filosofie, după care a urmat studii de specializare în Germania. Doctoratul l-a promovat în 1940, la Bucureşti. A debutat cu volumul de eseuri *„Mathesis sau bucuriile simple"* (1934), distins cu premiul scriitorilor tineri.

Agonisindu-şi o temeinică pregătire de specialitate, Constantin Noica s-a dedicat cu precădere lucrărilor şi traducerilor din clasicii filosofiei, publicînd din Descartes: *Regulae ad directionem ingenii* (1935), Kant: *Despre forma şi principiile lumii sensibile şi ale celei inteligibile* (1936), *Concepte deschise în istoria filosofiei* (1936), lucrare pentru care a primit premiul Academiei Române; Descartes: *Meditationes de prima philosophia* (1937), *Viaţa şi filosofia lui René Descartes* (1937), *De coelo* (1937), *Schiţă pentru istoria lui cum e cu putinţă ceva nou* (1940), *Două introduceri şi o trecere spre idealism* (1943); Hegel, *Diferenţa dintre filosofia lui Fichte şi a lui Schelling* (1943), Jurnal filosofic (1944), Pagini despre sufletul românesc (1944), Lysis sau despre înţelesul grec al dragostei de oameni şi lucruri (1968), Douăzeci şi şapte trepte ale realului (1968), Rostirea filosofică românească (1969), T. Coridaleu, Introduction à la Logique, vol. I (1970), Creaţie şi frumos în rostirea românească (1973), Fragmentele presocraticilor, vol I (1974), T. Coridaleu, Commentaire à la Metaphisique, vol. II (1974), Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii româneşti (1975), Despărţirea de Goethe (1976), Sentimentul românesc al fiinţei (1978), Spiritul românesc în cumpătul vremii (1978), Povestiri despre Om (1980), Devenirea întru fiinţă (1981), Trei introduceri la Devenirea întru fiinţă (1985), Scrisori despre logica lui Hermes (1986).

Pentru întreaga sa activitate literară, Constantin Noica a fost distins cu Premiul Special al Uniunii Scriitorilor.

Constantin Noica a încetat din viaţă în ziua de 4 decembrie 1987.

Slujba înmormîntării a fost oficiată duminică, 6 decembrie 1987, orele 12, la Schitul Păltiniş, de către Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

Înhumarea s-a făcut lîngă bisericuţa de la Schit, respectîndu-se în acest fel dorinţa adormitului întru Domnul.

A PLECAT ŞI CONSTANTIN NOICA*

Am vorbit cu Dumnezeu despre Noica, slujindu-i înmormîntarea după tradiţia ortodoxă. Cu Dvs. mi-e mai greu să vorbesc. Nu pot ţine o cuvîntare despre Noica. Mai ales în prezenţa lui. De vorbă cu el am stat adesea. Era altceva. Dar să vă vorbesc despre el, şi să pară, inevitabil, că vorbesc dintr-o tratată de sacerdot — „că aşa se face" — nu se poate. Dvs. care ştiţi mult mai multe despre dînsul, m-aţi putea asculta cu îngăduinţă tot de rutină, ceea ce nu-i plăcea lui Noica. Şi-apoi, ce-aşi putea spune: cel mai mare filozof contemporan, înţeleptul, bunul — acestea se spun de obicei despre cei care nu prea sînt aşa. Despre cei care sînt, e de prisos să se spună! Ştie toată lumea. Pe astfel de oameni ar trebui să-i petrecem în tăcere. Şi, omeneşte, să se lase lacrimile să curgă şi să vorbească în limba lor, ceea ce nu pot spune cuvintele. El însuşi scria undeva: *„La început a fost cuvîntul", dar cuvîntul era la DUMNEZEU.* Omul trebuie să înceapă cu tăcerea.

De aici începem noi cu adevărat, pentru că aici încep treptele desăvîrşirii noastre. Pe noi cuvîntul ne înstrăinează de noi. Singură tăcerea ne apropie, singură ea ne restituie nouă înşine".

El lămureşte mai departe că această tăcere *„e adesea încărcată de chemări"* (Comentariu la Treptele desăvîrşirii, în rev. Adsum).

Îi plăcea simplitatea, dar nu simplificarea şi reducerea la o singură dimensiune, cînd erau implicate mai multe. Aşa că nu voi vorbi despre Noica. Nici cu Noica nu voi vorbi, pentru că acum nu mi-ar putea răspunde şi m-ar lăsa cu întrebările sau cu vorbele mele aruncate în gol. Voi face, cu îngăduinţa Dvs. altceva:

Îl voi lăsa pe Noica să ne vorbească.

Să ne spună cîte ceva. Nu să ne citească un tratat, pe care să-l dezbată cu Liiceanu sau cu Pleşu. Am risca asta chiar şi aici, căci *Jurnalul* trebuie continuat şi sper să se găsească o modalitate de dialog în continuare.

Îl vom ruga să ne citească nişte vechi pasagii disparate. Poate chiar din acelea contrazise tot de el mai tîrziu. *Contrazise*, poate, dar *zise*, totuşi. Rămase în lada de zestre, în izvoarele care l-au alcătuit. Nu va fi ceva sistematic, precum vă şi imaginaţi, pentru că nu e posibil, şi pentru că nu-i plăceau sistemele. Se voia liber. Nu va fi nici foarte nou despre el ceea ce vă voi spune. Ştiţi cît de pretenţios era cu noul şi cît preţuia chiar redescoperirea banalităţilor, cu condiţia să le redescoperim noi. Lui, tot ce era sau devenea al nostru, îi era scump, valoros. Vor fi însă pasagii care să se potrivească, aşa, cît de cît, cu logica momentului, care să ne spună ceva despre cum îşi înţelegea sau mai exact: cum şi-a gîndit trecerea aceasta paradoxală, ca multe dintre sentinţele lui, trecerea *sub*, ca să ajungă *deasupra*. A scris în tinereţe un tratat *De coelo!*

Poate, ascultîndu-l, ne vom întîlni cu un Noica necunoscut *„chiar aşa"*, deşi nu sînt sigur. Cei care nu-l veţi recunoaşte, fiţi totuşi încredinţaţi că cel care vorbeşte este el.

L-a preocupat, precum ştiţi, *o viaţă întreagă, devenirea.* Şi l-a preocupat *pentru o moarte întreagă*, dacă cumva replica stilistică e permisă. *Devenirea* avea la el, în final, nu o limită, ci o deschidere. Dar poarta nu se deschide decît celui *devenit* fiinţă, celui ce se cucereşte, se descopere, se descotoroseşte de balast şi de toate plusurile informe şi inutile, ca îngerul lui Leonardo Da Vinci din blocul de marmură.

Nu se poate să nu ştiţi toţi de acea revistă în număr unic, acel capriciu, care a fost revista scrisă, cu o singură excepţie, în întregime de el însuşi în august 1940, după ce, precum singur se plîngea, a aşteptat autorizaţia la cererea depusă în ianuarie. Deci din ianuarie în august! Revista s-a numit inspirat şi cumva criptic, deşi adresată unei lumi romane: ADSUM. Mai întîi: E scrisă toată sub generice luate din *Evanghelii*, din *Faptele Apostolilor* şi din *Epistolele Pauline.* Poate de aici i se trage preferinţa pentru stilul epistolar! E interesant de descoperit şi preferinţele lui biblice! Dar pornisem de la afirmaţia că l-a preocupat o viaţă întreagă devenirea, pentru o moarte întreagă! Unul din articolele din revistă de care am amintit e intitulat: *„Spiritualitate şi moarte"*, iar acel articol unic al altcuiva, semnat „Mircea K." şi admis prin excepţie de Noica în revista „sa" e intitulat: *„Gînduri despre marea trecere"*. Nu-l vom asculta pe acesta, deşi e foarte noician. *Iată ce scria Noica însuşi:* „Definirea omului e definire la limită, a sa. Acesta e semnul spiritualizării, de aici începe să fie activ spiritual. Înţelegînd, deci, prin spiritualitate, o iniţiere la moarte, singură aceasta este o iniţiere la viaţă; adică determinarea prin tipul de moarte către care aspiri, la tipul de viaţă pe care nădăjduieşti să-l atingi. Creştinismul e prin excelenţă spiritualitate, iniţiere la moarte. Prin iniţiere la toate suferinţele Mîntuitorului, prin acea permanentă „Imitatio Christi", pe care trebuie s-o săvîrşească orice creştin, viaţa sa capătă un sens şi o plinătate, în perspectiva sfîrşitului său. Nu sînt valabile decît acele revoluţii spirituale care, iniţiind la moarte, îşi găsesc, înăuntrul lor, profitul a cărui viaţă şi moarte să poată deveni exemplare". (Adsum)

Printre textele pe care le-a ales din Sf. Pavel şi le-a presărat în chenare prin colţurile revistei sale e şi acesta: *„Vrăjmaşul cel din urmă care va fi nimicit, va fi moartea. Unde-ţi este biruinţa, moarte?"* (I Cor. XV, 26, 55).

Sfîntul Pavel şi Noica!

Precum un ascet din pustiurile Nitriei, luptînd împotriva orgoliilor şi a slavei deşarte, care mor de tot doar cînd omul învie în moarte, Noica optase pentru *smerenie:*

Iată-l comentînd *„Treptele desăvîrşirii"* din ""Învăţăturile lui Neagoe Basarab":

„Smerenia face socoteală de cele ce vor să fie. De aceea te şi înalţă: te face nădăjduitor. Îţi deschide porţile unei lumi — alta decît cea părăsită — în care te-ai putea afla cîndva. *Există o lume care va să vie. Vezi să nu te prindă nepregătit"* (Însemnări, Adsum).

Noica s-a pregătit toată viaţa, ştiindu-se heideggerian: *Sein zum Tode*, ştiindu-se „existenţă spre moarte", dar şi biblic: *„Ne-a rînduit Dumnezeu ca pe nişte osîndiţi la moarte"* (I Cor. IV, 9).

•

Noica avea chipul smereniei şi chiar al *Smereniei smereniei*, spre a o împiedeca pe cea simplă să fie orgoliu disimulat, păcatul cel mai cumplit al smeriţilor.

El face deosebire între smerenie şi umilinţă: *„Umilit e viermele; smerită e fiinţa"*. Adevărata smerenie vine din „frică" şi cînd vorbeşte de ea pune în paranteză numele lui Heidegger, ca să se ştie că nu-şi uită dimensiunea de filozof, din clasa unora ca Heidegger. Dar cum explică Noica, *frica* şi *smerenia*, e uimitor de patristic:

„Frica îţi dă mai mult decît simţămîntul neputinţei tale; îţi dă pe cel al atotputerniciei Altuia. Te smereşti în faţa Lui, te smereşti din toată nemernicia fiinţei tale. Şi nu te înalţă smerenia?"

Aceasta e înălţimea de pe care nu se poate cădea!

Deşi era eclectic în general, şi aceasta venea din bunătatea lui, din înţelegerea pentru om, şi pentru fiecare om cu gîndirea lui, nu făcea rabat *preciziunii* şi *atitudinii*, cînd era vorba de el însuşi.

Îl preocupa, întru devenire, *desăvîrşirea*, parcă spre a răspunde acelui: *„Fiţi desăvîrşiţi!"*.

Calea, în afară de smerenie, o vedea în dragoste.

O tîlcuire a sa la *Parabola Fiului Risipitor*, se opreşte mai ales asupra Fiului cuminte, rămas acasă în ascultare, acela care, *„nu poate ierta dragostea tatălui pentru cel care a risipit"*. Zice Noica despre el:

„La ce bun atîta supunere şi atîta cuminţenie, dacă n-a putut intra în inima sa şi niţică dragoste?" (Intelligentia quae non intelligit, Adsum).

Iată un Noica al *dragostei*, precum Pavel din I Cor. XIII!

Iată şi un Noica al *bunătăţii:* Să pornim de la o întrebare oarecum insolită: *„Avem dreptul să suferim la moartea unor oameni a căror viaţă n-am înţeles-o întotdeauna"!*

Nu, nu e întrebarea mea. Cîţi dintre Dvs. ştiu că e întrebarea lui Noica la moartea lui Sahia? El şi-a mărturisit durerea la moartea acestuia, motivîndu-şi-o astfel: *„Alexandru Sahia ar îngădui-o"* (în Vremea, 22 aug. 1937, p. 9, *„Un gînd pentru Alexandru Sahia"*).

Dacă totuşi acum, ne-am pune şi noi întrebarea — căci cîţi am înţeles cu adevărat viaţa şi gîndirea lui Noica? — cred că am putea răspunde cu răspunsul său: *„Constantin Noica ar îngădui-o"*.

Vreţi să ştiţi de ce? Pentru acelaşi motiv pentru care s-a simţit el îngăduit de Sahia: „El era atît de bun — ce altceva decît bun, e de spus în cazul unor suflete de alcătuirea acestuia? — încît a ştiut să rabde totul în ce-l privea pe el: nedreptatea, sărăcia, suferinţa fizică, neînţelegerea. Numai în ce priveşte pe ceilalţi inima sa cunoştea mînia" (Vremea, cit.) Noica era bun!

Se vor pune multe întrebări cu privire la credinţa lui Noica. Poate din smerenie, poate din raţiuni numai de el cunoscute, de taină, mulţi oameni mari se lasă ghiciţi în privinţa aceasta. Un ultim exemplu e prietenul său, Eliade. Şi se vor spune de toate. Cu temei şi pentru unele şi pentru altele. Pe mine m-a rugat în mai multe rînduri să-l adăpostesc aici, la schit! Putea să ceară altceva. Că nu era lipsit de idei şi nici indiferent faţă de moarte. A vrut aici! Şi nu mai comentez.

A iubit singurătatea Păltinişului cu iubire de sihastru. L-am închinoviat acum aici, la schitul unde de multe ori şi-a prospectat locul de veci, în vecinătatea celui temporar. Ne ziceam „vecine", şi iată am rămas vecini, trecut în această nouă identitate mai familiară, de *„robul lui Dumnezeu Constantin"* în familia în care toţi ne vom întîlni spunîndu-ne ca fraţii pe numele mic de botez.

Iubea Transilvania, munţii, el omul de cîmpie, dornic de înălţimi! Dintr-o carte pe care voia s-o tipărească în nemţeşte *„Contribuţii la o istorie a vieţii spirituale româneşti"* au rămas nişte capitole apărute în româneşte sub titlul: *„Pagini despre sufletul românesc"*. Un capitol e intitulat: *„Ardealul în spiritualitatea românească"*.

Dacă cineva vrea să vadă şi faţa nevăzută a lunii, să citească măcar pomenitul comentariu la *„Treptele desăvîrşirii"* din Învăţăturile lui Neagoe Basarab. E un comentariu demn de un Maxim Mărturisitorul, de un Grigorie Palamas. În multe din textele lui vorbeşte nu de Hristos sau de Iisus, ci de „Mîntuitorul"!

Dacă cineva vrea să vadă cît de în serios a luat un text din *Apocalips* şi cum l-a aplicat la istorie, la indivizi şi, sînt sigur, mai ales la sine, să asculte: *„Vreţi să ştiţi încă un lucru? Cele mai crude războaie, cele mai sîngeroase inchiziţii, nu sînt ale fanaticilor; sînt ale căldurilor. Un fanatic are măcar o morală: cea de fanatic. Căldurul n-are nici una, în afară de cea a confortului etic în care se află. Odată scos din acest confort el e fără cruţare. Să te fereşti de extremismul omului căldurî"*. (Adsum).

Iată şi textul din Apocalips: *„Cunosc faptele tale: Tu nu eşti nici rece, nici fierbinte! O! de-ai fi rece sau fierbinte! Dar fiindcă tu nu eşti nici rece, nici fierbinte, ci căldurî, de aceea te voi scuipa din gura Mea"* (Apoc. III, 15—16).

Noica a fost un constructiv, un generos al înnoirii permanente, al acţiunii, al muncii şi dacă e să-i admitem un fanatism, acesta a fost acela *al definirii*, al clarităţii. Să-l ascultăm, ridicînd aceasta pînă la dimensiunile neamului: *„Ca neam ori ca individ, trebuie să te pui în discuţie, să te înnoieşti şi să tinzi către necurmata ta definire"*. (*Spiritualitate şi moarte*, Adsum). Se va fi contrazis în căutarea de sine. De ce nu?

Nu-i plăceau *„ideile gata făcute"*. E expresia lui. Şi alta tot a lui: *„Lupta cea mare a spiritului e cu inerţia"* (Însemnări, Adsum).

Unul din păcatele cele mari era după Noica dorinţa făpturii de a-L imita pe *Făptuitor duminica: „adică a sta în nemişcare"*, a se odihni. (Însemnări, Adsum). Făptura trebuie să fie întru devenire permanentă.

A fost şi un patriot: *„Neamul tău va fi viu atîta timp cît îţi va fi dat să spui: Cred (în) România legendară"* (Însemnări, Adsum).

În sfîrşit, întrebarea inevitabilă la ora bilanţului: Ce a adus Noica în cultura română? Nu e nici uşor, nu e nici cazul să încercăm a spune aici. Cum să faci dintr-o stea o minge? Din trei sferturi de secol cîteva minute? Moştenirea lui rămîne pe seama exegeţilor, pline pentru eternitate şi izvorul Noica rămîne să curgă în veci şi să dea de băut apă proaspătă multor generaţii. Cîţi nu vor încerca să desluşească *„sinele şi sinea"*, a fi „în" şi a fi *„întru"*, *„devenirea întru fiinţă"*, şi *„devenirea întru devenire"*?

Ce biblic e în gîndirea lui acel *„întru"* care a devenit la el din cuvînt, aproape sistem! Ca în vorbirea îngerului de la Betleem în traducerea corectă: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, *întru* oameni bunăvoire". *Întru*, nu *între*, cum spunem toţi, traducînd greşit din greceşte.

Şi cine va tîlcui negreşelnic acel *„Am vrut să îmbrăţişez pe cel care mă îmbrăţişează, să cuprind cuprinderea care mă cuprinde"*.

(Continuare în pag. a 8-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit la înmormîntarea lui la Schitul Păltiniş, la 6 decembrie 1987.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ *Luni, 26 octombrie 1987*, Sf. Dumitru, I. P. S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din Dobolii de Jos, prot. Sf. Gheorghe, biserică monumentală, ridicată în secolul trecut pe locul alteia mai vechi, din lemn. Prin jertfelnicia credincioșilor și grija bunului lor păstor sufletesc, pr. S. Solovăstru, ajutat, ca și la Podul Olt, și de vrednica sa preoteasă, biserica din Dobolii de Jos a fost reparată capital și pictată de dl. V. Munteanu din Covasna. Răspunsurile au fost date de același cor restrîns și obștea credincioșilor, foarte bucuroși că de aproape 100 de ani n-au mai avut un vlădică în mijlocul lor.

În cadrul Sf. Liturghii, care a urmat slujbei de resfințire, C. diacon Ioan Herda a fost hirotonit preot pe seama parohiei Predeal II.

La sfîrșitul Sf. Liturghii s-a săvîrșit un parastas în amintirea preoților slujitori, ctitorilor și credincioșilor acestei parohii, adormiți întru Domnul.

Cuvînt de bun venit Arhipăstorului de la Sibiu a rostit P. C. prot. A. Suciu (Sf. Gheorghe), după care C. pr. S. Solovăstru, parohul local, a prezentat istoricul parohiei și al bisericii, cu precizarea lucrărilor care s-au executat, mulțumind credincioșilor pentru jertfelnicia lor.

În continuare, I. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat și ziditor cuvînt de învățătură, în care, plecînd de la cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: „Nu te teme turmă mică", a felicitat pe preotul și credincioșii noștri din Dobolii de Jos pentru atașamentul lor față de Biserica strămoșească, exprimîndu-și încrederea că o dată cu resfințirea bisericii dragostea fiilor ei față de ea se va reaprinde. I. P. S. Sa a vorbit apoi despre rugăciune și despre viața Sf. Mare Mucenic Dimitrie, izvoritorul de mir.

După hirotesirea ca duhovnic a C. pr. I. Herda, I. P. S. Sa a ținut o adevărată lecție despre inexprimabila răspundere a preotului duhovnic.

Acte de prețuire și apreciere au fost înmînate cu acest prilej consiliului și comitetului parohial din Dobolii de Jos.

La agapa care a avut loc în casa preotesei văduve Mirică, au toastat C. pr. S. Solovăstru, credinciosul Gh. Aldea și I. P. S. Mitropolit Antonie.

■ *Sîmbătă, 31 octombrie 1987*, I. P. S. Mitropolit Antonie a prezidat examenul de admisibilitate al absolventului cursurilor de doctorat în Teologie Ioan Ică, primul examen de acest fel la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Susținut în fața unei comisii formate din profesori de la Institutele Teologice din București și Sibiu, acest examen a constituit un bun început pentru candidații care își adîncesc cunoștințele teologice la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, spre mai multa lor zidire lăuntrică și spre binele Bisericii și Țării ai cărei fii sînt.

CLUJ

■ *Luni, 14 septembrie 1987*, praznicul Înălțării Sf. Cruci, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Petru Stanciu a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor parohiei Recea Cristur, prot. Dej, jud. Cluj.

■ *Luni, 14 septembrie 1987*, praznicul Înălțării Sf. Cruci, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Nicula, jud. Cluj. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Dănuț Crăciun, a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor din parohia Costeni, prot. Lăpuș, județul Maramureș.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Sîmbătă, 19 septembrie 1987*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit slujba vecerniei în parohia Boiu Mare, prot. Lăpuș, jud. Maramureș, păstorită cu vrednicie de tînărul preot paroh Emil Hosu, care pentru munca depusă la construirea unei noi case parohiale, precum și la repararea și pictarea bisericilor din cele două filiale: Frincenii Boiului și Românești, a fost distins și hirotesit iconom, cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul slujbei, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 11 octombrie* a. c., P. S. Episcop Emilian a vizitat mai multe biserici din parohiile așezate pe Valea Ampoiului: Ampoița, Tăuți, Meteș, și filia Poiana Ampoiului (protopopiatul Alba Iulia).

În aceeași duminică P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica parohială Feneș. Cu prilejul acestei vizite P. S. Sa a adresat îndemnuri pentru o mai largă preocupare din partea preoților, a cîntăreților bisericești și a organelor parohiale pentru generalizarea cîntării bisericești tradiționale în comun cu toți credincioșii și a dat îndrumări prețioase cu privire la îmbunătățirea activității pastoral-misionare și gospodărești din această zonă a Eparhiei.

■ *Marți, 13 octombrie* a. c., P. S. Episcop Emilian a primit vizita d-lui Sergio Capttani — ambasadorul plenipotențial al Republicii Italiene, acreditat la București.

În atmosfera ospitalității tradiționale românești, oaspetelui s-au prezentat aspecte din trecutul zbuciumat al poporului român precum și aspecte din frumoasele împliniri istorice, multe dintre acestea legate de cetatea bimilenară a Alba Iuliei: Unirea Țărilor Române sub Mihai Viteazul, Marea Unire de la 1918 și Reîntregirea bisericească de la 1948.

În aceeași zi, după amiază, P. S. Sa împreună cu distinsul oaspete a vizitat M-rea Rîmeț, străveche vatră de spiritualitate românească din Transilvania unde oaspeții au putut vedea biserica veche (cu atestarea arhiepiscopului Ghelasie la 1377) aflată în șantier de restaurare, vechea școală din incinta mănăstirii, și biserica nouă.

ORADEA

■ *Duminică, 6 septembrie 1987*, P. S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Cristolț*, prot. Zalău, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară (împodobirea cu pictură) din ultimii ani. La sfîrșitul Sf. Liturghii, ierarhul a rostit cuvînt de învățătură, în cadrul căruia a adus cuvinte de apreciere credincioșilor și păstorului lor sufletesc Preotul Alexandru Pop, înmînîndu-le membrilor Consiliului parohial și preotului scrisori arhierești de apreciere.

În seara aceleiași Duminici, ierarhul a săvîrșit slujba vecerniei în frumoasa biserică din parohia *Jibou*, prot. Zalău, ținînd cuvînt de învățătură, lăudînd pe credincioși pentru virtuțile lor creștinești și patriotice și pe cei doi păstori sufletești, preoții Iacob Flore și Gheorghe Longodor, pentru vrednicia lor pastorală.

■ La *8 septembrie 1987*, de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, arhipăstorul a oficiat slujba de sfințire a bisericii noi din filia *Văleni* (parohia Cristolț), prot. Zalău, care de asemenea a fost împodobită și cu o frumoasă pictură. În cuvîntul de învățătură, P. S. a apreciat spiritul de jertfelnicie al credincioșilor, a înmînat scrisori de apreciere membrilor Consiliului parohial și l-a distins cu rangul de *iconom* pe harnicul lor păstor sufletesc, Preotul Alexandru Pop.

■ În după-amiaza zilei de *13 sept. 1987*, arhipăstorul a slujit vecernia în biserica parohiei *Pir*, prot. Carei, ținînd și aici cuvînt de învățătură.

A plecat și Constantin Noica

(Continuare din pag. a 7-a)

E de ajuns să introducem aici niște majuscule la un pronume (Cel) și la un substantiv (Cuprinderea), ca să ieșim din labirintul în care ne poate rătăci mult și bine filozofia, și să vedem ce simplă e, cum zice tot Noica undeva: *„destăinuirea"*, spre deosebire de „descifrare" care e ceva exterior. Noica se destăinuiește aici, ascunzîndu-se în taina cîtorva litere, precum Iahve — Șehina în literele Scripturii. De acolo își va fi împrumutat ideea.

Nu întotdeauna a avut dreptate. Cînd a vrut să fie și profet, anticipînd stări pe care nu le trăise, s-a înșelat. Avea sub 30 de ani, cînd a făcut o greșeală. Errare... Iat-o: „M-am gîndit odată la lucrul acesta cu adevărat tragic: „nu țesuturile îmbătrînesc, nu arterele, nu inima, ci spiritul acesta incoruptibil, care, pentru că este incoruptibil, nu se mai înnoiește și nu se mai înnoiește. *Murim pentru că nu avem altceva de făcut"*. (Familia, seria III-a, an. III, nr. 9—10, nov.—dec. 1936).

Noica ar mai fi avut multe de făcut! *Dar nu noi hotărîm unde să ne oprim.* Aceasta, totuși, o știa.

Dar i s-a împlinit prin moartea aceasta o rugăciune. Aceea de a „trece" cu spiritul încă întreg.

Înainte de a împlini 30 de ani cerea: „Dați-mi voie să umplu „această" viață; *mai mult nu vă cer*, mai mult nu am dreptul să cer" (Familia, cit.).

Rugăciunea aceasta i-a fost ascultată din plin.

Trece dincolo unul din familia noastră a oamenilor, a prietenilor, a românilor, cu care *s-a simțit solidar în destin.*

Să-l ascultăm: „Nu aparținem, fiecare, cîte unei familii, cîte unei familii spirituale, dincolo, de care „nu vedem", dincolo de care „nu sîntem"? Nu este o familie, una singură, zarea noastră toată? Putem noi altceva — substanțialicește altceva — decît pot cei din familia noastră? Ne depășim noi vreodată condiția, soarta? Pierim noi de altă moarte decît pier cei din tagma noastră?" (Familia, loc. cit.).

„Împăcare cu lumea" se numea textul. Noica n-a fost, filosoficește vorbind, un revoltat. Pentru că a fost înțelept.

Și cred că nu merg prea departe de ceea ce m-ar îndreptăți o concluzie foarte simplă, pe premiza acestei împăcări cu lumea dacă voi zice că, creștinește, nu te poți împăca cu lumea, dacă nu te-ai împăcat întîi cu Dumnezeu. Sau și altfel: Dacă nu te-ai împăcat cu Dumnezeu, cu lumea e mai greu!

Dacă din toate aceste frînturi de icoană pe sticlă, spartă de durere și înmărmurire în fața misterului trecerii, veți reuși, asamblîndu-le să refaceți cît de cît o schiță de portret al lui Constantin Noica, așa cum a fost, adăugînd și tot ce mai știe fiecare din Dvs. — desigur mult mai multe, mai savante și mai consistente, — sper să obținem de la dînsul, acum, acel zîmbet cu care ne întîmpina întotdeauna, zîmbet de îngăduință supremă, de răbdare, de judecată numai de el știută, dar nu rea, zîmbet cu care nu coboară, ci acum urcă la Cel cu care chiar dacă a fost uneori în dispută, n-a fost niciodată în ceartă.

Și acum aș vrea să ascultați ceea ce aș vrea să socotim ultimul mesaj al lui Constantin Noica, pe care l-am ales din unul din eseurile lui, intitulat *„Sînt de față"*. Parcă acum, mai mult ca oricînd, mărturisirea lui că nu e plecat, *ci e de față*, e cu noi, ne mîngîie și ne dă încredințarea dăinuirii în viață și în moarte. Și l-a luat drept model pe Alioșa Karamazov din cunoscutul roman al lui Dostoievski. Aș vrea să vi-l reamintesc, pentru a fi și mai evidentă rudenia spirituală dintre acesta și Noica și, poate, și o explicație a hotărîrii lui ca măcar postum să intre în tagma lui Alioșa: Citez din Noica: „Alioșa Karamazov nu se speria. El singur, neprihănitul azvîrlit într-o lume de păcătoși, nu se speria de păcatele lor. Ei între ei se indignau, ei față de ceilalți nu-și puteau reține dezgustul. Alioșa singur nu se dezgustă și nu se indignează. Cîtă ipocrizie, cititorule, scrie Noica, în inimile noastre, atunci cînd facem altfel decît Alioșa Karamazov! Toate ne scandalizează, nelegiuirile indivizilor și ale neamurilor, urîțenia morală a unora și inexistența morală a altora, numai de noi înșine nu izbutim să ne scandalizăm".

Pînă aici Noica despre Alioșa Karamazov, cel pur, acela care n-are ochi pentru impuritatea celorlalți. Ochiul bun vede numai binele Ce portret magistral i-a creionat Noica, dezvăluindu-ne astfel preferințele sufletului său, calitatea sufletului său.

Și iată-l acum pe el însuși. Noica, lăsîndu-ne din sine și despre sine, un fel de testament către noi toți prietenii lui și către toți cei care îl vor mai auzi. Nu. În fapt nu e un testament. Dar ar putea fi foarte bine un testament. E atît de actual! E atît de *astăzi!* Și veți simți toți acest astăzi cînd ne vorbește din sicriu, cu simț profetic și cu inimă bună.

Îl voi citi eu în locul lui, dar imaginați-vă că vi-l citește el:

Iată-l: „Vă iubesc așa cum sînteți, cu tot ce e viu și tot ce e, prin moarte, încă mai viu în rosturile voastre. Voi sînteți partea mea de istorie, sînteți partea mea de eternitate. Dacă nu v-aș iubi așa cum sînteți, ce aș face din dragostea mea? Dacă n-aș înțelege, vedea și nădăjdui în voi, în ce altceva aș nădăjdui și înțelege? Voi mă trimiteți dincolo... adică atît de adînc în inima voastră, încît regăsesc toate izvoarele pe care o nebunie arzătoare le secase la suprafață. Vă înțeleg, chiar cînd nu știu să vă tălmăcesc sensurile, vă iubesc, chiar dacă-mi dușmăniți idealurile. Și întocmai lui Alioșa Karamazov, pe care toți îl simțeau alături de ei, aș vrea să simțiți că vă stau aproape. Că sînt de față". *(Sînt, de față*, în „Adsum", p. 1).

Îl vom petrece acum pe ultimii metri de drum pe pămînt, după care își va începe o nouă viață Dincolo. Ce va mai face Dincolo, căci nici acolo nu va avea stare și răgaz, vom vedea la vreme.

Pentru toate cîte va fi greșit, ca om în trup fiind, unora dintre noi și lui Dumnezeu, să zicem toți după rînduială — un cuvînt care îi plăcea: *rînduială* — să zicem cu credință și cu iubire mai multă decît i-am putut arăta în viață: Dumnezeu să-l ierte și să-l numere cu drepții în Împărăția Sa. Amin.

Semnalăm... Semnalăm...

● *În Anglia, în editura „Forest Books" a apărut o antologie de poezie feminină românească, intitulată SILENT VOICES, cu traduceri de Andreea Deletant și Brenda Walker. Găsim o scurtă prezentare a volumului de către Dem. Niculescu în „Contemporanul" (nr. 33, august 1987, p. 15). Toate bune și frumoase, cum se zice, dar în continuare urmează un interviu, probabil la București, cu Brenda Walker, semnat de Marius Ralian, în care discuția și admirația se învîrte cu exclusivitate în jurul lui Eminescu, Marin Sorescu, Ion Stoica și Mircea Dinescu. Nu e în intenția acestei simple observații să protesteze împotriva selecției poeților, dar citind interviul am crezut că voi găsi măcar ceva și despre poetele din „Silent voices"! Figurează oare în antologia de la Londra pe singurul criteriu că sînt* poete, *nu și pe criteriul admirației? Că deși în volum figurează multe: Ana Blandiana, Constanța Buzea, Florența Albu, Ileana Mălăncioiu, Denisa Comănescu, Daniela Crăsnaru, Maria Banuș, Carolina Ilica, Angela Marinescu, Grete Tartler, Doina Uricariu, Liliana Ursu, despre nici una nu se suflă un cuvînt în interviu! Rodica Mihăilă face volumului* Silent voices *o bună recenzie în „Revista România" (Unesco, nr. 1/1987, p. 63—65).*

● *O strofă dintr-o poezie a lui Nicolae Dabija din poezia* „Conferința de presă a marelui inventator" *(Contemporanul, nr. 32, 1987, p. 21):*

Visez să inventez — dacă se poate
spune astfel — încă din anii de școală,
un burete care-ar absorbi toate
prostiile lumii (Rumoare în sală).

Frumos vis, dar ca toate visurile...

Toată poezia e de o gingășie („elaborez un dicționar al graiului crinilor") și de o gravitate („mai și mor din vreme în vreme") care sînt semnele unui mare poet.

● *Elemente de portret într-un „Fragment" de Ana Blandiana: „Nesigur de el și lipsit de repere exterioare, clătinîndu-se șovăitor între a pretinde mai mult decît merită și a cerși mai puțin decît are dreptul".*

● *Editura Științifică și Enciclopedică a tipărit sub egida „Institutului de Cercetări etnologice și dialectologice", și a „Muzeului Brukenthal din Sibiu" o carte de mare valoare sub titlul MĂRGINENII SIBIULUI. Civilizație și cultură populară românească" (București, 1985, coordonatori Cornel Irimie, Nicolae Dunăre și Paul Petrescu). Un număr mare de cercetători abordează zona din toate punctele de vedere, istoric, antropofizic, gospodăresc, industrial, etc. Sînt studiate meșteșugurile populare, arhitectura, interiorul locuințelor, pictura și grafica, din trecut și de astăzi. E o sinteză care definește aproape din toate punctele de vedere personalitatea „Țării Sibiului", „formă tipică de contact între munte și șes", zonă specifică pentru creșterea vitelor și oierit. Capitolul* „Pictura și grafica populară" *(Gheorghe Pavelescu și Eugenia Bănescu, p. 332—338) se ocupă de pictura icoanelor, zona fiind bogată în iconari, și nu numai la Sălișteși Rășinari. Din Sălișteși cel mai vestit este Picu Pătruț (1818—1873), iar în Rășinari se ocupa cu zugrăvitul icoanelor și învățatul preot Sava Popovici-Barcianu, la mijlocul secolului al XIX-lea.*

● *O nouă ediție a cărții* „Cuvinte pentru suflet", *cuprinzînd studii și articole cu caracter pastoral-misionar (Oradea, 1987, 419 p.), publică P. S. Vasile Coman, episcopul Oradiei. E o carte scrisă cu sufletul!*

● *A apărut cartea a IX-a din ciclul „Zăpezile de-acum un veac", de Paul Anghel, sub titlul: ÎNTOARCEREA MORȚILOR (Cartea Românească, 1987, 533 p.). Nici autorul, nici cartea nu au nevoie de prezentări și de recomandări. Paul Anghel se dovedește a fi unul din marii alergători de cursă lungă din literatura universală.*

● *SOCIOLOGIE ȘI BIOESTETICĂ este titlul unei cărți de Constantin Crișan (ed. Eminescu, 1987, 426 p.) care completează, dezvoltă și aduce la zi teza sa de doctorat începută acum aproape douăzeci de ani. Cel de al doilea termen este probabil creația autorului. Dicționarele noastre (ex. DEX-ul, Micul dicționar enciclopedic, Dicționarul limbii române moderne ș. a.) nu-l au. Iată definiția dată „provizoriu" de autor:* „Bioestetica este de fapt o «filozofie practică» a literaturii. Ea este o formă de viață dedusă din cîmpul artei, o reflectare imediată a conștiinței creatoare în conștiința fiecărui cititor". *„C'est toujours le provizoire qui dure", zic francezii. Ne aflăm în fața unei cărți alcătuite cu erudiție și cu pasiune pentru solicitarea la nivel înalt a minții, o carte care e un real fapt de cultură. Se citește cu interes și bucurie.*

● *Episcopia Buzăului a scos cel de al 6-lea număr al* „Îndrumătorului bisericesc, misionar și patriotic" *(1987, 133 p.). Printre altele conține un ingenios mod de explicare a „Rugăciunii domnești". Condeie de prima mînă scriu lucruri interesante și aduc contribuții noi în diferite domenii precum istoria, cultura și viața religioasă românească. Nume cunoscute: D. Stăniloae, Bartolomeu Valeriu Anania, Gabriel Cocora, Vasile Sibiescu, Horia Constantinescu, Ioan Ivan și mulți alții, înconjoară pe ierarhul locului, Epifanie Norocel care deschide cartea cu un vibrant cuvînt despre pace, cu argumente din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți.*

● *Epifanie Norocel, Episcopul Buzăului, a tipărit o frumoasă monografie a „Mănăstirii Ciolanu" din eparhia sa (Buzău, 1987, 204 p.). Răspunzînd rigorilor genului, trece prin istoria și rolul spiritual și cultural al mănăstirii de-a lungul vremurilor, avînd și o foarte bogată iconografie.*

● *După numeroasele opere de sinteză din ultima vreme, cu care își încoronează o originală și neîntrecută contribuție la expunerea și dezvoltarea teologiei ortodoxe, părintele Dumitru Stăniloae, reîntors tot mai mult spre aspectele de esență ale teologiei, care capătă rost și valoare reală numai prin ceea ce înseamnă ea pentru viața creștină, ne-a dat de curînd o nouă carte: SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOXĂ, Craiova, 1986, 440 p. E o teologie a* Liturghiei *care aduce la nivelul înțelegerii tuturor rosturile adînci ale acesteia. Îi tîlcuiește simbolurile și îi descoperă tainele care o fac să realizeze comuniunea tuturor celor care se adună la celebrarea ei. Numai unul ca Părintele Stăniloae putea să scrie o asemenea carte! O carte a ortodoxiei de pretutindeni, izvorîtă din experiența ortodoxiei românești, în interpretarea celui mai mare teolog al ei.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |